

ŠKOLSKI PROGRAM
OSNOVNE ŠKOLE »LJUDOVIT ŠTUR«
ZA PRVI I DRUGI CIKLUS
OBAVEZNOG OBRAZOVANJA
OD 30. JUNA 2022. DO 31. JUNA 2026.

Osnovna škola »Ljudovit Štur«
Kisač, Železnička 3
Tel / faks: 021 827 – 015
Tel. 021 828 – 300
E- mail ludovitsturkisaac@gmail.com
ludovitstur@mts.rs

Školski program Osnovne škole »Ljudovit Štur« za prvi i drugi ciklus obaveznog obrazovanja za period od 30. juna 2022. do 30. juna 2026. godine razmatran je na sednici Nastavničkog veća održanoj 06. oktobar 2022. godine.

v.d. direktora škole

Miloš Krstovski

Na osnovu člana 61 i 119 Zakona o osnovama sistema obrazovanja i vaspitanja (Službeni glasnik RS 88/2017 , 27/2018, 10-19, 6/2020 i 129/2021) člana 29 Zakon o osnovnom obrazovanju i vaspitanju (Službeni glasnik RS, br. 101/2017, 27/2018,10/2019, 129/2021 i 129/2021-I) i predloga Nastavničkog veća, Školski odbor Osnovne škole »Ljudovit Štur« u Kisaču na sednici održanoj 06. oktobra 2022. godine doneo je sledeću

ODLUKU

Donosi se Školski program Osnovne škole »Ljudovit Štur« za prvi i drugi ciklus obaveznog obrazovanja za period od 30. juna 2022. do 30. juna 2026. godine.

Predsednik Školskog odbora

Marina Slavikova

SADRŽAJ

Sadržaj	3
I Polazne osnove	5
II Ciljevi Školskog programa	5
III Naziv, vrsta i trajanje programa obrazovanja i vaspitanja koje škola ostvaruje i jezik na kome se ostvaruje program	8
IV Nastavni plan osnovnog obrazovanja i vaspitanja	9
Prvi ciklus	9
Drugi ciklus	10
V Program obaveznih i izbornih predmeta po razredima sa načinima i postupcima za njihovo ostvarivanje	12
Prvi ciklus.....	13
Obavezni nastavni predmeti	13
Srpski jezik.....	13
Slovački jezik.....	16
Srpski kao nematernji jezik	19
Engleski jezik	24
Matematika	27
Svet oko nas	33
Priroda i društvo	35
Likovna kultura	39
Muzička kultura	41
Fizičko i zdravstveno vaspitanje	43
Digitalni svet.....	45
Projektna nastava.....	51
Izborni nastavni predmeti	54
Građansko vaspitanje	54
Verska nastava	56
Slovački jezik sa elementima nacionalne kulture	58
Program rada produženog boravka	59
Drugi ciklus	63
Obavezni nastavni predmeti	63
Srpski jezik	63
Slovački jezik	129
Srpski kao nematernji jezik	177
Engleski jezik	232
Istorija	285
Geografija	287
Fizika	349
Matematika	383
Biologija	443
Hemija	524
Informatika i računarstvo.....	585
Tehnika i tehnologija.....	628
Likovna kultura.....	655
Muzička kultura.....	685
Fizičko i zdravstveno vaspitanje.....	736
Obavezni izborni nastavni predmeti	738
Građansko vaspitanje	738

Verska nastava	741
Strani jezik – nemački	743
Izborni nastavni predmeti	790
Crtaње, slikanje i vajanje	790
Hor i orkestar	791
Slovački jezik sa elementima nacionalne kulture	793
Sačuvajmo našu planetu.....	794
VI Program dopunske i dodatne nastave	795
VII Program kulturnih aktivnosti škole	799
VIII Program školskog sporta i sportskih aktivnosti	799
IX Program zaštite od nasilja, zlostavljanja i zanemarivanja i programi Prevenције drugih oblika rizičnog ponašanja	800
X Program slobodnih aktivnosti učenika	800
XI Program profesionalne orijentacije	801
XII Program zdravstvene zaštite	801
XIII Program socijalne zaštite	802
XIV Program zaštite životne sredine	803
XV Program saradnje sa lokalnom samoupravom	803
XVI Program saradnje sa porodicom	803
XVII Program izleta, ekskurzija i nastave u prirodi	804
XVIII Program rada školske biblioteke	805
XIX Individualni obrazovni plan	806
XX Plan i program za samovrednovanje	808

I POLAZNE OSNOVE

Polazne osnove za izradu Školskog programa su:

- u skladu sa odredbama člana 61. i 69, a na osnovu člana 119. stav 1. tačka 2. Zakona o osnovama sistema obrazovanja i vaspitanja ("Sl. glasnik RS", br. 88/17, 27/18, 10/19, 6/20 i 129/21), člana 27. i 28. Zakona o osnovnom vaspitanju i obrazovanju ("Sl. glasnik RS", br. 55/13, 101/17, 10/19, 27/18 i 129/21)

Školski program je dokument na osnovu kojeg se ostvaruje ukupan obrazovno-vaspitni rad škole. Školskim programom obezbeđuje se ostvarivanje principa, ciljeva i standarda postignuća, prema potrebama učenika i roditelja, odnosno staratelja i lokalne zajednice.

Školski program donosi se na period od četiri godine. Pojedini delovi inoviraju se u toku njegovog ostvarivanja.

II CILJEVI ŠKOLSKOG PROGRAMA

Ciljevi osnovnog obrazovanja i vaspitanja su:

1. Pun i usklađen intelektualni, emocionalni, socijalni, moralni i fizički razvoj svakog učenika, u skladu sa njegovim uzrastom, razvojnim potrebama i interesovanjima.
2. Sticanje kvalitetnih znanja i veština i formiranje vrednosnih stavova, jezičke, matematičke, naučne, umetničke, kulturne, medijske, tehničke, finansijske i informatičke pismenosti, neophodnih za nastavak školovanja i aktivnu uključenost u život porodice i zajednice.
3. Razvoj stvaralačkih sposobnosti, kreativnosti, estetske percepcije i ukusa, kao i izražavanje na jezicima različitih umetnosti.
4. Razvoj sposobnosti pronalaženja, analiziranja, primene i saopštavanja informacija, uz vešto i efikasno korišćenje medija i informaciono-komunikacionih tehnologija.
5. Osposobljavanje za rešavanje problema, povezivanje i primenu znanja i veština u daljem obrazovanju i svakodnevnom životu.
6. Razvoj motivacije za učenje i osposobljavanje za samostalno učenje i obrazovanje tokom celog života.
7. Razvoj svesti o sebi, samoinicijative, sposobnosti samovrednovanja i izražavanja svog mišljenja.
8. Osposobljavanje za donošenje valjanih odluka o izboru daljeg obrazovanja i zanimanja, sopstvenog razvoja i budućeg života.
9. Razvoj ključnih kompetencija potrebnih za život u savremenom društvu.
10. Razvoj i praktikovanje zdravog načina života, svesti o važnosti sopstvenog zdravlja i bezbednosti, potrebe negovanja i razvoja fizičkih sposobnosti.
11. Razvoj svesti o značaju održivog razvoja, zaštite i očuvanja prirode i životne sredine, ekološke etike i zaštite životinja.
12. Razvoj sposobnosti komuniciranja, dijaloga, osećanja solidarnosti, kvalitetne i efikasne saradnje sa drugima i sposobnosti za timski rad i negovanje drugarstva i prijateljstva.
13. Razvijanje sposobnosti za ulogu odgovornog građanina, za život u demokratski uređenom i humanom društvu zasnovanom na poštovanju ljudskih i građanskih prava, kao i osnovnih vrednosti pravde, istine, slobode, poštenja i lične odgovornosti.
14. Formiranje stavova, uverenja i sistema vrednosti, razvoj ličnog i nacionalnog identiteta, razvijanje svesti i osećanja pripadnosti državi Srbiji, poštovanje i negovanje srpskog jezika i svog maternjeg jezika, tradicije i kulture srpskog naroda, nacionalnih manjina i etničkih zajednica, drugih naroda, razvijanje multikulturalizma, poštovanje i očuvanje nacionalnog i

svetskog kulturnog nasleđa.

15. Razvoj i poštovanje rasne, nacionalne, kulturne, jezičke, verske, rodne i uzrasne ravnopravnosti i tolerancije.

(Član 21. Zakona o osnovnom obrazovanju i vaspitanju, Sl. Glasnik RS 55/13)

Obrazovanje i vaspitanje trebalo bi da obezbedi uslove da učenici postižu opšte ishode definisane Zakonom o osnovnom obrazovanju i vaspitanju. Ostvarivanje opštih ishoda obezbeđuje se ukupnim obrazovno-vaspitnim procesom u svim oblicima, načinima i sadržajima rada.

Ishodi

Nakon završetka osnovnog obrazovanja i vaspitanja učenici će:

1. Imati usvojen integrisani sistem naučno zasnovanih znanja o prirodi i društvu i biti sposobni da tako stečena znanja primenjuju i razmenjuju.
2. Umeti da efikasno usmeno i pismeno komuniciraju na srpskom, odnosno na srpskom i jeziku nacionalne manjine i najmanje jednom stranom jeziku koristeći se raznovrsnim verbalnim, vizuelnim i simboličkim sredstvima.
3. Biti funkcionalno pismeni u matematičkom, naučnom i finansijskom domenu.
4. Umeti da efikasno i kritički koriste naučna znanja i tehnologiju, uz pokazivanje odgovornosti prema svom životu, životu drugih i životnoj sredini.
5. Biti sposobni da razumeju različite forme umetničkog izražavanja i da ih koriste za sopstveno izražavanje.
6. Biti osposobljeni za samostalno učenje.
7. Biti sposobni da prikupljaju, analiziraju i kritički procenjuju informacije.
8. Moći da identifikuju i rešavaju probleme i donose odluke koristeći kritičko i kreativno mišljenje i relevantna znanja.
9. Biti spremni da prihvate izazove i promene uz odgovoran odnos prema sebi i svojim aktivnostima.
10. Biti odgovoran prema sopstvenom zdravlju i njegovom očuvanju.
11. Umeti da prepoznaju i uvažavaju ljudska i dečja prava i biti sposobni da aktivno učestvuju u njihovom ostvarivanju.
12. Imati razvijeno osećanje pripadnosti sopstvenoj porodici, naciji i kulturi, poznavati sopstvenu tradiciju i doprinositi njenom očuvanju i razvoju.
13. Znati i poštovati tradiciju, identitet i kulturu drugih zajednica i biti sposobni da sarađuju sa njihovim pripadnicima.
14. Biti sposobni da efikasno i konstruktivno rade kao članovi tima, grupe, organizacije i zajednice.

(Član 22. Zakona o osnovnom obrazovanju i vaspitanju, Sl. Glasnik RS 55/13)

Škola i njena okolina

Osnovna škola „Ljudovit Štur“ u Kisaču nalazi se u opštini Novi Sad, u ulici Železnička br. 3. Većina stanovništva je slovačke nacionalnosti, raznovrsne socijalne strukture.

Program razvoja škole u narednom periodu

Prioriteti škole:

- negovanje i razvijanje maternjeg jezika sa elementime nacionalne kulture; – uključivanje roditelja kao saradnika u nastavi;
- saradnja sa Asocijacijom slovačkih pedagoga (ASP);
- saradnja sa Odborom za obrazovanje NSSNM;
- saradnja sa Pedagoškim zavodom Vojvodine;
- stručno usavršavanje nastavnika za korišćenje savremenih, aktivnih metoda; – podizanje kompetencije nastavnika i učenika i poboljšanje odnosa na relaciji učenik – nastavnik;
- podizanje informatičke kulture nastavnika i učenika na viši nivo;
- saradnja sa Slovačkom republikom radi prikupljanja literature za nastavnike i učenike, razmene iskustava;
- prikupljanje potrebnog materijala za kasnije izdavanje udžbenika za nastavu slovačkog jezika;
- produženi boravak za učenike u školi;
- saradnja sa školama u kojima se nastava odvija na slovačkom jeziku;
- saradnja sa školama u zemlji i inostranstvu;
- podizanje ekološke svesti učenika, nastavnika i roditelja;
- povećavanje saradnje sa roditeljima i lokalnom zajednicom;
- podizanje odgovornosti i discipline učenika;

Plan za realizaciju prioriteta škole:

- osim časova redovne nastave za učenike organizovati: učešće u izdavanju školskog časopisa na maternjem jeziku, učešće na recitatorskim i likovnim konkursima, učešće u folkloru i dramskoj sekciji, posete etnografskom muzeju u Selenči, druženje sa školama u kojima je nastavni jezik slovački;
- nabavka metodičkih priručnika, enciklopedija, rečnika na maternjem jeziku, udžbenika, radnih listova i časopisa na slovačkom jeziku;
- održavati kontakt sa OŠ i Univerzitetom MB u B. Bistrici i UK u Bratislavi; – nastaviti pohađanje seminara, prikupljati stručnu literaturu, posećivati ogleadne časove, nastaviti saradnju sa CIP-om;
- organizovati stručna predavanja za roditelje.

U realizaciji svojih planova škola može da se osloni na:

- Odbor za obrazovanje NSSNM;
- Savet za obrazovanje PS;
- Pedagoški zavod Vojvodine;
- Zavod za unapređenje obrazovanja i vaspitanja;
- škole u kojima se nastava odvija na slovačkom jeziku;
- Asocijaciju slovačkih pedagoga (ASP);
- Lokalnu zajednicu;
- Roditelje;
- Saradnju unutar kolektiva.

Inkluzivan pristup nastavi

Proizilazeći iz potreba pojedinih učenika naše škole, nastava se organizuje u takvom obliku da se učenici sa posebnim potrebama edukuju zajedno sa decom bez specijalnih potreba, što

podrazumeva da nastavu prate sa svojim vršnjacima u redovnim odeljenjima. Smatramo, da je tim učenicima potreban individualan, diferenciran pristup u nastavi, ali da im je takođe neophodno omogućiti interakciju sa vršnjacima. Prilagođavanje nastavnog sadržaja učenicima sa posebnim potrebama je u skladu sa njihovim mogućnostima i sposobnostima. Cilj je istaknuti i naglasiti šta dete može i zna, omogućiti ovoj deci da razvijaju svoj celokupni potencijal u skladu sa svojim mogućnostima i omogućiti im da gradivo savladavaju svojim tempom. Inkluzija omogućava učenicima koji su uključeni u ovaj oblik nastave da savladavaju gradivo i budu vrednovani prema individualno-obrazovnom planu, koji je prilagođen mogućnostima i sposobnostima svakog učenika ponaosob.

Praćenje ostvarivanja nastavnog plana i programa

Zapažanja i sugestije o napredovanju učenika, ostvarivanju ciljeva i zadataka i uspešnosti nastave dobiće se na osnovu evaluacija samih učenika, roditelja, kolega, stručnih saradnika, direktora, savetnika, saradnika ZUOV-a.

- Praćenje ostvarivanja nastavnog plana i programa ostvarivaće se kroz:
- sastanke Aktiva nižih razreda;
- sastanke Aktiva viših razreda;
- praćenjem postignuća učenika nakon obrada pojedinačnih tema;
- posmatranjem ponašanja učenika;
- izradom testova;
- praćenjem postignutih ciljeva i zadataka;
- praćenjem postignuća po propisanim obrazovnim standardima.

Praćenje napredovanja i ocenjivanje postignuća učenika u toku školske godine će se ostvariti kroz:

- posmatranje i praćenje;
- usmeno ispitivanje;
- testove, kontrolne zadatke;
- inicijalne testove na početku i na kraju školske godine;
- radne listiće;
- razgovore;
- vođenje dosijea učenika;
- fotografije;
- video zapise.

Po završenom obaveznom osmogodišnjem obrazovanju učenici će polagati Završni ispit.

III NAZIV, VRSTA I TRAJANJE PROGRAMA OBRAZOVANJA I VASPITANJA KOJE ŠKOLA OSTVARUJE I JEZIK NA KOME SE OSTVARUJE PROGRAM

U školi se ostvaruju sledeći programi:

- Školski program za prvi ciklus (od prvog do četvrtog razreda) i drugi ciklus (od petog do osmog razreda) u trajanju od osam godina.
- Individualni obrazovni plan za učenike sa posebnim potrebama koji se u prvom razredu donosi i vrednuje tromesečno, a u svim narednim razredima na početku svakog polugodišta.

Programi se ostvaruju na srpskom i na slovačkom jeziku.

Roditelj se prilikom upisa deteta u prvi razred opredeljuje na kom će jeziku dete pohađati program.

Pored programa obaveznih i izbornih nastavnih predmeta, u školi se realizuju i sledeći programi:

- program dopunske i dodatne nastave;
- program kulturnih aktivnosti škole;
- program školskog sporta i sportskih aktivnosti;
- program zaštite od nasilja, zlostavljanja i zanemarivanja i programi prevencije drugih oblika rizičnog ponašanja;
- program slobodnih aktivnosti učenika;
- program profesionalne orijentacije;
- program zdravstvene zaštite;
- program socijalne zaštite;
- program zaštite životne sredine;
- program saradnje sa lokalnom samoupravom;
- program saradnje sa porodicom;
- program izleta, ekskurzija i nastave u prirodi;
- program rada školske biblioteke;

IV NASTAVNI PLAN OSNOVNOG OBRAZOVANJA I VASPITANJA

PRVI CIKLUS

A) OBAVEZNI NASTAVNI PREDMETI I FOND ČASOVA

PREDMET	1. RAZRED		2. RAZRED		3. RAZRED		4. RAZRED	
	Ned.	God.	Ned.	God.	Ned.	God.	Ned.	God.
1. Srpski jezik	5	180	5	180	5	180	5	180
2. Slovački jezik	5	180	5	180	5	180	5	180
3. Srpsk jezik –nematernji	2	72	2	72	3	108	3	108
4. Engleski jezik	2	72	2	72	2	72	2	72
5. Matematika	5	180	5	180	5	180	5	180
6. Svet oko nas	2	72	2	72	-	-	-	-
7. Priroda i društvo	-	-	-	-	2	72	2	72
8. Likovna kultura	1	36	2	72	2	72	2	72
9. Muzička kultura	1	36	1	36	1	36	1	36
10. Fizičko i zdravstveno vaspitanje	3	108	3	108	3	108	3	108
11. Digitalni svet	1	36	1	36	1	36	-	-
12. Projektna nastava	-	-	-	-	-	-	1	36
Ukupno u odeljenju na srpskom jeziku	20	720	21	756	21	756	21	756
Ukupno u odeljenju na slovačkom jeziku	22	792	23	828	24	864	24	864

B) IZBORNI NASTAVNI PREDMETI I FOND ČASOVA

PREDMET	1. RAZRED		2. RAZRED		3. RAZRED		4. RAZRED	
	Ned.	God.	Ned.	God.	Ned.	God.	Ned.	God.
1. Građansko vaspitanje	1	36	1	36	1	36	1	36
2. Verska nastava	1	36	1	36	1	36	1	36
3. Slovački jezik sa elem. nac. kulture	2	72	2	72	2	72	2	72
Ukupno B u odeljenju na srpskom	3	108	3	108	3	108	3	108
Ukupno B u odelj.na sl.	1	36	1	36	1	36	1	36
Ukupno A + B u odeljenju na srpskom jezik	23	828	24	864	24	864	24	864
Ukupno A + B u odeljenju na slovačkom jeziku	23	828	24	864	25	900	25	900

NAPOMENA:

Svaki učenik pohađa dva izborna predmeta, jedan je obavezno ili građansko vaspitanje ili verska nastava, a drugi je jedan od ostalih navedenih izbornih predmeta. Roditelji se opredeljuju za jedan od tri ponuđena izborna predmeta koji se utvrđuju na Savetu roditelja. Učenici, odnosno roditelji ili staratelji, se svake godine opredeljuju za izborne predmete koje će pohađati. Građansko vaspitanje i verska nastava se biraju svake četiri godine, a slovački jezik sa elementima nacionalne kulture svake školske godine.

OBLICI OBRAZOVNO-VASPITNOG RADA KOJIMA SE OSTVARUJU OBAVEZNI I IZBORNI NASTAVNI PREDMETI

PREDMET	1. RAZRED		2. RAZRED		3. RAZRED		4. RAZRED	
	Ned.	God.	Ned.	God.	Ned.	God.	Ned.	God.
1. Redovna nastava srpski slovački	21	756	22	792	22	792	22	792
	25	900	25	900	27	972	27	972
2. Dopunska nastava	1	36	1	36	1	36	1	36
3. Dodatni rad	-	-	-	-	-	-	1	36
4. Čas odeljenjskog star.	1	36	1	36	1	36	1	36
5. Društvene, sportske, kulturne humanitarne akt.	1-2	36-72	1-2	36-72	1-2	36-72	1-2	36-72
6. Izleti – ekskurzije	1 dan		1 dan		1 dan		1 dan	
7. Nastava u prirodi	5-7 dana		5-7 dana		5-7 dana		5-7 dana	

DRUGI CIKLUS

A) OBAVEZNI NASTAVNI PREDMETI I FOND ČASOVA

PREDMET	5. RAZRED		6. RAZRED		7. RAZRED		8. RAZRED	
	Ned.	God.	Ned.	God.	Ned.	God.	Ned.	God.
1. Srpski jezik	5	180	4	144	4	144	4	136
2. Slovački jezik	5	180	4	144	4	144	4	136
3. Srpski jezik – nematernji	3	108	3	108	3	108	2	68
4. Engleski jezik	2	72	2	72	2	72	2	68
5. Likovna kultura	2	72	1	36	1	36	1	34
6. Muzička kultura	2	72	1	36	1	36	1	34
7. Istorija	1	36	2	72	2	72	2	68
8. Geografija	1	36	2	72	2	72	2	68
9. Fizika	-	-	2	72	2	72	2	68
10. Matematika	4	144	4	144	4	144	4	136
11. Biologija	2	72	2	72	2	72	2	68
12. Hemija	-	-	-	-	2	72	2	68
13. Informatika i računarstvo	1	36	1	36	1	36	1	34
13A. Tehnika i tehnologija	2	72	2	72	2	72	2	68
14. Fizičko i zdravstveno	2	72	2	72	2	72	2	68
14A. OFA	1	36	1	36	-	-	-	-
Ukupno u odeljenju na srpskom jeziku	25	900	26	936	27	972	26	918
Ukupno u odeljenju na slovačkom jeziku	28	1008	29	1044	30	1080	29	986

B) OBAVEZNI IZBORNI NASTAVNI PREDMETI I FOND ČASOVA

PREDMET	5.RAZRED		6.RAZRED		7.RAZRED		8.RAZRED	
	Ned.	God.	Ned.	God.	Ned.	God.	Ned.	God.
1. Građansko vasp. ili Verska nastava	1	36	1	36	1	36	1	34
2. Strani jezik	2	72	2	72	2	72	2	68
Ukupno B u odeljenju na srpskom jeziku	3	108	3	108	3	108	3	102
Ukupno B u odeljenju na slovačkom jeziku	3	108	3	108	3	108	3	102
Ukupno A+B u odeljenju na srpskom jeziku	28	1008	29	1044	30	1080	29	1020
Ukupno A+B u odeljenju na slovačkom jeziku	31	1116	32	1152	33	1188	32	1088

NAPOMENA:

- Učenici, odnosno roditelji ili staratelji, se u petom razredu opredeljuju ili za građansko vaspitanje ili za versku nastavu.
- U petom razredu bira se izborni strani jezik koji se obavezno izučava do kraja osmog razreda.

C) IZBORNI NASTAVNI PREDMETI I FOND ČASOVA

PREDMET	5. RAZRED		6. RAZRED		7. RAZRED		8. RAZRED	
	Ned.	God.	Ned.	God.	Ned.	God.	Ned.	God.
1. Sačuvajmo našu planetu	1	36	1	36	-	-	-	-
2. Hor i orkestar	-	-	-	-	1	36	1	34
3. Crtanje, slikanje Vajanje	1	36	1	36	1	36	1	34
4. Slovački jezik sa elementima nacionalne kulture	2	72	2	72	2	72	2	68
Ukupno C	1-2	36-72	1-2	36-72	1-2	36-72	1-2	34-68
Ukupno A+B+C u odeljenju na srpskom jeziku	29/30	1044/1080	30/31	1080/1116	31/32	1116/1152	30/31	1054/1088
Ukupno A+B+C u odeljenju na slovačkom jeziku	32	1152	33	1188	34	1224	33	1122

NAPOMENA:

- Svi učenici pohađaju jedan izborni predmet koji su izabrali od ponuđenih četiri koji se utvrđuju na Savetu roditelja.

OBLICI OBRAZOVNO-VASPITNOG RADA KOJIMA SE OSTVARUJU OBAVEZNI I
IZBORNI NASTAVNI PREDMETI

PREDMET	1. RAZRED		2. RAZRED		3. RAZRED		4. RAZRED	
	Ned.	God.	Ned.	God.	Ned.	God.	Ned.	God.
1. Redovna nastava srpski slovački	29 32-33	1044 1152-1188	30 33-34	1080 1188-1224	31 34-35	1116 1224-1260	30 33-34	1054 1122-1148
2. Dopunska nastava	1	36	1	36	1	36	1	34
3. Dodatni rad	1	36	1	36	1	36	1	34
4. Čas odeljenjskog star.	1	36	1	36	1	36	1	34
5. Društvene, sportske, kulturne humanitarne akt.	1-2	36-72	1-2	36-72	1-2	36-72	1-2	34-68
6. Izleti – ekskurzije	1 dan		1 dan		2 dana		Do 3 dana	

V PROGRAMI OBAVEZNIH I IZBORNIH PREDMETA PO RAZREDIMA SA NAČINIMA I POSTUPCIMA ZA NJIHOVO OSTVARIVANJE

U ostvarivanju nastavnih planova i programa poštuju se principi:

- Odmerenosti – odmerenost obima sadržaja prema uzrastu i individualnim sposobnostima učenika.
- Postupnosti – u obradi sadržaja ide se od poznatog ka nepoznatom, od lakšeg ka težem, od bližeg ka daljem.
- Očiglednosti – očiglednost se postiže primenom različitih nastavnih sredstava, multimedijalnih sadržaja, korišćenjem objekata i dr. i delovanjem na sva čula učenika i time se doprinosi boljem shvatanju, razumevanju i pamćenju gradiva.
- Aktivnog učestvovanja – učenici su aktivni učesnici nastavnog procesa, osposobljavaju se za samostalno sticanje i primenu znanja.

PRVI CIKLUS OD 1. DO 4. RAZREDA

OBAVEZNI NASTAVNI PREDMETI

1. SRPSKI JEZIK

Ciljevi predmeta

Cilj nastave maternjeg jezika jeste da učenici ovladaju osnovnim zakonitostima književnog jezika na kojem će se usmeno i pismeno pravilno izražavati, da upoznaju, dožive i osposobe se da tumače odabrana književna dela, pozorišna, filmska i druga umetnička ostvarenja iz srpske, slovačke i svetske baštine.

Zadaci

- razvijanje ljubavi prema maternjem jeziku i potrebe da se on neguje i razvija;
- osnovno opismenjavanje najmlađih učenika na temeljima ortoepskih i ortografskih standarda srpskog književnog jezika;
- postupno i sistematično upoznavanje gramatike i pravopisa srpskog jezika;
- razvijanje smisla i sposobnosti za pravilno, tečno, ekonomično i uverljivo usmeno i pismeno izražavanje, bogaćenje rečnika, jezičkog i stilskog izraza;
- razvijanje osećanja za autentične estetske vrednosti u književnoj umetnosti
- uvežbavanje i usavršavanje glasnog čitanja (pravilnog, logičkog i izražajnog) i čitanja u sebi (doživljajnog, usmerenog, istraživačkog)
- osposobljavanje za samostalno čitanje, doživljavanje, razumevanje, svestrano tumačenje i vrednovanje književnoumetničkih dela raznih žanrova;
- upoznavanje, čitanje i tumačenje popularnih i informativnih tekstova iz ilustrovanih enciklopedija i časopisa za decu;
- postupno, sistematično i dosledno osposobljavanje učenika za logičko shvatanje i kritičko procenjivanje pročitnog teksta.

Operativni zadaci 1. razred

- usvajanje pravilnog izgovaranja glasova, glasovnih skupova, reči i rečenice;
- savladavanje tehnike čitanja i pisanja na ćiriličnom pismu;
- navikavanje na upotrebu književnog jezika u govoru i pisanju;

- formiranje navike za čitko, uredno i lepo pisanje;
- postupno uvođenje u doživljavanje i razumevanje književnih tekstova;
- uočavanje vrsta književnih dela prema zahtevima programa;
- usvajanje osnovnih književnoteorijskih i funkcionalnih pojmova prema zahtevima programa;
- osposobljavanje za usmeno i pismeno prepričavanje, pričanje i opisivanje prema zahtevima programa.

Operativni zadaci 2. razred

- uočavanje i shvatanje rečenice kao osnovne jezičke kategorije i razumevanje glavnih rečeničnih delova;
- upoznavanje sa fonetskim i morfološkim pojmovima prema zahtevima programa;
- savladavanje novih programskih sadržaja iz pravopisa;
- ovladavanje tehnikom čitanja i pisanja latinicom;
- motivisanje, podsticanje i usmerenje na čitanje lektire;
- uvežbavanje čitanja naglas; usavršavanje čitanja u sebi u funkciji tumačenja teksta;
- uočavanje i tumačenje bitnih činilaca teksta prema zahtevima programa;
- simultano usvajanje književnih i funkcionalnih pojmova;
- ovladavanje osnovnim oblicima jezičkog izražavanja i dalja usavršavanja i negovanje jezičke kulture;
- sistematsko i dosledno realizovanje programiranih i njima sličnih vežbanja u govoru i pisanju.

Operativni zadaci 3. razred

- ovladavanje tehnikom čitanja i pisanja na oba pisma;
- savladavanje proste rečenice (pojam, glavni delovi) ;
- sticanje osnovnih pojmova o imenicama, pridevima i glagolima ;
- postepeno uvođenje u tumačenje osnovne predmetnosti književnog dela (osećanja, događaji, radnje, likovi, poruke, jezičko-stilske karakteristike) ;
- ovladavanje usmenim i pismenim izražavanjem prema zahtevima programa (prepričavanje, pričanje, opisivanje, izveštavanje) ;
- postepeno upoznavanje metodologije izrade pismenog sastava.

Operativni zadaci 4. razred

- proširivanje znanja o prostoj rečenici i njenim delovima ;
- savladavanje osnovnih pojmova o promenljivim i nepromenljivim rečima ;
- osposobljavanje za izražajno čitanje i kazivanje ;
- postupno osposobljavanje učenika za samostalno tumačenje predmetnosti književnog teksta i scenskih dela (osećanja, fabula, radnja, likovi, poruke, stilogenost scenskog izraza) ;
- navikavanje na sažeto jasno usmeno i pismeno izražavanje prema zahtevima programa ;
- savladavanje osnova metodologije izrade pismenih sastava.

Od učenika se očekuje da zna i ume na osnovnom nivou:

OBLAST

VEŠTINA ČITANJA I RAZUMEVANJA PROČITANOG

- razume tekst ćirilčni i latinični koji čita naglas i u sebi
- razlikuje umetnički i neumetnički tekst
- razlikuje osnovne delove teksta i knjige (naslov, podnaslov, osnovni tekst, poglavlje, pasus, sadržaj)
- prepoznaje citat
- služi se sadržajem da bi pronašao određeni deo teksta

PISANO IZRAŽAVANJE	<ul style="list-style-type: none"> - pronalazi i izdvaja osnovne informacije iz teksta prema datim kriterijumima - razlikuje u tekstu bitno od nebitnog, glavno od sporednog - zna i koristi oba pisma ćirilicu i latinicu - sastavlja razumljivu, gramatički ispravnu rečenicu - sastavlja jednostavni tekst i ume da ga organizuje u smisaone celine (uvodni, središnji i završni deo teksta) - ume da prepriča tekst - primenjuje pravopisnu normu - zna osobine i vrste glasova; deli reč na slogove u jednostavnijim primerima
GRAMATIKA	<ul style="list-style-type: none"> - prepoznaje vrste reči - razlikuje proste reči od tvorenic; prepoznaje koren reči - razlikuje osnovne vrste rečenica (obaveštajne, upitne, zapovedne) - određuje rečenične članove u tipičnim primerima - pravilno upotrebljava padeže u rečenici - pravilno upotrebljava glagolske oblike - poznaje osnovne leksičke pojave: jednoznačnost i višeznačnost reči; osnovne leksičke odnose: sinonimiju, antonimiju, homonimiju - prepoznaje različita značenja višeznačnih reči koje se upotrebljavaju u kontekstu svakodnevne komunikacije - zna značenje reči i frazeologizama koji se upotrebljavaju u kontekstu svakodnevne komunikacije (u kući, školi) kao i onih koji se često javljaju u školskim tekstovima (u udžbenicima, tekstovima iz lektire)
LEKSIKA	<ul style="list-style-type: none"> - određuje značenja nepoznatih reči i izraza na osnovu njihovog sastava i konteksta u kome su upotrebljeni - služi se rečnicima, priručnicima i enciklopedijama
NARODNI I KNJIŽEVNI JEZIK	<ul style="list-style-type: none"> - razlikuje pojmove književnog i narodnog jezika; zna osnovne podatke o razvoju književnog jezika kod Srba - razume važnost književnog jezika za život zajednice i lični razvoj - povezuje naslove pročitanih književnih dela sa imenima autora tih dela
KNJIŽEVNOST	<ul style="list-style-type: none"> - razlikuje tipove književnog stvaralaštva (usmena i autorska književnost) - razlikuje osnovne književne rodove: liriku, epiku i dramu

Način ostvarivanja osnovnog nivoa postignuća

Na ostvarivanju osnovnog nivoa standarda postignuća radi se u sledećim oblicima obrazovno-vaspitnog rada: redovna nastava, dopunska nastava, sekcije i nastava u prirodi.

Primenom različitih nastavnih metoda podstičemo učenike da lakše i bolje napreduju. Često se koriste metoda učenja putem igrovnih aktivnosti, metoda igre uloga (scenska komunikacija u dramskim delima - sama deca su nosioci uloga, a scenska komunikacija otvara velike mogućnosti za afirmaciju učenika), kooperativna i interaktivna metoda (učenici koji imaju poteškoće u usvajanju nastavnih sadržaja često su podstaknuta aktivnošću druge dece koja su spremna da im pruže pomoć i podršku), metoda pokazivanja...

Kombinuju se različiti oblici rada na časovima: grupni oblik rada (sa heterogenim grupama) i rad u parovima pogoduje učenicima koji teže savladavaju nastavne sadržaje i daju dobre rezultate pri primeni kooperativnih i interaktivnih metoda.

Česta je primena očiglednih nastavnih sredstava, jer učenicim omogućava postepeni prelaz sa očiglednog na logičko mišljenje. Učenicima se daju zadaci koji omogućavaju individualni pristup u nastavnim aktivnostima, kako bi mogli da se oslone na svoja znanja i sposobnosti, da rade i napreduju svojim tempom, rešavajući diferencirane zadatke. Vodimo računa o tipovima zadataka koji će omogućiti da usvoje određena znanja i umeća i razviju sposobnosti da odgovaraju na pitanja, prepričavaju kratak jednostavan tekst, prepoznaju osnovne delove teksta, poznaju vrste reči i rečenica, razumeju doslovno značenje teksta, vladaju osnovnom tehnikom čitanja i pisanja ćirilskog i latiničnog teksta... Zbog toga se često primenjuju zadaci višestrukog izbora, povezivanja, zaokruživanja tačnih odgovora, dopunjavanja. Učenicima se konstantno pruža podrška i pomoć u radu i upućuju se na međuvršnjačku saradnju.

Način ostvarivanja srednjeg nivoa postignuća

Na postizanju ovog nivoa takođe se radi u redovnoj i dopunskoj nastavi, sekcijama, nastavi u prirodi.

Metode koje se koriste su one koje pružaju učenicima aktivan odnos prema učenju, pobuđuju unutrašnju motivaciju i želju za postizanjem što boljih rezultata rada. Pogodne metode su: metoda učenja putem otkrića, interaktivna, metoda rešavanja problema, kooperativna, metoda razgovora, metoda istraživanja, heuristička...

Od učenika se, na ovom nivou, očekuje da uspešno izvode jednostavne zaključke, umeju da izdvoje bitno od nebitnog, određuju karakteristične osobine, osećanja, izgled i postupke likova u književnoumetničkom tekstu, osnovni smisao teksta, uočavaju veze među događajima, razumeju figurativnu uporebu jezika, pišu jasnim i potpunim rečenicama, koriste oba pisma, iznose i obrazlažu stavove o sadržaju tekstova... Da bi učenici bili što uspešniji, često im se postavljaju problemski i istraživački zadaci.

Nastavnici konstantno upućuju učenike na korišćenje različitih izvora znanja (rečnici, leksikoni, enciklopedije, časopisi...) i primenu stečenih znanja u novim situacijama.

Kombinuju se različiti oblici rada-frontalni, individualni, rad u grupi i rad u parovima, u zavisnosti od ciljeva određenih aktivnosti.

Način ostvarivanja naprednog nivoa postignuća

Na postizanju naprednog nivoa postignuća obrazovno-vaspitni rad se ostvaruje u svim već navedenim oblicima rada.

Od učenika se na ovom nivou očekuje da uspešno pričaju, obrazlažu, izvode složenije zaključke, brane svoj stav, tumače osobine, postupke likova, ideje u tekstu, uočavaju uzročno-posledične veze, rezimiraju narativni tekst, procenjuju svrhu teksta, vrednuju događaje i postupke likova u tekstu, upotrebljavaju reči u osnovnom i prenesenom značenju, pišu jasnim, potpunim, dobro oblikovanim rečenicama.

Sve navedeno postiže se upotrebom raznovrsnih metoda, kao što su metoda analize, sinteze, indukcije, dedukcije, istraživanja, rešavanja problemskih zadataka, "Brain storming"...

Učenici se upućuju na samostalno učenje i korišćenje različitih izvora znanja (rečnici, leksikoni, enciklopedije, internet, biblioteke...), kao i na što uspešniji transfer znanja sa znanjima iz drugih oblasti i korišćenje iskustvenih znanja u novim situacijama.

Na ovom nivou veoma je dobro omogućiti individualno napredovanje prema sopstvenim mogućnostima, uz stručnu pomoć učitelja, pa se često individualizuju i diferenciraju zadaci koje učenici rešavaju.

2. SLOVENSKÝ JAZYK

Cieľ:

Žiaci majú ovládať základnými zákonitostami spisovného jazyka, na ktorom sa budú správne ústne a písomne vyjadrovať, majú sa uschopniť, aby spoznali, zažili a aby vedeli tlmočiť slovenské a vybrané svetové literárne diela, filmové a iné umelecké výtvy ...

Úlohy:

- rozvíjanie lásky voči materinskému jazyku
- pestovanie potreby, aby sa on rozvíjal a pestoval
- rozvoj gramotnosti u žiakov
- postupné a systematické spoznávanie gramatiky a pravopisu slovenského jazyka
- rozvoj zmyslu a schopností pre správne a plynulé ústne a písomné vyjadrovanie
- obohacovanie slovné zásoby
- rozvoj citu pre autentické estetické hodnoty
- nacvičovanie a zdokonaľovanie hlasného čítania /správneho, logického a výrazného/
- rozvíjanie interiorizovaného čítania
- uschopňovanie pre samostatné čítanie, precíťovanie, tlmočenie a hodnotenie literárnych diel rôznych žánrov
- rozvíjať pozitívny vzťah k používaniu encyklopédií a časopisov pre deti
- pestovanie záujmu o sledovanie TV a rádio vysielač v slovenskom jazyku

Operatívne úlohy:

- osvojovanie si základov správneho vyslovovania hlások, slovných spojení, slov a viet
- zvládnutie techniky čítania a písania v slovenskom jazyku
- navýkavanie žiakov na používanie spisovného jazyka pri ústnom a písomnom vyjadrovaní
- formovaní návykov na čitateľný, úhladný a estetický rukopis
- postupné uvádzanie žiakov, aby pracovali na tom, aby prečítaný text rozumeli a kriticky ho hodnotili
- usmerňovanie žiakov na encyklopédie a Internet
- osvojovanie si základných literárnych a funkcionálnych pojmov
- uschopňovanie na ústne a písomné rozprávanie, reprodukciu a opisovanie
- pochopenie hlavných častí vety
- spoznávanie sa so základnými fonetickými a morfológickými pojmami
- zvládnutie pravopisu
- motivovanie žiakov na domáce čítanie
- zdokonaľovanie hlasného a čítania v sebe
- realizovanie ústnych a písomných cvičení podľa programu
- získavanie základných vedomostí o podstatných menách, slovesách a prídavných menách
- systematické uvádzanie do tlmočenia fabuly, deja, postáv, odkazu diela a jazykovo štylistických charakteristík
- postupné spoznávanie metodológie vypracovávania písomnej práce
- navýkavanie sa na samostatné precízne, jasné a presné vyjadrovanie sa v materinskom jazyku

Spôsob realizácie:

	Aktivity žiakov	Aktivity učiteľa
Previerka predchádzajúcich vedomostí		prípravuje iniciálny test
Prípravný period	cvičenie ruky, prstov a dlane,	prípravuje didaktické hry a pracovné lístky

	písanie čiar, rozlišovanie hlások, písmen, slabík a slov cestou hry, rozprávanie na základe obrázkov, správne dýchanie	a cvičby správneho dýchania
Začiatkové čítanie	individuálne a skupinové, každý svojím tempom, číta nadpisy v knihách, názvy firiem, ulíc...	pripravuje zaujímavé texty, motivuje žiakov pochváleniami, diplomami, kontaktuje s rodičmi, iniciuje návštevy divadiel, galérií atď.
Od II. po IV. ročník Zdokonaľovanie čítania	pochopenie prečítaného, prerozprávanie textu a zdokonaľovanie čítania v sebe	prípravné cvičby /hovor a písanie/, motivovanie žiakov a rozvíjanie ich záujmov, regulovanie sociálnych vzťahov...
Používanie spisovného jazyka	osvojovanie spisovného jazyka, obohacovanie slovného fondu, vyjadrovanie sa v spisovnom jazyku	organizuje návštevy knižníc, zabezpečuje stály kontakt s literárnymi dielami, podnecuje estetický vkus a rozlišovanie gýču a šundu od hodnotných literárnych diel, kvalitnej filmovej a scénickej tvorby
Rozlišovanie hlavných častí vety	získavanie základných pojmov o slovách a vetách	pripravuje pracovné lístky, hodnotí efekty svojej práce, pripravuje záverečné testy

Metódy a techniky: -ilustračno-demonštračná, verbálno-textuálna, interaktívna, heuristické učenie, problémové učenie, praktické, dielne...

Štandardy

Nasledujúce tvrdenia opisujú čo má žiak zdolať na základnej úrovni:

Čítanie a chápanie prečítaného

- rozumie text, ktorý číta hlasne a v sebe
- rozlišuje umelecký a neumelecký text
- rozlišuje základné časti textu
- prepoznáva citát
- nachádza a vydeľuje základné informácie z textu podľa daných kritérií
- rozlišuje dôležité od vedľajšieho
- používa slovenské písmo
- zostavuje jednoduchý text podľa celkov/úvod, rozbor, záver/
- zostavuje vetu so správnym slovosledom, logickú a gramaticky správnu

PÍ SOMNÉ VYJADROVANIE

- vie prečítať vlastný text
- vie prerozprávať text
- uplatňuje pravopis
- pozná hlásky a ich rozdelenie
- slovo správne delí na slabiky

GRAMATIKA

- rozlišuje slovné druhy
- rozlišuje odvodené slová, vie čo je koreň slova
- rozlišuje základné druhy viet: rozkazovaciu, opytovaciu a oznamovaciu

	-určuje časti vety v typických príkladoch -správne používa pády -správne používa slovesné tvary -vie základné lexické fenomény, synonymá, antonymá a homonymá... -vie význam frazeologizmov
LEXIKA	-vysvetľuje význam neznámych slov používajúc slovníky, príručky a encyklopédie
SPISOVNÝ JAZYK	-rozlišuje dialekt od spisovného jazyka -vie dejiny Slovákov a vývoja spisovného jazyka -chápe význam spisovného jazyka v komunikácii a pre osobný rozvoj -robí koreláciu prečítaných diel s menami autorov
LITERATÚRA	-rozlišuje typy literatúry Rozlišuje lyriku, epiku a drámu

1. Na základnej úrovni výsledky realizujeme na nasledovný spôsob:

- tvar výchovno – vzdelávacej práce: pravidelnou vyučbou, doplnkovou vyučbou, sekciou, výletami,
- metodami práce a učenia: ústneho vyjadrovania, rozhovoru, práca na texte, demoštrovania, praktickej práce, laboratorickej práce, hra úloh, oboznamovať na rozličné pramene vedomostí, práca na počítači, učenie na príkladoch,
- tvar práce: frontálny, individuálny, skupinový, v pároch
- vyučovacie prostriedky: rozmanitosť vyučovacích prostriedkou a zvláčať názorné vyučovanie
- typy úloh: základ písania, čítania, základ gramatiky, lexiky a literatúry
- aktivita učiteľa i žiaka musí byť na úrovni

2. Na strednej úrovni výsledky realizujeme na nasledovný spôsob:

- tvar výchovno – vzdelávacej práce: pravidelnou vyučbou, doplnkovou vyučbou, sekciou, výletami, dodatkovou prácou
- metodami práce a učenia: ústneho vyjadrovania, rozhovoru, práca na texte, demoštrovania, praktickej práce, laboratorickej práce, hra úloh, oboznamovať na rozličné pramene vedomostí, práca na počítači, učenie na príkladoch, samostatné učenie, zaúčanie medzi rovesníkmi
- tvar práce: frontálny, individuálny, skupinový, v pároch
- vyučovacie prostriedky: rozmanitosť vyučovacích prostriedkou a zvláčať názorné vyučovanie
- aktivita učiteľa i žiaka musí byť na úrovni

3. Na pokrokovej úrovni výsledky realizujeme na nasledovný spôsob:

- tvar výchovno – vzdelávacej práce: pravidelnou vyučbou, doplnkovou vyučbou, sekciou, výletami, dodatkovou prácou
- metodami práce a učenia: ústneho vyjadrovania, rozhovoru, práca na texte, demoštrovania, praktickej práce, laboratorickej práce, hra úloh, oboznamovať na rozličné pramene vedomostí, práca na počítači, učenie na príkladoch, samostatné učenie, zaúčanie medzi rovesníkmi, samostatná výskumová práca, učenie zo života a zo skúseností, riešovanie problémových situácií, používanie vedomostí v nových situáciách
- tvar práce: frontálny, individuálny, skupinový, v pároch
- vyučovacie prostriedky: rozmanitosť vyučovacích prostriedkou a zvláčať názorné vyučovanie
- typy úloh: samostatná práca, samostatné riešovanie úloh, výskumová práca, riešovanie problémových situácií
- aktivita učiteľa i žiaka musí byť na veľkej úrovni

Iniciálny test realizovať v septembri a výstupný v júni.

3. SRPSKI KAO NEMATERNJI JEZIK

Ciljevi predmeta:

- Optimalno napredovanje u učenju srpskog jezika i onih učenika čije je predznanje oskudno, maternji jezik im nije srodan srpskom jeziku i žive u sredinama u kojima sporadično susreću srpski jezik.
1. Sa 1. i 2. razredom započinje prva etapa, karakteristična oralnom pristupu u nastavi, u učenju srpskog kao nematernjeg jezika.
 - usvajanje osnovnih fonetsko – fonoloških odlika jezika
 - usvajanje osnovnih rečeničkih struktura srpskog jezika
 - sticanje određenog fonda reči (500 – 600) u okviru određene tematike
 - ovladavanje osnovnim komunikativnim funkcijama
 - razvijanje sposobnosti razumevanja na sluh jednostavnih iskaza
 - razvijanje sposobnosti govora
 - podsticanje mašte i kreativnosti
 - razvijanje samostalnosti kod učenika
 - program predviđa ovladavanje pismom koje je bliže maternjem jeziku već u 2. razredu, u sredinama u kojima je tempo učenja srpskog jezika može biti brži
 2. Sa 3. i 4. razredom započinje druga etapa u kojoj se stiče veština čitanja i pisanja.
 - nadovezivanje rada prethodne etape
 - razvijanje četiri jezičke veštine: razumevanje, govor, čitanje i pisanje
 - obogaćivanje aktivnog i pasivnog leksičkog fonda novim leksičkim jedinicama i izrazima
 - uvođenje novih jezičkih struktura
 - obogaćivanje usvojenih jezičkih struktura novim elementima
 - razvijanje jezičke i komunikativne kompetencije učenika
 - usvajanje jezičkih modela
 - usvajanje pravopisa i elemenata eksplicitne gramatike (gramatička objašnjenja i uputstva)
 - realizovanje govornih i pismenih vežbi
 - razvijanje radoznalosti i interesovanja i sposobnosti za aktivno upoznavanje srpskih dečjih pisaca
 - razvijanje odgovotnog odnosa prema jeziku, kulturi, zbližavanju i druženju sa pripadnicima većinskog naroda i drugih nacionalnosti
 - razvijanje samostalnosti kod učenika
 - podsticanje na logičko razmišljanje i rešavanje problema
 - podsticanje mašte, kreativnosti, stvaralaštva i emocija
 - osposobljavanje za dramatizaciju određenih tekstova

Sadržaj nastavnog predmeta

1. razred: - Tematika: škola, porodica i dom, najbliža okolina, dani u nedelji, brojanje, najosnovniji oblici komunikacije
 - Jezička materija: imenovanje predmeta i bića, iskazivanje radnje, osobina, objekata, prostornih odnosa, molbe, zapovesti.
 - Govorne vežbe
2. razred: -Tematika: škola, porodica i dom, bliže i šire okruženje, meseci, godišnja doba, brojanje, osnovni oblici komunikacije.
 - Jezička materija: imenovanje predmeta i bića, iskazivanje radnje, osobina, namene objekata, prostornih i vremenskih odnosa, molbe, zapovesti, načina radnje
 - Govorne vežbe

- Čitanje i pisanje

3. razred: - Tematika: škola, porodica i dom, grad i selo, brojanje, komunikativne funkcije
- Jezička materija: imenovanje predmeta i bića, iskazivanje pripadanja, sredstava kojima se vrši radnja, uzajamne i zajedničke radnje i uvežbavanje iskazivanja svega što se učilo u drugom razredu

- Govorne vežbe

- Pismene vežbe

- Čitanje

- Pravopis

4. razred: - Tematika: škola, porodica i dom, grad i selo, svakodnevni život, komunikativne funkcije

- Jezička materija: kao i u 3. razredu

- Gramatika

- Pravopis

- Govorne i pismene vežbe

- Čitanje

Način ostvarivanja:

a.) Način ostvarivanja programa za 1. i 2. razred

- ciljni jezik se upotrebljava u učionici (ili gde se nastava izvodi)

- rad se sprovodi putem individualnog ili grupnog rešavanja problema

- udžbenici, predmeti, slike, pesme ... su izvori aktivnost

- slušanje i reagovanje na pitanja i uputstva

- rad u parovima, dramska igra i pesmice

- crtanje, bojenje predmeta po datim uputstvima

- rešavanje problemskih slika

Metode i tehnike:

- verbalno – tekstualna

- rad sa slikovnicom, likovnim radovima

- dijaloška, monološka

- iskustveno učenje

- jezičke igre

- dramatizacija, igra uloga

b) Način ostvarivanja programa za 3. i 4. razred

- nove reči 250 – 400 koristiti u govoru za iskazivanje zbivanja u sadašnjosti, prošlosti i budućnosti (leksika 900 – 1600 leksičkih jedinica)

- savladavanje elemenata izgovora

- razumevanje dijaloga

- povećavanje zahteva izražavanja u monološkoj i u dijaloškoj formi

- savladavanje u 3. razredu latinično a u 4. razredu ćirilično pismo

- negovanje tehnike glasnog čitanja

- osposobljavanje za pismeno izražavanje

- slušanje i reagovanje na pitanja i uputstva nastavnika

- analiza tekstova

- usmeno i pismeno opisivanje

- rešavanje i dopunjavanje zadataka iz gramatike

Metode i tehnike:

- verbalno – tekstualna
- rad sa udžbenikom
- dijaloška, monološka
- iskustveno učenje
- interaktivne metode
- participativne metode
- govorne i pismene vežbe
- jezičke igre
- dramatizacija, igra uloga
- tekst metoda

Standardi postignuća:

- savladao je određeni fond reči
- pravilno govori koristeći nove reči, čita i piše
- savladao je pisanje ćiriličnog pisma
- komunicira sa okolinom
- upoznat je sa osnovnim karakteristikama kulture srpskog naroda

OČEKIVANI ISHODI:

1.razred

- razume i verbalno koristi predviđeni leksički fond;
- imenuje bića i predmete iz bliskog okruženja i pripiše im tipične osobine;
- iskaže radnju koja se dešava u momentu govorenja;
- sastavi rečenice sa pravim objektom;
- iskaže osnovne prostorne odnose;
- razume kratke pesme i odabrane odlomke proznih tekstova uz pomoć raznovrsnih nastavnih sredstava;
- napamet kazuje pesme i prigodne kratke dijaloge iz odabranih proznih tekstova;
- ilustruje tekst koji mu je pročitao,

2.razred

JEZIK

- razume i koristi predviđeni leksički fond;
- razume i koristi gramatičke konstrukcije usvajane u prethodnom razredu i proširuje ih novim jezičkim sadržajima;
- predmetima i bićima iz bliskog okruženja pripisuje tipične osobine;
- iskaže radnju u prošlosti i sadašnjosti (sva tri lica i oba broja);
- sastavi rečenice sa pravim objektom;
- iskaže osnovne prostorne odnose;

KNJIŽEVNOST

- sluša i razume kratke pesme i odabrane odlomke proznih tekstova;
- napamet kazuje kratke pesme i odabrane dijaloge iz kratkih proznih tekstova;
- uoči melodiju reči koje se rimuju;
- ilustruje tekst koji mu je pročitao ističući neke od motiva (uz pomoć audio i vizuelnih sredstava);
- izvodi kratak dramski tekst kroz igru;

JEZIČKA KULTURA

- razume jednostavna pitanja i informacije vezane za svakodnevne aktivnosti;
- razume uputstva i naloge u školi, na ulici i u kući;
- učestvuje u kratkom dijalogu sa vršnjacima i odraslima;
- piše štampanim slovima pismom koje je blisko njegovom maternjem jeziku (ćirilica ili latinica);
- čita jednostavne tekstove sa poznatom leksikom i gramatikom.

3.razred

JEZIK

- razume i koristi predviđeni leksički fond;
- razume i koristi gramatičke konstrukcije usvajane u prethodnim razredima i proširuje ih novim jezičkim sadržajima;
- iskaže radnju u budućnosti (sva tri lica i oba broja);

KNJIŽEVNOST

- iskaže molbu, zahtev i nalog;
- sastavi rečenice s nepravim objektom;
- razume kratke pesme i odabrane odlomke proznih tekstova, po potrebi adaptirane;
- napamet kazuje kratke pesme i kraće literarne forme;
- uoči melodiju stiha i odredi reči koje se rimuju;
- ilustruje tekst koji sluša, ističući neke od motiva (uz pomoć audio i vizuelnih sredstava);
- izdvoji glavni događaj u književnom tekstu;
- opiše jednostavnim iskazima karakteristične osobine književnog junaka;
- razume pitanja, informacije i naloge ukoliko se upotrebljava pretežno poznata leksika;
- priča o događaju koji se desio, u kome je učestvovao ili kojem je prisustvovao;
- čita s razumevanjem tekstove s pretežno poznatom leksikom;
- sastavlja i piše kratak tekst (čestitka, poruka) poštujući ortografsku normu.

JEZIČKA KULTURA

- iskaže molbu, zahtev i nalog;
- sastavi rečenice s nepravim objektom;
- uoči melodiju stiha i odredi reči koje se rimuju;
- ilustruje tekst koji sluša, ističući neke od motiva (uz pomoć audio i vizuelnih sredstava);
- opiše jednostavnim iskazima karakteristične osobine književnog junaka;
- razume pitanja, informacije i naloge ukoliko se upotrebljava pretežno poznata leksika;
- priča o događaju koji se desio, u kome je učestvovao ili kojem je prisustvovao;
- sastavlja i piše kratak tekst (čestitka, poruka) poštujući ortografsku normu.

4.razred

JEZIK

- razume i koristi predviđeni leksički fond;
- razume i koristi gramatičke konstrukcije usvajane u prethodnim razredima i proširuje ih novim jezičkim sadržajima;
- koristi frekventne odredbe za uzrok i način;
- koristi složeni predikat s modalnim glagolima;

KNJIŽEVNOST

- imenuje autore obrađenih književnih tekstova;
- razume kratke pesme i odabrane odlomke proznih tekstova, po potrebi adaptirane;

- napamet kazuje kratke pesme i kraće literarne forme;uoči melodiju stiha i odredi reči koje se rimuju;
- izdvoji glavni događaj u književnom tekstu;
- opiše jednostavnim iskazima karakteristične osobine književnog junaka;
- prati vremenski sled događaja u književnom tekstu i odredi mesto događaja/zbivanja u literarnom tekstu;

JEZIČKA KULTURA

- razume informacije, zahteve i naloge izgovorene razgovetno i sporim tempom ili napisane;
- inicira i vodi dijalog;
- iskaže svoje potrebe ili planove;
- čita linearne i nelinearne tekstove s pretežno poznatom leksikom;
- piše kratak tekst
- (ćirilicom ili latinicom) u skladu s tematskim oblastima i preporučenom leksikom poštujući ortografsku normu

Uslovi za realizaciju programa

U školi postoje odgovarajući uslovi za realizaciju ovog nastavnog predmeta. Koriste se knjige, dečja literatura, ilustracije, panoi, samostalno izrađene ilustracije, obrazovni softveri, multimedijalne prezentacije, CD sa dečjim pesmicama. Druženje dece iz odeljenja na slovačkom i odeljenja na srpskom jeziku i organizovanje zajedničkih aktivnosti veoma je važno u učenju jezika i razvoju komunikativnih sposobnosti.

4. ENGLESKI JEZIK

Ciljevi predmeta:

- Osposobljavanje učenika da na stranom jeziku komunicira na osnovnom nivou u usmenom i pisanom (od 3.razreda) obliku o temama iz njegovog neposrednog okruženja.
- Podsticanje učenika na učenje stranog jezika.
- Osposobljavanje učenika za razumevanje drugih i različitih kultura i tradicija
- Stimulisanje mašte, kreativnosti i radoznalosti.
- Podsticanje upotrebe stranog jezika u lične svrhe i iz zadovoljstva.

Zadaci i sadržaji:

1. i 2. razred: - Razumevanje govora, usmeno izražavanje, interakcija, znanje o jeziku obradom sledećih tema:

- Škola,
- Ja i moji drugovi,
- Porodica i blisko okruženje,
- Praznici,
- Moj dom,
- Ishrana,
- Odeća,
- Okruženje
- Ostalo – godišnja doba, meseci, delovi dana, a u 2. razredu dani u nedelji

3. razrad: -Razumevanje govora, pisanog teksta, usmeno izražavanje, interakcija, pismeno izražavanje, znanje o jeziku obradom tema kao i u prvom i drugom

razredu samo se dodaje tema Podaci o zemlji čiji se jezik uči.

4. razred: - Razumevanje govora, pisanog teksta, usmeno izražavanje, interakcija, pismeno izražavanje znanja o jeziku obradom tema kao i u prvom, drugom i trećem razredu i još se dodaju sledeće teme:

- Znamenitosti zemlje čiji se jezik uči
- Dečja priča, bajka
- Brojevi do 100
- Iskazivanje vremena
- Korišćenje novca
 - Komunikativne funkcije
 - Gramatički sadržaji

1. razred

Način ostvarivanja programa:

- ciljni jezik se upotrebljava u učionici
- rad u učionici sprovodi se putem grupnog ili individualnog rešavanja problema, potragom za informacijama i manje ili više složenim zadacima sa jasno određenim kontekstom, postupkom i ciljem
- udžbenici postaju izvor aktivnosti.

Aktivnosti učenika:

- slušanje i reagovanje na pitanja nastavnika ili uputstva sa audio-zapisa
- dramska igra: rad u parovima
- crtanje i bojenje predmeta po datim uputstvima, povezivanje tačaka i linija da se dobije slika
- didaktičke igre i pesme
- razgovor o položaju predmeta na slici, učionici i stanu
- igra pogađanja postavljanjem da/ne pitanja
- crtanje članova porodice i omiljenih životinja.

Metode i tehnike rada: interaktivna, demonstrativno-ilustrativna, rad u parovima, auditivna, rad u grupi, igra, TPR (slušanje i reagovanje na instrukcije nastavnika ili sa trake).

2. razred:

Način ostvarivanja programa:

- ciljni jezik se upotrebljava u učionici
- rad u učionici sprovodi se putem grupnog ili individualnog rešavanja problema, potragom za informacijama i manje ili više složenim zadacima sa jasno određenim kontekstom, postupkom i ciljem
- učenici se tretiraju kao odgovorni, kreativni, aktivni učesnici u društvenom činu
- udžbenici postaju izvor aktivnosti
- rad na projektu kao zadatku koji ostvaruje korelaciju sa drugim predmetima i podstiče učenike na studiozni i istraživački tim.

Aktivnosti učenika:

- slušanje i reagovanje na pitanja nastavnika ili uputstva sa audio-zapisa
- dramska igra: rad u parovima
- crtanje i bojenje predmeta po datim uputstvima, povezivanje tačaka i linija da se dobije slika
- razgovor o položaju predmeta na slici, učionici i stanu

- crtanje po diktatu
- pogađanje predmeta ili lica
- pevanje u grupi
- klasiranje i upoređivanje (po količini, obliku, boji, godišnjim dobima, volim/ne volim, komparacije).

Metode i tehnike rada: interaktivna, demonstrativno-ilustrativna, rad u parovima, auditivna, rad u grupi, igra, TPR (slušanje i reagovanje na instrukcije nastavnika ili sa trake), dijalog, potpun fizički odgovor.

3. razred:

Način ostvarivanja programa:

Treća godina učenja stranog jezika ima zadatak da utvrdi prethodno stečena znanja i uvede učenike u veštine razumevanja pisanog teksta i pisanja već usvojenih sadržaja. Govor nastavnika prilagođen je uzrastu i znanjima učenika.

Aktivnosti učenika:

- slušanje i reagovanje na pitanja nastavnika ili uputstva sa audio-zapisa
- rad u parovima, malim i velikom grupama
- manualne aktivnosti, vežbe slušanja
- igra po ulogama, igre, pevanje u grupi
- pogađanje predmeta ili lica
- crtanje po diktatu
- razumevanje pisanog jezika, pismeno izražavanje

Metode i tehnike rada: interaktivna, demonstrativno-ilustrativna, rad u parovima, auditivna, rad u grupi, igra, TPR (slušanje i reagovanje na instrukcije nastavnika ili sa trake), dijalog, potpun fizički odgovor, verbalno-tekstualna.

4. razred:

Način ostvarivanja programa:

Komunikativna nastava jezik smatra sredstvom komunikacije. Primena ovog pristupa u nastavi stranih jezika zasniva se na nastojanjima da se dosledno sprovede i primenjuju sledeći stavovi:

- ciljni jezik upotrebljava se u učionici u dobro osmišljenim kontekstima za učenike
- govor prilagođen uzrastu, bitno je značenje jezičke poruke
- od 4. razreda nastavnik učenicima skreće pažnju i upućuje ih na značaj gramatičke preciznosti iskaza.

Aktivnosti učenika:

- slušanje i reagovanje na pitanja nastavnika ili uputstva sa audio-zapisa
- rad u parovima, malim i velikom grupama
- manualne aktivnosti, vežbe slušanja
- igra po ulogama, igre, pevanje u grupi
- pogađanje predmeta ili lica
- crtanje po diktatu
- razumevanje pisanog jezika, pismeno izražavanje
- povezivanje zvučnog materijala sa ilustracijom i tekstom, prepoznavanje veze između grupe slova i glasova, izvršavanje pročitanih uputstava i naredbi.

Metode i tehnike rada: interaktivna, demonstrativno-ilustrativna, verbalno-tekstualna, rad u parovima, rad u grupi, igra, TPR (slušanje i reagovanje na instrukcije nastavnika ili sa trake), dijalog, potpun fizički odgovor. Na časovima se pri obradi odgovarajućih jedinica uvode različiti pristupi. Reč je, pretežno, o novim igrama kroz koje deca lakše usvajaju gradivo, ali i o novim načinima pričanja priče, ili, pak, preradi pesme u, recimo, rep maniru, koji je svakako ponekad efektivniji od klasične melodije, naročito kod učenika trećeg i četvrtog razreda.

Standardi postignuća:

Kroz nastavu stranih jezika učenik bogati sebe upoznavajući drugog, stiče svest o značaju sopstvenog jezika i kulture u kontaktu sa drugim jezicima i kulturama. Učenik razvija radoznalost, istraživački duh i otvorenost prema komunikaciji sa govornicima drugih jezika.

Posebni standardi:

- Učenik razume i reaguje na kraći usmeni tekst.
- Čita sa razumevanjem kratke tekstove u vezi sa poznatim temama.
- Usmeno izražava sadržaje u vezi sa poznatim temama samostalno ili uz pomoć nastavnika.
- U pisanoj formi izražava kraće sadržaje poštujući pravila pisanog koda.
- Ostvaruje komunikaciju i sa sagovornicima razmenjuje informacije u vezi sa poznatim temama.
- Prepoznaje osnovne principe gramatičke i sociolingvističke kompetencije.

5. MATEMATIKA

Ciljevi predmeta

- da učenici usvoje elementarna matematička znanja,
- da osposobi učenike za primenu usvojenih matematičkih znanja u rešavanju raznovrsnih zadataka,
- da doprinese formiranju mentalnih sposobnosti, formiranju naučnog pogleda na svet i svestranom razvitku ličnosti učenika.

Zadaci predmeta

- da učenici stiču znanja neophodna za razumevanje kvantitativnih i prostornih odnosa i zakonitosti u raznim pojavama u prirodi, društvu i svakodnevnom životu,
- da učenici stiču osnovnu matematičku kulturu,
- da razvija učenikovu sposobnost posmatranja, opažanja i logičkog, kritičkog, stvaralačkog i apstraktnog mišljenja,
- da razvija kulturne, radne, etičke i estetske navike učenika i matematičku radoznalost,
- da učenikima omogući razumevanje odgovarajućih sadržaja prirodnih nauka,
- da učenici stiču naviku i obučavaju se u korišćenju raznovrsnih izvora znanja,
- da kod učenika razvija upornost, sistematičnost, tačnost, urednost,
- da učenici stiču sposobnost izražavanja matematičkim jezikom, jasnoću i preciznost izražavanja u pismenom i usmenom obliku,
- da učenici savladaju osnovne operacije s prirodnim, celim, racionalnim i realnim brojevima, kao i osnovne zakone tih operacija,
- da učenici upoznaju najvažnije ravne i prostorne geometrijske figure i njihove uzajamne odnose,
- da osposobi učenike za preciznost u merenju, crtanju i geometrijskim konstrukcijama.

Sadržaji programa za :

1. razred

- predmeti u prostoru i odnosi među njima (posmatranje predmeta, relacije među predmetima, oblici predmeta),
- linija i oblast (kriva i prava linija, otvorena i zatvorena linija, duž),
- klasifikacija predmeta prema svojstvima (upoređivanje predmeta po dužini i boji),
- prirodni brojevi do 100 (brojanje unapred i unazad, pisanje i čitanje brojeva, upoređivanje, sabiranje i oduzimanje brojeva, određivanje nepoznatog broja),
- merenje i mere (dinar i para, metar).

2. razred

- prirodni brojevi do 100 (sabiranje, oduzimanje, množenje i deljenje, izrazi, određivanje nepoznatog broja, polovina),
- geometrijski oblici (duž, pouprava i prava, uočavanje i crtanje pravougaonika i kvadrata),
- merenje i mere (merenje duži, mere za vreme).

3. Razred

- blok brojeva do hiljadu (dekadno zapisivanje i čitanje brojeva do hiljadu, upoređivanje brojeva, pisanje brojeva rimskim ciframa, sabiranje i oduzimanje do 1000, množenje i deljenje trocifrenih brojeva jednocifrenim, izrazi, jednačine i nejednačine, tekstualni zadaci, razlomci)
- geometrijski objekti i njihovi međusobni odnosi (krug i kružnica, ugao, pravougaonik, kvadrat, i trougao i izračunavanje njihovog obima),
- merenje i mere (milimetar i kilometar, kilogram, litar, godina i vek)

4. razred

- skup prirodnih brojeva (pisanje i čitanje prirodnih brojeva u dekadnom sistemu, razlomci, računarske operacije u skupu prirodnih brojeva i njihova osnovna svojstva, zavisnost zbira, razlike i proizvoda od članova, izrazi sa više operacija, jednačine i nejednačine, rešavanje tekstualnih zadataka),
- merenje i mere (mere za površinu pravougaonika i kvadrata, kocke i kvadra)

Način ostvarivanja programa

Brojevi – Učenici postupno upoznaju brojeve prirodnog niza i broj nulu, kako bi na kraju četvrtog razreda u potpunosti savladali sistem prirodnih brojeva i njegova svojstva. Prvo se upoznaju sa svojstvima operacija, a zatim, na toj osnovi, se objašnjava način računanja. Operacije sa brojevima objašnjavaju se na pogodnim prirodnim i didaktički pripremljenim situacijama koje daju značenje tim operacijama i brojevima. Primenjuju se očigledni i konkretni primeri, pogotovu na mlađem uzrastu. Svojstva operacija se usvajaju kroz sledeće etape: pripremna vežbanja, odgovarajuće operacije na odabranim primerima, formulisanje svojstva, primena u određivanju vrednosti izraza i načinu računanja, zapis svojstva pomoću slova. Posebno je važno da se utvrdi kako promene komponenta računskih operacija utiču na rezultat. Pored pismenog računanja uvežbava se i usmeno računanje. Sigurnost i spretnost usmenog i pismenog računanja omogućuje se kroz dovoljan broj vežbanja. Razumevanje značenja računskih operacija u konkretnim zadacima i svesno odlučivanje o njihovoj primeni pretvara tehniku računanja u stvarno znanje. Brojevni izrazi uvežbavaju se uporedo sa računskim operacijama. Učenici se uče da tekstualne zadatke prikazuju brojevnim izrazima i da rečima iskazuju brojevnje izraze, odnosno da ih čitaju. Posebno se ukazuje na značaj redosleda računskih operacija i značaj zagrada u zadacima.

Posebno mesto u izučavanju matematike predstavljaju tekstualni zadaci. Oni predstavljaju sredstvo povezivanja matematike sa životom. Učenici na takvim primerima uočavaju važnost i primenljivost matematičkih znanja u svakodnevnom životu. Prvo se rade jednostavni zadaci koji se odnose na otkrivanje veza između direktnih i obrnutih operacija. Složeni zadaci rešavaju se postupno – prvo sa dve, zatim sa tri i više operacija. Učenici se usmeravaju na analizu uslova zadatka i sastavljanje

plana rešavanja.

Učenici se permanentno usmeravaju i navikavaju na samostalno proveravanje zadataka.

Geometrijski sadržaji – Učenici se upoznaju sa geometrijom oblika i sa geometrijom merenja.

Geometrijsko gradivo povezuje se sa drugim sadržajima nastave matematike. Praktičnim radom (posmatranjem, crtanjem, rezanjem, upoređivanjem, merenjem) ali i rasuđivanjem, učenici upoznaju raznovrsne modele figura i određena svojstva.

Merenje i mere – U ovoj oblasti veoma je važna primena očiglednih sredstava i praktičan rad učenika. Osim što vrše konkretna merenja, učenici se osposobljavaju i da procenjuju odoka, a zatim da izračunavanjem utvrđuju tačnost svoje procene. Na primerima se pokazuje, vežba i usvaja pretvaranje jedinica u veće i manje jedinice

Aktivnosti učitelja – izlaganje, objašnjavanje, upućivanje, demonstriranje, osmišljavanje zadataka i primera, stvaranje problemske situacije, podsticanje i motivisanje učenika, praćenje rada učenika, usmeravanje i vođenje učenika u procesu učenja, primenjivanje obrazovnih softvera iz matematike.

Aktivnosti učenika – posmatranje, uočavanje, opažanje, povezivanje, zaključivanje, klasifikovanje, analiziranje, brojanje, usmeno i pismeno izvođenje računskih operacija, rešavanje problema, rad sa tabelama, crtanje, merenje, upoređivanje, izrada modela, primenjivanje stečenih znanja u novim situacijama, vežbanje, učenje kroz igru, rad na kompjuteru, saradivanje, takmičenje.

Metode i tehnike rada - ilustrativno-demonstrativna, verbalno-tekstualna, interaktivne (kooperativne), učenje putem otkrića i rešavanja problema, praktično, smislaono i iskustveno učenje, učenje putem igre, učenje uz primenu kompjutera i obrazovnih softvera.

Standardi postignića

Učenik bi trebalo da zna:

- niz prirodnih brojeva,
- svojstva računarskih operacija,
- ponašanje nule pri sabiranju i množenju i jedinice pri množenju,
- sabiranje i oduzimanje, množenje i deljenje,
- merne jedinice,
- formule za površinu i zapreminu,

Učenik bi trebao da ume:

- čitati, pisati, upoređivati i zapisivati pridodne bojeve,
- čitati i sastavljati izraze sa više operacija i izračunavati njihovu vrednost,
- vršiti četiri osnovne računске operacije u skupu prirodnih brojeva,
- uočavati zavisnost između rezultata i komponenata računskih operacija
- čitati i pisati razlomke,
- rešavati jednačine i nejednačine,
- rešavati tekstualne zadatke,
- izračunavati površinu i zapreminu,
- koristiti udžbenik.

1. Način ostvarivanja osnovnog nivoa postignuća: uz obaveznu nastavu učenici pohađaju i dopunsku nastavu gde svoje znanje upotpunjavaju a gradivo koje je nejasno, uz sugestiju nastavnika počinju da usvajaju.

- oblik obrazovno vaspitnog rada je najčešće individualni gde učenik napreduje prema svojim sposobnostima, i stvara radne navike. Frontalni oblik poučava sve učenike u odeljenju, grupi. Rad u grupama se odvija sa tri do šest učenika gde rešavaju zadatke. Rad po parovima se takođe koristi kao i instruktivni oblik gde učenici koji su nadareni pomažu slabijim učenicima.

- metode treba da podstiču samostalnost i kreativnost kod učenika a takođe i kod nastavnika. Smatramo ih kao zajednički način ostvarivanja cilja. Najčešće se odvijaju u obliku pitanja i odgovora. Time se podstiču misaone aktivnosti učenika i zahteva njihova pažnja. Reproductivna metoda se upotrebljava pri vežbanju da bi učenici stekli navike gde bi došli do rešenja i pokazali svoj nivo znanja. Analitička metoda se koristi da bi učenici poznato gradivo povezali sa neponatim. Kao i sintetička metoda gde bi deca od pojedinosti težili ka celovitosti.

- nastavna sredstva uz obavezna sredstva koja čine udžbenici koriste se i plakati, kartice, vizuelna sredstva radi motivacije i lakšeg usvajanja predviđenog gradiva. Još se koriste i sredstva kao što su fotografije, slike, crteži, kreda, tabla...

- tipovi zadataka za ostvarivanje ovog nivoa treba da su usmeni kao i pismeni isto tako zadaci alternativnog izbora služe za proveru činjeničnog znanja učenika.

2. Način ostvarivanja srednjeg nivoa postignuća: učenici samostalno ili uz pomoć nastavnika traže izvore znanja na časovima redovne nastave radi postizanja višeg nivoa znanja. Isto tako svoje znanje upotpunjuju na vannastavnim aktivnostima: izleti, obilazak muzeja, pohađanje sekcija, učešćem na međurazrednim takmičenjima,...

- olik obrazovnovaspitnog rada je individuali gde učenik sam prema svojim sposobnostima napreduje. Grupni gde u grupama učenici uče da saraduju. Grupe mogu biti homogene i heterogene. Frontalni rad se odvija sa učenicima koji žele da postignu viši stepen postignuća.

- metode verbalne, tekstualne, individualne. Takođe upućivanje na korišćenje biblioteke, samostalno učenje kooperativno učenje. Učenje na primerima iz života, rad na računaru,...

- nastavna sredstva udžbenici kao i audio-vizuelna sredstva, računari i modeli.

- tipovi zadataka: - zadaci supstitucijskog tipa, pogrešno napisane reči (pre crtati i napisati pravilno)

- zadaci za ispitivanje i poznavanje činjenica

- zadaci povezivanja

3. Način ostvarivanja naprednog nivoa postignuća: uz redovnu nastavu učenici pohađaju i dodatnu nastavu, učestvuju na školskim takmičenjima, opštinskim takmičenjima, međuopštinskim takmičenjima,...

-metode: verbalne - monolog,dialog

rad na tekstu – samostalni rad učenika, učenik samostalno izvodi rad a nastavnik ga usmerava

demonstrativna – temelji se na posmatranju i pokazivanju

eksperimentalna – izvođenje raznih eksperimenata u matematici

diskusija – upućivanje na razne izvore znanja, rad na računaru, samostalno

učenje učenje po modelu, produkcija raznih modela

- oblik rada naprednog nivoa treba da obuhvati sve oblike rada (grupni individualni rad u parovima)

- nastavna sredstva: uz obavezne udžbenike učenici treba da upotrebljavaju zbirke tekstova, elektronske udžbenike i periodiku za decu.

- tipovi zadataka: zadaci za dopunjavanje (gde postoje prazna mesta i gde se pišu odgovori)
zadaci sređivanja po određenim kriteriumima

zadaci rešavanja problema (sa problemskim situacijama)
zadaci esejskog tipa (razumevanje, definicije i upotreba raznih pojmova)

Učenici proveravaju svoja stečena znanja raznim tipovima zadataka periodično (tematski, godišnje proveravanje kao i provera na kraju prvog ciklusa.)

MATEMATIKA - prvý stupeň

Metódy práce

Hlavným a najdôležitejším činiteľom pri dosahovaní učebných cieľov vyučovania matematiky je učiteľ, ktorý aktivizuje žiakov vo všetkých fázach vyučovania. Dbá o to, aby žiaci porozumeli učivu, o čom sa presvedča častým kladením otázok, pričom žiada od žiakov aj zdôvodnenie svojich odpovedí. To je záruka, že vedomosti žiakov nebudú formálne. Vzdelávací proces má byť vedený tak, aby žiaci boli samostatní a tvoriví nielen pri získavaní nových vedomostí, ale aby získané vedomosti dokázali vhodne prezentovať, aby vedeli svoje tvrdenia z oblasti matematiky ale aj z bežného života zdôvodňovať a obhájiť. Podmienkou úspešného učenia sa žiakov je získanie žiakov pre učebnú činnosť a to nenásilnou, prirodzenou motiváciou. Hlavným motívom učenia je radosť z osvojeného poznatku, z vyriešeného problému, z objaveného postupu riešenia. Metódy, ktoré sa blížia objaviteľskému postupu a rozvíjajú samostatnosť, aktivitu a tvorivosť žiakov, sú už od najnižších ročníkov nielen prostriedkom, ale aj obsahom vzdelávania. Vo vyučovaní sa tieto metódy najúčinnšie uplatňujú pri samostatnej práci žiakov s učebnicou, s pracovným zošitom a s učebnými pomôckami. Postupne od 1. ročníka sa majú zvyšovať nároky na rozsah, kvalitu a samostatnosť práce v školských zošitoch tak, aby sa ťažisko práce postupne presúvalo z pracovných zošitov na prácu s učebnicou a školským zošitom.

I. DIDAKTICKÉ METÓDY

1. reproduktívne

1. informatívno-receptívna (učiteľ prezentuje učivo/informácie a žiaci uvedomele vnímajú, zapamätávajú si)- žiaci sú pasívni, učiteľ v krátkom čase prezentuje viac informácií (napríklad pri algoritmoch písomného počítania)
2. reproduktívna (pri upevňovaní učiva, aby si žiaci vytvorili zručnosti a návyky, je to viackrát opakovaná činnosť)- žiaci riešia úlohy, kde reprodukujú naučené vedomosti, nerozvíja sa tvorivosť, sú to len typové úlohy, žiaci sú aktívni/samostatná práca

2. produktívne

1. problémová (je zadaná úloha, žiaci ju nedokážu vyriešiť, hľadajú riešenie, príprava na projekty)
2. heuristická (metóda riadeného rozhovoru)- žiaci na základe odpovedí na otázky sami dospejú k novému pojmu, objaviteľská- žiaci sú aktívni, náročná z pohľadu učiteľa: otázky musia logicky nasledovať, stručné, jasné, jednoznačné, nemajú nabádať na správnu odpoveď, nie odpoveď áno-nie, odpovedať majú všetci žiaci, ak žiak odpovie nesprávne, učiteľ má naviesť žiaka na správnu odpoveď
3. výskumná- tvorivá činnosť žiaka, napr. zisti údaje: výška všetkých členov rodiny, ceny tovaru- žiaci zbierajú údaje, robia tzv. prieskum (4. ročník)

II. LOGICKÉ METÓDY

1. analytická- postup od celku k časti, od neznámeho k neznámeho, od hľadaného k danému, riešením jednoduchých slovných úloh pomocou rovnice (využívam premenné- neznáme $8+x=20$)
2. syntetická- (postup od častí k celku, do známeho k neznámemu, od daného k hľadanému)- rozvíjajú sa počtárske zručnosti $+$ $-$ $:$ $:$ (spamäti a písomné algoritmy), slovné úlohy bez rovnice $8+x=20$

3. analyticko-syntetická (riešenie zložitých úloh: 2 početné operácie a viac)- v 1. etape použijem analýzu: rozklad zložitej slovnej úlohy na čiastkové úlohy. V 2. etape syntetickú m.- riešim čiastkové úlohy
4. indukčná (je postup od jednotlivých faktov ku všeobecným záverom)- využíva sa pri všetkých pojmoch. Najprv napíšem konkrétne príklady pri riešení nového pojmu až potom to zovšeobecním
5. deduktívna (prechod od všeobecných poznatkov ku konkrétnym vlastnostiam, javom, vzťahom)
6. genetická (vývojová)- daný pojem vysvetľujeme spolu s historickými poznatkami, ktoré sa týkajú daného pojmu (napr. Jednotky dĺžky)
7. dogmatická- nový pojem je sprístupnený bez akýchkoľvek odôvodnení Napr. Operácia násobenia má prednosť pred sčítaním

III. METÓDY PODĽA ZDROJA POZNATKOV

1. slovné- metódy hovoreného slova: ▪ monológ ▪ dialóg
2. názorné: ▪ používanie ilustrácií ▪ náčrtov ▪ sledovanie videozáznamov ▪ demonštrácia ▪ modelovanie
3. praktické: ▪ činnosti spojené s rysovaním ▪ modelovaním ▪ strihanie

IV. METÓDY PODĽA FUNKČNOSTI

1. expozičné- používanie pri sprístupňovaní nového učiva
2. fixačné- pri upevňovaní, opakovaní učiva
3. diagnostické- pri preverovaní a klasifikovaní vedomostí

Formy práce:

- ☉ Skupinová forma práce
(rozvíja aktivitu žiakov, učia sa pracovať v kolektíve = kolektívnosť, zvýšenie humanizácie vyučovania)
- skupiny:
 - ♦ homogénne- v jednej skupine žiaci s približne rovnakou výkonnostnou úrovňou,
 - ♦ heterogénne- žiaci rôznej vedomostnej úrovne
- tvorba skupín:
 - spontánna (žiaci sa medzi sebou rozdelia do skupín na základe kamarátskych vzťahov),
 - autoritatívna (rozdeľuje učiteľ, napr. podľa zasadacieho poriadku, vedomostná úroveň)
- počet žiakov:
 - viacpočetné skupiny- menej skupín, menej času strávi učiteľ pri kontrole výsledkov, zvolíť hovorcu, !nie všetci žiaci sa zapoja do práce
 - menejpočetné skupiny
- organizovanie/diferencovanie práce
 - diferencovaná (všetky skupiny riešia iné úlohy)
 - nediferencovaná (každá skupina má tú istú úlohu- môže sa hodnotiť rýchlosť aj správnosť)
- ☉ Individuálna/samostatná práca
 - žiak sa spolieha len na svoje vedomosti a schopnosti
 - žiak pracuje vlastným tempom
 - ☉ Frontálna forma práce- práca s celou triedou (pravidelná výučba, výlety, škola v prírode)
 - pre šikovných - matematický krúžok
 - príprava na matematické súťaže - cielené úlohy
 - pre žiakov, ktorí nedosahujú dobré výsledky- obsah nadväzuje na vyučovanie - doučovanie

Učebné zdroje

Učebnice a pracovné zošity spolu s bežnými školskými zošitmi sú dôležitými prostriedkami práce

na vyučovacích hodinách pri plnení domácich úloh a pri príprave na vyučovanie.

Ďalšími veľmi dobrými pomôckami sú vystrihovacie kartóny - s číslami: čísla a hry pre 1. ročník, metodické príručky, technické materiálne prostriedky:

- demonštračné- tabuľa, krieda, veľké počítadlo, rysovacie demonštračné pomôcky (kružidlo, trojuholníky), modely telies
- žiacke- kartičky s číslami, s bodkovou symbolikou, písacie a rysovacie potreby (kružidlo, lineár, trojuholník s ryskou), stovkové počítadlo malé, modely geometrických útvarov, modely peňazí...
- audiovizuálne- video, TV, počítače

Hodnotenie

Hodnotíme úroveň vedomostí (pojmy, vzťahy), činností (rysovanie, slovné úlohy), schopnosť uplatniť vedomosti v nových situáciách (v bežnom živote, v slovných úlohách), úroveň samostatnosti myslenia, presnosť a výstižnosť spôsobu vyjadrovania

6. SVET OKO NAS

Osnovna svrha izučavanja ovog predmeta jeste da usvajanjem znanja, umenja i veština deca razvijaju svoje saznanje, fizičke, socijalne i kreativne sposobnosti, a istovremeno spoznaju i grade stavove i vrednosti sredine u kojoj odrastaju kao i šire društvene zajednice.

Opšti cilj predmeta jeste da deca upoznaju sebe, svoje okruženje i razviju sposobnosti za odgovoran život u njemu.

Ostali ciljevi i zadaci ovog predmeta su:

- razvijanje sposobnosti zapažanja osnovnih svojstava objekata, pojava i procesa u okruženju i uočavanje njihove povezanosti;
- razvijanje osnovnih pojmova o neposrednom prirodnom i društvenom okruženju i povezivanje tih pojmova;
- razvijanje osnovnih elemenata logičkog mišljenja;
- očuvanje prirodne dečje radoznalosti za pojave u okruženju i podsticanje interesovanja i sposobnosti za upoznavanje pojava kroz aktivne istraživačke delatnosti;
- osposobljavanje za samostalno učenje i pronalaženje informacija;
- integrisanje iskustvenih i naučnih saznanja u konture sistema pojmova iz oblasti prirode i društva;
- sticanje elementarne naučne pismenosti i stvaranje osnova za dalje učenje;
- usvajanje civilizacijskih tekovina i upoznavanje mogućnosti njihovog čuvanja i racionalnog korišćenja i dograđivanja;
- razvijanje svesti o potrebi i mogućnostima ličnog učešća i doprinosa zaštiti životne sredine i održivog razvoja.

Sadržaji nastavnog predmeta

1. razred: - Ja i drugi

- Živa i neživa priroda
- Orijehtacija u prostoru i vremenu
- Kultura življenja

2. razred: - Živa i neživa priroda

- Gde čovek živi

- Ljudska delatnost

- Kretanje u prostoru i vremenu

Način ostvarivanja programa

Program predmeta svet oko nas rasterećen je faktografije i ponavljanja. Ovakvom koncepcijom programa, odnosno ostvarivanjem ciljeva i zadataka preko spiralnih krugova, izbegava se ponavljanje a usvajanjem sadržaja programa, omogućuje nadograđivanje znanja, umenja, veština i stavova, izgradnja pojmova iz oblasti prirode i društva.

Koncepcija predmeta podrazumeva osposobljavanje učenika za korišćenje različitih izvora znanja, grafičkih i elektronskih medija, s namerom da se kod učenika razvije funkcionalna pismenost kao podloga za dalje učenje.

Programom su određeni samo opšti ciljevi i zadaci predmeta svet oko nas u celini i po razredima, a dalja operativna razrada ciljeva izadataka prepuštena je učiteljima kao svojevrsni vid slobode u kreiranju nastavnog procesa.

Učitelj ostvaruje integrisani pristup u formiranju pojmova. Koristi sadržaje unutar predmeta kao i one na nivou razreda, i na osnovu njih primenjuje multidisciplinarni pristup pri izgrađivanju pojmova. Poštuje principe korelacije na svim nivoima, uvažavajući sve nastavne i vannastavne oblike rada i aktivnosti u školi i izvan nje.

Svet oko nas kao nastavni predmet ima mogućnosti za korelaciju sa znatnim brojem izbornih predmeta u prvom i drugom razredu jer su sadržaji ovih programa i sveta oko nas međusobno kompatibilni. Isti sadržaji se mogu razmatrati sa više aspekata i na taj način se ostvaruju različiti ciljevi i zadaci predmeta. Istovremeno, isti ciljevi i zadaci mogu se ostvarivati kroz različite sadržaje (unutar i izvan predmeta), što zavisi od izbora i načina strukturiranja sadržaja i aktivnosti u okviru teme.

U procesu učenja omogućava se učenicima izbor različitih aktivnosti i sadržaja, shodno njihovim subjektivnim sklonostima, radi postizanja željenih ciljeva. Aktivnosti se osmišljavaju tako da (uz oprez) dete isprobava svoje mogućnosti. Učenicima se pruža prilika da kroz aktivnosti pokažu svoju osposobljenost u praktičnoj primeni usvojenih znanja. Sadržaji se problemski strukturiraju kako bi podsticali radoznalosti i intelektualne aktivnosti dece. Prednost se daje aktivnostima koje omogućuju interakciju sa fizičkom i socijalnom sredinom, jer doprinose spoznavanju sveta oko nas, tako što se otkrivaju odnosi i upoznaju svojstva i karakteristike predmeta, bića, poja i procesa i stiču se socijalne veštine.

Značajne aktivnosti učenika u okviru predmeta jesu:

- posmatranje,
- opisivanje,
- procenjivanje,
- grupisanje,
- praćenje,
- beleženje,
- praktikovanje,
- eksperimentisanje,
- istraživanje,
- sakupljanje,
- stvaranje,
- igranje,

- aktivnosti u okviru mini-projekta.

Najefikasnije metode u nastavi predmeta svet oko nas jesu one metode koje učenika stavljaju u adekvatnu aktivnu poziciju u procesu sticanje znanja. Stvaraju se situacija učenja u kojima dolaze do izražaja različite aktivnosti učenika koje omogućavaju različite načine učenja. Pogodne su različite metode učenja:

- Participativne metode,
- Rešavanje problem- situacija pogoduju razvoju misaonih sposobnosti.
- Kooperativne metode učenja omogućuju socijalne aktivnosti na zajedničkim zadacima.
- Interaktivne metode, od rada u paru do timskog rada.
- Ambijentalno učenje omogućuje najadekvatniji prostor za upoznavanje sveta oko nas.
- Igra kao najživotnija situacija, i deci na ovom uzrastu najprimerenija aktivnost, izuzetno je pogodna, nenametljiva forma učenja.

Postavljeni ciljevi i zadaci realizuju se pre svega kroz nastavni proces u školi, obogaćen ostalim oblicima aktivnosti u okviru školskog programa. Za potreba ovog predmeta posebno su pogodni: organizovane posete, šetnje, izleti, nastava u prirodi, osmišljene ekskurzije, zimovanje i letovanja učenika. Koristi se šira literatura i ostali izvori informacija: štampani, audio-vizuelni i elektronski mediji; posebno autentični prirodni i društveni izvori, kao najverodostojni pokazatelji stvarnosti, pojava i procesa u svetu u kome živimo.

Sa ciljem provere znanja učenika na početku školske godine realizuje se inicijalni test a na kraju školske godine se realizuje finalni test.

7. PRIRODA I DRUŠTVO

Osnovna svrha izučavanja integrisanog nastavnog predmeta Priroda i društvo jeste da usvajanjem znanja, umenja i veština deca razvijaju svoje sazajne, fizičke, socijalne i kreativne sposobnosti, a istovremeno spoznaju i grade stavove i vrednosti sredine u kojoj odrastaju, kao i šire društvene zajednice.aktivnim upoznavanjem prirodnih i društvenih pojava i procesa, podstiče se prirodna radoznalost dece. Najbolji rezultati postižu se ukoliko deca samostalno istražuju i iskustveno dolaze do saznanja- spoznaju svet oko sebe kao prirodno i društveno okruženje.

Opšti cilj predmeta Priroda i društvo jeste upoznavanje sebe, svog prirodnog i društvenog okruženja i razvijanje sposobnosti za odgovoran život u njemu.

Ostali ciljevi i zadaci ovog predmeta su:

- razvijanje osnovnih pojmova o prirodnom i društvenom okruženju i povezivanje tih pojmova;
- razvijanje sposobnosti zapažanja osnovnih svojstava objekata, pojava i procesa u okruženju i uošavanje njihove povezanosti;
- razvijanje osnovnih elemenata logičkog mišljenja;
- razvijanje radoznalosti, interesovanja isposobnosti za aktivno upoznavanje okruženja;
- osposobljavanje za samostalno učenje i pronalaženje informacija;
- integrisanje iskustvenih i naučnih saznanja u konture sistema pojmova iz oblasti prirode i društva;
- sticanje elementarne naučne pismenosti i stvaranje osnova za dalje učenje;
- usvajanje civilizacijskih tekovina i upoznavanje mogućnosti njihovog racionalnog korišćenja i dograđivanja;
- razvijanje ekološke svesti;

- razvijanje osnovnih naušnih pojmova iz prirodnih i društvenih nauka;
- razvijanje osnovnih pojmova o širem prirodnom i društvenom okruženju-zavičaju;
- razvijanje radoznalosti, interesovanja i sposobnosti za aktivno upoznavanje okruženja;
- razvijanje sposobnosti zapažanja osnovnih svojstava objekata, pojava i procesa u okruženju i uočavanje njihove povezanosti;
- razvijanje osnovnih elemenata logičkog mišljenja;
- sticanje elementarne naučne pismenosti, njene funkcionalna primenljivost i razvoj procesa učenja;
- osposobljavanje za snalaženje u prostoru i vremenu;
- razumevanje i uvažavanje sličnosti i razlika među pojedincima i grupama;
- korišćenje različitih socialnih veština, znanja i umenja u neposrednom okruženju;
- razvijanje odgovornog odnosa prema sebi, okruženju i kulturnom nasleđu.

Sadržaji nastavnog predmeta

3. razred: - Priroda – čovek – društvo: moj zavičaj, neživa priroda, veza žive i nežive prirode

- Kretanje u prostoru i vremenu
- Naše nasleđe
- Materijali i njihova upotreba
- Ljudske delatnosti

4. razred: - Moja domovina deo sveta

- Susret sa prirodom
- Istražujem prirodne pojave
- Rad, energija, proizvodnja i potrošnja
- Prošlost

Način ostvarivanja programa

U nastavnom procesu polazi se od nesistematizovanih iskustvenih saznanja deteta i ide se ka opštim, naučno zasnovanim, sistematizovanim znanjima iz oblasti prirode, društva i kulture. Pri izboru programske građe, primenjena je koncepcija spiralnih krugova u cilju formiranja elementarnih pojmova i postavljanja mreže za sistem pojmova iz navedenih oblasti, u skladu sa uzrasnim karakteristikama učenika. Osnovna intencija nastave predmeta Priroda i društvo nije samo usvajanje programskih sadržaja, već podsticanje razvojnih potencijala deteta. Navedeni sadržaji su usmereni na razvoj intelektualnih, psihofizičkih, kognitivno-konativnih i socijalno-afektivnih sfera ličnosti deteta.

Prilikom ostvarivanja ciljeva i zadataka biraju se aktivnosti koje angažuju kako pojedina čula, tako i više čula paralelno. Sinhronizacija čulnih utisaka daje celovitu sliku objekata, procesa, pojava i njihovo integraciju u kompleksnu sliku sveta, a uvažava različitosti u sklonostima dece pri upoznavanju sveta i procesu učenja. Kad god je to moguće, u procesu učenja omogućava se učenicima izbor različitih aktivnosti i sadržaja, shodno njihovim subjektivnim sklonostima, radi postizanja željenih celjeva. Aktivnosti se osmišljavaju tako da dete isprobava svoje mogućnosti. Pružia se prilika učenicima da kroz aktivnosti pokažu svoju osposobljenost u praktičnoj primeni usvojenih znanja.

Značajne aktivnosti učenika u okviru predmeta Priroda i društvo jesu:

- posmatranje,
- opisivanje,
- procenjivanje,

- grupisanje,
- praćenje,
- beleženje,
- praktikovanje,
- eksperimentisanje,
- istraživanje,
- sakupljanje,
- stvaranje,
- aktivnosti u okviru mini-projekta,
- igranje.

Najefikasnije metode u nastavi predmeta Priroda i društvo jesu one metode koje učenika stavljaju u adekvatnu aktivnu poziciju u procesu sticanje znanja. Stvaraju se situacija učenja u kojima dolaze do izražaja različite aktivnosti učenika koje omogućavaju različite načine učenja. Pogodne su različite metode učenja:

- Participativne metode,
- Rešavanje problem- situacija pogoduju razvoju misaonih sposobnosti.
- Kooperativne metode učenja omogućuju socijalne aktivnosti na zajedničkim zadacima.
- Interaktivne metode, od rada u paru do timskog rada.
- Ambijentalno učenje omogućuje najadekvatniji prostor za upoznavanje sveta oko nas.
- Igra kao najživotnija situacija, i deci na ovom uzrastu najprimerenija aktivnost, izuzetno je pogodna, nenametljiva forma učenja.

Prilikom planiranja i realizacije nastave, učitelj ostvaruje integrisan tematski pristup samostalnim izborom koherentnih i kompatibilnih sadržaja iz navedenih tema. Učitelj kombinuje sadržaje unutar predmeta, kao i one na nivou razreda, i iz drugih nastavnih predmeta, i na osnovu njih primenjuje multidisciplinarni pristup pri izgrađivanju pojmova. Pri tom se poštuju odrednice principa korelacije na svim nivoima (predmetnom, razrednom i međupredmetnom), uvažavajući sve nastavne i vannastavne oblike rada i aktivnosti u školi i izvan nje.

Nastavni predmet Priroda i društvo predstavlja programski kontinuitet integrisanog predmeta Svet oko nas nastavlja razvojnu koncepciju uzlaznih spiralnih krugova u građenju pojmova, usvajanju znanja, umenja, stavova i vrednosti iz integrativnih oblasti prirode i društva. Koncepcija programa podrazumeva osposobljavanje učenika za korišćenje različitih izvora znanja, grafičkih i elektronskih medija da se kod učenika razvija funkcionalna pismenost kao podloga za dalje učenje. Priroda, čovek i društvo temeljnije se izučavaju kroz razne forme aktivnog i ambijentalnog učenja. Razvijaju se naučni pojmovi i sistematizuju znanja o objektima, vodi i vazduhu i vrši se transfer pri građenju i razumevanju pojmova čvrsto, tačno i gasovito. Razumevanje fenomena i nepovratnih procesa.

Putem aktivnosti istraživanja, eksperimentisanja, ogleda, praćenja, procenjivanja, posmatranja, opisivanja i beleženja na razne načine spoznavaće osnovne karakteristike kretanja i uočavanje uzroka i posledice navedenih oblika kretanja. Simboličko predstavljanje prostora i vremena kao i snalaženje pomoću simbola.

Nastava Naše nasleđe ima teorijski i praktični vid obrade sadržaja. Teorijski vid nastave tumači određene tragove prošlosti, gde je moguće prikazuje njen hronološki razvoj od nekad davno do sadašnjeg vremena.

Praktičan vid nastave je aktivan dodir sa objektima koji čine materijalnu komponentu tradicijske kulture, upoznavanje, oblikovanje ili izvođenje radnje prema postojećem modelu.

Realizacija sadržaja omogućuje korelaciju sa svim nastavnim predmetima.

Zbog specifičnosti materijala prvo se moraju fenomenološki obraditi, a tek onda povezati sa njihovom funkcionalnom primenljivošću u svakodnevnom životu.

Ljudska delatnost je završna tema koja naglašava čoveka kao intelektualno, kreativno i društveno biće koje je sposobno da menja svoje okruženje, prilagođava ga sopstvenim potrebama i potrebama grupa kojima pripada. U realizaciji se imaju u vidu eksplicitni zahtevi i impliciti, opšti, razvojni ciljevi koji omogućuju formiranje stavova i vrednosti iz sfere zdravlja, ekologije, demokratije i tehnologije kojima se naglašava vaspitna funkcija škole.

Problemsko strukturisanje sadržaja kao podsticaj radoznalosti i intelektualne aktivnosti učenika.

Istraživačka aktivnost zasnovana na čulnom saznanju, stečene praktikovanjem kroz eksperimente u osmišljenoj obrazovnoj aktivnosti kao i u svakodnevnom životu doprinose spoznavanju sveta oko nas, otkrivaju se odnosi i upoznaju svojstva i karakteristike predmeta, bića, pojava i procesa i stiču se socijalne veštine.

Opšti standardi postignuća – obrazovni standardi za kraj prvog ciklusa obaveznog obrazovanja za predmet Priroda i društvo sadrže standarde postignuća za oblasti: Živa i neživa priroda, Ekologija, materijali, Kretanje i orijentaciju u prostoru i vremenu, Duštvo i Država Srbija i njena prošlost.

Osnovni nivo postignuća

- pravi razliku između prirode i proizvoda ljudskog rada,
- zna ko i šta čini živu prirodu,
- prepoznaje prirodne resurse i zna upotrebnu vrednost istih,
- zna osnovna svojstva vode, vazduha i zemljišta,
- zna da različite životne namirnice sadrže različite sastojke,
- zna promene materijala koje nastaju zbog promene temperature, usled mehaničkog uticaja i delovanja vode i vazduha,
- ume da prepozna kretanje u različitim pojavama,
- zna pomoću čega se ljudi orijentišu u prostoru: leva i desna strana, strane sveta, adresa, karakteristični objekti,
- zna koje društvene grupe postoje i ko su njihovi članovi,
- kao i pravila ponašanja u porodici, školi, naselju,
- zna koje ljudske delatnosti postoje i njihova uloga,
- zna postupke za očuvanje i unapređenje ljudskog zdravlja,
- zna osnovne oblike reljefa i površinskih voda,
- zna osnovne tipove naselja i njihove karakteristike,
- zna geografski položaj i osnovne odrednice države Srbije,
- zna šta su istorijski izvori i imenuje ih.

Srednji nivo postignuća

- razume povezanost žive i nežive prirode na očiglednim primerima,
- primenjuje višestruke kriterijume klasifikacije živih bića i razume međusobnu zavisnost,
- razlikuje obnovljene i neobnovljene prirodne resurse,
- razume ekološku opravdanost upotrebe obnovljenih resursa i racionalnog korišćenja neobnovljenih resursa,
- zna složenija svojstva vode i vazduha: agregatno stanje i kretanje,
- zna da su različita svojstva vode, vazduha i zemljišta posledica njihovog različitog sastava,
- zna da toplotna i električna provodljivost materijala određuje njihovu upotrebu i prepoznaje promene u svom okruženju,
- razlikuje promene materijala pri kojima nastaju drugi materijali od onih promena materijala pri kojima ne nastaju drugi materijali,
- zna da kretanje tela zavisi od sile koja na njega deluje, vrste podloge i oblika tela,
- ume da pronađe osnovne informacije na geografskoj karti Srbije: najveća i najvažnija naseljena,

oblik reljefa i površinskih voda,

- zna koje su uloge, prava i obaveze različitih društvenih grupa i njihovih članova,
- razume povezanost i međuzavisnost različitih ljudskih delatnosti,
- prepoznaje i imenuje oblike reljefa i površinskih voda u svom mestu i u okolini,
- razume povezanost prirodno-geografskih faktora i delatnosti ljudi,
- prepoznaje na osnovu karakterističnih istorijskih izvora o kom istorijskom periodu ili ličnost je reč.

Napredni nivo postignuća

- razume povezanost žive i nežive prirode na manje očiglednim primerima,
- razume kako zagrevanje i hlađenje vode i vazduha utiču na pojave u prirodi,
- primenjuje znanja o promenama materijala za objašnjenje pojava u svom okruženju,
- ume da čita geografsku kartu primenjujući znanja o stranama sveta i značenju kartografskih znakova,
- razume zajedničke karakteristike društvenih grupa i razlike među njima,
- razume da se prava i obaveze članova društvenih grupa međusobno dopunjuju,
- zna šta je predhodilo, a šta je usledilo nakon važnih istorijskih događaja i pojava.

Sa ciljem provere znanja učenika na početku školske godine realizuje se inicijalni test a na kraju školske godine se realizuje finalni test.

8. LIKOVNA KULTURA

Cilj

Cilj vaspitno-obrazovnog rada u nastavi likovne kulture je da se podstiče i razvija učenikovo stvaralačko mišljenje i delovanje u skladu sa demokratskim opredeljenjem društva i karakterom ovog nastavnog predmeta.

Zadaci

- Razvijanje sposobnosti učenika za opažanje oblika, veličina, svetlina, boja, položaja oblika u prirodi.
- Razvijanje vizuelnog pamćenja i povezivanje opaženih informacija.
- Stvaranje uslova da učenici koriste različite tehnike i sredstva likovno-vizuelnog izražavanja
- Razvijanje sposobnosti za prepoznavanje osnovnih svojstava tradicionalne, moderne i savremene umetnosti.
- Razvijanje učenikovih potencijala u oblasti likovnosti i vizuelnosti i samostalnom likovnom izražavanju.
- Razvijanje ljubavi prema vrednostima izraženim u delima svih oblika umetnosti.
- Razvijanje motoričkih sposobnosti.
- Razvijanje i podsticanje interesovanja za posećivanje muzeja, izložbi, kao i za čuvanje kulturnih dobara i estetskog izgleda sredine u kojoj žive i rade.

Sadržaji programa

1. razred: - Oblici i njihovi kvaliteti

- Odnosi u vidnom polju
- Vremenski i prostorni nizovi
- Svetlo i senka
- Taktilnost
- Izgled upotrebnih predmeta (dizajn)

- Određeni predmeti kao podsticaj za rad
- Preoblikovanje materijala ili predmeta njihovim spajanjem

2. razred: - Kretanje oblika u prostoru

- Dejstvo svetlosti na karakter oblika
- Ambijent – scenski prostor
- Lepo pisanje sa kaligrafijom
- Kontrast
- Znakovi i simboli
- Jednobojna kompozicija upotrebnih predmeta
- Zamišljanja
- Preoblikovanje materijala ili predmeta njihovim spajanjem

3. razred: - Korišćenje raznih materijala za komponovanje

- Kompozicija i pokret u kompoziciji
- Ornamentika
- Prostor – povezivanje raznih oblika u celinu
- Plakat, reklama
- Likovne poruke kao mogućnost sporazumevanja
- Likovna dela i spomenici kulture, dela savremenih medijuma

4. razred: - Kolaž, frotadž, dekolaž, asamblaž

- Vezivanje oblika u trodimenzionalnom prostoru i u ravni
- Slikarski materijali i tehnike
- Osnovne i izvedene boje
- Linija, površina, volumen, boja, prostor
- Ambijent – scenski prostor

Način ostvarivanja:

Na prvim časovima traži se od učenika da crtaju i slikaju različitim materijalima, kako bi nastavnik uočio sa kojom vrstom iskustva deca dolaze u školu.

Nastavnik ne nudi teme učenicima, nego razgovara sa njima o predviđenim likovnim sadržajima, usmerava ih na posmatranje i opažanje prirode i ljudskih tvorevina i oslanja se na znanja učenika stečena u drugim oblastima. Na osnovu toga učenik sam dolazi do ideje, pronalazi rešenje i svoju temu za rad u vezi sa određenim likovnim sadržajem.

U zavisnosti od likovnih sadržaja, nastavnik razgovara sa učenicima i usmerava ih na opažanje: oblika, njihovih kvaliteta, prostora i orijentacije, izvora svetlosti i nastanka senke, kontrasta, opažanje putem dodira, izgleda upotrebnih predmeta, ambijenta i scenskog prostora, znakova i simbola, preoblikovanja materijala, kompozicije, ornamenata.

Učenici se upoznaju sa mogućnošću vizuelnog komuniciranja putem likovnih poruka, sa različitim slikarskim materijalima i tehnikama, osnovnim i izvedenim bojama, linijom i sve to primenjuju u svom radu.

Uz svaku celinu programa prikazuju se neka umetnička dela, spomenici kulture, predmeti etno-kulture.

Od učenika se traži da se izražavaju na svoj simboličan način, da ispoljavaju maštu, kreativnost, originalnost.

U radu se primenjuju svi oblici rada: individualni, rad u parovima i grupni oblik rada.

Zahtevi za rad prilagođavaju se uzrasnim mogućnostima učenika, raspoloživom nastavnim vremenom za rad i raspoloživim sredstvima za rad.

U uvodnom delu časa, koji traje od 8 do 15 minuta, učenici se motivišu za rad razgovorom i

usmeravanjem na posmatranje i opažanje na osnovu čega dolaze do svojih ideja za rad. Glavni deo časa posvećen je učeničkom radu i izradi radova. Desetak minuta pre kraja časa izlažu se svi radovi učenika i razgovara se o uspešnosti rada. Učenik bi trebalo da završi svoj rad u školi. Tokom školske godine svi učenici prolaze kroz sve likovne tehnike.

Aktivnosti nastavnika:

- aktiviranje učeničkih čula vizuelnim nadražajima
- ukazivanje na široki spektar obrazovnih profila u kojima je obrazovanje iz likovne kulture od velikog značaja
- pripremanje različitih umetničkih dela za reprodukciju, pokazivanje, diskusiju
- koncipiranje metodičkih postupaka i metoda rada
- pružanje podrške učenicima da dođu do novih rešenja
- permanentno usavršavanje
- uspostavljanje korelacije sa ostalim predmetima
- ukazivanje na estetske vrednosti i podsticanje razvijanja estetskog ukusa
- usaglašavanje obrazovno-vaspitnih zadataka sa pobuđenim individualnim interesovanjima učenika
- motivisanje učenika na taj način da zadatke prihvate na nivou samoinicijative

Aktivnosti učenika:

- posmatranje, uočavanje, zapažanje
- konkretno rešavanje umetničkih problema – crtanje, slikanje, vajanje, seckanje, lepljenje...
- estetsko procenjivanje umetničkih dela i učeničkih radova
- vežbanje vlastitih sposobnosti
- korišćenje mašte
- stvaralačko rešavanje problema
- racionalno korišćenje školskog časa

Metode i tehnike:

- metoda demonstracije,
- metoda ilustracije umetničkim delom,
- metoda praktičnog rada korišćenjem crtačke, slikarske, vajarske tehnike, tehnike kolaža, kombinovane tehnike,
- metoda razgovora, diskusije,
- interaktivna.

Obrazovni standardi

Predviđene su četiri dimenzije obrazovnih standarda. Prva dimenzija je opažanje. Druga dimenzija je primanje karakteristika opaženih vrednosti. Treća dimenzija je razumevanje opažene i primljene vizuelne informacije. Četvrta dimenzija je postupanje prema opaženoj i primljenoj informaciji koja se uz to i razumela. Prilikom ocenjivanja treba imati u vidu obrazovne standarde, ali i znanje protkano osećajima ili osećaje obogaćene znanjem pretpostavljene neposrednim estetskim doživljajem učenika. Treba imati na umu da jedan učenik može biti uspešan u jednoj tehnici, ali ne i u nekoj drugoj.

9. MUZIČKA KULTURA

Cilj nastave muzičke kulture jeste da kod učenika razvija interesovanje, muzičku osetljivost i kreativnost, osposobljava za razumevanje mogućnosti muzičkog izražavanja, razvija osetljivost za

muzičke vrednosti upoznavanjem umetničke tradicije i kulture svoga i drugih naroda.

Zadaci:

- negovanje sposobnosti izvođenja muzike (pevanje/sviranje);
- sticanje navike slušanja muzike, podsticanje doživljaja i osposobljavanje za razumevanje muzičkih poruka;
- podsticanje stvaralačkog angažovanja u svim muzičkim aktivnostima (izvođenje, slušanje, istraživanje i stvaranje zvuka);
- upoznavanje tradicionalne i umetničke muzike svoga i drugih naroda;
- razvijanje kritičkog mišljenja (iskazivanje osećanja o muzici koja se izvodi i sluša);
- upoznavanje osnova muzičke pismenosti i izražajnih sredstava muzičke umetnosti.

Sadržaj muzičke kulture čine aktivnosti: izvođenje (pevanje/sviranje), slušanje i stvaranje muzike.

Način ostvarivanja programa:

Nastava muzičke kulture u osnovnoj školi, svojim sadržajima i aktivnostima značajno doprinosi celokupnom razvoju učenika. Kod učenika se razvija ljubav prema muzičkoj umetnosti i smisao za lepo i uzvišeno, potpomaže njegov svestrani razvoj, oplemenjuje ga i ulepšava mu život.

Tokom nastave u vidu osmišljenih aktivnosti, omogućuje se razvijanje sposobnosti izražavanja zvučnim sredstvima (glasom ili instrumentom), upoznavanje vrednih dela muzičke umetnosti i sticanje potrebe za samostalnim upoznavanjem muzičkih dela iz oblasti narodnog i umetničkog stvaralaštva.

Savladavanjem muzičke pismenosti i razvijanjem ukusa, osposobljavamo učenike da aktivno učestvuju u muzičkom životu svoje okoline.

Nastava muzičke kulture ostvaruje se međusobnim prožimanjem sledećih muzičkih aktivnosti:

- pevanje i sviranje, uz postupno upoznavanje i usvajanje ritmičkih struktura, muzičkog pisma i intonacije;
- slušanje muzike i usvajanje osnovnih pojmova iz opšte muzičke kulture;
- aktivnosti u muzičkom stvaralaštvu.

U razrednoj nastavi pevanje i sviranje ostvaruje se po sluhu, oponašanjem demonstracije učitelja, ili uz pomoć različitih zvučnih i vizuelnih pomagala (crteža, odnosno nekih dogovorenih znakova s učenicima). Upoznavanje muzičkog pisma započinje u trećem razredu i proteže se do kraja osnovnog školovanja. Usvajanjem veštine čitanja nota omogućava se učenicima lakše i tačnije pevanje jednostavnih melodija, kao i aktivno sticanje informacija o sviranju pojedinih instrumenata. Poželjno je povezivanje muzičkih sadržaja sa sadržajima ostalih nastavnih predmeta ukoliko je to moguće ostvariti.

Metode i tehnike rada: auditivna, demonstrativna, metoda pevanja, dijaloška, ilustrativna, slušanje i izvođenje muzike.

Aktivnosti učenika

Pevanje pesama.

- Pevanje i izvođenje muzičkih igara (igre uz pokret, didaktičke igre);
- Pevanje jednostavnih modela i namenskih pesama kao zvučna priprema za postavku muzičke pismenosti.

Pravljenje dečjih instrumenata.

- Slušanje vokalno-instrumentalnih kompozicija za decu i kratkih instrumentalnih kompozicija različitog sadržaja i raspoloženja, kao i muzičkih priča;
- Slušanje narodnih pesama i igara.
- Oponašanje zvukova iz neposredne okoline,

- Ritmičkim i zvučnim efektima kreirati jednostavne pratnje za brojalice, pesme, priče, stihove, muzičke igre, koristeći pri tom različite izvore zvuka (glas, telo, ritmički muzički instrumenti).
- Smišljanje malih ritmičkih celina pomoću različitih izvora zvuka (govorom, izgovaranjem grupa glasova, različitim predmetima, dečjim instrumentima).
- Sastavljanje malih muzičkih igara uz pokret.

Aktivnosti nastavnika

Nastavnik podstiče učenike da smišljaju novi tekst uz poznate brojalice, sastavljaju brojalice gde svaki učesnik mora dodati novu reč ili stih, sastavljaju ritmičke celine po određenom modelu; stvaraju pesme s tekстом (nastavnik peva prvi deo pesme, odgovara jedan od učenika)

Demonstracija pevanja i sviranja.

Praćenje i vrednovanje učenika.

Organizator, partner, regulator socijalnih odnosa.

Očekivani ishodi

- Razlikuje zvuke iz okruženja
- Razlikuje ljudske glasove
- Prati muziku odgovarajućim pokretima
- Peva pesme po sluhu
- Razlikuje stepen jačine zvuka
- Prepoznaje različit tempo
- Peva pesme različitog sadržaja i raspoloženja
- Prepoznaje i imenuje dečje ritmičke instrumente
- Prati pevanje na dečjim ritmičkim instrumentima
- Razlikuje dečje instrumente po boji zvuka

Uslovi za realizaciju nastavnog programa odgovaraju interesovanjima i razvojnom nivou učenika. Svako odeljenje ima CD plejer i odgovarajuće CD-ove i ostala nastavna sredstva i pomagala (Orfov instrumentarij, metalofon, blok-flaute...) koja omogućavaju aktivno učešće učenika na času.

10. FIZIČKO I ZDRAVSTVENO VASPITANJE

Ciljevi predmeta:

Cilj fizičkog i zdravstvenog vaspitanja je da raznovrsnim i sistematskim motoričkim aktivnostima, i povezanosti sa ostalim vaspitno-obrazovnim područjima, doprinese integralnom razvoju ličnosti učenika (kognitivnom, afektivnom, motoričkom), razvoju motoričkih sposobnosti, sticanju, usavršavanju i primeni motoričkih umenja, navika i neophodnih teorijskih znanja u svakodnevnim i specifičnim uslovima života i rada.

Zadaci nastave fizičkog i zdravstvenog vaspitanja su:

- podsticanje rasta, razvoja i uticaja na pravilno držanje tela;
- razvoj i usavršavanje motoričkih sposobnosti;
- sticanje motoričkih umenja koja su kao sadržaji utvrđeni programom fizičkog vaspitanja i sticanja teorijskih znanja neophodnih za njihovo usvajanje;
- usvajanje znanja radi razumevanja značaja i suštine fizičkog vaspitanja definisanog ciljem ovog vaspitno-obrazovnog područja;
- formiranje moralno-voljnih kvaliteta ličnosti;
- osposobljavanje učenika da stečena umenja, unanja i navike koriste u svakodnevnom životu i

radu;

- sticanje i razvijanje svesti o potrebi zdravlja, čuvanja zdravlja i zaštiti prirode .

Sadržaji programa:

1. i 2. razred - hodanje i trčanje; skakanja i preskakanja; bacanja i hvatanja; višenja, upori i penjanja; vežbe na tlu; vežbe uporom rukama; vežbe ravnoteže; vežbe rekvizitima; ritmičke vežbe i narodni plesovi;

3.razred – atletika-trčanje, skokovi, skok u vis i dalj, bacanje loptice; vežbe na tlu i spravama-vežbe na tlu, preskok, vratilo, klupa, niska greda, paralelni razboj, dohvatni krugov; ritmička gimnastika i narodni plesovi; osnovi timskih igara-rukomet, košarka, odbojka; zdravstveno vaspitanje-fizička forma, higijena, ishrana, ritam rada i odmora.

4.razred - atletika-tehnika trčanja, skok u vis i dalj, bacanje, štafetno trčanje; vežbe na tlu i spravama-vežbe na tlu, preskok, dvovisinski razboj,paralelni razboj, greda, vratilo, krugovi, konj sa hvataljkama; izborna sportska grana.

Način ostvarivanja programa

- Programska koncepcija fizičkog vaspitanja u osnovnoj školi zasniva se na jedinstvu nastavnih, vančasovnih i vanškolskih organizacionih oblika rada.

- Program fizičkog vaspitanja pretpostavlja da se kroz razvijanje fizičkih sposobnosti i sticanje znanja i umenja, učenici osposobljavaju za zadovoljavanje individualnih potreba i sklonosti, za korišćenje fizičkog vežbanja u svakodnevnom životu. Program se ostvaruje kroz sledeće etape: utvrđivanje stanja, održivanje radnih zadataka za pojedince i grupe učenika, utvrđivanje sredstava i metoda za ostvarivanje radnih zadataka,ostvarivanje vaspitnih zadataka, praćenje i vrednovanje efekata rada i ocenjivanje.

- Programski zadaci ostvaruju se, osim na redovnim časovima i kroz vančasovne i vanškolske organizacione oblike rada kao što su: izlet, kros, zimovanje, kursni oblici, slobodne aktivnosti, takmičenja, korektivno-pedagoški rad, dani sporta, priredbe i javni nastupi.

- Nastavnik će svakog učenika usmeravati na one programske sadržaje u časovnoj, vančasovnoj i vanškolskoj organizaciji rada koji odgovaraju njihovim individualnim interesovanjima i mogućnostima.

- Program polazi od činjenice da se cilj fizičkog vaspitanja ne može ostvariti bez aktivnog i svesnog učešća učenika u nastavnim i drugim oblicima rada

- Učenicima, koji usled oslabljenog zdravlja, smanjenih fizičkih ili funkcionalnih sposobnosti, lošeg držanja tela i telesnih deformiteta ne mogu da prate obavezni program, obezbeđen je korektivno-pedagoški rad, koji se realizuje u saradnji sa odgovarajućom zdravstvenom ustanovom.

- Programski sadržaji odnose se na one vežbe i motoričke aktivnosti koje čine osnov za sticanje trajnih navika za vežbanje i za koje škola ima najviše uslova da ih realizuje. Predviđaju se kursni oblici nastave:skijanje (ako se nastava u prirodi realizuje u zimskom periodu) i plivanje.

- Obaveza škole je da obezbedi sve prostorne i materijalne uslove rada za uspešno ostvarivanje društvenih interesa u školskom fizičkom vaspitanju.

Proces fizičkog vaspitanja usmeren je na:

-razvijanje fizičkih sposobnosti (snaga, brzina, izdržljivost, preciznost, gibljivost, pokretljivost)

-usvajanje motoričkih znanja, umenja i navika

-teorijsko obrazovanje

- Osnovne karakteristike časova fizičkog vaspitanja treba da budu: jasnoća nastavnog sadržaj; optimalno korišćenje raspoloživog prostora, sprava i rekvizita, izbor racionalnih oblika i metoda rada; izbor vežbi optimalne obrazovne vrednosti; funkcionalna povezanost svih delova časa-unutar jednog i više uzastopnih časova jedne nastavne teme; puna vedrina i aktivnost učenika tokom časa-

motorička i misaona, vizualizacija pomoću savremenih tehničkih sredstava.

Metode i tehnike rada

Rad se organizuje frontalno ili grupno uz glavni zadatak sa individualnim doziranjem. Od metoda preovladava metod žive reči, praktični prikazi zadatka od strane učitelja kao i prikazi prigodnih sadržaja putem slika, skica i video-tehnike, praktično i iskustveno učenje. Prilikom izbora oblika rada, nastavnik uzima u obzir prostorne uslove rada, broj učenika na času, količinu sprava i rekvizita, dinamiku obučavanja i uvežbavanja nastavnog zadatka.

Aktivnosti nastavnika – izlaganje, objašnjavanje, demonstriranje vežbi, posmatranje i praćenje rada učenika, asistiranje, korigovanje, podsticanje saradnje, timske igre, zdravog sportskog duha.

Aktivnosti učenika – posmatranje, uočavanje, izvođenje svih oblika i vrsta vežbi, rukovanje sportskim rekvizitima, saradivanje, asistiranje, igranje, takmičenje.

Praćenje i ocenjivanje

Praćenje napretka učenika odvija se sukcesivno u toku cele školske godine, na osnovu jedinstvene metodologije koja predviđa sledeće tematske celine:

- stanje motoričkih sposobnosti;
- stanje zdravlja i higijenskih navika;
- nivo savladanosti motornih znanja, umenja i navika;
- odnos prema radu.

Vrednovanje i ocenjivanje postignutih rezultata i dostignuća učenika vrši se tokom čitave godine, u toku i nakon savladavanja planiranog programskog sadržaja. Nastavnik pažljivo prati i ocenjuje tako da se dobija potpuna slika o psihofizičkom statusu svakog učenika. Nastavnik može da unese i još neka svoja zapažanja koja nisu predviđena tematskim celinama, ako je to u interesu učenika. U celini, potreban je pedagoški pristup vrednovanju dostignuća učenika, kako bi ocena, delovala stimulativno i ukazivala na napredak učenika.

U toku praćenja i ocenjivanja, treba učenike upoznavati sa ciljem postignuća, putem slika, postera, drugih očiglednih materijalnih sredstava, kako bi oni postali aktivni učesnici u procesu nastave i osposobljavali se za samostalno vežbanje u slobodno vreme.

Učitelj bi trebalo da navede koje su moguće preporuke za dalji napredak i uključi roditelje, pogotovu ako je psihofizičko stanje učenika nezadovoljavajuće.

Pri ocenjivanju uzima se u obzir stepen napredovanja svakog pojedinca ostvaren u toku školske godine, prema njegovim individualnim mogućnostima.

11. DIGITALNI SVET

Digitalni svet od 2020/2021. školske godine spada u grupu obaveznih predmeta i realizuje se kroz neposredni rad sa učenicima u trajanju od 1 časa sedmično, 36 časova godišnje.

Predmet Digitalni svet namenjen je razvijanju digitalne kompetencije kod učenika prvog razreda osnovne škole. Program nastave i učenja za prvi razred orijentisan je na proces učenja i ostvarivanje ishoda.

Na osnovu člana 67. stav 1. Zakona o osnovama sistema obrazovanja i vaspitanja („Službeni glasnik RS”, br. 88/17, 27/18 – dr. zakon i 10/19), donosi se pravilnik o dopuni Pravilnika o programu nastave i učenja za drugi razred osnovnog obrazovanja i vaspitanja.

U Pravilniku o programu nastave i učenja za drugi razred osnovnog obrazovanja i vaspitanja („Službeni glasnik RS – Prosvetni glasnik”, br. 16/18 i 3/19) dodaje se program predmeta:

„DIGITALNI SVET”, a primenjuje se počev od školske 2021/2022. godine

Ishodi su iskazi o tome šta učenici umeju da urade na osnovu znanja koja su stekli učeći predmet

Digitalni svet. Predstavljaju opis integrisanih znanja, veština, stavova i vrednosti učenika, grupisanih u tri nastavne teme: Digitalno društvo, Bezbedno korišćenje digitalnih uređaja i Algoritamski način razmišljanja.

Cilj nastave i učenja predmeta Digitalni svet je razvijanje digitalne kompetencije učenika radi njihovog osposobljavanja za bezbednu i pravilnu upotrebu digitalnih uređaja za učenje, komunikaciju, saradnju i razvoj algoritamskog načina razmišljanja.

Prvi razred

OBLAST/TEMA/MODUL	ISHODI
1. DIGITALNO DRUŠTVO	<p>Po završetku razreda učenik će biti u stanju da:</p> <ul style="list-style-type: none">prepozna digitalne uređaje iz okruženja i imenuje neke od njih;navede neke od životnih situacija u kojima digitalni uređaji olakšavaju obavljanje poslova;uporedi načine rada i života ljudi pre i posle pojave digitalnih uređaja;uporedi načine kreativnog izražavanja sa digitalnim uređajima i bez njih;koristi digitalne udžbenike za učenje (samostalno i/ili uz pomoć nastavnika);uporedi digitalni i papirni udžbenik;uporedi tradicionalne vidove komunikacije sa komunikacijom posredstvom digitalnih uređaja;navede neke od karakteristika „pametnog” digitalnog uređaja;navede na koji način digitalni uređaji mogu da doprinesu upoznavanju kulturne baštine. <p>Po završetku razreda učenik će biti u stanju da:</p> <ul style="list-style-type: none">navede osnovna pravila za korišćenje digitalnih uređaja kako ne bi ugrozio zdravlje;navede neke od zdravstvenih rizika vezanih za prekomerno ili nepravilno korišćenje digitalnih uređaja;dovede u vezu način odlaganja elektronskog otpada sa zagađenjem životne sredine;
2. BEZBEDNO KORIŠĆENJE DIGITALNIH UREĐAJA	<p>nabroji osnovne podatke o ličnosti;</p> <p>objasni zašto saopštavanje podataka o ličnosti predstavlja rizično ponašanje pri komunikaciji pomoću digitalnih uređaja;</p> <p>imenuje osobe ili institucije kojima se treba obratiti za pomoć u slučaju kontakta sa neprimerenim digitalnim sadržajem, nepoznatim, zlonamernim osobama ili osobama koje komuniciraju na neprihvatljiv način;</p> <p>navede osnovne preporuke za rukovanje digitalnim uređajem na odgovoran način (primena mera fizičke zaštite) i objasni zašto je važno primenjivati ih.</p> <p>Po završetku razreda učenik će biti u stanju da:</p>
3. RAZMIŠLJANJA	<p>analizira jednostavan poznati postupak/aktivnost i predlaže korake za njegovo sprovođenje;</p> <p>protumači simbole poznatog/dogovorenog značenja i sprovede postupak opisan njima;</p> <p>uoči i ispravi grešku u simbolima izraženom uputstvu (algoritmu),</p>

proveri valjanost svog rešenja i po potrebi ga popravi (samostalno ili saradnički);
dovede u vezu algoritam i ponašanje digitalnog uređaja.

Drugi razred

Na osnovu člana 67. stav 1. Zakona o osnovama sistema obrazovanja i vaspitanja („Službeni glasnik RS”, br. 88/17, 27/18 – dr. zakon i 10/19), donosi se pravilnik o dopuni Pravilnika o programu nastave i učenja za drugi razred osnovnog obrazovanja i vaspitanja.

U Pravilniku o programu nastave i učenja za drugi razred osnovnog obrazovanja i vaspitanja („Službeni glasnik RS – Prosvetni glasnik”, br. 16/18 i 3/19) dodaje se program predmeta: „DIGITALNI SVET”, a primenjuje se počev od školske 2021/2022. godine.

Cilj nastave i učenja predmeta Digitalni svet je razvijanje digitalne kompetencije učenika radi njihovog osposobljavanja za bezbednu i pravilnu upotrebu digitalnih uređaja za učenje, komunikaciju, saradnju i razvoj algoritamskog načina razmišljanja.

ISHODI	OBLAST/TEMA	SADRŽAJI
<p>Po završetku razreda učenik će biti u stanju da:</p> <ul style="list-style-type: none"> – uporedi način na koji uči u školi sa onlajn učenjem putem školske platforme; – koristi školsku platformu za onlajn učenje (uz pomoć nastavnika i/ili roditelja/zakonskog zastupnika); – samostalno koristi digitalne udžbenike za učenje; – kreira, čuva i ponovo uređuje digitalnu sliku (samostalno i/ili uz pomoć nastavnika) koristeći odgovarajuću aplikaciju; – svojim rečima objasni pojam pokretne slike; – kreira elemente pokretne slike; – kreira jednostavan grafički digitalni materijal namenjen poznatoj publici; – svojim rečima objasni zbog čega digitalne uređaje povezujemo na mreže, uključujući internet; – navede mogućnosti za razmenu materijala, komunikaciju i zajednički rad (učenje) koje su nastale zahvaljujući umrežavanju digitalnih uređaja; – objasni dobitke i rizike koji proizilaze iz komunikacije putem digitalnih uređaja; 	<p>DIGITALNO DRUŠTVO</p> <p>BEZBEDNO KORIŠĆENJE DIGITALNIH UREĐAJA</p>	<p>Učenje putem školske platforme za onlajn učenje.</p> <p>Učenje uz pomoć digitalnih udžbenika.</p> <p>Kreativno grafičko izražavanje korišćenjem digitalnog uređaja.</p> <p>Umrežavanje digitalnih uređaja i prilike za razmenu materijala, komunikaciju i zajednički rad koji iz umrežavanja proizilaze</p> <p>Dobici i rizici koji proizilaze iz komunikacije putem digitalnih uređaja.</p> <p>Ponašanje na internetu – internet bonton.</p> <p>Ostavljanje ličnih podataka pri korišćenju digitalnih uređaja.</p> <p>Primerena reakcija u slučaju kontakta sa neprimerenim digitalnim sadržajem, nepoznatim, zlonamernim osobama ili osobama koje komuniciraju na neprihvatljiv način.</p> <p>Organizacija vremena i uslova za rad pri onlajn učenju.</p> <p>Korišćenje digitalnih uređaja i zaštita životne sredine.</p>

- razlikuje neprihvatljivo od prihvatljivog ponašanja pri komunikaciji na internetu;
- reaguje na odgovarajući način ako dođe u dodir sa neprimerenim digitalnim sadržajem, nepoznatim, zlonamernim osobama ili osobama koje komuniciraju na neprihvatljiv način;
- navede neke od načina na koje korisnici digitalnih uređaja ostavljaju lične podatke u digitalnom okruženju;
- organizuje sopstveno učenje u onlajn okruženju na način koji ne ugrožava zdravlje i ličnu bezbednost, kao i sigurnost digitalnog uređaja;

- predloži načine odlaganja elektronskog otpada koji ne ugrožavaju životnu sredinu;
- svojim rečima objasni pojam algoritam;
- analizira jednostavan poznati postupak koji sadrži ponavljanja određenih radnji i predstavi ga algoritamski;
- kreira odgovarajući računarski program u vizuelnom programskom jeziku;
- analizira jednostavan program kreiran u vizuelnom programskom jeziku i objasni šta i na koji način taj program radi;
- uoči i ispravi grešku u jednostavnom programu, proveri valjanost novog rešenja i po potrebi ga dodatno popravi (samostalno ili saradnički);
- kreira program u vizuelnom programskom jeziku kojim upravlja ponašanjem raspoloživog fizičkog digitalnog uređaja.

ALGORITAMSKI
NAČIN
RAZMIŠLJANJA

Razlaganje problema na manje celine.

Osmišljavanje algoritama linijske i ciklične strukture koji vodi do rešenja jednostavnog problema. Kreiranje računarskog programa u vizuelnom programskom jeziku. Analiza postojećeg programa kreiranog u vizuelnom programskom jeziku i tumačenje funkcije blokova od kojih je sačinjen.

Upravljanje ponašanjem fizičkog digitalnog uređaja kreiranjem programa u vizuelnom programskom jeziku.

Uočavanje i ispravljanje grešaka u programu.

Treći razred

Na osnovu člana 67. stav 1. Zakona o osnovama sistema obrazovanja i vaspitanja („Službeni glasnik RS”, br. 88/17, 27/18 – dr. zakoni, 10/19, 6/20 i 129/21) i člana 17. stav 4. i člana 24. stav 2. Zakona o Vladi („Službeni glasnik PC”, br. 55/05, 71/05 – ispravka, 101/07, 65/08, 16/11, 68/12 – US, 72/12, 7/14 – US, 44/14 i 30/18 – dr. zakon), donosi se Pravilnik o dopuni Pravilnika o programu nastave i učenja za treći razred osnovnog obrazovanja i vaspitanja

U Pravilniku o programu nastave i učenja za treći razred osnovnog obrazovanja i vaspitanja („Službeni glasnik RS – Prosvetni glasnik”, br. 5/19, 1/20 i 6/20) u delu: „3. OBAVEZNI PREDMETI”, dodaje se program predmeta: „DIGITALNI SVET”, a primenjuje se počev od školske 2022/2023. godine.

Predmet Digitalni svet namenjen je razvijanju digitalne kompetencije kod učenika trećeg razreda osnovne škole. Program nastave i učenja za treći razred orijentisan je na proces učenja i ostvarivanje ishoda.

Ishodi su iskazi o tome šta učenici umeju da urade na osnovu znanja koja su stekli učeći predmet Digitalni svet. Predstavljaju opis integrisanih znanja, veština, stavova i vrednosti učenika, grupisanih u tri nastavne teme: Digitalno društvo, Bezbedno korišćenje digitalnih uređaja i Algoritamski način razmišljanja.

Cilj nastave i učenja predmeta Digitalni svet jeste razvijanje digitalne kompetencije učenika neophodne za bezbednu i pravilnu upotrebu digitalnih uređaja za učenje, komunikaciju, saradnju i razvijanje osnova algoritamskog načina razmišljanja.

ISHODI	OBLAST/TEMA	SADRŽAJI
Po završetku razreda učenik će biti u stanju da: <ul style="list-style-type: none">– unese tekst (reči i rečenice) pomoću fizičke i/ili virtuelne tastature u programu za obradu teksta;– selektuje i izmeni (obriše, doda) tekst;– imenuje, sačuva i ponovo otvori tekstualnu datoteku;– dopiše tekst na sliku korišćenjem editora za tekst u programu za obradu slike;– imenuje, sačuva i ponovo otvori grafičku datoteku;– objasni svojim rečima svrhu korišćenja pregledača i pretraživača za pristup sadržajima svetske mreže;– osmisli ključne reči na osnovu kojih će na internetu tražiti potrebne digitalne sadržaje;– objasni svojim rečima na koji	DIGITALNO DRUŠTVO	Unos kraćeg teksta pomoću fizičke i virtuelne tastature (funkcije Shift, Enter, Space bar, Caps Lock, Delete, Backspace tastera). Selektovanje i osnovno editovanje teksta (brisanje, dodavanje). Čuvanje tekstualnog dokumenta, imenovanje i ponovno otvaranje. Dodavanje tekstualnog objašnjenja na sliku, čuvanje, imenovanje i ponovno otvaranje. Pretraživanje interneta (pregledači, pretraživači, ključne reči, informisanost o tome kako su rezultati pretrage odabrani i rangirani; kritički odnos prema rezultatima pretrage). Etičko korišćenje tuđih digitalnih materijala. Korišćenje tehnologije van škole – primeri digitalizacije u svakodnevnom životu u čijoj je osnovi veštačka

način se formiraju rezultati pretrage interneta;

- objasni svojim rečima zbog čega BEZBEDNO treba kritički prići sadržajima koji KORISĆENJE se nalaze na internetu; DIGITALNIH
- objasni svojim rečima zbog čega UREĐAJA je neophodno da digitalne sadržaje pronađene na internetu koristimo na etički način;
- navede primere digitalizacije u svakodnevnom životu tokom kojih se stiče utisak da se digitalni uređaj ponaša inteligentno;
- objasni šta je digitalni ugled i kako se on izgrađuje;
- odabira digitalne sadržaje na osnovu PEGI oznake u skladu sa svojim uzrastom;
- prepozna digitalno nasilje i reaguje na odgovarajući način;
- napravi lični plan korišćenja digitalnih uređaja uz pomoć nastavnika;
- označi način komunikacije putem interneta koji najviše odgovara kontekstu u kome se komunikacija dešava;
- rešava algoritamski jednostavan problem u vizuelnom programskom jeziku čije rešavanje može da zahteva ponavljanje (programski ciklus); ALGORITAMSKI NAČIN
- utvrdi šta je rezultat izvršavanja datog jednostavnog RAZMIŠLJANJA

algoritma/programa koji sadrži ponavljanje;

- uoči i ispravi grešku u jednostavnom algoritmu/programu koji sadrži ponavljanje;
- rešava algoritamski jednostavan problem u vizuelnom programskom jeziku čije rešavanje može da zahteva grananje;
- navede neke od operatora poređenja (manje, veće i jednako) i u konkretnom primeru predvidi rezultat njihovog izvršavanja (tačno, netačno);
- navede aritmetičke operatore (+,

inteligencija.

Digitalni ugled.

Usklađenost digitalnih sadržaja sa uzrastom korisnika.

Digitalno nasilje.

Primerena komunikacija u digitalnom okruženju.

Izrada ličnog plana korišćenja digitalnih uređaja.

Osmišljavanje algoritama sa grananjem koji vodi do rešenja jednostavnog problema.

Operatori poređenja i aritmetički operatori.

Kreiranje računarskog programa u vizuelnom programskom jeziku.

Analiza postojećeg programa kreiranog u vizuelnom programskom jeziku i tumačenje funkcije blokova od kojih je sačinjen.

Uočavanje i ispravljanje grešaka u programu.

- , * i /) i u konkretnom primeru predvidi rezultat njihovog izvršavanja;
- primeni blokove operatora poređenja pri kreiranju programa u vizuelnom programskom jeziku, koji sadrže grananje;
- objasni potrebu upotrebe grananja i ponavljanja u programima svojim rečima.

12. PROJEKTNASTAVA

Cilj nastave i učenja Projektne nastave je sticanje znanja i osposobljavanje učenika da znanja primene u životu, rešavanje aktuelnih problema iz životnog okruženja, samostalno korišćenje različitih izvora radi sticanja novih znanja, podsticanje za istraživanjem, istraživačko učenje, razvoj interesovanja za umetnost, kulturu i demokratiju, razvoj komunikacionih veština.

Nedeljni fond časova Godišnji fond časova

Redovna nastava 1

36

NASTAVNI PREDMET – PROJEKTNASTAVA					
OBLAST/TEMA	BROJ ČASOVA	SADRŽAJ	OČEKIVANI ISHODI	MEĐUPREDMETNE KOMPETENCIJE	KORELACIJA
1. KOLIKO POZNAJEM SRBIJU	18	KOLIKO POZNAJEM SRBIJU - 18 časova Sadržaj (po predmetima)	CILJANA ETAPA - funkcionalno povezuje znanja, veštine, iskustva i motivaciju - pravilno sedi pri radu	1.Kompetencija za celoživotno učenje 2.Komunikacija 3.Rad s podacima i informacijama 4.Digitalna kompetencija	Srpski jezik: književnost Priroda i društvo: Prirodne i društvene odlike Srbije
2. IGRA JE NAJVAŽNIJI DEČJI POSAO	8	PRIRODA I DRUŠTVO Prirodne i društvene odlike Srbije (položaj, teritorija, granica, simboli, prirodne karakteristike, tipične, retke i ugrožene vrste	ANALITIČKA ETAPA – predloži redosled aktivnosti u odnosu na postavljeni projektni zadatak - uočava sličnosti i različitosti radi	5.Rešavanje problema 6.Saradnja 7.Odgovorno učešće u demokratskom društvu 8.Odgovorano odnos prema zdravlju 9.Odgovorano odnos	Prošlost Likovna kultura: Prostor, Kompozicija u prostoru Likovna

	<p>biljaka i životinja, nacionalni parkovi, društvene karakteristike prirodnih resursa i delatnosti u različitim krajevima) Prošlost Srbije (istorijski izvori, život u dalekoj prošlosti, država za vreme vladarske porodice Nemanjića, život pod turskom vlašću, nastanak i razvoj moderne srpske države) Naselja u Srbiji</p> <p>Istorijsko turistički lokaliteti u Srbiji Poznati umetnici u Srbiji SRPSKI JEZIK – opis, pripovedanje, dramska radnja, popularni i informativni tekstovi LIKOVNA KULTURA – Nepokretni objekti u otvorenom i zatvorenom prostoru (spomenici, umetnička dela, eksponati...) Postavka izložbe, uređenje prostorije, uređenje škole.</p> <p>IGRA JE NAJVAŽNIJI DEČJI POSAO - 8 časov Sadržaj po predmetima) LIKOVNA KULTURA – Govor tela. Pogled, izraz lica, držanje tela, gest i kretanje, odnos</p>	<p>klasifikovanja pravilno uključi ISTRAŽIVAČKA ETAPA -koristi internet za učenje i pronalaženje informacija uz pomoć nastavnika - pridržava se dogovorenih pravila KONSTRUKCIJSKA ETAPA -ispituje svojstava i osobine, veze i uzročnopolosledične odnose PREZENTACIONA ETAPA -dobijene produkt čini vidljivim i predstavlja ih drugima. REFLEKSIVNO -OCENJIVAČKA ETAPA -povezuje rezultate učenja i rada sa uložnim trudom. - zna da navede moguće posledice na zdravlje usled nepravilnog korišćenja digitalnih uređaja. EVALUACIJA - verbalno izražava spoljašnja i unutrašnja zapažanja</p>	<p>prema okolini 10. Estetička kompetencija 11. Preduzimljivost i orijentacija ka preduzetništvu.</p>	<p>kultura: Sporazumevanje i Nasleđe Srpski jezik: Književnost, Jezička kultura Priroda i društvo: Priroda, čovek, društvo Likovna kultura: Materijali Muzička kultura: Izvođenje muzike Priroda i društvo: Čovek – prirodno, društveno i svesno biće Srpski jezik: Književnost, Jezička kultura Likovna kultura: Sorazumevanje, Kompozicija</p>
--	--	---	---	--

verbalne i neverbalne komunikacije. Tumačenje vizuelnih informacija. SRPSKI JEZIK – opis, pripovedanje, dramska radnja

FIZIČKO I ZDRAVSTVENO VASPITANJE – Motoričke veštine i igre u razvoju motoričih sposobnosti
PRIRODA I DRUŠTVO – Prošlost Srbije

NAKON ČETIRI GODINE - 10 časova Sadržaj (po predmetima)
LIKOVNA KULTURA –Govor tela. Pogled, izraz lica, držanje tela, gest i kretanje, odnos verbalne i neverbalne komunikacije.
MUZIČKA KULTURA –Pevanje i sviranje pesama iz notnog teksta. Dečji i alternativni instrumenti i načini sviranja na njima.
PRIRODA I DRUŠTVO – Čovek – prirodno, društveno i svesno biće. Fizičke promene u pubertetu.
Digitalna bezbednost
SRPSKI JEZIK – Književnost: Popularni i

		informativni tekstovi; Jezička kultura: opisivanje		
--	--	--	--	--

OBLAST/ TEMA	NAČIN DIDAKTIČKO – METODIČKOG OSTVARIVANJA PROGRAMA			AKTIVNOSTI UČENIKA
	Oblicirada	Metode i tehnike	Sredstva	
1.KOLIKO POZNAJEM SRBIJU 2. IGRA JE NAJVAŽNIJI DEČJI POSAO 3. NAKON ČETIRI GODINE	frontalna individualni grupna	Dijalog, demonstracija Ilustrativna Rad sa tekstom i Predavanje, opisivanje, pričanje, rad sa udžbenikom, samostalan rad	radni listovi, udžbenik, telefon, internet, materijali	samostalno prikupljaju relevantne informacije, organizuju materijal, analiziraju podatke, koriste IKT uređaje, kreiraju krajnji rezultat – produkt prezentuju rezultate rada , učestvuju u samoocenjivanju i vrednovanju rezultata rada

IZBORNI NASTAVNI PREDMETI

1. GRAĐANSKO VASPITANJE

Ciljevi predmeta:

- saznanje o sebi i drugima
- podsticanje razvoja ličnosti i socijalnog saznanja
- pružanje mogućnosti učenicima da postanu aktivni učesnici u procesu obrazovanja i vaspitanja
- izgradnja saznanja, umjenja, sposobnosti i vrednosti
- formiranje autonomne komponente odgovorne i kreativne ličnosti
- formiranje ličnosti otvorene za dogovor i saradnju
- izgradnja poštovanja sopstvene ličnosti i ličnosti drugih

Zadaci :

- Razumevanje i usvajanje pojmova: dečja i ljudska prava i slobode, identitet, društvena odgovornost, različitost kultura, jednakost, pravo i pravda, mir, demokratija.
- Razvoj veština i sposobnosti: kritičkog mišljenja, jasnog iskazivanja ličnih stavova, samostalnog donošenja odluka, saosećajne komunikacije, timskog rada, nenasilnog rešavanja sukoba.
- Formiranje stavova i vrednosti: privrženost ljudskim pravima, pravdi, jednakosti, odgovornosti, solidarnosti, miroljubivom rešavanju problema, zastupanje svojih i tuđih prava, preuzimanje odgovornosti za svoje postupke, otvorenost prema razlikama, saosećanje sa drugima, suprotstavljanje nepravdi i diskriminaciji.

Sadržaji programa - teme

1. razred: - Razvijanje saznanja o sebi i sopstvenim osećanjima i potrebama, svesti o ličnom identitetu i samopoštovanja i samopouzdanja

- Izražavanje osećanja, proširivanje znanja i umenja za rešavanje individualnih problema
 - tehnike za prevladavanje neprijatnih emocionalnih stanja
 - Podsticanje grupnog rada, dogovaranje, saradnja
 - Podsticanje socijalnog saznanja, razumevanje i prihvatanje međusobnih razlika, vidovi samopotvrđivanja
 - Komunikativne sposobnosti i konstruktivno rešavanje sukoba
 - Dečja prava, aktivna participacija učenika u životu škole.
2. razred: - Razvijanje samosvesti, samopoštovanja i uvažavanja drugih
- Prepoznavanje i razumevanje sopstvenih osećanja i potreba i njihova zaštita i ostvarivanje bez ugrožavanja drugih
 - Neverbalna i verbalna komunikacija, veštine nenasilne komunikacije u rešavanju sukoba
 - Upoznavanje neposrednog društvenog okruženja i sopstvenog mesta u njemu
 - Dečja prava, aktivno učestvovanje u njihovom ostvarivanju
 - Osnovne ljudske vrednosti
3. razred: - Uvažavanje različitosti i osobenosti
- Prijateljstvo i razvijanje moralnog rasuđivanja
 - Pojedinaac i zajednica, pravila koja regulišu život u zajednici, prava i odgovornosti
 - Zaštita od nasilja, nenasilno rešavanje sukoba
 - Razvijanje ekološke svesti, briga o životinjama i biljkama
4. razred: - Dečja prava
- Stvaranje demokratske atmosfere u odeljenju i školi
 - Živim demokratiju, demokratska akcija
 - Razvijanje ekološke svesti

Način ostvarivanja:

- osnovnu metodu okosnicu čine ineraktivne radionice, po kojoj je socijalna inerakcija osnovni konstruktivni činilac razvoja učenika
- odrasli se pojavljuju kao organizatori razmene među decom koja će predstavljati podsticaj za razvoj socijalnog saznanja, samosvesti, moralnog i kritičkog mišljenja
- sedenje u krugu daje mogućnost učenicima da postanu svesni svojih unutrašnjih doživljaja, da vide jedni druge
- iskustveno učenje je proces otkrivanja i saznanja o sebi i drugima kroz razmenu doživljaja
- istraživanje raznovrsnog rešenja za probleme – igrovni kontekst
- saopštavanje drugima svoja zapažanja, osećanja učenik stiče više uvida u svoj unutrašnji doživljaj
 - poređenje tuđih i svojih iskustava sagledava svoj doživljaj u novom svetlu, dograđuje ga i obogaćuje
- motivisanje učenika kroz igru uloga, crtanje, pantomimu, verbalni iskaz, igre pokreta
- različite vrste aktivnosti se smenjuju u toku časa i time se održava interesovanje i saznanja motivacija učenika
- optimalni broj učenika u grupi 10 – 15
- ocenjuju se opisno
- treba naglasiti da nema poželjnih, očekivanih ili tačnih odgovora

Oblici rada, metode i tehnike:

- rad u paru
- rad u grupi, rad celog razreda
- individualni rad
- iskustveno učenje
- metoda refleksije
- istraživačke metode
- igrovne metode
- metoda participacije i interakcije
- stvaralačke metode
- istraživačke metode

Standardi postignuća:

- stečena pozitivna slika o sebi i drugima
- stečeno samopouzdanje, razvoj samosvesti, samopoštovanja i uvažavanja drugih
- obogaćena ličnost i kreativno izražavanje
- razvijenim ponašanjem štite se dečja i ljudska prava, kao i demokratski odnos
- razvijene komunikativne sposobnosti, neverbalne i verbalne komunikacije i veštine nenasilne komunikacije
- prepoznavanje i razumevanje sopstvenih osećanja i potreba i njihova međusobna povezanost

Verska nastava

2. 1. NÁBOŽENSKÁ VÝCHOVA SLOV. EV. AV. CIRKVI ZÁKLADNÝCH ŠKÔL PRE 1. AŽ 4. ROČNÍK

Charakteristika vyučovacieho predmetu

Keďže človek je z psychologického a sociologického hľadiska prirodzene bytosť náboženská, má potrebu smerovať k tomu, čo ho presahuje. Vyučovací predmet náboženská výchova má preto opodstatnenú úlohu v celistvom ponímaní výchovy na škole. Predmet umožňuje žiakom formulovať otázky týkajúce sa základných životných hodnôt, postojov a konania, konfrontovať ich s vedecky a nábožensky (kresťanský) formulovanými pohľadmi na svet, hľadať svoju vlastnú hodnotovú orientáciu.

Náboženská výchova je výchovou k zodpovednosti voči sebe, voči iným jednotlivcom i celej spoločnosti. Učí žiakov kriticky myslieť, nenechať sa manipulovať, rozumieť sebe, iným ľuďom a svetu, v ktorom žijú. Zároveň výučba predmetu nadväzuje na ďalšie spoločenskovedné predmety, umožňuje žiakom ozrejmiť si morálny pohľad na mnohé témy otvorenej spoločenskej diskusie. Učí žiakov rozlišovať medzi tým, čo je akceptované spoločnosťou, a tým, čo je skutočne morálnym dobrom pre jednotlivca i pre celú spoločnosť.

1. a 2. ročník používa učebnicu Pramienok a 3. a 4. ročník učebnicu Prameň.

Cieľ vyučovania

Cieľom vyučovania je poskytnúť základy kresťanského charakteru, vštepiť dieťaťu lásku a z lásky vyplývajúcu poslušnosť k Bohu a k jeho prikázaniam, oboznamovať ho s Pánom Ježišom, s jeho učením a dielom. Vyučovaním náboženstva má dieťa prísť k presvedčeniu a uisteniu, že patrí do spoločnej rodiny evanjelickej cirkvi.

Východiskové body náboženskej výchovy

1. Zaujať deti, aby si volili náboženstvo v škole
2. Klásť dôraz na výchovnú úlohu viac než na vzdelávaciu
3. Náboženskú výchovu urobiť zaujímavou a voliť voľnejšiu formu
4. Náboženstvo má prevziať aj úlohu morálnej a etickej výchovy

Realizácia cieľov

Vo svojej práci učiteľ náboženskej výchovy:

- dáva priestor hre
- posilňuje v deťoch vedomie, že sú milované
- pestuje u detí rešpektovanie sa navzájom
- vysvetľuje prečo biblická norma správania je najlepšia
- ponúka modely správania dospelých, ktoré sú dobrým príkladom
- učí úspešne riešiť konflikty
- vedie k zodpovednosti
- učí konkrétne, jednoducho
- vo výučbe používa aktívne techniky na predĺženie pozornosti
- približuje biblické príbehy
- Božiu lásku učí prostredníctvom lekcií o rodičoch, priateľoch
- predstavuje cirkev ako inštitúciu Bohom danú
- učí deti orientovať sa v Biblii
- poukazuje na biblické normy a duchovné hodnoty
- učí deti dôverovať Bohu v obavách
- učí ich zodpovednosti
- dáva priestor skupinovej a individuálnej modlitbe
- poukazuje na rôzne aspekty vzťahu s Bohom cez ľudí, ktorí poznali Boha

Obsahová stránka náboženskej výchovy – vyučovacou látkou sú biblické dejiny, cirkevné učenie, modlitby a nábožná pieseň.

Metódy a formy práce – rozprávka, dialóg, debata. Metóda aktivizácie spočíva v tom, že sa deti podieľajú na vyučovaní v čo najväčšej možnej miere. Uplatňuje sa aj metóda dynamickosti – hry, scénky, kvízy a pod.

Vizuálna komunikácia vo vyučovaní – používanie názorných pomôcok ako sú obrázky, figúrky, mapy, predmety dennej potreby a pod.

Štruktúra hodiny náboženskej výchovy – vždy treba určiť jasný cieľ a má byť formulovaný tak aby jasne vyjadril čo by dieťa malo vedieť.

Obsah náboženskej výchovy – poznanie a hodnotenie viery v trojjediného Boha.

V 1. ročníku sú obsahovo zahrnuté nasledovné tematické oblasti:

1. Náboženská výchova
2. Pán Boh, Božia rodina, modlitba Pánova
3. Kto je Pán Ježiš
4. Ježiš je môj priateľ

5. Kto je Duch Svätý
6. Som dieťa Božie
- 7.

V 2. ročníku sú obsahovo zahrnuté tieto tematické oblasti:

1. Biblia - kniha kníh
2. Prvý článok Všeobecnej viery kresťanskej
3. Biblické postavy Starej zmluvy
4. Naše sviatky

Tretí ročník zahŕňa nasledovné vzdelávacie oblasti:

1. Biblické príbehy z Mojžišovho života
2. Druhý článok Všeobecnej viery kresťanskej
3. Biblické príbehy zo života Ježiša Krista

V 4. ročníku sú vzdelávacím obsahom určené tieto oblasti:

1. Tretí článok Všeobecnej viery kresťanskej
2. Biblické deje z Novej zmluvy
3. Ježišove skutky
4. Poznávajme Boží zákon
5. Naše sviatky

2. 2. VERSKA NASTAVA – PRAVOSLAVNI KATIHIZIS

Cilj nastave pravoslavnog katihizisa (veronauke) od 1. do 4. razreda u osnovnom obrazovanju i vaspitanju jeste da pruži celovit pravoslavni pogled na svet i život, uvažavajući dve dimenzije: istorijski hrišćanski život (istorijsku realnost crkve) i eshatološki (budući) život (dimenziju idealnog).

To znači da učenici sistematski upoznaju pravoslavnu veru u njenoj doktrinarnoj, liturgijskoj, socijalnoj i misionarskoj dimenziji. Izlaganje hrišćanskog viđenja života i postojanja sveta obavlja se u veoma otvorenom i tolerantnom dijalogu sa ostalim naukama i teorijama o svetu, kojim se nastoji pokazati da hrišćansko viđenje obuhvata sva pozitivna iskustva ljudi bez obzira na njihovu nacionalnu pripadnost i versko obrazovanje.

Sledeće aktivnosti na času se koriste za ostvarivanje plana i programa nastave pravoslavnog katihizisa od 1. do 4. razreda:

- Započinjanje nastave molitvom i naglašavanje značaja molitve
- Upoznavanje sa nastavnom jedinicom koristeći odgovarajući udžbenik
- Korišćenje didaktičkih materijala
- Korišćenje bojanki sa temama pravoslavnih ikona pojašnjavajući značaj događaja ili sveca na koga se ikona odnosi
- Pevanje pravoslavnih himni
- Čitanje i komentarisanje časopisa „Svetosavsko Zvonce“
- Čitanje i analiza književnih tekstova iz različitih knjiga sa hrišćanskom, pravoslavnom tematikom
- Otvorene diskusije na teme vezane za crkveni život koje zanimaju učenike

Metode i tehnike koje se koriste u nastavi pravoslavnog katihizisa od 1. do 4. razreda su: dijaloške,

demonstratívne, rozhovor, textuálne, pozorovanie, vizuálne i hudobné.

Materiály ktoré sa používajú na nastavenie pravoslavného vzdelávania od 1. do 4. ročníka sú: učebnice i didaktické materiály (audio i video kassety, gramofon, tempera, farby, glinu, plastilína, prírodné materiály, CD, DVD, grafopapier, plagáty, ikony atď.)

Nastava sa odvíja v učebniciach školy, cirkvi (liturgia), a niekedy i v prírode.

3. SLOVENSKÝ JAZYK S PRVKAMI NÁRODNEJ KULTÚRY

Cieľ:

- Usporiadkať žiakov na konverzáciu v slovenskej reči, vypracovať kultúru ústneho vyjadrovania, vyvinúť schopnosti a spôsobilosti čítania a písania v slovenskej reči. Dávať dôraz na komunikačnú funkciu jazyka.

- Sprostredkovať deťom základné pravidlá slovenského jazyka.
- Pestovať čitateľské návyky smerom k slovenskému tlačnému slovu vo Vojvodine (Zornička, Vzlet, Hlas ľudu, Rovina, knižná produkcia), ale i k príslušným publikáciám zo Slovenska, návyky sledovania slovenských elektronických masovo-komunikačných prostriedkov.
- Motivovať ich k zapájaniu sa do mimotriednej činnosti v slovenskej reči.
- Pestovať národnú a kultúrnu identitu slovenských detí, etnickú sebaúctu a zoznamovať ich s prvkami tradície, kultúry, zvykov a obyčajov slovenského národa.
- Motivovať ich k ďalšiemu školeniu v slovenskej reči.
- Pestovať zmysel pre zachovávanie svojho etnického a jazykového povedomia.
-

Náplň učebných osnov:

1. ročník - Ústne vyjadrovanie.

2. ročník - Ústne vyjadrovanie, písomné vyjadrovanie, čítanie, písanie.

3. a 4. ročník - Ústne vyjadrovanie, písomné vyjadrovanie práca s textom, gramatika, pravopis, prvky národnej kultúry a tradície.

Spôsob realizácie:

Keď ide o tento predmet, musí sa mať na zreteli podstatná úloha: naučiť žiakov pekne rozprávať po slovensky, pekne čítať, písať a získať zručnosť v jazykovej správnosti. Musia sa mať vždy na zreteli predvedomosti žiakov a na ne sa musí vždy sústavne nadväzovať.

Pri realizácii tohto programu prihliada sa na vekovú skupinu žiakov, na ich schopnosť.

Osobitnú pozornosť usmerniť starostlivej výslovnosti hlások, slov a tvarov, intonácii vety, poradiu slov vo vete, výmene slov z iných jazykov slovami materinského jazyka.

Mať na zreteli i obohacovanie slovníka, menovania ľudí, vecí a javov v prítomnom, minulom a budúcom čase.

Venovať pozornosť na vyjadrovanie sa úplnými vetami.

Postupne uvádzať žiakov na osvojovanie slovenskej abecedy a písma, neskoršie plynulé čítanie a správneho písania.

Učiteľ zadáva diferencované úlohy, využíva didaktické hry. Sledujú sa zmeny v súčasnom slovenskom jazyku a uplatňujú sa na hodinách

- Kládanie otázok, dávanie odpovedí v súlade s vekom a schopnosťami.

- Rozprávanie zážitku; konkrétne, počuté, videné.
- Opis ľudí a okolia podľa hlavných usmernení.

- Vyjadrovanie úplnou vetou, úplnými odpoveďami.
- Reprodukcia obsahu obrázkov, alebo krátkej udalosti.
- Hádanie hádaniek, spievanie detských a ľudových piesní.
- Používanie rozličných médií ako sú TV-vysielania, filmy, CD a pod. kôli informovaniu, učeniú a zábave.

Metódy a formy práce Frontálny rozhovor, individuálna práca, práca v dvojiciach, skupinová práca, individuálne kreslenie a písanie, čítanie a rozbor textu, hra, spievanie, vysvetľovanie.

Podmienky na realizáciu výuky sú obstožné, využíva sa CD-kasetofón, TV, nástenná abeceda, fotografie, učebnice, časopisy domáce a zo zahraničia, didaktické hry, DVD-player.

PROGRAM RADA PRODUŽENOG BORAVKA

Produženi boravak je neobavezni oblik neposrednog vaspitno obrazovnog rada koji se provodi izvan redovne nastave i ima svoje pedagoške, vaspitne, zdravstvene i socijalne vrednosti.

Produženi boravak kao oblik organizovanog rada predstavlja mogućnost da učenici prvog i drugog razreda, pored redovne nastave, budu u školi još jedan deo dana, pre svega kada su im roditelji na poslu.

Organizovani samostalni rad učenika proizlazi iz nastavnog programa, a metode rada učitelja i učenika identične su metodama rada redovne nastave. Program produženog boravka sprovode učiteljice

Pre ili posle redovne nastave (u zavisnosti od smene) organizuje se produženi boravak za učenike prvog i drugog razreda osnovne škole. Boravak i rad prema takvom obliku organizuje se od 7,00 do 16,00 sati. Organizuju se grupe učenika prvog i drugog razreda.

Učiteljice koje rade u produženom boravku se dogovaraju i usklađuju svoje aktivnosti sa učiteljima iz redovne nastave. Zajedno sarađuju s roditeljima, održavaju roditeljske sastanke i pojedinačne individualne razgovore s roditeljima.

CILJEVI I ZADACI PRODUŽENOG BORAVKA

- Podizanje nivoa zaštite i brige o učenicima mlađih razreda
- Razvijanje radnih navika kod učenika
- Unapređivanje i razvijanje socijalno-emocionalnog razvoja dece
- Podizanje nivoa komunikacije i zainteresovanosti učenika za proces učenja
- Negovanje i razvijanje stvaralačkih aktivnosti
- Razvijanje kreativnosti i estetskog ukusa kroz crtanje, slikanje, slušanje muziku, pevanje i muzičke kulture
- Podizanje nivoa vaspitne uloge škole kroz aktivnosti u produženom boravku
- Pružanje individualne podrške učenicima prema njihovim potrebama i sposobnostima
- Podizanje nivoa zdravstvene kulture i kulture sporta
- Razvijanje humanijeg odnosa učenika prema neposrednom okruženju.

DIDAKTIČKO METODIČKA ORGANIZACIJA

Način organizacije

Problemska nastava

Timska nastava
Istraživačka nastava
Iskustveno učenje
Učenje kroz igru

Oblici rada

Grupna diskusija
Individualni rad
Učenje u parovima
Rad u većim grupama
Rad u manjim grupama

Metode i tehnike

Dijaloška metoda
Istraživačka metoda
Analiza
Sinteza
Dramatizacija
Poster tehnika
Kviz
Igre uloga
Mozgalice

RASPORED DNEVNIH AKTIVNOSTI U BORAVKU

PRE PODNE:

7,00 – 8,00 - dolazak učenika
8,00 – 8,30 - jutarnja gimnastika, pripreme za doručak
8,30 – 9,00 - doručak
9,00 – 10,30 - izrada domaćih zadataka, uvežbavanje gradiva
10,30 – 11,15 - boravak na svežem vazduhu, šetnja
11,15 – 12,00 - samostalan rad učenika kreativna radionica
12,00 – 12,40 - ručak, odlazak na nastavu

POSLE PODNE:

11,00 – 12,00 - prihvatanje učenika, organizovano slobodno vreme
12,00 – 12,30 - ručak
12,30 – 13,30 - rekreacija i boravak na vazduhu
13,30 – 15,00 - izrada domaćih zadataka , vežbanje , ponavljanje
15,00 – 15,45 - samostalan rad učenika kreativna radionica
15,45 – 16,00 - završetak poslepodnevnog rada i odlazak dece kući

Dnevne aktivnosti podrazumevaju:

- Samostalan rad učenika (izrada domaćih zadataka, utvrđivanje i proširivanje obrađenog gradiva);

- Slobodno vreme (druženje sa drugarima, igre društvenim igrama, igre u školskom dvorištu, boravak na svežem vazduhu);
- Slobodne aktivnosti (govor i izražavanje, likovna radionica, dramske i muzičke igre);

Slobodne aktivnosti:

- Edukativne i kreativne radionice
- Obeležavanje značajnih datuma i događaja
- Organizovane šetnje u okviru škole i naselja
- Rekreativne i sportske aktivnosti
- Tematska izrada radova i uređenje panoa

Samostalan rad učenika-časovi učenja

- Izrada domaćih zadataka
- Uvežbavanje i utvrđivanje sadržaja programa(slovački jezik,matematika)
- Dovršavanje likovnih radova
- Utvrđivanje učenih pesama iz sadržaja nastavnog predmeta, muzička kultura.

Aktivnosti u slobodnom vremenu

- Organizovane igre u školskom dvorištu (igre sa prirodnim oblicima,kretanja,elementarne igre,igre s rekvizitima,igre na snegu)
- Slobodne igre
- Igre u učionici(društvene,edukativne,muzičke,jezičke)
- Samostalno čitanje dečije literature i štampe
- Edukativne igre na računarima

DRUGI CIKLUS OD 5. DO 8. RAZREDA

OBAVEZNI NASTAVNI PREDMETI

1. SRPSKI JEZIK I KNJIŽEVNOST

Program nastave i učenja u petom razredu

Cilj	<p>Cilj učenja srpskog jezika i književnosti je da se učenik osposobi da pravilno koristi srpski jezik u različitim komunikativnim situacijama, u govoru i pisanju, tako što će ovladati osnovnim zakonitostima srpskog književnog jezika, da stiče osnovna znanja o ulozi i značaju jezika u nacionalnoj kulturi i izgradnji nacionalnog identiteta; da kroz čitanje i tumačenje književnih dela iz srpske i svetske baštine razvija čitalačke kompetencije koje, uz književno znanje, obuhvataju emocionalno i fantazijsko uživanje, živo pamćenje, istraživačko posmatranje, podstiču imaginaciju i umetnički senzibilitet, estetsko doživljavanje i kritičko mišljenje, moralno prosuđivanje i asocijativno povezivanje; da se odgovarajućim vrstama čitanja osposobljava da usmereno pristupa delu i prilikom tumačenja otkriva različite slojeve i značenja; da stiče osnovna znanja o mestu, ulozi i značaju jezika i književnosti u srpskoj i svetskoj kulturi, neguje ljubav prema srpskom jeziku i književnosti; da stiče i razvija najšira humanistička znanja i da nauči kako funkcionalno da povezuje sadržaje predmetnih oblasti.</p>
Razred	peti

Godišnji fond časova Nedeljni fond časova	180 časova 5 časova	
ISHODI Po završetku razreda učenik će biti u stanju da:	OBLAST/ TEMA	SADRŽAJI
<p>razlikuje književni i neknjiževni tekst; upoređuje odlike fikcionalne i nefikcionalne književnosti; čita sa razumevanjem i opiše svoj doživljaj različitih vrsta književnih dela; čita sa razumevanjem odabrane primere ostalih tipova tekstova; odredi rod književnog dela i književnu vrstu; razlikuje karakteristike narodne od karakteristika umetničke književnosti; razlikuje realističnu prozu i prozu zasnovanu na natprirodnoj motivaciji; analizira elemente kompozicije lirske pesme (strofa, stih); epskog dela u stihu i u prozi (delovi fabule – poglavlje, epizoda; stih); dramskog dela (čin, scena, pojava); razlikuje pojam pesnika i pojam lirskog subjekta; pojam pripovedača u odnosu na pisca; razlikuje oblike kazivanja; uviđa zvučne, vizuelne, taktilne, olfaktorne elemente pesničke slike; odredi stilske figure i razume njihovu ulogu u književno-umetničkom tekstu;</p>	KNJIŽEVNOST	<p>LIRIKA</p> <p>Lektira Narodna pesma: Vila zida grad Narodne lirske pesme o radu(izbor); narodne lirske porodične pesme (izbor) Branko Radičević: Pevam danju, pevam noću Milica Stojadinović Srpkinja: Pevam pesmu Dušan Vasiljev: Domovina/ Aleksa Šantić: Moja otadžbina Vojislav Ilić: Zimsko jutro Milovan Danojlić: Šljiva / Desanka Maksimović: Srebrne plesačice Peđa Trajković: Kad knjige budu u modi</p> <p>Književni termini i pojmovi Pesnik i lirski subjekat. Motivi i pesničke slike kao elementi kompozicije lirske pesme. Vrsta strofe prema broju stihova u lirskoj pesmi: katren; vrsta stiha po broju slogova (deseterac i osmerac). Odlike lirske poezije: slikovitost, ritmičnost, emocionalnost. Stilske figure: epitet, onomatopeja. Vrste autorske i narodne lirske pesme: opisne (deskriptivne), rodoljubive (patriotske); mitološke, pesme o radu (posleničke) i porodične.</p> <p>EPIKA</p> <p>Lektira Narodna pesma: Sveti Savo Narodna pesma: Ženidba Dušanova(odlomak o savladavanju prepreka zatočnika Miloša Vojinovića) Ero s onoga svijeta Djevojka cara nadmudrila Milovan Glišić: Prva brazda Stevan Sremac: Čiča Jordan (odlomak)</p>

<p>proceni osnovni ton pevanja, pripovedanja ili dramske radnje (šaljiv, vedar, tužan i sl.); razvija imaginacijski bogate asocijacije na osnovu tema i motiva književnih dela; odredi temu i glavne i sporedne motive; analizira uzročno-posledično nizanje motiva; ilustruje osobine likova primerima iz teksta; vrednuje postupke likova i argumentovano iznosi stavove; ilustruje verovanja, običaje, način života i događaje u prošlosti opisane u književnim delima; uvažava nacionalne vrednosti i neguje srpsku kulturno istorijsku baštinu; navede primere lične dobiti od čitanja; napreduje u sticanju čitalačkih kompetencija; uporedi književno i filmsko delo, pozorišnu predstavu i dramski tekst; razlikuje promenljive reči od nepromenljivih; razlikuje kategorije roda, broja, padeža reči koje imaju deklinaciju; razlikuje osnovne funkcije i značenja padeža; upotrebljava padežne oblike u skladu sa normom; upotrebljava glagolske oblike u skladu sa normom;</p>	<p>Branko Ćopić: Pohod na Mjesec Ivo Andrić: Mostovi Danilo Kiš: Dečak i pas 0. Goran Petrović: Mesec nad tepsijom (prvi odlomak priče „Beli hleb od preterivanja” i kraj priče koji čine odeljci „Možeš smatrati da si zadobio venac slave” i „Mravi su vukli velike trošice tišine”) Anton Pavlovič Čehov: Šala</p> <p>Književni termini i pojmovi Pisac i pripovedač. Oblici kazivanja: pripovedanje u prvom i trećem licu. Fabula: nizanje događaja, epizode, poglavlja. Karakterizacija likova – način govora, ponašanje, fizički izgled, životni stavovi, etičnost postupaka. Vrste epskih dela u stihu i prozi: epska narodna pesma, bajka (narodna i autorska), novela (narodna i autorska), šaljiva narodna priča. Vrsta stiha prema broju slogova: deseterac. DRAMA Lektira Branislav Nušić: Kirija Dušan Radović: Kapetan Džon Pipfoks Ljubiša Đokić: Biberče</p> <p>Književni termini i pojmovi Pozorišna predstava i drama. Čin, pojava, lica u drami, dramska radnja. Scena, kostim, gluma, režija. Dramske vrste: jednočinka, radio-drama. NAUČNOPOPULARNI I INFORMATIVNI TEKSTOVI (birati do 2 dela) Vuk St. Karadžić: Moba i prelo (odlomak iz dela Život i običaji naroda srpskoga) Dositej Obradović: O ljubavi prema nauci M. Petrović Alas: U carstvu gusara (odlomci) Milutin Milanković: Uspomene, doživljaji, saznanja (odlomak) Izbor iz enciklopedija i časopisa za decu</p> <p>DOMAĆA LEKTIRA: Epske narodne pesme (o Nemanjićima i</p>
---	--

<p>razlikuje osnovne rečenične članove (u tipičnim slučajevima); dosledno primenjuje pravopisnu normu u upotrebi velikog slova; sastavljenog i rastavljenog pisanja reči; interpunkcijskih znakova;</p> <p>koristi pravopis (školsko izdanje);</p> <p>pravilno izgovara reči vodeći računa o mestu akcenta i intonaciji rečenice;</p> <p>govori jasno poštujući književnojezičku normu; tečno i razgovetno čita naglas književne i neumetničke tekstove;</p> <p>koristi različite oblike kazivanja: deskripciju (portret i pejzaž), pripovedanje u 1. i 3. licu, dijalog;</p> <p>izdvaja delove teksta (naslov, pasuse) i organizuje ga u smislu celine (uvodni, središnji i završni deo teksta);</p> <p>sastavlja govoreni ili pisani tekst o doživljaju književnog dela i na teme iz svakodnevnog života i sveta mašte;</p> <p>pronalaži eksplicitno i implicitno sadržane informacije u jednostavnijem književnom i neknjiževnom tekstu;</p> <p>napamet govori odabrane književne tekstove ili odlomke;</p>		<p>Mrnjavčevićima – pretkosovski tematski krug)</p> <p>Narodne bajke, novele, šaljive narodne priče (izbor); kratke folklorne forme (pitalice, brzalice, poslovice, zagonetke)</p> <p>Branislav Nušić: Hajduci</p> <p>Danijel Defo: Robinson Kruso (odlomak o izgradnji skloništa)</p> <p>Mark Tven: Doživljaji Haklberija Fina / Kraljević i prosjak / Doživljaji Toma Sojera</p> <p>Izbor autorskih bajki (Grozdana Olujić; Ivana Nešić: Zelenbabini darovi (odlomci))</p> <p>Igor Kolarov: Agi i Ema</p> <p>Izbor iz savremene poezije za decu (Aleksandar Vučo, Miroslav Antić, Dragomir Đorđević, Vladimir Andrić, Dejan Aleksić...)</p> <p>Dopunski izbor lektire (birati do 3 dela)</p> <p>Jovan Jovanović Zmaj: Pesmo moja (iz Đulića)</p> <p>Stevan Raičković: Veliko dvorište (izbor) / Male bajke (izbor)</p> <p>Ivan Cankar: Desetica</p> <p>Ljubivoje Ršumović: Ujdurme i zvrčke iz antičke Grčke (izbor) / Gustav Švab: Priče iz starine</p> <p>Džon R. R. Tolkin: Hobit (odlomci)</p> <p>Nikol Lezije: Tajna žutog balona</p> <p>Kornelija Funke: Gospodar lopova (odlomak)</p> <p>Vida Ognjenović: Putovanje u putopis (odlomak)</p> <p>Vladislava Vojnović: Priče iz glave (izbor, osim priče Pozorište)</p> <p>. Dejan Aleksić: Muzika traži uši (izbor) / Koga se tiče kako žive priče (izbor)</p> <p>. Jovan Sterija Popović: Laža i paralaza (odlomak o Mesečevoj kraljici) i Edmon Rostan: Sirano de Beržerak (odlomak o putu na Mesec)</p> <p>Delo zavičajnog autora po izboru.</p>
	<p>JEZIK</p> <p>Gramatika (morfolo-gija, sintaksa)</p>	<p>Promenljive reči: imenice, zamenice, pridevi, brojevi (s napomenom da su neki brojevi nepromenljivi), glagoli; nepromenljive reči:</p>

		<p>prilozi (s napomenom da neki prilozi mogu imati komparaciju) i predlozi.</p> <p>Imenice – značenje i vrste (vlastite, zajedničke, zbirne, gradivne; misaone, glagolske).</p> <p>Promena imenica (deklinacija): gramatička osnova, nastavak za oblik, pojam padeža.</p> <p>Osnovne funkcije i značenja padeža (s predlozima i bez predloga): nominativ (subjekat); genitiv (pripadanje i deo nečega); dativ (namena i usmerenost); akuzativ (objekat); vokativ (dozivanje, obraćanje); instrumental (sredstvo i društvo); lokativ (mesto).</p> <p>Pridevi – značenje i vrste prideva (opisni, prisvojni, gradivni; mesni i vremenski); rod, broj, padež i komparacija prideva.</p> <p>Slaganje prideva sa imenicom u rodu, broju i padežu.</p> <p>Zamenice – lične zamenice: promena, naglašeni i nenaglašeni oblici, upotreba lične zamenice svakog lica sebe, se.</p> <p>Brojevi – vrste i upotreba: glavni (osnovni, zbirni brojevi, brojne imenice na -ica) i redni brojevi.</p> <p>Glagoli – glagolski vid (nesvršeni i svršeni); glagolski rod (prelazni, neprelazni i povratni glagoli); glagolski oblici (građenje i osnovno značenje): infinitiv (i infinitivna osnova), prezent (prezentska osnova, naglašeni i nenaglašeni oblici prezenta pomoćnih glagola), perfekat, futur I.</p> <p>Predikatska rečenica – predikat (glagolski; imenski); slaganje predikata sa subjektom u licu, broju i rodu; pravi i nepravi objekat; priloške odredbe (za mesto, za vreme, za način; za uzrok i za meru i količinu); apozicija.</p>
	Pravopis	Veliko slovo u višočlanim geografskim nazivima; u nazivima institucija, preduzeća,

		<p>ustanova, organizacija (tipični primeri); veliko i malo slovo u pisanju prisvojnih prideva.</p> <p>Zamenica Vi iz poštovanja.</p> <p>Odrična rečca ne uz imenice, prideve i glagole; rečca naj u superlativu; višečlani osnovni i redni brojevi.</p> <p>Interpunkcijski znaci: zapeta (u nabranju, uz vokativ i apoziciju); navodnici (naslovi dela i nazivi škola); crta (umesto navodnika u upravnom govoru).</p>
	Ortoepija	<p>Mesto akcenta u višesložnim rečima (tipični slučajevi).</p> <p>Intonacija i pauze vezane za interpunkcijske znakove; intonacija upitnih rečenica.</p> <p>Artikulacija: glasno čitanje brzalica, najpre sporo, a potom brže (individualno ili u grupi).</p>
	JEZIČKA KULTURA	<p>Prepričavanje, pričanje, opisivanje – uočavanje razlike između govornog i pisanog jezika; pisanje pisma (privatno, imejl)</p> <p>Bogaćenje rečnika: sinonimi i antonimi; neknjiževne reči i tuđice – njihova zamena jezičkim standardom; uočavanje i otklanjanje beznačajnih pojedinosti i suvišnih reči u tekstu i govoru.</p> <p>Tehnika izrade pismenog sastava (težište teme, izbor i raspored građe, osnovni elementi kompozicije i grupisanje građe prema kompozicionim etapama); pasus kao uže tematske celine i njegove kompozicijsko-stilske funkcije.</p> <p>Osam domaćih pismenih zadataka.</p> <p>Četiri školska pismena zadatka.</p>

Ključni pojmovi sadržaja: književnost, jezik, jezička kultura.

UPUTSTVO ZA DIDAKTIČKO-METODIČKO OSTVARIVANJE PROGRAMA

Program predmeta Srpski jezik i književnost čine tri predmetne oblasti: Književnost, Jezik i Jezička kultura. Preporučena distribucija časova po predmetnim oblastima je sledeća: Književnost – 70 časova, Jezik – 70 časova i Jezička kultura – 40 časova. Sve tri oblasti se prožimaju i nijedna se ne može izučavati izolovano i bez sadejstva sa drugim oblastima.

Program srpskog jezika i književnosti zasnovan je na ishodima, odnosno na procesu učenja i učeničkim postignućima. Ishodi predstavljaju opis integrisanih znanja, veština, stavova i vrednosti koje učenik gradi, proširuje i produbljuje kroz sve tri predmetne oblasti ovog predmeta.

1. PLANIRANJE NASTAVE I UČENJA

Program orijentisan na ishode nastavniku daje veću slobodu u kreiranju i osmišljavanju nastave i učenja. Uloga nastavnika jeste da dati program prilagodi, imajući u vidu: sastav odeljenja i karakteristike učenika; udžbenike i druge nastavne materijale koje će koristiti; tehničke uslove, nastavna sredstva i medije kojima škola raspolaže; resurse, mogućnosti, kao i potrebe lokalne sredine u kojoj se škola nalazi. Polazeći od datih ishoda i sadržaja, nastavnik najpre kreira svoj godišnji, tj. globalni plan rada, iz koga će kasnije razvijati svoje operativne planove. Ishodi definisani po oblastima olakšavaju nastavniku dalju operacionalizaciju ishoda na nivou konkretnih nastavnih jedinica. Od nastavnika se očekuje da za svaku nastavnu jedinicu, u fazi planiranja i pisanja pripreme za čas, definiše ishoda tri nivoa: one koje bi svi učenici trebalo da dostignu, one koje bi većina učenika trebalo da dostigne i one koje mogu samo neki učenici da dostignu. Na ovaj način postiže se indirektna veza sa standardima na tri nivoa postignuća učenika. Tokom planiranja treba, takođe, imati u vidu da se neki ishodi ostvaruju brže i lakše, ali je za većinu ishoda (posebno za predmetnu oblast Književnost) potrebno više vremena, više različitih aktivnosti i rad na različitim tekstovima. Pored toga što učenike treba da osposobi za korišćenje udžbenika, kao jednog od izvora znanja, nastavnik valja da ih uputi u načine i oblike upotrebe drugih izvora saznavanja.

2. OSTVARIVANJE NASTAVE I UČENJA

KNJIŽEVNOST

Okosnicu programa književnosti čine tekstovi iz lektire. Lektira je razvrstana po književnim rodovima – lirika, epika, drama i obogaćena izborom nefikcionalnih, naučopopularnih i informativnih tekstova. Obavezni deo lektire sastoji se, uglavnom, od dela koja pripadaju osnovnom nacionalnom korpusu, ali je obogaćen savremenim, aktuelnim delima. Izbor dela je u najvećoj meri zasnovan na principu prilagođenosti uzrastu.

Uz tekstove koje je potrebno obraditi na času dat je i spisak domaće lektire. Cilj ponovnog uvođenja domaće lektire je formiranje, razvijanje ili negovanje čitalačkih navika kod učenika. Obimnija dela učenici mogu čitati preko raspusta čime se podstiče razvijanje kontinuirane navike čitanja.

Uz obavezni spisak dela za obradu dodat je dopunski izbor tekstova. Izborni deo dopušta nastavniku veću kreativnost u dostizanju ishoda. Takođe, programom se podstiče upoznavanje učenika sa zavičajnom, lokalnom (ili regionalnom) kulturom i stvaralaštvom, pošto je omogućeno da svaki nastavnik obradi delo po izboru pisca iz zavičajnog (regionalnog) korpusa.

Uz dominantan korpus tekstova kanonskih pisaca kojim se utiče na formiranje estetskog ukusa učenika, izgrađuje i bogati svest o prirodi nacionalne književnosti (i vrednostima klasika svetske književnosti), ali i kulturnom i nacionalnom identitetu, u izboru lektire i dopunskom izboru data je mogućnost nastavnicima da odaberu i izvestan broj književnih dela savremenih pisaca, čime se učenici upoznaju sa reprezentativnim primerima savremene književnosti i u prilici su da kritički sameravaju poetiku njihovih dela sa kanonskim vrednostima. Cilj uvođenja savremenih književnih dela koja još nisu postala deo kanona jeste da se po svojoj motivskoj ili tematskoj srodnosti vežu za postojeće teme i motive u okviru nastavnog programa i da se takvim primerima pokaže kako i savremeni pisci promišljaju epsku narodnu tradiciju ili teme prijateljstva, etičnosti, razvijaju imaginaciju i empatiju, čime će se bogatiti vertikalno čitalačko iskustvo učenika i osavremeniti

pristup nastavi.

Ovakav izbor dela omogućava veću mogućnost primene komparativnog pristupa proučavanju literarnog stvaralaštva, uz odabir različitih nivoa obrade: interpretacije, prikaza ili osvrtu. Izbor dela treba da bude usklađen sa mogućnostima, potrebama i interesovanjima konkretnog đачkog kolektiva. Razlike u ukupnoj umetničkoj i informativnoj vrednosti pojedinih tekstova utiču na odgovarajuća metodička rešenja (prilagođavanje čitanja vrsti teksta, opseg tumačenja teksta u zavisnosti od složenosti njegove strukture, povezivanje i grupisanje sa odgovarajućim sadržajima iz drugih predmetnih područja – gramatike, pravopisa i jezičke kulture i sl.).

Tekstovi iz dopunskog dela programa treba da posluže nastavniku i pri obradi nastavnih jedinica iz gramatike, kao i za obradu i utvrđivanje sadržaja iz jezičke kulture. Dela koja neće obrađivati nastavnik treba da preporuči učenicima za čitanje u slobodno vreme.

Novi program zasnovan je na uočavanju prirode i uloge književnog dela, kao i uočavanju razlike književnih i neknjiževnih tekstova, odnosno njihovoj većoj korelativnosti. Učenici treba da budu osposobljeni da razlikuju osobenosti književnog teksta (fikcionalnost, konotativnost, književni postupci, slikovitost, ritmičnost i sl.) u odnosu na denotativnost, informativnost i kazivanje zasnovano na činjenicama i podacima u različitim vidovima neknjiževnih tekstova. Korelativnost je omogućena adekvatnim kombinovanjem obaveznih i izbornih dela.

Sa spiska dopunskog izbora nastavnik bira ona dela koja će, uz obavezni deo lektire, činiti tematsko-motivske celine. Nastavnik može grupisati i povezivati po srodnosti dela iz obaveznog i dopunskog programa na mnogo načina. Mogući primeri funkcionalnog povezivanja nastavnih jedinica mogu biti sledeći (nikako i jedini): tema prijateljstvo: Nušićevi Hajduci – Tvenovi Doživljaji Toma Sojera / Doživljaji Haklberija Fina – Kišov Dečak i pas – Raičkovićevo Veliko dvorište – Gospodar lopova K. Funke; socijalni motivi i problemi u odrastanju: Kišov Dečak i pas – Cankarova Desetica – G. Olujić, Selo iznad oblaka – Kolarovljev roman Agi i Ema – Glišićeva Prva brazda; rodoljublje: Dušan Vasiljev, Domovina ili Aleksa Šantić, Moja otadžbina – narodne epske pesme o Nemanjićima i Mrnjavčevićima; savremeno detinjstvo: Trajkovićevo pesma Kad knjige budu u modi – roman Agi i Ema – G. Olujić Crvena žaba; detinjstvo u prošlosti: Nušićevi Hajduci – Tvenovi Doživljaji Toma Sojera / Doživljaji Haklberija Fina – Milankovićeve Uspomene, doživljaji, saznanja – Kišov Dečak i pas – Raičkovićevo Veliko dvorište – Čopićev Pohod na Mjesec – Glišićeva Prva brazda; detinjstvo velikih naučnika i pisaca: o Nikoli Tesli – Milankovićeve Uspomene, doživljaji, saznanja; ljubav prema nauci i književnosti: D. Obradović, O ljubavi prema nauci (po potrebi prilagoditi uzrastu učenika) – Aleksićeve priče Muzika traži uši ili Koga se tiče kako žive priče – Milankovićeve Uspomene, doživljaji, saznanja – Trajkovićevo pesma Kad knjige budu u modi; opisivanje: Ilićevo Zimsko jutro – Danojlićeva Šljiva – Andrićevi Mostovi – Srebrne plesačice D. Maksimović – Putovanje u putopis V. Ognjenović; obrada portreta: Čiča Jordan – Miona – hajduci – hobit Bilbo Bagins – baka Ema – Tom Sojer / Haklberi Fin – Šipio; humor i parodija: Ero s onoga svijeta – Nušićevi Hajduci – Radovićev Kapetan Džon Pipfoks; mitologija: mitološke narodne lirske pesme – Ršumovićeva obrada grčkih mitova u knjizi Ujdurme i zvrčke iz antičke Grčke; avanture: Defoov Robinson Kruso – proza M. Petrovića Alasa o gusarima, piratima i putovanju na „Robinsonovo” ostrvo – Radovićev Kapetan Džon Pipfoks – Tvenovi Doživljaji Toma Sojera / Doživljaji Haklberija Fina. Navedeni primeri pokazuju kako se isti tekst može povezivati sa drugima na različite načine, prema različitim motivima ili tonu pripovedanja. Književna dela koja su doživela ekranizaciju (Hajduci, Agi i Ema, Doživljaji Toma Sojera, Hobit, Robinson Kruso, Gospodar lopova) mogu poslužiti za komparativnu analizu i uočavanje razlike između književne i filmske (adaptirane, izmenjene) fabule i izraza, čime učenici mogu doći do zaključka o prirodi dva medija i razvijati svoju medijsku pismenost. Učenici se mogu uputiti i na druge filmove sa sličnom tematikom (dečje avanture ili avanture u fantastičnom svetu, odrastanje usamljenog deteta i sl.) i dodatno povezati obradu jedne tematsko-motivske celine.

Sa pojedinim elementima medijske pismenosti učenike treba upoznati takođe kroz korelaciju: pojam dečji časopis upoznati na konkretnom tekstu iz časopisa po izboru (sadržaj teksta treba da

bude u vezi sa lektinom); pojam radio upoznati uz obradu teksta Kapetan Džon Pipfoks Duška Radovića.

Pored korelacije među tekstovima, neophodno je da nastavnik uspostavi vertikalnu korelaciju. Nastavnik mora biti upoznat sa sadržajima srpskog jezika prethodnih razreda radi poštovanja principa postupnosti i sistematičnosti.

Nastavnik, takođe, treba da poznaje sadržaje predmeta priroda i društvo za 3. i 4. razred (primer: prilikom obrade pretkovskih pesama u uvodnom delu časa ili prilikom motivacije, učenike treba podsetiti na ono što su učili o Nemanjićima i Mrnjavčevićima iz ovog predmeta...).

Horizontalnu korelaciju nastavnik uspostavlja, pre svega, sa nastavom istorije, likovne kulture, muzičke kulture, verske nastave i građanskog vaspitanja.

Uvođenje učenika u svet književnosti, ali i ostalih, tzv. neknjiževnih tekstova (popularnih, informativnih), predstavlja izuzetno složen nastavni zadatak. Upravo na ovom stupnju školovanja stiču se osnovna i vrlo značajna znanja, umenja i navike od kojih će zavisiti učenicka književna kultura, ali i estetske kompetencije. Učenici treba da razumeju fiktionalnu prirodu književnog dela i njegovu autonomnost (odnosno da prave razliku između lirskog subjekta i pesnika, pripovedača i pisca), kao i činjenicu da književno delo oblikuje jednu moguću sliku stvarnosti.

Pri obradi teksta primenjivaće se u većoj meri jedinstvo analitičkih i sintetičkih postupaka i gledišta. U skladu sa ishodom, učenike treba navikavati da svoje utiske, stavove i sudove o književnom delu detaljnije dokazuju činjenicama iz samoga teksta i tako ih osposobljavati za samostalan iskaz, istraživačku delatnost i zauzimanje kritičkih stavova.

Proučavanje književnoumetničkog dela u nastavi je složen proces koji započinje nastavnikovim i učenikovim pripremanjem (motivisanje učenika za čitanje, doživljavanje i proučavanje umetničkog teksta, čitanje, lokalizovanje umetničkog teksta, istraživački pripremni zadaci) za tumačenje dela, svoje najproduktivnije vidove dobija u interpretaciji književnog dela na nastavnom času, a u oblicima funkcionalne primene stečenih znanja i umenja nastavlja se i posle časa: u produktivnim obnavljanjima znanja o obrađenom nastavnom gradivu, u poredbenim izučavanjima književnoumetničkih dela i istraživačko-interpretativnim pristupima novim književnoumetničkim ostvarenjima. Središnje etape procesa proučavanja književnoumetničkog dela u nastavi jesu metodološko i metodičko zasnivanje interpretacije i njeno razvijanje na nastavnom času.

Obrada književnog dela treba da bude protkana rešavanjem problemskih pitanja koja su podstaknuta tekstem i umetničkim doživljavanjem. Mnogi tekstovi, a pogotovu odlomci iz dela, u nastavnom postupku zahtevaju umesnu lokalizaciju, često i višestruku. Situiranje teksta u vremenske, prostorne i društveno-istorijske okvire, kao i obaveštenja o bitnim sadržajima koji prethode odlomku – sve su to uslovi bez kojih se u brojnim slučajevima tekst ne može intenzivno doživeti i pravilno shvatiti.

Prilikom tumačenja teksta učenike treba navikavati da svoje utiske, stavove i sudove o književnom delu detaljnije dokazuju činjenicama iz samoga teksta i tako ih osposobljavati za samostalan iskaz, istraživačku delatnost i zauzimanje kritičkih stavova, uz uvažavanje individualnog razumevanja smisla književnog teksta i iskazivanje različitih stavova.

U nastavnoj interpretaciji književnoumetničkog dela objedinjavajući i sintetički činovi mogu biti: umetnički doživljaji, tekstovne celine, bitni strukturni elementi (tema, motivi, pesničke slike, fabula, odnosno siže, književni likovi, smisao i značenje teksta, motivacioni postupci, kompozicija), forme pripovedanja (oblici izlaganja), jezičko-stilski postupci i literarni (književnoumetnički) problemi.

Književnoteorijske pojmove učenici će upoznavati uz obradu odgovarajućih tekstova i pomoću osvrta na prethodno čitalačko iskustvo. U programu nisu navedeni pojmovi i vrste književnih dela predviđeni za usvajanje u prethodnim razredima prvog osnovnoškolskog ciklusa, ali se očekuje će se nastavnik nasloniti na stečeno znanje učenika, obnoviti ga i produbiti na primerima, shodno starijem uzrastu. Takav slučaj je sa stilskim figurama (poređenjem (komparacijom) i personifikacijom) koje se usvajaju u trećem i četvrtom razredu; pojmu pripovedanja i oblicima

kazivanja u epskom književnom delu (dijalog, monolog, opisivanje)...

Jezičko-stilskim izražajnim sredstvima prilazi se s doživljajnog stanovišta; polaziće se od izazvanih umetničkih utisaka i estetičke sugestije, pa će se potom istraživati njihova jezičko-stilska uslovljenost.

Tokom obrade književnih dela, kao i u okviru govornih i pismenih vežbi, nastojaće se da učenici otkrivaju što više osobina, osećanja i duševnih stanja pojedinih likova, kao i da izražavaju svoje stavove o postupcima likova.

Prilikom povezivanja književnih (fikcionalnih), graničnih, odnosno nefikcionalnih tekstova (putopisna i autobiografska proza) i neknjiževnih tekstova (enciklopedije, rečnici, časopisi i sl.), treba realizovati ishode vezane za uočavanje razlike između fikcionalne i nefikcionalne književnosti (zasnovane na ličnom svedočenju i proverljivim podacima), kao i književnog i neknjiževnog teksta i upućivati učenika da uvide razliku u književnom postupku između navedenih vrsta.

Iako učenik usvaja pojmove narodne i autorske bajke u prethodnim razredima, sada treba da bude u stanju da detaljnije poznaje odlike narodne bajke i njene razlike u odnosu na autorsku bajku (kompozicija, (ne)postojanje stereotipnog početka i završetka, likovi – čovek kao glavni lik narodne bajke i životinje i natprirodna bića kao junaci autorske bajke, poremećaj ravnoteže kao uzrok potrage junaka u narodnoj bajci / potraga za identitetom i životnom srećom u autorskoj bajci, korišćenje (i izmena) motiva narodne bajke u autorskoj bajci), kao i u odnosu na dramsku ili scensku bajku (adaptacija motiva, odnosno prilagođavanje radnje dramskom obliku). Takođe, učenik treba da uočava razlike u osobenostima narodne i umetničke novele na primerima iz lektire. Zagonetke i poslovice uvode se u nastavu srpskog jezika i književnosti od prvog razreda, pa se znanja o ovim vrstama obnavljaju i proširuju. Isto važi i za priču o životinjama i njenu distinkciju u odnosu na basnu – nastavnik se naslanja na znanje iz prvog ciklusa obrazovanja, obnavlja ga i proširuje.

Ishodi vezani za nastavnu oblast književnost zasnovani su na čitanju. Kroz čitanje i tumačenje književnih dela učenik razvija čitalačke kompetencije koje podrazumevaju ne samo istraživačko posmatranje i sticanje znanja o književnosti već podstiču i razvijaju emocionalno i fantazijsko uživanje, imaginaciju, estetsko doživljavanje, bogate asocijativne moći, umetnički senzibilitet, kritičko mišljenje i izgrađuju moralno prosuđivanje. Razni oblici čitanja su osnovni preduslov da učenici u nastavi stiču saznanja i da se uspešno uvode u svet književnog dela. U petom razredu neguje se, pre svega, doživljajno čitanje, a učenici se postupno uvode u istraživačko čitanje (čitanje prema istraživačkim zadacima, čitanje iz različitih perspektiva i sl.) i osposobljavaju da iskažu svoj doživljaj umetničkog dela, uvide elemente od kojih je delo sačinjeno i razumeju njihovu ulogu u izgradnji sveta dela.

JEZIK

U nastavi jezika učenici se osposobljavaju za pravilnu usmenu i pisanu komunikaciju standardnim (književnim)srpskim jezikom. Otuda zahtevi u ovom programu nisu usmereni samo na usvajanje jezičkih pravila i gramatičke norme, već i na razumevanje njihove funkcije i pravilnu primenu u usmenom i pismenom izražavanju.

Kada se u sadržajima programa navode nastavne jedinice koje su učenici već obrađivali u nižim razredima, podrazumeva se da se stepen usvojenosti i sposobnost primene ranije obrađenog gradiva proverava, a ponavljanje i uvežbavanje na novim primerima prethodi obradi novih sadržaja, čime se obezbeđuje kontinuitet rada i sistematičnost u povezivanju novog gradiva sa postojećim znanjima. Nužno je da nastavnik uvek ima na umu presudnu ulogu umesnih i sistematskih vežbanja, odnosno da nastavno gradivo nije usvojeno dok se dobro ne uvežba. To znači da vežbanja moraju biti sastavni činilac obrade nastavnog gradiva, primene, obnavljanja i utvrđivanja znanja.

Gramatika

Osnovni programski zahtev u nastavi gramatike jeste da se učenicima jezik predstavi i tumači kao

sistem. Nijedna jezička pojava ne bi trebalo da se izučava izolovano, van konteksta u kojem se ostvaruje njena funkcija (u svakoj pogodnoj prilici mogu se znanja iz gramatike staviti u funkciju tumačenja teksta, kako umetničkog tako i naučnopopularnog). Jedan od izrazito funkcionalnih postupaka u nastavi gramatike jesu vežbanja zasnovana na korišćenju primera iz neposredne govorne prakse, što nastavu gramatike približava životnim potrebama u kojima se primenjeni jezik pojavljuje kao svestrano motivisana ljudska aktivnost. Jezičke pojave ne treba navoditi niti prikazivati kao izolovane (npr. nepovezane reči i smisaono nekorespondentne rečenice), već ih uvek valja kontekstualizovati vezivanjem za govorne situacije u kojima se mogu jasno prepoznati, izdvojiti i objasniti njihove karakteristike i funkcije.

Nastavni pristup padežima i vežbe usmerene na utvrđivanje znanja o upotrebi pravilnih oblika imenskih reči treba povezivati s odstupanjima od književnog jezika, kolebanjima i tipičnim greškama koje se javljaju u usmenom i pismenom izražavanju učenika. Stoga se sadržaj vežbanja padeža u nastavi mora određivati na osnovu kontinuiranog praćenja jezičkog ispoljavanja učenika (npr. tokom dijaloga na času, a takođe i na primerima iz domaćih i pismenih zadataka učenika). Tako će nastava jezika biti u funkciji osposobljavanja učenika za pravilno komuniciranje savremenim književnim srpskim jezikom.

Obrada predloga ne može se smatrati okončanom na jednom času, ukazivanjem na njihovu nepromenljivost, već osnovna znanja treba postupno proširivati tokom obrade padeža, i to navodeći najfrekventnije primere i njihovu tipičnu upotrebu. Isto važi i za priloge, čiju podelu po značenju treba povezati sa priloškim odredbama, a funkciju pokazivati u rečenici i u tekstu. I promenljive vrste reči treba povezivati sa njihovim tipičnim funkcijama u rečenici da bi učenici uočili reč kao jedinicu na morfološkom i sintaksičkom nivou.

Pravopis

Pravopisna pravila se usvajaju putem sistematskih vežbanja (pravopisni diktati, ispravka grešaka u datom tekstu, testovi sa pitanjima iz pravopisa itd.). U okviru pravopisnih vežbi poželjno je povremeno uključiti i pitanja kojima se proverava grafija (pisana slova: veliko i malo ćiriličko Ć, Đ; veliko i malo latiničko Đ, veliko G, S, Š itd.).

Takođe, treba podsticati učenike da sami uočavaju i ispravljaju pravopisne greške u SMS komunikaciji, kao i u različitim tipovima komunikacije putem interneta.

Pored toga, učenike treba upućivati na služenje pravopisom i pravopisnim rečnikom (školsko izdanje). Poželjno je da nastavnik donosi primerak Pravopisa na čas kad god se obrađuju pravopisne teme (tako bi mogao pojedinačno učenicima zadavati da pronađu reč u pravopisnom rečniku i odrede njen pravilan oblik ili pravilno pisanje).

Ortoepija

Nastavnik stalno treba da ukazuje na važnost pravilnog govora, koji se neguje sprovođenjem određenih ortoepskih vežbi. Ortoepske vežbe ne treba realizovati kao posebne nastavne jedinice, već uz odgovarajuće teme iz gramatike: npr. uočavanje mesta akcenta u reči može se povezati sa obradom i utvrđivanjem znanja o padežima (imenice vreme, rame, teme i sl. u genitivu jednine i nominativu množine nemaju akcent na istom slogu itd.); rečenična intonacija može se s jedne strane povezati sa pravopisom, a sa druge sa sintaksom itd. Uz korišćenje audio snimaka, učenike treba navikavati da prepoznaju, reprodukuju i usvoje pravilno akcentovan govor, a u mestima gde se odstupa od akcenatske norme, da razlikuju standardni akcent od svoga akcenta, tj. od dijalekatske akcentuacije.

Neke ortoepske vežbe mogu se sprovoditi i uz odgovarajuće teme iz književnosti: npr. artikulacija se može vežbati izgovaranjem brzalica, onda kada se one obrađuju kao deo narodnog stvaralaštva; akcent reči, tempo, ritam, rečenična intonacija i pauze mogu se vežbati glasnim čitanjem odlomaka iz izborne lektire (po izboru nastavnika ili učenika) itd. Kao ortoepsku vežbu treba sprovoditi i govorenje napamet naučenih odlomaka u stihu i prozi (uz pomoć auditivnih nastavnih sredstava).

JEZIČKA KULTURA

Razvijanje jezičke kulture jedan je od najvažnijih zadataka nastave maternjeg jezika. Ova nastavna

oblast, iako je programski konstituisana kao posebno područje, mora se povezivati s obradom književnih tekstova kao reprezentativnih obrazaca izražavanja, a takođe i sa nastavom gramatike i pravopisa. Isto tako, obrada književnog teksta i rad na gramatici i pravopisu književnog jezika mora uključivati i sadržaje koji doprinose negovanju kulture usmenog i pismenog izražavanja.

Jezička kultura se neguje sprovođenjem leksičko-semantičkih i stilskih vežbi, koje imaju za cilj bogaćenje rečnika i razvijanje sposobnosti i veštine izražavanja. Sve vrste tih vežbanja, čiji je cilj razvijanje jezičkog mišljenja, izvode se na tekstu ili u toku govornih vežbi.

Kada su u pitanju domaći zadaci, preporučuje se da se četiri zadatka pišu ćirilicom, a četiri latinicom (naizmenično). Godišnje se radi četiri školska pismena zadatka – po dva u svakom polugodištu (jedan čas za izradu zadatka i dva za analizu i pisanje poboljšane verzije sastava). Školske pismene zadatke trebalo bi pisati ćirilicom, a dva ispravka latinicom.

Prilikom realizacije programa predmeta srpski jezik i književnost nastavnici treba da koriste i savremene tehnologije (npr. video-bim, pametnu tablu i sl.). Osavremenjivanje časova može se postići i korišćenjem elektronskih udžbenika i drugih nastavnih sredstava.

3. PRAĆENJE I VREDNOVANJE NASTAVE I UČENJA

Praćenje i vrednovanje rezultata napredovanja učenika je u funkciji ostvarivanja ishoda, a započinje inicijalnom procenom dostignutog nivoa znanja. Svaki nastavni čas i svaka aktivnost učenika je prilika za formativno ocenjivanje, odnosno registrovanje napretka učenika i upućivanje na dalje aktivnosti.

Formativno vrednovanje je sastavni deo savremenog pristupa nastavi i podrazumeva procenu znanja, veština, stavova i ponašanja, kao i razvijanja odgovarajuće kompetencije tokom nastave i učenja. Rezultat ovakvog vrednovanja daje povratnu informaciju i učeniku i nastavniku o tome koje kompetencije su usvojene, a koje nisu, kao i o efikasnosti odgovarajućih metoda koje je nastavnik primenio radi ostvarivanja cilja. Rezultati formativnog vrednovanja na kraju nastavnog ciklusa treba da budu iskazani i broječanom ocenom.

Rad svakog nastavnika sastoji se od planiranja, ostvarivanja, praćenja i vrednovanja. Važno je da nastavnik, pored postignuća učenika, kontinuirano prati i vrednuje vlastiti rad. Sve što se pokaže dobrim i efikasnim, nastavnik će koristiti i dalje u svojoj nastavnoj praksi, a ono što bude procenjeno kao nedovoljno delotvorno, trebalo bi unaprediti.

Standardi postignuća učenika

JEZIK		
Osnovi nivo	Srednji nivo	Napredni nivo
CJ.1.1.4. Razlikuje promenljive i nepromenljive reči i imenuje vrste reči; primenjuje književnojezičku normu u vezi sa oblicima reči u frekventnim primerima (uključujući i glasovne promene u vezi sa oblicima reči); razlikuje osnovne gramatičke kategorije (rod, broj, padež, glagolski oblik); razlikuje proste reči od tvorenica; gradi reč prema zadatom značenju na osnovu postojećih tvorbenih modela.	CJ.2.1.3. Uočava eventualne razlike između svog i književnog načina akcentovanja reči; ume da odredi mesto akcenta u reči; ima osnovna znanja u vezi sa podelom reči na slogove i primenjuje ih u rastavljanju reči na kraju reda; zna osnovnu podelu suglasnika po zvučnosti i po mestu izgovora.	CJ.3.1.4. Izdvaja delove reči u vezi sa oblicima reči (gramatičku osnovu i nastavak za oblik) u jednostavnijim primerima; zna osnovne razlike u građenju ličnih i neličnih glagolskih oblika; primenjuje književnojezičku normu u vezi s građenjem reči.
CJ.1.1.5. Uočava sintaksičke jedinice	CJ.2.1.4. Određuje podvrste	CJ.3.1.5. Ume da analizira

(reč, sintagmu, predikatsku i komunikativnu rečenicu); razlikuje osnovne rečenične članove; razlikuje zavisne i nezavisne predikatske rečenice; imenuje vrste nezavisnih rečenica prema komunikativnoj funkciji	promenljivih reči i njihove gramatičke kategorije; određuje sve glagolske oblike (osim imperfekta); prepoznaje delove reči u vezi s građenjem reči (prefiks, tvorbenu osnovu, sufiks) u jednostavnijim primerima	različite modele rečenica koje spadaju u tipične školske primere; poznaje vrste naporednih odnosa među rečenicama i rečeničnim članovima; poznaje osnovna pravila slaganja rečeničnih članova.
CJ.1.1.6. Zna značenja reči, ustaljenih izraza i frazeologizama sa kojima se sreće u školskim tekstovima i svakodnevnoj komunikaciji pravilno ih upotrebljava; pravi razliku između formalne i neformalne leksike i upotrebljava je u skladu s prilikom; poznaje osnovne leksičke pojave (jednoznačnost i višeznačnost reči) i leksičke odnose (sinonimiju, homonimiju i antonimiju).	CJ.2.1.5. Ume da analizira jednostavnije rečenice građene po osnovnim modelima i proširene priloškim odredbama; ume da analizira imeničke sintagme; poznaje osnovne vrste zavisnih rečenica.	

KNJIŽEVNOST		
Osnovi nivo	Srednji nivo	Napredni nivo
SJ.1.2.1. Poznaje književna dela iz obaveznog školskog programa: navodi autora i naziv njegovog dela; ume da prepriča osnovnu sadržinu dela, da navede osnovnu temu i glavni motiv dela i da imenuje njegove glavne likove.	SJ.2.2.1. Književna dela iz obaveznog školskog programa lokalizuje u osnovne književne kontekste (srpska/svetska, stara/nova, usmena/autorska i liriska/epska/dramska književnost) na osnovu njihovog odlomka, parafraziranog (prepričanog) sadržaja, događaja, vremenskog određenja događaja, glavnih i sporednih motiva, glavnih i sporednih likova, vremena u kojem je delo nastalo.	SJ.3.2.2. U tumačenju književnih dela iz obaveznog i izbornog školskog programa uključuje imanentne odlike (konvencije) književnih i književnonaučnih žanrova; razlikuje i na osnovu odlomaka tumači književne vrste na međi (npr. dramski spev, lirsko-epske vrste); uočava elemente književnog dela koji primarno pripadaju naučnom izrazu ili izrazu drugih umetnosti (npr. slikarstvo, muzika, pozorište, film) i analizira njihovu ulogu u saznanju i estetskoj vrednosti književnog dela.
SJ.1.2.2. Razlikuje osnovne tipove i oblike književnog stvaralaštva i to: usmenu od autorske književnosti; delo u prozi od dela u stihu; pravi	SJ.2.2.2. U tumačenju književnog dela iz obaveznog školskog programa uočava i navodi osobenosti lirskog, epskog i dramskog	SJ.3.2.5. Samostalno odabira sekundarnu literaturu u biblioteci; primenjuje osnovne strategije čitanja koje su usaglašene sa čitalačkim

<p>razliku između dela lirskog, epskog i dramskog karaktera; razlikuje autora književnoumetničkog dela od naratora, dramskog lica ili lirskog subjekta; razlikuje književnoumetnički tekst od neumetničkog teksta koji obrađuju iste/slične teme, likove i događaje.</p>	<p>književnog roda i razlikuje osnovne književne vrste kojima ta dela pripadaju; razlikuje književnonaučne vrste: biografiju, autobiografiju, dnevnik, putopis, memoare i naučno-popularne tekstove.</p>	<p>zadatkom; ume da preporuči književno delo i van školskog programa, kao i da obrazloži zašto mu se delo dopada (npr. da istakne zanimljive likove u pripovesti, maštovit svet romana, neobične pesničke slike ili igru reči u poeziji, komične situacije u dramskom tekstu itd.); iskazuje ljubav i poštovanje za književnost i vrednosti nacionalne kulture i kulture drugih naroda.</p>
<p>SJ.1.2.3. Uočava osnovne elemente strukture književnoumetničkog dela: tema, motiv; radnja, vreme i mesto radnje; pripovedanje u 1. i pripovedanje u 3. licu; opisivanje, vrste opisa; monolog i dijalog; osnovni oblici jezičko-stilskih izražajnih sredstava; oblici stiha, oblici strofe (distih, tercet i katren); uočava rimu i razlikuje vezan i slobodan stih. Epitet, stalni epitet, poređenje, metafora, personifikacija, onomatopeja, apostrofa, hiperbola, kontrast, slovenska antiteza i gradacija</p>	<p>SJ.2.2.3. U tumačenju književnog dela na osnovu primera prepoznaje i književnoteorijski imenuje sledeće elemente književne strukture: retrospektivno i hronološko pripovedanje; fabulu i siže; unutrašnji monolog; vrste karakterizacije prema osnovnim osobinama lika (fizička, psihološka, jezička, društvena i etička); imenuje i analizira ulogu jezičko-stilskih izražajnih sredstava u jednostavnijim primerima u književnom delu; razlikuje parnu, ukrštenu i obgrljenu rimu.</p>	
<p>SJ.1.2.4. Analizira izdvojen problem, ideju ili poruku u kraćem jednostavnijem književnom tekstu iz obaveznog školskog programa i ume da ga argumentuje primarnim tekstom.</p>	<p>SJ.2.2.4. Analizira izdvojen problem, ideju ili poruku u dužem jednostavnijem književnom tekstu iz obaveznog školskog programa i ume da argumentuje svoje stavove na osnovu primarnog teksta i sekundarne literature (u čitanci); pravi razliku između parafraze (prepričavanja) i analize dela.</p>	
<p>SJ.1.2.5. Redovno čita književna dela iz obaveznog školskog programa, stižući čitalačke</p>	<p>SJ.2.2.5. Primenjuje strategije čitanja primerene tipičnim žanrovima; rado</p>	

navike; iskazuje svoj estetski doživljaj književnog dela.	posećuje biblioteke i samostalno odabira dela za čitanje iz opusa književnosti za decu; ume da vodi dnevnik o pročitanim knjigama.	
JEZIČKA KULTURA		
Osnovi nivo	Srednji nivo	Napredni nivo
CJ.1.3.1. Ima izgrađenu osnovnu kulturu komunikacije (kulturu sopstvenog izražavanja, kao i slušanja i poštovanja tuđeg mišljenja); govori jasno poštujući književnojezičku normu; tečno i razgovetno čita naglas književne i neumetničke tekstove; prepričava kraći jednostavniji neumetnički tekst bez sažimanja ili sa sažimanjem; s pažnjom i razumevanjem sluša jednostavnije izlaganje (npr. predavanje) s temom iz jezika, književnosti i kulture i ume da hvata kraće beleške.	CJ.2.3.1. Ume da formuliše svoje mišljenje i da ga javno iskaže služeći se književnim jezikom; izražajno čita i kazuje jednostavnije književnoumetničke tekstove; prepričava duži jednostavniji neumetnički tekst bez sažimanja ili sa sažimanjem; s pažnjom i razumevanjem sluša izlaganje (npr. predavanje) srednje težine s temom iz jezika, književnosti i kulture i ume da hvata kraće beleške.	CJ.3.3.1. U zvaničnim situacijama govori o jednostavnijim temama iz oblasti jezika, književnosti i kulture koristeći se korektnim jezičkim izrazom; izražajno čita i kazuje književnoumetničke tekstove srednje složenosti; prepričava neumetnički tekst srednje složenosti bez sažimanja ili sa sažimanjem; govori uz prezentaciju; kritički sluša izlaganje iz oblasti jezika, književnosti i kulture (prilagođeno uzrastu učenika).
CJ.1.3.2. Sastavlja govoreni ili pisani tekst jednostavne strukture služeći se opisom, pripovedanjem i izlaganjem (imajući na umu publiku kojoj se obraća); sastavlja jednostavan govoreni ili pisani tekst o doživljaju književnog dela i o temama iz svakodnevnog života i sveta mašte; sastavlja pismo i popunjava različite obrasce i formulare s kojima se susreće u svakodnevnom životu.	CJ.2.3.2. Sastavlja složeniji govoreni ili pisani tekst služeći se opisom, pripovedanjem i izlaganjem, u skladu sa zadatom temom; sastavlja koherentan govoreni ili pisani tekst povodom tumačenja jednostavnijeg književnog dela.	CJ.3.3.2. Sastavlja jednostavniji govoreni ili pisani argumentativni tekst; sastavlja celovit govoreni ili pisani tekst povodom tumačenja književnog dela dobro raspoređujući osnovne i dodatne informacije i navodeći primere; piše sastave u kojima prikazuje stvarna ili izmišljena iskustva, likove ili događaje.
CJ.1.3.3. Koristi oba pisma, dajući prednost ćirilici; sastavlja razumljivu, gramatički ispravnu rečenicu; primenjuje pravopisnu normu u jednostavnim primerima i ume da se služi školskim izdanjem Pravopisa; u pisanju izdvaja delove teksta (naslov,	SJ.2.3.3. Piše jasnim rečenicama; primenjuje pravopisna pravila u složenijim primerima; ume u pisanju da izdvoji naslove i podnaslove; ispravlja tekst, po potrebi: menja plan, preuređuje sadržaj ili	SJ.3.3.3. Dosledno primenjuje pravopisnu normu (iz svake pravopisne oblasti predviđene obaveznim školskim programom); sastavlja tekst u kojem tema, kompozicija, sadržaj i stil odgovaraju zadatku, svrsi i čitalačkoj publici kojoj je tekst

pasuse) i organizuje ga u smisaone celine (uvodni, središnji i završni deo teksta); ispravlja uočene greške u tekstu.	pokušava sasvim nov pristup.	namenjen.
SJ.1.3.4. Čita kraće jednostavnije tekstove (književnoumetničke tekstove, stručne i naučopopularne tekstove iz oblasti nauke o jeziku i književnosti, tekstove iz medija) u različite svrhe (informisanje, učenje, lični razvoj, estetski doživljaj, zabava...); parafrazira ih; primenjuje osnovne strategije čitanja (letimično čitanje, čitanje s olovkom u ruci).	SJ.2.3.5. Razume duži jednostavniji književni i neumetnički tekst: pronalazi eksplicitno i implicitno sadržane informacije, izdvaja glavne ideje teksta; prati razvoj određene ideje u tekstu; poredi osnovne informacije i ideje iz dvaju ili više tekstova.	SJ.3.3.5. Razume književni i neumetnički tekst srednje složenosti: pronalazi eksplicitno i implicitno sadržane informacije, izdvaja glavne ideje teksta; prati razvoj određene ideje u tekstu; poredi osnovne informacije i ideje iz dvaju ili više tekstova.
CJ.1.3.5. Razume kraći jednostavniji književni i neumetnički tekst: pronalazi eksplicitno i implicitno sadržane informacije, izdvaja glavne ideje teksta; prati razvoj određene ideje u tekstu; poredi osnovne informacije i ideje iz dvaju ili više kraćih jednostavnijih tekstova.	SJ.2.3.6. Kritički promišlja duži jednostavniji književni i neumetnički tekst (npr. da li je tekst slikovit, da li upućuje na druge, slične tekstove, da li je postupak junaka motivisan, da li se rečenice i pasusi logično nadovezuju u neumetničkom tekstu) i to obrazlaže.	
CJ.1.3.6. Kritički promišlja kraći jednostavniji književni i neumetnički tekst (npr. iznosi svoj stav: da li mu se tekst dopada, da li mu je zanimljiv/neobičan; da li mu pričinjava teškoće prilikom čitanja; da li je dovoljno informativan za učenje određene oblasti jezika i književnosti i sl.) i to obrazlaže.		

Cilj	Cilj učenja srpskog jezika i književnosti je da se učenik osposobi da pravilno koristi srpski jezik u različitim komunikativnim situacijama, u govoru i pisanju, tako što će ovladati osnovnim zakonitostima srpskog književnog jezika, da stiče osnovna znanja o ulozi i značaju jezika u nacionalnoj kulturi i izgradnji nacionalnog identiteta; da kroz čitanje i tumačenje književnih dela iz srpske i svetske baštine razvija čitalačke kompetencije koje, uz književno znanje, obuhvataju emocionalno i fantazijsko
------	---

	uživljavanje, živo pamćenje, istraživačko posmatranje, podstiču imaginaciju i umetnički senzibilitet, estetsko doživljavanje i kritičko mišljenje, moralno prosuđivanje i asocijativno povezivanje; da se odgovarajućim vrstama čitanja osposobljava da usmereno pristupa delu i prilikom tumačenja otkriva različite slojeve i značenja; da stiče osnovna znanja o mestu, ulozi i značaju jezika i književnosti u srpskoj i svetskoj kulturi, neguje ljubav prema srpskom jeziku i književnosti; da stiče i razvija najšira humanistička znanja i da nauči kako funkcionalno da povezuje sadržaje predmetnih oblasti.
Razred	šesti
Godišnji fond časova	144 časa
Nedeljni fond časova	4 časa

Program nastave i učenja u šestom razredu

ISHODI Po završetku razreda učenik će biti u stanju da:	OBLAST/ TEMA	SADRŽAJI
<p>prepoznaje i povezuje književne termine i pojmove obrađivane u prethodnim razredima sa novim delima koja čita;</p> <p>čita sa razumevanjem; parafrazira pročitano i opisuje svoj doživljaj različitih vrsta književnih dela i naučno-popularnih tekstova;</p> <p>odredi rod književnog dela i književnu vrstu;</p> <p>pravi razliku između dela lirskog, epskog i dramskog karaktera;</p> <p>razlikuje autorsku pripovetku od romana;</p> <p>analizira strukturu lirske pesme (strofa, stih, rima);</p>	KNJIŽEVNOST	<p>LIRIKA Lektira</p> <p>9. Obredne lirske narodne pesme (izbor)</p> <p>10. Đura Jakšić: Veče</p> <p>11. Jovan Dučić: Selo</p> <p>12. Miroslav Antić: Plava zvezda</p> <p>13. Veljko Petrović: Ratar / Aleksa Šantić: O, klasje moje</p> <p>14. Desanka Maksimović: Gračanica / Vojislav Ilić: Sveti Sava</p> <p>15. Stevan Raičković: Hvala suncu, zemlji, travi</p> <p>16. Milovan Danojlić: Ovaj dečak zove se Pepo Krsta</p> <p>17. Sergej Jesenjin: Pisma o keruši</p> <p>Književni termini i pojmovi</p> <p>Vrsta strofe prema broju stihova u lirskoj pesmi: distih; tercet; vrsta stiha po broju slogova (lirski i epski deseterac). Odlike lirske poezije: naglasak reči i ritam; rima – parna, ukrštena, obgrljena; uloga rime u oblikovanju stiha. Stilske figure:</p>

<p>uočava osnovne elemente strukture književnoumetničkog dela: tema, motiv; radnja, vreme i mesto radnje; prepoznaje etape dramske radnje (zaplet i rasplet); razlikuje pojam pesnika i pojam lirskog subjekta; pojam pripovedača u odnosu na pisca; razlikuje oblike kazivanja; uviđa zvučne, vizuelne, taktilne, olfaktorne elemente pesničke slike; odredi stilske figure i razume njihovu ulogu u književnoumetničkom tekstu; analizira uzročno-posledične odnose u tekstu i vrednuje istaknute ideje koje tekst nudi; analizira postupke likova u književnoumetničkom delu, služeći se argumentima iz teksta; prepozna humor u književnom delu; razlikuje humoristički i ditirambski ton od elegičnog tona; ilustruje verovanja, običaje, način života i događaje u prošlosti opisane u književnim delima; uvažava nacionalne vrednosti; neguje kulturnoistorijsku baštinu; preporuči književno delo uz kratko obrazloženje; uporedi književno i filmsko delo, pozorišnu predstavu i dramski tekst; koristi elektronski dodatak uz udžbenik;</p>	<p>kontrast, hiperbola. Vrste autorske i narodne lirске pesme: socijalne pesme, ditiramb, elegija; obredne pesme (koledarske, kraljičke, dodolske, božićne).</p> <p>EPIKA Lektira</p> <p>12. Narodna pesma: Smrt Majke Jugovića</p> <p>13. Narodna pesma: Marko Kraljević ukida svadbarinu</p> <p>14. Petar Kočić: Jablan</p> <p>15. Isidora Sekulić: Bure (odlomak)/Branko Ćopić: Čudesna sprava</p> <p>16. Ivo Andrić: Aska i vuk</p> <p>17. Anton Pavlovič Čehov: Vanjka/Italo Kalvino: Šuma na auto-putu (iz zbirke priča Markovaldo ili godišnja doba u gradu)</p> <p>18. Svetlana Velmar Janković: Siroto ždrebe (iz Knjige za Marka)</p> <p>Književni termini i pojmovi Osnovna tema i ključni motivi. Oblici kazivanja: naracija (hronološko pripovedanje), opisivanje, dijalog, monolog. Fabula/radnja, redosled događaja. Vrste epskih dela: pripovetka, roman. Kulturno-istorijsko predanje (npr. Smrt Marka Kraljevića)</p> <p>DRAMA Lektira</p> <p>6. Kosta Trifković: Izbiračica (odlomak)</p> <p>7. Miodrag Stanisavljević: I mi trku za konja imamo (odlomak)</p> <p>8. Branislav Nušić: Analfabeta (odlomak)</p> <p>Književni termini i pojmovi Dramske vrste: komedija – osnovne odlike. Monolog i dijalog u drami. Didaskalije, replika. Etape dramske radnje (zaplet i rasplet).</p> <p>NAUČNOPOPULARNI I INFORMATIVNI TEKSTOVI (birati 2 dela)</p> <p>1. Vuk Karadžić: Život i običaji naroda srpskoga: Božić (odlomak); Đurđevdan (odlomak); Dodole, prporuše i čaroice (odlomci)</p> <p>2. Vladimir Hulpah: Legende o evropskim gradovima (izbor)</p> <p>3. Nikola Tesla: Moji izumi (poglavlje po izboru)</p> <p>4. Žan-Bernar Pij, Serž Blok, An Blanšar: Enciklopedija loših đaka, buntovnika i ostalih genijalaca (izbor)</p> <p>5. Grozdana Olujić: Bili su deca kao i ti (izbor)</p> <p>DOMAĆA LEKTIRA 1. Epske narodne pesme o Kosovskom boju (izbor)</p> <p>2. Epske narodne pesme o Marku Kraljeviću (izbor)</p> <p>3. Branislav Nušić: Autobiografija</p>
---	--

		<p>4. Anđela Naneti: Moj deka je bio trešnja 5. Vesna Aleksić: Kaljavi konj (Priča o boginji Ladi – Zvezdana voda; Priča o bogu Svarogu – Nebeski kovač i Priča o bogu Striboru – Sečensko svetlo) 6. Branko Ćopić: Orlovi rano lete 7. Ferenc Molnar: Dečaci Pavlove ulice Dopunski izbor lektire (birati 3 dela) 1. Dobrica Erić: Mesečevi miljenici (pesme o svicima) (izbor) 2. Branislav Petrović: izbor iz antologija pesama za decu (Morava, Vlašići, Dunav, Govor drveća, Građenje kuće, Pa šta, pa šta i druge) 3. Vladimir Stojiljković: Pismopisac (Pismo Branku Ćopiću) 4. Vladimir Andrić: Pustolov 5. Tiodor Rosić: Priče starog čarobnjaka (jedna priča po izboru) 6. Borislav Pečić: Sentimentalna povest Britanskog carstva („Velika povelja slobode u zemlji bez ustava” – odlomci) 7. Vilijem Saroijan: Zovem se Aram 8. Henrik Sjenkijević: Kroz pustinju i prašumu 9. Džejms Kris: Tim Talir ili Prodati smeh 10. Džek London: Zov divljine/Beli očajnik 11. Rej Bredberi: Maslačukovo vino (izbor) 12. Ivana Brlić Mažuranić: Priče iz davnina (izbor) 13. Vladislava Vojnović: Priče iz glave (priča Pozorište – odlomci) 14. Jasminka Petrović: Ovo je najstrašniji dan u mom životu 15. Aleksandar Popović: Snežana i sedam patuljaka, dramska bajka</p>
<p>povezuje gramatičke pojmove obrađene u prethodnim razredima sa novim nastavnim sadržajima; prepozna delove reči u vezi sa njihovim građenjem; razlikuje glasove srpskog jezika po zvučnosti i mestu izgovora; razlikuje vrste glasovnih</p>	<p>JEZIK</p>	<p>Gramatika Podela reči po nastanku: proste reči i tvorenice; porodica reči, uočavanje korena reči. Sastavni delovi tvorenica (tvorbene osnove, prefiksi i sufiksi). Gramatička osnova i gramatički nastavci u poređenju sa tvorbenom osnovom i sufiksima. Nastanak glasova i govorni organi; podela glasova: samoglasnici i suglasnici (pravi suglasnici i sonanti); Podela suglasnika po zvučnosti i po mestu izgovora. Podela reči na slogove; slogotvorno r.</p>

<p>prmena u jednostavnim primerima i primenjuje književnojezičku normu; odredi vrste i podvrste zamenica, kao i njihov oblik;</p> <p>prepoznaje glagolska vremena i upotrebljava ih u skladu sa normom;</p> <p>- razlikuje rečenice po komunikativnoj funkciji;</p> <p>dosledno primenjuje pravopisnu normu;</p> <p>koristi pravopis (školsko izdanje);</p> <p>pravilno izgovara reči vodeći računa o dužini;</p> <p>razlikuje dugi i kratki akcent u izgovorenoj reči.</p>		<p>Glasovne promene – uočavanje u građenju i promeni reči: nepostojano a;</p> <p>promena l u o;</p> <p>palatalizacija;</p> <p>sibilarizacija;</p> <p>jotovanje;</p> <p>jednačenje suglasnika po zvučnosti;</p> <p>jednačenje suglasnika po mestu izgovora;</p> <p>gubljenje suglasnika.</p> <p>Zamenice: nelične imeničke zamenice (odnosno-upitne, neodređene, opšte, odrične); pridevske zamenice: prisvojne (s naglaskom na upotrebu zamenice svoj, pokazne, odnosno-upitne, neodređene, opšte, odrične).</p> <p>Gramatičke kategorije zamenica: rod, broj, padež i lice.</p> <p>Građenje i osnovna značenja glagolskih vremena: aorist, imperfekat (samo na nivou prepoznavanja; imperfekat glagola biti); pluskvamperfekat.</p> <p>Nezavisne predikatske rečenice – pojam komunikativne funkcije; podela na obaveštajne, upitne, zapovedne, željne i uzvične rečenice.</p> <p>Pravopis</p> <p>Pisanje imena vasionkih tela. Rastavljanje reči na kraju reda (osnovna pravila). Pravopisna rešenja u vezi sa glasovnim promenama.</p> <p>Pisanje imeničkih i pridevskih odričnih zamenica sa predlozima.</p> <p>Pisanje zamenice Vaš velikim početnim slovom.</p> <p>Pravopisna rešenja u vezi sa pisanjem obrađenih glagolskih oblika.</p> <p>Ortoepija</p> <p>Pravilan izgovor glasova č, ć, dž, č, r.</p> <p>Dugi i kratki akcenti</p>
<p>- upotrebljava različite oblike usmenog i pismenog izražavanja: prepričavanje različitih tipova tekstova, bez sažimanja i sa sažimanjem, pričanje (o događajima i doživljajima) i opisivanje;</p> <p>- razlikuje i gradi augmentative i deminutive;</p> <p>- sastavlja obaveštenje, vest i kratak izveštaj</p> <p>- razume osnovna značenja</p>	<p>JEZIČKA KULTURA</p>	<p>Tekstovi u funkciji unapređivanja jezičke kulture.</p> <p>Analiziranje snimljenih kazivanja i čitanja (zvučna čitanka).</p> <p>Govorne vežbe na unapred određenu temu.</p> <p>Učtve forme obraćanja. Leksikologija: augmentativi (sa pejorativima), deminutivi (sa hipokoristicima).</p> <p>Pravopisne vežbe: diktat; dopunjavanje teksta; uočavanje i objašnjavanje naučenih pravopisnih pravila u tekstu. Bogaćenje rečnika: leksičko-semantičke vežbe (npr. izbegavanje suvišnih reči i tuđica; figurativna značenja reči; pronalaženje izostavljenih rečeničnih delova);</p>

<p>književnog i neumetničkog teksta;</p> <ul style="list-style-type: none"> - pronalazi, povezuje i tumači eksplicitno i implicitno <p>sadržane informacije u kraćem, jednostavnijem književnom i neumetničkom tekstu;</p> <ul style="list-style-type: none"> - dramatiizuje odlomak odabranog književnoumetničkog teksta - govori jasno, poštujući standardnojezičku normu; - izražajno čita obrađene književne tekstove. 		<p>stilske vežbe: (npr. tekst kao podsticaj za slikovito kazivanje; situacioni predložak za traženje pogodnog izraza).</p> <p>Pismene vežbe i domaći zadaci i njihova analiza na času.</p> <p>Četiri školska pismena zadatka – po dva u svakom polugodištu (jedan čas za izradu zadatka i dva za analizu i pisanje unapredene verzije sastava).</p>
--	--	---

UPUTSTVO ZA DIDAKTIČKO-METODIČKO OSTVARIVANJE PROGRAMA

Program nastave i učenja Srpskog jezika i književnosti čine tri predmetne oblasti: Književnost, Jezik i Jezička kultura. Preporučena distribucija časova po predmetnim oblastima je sledeća: Književnost – 54 časa, Jezik – 52 časa i Jezička kultura – 38 časova. Ukupan fond časova, na godišnjem nivou, iznosi 144 časa. Sve tri oblasti programa nastave i učenja se prožimaju i nijedna se ne može izučavati izolovano i bez sadejstva sa drugim oblastima. Program nastave i učenja Srpskog jezika i književnosti zasnovan je na ishodima, odnosno na procesu učenja i učeničkim postignućima. Ishodi predstavljaju opis integrisanih znanja, veština, stavova i vrednosti koje učenik gradi, proširuje i produbljuje kroz sve tri predmetne oblasti ovog predmeta.

I. PLANIRANJE NASTAVE I UČENJA

Program nastave i učenja orijentisan na ishode nastavniku daje veću slobodu u kreiranju i osmišljavanju nastave i učenja. Uloga nastavnika jeste da načine realizacije podučavanja i učenja prilagodi potrebama svakog odeljenja imajući u vidu: sastav odeljenja i karakteristike učenika; udžbenike i druge nastavne materijale koje će koristiti; tehničke uslove, nastavna sredstva i medije kojima škola raspolaže; resurse, mogućnosti, kao i potrebe lokalne sredine u kojoj se škola nalazi. Polazeći od datih ishoda i sadržaja, nastavnik najpre kreira svoj godišnji, tj. globalni plan rada, iz koga će kasnije razvijati svoje operativne planove. Ishodi definisani po oblastima olakšavaju nastavniku dalju operacionalizaciju ishoda na nivou konkretnih nastavnih jedinica. Od nastavnika se očekuje da za svaku nastavnu jedinicu, u fazi planiranja i pisanja pripreme za čas prilagodi ishodima učenja. Tokom planiranja treba, takođe, imati u vidu da se neki ishodi ostvaruju brže i lakše, ali je za većinu ishoda (posebno za predmetnu oblast Književnost) potrebno više vremena, više različitih aktivnosti i rad na različitim tekstovima. U fazi planiranja nastave i učenja veoma je važno imati u vidu da je udžbenik nastavno sredstvo i da on ne određuje sadržaje predmeta. Zato je potrebno sadržajima datim u udžbeniku pristupiti selektivno i u odnosu na predviđene ishode koje treba dostići. Pored toga što učenike treba da osposobi za korišćenje udžbenika, kao jednog od izvora znanja, nastavnik valja da ih uputi u načine i oblike upotrebe drugih izvora saznavanja.

II. OSTVARIVANJE NASTAVE I UČENJA KNJIŽEVNOST

Okosnicu programa književnosti čine tekstovi iz lektire. Lektira je razvrstana po književnim rodovima – lirika, epika, drama i obogaćena izborom nefikcionalnih, naučnopopularnih i informativnih tekstova. Obavezni deo lektire sastoji se, uglavnom, od dela koja pripadaju osnovnom nacionalnom korpusu, ali je obogaćen aktuelnim delima. Izbor dela je u najvećoj meri zasnovan na

principu prilagođenosti uzrastu. Uz tekstove koje je potrebno obraditi na času, dat je i spisak domaće lektire. Cilj uvođenja domaće lektire je formiranje, razvijanje ili negovanje čitalačkih navika kod učenika. Obimnija dela učenici mogu čitati preko raspusta, čime se podstiče razvijanje kontinuirane navike čitanja. Uz obavezni spisak dela za obradu dodat je dopunski izbor tekstova. Izborni deo dopušta nastavniku veću kreativnost u dostizanju ishoda. Uz dominantan korpus tekstova kanonskih pisaca kojim se utiče na formiranje estetskog ukusa učenika, izgrađuje i bogati svest o prirodi nacionalne književnosti (i vrednostima klasika svetske književnosti), ali i kulturnom i nacionalnom identitetu, u izboru lektire i dopunskom izboru data je mogućnost nastavnicima da odaberu i izvestan broj književnih dela savremenih pisaca, čime se učenici upoznaju sa reprezentativnim primerima savremene književnosti i u prilici su da kritički sameravaju poetiku njihovih dela sa kanonskim vrednostima. Cilj uvođenja savremenih književnih dela koja još nisu postala deo kanona jeste da se po svojoj motivskoj ili tematskoj srodnosti vežu za postojeće teme i motive u okviru programa i da se takvim primerima pokaže kako i savremeni pisci promišljaju epsku narodnu tradiciju ili teme prijateljstva, etičnosti, razvijaju imaginaciju i empatiju, čime će se bogatiti vertikalno čitalačko iskustvo učenika i osavremeniti pristup nastavi. Ovakav izbor dela omogućava veću mogućnost primene komparativnog pristupa proučavanju literarnog stvaralaštva, uz odabir različitih nivoa obrade: interpretacije, prikaza ili osvrtu. Izbor dela treba da bude usklađen sa mogućnostima, potrebama i interesovanjima konkretnog đačkog kolektiva. Razlike u ukupnoj umetničkoj i informativnoj vrednosti pojedinih tekstova utiču na odgovarajuća metodička rešenja (prilagođavanje čitanja vrsti teksta, opseg tumačenja teksta u zavisnosti od složenosti njegove strukture, povezivanje i grupisanje sa odgovarajućim sadržajima iz drugih predmetnih područja – gramatike, pravopisa i jezičke kulture i sl.). Tekstovi iz dopunskog dela programa treba da posluže nastavniku i pri obradi nastavnih jedinica iz gramatike, kao i za obradu i utvrđivanje sadržaja iz jezičke kulture. Dela koja neće obrađivati, nastavnik treba da preporuči učenicima za čitanje u slobodno vreme. Novi program zasnovan je na uočavanju prirode i uloge književnog dela, kao i uočavanju razlike književnih i neknjiževnih tekstova, odnosno njihovoj većoj korelativnosti. Učenici treba da budu osposobljeni da razlikuju osobenosti književnog teksta (konotativnost, književni postupci, slikovitost, ritmičnost i sl.) u odnosu na denotativnost, informativnost i kazivanje zasnovano na činjenicama i podacima u različitim vidovima neknjiževnih tekstova. Korelativnost je omogućena adekvatnim kombinovanjem obaveznih i izbornih dela. Sa spiska dopunskog izbora nastavnik bira ona dela koja će, uz obavezni deo lektire, činiti tematsko-motivske celine. Nastavnik može grupisati i povezivati po srodnosti dela iz obaveznog i dopunskog programa na mnogo načina. Mogući primeri funkcionalnog povezivanja nastavnih jedinica mogu biti sledeći (nikako i jedini): Slovenska mitologija: obredne narodne lirske pesme; Vuk Stefanović Karadžić: Život i običaji naroda srpskoga (Božić, Đurđevdan, Dodole, prporuše i čaroice); Vesna Aleksić: Kaljavi konj; pesma Vlašići Branislava Petrovića; Tiodor Rosić: Priče starog čarobnjaka (izbor); Miodrag Stanisavljević: I mi trku za konja imamo; Ivana Brlić Mažuranić: Priče iz davnina (izbor), u korelaciji npr. sa filmom Čudotvorni mač Vojislava Nanovića. Marko Kraljević: narodne epske pesme o Marku Kraljeviću (Marko Kraljević ukida svadbarinu); predanje Smrt Marka Kraljevića; Svetlana Velmar Janković: Knjiga za Marka (priča Siroto ždrebe); Vladislava Vojnović: Priče iz glave (odlomci priče Pozorište). Avanture i družine: Henrik Sjenkijevič: Kroz pustinju i prašumu (odlomci); Džek London: Zov divljine ili Beli očajnik; Ferenc Molnar: Dečaci Pavlove ulice; Branko Ćopić: Orlovi rano lete; Vladimir Andrić: Pustolov; Žan-Bernar Pij, Serž Blok, An Blansar: Enciklopedija loših đaka, buntovnika i ostalih genijalaca – odlomak o Džeku Londonu, priča o Džeku Londonu iz Bili su deca kao i ti Grozdane Olujčić. Dela zasnovana na humoru i životnom optimizmu: Kosta Trifković: Izbiračica; Branislav Nušić: Autobiografija; Vladimir Andrić: Pustolov; Vlada Stojiljković: Pismo Branku Ćopiću (iz Pismopisca); Stevan Raičković: Hvala suncu, zemlji, travi; Dobrica Erić Mesečevi miljenici (izbor); Aleksandar Popović: Snežana i sedam patuljaka. Slike detinjstva u različitim epohama i sredinama: Isidora Sekulić: Bure; Branko Ćopić: Čudesna sprava; Vlada Stojiljković: Pismo Branku Ćopiću (iz zbirke Pismopisac); Milovan

Danojlić: Ovaj dečak zove se Pepo Krsta; Sergej Jesenjin: Pisma o keruši; Ferenc Molnar: Dečaci Pavlove ulice; Grozdana Olujić: Bili su deca kao i ti (odabrane priče); Jasminka Petrović: Ovo je najstrašnji dan u mom životu; Rej Bredberi: Maslačovo vino (izbor); Džejsms Kris: Tim Talir ili Prodati smeh; Anđela Naneti: Moj deka je bio trešnja; Nikola Tesla: Moji izumi (odlomci o detinjstvu) uz priče o Tesli, Čopiću i Isidori Sekulić iz Bili su deca kao i ti. Socijalna tematika: Aleksa Šantić: O, klasje moje; Veljko Petrović: Ratar; Petar Kočić: Jablan; Anton Pavlovič Čehov: Vanjka; Italo Kalvino: Šuma na auto-putu (iz zbirke priča Markovaldo ili godišnja doba u gradu); Vilijem Sarojan: Zovem se Aram; uz priče o Petru Kočiću i Čehovu iz Bili su deca kao i ti G. Olujić. Rodoljubiva tematika: Đura Jakšić: Veče; narodne epske pesme o Kosovskom boju; Smrt Majke Jugovića; narodne epske pesme o Marku Kraljeviću; Desanka Maksimović: Gračanica; Vojislav Ilić: Sveti Sava; pesme Morava, Dunav Branislava Petrovića. Lepota maštanja, pevanja i pripovedanja: Dobrica Erić: Mesečevi miljenici (izbor); Miroslav Antić: Plava zvezda; Ivo Andrić: Aska i vuk; pesme Pa šta, pa šta, Govor drveća Branislava Petrovića; Vladimir Andrić: Pustolov; Anđela Naneti: Moj deka je bio trešnja; Vladimir Hulpah: Legende o evropskim gradovima (izbor); Tiodor Rosić: Priče starog čarobnjaka (izbor). Životinje i ljudi: Petar Kočić: Jablan; Vilijem Sarojan: Zovem se Aram; Sergej Jesenjin: Pisma o keruši; Ivo Andrić: Aska i vuk; Dobrica Erić: Mesečevi miljenici (izbor); Džek London: Beli očajnik ili Zov divljine. Međupredmetne korelacije – nastavu istorije moguće je dopuniti odlomcima: Borislav Pekić: Sentimentalna povest Britanskog carstva („Velika povelja slobode u zemlji bez ustava”). Isti tekst može se povezivati sa drugima na različite načine, prema različitim motivima ili tonu pripovedanja, u sklopu projektne nastave, koja se bazira na ishodima, a ne na sadržajima učenja. Predloženi obavezni, književni, naučnopopularni i informativni tekstovi i sadržaj obavezne domaće lektire, kao i primeri iz dopunskog izbora, prilikom osmišljavanja godišnjeg plana rada, a potom i pri oblikovanju orijentacionih, mesečnih planova rada, mogu se tematski povezivati. Pored toga, neophodno je uspostaviti i uravnoteženu distribuciju nastavnih jedinica vezanih za sve podoblasti predmeta, funkcionalno povezati sadržaje iz jezika i književnosti (gde god je to moguće) i ostaviti dovoljno časova za utvrđivanje i sistematizaciju gradiva. Književna dela koja su doživela pozorišno izvođenje ili ekranizaciju mogu poslužiti za komparativnu analizu i uočavanje razlike između književne i pozorišne/filmske (adaptirane, izmenjene) fabule i izraza (recimo, na primeru Popovićeve scenske bajke može se zaključiti kako dramski pisac menja poznatu priču i smešta je u savremeno doba), čime učenici mogu doći do zaključka o prirodi različitih medija i razvijati svoju medijsku pismenost. Preporučuje se čitanje bar jednog celovitog dramskog teksta (od tri određena Programom). Učenici se mogu uputiti i na filmove sa tematikom sličnom pročitanim književnim tekstovima (dečje avanture ili avanture u fantastičnom svetu, odrastanje usamljenog deteta i sl.) i dodatno povezati obradu jedne tematsko-motivske celine. Sa pojedinim elementima medijske pismenosti učenike treba upoznati takođe kroz korelaciju: pojam dečji časopis ili enciklopedija za decu upoznati na konkretnom tekstu iz časopisa/ enciklopedije po izboru (sadržaj teksta treba da bude u vezi sa lektinom). Pored korelacije među tekstovima, neophodno je da nastavnik uspostavi vertikalnu korelaciju. Nastavnik se prethodno obavezno upoznaje sa sadržajima Srpskog jezika i književnosti iz prethodnih razreda radi uspostavljanja principa postupnosti i sistematičnosti. Nastavnik, takođe, treba da poznaje sadržaje drugih predmeta obrađivanih u mlađim razredima i u petom razredu osnovne škole, koji koreliraju s predmetom Srpski jezik i književnost. Tako, horizontalnu korelaciju nastavnik uspostavlja, pre svega, sa nastavom istorije, likovne kulture, muzičke kulture, verske nastave i građanskog vaspitanja. Uvođenje učenika u svet književnosti, ali i ostalih, tzv. neknjiževnih tekstova (popularnih, informativnih), predstavlja izuzetno složen nastavni zadatak. Upravo na ovom stepenu školovanja stiču se osnovna i vrlo značajna znanja, umenja i navike od kojih će zavisiati učenika književna kultura, ali i estetske kompetencije. Učenici treba da razumeju fikcionalnu prirodu književnog dela i njegovu autonomnost (odnosno da prave razliku između lirskog subjekta i pesnika, pripovedača i pisca), kao i činjenicu da književno delo oblikuje jednu moguću sliku stvarnosti. Pri obradi teksta, primenjivaće se u većoj meri jedinstvo analitičkih i sintetičkih

postupaka i gledišta. U skladu sa ishodima, učenike treba navikavati da svoje utiske, stavove i sudove o književnom delu detaljnije dokazuju činjenicama iz samoga teksta i tako ih osposobljavati za samostalan iskaz, istraživačku delatnost i zauzimanje kritičkih stavova. Obrada književnog dela poželjno je da bude protkana rešavanjem problemskih pitanja koja su podstaknuta tekstom i umetničkim doživljavanjem. Mnogi tekstovi, a pogotovu odlomci iz dela, u nastavnom postupku zahtevaju umesnu lokalizaciju, često i višestruku. Situiranje teksta u vremenske, prostorne i društveno-istorijske okvire, kao i obaveštenja o bitnim sadržajima koji prethode odlomku – sve su to uslovi bez kojih se u brojnim slučajevima tekst ne može intenzivno doživeti i pravilno shvatiti. Prilikom tumačenja teksta učenike treba navikavati da svoje utiske, stavove i sudove o književnom delu detaljnije dokazuju činjenicama iz samoga teksta i tako ih osposobljavati za samostalan iskaz, istraživačku delatnost i zauzimanje kritičkih stavova, uz uvažavanje individualnog razumevanja smisla književnog teksta i iskazivanje različitih stavova. U nastavnoj interpretaciji književnoumetničkog dela, objedinjavajući i sintetički činoci mogu biti: umetnički doživljaji, tekstovne celine, bitni strukturni elementi (tema, motivi, pesničke slike, fabula, odnosno siže, književni likovi, smisao i značenje teksta, motivacioni postupci, kompozicija), forme pripovedanja (oblici izlaganja), jezičko-stilski postupci i literarni (književnoumetnički) problemi. Književnoteorijske pojmove učenici će upoznavati uz obradu odgovarajućih tekstova i pomoću osvrta na prethodno čitalačko iskustvo. U programu nisu navedeni svi pojmovi i vrste književnih dela predviđeni za usvajanje u prethodnim razredima, ali se očekuje će se nastavnik nasloniti na stečeno znanje učenika, obnoviti ga i produbiti na primerima, shodno starijem uzrastu. Takav slučaj je sa stilskim figurama (poređenjem/komparacijom i personifikacijom) koje se usvajaju u trećem i četvrtom razredu, a potom im se dodaju epitet, onomatopeja, kontrast i hiperbola; sa pojmom pripovedanja i oblicima kazivanja u epskom književnom delu (dijalog, monolog, opisivanje: portret i pejzaž); sa pojmovima vezanim za dramsko delo kojima se dodaju zaplet i rasplet, kao elementi dramske radnje. Obnavljanje i povezivanje znanja iz prvog ciklusa obrazovanja i petog razreda osnovne škole je obavezno. Jezičko-stilskim izražajnim sredstvima prilazi se s doživljajnog stanovišta; polaziće se od izazvanih umetničkih utisaka i estetičke sugestije, pa će se potom istraživati njihova jezičko-stilska uslovljenost. Tokom obrade književnih dela, kao i u okviru govornih i pismenih vežbi, nastojaće se da učenici otkrivaju što više osobina, osećanja i duševnih stanja pojedinih likova, kao i da izražavaju svoje stavove o postupcima likova. Učenik se podstiče da uočava smisao smešnog i humorističnog na primerima iz lektire, kao i da razlikuje humoristički ili optimistički, ditirambski ton u pevanju/pripovedanju/ dramskoj radnji od elegičnog tona. Teorijsko savladavanje pojma kulturnoistorijsko predanje nije obavezno. Predanje Smrt Marka Kraljevića uvodi se kao primer, uz opisno obrazlaganje ove vrste predanja u okviru kategorije narodne proze. Obnavljaju se i proširuju znanja o rodoljubivoj poeziji, savladava se pojava i smisao socijalnih motiva u predloženim pesmama ili pričama, uče se ditiramb i elegija kao vrste lirske poezije. Ishodi vezani za nastavnu oblast književnost zasnovani su na čitanju. Kroz čitanje i tumačenje književnih dela učenik razvija čitalačke kompetencije koje podrazumevaju ne samo istraživačko posmatranje i sticanje znanja o književnosti već podstiču i razvijaju emocionalno i fantazijsko uživanje, imaginaciju, estetsko doživljavanje, bogate asocijativne moći, umetnički senzibilitet, kritičko mišljenje i izgrađuju moralno prosuđivanje. Razni oblici čitanja su osnovni preduslov da učenici u nastavi stiču saznanja i da se uspešno uvode u svet književnog dela. I u šestom razredu neguje se, pre svega, doživljajno čitanje, a učenici se postupno uvode u istraživačko čitanje (čitanje prema istraživačkim zadacima, čitanje iz različitih perspektiva i sl.) i osposobljavaju da iskažu svoj doživljaj umetničkog dela, uvide elemente od kojih je delo sačinjeno i razumeju njihovu ulogu u izgradnji sveta dela. Povećan broj dopunskog izbora lektire ukazuje na mogućnost obrade pojedinih predloženih sadržaja (književnih dela) na časovima dodatne nastave. Preporučuje se da učenici u nastavi koriste elektronski dodatak uz udžbenik, ukoliko za to postoji mogućnost u školi.

JEZIK

U nastavi jezika učenici se osposobljavaju za pravilnu usmenu i pisanu komunikaciju standardnim srpskim jezikom. Otuda zahtevi u ovom programu nisu usmereni samo na usvajanje jezičkih pravila i gramatičke norme, već i na razumevanje njihove funkcije i pravilnu primenu u usmenom i pismenom izražavanju. Kada se u sadržajima programa navode nastavne jedinice koje su učenici već obrađivali u nižim razredima, podrazumeva se da se stepen usvojenosti i sposobnost primene ranije obrađenog gradiva proverava, a ponavljanje i uvežbavanje na novim primerima prethodi obradi novih sadržaja, čime se obezbeđuje kontinuitet rada i sistematičnost u povezivanju novog gradiva sa postojećim znanjima. Nužno je da nastavnik uvek ima na umu presudnu ulogu umesnih i sistematskih vežbanja, odnosno da nastavno gradivo nije usvojeno dok se dobro ne uvežba. To znači da vežbanja moraju biti sastavni činilac obrade nastavnog gradiva, primene, obnavljanja i utvrđivanja znanja. Gramatika Osnovni programski zahtev u nastavi gramatike jeste da se učenicima jezik predstavi i tumači kao sistem. Nijedna jezička pojava ne bi trebalo da se izučava izolovano, van konteksta u kojem se ostvaruje njena funkcija (u svakoj pogodnoj prilici mogu se znanja iz gramatike staviti u funkciju tumačenja teksta, kako umetničkog tako i naučnopopularnog). Jedan od izrazito funkcionalnih postupaka u nastavi gramatike jesu vežbanja zasnovana na korišćenju primera iz neposredne govorne prakse, što nastavu gramatike približava životnim potrebama u kojima se primenjeni jezik pojavljuje kao svestrano motivisana ljudska aktivnost. Nastava tvorbe reči podrazumeva pre svega podelu reči po nastanku na proste i tvorenice (u okviru tvorenica uočavaju se reči nastale sufiksacijom, prefiksacijom i slaganjem). Na školskim primerima (npr. pevač, školski, školovati se, praunuk, prevelik, naučiti, Beograd, parobrod) učenici treba da uoče sastavne delove tvorenica: tvorbene osnove, prefikse i sufikse. Na primerima porodice reči, učenici treba da uočavaju koren reči. Time se postavlja osnov za proširivanje znanja iz tvorbe reči u starijim razredima. Na časovima utvrđivanja gradiva treba naglasiti razliku između gramatičke osnove i gramatičkih nastavaka u poređenju sa tvorbenom osnovom i sufiksima (npr. škol-a, školar-ac i sl.). Učenici su se već ranije sreli sa pojmom glasa, a sada proširuju svoja znanja iz fonetike osnovnim informacijama o nastanku glasova i govornim organima koji u ovom procesu učestvuju. Na osnovu izgovora glasovi se dele na samoglasnike i suglasnike (a suglasnici na prave suglasnike i sonante). Suglasnici se dele po zvučnosti i po mestu izgovora (ovde je poželjno napraviti korelaciju sa nastavom stranih jezika – npr. različito mesto izgovora nekih glasova u srpskom i engleskom jeziku i sl.). Podela reči na slogove podrazumeva proširivanje znanja u odnosu na mlađe razrede: treba uvesti i primere slogova koji se završavaju na sonant, s posebnim naglaskom na poziciju slogotvornog r. Ovo gradivo treba povezati sa osnovnim pravopisnim pravilima za rastavljanje reči na kraju reda. Pošto se učenici u šestom razredu prvi put sreću sa terminom glasovne promene, nije potrebno praviti razliku u odnosu na glasovne alternacije. Ovu razliku će usvojiti u gradivu za srednju školu. Preporuka je da se, radi lakšeg analiziranja primera, glasovne promene predaju sledećim redosledom: nepostojano a, promena l u o, palatalizacija, sibilizacija, jotovanje, jednačenje suglasnika po zvučnosti, jednačenje suglasnika po mestu izgovora, gubljenje suglasnika. Glasovne promene treba uočavati u građenju i promeni reči (a na odstupanja ukazati u primerima). Nastava morfologije podrazumeva proširivanja znanja o zamenicama (u petom razredu su bile obrađene samo lične zamenice). Sada se uvodi podela zamenica na imeničke i pridevske. U okviru imeničkih obrađuju se: odnosno-upitne, neodređene, opšte i odrične; u okviru pridevskih: prisvojne (s naglaskom na upotrebu zamenice svoj), pokazne, odnosno-upitne, neodređene, opšte i odrične. Takođe, treba ukazati i na gramatičke kategorije zamenica: rod, broj, padež i lice. Znanja o glagolskim oblicima učenici proširuju tako što usvajaju građenje ostalih glagolska vremena izuzev prezenta, perfekta i futura I, s tim što se imperfekat obrađuje samo na nivou prepoznavanja, a posebno se navodi imperfekat pomoćnog glagola biti. Preporuka je da se glagolska vremena uvode ovim redosledom: aorist, imperfekat, pluskvamperfekat. Posebno treba naglasiti pravopisna rešenja u vezi sa pisanjem glagolskih oblika. Znanja iz sintakse učenici proširuju podelom nezavisnih predikatskih rečenica prema komunikativnoj funkciji. Potrebno je posebno skrenuti pažnju na upotrebu znaka uzvika, kao i na ostale interpunkcijske znake.

Pravopis

Pravopisna pravila se usvajaju putem sistematskih vežbanja (pravopisni diktati, ispravka grešaka u datom tekstu, testovi sa pitanjima iz pravopisa itd.). U okviru pravopisnih vežbi poželjno je povremeno uključiti i pitanja kojima se proverava grafija (pisana slova: veliko i malo ćirilčko Ć, Đ; veliko i malo latiničko Đ, veliko G, S, Š itd.). Takođe, treba podsticati učenike da sami uočavaju i ispravljaju pravopisne greške u SMS komunikaciji, kao i u različitim tipovima komunikacije putem interneta. Pored toga, učenike treba upućivati na služenje pravopisom i pravopisnim rečnikom (školsko izdanje). Poželjno je da nastavnik donosi primerak Pravopisa na čas kad god se obrađuju pravopisne teme (tako bi mogao pojedinačno učenicima zadavati da pronađu reč u pravopisnom rečniku i odrede njen pravilan oblik ili pravilno pisanje). Ortoepija Nastavnik stalno treba da ukazuje na važnost pravilnog govora, koji se neguje sprovođenjem određenih ortoepskih vežbi. Ortoepske vežbe ne treba realizovati kao posebne nastavne jedinice, već uz odgovarajuće teme iz gramatike: npr. uočavanje dužine akcenta u reči može se povezati sa obradom i utvrđivanjem znanja o vrstama reči (imenica skup ima kratak akcenat, a pridev skup ima dug akcenat itd.). Na ovom nivou učenici treba samo da uoče razliku u dužini akcenta, bez razlikovanja intonacije i bez upotrebe akcenatskih znakova. Uz korišćenje audio snimaka, učenike treba navikavati da prepoznaju, reprodukuju i usvoje pravilno akcentovan govor, a u mestima gde se odstupa od akcenatske norme, da razlikuju standardni akcenat od svoga akcenta, tj. od dijalekatske akcentuacije. Neke ortoepske vežbe mogu se sprovoditi i uz odgovarajuće teme iz književnosti: npr. artikulacija se može vežbati izgovaranjem brzalica, onda kada se one obrađuju kao deo narodnog stvaralaštva; akcenat reči, tempo, ritam, rečenična intonacija i pauze mogu se vežbati glasnim čitanjem odlomaka iz izborne lektire (po izboru nastavnika ili učenika) itd. Kao ortoepsku vežbu treba sprovoditi i govorenje napamet naučenih odlomaka u stihu i prozi (uz pomoć auditivnih nastavnih sredstava).

JEZIČKA KULTURA (USMENO I PISMENO IZRAŽAVANJE)

Razvijanje i unapređivanje jezičke kulture učenika predstavlja jedan od najznačajnijih zadataka nastave Srpskog jezika. Jedan od osnovnih zadataka nastave jezičke kulture odnosi se na usavršavanje jezičkoizražajnih sredstava kod učenika, a njen krajnji cilj je da učenici budu osposobljeni za uspostavljanje kvalitetne i svrsishodne komunikacije. Oblast Jezička kultura obuhvata usmeno i pismeno izražavanje. Nastavni rad u ovoj oblasti realizuje se u sadejstvu sa drugim oblastima predmeta Srpski jezik, kao i kroz samostalne nastavne jedinice. U povratnom smeru, obrada književnog teksta i rad na gramatici moraju uključivati i sadržaje za negovanje kulture usmenog i pismenog izražavanja učenika. Nastava će biti očiglednija i efikasnija ako se analiziraju snimljena kazivanja i čitanja. Prilikom realizacije nastavnih sadržaja poželjno je koristiti i savremene informaciono-komunikacione tehnologije (npr. pametnu tablu, računar i video-bim i sl.). Svaka od programskih vežbi (govorne, pravopisne, leksičko-semantičke, stilske vežbe) planira se i realizuje u nastavnom kontekstu u kome postoji potreba za funkcionalnim usvajanjem i funkcionalnom primenom datih jezičkih zakonitosti i pojava u novim komunikativnim situacijama, kao i potreba za utvrđivanjem, obnavljanjem ili sistematizovanjem znanja stečenog tokom nastave jezika i nastave književnosti. Sve vrste vežbi, čiji je cilj razvijanje jezičkog mišljenja, izvode se na tekstu ili tokom govornih vežbi. Cilj govornih vežbi jeste unapređivanje kulture usmenog izražavanja. Detaljna organizacija, vešto osmišljene sadržajne strukture i motivisanje učenika za razgovor vodiće ka pravilnosti, lakoći, jasnosti, jednostavnosti, preciznosti i fluentnosti u usmenom izlaganju učenika. Ove vežbe bi trebalo da približe učenikov govor standardnojezičkom izgovoru. Forme učtivosti, odnosno posebna jezička sredstva kojima se iskazuje učtivost predstavljaju važan segment u realizaciji nastave jezičke kulture. Potrebno je kod učenika razvijati svest o neophodnosti i značaju jezičke učtivosti, tj. učtivog komunikativnog ponašanja, odnosno istaknuti značaj negovanja pravilnog i učtivog govora i pisanja. Učenicima treba ukazati na to da su u domenu konvencija učtivosti najtipičnije forme usmene i pismene etikecije: upotreba zamenice Vi, etikete za iskazivanje uvažavanja prilikom oslovljavanja u javnom i službenom komuniciranju (gospodine,

gospođo/gospođice, Vaša ekscelencija, Vaša svetosti...), kao i govorni činovi ekspresivnog tipa (formule učtivosti): izvinjavanje, zahvaljivanje, čestitanje, molba. Lingvometodički tekstovi koji sadrže dijalošku formu u kojoj se ispoljava jezička učtivost mogu poslužiti za uočavanje formi učtivosti. Takođe, trebalo bi podsticati učenike da iznose svoje mišljenje i sopstvena zapažanja o (ne)učtivom komunikativnom ponašanju. Veliki deo leksike srpskog jezika sačinjavaju lekseme nastale tvorbom reči. Ona predstavlja produktivan proces kojim se svakodnevno bogati naš leksički fond. Stoga, u nastavi jezičke kulture bi leksikologiji, odnosno tvorbi reči trebalo pristupiti, najpre, kao načinu za nastajanje novih reči, kako bi učenici shvatili njen praktični značaj. Potrebno je osposobiti učenike da grade i razlikuju augmentative (sa pejorativima) i deminutive (sa hipokoristicima), tako što obrada teme neće biti samo opisana, tj. trebalo bi se zadržati što kraće na formalnom pristupu temi. Stvaralački i istraživački pristup može pozitivno uticati na motivaciju učenika da upoznaju ovu tematiku. Poželjno je navesti samo najčešće sufikse i za jedan i za drugi tvorbeni model. Trebalo bi podsticati učenike da objasne značenje datih izvedenica i ukazati im na njihovu ulogu u svakodnevnom jezičkom izražavanju (npr. ekspresivno značenje i stilska obojenost izvedenica, poput majčica, sestrice, ljudina i sl.). Pravopisne vežbe omogućavaju učenicima da posebno obrate pažnju na pravopisne zahteve i na njihovu ulogu u tekstu. Sistemska primena adekvatnih pravopisnih vežbi omogućava da teorijsko pravopisno znanje blagovremeno pređe u umenje, kao i da se stečena navika primene pravopisnih pravila ispolji u praktičnoj i spontanoj nameni. Pravopisne vežbe predstavljaju najpogodniji način da se pravopisna pravila nauče, provere, kao i da se uočeni nedostaci otklone. Najbolje je primenjivati i proste i složene pravopisne vežbe koje su pogodne za savlađivanje kako samo jednog pravopisnog pravila iz jedne pravopisne oblasti, tako i više pravopisnih pravila iz nekoliko pravopisnih oblasti. Pravopisne vežbe je potrebno najpre pripremiti. Pritom je poželjno poštovati princip postupnosti, sistematičnosti, jedinstva teorije i prakse. Prilikom savlađivanja pravopisnih načela pogodne mogu biti sledeće pravopisne vežbe: diktat, samostalno pisanje, dopunjavanje teksta. Može biti podsticajno i organizovanje kviza na časovima posvećenim sistematizovanju gradiva iz pravopisa (npr. prepoznaj pravopisnu oblast, pronađi grešku, da li su tvrdnje o upotrebi, npr. velikog slova, tačne i sl.), a trebalo bi i proveravati da li su učenici u stanju da objasne naučena pravopisna pravila u određenom tekstu. Cilj primenjivanja leksičko-semantičkih vežbi jeste bogaćenje rečnika učenika i upućivanje na različite mogućnosti prilikom izbora reči i izraza i ukazivanje na njihovu svrsishodniju upotrebu. Primenom leksičko-semantičkih vežbi kod učenika se stvara navika da promišljaju i traže adekvatan jezički izraz za ono što žele da iskažu (u zavisnosti od komunikativne situacije) i povećava se fond takvih izraza u njihovom rečniku. Vrste ovih vežbi treba usaglasiti sa interesovanjima učenika i nastavnim sadržajima. Razvijanju smisla za precizno izražavanje i podsticanju učenika da razmišljaju o rečima i o njihovim značenjima doprinose vežbe kojima se učenici upućuju na izbegavanje suvišnih reči, poštapalica i tuđica. Podsticajne su i vežbe koje se odnose na figurativna značenja reči, kao i vežba pronalaženje izostavljenih rečeničnih delova koja podstiče učenike da pronađu adekvatnu reč, ali i da u skladu sa kontekstom prošire skalnu dozvoljenih značenjskih i leksičkih mogućnosti. Primenom stilskih vežbi, učenici se upućuju na to da na drugačiji način od uobičajenog povezuju reči i izraze i da istražuju njihove semantičke potencijale. Njihov cilj nije da se samo otklone učinjene greške, već da učenici steknu adekvatne navike da govore i pišu valjano, odnosno da primenjuju stvaralačke postupke u jeziku. Znanja o stilu i izražajnim mogućnostima jezika učenici uglavnom stiču uvidom u književnoumetničke tekstove, zbog čega je nesporna povezanost sa nastavom književnosti, ali se ne sme poistovetiti sa jezičko-stilskom analizom ovih tekstova. Stilske vežbe je potrebno što neposrednije povezivati i sa nastavom gramatike. Može se kreirati situacioni predložak za razvijanje i unapređivanje jezičko-stilskog znanja učenika u skladu sa uzrastom i načelom sistematičnosti i uslovnosti. Stvaralački oblik rada na razvijanju stilskog umenja učenika može se, na primer, zasnivati na tekstu kao podsticaju za slikovito kazivanje, s obzirom na to da se na različitim književnoumetničkim tekstovima lako uviđa izražajnost stilskog postupka koji može da bude primenjen prilikom uobličavanja jezičke građe u novim komunikativnim situacijama.

III. PRAĆENJE I VREDNOVANJE NASTAVE I UČENJA

Praćenje i vrednovanje rezultata napredovanja učenika je u funkciji ostvarivanja ishoda, a započinje inicijalnom procenom dostignutog nivoa znanja, u odnosu na koji će se odmeravati dalji napredak i formirati ocena. Svaki nastavni čas i svaka aktivnost učenika je prilika za formativno ocenjivanje, odnosno registrovanje napretka učenika i upućivanje na dalje aktivnosti. Formativno vrednovanje je sastavni deo savremenog pristupa nastavi i podrazumeva procenu znanja, veština, stavova i ponašanja, kao i razvijanja odgovarajuće kompetencije tokom nastave i učenja. Formativno merenje podrazumeva prikupljanje podataka o učeničkim postignućima, pri čemu se najčešće primenjuju sledeće tehnike: realizacija praktičnih zadataka, posmatranje i beleženje učenikovih aktivnosti tokom nastave, neposredna komunikacija između učenika i nastavnika, registar za svakog učenika (mapa napredovanja) itd. Rezultati formativnog vrednovanja na kraju nastavnog ciklusa treba da budu iskazani i bročanom ocenom. Rad svakog nastavnika sastoji se od planiranja, ostvarivanja, praćenja i vrednovanja. Važno je da nastavnik, pored postignuća učenika, kontinuirano prati i vrednuje vlastiti rad. Sve što se pokaže dobrim i efikasnim, nastavnik će koristiti i dalje u svojoj nastavnoj praksi, a ono što bude procenjeno kao nedovoljno delotvorno, trebalo bi unaprediti. Standardi postignuća učenika

JEZIK		
Osnovi nivo	Srednji nivo	Napredni nivo
CJ.1.1.3. Razlikuje samoglasnike i suglasnike (i unutar suglasnika sonante i prave suglasnike); razlikuje pravilan od nepravilnog izgovora glasa; primenjuje književnojezičku normu u vezi sa glasovnim alternacijama.	CJ.2.1.3. Ume da odredi mesto akcenta u reči; ima osnovna znanja u vezi sa podelom reči na slogove i primenjuje ih u rastavljanju reči na kraju reda; zna osnovnu podelu suglasnika po zvučnosti i po mestu izgovora.	CJ.3.1.3. Razlikuje duge i kratke slogove u višesložnim rečima; razlikuje vrste glasovnih alternacija u jednostavnim primerima u vezi sa književnojezičkom normom.
CJ.1.1.4. Razlikuje promenljive i nepromenljive reči i imenuje vrste reči; primenjuje književnojezičku normu u vezi sa oblicima reči u frekventnim primerima (uključujući i glasovne promene u vezi sa oblicima reči); razlikuje osnovne gramatičke kategorije (rod, broj, padež, glagolski oblik); razlikuje proste reči od tvorenica; gradi reč prema zadatom značenju na osnovu postojećih tvorbenih modela.	CJ.2.1.4. Određuje podvrste promenljivih reči i njihove gramatičke kategorije; prepoznaje delove reči u vezi s građenjem reči (prefiks, tvorbenu osnovu, sufiks) u jednostavnijim primerima.	CJ.3.1.4. Izdvaja delove reči u vezi sa oblicima reči (gramatičku osnovu i nastavak za oblik) u jednostavnijim primerima; zna osnovne razlike u građenju ličnih i neličnih glagolskih oblika; primenjuje književnojezičku normu u vezi s građenjem reči.
CJ.1.1.5. imenuje vrste nezavisnih rečenica prema komunikativnoj funkciji.		

KNJŽEVNOST		
Osnovi nivo	Srednji nivo	Napredni nivo
<p>SJ.1.2.1. Pozna je književna dela iz obaveznog školskog programa: navodi autora i naziv njegovog dela; ume da prepriča osnovnu sadržinu dela, da navede osnovnu temu i glavni motiv dela i da imenuje njegove glavne likove.</p>	<p>SJ.2.2.2. U tumačenju književnog dela iz obaveznog školskog programa uočava i navodi osobenosti lirskog, epskog i dramskog književnog roda i razlikuje osnovne književne vrste kojima ta dela pripadaju; razlikuje književnonaučne vrste: biografiju, autobiografiju, dnevnik, putopis, memoare i naučno-popularne tekstove.</p>	<p>SJ.3.2.1. Kritički čita književna dela srednje složenosti iz obaveznog i izbornog školskog programa i poredi književna dela na osnovu žanra/vrste, teme, motiva, jezičko-stilskih obeležja.</p>
<p>SJ.1.2.2. Razlikuje osnovne tipove i oblike književnog stvaralaštva i to: usmenu od autorske književnosti; delo u prozi od dela u stihu; pravi razliku između dela lirskog, epskog i dramskog karaktera; razlikuje autora književnoumetničkog dela od naratora, dramskog lica ili lirskog subjekta; razlikuje književnoumetnički tekst od neumetničkog teksta koji obrađuju iste/slične teme, likove i događaje.</p>	<p>SJ.2.2.3. U tumačenju književnog dela na osnovu primera prepoznaje i književnoteorijski imenuje sledeće elemente književne strukture: fabulu i siže; unutrašnji monolog; vrste karakterizacije prema osnovnim osobinama lika (fizička, psihološka, jezička, društvena i etička); imenuje i analizira ulogu jezičko-stilskih izražajnih sredstava u jednostavnijim primerima u književnom delu; razlikuje parnu, ukrštenu i obgrljenu rimu.</p>	<p>SJ.3.2.2. U tumačenju književnih dela iz obaveznog i izbornog školskog programa uključuje imanentne odlike (konvencije) književnih i književnonaučnih žanrova; uočava elemente književnog dela koji primarno pripadaju naučnom izrazu ili izrazu drugih umetnosti (npr. slikarstvo, muzika, pozorište, film) i analizira njihovu ulogu u saznajnoj i estetskoj vrednosti književnog dela.</p>
<p>SJ.1.2.3. Uočava osnovne elemente strukture književnoumetničkog dela: tema, motiv; radnja, vreme i mesto radnje; pripovedanje u 1. i pripovedanje u 3. licu; opisivanje, vrste opisa; monolog i dijalog; osnovni oblici jezičko-stilskih izražajnih sredstava²; oblici stiha, oblici strofe (distih, tercet i katren); uočava rimu i razlikuje vezan i slobodan stih.</p>	<p>SJ.2.2.4. Analizira izdvojen problem, ideju ili poruku u dužem jednostavnijem književnom tekstu iz obaveznog školskog programa i ume da argumentuje svoje stavove na osnovu primarnog teksta i sekundarne literature (u čitanci); pravi razliku između parafraze (prepričavanja) i analize dela.</p>	<p>SJ.3.2.3. Samostalno tumači ključne jezičke, estetske i strukturne osobine književnog dela iz obaveznog i izbornog školskog programa; izdvaja, imenuje i tumači osnovne elemente kompozicije književnog dela (npr. ulogu refrena); pronalazi, imenuje i analizira ulogu jezičko-stilskih izražajnih sredstava u složenijim primerima.</p>

<p>SJ.1.2.4. Analizira izdvojen problem, ideju ili poruku u kraćem jednostavnijem književnom tekstu iz obaveznog školskog programa i ume da ga argumentuje primarnim tekstom.</p>	<p>SJ.2.2.5. Primenjuje strategije čitanja primerene tipičnim žanrovima; rado posećuje biblioteke i samostalno odabira dela za čitanje iz opusa književnosti za decu; ume da vodi dnevnik o pročitanim knjigama.</p>	<p>SJ.3.2.4. Analizira problem, ideju ili poruku u književnom tekstu srednje složenosti i van obaveznog školskog programa (iz književnosti za decu i mlade) i ume da argumentuje svoje stavove na osnovu primarnog teksta i/ili preporučene sekundarne literature; uočava vezu između sadržine, forme i jezika književnog dela i svoja zapažanja ilustruje primerima.</p>
<p>SJ.1.2.5. Redovno čita književna dela iz obaveznog školskog programa, stičući čitalačke navike; iskazuje svoj estetski doživljaj književnog dela.</p>		<p>SJ.3.2.5. Samostalno odabira sekundarnu literaturu u biblioteci; primenjuje osnovne strategije čitanja koje su usaglašene sa čitalačkim zadatkom; ume da preporuči književno delo i van školskog programa, kao i da obrazloži zašto mu se delo dopada (npr. da istakne zanimljive likove u pripovesti, maštovit svet romana, neobične pesničke slike ili igru reči u poeziji, komične situacije u dramskom tekstu itd.); iskazuje ljubav i poštovanje za književnost i vrednosti nacionalne kulture i kulture drugih naroda.</p>
<p>JEZIČKA KULTURA</p>		
<p>Osnovi nivo</p>	<p>Srednji nivo</p>	<p>Napredni nivo</p>

<p>CJ.1.3.1. Govori jasno poštujući književnojezičku normu; tečno i razgovetno čita naglas književne i neumetničke tekstove; prepričava kraći jednostavniji neumetnički tekst bez sažimanja ili sa sažimanjem.</p>	<p>CJ.2.3.1. Ume da formuliše svoje mišljenje i da ga javno iskaže služeći se književnim jezikom; izražajno čita i kazuje jednostavnije književnoumetničke tekstove; prepričava duži jednostavniji neumetnički tekst bez sažimanja ili sa sažimanjem.</p>	<p>CJ.3.3.1. U zvaničnim situacijama govori o jednostavnijim temama iz oblasti jezika, književnosti i kulture koristeći se korektnim jezičkim izrazom; izražajno čita i kazuje književnoumetničke tekstove srednje složenosti; prepričava neumetnički tekst srednje složenosti bez sažimanja ili sa sažimanjem; govori uz prezentaciju.</p>
<p>CJ.1.3.2. Sastavlja govoreni ili pisani tekst jednostavne strukture služeći se opisom, pripovedanjem i izlaganjem (imajući na umu publiku kojoj se obraća); sastavlja jednostavan govoreni ili pisani tekst o doživljaju književnog dela i o temama iz svakodnevnog života i sveta mašte.</p>	<p>CJ.2.3.2. Sastavlja složeniji govoreni ili pisani tekst služeći se opisom, pripovedanjem i izlaganjem, u skladu sa zadatom temom; sastavlja koherentan govoreni ili pisani tekst povodom tumačenja jednostavnijeg književnog dela.</p>	<p>CJ.3.3.2. Sastavlja jednostavniji govoreni ili pisani argumentativni tekst; sastavlja celovit govoreni ili pisani tekst povodom tumačenja književnog dela dobro raspoređujući osnovne i dodatne informacije i navodeći primere; piše sastave u kojima prikazuje stvarna ili izmišljena iskustva, likove ili događaje.</p>
<p>CJ.1.3.3. Sastavlja razumljivu, gramatički ispravnu rečenicu; primenjuje pravopisnu normu u jednostavnim primerima i ume da se služi školskim izdanjem Pravopisa; u pisanju izdvaja delove teksta (naslov, pasuse) i organizuje ga u smisaone celine (uvodni, središnji i završni deo teksta); ispravlja uočene greške u tekstu.</p>	<p>SJ.2.3.3. Piše jasnim rečenicama; primenjuje pravopisna pravila u složenijim primerima; ume u pisanju da izdvoji naslove i podnaslove; ispravlja tekst, po potrebi: menja plan, preuređuje sadržaj ili pokušava sasvim nov pristup.</p>	<p>SJ.3.3.3. Dosledno primenjuje pravopisnu normu (iz svake pravopisne oblasti predviđene obaveznim školskim programom); sastavlja tekst u kojem tema, kompozicija, sadržaj i stil odgovaraju zadatku, svrsi i čitalačkoj publici kojoj je tekst namenjen.</p>
<p>SJ.1.3.4. Čita kraće jednostavnije tekstove (književnoumetničke tekstove, stručne i naučnopopularne tekstove iz oblasti nauke o jeziku i književnosti, tekstove iz medija³) u različite svrhe (informisanje, učenje, lični razvoj, estetski doživljaj,</p>	<p>SJ.2.3.4. Čita duže jednostavnije tekstove (književnoumetničke tekstove, stručne i naučnopopularne tekstove iz oblasti nauke o jeziku i književnosti, tekstove iz medija) u različite svrhe (informisanje, učenje, lični razvoj, estetski doživljaj,</p>	<p>SJ.3.3.4. Čita tekstove srednje složenosti (književnoumetničke tekstove, stručne i naučnopopularne tekstove iz oblasti nauke o jeziku i književnosti, tekstove iz medija) u različite svrhe (informisanje, učenje, lični razvoj, estetski doživljaj,</p>

zabava...); parafrazira ih.	zabava...); primenjuje šire strategije čitanja (npr. traga za važnim informacijama, povezuje tekst sa prethodnim znanjem, postavlja pitanja i predviđa tokom čitanja).	zabava...); primenjuje strategije čitanja u skladu sa žanrom i tokom čitanja koriguje svoje zaključke o značenju teksta.
CJ.1.3.5. Razume kraći jednostavniji književni i neumetnički tekst: pronalazi eksplicitno i implicitno sadržane informacije, izdvaja glavne ideje teksta; prati razvoj određene ideje u tekstu; poredi osnovne informacije i ideje iz dvaju ili više kraćih jednostavnijih tekstova	SJ.2.3.5. Razume duži jednostavniji književni i neumetnički tekst: pronalazi eksplicitno i implicitno sadržane informacije, izdvaja glavne ideje teksta; prati razvoj određene ideje u tekstu; poredi osnovne informacije i ideje iz dvaju ili više tekstova.	SJ.3.3.5. Razume književni i neumetnički tekst srednje složenosti: pronalazi eksplicitno i implicitno sadržane informacije, izdvaja glavne ideje teksta; prati razvoj određene ideje u tekstu; poredi osnovne informacije i ideje iz dvaju ili više tekstova.
CJ.1.3.6. Kritički promišlja kraći jednostavniji književni i neumetnički tekst (npr. iznosi svoj stav: da li mu se tekst dopada, da li mu je zanimljiv/neobičan; da li mu pričinjava teškoće prilikom čitanja; da li je dovoljno informativan za učenje određene oblasti jezika i književnosti i sl.) i to obrazlaže.		SJ.3.3.6. Kritički promišlja književni i neumetnički tekst srednje složenosti (npr. razlikuje objektivnu/verodostojnu činjenicu od autorove interpretacije).

Program nastave i učenja u sedmom razredu

Naziv predmeta	SRPSKI JEZIK I KNJIŽEVNOST
Cilj	Ciljevi učenja Srpskog jezika i književnosti jesu da se učenik osposobi da pravilno koristi srpski jezik u različitim komunikativnim situacijama, u govoru i pisanju; da kroz čitanje i tumačenje književnih dela razvija čitalačke kompetencije koje, uz književno znanje, obuhvataju emocionalno i fantazijsko uživanje, živo pamćenje, istraživačko posmatranje; podstiču imaginaciju i umetnički senzibilitet, estetsko doživljavanje i kritičko mišljenje, moralno prosuđivanje i asocijativno povezivanje; da se odgovarajućim vrstama čitanja osposobljava da usmereno pristupa delu i prilikom tumačenja otkriva različite slojeve i značenja; da stiče osnovna znanja o mestu, ulozi i značaju jezika i književnosti u kulturi, kao i o medijskoj pismenosti; da stiče i razvija najšira humanistička znanja i da nauči kako funkcionalno da povezuje sadržaje predmetnih oblasti.

Razred	Sedmi
Godišnji fond časova	144 časa
Nedeljni fond časova	4 časa

ISHODI Po završetku razreda učenik će biti u stanju da:	OBLAST/ TEMA	SADRŽAJI
<p>koristi književne termine i pojmove obrađivane u prethodnim razredima i povezuje ih sa novim delima koja čita;</p> <p>istakne univerzalne vrednosti književnog dela i poveže ih sa sopstvenim iskustvom i okolnostima u kojima živi;</p> <p>čita sa razumevanjem različite vrste tekstova i komentariše ih, u skladu sa uzrastom;</p> <p>razlikuje narodnu od autorske književnosti i odlike književnih rodova i osnovnih književnih vrsta;</p> <p>razlikuje osnovne odlike stiha i strofe –ukrštenu, obgrljenu i parnu rimu; slobodni i vezani stih; refren;</p> <p>tumači motive (prema njihovom sadejstvu ili kontrastivnosti) i pesničke slike u odabranom lirskom tekstu;</p> <p>lokalizuje književna dela iz obaveznog školskog programa;</p> <p>razlikuje etape dramske radnje;</p> <p>razlikuje autora književnoumetničkog teksta od naratora, dramskog lica ili lirskog subjekta;</p> <p>razlikuje oblike kazivanja</p>	KNJIŽEVNOST	<p>LEKTIRA</p> <p>LIRIKA</p> <p>Jovan Dučić: Podne</p> <p>· Milan Rakić: Božur</p> <p>· Vladislav Petković Dis: Među svojim</p> <p>· Milutin Bojić: Plava grobnica</p> <p>· Desanka Maksimović: Krvava bajka</p> <p>· Stevan Raičković: Posle kiše</p> <p>· Jovan Jovanović Zmaj: Jututunska juhahaha</p> <p>· Rabindranat Tagore: Papirni brodovi</p> <p>· Vislava Šimborska: Oblaci</p> <p>EPIKA</p> <p>· Narodna bajka (jedna po izboru): Međedović / Čudotvorni prsten / Zlatoruniovan</p> <p>· Stefan Mitrov Ljubiša: Kanjoš</p> <p>Macedonović (odlomak)</p> <p>· Radoje Domanović: Vođa (odlomak)</p> <p>· Petar Kočić: Kroz mećavu</p> <p>· Ivo Andrić: Jelena, žena koje nema (odlomak)</p> <p>· Danilo Kiš: Priča o pečurkama / Eolska harfa</p> <p>· Alfons Dode: Poslednji čas / Vladimir Nabokov: Loš dan</p> <p>· Dnevnik Ane Frank (odlomak)</p> <p>· Efraim Kišon: Kod kuće je najgore (jedna priča po izboru)</p> <p>· Aforizmi (Dušan Radović i drugi)</p> <p>DRAMA</p> <p>Branislav Nušić: Vlast (odlomak)</p>

(forme pripovedanja);
 identifikuje jezičko-stilska
 izražajna sredstva i razume
 njihovu funkciju;
 analizira idejni sloj
 književnog dela služeći se
 argumentima iz teksta;
 – uoči razlike u
 karakterizaciji likova prema
 osobinama: fizičkim,
 govornim, psihološkim,
 društvenim i etičkim;
 razlikuje humoristički od
 ironičnog i satiričnog tona
 književnog dela;
 – kritički promišlja o smislu
 književnog teksta i
 argumentovano obrazloži
 svoj stav;
 – dovede u vezu značenje
 poslovice i izreka sa
 idejnim slojem teksta;
 prepozna nacionalne
 vrednosti i neguje
 kulturnoistorijsku baštinu;
 razmotri aspekte rodne
 ravnopravnosti u vezi sa
 likovima književno-
 umetničkih tekstova;
 preporuči književno delo uz
 kratko obrazloženje;
 – uporedi književno i
 filmsko delo nastalo po
 istom predlošku, pozorišnu
 predstavu i dramski tekst;

razlikuje glagolske načine i
 nelične glagolske oblike i
 upotrebi ih u skladu sa
 normom;
 odredi vrste nepromenljivih
 reči u tipičnim
 slučajevima;
 uoči delove imeničke
 sintagme;
 razlikuje gramatički i
 logički subjekat;
 razlikuje složeni glagolski
 predikat od zavisne rečenice

Vida Ognjenović: Kanjoš Macedonović
 (odlomak o susretu Kanjoša i Furlana)

NAUČNOPOPULARNI I INFORMATIVNI TEKSTOVI

Obavezna dela

Mihajlo Pupin: Sa pašnjaka do naučenjaka
 (odlomak)

Jelena Dimitrijević:

Sedam mora i tri okeana (odlomak) / Miloš
 Crnjanski: Naša nebesa („Krf, plava
 grobnica“ – odlomak)

Jedno delo po izboru

1. Jovan Cvijić: Ohridsko jezero (odlomak)
 / Peđa Milosavljević: Potera za pejzažima
2. Svetlana Velmar Janković: Srpski
 Beograd despota Stefana (Kapija Balkana)
3. Umetnički i naučnopopularni tekstovi o
 prirodnim lepotama i kulturnoistorijskim
 spomenicima zavičaja
4. Izbor iz enciklopedija i časopisa za decu

DOMAĆA LEKTIRA

1. Epske narodne pesme pokosovskog
 tematskog kruga (Smrt vojvode Prijezde,
 Dioba Jakšića i pesma po izboru)
2. Epske narodne pesme o hajducima i
 uskocima (Mali Radojica, Stari Vujadin,
 Starina Novak i knez Bogosav; Ivo
 Senković i aga od Ribnika, Ropstvo
 Janković Stojana)
3. Sveti Sava u književnosti:
 - odlomak iz Žitija Svetog Simeona (o
 oproštaju oca od sina);
 - izbor iz narodnih priča i predanja (na
 primer Sveti Sava i đavo, legende o
 Svetom Savi);
 - izbor iz autorske poezije o Sv. Savi (na
 primer Matija Bečković: Priča o Svetom
 Savi)
4. Miroslav Antić: Plavi čuperak i Šašava
 knjiga (izbor)
5. Antoan de Sent Egziperi: Mali Princ;
 Momo Kapor: Mali Princ
6. Jovan Sterija Popović: Pokondirena

sa veznikom da;
 prepozna vrste naporednih odnosa među rečeničnim članovima i nezavisnim rečenicama;
 identifikuje vrste zavisnih rečenica;
 iskaže rečenični član rečju, predložko-padežnom konstrukcijom, sintagmom i rečenicom;
 primeni osnovna pravila kongruencije u rečenici;
 dosledno primeni pravopisnu normu;
 – razlikuje dugosilazni i dugouzlazni akcenat;

– govori na zadatu temu poštujući književnojezičku normu;
 – razlikuje književnoumetnički od publicističkog funkcionalnog stila;
 – sastavi koherentan pisani tekst u skladu sa zadatom temom narativnog i deskriptivnog tipa;
 – napiše jednostavniji argumentativni tekst pozivajući se na činjenice;
 – koristi tehnički i sugestivni opis u izražavanju;
 – prepozna citat i fusnote i razume njihovu ulogu;
 – pronađe potrebne informacije u nelinearnom tekstu;
 – napiše elektronsku (imejl, SMS) poruku poštujući normativna pravila;
 – primeni različite strategije čitanja (informativno, doživljajno, istraživačko i dr.);
 – sastavi tekst reportažnog tipa (iskustveni ili

tikva

7. Dušan Kovačević: Svemirski zmaj
 8. Dejan Aleksić: Cipela na kraju sveta / Igor Kolarov: Dvanaesto more

DOPUNSKI IZBOR LEKTIRE
 (birati 3 dela)

Milorad Pavić: Ruski hrt (odlomak)
 Turgenjev: Šuma i stepa
 Anton Pavlovič Čehov: Činovnikova smrt
 Janko Veselinović: Hajduk Stanko (odlomak iz prvog dela romana)
 Gordana Maletić: Katarke Beograda (priča Zebnja i druge)
 Uroš Petrović: Zagonetne priče
 Aleksandar Manić: U svitanje sveta
 Jasminka Petrović: Leto kad sam naučila da letim
 Gradimir Stojković: Hajduk u Beogradu
 0). Kornelija Funke: Srce od mastila
 1. Dušica Lukić: Zemlja je u kvaru (izbor)
 2. Gordana Brajović: iz zbirke pesama Indija, Indija (Prolazi slon pun mirisa, Prolazi slon pun Himalaja)
 3. Dušan Pop Đurđev: Let lionskog Ikara

KNJIŽEVNI TERMINI I POJMOVI

Opkoračenje. Refren. Cezura.
 Vezani i slobodni stih.
 autorske lirske pesme: refleksivna i satirična pesma.
 Jezičko-stilska izražajna sredstva: metafora, alegorija, gradacija, slovenska antiteza, figure ponavljanja (asonanca i aliteracija).

Funkcija motiva u kompoziciji lirske pesme.
 Pesma u prozi.

Fabula i siže.
 Statički i dinamički motivi.
 Kompozicija. Epizoda.
 Idejni sloj književnog teksta. Humor, ironija i satira.
 Vrste karakterizacije književnog lika.

fiktionalni); – pravilno upotrebi frazeologizme i ustaljene izraze koji se javljaju u literarnim i medijskim tekstovima namenjenim mladima.		Unutrašnji monolog. Hronološko i retrospektivno pripovedanje. Dnevnik. Putopis. Autobiografija. Legendarna priča. Predanja o postanku bića, mesta i stvari. Aforizam. Poslovice, izreke; pitalice; zagonetke. Dramska radnja; etape dramske radnje: uvod, zaplet, vrhunac, peripetija, rasplet. Dramska situacija. Drama u užem smislu.	
	JEZIK	Gramatika	Građenje i osnovna značenja glagolskih oblika: futur II, imperativ, potencijal; trpni gl. pridev, gl. prilog sadašnji i gl. prilog prošli. Podela glagolskih oblika na proste i složene i na lične (vremena i načini) i nelične. Nepromenljive vrste reči: veznici, rečce, uzvici. Pojam sintagme (glavni član i zavisni članovi); vrste sintagmi: imeničke, pridevske, priloške i glagolske. Atribut u okviru sintagme. Logički subjekat. Složeni glagolski predikat. Naporedni odnosi među rečeničnim članovima – sastavni, rastavni i suprotni. Pojam komunikativne i predikatske rečenice. Nezavisne predikatske rečenice – naporedni odnosi među nezavisnim rečenicama (sastavni, rastavni, suprotni). Zavisne predikatske rečenice (izrične, odnosne, mesne, vremenske, uzročne, uslovne, dopusne, namerne, posledične i poredbene). Rečenični članovi iskazani rečju, predložko-padežnom konstrukcijom, sintagmom i rečenicom. Kongruencija – osnovni pojmovi.
		Pravopis	Pravopisna rešenja u vezi sa obrađenim glagolskim oblicima. Interpunkcija u vezi sa zavisnim rečenicama (zapeta, tačka i zapeta). Pisanje skraćenica. pravopisnih znakova.
		Ortoepija	Dugouzlazni i dugosilazni akcenat.

	JEZIČKA KULTURA	<p>Književni i ostali tipovi tekstova u funkciji unapređivanja jezičke kulture.</p> <p>Književnoumetnički i publicistički tekstovi.</p> <p>Usmeni i pismeni sastavi prema unapred zadatim smernicama (ograničen broj reči; zadata leksika; određeni gramatički modeli i sl.).</p> <p>Tekst zasnovan na argumentima.</p> <p>Tehnički i sugestivni opis.</p> <p>Reportaža.</p> <p>Citati i fusnote iz različitih književnih i neumetničkih tekstova.</p> <p>Nelinearni tekstovi: tabele, legende, grafikoni, mape uma i drugo.</p> <p>Govorne vežbe: interpretativno-umetničke (izražajno čitanje, recitovanje); vežba argumentovanja (debatni razgovor).</p> <p>Pravopisne vežbe: diktat, ispravljanje pravopisnih grešaka u tekstu; zapeta u zavisnosloženim rečenicama; glagolski oblici; elektronske poruke.</p> <p>Jezičke vežbe: dopunjavanje teksta različitim oblicima promenljivih reči; dopunjavanje teksta nepromenljivim rečima; obeležavanje komunikativne rečenice u tekstu; iskazivanje rečeničnog člana na više načina (reč, sintagma, predložko-padežna konstrukcija, rečenica); frazeologizmi (razumevanje i upotreba) i druge.</p> <p>Pismene vežbe i domaći zadaci i njihova analiza na času.</p> <p>Četiri školska pismena zadatka – po dva u svakom polugodištu.</p>
--	-----------------	--

Pojedini nastavni sadržaji za koje nastavnik proceni da se tokom godine ne mogu realizovati na redovnim časovima, mogu se planirati za obradu na časovima projektne nastave, ambijentalne, kao i na časovima dodatnog rada i rada u sekcijama.

UPUTSTVO ZA DIDAKTIČKO-METODIČKO OSTVARIVANJE PROGRAMA

Program nastave i učenja Srpskog jezika i književnosti čine tri predmetne oblasti: Književnost, Jezik i Jezička kultura. Preporučena distribucija časova po predmetnim oblastima je sledeća: Književnost – 54 časa, Jezik – 52 časa i Jezička kultura – 38 časova. Ukupan fond časova, na godišnjem nivou, iznosi 144 časa. Sve tri oblasti programa nastave i učenja se prožimaju i nijedna se ne može izučavati izolovano i bez sudejstva sa drugim oblastima.

Program nastave i učenja Srpskog jezika i književnosti zasnovan je na ishodima, odnosno na procesu učenja i učeničkim postignućima. Ishodi predstavljaju opis integrisanih znanja, veština, stavova i vrednosti koje učenik gradi, proširuje i produbljuje kroz sve tri predmetne oblasti ovog predmeta.

4. PLANIRANJE NASTAVE I UČENJA

Program nastave i učenja orijentisan na ishode nastavniku daje veću slobodu u kreiranju i osmišljavanju nastave i učenja. Uloga nastavnika jeste da načine realizacije podučavanja i učenja prilagodi potrebama svakog odeljenja imajući u vidu: sastav odeljenja i karakteristike učenika; udžbenike i druge nastavne materijale koje će koristiti; tehničke uslove, nastavna sredstva i medije kojima škola raspolaže; resurse, mogućnosti, kao i potrebe lokalne sredine u kojoj se škola nalazi. Polazeći od datih ishoda i sadržaja, nastavnik najpre kreira svoj godišnji, tj. globalni plan rada, iz koga će kasnije razvijati svoje operativne planove. Ishodi definisani po oblastima olakšavaju nastavniku dalju operacionalizaciju ishoda na nivou konkretnih nastavnih jedinica. Od nastavnika se očekuje da za svaku nastavnu jedinicu, u fazi planiranja i pisanja pripreme za čas prilagodi ishodima učenja. Tokom planiranja treba, takođe, imati u vidu da se neki ishodi ostvaruju brže i lakše, ali je za većinu ishoda (posebno za predmetnu oblast Književnost) potrebno više vremena, više različitih aktivnosti i rad na različitim tekstovima. Preporučeni ishodi nisu diferencirani prema nivoima učeničkih postignuća. Oni predstavljaju obavezne delove opisa standarda i mogu se usitnjavati ili širiti, u zavisnosti od učeničkih individualnih mogućnosti i drugih nastavnih potreba. U fazi planiranja nastave i učenja veoma je važno imati u vidu da je udžbenik nastavno sredstvo i da on ne određuje sadržaje predmeta. Zato je potrebno sadržajima datim u udžbeniku pristupiti selektivno i u odnosu na predviđene ishode koje treba dostići. Pored toga što učenike treba da osposobi za korišćenje udžbenika, kao jednog od izvora znanja, nastavnik valja da ih uputi u načine i oblike upotrebe drugih izvora saznavanja.

II. OSTVARIVANJE NASTAVE I UČENJA

KNJIŽEVNOST

Okosnicu programa književnosti čine tekstovi iz lektire. Lektira je razvrstana po književnim rodovima – lirika, epika, drama i obogaćena izborom nefikcionalnih, naučnopopularnih i informativnih tekstova. Izbor dela je u najvećoj meri zasnovan na principu prilagođenosti uzrastu. Uz tekstove koje je potrebno obraditi na času dat je i spisak domaće lektire. Cilj obrade dela u okviru domaće lektire je formiranje, razvijanje ili negovanje čitalačkih navika kod učenika. Obimnija dela učenici mogu čitati preko raspusta, čime se podstiče razvijanje kontinuirane navike čitanja.

Uz obavezni spisak dela za obradu dodat je dopunski izbor tekstova. Izborni deo dopušta nastavniku veću kreativnost u dostizanju ishoda.

Uz dominantan korpus tekstova kanonskih pisaca kojim se utiče na formiranje estetskog ukusa učenika, izgrađuje i bogati svest o prirodi nacionalne književnosti (i vrednostima klasika svetske književnosti), ali i kulturnom i nacionalnom identitetu. Cilj uvođenja savremenih književnih dela koja još nisu postala deo kanona jeste da se po svojoj motivskoj ili tematskoj srodnosti vežu za postojeće teme i motive u okviru nastavnog programa i da se takvim primerima pokaže kako i savremeni pisci promišljaju epsku narodnu tradiciju ili teme prijateljstva, etičnosti, razvijaju imaginaciju i empatiju, čime će se bogatiti vertikalno čitalačko iskustvo učenika i osavremeniti pristup nastavi. Preko izvesnog broja književnih dela savremenih pisaca, učenici će biti u prilici da kritički sameravaju poetiku njihovih dela sa kanonskim vrednostima

Izbor dela omogućava primenu komparativnog pristupa proučavanju literarnog stvaralaštva, uz odabir različitih nivoa obrade: interpretacije, prikaza ili osvrta. Razlike u ukupnoj umetničkoj i informativnoj vrednosti pojedinih tekstova utiču na odgovarajuća metodička rešenja (prilagođavanje čitanja vrsti teksta, opseg tumačenja teksta u zavisnosti od složenosti njegove strukture, povezivanje i grupisanje sa odgovarajućim sadržajima iz drugih predmetnih područja – gramatike, pravopisa i jezičke kulture i sl.).

Tekstovi iz dopunskog dela programa treba da posluže nastavniku i pri obradi nastavnih jedinica iz gramatike, kao i za obradu i utvrđivanje sadržaja iz jezičke kulture. Dela koja neće obrađivati nastavnik treba da preporuči učenicima za čitanje u slobodno vreme.

Novi program zasnovan je na uočavanju prirode i uloge književnog dela, kao i uočavanju razlike književnih i neknjiževnih tekstova, odnosno njihovoj većoj korelativnosti. Učenici treba da budu osposobljeni da razlikuju osobenosti književnog teksta (konotativnost, književni postupci, slikovitost, ritmičnost i sl.) u odnosu na denotativnost, informativnost i kazivanje zasnovano na činjenicama i podacima u različitim vidovima neknjiževnih tekstova. Korelativnost je omogućena adekvatnim kombinovanjem obaveznih i izbornih dela.

Isti tekst može se povezivati sa drugima na različite načine, prema različitim motivima ili tonu pripovedanja, u sklopu projektne nastave, koja se bazira na ishodima, a ne na sadržajima učenja. Predloženi obavezni, književni, naučopopularni i informativni tekstovi i sadržaj obavezne domaće lektire, kao i primeri iz dopunskog izbora, prilikom osmišljavanja godišnjeg plana rada, a potom i pri oblikovanju orijentacionih, mesečnih planova rada, mogu se tematski povezivati. Pored toga, neophodno je uspostaviti i uravnoteženu distribuciju nastavnih jedinica vezanih za sve podoblasti predmeta, funkcionalno povezati sadržaje iz jezika i književnosti (gde god je to moguće) i ostaviti dovoljno časova za utvrđivanje i sistematizaciju gradiva.

Sa spiska dopunskog izbora nastavnik bira ona dela koja će, uz obavezni deo lektire, činiti tematsko-motivske celine. Nastavnik može grupisati i povezivati po srodnosti dela iz obaveznog i dopunskog programa na mnogo načina. Mogući primeri funkcionalnog povezivanja nastavnih jedinica mogu biti sledeći (nikako i jedini).

Junaci/heroji, borci za slobodu (hajduci i uskoci): narodne epske pesme; S. Mitrov Ljubiša, Kanjoš Macedonović; V. Ognjenović, Kanjoš Macedonović; J. Veselinović, Hajduk Stanko; M. Bojić, Plava grobnica; M. Crnjanski, Naša nebesa („Krf, plava grobnica“ – odlomak); D. Maksimović, Krvava bajka.

Heroine (istaknuti ženski likovi u različitim epohama): Smrt vojvode Prijезде, Dioba Jakšića; V. Petković Dis, Među svojim; Dnevnik Ane Frank; lik majke u Pupinovom delu Sa pašnjaka do naučenjaka; putopisna perspektiva putnice u Sedam mora i tri okeana.

Sudbine nastavnika i đaka – čuvara jezika i kulture: A. Dode, Poslednji čas; D. Maksimović, Krvava bajka; Dnevnik Ane Frank; M. Pupin, Sa pašnjaka do naučenjaka.

Razmišljanje o sebi i svetu: S. Raičković, Posle kiše; R. Tagore, Papirni brodovi; V. Šimborska, Oblaci; pesme u prozi G. Brajović; Dnevnik Ane Frank; D. Kiš, Eolska harfa; I. Andrić: Jelena, žena koje nema; aforizmi.

Odrastanje u različitim vremenima i kulturama: A. Manić, U svitanje sveta; G. Maletić, Zebnja i dr.; M. Pupin, Sa pašnjaka do naučenjaka; V. Petković Dis, Među svojim; Dnevnik Ane Frank; E. Kišon, Kod kuće je najgore; D. Kiš, Priča o pećurkama, Eolska harfa; V. Nabokov: Loš dan; M. Antić: Plavi čuperak / Šašava knjiga; G. Stojković, Hajduk u Beogradu; D. Kovačević, Svemirski zmaj; J. Petrović, Leto kad sam naučila da letim; M. Kapor, Mali princ.

Dete i porodica: M. Pupin, Sa pašnjaka do naučenjaka; P. Kočić, Kroz mećavu; V. Petković Dis, Među svojim; Dnevnik Ane Frank; M. Antić: Plavi čuperak / Šašava knjiga; G. Stojković, Hajduk u Beogradu; D. Kiš, Priča o pećurkama, Eolska harfa; V. Nabokov, Loš dan; E. Kišon, Kod kuće je najgore; J. Petrović, Leto kad sam naučila da letim.

Opisivanje prostora u različitim vremenskim uslovima: J. Dučić, Podne; M. Rakić, Božur; S. Raičković, Posle kiše; P. Kočić, Kroz mećavu; P. Milosavljević: Potera za pejzažima; M. Pavić, Ruski hrt, Turgenjev, Šuma i stepa; J. Dimitrijević, Sedam mora i tri okeana; J. Cvijić, Ohridsko jezero; G. Maletić, Katarke Beograda; G. Brajović, Prolazi slon pun mirisa.

Humor, ironija i satira: aforizmi; D. Kovačević, Svemirski zmaj; J. Jovanović Zmaj, Jututunska juhahaha; B. Nušić, Vlast; R. Domanović, Vođa; J. Sterija Popović, Pokondirena tikva, A. Pavlović Čehov, Činovnikova smrt; D. Aleksić: Cipela na kraju sveta.

Književna dela koja su doživela pozorišno izvođenje ili ekranizaciju mogu poslužiti za komparativnu analizu i uočavanje razlike između književne i pozorišne/filmske (adaptirane, izmenjene) fabule i izraza (u slučaju dramatizacije Kočićeve priče, drame B. Nušića, V. Ognjenović, D. Kovačevića, Dnevnika Ane Frank ili ekranizacije Egziperijevog Malog princa / romana

Kornelije Funke), čime učenici mogu doći do zaključka o prirodi različitih medija i razvijati svoju medijsku pismenost. Učenici se mogu uputiti i na filmove sa tematikom sličnom pročitanim književnim tekstovima i dodatno povezati obradu jedne tematsko-motivske celine. Kroz uporednu analizu filma i književnog dela, učenici treba da razumeju da je film nezavisno umetničko ostvarenje a ne prepričavanje knjige, odnosno da je knjiga samo predložak za novo, originalno umetničko delo.

Predviđeni časovi u okviru podoblasti Jezička kultura u određenom obimu izjednačeni su sa časovima utvrđivanja sadržaja iz podoblasti Književnost, što doprinosi funkcionalnom povezivanju nastavnog gradiva.

Sa pojedinim elementima medijske pismenosti učenike treba upoznati takođe kroz korelaciju: sa pojmom dečji časopis ili enciklopedija za decu upoznati se na konkretnom tekstu iz časopisa / enciklopedije po izboru (sadržaj teksta treba da bude u vezi sa lektinom).

Pored korelacije među tekstovima, neophodno je da nastavnik uspostavi vertikalnu korelaciju.

Nastavnik se prethodno obavezno upoznaje sa sadržajima Srpskog jezika i književnosti iz prethodnih razreda radi uspostavljanja principa postupnosti i sistematičnosti.

Nastavnik, takođe, treba da poznaje sadržaje drugih predmeta koji se obrađuju u petom, šestom i sedmom razredu osnovne škole, koji koreliraju s predmetom Srpski jezik i književnost.

Horizontalnu korelaciju nastavnik uspostavlja, pre svega, sa nastavom istorije, likovne kulture, muzičke kulture, verske nastave i građanskog vaspitanja.

Učenici treba da razumeju fiktionalnu prirodu književnog dela i njegovu autonomnost (odnosno da prave razliku između lirskog subjekta i pesnika, pripovedača i pisca), kao i činjenicu da književno delo oblikuje jednu moguću sliku stvarnosti. Poređenje književnog i naučnopopularnog teksta o istoj temi (npr. srednjovekovni način života u Beogradu za vreme Despota Stefana Lazarevića u književnom tekstu Gordane Maletić i naučnopopularnom tekstu Svetlane Velmar Janković) omogućava učeniku da lakše uoči tu vrstu razlike. U sedmom razredu uvode se i neki granični, nefiktionalni žanrovi: dnevnik, putopis i autobiografija, pa učenici treba da razumeju kako se i u tekstovima koji počivaju na stvarnosnom iskustvu primenjuju književni postupci.

Pri obradi teksta primenjivaće se u većoj meri jedinstvo analitičkih i sintetičkih postupaka i gledišta. U skladu sa ishodom, učenike treba navikavati da svoje utiske, stavove i sudove o književnom delu detaljnije dokazuju činjenicama iz samoga teksta i tako ih osposobljavati za samostalan iskaz, istraživačku delatnost i zauzimanje kritičkih stavova.

Obrada književnog dela poželjno je da bude protkana rešavanjem problemskih pitanja koja su podstaknuta tekstom i umetničkim doživljavanjem. Mnogi tekstovi, a pogotovu odlomci iz dela, u nastavnom postupku zahtevaju umesnu lokalizaciju, često i višestruku. Situiranje teksta u vremenske, prostorne i društveno-istorijske okvire, kao i obaveštenja o bitnim sadržajima koji prethode odlomku – sve su to uslovi bez kojih se u brojnim slučajevima tekst ne može intenzivno doživeti i pravilno shvatiti.

Prilikom tumačenja teksta učenike treba navikavati da svoje utiske, stavove i sudove o književnom delu detaljnije dokazuju činjenicama iz samoga teksta (i to eksplicitno i implicitno sadržane informacije) i tako ih osposobljavati za samostalan iskaz, istraživačku delatnost i zauzimanje kritičkih stavova, s posebnom pažnjom na zauzimanje različitih pozicija u odnosu na tekst i uvažavanje individualnog razumevanja smisla književnog teksta. Učenike u ovom uzrastu treba podsticati da aktuelizuju svet književnog dela, odnosno da ga dovedu u vezu sa sopstvenim iskustvom, razmišljanjima i svetom u kojem žive (posebno u vezi sa reflektivnim pesmama i satiričnim delima).

U nastavnoj interpretaciji književnoumetničkog dela objedinjavajući i sintetički činovi mogu biti: umetnički doživljaji, tekstovne celine, bitni strukturni elementi (tema, motivi, pesničke slike, fabula, odnosno siže, književni likovi, smisao i značenje teksta, motivacioni postupci, kompozicija), forme pripovedanja (oblici izlaganja), jezičko-stilski postupci i literarni (književnoumetnički) problemi.

Književnoteorijske pojmove učenici će upoznavati uz obradu odgovarajućih tekstova i pomoću osvrta na prethodno čitalačko iskustvo. U programu nisu navedeni svi pojmovi i vrste književnih dela predviđeni za usvajanje u prethodnim razredima, ali se očekuje će se nastavnik nasloniti na stečeno znanje učenika, obnoviti ga i produbiti na primerima, shodno starijem uzrastu. Obnavljanje i povezivanje književnih termina i pojmova obrađivanih u prethodnim razredima sa novim delima koja se obrađuju u ovom razredu je obavezno. U pogledu razumevanja lirskih književnih dela na postojeće znanje o vrstama stihova, strofa i rime nadovezuju se pojmovi cezure i opkoračenja, uočavanje razlike između vezanog i slobodnog stiha, i pesme u stihu i prozi. Obnavljaju se i proširuju znanja o rodoljubivoj poeziji, savladava se smisao socijalnih motiva u predloženim pesmama ili pričama, usvajaju se nove vrste lirskih pesama (refleksivna i satirična). Znanje o stilskim figurama dopunjava se kontrastom, hiperbolom, metaforom, alegorijom, slovenskom antitezom, asonancom i aliteracijom. Postojeća znanja o elementima epskog dela (pojam motiva, razlika fabule i sižea), o kompoziciji i oblicima kazivanja / pripovedanja blago se usložnjavaju i produbljuju (uvođenje pojmova o statičkim i dinamičkim motivima, o epizodi, unutrašnjem monologu, razlikovanje hronološkog i retrospektivnog pripovedanja). Znanje o narodnoj epici proširuje se uvođenjem legendarne priče i etnoloških i kulturno-istorijskih predanja (koja ne treba terminološki imenovati, zbog toga su samo opisno naznačena u programu).

U prethodnim razredima učenik je podstican da uočava smisao smešnog i humorističnog na primerima iz lektire i da razlikuje humoristički, ditirambski i elegični ton u pevanju/pripovedanju/dramskoj radnji. Ta umenja treba produbiti uočavanjem razlika između humorističkog, ironijskog i satiričnog tona u pevanju / pripovedanju i dovođenjem osnovnog tona pevanja / pripovedanja u vezu sa idejnim slojem teksta. Takođe, pošto ovladaju pojmom motivacije, učenici treba da razviju sposobnost razlikovanja realističke i natprirodne motivacije (i njenih različitih vidova: čudesne motivacije u narodnoj bajci, fantastike i naučne fantastike u umetničkoj književnosti) na odabranim primerima iz lektire.

Jezičko-stilskim izražajnim sredstvima prilazi se s doživljajnog stanovišta; polaziće se od izazvanih umetničkih utisaka i estetičke sugestije, pa će se potom istraživati njihova jezičko-stilska uslovljenost.

Tokom obrade književnih dela, kao i u okviru govornih i pismenih vežbi, nastojaće se da učenici budu u stanju da načine različite vrste karakterizacije likova: otkrivaju što više osobina, osećanja i duševnih stanja književnih likova (prema osobinama: fizičkim, govornim, psihološkim, društvenim i etičkim), da izražavaju svoje stavove o njihovim postupcima i da pokušaju da ih sagledaju iz različitih perspektiva.

Ishodi vezani za nastavnu oblast književnost zasnovani su na čitanju. Kroz čitanje i tumačenje književnih dela učenik razvija čitalačke kompetencije koje podrazumevaju ne samo istraživačko posmatranje i sticanje znanja o književnosti, već podstiču i razvijaju emocionalno i fantazijsko uživanje, imaginaciju, estetsko doživljavanje, bogate asocijativne moći, umetnički senzibilitet, kritičko mišljenje i izgrađuju moralno prosuđivanje. Razni oblici čitanja su osnovni preduslov da učenici u nastavi stiču saznanja i da se uspešno uvode u svet književnog dela. Osim doživljajnog čitanja učenike sve više treba usmeravati na istraživačko čitanje (čitanje prema istraživačkim zadacima, čitanje iz različitih perspektiva i sl.) i osposobljavaju da iskažu svoj doživljaj umetničkog dela, uvide elemente od kojih je delo sačinjeno i razumeju njihovu ulogu u izgradnji sveta dela. Povećan broj dopunskog izbora lektire ukazuje na mogućnost obrade pojedinih predloženih sadržaja (književnih dela) na časovima dodatne nastave.

Preporučuje se da učenici u nastavi koriste elektronski dodatak uz udžbenik, ukoliko za to postoji mogućnost u školi.

JEZIK

U nastavi jezika učenici se osposobljavaju za pravilnu usmenu i pisanu komunikaciju standardnim srpskim jezikom. Otuda zahtevi u ovom programu nisu usmereni samo na usvajanje jezičkih pravila i gramatičke norme, već i na razumevanje njihove funkcije i pravilnu primenu u usmenom i

pismenom izražavanju.

Kada se u sadržajima programa navode nastavne jedinice koje su učenici već obrađivali u prethodnim razredima, podrazumeva se da se stepen usvojenosti i sposobnost primene ranije obrađenog gradiva proverava, a ponavljanje i uvežbavanje na novim primerima prethodi obradi novih sadržaja, čime se obezbeđuje kontinuitet rada i sistematičnost u povezivanju novog gradiva sa postojećim znanjima.

Gramatika

Osnovni programski zahtev u nastavi gramatike jeste da se učenicima jezik predstavi i tumači kao sistem. Nijedna jezička pojava ne bi trebalo da se izučava izolovano, van konteksta u kojem se ostvaruje njena funkcija (u svakoj pogodnoj prilici mogu se znanja iz gramatike staviti u funkciju tumačenja teksta, kako umetničkog tako i naučnopopularnog). Jedan od izrazito funkcionalnih postupaka u nastavi gramatike jesu vežbanja zasnovana na korišćenju primera iz neposredne govorne prakse, što nastavu gramatike približava životnim potrebama u kojima se primenjeni jezik pojavljuje kao svestrano motivisana ljudska aktivnost. Na ovaj način se kod učenika razvija i svest o važnosti kulture govora, koja je neophodna za svakodnevni život kao deo opšte kulture, a ne samo kao deo nastavnog programa.

Nastava morfologije podrazumeva zaokruživanje znanja o građenju glagolskih oblika. Kao novi sadržaji usvajaju se: građenje i značenje futura II, imperativa i potencijala; trpnog glagolskog prideva, glagolskog priloga sadašnjeg i glagolskog priloga prošlog. Neophodno je povezati nove sadržaje sa gradivom obrađenim u prethodnim razredima, pa pregledom svih obrađenih glagolskih oblika napraviti sintezu i podeliti sve glagolske oblike najpre na lične i nelične, a potom lične glagolske oblike na vremena i načine. Takođe, potrebno je ukazati i na podelu svih glagolskih oblika na proste i složene. Posebno treba obratiti pažnju na futur I kao složeni glagolski oblik, koji se samo zbog pravopisnog rešenja javlja u obliku jedne reči. Futur II treba prvenstveno svrstavati u načine, ali treba napomenuti da se njime mogu izraziti i vremenska značenja (o čemu će više učiti u srednjoj školi). Upotrebu trpnog glagolskog prideva treba objasniti najtipičnijim primerima pasivnih konstrukcija. Sistematizovati podelu vrsta reči usvajanjem novih sadržaja: veznika, reči i uzvika.

Nastava sintakse podrazumeva uvođenje pojma sintagme i uočavanje glavnog i zavisnog člana u okviru nje. Na jasnim i nespornim primerima učenici kroz vežbanja uočavaju glavni i zavisni član, kao i vrstu sintagme. Uvodi se atribut i to kao sintagmatski, a ne rečenični član. Važno je ukazati na to koje vrste reči se javljaju u okviru atributa. U ranijim razredima obrađen je gramatički subjekat, a sada se uvodi i pojam logičkog subjekta. Neophodno je povezivanje sa ranije obrađenim gradivom i na primerima pokazati razliku između gramatičkog i logičkog subjekta. Prosti glagolski predikat je usvojen u ranijim razredima, a sada se uvodi i složeni glagolski predikat. Potrebno je da učenici uoče razliku između složenog predikata i zavisnih rečenica sa veznikom da. Uvodi se pojam komunikativne i predikatske rečenice. Mora se ukazati na nadređeni pojam (komunikativna rečenica) i pokazati odnos ova dva tipa rečenica (jedna komunikativna rečenica može sadržati više predikatskih rečenica). U okviru naporednih odnosa među nezavisnim rečenicama i rečeničnim članovima obrađuju se samo sastavni, rastavni i suprotni odnos. Usvajaju se osnovni tipovi zavisnih rečenica u jednostavnim primerima, a to se povezuje sa morfološkim znanjima o veznicima, s jedne strane, a s druge sa pravopisnim rešenjima u vezi sa zapetom. Novi sadržaji iz sintakse mogu da se sistematizuju i iskazivanjem rečeničnih članova rečju, predložko-padežnom konstrukcijom, sintagmom i rečenicom. Potrebno je ukazati na razliku između sintagme i predložko-padežne konstrukcije. Uvodi se pojam kongruencije koji se ilustruje jednostavnim primerima. Na ovom nivou samo se uvodi pojam, a tipovi kongruencije i druga složena pitanja ostaju za obradu u srednjoj školi.

Pravopis

Sadržaje iz pravopisa neophodno je povezivati sa odgovarajućim temama i na časovima gramatike i na časovima književnosti. Na primer, kada se obrađuje građenje glagolskih oblika, treba obraditi i pravopisna rešenja u vezi sa pisanjem glagolskih oblika. To podrazumeva i obnavljanje naučenog i

usvajanje novih sadržaja (npr. pisanje negacije uz glagole, pisanje oblika u futuru I, oblici pomoćnog glagola u potencijalu, oblici imperativa i sl.). U vezi sa usvajanjem tipova rečenica neophodno je obraditi interpunkciju, prvenstveno, zapetu kao najvažniji interpunkcijski znak. Potrebno je jasno navesti pravila kada se zapeta mora pisati, a kada je zapeta neobavezni znak ili odlika stila. Povezivanje sadržaja iz gramatike i književnosti vrši se analiziranjem upotrebe zapete u izdvojenim rečenicama i uočavanjem upotrebe zapete u književnim delima. U osnovnim crtama potrebno je ukazati na specifičnost književnoumetničkog stila, gde se ponekad, kao rezultat pišćeve kreativnosti, namerno ne primenjuju pravopisna pravila (naročito u poeziji). Kombinovanje pravopisnih znakova usvaja se još u mlađim razredima u vezi sa upravnim govorom, ali se sada ukazuje na ostale tipove kombinovanja pravopisnih znakova, pre svega na upotrebu zapete iza skraćena i rednih brojeva. Pisanje skraćena odnosi se na obnavljanje naučenog u vezi sa skraćenicama, ali i na proširivanje tipova skraćena koje se navode u važećem pravopisu.

Pravopisna pravila se usvajaju putem sistematskih vežbanja (pravopisni diktati, ispravka grešaka u datom tekstu, testovi sa pitanjima iz pravopisa itd.). Takođe, treba podsticati učenike da sami uočavaju i ispravljaju pravopisne greške u SMS komunikaciji, kao i u različitim tipovima komunikacije putem interneta. Pored toga, učenike treba upućivati na služenje pravopisom i pravopisnim rečnikom (školsko izdanje). Poželjno je da nastavnik donosi primerak Pravopisa na čas kad god se obrađuju pravopisne teme (tako bi mogao pojedinačno učenicima zadavati da pronađu reč u pravopisnom rečniku i odrede njen pravilan oblik ili pravilno pisanje).

Ortoepija

Ortoepske vežbe ne treba realizovati kao posebne nastavne jedinice, već uz odgovarajuće teme iz gramatike, ali i na časovima iz književnosti. Na ovom nivou učenici treba da uoče razliku između dugosilaznog i dugouzlaznog akcenta i da pravilno obeleže ove akcente u tipičnim slučajevima. Ukoliko za to postoje mogućnosti, nastavnik bi trebalo da pušta snimke pravilnog izgovora i ukazuje na razlike u izgovoru. Učenike treba navikavati da prepoznaju, reprodukuju i usvoje pravilno akcentovan govor, a u mestima gde se odstupa od akcenatske norme da razlikuju standardni akcent od svoga akcenta, tj. od dijalekatske akcentuacije.

JEZIČKA KULTURA

Jedan od osnovnih zadataka nastave jezičke kulture odnosi se na usavršavanje jezičkoizražajnih sredstava kod učenika, a njen krajnji cilj je da učenici budu osposobljeni za uspostavljanje kvalitetne i svrsishodne komunikacije. Iako je oblast jezičke kulture programski konstituisana kao posebno područje, predviđeno je da se u celokupnoj nastavi srpskog jezika i književnosti povezuje sa drugim dvema oblastima: sa književnošću i sa jezikom. Oblast Jezička kultura obuhvata usmeno i pismeno izražavanje. Pritom, jednaku pažnju bi trebalo posvetiti usmenom i pisanom izražavanju.

Na ovom uzrastu trebalo bi razmatrati specifičnosti dva funkcionalna stila: književnoumetničkog i publicističkog. Učenike bi trebalo podsticati da u zadatom namenski kreiranom mešovitom tekstu pronalaze i razvrstavaju rečenice s obzirom na to da li pripadaju književnoumetničkom ili publicističkom stilu. Potom, da pronađu rečenicu napisanu publicističkim stilom u tekstu koji je napisan književnoumetničkim stilom i obrnuto. Trebalo bi da objasne sličnosti i razlike između ova dva funkcionalna stila, da prepoznaju i obrazlože elemente oba stila u adekvatno odabranim tekstovima, razvijajući sposobnost razumevanja njihovih osobenosti.

Koherentnost predstavlja značajno obeležje tekstualne strukture i upućuje na kontinualni karakter nekog teksta. Stoga bi u nastavi jezičke kulture trebalo osposobljavati učenike da u usmenoj i pismenoj formi koncipiraju sastave prema smernicama koje će im biti zadate. Na primer, trebalo bi da sastavljaju logički smislene tekstove na osnovu zadatih reči uz obaveznu upotrebu ovih reči; da sastavljaju tekstove čija će dužina biti ograničena (ograničen broj reči); da u tekstu koji sastavljaju upotrebljavaju isključivo određene gramatičke modele ili određenu leksiku. Takođe, trebalo bi ih podsticati da osmisle više različitih početaka teksta na istu zadatak temu ili da osmisle više različitih

završetaka namenski pripremljenog i prema zahtevu prilagođenog nedovršenog teksta; da menjaju kraj (ili druge pogodne delove) literarnog predloška; da uspostavljaju narušen hronološki ili smisleni poredak u zadatom tekstu i slično.

Veoma važna kompetencija – koja se nalazi u osnovi viših nivoa razumevanja teksta, jeste veština argumentacije. Imajući u vidu da razvoj argumentovanog mišljenja ima značajnu ulogu u obrazovanju jer može pozitivno da utiče na usvajanje znanja, tokom nastave jezičke kulture trebalo bi proveravati u kojoj meri su učenici u stanju da razumeju argumentativne tekstove. Trebalo bi podsticati učenike da argumentovano obrazlažu svoj stav vezan za problemsku situaciju u književnom delu; da argumentovano obrazlažu svoj eksplicitno izneti stav o nekom, za njih, značajnom pitanju; da u nizu obrazloženja nekog/nečijeg stava izdvajaju argumente kojima je taj stav obrazložen i odbacuju delove teksta koji nisu povezani sa argumentacijom; da argumentima iskažu zašto se ne slaže sa argumentima drugih. Takođe, trebalo bi ih osposobiti da tumače postupke junaka u književnom delu, pozivajući se na argumente koji proističu iz teksta.

Jedan od osnovnih oblika usmenog i pismenog izražavanja – opisivanje, predstavlja temeljan programski sadržaj za usavršavanje i negovanje valjane jezičke kulture učenika. Na ovom uzrastu učenici bi trebalo da koriste obe vrste opisa: tehnički i sugestivni, odnosno trebalo bi ih osposobiti da opisuju određeni predmet, pojam ili biće, najpre objektivno (tehnički opis), a potom izražavajući sopstvene utiske (sugestivni opis). Takođe, trebalo bi ih podsticati da smišljaju paralelno obe vrste opisa istog predmeta opisivanja; da pronalaze elemente oba opisa u mešovitom tekstu; da otkriju „uljeza” (tehnički opis zalutao u sugestivni i obrnuto); da prepoznaju situacije u kojima bi trebalo upotrebiti jednu ili drugu vrstu opisa i da obrazlože svoje mišljenje; da na osnovu gotovog tehničkog i sugestivnog opisa uočavaju odlike jednog i drugog načina opisivanja.

Jedna od formi izražavanja koja je u funkciji osposobljavanja učenika da svoj jezički izraz unaprede, obogate i prilagode određenoj komunikativnoj situaciji može biti i reportaža. Učenike bi trebalo uputiti u osnovne karakteristike ovog novinarskog žanra kako bi mogli da napišu sastav reportažnog tipa (na primer, reportaža o školi, ekskurziji i slično).

Tokom nastave jezičke kulture na ovom uzrastu trebalo bi ukazati učenicima, između ostalog, i na metode prikazivanja izvora i ideja, kao i dodatnih pojašnjenja koja se koriste u tekstu. Trebalo bi ih podsticati da objašnjavaju razloge i funkcije citiranja; da tumače problemske situacije uočene u književnim i drugim tekstovima pomoću citata; da tumače značaj i smisao upotrebljene fusnote na zadatom primeru; da razlikuju citate i parafraze u zadatim primerima. Takođe, trebalo bi im ukazati na pravila koja se tiču pisanja eksponiranih brojeva kojima se označavaju fusnote na kraju rečenice.

Osposobljavanje učenika za uspešno čitanje, korišćenje i razumevanje nelinearnog teksta jedan je od zadataka nastave jezičke kulture na ovom uzrastu. Učenici bi trebalo da naprave jednostavne tabele na osnovu zadatog teksta koji sadrži podatke pogodne za tabelarni prikaz; da čitaju podatke iz tabele i tumače ih; da prave jednostavne dijagrame na osnovu zadatah podataka, kao i da tumače podatke iz jednostavnijih dijagrama i da izvode zaključke na osnovu tih podataka. Trebalo bi da smeštaju sadržaje pogodnih gramatičkih jedinica u tabelarne prikaze i da na osnovu podataka iz nelinearnog teksta sastave linearni tekst i drugo.

Imajući u vidu uticaj medijskih tehnologija na jezik, tokom nastave jezičke kulture trebalo bi podsticati učenike da primenjuju eksplicitnu normu i kada komuniciraju posredstvom savremenih informaciono-komunikacionih tehnologija. Učenike bi trebalo podsticati, na primer, da analiziraju imejl/SMS poruke, uočavajući u njima ogrešenja o normativna pravila, da pretvaraju imejl/SMS poruke u kojima nisu ispoštovana normativna pravila u one u kojima će biti poštovana, kao i da na osnovu kraćih zadatah tekstova pišu imejl ili SMS poruku.

Primenjivanje različitih strategija čitanja povezano je sa razumevanjem pročitano i sa uspešnim čitanjem teksta. Stoga bi u nastavi jezičke kulture trebalo podsticati učenike, na primer, da uočavaju razlike u funkciji i kvalitetu različitih tipova čitanja; da definišu situacije u kojima bi trebalo upotrebiti neku strategiju čitanja; da vežbaju da brzo, vremenski ograničeno pronađu informacije u

zadatom tekstu; da tumače doživljaj pročitano g teksta; da razlikuju činjenice od komentara u sklopu istraživačkog čitanja; da argumentovano obrazlažu čitalački doživljaj.

Da bi govorna vežba u potpunosti ostvarila svoju ulogu u nastavi jezičke kulture, potrebno je da bude precizno isplanirana, valjano pripremljena i detaljno organizovana. Kroz govorne vežbe treba ukazivati i na osnovne osobine pravilnog i dobrog govora (nije važno samo šta se kaže već i kako se kaže), kao i na najčešća ogrešenja kao što su upotreba poštapalica, neprimerene leksike i sl. Na ovom uzrastu najpogodnije mogu biti sledeće govorne vežbe: interpretativno-umetničke (izražajno čitanje, recitovanje); vežba argumentovanja (debatni razgovor).

Pravopisne vežbe predstavljaju najbolji način da se pravopisna pravila nauče, provere, kao i da se uočeni nedostaci otklone. Na ovom uzrastu najbolje je primenjivati i proste i složene pravopisne vežbe koje su pogodne za savlađivanje kako samo jednog pravopisnog pravila iz jedne pravopisne oblasti, tako i više pravopisnih pravila iz nekoliko pravopisnih oblasti. Adekvatne mogu biti sledeće pravopisne vežbe: diktat, ispravljanje pravopisnih grešaka u tekstu; zapeta u zavisnosloženim rečenicama; glagolski oblici; elektronske poruke.

Vrste jezičkih vežbi potrebno je odabrati prema interesovanjima učenika ili u kontekstu nastavnog sadržaja. To mogu biti: dopunjavanje teksta različitim oblicima promenljivih reči; dopunjavanje teksta nepromenljivim rečima; obeležavanje komunikativne rečenice u tekstu; iskazivanje rečeničnog člana na više načina. Primenom jezičkih vežbi kod učenika se stvara navika da promišljaju i traže adekvatan jezički izraz za ono što žele da iskažu (u zavisnosti od komunikativne situacije) i povećava se fond takvih izraza u njihovom rečniku, sa naročitim naglaskom na frazeologizme i ustaljene izraze (primere uzimati iz obrađenih tekstova).

U svakom polugodištu rade se po dva pismena zadatka (ukupno četiri godišnje). Preporučuje se da se radi osam domaćih zadataka (pisanih sastava).

III. PRAĆENJE I VREDNOVANJE NASTAVE I UČENJA

Praćenje i vrednovanje rezultata napredovanja učenika je u funkciji ostvarivanja ishoda, a započinje inicijalnom procenom dostignutog nivoa znanja, u odnosu na koji će se odmeravati dalji napredak i formirati ocena. Svaki nastavni čas i svaka aktivnost učenika je prilika za formativno ocenjivanje, odnosno registrovanje napretka učenika i upućivanje na dalje aktivnosti.

Formativno vrednovanje je sastavni deo savremenog pristupa nastavi i podrazumeva procenu znanja, veština, stavova i ponašanja, kao i razvijanja odgovarajuće kompetencije tokom nastave i učenja. Formativno merenje podrazumeva prikupljanje podataka o učeničkim postignućima, pri čemu se najčešće primenjuju sledeće tehnike: realizacija praktičnih zadataka, posmatranje i beleženje učenikovih aktivnosti tokom nastave, neposredna komunikacija između učenika i nastavnika, registar za svakog učenika (mapa napredovanja) itd. Rezultati formativnog vrednovanja na kraju nastavnog ciklusa treba da budu iskazani i brojčanom ocenom.

Rad svakog nastavnika sastoji se od planiranja, ostvarivanja, praćenja i vrednovanja. Važno je da nastavnik, pored postignuća učenika, kontinuirano prati i vrednuje vlastiti rad. Sve što se pokaže dobrim i efikasnim, nastavnik će koristiti i dalje u svojoj nastavnoj praksi, a ono što bude procenjeno kao nedovoljno delotvorno, trebalo bi unaprediti.

R. BR.	OBLAST/TEMA /MODUL	MEĐUPREDMETNE KOMPETENCIJE	STANDARDI POSTIGNUĆA UČENIKA	ISHODI Po završetku razreda učenik će biti u stanju da:
1.	JEZIK	Kompetencija za učenje Odgovorno učešće u demokratskom društvu Estetička kompetencija	SJ.1.3.4. SJ.1.3.6. SJ.1.3.8. SJ.1.3.10. SJ.2.3.1. SJ.2.3.5.	razlikuje glagolske načine i nelične glagolske oblike i upotrebi ih u skladu sa normom; odredi vrste nepromenljivih reči u tipičnim

		<p>Komunikacija Odgovorani odnos prema okolini Rad s podacima i informacijama Rešavanje problema Saradnja Digitalna kompetencija Odgovorani odnos prema zdravlju</p>	<p>SJ.2.3.6. SJ.3.3.5.</p>	<p>slučajevima; uoči delove imeničke sintagme; iskaže rečenični član rečju, predložko-padežnom konstrukcijom, sintagmom i rečenicom; razlikuje gramatički i logički subjekat; razlikuje složeni glagolski predikat od zavisne rečenice sa veznikom da; prepozna vrste naporednih odnosa među rečeničnim članovima i nezavisnim rečenicama; identifikuje vrste zavisnih rečenica; primeni osnovna pravila kongruencije u rečenici; dosledno primeni pravopisnu normu; razlikuje dugosilazni i dugouzlazni akcent;</p>
2.	KNJIŽEVNOST	<p>Kompetencija za učenje Odgovorno učešće u demokratskom društvu Estetička kompetencija Komunikacija Odgovorani odnos prema okolini Rad s podacima i informacijama Rešavanje problema Saradnja Digitalna kompetencija Odgovorani odnos prema zdravlju</p>	<p>SJ. 1.4.1. SJ. 1.4.2. SJ. 1.4.3. SJ. 1.4.4. SJ. 1.4.5. SJ. 1.4.6. SJ. 1.4.7. SJ. 1.4.8. SJ. 1.4.9. SJ. 2.4.1. SJ. 2.4.2. SJ. 2.4.4. SJ. 2.4.5. SJ. 2.4.6. SJ. 2.4.7. SJ. 2.4.8. SJ. 2.4.9. SJ. 3.4.1. SJ. 3.4.2. SJ. 3.4.3. SJ. 3.4.5. SJ. 3.4.6. SJ. 3.4.8.</p> <p>VEŠTINA</p>	<p>koristi književne termine i pojmove obrađivane u prethodnim razredima i povezuje ih sa novim delima koja čita; istakne univerzalne vrednosti književnog dela i poveže ih sa sopstvenim iskustvom i okolnostima u kojima živi; čita sa razumevanjem različite vrste tekstova i komentariše ih, u skladu sa uzrastom; razlikuje narodnu od autorske književnosti i odlike književnih rodova i osnovnih književnih vrsta; razlikuje osnovne odlike stiha i strofe –ukrštenu, obgrljenu i parnu rimu; slobodni i vezani stih; refren; tumači motive (prema njihovom sadejstvu ili</p>

			<p>RAZUMEVANJA PROČITANOG:</p> <p>SJ. 1.1.1. SJ. 1.1.2. SJ. 1.1.4 SJ. 1.1.5. SJ. 1.1.6. SJ. 1.1.8 SJ. 2.1.1. SJ. 2.1.5. SJ. 2.1.7. SJ. 3.1.2.</p>	<p>kontrastivnosti) i pesničke slike u odabranom lirskom tekstu;</p> <p>lokalizuje književna dela iz obaveznog školskog programa;</p> <p>razlikuje etape dramske radnje;</p> <p>razlikuje autora</p> <p>književnoumetničkog teksta od naratora, dramskog lica ili lirskog subjekta;</p> <p>razlikuje oblike kazivanja (forme pripovedanja);</p> <p>identifikuje jezičko-stilska izražajna sredstva i razume njihovu funkciju;</p> <p>analizira idejni sloj književnog dela služeći se argumentima iz teksta;</p> <p>uoči razlike u karakterizaciji likova prema osobinama: fizičkim, govornim, psihološkim, društvenim i etičkim;</p> <p>razlikuje humoristički od ironičnog i satiričnog tona književnog dela;</p> <p>kritički promišlja o smislu književnog teksta i argumentovano obrazloži svoj stav;</p> <p>dovede u vezu značenje poslovice i izreka sa idejnim slojem teksta;</p> <p>prepozna nacionalne vrednosti i neguje kulturnoistorijsku baštinu;</p> <p>razmotri aspekte rodne ravnopravnosti u vezi sa likovima književno-umetničkih tekstova;</p> <p>preporuča književno delo uz kratko obrazloženje;</p> <p>upoređi književno i filmsko delo nastalo po istom predlošku, pozorišnu predstavu i dramski tekst;</p>
3.		Kompetencija za	SJ.1.1.8.	govori na zadatu temu

	JEZIČKA KULTURA	učenje Odgovorno učešće u demokratskom društvu Estetička kompetencija Komunikacija Odgovoran odnos prema okolini Rad s podacima i informacijama Rešavanje problema Saradnja Digitalna kompetencija Odgovoran odnos prema zdravlju	SJ.1.2.1. SJ.1.2.2. SJ.1.2.3. SJ.1.2.7. SJ.1.2.8. SJ.2.1.2. SJ.2.2.5. SJ.3.2.1. SJ.3.2.3. SJ.3.2.5.	poštujući književnojezičku normu; razlikuje književnoumetnički od publicističkog funkcionalnog stila; sastavi koherentan pisani tekst u skladu sa zadatom temom narativnog i deskriptivnog tipa; napiše jednostavniji argumentativni tekst pozivajući se na činjenice; koristi tehnički i sugestivni opis u izražavanju; prepozna citat i fusnote i razume njihovu ulogu; pronađe potrebne informacije u nelinearnom tekstu; napiše elektronsku (imejl, SMS) poruku poštujući normativna pravila; primeni različite strategije čitanja (informativno, doživljajno, istraživačko i dr.); sastavi tekst reportažnog tipa (iskustveni ili fiktionalni).
--	--------------------	--	--	---

Program nastave i učenja u osmom razredu

Naziv predmeta	SRPSKI JEZIK I KNJIŽEVNOST
Cilj	Ciljevi učenja predmeta Srpski jezik i književnost jesu da se učenik osposobi da pravilno koristi srpski jezik u različitim komunikativnim situacijama, u govoru i pisanju; da kroz čitanje i tumačenje književnih dela razvija čitalačke kompetencije koje, uz književno znanje, obuhvataju emocionalno i fantazijsko uživanje, živo pamćenje, istraživačko posmatranje; podstiču imaginaciju i umetnički senzibilitet, estetsko doživljavanje i kritičko mišljenje, moralno prosuđivanje i asocijativno povezivanje; da se odgovarajućim vrstama čitanja osposobljava da usmereno pristupa delu i prilikom tumačenja otkriva različite slojeve i značenja; da stiče osnovna znanja o mestu, ulozi i značaju jezika i književnosti u kulturi, kao i o medijskoj pismenosti; da stiče i razvija najšira humanistička znanja i da nauči kako

		funkcionalno da povezuje sadržaje predmetnih oblasti.	
Razred	Osmi		
Godišnji fond časova Nedeljni fond časova	136 časova 4 časa		
	ISHODI Po završetku razreda učenik će biti u stanju da:	OBLAST/ TEMA	SADRŽAJI
	<p>čita sa razumevanjem književnoumetničke tekstove i ostale tipove tekstova, primenjujući različite strategije čitanja;</p> <p>tumači značenja, jezičke, estetske i strukturne osobine umetničkih tekstova, koristeći književne termine i pojmove;</p> <p>kritički promišlja o stvarnosti na osnovu pročitanih dela;</p> <p>istakne univerzalne vrednosti književnog dela i poveže ih sa sopstvenim iskustvom i okolnostima u kojima živi;</p> <p>poveže pisce i dela iz obaveznog dela programa od 5. do 8. razreda;</p> <p>– izdvoji osnovne odlike književnog roda i vrste u konkretnom tekstu, kao i jezičko-stilske karakteristike teksta u sklopu interpretacije;</p> <p>uoči slojevitost književnog dela i međužanrovsko prožimanje;</p>	KNJIŽEVNOST	<p>L E K T I R A</p> <p>LIRIKA</p> <p>Đura Jakšić: „Otadžbina” Jovan Jovanović Zmaj: „Svetli grobovi” Jovan Jovanović Zmaj: „Đulići” (izbor) Desanka Maksimović: „Proletnja pesma” / „Opomena” Momčilo Nastasijević: „Truba” Ivan V. Lalić: „Vetar” Marina Cvetajeva: „Mesečev sjaj”</p> <p>EPSKO-LIRSKE VRSTE</p> <p>Branko Radičević: Đački rastanak (odlomak „Oj Karlovci, mesto moje drago...”) Narodna epsko-lirska pesma: Ženidba Milića Barjaktara</p> <p>EPIKA</p> <p>Vuk Stefanović Karadžić: O narodnim pevačima Vuk Stefanović Karadžić: Žitije Ajduk Veljka Petrovića (odlomak) Dositej Obradović: Život i priključenja (odlomak) Prota Mateja Nenadović: Memoari (odlomak) Petar Petrović Njegoš: Gorski vijenac (odlomak „Badnje večer”) Simo Matavulj: „Pilipenda” Laza Lazarević: „Sve će to narod pozlatiti”</p>

poveže književna dela sa istorijskim ili drugim odgovarajućim kontekstom;
 odredi vremenski okvir u kojem je pisac stvarao;
 razlikuje autora književnoumetničkog teksta od naratora, dramskog lica ili lirskog subjekta;
 prepozna nacionalne vrednosti i neguje kulturnoistorijsku baštinu, poštujući osobenosti sopstvenog naroda i drugih naroda;
 učestvuje u izboru književnih dela i načina njihove obrade i predstavljanja;
 objasni nastanak i razvoj srpskog književnog jezika;
 razume značaj književnog jezika za kulturu i istoriju srpskog naroda;
 svrsta srpski jezik u odgovarajuću jezičku grupu u Evropi;
 imenuje dijalekte srpskog jezika;
 razume postojeće jezičke prilike u Srbiji;
 izdvoji delove tvorenice i prepozna osnovne modele njihovog građenja;
 koristi sadržaje iz gramatike obrađene u prethodnim razredima i poveže ih sa novim gradivom;
 dosledno primeni pravopisnu normu;

Miloš Crnjanski: Seobe (odlomak) / Roman o Londonu („Proleće je stiglo u London”)

Branimir Ćosić: Pokošeno polje (odlomak iz prve knjige „Čitava jedna mladost”)

Dino Bucati: „Kolumbar”

Herman Hese: „Magija knjige” / Nil Gejmen: „Zašto naša budućnost zavisi od biblioteka, čitanja i sanjarenja” / Milorad Pavić: Roman kao država (izbor odlomaka iz oglada: „Kratka istorija čitanja”, „Poslednjih sto čitalaca”, „Nova generacija elektronske knjige”, „Skakutavo čitanje ili povratak fusnote”, „Romani bez reči”)

DRAMA

Danilo Kiš: Noć i magla

Petar Kočić: Jazavac pred sudom (odlomak)

Žan Batist Poklen Molijer:

Građanin plemić (odlomak)

NAUČNOPOPULARNI I INFORMATIVNI TEKSTOVI

Veselin Čajkanović: „O uskršnjim običajima”

Milutin Milanković: Kroz vasionu i vekove (odlomak)

Hilda Dajč: Pisma – odlomak, (obavezna napomena o vlasniku prava: ©Jevrejski istorijski muzej)

Spomenka Krajčević: Krugom dvojke (izbor odlomaka:

„Unutrašnja pruga”: „Stanica pristanište” – „Početak i kraj”, „Odlazak”; „Stanica Kalemegdan” – „Gozbe”, „Teorija”; „Stanica Braće Baruh” – „Izvesnost”, „Tajna”; „Stanica Vukov spomenik” – „Prostor”, „Bulevarska bajka”)

German Titov: „25 sati u svemiru”

Sa navedenog spiska, obavezan je

primeni osnovna pravila o rasporedu akcenata;
 uoči razliku između naučnog, administrativnog i razgovornog funkcionalnog stila;
 piše i govori poštujući karakteristike različitih funkcionalnih stilova;
 uoči razliku između reči i lekseme;
 prepozna metaforu i metonimiju kao leksičke mehanizme i razume značenje višeznačnih reči karakterističnih za svakodnevnu komunikaciju;
 razume značenje zastarelih reči i neologizama;
 koristi rečnik, enciklopediju i leksikon;
 uoči manipulaciju u propagandnim tekstovima;
 napiše prikaz, raspravu i kraći esej;
 razlikuje delove teksta i knjige – uključujući indeks, pojmovnik, bibliografiju – i ume da ih koristi;
 povezuje informacije i ideje iznesene u tekstu, uočava jasno iskazane odnose i izvodi zaključak zasnovan na tekstu.

izbor dva dela za obradu.

DOMAĆA LEKTIRA

Narodne epske pesme novijih vremena (tematski krug o oslobođenju Srbije: „Početak bune protiv dahija”; „Boj na Mišaru”, „Boj na Čokešini”...)

Ljubavne narodne lirske pesme („Srpska djevojka”, „Ljubavni rastanak”...); običajne narodne lirske pesme (izbor)

Izbor iz savremene srpske poezije (npr. Vasko Popa: „Očiju tvojih da nije”, Branko Miljković: „Kritika metafore”, Vojislav Karanović: „O čitanju poezije”, Momčilo Mošo Odalović: „Ršume, jesi li znao Crnjanskog”, Ana Ristović: „Gledajući u drveće”...)

Ivo Andrić: Deca („Deca”, „Knjiga” i „Panorama”)

Branislav Nušić: Sumnjivo lice
 Klod Kampanj: Zbogom mojih petnaest godina

David Albahari, Mamac

DOPUNSKI IZBOR LEKTIRE

(birati 3–6 dela)

Miloš Crnjanski: „Ja, ti i svi savremeni parovi”

Oskar Davičo: „Srbija” / „Detinjstvo” (izbor)

Branko Ćopić: Mala moja iz Bosanske Krupe

Stanislav Vinaver: Ratni drugovi („Ariton”)

Narodna pripovetka: Usud

Vuk Stefanović Karadžić: Srpski rječnik (izbor, npr. „Otmica”...);

Rastko Petrović: Afrika (odlomci)

Radoslav Bratić: Majstorova ruka (odlomak)

Milorad Pavić: Hazarski rečnik, odrednice o Ćirilu i Metodiju (odlomci)

Dušan Kovačević: Ko to tamo peva

				<ol style="list-style-type: none"> 1. Grozdana Olujić: Glasam za ljubav 2. Džon Selindžer: Lovac u žitu 3. Ričard Bah: Galeb Džonatan Livingston 4. Kajo Riter: Dečko koji nije bio iz Liverpula 5. Džon Bojn: Dečak u prugastoj pidžami 6. Sju Tauzend: Dnevnik Adrijana Mola. <p>KNJIŽEVNI TERMINI I POJMOVI</p> <p>Stilska sredstva: anafora i epifora, apostrofa.</p> <p>Lirske vrste: narodne ljubavne pesme, običajne pesme (svatovske, tužbalice i zdravice); ljubavna pesma (autorska).</p> <p>Epsko-lirske vrste: poema, balada.</p> <p>Dramski spev.</p> <p>Memoari. Biografija.</p>
			<p>JEZIK</p> <p>Gramatika</p>	<p>Jezik Slovena u prapostojbini; seobe Slovena i stvaranje slovenskih jezika. Misija Ćirila i Metodija. Početak pismenosti kod Srba.</p> <p>Staroslovenski jezik i pisma (glagoljica i ćirilica).</p> <p>Razvoj srpskog književnog jezika: srpskoslovenski, ruskoslovenski, slavenosrpski jezik.</p> <p>Vuk Karadžić – reforma jezika, pisma i pravopisa.</p> <p>Književni jezik kod Srba od Vuka do danas (osnovni podaci).</p> <p>Osnovne jezičke grupe u Evropi i mesto srpskog jezika u porodici slovenskih jezika.</p> <p>Dijalekti srpskog jezika: ekavski (prizrensko-timočki, kosovsko-resavski, šumadijsko-vojvođanski) i ijekavski (zetsko-raški i istočnohercegovački). Narodni</p>

			<p>jezik (jezik kao skup dijalekata) i književni (normirani) jezik. Službena upotreba jezika i pisma prema Ustavu. Jezici nacionalnih manjina (osnovni podaci).</p> <p>Jezik – osnovne osobine govornog i pisanog jezika.</p> <p>Građenje reči: osnovni modeli: izvođenje, slaganje, prefiksacija; proste reči i tvorenice (izvedenice, složenice, prefiksalne tvorenice); sastav tvorenica: koren, tvorbena osnova, prefiks, sufiks.</p> <p>Sistematizacija prethodno obrađenih sadržaja iz fonetike, morfologije i sintakse. Fonetika: podela glasova i glasovne promene. Morfologija: vrste i podvrste reči i njihove kategorije. Sintaksa: rečenični članovi (sastav i funkcija); nezavisne i zavisne rečenice; slaganje rečeničnih članova.</p>
		Pravopis	<p>Pisanje imena iz stranih jezika sa akcentom na njihovu promenu. Spojeno i odvojeno pisanje reči (složenice, polusloženice, sintagme). Genitivni znak. Crta i crtica; drugi interpunkcijski i pravopisni znaci.</p>
		Ortoepija	<p>Kratkouzlazni i kratkosilazni akcentat; pravila o rasporedu akcenata i neakcentovanih dužina (osnovni pojmovi).</p>
		JEZIČKA KULTURA	<p>Književni i ostali tipovi tekstova u funkciji unapređivanja jezičke kulture.</p> <p>Tekstovi pisani različitim funkcionalnim stilovima: publicistički stil (reportaža,</p>

intervju); administrativni stil (molba, žalba, uplatnica, obrasci, radna biografija; birokratski jezik); naučni stil (primeri iz tekstova u udžbenicima drugih nastavnih predmeta; upotreba termina).

Leksikologija:

jednoznačnost i višeznačnost reči; leksička metafora i leksička metonimija kao mehanizmi ostvarivanja višeznačnosti; sinonimija, antonimija i homonimija; zastarele reči; nove reči – neologizmi; rečnik, leksikon, enciklopedija.

Propagandni tekstovi (reklame i slično).

Rasprava i esej na zadatu temu.

Prikaz (knjige, filma, pozorišne predstave i sl.).

Govorne vežbe: interpretativno-umetničke (izražajno čitanje, recitovanje); analiza snimljenog razgovora; intervju; rasprava (diskusija); prezentovanje činjenica i komentara.

Pravopisne vežbe: diktat, uočavanje i objašnjavanje pravopisnih grešaka u tekstu; pisanje imena iz stranih jezika; pisanje pozajmljenica (informatički termini, mejl i sl.); pisanje složenica, polusloženica i sintagmi; pisanje crte i crtice; zapeta u nezavisnosloženim rečenicama.

Jezičke vežbe: uočavanje i ispravljanje grešaka u nepravilno markiranom tekstu; popunjavanje teksta sa prazninama; traženje grešaka u tekstu i ispravljanje.

Leksičko-semantičke vežbe:

			<p>dopunjavanje rečenica homonimima (homonimi i akcenti); pronalaženje odgovarajućeg sinonima; antonimski lanac; određivanje značenja metafore i metonimije u tekstu; tumačenje zastarelih reči i neologizama; definisanje leksema.</p> <p>Pismene vežbe i domaći zadaci i njihova analiza na času. Četiri školska pismena zadatka – po dva u svakom polugodištu.</p>
--	--	--	---

Ključni pojmovi sadržaja: književnost, jezik, jezička kultura.

Pojedini nastavni sadržaji za koje nastavnik proceni da se tokom godine ne mogu realizovati na redovnim časovima, mogu se planirati za obradu na časovima projektne nastave, ambijentalne, kao i na časovima dodatnog rada i rada u sekcijama.

UPUTSTVO ZA DIDAKTIČKO-METODIČKO OSTVARIVANJE PROGRAMA

Program nastave i učenja Srpskog jezika i književnosti čine tri predmetne oblasti: Književnost, Jezik i Jezička kultura. Preporučena distribucija časova po predmetnim oblastima je sledeća: Književnost – 52 časa, Jezik – 50 časova i Jezička kultura – 34 časa. Ukupan fond časova, na godišnjem nivou, iznosi 136 časova. Sve tri oblasti programa nastave i učenja se prožimaju i nijedna se ne može izučavati izolovano i bez sadejstva sa drugim oblastima. Predviđeni časovi u okviru oblasti Jezička kultura u određenom obimu izjednačeni su sa časovima utvrđivanja sadržaja iz podoblasti Književnost, što doprinosi prelivanju i funkcionalnom povezivanju nastavnog gradiva.

Program nastave i učenja Srpskog jezika i književnosti zasnovan je na ishodima, odnosno na procesu učenja i učeničkim postignućima. Ishodi predstavljaju opis integrisanih znanja, veština, stavova i vrednosti koje učenik gradi, proširuje i produbljuje kroz sve tri predmetne oblasti ovog predmeta. Na kraju osmog razreda ishodi dosegnuti u razredima od petog do osmog združuju se u standarde, definisane u različitim oblastima predmeta, na tri nivoa učeničkih postignuća.

5. PLANIRANJE NASTAVE I UČENJA

Program nastave i učenja orijentisan na ishode nastavniku daje veću slobodu u kreiranju i osmišljavanju nastave i učenja. Uloga nastavnika jeste da načine realizacije podučavanja i učenja prilagodi potrebama svakog odeljenja imajući u vidu: sastav odeljenja i karakteristike učenika; udžbenike i druge nastavne materijale koje će koristiti; tehničke uslove, nastavna sredstva i medije kojima škola raspolaže; resurse, mogućnosti, kao i potrebe lokalne sredine u kojoj se škola nalazi. Polazeći od datih ishoda i sadržaja, nastavnik najpre kreira svoj godišnji, tj. globalni plan rada, iz koga će kasnije razvijati svoje operativne planove. Ishodi definisani po oblastima olakšavaju nastavniku dalju operacionalizaciju na nivou konkretnih nastavnih jedinica. Tokom planiranja treba, takođe, imati u vidu da se neki ishodi ostvaruju brže i lakše, ali je za većinu ishoda (posebno za predmetnu oblast Književnost) potrebno više vremena, više različitih aktivnosti i rad na različitim tekstovima. U fazi planiranja nastave i učenja veoma je važno imati u vidu da je udžbenik nastavno sredstvo i da on ne određuje sadržaje predmeta. Zato je potrebno sadržajima datim u udžbeniku

pristupiti selektivno i u odnosu na predviđene ishode koje treba dostići. Pored toga što učenike treba da osposobi za korišćenje udžbenika, kao jednog od izvora znanja, nastavnik valja da ih uputi u načine i oblike upotrebe drugih izvora saznavanja.

6. OSTVARIVANJE NASTAVE I UČENJA

KNJIŽEVNOST

Okosnicu programa književnosti čine tekstovi iz lektire. Lektira je razvrstana po književnim rodovima – lirika, epika, drama, lirsko-epska dela i obogaćena izborom nefikcionalnih, naučnopopularnih i informativnih tekstova. Obavezni deo lektire sastoji se, uglavnom, od dela koja pripadaju kanonskom korpusu dela nacionalne i svetske književnosti i obogaćen je aktuelnim delima. Izbor dela je u najvećoj meri zasnovan na principu prilagođenosti uzrastu.

Uz tekstove koje je potrebno obraditi na času dat je i spisak domaće lektire. Cilj domaće lektire je formiranje, razvijanje ili negovanje čitalačkih navika kod učenika. Obimnija dela učenici mogu čitati u slobodno vreme, čime se podstiče razvijanje kontinuirane navike čitanja.

Uz obavezni spisak dela za obradu dodat je dopunski izbor tekstova. Izborni deo dopušta nastavniku veću kreativnost u dostizanju ishoda.

Preporučeni ishodi nisu diferencirani prema nivoima učeničkih postignuća. Oni predstavljaju obavezne delove opisa standarda i mogu se usitnjavati ili širiti, u zavisnosti od učeničkih individualnih mogućnosti i drugih nastavnih potreba.

Izbor dela treba da bude usklađen sa mogućnostima, potrebama i interesovanjima konkretnog đačkog kolektiva. Razlike u ukupnoj umetničkoj i informativnoj vrednosti pojedinih tekstova utiču na odgovarajuća metodička rešenja (prilagođavanje čitanja vrsti teksta, opseg tumačenja teksta u zavisnosti od složenosti njegove strukture, povezivanje i grupisanje sa odgovarajućim sadržajima iz drugih predmetnih područja – gramatike, pravopisa i jezičke kulture i sl.).

Tekstovi iz dopunskog dela programa treba da posluže nastavniku i pri obradi nastavnih jedinica iz gramatike, kao i za obradu i utvrđivanje sadržaja iz jezičke kulture. Dela koja neće obrađivati nastavnik treba da preporuči učenicima za čitanje u slobodno vreme.

Isti tekst može se povezivati sa drugima na različite načine, prema različitim motivima ili tonu pripovedanja, u sklopu projektne nastave, koja se bazira na ishodima, a ne na sadržajima učenja. Predloženi obavezni, književni, naučnopopularni i informativni tekstovi i sadržaj obavezne domaće lektire, kao i primeri iz dopunskog izbora, prilikom osmišljavanja godišnjeg plana rada, a potom i pri oblikovanju orijentacionih, mesečnih planova rada, mogu se tematski povezivati. Pored toga, neophodno je uspostaviti i uravnoteženu distribuciju nastavnih jedinica vezanih za sve oblasti predmeta, funkcionalno povezati sadržaje iz jezika i književnosti (gde god je to moguće) i ostaviti dovoljno časova za utvrđivanje i sistematizaciju gradiva.

Sa spiska dopunskog izbora nastavnik bira ona dela koja će, uz obavezni deo lektire, činiti tematsko-motivske celine. Nastavnik može grupisati i povezivati po srodnosti dela iz obaveznog i dopunskog programa na mnogo načina.

Mogući primeri funkcionalnog povezivanja nastavnih jedinica mogu biti sledeći (nikako i jedini).

- Prvi srpski ustanak: narodne epske pesme novijih vremena, Vuk Karadžić: Ajduk Veljko Petrović, Prota Matija Nenadović: Memoari.
- Doživljaj rata: tragička slika ratnih razaranja – lični, nacionalni, istorijski pogled i promišljanje, Laza Lazarević: „Sve će to narod pozlatiti“, Miloš Crnjanski: Seobe, Branimir Ćosić: Pokošeno polje, Hilda Dajč: Pisma, Klod Kampanj: Zbogom mojih petnaest godina, David Albahari: Mamac.
- O Prvom svetskom ratu: Branimir Ćosić: Pokošeno polje (odlomak), Stanislav Vinaver: Ratni drugovi („Ariton“); o Drugom svetskom ratu: Danilo Kiš: Noć i magla, Hilda Dajč: Pisma, Klod Kampanj: Zbogom mojih petnaest godina; David Albahari: Mamac, Dušan Kovačević:

Ko to tamo peva, Džon Bojn: Dečak u prugastoj pidžami

- Rodoljubiva tematika: Branko Radičević: Đački rastanak (odlomak „Oj Karlovci, mesto moje drago...”), Đura Jakšić: „Otadžbina“, J. Jovanović Zmaj: „Svetli grobovi“, Petar Kočić: Jazavac pred sudom, Momčilo Nastasijević: „Truba”, Stanislav Vinaver: Ratni drugovi („Ariton”), Oskar Davičo: Srbija, Momčilo Mošo Odalović: „Ršume, jesi li znao Crnjanskog”.
- Socijalna tematika: Simo Matavulj: „Pilipenda“, Laza Lazarević: „Sve će to narod pozlatiti“, Petar Kočić: Jazavac pred sudom, Oskar Davičo: Srbija, Miloš Crnjanski: Roman o Londonu, Momčilo Mošo Odalović: „Ršume, jesi li znao Crnjanskog”, Grozdana Olujčić: Glasam za ljubav (različiti socijalni slojevi u socijalizmu).
- Motiv izgnanstva, napuštanja zavičaja: Miloš Crnjanski: Seobe, Roman o Londonu, Momčilo Mošo Odalović: „Ršume, jesi li znao Crnjanskog”, David Albahari: Mamac.
- Upoznavanje sa znamenitim ličnostima srpske istorije kroz biografska, autobiografska dela ili biografski sloj u tekstu: Vuk Stefanović Karadžić: O narodnim pevačima, Vuk Stefanović Karadžić: Žitije Ajduk Veljka Petrovića (odlomak), Dositej Obradović: Život i priključenja (odlomak), Milorad Pavić: Hazarski rečnik, odrednice o Ćirilu i Metodiju (odlomci).
- Približavanje specifičnosti srpskih običaja i tradicije: običajne narodne lirske pesme; Veselin Čajkanović: „O uskršnjim običajima”, Vuk Stefanović Karadžić: Srpski rječnik (izbor), P. P. Njegoš: Gorski vijenac (odlomak „Badnje veče”).
- Problemi odrastanja, specifičnosti prelaznog doba iz detinjstva u adolescenciju: Ivo Andrić: Deca, Klod Kampanj: Zbogom mojih 15 godina, Grozdana Olujčić: Glasam za ljubav, Džon Selindžer: Lovac u žitu, Sju Tauzend: Dnevnik Adrijana Mola, Oskar Davičo: Detinjstvo (izbor); Kajo Riter: Dečko koji nije bio iz Liverpula.
- Porodični odnosi – toplina, seta i tragično proživljavanje: Laza Lazarević: „Sve će to narod pozlatiti“, Ivo Andrić: „Panorama”, Ana Ristović: „Gledajući u drveće”, Ivan V. Lalić: „Vetar”, David Albahari: Mamac, Danilo Kiš: Noć i magla, Miloš Crnjanski: Roman o Londonu, Džon Selindžer: Lovac u žitu, Grozdana Olujčić: Glasam za ljubav, Kajo Riter: Dečko koji nije bio iz Liverpula.
- Ljubavna tematika: ljubavne narodne lirske pesme; J. Jovanović Zmaj: Đulići, Desanka Maksimović: „Proletnja pesma” ili „Opomena”, Marina Cvetajeva: „Mesečev sjaj”, Vasko Popa: „Očiju tvojih da nije”, Miloš Crnjanski: „Ja, ti i svi savremeni parovi”, Branko Ćopić: „Mala moja iz Bosanske Krupe”.
- Misaona tematika, traganje za smislom postojanja; o prolaznosti ili večnosti: Jovan Jovanović Zmaj: „Svetli grobovi”, Petar Petrović Njegoš: Gorski vijenac (odlomak „Badnje veče”), Ivan V. Lalić: „Vetar”, Ričard Bah: Galeb Džonatan Livingston.
- Promišljanje ideje i postupka umetničkog i književnog stvaralaštva; uloga i važnost književnosti: Herman Hese: „Magija knjige” / Nil Gejmen: „Zašto naša budućnost zavisi od biblioteka, čitanja i sanjarenja” / Milorad Pavić (esej iz knjige Roman kao država), Vojislav Karanović: „O čitanju poezije”, Branko Miljković: „Kritika metafore”, Radoslav Bratić: Majstorova ruka (odlomak).
- Preispitivanje sudbinskog određenja ljudskog života i povezivanje sa arhetipskim slojem našeg postojanja: narodna epsko-lirska pesma: Ženidba Milića Barjaktara, narodna pripovetka: „Usud“, Ivan V. Lalić: „Vetar”, Dino Bucati: „Kolumbar”.
- Elementi komike i humora kroz koje provejavaju satirični tonovi i tužna ili tragična slika života: Petar Kočić: Jazavac pred sudom, Molijer: Građanin plemić (odlomak), Branislav Nušić: Sumnjivo lice, Dušan Kovačević: Ko to tamo peva, Branko Radičević: Đački rastanak (odlomak „Oj Karlovci, mesto moje drago...”).
- Različiti oblici putopisnog narativa kroz koje je moguće upoznati učenike sa kulturološkim, istorijskim, naučno-biografskim specifičnostima koje proizilaze iz ove proze: Milutin

Milanković: Kroz vasionu i vekove (odlomak), Spomenka Krajčević: Krugom dvojke (odlomci), German Titov: „25 sati u svemiru”, Rastko Petrović: Afrika (odlomci).
Tekstovi: Dositej Obradović: Život i priključenija (odlomak), Milorad Pavić: Hazarski rečnik, odrednice o Ćirilu i Metodiju (odlomci) mogu se koristiti i u nastavi jezika, u lekcijama koje su vezane za istoriju srpskog jezika.

Tokom obrade književnih dela, kao i u okviru govornih i pismenih vežbi, nastojaće se da učenici budu u stanju da načine različite vrste karakterizacije likova: otkrivaju što više osobina, osećanja i duševnih stanja književnih likova (prema osobinama: fizičkim, govornim, psihološkim, društvenim i etičkim), da izražavaju svoje stavove o njihovim postupcima i da pokušaju da ih sagledaju iz različitih perspektiva.

Obrada književnog dela poželjno je da bude protkana rešavanjem problemskih pitanja koja su podstaknuta tekstom i umetničkim doživljavanjem. Mnogi tekstovi, a pogotovu odlomci iz dela, u nastavnom postupku zahtevaju umesnu lokalizaciju, često i višestruku. Situiranje teksta u vremenske, prostorne i društveno-istorijske okvire, kao i obaveštenja o bitnim sadržajima koji prethode odlomku – sve su to uslovi bez kojih se u brojnim slučajevima tekst ne može intenzivno doživeti i pravilno shvatiti.

Pri obradi teksta primenjivaće se u većoj meri jedinstvo analitičkih i sintetičkih postupaka i gledišta. U skladu sa ishodima, učenike treba navikavati da svoje utiske, stavove i sudove o književnom delu detaljnije dokazuju činjenicama iz samoga teksta i tako ih osposobljavati za samostalan iskaz, istraživačku delatnost i zauzimanje kritičkih stavova, s posebnom pažnjom na zauzimanje različitih pozicija u odnosu na tekst i uvažavanje individualnog razumevanja smisla književnog teksta. Učenike u ovom uzrastu treba podsticati da aktuelizuju svet književnog dela, odnosno da ga dovedu u vezu sa sopstvenim iskustvom, razmišljanjima i svetom u kojem žive.

U nastavnoj interpretaciji književnoumetničkog dela objedinjavajući i sintetički činioci mogu biti: umetnički doživljaji, tekstovne celine, bitni strukturni elementi (tema, motivi, pesničke slike, fabula, odnosno siže, književni likovi, smisao i značenje teksta, motivacioni postupci, kompozicija), forme pripovedanja (oblici izlaganja), jezičko-stilski postupci i literarni (književnoumetnički) problemi.

Književnoteorijske pojmove učenici će upoznavati uz obradu odgovarajućih tekstova i pomoću osvrta na prethodno čitalačko iskustvo. U programu nisu navedeni svi pojmovi i vrste književnih dela predviđeni za usvajanje u prethodnim razredima, ali se očekuje će se nastavnik nasloniti na stečeno znanje učenika, obnoviti ga i produbiti na primerima, shodno starijem uzrastu. Obnavljanje i povezivanje književnih termina i pojmova obrađivanih u prethodnim razredima sa novim delima koja se obrađuju u ovom razredu je obavezno.

U osmom razredu potrebno je izvršiti celovite sistematizacije gradiva u okviru klasifikovanja književnih rodova i vrsta usmene i autorske književnosti. Posebnu pažnju valja pokloniti lirsko-epskim vrstama, baladi i poemi, (koje se u ovom razredu prvi put imenuju), kao i književnonaučnim vrstama: autobiografiji, biografiji, dnevniku, memoarima i putopisu.

Sistematizacija savladanih književnih termina zahteva obradu i obnavljanje jednog istog književnog pojma na više načina: posle prepoznavanja i uočavanje njegove funkcije u tekstu; sagledavanje istog pojma/termina u različitim kontekstima, što doprinosi pouzdanom usvajanju i dugotrajnom pamćenju naučenog, a poslužiće i kao odlična podloga za dalji rad u srednjoj školi.

Posebna pažnja prilikom sistematizovanja nastavnog gradiva iz starijih razreda osnovne škole poklanja se integracionim činiocima nastavne interpretacije, a to su: tematsko-motivski sloj dela, idejni sloj teksta, struktura (kompozicija) dela, karakterizacija likova, oblici kazivanja (forme pripovedanja) i jezičko-stilski sloj dela. Kad je reč o lirici, sistematizuju se i znanja o versifikaciji. Jezičkostilskim izražajnim sredstvima prilazi se s doživljajnog stanovišta; polazi se od izazvanih umetničkih utisaka i estetičke sugestije, pa se potom istražuje jezičko-stilska uslovljenost i njene posebnosti.

Uz pomoć Dnevnika čitanja, vođenog u starijim razredima osnovne škole, učenici se podsećaju

književnih dela, koja su pročitali od petog do osmog razreda, i njihovih autora. Iz osnovne škole poželjno je da ponesu stečena znanja o znamenitim piscima i njihovim delima (predviđenim programima nastave i učenja), kao i osnovne informacije iz života pisaca i podatke vezane za različite tipove lokalizovanja književnoumetničkih tekstova.

Pored korelacije među tekstovima, neophodno je da nastavnik uspostavi vertikalnu korelaciju. Nastavnik se prethodno obavezno upozna sa sadržajima Srpskog jezika i književnosti iz prethodnih razreda radi uspostavljanja principa postupnosti i sistematičnosti.

Nastavnik, takođe, treba da poznaje sadržaje drugih predmeta koji se obrađuju u petom, šestom, sedmom i osmom razredu osnovne škole, koji koreliraju s predmetom Srpski jezik i književnost. Tako, horizontalnu korelaciju nastavnik uspostavlja, pre svega, sa nastavom istorije, likovne kulture, muzičke kulture, verske nastave i građanskog vaspitanja.

Ishodi vezani za nastavnu oblast Književnost zasnovani su na čitanju. Kroz čitanje i tumačenje književnih dela učenik razvija čitalačke kompetencije koje podrazumevaju ne samo istraživačko posmatranje i sticanje znanja o književnosti, već podstiču i razvijaju emocionalno i fantazijsko uživanje, imaginaciju, estetsko doživljavanje, bogate asocijativne moći, umetnički senzibilitet, kritičko mišljenje i izgrađuju moralno prosuđivanje. Razni oblici čitanja su osnovni preduslov da učenici u nastavi stiču saznanja i da se uspešno uvode u svet književnog dela. Osim doživljajnog čitanja učenike sve više treba usmeravati na istraživačko čitanje (čitanje prema istraživačkim zadacima, čitanje iz različitih perspektiva i sl.) i osposobljavaju da iskažu svoj doživljaj umetničkog dela, uvide elemente od kojih je delo sačinjeno i razumeju njihovu ulogu u izgradnji sveta dela. Povećan broj dopunskog izbora lektire ukazuje na mogućnost obrade pojedinih predloženih sadržaja (književnih dela) na časovima dodatne nastave.

Časovi dodatne nastave pružaju mogućnost nastavniku da uz pomoć programa, ali i samostalno, formira sadržaje koji će se na tim časovima obrađivati, u zavisnosti od individualnih interesovanja svojih učenika. Preporučuje se zasnivanje problemskog, korelativnog i istraživačkog pristupa sadržajima iz književnosti, organizovanje projektne nastave i rad sa talentovanim učenicima na pripremi za takmičenje iz književnosti.

Preporučuje se da učenici u nastavi koriste elektronski dodatak uz udžbenik, ukoliko za to postoji mogućnost u školi.

Kako su Standardi učeničkih postignuća, definisani za kraj drugog ciklusa obaveznog obrazovanja, diferencirani po nivoima (osnovni, srednji i napredni), na kraju osmog razreda važno je sameriti uspeh pojedinaca, ali i odeljenja u celini, spram nivoa učeničkih postignuća.

JEZIK

U nastavi jezika učenici se osposobljavaju za pravilnu usmenu i pisanu komunikaciju standardnim srpskim jezikom. Otuda zahtevi u ovom programu nisu usmereni samo na usvajanje jezičkih pravila i gramatičke norme, već i na razumevanje njihove funkcije i pravilnu primenu u usmenom i pismenom izražavanju.

Kada se u sadržajima programa navode nastavne jedinice koje su učenici već obrađivali u prethodnim razredima, podrazumeva se da se stepen usvojenosti i sposobnost primene ranije obrađenog gradiva proverava, a ponavljanje i uvežbavanje na novim primerima prethodi obradi novih sadržaja, čime se obezbeđuje kontinuitet rada i sistematičnost u povezivanju novog gradiva sa postojećim znanjima.

Gramatika

Osnovni programski zahtev u nastavi gramatike jeste da se učenicima jezik predstavi i tumači kao sistem. Nijedna jezička pojava ne bi trebalo da se izučava izolovano, van konteksta u kojem se ostvaruje njena funkcija (u svakoj pogodnoj prilici mogu se znanja iz gramatike staviti u funkciju tumačenja teksta, kako umetničkog tako i naučopopularnog). Jedan od izrazito funkcionalnih postupaka u nastavi gramatike jesu vežbanja zasnovana na korišćenju primera iz neposredne

govorne prakse, što nastavu gramatike približava životnim potrebama u kojima se primenjeni jezik pojavljuje kao svestrano motivisana ljudska aktivnost. Na ovaj način kod učenika se i razvija svest o važnosti kulture govora, koja je neophodna za svakodnevni život kao deo opšte kulture, a ne samo kao deo nastavnog programa.

Nastava gramatike u osmom razredu započinje gradivom iz istorije jezika. Učenike treba upoznati sa tim ko su bili Sloveni, gde je, prema naučnim saznanjima, bila njihova postojbina. Takođe, potrebno je dati nekoliko osnovnih informacija o njihovom zajedničkom prajeziku, iz koga su se izdvojile tri grupe slovenskih jezika. Deo koji se odnosi na seobe Slovena, stvaranje slovenskih jezika, i ulogu Ćirila i Metodija treba povezati sa nastavom istorije (podsetiti učenike na gradivo iz 6. razreda, pre svega na lekcije „Misija Ćirila i Metodija” i „Rana pismenost i kultura južnih Slovena”). Početak pismenosti kod Srba treba vezati za staroslovenski jezik i dva pisma, glagoljicu i ćirilicu (s tim u vezi treba pomenuti spis „O pismenima” Crnorisca Hrabra). Dalji razvoj srpskog književnog jezika treba objasniti etapno, preko srpskoslovenskog, ruskoslovenskog i slavenosrpskog, sve do pojave narodnog jezika. U okviru teme Književni jezik kod Srba od Vuka do danas, učenici treba da steknu osnovna znanja o počecima standardizacije srpskog književnog jezika i pravopisa u prvoj polovini XIX veka. Treba pomenuti najpre reformu ćirilice Save Mrkalja, a potom Vukovu reformu jezika, pisma i pravopisa. Ovo gradivo treba funkcionalno povezati sa nastavom književnosti (dela Vuka Karadžića, Branka Radičevića i Petra Petrovića Njegoša i 1847. godina). Potom učenike treba uputiti na razvoj srpskog književnog jezika u drugoj polovini XIX veka i u XX veku, samo u osnovnim crtama.

Učenike treba upoznati sa osnovnim jezičkim grupama u Evropi i to funkcionalno povezati sa nastavom stranih jezika (npr. ukazati na to da francuski pripada romanskoj grupi, ruski slovenskoj, a engleski i nemački germanskoj grupi jezika). Važno je dati kao primere pojedine reči na osnovu kojih će učenici uočiti jezičke sličnosti, odnosno razlike. Potom slovenske jezike podeliti na tri grupe i navesti koji jezici pripadaju kojoj grupi. Na taj način naglasiti mesto srpskog jezika u porodici slovenskih jezika.

O dijalektima srpskog jezika učenici treba da steknu osnovna znanja: kako su raspoređeni, kako se nazivaju (ekavski – prizrensko-timočki, kosovsko-resavski, šumadijsko-vojvođanski i ijekavski – zetsko-raški i istočnohercegovački) i po kojim se tipičnim osobinama razlikuju. Naročito je važno naglasiti da su i ekavski i ijekavski književni izgovori srpskog jezika (ukazati na ijekavski izgovor pisaca kao što su, npr. Njegoš, Ćopić, Karadžić). Takođe je važno naglasiti da postoji narodni jezik (kao skup dijalekata) i književni jezik, koji ima svoju određenu normu i mora se učiti i negovati. Učenicima treba objasniti šta je službena upotreba jezika i pisma prema Ustavu Srbije: srpski jezik kao službeni jezik i ćirilica kao službeno pismo, dok se latinica javlja kao alternativno pismo. Takođe, treba naglasiti da u Srbiji žive i pripadnici drugih naroda, kojima su pored srpskog jezika i pisma u službenoj upotrebi i njihovi jezici i pisma (Mađari, Albanci, Slovaci, Rumuni, Bugari, Makedonci, Bošnjaci, Romi i dr.).

U okviru teme Jezik – osnovne osobine govornog i pisanog jezika potrebno je u osnovnim crtama ukazati na sličnosti i razlike govornog i pisanog jezika: govorni jezik ima neke vrednosti koje teško mogu da se prenesu pisanim putem (npr. akcenat, intonacija, intenzitet, gest, mimika i sl.), dok pisani jezik ima neke karakteristike koje nema usmeni (vrsta slova: velika i mala slova i sl.). Usmeni i pisani jezik razlikuju se i po brzini prenošenja poruke (tri puta brže govorimo nego što pišemo).

Oblast građenje reči treba povezati sa znanjima iz morfologije. Treba jasno napraviti razliku između morfologije i tvorbe reči, pošto se u morfologiji javljaju samo različiti oblici jedne iste reči (dodavanje gramatičkih morfema na gramatičku osnovu), dok se u tvorbi reči dodavanjem tvorbenih morfema dobija nova reč. Treba ukazati na tri osnovna modela građenja reči – izvođenje, slaganje i prefiksaciju. Primeri treba da budu dobro odabrani i nesporno da predstavljaju dati tip tvorbe. Prema tvorbenom kriterijumu sve reči treba podeliti na proste i tvorenice (izvedenice, složenice, prefiksalne tvorenice). U okviru tvorenica učenici treba da uoče koren, tvorbenu osnovu,

prefiks, sufiks, spojnik vokal. Na taj način grupisati i porodice reči. Tvorbu reči treba povezati i sa znanjima iz fonetike i ukazati na glasovne promene koje se beleže na spoju prefiksa/sufiksa i tvorbene osnove.

Sa učenicima treba raditi sistematizaciju gradiva koje je naučeno u prethodnim razredima. Neophodno je da se po gramatičkim nivoima obnove i povežu znanja, i to logički i kriterijalno, tako što će usvajati pravila i načine funkcionisanja gramatičkog sistema. Na konkretnim primerima rečenica najbolje je obnoviti znanja iz morfologije (vrste reči, gramatičke kategorije) i sintakse (rečenični članovi, tipovi rečenica i sl.). Kada se u sadržajima programa navode nastavne jedinice koje su učenici već obrađivali u prethodnim razredima, podrazumeva se da se stepen usvojenosti i sposobnost primene ranije obrađenog gradiva proverava, a ponavljanje i uvežbavanje na novim primerima prethodi obradi novih sadržaja, čime se obezbeđuje kontinuitet rada i sistematičnost u povezivanju novog gradiva sa postojećim znanjima.

Pravopis

Sadržaje iz pravopisa neophodno je povezivati sa odgovarajućim primerima i na časovima gramatike i na časovima književnosti. Treba na jednostavan način ukazati na adaptaciju (prilagođavanje) imena iz stranih jezika i njihovu promenu. Pitanje spojenog i odvojenog pisanja obraditi na jednostavnim, uobičajenim primerima i predložiti mogućnost trojako pisanja (složenice, polusloženice, sintagme).

Upotrebu genitivnog znaka treba povezati sa dužinom, koja se u govoru čuje, a u pisanju beleži ovim znakom. Takođe, treba objasniti razliku u beleženju crte i crtice, ukazujući na pravila upotrebe jednog, odnosno drugog znaka.

Ortoepija

Ortoepske vežbe ne treba realizovati kao posebne nastavne jedinice, već uz odgovarajuće teme iz gramatike, ali i na temama iz književnosti.

Na ovom nivou učenici treba da uoče razliku između kratkosilaznog i kratkouzlaznog akcenta. Takođe, potrebno je sistematizovati znanja o rasporedu akcenata i neakcentovanih dužina na jednostavnim primerima.

Ukoliko za to postoje mogućnosti, nastavnik bi trebalo da pušta snimke pravilnog izgovora i ukazuje na razlike u izgovoru. Učenike treba navikavati da prepoznaju, reprodukuju i usvoje pravilno akcentovan govor, a u mestima gde se odstupa od akcentatske norme, da razlikuju standardni akcent od svoga akcenta, tj. od dijalekatske akcentuacije.

JEZIČKA KULTURA (USMENO I PISMENO IZRAŽAVANJE)

Oblast Jezička kultura programski je konstituisana kao posebno područje, ali je neophodno da se povezuje sa drugim dvema oblastima: sa književnošću i sa jezikom. Jezička kultura obuhvata usmeno i pismeno izražavanje i jednaku pažnju bi trebalo posvetiti i jednom i drugom načinu izražavanja. Krajnji cilj nastave jezičke kulture odnosi se na to da učenici budu osposobljeni za uspostavljanje kvalitetne i svrsishodne komunikacije.

U osmom razredu nastavlja se sa razmatranjem specifičnosti funkcionalnih stilova. Sa učenicima treba ponoviti funkcionalne stilove koji su obrađeni u sedmom razredu: književnoumetnički i novinarski, a potom ih upoznati sa odlikama administrativnog, naučnog i razgovornog stila. Karakteristike administrativnog stila – standardizacija i unifikacija – trebalo bi da budu predložene, između ostalog, kroz podsticanje učenika da napišu npr. molbu, žalbu, radnu biografiju ili da popune određene obrasce. Takođe, uz administrativni stil bi trebalo izdvojiti negativne karakteristike birokratskog jezika i pokazati ih na primerima. Objektivno sagledavanje stvarnosti i zasnovanost na pojmovnom mišljenju naučnog stila trebalo bi učenicima predstaviti kroz korelaciju

sa drugim nastavnim predmetima, a posebno bi im trebalo ukazati na upotrebu i značenje termina, odnosno na terminološku leksiku. Činjenica da određena jezička konstrukcija ne mora uvek predstavljati ogrešenje o jezičku i stilsku normu, ukoliko se ne nameće kao jedini način izražavanja, možda bi se učenicima najbolje mogla objasniti uz razgovorni stil i njegove odlike.

Cilj obrade svih pet funkcionalnih stilova ne bi trebalo da bude reprodukcija i utiskivanje funkcionalnostilističkih znanja u svest učenika, već sticanje aktivnog znanja koje se može primeniti u svakodnevnoj komunikaciji. Učenici bi trebalo da budu osposobljeni da objasne sličnosti i razlike između funkcionalnih stilova, da prepoznaju i obrazlože njihove elemente u adekvatno odabranim tekstovima, razvijajući razumevanje njihovih osobenosti i idući ka zaključivanju o njihovoj prirodi. Pritom, značajno je da učenici aktivno učestvuju u otkrivanju i uviđanju karakteristika funkcionalnih stilova srpskog jezika.

Jedan od najvažnijih programskih zahteva jezičke kulture jeste bogaćenje rečnika učenika. Stoga je izuzetno značajno na sistematičan način pristupiti obradi tema koje se odnose na leksički sistem srpskog jezika. Nije nužno da se svaki leksički odnos do detalja objasni učenicima, ali je važno uvek imati na umu složenost i višedimenzionalnost određene leksičke pojave o kojoj se govori, kako bi se problem ili deo problema predstavio učenicima u skladu sa njihovim uzrastom i mogućnostima.

Teme iz leksikologije na ovom uzrastu trebalo bi da obuhvate, najpre, ukazivanje na razliku između reči i lekseme. Jedan od pristupa ovoj tematici mogao bi biti da se reč analizira kao jedinica morfologije, tvorbe, sintakse i leksikologije.

Razmatrajući metaforu i metonimiju kao leksičke mehanizme, trebalo bi, između ostalog, ukazati na distinkciju između poetske metafore/metonimije i leksičke (jezičke) metafore/metonimije i istaći njihov značaj za ostvarivanje višeznačnosti (polisemije). Obrada ovog gradiva trebalo bi da se zasniva na brojnim primerima koji bi pomogli učenicima da bolje razumeju i da upotrebljavaju metaforu i metonimiju u spontanoj komunikaciji, što bi doprinelo obogaćivanju njihove jezičke produkcije i unapređivanju njihove komunikativne kompetencije. Primere bi trebalo preuzeti iz književnoumetničkih dela koja se obrađuju tokom nastave književnosti, ali i iz drugih funkcionalnih stilova (npr. naučnog, razgovornog, publicističkog stila).

Sadržinski odnosi među leksemama (sinonimija, antonimija i homonimija) trebalo bi da budu izučavani ne samo na najtipičnijim slučajevima, koji se zasnivaju na značenju lekseme nezavisno od konteksta, već je neophodno uzeti u obzir semantičku poziciju lekseme u stvarnoj jezičkoj upotrebi. Leksemi bi trebalo pristupiti kao višeznačnoj, a ne monosemantičkoj jedinici i trebalo bi skretati pažnju učenicima kako na primarno značenje lekseme, tako i na njena sekundarna značenja. Trebalo bi ukazati na podelu na prave i neprave sinonime, odnosno antonime sa stanovišta polisemantičke strukture lekseme i podstaći učenike da diskutuju o stilskom efektu upotrebe sinonima, antonima i homonima.

Nastavnu jedinicu koja se odnosi na zastarele reči i neologizme poželjno bi bilo funkcionalno povezati sa nastavom jezika i književnosti. Takođe, učenicima bi trebalo predočiti da se reči našeg jezika ostvaruju u vrlo različitim prilikama, odnosno da se leksika vezuje za određene sfere upotrebe i određene funkcionalne stilove.

Imajući u vidu da je veoma značajno ne samo znati odgovor na različita pitanja, već i znati gde se odgovor može pronaći, važno je ukazati učenicima, pre svega, na rečnike i pravopis srpskog jezika, kao i na leksikone i enciklopedije. Trebalo bi podsticati učenike, na primer, da sami pronađu u rečniku odgovor o značenju određene reči i njenoj upotrebi i da o tome obaveste svoje drugove na času. Kada god je moguće, trebalo bi završiti ili započeti čas jezičke kulture podacima iz odgovarajućih jezičkih priručnika, enciklopedija i sl.

U okviru nastavne jedinice o propagandnim tekstovima (reklamama i slično) potrebno je istaći da se sa ovom vrstom tekstova učenici najčešće sreću u svakodnevnom životu. Posebno je važno naglasiti da ovi tekstovi, između ostalog, imaju manipulativnu prirodu i svoje zakonitosti, kao i da je njihova svrha popuštanje, tj. pristanak primaoca poruke na nešto. Takođe bi trebalo osposobiti učenike da

prepoznaju njihov propagandni karakter. Poželjno je da ova vrsta tekstova bude povezana sa odgovarajućim temama iz funkcionalne stilistike.

O raspravi i eseju učenicima treba naglasiti da su to tekstovi koji se razlikuju od pripovedanja i opisivanja po tome što se zasnivaju na iznošenju mišljenja, stavova, činjenica i tvrdnji. Trebalo bi im objasniti da je rasprava uvek posvećena određenom pitanju, da na njenom početku stoji izvesna sumnja ili dilema između dva mišljenja, dok je na kraju njihovo razrešenje, kao i da autor rasprave teži da snagom dokaza i argumenata dođe do istine i da potencijalnog sagovornika (čitaoca) ubedi u ispravnost svog mišljenja. Takođe, potrebno je istaći da esej predstavlja tekst u kome se izlažu lični utisci i pogledi na određeno pitanje iz umetnosti, nauke ili života. Učenicima bi trebalo predočiti svrhu pisanja rasprave i eseja i uz češća vežbanja pomoći im da postepeno i sistematično usvoje pravilnosti ova dva oblika izražavanja, da unapređuju kritičko mišljenje i da izgrade i jezički precizno oblikuju svoje stavove o pojedinim temama. Pogodno bi bilo podsticati učenike da pre pisanja rasprave ili eseja naprave podsetnik u kome bi učenik trebalo da odgovori na ključna pitanja. Pored toga, ovu nastavnu jedinicu bi trebalo povezati sa nastavom književnosti, kao i sa drugim predmetima, imajući u vidu teme za pisanje rasprave ili eseja.

Pristup podsticanju učenika da napišu prikaz (knjige, filma, pozorišne predstave i sl.) trebalo bi da bude funkcionalan. Pritom, trebalo bi im pojasniti da je nužno u prikazu izostavi prepričavanje, da je potrebno izneti osnovne elemente dela, kao i da je neophodno dati kritički sud o delu.

Da bi govorna vežba u potpunosti ostvarila svoju ulogu u nastavi jezičke kulture, neophodno je da bude precizno isplanirana, valjano pripremljena i detaljno organizovana. Na ovom uzrastu funkcionalne mogu biti sledeće govorne vežbe: interpretativno-umetničke (izražajno čitanje, recitovanje); analiza snimljenog razgovora; intervju; rasprava (diskusija); prezentovanje činjenica i komentara.

Pravopisne vežbe predstavljaju najbolji način da se pravopisna pravila nauče, provere, kao i da se uočeni nedostaci otklone. Najbolje je primenjivati i proste i složene pravopisne vežbe koje su pogodne za savlađivanje kako samo jednog pravopisnog pravila iz jedne pravopisne oblasti, tako i više pravopisnih pravila iz nekoliko pravopisnih oblasti. Adekvatne mogu biti sledeće pravopisne vežbe: diktat, uočavanje i objašnjavanje pravopisnih grešaka u tekstu; pisanje imena iz stranih jezika; pisanje pozajmljenica (informatički termini, mejl i sl.); pisanje složenica, polusloženica i sintagmi; pisanje crte i crtice; zapeta u nezavisnosloženim rečenicama.

Vrste jezičkih vežbi potrebno je odabrati prema interesovanjima učenika ili u kontekstu nastavnog sadržaja. To mogu biti: uočavanje i ispravljanje grešaka u nepravilno markiranom tekstu; popunjavanje teksta sa prazninama; pronalaženje i ispravljanje grešaka u tekstu i slično.

Primenom leksičko-semantičkih vežbi kod učenika se stvara navika da promišljaju i traže adekvatan jezički izraz za ono što žele da iskažu (u zavisnosti od komunikativne situacije) i povećava se fond takvih izraza u njihovom rečniku. Pogodne mogu biti sledeće leksičko-semantičke vežbe:

dopunjavanje rečenica homonimima (homonimi i akcenti); pronalaženje odgovarajućeg sinonima; antonimski lanac; određivanje značenja metafore i metonimije u tekstu; tumačenje zastarelih reči i neologizama; definisanje leksema.

U svakom polugodištu rade se po dva pismena zadatka (ukupno četiri godišnje). U okviru pripreme za pismene vežbe i pismene zadatke mogu se koristiti neke od sledećih vežbi: sažimanje teksta; paralelno prepričavanje i analiza teksta; uspostavljanje narušenog redosleda (hronološkog, smisaonog) u tekstovima; pretvaranje linearnog u nelinearni tekst i obrnuto; markiranje/podvlačenje tekstova; sastavljanje pitanja na osnovu teksta; pisanje rada na osnovu nekoliko zadatah citata; pisanje tekstova/rečenica primenom različitih funkcionalnih stilova; preoblikovanje teksta prema postavljenim zahtevima.

III. PRAĆENJE I VREDNOVANJE NASTAVE I UČENJA

Praćenje i vrednovanje rezultata napredovanja učenika je u funkciji ostvarivanja ishoda, a započinje

inicijalnom procenom dostignutog nivoa znanja, u odnosu na koji će se odmeravati dalji napredak i formirati ocena. Svaki nastavni čas i svaka aktivnost učenika je prilika za formativno ocenjivanje, odnosno registrovanje napretka učenika i upućivanje na dalje aktivnosti.

Formativno vrednovanje je sastavni deo savremenog pristupa nastavi i podrazumeva procenu znanja, veština, stavova i ponašanja, kao i razvijanja odgovarajuće kompetencije tokom nastave i učenja. Formativno merenje podrazumeva prikupljanje podataka o učeničkim postignućima, pri čemu se najčešće primenjuju sledeće tehnike: realizacija praktičnih zadataka, posmatranje i beleženje učenikovih aktivnosti tokom nastave, neposredna komunikacija između učenika i nastavnika, registar za svakog učenika (mapa napredovanja) itd. Rezultati formativnog vrednovanja na kraju nastavnog ciklusa treba da budu iskazani i brožčanom ocenom.

Rad svakog nastavnika sastoji se od planiranja, ostvarivanja, praćenja i vrednovanja. Važno je da nastavnik, pored postignuća učenika, kontinuirano prati i vrednuje vlastiti rad. Sve što se pokaže dobrim i efikasnim, nastavnik će koristiti i dalje u svojoj nastavnoj praksi, a ono što bude procenjeno kao nedovoljno delotvorno, trebalo bi unaprediti.

MEĐUPREDMETNE KOMPETENCIJE

Opšta predmetna kompetencija obaveznog nastavnog predmeta Srpski jezik i književnost suštinski je povezana sa međupredmetnim kompetencijama.⁴

- **Kompetencija za učenje**
Nastavnik srpskog jezika svakodnevno razvija kod svojih đaka kompetenciju za učenje, koristeći postojeća školska i vanškolska znanja i iskustva. Trudi se da učenici shvate značaj kontinuiranog učenja u školskom i vanškolskom kontekstu. Nastavnik podržava učenike u postupnom i sistematičnom savladavanju gradiva. Uči ih da čitaju sa olovkom u ruci, da prave sažetke tekstova i izdvajaju ključne reči. Osposobljava ih da razlikuju bitno od nebitnog i da u tekstu traže argumente za svoje tvrdnje. Podstiče ih da svoje stavove o nekom pitanju artikulišu na odgovarajući način i koncizno se izraze.
- **Odgovorno učešće u demokratskom društvu**
Tokom razgovora povodom pročitanih književnoumetničkih dela, ali i tekstova koji pripadaju ostalim funkcionalnim stilovima, nastavnik podstiče učenike da postupaju u skladu sa principima pravde, slobode, solidarnosti, ravnopravnosti i odgovornosti – koji su temelj demokratskog društva. Uči ih da se zalažu za poštovanje različitosti, dečjih i ljudskih prava i sloboda, da poštuju lični i nacionalni identitet i da imaju aktivan i odgovoran odnos prema državi i društvu u kom žive. Nastavnik se trudi da učenici shvate odgovornost za sopstvene izbore i odluke, da argumentovano zastupaju stavove i mišljenja uvažavajući suprotna gledišta, kao i usvojene procedure donošenja odluka. Takođe, podstiče kod učenika potrebu da uče, čuvaju i neguju književni jezik i da razumeju značaj srpskog jezika za kulturu i istoriju srpskog naroda, a da pritom poštuju i druge narode i uvažavaju njihova prava.
- **Estetička kompetencija**
Nastavnik podstiče učenike da učestvuju u kreativnom i stvaralačkom izražavanju sopstvenih ideja, osećanja i iskustava, podstiče ih na izražavanje kroz različite umetnosti i putem različitih medija – muzike, pokreta, reči, elektronskih medija, vizuelne umetnosti i dr. Podstiče učenike da biraju i koriste umetnička dela (u ovom slučaju književnost) kako bi obogatili svoj život i razumevanje sveta, da shvate značenje pojma kultura i valjano ga upotrebljavaju, da razvijaju smisao za estetske vrednosti i da razumeju značaj umetničkih i kulturnih dela za lični razvoj i razvoj društva. Kvalitetna nastava srpskog jezika podstiče svaku od navedenih delatnosti i doprinosi uspostavljanju trajnih korelacija među mnogim nastavnim predmetima.
- **Komunikacija**
Radeći na razvoju jezičke kulture svojih učenika, nastavnik srpskog jezika utiče i na razvijanje

njihove komunikacije. Uči učenike da komuniciraju na svrsishodan i konstruktivan način u privatnom, javnom i obrazovnom kontekstu, to jest da prilagođavaju način komunikacije određenoj situaciji (npr. formalna, neformalna). Podstiče ih da koriste jezik specifičan za različite naučne, tehničke i umetničke discipline i životne situacije. Nastavnik se trudi da kod učenika izgradi jezičku toleranciju i da skrene pažnju na govor mržnje kao negativnu pojavu u društvu. Učenici se postižu na bogaćenje sopstvenog rečnika, u skladu sa osnovnim nivoom obrazovanja, i na to da doživljavaju jezik kao niz mogućnosti koje mu služe u izražavanju.

- **Odgovoran odnos prema okolini**
Odgovoran odnos prema okolini neposredno je vezan za ostvarivanje vaspitnih i praktičnih ciljeva nastave srpskog jezika. Poznavanje prirode i šireg okruženja, uvažavanje života i njegovog značaja podstiču se i čitanjem, doživljavanjem i tumačenjem književnoumetničkih tekstova i dela ostalog tipa, namenjenih starijem školskom uzrastu. Nastavnik podstiče učenike da tako uočavaju vezu između kvaliteta životne sredine i kvaliteta svog života i razumeju da se lična dobrobit i dobrobit zajednice i društva ogledaju i u kvalitetu i održivosti njegove okoline.
- **Rad s podacima i informacijama**
Nastavnik podstiče učenike da povezuju znanja i veštine iz različitih predmeta sa potrebom da predstave, pročitaju i protumače podatke koristeći narativni, tabelarni ili grafički prikaz informacija, uključujući i njihove digitalne prezentacije. Nastavnik objašnjava učenicima kako da koriste i samostalno pronalaze različite izvore informacija i podataka (biblioteke, medije, internet, institucije kulture itd.), kako da kritički razmatraju njihovu pouzdanost i valjanost, razvrstavaju ih i povezuju relevantne informacije iz različitih izvora.
- **Rešavanje problema**
Međupredmetna kompetencija rešavanje problema posebno dolazi do izražaja u nastavi srpskog jezika i književnosti, koja je problemska, aktivna i stvaralačka. Učeći maternji jezik i njegove zakonitosti i čitajući odabrana, reprezentativna dela srpske i svetske književnosti (u celini ili u odlomcima), učenik se podstiče na to da prepozna problem, raščlanjuje problemsku situaciju na delove i uočava veze i odnose između njih u svetlu prethodno stečenih znanja u okviru različitih predmeta i vanškolskog iskustva. Nastavnik potom upućuje učenike kako da planiraju strategiju rešavanja problema, kako da formulišu objašnjenja i zaključke na osnovu rezultata do kojih su došli u radu, prezentuju ih i diskutuju sa drugim osobama i preispituju ih u svetlu dobijenih komentara. Takođe, nastavnik učenike upućuje na to kako da proveravaju primenljivost rešenja u praksi i koriste ih u novim situacijama.
- **Saradnja**
Da bi stekli kompetenciju saradnje, učenici na časovima srpskog jezika odgovorno, aktivno i konstruktivno učestvuju u radu odeljenja (kroz frontalni oblik rada), grupe, tima ili para (u grupnom radu, ili radu u parovima) i doprinose unapređivanju zajedničkog rada. Nastavnik uči učenike kako da pružaju podršku i pomoć svojim saradnicima i prihvataju njihovu podršku i pomoć, kao i da poštuju pravila zajedničkog rada i prepoznaju svoje mesto i ulogu u njemu. Nastavnik podstiče učenike da poštuju druge kao ravnopravne učesnike i prihvata najbolja rešenja do kojih se u zajedničkom radu došlo.
- **Digitalna kompetencija**
Nastavnik osposobljava učenike za adekvatno pretraživanje i kvalitetno odabiranje sadržaja do kojih mogu doći elektronskim putem. Informišući se, na osnovu ključnih reči, o pojedinostima za koje su zainteresovani, a iz oblasti predmeta Srpski jezik, učenici stvaraju sopstveni hipertekst i uče se da izdvoje bitno od nebitnog, pravu informaciju od one koja je površna ili pogrešna. To čine uz pomoć uputstava koje im daje nastavnik srpskog jezika i književnosti, prethodno osposobljen da uspešno izabere odgovarajuće sajtove koje će učenici pretraživati, ili uz pomoć udžbenika koji ovakve preporuke sadrži.
- **Odgovoran odnos prema zdravlju**
Uvažavanje života i njegovog značaja podstiču se i čitanjem, doživljavanjem i tumačenjem

književnoumetničkih i drugih tekstova. Čitajući i tumačeći dela srpske i svetske književnosti učenici bolje razumeju sebe, druge i svet oko sebe. Nastavnik podstiče učenike da kritički sagledaju i izbegnu situacije opasne po sopstveni život i zdravlje kao i situacije opasne po život i zdravlje drugih.

Obrazovni standardi u osmom razredu

Obrazovnim stanadardima iz prethodnog razreda treba dodati:

OSNOVNI NIVO

Sledeći iskazi opisuju šta učenik/učenica zna i ume na osnovnom nivou.

1. VEŠTINA ČITANJA I RAZUMEVANJE PROČITANOG

CJ.1.1.2. razlikuje umetnički i neumetnički tekst; ume da odredi svrhu teksta: argumentacija, propaganda *

2. PISANO IZRAŽAVANJE

CJ.1.2.6. vlada osnovnim žanrovima pisane komunikacije: popunjava različite obrasce i formulare s kojima se susreće u školi i svakodnevnom životu

3. GRAMATIKA, LEKSIKA, NARODNI I KNJIŽEVNI JEZIK

CJ.1.3.2. uočava razliku između književne i neknjiževne akcentuacije*

CJ.1.3.10. pravilno upotrebljava glagolske oblike (osim imperfekta)

CJ.1.3.11. prepoznaje birokratski jezik kao nepoželjan način izražavanja*

CJ.1.3.17. razlikuje pojmove književnog i narodnog jezika; zna osnovne podatke o razvoju književnog jezika kod Srba (od početaka do danas)

CJ.1.3.18. zna osnovne podatke o poreklu i dijalekatskoj razuđenosti srpskog jezika

CJ.1.3.19. zna osnovne podatke o jezicima nacionalnih manjina

CJ.1.3.20. ima pozitivan stav prema dijalektima (svom i tuđem)*

CJ.1.3.21. razume važnost književnog jezika za život zajednice i za lični razvoj*

4. KNJIŽEVNOST

CJ.1.4.8. ima izgrađenu potrebu za čitanjem književnoumetničkih tekstova i poštuje nacionalno, književno i umetničko nasleđe*

CJ.1.4.9. sposoban je za estetski doživljaj umetničkih dela*

SREDNJI NIVO

Sledeći iskazi opisuju šta učenik/učenica zna i ume na srednjem nivou.

1. VEŠTINA ČITANJA I RAZUMEVANJE PROČITANOG

CJ.2.1.2. poznaje vrste neumetničkih tekstova (izlaganje, tehnički opis, tehničko pripovedanje, rasprava, reklama)

CJ.2.1.3. prepoznaje i izdvaja jezička sredstva karakteristična za različite funkcionalne stilove

CJ.2.1.4. razlikuje sve delove teksta i knjige, uključujući indeks, pojmovnik i bibliografiju i ume njima da se koristi

CJ.2.1.5. pronalazi, izdvaja i upoređuje informacije iz dva kraća teksta ili više njih (prema datim kriterijumima)

CJ.2.1.6. razlikuje činjenicu od komentara, objektivnost od pristrasnosti i propagande na jednostavnim primerima

CJ.2.1.7. prepoznaje stav autora neumetničkog teksta i razlikuje ga od drugačijih stavova iznetih u takvom tekstu

2. PISANO IZRAŽAVANJE

CJ.2.2.4. zna osnovne osobine govornog i pisanog jezika*

CJ.2.2.5. zna pravopisnu normu i primenjuje je u većini slučajeva

3. GRAMATIKA, LEKSIKA, NARODNI I KNJIŽEVNI JEZIK

CJ.2.3.5. prepoznaje podvrste sintaksičkih jedinica (vrste sintagmi, nezavisnih i zavisnih predikatskih rečenica)

CJ.2.3.8. prepoznaje glavna značenja i funkcije glagolskih oblika

CJ.2.3.9. poznaje metonimiju* kao leksički mehanizam

4. KNJIŽEVNOST

CJ.2.4.3. razlikuje lirsko-epske vrste (baladu, poemu)

CJ.2.4.7. razlikuje oblike kazivanja u književnoumetničkom tekstu: pripovedanje, opisivanje, monolog/unutrašnji monolog, dijalog

NAPREDNI NIVO

Sledeći iskazi opisuju šta učenik/učenica zna i ume na naprednom nivou.

1. VEŠTINA ČITANJA I RAZUMEVANJE PROČITANOG

CJ.3.1.3. izdvaja iz teksta argumente u prilog nekoj tezi (stavu) ili argumente protiv nje; izvodi zaključke zasnovane na složenijem tekstu

CJ.3.1.4. čita i tumači složenije nelinearne elemente teksta: višestruke legende, tabele, dijagrame i grafikone

2. PISANO IZRAŽAVANJE

U oblasti PISANO IZRAŽAVANJE učenik/učenica:

CJ.3.2.1. organizuje tekst u logične i pravilno raspoređene pasuse; određuje prikladan naslov tekstu i podnaslove delovima teksta

CJ.3.2.2. sastavlja argumentativni tekst

CJ.3.2.3. piše prikaz (knjige, filma, pozorišne predstave i sl.), reportažu i raspravu

CJ.3.2.4. piše rezime dužeg i/ili složenijeg teksta

CJ.3.2.5. zna i dosledno primenjuje pravopisnu normu

3. GRAMATIKA, LEKSIKA, NARODNI I KNJIŽEVNI JEZIK

CJ.3.3.5. poznaje i imenuje podvrste sintaksičkih jedinica (vrste sintagmi, nezavisnih i zavisnih predikatskih rečenica)

U podoblasti LEKSIKA učenik/učenica:

CJ.3.3.7. ume da odredi značenja nepoznatih reči i izraza na osnovu njihovog sastava, konteksta u kome su upotrebljeni, ili na osnovu njihovog porekla

CJ.3.3.8. zna značenja reči i frazeologizama u naučnopopularnim tekstovima, namenjenim mladima, i pravilno ih upotrebljava

4. KNJIŽEVNOST

CJ.3.4.2. izdvaja osnovne odlike književnih rodova i vrsta u konkretnom tekstu

CJ.3.4.3. razlikuje autora dela od lirskog subjekta i pripovedača u delu

CJ.3.4.4. pronalazi i imenuje stilske figure; određuje funkciju stilskih figura u tekstu

CJ.3.4.5. određuje i imenuje vrstu stiha i strofe

CJ.3.4.6. tumači različite elemente književnoumetničkog dela pozivajući se na samo delo

CJ.3.4.7. izražava svoj stav o konkretnom delu i argumentovano ga obrazlaže

CJ.3.4.8. povezuje književnoumetničke tekstove s drugim tekstovima koji se obrađuju u nastavi

2. SLOVENSKÝ JAZYK A LITERATÚRA

Názov predmetu	SLOVENSKÝ JAZYK
----------------	-----------------

Cieľ	Cieľ výučby a učenia slovenského jazyka je, aby žiak pestoval slovenský jazyk tak, že ho bude správne používať v rôznych komunikačných situáciách, v hovorenej a písanej podobe; prostredníctvom čítania a interpretácie literárnych diel bude rozvíjať predstavivosť a umeleckú vnímavosť, estetické kompetencie, kritické posudzovanie a mravné hodnotenie.
Ročník	Piaty
Ročný fond hodín	180 hodín

OBLASŤ/ TÉMA	VÝKONY Po spracovanej téme/oblasti žiak bude schopný:	OBSAH
LITERATÚRA	<p>určiť literárny druh a žáner literárneho diela odlíšiť charakteristické vlastnosti ľudovej slovesnosti od vlastností umeleckej literatúry rozlíšiť realistickú a fantastickú prózu analyzovať prvky kompozície lyrickej básne (strofa, verš); veršovaného epického diela (balady) a v próze (časti fabuly deja – kapitola, epizóda); dramatického diela (dejstvo, scéna, výstup) odlíšiť pojem básnika a pojem lyrického subjektu; pojem rozprávača a spisovateľa rozlíšiť literárne postupy rozpoznať zvukové, vizuálne (taktilné a olfaktorické) prvky básnického obrazu určiť básnické figúry (štylistické prostriedky) a pochopiť ich úlohu v literárno-umeleckom texte hodnotiť umelecký prednes, rozprávanie alebo dramatický dej (žartovný, veselý, smutný a pod.) určiť tému a základné a vedľajšie motívy analyzovať príčinu a následky</p>	<p>LYRIKA</p> <p>Literárne termíny a pojmy Básnik a lyrický subjekt. Motívy a básnické obrazy ako prvky kompozície lyrickej básne a piesne. Druhy strof podľa počtu veršov v lyrickej básni/piesni: štvorveršová. Znaky lyrickej poézie: obraznosť, rytmickosť. Básnické figúry: prirôvanie, personifikácia; epiteton, onomatopoeja. Druhy autorských a ľudových lyrických piesní a básní: opisné (deskriptívne); zbojnícke a obradné.</p> <p>Školská lektúra 1. Slovenská ľudová pieseň: Spievajte si, spievaj 2. Obradové ľudové piesne (výber) 3. Viliam Figuš-Bystrý: Anička malička 4. Juraj Tušiak: Zimná krajinka 5. Ferenc Fehér: Báčska krajinka 6. Pavol Orságh Hviezdoslav: Jarné kvietky 7. Elena Čepčeková: Janá nôta 8. Daniel Hevier (výber z diela) 9. Milan Lasica: Vybrané slová</p> <p>EPIKA</p> <p>Literárne termíny a pojmy Spisovateľ a rozprávač. Slovtvorné postupy: opis, rozprávanie v prvej a tretej osobe; dialóg.</p>

časového sledu motívov
ilustrovať vlastnosti postáv na
príkladoch z textu
hodnotiť konanie postáv
a odôvodniť svoj postoj
porovnávať fiktívne
(neskutočné, vymyslené) a
reálne vlastnosti literatúry
ilustrovať poveru,
zvyky/obyčaje, spôsob života
a udalosti z minulosti opísané v
literárnych dielach
uviesť príklady toho, čo získal
čítaním

Fabula: sled udalostí, epizódy, kapitoly.
Charakteristika postáv – spôsob vyjadrovania,
správanie, fyzický vzhľad, životné postoje,
etickosť konania.
Druhy epických diel vo verši a v próze: ľudová
balada, bájka, žartovná ľudová rozprávka.

Školská lektúra

1. Ľudová balada: Rabovali Turci
2. Slovenská ľudová bájka: Lišiak a žaba
3. Milan Rúfus: O troch grošoch
4. Žartovná ľudová rozprávka: Kubove príbehy (výber)
5. Martin Prebudila: Hej, kedy si bol na povale
6. Klára Jarunková: Kamaráti (úryvok)
7. Slovenská ľudová povesť o Jánošíkovi
8. Výber zo srbskej súčasnej prózy
9. Mária Kotvášová-Jonášová: Tetuška moja, kde si mi?
10. Daniel Defoe: Robinson Crusoe (úryvok o výstavbe úkrytu)

DRÁMA

Literárne termíny a pojmy
Dejstvo, výstup, osoby v dráme.
Dramatické útvary a rozhlasová hra.

Školská lektúra

1. Anna Nemogová-Kolárová: Ako boli Vierka a Jurko malí (divadelná hra pre deti)
2. Dušan Radović: Kapitán John Peoplefox
3. Bábkové divadlo pre deti (výber)

VEDECKOPOPULÁRNE A INFORMAČNÉ TEXTY

(výber 2 diel)

1. Pavol Dobšinský: zberateľská činnosť a malé formy ľudovej slovesnosti
2. Ako vznikajú knihy (spisovateľ, redaktor, výtvarný redaktor,...)
3. Zo života našich predkov
4. Nikola Tesla: Moje detstvo
5. Výber z kníh, encyklopédií a časopisov pre deti a internetu

DOMÁCA LEKTÚRA:

Slovenské ľudové rozprávky a bájky (výber)

		<p>Povesti o Jánošíkovi (výber)</p> <p>Mark Twain: Dobrodružstvá Toma Sawyera</p> <p>Výber z autorských rozprávok (Ľubomír Feldek: O škaredej princeznej, Hans Christian Andersen: Slávik, Mirko Petrović: Bosá polonéza, Edmondo de Amicis: Môj priateľ Garonne, Milan Rúfus: Pamodaj šťastia, Jiří Wolker: O kominárovi, ...)</p> <p>Juraj Tušiak: Postavím si kaštieľ vežičkový</p> <p>Rudo Moric: Z poľovníckej kapsy</p> <p>Doplňková lektúra (výber – 3 diel)</p> <p>Miroslav Demák: O troch umelcoch</p> <p>Výber žartovných rozprávok zo svetovej literatúry</p> <p>Vidoe Podgorec: Biely cigánik</p> <p>Výber z antológie: Postavím si palác z palacínok</p> <p>Pozeral/a som detský slovenský film (voľný výber)</p> <p>Komix podľa výberu</p> <p>Pozeral/a som divadelné predstavenie pre deti</p> <p>Ezopove bájky (výber)</p> <p>Astrid Lindgrenová: Pipy dlhá pančucha</p> <p>Výber zo súčasnej slovenskej poézie pre deti</p>
--	--	--

JAZYK	Gramatika (jazyk, fonetika, lexikológia, morfológia)	<p>poznať skupiny slovanských jazykov</p> <p>chápať vzťah k materinskému jazyku a k jazyku iných národov</p> <p>poznať zhodu jazykových javov medzi slovenčinou a srbčinou</p> <p>odlíšiť spisovný jazyk od nárečia; poznať charakteristiky slovenských nárečí</p> <p>určiť v slovách spodobovanie spoluhlások</p>	<p>Tri skupiny slovanských jazykov.</p> <p>Materinský jazyk a jazyky iných národov.</p> <p>Kontaktové jazyky: slovečina a srbčina</p> <p>Spisovný jazyk a nárečia (stredoslovenské, západoslovenské a východoslovenské).</p> <p>Spodobovanie spoluhlások podľa znelosti (znelé a neznelé).</p> <p>Zákon o rytmickom krátení.</p> <p>Stavba a tvorenie slov.</p> <p>Homonymá, synonymá a opozitá.</p>
-------	--	--	--

		<p>podľa znelosti uplatňovať rytmický zákon určiť stavbu slov, slovotvorné postupy (odvodzovanie a skladanie) poznať homonymá, synonymá a opozitá</p> <p>rozlíšiť ohybné a neohybné slovné druhy poznať a určiť pády a pádové koncovky v korelácii so srbčinou určiť kategóriu rodu, čísla, pádu pri ohybných slovách okrem slovíes</p> <p>správne používať pádové koncovky</p>	<p>Ohybné slovné druhy: podstatné mená, prídavné mená, zámená, číslovky, slovesá; neohybné slovné druhy: príslovky, predložky, spojky, častice, citoslovčia (vymenovať).</p> <p>Podstatné mená – pojem a členenie (hmotné – všeobecné a vlastné, nehmotné)</p> <p>Skloňovanie podstatných mien mužského, ženského a stredného rodu: slovný základ a pádová koncovka.</p> <p>Prídavné mená – pojem a členenie (vlastnostné – akostné a vzťahové a privlastňovacie), zhoda prídavného mena s podstaným menom v rode, čísle a páde; stupňovanie prídavných mien.</p> <p>Skloňovanie prídavných mien mužského, ženského a stredného rodu; stupňovanie prídavných mien</p> <p>Zámená – osobné zámená: skloňovanie, kratšie a dlhšie tvary zámen; zvrtné zámeno.</p> <p>Číslovky – pojem a členenie (určité – základné, radové, skupinové, násobné a neurčité).</p> <p>Slovesá – pojem, gramatické kategórie slovies, neurčitok, jednoduché a zložené slovesné tvary (vysvetlenie).</p>
	Pravopis	<p>uplatniť pravopisnú normu pri písaní vybraných slov dôsledne uplatniť pravopisnú normu pri písaní veľkého písmena (zložené slová so spojovníkom a bez spojovníka, viacslovné vlastné mená)</p>	<p>Písanie i/y, í/ý po obojakých spoluhláskach. Veľké písmeno vo viacslovných geografických názvoch, názvoch inštitúcií, ustanovizní, organizácií (typické príklady); veľké a malé písmeno pri písaní privlastňovacích prídavných mien. Zámeno Vy z úcty.</p> <p>Interpunkčné znamienka: čiarka (pri</p>

	<p>uplatňovať interpunkčné znamienka</p> <p>používať Pravidlá slovenského pravopisu a iné pravopisné príručky</p>	<p>vymenovávaní, oslovovaní); úvodzovky (priama reč); pomlčka (namiesto úvodzoviek v priamej reči).</p> <p>Pravopisné príručky.</p>
Ortoepia	<p>správne vyslovovať tvrdé spoluhlásky d,t,l, n pred i, e</p> <p>správne vyslovovať zdvojené spoluhlásky v slovách</p> <p>správne vyslovovať slová vzhľadom na intonáciu</p> <p>rozprávať jasne dbajúc na spisovnú jazykovú normu</p> <p>plynulo a zreteľne čítať nahlas literárne a vecné texty</p>	<p>Výslovnosť tvrdých spoluhlások d,t,l,n pred i,e.</p> <p>Výslovnosť zdvojených spoluhlások.</p> <p>Intonácia a prestávky v spojení s interpunkčnými znamienkami; intonácia opytovacích viet.</p> <p>Artikulácia: hlasné čítanie jazykolamov, najprv pomaly a potom rýchlejšie (individuálne alebo v skupine).</p>
JAZYKOVÁ KULTÚRA	<p>využívať rôzne slohové postupy: deskripciu (portrét a krajinka), rozprávanie v 1. a 3. osobe, dialóg</p> <p>zostaviť správu a oznámenie</p> <p>určiť časti textu (názov, odseky) a zaradiť ich do súvislých častí (úvodná, stredná a záverečná časť textu)</p> <p>utvoriť hovorový prejav alebo napísaný text</p> <p>o vnímaní prečítaného literárneho diela a na témy z každodenného života a vlastnej predstavivosti</p> <p>nájsť explicitne a implicitne vyjadrené informácie</p>	<p>Prerozprávanie, rozprávanie, opis – zisťovanie rozdielov medzi ústnym a písomným vyjadrovaním; písanie listu (súkromný, email).</p> <p>Jazykové prejavy (správa, oznámenie)</p> <p>Obohacovanie slovej zásoby: synonymá a antonymá; nespisovné slová a kalky – a vystriedanie spisovnými; zistenie a vyradenie bezvýznamných podrobností a zbytočných slov v texte a ústnom prejave.</p> <p>Technika vypracovania písaného slohu (základné prvky kompozície); odsek ako kratší tematický celok a jeho kompozično-štylistické funkcie.</p> <p>Technika čítania jednoduchých nelineárnych prvkov textu: tabuľky,</p>

	v jednoduchom literárnom a vecnom texte	<p>diagramy, grafikóny, legendy.</p> <p>Verejný výstup, prezentovanie vlastnej a tímovej práce.</p> <p>Formy spoločenského styku.</p> <p>Osem domácich písaných úloh a ich rozbor na hodine.</p> <p>Štyri školské písomné úlohy – po dve v každom polroku (jedna hodina na vypracovanie úlohy a dve na rozbor a písanie upravenej verzie úlohy).</p>
--	---	--

KORELÁCIA S INÝMI PREDMETMI

Dejepis
Hudobná kultúra
Výtvarná kultúra
Náboženstvo
Občianska výchova

POKYNY NA REALIZÁCIU PROGRAMU

Učebné osnovy slovenského jazyka obsahujú tri vzdelávacie oblasti: literatúru, jazyk a jazykovú kultúru. Odporúčané rozdelenie hodín podľa vzdelávacích oblastí: literatúra – 70 hodín, jazyk – 70 hodín a jazyková kultúra – 40 hodín. Všetky tri oblasti sa navzájom integrujú a ani jedna sa nemôže vyučovať oddelene a bez vzájomnej spätosti s inými oblasťami.

Učebné osnovy slovenského jazyka založené sú na vzdelávacích výkonoch, respektíve na procese učenia a žiackych výkonoch. Vzdelávacie výkony predstavujú opis zjednotených vedomostí, zručností, postojov a hodnôt, ktoré žiak buduje, rozširuje a prehľbuje cez tri vzdelávacie oblasti tohoto vyučovacieho predmetu.

I. PLÁNOVANIE VYUČOVACIEHO PROCESU A UČENIA

Učebné osnovy zamerané na výkony umožňujú učiteľovi väčšiu voľnosť, viac možností v tvorení vyučovacieho procesu a učenia. Úlohou učiteľa je, aby kontextualizoval daný program potrebám konkrétnej triedy majúcej na zreteli: zloženie triedy a charakteristiky žiakov; učebnice a iné učebné materiály, ktoré bude používať; technické podmienky, vyučovacie prostriedky a médiá, ktorými škola disponuje; rezorty, možnosti, ako i potreby lokálneho prostredia, v ktorom sa škola nachádza. Vychádzajúc z daných výkonov a obsahov, učiteľ najprv tvorí svoj ročný-globálny plán práce, z ktorého neskoršie bude rozvíjať svoje operatívne plány. Výkony definované podľa oblastí, uľahčujú učiteľovi ďalšiu operacionalizáciu výkonov na úrovni konkrétnej vyučovacej jednotky. Teraz učiteľ pre každú oblasť má definované výkony. Od neho sa očakáva, že pre každú vyučovaciu jednotku, vo fáze plánovania a písania prípravy na hodinu definuje pyramídu výkonov na troch úrovniach: tie, ktoré by všetci žiaci mali dosiahnuť, tie, ktoré by väčšina žiakov mala dosiahnuť a tie, ktoré by mali iba niektorí žiaci dosiahnuť. Takýmto spôsobom sa dostane nepriamy vzťah so štandardami na troch úrovniach žiackych výkonov. Taktiež pri plánovaní treba mať na

zreteli, že sa výkony rozlišujú, že sa niektoré ľahšie a rýchlejšie môžu realizovať, ale pre väčšinu výkonov (najmä pre oblasť literatúry) potrebné je omnoho viacej času, viacej rozličných aktivít a prác na rôznych textoch. Vo fáze plánovania vyučovacieho procesu je veľmi dôležité mať na zreteli, že učebnica je, iba vyučovací prostriedok a že neurčuje obsah vyučovacieho predmetu. Preto k obsahu učebníc treba pristúpiť selektívne, ale aj vo vzťahu k plánovaným výkonom, ktoré treba dosiahnuť. Popritom učebnica je len jedným z možných prameňov vedomostí a učiteľ žiakom umožňuje prehľad a vlastnú skúsenosť v používaní iných prameňov poznania. Pri plánovaní vyučovacieho procesu treba prihliadať na predbežné vedomosti, skúsenosti, intelektuálne schopnosti a na záujmy žiaka.

II. REALIZÁCIA VYUČOVACIEHO PROCESU A UČENIA

LITERATÚRA

Základ programu z literatúry tvoria texty z lektúry. Lektúra je rozvrhnutá podľa literárnych druhov – lyrika, epika, dráma a zároveň obohatená výberom neliterárnych, vedecko populárnych a informatívnych textov. Povinná časť lektúry pozostáva hlavne z častí, ktoré patria do základného národného korpusu, ktorý je obohatený aj súčasnými aktuálnymi dielami. Výber diel je v najväčšej miere založený na princípe vekovej primeranosti.

K textom, ktoré sa majú spracovať na hodinách, je pridaný zoznam domácej lektúry. Cieľom opätovného uvádzania domácej lektúry je formovanie, rozvíjanie alebo pestovanie čitateľských zručností u žiaka. Obsiahlejšie diela žiaci môžu čítať počas prázdnin, čím sa podnecuje rozvíjanie kontinuálnych čitateľských návykov.

K povinnému zoznamu na spracovanie je pridaný doplnkový výber textov. Výber textov učiteľovi umožňuje väčšiu kreativitu v dosahovaní vzdelávacích výkonov. Takýto výber diel umožňuje väčšiu možnosť uplatnenia komparatívneho prístupu skúmania literárnej tvorby, pričom si volí odlišné úrovne spracovania: interpretáciu, znázornenie alebo úvahu. Výber diela má byť zladený s možnosťami, potrebami a záujmami konkrétneho žiackeho kolektívu. Rozdiely v celkovej umeleckej a informatívnej hodnote jednotlivých textov vplývajú na zodpovedajúce didaktické riešenia (prispôsobovanie čítania druhu textu, objem výkladu textu v závislosti od náročnosti jeho štruktúry, spájanie a zoskupovanie so zodpovedajúcimi obsahmi z iných oblastí – gramatiky, pravopisu, jazykovej kultúry a pod.).

Texty z doplnkovej časti programu majú poslúžiť učiteľovi aj pri spracovaní učiva z gramatiky, tiež na spracovanie a upevňovanie obsahov z jazykovej kultúry. Diela, ktoré učiteľ nespracuje, má navrhnúť žiakom na čítanie vo voľnom čase.

Nový program je založený na väčšej integrácii literárnych a neliterárnych diel. Korelácia je umožnená adekvátnym kombinovaním povinných a nepovinných diel.

Zo zoznamu doplnkovej lektúry učiteľ volí diela, ktoré spolu s povinnou lektúrou tvoria celky k určitým témam a motívom. Možné príklady funkcionálneho spájania vyučovacích jednotiek sú nasledovné: na tému ľudovej slovesnosti (Pavol Dobšinský: zberateľská činnosť a malé formy ľudovej slovesnosti, Zo života našich predkov), koledy; balady (Ľudová balada: Rabovali Turci); zbojnícka tematika (Slovenská ľudová povesť O Jánošíkovi); pirátske dobrodružstvá (Daniel Defoe: Robinson Crusoe, Dušan Radović: Kapitán John Peoplefox); opis prírody (Juraj Tušiak: Zimná krajinka, Ferenc Fehér: Báčska krajinka, Pavol Országh Hviezdoslav: Jarné kvietky, Elena Čepčeková: Jarná nôta, Rudo Moric: Z poľovníckej kapsy); humor a paródia (Milan Lasica: Vybrané slová, Žartovná ľudová rozprávka: Kubove príhody, Milan Rúfus: O troch grošoch, Slovenská ľudová bájka: Lišiak a žaba, Mark Twain: Dobrodružstvá Toma Sawyera, Ľubomír Feldek: O škaredej princeznej); súčasné detstvo (Martin Prebudila: Hej, kedy si bol na povale, Mária Kotvášová-Jonášová: Tetuška moja, kde si?, Anna Nemogová-Kolárová: Ako boli Vierka a Jurko malí); detstvo v minulosti (Klára Jarunková: Kamaráti, Nikola Tesla: Moje detstvo, Zo života našich predkov, Mark Twain: Dobrodružstvá Toma Sawyera, Edmondo de Amicis: Můj

priateľ Garonne, Rudo Moric: Z poľovníckej kapsy) atď. Uvedené príklady poukazujú na to, ako sa určitý text nadväzuje na ďalšie iné texty odlišnými spôsobmi, odlišnými motívmi alebo spôsobom rozprávania.

Literárne diela, ktoré sú sfilmované (Dobrodružstvá Toma Sowyera, Robinson Crusoe, Pipi dlhá pančucha, Dobšinského ľudové rozprávky, O Jánošíkovi) sa môžu použiť na komparatívnu analýzu a odhadnutie rozdielu medzi literárnym a filmovým stvárnením (adaptácia, prispôbovanie) obsahu a výrazov, pričom žiaci môžu vnímať rozdiely a podstatu dvoch médií a rozvíjať mediálnu gramotnosť. Žiaci sa môžu usmerňovať na ďalšie filmy s podobnou tematikou (pirátske dobrodružstvá, motív stroskotania a motív pustého ostrova, dobrodružstvá fantastického sveta, dospievajúce osamelého dieťaťa a pod.) a dodatočne nadväzovať spracovanie jedného tematicko-motívového celku.

Prostredníctvom jednotlivých prvkov mediálnej gramotnosti a koreláciou žiakov treba upozorniť na: časopisy pre deti s poukazovaním na konkrétny text podľa výberu (obsah textu sa má nadväzovať na lektúru); na rozhlasové hry na texte Dušana Radoviča: Kapitán John Peoplefox. Filmom, rozhlasovou hrou a časopisom pre deti sa žiaci uvádzajú do sveta mediálnej gramotnosti. Okrem korelácie medzi textami učiteľ má umožniť vertikálnu koreláciu. Tiež má byť oboznámený s obsahmi slovenského jazyka z predchádzajúcich ročníkov, čo umožňuje dodržiavať princípy postupnosti a systematickosti.

Učiteľ má poznať obsahy predmetu z prírody a spoločnosti pre 3. a 4. ročník (príklad: Sťahovanie Slovákov na Dolnú zem...).

Horizontálnu koreláciu učiteľ nadväzuje predovšetkým na vyučovanie dejín, výtvarnej kultúry a hudobnej kultúry, náboženstva a občianskej výchovy.

Uvádzanie žiakov do sveta literatúry a ďalších neliterárnych textov (populárnych, informatívnych), predstavuje mimoriadne náročnú úlohu. Práve na tomto stupni vzdelávania sa získavajú základné a veľmi významné vedomosti, zručnosti a návyky, od ktorých bude závisieť literárna kultúra žiaka, ale aj estetické kompetencie. Žiaci majú rozumieť funkcionálnu podstatu literárneho diela a jeho autonómiu (líšiť vzťah medzi lyrickým subjektom a autorom), ako aj fakt, že literárne dielo zobrazuje možný obraz skutočnosti.

Pri spracovaní textu sa uplatňuje vo väčšej miere jednota analytických, syntetických postupov a názorov. V súlade so vzdelávacími výkonmi žiakov treba zvykať, aby svoje dojmy, postoje a posudky o literárnom diele podrobnejšie podporili faktami zo samotného textu, a tak ich uschopňovať pre samostatné posudky, bádateľskú činnosť a aby boli schopní zaujať kritický postoj.

Skúmanie literárno-umeleckého diela je vo vyučovaní zložitý proces, ktorý sa začína učiteľovou a žiakovou prípravou (motivovanie žiaka na čítanie, precitovanie a skúmanie umeleckého textu, zaradenie umeleckého textu, bádateľskú činnosť), analýzou diela, ktorou by svoje najhodnotnejšie výkony získaval v interpretácii literárneho diela na vyučovacej hodine. Vo funkčnom uplatnení získaných vedomostí a schopností sa pokračuje aj po vyučovacej hodine: v tvorivých opakovaníach vedomostí o spracovanej vyučovacej látke, v porovnávaní literárno-umeleckých diel a bádateľsko-interpretáčnych postupoch nových literárno-umeleckých stvárnení. Ústredné etapy procesu skúmania literárno-umeleckého diela vo vyučovaní sú metodologicky a didakticky založené interpretácie a ich vývoj na vyučovacej hodine.

Spracovanie literárneho diela má byť prelínané riešením problémových úloh, ktoré sú podporené textom a umeleckým zážitkom. Mnohé texty, najmä úryvky z diel, si vo vyučovacom postupe vyžadujú priliehavé umiestnenie, často aj viacnásobné. Umiestnenie textu do časových priestorových a spoločensko-historických rámcov, ako aj informovanie o dôležitých obsahoch, ktoré predchádzali úryvku – všetko sú to podmienky, bez ktorých sa v početných prípadoch text nemôže intenzívne precítiť a správne pochopiť.

Pri rozbere textu žiakov treba zvykať, aby svoje pocity, postoje a posudky o literárnom diele podrobnejšie opodstatňovali faktami zo samotného textu, a tak ich uschopňovať pre vyjadrenie

vlastného postoja, bádateľskú činnosť a vyjadrenie kritických posudkov rešpektujúc individuálne chápanie zmyslu literárneho textu a odlišných postojov.

Pri interpretácii literárno-umeleckého diela činiteľa tvoriace celok môžu byť: umelecké zážitky, celky textov, dôležité štrukturálne prvky (téma, motívy, básnické obrazy, fabula, kompozícia t. j. sujet, literárne postavy, zmysel a význam textu, motivačné postupy, kompozícia), tvary rozprávania (spôsoby výkladu), jazykovo-štylistické postupy a literárne (literárno-umelecké) problémy.

S literárno-teoretickými pojmami sa žiaci zoznámia pri spracovaní zodpovedajúcich textov a pomocou uplatnenia čitateľskej skúsenosti. Jazykovými štylistickými prostriedkami sa pristupuje zo zážitkového stanoviska; vychádza sa z umeleckých dojmov a estetických sugescií, a len potom sa preskúma ich jazyková štylistická podmienenosť.

Pri spracovaní literárneho diela, ako aj pri ústnych a písomných cvičeniach žiaduce je, aby žiaci odhaľovali čoraz viac vlastností, pocitov a vnútorného stavu jednotlivých postáv, tiež aby preskúmali svoje postoje o konaní postáv.

Pri nadväzovaní literárno-umeleckých na prechodné texty (cestopisy, životopisy) a na neliterárne texty (encyklopédie, slovníky a pod.), treba realizovať vzdelávacie výkony súvisiace so všímaním si rozdielov medzi literárno-umeleckou a literárno-vednou literatúrou (založené na osobnom svedectve a dôverných údajoch) usmerňujúc tak žiaka na uvedomenie si rozdielov v literárnom postupe medzi uvedenými druhmi.

Vzdelávacie výkony späté s oblasťou literatúry založené sú na čítaní. Rôzne obmeny pri čítaní sú základným predpokladom, aby žiaci vo vyučovaní získavali vedomosti a aby sa úspešne uvádzali do sveta literárneho diela. V piatom ročníku pestuje sa predovšetkým zážitkové čítanie a žiaci sa postupne uvádzajú do bádateľského čítania.

JAZYK

Vo vyučovaní jazyka žiaci sa uschopňujú pre správnu ústnu a písomnú komunikáciu v spisovnom slovenskom jazyku. Preto požiadavky v tomto programe nie sú usmernené len na osvojenie jazykových pravidiel a gramatických noriem, ale aj pochopenie ich funkcie a správne uplatnenie v ústnom a písomnom vyjadrovaní.

Keď sa v obsahoch programu uvádzajú vyučovacie jednotky, ktoré žiaci už spracovali v nižších ročníkoch, stupeň osvojenosti a uplatnenosti spracovaného učiva sa overuje, opakuje a nacvičuje na nových príkladoch, ktoré predchádzajú spracovaniu nových obsahov, pričom sa zabezpečuje kontinuita práce a systematickosť v nadväzovaní nového učiva na získané vedomosti.

Nevyhnutné je, aby učiteľ vždy mal na zreteli význam priliehavých a systematických cvičení, lebo učivo sa nepovažuje za zdolané, kým sa dobre nenacvičí. To znamená, že cvičenia majú byť súčasťou spracovania učiva, uplatnenia, opakovania a upevňovania vedomostí.

Gramatika

Základná programová požiadavka vo vyučovaní gramatiky je, aby sa žiakom učivo z jazyka predstavilo a tlmočilo ako systém. Ani jeden jazykový jav by sa nemal vyučovať izolovane, mimo kontextu, v ktorom sa uplatňuje jeho funkcia (v každej výhodnej príležitosti sa môžu vedomosti z gramatiky dať do funkcie rozboru textu, ako umeleckého tak aj vedecko-populárneho). Jedným z výrazných funkčných postupov vo vyučovaní gramatiky sú cvičenia, ktoré spočívajú na využití príkladov z bežnej komunikácie, čo vyučovanie gramatiky približuje životným potrebám, v ktorých sa uplatnený jazyk javí ako všestranne motivovaná ľudská aktivita. Jazykové javy netreba uvádzať ani predstavovať ako izolované (napr. neviazané slová, nezrozumiteľné vety), ale ich vždy treba viazať v kontexte v hovorových situáciách, v ktorých ich možno jasne poznať, vyčleniť a vysvetliť ich charakteristiky a funkciu.

Pri vyučovaní pádov a v cvičeniach, ktoré sú zamerané na upevňovanie vedomostí, treba odlišovať správne od nesprávnych pádových koncoviek v nárečí, ktoré sa javia ako typické chyby v ústnom a písomnom vyjadrovaní žiakov. Obsahy nacvičovania pádov vo vyučovaní musia byť určené na základe sledovania bežnej žiackej komunikácie (napr. v priebehu dialógu na hodine, tiež na príkladoch z domácich a písomných úloh žiakov). Tak bude vyučovanie jazyka vo funkcii

uschopňovania žiakov pre správnu komunikáciu v súčasnom spisovnom slovenskom jazyku.

Spracovanie predložiek sa nemôže považovať za ukončené na jednej hodine, predstavovaním tohto slovného druhu ako neohybného, ale základné vedomosti treba prehĺbovať pri spracovaní pádov uvádzaním najfrekvencovanejších príkladov a ich typického uplatnenia. Tiež to platí aj pre príslovky, ktorých rozdelenie podľa významu treba nadväzovať na príslovkové určenia a na ich funkciu poukázať vo vete.

Pravopis

Pravopisné pravidlá sa osvojujú prostredníctvom systematických cvičení (pravopisné diktáty, oprava textu, testy s otázkami z pravopisu atď.). V kontexte pravopisných cvičení žiaduce je občas zapojiť aj otázky, ktorými sa overuje ortografia (správne písanie písmen).

Treba podnecovať žiakov, aby sami zisťovali a opravovali pravopisné chyby, SMS komunikácií, ako aj pri rôznych typoch komunikácie prostredníctvom internetu.

Žiakov treba usmerňovať, aby používali pravidlá a príručky slovenského pravopisu. Žiaduce je, aby učiteľ mal tieto príručky na hodine vždy, najmä keď sa spracuje učivo z pravopisu a usmerňoval žiakov používať uvedené príručky.

Ortoepia

Učiteľ má neustále poukazovať na dôležitosť správnej vyslovnosti, ktorá sa upevňuje prostredníctvom určitých ortoepických cvičení. Ortoepické cvičenia netreba realizovať ako osobitné vyučovacie jednotky, ale spolu so spracovaním tém z gramatiky; prízvuk vo vete sa môže nadväzovať na pravopis a zároveň aj na syntax a pod. Používaním auditívnych záznamov žiakov treba zvykať na správnu výslovnosť, melodickosť, dikciu ...

Niektoré ortoepické cvičenia sa môžu konať aj pri zodpovedajúcich témach z literatúry: napr. artikulácia sa môže nacvičovať pri jazykolamoch, keď sa spracúvajú ako časť z ľudovej slovesnosti; prízvuk, tempo, rytmus, intonácia a prestávky sa môžu nacvičovať čítaním nahlas úryvkov z lektúry (podľa výberu učiteľa alebo žiaka) atď. Ako ortoepické cvičenie treba využívať aj prednes spamäti naučených úryvkov z poézie a prózy (pomocou auditívnych učebných prostriedkov).

JAZYKOVÁ KULTÚRA

Rozvíjať jazykovú kultúru je jedna z najdôležitejších úloh vyučovania materinského jazyka. Aj keď je táto oblasť vyučovania v programe určená ako osobitná oblasť, musí sa využívať tak pri spracovaní literárnych textov, ako aj pri vyučovaní gramatiky a pravopisu. Spracovanie literárneho textu a učenie gramatiky a pravopisu spisovného jazyka musí zahŕňať aj obsahy, ktoré prispievajú k pestovaniu kultúry ústneho a písomného vyjadrovania.

Jazyková kultúra sa pestuje uvádzaním a realizovaním lexikáno-sémantických a štylistických cvičení, ktorých cieľom je obohacovanie slovnej zásoby a rozvíjanie schopností vyjadrovania.

Všetky druhy tých cvičení, ktoré majú za cieľ rozvíjať jazykové myslenie, realizujú sa pri spracovaní textov alebo prostredníctvom hovorových cvičení.

III. SLEDOVANIE A HODNOTENIE VYUČOVANIA

Sledovanie a hodnotenie výsledkov postupovania žiaka je vo funkcii dosiahnutia výkonov a začína základným hodnotením úrovne, na ktorej sa žiak nachádza podľa toho, čo sa bude brať do ohľadu pri hodnotení procesu jeho postupovania, ako aj známka. Každá aktivita je dobrá príležitosť na hodnotenie postupovania a získavanie spätnej informácie. Každá vyučovacia hodina a každá aktivita žiaka je príležitosťou pre formatívne hodnotenie, totiž zaznamenanie postupovania žiaka a usmeňovanie na ďalšie aktivity.

Formatívne hodnotenie je zložkou súčasného prístupu vyučovaniu a znamená hodnotenie vedomostí, zručností, postojov a správania, ako aj rozvíjania zodpovedajúcej kompetencie počas vyučovacích hodín a v priebehu učenia. Výsledok takého hodnotenia dáva spätnú informáciu ako učiteľovi, tak aj žiakovi o tom, ktoré kompetencie sú dobre zvládnuté a ktoré nie, ako aj o účinnosti zodpovedajúcich metód, ktoré učiteľ uplatnil na uskutočnenie cieľa. Ako formatívne hodnotenie sa

chápe zbieranie údajov o dosiahnutých výsledkoch žiaka a najčastejšie techniky sú: realizácia praktických úloh, sledovanie a zapisovanie aktivít žiaka v priebehu vyučovania, priama komunikácia medzi žiakom a učiteľom, evidencia pre každého žiaka, (mapa postupovania) atď. Výsledky formatívneho hodnotenia na konci vyučovacieho cyklu majú byť vyjadrené číselnou známku.

Práca každého učiteľa je zložená z plánovania, uskutočnenia a sledovania a hodnotenia. Dôležité je, aby učiteľ sústavne sledoval a hodnotil, okrem dosahov žiakov aj proces vyučovacích hodín a učenia, ako aj seba a svoju vlastnú prácu. Všetko, čo sa ukáže ako dobré a užitočné, učiteľ bude aj naďalej využívať vo svojej praxi vyučovania, a všetko to, čo sa ukáže ako nedostatočne účinné a efektívne, malo by sa zdokonaľiť.

Názov predmetu	SLOVENSKÝ JAZYK A LITERATÚRA
Cieľ	Ciele učenia slovenského jazyka a literatúry sú, aby sa žiak uschopnil správne používať slovenský jazyk v rôznych komunikačných situáciách, v hovorenej a písanej podobe; aby prostredníctvom čítania a interpretácie literárnych diel rozvíjal čitateľské kompetencie, ktoré prostredníctvom vedomostí z literatúry budú v ňom rozvíjať predstavivosť a umeleckú vnímavosť, pamätanie, skúmanie, pozorovanie; podnecovať imagináciu a umeleckú senzibilitu, estetické prežívanie a kritické myslenie, morálne hodnotenie a asociatívne spájanie; aby sa zodpovedajúcimi spôsobmi čítania uschopňoval priamo prístup k dielu a pri hodnotení diela odhaľoval rôzne významy; aby získaval základné vedomosti o mieste, ako aj o úlohe a význame jazyka a literatúry v kultúre, ako aj o mediálnej gramotnosti; aby získaval a rozvíjal humánne vedomosti a aby sa naučil funkčne spájať obsahy oblastí z rôznych predmetov.
Ročník	Šiesty
Ročný fond hodín	144 hodín

VÝKONY Po skončení ročníka žiak bude schopný:	OBLASŤ/TÉMA	OBSAH
<p>spojiť literárne termíny a pojmy, ktoré boli spracované v predošliých ročníkoch, s novými dielami, ktoré číta;</p> <p>čítať s porozumením; tlmočiť prečítané a opísať svoje dojmy z prečítaných literárnych diel rôznych</p>	LITERATÚRA	<p>LYRIKA</p> <p>Lektúra</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Zo slovenských ľudových piesní (obradové piesne: Odbierka,...vianočné piesne, pracovné piesne, koledy, uspávanky – výber) 2. Mira Alečkovič: November 3. Ján Labáth: Na Dolnej zemi 4. Miroslav Antič: Raz v stredu/Láska 5. Paľo Bohuš: Sedliak 6. Juraj Tušiak: Jednoduché slová

<p>literárnych druhov a vedecko-populárnych textov;</p> <p>určiť literárny druh a žáner literárneho diela;</p> <p>poznať rozdiel medzi dielami lyrickými, epickými a dramatickými;</p> <p>odlíšiť autorskú poviedku od románu;</p> <p>analyzovať štruktúru lyrickej básne (strofa, verše, rým);</p> <p>určiť základné prvky štruktúry literárno-umelckého diela: tému, motív; dej, čas a miesto deja;</p> <p>rozlíšiť zauzlenie a rozuzlenie ako fázy dramatického deja;</p> <p>rozlíšiť pojem básnika a pojem lyrického subjektu; pojem rozprávača a spisovateľa;</p> <p>rozlíšiť literárne postupy;</p> <p>rozpoznať zvukové, vyzuálne (taktilné a olfaktorické) prvky básnického obrazu;</p> <p>určiť básnické figúry (štylistické prostriedky) a pochopiť ich úlohu v literárno-umeleckom texte;</p> <p>analyzovať príčinu a následky vzťahov v texte a hodnotiť zvýraznené idey, ktoré sú v texte prítomné;</p> <p>analyzovať konanie postáv v literárno-umeleckom diele a odôvodniť svoj postoj argumentmi z textu;</p>	<p>7. Daniel Hevier: Náušnica v uchu / Ladislav Čáni: Načo nám je jazyk</p> <p>8. Kamil Peteraj: Školská lavica / Miroslav Demák: Ťažko je</p> <p>9. Peter Nagy: Prečo krava nenosí žiadnu kravatu</p> <p>Literárne termíny a pojmy Duhý strof podľa počtu veršov v lyrickej básni: štvorveršová, trojveršová. Vlastnosti lyrickej poézie: rytmus a rým; združený, striedavý, obkročný; úloha rýmu v tvorení strofy. Štylistické figúry: prirovanie, hyperbola. Druhy autorských a ľudových lyrických piesní: obradové piesne (koledy, vianočné...).</p> <p>EPIKA</p> <p>Lektúra</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Ľudmila Podjavorinská: Čakanka 2. Soľ nad zlato – slovenská ľudová rozprávka 3. Milan Ferko: Strieborná volavka Kinnari 4. Jaroslava Blažková: Zázrak života 5. Ján Čajak: Búrka 6. Martin Kukučín: Neprebudený 7. Zoroslav Spevák-Jesenský: (výber z prózy) <p>Literárne termíny a pojmy Téma a hlavné motívy. Literárne postupy: rozprávanie (chronologické rozprávanie), opis, dialóg, monológ. Fabula/dej, poradie udalostí. Druhy epických diel: poviedka, román. Historické motívy (napr. Čakanka).</p> <p>DRÁMA</p> <p>Lektúra</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Miroslav Demák: Ach, tí chlapi 2. Viera Benková: Pusťte basu do rozhlasu 3. Michal Ďuga: A už to máme
---	---

<p>všímať si humor v literárnom diele;</p> <p>rozlišovať humoristický a dityrambický tón od elegického;</p> <p>ilustrovať povery, zvyky a obyčaje, spôsob života a udalosti v minulosti, ktoré sú opísané v literárnych dielach;</p> <p>ctiť si národné hodnoty a pestovať kultúrno-historické dedičstvo;</p> <p>odporučiť literárne dielo s krátkym odôvodnením;</p> <p>porovnať literárne a filmové dielo, divadelné predstavenie a dramatický text;</p> <p>spojiť gramatické pojmy spracované v predošlých ročníkoch s novými vyučovacími obsahmi;</p> <p>poznať časti slov v súlade s ich tvorením;</p> <p>rozlíšiť spoluhlásky podľa znelosti;</p> <p>rozlíšiť druhy hláskoslovných zmien v jednoduchých príkladoch a uplatniť ich v spisovnom jazyku;</p> <p>určiť druhy zámen a ich tvary;</p> <p>poznať slovesá, ich gramatické kategórie a rozdelenie;</p> <p>poznať slovesné časy a používať ich v súlade</p>	<p>Literárne termíny a pojmy Dramatické žánre: komédia – základné prvky. Monológ a dialóg v dráme. Didascalie (pokyny: hercom...), replika. Fázy dramatického deja (zauzlenie a rozuzlenie).</p> <p>VEDECKOPOPULÁRNE A INFORMAČNÉ TEXTY (výber 2 diel)</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Milina Sklabinská, Katarína Mosnáková: Slováci v Srbsku (úryvok) 2. Ľudovít Janota: Slovenské hrady (výber) 3. Milan Ferko: Prvá láska nastorako 4. Výber z kníh, encyklopédií, časopisov pre deti a internetu 5. Jana Skladaná: Slová z hlbín dávnych vekov <p>DOMÁCA LEKTÚRA</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Zo slovenských ľudových balád 2. Povesti o Jánošíkovi (výber) 3. Klára Jarunková: Brat mlčanlivého vlka 4. Vincet Šikula: Prázdniny so strýcom Rafaelom 5. Antoine de Saint-Exupéry: Malý princ 6. Mária Kotvášová-Jonášová: Samí dobrí žiaci 7. Anna Papugová: Tenisky, texasky a Lena v nich <p>Doplnková lektúra (výber 3 diel)</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Slovenské povesti (výber) 2. Jela Mlčochová: Adrianin prvý prípad 3. Joanne Rowlingová: Harry Potter (výber) 4. Zoroslav Spevák-Jesenský (výber z poviedok) 5. Tomáš Čelovský (výber z poviedok) / Juraj Bartoš: Gaštanová ofina 6. Juraj Tušiak: Ja som náš alebo iné poviedky
---	--

<p>s normou;</p> <p>rozlíšiť vety podľa komunikatívnej funkcie;</p> <p>dôsledne uplatňovať pravopisné pravidlá;</p> <p>používať Pravidlá slovenského pravopisu;</p> <p>využívať rôzne druhy ústneho a písomného vyjadrovania : prerozprávanie rôznych druhov textov, bez zjednodušenia a so zjednodušením, rozprávanie (o udalostiach a zážitkoch) a opisovanie;</p>			<p>7. Mária Myjavcová: Bolo, ako nebude (výber)</p> <p>8. Jack London: Biely tesák</p> <p>9. Jarmila Hodoličová: Medovník (úryvky zo slovenskej vojvodinskej prózy)</p> <p>10. PaľoBohuš: Prameň a počiatok (úryvok)</p> <p>11. Výber zo slovenských autorských rozprávok / Anna Šimáková: Princezná na bielom koni</p> <p>12. Bájky (výber)</p> <p>13. Hans Christian Andersen: Snehová kráľovná (divadelná hra)</p> <p>15. Branko Čopić: Orly včas vyletujú</p>
<p>rozlíšiť a tvoriť augmentatíva a deminutíva;</p> <p>zostaviť oznámenie, novinu a krátku správu;</p> <p>rozumieť podstatný význam literárneho a neumeleckého textu;</p> <p>nájsť explicitne a implicitne vyjadrené informácie v jednoduchom literárnom a vecnom texte;</p> <p>zdramatizovať úryvok vybraného literárno-umeleckého textu;</p> <p>hovoríť jasne a dodržiavať správnu slovenskú výslovnosť;</p> <p>výrazne čítať spracované literárne texty;</p>	<p>JAZYK</p>	<p>Gramati-ka</p>	<p>Rozdelenie slov podľa vzniku: základné a odvodené slová; slovná čeľaď, určovanie koreňa slov. Časti odvodených slov (koreň slova, predpona a prípona).</p> <p>Podelenie hlások: samohlásky, spoluhlásky a dvojhásky; Rozdelenie spoluhlások podľa znelosti.</p> <p>Rozdelenie slov na slabiky; slabikotvorné r a l.Hláskoslovné zmeny – zisťovanie v tvorbe a v ohýbaní slov: pohyblivé samohlásky o, e.</p> <p>Zámená: druhy zámen (privlastňovacie (s dôrazom na zámeno svoj, svoja, svoje), opytovacie, neurčité, vymedzovacie, ukazovacie, zvrtné). Gramatické kategórie zámen: rod, číslo, pád a osoba.</p> <p>Slovesá a ich gramatické kategórie; plnovýznamové a neplnovýznamové, činnostné a stavové, predmetové a bezpredmetové, dokonavé a nedokonavé, zvrtné a nezvrtné. Slovesné tvary; jednoduché a zložené, určité a neurčité.</p> <p>Vety podľa obsahu – oznamovacie, opytovacie, rozkazovacie, zvolacie.</p>
		<p>Pravopis</p>	<p>Písanie názvov nebeských telies.</p> <p>Rozdeľovanie slov na konci riadka (základné pravidlá).</p>

		<p>Pravopisné pravidlá spodobovanie spoluhlások.</p> <p>Písanie zámen v listoch, e-mailoch Ty, Vy, Váš, Tvoj s veľkým začiatočným písmenom.</p> <p>Pravopisné pravidlá pri písaní koncoviek spracovaných slovesných tvarov (koncovka -li).</p>
	Ortoepia	Výslovnosť spoluhlások d, t, l, n pred samohláskami e, i.
	JAZYKOVÁ KULTÚRA	<p>Texty vo funkcii zveľad'ovania jazykovej kultúry.</p> <p>Analýza zvukových nahrávok z CD k čítanke.</p> <p>Hovorové cvičenia na vopred určenú tému.</p> <p>Zdvorilé formy v komunikácii.</p> <p>Lexikológia: augmentatíva a deminutíva.</p> <p>Pravopisné cvičenia: diktát; dopĺňanie textu; vyhľadávanie a vysvetľovanie spracovaných pravopisných pravidiel v texte.</p> <p>Obohacovanie slovnej zásoby: lexikálno-sémantické cvičenia (vyhýbanie sa zbytočným slovám a cudzím slovám; prenesený význam slov; vyhľadávanie vynechaných častí viet); štylistické cvičenia: (napr. text ako podnet na obrazné vyjadrovanie; vyhľadávanie priliehavého výrazu v danej situácii).</p> <p>Písomné cvičenia a domáce úlohy a ich analýza na hodine.</p> <p>Štyri školské písomné práce – po dve v každom polroku (jedna hodina na vypracovanie úlohy a dve na analýzu a písanie opravenej úlohy).</p>

Kľúčové pojmy obsahov: literatúra, jazyk, jazyková kultúra.

POKYNY NA DIDAKTICKO-METODICKÚ REALIZÁCIU PROGRAMU

Program vyučovania a učenia slovenského jazyka a literatúry obsahuje tri vzdelávacie oblasti: literatúru, jazyk a jazykovú kultúru. Odporúčané rozdelenie hodín podľa vzdelávacích oblastí:

literatúra – 54 hodín, jazyk – 52 hodín a jazyková kultúra – 38 hodín. Ročný fond hodín je 144 hodín. Všetky tri oblasti programu vyučovania a učenia sa navzájom integrujú a ani jedna sa nemôže vyučovať oddelene a bez vzájomnej spätosti s inými oblasťami.

Program vyučovania a učenia slovenského jazyka a literatúry založený je na vzdelávacích výkonoch, respektíve na procese učenia a žiackych výkonoch. Vzdelávacie výkony predstavujú opis zjednotených vedomostí, zručností, postojov a hodnôt, ktoré žiak buduje, rozširuje a prehĺbuje cez tri vzdelávacie oblasti tohoto vyučovacieho predmetu.

7. PLÁNOVANIE VYUČOVANIA A UČENIA

Program vyučovania a učenia zameraný na výkony umožňuje učiteľovi väčšiu voľnosť, viac možností v tvorení vyučovacieho procesu a učenia. Úlohou učiteľa je, aby formy realizácie vyučovania a učenia prispôbil potrebám každej triedy majúcej na zreteli: zloženie triedy a charakteristiky žiakov; učebnice a iné učebné materiály, ktoré bude používať; technické podmienky, vyučovacie prostriedky a médiá, ktorými škola disponuje; rezorty, možnosti, ako i potreby lokálneho prostredia, v ktorom sa škola nachádza. Vychádzajúc z daných výkonov a obsahov, učiteľ najprv tvorí svoj ročný, t. j. globálny plán práce, z ktorého neskoršie bude rozvíjať svoje operatívne plány. Výkony definované podľa oblastí, uľahčujú učiteľovi ďalšiu operacionalizáciu výkonov na úrovni konkrétnej vyučovacej jednotky. Od učiteľa sa očakáva, že každú vyučovaciu jednotku, vo fáze plánovania a písania prípravy na hodinu prispôbi výkonom učenia. Počas plánovania, taktiež treba mať na zreteli, že sa niektoré výkony realizujú rýchlejšie a ľahšie, ale pre väčšinu výkonov (najmä pre oblasť literatúry) potrebné je omnoho viac času, viacej rozličných aktivít a prác na rôznych textoch. Vo fáze plánovania vyučovacieho procesu je veľmi dôležité mať na zreteli, že učebnica je, iba vyučovacím prostriedkom a že neurčuje obsah vyučovacieho predmetu. Preto k obsahu učebníc treba pristúpiť selektívne, ale aj vo vzťahu k plánovaným výkonom, ktoré treba dosiahnuť. Popritom učiteľ má uschopniť žiakov na používanie učebníc, ako jedného z možných prameňov vedomostí, má ich usmerniť na spôsoby a formy používania iných prameňov poznania.

II. REALIZÁCIA VYUČOVANIA A UČENIA

LITERATÚRA

Základ programu z literatúry tvoria texty z lektúry. Lektúra je rozvrhnutá podľa literárnych druhov – lyrika, epika, dráma a zároveň obohatená výberom neliterárnych, vedecko-populárnych a informatívnych textov. Povinná časť lektúry pozostáva hlavne z častí, ktoré patria do základného národného korpusu, ktorý je obohatený aj súčasnými aktuálnymi dielami. Výber diel je v najväčšej miere založený na princípe vekovej primeranosti.

K textom, ktoré sa majú spracovať na hodinách, je pridaný zoznam domácej lektúry. Cieľom opätovného uvádzania domácej lektúry je formovanie, rozvíjanie alebo pestovanie čitateľských zručností u žiaka. Obsiahlejšie diela žiaci môžu čítať počas prázdnin, čím sa podnecuje rozvíjanie kontinuálnych čitateľských návykov.

K povinnému zoznamu na spracovanie je pridaný doplnkový výber textov. Výber textov učiteľovi umožňuje väčšiu kreativitu v dosahovaní vzdelávacích výkonov.

Vedľa dominantného korpusu literárnych textov, ktorými sa vplyva na formovanie estetického vkusu žiakov, buduje sa a obohacuje povedomie o vlastnostiach národnej literatúry (a hodnotách klasikov svetovej literatúry), ale aj o kultúrnej a národnej identite, vo výbere lektúry a doplnkovom výbere daná je možnosť učiteľom, aby si vybrali aj určitý počet literárnych diel súčasných spisovateľov, a tak sa žiaci zoznámia s reprezentatívnymi príkladmi súčasnej literatúry a majú možnosť hodnotiť poetiku týchto diel. Cieľ uvádzania súčasných literárnych diel, ktoré sa ešte nestali súčasťou národnej literatúry (kánonu), je to, že svojimi motívmi alebo tematickou podobnosťou nadväzujú

na jestvujúce témy a motívy v rámci programov vyučovania a aby sa takými príkladmi poukázalo na to, ako aj súčasní spisovatelia spracúvajú epickú národnú tradíciu alebo témy priateľstva, etickosti, rozvíjajú imagináciu a empatiu, čím sa obohacuje vertikálna čitateľská skúsenosť žiakov a zosúčasňuje prístup k vyučovaniu.

Takýto výber diel umožňuje väčšiu možnosť uplatnenia komparatívneho prístupu k skúmaniu literárnej tvorby s výberom rôznych úrovní spracovania: interpretácie alebo prednesu. Výber diel má byť zosúladený s možnosťami, potrebami a záujmami konkrétneho žiackeho kolektívu. Rozdiely v úhrnnej umeleckej a informatívnej hodnote jednotlivých textov vplývajú na zodpovedajúce metodické riešenia (prispôsobenie čítania druhu textu, rozsahu hodnotenia textu vzhľadom na zložitosť štruktúry textu, spájanie a zoskupovanie so zodpovedajúcimi obsahmi z iných predmetných oblastí – gramatiky, pravopisu a jazykovej kultúry a pod.).

Texty doplnkovej časti programu majú poslúžiť učiteľovi aj pri spracovaní učiva z gramatiky, tiež na spracovanie a upevňovanie obsahov z jazykovej kultúry. Diela, ktoré učiteľ nespracuje, má navrhnúť žiakom na čítanie vo voľnom čase.

Nový program sa zakladá na určovaní charakteru a úlohe literárneho diela, ako aj na určovaní rozdielu literárnych a neliterárnych textov, totiž na ich väčšej korelácii. Žiaci majú byť uschopnení, aby rozlišovali špecifickosti literárneho textu (konotácie, literárne postupy, obraznosť, rytmus a pod.) vzhľadom na denotáciu, informatívnosť a rozprávanie založené na faktoch a údajoch v rozličných tvaroch neliterárnych textov. Korelácia je umožnená adekvátnou kombináciou povinných a vybraných diel.

Zo zoznamu doplnkovej literatúry učiteľ si volí tie diela, ktoré budú spolu s povinnými dielami lektúry tvoriť tematicko-motívové celky. Učiteľ môže zoskupovať a spájať podľa podobnosti diela z povinného a doplnkového programu mnohými spôsobmi. Možné príklady funkčného spájania vyučovacích jednotiek môžu byť nasledujúce (ale nie jediné):

Slovenská mytológia: obradové ľudové lyrické piesne – Odobierka; vianočné piesne – Tichá noc, svätá noc; pracovné piesne – Sadaj, slnko sadaj; koledy – Ja som malý žiačik; uspávanky – Spiže mi, spiže; Hajaj, buvaj; Ján Labáth: Na Dolnej zemi; Mária Myjavcová: Bolo, ako nebude; Paľo Bohuš: Sedliak, v korelácii napr. s filmom Mišo (sfilmovanej poviedky Jána Čajaka).

Povesti o Jánošíkovi v korelácii so zbojníckymi piesňami Bol by ten Jánošík, Hej, musel by to chlap byť alebo s filmom Jánošík.

Dobrodružstvá a deti: Jack London: Biely tesák; Tone Seliškar: Družina Sinej čajky; Branko Čopić: Orly včas vyletujú; Joanne Rowlingová: Harry Potter; Klára Jarunková: Brat mlčanlivého vlka; Vincent Šikula: Prázdniny so strýcom Rafaelom; Antoine de Saint-Exupéry: Malý princ; Mária Kotvášová-Jonášová: Samí dobrí žiaci.

Diela, v ktorých je humor a životný optimizmus: Mária Kotvášová-Jonášová: Samí dobrí žiaci; Zoroslav Spevák-Jesenský: Derby; Anna Papugová: Tenisky, texasky a Lena v nich; Juraj Bartoš: Gaštanová ofina; Juraj Tušiak: Ja som náš; Miroslav Demák: Ach, tí chlapci; Jaroslava Blažková: Zázrak života; Peter Nagy: Prečo krava nenosí žiadnu kravatu.

Obrazy z detstva v rôznych epochách a prostrediach: Juraj Tušiak: Ja som náš; Mária Myjavcová: Bolo, ako nebude; Martin Kukučín: Neprebudený; Daniel Hevier: Náušnica v uchu; Tomáš Čelovský: Mam te rad; Juraj Bartoš: Gaštanová ofina.

Sociálna tematika: Martin Kukučín: Neprebudený; Paľo Bohuš: Sedliak; Mária Myjavcová: Bolo, ako nebude; Milan Ferko: Strieborná volavka Kinnari.

Vlastenecká lyrika: Ján Labáth: Na Dolnej zemi; Paľo Bohuš: Prameň a počiatok.

Krása predstavivosti, spevu a rozprávania: Ladislav Čáni: Načo nám je jazyk; Kamil Peteraj: Školská lavica; Miroslav Demák: Ťažko je; Juraj Tušiak: Jednoduché slová; Peter Nagy: Prečo krava nenosí žiadnu kravatu; Mária Kotvášová-Jonášová: Samí dobrí žiaci; Vincent Šikula: Prázdniny so strýcom Rafaelom.

Zvieratá a ľudia: Klára Jarunková: Brat mlčanlivého vlka; Jack London: Biely tesák; Milan Ferko: Strieborná volavka Kinnari.

Ten istý text sa môže spájať s inými textami na rôzne spôsoby: podľa rôznych motívov alebo spôsobu rozprávania, v rámci projektového vyučovania na základe výkonov.

Navrhnuté povinné literárne, náučno-populárne a informatívne texty a obsah povinnej domácej lektúry, ako aj príklady z doplnkového výberu, pri zostavovaní ročného plánu práce a zároveň vypracovaní orientačných, mesačných plánov práce môžu sa tematicky spájať. Okrem toho nevyhnutné je nadviazať aj vyváženú distribúciu vyučovacích jednotiek, ktoré sa vzťahujú na všetky oblasti predmetu, funkčne spojiť obsah z jazyka a literatúry (kdekoľvek je to možné) a nechať dostatočný počet hodín na upevňovanie a systematizáciu učiva.

Literárne diela, ktoré sú zdramatizované alebo sfilmované môžu poslúžiť na komparatívnu analýzu a určovanie rozdielov medzi literárnymi a divadelnými/filmovými (prispôbené a pozmenené) fabuly (na príklade románu Vincenta Šikulu Prázdniny so strýcom Rafaelom, podľa ktorého je nakrútený film pod názvom Otec ma zderie tak, či tak), na základe čoho žiaci môžu uzavrieť o charaktere rôznych médií a rozvíjať svoju mediálnu gramotnosť. Odporúča sa čítanie aspoň jedného celého dramatického textu (z troch určených Programom). Žiakov možno usmerniť aj na filmy s tematikou, ktorá je podobná spracovaným literárnym textom (detské dobrodružstvá alebo dobrodružstvá vo fantastickom svete, dospievanie osamelého dieťaťa a pod.) a spojiť spracovanie jedného tematického celku.

S jednotlivými prvkami mediálnej gramotnosti žiakov treba zoznámiť cez koreláciu: pojem detský časopis alebo encyklopédia pre deti spracovať na konkrétnom texte z časopisu/encyklopédie podľa výberu (obsah textu sa má vzťahovať na lektúru).

Okrem korelácie medzi textami, nevyhnutné je, aby učiteľ zabezpečil vertikálnu koreláciu. Učiteľ sa má vopred oboznámiť s obsahmi slovenského jazyka a literatúry z predošlých rokov kvôli zabezpečeniu princípov postupnosti a systematickosti.

Učiteľ má tiež poznať obsahy iných predmetov, ktoré boli spracované v nižších ročníkoch a v piatom ročníku základnej školy, ktoré sú v korelácii so srbským jazykom a literatúrou.

Horizontálnu koreláciu učiteľ tak realizuje, predovšetkým s vyučovaním dejepisu, výtvarnej kultúry, hudobnej kultúry, náboženstva a občianskej výchovy.

Uvádžanie žiakov do sveta literatúry, ale aj do neliterárnych textov (populárnych, informatívnych), je náročná vyučovacia úloha. Práve na tomto stupni školenia získavajú sa základné a veľmi významné vedomosti, schopnosti a zvyky, od ktorých bude závisieť literárna kultúra žiakov, a zároveň ich estetické kompetencie. Žiaci majú podstatu literárneho diela a jeho autonómiu (totiž majú vedieť rozlíšiť lyrický subjekt od básnika, rozpávača alebo spisovateľa), ako aj fakt, že literárne dielo formuje obraz skutočnosti.

Pri spracovaní textu bude sa uplatňovať vo väčšej miere jednota analytických a syntetických postupov a stanovísk. V súlade s výkonmi žiakov treba zvykať, aby svoje dojmy, postoje a posudky o literárnom diele podrobnejšie podporovali faktami zo samého textu a tak ich uschopňovať pre samostatné posudzovanie, bádateľskú činnosť a vyjadrenie kritického postoja.

Spracovanie literárneho diela má byť poprelínané riešením problémových otázok, ktoré sú podnietené textom a umeleckým zážitkom. Mnohé texty a najmä úryvky z diela vo vyučovacom procese si vyžadujú priliehavú lokalizáciu, často rôznorodú. Umiestnenie textu do časových priestorových a spoločensko-historických rámcov, ako aj informácie o dôležitých obsahoch, ktoré sú pred úryvkom – všetko sú to podmienky, bez ktorých v početných prípadoch text nemožno intenzívne zažiť a správne pochopiť.

Pri hodnotení textu žiakov treba zvykať, aby svoje dojmy, postoje a posudky o literárnom diele podrobnejšie podporili faktami zo samého textu, a tak ich uschopňovať pre samostatné vyjadrovanie, bádateľskú činnosť a vyjadrenie kritických postojov, rešpektujúc individuálne chápanie zmyslu literárneho textu.

Vo vyučovacej interpretácii literárno-umeleckých diel spájajúc aj syntetické činitele môžu byť: umelecké zážitky, textové celky, dôležité štruktúrne prvky (téma, motívy, básnické obrazy, fabula – totiž sujet, literárne postavy, zmysel a význam textu, motivačné postupy, kompozícia), formy

rozprávania (spôsoby tlmočenia), jazykovo-štylistické postupy a literárne (literárno-umelecké) problémy.

S literárno-teoretickými pojmami sa žiaci zoznámia pri spracovaní zodpovedajúcich textov a pomocou predchádzajúcich čitateľských skúseností. V programe nie sú uvedené všetky pojmy a druhy literárnych diel, ktoré boli určené na osvojenie v predchádzajúcich ročníkoch, ale sa očakáva, že sa učiteľ bude opierať o získané vedomosti žiakov, zopakuje ich a upevní na príkladoch vzhľadom na starší vek. Taký príklad je so štylistickými figúrami (prirovnaním/komparáciou a personifikáciou), ktoré sa spracúvajú v treťom a štvrtom ročníku, potom sa im pridávajú epiteton, onomatopoja, kontrast a hyperbola; s pojmom rozprávania a postupmi rozprávania v epickom literárnom diele (dialóg, monológ, opis: portrét a krajinka); s pojmami, ktoré sa vzťahujú na dramatické dielo, ktorému sa pridávajú zauzlenie rozuzlenie ako prvky dramatického deja. Opakovanie a nadväzovanie na vedomosti z prvého cyklu vzdelávania a piateho ročníka základnej školy je povinné.

Jazykovo-štylistickými výrazovými prostriedkami pristupuje sa zo zážitkového postoja; vychádza sa z vyvolaných umeleckých dojmov a estetickej sugescie, a len potom sa bude skúmať jazykovo-štylistická podmienenosť.

Pri spracovaní literárnych diel, ako aj v rámci hovorových a písomných cvičení, bude sa dbať, aby žiaci odhaľovali čím viac vlastností, pocitov a psychického stavu jednotlivých postáv, a zároveň vyjadrovali svoje postoje o konaní postáv.

Žiakov treba podnecovať, aby si všímali zmysel smiešneho a humoristického na príkladoch z lektúry a zároveň, aby rozlišovali humoristický alebo optimistický, dytiramický tón pri spievaní/rozprávaní/dramatickom deji od elegického tónu. Teoretické zdolanie pojmu kultúrno-historické rozprávanie nie je povinné. Rozprávanie o Jánošíkovi uvádza sa ako príklad s opisným odôvodnením tohto druhu rozprávania v rámci kategórii ľudovej prózy. Zdoláva sa vznik a zmysel sociálnych motívov v navrhnutých piesňach alebo rozprávkach.

Výkony, ktoré sa vzťahujú na oblasť literatúry, založené sú na čítaní. Prostredníctvom čítania a tlmočenia literárnych diel žiak rozvíja čitateľské kompetencie, pod ktorými sa rozumie nielen, bádateľské pozorovanie a získavanie vedomostí o literatúre, ale sa aj podporuje a rozvíja emocionálne fantastické vžívanie, imagináciu, estetický zážitok, bohaté asociatívne prvky, umelecká senzibilita, kritické myslenie a buduje sa morálne hodnotenie. Rôzne spôsoby čítania sú základným predpokladom, aby žiaci vo vyučovaní získavali poznatky a aby sa úspešne uvádzali do sveta literárneho diela. Aj v šiestom ročníku sa pestuje predovšetkým zážitkové čítanie a žiaci sa postupne uvádzajú do bádateľského čítania (čítanie podľa bádateľských úloh, čítanie z rozličných perspektív a pod.) a uschopňujú sa vyjadriť svoj zážitok umeleckého diela, poznajú prvky, z ktorých je dielo utvorené a chápu ich úlohu v budovaní diela.

Zvýšený počet doplnkového výberu lektúry sa poukazuje na možnosť spracovania jednotlivých navrhnutých obsahov (literárnych diel) na hodinách dodatkového vyučovania.

Odporúča sa, aby žiaci vo vyučovaní používali elektronický dodatok k učebnici, ak na to jestvuje možnosť v škole.

JAZYK

Vo vyučovaní jazyka žiaci sa uschopňujú na správnu ústnu a písomnú komunikáciu spisovným slovenským jazykom. Kvôli tomu požiadavky v tomto programe nie sú usmernené iba na osvojovanie jazykových pravidiel a gramatické normy, ale aj na chápanie ich funkcie a správne uplatnenie v ústnom a písomnom vyjadrovaní.

Keď sa v obsahoch programu uvádzajú vyučovacie jednotky, ktoré žiaci už spracovali v nižších ročníkoch, rozumie sa, že sa stupeň osvojenosti a schopnosť uplatňovania skorej spracovaného učiva preveruje a opakovanie a precvičovanie na nových príkladoch predchádza spracovaniu nových obsahov, čím sa zabezpečuje kontinuita práce a systematickosť spájania nového učiva s už získanými vedomosťami.

Dôležité je, aby učiteľ mal vždy na vedomí rozhodujúcu úlohu priliehavých a systematických cvičení, totiž aby sa so spracovaním učiva neskončilo, kým sa dobre neprecvičí. To znamená, že cvičenia musia byť súčasným prvkom spracovania vyučovacej látky, uplatneniu opakovania a upevňovania vedomostí.

Gramatika

Základná programová požiadavka vo vyučovaní gramatiky je, že sa žiakom jazyk vysvetľuje ako systém. Ani jeden jazykový jav by sa nemal učiť izolovane, mimo kontextu, v ktorom sa uskutočňuje jeho funkcia (v každej priliehavej príležitosti môžu sa vedomosti z gramatiky dať do funkcie tlmočenia textu, ako umeleckého tak aj náučno-populárneho). Jedným z dôležitých funkcionálnych postupov vo vyučovaní gramatiky sú cvičenia, v ktorých sa využívajú príklady z priamej hovorovej praxe, čo vyučovanie gramatiky približuje životným potrebám, v ktorých sa jazyk javí ako všestranne motivovaná ľudská aktivita.

Vyučovanie tvorenia slov predpokladá predovšetkým rozdelenie slov podľa vzniku na základné a odvodené (v rámci odvodených slov určujú sa slová, ktoré vznikli odvodzovaním pomocou prípony, predpony a skladaním). Na jednoduchých príkladoch (napr. spevák, školský, školit' sa, pravnik, prevel'ký, naučiť, Belehrad, parolod') žiaci majú určiť základné časti utvorených slov: koreň slov, predpona a prípona. Na príkladoch slovnej čeľade žiaci majú určiť koreň slova. Tým sa určuje základ na prehĺbenie vedomostí z tvorenia slov vo vyšších ročníkoch. Na hodinách upevňovania učiva treba zdôrazniť rozdiel medzi gramatickým základom a gramatickými koncovkami v porovnaní so slovotvorným základom a príponami (napr. škol-a, škol-ník, a pod.) Žiaci sa už skôr stretli s pojmom hlásky, a teraz prehľbujú svoje vedomosti z fonetiky základnými informáciami o vzniku hlások. Podľa výslovnosti hlásky sa delia na samohlásky, spoluhlásky a dvojhlásky. Spoluhlásky sa delia podľa znelosti (tu by sa mala urobiť korelácia s vyučovaním cudzích jazykov – napr. rozličné miesto výslovnosti niektorých hlások v slovenčine a v anglickom jazyku a pod.) Rozdelenie slov na dvojhlásky predpokladá prehľbovanie vedomostí vzhľadom na nižšie ročníky: treba uviesť aj príklady slabík, ktoré sa končia na spoluhlásku s osobitným dôrazom na pozíciu slabikotvorných spoluhlások r, l. Toto učivo treba spojiť so základnými pravopisnými pravidlami pre rozdeľovanie slov na konci riadku. Keďže sa žiaci v šiestom ročníku prvýkrát stretávajú s termínom hláskoslovné zmeny, netreba robiť rozdiel vzhľadom na hláskové alternácie. Tento rozdiel si osvoja v učive pre strednú školu. Odporúča sa, aby sa kvôli ľahšiemu analyzovaniu príkladov hláskoslovné zmeny učili nasledujúcim poradím: spodobovanie spoluhlások, pohyblivé e a o. Hláskoslovné zmeny treba určovať aj v tvorení a zmene slov (výnimky treba odôvodniť príkladom).

Vyučovanie morfológie predpokladá prehľbovanie vedomostí o zámenách (v piatom ročníku boli spracované iba osobné zámená). Teraz sa uvádza rozdelenie na ostatné druhy zámen.

Slovesá a ich gramatické kategórie sa zopakujú a podelenie sloves sa nadväzuje na spracované učivo o slovesách z predchádzajúcich ročníkov (plnovýznamové a neplnovýznamové, činnostné a stavové, predmetové a bezpredmetové, dokonavé a nedokonavé, zvrätané a nezvrätané). Slovesné tvary; jednoduché a zložené, určité a neurčité.

Vedomosti o slovesných tvaroch si žiaci prehľbujú tak, že si osvojujú tvorbu ostatných slovesných časov prítomného času, minulého a budúceho času. Osobitne treba dať dôraz na pravopis písania minulého času v tretej osobe množného čísla.

Vedomosti zo syntaxe žiaci si prehľbujú rozdelením prirad'ovacieho súvetia podľa komunikatívnej funkcie. Treba dať dôraz na používanie výkričníka ako aj na iné interpunkčné znamienka.

Pravopis

Pravopisné pravidlá sa osvojujú v systematických cvičeniach (pravopisné diktáty, opravovanie chýb v určitom texte, texty s otázkami pravopisu atď.)

Zároveň treba podnecovať žiakov, aby sami zisťovali a opravovali pravopisné chyby v SMS komunikácii, ako aj v rozličných typoch komunikácie cez internet.

Okrem toho žiakov treba usmerňovať, aby používali Pravidlá slovenského pravopisu. Žiaduce je,

aby učiteľ Pravidlá slovenského pravopisu prinášal na hodinu zakaždým, keď sa spracúvajú pravopisné témy (tak by mohol žiakom dať na úlohu, aby vyhľadali slovo v pravidlách a určili jeho správny tvar alebo správne písanie).

Ortoepia

Učiteľ má nepretržite poukazovať na dôležitosť správnej výslovnosti, ktorá sa pestuje realizáciou určitých ortoepických cvičení. Ortoepické cvičenia netreba realizovať ako osobitné vyučovacie jednotky, ale so zodpovedajúcimi témami z gramatiky. Pri používaní audio snímok (CD k čítanke) žiakov treba usmerňovať na správnu výslovnosť.

Niektoré ortoepické cvičenia sa môžu konať so zodpovedajúcimi témami z literatúry: napr. artikulácia sa môže nacvičovať jazykolamami vtedy, keď sa spracúvajú ako časť ľudovej slovesnosti: tempo, rytmus, vetná intonácia a prestávky sa môžu nacvičovať hlasným čítaním úryvkov z výberovej lektúry (podľa výberu učiteľa alebo žiakov) atď. Ako ortoepické cvičenie treba hovoriť naspamäť úryvky z poézie a prózy (pomocou auditívnych vyučovacích prostriedkov).

JAZYKOVÁ KULTÚRA (ÚSTNE A PÍSOMNÉ VYJADROVANIE)

Rozvíjanie a zdokonaľovanie jazykovej kultúry žiakov je jednou z najvýznamnejších úloh vyučovania slovenského jazyka. Jednou zo základných úloh vyučovania jazykovej kultúry sa vzťahuje na zdokonaľovanie jazykových výrazových prostriedkov u žiakov a jej konečným cieľom je, aby žiaci bili uschopnení na kvalitnú a účelovú komunikáciu. Oblasť Jazyková kultúra zahŕňa ústne a písomné vyjadrovanie. Vyučovanie a práca v tejto oblasti sa realizuje súčasne s inými oblasťami predmetu slovenský jazyk, ako aj v samostatných vyučovacích jednotkách. V spätnom smere do spracovania literárneho textu a vyučovania gramatiky musia byť zapojené aj obsahy na pestovanie kultúry ústneho a písomného vyjadrovania žiakov.

Vyučovanie bude názornejšie a efektnejšie, ak sa analyzujú nasnímané prečítané texty. Pri realizácii vyučovacích obsahov treba využívať aj súčasné informačno-komunikačné technológie (napr. interaktívna tabuľa, počítač, a video-bim a pod.)

Každé z programových cvičení (hovorové, pravopisné, lexikálno-sémantické, štylistické cvičenia).

Plánuje sa a realizuje vo vyučovacom kontexte, v ktorom jestvuje potreba za funkčným osvojovaním a funkčným uplatnením určitých jazykových zákonitostí a javov v nových komunikatívnych situáciách, ako potreba po upevňovaní, opakovaní alebo systematizácii vedomostí získaných počas vyučovania jazyka a vyučovania literatúry. Všetky druhy cvičení, ktoré majú za cieľ rozvíjať jazykové myslenie, konajú sa na texte alebo počas hovorových cvičení.

Cieľom hovorových cvičení je zdokonaľovanie kultúry ústneho vyjadrovania. Podrobná organizácia šikovne naplánovanej obsahovej štruktúry a motivovanie žiakov pre rozhovor, prispeje k správnosti, jednoduchosti, jasnosti, precíznosti a fluentnosti v ústnom vyjadrovaní žiaka. Týmito cvičeniami by sa malo priblížiť vyjadrovanie žiaka k spisovnej výslovnosti.

Formy zdvorilosti, totiž osobitné jazykové prostriedky, ktorými sa vyjadruje úcta, sú dôležitým segmentom v realizácii vyučovania jazykovej kultúry. Treba u žiakov rozvíjať povedomie o nevyhnutnosti a význame jazykovej zdvorilosti, t. j. úctivej komunikácie, totiž treba poukázať na význam pestovania správneho a úctivého rozprávania a písania. Žiakom treba zdôrazniť, že sú v doméne konvencií úcty najtypickejšie ústne a písomné etikety: používanie zámena Vy, Ty, etikety na vyjadrovanie úcty pri oslovovaní vo verejnom a služobnom komunikovaní (pane, pani/slečna, Vaša excelencia, Vaša výsosť...), ako aj prejav expresívneho typu (formy úcty): ospravedlnenie, poďakovanie, blahoželanie, žiadosť. Texty, ktoré obsahujú formy dialógu, v ktorom sa vyjadruje jazyková úcta, môžu poslúžiť na uplatňovanie formy úcty. Zároveň by bolo treba podnecovať žiakov, aby vyjdrovali svoju mienku a vlastné postrehy o (ne)úctivom komunikatívnom správaní. Veľkú časť slovnej zásoby slovenského jazyka tvoria lexémy, ktoré vznikli tvorením slov. Je to produktívny proces, ktorým sa každodenne obohacuje naša slovná zásoba. Preto vo vyučovaní jazykovej kultúry by k lexikológii, totiž tvoreniu slov, bolo treba pristúpiť najprv ako k spôsobu vznikania nových slov, aby žiaci pohopili jej praktický význam. Treba uschopniť žiakov, aby tvorili a rozlišovali augmentatíva (s pejoratívami) a deminutíva (s hypokristikami) tak, aby spracovanie

témy nebolo iba opisné, t. j. malo by sa čím kratšie zdržať na formálnom prístupe k téme. Tvorivý a bádateľský prístup môže pozitívne vplývať na motiváciu žiakov, aby sa zoznámili s touto tematikou. Žiaduce je, aby sa uvádzali iba najčastejšie prípony aj pre jeden a aj pre druhý model tvorenia slov. Bolo by potrebné podnecovať žiakov, aby vysvetlili význam určených odvodených slov a poukázali im na ich úlohu v každodennom vyjadrovaní (napr. expresívny význam a štylistické zafarbenie odvodených slov ako maminka, sestrička, chlapisko a pod.).

Pravopisnými cvičeniami sa umožní žiakom, aby venovali osobitnú pozornosť na pravopisné požiadavky a na ich úlohu v texte. Systematické uplatnenie adekvátnych pravopisných cvičení umožňuje, aby teoretické vedomosti z pravopisu žiaci zdolali tak, že ich budú spontánne prakticky uplatňovať. Pravopisné cvičenia predstavujú najpriliehavejší spôsob, aby sa pravopisné pravidlá naučili, preverili a zároveň, aby sa niektoré nedostatky eliminovali. Najlepšie je uplatňovať jednoduché a zložité pravopisné cvičenia, ktoré sú priliehavé na zdokonalenie ako jedného pravopisného pravidla z jednej pravopisnej oblasti, tak aj viac pravopisných pravidiel z niekoľkých oblastí pravopisu. Pravopisné cvičenia treba najprv prichystať. Pritom treba dbať na princíp postupnosti, systematickosti, jednoty teórie a praxe. Pri zdolávaní pravopisných pravidiel môžu byť nasledujúce pravopisné cvičenia: diktát, samostatné písanie, dopĺňanie textu. Môže byť podnetné aj organizovanie kvízu na hodinách, ktoré sú určené na systematizáciu učiva z pravopisu (napr. určiť oblasť pravopisu, vyhľadaj chybu, Sú tvrdenia o písaní napr. veľkého písmena správne? a pod.), a bolo by potrebné preverovať, či sú žiaci schopní vysvetliť naučené pravopisné pravidlá v určitom texte.

Cieľom uplatňovania lexikálno-sémantických cvičení je obohacovanie slovnej zásoby žiakov a usmerňovanie na rôzne možnosti pri výbere slov a výrazov a poukazovanie na ich účelové použitie. Uplatnením lexikálno-sémantických cvičení u žiakov sa vyvíja schopnosť, aby rozmýšľali a hľadali adekvátny jazykový výraz na to, čo chcú vyjadriť (v súlade s komunikatívnou situáciou) a zvyšuje sa fond takých výrazov v ich slovnej zásobe. Druhy týchto cvičení treba zosúladiť so záujmami žiakov a vyučovacími oblasťami. Aby žiaci získali schopnosť presne sa vyjadrovať a podporovať žiakov, aby rozmýšľali o slovách a ich význame, v značnej miere prispievajú cvičenia, ktorými sa žiaci usmerňujú na vyhýbanie sa zvyšným nepotrebným slovám. Ako podpora slúžia aj cvičenia, ktoré sa vzťahujú na obrazný význam slov, ako aj cvičenie vyhľadávania vynechaných vetných členov, ktoré podporuje žiakov, aby vyhľadali adekvátne slovo, ale aj aby v súlade s kontextom zvýšili počet dovolených významových a lexikálnych možností.

Uplatnením štylistických cvičení žiaci sa usmerňujú k tomu, aby na iný spôsob od zaužívaného spájali slová a výrazy a aby skúmali ich sémantické potenciály. Ich cieľom nie je iba odstrániť urobené chyby, ale aby žiaci získali adekvátne zvyky správne hovoriť a písať, totiž aby uplatňovali tvorivé postupy v jazyku. Vedomosti o štýle a vyjadrovacích možnostiach jazyka žiaci získavajú pri spracovaní literárno-umeleckých textov, a preto je nevyhnutná spätosť s vyučovaním literatúry, ale sa nesmie stotožniť s jazykovo-štylistickou analýzou týchto textov. Štylistické cvičenia treba čím častejšie spájať s vyučovaním gramatiky. Môže sa vytvárať situačná predloha na rozvíjanie a zdokonaľovanie jazykovo-štylistických poznatkov žiakov v súlade s vekom a princípom systematickosti a podmienenosti. Tvorivý spôsob práce na rozvíjanie štylistických schopností žiakov sa môže napríklad zakladať na texte, ktorý slúži ako podnet a podpora na obrazné vyjadrovanie vzhľadom na to, aby sa v rôznych literárno-umeleckých textoch ľahko zistovala výraznosť štylistického postupu, ktorý môže byť uplatnený pri tvorení jazykového materiálu v nových komunikačných situáciách.

III. SLEDOVANIE A HODNOTENIE VYUČOVANIA A UČENIA

Sledovanie a hodnotenie výsledkov napredovania žiaka je vo funkcii dosiahnutia výkonov a začína základným hodnotením úrovne, na ktorej sa žiak nachádza podľa toho, čo sa bude brať do ohľadu pri hodnotení procesu jeho napredovania, ako aj známka. Každá vyučovacia hodina a aktivita je

dobrá príležitosť na hodnotenie napredovania žiaka a usmeňovanie na ďalšie aktivity. Formatívne hodnotenie je zložkou súčasného prístupu vyučovaniu a znamená hodnotenie vedomostí, zručností, postojov a správania, ako aj rozvíjania zodpovedajúcej kompetencie počas vyučovacích hodín a v priebehu vyučovania a učenia. Ako formatívne hodnotenie sa chápe zbieranie údajov o dosiahnutých výsledkoch žiaka a najčastejšie techniky sú: realizácia praktických úloh, sledovanie a zapisovanie aktivít žiaka v priebehu vyučovania, priama komunikácia medzi žiakom a učiteľom, evidencia pre každého žiaka, (mapa napredovania) atď. Výsledky formatívneho hodnotenia na konci vyučovacieho cyklu majú byť vyjadrené číselnou známku. Práca každého učiteľa je zložená z plánovania, uskutočnenia a sledovania a hodnotenia. Dôležité je, aby učiteľ sústavne sledoval a hodnotil, okrem dosahov žiakov aj proces vyučovacích hodín a učenia, ako aj seba a svoju vlastnú prácu. Všetko, čo sa ukáže ako dobré a užitočné, učiteľ bude aj naďalej využívať vo svojej praxi vyučovania, a všetko to, čo sa ukáže ako nedostatočne účinné a efektívne, malo by sa zdokonaľiť.

Názov predmetu	SLOVENSKÝ JAZYK A LITERATÚRA	
Cieľ	Cieľ učenia slovenského jazyka a literatúry je uschopniť žiaka, aby správne používal slovenský jazyk v rôznych komunikačných situáciách v ústnom a písomnom vyjadrovaní; aby prostredníctvom čítania a interpretácie literárnych diel rozvíjal svoje čitateľské kompetencie, ktoré spolu s vedomosťami z literatúry zahŕňajú emocionálne a fantastické vžívanie sa, živú pamäť, bádateľské pozorovanie; podnecujú predstavivosť a umelecké cítenie, estetické vnímanie a kritické myslenie, mravný úsudok a asociatívne prepojenie; aby vhodnými spôsobmi čítania bol schopný cieľuprimmerane pristupovať k dielu a prostredníctvom interpretácie odhaľoval rôzne druhy a významy; aby nadobúdal základné vedomosti o mieste, úlohe a význame jazyka a literatúry v kultúre, ako aj o mediálnej gramotnosti; aby nadobúdal a rozvíjal najširšie humánne poznatky a naučil sa, ako funkčne prepájať obsahy oblastí jednotlivých predmetov.	
Ročník	Siedmy	
Ročný fond hodín	144 hodín	

VÝKONY Po skončení ročníka žiak bude schopný:	OBLASŤ/ TÉMA	OBSAH
používať literárne termíny a pojmy spracované v predošlých ročníkoch a spájať ich s novými dielami, ktoré číta; zdôrazniť všeobecné hodnoty literárneho diela a prepojiť ich s vlastnými skúsenosťami a okolnosťami, v ktorých žije; čítať s porozumením rôzne	LITERATÚRA	LEKTÚRA LYRIKA · Ivan Krasko: Otcova roľa · Milan Rúfus: Príhody · Pavel Mučaji: Dva sonety o jednom stretnutí Básnická skladba · Andrej Sládkovič: Detvan · Ján Botto: Smrť Jánošíkova

druhy textov a komentovať ich podľa vlastného veku;
odlíšiť ľudovú od autorskej literatúry a charakteristiky literárnych druhov a základných literárnych žánrov;
poznať základné vlastnosti verša a strofy – striedavý, obkročný a združený rým; voľný a viazaný verš; refrén;
interpretovať motívy (podľa ich interakcie alebo kontrastu) a básnické obrazy vo vybranom lyrickom texte;
lokalizovať literárne diela z povinného školského programu;
odlišovať fázy dramatického deja;
odlišovať autora literárnoumeleckého textu od rozprávača, dramatického hrdinu alebo lyrického subjektu;
rozlíšiť formy rozprávania (príbehové formy);
identifikovať jazykové a štylistické vyjadrovacie prostriedky a chápať ich funkciu;
analyzovať koncepciu literárneho diela pomocou argumentov z textu;
– všímať si rozdiely v charakterizácii osôb podľa vlastností: fyzických, rečových, psychologických, sociálnych a etických;
odlíšiť humoristický od ironického a satirického tónu literárneho diela;
– kriticky sa zmieniť o význame literárneho textu a prostredníctvom argumentov odôvodniť svoj postoj;
– prepojiť význam frazeologizmov s koncepčným významom textu;

(úryvok)

Balada

Janko Kráľ: Zakliata panna vo Váhu a divný Janko
Samo Chalupka: Turčín Poničan
Martin Rázus: Matka

Texty populárnej piesne

Jozef Urban: Voda čo ma drží nad vodou

EPIKA

Ľudová rozprávka (jedna podľa výberu): Smelý šuhaj/ Čert slúži
Ján Kalinčiak: Púť lásky

(úryvok)

Božena Slančíková Timrava: Ťapákovci (úryvok)

Klára Jarunková: Potopa
Rudo Moric: Šampiónka

(úryvok)

Juraj Tušiak: Obrat Samka Zlocha

Tomáš Čelovský: Ako Samo Bažal'a stretol paniu, ktorú nikto nepozná/ Mária Kotvášová-Jonášová: Môjmu bratovi sa čosi stalo

Lucy Maud Montgomeryová: Anna zo Zeleného domu (úryvok podľa výberu)

Aforizmy (Daniel Hevier a iní)

DRÁMA

1. VHV: Zem (úryvok)

2. Jana Bodnárová: Starec a počítačový chlapec (úryvok)

VEDECKOPOPULÁRNE A INFORMAČNÉ TEXTY

Povinné diela

1. Andrej Čipkár: Kumarí – dievča, ktoré nechodí po zemi (úryvok)

2. Margita Figuli: Babylon / Vladimír Dorča: Turek pod Novými Zámkami

Jedno dielo podľa výberu

rozpoznať národné hodnoty a pestovať kultúrne a historické dedičstvo;

zvážiť aspekty rodovej rovnosti vo vŕahu k literárnym postavám v

literárnoumeleckých textoch;

odporučiť literárne dielo s krátkym odôvodnením;

- porovnať literárne a filmové dielo vytvorené podľa tej istej predlohy, divadelné predstavenie a dramatický text;

rozlišovať slovesné tvary;

určiť druhy neohybných slov v typických príkladoch;

poznať a určiť druhy skladov (syntagiem) a ich časti;

určiť a utvoriť vetný člen slovom, predložkovým pádom slovného druhu, skladom (syntagmou) a vetou;

rozlíšiť jednočlenné a dvojčlenné vety;

rozlíšiť druhy priradovacieho súvetia;

rozlíšiť a určiť druhy vedľajších viet;

uplatniť základné pravidlá zhody medzi vetnými členmi vo vete;

dôsledne uplatniť pravopisnú normu;

Správne vyslovovať d, t, l, n v cudzích slovách

- hovoriť o danej téme rešpektujúc normu spisovného jazyka;
- rozlíšiť umelecký od publicistického štýlu;
- zložiť súvislý písaný text podľa danej témy rozprávačským a opisným slohovým postupom;
- napísať jednoduchší argumentačný text podľa faktov;

1. Viera Benková: Vlasatí predkovia / Miroslav Demák: Od hradov k zámkom (úryvok)

2. Monografie slovenských osád

3. Umelecké a vedecko populárne texty o prírodných krásach

a kultúrno-historických pamiatkach

4. Výber z encyklopédií a detských časopisov

DOMÁCA LEKTÚRA

1. Vejú vetry, povievajú – Výber z literatúry slovenského romantizmu

2. Ľudo Ondrejov: Zbojnícka mladosť

3. Peter Stoličný: Šimpanzy zo siedmej C

4. Miroslav Antić: Plavé kučery

5. Prameň a počiatok (výber z prózy juhoslovanských Slovákov)

6. Ján Čajak ml.: Zypa Cupák

7. Viera Benková a Etela Farkašová: Jednozubý úsmev

8. Mária Kotvášová-Jonášová: Otec drak, mama dračica

DOPLNKOVÁ LEKTÚRA

(výber 3 diel)

4. Jozef Gregor Tajovský: Prvé hodinky (одломак)

5. Ivan Sergejevič Turgenev: Keď prelietajú sluky

5. Martin Kukučín: Rysavá jalovica

7. Milan Ferko: Svätopluk (úryvok z románu)

3. Helena Šmahelová: Ja a moji drahí

9. Gabriela Futová: Poškoláci

0. Peter Gibey: Všetky pekné baby sú blondínky

1. Martin Prebudila: O prvom bozku a o prvom živom škorpióne

2. Maroš Andrejčík: Izba snov

3. Zuzka Šulajová: Džínsový denník (úryvok)

4. Juraj Takáč: Kaskadéri v hmle

5. Peter Gajdošík: Princ a čerešňa (Z denníka počítačového hráča)

5. Tomas Brezina (výber)

<ul style="list-style-type: none"> – používať technický a sugestívny opis vo vyjadrovaní; – poznať citát a poznámky pod čiarou a rozumieť ich funkciu; – nájsť potrebné informácie v nelineárnom texte; – napísať elektronickú správu (e-mail, SMS) v súlade s normatívnymi pravidlami; – uplatňovať rôzne stratégie čítania (informačné, zážitkové, výskumné atď.); – zostaviť text vo forme reportáže (zážitková alebo fiktívna). 		<p>LITERÁRNE TERMÍNY A POJMY</p> <p>Obkročný rým. Refrén. Viazaný a voľný verš. Autorské lyrické básne (reflexívna, prírodná, ...). Jazykovo-štylistické výrazové prostriedky: metafora, alegória, gradácia, slovanská antitéza, figúry opakovania (asonancia a aliterácia).</p> <p>Funkcia motívu v kompozícii lyrickej básne. Báseň v próze. Fabula a sujet. Statické a dynamické motívy. Kompozícia. Epizóda. Konceptuálny druh literárneho textu. Humor, irónia a satira. Druhy charakterizácie literárnej postavy. Vnútorňý monológ. Chronologické a retrospektívne rozprávanie. Denník. Cestopis. Autobiografia. Legenda. Rozprávanie o vzniku bytostí, miest a vecí. Aforizmus. Porekadlá a príslovia, frazeologizmy; hádanky. Dej drámy; fázy deja v dráme: úvod, zauzlenie, vyvrcholenie, peripetia, rozuzlenie. Dramatická situácia. Dráma v užšom zmysle.</p>
	<p>JAZYK</p> <p>Gramatika</p>	<p>Rozdelenie slovesných tvarov na jednoduché a zložené (časy a spôsoby; určité a neurčité). Neohybné slovné druhy: spojky, častice, citoslovčia. Pojem sklad (syntagma) – nadradený, podradený a rovnocenný člen skladu (syntagmy); druhy skladov (syntagiem): prisudzovací, určovací a priraďovací. Vetné členy vyjadrené slovom, predložkovým pádom slovného druhu, skladom (syntagmou) a vetou. Druhy priraďovacích súvetí (zlučovacie, vylučovacie, odporovacie). Vedľajšie vety v podrad'ovacom súvetí</p>

		(podmetové, prívlastkové, predmetové, príslovkové – miestne, časové, spôsobové, príčinné). Kongruencia (zhoda) – základné pojmy.
	Pravopis	Interpunkcia. Čiarka v podrad'ovacom súvetí. Písanie skratiek.
	Ortoepia	Výslovnosť d, t, l, n v cudzích slovách (v jednoduchých príkladoch).
	JAZYKOVÁ KULTÚRA	Literárne a iné typy textov vo funkcii zdokonaľovania jazykovej kultúry. Literárnoumelecké a publicistické texty. Ústne a písomné texty podľa vopred daných kritérií (obmedzený počet slov; daná zásoba slov; určité gramatické modely a pod.). Text založený na argumentoch. Technický a sugestívny opis. Reportáž. Citáty a poznámky pod čiarou z rôznych literárnych a neumeleckých textov. Nelineárne texty: tabuľky, legendy, grafy, myšlienkové mapy a iné. Hovorové cvičenia: interpretačné umelecké (expresívne čítanie, recitácia); cvičenie argumentácie (debata, rozprava). Pravopisné cvičenia: diktát, opravovanie pravopisných chýb v texte; čiarka v podrad'ovacom súvetí; slovesné tvary; elektronické správy. Jazykové cvičenia: dopĺňanie textu rôznymi formami ohybných slov; dopĺňanie textu neohybnými slovami; označenie komunikatívnej vety v texte. Lexikálno-sémantické cvičenia: vyjadrovanie pojmov pomocou rôznych syntaktických jednotiek (slovo, syntagma, veta); rozšírenie viet prívlastkami a iné. Písomné cvičenia a domáce úlohy a ich analýza na hodine. Štyri školské písomné úlohy – po dve v každom polroku.

Kľúčové pojmy obsahu: literatúra, jazyk, jazyková kultúra.

Niektoré učebné obsahy, pre ktoré učiteľ odhaduje, že v priebehu školského roka ich nemožno realizovať v bežnej výučbe, môžu byť naplánované na spracovanie na hodinách projektového

vyučovania, v prostredí mimo školy, ako aj na hodinách dodatkovej práce a práce v sekciách.

POKYNY NA DIDAKTICKO-METODICKÚ REALIZÁCIU PROGRAMU

Program vyučovania a učenia Slovenského jazyka a literatúry tvoria tri predmetové oblasti:

Literatúra, Jazyk a Jazyková kultúra. Odporúčaný počet hodín predmetových oblastí je nasledovný: Literatúra – 54 hodín, Jazyk – 52 hodín a Jazyková kultúra – 38 hodín. Úhrnný počet hodín počas roka je 144. Všetky tri oblasti programu vyučovania a učenia sú prepojené a žiadnu z nich nemožno vyučovať izolovane a bez prepojenia s inými oblasťami.

Program vyučovania a učenia Slovenského jazyka a literatúry je založený na výkonoch, totiž na procese učenia a výsledkoch žiakov. Výsledky sú opisom integrovaných vedomostí, zručností, postojov a hodnôt, ktoré si žiak buduje, rozširuje a prehľbuje vo všetkých troch oblastiach tohto predmetu.

8. PLÁNOVANIE VYUČOVANIA A UČENIA

Program vyučovania a učenia orientovaný na výkony ponecháva učiteľovi väčšiu voľnosť pri plánovaní spôsobu realizácie vyučovania a učenia. Úlohou učiteľa je prispôbiť metódy výučby a učenia potrebám každej triedy, pričom treba mať na pamäti zloženie triedy a charakteristiky žiakov; učebnice a iné vyučovacie materiály, ktoré bude používať; technické podmienky, vyučovacie prostriedky a médiá, ktorými škola disponuje; zdroje, schopnosti, ako aj potreby lokálneho prostredia, v ktorom sa škola nachádza. Vychádzajúc z daných výkonov a obsahu, učiteľ najprv vytvorí svoj ročný, t. j. globálny plán práce, z ktorého bude neskôr rozvíjať svoje operačné plány. Výkony definované v oblastiach uľahčujú učiteľovi ďalšiu operacionalizáciu výkonov na úrovni konkrétnych vyučovacích jednotiek. Od učiteľa sa očakáva, že sa vo fáze plánovania a písania prípravy pre každú vyučovaciu jednotku na hodinu prispôbi výkonom. Pri plánovaní je tiež potrebné mať na pamäti, že sa niektoré výkony dosahujú rýchlejšie a ľahšie, ale pre väčšinu výsledkov (najmä pre predmetovú oblasť Literatúra) to vyžaduje viac času, viac rôznych aktivít a prácu na rôznych textoch. Odporúčané výkony nie sú diferencované podľa úrovni žiackych výsledkov. Predstavujú povinné časti opisu štandardov a môžu sa rozložiť alebo rozšíriť v závislosti od individuálnych možností žiaka a iných vzdelávacích potrieb.

V procese plánovania vyučovania a učenia je dôležité mať na zreteli, že učebnica je učebná pomôcka a neurčuje obsah predmetu. Preto je nevyhnutné pristupovať k obsahu v učebnici selektívne a vo vzťahu k plánovaným výkonom, ktoré sa majú dosiahnuť. Okrem toho, že žiakov uschopní používať učebnice ako jeden zo zdrojov poznania, učiteľ by ich mal usmerňovať na spôsoby a formy využívania iných zdrojov poznatkov.

II. REALIZÁCIA VYUČOVANIA A UČENIA

LITERATÚRA

Základom programu literatúry sú texty z lektúry. Lektúra je rozdelená na lyriku, epiku, drámu a obohatená je výberom vecných, vedeckopopulárnych a informačných textov. Výber diel je zložený z vekuprimeraných textov.

Ku textom, ktoré treba spracovať na hodine, je uvedený zoznam domácej lektúry. Cieľom spracovania domácej lektúry je vytvárať, rozvíjať alebo podporovať čitateľské návyky medzi žiakmi. Žiaci môžu prečítať rozsiahlejšie diela počas prázdnin, čím sa podporuje získavanie čitateľského návyku.

Zoznam povinných diel je doplnený doplnkovým výberom textov. Výberová časť umožňuje učiteľovi väčšiu kreativitu pri dosahovaní výkonov.

S dominantným korpusom textov známych spisovateľov, ktoré vplývajú na estetický vkus žiakov, čím sa buduje a obohacuje povedomie o hodnote národnej literatúry (a hodnotách klasikov svetovej literatúry) a zároveň aj povedomie o kultúrnej a národnej identite. Cieľom zaradenia súčasných literárnych diel, ktoré ešte nie sú súčasťou už známej literatúry, ale sú svojou motivačnou alebo tematickou afinitou prepojené s určenými témami a motívmi v rámci učebného programu a že sa takými príkladmi poukazuje na to, ako súčasní spisovatelia uvažujú o národnej tradícii alebo témach

priateľstva, etiky, rozvíjajú predstavivosť a empatiu, čo obohacuje žiacku vertikálnu čitateľskú skúsenosť a modernizuje prístup k učeniu. Prostredníctvom určitého počtu literárnych diel súčasných spisovateľov žiaci budú mať príležitosť kriticky hodnotiť poetiku súčasných diel s hodnotami klasickej literatúry.

Výber diel umožňuje uplatnenie porovnávacieho prístupu k štúdiu literárnej tvorbe prostredníctvom rôznych úrovní spracovania: interpretácie, prezentácie alebo posudku. Rozdiely v celkovej umeleckej a informačnej hodnote jednotlivých textov vplyvajú na výber vhodných metodických riešení (prispôsobenie čítania textu, rozsah interpretácie textu v závislosti od zložitosti jeho štruktúry, prepojenie a zoskupovanie s príslušnými obsahmi z iných oblastí – gramatiky, pravopisu a jazykovej kultúry atď.).

Texty z doplnkovej časti programu by mali slúžiť učiteľovi ako pri spracovaní vyučovacích jednotiek z gramatiky, tak aj pri spracovaní a určovaní náplne jazykovej kultúry. Diela, ktoré nebude spacovať učiteľ, by sa mali odporúčať na čítanie žiakom vo voľnom čase.

Nový program je založený na interpretácii charakteristiky a úlohy literárneho diela, ako aj na rozpoznávaní rozdielu medzi literárnymi a vecnými textami, totiž na ich obsiahlejšej korelácii. Žiaci majú byť uschopnení, aby rozlišovali špecifickosti literárneho textu (konotácie, literárne postupy, obraznosť, rytmus a pod.) vzhľadom na denotáciu, informatívnosť a rozprávanie založené na faktoch a údajoch v rozličných tvaroch neliterárnych textov. Korelácia je umožnená adekvátnou kombináciou povinných a vybraných diel.

Ten istý text sa môže spájať s inými textami na rôzne spôsoby: podľa rôznych motívov alebo spôsobu rozprávania, v rámci projektového vyučovania na základe výkonov a nie na obsahoch učenia.

Navrhnuté povinné literárne, náučno-populárne a informatívne texty a obsah povinnej domácej lektúry, ako aj príklady z doplnkového výberu, pri zostavovaní ročného plánu práce a zároveň vypracovaní orientačných, mesačných plánov práce môžu sa tematicky spájať. Okrem toho nevyhnutné je nadviazať aj vyváženú distribúciu vyučovacích jednotiek, ktoré sa vzťahujú na všetky oblasti predmetu, funkčne spojiť obsah z jazyka a literatúry (kdekoľvek je to možné) a nechať dostatočný počet hodín na upevňovanie a systematizáciu učiva.

Zo zoznamu doplnkovej lektúry učiteľ volí diela, ktoré spolu s povinnou lektúrou tvoria celky k určitým témam a motívom. Učiteľ môže zoskupiť a prepojiť podľa obsahu diela z povinného a doplnkového programu mnohými spôsobmi. Možné príklady funkčného prepojenia vyučovacích jednotiek môžu byť nasledujúce (ale nie aj jediné).

Zbojníci – ochrancovia poddaných: Ján Botto: Smrť Jánošíkova; Andrej Sládkovič: Detvan; Samo Chalupka: Turčín Poničan/Likavský väzeň; Martin Rázus: Matka; Milan Rúfus: Príhody.

Hrdinky (významné ženské postavy v rôznych obdobiach): Samo Chalupka: Turčín Poničan; Božena Slančíková Timrava: Ďapákovci; Denník Anny Frankovej; Martin Kukučín: Rysavá jalovica; Rudo Moric: Šampiónka.

Vzťahy medzi deťmi a dospelými: Klára Jarunková: Potopa; Rudo Moric: Šampiónka; Juraj Tušiak: Obrat Samka Zlocha; Lucy Maud Montgomeryová: Anna zo Zeleného domu; Tomáš Čelovský: Ako Samo Bažal'a stretol paniu, ktorú takmer nikto nepozná; Jana Bodnárová: Starec a počítačový chlapec; Mária Kotvášová-Jonášová: Môjmu bratovi sa čosi stalo; Denník Anny Frankovej.

Uvažovanie o sebe a o živote: Janko Kráľ: Zakliata panna vo Váhu a divný Janko; Ivan Krasko: Otcova roľa; Božena Slančíková Timrava: Ďapákovci; Denník Anny Frankovej; Juraj Tušiak: Obrat Samka Zlocha; Klára Jarunková: Potopa; Daniel Hevier – aforizmy.

Dospievanie v rôznych obdobiach a kultúrach. Jozef Gregor-Tajovský: Prvé hodinky; Branko Čopić: Čudesná sprava; Denník Anny Frankovej; Lucy Maud Montgomeryová: Anna zo Zeleného domu; Juraj Tušiak: Obrat Samka Zlocha; Rudo Moric: Šampiónka; Miroslav Antić: Plavé kučery; Andrej Čipkár: Kumarí – dievča, ktoré nechodí po zemi; Mária Kotvášová-Jonášová: Môjmu bratovi sa čosi stalo; Tomáš Čelovský: Ako Samo Bažal'a stretol paniu, ktorú takmer nikto nepozná.

Dieťa a rodina. Jozef Gregor-Tajovský: Prvé hodinky; Branko Čopić: Čudesná sprava; Lucy Maud Montgomeryová: Anna zo Zeleného domu; Klára Jarunková: Potopa; Tomáš Čelovský: Ako Samo Bažal'a stretol paniu, ktorú takmer nikto nepozná; Mária Kotvášová-Jonášová: Otec rytier a mať dračica.

Opis prostredia v rôznych časových podmienkach – Ivan Sergejevič Turgenev: Keď prelietajú sluky; Janko Král': Zakliata panna vo Váhu a divný Janko; Andrej Sládkovič: Detvan; Martin Rázus: Matka; Klára Jarunková: Potopa; Rudo Moric: Šampiónka; Martin Prebudila: O prvom bozku a o prvom živom škorpióne.

Humor, irónia a satira: Božena Slančíková Timrava: Ďapákovci; Jozef Gregor-Tajovský: Prvé hodinky; Ján Čajak: Zypa Cupák; Mária Kotvášová-Jonášová: Otec rytier a mať dračica. Literárne diela, ktoré sú zdramatizované alebo sfilmované môžu poslúžiť na komparatívnu analýzu a určovanie rozdielov medzi literárnou a divadelnou/filmovou (prispôbené a pozmenené) fabulou a slovnou zásobou (na príklade poviedky Boženy Slančíkovej Timravy Ďapákovci, Martina Kukučina Rysavá jalovica; románu Jána Čajaka ml. Zypa Cupák, Lucy Maud Montgomeryovej Anna zo Zeleného domu, Denník Anny Frankovej, Ľudo Ondrejov: Zbojnícka mladosť, podľa ktorých je nakrútený film/TV seriál/predvedené ako divadelné predstavenie) na základe čoho žiaci môžu dospieť k záveru o možnostiach rôznych médií a rozvíjať svoju mediálnu gramotnosť. Žiaci treba usmerniť na filmy s podobnou tematikou, aká je v prečítaných literárnych textoch a dodatočne prepojiť spracovanie jedného tematicko-motívového celku.

Prostredníctvom komparatívnej analýzy filmu a literárneho diela by žiaci mali pochopiť, že film je skôr nezávislým umeleckým výtvorom než obyčajná reprodukcia knihy, totiž že kniha je len predlohou pre nové, originálne umelecké dielo.

Počet hodín v rámci Jazykovej kultúry je takmer rovnaký s počtom hodín upevňovania učiva z oblasti Literatúry, čo prispieva k funkčnému prepojeniu učebnej látky.

S jednotlivými prvkami mediálnej gramotnosti žiakov treba zoznámiť cez koreláciu: pojem detský časopis alebo encyklopédia pre deti spracovať na konkrétnom texte z časopisu/encyklopédie podľa výberu (obsah textu sa má vzťahovať na lektúru).

Okrem korelácie medzi textami učiteľ má umožniť vertikálnu koreláciu. Tiež sa má oboznámiť s obsahmi slovenského jazyka a literatúry z predchádzajúcich ročníkov, čo umožňuje dodržiavať princípy postupnosti a systematickosti.

Učiteľ má tiež poznať obsahy iných predmetov, ktoré boli spracované v nižších ročníkoch, v piatom a šiestom ročníku základnej školy, ktoré sú v korelácii s predmetom slovenský jazyk a literatúra.

Horizontálnu koreláciu učiteľ tak realizuje predovšetkým s vyučovaním dejepisu, výtvarnej kultúry, hudobnej kultúry, náboženstva a občianskej výchovy.

Žiaci by mali pochopiť fiktívny charakter literárneho diela a jeho autonómiu (t. j. rozlišovať lyrický subjekt od básnika, rozprávača od autora), ako aj fakt, že literárne dielo vytvára jeden možný obraz reality.

Porovnanie literárneho a vedeckopopulárneho textu o tej istej téme (napr. hry a záujmy detí v textoch Andreja Čipkára a Ľuda Ondrejova; v balade Sama Chalupku a v reportáži Vladimíra Dorču) umožňuje žiakovi, aby ľahšie zistil rozdiel. V siedmom ročníku sa uvádzajú niektoré hraničné, nefiktívne žánre: denník, cestopis a autobiografia, a tak žiaci majú pochopiť, ako sa literárne postupy uplatňujú v textoch založených na skutočných skúsenostiach.

Pri spracovaní textu bude sa uplatňovať vo väčšej miere jednota analytických a syntetických postupov a stanovísk. V súlade s výkonmi žiakov treba zvykať, aby svoje dojmy, postoje a posudky o literárnom diele podrobnejšie podporovali faktami zo samého textu, a tak ich uschopňovať pre samostatné posudzovanie, bádateľskú činnosť a vyjadrenie kritického postoja.

Spracovanie literárneho diela má byť poprelínané riešením problémových otázok, ktoré sú podnietené textom a umeleckým zážitkom. Mnohé texty a najmä úryvky z diela vo vyučovacom procese si vyžadujú priliehavú lokalizáciu, často rôznorodú. Umiestnenie textu do časových priestorových a spoločensko-historických rámcov, ako aj informácie o dôležitých obsahoch, ktoré sú

pred úryvkom – všetko sú to podmienky, bez ktorých v početných prípadoch text nemožno intenzívne zažiť a správne pochopiť.

Pri hodnotení textu žiakov treba zvykať, aby svoje dojmy, postoje a posudky o literárnom diele podrobnejšie podporili faktami zo samého textu, a tak ich uschopňovať pre samostatné vyjadrovanie, bádateľskú činnosť a vyjadrenie kritických postojov, rešpektujúc individuálne chápanie zmyslu literárneho textu. Žiakov v tomto veku treba podnecovať k tomu, aby aktualizovali literárne dielo, alebo aby ho prepojili so svojimi vlastnými skúsenosťami, úvahami a svetom, v ktorom žijú (najmä so zreteľom na reflexívne básne a satirické diela).

Vo vyučovacej interpretácii literárno-umeleckých diel prepájajúc aj syntetické činitele môžu byť: umelecké zážitky, textové celky, dôležité štruktúrne prvky (téma, motívy, básnické obrazy, fabula – totiž sujet, literárne postavy, zmysel a význam textu, motivačné postupy, kompozícia), formy rozprávania (spôsoby interpretácie), jazykovo-štylistické postupy a literárne (literárno-umelecké) problémy.

S literárno-teoretickými pojmami sa žiaci zoznámia pri spracovaní zodpovedajúcich textov a na základe predchádzajúcich čitateľských skúseností. V programe nie sú uvedené všetky pojmy a druhy literárnych diel, ktoré boli určené na osvojenie v predchádzajúcich ročníkoch, ale sa očakáva, že sa učiteľ bude opierať o získané vedomosti žiakov, zopakuje ich a upevní na príkladoch vzhľadom na starší vek. Opakovanie a spájanie literárnych pojmov a pojmov spracovaných v predchádzajúcich ročníkoch v nových literárnych dielach, ktoré sa spracúvajú v tomto ročníku, je povinné.

Pokiaľ ide o pochopenie lyrických literárnych diel podľa vedomostí o druhoch veršov, strof a rýmov, pridáva sa termín obkročný rým, rozlišovanie rozdielu medzi viazaným a voľným veršom a básne vo verši a próze.

Upevňujú sa a rozširujú poznatky o vlasteneckej poézii, pochopenie významu sociálnych motívov v navrhnutých básňach alebo príbehoch, spracúvajú sa nové typy lyrických básní (reflexíve).

Poznatky o štylistických figúrach sa dopĺňajú kontrastom, hyperbolou, metaforou, alegóriou, slovanskou antitezou, asonanciou a aliteráciou. Nadobudnuté poznatky o prvkoch epického diela (pojem motívu, rozdiel medzi fabulou a sujetom), o kompozícii a formách rozprávania postupne sa stávajú zložitejšími a rozširujú sa (zaradovanie pojmov o statických a dynamických motívoch, o epizóde, vnútornom monológ, rozlišovanie chronologického a retrospektívneho rozprávania – Potopa Kláry Jarunkovej).

V predošlých ročníkoch žiakov sa podnecovalo, aby si všímali zmysel smiešneho a humoristického na príkladoch z lektúry a zároveň, aby rozlišovali humoristický alebo optimistický, dytirambický tón pri spievaní/rozprávaní/dramatickom deji od elegického tónu. Tieto zručnosti by sa mali prehĺbiť určením rozdielu medzi humorným, ironickým a satirickým tónom spevu/rozprávania a uvádzania základného tónu spevu/rozprávania v prepojení s koncepčným druhom textu.

Keď už zvládli pojem motivácie, žiaci by mali zároveň rozvíjať schopnosť rozlišovať realistickú a nadprirodzenú motiváciu (a jej rôzne aspekty: zázračné motivácie v ľudových rozprávkach, predstavivosť a sci-fi v umeleckej literatúre) na vybraných príkladoch z lektúry.

Jazykovo-štylistickými výrazovými prostriedkami pristupuje sa zo zážitkového postoja; vychádza sa z vyvolaných umeleckých dojmov a estetickéj sugescie, a len potom sa bude skúmať jazykovo-štylistická podmienenosť.

Pri spracovaní literárnych diel, ako aj pri ústnych a písomných cvičeniach žiaduce je, aby žiaci boli schopní vytvárať rôzne typy charakterizácie postáv: odhaľovať čoraz viac vlastností, pocitov a vnútorného stavu jednotlivých literárnych postáv (podľa vlastností: fyzických, rečových, psychologických, sociálnych a etických), vyjadriť svoj postoj o ich konaní a pokúsiť sa ich vidieť z rôznych perspektív.

Výkony, ktoré sa vzťahujú na oblasť literatúry, založené sú na čítaní. Prostredníctvom čítania a tlmočenia literárnych diel žiak rozvíja čitateľské kompetencie, pod ktorými sa rozumie nielen, bádateľské pozorovanie a získavanie vedomostí o literatúre, ale sa aj podporuje a rozvíja

emocionálne fantastické vžívanie, imagináciu, estetický zážitok, bohaté asociatívne prvky, umelecká senzibilita, kritické myslenie a buduje sa morálne hodnotenie. Rôzne spôsoby čítania sú základným predpokladom, aby žiaci vo vyučovaní získavali poznatky a aby sa úspešne uvádzali do sveta literárneho diela. Okrem zážitkového čítania žiaci sa postupne uvádzajú do bádateľského čítania (čítanie podľa bádateľských úloh, čítanie z rozličných perspektív a pod.) a uschopňujú sa vyjadriť svoj zážitok umeleckého diela, poznajú prvky, z ktorých je dielo utvorené a chápu ich úlohu v budovaní diela.

Zvýšený počet diel v doplnkovom výbere lektúry sa poukazuje na možnosť spracovania jednotlivých navrhnutých obsahov (literárnych diel) na hodinách dodatkového vyučovania. Odporúča sa, aby žiaci vo vyučovaní používali elektronický dodatok k učebnici, ak na to jestvuje možnosť v škole.

JAZYK

Vo vyučovaní jazyka žiaci sa uschopňujú na správnu ústnu a písomnú komunikáciu spisovným slovenským jazykom. Kvôli tomu požiadavky v tomto programe nie sú usmernené iba na osvojovanie jazykových pravidiel a gramatické normy, ale aj na chápanie ich funkcie a správne uplatnenie v ústnom a písomnom vyjadrovaní.

Keď sa v obsahoch programu uvádzajú vyučovacie jednotky, ktoré žiaci už spracovali v predošlých ročníkoch, rozumie sa, že sa stupeň osvojenosti a schopnosť uplatňovania skorej spracovaného učiva preveruje a opakovanie a precvičovanie na nových príkladoch predchádza spracovaniu nových obsahov, čím sa zabezpečuje kontinuita práce a systematickosť spájania nového učiva s už získanými vedomosťami.

Gramatika

Základná programová požiadavka vo vyučovaní gramatiky je, že sa žiakom jazyk vysvetľuje ako systém. Ani jeden jazykový jav by sa nemal učiť izolovane, mimo kontextu, v ktorom sa uskutočňuje jeho funkcia (v každej príliehavej príležitosti môžu sa vedomosti z gramatiky dať do funkcie interpretácie textu, ako umeleckého tak aj náučno-populárneho). Jedným z dôležitých funkcionálnych postupov vo vyučovaní gramatiky sú cvičenia, v ktorých sa využívajú príklady z priamej hovorovej praxe, čo vyučovanie gramatiky približuje životným potrebám, v ktorých sa jazyk javí ako všestranne motivovaná ľudská aktivita.

Týmto spôsobom si žiaci uvedomujú dôležitosť jazykovej kultúry, ktorá je nevyhnutná pre každodenný život ako súčasť všeobecnej kultúry, a nie iba ako súčasť učebného programu. Vyučovanie morfológie sa vzťahuje na upevňovanie a rozširovanie učiva o slovesných tvaroch. Nevyhnutné je spojiť nové učivo s učivom spracovaným v predchádzajúcich ročníkoch, urobiť syntézu všetkých slovesných tvarov, rozdeliť slovesné tvary na určité a neurčité, jednoduché a zložené. Poukázať na tvary budúceho času, ktorý môže byť aj jednoduchý aj zložený. Trpný rod a prídavná spracovať na jednoduchých a typických príkladoch. Systematizovať rozdelenie slovných druhov upevňovaním a rozširovaním učiva o spojkách, časticiach a citoslovcich.

Výučba skladby (syntaxe) zahŕňa pojem sklad (syntagma) a vnímanie nadradeného, podradeného a rovnocenného člena v rámci neho. Prostredníctvom cvičení v typických a jednoduchých príkladoch žiaci určujú nadradený a podradený člen syntagmy. Rozšíriť poznatky o zhodnom a nezhodnom prívlastku a poukázať na to, ktoré slovné druhy môžu byť vo funkcii prívlastku. Upevniť vedomosti o vyjadrenom a nevyjadrenom podmete (na základe gramatických kategórií slovesa vo funkcii prísudku). Upevniť a rozšíriť vedomosti o slovesnom a slovesno-mennom prísudku; o jednočlenných a dvojčlenných vetách; o prirad'ovacom a podrad'ovacom súvetí (jednoduché a zložené súvetie). Keď ide o prirad'ovacie súvetie, treba spracovať zlučovacie, odporovacie a vylučovacie súvetie. Pri spracovaní podrad'ovacieho súvetia treba dať dôraz na spojky. Uvádza sa pojem zhody (kongruencie) v jednoduchých a typických príkladoch.

Pravopis

Obsahy z pravopisu treba spojiť s vhodnými témami na hodinách gramatiky a aj na hodinách literatúry. V súvislosti so spracovaním rôznych druhov viet potrebné je spracovať interpunkciu,

najmä čiarku ako najdôležitejšie interpunkčné znamienko. Prepojenie obsahu z gramatiky a literatúry prebieha prostredníctvom analýzy používania čiarky vo vyčlenených vetách a zisťovaním používania čiarky v literárnych dielach. V základných črtách treba poukázať na osobitosť literárneho umeleckého štýlu, kde sa niekedy v dôsledku tvorivosti spisovateľa pravopisné pravidlá zámerne nedodržiavajú (najmä v poézii). Kombinácia pravopisných znakov sa osvojuje už v nižších ročníkoch v súvislosti s priamou rečou, ale teraz poukazuje na iné druhy kombinácií pravopisných znakov, predovšetkým na použitie čiarky za skratkami a radovými číslami. Písanie skratiek sa vzťahuje na opakovania poznatkov v súvislosti so skratkami, ale aj na rozšírenia druhov skratiek uvedených v platnom pravopise (písanie skratky t. j. s medzerou a i.).

Pravopisné pravidlá sa osvojujú v systematických cvičeniach (pravopisné diktáty, opravovanie chýb v určitom texte, texty s otázkami pravopisu atď.) Zároveň treba podnecovať žiakov, aby sami zisťovali a opravovali pravopisné chyby v SMS komunikácii, ako aj v rozličných typoch komunikácie cez internet.

Okrem toho žiakov treba usmerňovať, aby používali Pravidlá slovenského pravopisu. Žiaduce je, aby učiteľ Pravidlá slovenského pravopisu prinášal na hodinu zakaždým, keď sa spracúvajú pravopisné témy (tak by mohol žiakom dať na úlohu, aby vyhľadali slovo v pravidlách a určili jeho správny tvar alebo správne písanie).

Ortoepia

Učiteľ má nepretržite poukazovať na dôležitosť správnej výslovnosti, ktorá sa pestuje realizáciou určitých ortoepických cvičení. Ortoepické cvičenia netreba realizovať ako osobitné vyučovacie jednotky, ale so zodpovedajúcimi témami z gramatiky a na hodinách literatúry. Pri používaní audio snímok (CD k čítanke) žiakov treba usmerňovať na správnu výslovnosť.

JAZYKOVÁ KULTÚRA

Rozvíjanie a zdokonaľovanie jazykovej kultúry žiakov je jednou z najvýznamnejších úloh vyučovania slovenského jazyka. Jednou zo základných úloh vyučovania jazykovej kultúry sa vzťahuje na zdokonaľovanie jazykových výrazových prostriedkov u žiakov a jej konečným cieľom je, aby žiaci boli uschopnení na kvalitnú a účelovú komunikáciu. Hoci je oblasť jazykovej kultúry programovo vytvorená ako osobitná oblasť, predpokladá sa, že je v celkovom vyučovaní slovenského jazyka a literatúry prepojená s ostatnými dvoma oblasťami: s literatúrou a jazykom. Rovnaká pozornosť by sa mala venovať ústnemu a písomnému vyjadrovaniu.

V tomto veku by sa mali brať do úvahy špecifiká dvoch funkčných štýlov: umeleckého a publicistického. Žiakov treba podporovať, aby v danom úmyselne vytvorenom zmiešanom texte hľadali a klasifikovali vety, či už patria umeleckému alebo publicistickému štýlu. Potom by mali v umeleckom texte nájsť vetu, ktorá je napísaná publicistickým štýlom a to isté urobiť aj opačne. Mali by vysvetliť podobnosti a rozdiely medzi týmito dvoma funkčnými štýlmi, rozpoznať a vysvetliť prvky oboch štýlov v adekvátne vybraných textoch, rozvíjať schopnosť porozumieť ich zvláštnostiam.

Koherencia je významnou črtou štruktúry textu a indikuje na súvislý charakter určitého textu. Preto vo vyučovaní jazykovej kultúry treba žiakov uschopňovať, aby v ústnej a písomnej forme vypracovali úlohy podľa daných pokynov. Mali by napríklad tvoriť logicky zmysluplné texty založené na vopred daných slovách, ktoré sú povinní použiť; skladať texty, ktorých dĺžka bude obmedzená (obmedzený počet slov); aby v texte, ktorý tvoria, použili iba určité gramatické modely alebo určitú lexiku. Malo by sa ich tiež povzbudzovať k tomu, aby navrhli viac rôznorodých začiatkov toho istého textu alebo aby navrhli rôzne konce podľa požiadaviek vopred pripraveného prispôbeného nedokončeného textu; aby zmenili koniec (alebo iné vhodné časti) literárnej predlohy; aby usporiadali porušené chronologické alebo zmysluplné poradie v danom texte a podobne.

Veľmi dôležitá kompetencia, ktorá je základom vyšších úrovní pochopenia textu, je zručnosť argumentácie. Vzhľadom na to, že rozvoj argumentatívneho myslenia zohráva dôležitú úlohu vo vzdelávaní, pretože môže pozitívne ovplyvniť získavanie poznatkov počas výučby jazykovej

kultúry, malo by sa skontrolovať, do akej miery sú žiaci schopní porozumieť argumentatívnym textom. Žiakov treba povzbudzovať, aby argumentovali svoj postoj k problémovej situácii v literárnom diele; aby argumentovali svoj explicitný názor na niekoho; aby v rade opodstatnení postoja vyčlenili argumenty, ktorými je ten postoj odôvodnený a odmietli časti textu, ktoré nesúvisia s argumentáciou; aby argumentovali, prečo nesúhlasia s argumentmi ostatných. Zároveň ich treba uschopňovať, aby interpretovali konanie hrdinov v literárnom diele s odkazom na argumenty, ktoré vyplývajú z textu.

Jednou zo základných foriem ústneho a písomného vyjadrovania – opis, je základným programovým obsahom pre zdokonaľovanie a pestovanie primeranej jazykovej kultúry žiakov. V tomto veku by žiaci mali používať oba typy opisov: technický a sugestívny, totiž treba ich uschopniť, aby opísali určitý predmet, jav alebo bytosť, najprv objektívne (technický opis) a potom vyjadriť svoje vlastné dojmy (sugestívny opis). Zároveň ich treba povzbudzovať, aby navrhovali paralelne oba typy opisov toho istého predmetu; nájsť prvky oboch opisov v zmiešanom texte; aby objavili „votrelca“ (technický opis zablúdil v sugestívnom a naopak); aby rozpoznali situácie, v ktorých by sa mal použiť jeden alebo druhý typ opisu, a vysvetlili svoj názor; aby na základe úplného technického a sugestívneho opisu rozpoznali vlastnosti jedného a druhého typu opisu. Jednou z foriem vyjadrovania, ktorá je vo funkcii výcviku žiakov, aby si svoje jazykové vyjadrovanie obohatili a zlepšili a tým sa prispôbili konkrétnej komunikačnej situácii, môže byť reportáž. Žiakov treba usmerňovať na základné charakteristiky tohto žurnalistického žánru, aby mohli napísať sloh vo forme reportáže (napríklad reportáž o škole, exkurzii atď.).

V tomto veku by sa malo počas vyučovania jazykovej kultúry žiakom okrem iného poukázať na metódy zobrazovania zdrojov a myšlienok, ako aj na iné vysvetlenia, ktoré sa používajú v texte. Zároveň ich treba podnecovať, aby vysvetlili dôvody a funkcie citácie; aby interpretovali problémové situácie vyskytujúce sa v literárnych a iných textoch pomocou citácií; tiež aby interpretovali význam a zmysel použitej poznámky pod čiarou v zadanom príklade; aby rozlišovali citát od parafrázy v zadaných príkladoch. Malo by sa tiež poukázať na pravidlá týkajúce sa písania exponovaných čísel na konci vety, ktorými sú označené poznámky pod čiarou.

Uschopňovanie žiakov pre úspešné čítanie, používanie a porozumenie nelineárneho textu je jednou z úloh vyučovania jazykovej kultúry v tomto veku. Žiaci by mali vytvoriť jednoduché tabuľky podľa daného textu, ktorý bude obsahovať údaje vhodné pre tabuľkové zobrazenie; čítať údaje z tabuľky a interpretovať ich; vytvárať jednoduché diagramy založené na daných údajoch, ako aj interpretovať údaje z jednoduchších diagramov a vyvodiť z týchto údajov závery. Mali by zhrnúť obsahy vhodných gramatických jednotiek do tabuliek a na základe nelineárneho textu vytvoriť lineárny text a iné.

Vzhľadom na vplyv mediálnych technológií na jazyk počas vyučovania jazykovej kultúry žiakov treba podnecovať, aby uplatňovali explicitnú normu aj pri komunikácii prostredníctvom moderných informačných a komunikačných technológií. Žiakov treba podnecovať, napríklad aby analyzovali e-mailové/SMS správy, aby si všimli porušenia normatívnych pravidiel, aby zmenili e-mail/SMS správy, v ktorých sa nerešpektujú normatívne pravidlá na také, v ktorých sa pravidlá budú dodržiavať, a aby napísali e-mail alebo SMS na základe zadaných kratších textov.

Uplatňovanie rôznych stratégií čítania je prepojené s porozumením prečítaného textu a s úspešným čítaním textu. Preto by vo vyučovaní jazykovej kultúry bolo treba povzbudiť žiakov, aby si napríklad všimli rozdiely vo funkcii a kvalite rôznych typov čítania; aby definovali situácie, v ktorých by bolo treba použiť niektorú stratégiu čítania; aby precvičovali rýchlo a v časovo obmedzenom úseku vyhľadať informáciu v zadanom texte; aby vysvetlili pocity z prečítaného textu; aby rozlišovali fakty od komentárov v kontexte bádateľského čítania; aby s pomocou argumentov vysvetlili pocity pri čítaní.

Abý hovorové cvičenie mohlo naplno splniť svoju úlohu vo vyučovaní jazykovej kultúry, musí byť presne naplánované, dobre pripravené a dopodrobna organizované. Prostredníctvom hovorových cvičení by sa malo poukázať na základné charakteristiky správnej a dobrej reči (nezáleží len na tom,

čo sa hovorí ale aj ako sa hovorí), ako aj na najčastejších chybách, ako je používanie nevhodných bezvýznamných slov, nevhodnej lexiky a pod. V tomto veku najvhodnejšie môžu byť nasledujúce hovorové cvičenia: interpretačno-umelecké (výrazné čítanie, recitovanie); precvičovanie argumentácie (debatný rozhovor).

Pravopisné cvičenia predstavujú najpriliehavejší spôsob, aby sa pravopisné pravidlá naučili, preverili a zároveň, aby sa niektoré nedostatky eliminovali. V tomto veku žiakov najlepšie je uplatňovať jednoduché a zložité pravopisné cvičenia, ktoré sú priliehavé na osvojovanie ako jedného pravopisného pravidla z jednej pravopisnej oblasti, tak aj viac pravopisných pravidiel z niekoľkých oblastí pravopisu. Adekvátne môžu byť nasledujúce pravopisné cvičenia: diktát, opravovanie pravopisných chýb v texte; čiarka v podrad'ovacom súvetí; slovesné tvary; elektronické správy. Typy jazykových cvičení by sa mali vyberať podľa žiackych záujmov alebo v kontexte obsahu vyučovacej látky. Môže to byť: doplnenie textov rôznymi tvarmi ohybných slov; doplnenie textu neohybnými slovami; označenie komunikatívnej vety v texte.

Uplatnením lexikálno-sémantických cvičení u žiakov sa vyvíja schopnosť, aby rozmyšľali a hľadali adekvátne jazykový výraz na to, čo chcú vyjadriť (v súlade s komunikatívnou situáciou) a zvyšuje sa fond takých výrazov v ich slovnej zásobe. V tomto veku sa môžu uplatniť nasledujúce lexikálno-sémantické cvičenia: vyjadrovanie pojmov pomocou rôznych syntaktických jednotiek; rozvíjanie viet pomocou rozvíjajúcich vetných členov.

V každom polroku sa píše po dve písomné práce (úhrnne štyri ročne). Odporúča sa písať osem domácich slohových úloh.

III. SLEDOVANIE A HODNOTENIE VYUČOVANIA A UČENIA

Sledovanie a hodnotenie výsledkov napredovania žiaka je vo funkcii dosiahnutia výkonov a začína sa základným hodnotením úrovne, na ktorej sa žiak nachádza podľa toho, čo sa bude brať do ohľadu pri hodnotení procesu jeho napredovania, ako aj známka. Každá vyučovacia hodina a aktivita je dobrou príležitosťou na hodnotenie napredovania žiaka a usmerňovanie na ďalšie aktivity.

Formatívne hodnotenie je zložkou súčasného prístupu vyučovaniu a znamená hodnotenie vedomostí, zručností, postojov a správania, ako aj rozvíjania zodpovedajúcej kompetencie počas vyučovacích hodín a v priebehu vyučovania a učenia. Ako formatívne hodnotenie sa chápe zbieranie údajov o dosiahnutých výsledkoch žiaka a najčastejšie techniky sú: realizácia praktických úloh, sledovanie a zapisovanie aktivít žiaka v priebehu vyučovania, priama komunikácia medzi žiakom a učiteľom, evidencia pre každého žiaka, (mapa napredovania) atď. Výsledky formatívneho hodnotenia na konci vyučovacieho cyklu majú byť vyjadrené číselnou známkou.

Práca každého učiteľa je zložená z plánovania, realizácie, sledovania a hodnotenia. Dôležité je, aby učiteľ sústavne sledoval a hodnotil okrem dosahov žiakov aj proces vyučovacích hodín a učenia, ako aj seba a svoju vlastnú prácu. Všetko, čo sa ukáže ako dobré a užitočné, učiteľ bude aj naďalej využívať vo svojej praxi vyučovania, a všetko to, čo sa ukáže ako nedostatočne účinné a efektívne, malo by sa zdokonaľiť.

Názov predmetu	SLOVENSKÝ JAZYK A LITERATÚRA
Cieľ	Cieľmi vyučovania predmetu slovenský jazyk a literatúra je naučiť žiaka, aby správne používal slovenský jazyk v rôznych komunikačných situáciách v ústnom a písomnom vyjadrovaní; rozvíjal čitateľské kompetencie prostredníctvom čítania a interpretácie literárnych diel, ktoré okrem vedomostí z literatúry zahŕňajú osobné pocity a predstavivosť, pamätanie, prieskumné pozorovanie; podporovať predstavivosť a vnímavosť, estetický zážitok a kritické myslenie, morálny úsudok a asociatívne prepojenie; aby vhodným spôsobom čítania mal priamy prístup k dielu

	a pri interpretovaní zisťoval rôzne možnosti a významy; aby získal základné vedomosti o mieste, úlohe a význame jazyka a literatúry v kultúre a mediálnej gramotnosti; aby získal a rozvíjal najširšie humánne vedomosti a aby sa naučil funkčne prepojiť s obsahmi rôznych predmetov.
Ročník	Ôsmy
Ročný fond hodín	136 hodín

VÝKONY Po skončení ročníka žiak bude schopný:	OBLASŤ/ TÉMA	OBSAH
<p>čítať literárne texty a iné druhy textov s porozumením, uplatňujúc rôzne stratégie čítania; interpretovať význam, jazykové, estetické a štrukturálne vlastnosti umeleckých textov, s použitím literárnych pojmov a termínov; kriticky premýšľať o realite na základe prečítaných diel; zdôrazniť univerzálne hodnoty literárneho diela a spájať ich so svojimi vlastnými skúsenosťami a okolnosťami, v ktorých žije; spojiť autorov a diela z povinnej časti programu od 5. po 8. ročník; – rozlíšiť základné vlastnosti literárneho druhu a žánru v konkrétnom texte, ako aj jazykovo-štylistické charakteristiky textu v rámci interpretácie; rozlíšiť druh literárneho diela a prepojenie medzi žánrami; spájať literárne diela s historickými alebo inými súvisiacimi kontextami;</p>	LITERATÚRA	<p>LEKTÚRA</p> <p>LYRIKA</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Ľúbostná ľudová lyrika (Červené jabĺčko/ Láska, bože láska) 2. Miroslav Válek: Jesenná láska 3. Andrej Sládkovič: Marína (úryvok) 4. Ján Labáth: Keď sa zapalujú slnečnice 5. Ivan Krasko: Topole/Viera Benková: Heroica slovac 6. Paľo Bohuš: Konopa 7. Sergej Jesenin: List materi 8. Populárna pieseň (Pavol Braxatoris: Rodný môj kraj) Kvetoslava Benková: Navždy svoji) <p>EPICKO-LYRICKÁ A EPICKÁ POÉZIA</p> <p>P. O. Hviezdoslav: Hájnikova žena (úryvok)</p> <p>Samo Chalupka: Mor ho! (úryvok)</p> <p>EPIKA</p> <ol style="list-style-type: none"> 2. Janko Jesenský (výber z poviedok / úryvok z románu Demokrati) 3. Ján Čajak ml.: Zuzka Turanová (úryvok) 4. Milo Urban: Živý bič (úryvok) 5. Rudolf Jašík: Námestie svätej Alžbety (úryvok) 5. Margita Figuly: Tri gaštanové kone (úryvok) 7. Pavel Grňa: Sedem detí (úryvok) 8. Zuzka Šulajová: Džínsový denník (úryvok) / Jana Šimulčíková: Dievča

určiť časový rámec,
v ktorom spisovateľ tvoril;
odlíšiť autora literárneho
textu od rozprávača,
dramatickej postavy
a lyrického subjektu;
rozlíšiť národné hodnoty
a pestovať kultúrno-
historické dedičstvo,
rešpektujúc charakteristiky
vlastného národa a iných
národov;
podieľať sa na výbere
literárnych diel a spôsobe
ich spracovania
a prezentácie;
vysvetliť vznik a vývoj
slovenského spisovného
jazyka;
chápať význam spisovného
jazyka pre kultúru a dejiny
slovenského národa;
zaradiť slovenčinu do
príslušnej európskej
jazykovej skupiny;
uviesť nárečia slovenského
jazyka;
chápať existujúcu jazykovú
situáciu v Srbsku;
rozlíšiť novotvary
a identifikovať spôsob ich
tvorenia;
využívať učivo
z gramatiky spracované
v predchádzajúcich
ročníkoch a spájať ich
s novým učivom;
dôsledne uplatňovať
pravidlá slovenského
pravopisu;
uplatňovať pravidlá
o rytmickom krátení;
rozlíšiť vlastnosti
náučného,
administratívneho
a hovorového funkčného
štýlu;
písať a hovoriť rešpektujúc
vlastnosti funkčných

s bocianími nohami (úryvok)
9. Mária Kotvášová-Jonášová: Sestra si
umýva zuby a rastie / Dušan Dušek: Dvere
do kľúčovej dierky (úryvok)
10. Jaroslava Blažková: Holandské
tulipány
11. Jozef Cíger Hronský: Sokoliar Tomáš
(úryvok)
12. František Hečko: Červené víno
(úryvok)
DRÁMA
Jozef Gregor Tajovský: Ženský zákon
(úryvok)
VHV: Záveje (úryvok)
Stanislav Štepka: Ako sme sa hľadali
(úryvok)
VEDECKO-POPULÁRNE
A INFORMAČNÉ TEXTY
Matúš Kučera: Konštantín a Metod (úryvok)
Jana Skladaná: Slová z hlbín dávnych vekov
(úryvok)
Vojtech Zamarovský: Slová, slová, slová...
(úryvok)
Vladimír Ferko, Andrej Ferko: Ako divé husi
(úryvok)
13. Milan Augustín: Prvá meď v Egypte
(úryvok)
Z uvedeného zoznamu je povinný výber
dvoch diel na spracovanie.

DOMÁCA LEKTÚRA

Rudolf Jašík: Námestie svätej Alžbety
Výber zo súčasnej slovenskej poézie
(slovenská a vojvodinská)
14. Výber zo súčasnej slovenskej prózy
(slovenská a vojvodinská)
15. Ivo Andrić: Poviedky o deťoch
(výber)
16. Branislav Nušić: Podozrivá osoba
17. Klára Jarunková: Jediná
18. Ernest Hemingwai: Poviedky o
Nickovi

DOPLNKOVÝ VÝBER LEKTÚRY (vybrať 3 až 6 diel)

19. Ľudo Zúbek: Jar Adely Ostrolúckej
20. Pavel Grňa: Prázdniny v poli
21. Jaroslava Blažková: Môj skvelý brat

<p>štýlov; všímať si rozdiel medzi slovom a lexémou; rozlíšiť metaforu a metonymiu ako lexikálne prostriedky a chápať význam viacvýznamových slov, ktoré sú charakteristické pre každodennú komunikáciu; chápať význam zastaraných slov a neologizmov; používať slovníky, encyklopédie a lexikóny; všimnúť si manipuláciu v propagačných textoch; zostaviť prezentáciu a napísať úvahu a krátku esej; rozlíšiť časti textu a knihy – vrátane indexu, slovníka, bibliografie – a vedieť ich používať; spojiť informácie a idey uvedené v texte, všímať si zreteľne vyjadrené vzťahy a dávať svoju mienku na základe textu.</p>		<p>Robinson</p> <ol style="list-style-type: none"> 0. Rudolf Fábry: Koralové záhrady (úryvok) 1. Dobroslav Chrobák: Drak sa vracia 2. Anton Pavlovič Čechov: Žartík 3. Milina Vrtunská: Salongo (úryvok) 4. Móric August Beňovský: Osudy a cesty grófa Mórica Augusta Beňovského (úryvok) 5. Agatha Christieová: Diomedove kone (úryvok) 6. Milan Rúfus: A napokon láska 7. Vojtech Mihálik: Starý album 8. Vladimír Mináč: Ján Botto 9. Richard Bach: Čajka Jonathan Livingston 0. Claude Campagne: Adieu, mojich pätnásť rokov 1. John Boyne: Chlapec v pásikavom pyžame 2. Sue Townsendová: Tajný denník Adriana Mola. <p>LITERÁRNE TERMÍNY A POJMY</p> <p>Štylistické prostriedky: anafora a epifora, apostrofa. Lyrické žánre: ľúbostné ľudové piesne; ľúbostná pieseň (autorská). Epicko-lyrické žánre: básnická skladba, epická báseň. Memoáre. Životopis.</p>
	<p>Jazyk</p> <p>Gramatika</p>	<p>Jazyk Slovanov v pravlasti; sťahovania Slovanov a formovanie slovanských jazykov. Poslanie Cyrila a Metoda. Staroslovienský jazyk a písmo (hlaholika a cyrilika). Vývin slovenského spisovného jazyka. Staroslovienske písomníctvo, dominácia latinčiny, obdobie češtiny, bernolákovčina, začiatky súčasnej slovenčiny (Štúrova kodifikácia, Martin Hattala, Matica slovenská, Samo Czambel, slovenčina dnes na Slovensku a u nás).</p>

		<p>Základné jazykové skupiny v Európe a miesto slovenského jazyka v rodine slovanských jazykov. Nárečia slovenského jazyka: stredoslovenské, západoslovenské a východoslovenské. Ľudový jazyk (nárečie) a spisovný jazyk. Úradné používanie jazyka a písma podľa Ústavy. Jazyky národnostných menšín (základné údaje). Jazyk – základné vlastnosti ústneho a písomného vyjadrovania.</p> <p>Tvorenie slov: základné typy: odvodzovanie a skladanie; základné (neodvodené), odvodené a zložené slová; časti slova: koreň, slovný základ, predpona, prípona.</p> <p>Systematizácia učiva z predchádzajúcich ročníkov z fonetiky, morfológie a syntaxe. Fonetika: rozdelenie hlások a hláskoslovné zmeny. Morfológia: slovné druhy, gramatické kategórie a skloňovanie. Syntax: vetné členy (základné a rozvíjacie); zhoda vetných členov; priraďovacie a podrad'ovacie súvetia.</p>
	Pravopis	<p>Písanie cudzích mien a cudzích slov. Písanie slov bez spojovníka a so spojovníkom. Pomlčka a spojovník; iné interpunkčné a pravopisné zamienka.</p>
	Ortoepia	<p>Rytmické krátenie a výnimky z rytmického zákona. Spodobovanie spoluhlások podľa znelosti.</p>
JAZYKOVÁ KULTÚRA		<p>Literárne a iné druhy textov vo funkcii zdokonaľovania jazykovej kultúry.</p> <p>Texty písané rôznymi funkčnými štýlmi: publicistický štýl (reportáž, rozhovor – interview); administratívny štýl (žiadosť, sťažnosť, platobný doklad, formuláre, byrokratický jazyk); náučný štýl (príklady z textov v učebniciach z iných vyučovacích predmetov, používanie termínov).</p>

	<p>Lexikológia: jednovýznamové a viacvýznamové slová; metafora a metonymia ako spôsob uskutočnenia viacvýznamovosti; synonymia, antonymia a homonymia; zastarané slová; nové slová – neologizmy; slovník, lexikón, encyklopédia.</p> <p>Propagačné texty (reklamy a pod).</p> <p>Úvaha, diskusia a esej na danú tému.</p> <p>Interpretácia (knihy, filmu, divadelnej hry a pod.).</p> <p>Hovorové cvičenia: interpretačné a umelecké (expresívne čítanie, recitovanie); analýza zaznamenaných rozhovorov; interwiev; diskusia; prezentovanie faktov a pripomienok.</p> <p>Pravopisné cvičenia: diktát, určovanie a vysvetľovanie pravopisných chýb v texte; písanie mien cudzích jazykov; písanie slov cudzieho pôvodu (termíny v informatike, mejl a pod.); písanie zložených slov a združených pomenovaní; písanie pomlčky a spojovníka; čiarka v priraďovacom súvetí.</p> <p>Jazykové cvičenia: určovanie a oprava chýb v nesprávne vyznačenom texte; dopĺňanie do textu vynechané časti; hľadanie chýb v texte a opravovanie chýb.</p> <p>Lexikálno-sémantické cvičenia: dopĺňanie viet homonymami; hľadanie vhodných synonym; antonymické dvojice; určovanie významu metafory a metonymie v texte; vysvetľovanie zastaraných slov a neologizmov; definovanie (určovanie) lexém.</p> <p>Písomné cvičenia a domáce úlohy a analýza úloh na hodine. Štyri školské písomné práce – po dve v každom polroku.</p>
--	---

Kľúčové pojmy obsahov: literatúra, jazyk, jazyková kultúra.

Niektoré obsahy vyučovania, ktoré učiteľ zhodnotí, že sa počas roku nemôžu realizovať na riadnych hodinách, možno plánovať na realizáciu na hodinách projektového vyučovania, mimo školy, ako aj na hodinách dodatkového vyučovania alebo na krúžkoch.

POKYNY NA DIDAKTICKO-METODICKÚ REALIZÁCIU PROGRAMU

Program vyučovania a učenia slovenského jazyka a literatúry tvoria tri predmetové oblasti: literatúra, jazyk a jazyková kultúra. Odporúčaný počet hodín predmetových oblastí je nasledovný: literatúra – 52 hodín, jazyk – 50 hodín a jazyková kultúra – 34 hodín. Úhrnný počet hodín počas roka je 136. Všetky tri oblasti programu vyučovania a učenia sú prepojené a žiadnu z nich nemožno vyučovať izolovane a bez spojenia s inými oblasťami.

Plánované hodiny v rámci oblasti jazyková kultúra sa obsahovo vyrovnávajú s hodinami upevňovania učiva z oblasti literatúra, čím sa prispieva k prelínaniu a funkčnému spájaniu učebnej látky.

Program vyučovania a učenia slovenského jazyka a literatúry je založený na výkonoch, totiž na procese učenia a výsledkoch žiakov. Výsledky sú opisom integrovaných vedomostí, zručností, postojov a hodnôt, ktoré si žiak buduje, rozširuje a prehľbuje vo všetkých troch oblastiach tohto predmetu. Na konci ôsmeho ročníka výkony, ktoré boli dosiahnuté od piateho po ôsmy ročník sa združujú do štandardov, ktoré sú definované v rôznych oblastiach predmetu na troch úrovniach žiackych výsledkov.

9. PLÁNOVANIE VYUČOVANIA A UČENIA

Program vyučovania a učenia orientovaný na výkony ponecháva učiteľovi väčšiu voľnosť pri plánovaní spôsobu realizácie vyučovania a učenia. Úlohou učiteľa je prispôbiť metódy výučby a učenia potrebám každej triedy, pričom treba mať na zreteli zloženie triedy a charakteristiky žiakov; učebnice a iné vyučovacie materiály, ktoré bude používať; technické podmienky, vyučovacie prostriedky a médiá, ktorými škola disponuje; zdroje, schopnosti, ako aj potreby lokálneho prostredia, v ktorom sa škola nachádza. Vychádzajúc z daných výkonov a obsahu, učiteľ najprv vytvorí svoj ročný, t. j. globálny plán práce, z ktorého bude neskôr rozvíjať svoje operačné plány. Výkony definované v oblastiach uľahčujú učiteľovi ďalšiu operacionalizáciu výkonov na úrovni konkrétnych vyučovacích jednotiek. Pri plánovaní je tiež potrebné mať na pamäti, že sa niektoré výkony dosahujú rýchlejšie a ľahšie, ale pre väčšinu výsledkov (najmä pre predmetovú oblasť literatúra) to vyžaduje viac času, viac rôznych aktivít a prácu na rôznych textoch.

V procese plánovania vyučovania a učenia je dôležité mať na zreteli, že učebnica je učebná pomôcka a neurčuje obsah predmetu. Preto je nevyhnutné pristupovať k obsahu v učebnici selektívne a vo vzťahu k plánovaným výkonom, ktoré sa majú dosiahnuť. Okrem toho, že žiakov uschopní používať učebnice ako jeden zo zdrojov poznania, učiteľ by ich mal usmerňovať na spôsoby a formy využívania iných zdrojov poznatkov.

10. REALIZÁCIA VYUČOVANIA A UČENIA LITERATÚRA

Základom programu literatúry sú texty z lektúry. Lektúra je rozdelená na lyriku, epiku, drámu a obohatená je výberom vecných, vedeckopopulárnych a informačných textov. Povinná časť lektúry zložená je najmä z diel, ktoré patria do významných diel slovenskej a svetovej literatúry (kánon) a obohatená je dielami súčasnej literárnej tvorby. Výber diel je zložený z vekuprimeraných textov.

Ku textom, ktoré treba spracovať na hodine, je uvedený zoznam domácej lektúry. Cieľom spracovania domácej lektúry je vytvárať, rozvíjať alebo podporovať čitateľské návyky medzi žiakmi. Žiaci môžu prečítať rozsiahlejšie dielo vo voľnom čase, čím sa podporuje získavanie čitateľského návyku.

Zoznam povinných diel je doplnený doplnkovým výberom textov. Výberová časť umožňuje učiteľovi väčšiu kreativitu pri dosahovaní výkonov.

Odporúčané výkony nie sú diferencované podľa úrovni žiackych výsledkov. Predstavujú povinné časti opisu štandardov a môžu sa rozložiť alebo rozšíriť v závislosti od individuálnych možností žiaka a iných vzdelávacích potrieb.

Výber diel by mal byť v súlade s možnosťami, potrebami a záujmami príslušného žiackeho kolektívu. Rozdiely v celkovej umeleckej a informačnej hodnote jednotlivých textov vplývajú na výber vhodných metodických riešení (prispôsobenie čítania textu, rozsah interpretácie textu v závislosti od zložitosti jeho štruktúry, prepojenie a zoskupovanie s príslušnými obsahmi z iných oblastí – gramatiky, pravopisu a jazykovej kultúry atď.).

Texty z doplnkovej časti programu by mali slúžiť učiteľovi ako pri spracovaní vyučovacích jednotiek z gramatiky, tak aj pri spracovaní a určovaní náplne jazykovej kultúry. Diela, ktoré nebude spacovať učiteľ, by sa mali odporúčať na čítanie žiakom vo voľnom čase.

Ten istý text sa môže spájať s inými textami na rôzne spôsoby: podľa rôznych motívov alebo spôsobu rozprávania, v rámci projektového vyučovania na základe výkonov a nie na obsahoch učenia.

Navrhnuté povinné literárne, náučno-populárne a informatívne texty a obsah povinnej domácej lektúry, ako aj príklady z doplnkového výberu, pri zostavovaní ročného plánu práce a zároveň vypracovaní orientačných, mesačných plánov práce môžu sa tematicky spájať. Okrem toho nevyhnutné je nadviazať aj vyváženú distribúciu vyučovacích jednotiek, ktoré sa vzťahujú na všetky oblasti predmetu, funkčne spojiť obsah z jazyka a literatúry (kdekoľvek je to možné) a nechať dostatočný počet hodín na upevňovanie a systematizáciu učiva.

Zo zoznamu doplnkovej lektúry učiteľ volí diela, ktoré spolu s povinnou lektúrou tvoria celky k určitým témam a motívom. Učiteľ môže zoskupiť a prepojiť podľa obsahu diela z povinného a doplnkového programu mnohými spôsobmi.

Možné príklady funkčného prepojenia vyučovacích jednotiek môžu byť nasledujúce (ale nie aj jediné).

- Memoáre v literatúre: Móric August Beňovský: Osudy a cesty grófa Mórica Augusta Beňovského (úryvok).
- Pocity a tragické následky vojny: Rudolf Jašík: Námestie svätej Alžbety, Paľo Bohuš: Konopa, Milo Urban: Živý bič, Campagne Claude: Adieu, mojich pätnásť rokov, John Boyne: Chlapec v pásikavom pyžame.
- Vlastenecká tematika: Samo Chalupka: Mor ho!, Pavol Braxatoris: Rodný môj kraj, Paľo Bohuš: Konopa.
- Sociálna tematika: Ján Čajak ml.: Zuzka Turanová, Jozef Gregor Tajovský: Ženský zákon, VHV: Záveje, Dobroslav Chrobák: Drak sa vracia, Pavel Grňa: Sedem detí.
- Spoznávanie sa s významnými osobnosťami slovenských dejín prostredníctvom biografických diel, historických románov a vedecko-populárnych textov: Ľudo Zúbek: Jar Adely Ostrolúckej, Matúš Kučera: Konštantín a Metod, Vladimír Mináč: Ján Botto.
- Problémy dospievania, špecifiká prechodného obdobia z detstva do dospievania: Ivo Andrić: Poviedky o deťoch, Kára Jarunková: Jediná, Zuzka Šulajová: Džínsový denník, Jana Šimulčíková: Dievča s bocianími nohami, Mária Kotvášová-Jonášová: Sestra si umýva zuby a rastie, Dušan Dušek: Dvere do kľúčovej dierky, Jaroslava Blažková: Holandské tulipány, Jozef Cíger Hronský: Sokoliar Tomáš, Jaroslava Blažková: Môj skvelý brat Robinzon.
- Rodinné vzťahy – neha, smútok, Pavel Grňa: Sedem detí, Jaroslava Blažková: Holandské tulipány, Ján Čajak ml.: Zuzka Turanová, Jozef Gregor Tajovský: Ženský zákon, VHV: Záveje, Sergej Jesenin: List materi.
- Lúboštná tematika: ľudové lúboštné lyrické piesne (Červené jablčko/ Láska, bože láska), Rudolf Jašík: Námestie svätej Alžbety, Margita Figuly: Tri gaštanové kone, Zuzka Šulajová: Džínsový denník / Jana Šimulčíková: Dievča s bocianími nohami, Mária Kotvášová-Jonášová: Sestra si umýva zuby a rastie / Dušan Dušek: Dvere do kľúčovej dierky, František Hečko: Červené víno, Miroslav Válek: Jesenná láska, Andrej Sládkovič: Marína, Anton Pavlovič Čechov: Žartík, Richard Bach: Čajka Jonathan Livingston.
- Reflexívna tematika, Ján Labáth: Keď sa zapalujú slnečnice, Viera Benková: Heroica slova,

Ivan Krasko: Topole.

- Prvky komiky a humoru popretkávané tónmi satiry: Janko Jesenský: Slnečný kúpeľ (poviedka) / Pán okresný náčelník (úryvok z románu Demokrati), Branislav Nušić: Podozrivá osoba.
- Rôzne formy cestopisného rozprávania prostredníctvom ktorých možno oboznámiť žiakov s kulturologickými, historickými, vedecko-biografickými špecifikami, ktoré vyplývajú z tejto prózy: Rudolf Fábry: Koralové záhrady, Milína Vrtunská: Salongo, Jana Skladaná: Slová z hlbín dávnych vekov, Vladimír Ferko, Andrej Ferko: Ako divé husi, Milan Augustín: Prvá meď v Egypte.

Text Matúša Kučeru: Konštantín a Metod (úryvok) môže sa využiť na hodinách jazyka pri spracovaní dejín slovenského jazyka.

Pri spracovaní literárnych diel, ako aj pri ústnych a písomných cvičeniach žiaduce je, aby žiaci boli schopní vytvárať rôzne typy charakterizácie postáv: odhaľovať čoraz viac vlastností, pocitov a vnútorného stavu jednotlivých literárnych postáv (podľa vlastností: fyzických, rečových, psychologických, sociálnych a etických), vyjadriť svoj postoj o ich konaní a pokúsiť sa ich vidieť z rôznych perspektív.

Spracovanie literárneho diela má byť poprelínané riešením problémových otázok, ktoré sú podnietené textom a umeleckým zážitkom. Mnohé texty a najmä úryvky z diela vo vyučovacom procese si vyžadujú priliehavú lokalizáciu, často rôznorodú. Umiestnenie textu do časových priestorových a spoločensko-historických rámcov, ako aj informácie o dôležitých obsahoch, ktoré sú pred úryvkom – všetko sú to podmienky, bez ktorých v početných prípadoch text nemožno intenzívne zažiť a správne pochopiť.

Pri spracovaní textu bude sa uplatňovať vo väčšej miere jednota analytických a syntetických postupov a stanovísk. V súlade s výkonmi žiakov treba zvykať, aby svoje dojmy, postoje a posudky o literárnom diele podrobnejšie podporovali faktami zo samého textu, a tak ich uschopňovať pre samostatné posudzovanie, bádateľskú činnosť a vyjadrenie kritického postoja rešpektujúc individuálne chápanie zmyslu literárneho textu. Žiakov v tomto veku treba podnecovať k tomu, aby aktualizovali literárne dielo, alebo aby ho prepojili so svojimi vlastnými skúsenosťami, úvahami a svetom, v ktorom žijú (najmä so zreteľom na reflexívne básne a satirické diela).

Vo vyučovacej interpretácii literárno-umeleckých diel prepájajúc aj syntetické činitele môžu byť: umelecké zážitky, textové celky, dôležité štruktúrne prvky (téma, motívy, básnické obrazy, fabula – totiž sujet, literárne postavy, zmysel a význam textu, motivačné postupy, kompozícia), formy rozprávania (spôsoby interpretácie), jazykovo-štylistické postupy a literárne (literárno-umelecké) problémy.

S literárno-teoretickými pojmami sa žiaci zoznámia pri spracovaní zodpovedajúcich textov a na základe predchádzajúcich čitateľských skúseností. V programe nie sú uvedené všetky pojmy a druhy literárnych diel, ktoré boli určené na osvojenie v predchádzajúcich ročníkoch, ale sa očakáva, že sa učiteľ bude opierať o získané vedomosti žiakov, zopakuje ich a upevní na príkladoch vzhľadom na starší vek. Opakovanie a spájanie literárnych pojmov a pojmov spacovaných v predchádzajúcich ročníkoch v nových literárnych dielach, ktoré sa spracúvajú v tomto ročníku, je povinné.

V ôsmom ročníku je potrebné urobiť kompletnú systematizáciu učiva v rámci klasifikácie literárnych druhov a žánrov ľudovej a autorskej literárnej tvorby. Osobitná pozornosť by sa mala venovať básnickej skladbe ako aj literárnovedným žánrom: denníku, memoárom a cestopisu. Systematizácia osvojených literárnych pojmov vyžaduje spracovanie a obnovenie jedného a toho istého literárneho pojmu niekoľkými spôsobmi: po rozpoznaní a určení jeho funkcie v texte; pochopenie toho istého pojmu/termínu v rôznych kontextoch, čo prispieva k spoľahlivému osvojeniu a dlhodobého pamätania učiva a bude slúžiť ako vynikajúci základ pre ďalšiu prácu na strednej škole.

Pri systematizácii učebnej látky zo starších ročníkov základnej školy sa venuje osobitná pozornosť

integračným prvkom interpretácie a to sú: tematicko-motivačné prvky diela, koncepčné prvky textu, štruktúra (zloženie) diela, charakterizácia postáv, formy rozprávania a lingvisticko-štylistické prvky diela. Pokiaľ ide o texty, systematizuje sa aj znalosť versifikácie. K jazykovo-štylistickým prostriedkom sa pristupuje z hľadiska zážitku; začína sa vyvolanými umeleckými dojmami a estetickými návrhmi, potom sa skúma jazyková a štylistická podmienenosť a jej zvláštnosti.

Pomocou čitateľského denníka, ktorý sa píše vo vyšších ročníkoch základnej školy, žiaci si pripomínajú literárne diela, ktoré prečítali od piateho po ôsmy ročník, a ich autorov. Zo základnej školy by si žiaci mali odniesť získané vedomosti o významných spisovateľoch a ich dielach (ktoré sú určené v programe vyučovania a učenia), ako aj základné informácie zo života spisovateľov a údaje vzťahujúce sa na rôzne druhy lokalizovania literárnych textov.

Okrem korelácie medzi textami nevyhnutné je, aby učiteľ vytvoril vertikálnu koreláciu. Učiteľ musí najprv dobre poznať obsah slovenského jazyka a literatúry z predchádzajúcich ročníkov, aby mohol stanoviť zásady postupného a systematického princípu.

Učiteľ by mal poznať obsah iných predmetov, ktoré sa vyučujú v piatom, šiestom, siedmom a ôsmom ročníku a s ktorými môže spájať učivo zo slovenčiny. Horizontálnu koreláciu teda určuje učiteľ predovšetkým s výučbou dejepisu, výtvarnej a hudobnej kultúry, náboženstva a občianskej výchovy.

Výkony, ktoré sa vzťahujú na oblasť literatúry, založené sú na čítaní. Prostredníctvom čítania a tlmočenia literárnych diel žiak rozvíja čitateľské kompetencie, pod ktorými sa rozumie nielen, bádateľské pozorovanie a získavanie vedomostí o literatúre, ale sa aj podporuje a rozvíja emocionálne fantastické vžívanie, imagináciu, estetický zážitok, bohaté asociatívne prvky, umelecká senzibilita, kritické myslenie a buduje sa morálne hodnotenie. Rôzne spôsoby čítania sú základným predpokladom, aby žiaci vo vyučovaní získavali poznatky a aby sa úspešne uvádzali do sveta literárneho diela. Okrem zážitkového čítania žiaci sa postupne uvádzajú do bádateľského čítania (čítanie podľa bádateľských úloh, čítanie z rozličných perspektív a pod.) a uschopňujú sa vyjadriť svoj zážitok umeleckého diela, poznajú prvky, z ktorých je dielo utvorené a chápu ich úlohu v budovaní diela.

Zvýšený počet diel v doplnkovom výbere lektúry sa poukazuje na možnosť spracovania jednotlivých navrhnutých obsahov (literárnych diel) na hodinách dodatkového vyučovania. Hodiny dodatkovej výučby dávajú možnosť učiteľovi, aby si pomocou programu a zároveň aj samostatne zvolil obsahy, ktoré sa budú na tých hodinách spracovať a ktoré sú prepojené s individuálnymi záujmami žiakov. Odporúča sa vytvoriť problémový, korelačný a výskumný prístup k obsahom z literatúry, organizovať projektové vyučovanie a pracovať s talentovanými žiakmi na príprave na literárnu súťaž.

Odporúča sa, aby žiaci vo vyučovaní používali elektronický dodatok k učebnici, ak na to v škole existuje možnosť.

Keďže sú štandardy žiackych výsledkov určené pre koniec druhého stupňa povinného vzdelávania diferencované podľa úrovni (základná, stredná a pokročilá), na konci ôsmeho ročníka treba zhodnotiť úspech jednotlivca aj triedy ako celku podľa úrovne žiackych výsledkov.

JAZYK

Vo výučbe jazyka žiakov treba usmerňovať na správnu ústnu a písomnú komunikáciu v spisovnom slovenskom jazyku. Požiadavky tohto programu sú preto zamerané nielen na uplatňovanie jazykových pravidiel a gramatických noriem, ale aj na pochopenie ich funkcie a správneho uplatňovania v ústnom a písomnom vyjadrovaní.

Keď sa v obsahu programu uvádzajú vyučovacie jednotky, ktoré už žiaci v predchádzajúcich ročníkoch spracovali, znamená to, že sa kontroluje stupeň osvojenia a schopnosť uplatniť predtým spracované učivo, a opakovanie a nacvičovanie na nových príkladoch predchádza spracovaniu nového obsahu, zabezpečuje sa kontinuita práce a systematická integrácia nového učiva s

existujúcimi znalosťami.

Gramatika

Základná programová požiadavka vo vyučovaní gramatiky je, že sa žiakom jazyk vysvetľuje ako systém. Ani jeden jazykový jav by sa nemal učiť izolovane, mimo kontextu, v ktorom sa uskutočňuje jeho funkcia (v každej príliehavej príležitosti môžu sa vedomosti z gramatiky dať do funkcie interpretácie textu, ako umeleckého tak aj náučno-populárneho). Jedným z dôležitých funkcionálnych postupov vo vyučovaní gramatiky sú cvičenia, v ktorých sa využívajú príklady z priamej hovorovej praxe, čo vyučovanie gramatiky približuje životným potrebám, v ktorých sa jazyk javí ako všestranne motivovaná ľudská aktivita.

Týmto spôsobom si žiaci uvedomujú dôležitosť jazykovej kultúry, ktorá je nevyhnutná pre každodenný život ako súčasť všeobecnej kultúry, a nie iba ako súčasť učebného programu. Výučba gramatiky v ôsmom ročníku sa začína učivom z dejín jazyka. Žiakov treba oboznámiť o tom, kto boli Slovania, kde bola (podľa vedeckých poznatkov) ich pravlasť. Zároveň žiakom treba poskytnúť niekoľko základných informácií o ich spoločnom prajazyku, z ktorého potom vznikli tri skupiny slovanských jazykov. Časť, ktorá sa vzťahuje na sťahovanie Slovanov, vytvorenie slovanských jazykov a úlohu Cyrila a Metoda treba spojiť s výučbou dejepisu (pripomenúť žiakom učivo z dejepisu zo 6. ročníka a analýzou textu z vedecko populárnej literatúry Matúša Kučeru: Konštantín a Metod). Vývin slovenského jazyka treba spojiť so staroslovienským písomníctvom (hlaholika, cyrilika a latinka) a obdobiami: dominácia latinčiny (10. – 14. storočie), obdobie češtiny (15. – 18. storočie), bernolákovčina (koniec 18. a začiatok 19. storočia), štúrovská kodifikácia (1843 – Andrej Sládkovič, Samo Chalupka, Ján Kalinčiak) po súčasnú spisovnú slovenčinu na Slovensku a u nás. (Hviezdoslav, Kukučín, Timrava, Tajovský, Jesenský).

Žiakov treba oboznámiť so základnými skupinami jazykov v Európe a to funkčne spojiť s výučbou cudzích jazykov (napr. poukázať na to, že francúzsky jazyk patrí do skupiny románskych jazykov, ruský k skupine slovanských jazykov a anglický a nemecký k skupine germánskych jazykov). Dôležité je uviesť ako príklad jednotlivé slová, na základe ktorých žiaci zistia jazykovú podobnosť alebo rozdiel. Potom treba slovanské jazyky podeliť na tri skupiny a uviesť, ktoré jazyky patria do ktorej skupiny. Týmto spôsobom treba zdôrazniť miesto slovenského jazyka v rodine slovanských jazykov.

O nárečiach slovenského jazyka žiaci majú získať základné poznatky: kde sa používajú (stredoslovenské, západoslovenské a východoslovenské) a podľa čoho sa líšia. Možno to aj ilustrovať príkladmi z literatúry (v diele Jána Čajaka ml. Zypa Cupák). Zároveň treba zdôrazniť, že existuje ľudový jazyk (nárečia) a spisovný jazyk, ktorý má svoje pravidlá a ktorý sa musí učiť, rešpektovať a pestovať. Zároveň treba zdôrazniť, že v Srbsku žijú príslušníci iných národov a že okrem srbského jazyka a písma používajú úradne aj svoje jazyky (Maďari, Albánci, Slováci, Rumuni, Bulhari, Macedónci, Bosniaci, Rómi a i.).

V rámci témy jazyk – základné charakteristiky ústneho a písomného vyjadrovania je potrebné v základných črtách poukázať na podobnosti a rozdiely ústneho a písaného jazyka: ústne vyjadrovanie má určité prvky, ktoré nemožno vyjadriť písomne (dôraz, intonácia, sila, gesta, mimika a pod.), zatiaľ čo sa pri písaní javia iné prvky ako v ústnom prejave (druhy písmen: veľké a malé, mäkké i a y, interpunkčné znamienka a pod.). Ústny a písomný prejav sa líšia aj podľa rýchlosti odovzdávania správ (trikrát rýchlejšie hovoríme ako, čo píšeme).

Oblasť tvorenia slov treba spojiť so získanými vedomosťami z morfológie. Mal by sa jasne zdôrazniť rozdiel medzi morfológiou a tvorením slov, pretože v morfológii sa vyskytujú iba rôzne formy jedného a toho istého slova (pridaním gramatických morfém na gramatickom základe), zatiaľ čo nové slovo sa získa pri tvorbe slov pridaním slovotvorných morfém. Treba poukázať na dva základné typy tvorenia slov – odvodzovanie a skladanie. Príklady by sa mali pozorne vyberať, aby jasne prezentovali daný typ tvorenia slov. Podľa kritéria tvorenia slov, slová treba rozdeliť na základové, odvodené (predponou, príponou, predponou a zároveň aj príponou) a zložené. V rámci

tvorenia slov, žiaci majú vedieť určiť koreň, slovný základ, predponu a príponu. Podľa tohto, by mali zoskupiť slová do slovných čeladi. Tvorenie slov treba spojiť s vedomosťami z fonetiky a poukázať na hláskoslovné zmeny, ktoré vznikajú pri pripájaní predpony

So žiakmi treba robiť systematizáciu učiva, ktoré bolo spracované v predchádzajúcich ročníkoch. Nevyhnutné je, aby sa podľa gramatických úrovní zopakovali a prepojili získané vedomosti logicky a zároveň podľa gramatických kritérií tak, že sa osvoja pravidlá a spôsoby fungovania gramatického systému. Najúčinnjšie je na konkrétnych príkladoch viet zopakovať učivo z morfológie (slovné druhy, gramatické kategórie) a zo syntaxe (vetné členy a druhy viet a pod.) Keď sa v obsahoch programu uvádzajú vyučovacie jednotky, ktoré žiaci už spracovali v predošlých ročníkoch, rozumie sa, že sa stupeň osvojenosti a schopnosť uplatňovania skorej spracovaného učiva preveruje a opakovanie a precvičovanie na nových príkladoch predchádza spracovaniu nových obsahov, čím sa zabezpečuje kontinuita práce a systematickosť spájania nového učiva s už získanými vedomosťami.

Pravopis

Obsah z pravopisu je nevyhnutné prepojiť s vhodnými príkladmi ako na hodinách gramatiky, tak aj na hodinách literatúry. Treba poukázať na písanie mien cudzích jazykov. Písanie zložených slov so spojovníkom a bez spojovníka treba vysvetliť na frekventovaných príkladoch. Potrebne je vysvetliť písanie pomlčky a spojovníka a objasniť pravidlá písania týchto interpunkčných znamienok.

Ortoepia

Ortoepické cvičenia netreba realizovať ako osobitné vyučovacie jednotky, ale so zodpovedajúcimi témami z gramatiky a na hodinách literatúry.

Ak na to existujú príležitosti, učiteľ by mal využívať zvukové záznamy správnej výslovnosti a poukázať na rozdiely vo výslovnosti. Žiakov treba zvykať na správnu výslovnosť tvrdých spoluhlások v slovách cudzieho pôvodu.

JAZYKOVÁ KULTÚRA (ÚSTNE A PÍSMONÉ VYJADROVANIE)

Oblasť jazyková kultúra programovo je vytvorená ako osobitná oblasť, ale je nevyhnutné, aby bola prepojená s ostatnými dvoma oblasťami: s literatúrou a jazykom. Jazyková kultúra zahŕňa písomné a ústne vyjadrovanie a rovnaká pozornosť by sa mala venovať aj jednému aj druhému spôsobu vyjadrovania. Konečný cieľ výučby jazykovej kultúry sa vzťahuje na to, aby žiaci boli schopní nadviazať kvalitnú a zmysluplnú komunikáciu.

V ôsmom ročníku pokračuje sa s vyučovaním vlastností funkčných štýlov. So žiakmi treba zopakovať funkčné štýly, ktoré boli spracované v siedmom ročníku: umelecký a publicistický, a potom ich oboznámiť s funkciami administratívneho, vedeckého a hovorového štýlu.

Charakteristiky administratívneho štýlu – štandardizácia a zjednotenie – by sa mali prezentovať, okrem iného aj podnecovaním žiakov, aby napísali napr. žiadosť, sťažnosť, životopis alebo, aby vyplnili určité formuláre. Taktiež pri spracovaní administratívneho štýlu by sa malo na príkladoch poukázať na negatívne charakteristiky byrokratického jazyka. Žiakom by sa mal prezentovať objektívny pohľad na realitu a základy koncepčného myslenia náučneho štýlu prostredníctvom korelácie s inými vyučovacimi predmetmi a predovšetkým by sa malo poukázať na používanie a význam pojmov, totiž na terminológiu. Skutočnosť, že konkrétna jazyková stavba nemusí byť vždy chybou jazykových a štylistických noriem, pokiaľ nie je uložená ako jediný spôsob vyjadrovania, pravdepodobne by sa mohla žiakom najlepšie vysvetliť cez hovorový štýl a jeho vlastnosti.

Cieľom spracovania všetkých piatich funkčných štýlov by nemalo byť iba reprodukovanie a odovzdávanie funkčných vedomostí žiakom, ale žiaci by poznatky mali získavať aktívne, ktoré by potom mohli aplikovať v každodennej komunikácii. Žiaci by mali byť schopní vysvetliť podobnosti a rozdiely medzi funkčnými štýlmi, rozoznať a vysvetliť ich vlastnosti vo vhodne

zvolených textoch, rozvíjajúc tak chápanie ich charakteristík. Zároveň je dôležité, aby sa žiaci aktívne zúčastňovali v odhaľovaní a porozumení charakteristík funkčných štýlov slovenského jazyka.

Jednou z najdôležitejších požiadaviek jazykovej kultúry je obohacovanie slovnej zásoby žiakov. Preto je mimoriadne dôležité systematicky sa venovať témam súvisiacim s lexikálnym systémom slovenského jazyka. Nie je nevyhnutné, aby sa každý lexikálny vzťah podrobne vysvetlil žiakom, je však dôležité mať neustále na zreteli zložitost' a multidimenzionalitu konkrétneho lexikálneho javu, o ktorom hovorí, aby sa žiakom predstavil problém alebo jeho časť podľa ich veku a schopnosti. Témy v lexikológii by v tomto veku mali zahŕňať najprv označenie rozdielu medzi slovom a lexémou. Jedným z prístupov k tejto téme by mohlo byť analyzovanie slova ako jednotky morfológie, syntaxe a lexikológie.

Ak vezmeme do úvahy metaforu a metonymiu ako lexikálne mechanizmy, treba okrem iného zdôrazniť rozdiel medzi poetickou metaforou/metonymiou a lexikálnou (lingvistickou) metaforou/metonymiou a zdôrazniť ich význam pre realizáciu polysémie. Spracovanie tohto materiálu by malo byť založené na početných príkladoch, ktoré pomôžu žiakom lepšie porozumieť a používať metaforu a metonymiu pri spontánnej komunikácii, čo by zlepšilo ich jazykovú tvorbu a posilnilo ich komunikačné kompetencie. Mali by sa brať príklady z literárnych diel, ktoré sa spracúvajú vo výučbe literatúry, ako aj z iných funkčných štýlov (napr. náučný, hovorový, publicistický štýl).

Vzťahy medzi lexémami (synonymia, antonymia a homonymia) by sa mali študovať nielen v natypickejších príkladoch, ktoré sú založené na význame lexémy bez ohľadu na kontext, ale je potrebné brať do úvahy sémantické postavenie lexémy v skutočnom lingvistickom použití. K lexéme by sa malo pristupovať ako k polysémantickej, a nie ako k monosémantickej jednotke a pozornosť žiakov upriamiť ako na primárny význam lexémy, tak aj na jej sekundárne významy. Malo by sa zdôrazniť rozdelenie na pravé a nepravé synonymá, t. j. antonymá z hľadiska polysémantickej štruktúry lexémy a žiakov podnietiť k diskusii o stylistickom účinku používania synonym, antonym a homonym.

Bolo by žiaduce funkčne prepojiť vyučovaciu jednotku, ktorá sa vzťahuje na spracovanie zastaraných slov a neologizmov s výučbou jazyka a literatúry. Zároveň by sa žiakom malo poukázať na to, že sa slová nášho jazyka používajú pri rôznych príležitostiach, totiž že je slovná zásoba prepojená na určité oblasti použitia a určité jazykové štýly.

Vzhľadom na to, že je veľmi dôležité nielen poznať odpoveď na rôzne otázky, ale aj vedieť, kde je možné nájsť odpoveď, je dôležité upozorniť predovšetkým na slovníky a pravidlá slovenského pravopisu, ako aj na lexikóny a encyklopédie. Žiakov by bolo treba podnecovať, aby napríklad sami našli v slovníku odpoveď o význame konkrétneho slova a jeho použití a aby o tom na hodine informovali svojich spolužiakov. Kedykoľvek je to možné, hodiny jazykovej kultúry by sa mali vyplniť alebo začať údajmi z príslušných jazykových príručiek, encyklopédií atď.

V rámci vyučovacej jednotky o propagačných textoch (reklamách a podobne) treba zdôrazniť, že žiaci sa najčastejšie stretávajú s takýmto typom textov v ich každodennom živote. Osobitne dôležité je zdôrazniť, že tieto texty majú okrem iného manipulatívnu povahu a svoje vlastné pravidlá a že ich účelom je získať súhlas príjemcu s niečím. Zároveň by bolo potrebné naučiť žiakov, aby vedeli rozoznať ich propagačný charakter. Je žiaduce, aby sa tento typ textov spájal s relevantnými témami vo funkčnej stylistike.

Pri diskusii a eseji by sa malo žiakom zdôrazniť, že sú to texty, ktoré sa líšia od rozprávania a opisu tým, že sú založené na prezentácii stanovísk, názorov, faktov a tvrdení. Malo by sa im vysvetliť, že diskusia je vždy venovaná konkrétnej otázke, že na začiatku existuje medzi oboma stanoviskami určitá pochybnosť alebo dilema, a iba na konci je to ich riešenie, a že autor diskusie sa snaží dosiahnuť pravdu pomocou dôkazov a argumentov a presvedčiť potenciálneho spolubesedujúceho (čitateľa) o správnosti svojho názoru. Malo by sa tiež poznamenať, že esej je text, ktorý predstavuje osobné dojmy a názory na konkrétny problém v umení, vede alebo živote. Žiakom by sa mal

vysvetliť význam napísať diskusiu a esej a sústavnými cvičeniami pomáhať im postupne a systematicky osvojovať si zákonitosti týchto dvoch foriem vyjadrovania, posilňovať ich kritické myslenie a spôsobiť ich, aby boli schopní správne jazykovo formulovať svoje názory na konkrétne témy. Bolo by vhodné povzbudiť žiakov, aby si skôr, ako čo napíšu diskusiu alebo esej, napísali koncept, v ktorom by mal žiak odpovedať na kľúčové otázky. Okrem toho by táto vyučovacia jednotka mala byť prepojená s výučbou literatúry, ako aj s inými predmetmi, majúc na zreteli témy písania diskusie alebo eseje.

Prístup k povzbudeniu žiakov, aby napísali posudok (knihy, filmy, hry atď.), by mal byť funkčný. Pritom by im malo byť objasnené, že v posudku je potrebné vynechať reprodukciu, že je potrebné uviesť základné prvky diela a že je potrebné kriticky posúdiť dielo.

Ak má hovorové cvičenie v plnej miere plniť svoju úlohu pri výučbe jazykovej kultúry, musí byť starostlivo naplánované, riadne pripravené a dôkladne organizované. V tomto veku môžu byť funkčné tieto typy hovorových cvičení: interpretatívne-umelecké (výrazné čítanie, recitovanie); analýza zaznamenaných rozhovorov; pohovor; diskusia; prezentácia faktov a pripomienok.

Pravopisné cvičenia sú najlepším spôsobom, ako sa naučiť pravopisné pravidlá, overiť ich a odstraňovať nedopatrenia. Najlepšie je použiť jednoduché a zložité pravopisné cvičenia, ktoré sú vhodné na zvládnutie iba jedného pravopisného pravidla v jednej oblasti pravopisu a viacerých pravopisných pravidiel v niekoľkých pravopisných oblastiach. Môžu byť vhodné nasledujúce pravopisné cvičenia: diktát, vyhľadávanie a vysvetlenie pravopisných chýb v texte; písanie mien z cudzích jazykov; písanie cudzích slov (podmienky IT, e-mail atď.); písanie zložených slov, písanie spojovníkov a pomlčiek; čiarka v prirad'ovacom súvetí.

Druhy jazykových cvičení by sa mali vyberať podľa záujmov žiakov alebo v kontexte obsahu výučby. Môžu to byť: zisťovanie a oprava chýb v nesprávne označenom texte; doplnenie textu s medzerami; hľadanie a oprava chýb v texte a podobne.

Aplikácia lexikálno-sémantických cvičení vytvára u žiakov zvyk premýšľať a hľadať adekvátny jazykový prejav toho, čo chcú vyjadriť (v závislosti od komunikačnej situácie) a zvýšiť počet takýchto výrazov v ich slovnej zásobe. Môžu byť vhodné tieto lexikálno-sémantické cvičenia: doplnenie viet homonymami; nájsť správne synonymum; antonymický reťazec; určenie významu metafory a metonymie v texte; vysvetľovanie zastaraných slov a neologizmov; definovanie lexém. V každom polroku sa píše po dve písomné práce (úhrnne štyri ročne). Pri príprave na písomné cvičenia a písomné práce sa môžu použiť niektoré z nasledujúcich cvičení: kompresia textu; paralelná reprodukcia a analýza textu; usporiadanie nesprávneho poradia (chronologického, zmysluplného) v textoch; zmena lineárneho na nelineárny text a naopak; značenie/podčiarkovanie textov; zostavovanie otázok na základe textu; vypracovanie úlohy založenej na niekoľkých daných citátoch; písanie textov/ viet pomocou rôznych funkčných štýlov; obmena textu podľa stanovených požiadaviek.

III. SLEDOVANIE A HODNOTENIE VYUČOVANIA A UČENIA

Sledovanie a hodnotenie výsledkov napredovania žiaka je vo funkcii dosiahnutia výkonov a začína sa základným hodnotením úrovne, na ktorej sa žiak nachádza podľa toho, čo sa bude brať do ohľadu pri hodnotení procesu jeho napredovania, ako aj známka. Každá vyučovacia hodina a aktivita je dobrou príležitosťou na hodnotenie napredovania žiaka a usmerňovanie na ďalšie aktivity.

Formatívne hodnotenie je zložkou súčasného prístupu vyučovaniu a znamená hodnotenie vedomostí, zručností, postojov a správania, ako aj rozvíjanie zodpovedajúcej kompetencie počas vyučovacích hodín a v priebehu vyučovania a učenia. Ako formatívne hodnotenie sa chápe zbieranie údajov o dosiahnutých výsledkoch žiaka a najčastejšie techniky sú: realizácia praktických úloh, sledovanie a zapisovanie aktivít žiaka v priebehu vyučovania, priama komunikácia medzi žiakom a učiteľom, evidencia pre každého žiaka, (mapa napredovania) atď. Výsledky formatívneho hodnotenia na konci vyučovacieho cyklu majú byť vyjadrené číselnou známku.

Práca každého učiteľa je zložená z plánovania, realizácie, sledovania a hodnotenia. Dôležité je, aby

učitelj sustavno sledoval a hodnotil okrem dosahov žiakov aj proces vyučovacích hodín a učenia, ako aj seba a svoju vlastnú prácu. Všetko, čo sa ukáže ako dobré a užitočné, učiteľ bude aj naďalej využívať vo svojej praxi vyučovania, a všetko to, čo sa ukáže ako nedostatočne účinné a efektívne, malo by sa zdokonaľiť.

3. SRPSKI JEZIK KAO NEMATERNJI

Nastavni predmet: Srpski kao nematernji jezik

PROGRAM B – za učenike čiji maternji jezik pripada slovenskim jezicima i koji žive u višenacionalnim sredinama (srednji–napredni nivo standarda)

Cilj: Cilj nastave i učenja srpskog kao nematernjeg jezika jeste osposobljavanje učenika da vodi usmenu i pisanu komunikaciju sa govornicima srpskog kao maternjeg jezika radi kasnijeg punog uključivanja u život zajednice i ostvarivanja građanskih prava i dužnosti, kao i upoznavanje srpske kulturne baštine i razvijanje interkulturalnosti kao temeljne vrednosti demokratskog društva.

NASTAVNI PREDMET: SRPSKI KAO NEMATERNJI JEZIK					
OBLAST/ TEMA	BROJ ČASOVA	SADRŽAJI	OČEKIVANI ISHODI	MEĐUPREDMETN E KOMPETENCIJE	KORELACIJA
Jezik	36	<p>Proste rečenice s iskazanim i neiskazanim gramatičkim subjektom (imenice sva tri roda i oba broja, lične zamenice) i glagolskim predikatom u prezentu, perfektu i futuru I (sva tri lica u jednini i množini)</p> <p>Imperativ (2. lice jednine i množine najfrekventnijih glagola) u funkciji molbe i zapovesti</p> <p>Personalne proste rečenice s kopulativnim predikatom (frekventne imenice i pridevi u funkciji leksičkog dela predikata)</p>	<p>– upotrebljava 150–200 novih reči i iskaza</p> <p>– imenuje predmete i bića i pripisuje im karakteristične osobine</p> <p>– u pismenom i usmenom iskazu upotrebi proste rečenice s gramatičkim subjektom i glagolskim predikatom u prezentu, perfektu i futuru I;</p> <p>rečenice s pravim i nepravim objektom, frekventnim priloškim odredbama za mesto, vreme, način, uzrok,</p>	<p>Učenik:</p> <p>-poznaje različite oblike komunikacije i njihove odlike (usmenu i pisanu, neverbalnu, telefonom, putem interneta itd.);</p> <p>-ume jasno da se izrazi usmeno i pisano, u skladu sa potrebama i karakteristikama situacije, poštujući ograničenja u pogledu dužine i namene;</p> <p>-uvažava sagovornika reagujući na ono što govori, a ne na njegovu ličnost;</p> <p>-izražava svoje stavove, mišljenja, osećanja, na pozitivan, konstruktivan i argumentovan način;</p> <p>-koristi na odgovarajući i</p>	Jezik

	<p>Imenice i lične zamenice u akuzativu u funkciji direktnog/pravog objekta (u jednini i množini); naglašeni i nenaglašeni oblici ličnih zamenica u akuzativu</p> <p>Imenice i lične zamenice u dativu u funkciji indirektnog/nepravog objekta (objekta namene) uz glagole davanja i govorenja; naglašeni i nenaglašeni oblici ličnih zamenica u dativu</p> <p>Kongruentni atribut iskazan opisnim pridevom i prisvojnomo zamenicom uz imenice u funkciji subjekta, objekta i leksičkog dela kopulativnog predikata Priloške odredbe za mesto iskazane genitivom imenica i ličnih zamenica s predlozima ispred, iza, iznad, ispod, pored</p>	<p>sredstvo i društvo; imperativ sa značenjem molbe i zapovesti – iskaže potrebu, mogućnost i želju – primenjuje pravila kongruencije atributa s imenicom u tipičnim modelima – razume kvantifikativne konstrukcije iskazane osnovnim brojem i imenicom – određuje rod i broj imenica</p>	<p>kreativan način jezik i stil koji je specifičan za različite discipline; kroz komunikaciju neguje kulturu izražavanja i čuva jezički identitet; -prepoznaje i razvija sopstvene stvaralačke sposobnosti i kreativnost u svim umetničkim i neumetničkim poljima svog delovanja; -ume da pretražuje, kritički analizira i sistematizuje informacije u elektronskom obliku koristeći odgovarajuća sredstva IKT-a.</p>	
--	--	---	---	--

Kazivanje punih sati; precizno određivanje vremena rečima koje označavaju vremenske jedinice (sat, čas, minut) Priloške odredbe za vreme: nazivi meseci u lokativu s predlogom u Priloške odredbe za način iskazane načinskim priložima Složeni glagolski predikat s modalnim glagolima: trebati, morati, moći, smeti, želeti

Imenice u instrumentalu za iskazivanje sredstva i društva Priloška odredba za uzrok iskazana genitivom s predlogom zbog; uzročne rečenice s veznicima jer i zato što Kvantifikacija iskazana osnovnim brojem i imenicom; Leksika: 100–150 novih reči (imenice, glagoli, pridevi, prilozi za vreme i način, najfrekventniji povratni glagoli, tipični vidski glagolski parovi, brojevi do 1000,

		redni brojevi).			Maternji jezik Strani jezik
Književnost	36	<p>Narodna pesma: Nadžnjeva se momak i devojka Miroslav Antić: Šašava pesma Stevan Raičković: Bajka o zrnju peska Igor Kolarov: SMS priče,.... „Uputstvo za upotrebu“ Igor Kolarov: Agi i Ema, roman (odlomak) Desanka Maksimović: Štamparske greške „Poletarac“ Dušana Radovića PROLEĆE: Kako je čovek poletio Danilo Kiš: Dečak i pas (odlomci) Branislav Nušić: Hajduci (odlomci) Dušan Radović: Kapetan Džon Piplfoks (odlomci) Branislav Nušić: Srpski jezik („Autobiografija “) Narodna priča: Djevojka cara nadmudrila Kratke narodne umotvorine</p>	<p>– odgovori na pitanja o pročitanoj tekstu (ko, šta, gde, kako, zašto) – razlikuje osnovno i preneseno značenje – odredi temu, glavni motiv i likove, prepriča osnovnu sadržinu književnog dela – opiše sopstveni doživljaj književnog dela – prepoznaje slične motive u književnim delima na maternjem jeziku</p>	<p>Učenik: -poznaje različite oblike komunikacije i njihove odlike (usmenu i pisanu, neverbalnu, telefonom, putem interneta itd.); -ume jasno da se izrazi usmeno i pisano, u skladu sa potrebama i karakteristikama situacije, poštujući ograničenja u pogledu dužine i namene; -uvažava sagovornika reagujući na ono što govori, a ne na njegovu ličnost; -izražava svoje stavove, mišljenja, osećanja, na pozitivan, konstruktivan i argumentovan način; -koristi na odgovarajući i kreativan način jezik i stil koji je specifičan za različite discipline; kroz komunikaciju neguje kulturu izražavanja i čuva jezički identitet; -prepoznaje i razvija sopstvene stvaralačke</p>	Maternji jezik Strani jezik

		<p>(izbor) Jovanka Jorgačević: Cenovnik Duško Radović: Tužna pesma Dragan Lukić: Tarzan i Tarzaneta Zoran Popović: Muzika Nikola Tesla Moji izumi (odlomak) Sa spiska nastavnika bira 10 tekstova za obradu. Po slobodnom izboru (uzimajući u obzir kvalitet grupe i sastav), nastavnik bira još dva teksta koja nisu na ovoj listi.</p>		<p>sposobnosti i kreativnost u svim umetničkim i neumetničkim poljima svog delovanja; -ume da pretražuje, kritički analizira i sistematizuje informacije u elektronskom obliku koristeći odgovarajuća sredstva IKT-a.</p>	
Jezička kultura	36	<p>I. Lično predstavljanje: iskazivanje datuma (na pitanja Kada? i Koji?) II. Porodica: šira porodica; porodični status III. Mesto za život: nazivi prostorija; delovi nameštaja; kućni aparati; dvorište; bašta; vrste grejanja IV. Život u kući: pribor za ličnu higijenu; aktivnosti u kući; radni dan; praznik V. Ljudi: odnosi među ljudima u</p>	<p>– razume smisao govorenog teksta izgovorenog sporijim tempom o osobama, stvarima i aktivnostima koje su deo svakodnevnog života – razume smisao kratkog neumetničkog i adaptiranog umetničkog teksta koji sluša – prepriča (sa sažimanjem ili bez sažimanja)</p>	<p>Učenik: -poznaje različite oblike komunikacije i njihove odlike (usmenu i pisanu, neverbalnu, telefonom, putem interneta itd.); -ume jasno da se izrazi usmeno i pisano, u skladu sa potrebama i karakteristikama situacije, poštujući ograničenja u pogledu dužine i namene; -uvažava sagovornika reagujući na ono što govori, a ne na njegovu ličnost; -izražava svoje</p>	Maternji jezik Strani jezik

	<p>okruženju; vrste osećanja; fizičke karakteristike; psihičke karakteristike; profesije u okruženju</p> <p>VI. Zdravlje: stanje; najčešće bolesti; aktivnosti za čuvanje zdravlja</p> <p>VII. Obrazovanje: (omiljeni) školski predmeti; školski nameštaj; školski pribor; matematičke operacije (osnovne); dan škole; aktivnosti na času i na odmoru; igre; (omiljeni) sport; sportskirekviziti, pravila igre</p> <p>VIII. Hrana i piće: gladan, žedan; (omiljena) hrana i piće; začini;meso;pripremanje hrane</p> <p>IX. Odeća i obuće: obući, skinuti; imati na sebi; odevanje prema godišnjim dobima; održavanje odeće i obuće</p> <p>X. Kupovina: cene; mesto kupovine; plaćanje</p> <p>XI. Saobraćaj i život u gradu: prevozna sredstva, načini</p>	<p>događaj iz svog života</p> <p>– prepriča (sa sažimanjem ili bez sažimanja) obrađen</p> <p>narativni ili kraći informativni tekst</p> <p>– učestvuje u kratkom dijalogu o temama koje su predviđene nastavnim programom, poštujući osnovna načela vođenja razgovora</p> <p>– saopšti molbu, izvinjenje, čestitanje, zahvalnost</p> <p>– obrazlaže u kratkim crtama neku svoju ideju, predlog i sl.</p> <p>– prenese kratke informacije dobijene od drugih lica</p> <p>– čita naglas s kraćim zastajkivanjem kraći tekst pisan ćirilicom i latinicom</p> <p>– izražajno čita prethodno obrađeni poetski tekst</p> <p>– odredi osnovni smisao teksta</p>	<p>stavove, mišljenja, osećanja, na pozitivan, konstruktivan i argumentovan način;</p> <p>-koristi na odgovarajući i kreativan način jezik i stil koji je specifičan za različite discipline; kroz komunikaciju neguje kulturu izražavanja i čuva jezički identitet;</p> <p>-prepoznaje i razvija sopstvene stvaralačke sposobnosti i kreativnost u svim umetničkim i neumetničkim poljima svog delovanja;</p> <p>-ume da pretražuje, kritički analizira i sistematizuje informacije u elektronskom obliku koristeći odgovarajuća sredstva IKT-a.</p>	
--	---	--	---	--

	<p>kretanja, grad, važni objekti: orijentacija u prostoru; način kretanja; cilj putovanja; učesnici u saobraćaju; delovi grada; ustanove kulture</p> <p>XII. Priroda: (omiljene) domaće i divlje životinje; kućni ljubimci; zoološki vrt; vremenske prilike; čuvanje prirode</p> <p>XIII. Vreme: precizno iskazivanje vremena (sat i minut); odrednice vremena</p> <p>XIV Nesemantizovana leksika: osnovni brojevi do 1000; redni brojevi; modalni glagoli; predlozi (iznad, ispod, iza, pored, zbog); veznici (jer, zato što, pa)</p>	<p>u celini</p> <p>– uoči u tekstu informaciju koja je parafrazirana</p> <p>– razume preneseno značenje reči, u okviru predviđenih tema</p> <p>– proceni sadržaj teksta na osnovu kriterijuma: da li mu se dopada, da li je razumeo i sl.</p> <p>– sastavlja kraći narativni i informativni tekst</p> <p>– sastavi kraći plan za prepričavanje događaja (iz školskog života i sl.)</p> <p>– prepriča sa sažimanjem narativni ili informativni tekst prema datom planu</p> <p>– napiše čestitku, poziv i obaveštenje, poštujući jezičku i ortografsku normu</p> <p>– popuni jednostavan obrazac sa osnovnim podacima o sebi.</p>		
--	--	---	--	--

Razred: peti

Godišnji fond časova: 108 časova

	Nedeljni fond časova	Godišnji fond časova
Redovna nastava	3	108
Dopunska nastava		6
Dodatna nastava		

Obrazovni standardi:

Sadržaji programa (nastavne teme)	Standardi		
	Osnovni nivo	Srednji nivo	Napredni nivo
Jezik	<p>SN.1.1.2. Koristi osnovne rečenične modele: gramatički subjekat, prost i složen glagolski predikat, prost kopulativni predikat, pravi objekat, nepravi objekat uz najfrekventnije glagole, priloške odredbe i dopune; koristi osnovne vrste zavisnih rečenica (vremenske, namerne, uzročne, izrične, odnosne).</p> <p>SN.1.1.3. Koristi prezent, perfekat, futur I i imperativ u njihovim osnovnim značenjima.</p> <p>SN.1.1.4. Razume pojam padeža; prepoznaje pravilne padežne oblike i pokušava da ih upotrebi u pisanju i govoru.</p> <p>SN.1.2.1. Čita i razume jednostavnije narativne i dramske tekstove iz srpske književnosti koji su u skladu sa uzrastom (po potrebi jezički prilagođeni i dati na nivou odlomka); zna napamet kraće poetske tekstove; odgovara na pitanja koja započinju sa ko, šta, gde, kada.</p> <p>SN.1.2.2. Izvodi zaključke na osnovu pročitnog teksta (pitanja koja započinju sa kako, zašto); prepoznaje osnovne karakteristike književnih junaka u kraćem narativnom umetničkom tekstu na nivou odlomka (na osnovu opisa, ponašanja, dijaloga) i razume odnose među likovima.</p>	<p>SN.2.1.3. Upotrebljava potencijal za učtivo izražavanje želje; razume iskaze u kojima se upotrebljava prezent za budućnost i prošlost; razume značaj glagolskog vida za razlikovanje značenja u tipičnim slučajevima.</p> <p>SN.2.1.4. Pravilno upotrebljava padežne oblike u osnovnim sintaksičkim strukturama i primenjuje pravila kongruencije.</p> <p>SN.2.1.5. U glasnom čitanju poznatog teksta poštuje mesto akcenta u reči.</p> <p>SN.2.3.4. Čita naglas, s manjim zastajkivanjem, kraći nepoznat tekst pisan ćirilicom i latinicom koji sadrži poznate gramatičke strukture i poznatu leksiku; izražajno čita prethodno obrađeni dijaloški ili poetski tekst.</p> <p>SN.2.3.5. Razume tekst srednje dužine pisan ćirilicom i latinicom.</p> <p>SN.2.3.6. Piše, ćirilicom i latinicom, sastav od 8 do 15 rečenica u vezi sa obrađenim tekstovima i tematikom koja je predviđena programom, koristeći poznatu leksiku i</p>	<p>SN.3.3.2. Čita tečno, uz poštovanje rečenične intonacije, ćiriličke i latiničke tekstove.</p> <p>SN.3.3.3. Razume govoreni i pisani tekst na nivou izvornog govornika, u skladu za uzrastom.</p>

	<p>SN.1.3.4. Normalnim tempom, tečno čita naglas kraći poznat tekst iz savremenog standardnog srpskog jezika pisan ćirilicom ili latinicom koji sadrži poznate gramatičke strukture i poznatu leksiku poštujući intonaciju srpske rečenice.</p> <p>SN.1.3.5. Razume osnovne informacije iz kraćeg teksta na osnovu kojih izvodi jednostavne zaključke.</p> <p>SN.1.3.6. Ume samostalno da napiše kratak tekst u skladu sa jezičkom i ortografskom normom; u pisanju izdvaja delove teksta (naslov, pasuse) i organizuje ih u smisaone celine (uvodni, središnji i završni deo teksta); poštuje sva pravopisna pravila koja su predviđena u obrazovnim standardima za kraj prvog ciklusa obrazovanja za predmet Srpski jezik.</p>	<p>uvežbavane gramatičke strukture, poštujući pravopisnu normu u tipičnim primerima.</p>	
Književnost	<p>SN.1.1.2. Koristi osnovne rečenične modele: gramatički subjekat, prost i složen glagolski predikat, prost kopulativni predikat, pravi objekat, nepravi objekat uz najfrekventnije glagole, priloške odredbe i dopune; koristi osnovne vrste zavisnih rečenica (vremenske, namerne, uzročne, izrične, odnosne).</p> <p>SN.1.1.3. Koristi prezent, perfekat, futur I i imperativ u njihovim osnovnim značenjima.</p> <p>SN.1.1.4. Razume pojam padeža; prepoznaje pravilne padežne oblike i pokušava da ih upotrebi u pisanju i govoru.</p> <p>SN.1.2.1. Čita i razume jednostavnije narativne i dramske tekstove iz srpske književnosti koji su u skladu sa uzrastom (po potrebi jezički prilagođeni i dati na nivou odlomka); zna napamet kraće poetske tekstove; odgovara na pitanja koja započinju sa ko,</p>	<p>SN.2.1.3. Upotrebljava potencijal za učtivo izražavanje želje; razume iskaze u kojima se upotrebljava prezent za budućnost i prošlost; razume značaj glagolskog vida za razlikovanje značenja u tipičnim slučajevima.</p> <p>SN.2.1.4. Pravilno upotrebljava padežne oblike u osnovnim sintaksičkim strukturama i primenjuje pravila kongruencije.</p> <p>SN.2.1.5. U glasnom čitanju poznatog teksta poštuje mesto akcenta u reči.</p> <p>SN.2.3.4. Čita naglas, s manjim zastajkivanjem, kraći nepoznat tekst pisan ćirilicom i latinicom koji sadrži poznate gramatičke strukture i poznatu leksiku; izražajno čita prethodno obrađeni dijaloški ili poetski</p>	<p>SN.3.3.2. Čita tečno, uz poštovanje rečenične intonacije, ćiriličke i latiničke tekstove.</p> <p>SN.3.3.3. Razume govoreni i pisani tekst na nivou izvornog govornika, u skladu sa uzrastom.</p>

	<p>šta, gde, kada.</p> <p>SN.1.2.2. Izvodi zaključke na osnovu pročitnog teksta (pitanja koja započinju sa kako, zašto); prepoznaje osnovne karakteristike književnih junaka u kraćem narativnom umetničkom tekstu na nivou odlomka (na osnovu opisa, ponašanja, dijaloga) i razume odnose među likovima.</p> <p>SN.1.3.4. Normalnim tempom, tečno čita naglas kraći poznat tekst iz savremenog standardnog srpskog jezika pisan ćirilicom ili latinicom koji sadrži poznate gramatičke strukture i poznatu leksiku poštujući intonaciju srpske rečenice.</p> <p>SN.1.3.5. Razume osnovne informacije iz kraćeg teksta na osnovu kojih izvodi jednostavne zaključke.</p> <p>SN.1.3.6. Ume samostalno da napiše kratak tekst u skladu sa jezičkom i ortografskom normom; u pisanju izdvaja delove teksta (naslov, pasuse) i organizuje ih u smisaone celine (uvodni, središnji i završni deo teksta); poštuje sva pravopisna pravila koja su predviđena u obrazovnim standardima za kraj prvog ciklusa obrazovanja za predmet Srpski jezik.</p>	<p>tekst.</p> <p>SN.2.3.5. Razume tekst srednje dužine pisan ćirilicom i latinicom.</p> <p>SN.2.3.6. Piše, ćirilicom i latinicom, sastav od 8 do 15 rečenica u vezi sa obrađenim tekstovima i tematikom koja je predviđena programom, koristeći poznatu leksiku i uvežbavane gramatičke strukture, poštujući pravopisnu normu u tipičnim primerima.</p>	
Jezička kultura	<p>SN.1.1.2. Koristi osnovne rečenične modele: gramatički subjekat, prost i složen glagolski predikat, prost kopulativni predikat, pravi objekat, nepravi objekat uz najfrekventnije glagole, priloške odredbe i dopune; koristi osnovne vrste zavisnih rečenica (vremenske, namerne, uzročne, izrične, odnosne).</p> <p>SN.1.1.3. Koristi prezent, perfekat, futur I i imperativ u njihovim osnovnim značenjima.</p> <p>SN.1.1.4. Razume pojam padeža; prepoznaje pravilne padežne</p>	<p>SN.2.1.3. Upotrebljava potencijal za učtivo izražavanje želje; razume iskaze u kojima se upotrebljava prezent za budućnost i prošlost; razume značaj glagolskog vida za razlikovanje značenja u tipičnim slučajevima.</p> <p>SN.2.1.4. Pravilno upotrebljava padežne oblike u osnovnim sintaksičkim strukturama i primenjuje pravila kongruencije.</p> <p>SN.2.1.5. U glasnom čitanju</p>	<p>SN.3.3.2. Čita tečno, uz poštovanje rečenične intonacije, ćiriličke i latiničke tekstove.</p> <p>SN.3.3.3. Razume govoreni i pisani tekst na nivou izvornog govornika, u skladu za</p>

<p>oblike i pokušava da ih upotrebi u pisanju i govoru.</p> <p>SN.1.2.1. Čita i razume jednostavnije narativne i dramske tekstove iz srpske književnosti koji su u skladu sa uzrastom (po potrebi jezički prilagođeni i dati na nivou odlomka); zna napamet kraće poetske tekstove; odgovara na pitanja koja započinju sa ko, šta, gde, kada.</p> <p>SN.1.2.2. Izvodi zaključke na osnovu pročitnog teksta (pitanja koja započinju sa kako, zašto); prepoznaje osnovne karakteristike književnih junaka u kraćem narativnom umetničkom tekstu na nivou odlomka (na osnovu opisa, ponašanja, dijaloga) i razume odnose među likovima.</p> <p>SN.1.3.4. Normalnim tempom, tečno čita naglas kraći poznat tekst iz savremenog standardnog srpskog jezika pisan ćirilicom ili latinicom koji sadrži poznate gramatičke strukture i poznatu leksiku poštujući intonaciju srpske rečenice.</p> <p>SN.1.3.5. Razume osnovne informacije iz kraćeg teksta na osnovu kojih izvodi jednostavne zaključke.</p> <p>SN.1.3.6. Ume samostalno da napiše kratak tekst u skladu sa jezičkom i ortografskom normom; u pisanju izdvaja delove teksta (naslov, pasuse) i organizuje ih u smisaone celine (uvodni, središnji i završni deo teksta); poštuje sva pravopisna pravila koja su predviđena u obrazovnim standardima za kraj prvog ciklusa obrazovanja za predmet Srpski jezik.</p>	<p>poznatog teksta poštuje mesto akcenta u reči.</p> <p>SN.2.3.4. Čita naglas, s manjim zastajkivanjem, kraći nepoznat tekst pisan ćirilicom i latinicom koji sadrži poznate gramatičke strukture i poznatu leksiku; izražajno čita prethodno obrađeni dijaloški ili poetski tekst.</p> <p>SN.2.3.5. Razume tekst srednje dužine pisan ćirilicom i latinicom.</p> <p>SN.2.3.6. Piše, ćirilicom i latinicom, sastav od 8 do 15 rečenica u vezi sa obrađenim tekstovima i tematikom koja je predviđena programom, koristeći poznatu leksiku i uvežbavane gramatičke strukture, poštujući pravopisnu normu u tipičnim primerima.</p>	<p>uzrastom.</p>
---	---	------------------

NAČIN DIDAKTIČKO – METODIČKOG OSTVARIVANJA PROGRAMA

OBLAST/	NAČIN DIDAKTIČKO – METODIČKOG OSTVARIVANJA PROGRAMA	AKTIVNOSTI UČENIKA
---------	---	--------------------

TEMA	Oblici rada	Metode i tehnike	Sredstva	
Jezič	individualni, frontalni, rad u paru	metoda izlaganja, metoda razgovora, metoda rada na tekstu, pisana metoda, metoda demonstracije	Čitanka, Gramatika, Radna sveska	čita, piše, upoređuje, zapaža, analizira, aktivno učestvuje u dijalogu, koriguje greške u izgovoru, usvaja nove pojmove, primenjuje stečena znanja na zadacima, zaključuje, sistematizuje
Književnost	individualni, frontalni, rad u paru, grupni	metoda izlaganja, metoda razgovora, metoda rada na tekstu, pisana metoda, metoda demonstracije	Čitanka, Gramatika, Radna sveska	čita, piše, upoređuje, zapaža, analizira, aktivno učestvuje u dijalogu, koriguje greške u izgovoru, usvaja nove pojmove, primenjuje stečena znanja na zadacima, zaključuje, sistematizuje
Jezička kultura	individualni, frontalni, rad u paru	metoda izlaganja, metoda razgovora, metoda rada na tekstu, pisana metoda, metoda demonstracije	Čitanka, Gramatika, Radna sveska	čita, piše, upoređuje, zapaža, analizira, aktivno učestvuje u dijalogu, koriguje greške u izgovoru, usvaja nove pojmove, primenjuje stečena znanja na zadacima, zaključuje, sistematizuje

Program dopunske nastave

Ciljevi dopunske nastave:

Cilj dopunske nastave jeste da se osigura da učenici steknu bazičnu jezičku pismenost i da napreduju ka realizaciji odgovarajućih Standarda obrazovnih postignuća, da se osposobe da rešavaju probleme i zadatke u novim i nepoznatim situacijama na osnovnom nivou, da izraze i obrazlože svoje mišljenje i da ovladaju srpskim jezikom u okviru predviđene jezičke i leksičke građe, da upoznaju elemente kulture naroda koji govore tim jezikom i osposobe se za sporazumevanje, druženje i zbližavanje sa pripadnicima većinskog naroda.

Zadaci dopunske nastave su usmereni na stvaranje raznovrsnih mogućnosti da kroz različite sadržaje i oblike rada tokom dopunske nastave svrha, ciljevi i zadaci obrazovanja, kao i ciljevi nastave srpskog jezika budu realizovani na osnovnom nivou, da učenici usvajaju pravilan izgovor i intonaciju pri usmenom izražavanju i čitanju, da učenici savladaju osnove pravopisa radi korektnog pismenog izražavanja u granicama usvojenih jezičkih struktura i leksike, da upoznaju elementarne zakonitosti srpskog jezika, upoznavanje jezičkih pojava i pojmova, ovladavanje normativnom gramatikom i stilskim mogućnostima srpskog jezika.

(standardi koji vode ka osnovnom nivou postignuća)

SN.1.1.1. Aktivno koristi leksički fond od 700 do 1.000 reči.

SN.1.1.2. Koristi osnovne rečenične modele

SN.1.1.5. Pozna je pravila kongruencije (predikata sa subjektom, atributa sa imenicom) i pokušava da ih primeni u pisanju i govoru.

SN.1.2.1. Čita i razume jednostavnije narativne i dramske tekstove iz srpske književnosti koji su u skladu sa uzrastom (po potrebi jezički prilagođeni i dati na nivou odlomka); zna napamet kraće poetske tekstove; odgovara na pitanja koja započinju sa ko, šta, gde, kada.

NASTAVNI PREDMET

OBLAST / TEMA	BROJ ČASOVA	SADRŽAJI	OČEKIVANI ISHODI	MEĐUPREDMETNE KOMPETENCIJE	KORELACIJA
Jezik	3	- konstruisanje i uvežbavanje najosnovnijih modela prostih rečenica	- imenuje predmete i bića - u pismenom i usmenom iskazu upotrebljava proste rečenice	-uvažava sagovornika reagujući na ono što govori, a ne na njegovu ličnost;	Maternji jezik
Jezička kultura	3	- razume smisao govorenog teksta izgovorenog sporijim tempom o osobama, stvarima i aktivnostima koje su deo svakodnevnog života - sastavlja kraće rečenice - čita naglas kraći tekst - prenosi kratke informacije	- čita kratke narativne tekstove - u pismenom i usmenom iskazu upotrebljava proste rečenice	-uvažava sagovornika reagujući na ono što govori, a ne na njegovu ličnost;	Maternji jezik

Nastavni predmet: Srpski kao nematernji jezik

PROGRAM B – za učenike čiji maternji jezik pripada slovenskim jezicima i koji žive u višenacionalnim sredinama (srednji–napredni nivo standarda)

Cilj: Cilj nastave i učenja srpskog kao nematernjeg jezika jeste osposobljavanje učenika da vodi usmenu i pisanu komunikaciju sa govornicima srpskog kao maternjeg jezika radi kasnijeg punog uključivanja u život zajednice i ostvarivanja građanskih prava i dužnosti, kao i upoznavanje srpske kulturne baštine i razvijanje interkulturalnosti kao temeljne vrednosti demokratskog društva.

Razred: ŠESTI

Godišnji fond časova: 108 časova

	Nedeljni fond časova	Godišnji fond časova
Redovna nastava	3	108
Dopunska nastava		6
Dodatna nastava		

NASTAVNI PREDMET: SRPSKI KAO NEMATERNJI JEZIK					
OBLAST/ TEMA	BROJ ČASOVA	SADRŽAJI	OČEKIVANI ISHODI	MEĐUPREDMETN E KOMPETENCIJE	KORELACIJA
Jezik	36	<p>Oko 100–150 novih punoznačnih i pomoćnih reči. Gramatički sadržaji iz prethodnih razreda (ponavljanje i uvežbavanje na poznatoj i novoj leksici). Imeničke, brojne i priloške sintagme sa značenjem količine. Imenice u genitivu s predlozima sa, iz, oko, između u funkciji odredbe za mesto. Imenice u genitivu s predlozima pre i posle u funkciji odredbe za vreme. Lokativ u funkciji nepravog objekta (uz glagole govoriti i razmišljati). Potencijal. Nazivi zemalja i regija izvedeni sufiksima -ija, -ska;</p>	<p>– razume i koristi predviđeni leksički fond; – razume i koristi gramatičke konstrukcije usvajane u prethodnim razredima i proširuje ih novim jezičkim sadržajima; – koristi konstrukcije sa značenjem količine; – iskaže želju, nameru i mogućnost;</p>	<p>Učenik uočava strukturu gradiva tj. aktivno odvaja bitno od nebitnog. Efikasno koristi različite metode učenja. Razlikuje činjenice od stavova, verovanja i mišljenja. Uvažava sagovornika Izražava svoje stavove i mišljenja, osećanja i vrednosti na pozitivan i argumentovan način. Neguje kulturu dijaloga. Zna da je za razumevanje događaja i donošenje ispravnih odluka potrebno imati i pouzdane podatke. Podrazumeva sigurnu i kritičku upotrebu elektronskih medija u učenju, u slobodnom vremenu i komuniciranju. Učenik ispituje problemsku situaciju. Pronalazi moguća rešenja. Upoređuje različita moguća rešenja. Aktivno sluša i postavlja relevantna pitanja. Aktivno učestvuje u životu škole. Podrazumeva prihvatanje važnosti kreativnosti i</p>	<p>Maternji jezik Strani jezik</p>

				estetskih vrednosti u čitavom nizu medija i u svim umetnostima	
Književnost	36	<p>Milan Šipka: odlomak po izboru iz knjige „Priče o rečima”</p> <p>Narodna basna: „Bik i zec”</p> <p>Narodna lirska pesma: „Majka Jovu u ruži rodila”</p> <p>Vladimir Andrić: „Daj mi krila jedan krug”</p> <p>Narodna priča: „Svijetu se ne može ugoditi”</p> <p>Narodna bajka: „Biberče” (ili strip Đ. Lobačeva)</p> <p>Desanka Maksimović: „Štamparske greške”</p> <p>Dragan Lukić: „Gde je torba”, „Šaputanje”</p> <p>Nikola Tesla: „Priča o detinjstvu” (odlomak)</p> <p>Gvido Tartalja: „Mikica ide na izlet”</p> <p>Stevan Raičković: „Kuća kraj Tise” (odlomak)</p> <p>Vojislav Donić: „Školske reči”</p> <p>Branislav Nušić:</p>	<p>– savladane (već usvojene) sadržaje iz književnosti povezuje sa novim književnoumetničkim tekstovima i koristi ih u njihovom tumačenju;</p> <p>– objasni/kaže zašto mu se neko književno delo sviđa ili ne;</p> <p>– odredi temu, glavni motiv i likove;</p> <p>– razume odnose među likovima u tekstu;</p> <p>– uoči osnovne pesničke slike;</p> <p>– prepozna i imenuje osećanja i raspoloženja lirskog junaka;</p> <p>– dramatizuje (uz pomoć nastavnika) odlomak proznog teksta u kratkim dijalozima;</p> <p>– prepozna slične motive u književnim delima na maternjem jeziku;</p>	<p>Učenik uočava strukturu gradiva tj. aktivno odvaja bitno od nebitnog. Efikasno koristi različite metode učenja. Razlikuje činjenice od stavova, verovanja i mišljenja. Uvažava sagovornika. Izražava svoje stavove i mišljenja, osećanja i vrednosti na pozitivan i argumentovan način. Neguje kulturu dijaloga. Zna da je za razumevanje događaja i donošenje ispravnih odluka potrebno imati i pouzdane podatke. Podrazumeva sigurnu i kritičku upotrebu elektronskih medija u učenju, u slobodnom vremenu i komuniciranju. Učenik ispituje problemsku situaciju. Pronalazi moguća rešenja. Upoređuje različita moguća rešenja. Aktivno sluša i postavlja relevantna pitanja. Aktivno učestvuje u životu škole. Podrazumeva prihvatanje važnosti kreativnosti i</p>	Maternji jezik Strani jezik

		<p>„Autobiografija” (odlomak: „Prva ljubav”) Gvido Tartalja: „Podele uloga” Ljubivoje Ršumović: „Šta je lepo da se radi leti” Dragan Lukić: „Šuge” Izbor iz časopisa za decu Po slobodnom izboru (u skladu sa interesovanjima učenika), nastavnik bira još dva teksta koja nisu na ovoj listi. Nastavnik bira 10 tekstova za obradu.</p>		<p>estetskih vrednosti u čitavom nizu medija i u svim umetnostima</p>	
<p>Jezička kultura</p>	<p>36</p>	<p>I. Lično predavljanje: osnovne informacije o sebi – omiljene lične aktivnosti II. Porodica i ljudi u okruženju: opis članova porodice (fizičke i karakterne osobine); porodični status članova porodice III. Život u kući: kultura stanovanja – održavanje stambenog</p>	<p>– razume pitanja, naloge i informacije u vezi sa svakodnevnim aktivnostima, ljudskim osobinama i postupcima; – ispriča događaj u kojem je učestvovao; – prepriča kratak tekst; – iskaže molbu, izvinjenje, čestitanje, zahvalnost, koristeći forme učtivog obraćanja; – čita kraće tekstove, a značenje nepoznatih reči određuje na osnovu konteksta; – piše kratak jednostavan narativan i</p>	<p>Učenik uočava strukturu gradiva tj. aktivno odvaja bitno od nebitnog. Efikasno koristi različite metode učenja. Razlikuje činjenice od stavova, verovanja i mišljenja . Uvažava sagovornika Izražava svoje stavove i mišljenja, osećanja i vrednosti na pozitivan i argumentovan način. Neguje kulturu dijaloga. Zna da je za razumevanje događaja i donošenje ispravnih odluka potrebno imati i</p>	<p>Maternji jezik Strani jezik</p>

	<p>prostora (čistoća); uobičajene dnevne aktivnosti tokom radne nedelje i vikenda, praznici i proslave u porodici</p> <p>IV. Hrana i piće: hrana biljnog i životinjskog porekla; osnovni ukusi</p> <p>V. Odeća i obuća: materijali od kojih se pravi odeća i obuća</p> <p>VI. Zdravlje: aktivnosti za očuvanje zdravlja</p> <p>VII. Obrazovanje: omiljeni školski predmeti; dan škole; aktivnosti na času i na odmoru</p> <p>VIII. Priroda: čuvanje prirode; geografski pojmovi i nazivi država</p> <p>IX. Sport i igre: sportski rekviziti i osnovna sportska terminologija</p> <p>X. Kupovina: cene; mesto kupovine;</p>	<p>ekspozitorni tekst; – piše kratku poruku, čestitku, pozivnicu, obaveštenje, poštujući jezičku i ortografsku normu.</p>	<p>pouzdana podatke. Podrazumeva sigurnu i kritičku upotrebu elektronskih medija u učenju, u slobodnom vremenu i komuniciranju. Učenik ispituje problemsku situaciju. Pronalazi moguća rešenja . Upoređuje različita moguća rešenja. Aktivno sluša i postavlja relevantna pitanja. Aktivno učestvuje u životu škole. Podrazumeva prihvatanje važnosti kreativnosti i estetskih vrednosti u čitavom nizu medija i u svim umetnostima</p>	
--	--	---	---	--

	<p>plaćanje; džeparac XI. Naselja, saobraćaj i javni objekti: značajni građevinski objekti – putevi, mostovi, spomenici; bolnica, biblioteka XII. Vreme: iskazivanje vremena vršenja dnevni aktivnosti XIII. Kultura, umetnost, mediji: film, televizijska i radio emisija za decu; osnovni muzički instrumenti, koncert XIII. Komunikativni modeli: osećanja i raspoloženja</p>			
--	--	--	--	--

Obrazovni standardi:

Sadržaji programa (nastavne teme)	Standardi		
	Osnovni nivo	Srednji nivo	Napredni nivo
Jezik	SN.1.1.2. Koristi osnovne rečenične modele: gramatički subjekat, prost i složen glagolski predikat, prost kopulativni predikat, pravi objekat, nepravi objekat uz najfrekventnije glagole, priloške odredbe i dopune; koristi osnovne vrste zavisnih rečenica (vremenske, namerne, uzročne, izrične, odnosne).	SN.2.1.3. Upotrebljava potencijal za učtivo izražavanje želje; razume iskaze u kojima se upotrebljava prezent za budućnost i prošlost; razume značaj glagolskog vida za razlikovanje značenja u tipičnim slučajevima. SN.2.1.4. Pravilno	SN.3.3.2. Čita tečno, uz poštovanje rečenične intonacije, ćiriliske i latiničke tekstove. SN.3.3.3. Razume

<p>SN.1.1.3. Koristi prezent, perfekat, futur I i imperativ u njihovim osnovnim značenjima.</p> <p>SN.1.1.4. Razume pojam padeža; prepoznaje pravilne padežne oblike i pokušava da ih upotrebi u pisanju i govoru.</p> <p>SN.1.2.1. Čita i razume jednostavnije narativne i dramske tekstove iz srpske književnosti koji su u skladu sa uzrastom (po potrebi jezički prilagođeni i dati na nivou odlomka); zna napamet kraće poetske tekstove; odgovara na pitanja koja započinju sa ko, šta, gde, kada.</p> <p>SN.1.2.2. Izvodi zaključke na osnovu pročitnog teksta (pitanja koja započinju sa kako, zašto); prepoznaje osnovne karakteristike književnih junaka u kraćem narativnom umetničkom tekstu na nivou odlomka (na osnovu opisa, ponašanja, dijaloga) i razume odnose među likovima.</p> <p>SN.1.3.4. Normalnim tempom, tečno čita naglas kraći poznat tekst iz savremenog standardnog srpskog jezika pisan ćirilicom ili latinicom koji sadrži poznate gramatičke strukture i poznatu leksiku poštujući intonaciju srpske rečenice.</p> <p>SN.1.3.5. Razume osnovne informacije iz kraćeg teksta na osnovu kojih izvodi jednostavne zaključke.</p> <p>SN.1.3.6. Ume samostalno da napiše kratak tekst u skladu sa jezičkom i ortografskom normom; u pisanju izdvaja delove teksta (naslov, pasuse) i organizuje ih u smisaone celine (uvodni, središnji i završni deo teksta); poštuje sva pravopisna pravila koja su predviđena u obrazovnim standardima za kraj prvog ciklusa obrazovanja za predmet Srpski jezik.</p>	<p>upotrebljava padežne oblike u osnovnim sintaksičkim strukturama i primenjuje pravila kongruencije.</p> <p>SN.2.1.5. U glasnom čitanju poznatog teksta poštuje mesto akcenta u reči.</p> <p>SN.2.3.4. Čita naglas, s manjim zastajkivanjem, kraći nepoznat tekst pisan ćirilicom i latinicom koji sadrži poznate gramatičke strukture i poznatu leksiku; izražajno čita prethodno obrađeni dijaloški ili poetski tekst.</p> <p>SN.2.3.5. Razume tekst srednje dužine pisan ćirilicom i latinicom.</p> <p>SN.2.3.6. Piše, ćirilicom i latinicom, sastav od 8 do 15 rečenica u vezi sa obrađenim tekstovima i tematikom koja je predviđena programom, koristeći poznatu leksiku i uvežbavane gramatičke strukture, poštujući pravopisnu normu u tipičnim primerima.</p>	<p>govoreni i pisani tekst na nivou izvornog govornika, u skladu sa uzrastom.</p>
--	---	---

Književnost	<p>SN.1.1.2. Koristi osnovne rečenične modele: gramatički subjekat, prost i složen glagolski predikat, prost kopulativni predikat, pravi objekat, nepravi objekat uz najfrekventnije glagole, priloške odredbe i dopune; koristi osnovne vrste zavisnih rečenica (vremenske, namerne, uzročne, izrične, odnosne).</p> <p>SN.1.1.3. Koristi prezent, perfekat, futur I i imperativ u njihovim osnovnim značenjima.</p> <p>SN.1.1.4. Razume pojam padeža; prepoznaje pravilne padežne oblike i pokušava da ih upotrebi u pisanju i govoru.</p> <p>SN.1.2.1. Čita i razume jednostavnije narativne i dramske tekstove iz srpske književnosti koji su u skladu sa uzrastom (po potrebi jezički prilagođeni i dati na nivou odlomka); zna napamet kraće poetske tekstove; odgovara na pitanja koja započinju sa ko, šta, gde, kada.</p> <p>SN.1.2.2. Izvodi zaključke na osnovu pročitnog teksta (pitanja koja započinju sa kako, zašto); prepoznaje osnovne karakteristike književnih junaka u kraćem narativnom umetničkom tekstu na nivou odlomka (na osnovu opisa, ponašanja, dijaloga) i razume odnose među likovima.</p> <p>SN.1.3.4. Normalnim tempom, tečno čita naglas kraći poznat tekst iz savremenog standardnog srpskog jezika pisan ćirilicom ili latinicom koji sadrži poznate gramatičke strukture i poznatu leksiku poštujući intonaciju srpske rečenice.</p> <p>SN.1.3.5. Razume osnovne informacije iz kraćeg teksta na osnovu kojih izvodi jednostavne zaključke.</p> <p>SN.1.3.6. Ume samostalno da napiše kratak tekst u skladu sa jezičkom i ortografskom normom;</p>	<p>SN.2.1.3. Upotrebljava potencijal za učtivo izražavanje želje; razume iskaze u kojima se upotrebljava prezent za budućnost i prošlost; razume značaj glagolskog vida za razlikovanje značenja u tipičnim slučajevima.</p> <p>SN.2.1.4. Pravilno upotrebljava padežne oblike u osnovnim sintaksičkim strukturama i primenjuje pravila kongruencije.</p> <p>SN.2.1.5. U glasnom čitanju poznatog teksta poštuje mesto akcenta u reči.</p> <p>SN.2.3.4. Čita naglas, s manjim zastajkivanjem, kraći nepoznat tekst pisan ćirilicom i latinicom koji sadrži poznate gramatičke strukture i poznatu leksiku; izražajno čita prethodno obrađeni dijaloški ili poetski tekst.</p> <p>SN.2.3.5. Razume tekst srednje dužine pisan ćirilicom i latinicom.</p> <p>SN.2.3.6. Piše, ćirilicom i latinicom, sastav od 8 do 15 rečenica u vezi sa obrađenim tekstovima i tematikom koja je predviđena programom, koristeći poznatu leksiku i uvežbavane gramatičke strukture, poštujući pravopisnu normu u tipičnim primerima.</p>	<p>SN.3.3.2. Čita tečno, uz poštovanje rečenične intonacije, ćiriličke i latiničke tekstove.</p> <p>SN.3.3.3. Razume govoreni i pisani tekst na nivou izvornog govornika, u skladu sa uzrastom.</p>
-------------	---	---	---

	<p>u pisanju izdvaja delove teksta (naslov, pasuse) i organizuje ih u smisaone celine (uvodni, središnji i završni deo teksta); poštuje sva pravopisna pravila koja su predviđena u obrazovnim standardima za kraj prvog ciklusa obrazovanja za predmet Srpski jezik.</p>		
Jezička kultura	<p>SN.1.1.2. Koristi osnovne rečenične modele: gramatički subjekat, prost i složen glagolski predikat, prost kopulativni predikat, pravi objekat, nepravi objekat uz najfrekventnije glagole, priloške odredbe i dopune; koristi osnovne vrste zavisnih rečenica (vremenske, namerne, uzročne, izrične, odnosne).</p> <p>SN.1.1.3. Koristi prezent, perfekat, futur I i imperativ u njihovim osnovnim značenjima.</p> <p>SN.1.1.4. Razume pojam padeža; prepoznaje pravilne padežne oblike i pokušava da ih upotrebi u pisanju i govoru.</p> <p>SN.1.2.1. Čita i razume jednostavnije narativne i dramske tekstove iz srpske književnosti koji su u skladu sa uzrastom (po potrebi jezički prilagođeni i dati na nivou odlomka); zna napamet kraće poetske tekstove; odgovara na pitanja koja započinju sa ko, šta, gde, kada.</p> <p>SN.1.2.2. Izvodi zaključke na osnovu pročitnog teksta (pitanja koja započinju sa kako, zašto); prepoznaje osnovne karakteristike književnih junaka u kraćem narativnom umetničkom tekstu na nivou odlomka (na osnovu opisa, ponašanja, dijaloga) i razume odnose među likovima.</p> <p>SN.1.3.4. Normalnim tempom, tečno čita naglas kraći poznat tekst iz savremenog standardnog srpskog jezika pisan ćirilicom ili latinicom koji sadrži poznate</p>	<p>SN.2.1.3. Upotrebljava potencijal za učtivo izražavanje želje; razume iskaze u kojima se upotrebljava prezent za budućnost i prošlost; razume značaj glagolskog vida za razlikovanje značenja u tipičnim slučajevima.</p> <p>SN.2.1.4. Pravilno upotrebljava padežne oblike u osnovnim sintaksičkim strukturama i primenjuje pravila kongruencije.</p> <p>SN.2.1.5. U glasnom čitanju poznatog teksta poštuje mesto akcenta u reči.</p> <p>SN.2.3.4. Čita naglas, s manjim zastajkivanjem, kraći nepoznat tekst pisan ćirilicom i latinicom koji sadrži poznate gramatičke strukture i poznatu leksiku; izražajno čita prethodno obrađeni dijaloški ili poetski tekst.</p> <p>SN.2.3.5. Razume tekst srednje dužine pisan ćirilicom i latinicom.</p> <p>SN.2.3.6. Piše, ćirilicom i latinicom, sastav od 8 do 15 rečenica u vezi sa obrađenim tekstovima i tematikom koja je predviđena programom, koristeći poznatu leksiku i uvežbavane gramatičke strukture, poštujući pravopisnu normu u tipičnim primerima.</p>	<p>SN.3.3.2. Čita tečno, uz poštovanje rečenične intonacije, ćiriličke i latiničke tekstove.</p> <p>SN.3.3.3. Razume govoreni i pisani tekst na nivou izvornog govornika, u skladu za uzrastom.</p>

	<p>gramatičke strukture i poznatu leksiku poštujući intonaciju srpske rečenice.</p> <p>SN.1.3.5. Razume osnovne informacije iz kraćeg teksta na osnovu kojih izvodi jednostavne zaključke.</p> <p>SN.1.3.6. Ume samostalno da napiše kratak tekst u skladu sa jezičkom i ortografskom normom; u pisanju izdvaja delove teksta (naslov, pasuse) i organizuje ih u smisaone celine (uvodni, središnji i završni deo teksta); poštuje sva pravopisna pravila koja su predviđena u obrazovnim standardima za kraj prvog ciklusa obrazovanja za predmet Srpski jezik.</p>		
--	--	--	--

NAČIN DIDAKTIČKO – METODIČKOG OSTVARIVANJA PROGRAMA

OBLAST/ TEMA	NAČIN DIDAKTIČKO – METODIČKOG OSTVARIVANJA PROGRAMA			AKTIVNOSTI UČENIKA
	Oblici rada	Metode i tehnike	Sredstva	
Jezič	individualni, frontalni, rad u paru	metoda izlaganja, metoda razgovora, metoda rada na tekstu, pisana metoda, metoda demonstracije	Čitanka, Gramatika, Radna sveska	čita, piše, upoređuje, zapaža, analizira, aktivno učestvuje u dijalogu, koriguje greške u izgovoru, usvaja nove pojmove, primenjuje stečena znanja na zadacima, zaključuje, sistematizuje
Književnost	individualni, frontalni, rad u paru, grupni	metoda izlaganja, metoda razgovora, metoda rada na tekstu, pisana metoda, metoda demonstracije	Čitanka, Gramatika, Radna sveska	čita, piše, upoređuje, zapaža, analizira, aktivno učestvuje u dijalogu, koriguje greške u izgovoru, usvaja nove pojmove, primenjuje stečena znanja na zadacima, zaključuje, sistematizuje
Jezička kultura	individualni, frontalni, rad u paru	metoda izlaganja, metoda razgovora, metoda rada na tekstu, pisana metoda, metoda demonstracije	Čitanka, Gramatika, Radna sveska	čita, piše, upoređuje, zapaža, analizira, aktivno učestvuje u dijalogu, koriguje greške u izgovoru, usvaja nove pojmove, primenjuje stečena znanja na zadacima, zaključuje, sistematizuje

Program dopunske nastave

Ciljevi dopunske nastave:

Cilj dopunske nastave jeste da se osigura da učenici steknu bazičnu jezičku pismenost i da napreduju ka realizaciji odgovarajućih Standarda obrazovnih postignuća, da se osposobe da rešavaju probleme i zadatke u novim i nepoznatim situacijama na osnovnom nivou, da izraze i obrazlože svoje mišljenje i da ovladaju srpskim jezikom u okviru predviđene jezičke i leksičke građe, da upoznaju elemente kulture naroda koji govore tim jezikom i osposobe se za sporazumevanje, druženje i zbližavanje sa pripadnicima većinskog naroda.

Zadaci dopunske nastave su usmereni na stvaranje raznovrsnih mogućnosti da kroz različite sadržaje i oblike rada tokom dopunske nastave svrha, ciljevi i zadaci obrazovanja, kao i ciljevi nastave srpskog jezika budu realizovani na osnovnom nivou, da učenici usvajaju pravilan izgovor i intonaciju pri usmenom izražavanju i čitanju, da učenici savladaju osnove pravopisa radi korektnog pismenog izražavanja u granicama usvojenih jezičkih struktura i leksike, da upoznaju elementarne zakonitosti srpskog jezika, upoznavanje jezičkih pojava i pojmova, ovladavanje normativnom gramatikom i stilskim mogućnostima srpskog jezika.

(standardi koji vode ka osnovnom nivou postignuća)

SN.1.1.1. Aktivno koristi leksički fond od 700 do 1.000 reči.

SN.1.1.2. Koristi osnovne rečenične modele

SN.1.1.5. Poznaje pravila kongruencije (predikata sa subjektom, atributa sa imenicom) i pokušava da ih primeni u pisanju i govoru.

SN.1.2.1. Čita i razume jednostavnije narativne i dramske tekstove iz srpske književnosti koji su u skladu sa uzrastom (po potrebi jezički prilagođeni i dati na nivou odlomka); zna napamet kraće poetske tekstove; odgovara na pitanja koja započinju sa ko, šta, gde, kada.

NASTAVNI PREDMET					
OBLAST / TEMA	BROJ ČASOVA	SADRŽAJI	OČEKIVANI ISHODI	MEĐUPREDMETNE KOMPETENCIJE	KORELACIJA
Jezik	3	- konstruisanje i uvežbavanje najosnovnijih modela prostih rečenica	- imenuje predmete i bića - u pismenom i usmenom iskazu upotrebljava proste rečenice	-uvažava sagovornika reagujući na ono što govori, a ne na njegovu ličnost;	Maternji jezik
Jezička kultura	3	- razume smisao govorenog teksta izgovorenog sporijim tempom o osobama, stvarima i aktivnostima koje su deo svakodnevnog života - sastavlja kraće rečenice	- čita kratke narativne tekstove - u pismenom i usmenom iskazu upotrebljava proste rečenice	-uvažava sagovornika reagujući na ono što govori, a ne na njegovu ličnost;	Maternji jezik

		- čita naglas kraći tekst - prenosi kratke informacije		
--	--	---	--	--

Nastavni predmet: Srpski kao nematernji jezik

PROGRAM B – za učenike čiji maternji jezik pripada slovenskim jezicima i koji žive u višenacionalnim sredinama (srednji–napredni nivo standarda)

Cilj: Cilj učenja Srpskog kao nematernjeg jezika jeste ospobljavanje učenika da se služi srpskim jezikom na osnovnom nivou u usmenoj i pisanoj komunikaciji radi kasnijeg uspešnog uključivanja u život zajednice i ostvarivanja građanskih prava i dužnosti, kao i uvažavanje srpske kulture i razvijanje interkulturalnosti kao temeljne vrednosti demokratskog društva.

	Nedeljni fond časova	Godišnji fond časova
Redovna nastava	3	108
Dopunska nastava		6
Dodatna nastava		9

NASTAVNI PREDMET: SRPSKI KAO NEMATERNJI JEZIK					
OBLAST/ TEMA	BROJ ČASOVA	SADRŽAJI	OČEKIVANI ISHODI	MEĐUPREDMETN E KOMPETENCIJE	KORELACIJA
Jezik	36	Oko 100–150 novih punoznačnih i pomoćnih reči; Gramatički sadržaji iz prethodnih razreda (ponavljanje i uvežbavanje na poznatoj i novoj leksici); Glagolski vid najfrekventnijih glagola u tipičnim situacijama; Zbirne imenice izvedene sufiksom je; Deminutivi imenica izvedeni sufiksima -ica, -ič/-čić, -ce; Tvorba imenica za	– razume i koristi predviđeni leksički fond; – razume i koristi gramatičku materiju usvajanu u prethodnim razredima; – razume značaj glagolskog vida za razlikovanje značenja u tipičnim slučajevima;	Učenik uočava strukturu gradiva tj. aktivno odvaja bitno od nebitnog. Efikasno koristi različite metode učenja. Razlikuje činjenice od stavova, verovanja i mišljenja. Uvažava sagovornika Izražava svoje stavove i mišljenja, osećanja i vrednosti na pozitivan i argumentovan način. Neguje kulturu dijaloga. Zna da je za razumevanje događaja i donošenje ispravnih odluka potrebno imati i pouzdane podatke. Podrazumeva sigurnu i kritičku upotrebu	Maternji jezik Strani jezik

		<p>označavanjemest a (prostora i prostorija) na kojem se vrši radnja izvedenih sufiksima -ište/-lište, -onica; Etnici (u okruženju); Tvorbapperfektivnih glagola frekventnim prefiksima: u-, o-, na-, po-, iz-, pro-, s(a)-, po-, do-, za-, u-, od-, pre-; Tvorba imperfektivnih glagola sufiksima: -a, -ava/-eva, -iva/-ija;</p>		<p>elektronskih medija u učenju, u slobodnom vremenu i komuniciranju. Učenik ispituje problemsku situaciju. Pronalazi moguća rešenja . Upoređuje različita moguća rešenja. Aktivno sluša i postavlja relevantna pitanja. Aktivno učestvuje u životu škole. Podrazumeva prihvatanje važnosti kreativnosti i estetskih vrednosti u čitavom nizu medija i u svim umetnostima</p>	
Književnost	36	<p>Narodno predanje: „Sveti Sava otkriva prozore” Narodna lirskaljubavna pesma po izboru Narodna epskapesma po izboru (adaptirani odlomak) Izbor zagonetki i poslovice Narodna priča: „U cara Trojana kozje uši” Dušan Radović: „Zašto ljudi rade” Voja Carić: „Fizika” Branislav Nušić: „Čas geografije” (odlomak) Milovan</p>	<p>– savladane (već usvojene) sadržaje iz književnosti povezuje sa novim književnoumetničkim tekstovima i koristi ih u njihovom tumačenju; – iskaže sopstveni doživljaj književnog dela uz obrazloženje; – odredi temu, motive i likove, glavni događaj, vreme i mesto dešavanja radnje; – tumači odnose među likovima u tekstu; – razume ulogu humora u delu; – razlikuje pripovedanje u prvom i trećem</p>	<p>Učenik uočava strukturu gradiva tj. aktivno odvaja bitno od nebitnog. Efikasno koristi različite metode učenja. Razlikuje činjenice od stavova, verovanja i mišljenja . Uvažava sagovornika Izražava svoje stavove i mišljenja, osećanja i vrednosti na pozitivan i argumentovan način. Neguje kulturu dijaloga. Zna da je za razumevanje događaja i donošenje ispravnih odluka potrebno imati i pouzdane podatke. Podrazumeva sigurnu</p>	<p>Maternji jezik Strani jezik</p>

		<p>Danojlić: „Ljubavna pesma” Miroslav Antić: „Plava zvezda” Jovanka Jorgačević: „Radna navika” Ljubivoje Ršumović: „Domovina se brani lepotom” Stevan Raičković: „Nebo” Slobodan Stanišić: „Voleo sam školu i u školi” Alek Marjano: „Na kraju krajeva dođe i kraj školske godine” Ivo Andrić: „Mostovi” (odlomak) Jovan Dučić: „Podne” Branko Ćopić: „Izokrenuta priča” Izbor iz časopisa za decu Po slobodnom izboru (u skladu sa interesovanjima učenika), nastavnik bira još dva teksta koja nisu na ovoj listi. Nastavnik bira 12 tekstova za obradu.</p>	<p>licu; – dramatizuje (uz pomoć nastavnika) odlomak proznog teksta u kratkim dijalozima; – iznese jedan argument zbog čega bi književno delo preporučio drugu; – prepozna slične motive u književnim delima na maternjem jeziku;</p>	<p>i kritičku upotrebu elektronskih medija u učenju, u slobodnom vremenu i komuniciranju. Učenik ispituje problemsku situaciju. Pronalazi moguća rešenja . Upoređuje različita moguća rešenja. Aktivno sluša i postavlja relevantna pitanja. Aktivno učestvuje u životu škole. Podrazumeva prihvatanje važnosti kreativnosti i estetskih vrednosti u čitavom nizu medija i u svim umetnostima</p>	
Jezička kultura	36	<p>I. Lično predstavljanje: osnovne informacije o sebi – nacionalna ili</p>	<p>– razume informacije bitne za zadovoljenje svakodnevnih životnih potreba; – razume sadržaj</p>	<p>Učenik uočava strukturu gradiva tj. aktivno odvajajući bitno od nebitnog. Efikasno koristi</p>	<p>Maternji jezik Strani jezik</p>

	<p>etnička pripadnost II. Porodica i ljudi u okruženju: odnosi među članovima porodice i prijateljima III. Život u kući: opis prostora u kojem se provodi najviše vremena (lični kutak – detalji) i njegovo održavanje IV. Hrana i piće: karakteristike nacionalne kuhinje V. Odeća i obuća: oblačenje mladih, stil VI. Zdravlje: zdrav način života VII. Obrazovanje: specijalizovane učionice; pismeni zadaci, kontrolni zadaci; osnovni pojmovi iz matematike i fizike VIII. Priroda: raznovrsnost biljnog i životinjskog sveta; opisivanje vremenskih prilika, vremenska prognoza IX. Sport: timski i individualni sportovi, poznati sportisti, fizička aktivnost i zdravlje X. Kupovina:</p>	<p>kratkog govorenog ili pisanog teksta; prati glavnu ideju u svakodnevnoj komunikaciji i povezuje uzrok i posledicu; – u nekoliko kontinuiranih rečenica opiše sebe i ljude iz okruženja; ispriča neki događaj; saopšti svoje namere, želje i potrebe; – adekvatno koristi komunikativne modele za najčešće govorne činove; – pismeno ili usmeno prenese kratke informacije dobijene od drugih; – normalnim tempom čita i razume leksički i gramatički poznat tekst pisan ćirilicom ili latinicom, a pojedinačne nepoznate reči određuje na osnovu konteksta; – piše kraće tekstove u skladu sa ortografskom normom na zadate teme i organizuje ih u smisaone celine.</p>	<p>različite metode učenja. Razlikuje činjenice od stavova, verovanja i mišljenja . Uvažava sagovornika Izražava svoje stavove i mišljenja, osećanja i vrednosti na pozitivan i argumentovan način. Neguje kulturu dijaloga. Zna da je za razumevanje događaja i donošenje ispravnih odluka potrebno imati i pouzdane podatke. Podrazumeva sigurnu i kritičku upotrebu elektronskih medija u učenju, u slobodnom vremenu i komuniciranju. Učenik ispituje problemsku situaciju. Pronalazi moguća rešenja . Upoređuje različita moguća rešenja. Aktivno sluša i postavlja relevantna pitanja. Aktivno učestvuje u životu škole. Podrazumeva prihvatanje važnosti kreativnosti i estetskih vrednosti u čitavom nizu medija i u svim umetnostima</p>	
--	--	---	---	--

	<p>kupovina na jednom mestu – tržni centri (povoljnosti)</p> <p>XI. Naselja, saobraćaj, javni i uslužni objekti: kulturnoistorijski</p> <p>spomenici; pozorište, bioskop</p> <p>XII. Vreme: vremenski raspored dnevnih aktivnosti</p> <p>XIII. Kultura, umetnost, mediji: značajni događaji iz kulturne prošlosti; pozorišna predstava; internet i društvene mreže (prednosti i mane)</p> <p>XIV. Komunikativni modeli: prijatnost/neprijatnost; fizičke tegobe.</p>			
--	--	--	--	--

Obrazovni standardi:

Sadržaji programa (nastavne teme)	Standardi		
	Osnovni nivo	Srednji nivo	Napredni nivo
Jezik	SN.1.1.2. Koristi osnovne rečenične modele: gramatički subjekat, prost i složen glagolski predikat, prost kopulativni predikat, pravi objekat, nepravi objekat uz najfrekventnije glagole, priloške odredbe i dopune; koristi osnovne vrste zavisnih rečenica (vremenske, namerne, uzročne, izrične, odnosne).	SN.2.1.3. Upotrebljava potencijal za učitivo izražavanje želje; razume iskaze u kojima se upotrebljava prezent za budućnost i prošlost; razume značaj glagolskog vida za razlikovanje značenja u tipičnim slučajevima. SN.2.1.4. Pravilno	SN.3.3.2. Čita tečno, uz poštovanje rečenične intonacije, ćirilčke i latiničke tekstove. SN.3.3.3. Razume

<p>SN.1.1.3. Koristi prezent, perfekat, futur I i imperativ u njihovim osnovnim značenjima.</p> <p>SN.1.1.4. Razume pojam padeža; prepoznaje pravilne padežne oblike i pokušava da ih upotrebi u pisanju i govoru.</p> <p>SN.1.2.1. Čita i razume jednostavnije narativne i dramske tekstove iz srpske književnosti koji su u skladu sa uzrastom (po potrebi jezički prilagođeni i dati na nivou odlomka); zna napamet kraće poetske tekstove; odgovara na pitanja koja započinju sa ko, šta, gde, kada.</p> <p>SN.1.2.2. Izvodi zaključke na osnovu pročitnog teksta (pitanja koja započinju sa kako, zašto); prepoznaje osnovne karakteristike književnih junaka u kraćem narativnom umetničkom tekstu na nivou odlomka (na osnovu opisa, ponašanja, dijaloga) i razume odnose među likovima.</p> <p>SN.1.3.4. Normalnim tempom, tečno čita naglas kraći poznat tekst iz savremenog standardnog srpskog jezika pisan ćirilicom ili latinicom koji sadrži poznate gramatičke strukture i poznatu leksiku poštujući intonaciju srpske rečenice.</p> <p>SN.1.3.5. Razume osnovne informacije iz kraćeg teksta na osnovu kojih izvodi jednostavne zaključke.</p> <p>SN.1.3.6. Ume samostalno da napiše kratak tekst u skladu sa jezičkom i ortografskom normom; u pisanju izdvaja delove teksta (naslov, pasuse) i organizuje ih u smisaone celine (uvodni, središnji i završni deo teksta); poštuje sva pravopisna pravila koja su predviđena u obrazovnim standardima za kraj prvog ciklusa obrazovanja za predmet Srpski jezik.</p>	<p>upotrebljava padežne oblike u osnovnim sintaksičkim strukturama i primenjuje pravila kongruencije.</p> <p>SN.2.1.5. U glasnom čitanju poznatog teksta poštuje mesto akcenta u reči.</p> <p>SN.2.3.4. Čita naglas, s manjim zastajkivanjem, kraći nepoznat tekst pisan ćirilicom i latinicom koji sadrži poznate gramatičke strukture i poznatu leksiku; izražajno čita prethodno obrađeni dijaloški ili poetski tekst.</p> <p>SN.2.3.5. Razume tekst srednje dužine pisan ćirilicom i latinicom.</p> <p>SN.2.3.6. Piše, ćirilicom i latinicom, sastav od 8 do 15 rečenica u vezi sa obrađenim tekstovima i tematikom koja je predviđena programom, koristeći poznatu leksiku i uvežbavane gramatičke strukture, poštujući pravopisnu normu u tipičnim primerima.</p>	<p>govoreni i pisani tekst na nivou izvornog govornika, u skladu sa uzrastom.</p>
--	---	---

Književnost	<p>SN.1.1.2. Koristi osnovne rečenične modele: gramatički subjekat, prost i složen glagolski predikat, prost kopulativni predikat, pravi objekat, nepravi objekat uz najfrekventnije glagole, priloške odredbe i dopune; koristi osnovne vrste zavisnih rečenica (vremenske, namerne, uzročne, izrične, odnosne).</p> <p>SN.1.1.3. Koristi prezent, perfekat, futur I i imperativ u njihovim osnovnim značenjima.</p> <p>SN.1.1.4. Razume pojam padeža; prepoznaje pravilne padežne oblike i pokušava da ih upotrebi u pisanju i govoru.</p> <p>SN.1.2.1. Čita i razume jednostavnije narativne i dramske tekstove iz srpske književnosti koji su u skladu sa uzrastom (po potrebi jezički prilagođeni i dati na nivou odlomka); zna napamet kraće poetske tekstove; odgovara na pitanja koja započinju sa ko, šta, gde, kada.</p> <p>SN.1.2.2. Izvodi zaključke na osnovu pročitnog teksta (pitanja koja započinju sa kako, zašto); prepoznaje osnovne karakteristike književnih junaka u kraćem narativnom umetničkom tekstu na nivou odlomka (na osnovu opisa, ponašanja, dijaloga) i razume odnose među likovima.</p> <p>SN.1.3.4. Normalnim tempom, tečno čita naglas kraći poznat tekst iz savremenog standardnog srpskog jezika pisan ćirilicom ili latinicom koji sadrži poznate gramatičke strukture i poznatu leksiku poštujući intonaciju srpske rečenice.</p> <p>SN.1.3.5. Razume osnovne informacije iz kraćeg teksta na osnovu kojih izvodi jednostavne zaključke.</p> <p>SN.1.3.6. Ume samostalno da napiše kratak tekst u skladu sa jezičkom i ortografskom normom;</p>	<p>SN.2.1.3. Upotrebljava potencijal za učtivo izražavanje želje; razume iskaze u kojima se upotrebljava prezent za budućnost i prošlost; razume značaj glagolskog vida za razlikovanje značenja u tipičnim slučajevima.</p> <p>SN.2.1.4. Pravilno upotrebljava padežne oblike u osnovnim sintaksičkim strukturama i primenjuje pravila kongruencije.</p> <p>SN.2.1.5. U glasnom čitanju poznatog teksta poštuje mesto akcenta u reči.</p> <p>SN.2.3.4. Čita naglas, s manjim zastajkivanjem, kraći nepoznat tekst pisan ćirilicom i latinicom koji sadrži poznate gramatičke strukture i poznatu leksiku; izražajno čita prethodno obrađeni dijaloški ili poetski tekst.</p> <p>SN.2.3.5. Razume tekst srednje dužine pisan ćirilicom i latinicom.</p> <p>SN.2.3.6. Piše, ćirilicom i latinicom, sastav od 8 do 15 rečenica u vezi sa obrađenim tekstovima i tematikom koja je predviđena programom, koristeći poznatu leksiku i uvežbavane gramatičke strukture, poštujući pravopisnu normu u tipičnim primerima.</p>	<p>SN.3.3.2. Čita tečno, uz poštovanje rečenične intonacije, ćiriličke i latiničke tekstove.</p> <p>SN.3.3.3. Razume govoreni i pisani tekst na nivou izvornog govornika, u skladu sa uzrastom.</p>
-------------	---	---	---

	<p>u pisanju izdvaja delove teksta (naslov, pasuse) i organizuje ih u smisaone celine (uvodni, središnji i završni deo teksta); poštuje sva pravopisna pravila koja su predviđena u obrazovnim standardima za kraj prvog ciklusa obrazovanja za predmet Srpski jezik.</p>		
Jezička kultura	<p>SN.1.1.2. Koristi osnovne rečenične modele: gramatički subjekat, prost i složen glagolski predikat, prost kopulativni predikat, pravi objekat, nepravi objekat uz najfrekventnije glagole, priloške odredbe i dopune; koristi osnovne vrste zavisnih rečenica (vremenske, namerne, uzročne, izrične, odnosne).</p> <p>SN.1.1.3. Koristi prezent, perfekat, futur I i imperativ u njihovim osnovnim značenjima.</p> <p>SN.1.1.4. Razume pojam padeža; prepoznaje pravilne padežne oblike i pokušava da ih upotrebi u pisanju i govoru.</p> <p>SN.1.2.1. Čita i razume jednostavnije narativne i dramske tekstove iz srpske književnosti koji su u skladu sa uzrastom (po potrebi jezički prilagođeni i dati na nivou odlomka); zna napamet kraće poetske tekstove; odgovara na pitanja koja započinju sa ko, šta, gde, kada.</p> <p>SN.1.2.2. Izvodi zaključke na osnovu pročitnog teksta (pitanja koja započinju sa kako, zašto); prepoznaje osnovne karakteristike književnih junaka u kraćem narativnom umetničkom tekstu na nivou odlomka (na osnovu opisa, ponašanja, dijaloga) i razume odnose među likovima.</p> <p>SN.1.3.4. Normalnim tempom, tečno čita naglas kraći poznat tekst iz savremenog standardnog srpskog jezika pisan ćirilicom ili latinicom koji sadrži poznate</p>	<p>SN.2.1.3. Upotrebljava potencijal za učtivo izražavanje želje; razume iskaze u kojima se upotrebljava prezent za budućnost i prošlost; razume značaj glagolskog vida za razlikovanje značenja u tipičnim slučajevima.</p> <p>SN.2.1.4. Pravilno upotrebljava padežne oblike u osnovnim sintaksičkim strukturama i primenjuje pravila kongruencije.</p> <p>SN.2.1.5. U glasnom čitanju poznatog teksta poštuje mesto akcenta u reči.</p> <p>SN.2.3.4. Čita naglas, s manjim zastajkivanjem, kraći nepoznat tekst pisan ćirilicom i latinicom koji sadrži poznate gramatičke strukture i poznatu leksiku; izražajno čita prethodno obrađeni dijaloški ili poetski tekst.</p> <p>SN.2.3.5. Razume tekst srednje dužine pisan ćirilicom i latinicom.</p> <p>SN.2.3.6. Piše, ćirilicom i latinicom, sastav od 8 do 15 rečenica u vezi sa obrađenim tekstovima i tematikom koja je predviđena programom, koristeći poznatu leksiku i uvežbavane gramatičke strukture, poštujući pravopisnu normu u tipičnim primerima.</p>	<p>SN.3.3.2. Čita tečno, uz poštovanje rečenične intonacije, ćiriličke i latiničke tekstove.</p> <p>SN.3.3.3. Razume govoreni i pisani tekst na nivou izvornog govornika, u skladu za uzrastom.</p>

	<p>gramatičke strukture i poznatu leksiku poštujući intonaciju srpske rečenice.</p> <p>SN.1.3.5. Razume osnovne informacije iz kraćeg teksta na osnovu kojih izvodi jednostavne zaključke.</p> <p>SN.1.3.6. Ume samostalno da napiše kratak tekst u skladu sa jezičkom i ortografskom normom; u pisanju izdvaja delove teksta (naslov, pasuse) i organizuje ih u smisaone celine (uvodni, središnji i završni deo teksta); poštuje sva pravopisna pravila koja su predviđena u obrazovnim standardima za kraj prvog ciklusa obrazovanja za predmet Srpski jezik.</p>		
--	--	--	--

NAČIN DIDAKTIČKO – METODIČKOG OSTVARIVANJA PROGRAMA

OBLAST/ TEMA	NAČIN DIDAKTIČKO – METODIČKOG OSTVARIVANJA PROGRAMA			AKTIVNOSTI UČENIKA
	Oblici rada	Metode i tehnike	Sredstva	
Jezič	individualni, frontalni, rad u paru	metoda izlaganja, metoda razgovora, metoda rada na tekstu, pisana metoda, metoda demonstracije	Čitanka, Gramatika, Radna sveska	čita, piše, upoređuje, zapaža, analizira, aktivno učestvuje u dijalogu, koriguje greške u izgovoru, usvaja nove pojmove, primenjuje stečena znanja na zadacima, zaključuje, sistematizuje
Književnost	individualni, frontalni, rad u paru, grupni	metoda izlaganja, metoda razgovora, metoda rada na tekstu, pisana metoda, metoda demonstracije	Čitanka, Gramatika, Radna sveska	čita, piše, upoređuje, zapaža, analizira, aktivno učestvuje u dijalogu, koriguje greške u izgovoru, usvaja nove pojmove, primenjuje stečena znanja na zadacima, zaključuje, sistematizuje
Jezička kultura	individualni, frontalni, rad u paru	metoda izlaganja, metoda razgovora, metoda rada na tekstu, pisana metoda, metoda demonstracije	Čitanka, Gramatika, Radna sveska	čita, piše, upoređuje, zapaža, analizira, aktivno učestvuje u dijalogu, koriguje greške u izgovoru, usvaja nove pojmove, primenjuje stečena znanja na zadacima, zaključuje, sistematizuje

Program dopunske nastave

Ciljevi dopunske nastave:

Cilj dopunske nastave jeste da se osigura da učenici steknu bazičnu jezičku pismenost i da napreduju ka realizaciji odgovarajućih Standarda obrazovnih postignuća, da se osposobe da rešavaju probleme i zadatke u novim i nepoznatim situacijama na osnovnom nivou, da izraze i obrazlože svoje mišljenje i da ovladaju srpskim jezikom u okviru predviđene jezičke i leksičke građe, da upoznaju elemente kulture naroda koji govore tim jezikom i osposobe se za sporazumevanje, druženje i zbližavanje sa pripadnicima većinskog naroda.

NASTAVNI PREDMET					
OBLAST / TEMA	BROJ ČASOVA	SADRŽAJI	OČEKIVANI ISHODI	MEĐUPREDMETNE KOMPETENCIJE	KORELACIJA
Jezik	2	- konstruisanje i uvežbavanje najosnovnijih modela prostih rečenica	- imenuje predmete i bića - u pismenom i usmenom iskazu upotrebljava proste rečenice	-uvažava sagovornika reagujući na ono što govori, a ne na njegovu ličnost;	Maternji jezik
Jezička kultura	2	- razume smisao govorenog teksta izgovorenog sporijim tempom o osobama, stvarima i aktivnostima koje su deo svakodnevnog života - sastavlja kraće rečenice - čita naglas kraći tekst - prenosi kratke informacije	- čita kratke narativne tekstove - u pismenom i usmenom iskazu upotrebljava proste rečenice	-uvažava sagovornika reagujući na ono što govori, a ne na njegovu ličnost;	Maternji jezik

Obrazovni standardi:

Sadržaji programa (nastavne teme)	Standardi		
	Osnovni nivo	Srednji nivo	Napredni nivo
Jezik	SN.1.1.1. Aktivno koristi leksički fond od 700 do 1.000 reči. SN.1.1.2. Koristi osnovne rečenične modele: gramatički		

	<p>subjekat, prost i složen glagolski predikat, prost kopulativni predikat, pravi objekat, nepravi objekat uz najfrekventnije glagole, priloške odredbe i dopune; koristi osnovne vrste zavisnih rečenica (vremenske, namerne, uzročne, izrične, odnosne).</p> <p>SN.1.1.5. Poznaje pravila kongruencije (predikata sa subjektom, atributa sa imenicom) i pokušava da ih primeni u pisanju i govoru.</p>		
Jezička kultura	<p>SN.1.3.1. Razume informacije bitne za zadovoljenje svakodnevnih životnih potreba (npr. u porodici, školi itd.); razume sadržaj kratkog kontinuiranog govorenog ili pisanog teksta (do 10 rečenica) saopštenog standardnim jezikom, izgovorenog razgovetno sporijim tempom, leksički, gramatički i tematski poznatog, prateći glavnu ideju u jednostavnoj svakodnevnoj komunikaciji i povezujući uzrok i posledicu.</p> <p>SN.1.3.2. Ume da u 5–8 logički povezanih jednostavnih rečenica opiše sebe i poznate osobe; da ispriča neki događaj; da saopšti svoje namere, želje, potrebe, molbu, izvinjenje, čestitanje, zahvalnost; daje jednostavne naloge, uz upotrebu odgovarajućih govornih činova.</p> <p>SN.1.3.3. Ume da prenese kratke informacije dobijene od drugih lica.</p> <p>SN.1.3.5. Razume osnovne informacije iz kraćeg teksta na osnovu kojih izvodi jednostavne zaključke.</p>		

NAČIN DIDAKTIČKO – METODIČKOG OSTVARIVANJA PROGRAMA

OBLAST/ TEMA	NAČIN DIDAKTIČKO – METODIČKOG OSTVARIVANJA PROGRAMA			AKTIVNOSTI UČENIKA
	Oblici rada	Metode i tehnike	Sredstva	
Jezik	individualni	metoda izlaganja, metoda razgovora, metoda rada na tekstu, pisana metoda, metoda demonstracije	Čitanka, Gramatika, Radna sveska	čita, piše, učestvuje u dijalogu, koriguje greške u izgovoru, usvaja nove pojmove
Jezička kultura	individualni	metoda izlaganja, metoda razgovora, metoda rada na tekstu, pisana metoda, metoda demonstracije	Čitanka, Gramatika, Radna sveska	čita, piše, učestvuje u dijalogu, koriguje greške u izgovoru, usvaja nove pojmove

Program dodatne nastave

Ciljevi dodatne nastave: Cilj dodatnog rada jeste da se osigura da učenici napreduju ka realizaciji odgovarajućih Standarda obrazovnih postignuća, da se osposobe da rešavaju probleme i zadatke u novim i nepoznatim situacijama, da izraze i obrazlože svoje mišljenje i diskutuju sa drugima, razviju motivisanost za učenje i zainteresovanost za predmetne sadržaje, kao i da ovladaju osnovnim zakonitostima srpskog književnog jezika na kojem će se usmeno i pismeno pravilno izražavati, da upoznaju.

NASTAVNI PREDMET					
OBLAST/ TEMA	BROJ ČASOVA	SADRŽAJI	OČEKIVANI ISHODI	MEĐUPREDMETNE KOMPETENCIJE	KORELACIJA
Morfologija	3	Osposobljavanje učenika za samostalno pismeno i usmeno izražavanje uz primenu i poštovanje pravopisne norme; sticanje, proširivanje, usvajanje i primenjivanje stečenih znanja o vrstama reči.	– razume i koristi predviđeni leksički fond; – razume i koristi gramatičku materiju usvajanu u prethodnim razredima; – razume značaj glagolskog vida za razlikovanje značenja u tipičnim slučajevima.	Učenik uočava strukturu gradiva tj. aktivno odvaja bitno od nebitnog. Efikasno koristi različite metode učenja. Razlikuje činjenice od stavova, verovanja i mišljenja. Uvažava sagovornika Izražava svoje stavove i mišljenja, osećanja i vrednosti na pozitivan i argumentovan način. Neguje kulturu dijaloga. Zna da je za razumevanje događaja i donošenje ispravnih odluka potrebno imati i pouzdane podatke. Podrazumeva sigurnu i kritičku upotrebu elektronskih medija u učenju, u slobodnom vremenu i komuniciranju. Pronalazi moguća rešenja . Upoređuje različita moguća rešenja. Aktivno sluša i postavlja relevantna pitanja.	Maternji jezik
Padeži	2	Osposobljavanje učenika za samostalno pismeno i usmeno izražavanje uz primenu i poštovanje pravopisne norme; sticanje,	– razume i koristi predviđeni leksički fond; – razume i koristi gramatičku materiju usvajanu u	Učenik uočava strukturu gradiva tj. aktivno odvaja bitno od nebitnog. Efikasno koristi različite metode učenja. Razlikuje činjenice od stavova, verovanja i mišljenja.	Maternji jezik

		<p>proširivanje, usvajanje i primenjivanje stečenih znanja o padežima.</p>	<p>prethodnim razredima;</p>	<p>Uvažava sagovornika Izražava svoje stavove i mišljenja, osećanja i vrednosti na pozitivan i argumentovan način. Neguje kulturu dijaloga. Zna da je za razumevanje događaja i donošenje ispravnih odluka potrebno imati i pouzdane podatke. Podrazumeva sigurnu i kritičku upotrebu elektronskih medija u učenju, u slobodnom vremenu i komuniciranju. Pronalazi moguća rešenja . Upoređuje različita moguća rešenja. Aktivno sluša i postavlja relevantna pitanja.</p>	
Sintaksa	2	<p>Osposobljavanje učenika za samostalno pismeno i usmeno izražavanje uz primenu i poštovanje pravopisne norme; sticanje, proširivanje, usvajanje i primenjivanje stečenih znanja o sintaksi.</p>	<p>– razume i koristi predviđeni leksički fond; – razume i koristi gramatičku materiju usvajanu u prethodnim razredima; – razume značaj glagolskog vida za razlikovanje značenja u tipičnim slučajevima.</p>	<p>Učenik uočava strukturu gradiva tj. aktivno odvaja bitno od nebitnog. Efikasno koristi različite metode učenja. Razlikuje činjenice od stavova, verovanja i mišljenja. Uvažava sagovornika Izražava svoje stavove i mišljenja, osećanja i vrednosti na pozitivan i argumentovan način. Neguje kulturu dijaloga. Zna da je za razumevanje događaja i donošenje ispravnih odluka potrebno imati i pouzdane podatke.</p>	Maternji jezik

				<p>Podrazumeva sigurnu i kritičku upotrebu elektronskih medija u učenju, u slobodnom vremenu i komuniciranju. Pronalazi moguća rešenja . Upoređuje različita moguća rešenja. Aktivno sluša i postavlja relevantna pitanja.</p>	
Pravopis	2	<p>Osposobljavanje učenika za samostalno pismeno i usmeno izražavanje uz primenu i poštovanje pravopisne norme; sticanje, proširivanje, usvajanje i primenjivanje stečenih iz pravopisa.</p>	<p>– razume i koristi predviđeni leksički fond; – razume i koristi gramatičku materiju usvajanu u prethodnim razredima; – razume značaj glagolskog vida za razlikovanje značenja u tipičnim slučajevima.</p>	<p>Učenik uočava strukturu gradiva tj. aktivno odvaja bitno od nebitnog. Efikasno koristi različite metode učenja. Razlikuje činjenice od stavova, verovanja i mišljenja. Uvažava sagovornika Izražava svoje stavove i mišljenja, osećanja i vrednosti na pozitivan i argumentovan način. Neguje kulturu dijaloga. Zna da je za razumevanje događaja i donošenje ispravnih odluka potrebno imati i pouzdane podatke. Podrazumeva sigurnu i kritičku upotrebu elektronskih medija u učenju, u slobodnom vremenu i komuniciranju. Pronalazi moguća rešenja . Upoređuje različita moguća rešenja. Aktivno sluša i postavlja relevantna pitanja.</p>	Maternji jezik

Obrazovni standardi:

Sadržaji programa (nastavne teme)	Standardi		
	Osnovni nivo	Srednji nivo	Napredni nivo
Morfologija	<p>SN.1.1.2. Koristi osnovne rečenične modele: gramatički subjekat, prost i složen glagolski predikat, prost kopulativni predikat, pravi objekat, nepravi objekat uz najfrekventnije glagole, priloške odredbe i dopune; koristi osnovne vrste zavisnih rečenica (vremenske, namerne, uzročne, izrične, odnosne).</p> <p>SN.1.1.3. Koristi prezent, perfekat, futur I i imperativ u njihovim osnovnim značenjima.</p> <p>SN.1.1.4. Razume pojam padeža; prepoznaje pravilne padežne oblike i pokušava da ih upotrebi u pisanju i govoru.</p> <p>SN.1.3.4. Normalnim tempom, tečno čita naglas kraći poznat tekst iz savremenog standardnog srpskog jezika pisan ćirilicom ili latinicom koji sadrži poznate gramatičke strukture i poznatu leksiku poštujući intonaciju srpske rečenice.</p> <p>SN.1.3.5. Razume osnovne informacije iz kraćeg teksta na osnovu kojih izvodi jednostavne zaključke.</p> <p>SN.1.3.6. Ume samostalno da napiše kratak tekst u skladu sa jezičkom i ortografskom normom; u pisanju izdvaja delove teksta (naslov, pasuse) i organizuje ih u smislaone celine (uvodni, središnji i završni deo teksta); poštuje sva pravopisna pravila koja su predviđena u obrazovnim standardima za kraj prvog ciklusa obrazovanja za predmet Srpski jezik.</p>	<p>SN.2.1.3. Upotrebljava potencijal za učtivo izražavanje želje; razume iskaze u kojima se upotrebljava prezent za budućnost i prošlost; razume značaj glagolskog vida za razlikovanje značenja u tipičnim slučajevima.</p> <p>SN.2.1.5. U glasnom čitanju poznatog teksta poštuje mesto akcenta u reči.</p> <p>SN.2.3.5. Razume tekst srednje dužine pisan ćirilicom i latinicom.</p> <p>SN.2.3.6. Piše, ćirilicom i latinicom, sastav od 8 do 15 rečenica u vezi sa obrađenim tekstovima i tematikom koja je predviđena programom, koristeći poznatu leksiku i uvežbavane gramatičke strukture, poštujući pravopisnu normu u tipičnim primerima.</p>	<p>SN.3.3.2. Čita tečno, uz poštovanje rečenične intonacije, ćiriličke i latiničke tekstove.</p> <p>SN.3.3.3. Razume govoreni i pisani tekst na nivou izvornog govornika, u skladu za uzrastom.</p>
Padeži	<p>SN.1.1.2. Koristi osnovne rečenične modele: gramatički subjekat, prost i složen glagolski</p>	<p>SN.2.1.4. Pravilno upotrebljava padežne oblike u osnovnim sintaksičkim</p>	<p>SN.3.3.2. Čita tečno, uz poštovanje</p>

	<p>predikat, prost kopulativni predikat, pravi objekat, nepravi objekat uz najfrekventnije glagole, priloške odredbe i dopune; koristi osnovne vrste zavisnih rečenica (vremenske, namerne, uzročne, izrične, odnosne).</p> <p>SN.1.1.4. Razume pojam padeža; prepoznaje pravilne padežne oblike i pokušava da ih upotrebi u pisanju i govoru.</p> <p>SN.1.3.4. Normalnim tempom, tečno čita naglas kraći poznat tekst iz savremenog standardnog srpskog jezika pisan ćirilicom ili latinicom koji sadrži poznate gramatičke strukture i poznatu leksiku poštujući intonaciju srpske rečenice.</p> <p>SN.1.3.5. Razume osnovne informacije iz kraćeg teksta na osnovu kojih izvodi jednostavne zaključke.</p> <p>SN.1.3.6. Ume samostalno da napiše kratak tekst u skladu sa jezičkom i ortografskom normom; u pisanju izdvaja delove teksta (naslov, pasuse) i organizuje ih u smisaone celine (uvodni, središnji i završni deo teksta); poštuje sva pravopisna pravila koja su predviđena u obrazovnim standardima za kraj prvog ciklusa obrazovanja za predmet Srpski jezik.</p>	<p>strukturama i primenjuje pravila kongruencije.</p> <p>SN.2.1.5. U glasnom čitanju poznatog teksta poštuje mesto akcenta u reči.</p> <p>SN.2.3.6. Piše, ćirilicom i latinicom, sastav od 8 do 15 rečenica u vezi sa obrađenim tekstovima i tematikom koja je predviđena programom, koristeći poznatu leksiku i uvežbavane gramatičke strukture, poštujući pravopisnu normu u tipičnim primerima.</p>	<p>rečenične intonacije, ćiriličke i latiničke tekstove.</p> <p>SN.3.3.3. Razume govoreni i pisani tekst na nivou izvornog govornika, u skladu za uzrastom.</p>
Sintaksa	<p>SN.1.1.2. Koristi osnovne rečenične modele: gramatički subjekat, prost i složen glagolski predikat, prost kopulativni predikat, pravi objekat, nepravi objekat uz najfrekventnije glagole, priloške odredbe i dopune; koristi osnovne vrste zavisnih rečenica (vremenske, namerne, uzročne, izrične, odnosne).</p> <p>SN.1.1.3. Koristi prezent, perfekat, futur I i imperativ u njihovim osnovnim značenjima.</p> <p>SN.1.1.4. Razume pojam padeža;</p>	<p>SN.2.1.5. U glasnom čitanju poznatog teksta poštuje mesto akcenta u reči.</p> <p>SN.2.3.4. Čita naglas, s manjim zastajkivanjem, kraći nepoznat tekst pisan ćirilicom i latinicom koji sadrži poznate gramatičke strukture i poznatu leksiku; izražajno čita prethodno obrađeni dijaloški ili poetski tekst.</p> <p>SN.2.3.5. Razume tekst srednje dužine pisan</p>	<p>SN.3.3.2. Čita tečno, uz poštovanje rečenične intonacije, ćiriličke i latiničke tekstove.</p> <p>SN.3.3.3. Razume govoreni i pisani tekst na nivou izvornog govornika, u</p>

	<p>prepoznaje pravilne padežne oblike i pokušava da ih upotrebi u pisanju i govoru.</p> <p>SN.1.3.4. Normalnim tempom, tečno čita naglas kraći poznat tekst iz savremenog standardnog srpskog jezika pisan ćirilicom ili latinicom koji sadrži poznate gramatičke strukture i poznatu leksiku poštujući intonaciju srpske rečenice.</p> <p>SN.1.3.5. Razume osnovne informacije iz kraćeg teksta na osnovu kojih izvodi jednostavne zaključke.</p> <p>SN.1.3.6. Ume samostalno da napiše kratak tekst u skladu sa jezičkom i ortografskom normom; u pisanju izdvaja delove teksta (naslov, pasuse) i organizuje ih u smisaone celine (uvodni, središnji i završni deo teksta); poštuje sva pravopisna pravila koja su predviđena u obrazovnim standardima za kraj prvog ciklusa obrazovanja za predmet Srpski jezik.</p>	<p>ćirilicom i latinicom.</p> <p>SN.2.3.6. Piše, ćirilicom i latinicom, sastav od 8 do 15 rečenica u vezi sa obrađenim tekstovima i tematikom koja je predviđena programom, koristeći poznatu leksiku i uvežbavane gramatičke strukture, poštujući pravopisnu normu u tipičnim primerima.</p>	<p>skladu za uzrastom.</p>
Pravopis	<p>SN.1.3.4. Normalnim tempom, tečno čita naglas kraći poznat tekst iz savremenog standardnog srpskog jezika pisan ćirilicom ili latinicom koji sadrži poznate gramatičke strukture i poznatu leksiku poštujući intonaciju srpske rečenice.</p> <p>SN.1.3.5. Razume osnovne informacije iz kraćeg teksta na osnovu kojih izvodi jednostavne zaključke.</p> <p>SN.1.3.6. Ume samostalno da napiše kratak tekst u skladu sa jezičkom i ortografskom normom; u pisanju izdvaja delove teksta (naslov, pasuse) i organizuje ih u smisaone celine (uvodni, središnji i završni deo teksta); poštuje sva pravopisna pravila koja su predviđena u obrazovnim standardima za kraj prvog ciklusa</p>	<p>SN.2.1.5. U glasnom čitanju poznatog teksta poštuje mesto akcenta u reči.</p> <p>SN.2.3.4. Čita naglas, s manjim zastajkivanjem, kraći nepoznat tekst pisan ćirilicom i latinicom koji sadrži poznate gramatičke strukture i poznatu leksiku; izražajno čita prethodno obrađeni dijaloški ili poetski tekst.</p> <p>SN.2.3.5. Razume tekst srednje dužine pisan ćirilicom i latinicom.</p> <p>SN.2.3.6. Piše, ćirilicom i latinicom, sastav od 8 do 15 rečenica u vezi sa obrađenim tekstovima i tematikom koja je predviđena programom, koristeći poznatu leksiku i uvežbavane gramatičke</p>	<p>SN.3.3.2. Čita tečno, uz poštovanje rečenične intonacije, ćiriličke i latiničke tekstove.</p> <p>SN.3.3.3. Razume govoreni i pisani tekst na nivou izvornog govornika, u skladu za uzrastom.</p>

	obrazovanja za predmet Srpski jezik.	strukture, poštujući pravopisnu normu u tipičnim primerima.	
--	--------------------------------------	---	--

NAČIN DIDAKTIČKO – METODIČKOG OSTVARIVANJA PROGRAMA

OBLAST/ TEMA	NAČIN DIDAKTIČKO – METODIČKOG OSTVARIVANJA PROGRAMA			AKTIVNOSTI UČENIKA
	Oblici rada	Metode i tehnike	Sredstva	
Morfologija	individualni	metoda izlaganja, metoda razgovora, metoda rada na tekstu, pisana metoda, metoda demonstracije	Čitanka, Gramatika, Radna sveska, Pravopis	čita, piše, upoređuje, zapaža, analizira, aktivno učestvuje u dijalogu, koriguje greške u izgovoru, usvaja nove pojmove, primenjuje stečena znanja na zadacima, zaključuje, sistematizuje
Padeži	individualni	metoda izlaganja, metoda razgovora, metoda rada na tekstu, pisana metoda, metoda demonstracije	Čitanka, Gramatika, Radna sveska, Pravopis	čita, piše, upoređuje, zapaža, analizira, aktivno učestvuje u dijalogu, koriguje greške u izgovoru, usvaja nove pojmove, primenjuje stečena znanja na zadacima, zaključuje, sistematizuje
Sintaksa	individualni	metoda izlaganja, metoda razgovora, metoda rada na tekstu, pisana metoda, metoda demonstracije	Čitanka, Gramatika, Radna sveska, Pravopis	čita, piše, upoređuje, zapaža, analizira, aktivno učestvuje u dijalogu, koriguje greške u izgovoru, usvaja nove pojmove, primenjuje stečena znanja na zadacima, zaključuje, sistematizuje
Pravopis	individualni	metoda izlaganja, metoda razgovora, metoda rada na tekstu, pisana metoda, metoda demonstracije	Čitanka, Gramatika, Radna sveska, Pravopis	čita, piše, upoređuje, zapaža, analizira, aktivno učestvuje u dijalogu, koriguje greške u izgovoru, usvaja nove pojmove, primenjuje stečena znanja na zadacima, zaključuje, sistematizuje

Nastavni predmet: SRPSKI KAO NEMATERNJI JEZIK

Cilj: Cilj učenja srpskog kao nematernjeg jezika jeste osposobljavanje učenika da vodi usmenu i pisanu komunikaciju sa govornicima srpskog kao maternjeg jezika radi kasnijeg punog uključivanja u život zajednice i ostvarivanja građanskih prava i dužnosti, kao i upoznavanje srpske kulturne baštine i razvijanje interkulturalnosti kao temeljne vrednosti demokratskog društva.

	Nedeljni fond časova	Godišnji fond časova
Redovna nastava	2	68

Dopunska nastava	6
Dodatna nastava	9

NASTAVNI PREDMET: SRPSKI KAO NEMATERNJI JEZIK

OBLAST/ TEMA	BROJ ČASOVA	SADRŽAJI	OČEKIVANI ISHODI	MEĐUPREDMETN E KOMPETENCIJE	KORELACIJA
JEZIK	26	<p>Oko 100–150 novih punoznačnih i pomoćnih reči, uključujući i osnovne pojmove iz školskih predmeta;</p> <p>Gramatički sadržaji iz prethodnih razreda (ponavljanje i uvežbavanje na poznatoj i novoj leksici);</p> <p>Nekongruentni atribut; Zavisne rečenice: vremenska (s veznicima kad, dok, čim, pre nego što), namerna (s predikatom u prezentu i potencijalu), izrična (s veznicima da, kako, što), odnosna, dopusna (s veznikom iako);</p> <p>Prezent za označavanje prošle i buduće radnje; Tvorba prideva izvedenih sufiksima -ski i -</p>	<p>– razume i koristi predviđeni leksički fond;</p> <p>– razume i koristi gramatičku materiju usvajanu u prethodnim razredima;</p> <p>– u govoru i pisanju uobličava složenije sintagme i koristi zavisne rečenice;</p> <p>– razume iskaze u kojima se upotrebljava prezent za budućnost i prošlost;</p>	<p>Kompetencija za učenje</p> <p>Odgovorno učešće u demokratskom društvu</p> <p>Estetička kompetencija</p> <p>Komunikacija</p> <p>Odgovoran odnos prema okolini</p> <p>Rad s podacima i informacijama</p> <p>Rešavanje problema</p> <p>Saradnja</p> <p>Digitalna kompetencija</p> <p>Odgovoran odnos prema zdravlju</p>	<p>Maternji jezik, Strani jezik</p>

		(i)ji			
KNJIŽEVNOST	24	<p>Narodna lirski obredna pesma po izboru</p> <p>Narodna epska pesma po izboru (adaptirani odlomak) Stevan Raičković: „Selidba” (odlomak) Jasminka Petrović: „Moja porodica” (odlomak iz romana „Ovo je najstrašnji dan u mom životu”)</p> <p>Milan Šipka: „Vežba” (iz knjige „Priče o rečima”) Dobrica Erić: „Vašar u Topoli” (odlomci) Jasminka Petrović: „Kroz trnje do zvezda” (odlomak iz knjige „Kaži teti ’Dobar dan’”)</p> <p>Stanislav Živković: „Čudesni život slike” (odlomak iz knjige „Život slika”) Milovan Vitezović: „Princ Rastko – Sveti Sava” (odlomak) Milutin Tasić: „Stevan Stojanović Mokranjac” (odlomak iz knjige „Srpski velikani umetnosti”) Gradimir</p>	<p>– savladane (već usvojene) sadržaje iz književnosti</p> <p>povezuje sa novim književnoumetničkim tekstovima i koristi ih u njihovom tumačenju;</p> <p>– uporedi sopstveni doživljaj književnog dela sa doživljajem svog druga, uz obrazloženje;</p> <p>– odabrana književna dela predviđena nastavnim programom</p> <p>lokalizuje u osnovne književne kontekste (usmena/autorska i lirski/epska/dramska književnost);</p> <p>– razume značaj dela velikih srpskih pisaca za srpsku kulturu;</p> <p>– upoređuje književnost na maternjem jeziku sa srpskom književnošću;</p> <p>– uočava bitne poetske elemente u strukturi književnoumetničkog teksta koristeći književnoteorijsko znanje stečeno na časovima maternjeg jezika;</p> <p>– obrazloži razlike između književnoumetničkog i neumetničkog teksta koji obrađuju iste/slične teme, likove i događaje;</p>	<p>Kompetencija za učenje</p> <p>Odgovorno učešće u demokratskom društvu</p> <p>Estetička kompetencija</p> <p>Komunikacija</p> <p>Odgovoran odnos prema okolini</p> <p>Rad s podacima i informacijama</p> <p>Rešavanje problema</p> <p>Saradnja</p> <p>Digitalna kompetencija</p> <p>Odgovoran odnos prema zdravlju</p>	<p>Maternji jezik,</p> <p>Strani jezik</p>

		<p>Stojković: „Jednostavnije ne može biti” Vesna Aleksić: odabrani kraći odlomci iz knjige „Kaljavi konj – priče iz slovenske mitologije” Izbor iz časopisa za mlade Konstruisani tekst o Đavoljoj varoši ili Vinči Po slobodnom izboru (u skladu sa interesovanjima učenika), nastavnik bira još dva teksta koja nisu na ovoj listi. Nastavnik bira 8 tekstova za obradu.</p>			
JEZIČKA KULTURA	18	<p>I. Lično predstavljanje: osnovne informacije o sebi – kratka biografija II. Porodica i ljudi u okruženju: ljudske vrline i mane III. Život u kući: održavanje stambenog prostora (krečenje, popravke), osnovni alati, oruđe; porodični izleti i putovanja, porodična okupljanja IV. Hrana i piće: pripremanje</p>	<p>– razume sadržaj jasno izgovorenog teksta o stvarima, osobama i aktivnostima iz svakodnevnog života; – razume sadržaj emisija elektronskih medija o poznatoj temi; – učestvuje u svakodnevnoj komunikaciji koristeći izraze u skladu sa govornom situacijom; govori o poznatim temama, postavlja pitanja, daje odgovore, samostalno izlaže u skladu sa predviđenim temama i sadržajima;</p>	<p>Kompetencija za učenje Odgovorno učešće u demokratskom društvu Estetička kompetencija Komunikacija Odgovoran odnos prema okolini Rad s podacima i informacijama Rešavanje problema Saradnja Digitalna kompetencija Odgovoran odnos prema zdravlju</p>	<p>Maternji jezik, Strani jezik</p>

	<p>hrane; zdrave navike u ishrani</p> <p>V. Odeća i obuća: estetska komponenta izgleda, nakit i modni detalji</p> <p>VI. Zdravlje: adolescencija, opasnosti od bolesti zavisnosti</p> <p>VII. Obrazovanje: mogućnosti daljeg školovanja, vrste srednjih škola, zanimanja; osnovni pojmovi iz hemije</p> <p>VIII. Priroda: ekologija, zaštita prirode; karakteristike i zanimljivosti pojedinih regija, nacionalni parkovi</p> <p>IX. Sport: aktuelne i tradicionalne sportske manifestacije; ponašanje na sportskim manifestacijama</p> <p>X. Kupovina: kupovina u specijalizovanim prodavnicama (prodavnica sportske opreme, knjižara...)</p> <p>XI. Naselja saobraćaj, javni i uslužni objekti: korišćenje javnog prevoza,</p>	<p>– čita i većim delom razume kraći nepoznat tekst pisan ćirilicom ili latinicom, tematski blizak njegovom interesovanju i uzrastu;</p> <p>– piše ćirilicom ili latinicom tekst do 15 rečenica na teme predviđene programom.</p>	
--	--	---	--

	<p>ponašanje u saobraćaju; muzej, galerija XII. Vreme: vremenski raspored nedeljnih aktivnosti XIII. Kultura, umetnost, mediji: spomenici kulture; značajni događaji iz kulturne prošlosti; internet i društvene mreže kao izvori informacija XIV. Komunikativni modeli: psihološka stanja i raspoloženja; davanje saveta</p>		
--	---	--	--

Obrazovni standardi:

Sadržaji programa (nastavne teme)	Standardi		
	Osnovni i nivo	Srednji nivo	Napredni nivo
JEZIK		<p>SN.2.1.1. Aktivno koristi leksički fond od 1.000 do 1.400 reči uključujući osnovne pojmove iz školskih predmeta, a pasivni fond mu dozvoljava da razume govor vršnjaka maternjih govornika. SN.2.1.2. U govoru i pisanju uobličava složenije sintagme i koristi zavisne rečenice (uvedene veznicima i najfrekventnijim vezničkim spojevima). SN.2.1.3. Upotrebljava potencijal za učtivo izražavanje želje; razume iskaze u kojima se upotrebljava prezent za budućnost i prošlost; razume značaj glagolskog vida za</p>	<p>SN.3.3.2. Čita tečno, uz poštovanje rečenične intonacije, ćiriličke i latiničke tekstove. SN.3.3.3. Razume govoreni i pisani tekst na nivou izvornog govornika, u skladu za uzrastom.</p>

	<p>razlikovanje značenja u tipičnim slučajevima.</p> <p>SN.2.1.4. Pravilno upotrebljava padežne oblike u osnovnim sintaksičkim strukturama i primenjuje pravila kongruencije.</p> <p>SN.2.1.5. U glasnom čitanju poznatog teksta poštuje mesto akcenta u reči.</p> <p>SN.2.3.1. Razume sadržaj jasnog standardnog kazivanja normalnim tempom o stvarima, osobama i aktivnostima koje su deo svakodnevnog života i sadržaj emisija elektronskih medija o poznatoj temi.</p> <p>SN.2.3.2. Pravilno upotrebljava osnovne strukture u svakodnevnoj komunikaciji u funkciji uljudnog obraćanja i oslovljavanja, traženja dopuštenja i iskazivanja stava.</p> <p>SN.2.3.5. Razume tekst srednje dužine pisan ćirilicom i latinicom.</p> <p>SN.2.3.6. Piše, ćirilicom i latinicom, sastav od 8 do 15 rečenica u vezi sa obrađenim tekstovima i tematikom koja je predviđena programom, koristeći poznatu leksiku i uvežbavane gramatičke strukture, poštujući pravopisnu normu u tipičnim primerima.</p>	
KNJIŽEVNOST	<p>SN.2.1.1. Aktivno koristi leksički fond od 1.000 do 1.400 reči uključujući osnovne pojmove iz školskih predmeta, a pasivni fond mu dozvoljava da razume govor vršnjaka maternjih govornika.</p> <p>SN.2.1.2. U govoru i pisanju uobličava složenije sintagme i koristi zavisne rečenice (uvedene veznicima i najfrekventnijim vezničkim spojevima).</p>	<p>SN.3.2.2. Razume veze među događajima u odabranom književnoumetničkom tekstu i ume da ga prepriča; stvara plan teksta i imenuje delove plana, uvažavajući strukturu književnog dela koje čita.</p> <p>SN.3.2.3. Razlikuje autora književnoumetničkog dela od naratora, dramskog lica ili lirskog subjekta; određuje karakteristične osobine, izgled i postupke likova u književnoumetničkom delu i izvodi složenije zaključke na osnovu</p>

	<p>SN.2.1.3. Upotrebljava potencijal za učtivo izražavanje želje; razume iskaze u kojima se upotrebljava prezent za budućnost i prošlost; razume značaj glagolskog vida za razlikovanje značenja u tipičnim slučajevima.</p> <p>SN.2.1.4. Pravilno upotrebljava padežne oblike u osnovnim sintaksičkim strukturama i primenjuje pravila kongruencije.</p> <p>SN.2.1.5. U glasnom čitanju poznatog teksta poštuje mesto akcenta u reči.</p> <p>SN.2.2.1. Tumači odabrana dela različitih književnih žanrova koristeći književnoteorijsko znanje stečeno na časovima maternjeg jezika: bajku i basnu, autorsku pripovetku, lirsku pesmu, biografiju, autobiografiju, dnevnik i putopis; ume da odredi temu, glavni događaj i vreme i mesto dešavanja radnje i da izdvoji likove (koji su nosioci radnje) u odabranom (jezički prilagođenom) književnoumetničkom tekstu; prepoznaje rimu, stih i strofu u lirskoj pesmi.</p> <p>SN.2.2.2. Uz pomoć rečnika čita i razume šaljive narodne priče, narodne pesme i prilagođene izborne književnoumetničke i književnonaučne tekstove.</p> <p>SN.2.2.3. Ume da prepriča kraći narativni književnoumetnički tekst (prema zadatom planu) uz isticanje bitnih pojedinosti.</p> <p>SN.2.3.1. Razume sadržaj jasnog standardnog kazivanja normalnim tempom o stvarima, osobama i aktivnostima koje su deo svakodnevnog života i sadržaj emisija elektronskih</p>	<p>pročitano teksta (način, uzrok, posledica); razlikuje književnoumetnički tekst od neumetničkog teksta koji obrađuje iste/slične teme, likove i događaje; uočava osnovne elemente strukture književnoumetničkog dela: tema, motiv; radnja, vreme i mesto radnje; razlikuje pripovedanje u 1. i pripovedanje u 3. licu; uočava opisivanje, vrste opisa; uočava monolog i dijalog.</p> <p>SN.3.3.2. Čita tečno, uz poštovanje rečenične intonacije, ćirilice i latiničke tekstove.</p> <p>SN.3.3.3. Razume govoreni i pisani tekst na nivou izvornog govornika, u skladu za uzrastom.</p>
--	--	---

	<p>medija o poznatoj temi.</p> <p>SN.2.3.2. Pravilno upotrebljava osnovne strukture u svakodnevnoj komunikaciji u funkciji uljudnog obraćanja i oslovljavanja, traženja dopuštenja i iskazivanja stava.</p> <p>SN.2.3.3. Govori o poznatim temama uz potpitanja i podsticaj sagovornika poštujući fonetska i prozodijska pravila; govori o različitim temama jednostavnim jezičkim izrazima; samostalno izlaže kratak tekst na poznatu temu (lično iskustvo, događaj iz školskog života i sl.), uz prethodnu pripremu.</p> <p>SN.2.3.4. Čita naglas, s manjim zastajkivanjem, kraći nepoznat tekst pisan ćirilicom i latinicom koji sadrži poznate gramatičke strukture i poznatu leksiku; izražajno čita prethodno obrađeni dijaloški ili poetski tekst.</p> <p>SN.2.3.5. Razume tekst srednje dužine pisan ćirilicom i latinicom.</p> <p>SN.2.3.6. Piše, ćirilicom i latinicom, sastav od 8 do 15 rečenica u vezi sa obrađenim tekstovima i tematikom koja je predviđena programom, koristeći poznatu leksiku i uvežbavane gramatičke strukture, poštujući pravopisnu normu u tipičnim primerima.</p>	
<p>JEZIČKA KULTURA</p>	<p>SN.2.1.1. Aktivno koristi leksički fond od 1.000 do 1.400 reči uključujući osnovne pojmove iz školskih predmeta, a pasivni fond mu dozvoljava da razume govor višnjaka maternjih govornika.</p> <p>SN.2.1.2. U govoru i pisanju uobličava složenije sintagme i koristi zavisne rečenice</p>	<p>SN.3.3.2. Čita tečno, uz poštovanje rečnične intonacije, ćiriličke i latiničke tekstove.</p> <p>SN.3.3.3. Razume govoreni i pisani tekst na nivou izvornog govornika, u skladu za uzrastom.</p>

	<p>(uvedene veznicima i najfrekventnijim vezničkim spojevima).</p> <p>SN.2.1.3. Upotrebljava potencijal za učtivo izražavanje želje; razume iskaze u kojima se upotrebljava prezent za budućnost i prošlost; razume značaj glagolskog vida za razlikovanje značenja u tipičnim slučajevima.</p> <p>SN.2.1.4. Pravilno upotrebljava padežne oblike u osnovnim sintaksičkim strukturama i primenjuje pravila kongruencije.</p> <p>SN.2.1.5. U glasnom čitanju poznatog teksta poštuje mesto akcenta u reči.</p> <p>SN.2.3.1. Razume sadržaj jasnog standardnog kazivanja normalnim tempom o stvarima, osobama i aktivnostima koje su deo svakodnevnog života i sadržaj emisija elektronskih medija o poznatoj temi.</p> <p>SN.2.3.2. Pravilno upotrebljava osnovne strukture u svakodnevnoj komunikaciji u funkciji uljudnog obraćanja i oslovljavanja, traženja dopuštenja i iskazivanja stava.</p> <p>SN.2.3.5. Razume tekst srednje dužine pisan ćirilicom i latinicom.</p> <p>SN.2.3.6. Piše, ćirilicom i latinicom, sastav od 8 do 15 rečenica u vezi sa obrađenim tekstovima i tematikom koja je predviđena programom, koristeći poznatu leksiku i uvežbavane gramatičke strukture, poštujući pravopisnu normu u tipičnim primerima.</p>	
--	--	--

NAČIN DIDAKTIČKO – METODIČKOG OSTVARIVANJA PROGRAMA

OBLAST/	NAČIN DIDAKTIČKO – METODIČKOG OSTVARIVANJA PROGRAMA	AKTIVNOSTI
---------	---	------------

TEMA	Oblici rada	Metode i tehnike	Sredstva	UČENIKA
JEZIK	individualni, frontalni, grupni, rad u parovima	dijaloška, monološka, tekst-metoda, pisana demonstrativna	Čitanka, Gramatika, Radna sveska	<ul style="list-style-type: none"> - sluša, - čita, - piše, - upoređuje, - zapaža, - analizira, - aktivno učestvuje u dijalogu, - usvaja nove pojmove, -primenjuje stečena znanja na zadacima, - zaključuje, - sistematizuje
KNJIŽEVNOST	individualni, frontalni, grupni, rad u parovima	dijaloška, monološka, tekst-metoda, pisana demonstrativna	Čitanka, Gramatika, Radna sveska	<ul style="list-style-type: none"> - sluša, - čita, - piše, - upoređuje, - zapaža, - analizira, - aktivno učestvuje u dijalogu, - usvaja nove pojmove, -primenjuje stečena znanja na zadacima, - zaključuje, - sistematizuje
JEZIČKA KULTURA	individualni, frontalni, grupni, rad u parovima	dijaloška, monološka, tekst-metoda, pisana demonstrativna	Čitanka, Gramatika, Radna sveska	<ul style="list-style-type: none"> - sluša, - čita, - piše, - upoređuje, - zapaža, - analizira, - aktivno učestvuje u dijalogu, - usvaja nove pojmove, -primenjuje stečena znanja na zadacima, - zaključuje, - sistematizuje

Program dopunske nastave

Cilj dopunske nastave jeste da se osigura da učenici steknu bazičnu jezičku pismenost i da napreduju ka realizaciji odgovarajućih Standarda obrazovnih postignuća, da se osposobe da rešavaju probleme i zadatke u novim i nepoznatim situacijama na osnovnom nivou, da izraze i obrazlože svoje mišljenje i da ovladaju srpskim jezikom u okviru predviđene jezičke i leksičke

građe, da upoznaju elemente kulture naroda koji govore tim jezikom i osposobe se za sporazumevanje, druženje i zbližavanje sa pripadnicima većinskog naroda. Zadaci dopunske nastave su usmereni na stvaranje raznovrsnih mogućnosti da kroz različite sadržaje i oblike rada tokom dopunske nastave svrha, ciljevi i zadaci obrazovanja, kao i ciljevi nastave srpskog jezika budu realizovani na osnovnom nivou, da učenici usvajaju pravilan izgovor i intonaciju pri usmenom izražavanju i čitanju, da učenici savladaju osnove pravopisa radi korektnog pismenog izražavanja u granicama usvojenih jezičkih struktura i leksike, da upoznaju elementarne zakonitosti srpskog jezika, upoznavanje jezičkih pojava i pojmova, ovladavanje normativnom gramatikom i stilskim mogućnostima srpskog jezika.

NASTAVNI PREDMET					
OBLAST/ TEMA	BROJ ČASOVA	SADRŽAJI	OČEKIVANI ISHODI	MEĐUPREDMETNE KOMPETENCIJE	KORELACIJA
JEZIK	3	Oko 100–150 novih punoznačnih i pomoćnih reči, uključujući i osnovne pojmove iz školskih predmeta; Gramatički sadržaji iz prethodnih razreda (ponavljanje i uvežbavanje na poznatoj i novoj leksici);	- razume i koristi predviđeni leksički fond; – razume i koristi gramatičku materiju usvajanu u prethodnim razredima;	Kompetencija za učenje Odgovorno učešće u demokratskom društvu Komunikacija Odgovoran odnos prema okolini	Maternji jezik
JEZIČKA KULTURA	3	Lično predstavljanje: osnovne informacije o sebi – kratka biografija Porodica i ljudi u okruženju: ljudske vrline i mane Život u kući: održavanje stambenog prostora (krećenje, popravke), osnovni alati, oruđe; porodični izleti	- učestvuje u svakodnevnoj komunikaciji koristeći izraze u skladu sa govornom situacijom; - govori o poznatim temama, postavlja pitanja, daje odgovore, samostalno izlaže u skladu sa predviđenim temama i sadržajima	Kompetencija za učenje Odgovorno učešće u demokratskom društvu Komunikacija Odgovoran odnos prema okolini	Maternji jezik

		i putovanja, porodična okupljanja Hrana i piće: pripremanje hrane; zdrave navike u ishrani			

Obrazovni standardi:

Sadržaji programa (nastavne teme)	Standardi		
	Osnovni nivo	Srednji nivo	Napredni nivo
JEZIK		SN.2.3.3. Govori o poznatim temama uz potpitanja i podsticaj sagovornika poštujući fonetska i prozodijska pravila; govori o različitim temama jednostavnim jezičkim izrazima; samostalno izlaže kratak tekst na poznatu temu (lično iskustvo, događaj iz školskog života i sl.), uz prethodnu pripremu. SN.2.3.4. Čita naglas, s manjim zastajkivanjem, kraći nepoznat tekst pisan ćirilicom i latinicom koji sadrži poznate gramatičke strukture i poznatu leksiku; izražajno čita prethodno obrađeni dijaloški ili poetski tekst. SN.2.3.5. Razume tekst srednje dužine pisan ćirilicom i latinicom.	
JEZIČKA KULTURA		SN.2.3.3. Govori o poznatim temama uz potpitanja i podsticaj sagovornika poštujući fonetska i prozodijska pravila; govori o različitim temama jednostavnim jezičkim izrazima; samostalno izlaže kratak tekst na poznatu temu (lično iskustvo, događaj iz školskog života i sl.), uz prethodnu pripremu. SN.2.3.4. Čita naglas, s manjim zastajkivanjem, kraći nepoznat tekst pisan ćirilicom i latinicom koji sadrži poznate gramatičke strukture i poznatu leksiku; izražajno čita prethodno obrađeni dijaloški ili poetski tekst. SN.2.3.5. Razume tekst srednje dužine pisan ćirilicom i latinicom.	

NAČIN DIDAKTIČKO – METODIČKOG OSTVARIVANJA PROGRAMA

OBLAST/ TEMA	NAČIN DIDAKTIČKO – METODIČKOG OSTVARIVANJA PROGRAMA			AKTIVNOSTI UČENIKA
	Oblici rada	Metode i tehnike	Sredstva	
JEZIK	Individualni	dijaloška, monološka, tekst-metoda, pisana	Čitanka, Gramatika,	- sluša, - čita,

		demonstrativna	Radna sveska	- piše - ponavlja - usvaja postojeće sadržaje
JEZIČKA KULTURA	Individualni	dijaloška, monološka, tekst-metoda, pisana demonstrativna	Čitanka, Gramatika, Radna sveska	- sluša, - čita, - piše - ponavlja - usvaja postojeće sadržaje

Program dodatne nastave

Cilj dodatnog rada jeste da se osigura da učenici napreduju ka realizaciji odgovarajućih Standarda obrazovnih postignuća, da se osposobe da rešavaju probleme i zadatke u novim i nepoznatim situacijama, da izraze i obrazlože svoje mišljenje i diskutuju sa drugima, razviju motivisanost za učenje i zainteresovanost za predmetne sadržaje, kao i da ovladaju osnovnim zakonitostima srpskog književnog jezika na kojem će se usmeno i pismeno pravilno izražavati, da upoznaju.

Zadaci dodatnog rada su usmereni na stvaranje raznovrsnih mogućnosti da kroz različite sadržaje i oblike rada tokom nastave srpskog jezika svrha, ciljevi i zadaci obrazovanja, kao i ciljevi nastave srpskog jezika budu u punoj meri realizovani i da se učenici osposobe za proširivanje znanja i usvajanje nastavnih programskih sadržaja na naprednom nivou, kao i obnavljanje, utvrđivanje i sistematizovanje znanja o gramatičkim kategorijama, jezičkim pojavama i pojmovima, negovanje i razvijanje jezičke kulture učenika,

aktivno učestvovanje u osmišljenim aktivnostima, podsticanje svesne aktivnosti i misaonog osamostaljivanja učenika, uvažavanje situacione uslovljenosti jezičkih pojava, negovanje kritičnosti i samokritičnosti kod učenika, podsticanje istraživačkog duha i radoznalosti, razvijanje logičkog razmišljanja, negovanje ljubavi prema srpskom jeziku, praktično primenjivanje naučenog.

NASTAVNI PREDMET					
OBLAST / TEMA	BROJ ČASOVA	SADRŽAJI	OČEKIVANI ISHODI	MEĐUPREDMETNE KOMPETENCIJE	KORELACIJA
JEZIK	9	Oko 100–150 novih punoznačnih i pomoćnih reči, uključujući i osnovne pojmove iz školskih predmeta; Gramatički sadržaji iz prethodnih razreda (ponavljanje i uvežbavanje na poznatoj i novoj leksici); Nekongruentni atribut; Zavisne rečenice:	– razume i koristi predviđeni leksički fond; – razume i koristi gramatičku materiju usvajanu u prethodnim razredima; – u govoru i pisanju uobličava složenije	Kompetencija za učenje Odgovorno učešće u demokratskom društvu Estetička kompetencija Komunikacija Odgovorani odnos prema okolini Rad s podacima i informacijama Rešavanje problema Saradnja Digitalna kompetencija	Maternji jezik, Strani jezik, Informatika

	vremenska (s veznicima kad, dok, čim, pre nego što), namerna (s predikatom u prezentu i potencijalu), izrična (s veznicima da, kako, što), odnosna, dopusna (s veznikom iako); Prezent za označavanje prošle i buduće radnje; Tvorba prideva izvedenih sufiksima -ski i -(i)ji	sintagme i koristi zavisne rečenice; – razume iskaze u kojima se upotrebljava prezent za budućnost i prošlost;	Odgovoran odnos prema zdravlju
--	--	---	--------------------------------

Obrazovni standardi:

Sadržaji programa (nastavne teme)	Standardi		
	Osnovni nivo	Srednji nivo	Napredni nivo
JEZIK			SN.3.3.2. Čita tečno, uz poštovanje rečenične intonacije, ćirilčke i latiničke tekstove. SN.3.3.3. Razume govoreni i pisani tekst na nivou izvornog govornika, u skladu za uzrastom

NAČIN DIDAKTIČKO – METODIČKOG OSTVARIVANJA PROGRAMA

OBLAST / TEMA	NAČIN DIDAKTIČKO – METODIČKOG OSTVARIVANJA PROGRAMA			AKTIVNOSTI UČENIKA
	Oblici rada	Metode i tehnike	Sredstva	
JEZIK	individualni, frontalni,	dijaloška, monološka, tekst-metoda, pisana demonstrativna	Čitanka, Gramatika, Radna sveska	<ul style="list-style-type: none"> - sluša, - čita, - piše, - upoređuje, - zapaža, - analizira, - aktivno učestvuje u dijalogu, - usvaja nove pojmove, - primenjuje stečena znanja na zadacima, - zaključuje, - sistematizuje

4. STRANI JEZIK - ENGLLESKI JEZIK

ENGLISKI JEZIK – 5. RAZRED

NASLOV: ENGLISH PLUS 1, Second edition (Udžbenik i radna sveska za 5. razred osnovne škole)

AUTOR(I): Udžbenik - Ben Wetz, Radna sveska – Janet Hardy Gould

IZDAVAČ: Novi Logos, Beograd, Srbija u saradnji sa Oxford University Press – om, Oksford, Velika Britanija, 2018.

BROJ I NAZIV TEME/OBLASTI (Komunikativne funkcije)	ISHODI	NASTAVNI SADRŽAJI I OPERATIVNI ZADACI	Broj časova po temi	Obrada	Ostali tipovi
	Po završenoj temi/oblasti učenici su u stanju da u usmenoj i pismenoj komunikaciji:	Učenici u usmenoj i pismenoj komunikaciji uče i uvežbavaju:			
1. Starter unit Uvodna tema Izražavanje interesovanja, dopadanja i nedopadanja; izražavanje pripadanja i posedovanja; iskazivanje prostornih odnosa; opisivanje karakteristika predmeta.	- razumeju i reaguju na jednostavnije iskaze koji se odnose na opisivanje interesovanja i hobije, dopadanje i nedopadanje; - opišu svoja i tuđa interesovanja i hobije, dopadanje i nedopadanje; - razumeju i formulišu jednostavnije izraze koji se odnose na posedovanje i pripadnost; - pitaju i kažu šta neko ima / nema i čije je nešto; - razumeju jednostavnija pitanja koja se odnose na prostorne odnose i odgovore na njih; opisu prostorne odnose jednostavnim,	Reči i izraze koji se odnose na teme; jezičke sadržaje – I like/don't like..., I'm into..., He's good at..., My favourite is/are...(Present Simple – to be); My mum is interested in... Our parents like books. (Possessive adjectives); Are these your goloves? No, they're not mine. Whose is this sleeping bag? It's hers. (Possessive pronouns); ...the teacher's mobile, Harry's bag, Harry and Eva's desks, the students' chairs (Saxon Genitive); Have you got a present for dad? Yes, I've got a nice book about cooking. (Have got) Where's the bag? It's on the chair (Prepositions of place – in, on, under, behind, opposite...); This/that photo isn't very nice. These/those books are interesting. (Demonstrative pronouns); kratke tekstove i dijaloge koji se odnose na teme (slušaju, čitaju, govore i pišu); sličnosti i razlike u kulturama.	5	2	3

	<p>vezanim iskazima; - razumeju jednostavniji opis predmeta i opišu njihove karakterisitke koristeći jednostavna jezička sredstva; - razumeju sličnosti i razlike u interesovanjima i školskom životu dece u zemljama ciljne kulture i kod nas.</p>				
<p>2. Towns and cities Gradovi i velegradovi Opisivanje mesta; izražavanje količina; iskazivanje prostornih odnosa – orijentacija u prostoru.</p>	<p>- razumeju jednostavne opise mesta; - opišu mesta koristeći jednostavna jezička sredstva; - uporede i opišu karakterisitke mesta; - razumeju jednostavnije izraze koji se odnose na količinu nečega; pitaju i kažu koliko nečega ima/nema koristeći jednostavnija jezička sredstva; - razumeju jednostavnija pitanja koja se odnose na prostorne odnose i orijentaciju u prostoru i odgovore na njih; opišu prostorne odnose jednostavnim, vezanim iskazima; - razumeju i poštuju pravila</p>	<p>Reči i izraze koji se odnose na temu; jezičke sadržaje – There’s/isn’t a restaurant here. Is there a sports centre? Are there any five-star hotels? There are five swimming pools and an exciting sports area...Nelson’s Column is a tall monument in the middle of Trafalgar Square (Is/Are there...? How many...? the indefinite articles a/an); Emma thinks that the shopping centre is cleaner than the park. Buses are more dangerous than bikes. Gino’s pizzas are bigger and better. (Comparative adjectives) Excuse me. Is there a bus station here?Look at the map. We are here. How far is it from here? It’s about five minutes on foot. Thank you for your help. You’re welcome. kratke tekstove i dijaloge koji se odnose na teme (slušaju, čitaju, govore i pišu); sličnosti i razlike u kulturama.</p>	6	2	4

	učtive komunikacije; - poznaju veće gradove (London, Edinburg) u zemljama ciljne kulture (VB).				
--	---	--	--	--	--

3. Test 1 Komunikativne funkcije iz prethodne dve teme - kombinovano	Ishodi iz prethodne dve teme – kombinovano.	Leksiku i jezičke strukture koje se odnose na temu i navedene komunikativne funkcije, a koje su se radile u prethodne dve teme; veštine slušanja, govora, čitanja i pisanja, kao i znanja o jeziku.	2	/	2
4. Days Dani Opisivanje događaja u sadašnjosti; iskazivanje interesovanja, planova i predloga.	- razumeju jednostavne tekstove kojima se opisuju stalne, uobičajene radnje u sadašnjosti; razmene informacije koje se donose na datu komunikativnu situaciju; opišu stalne i uobičajene aktivnosti u nekoliko vezanih iskaza; - razumeju jednostavne iskaze koji se odnose na interesovanja, planove i predloge i reaguju na njih; razmene jednostavne iskaze u vezi sa tuđim interesovanjima, planovima i predlozima; saopšte šta njih ili nekog drugog zanima, odnosno šta oni ili neko drugi planiraju ili predlažu; - razumeju i opisuju sličnosti i razlike u načinu života u zemljama ciljne kulture i kod nas; - razumevanje razlika u časovnim zonama; - razumeju i opisuju važnije događaje u zemljama ciljne kulture.	Reči i izraze koji se odnose na temu; jezičke sadržaje –I never have breakfast. I go to school by bike or on foot. People in Australia get up when you go to bed. 10 p.m. in London = 6 a.m. in Sidney. In the USA most children go to school by bus. British students usually have lunch at school. Her older daughter studies a lot. My dad doesn't go to work by car. Does he watch TV in the evening? Who do you see at the weekend? What do you want? (The Present Simple Tense – all forms + adverbs of frequency) What about... Let's go to the... What's on? I like the sound of... kratke tekstove i dijaloge koji se odnose na teme (slušaju, čitaju, govore i pišu); sličnosti i razlike u kulturama.	7	3	4

<p>5. Cumulative review 1 Kumulativno ponavljanje 1 Opisivanje mesta</p>	<p>- razumeju jednostavan opis mesta; - opisuju mesta i njihove znamenitosti u nekoliko vezanih iskaza koristeći poznata jezička sredstva; - poznaje veće gradove zemalja ciljne kulture (grad Čester i njegove znamenitosti).</p>	<p>Opisivanje mesta – lokacija i znamenitosti; jezičke sadržaje koji su se radili u temama 1, 2 i 4.</p>	1	/	1
<p>6. Wild life Svet divljine Opisivanje pojava i karakteristika bića; opisivanje opštih sposobnosti; izricanje dozvola i zabrana.</p>	<p>- razumeju jednostavniji opis životinja i pojava; - uporede i opišu pojave i karakteristike životinja koristeći jednostavnija jezička sredstva; opišu pojave i karakteristike životinja koristeći jednostavnija jezička sredstva; -razumeju jednostavnije tekstove u kojima se opisuju sposobnosti; razmene informacije koje se odnose na datu komunikativnu situaciju; izraze sposobnosti koristeći nekoliko vezanih iskaza; -razumeju i reaguju na jednostavnije dozvole i zabrane; razmene jednostavnije informacije koje se odnose na dozvole i zabrane. - razumeju i poštuju pravila učtive komunikacije; - poznaju značajnija mesta i životinjski svet jedne od zemalja ciljne kulture (Kanade).</p>	<p>Reči i izraze koji se odnose na temu; jezičke sadržaje –What do you think it is? It looks like... It sounds like...Does an ostrich live in the water or on land? It's got wings. It eats other animals. (The Present Simple Tense for general truths + most frequently used state verbs, Have got) It's bigger/smaller than a dog. The blobfish isn't the most beautiful fish on the planet. (Superlative adjectives); How many months can a camel live without water? How far can an eagle see? It can see a samll animal from a distance of one kilometre. Can you swim 25 metres? Yes, I can. No, I can't. (Can for ability; questions with How far/long...); Is it OK if I...? No, I'm afraid you can't. Can I...? (Can for permissions); kratke tekstove i dijaloge koji se odnose na teme (slušaju, čitaju, govore i pišu); sličnosti i razlike u kulturama.</p>	7	2,5	4,5
<p>7. The first written test in English Prvi pismeni zadatak</p>	<p>- opišu stalne, uobičajene događaje / aktivnosti koristeći nekoliko vezanih iskaza;</p>	<p>Leksiku i jezičke strukture koje se odnose na temu i navedene komunikativne funkcije, a koje su se radile u temama 4, 5 i 6; zadatke</p>	3	0	3

<p>Opisivanje događaja u sadašnjosti; opisivanje pojava i karakteristika bića.</p>	<p>- razumeju i reaguju na jednostavnije iskaze koji se odnose na interesovanja i izražavanje dopadanja i nedopadanja; - opisu svoja i tuđa interesovanja i izraze dopadanje i nedopadanje uz jednostavno obrazloženje; - razumeju jednostavniji opis životinja i pojava; - uporede i opisu pojave i karakteristike životinja koristeći jednostavnija jezička sredstva; opisu pojave i karakteristike životinja koristeći jednostavnija jezička sredstva;</p>	<p>slušanja, čitanja i vođenog pisanja.</p>			
<p>8. Learning world Svet učenja Opisivanje bića, predmeta i mesta; izražavanje mišljenja/interesovanja/dopadanja/nedopadanja; opisivanje događaja u sadašnjosti.</p>	<p>- razumeju jednostavniji opis bića, predmeta i mesta; - uporede i opisu predmete i mesta koristeći jednostavnija jezička sredstva; opisu bića, predmete i mesta koristeći jednostavnija jezička sredstva; - razumeju jednostavne iskaze koji se odnose na izražavanje mišljenja/interesovanja/dopadanja/ nedopadanja; razmenjuju i formulišu jednostavne iskaze kojima se izražavaju mišljenja/interesovanja/dopadanja/nedopadanja; - razumeju jednostavne tekstove kojima se opisuju stalne/uobičajene i trenutne radnje; razmene informacije koje se donose na datu komunikativnu situaciju; opisu stalne/uobičajene i trenutne aktivnosti u</p>	<p>Reči i izraze koji se odnose na temu; jezičke sadržaje –Our teacher isn't very strict. Do you think that our history book is interesting? Eaton college is one of the most expensive private schools, and it looks like... This is a geography class in Bangladesh. I am really good at maths. I enjoy... I prefer... I'm OK at... We are having a dance calss and it's a lot of fun. The boat is moving. Do you ever listen to English when you are out of school? How do the American children go to school? We sometimes do projects. We are doing a project today. (The Present Continuous Tense, The Present Simple Tense); kratke tekstove i dijaloge koji se odnose na teme (slušaju, čitaju, govore i pišu); sličnosti i razlike u kulturama.</p>	7	3	4

	<p>nekoliko vezanih iskaza; - upoređuju i uočavaju sličnosti i razlike u školskom životu ciljne kulture i kod nas.</p>				
<p>9. Cumulative review 2 Kumulativno ponavljanje 2 Opisivanje bića i mesta</p>	<p>- razumeju jednostavniji opis bića i mesta; - uporede i opišu bića i mesta koristeći jednostavnija jezička sredstva; - razumeju pravila ponašanja na javnim mestima; - upoređuju i uočavaju sličnosti i razlike u načinu ponašanja na javnim mestima u gradovima ciljne kulture i kod nas.</p>	<p>Opisivanje bića i mesta, pravila ponašanja na javnim mestima; jezičke sadržaje koji su se radili u temama 1, 2, 4, 6 i 8.</p>	1	/	1
<p>10. Food and health Hrana i zdravlje Izražavanje dopadanja i nedopadanja; izražavanje količina; iskazivanje saveta.</p>	<p>- razumeju jednostavne iskaze koji se odnose na izražavanje dopadanja / nedopadanja; razmenjuju i formulišu jednostavne iskaze koji se odnose na izražavanje dopadanja / nedopadanja; - razumeju jednostavnije izraze koji se odnose na količinu nečega; pitaju i kažu koliko nečega ima / nema, koristeći jednostavnija jezička sredstva; na jednostavan način naruči jelo i / ili piće u restoranu i pita / kaže / izračuna koliko nešto košta; - razumeju jednostavne savete i reaguje na njih; upute jednostavne savete; - uočavaju sličnosti i razlike u načini ishrane u zemljama ciljne kulture i kod nas.</p>	<p>Reči i izraze koji se odnose na temu; jezičke sadržaje – I love... I really like... I don't mind... I hate.... How much fruit is there in fizzy drinks? How many vitamins are there in white rice. I eat some vegetables. I don't eat any meat. There's a lot of pasta. There isn't much fruit in fizzy drinks. I don't eat many vegetables. (Countable/uncountable nouns; much/many/a lot of; some/any; There is/are...) Eat healthy food. Don't go to bed late.(Imperative) kratke tekstove i dijaloge koji se odnose na teme (slušaju, čitaju, govore i pišu); sličnosti i razlike u kulturama.</p>	7	3	4
<p>11. Sport Sport Opisivanje pojava</p>	<p>- razumeju jednostavniji opis pojava i mesta; - uporede i opišu pojave i</p>	<p>Reči i izraze koji se odnose na temu; jezičke sadržaje – What's the most famous cycling race in the</p>	6	2,5	3,5

<p>i mesta; izražavanje interesovanja; opisivanje događaja u prošlosti.</p>	<p>mesta koristeći jednostavnija jezička sredstva; opisu pojave i mesta koristeći jednostavnija jezička sredstva; - razumeju jednostavne iskaze koji se odnose na izražavanje interesovanja; razmenjuju i formulišu jednostavne iskaze kojima se izražavaju interesovanja; - razumeju jednostavne tekstove kojima se opisuju radnje u prošlosti; razmene informacije koje se donose na datu komunikativnu situaciju; opisu radnje iz prošlosti u nekoliko vezanih iskaza; - upoređuju i uočavaju sličnosti i razlike u popularnim sportovima u zemljama ciljne kulture i kod nas.</p>	<p>world? What's the longest river in the world? How many players are there in a double tennis match? I (don't) enjoy... I'm in a ... The first modern Olympic Games were in Greece. Table tennis wasn't in the Olympics until 1988. In the past, things were different. I was born in Prague. It was cool/OK. Who were you with? (The Past Simple Tense – to be) He first competed when he was eight. I last played sport on Saturday. I went to the cinema on Saturday. (The Past Simple Tense – affirmative); kratke tekstove i dijaloge koji se odnose na teme (slušaju, čitaju, govore i pišu); sličnosti i razlike u kulturama.</p>			
<p>12. Cumulative review 3 Kumulativno ponavljanje 3 Opisivanje bića, pojava i mesta; izražavanje interesovanja; opisivanje događaja u prošlosti.</p>	<p>- razumeju jednostavniji opis bića, pojava i mesta; - uporede i opisu bića, pojave i mesta koristeći jednostavnija jezička sredstva; opisu bića, pojave i mesta koristeći jednostavnija jezička sredstva; razumeju jednostavne tekstove kojima se opisuju radnje u prošlosti; razmene informacije koje se odnose na datu komunikativnu situaciju; opisu radnje iz prošlosti u nekoliko vezanih iskaza; - upoređuju i uočavaju sličnosti i razlike u interesovanjima i načinu razonode u zemljama ciljne kulture i kod nas.</p>	<p>Opisivanje bića i mesta, pravila ponašanja na javnim mestima; jezičke sadržaje koji su se radili u temama 1, 2, 4, 6, 8, 10 i 11.</p>	1	/	1
<p>13. Test 2</p>	<p>Ishodi iz tema 8, 10 i 11 –</p>	<p>Leksiku i jezičke strukture koje se</p>	2	/	2

Komunikativne funkcije iz tema 8, 10 i 11	kombinovano.	odnose na teme i navedene komunikativne funkcije, a koje su se radile u temama 8, 10 i 11; veštine slušanja, govora, čitanja i pisanja, kao i znanja o jeziku.			
14. Growing up Odrastanje Opisivanje ljudi; izražavanje mišljenja; opisivanje događaja u prošlosti.	<ul style="list-style-type: none"> - razumeju jednostavniji opis ljudi; uporede i opišu ljude koristeći jednostavnija jezička sredstva; - razumeju jednostavne iskaze koji se odnose na izražavanje mišljenja; razmenjuju i formulišu jednostavne iskaze kojima se izražava mišljenje; - razumeju jednostavne tekstove kojima se opisuju radnje u prošlosti; razmene informacije koje se odnose na datu komunikativnu situaciju; opišu radnje iz prošlosti u nekoliko vezanih iskaza; - opisuju poznatu ličnost iz zemlje ciljne kulture (Australije). 	<p>Reči i izraze koji se odnose na temu; jezičke sadržaje – This actor had amazing, spiky, red hair. Chris has got fair hair and blue eyes. He’s strong and good-looking. I think it’s... I’m not sure. I don’t think it’s... Maybe/Perhaps it’s... I’m sure it’s... She had/didn’t have glasses. Did he go to University? Yes, he did. No, he didn’t. He didn’t go to university. At what age did he leave school? Who did you go with? (The Past Simple Tense – negative & questions); kratke tekstove i dijaloge koji se odnose na teme (slušaju, čitaju, govore i pišu); sličnosti i razlike u kulturama.</p>	6	2,5	3,5
15. Skills extra Dodatne veštine Izricanje dozvola, zabrana, pravila ponašanja i obaveza; opisivanje sposobnosti u prošlosti.	<ul style="list-style-type: none"> - razumeju i reaguju na jednostavnije zabrane, svoje i tuđe obaveze; razmene jednostavnije informacije koje se odnose na zabrane i pravila ponašanja, kao i na svoje i tuđe obaveze; predstave pravila ponašanja, zabrane i listu svojih i tuđih obaveza koristeći odgovarajuća jezička sredstva; - razumeju jednostavne tekstove kojima se opisuju sposobnosti u prošlosti; razmene informacije koje se odnose na datu komunikativnu situaciju; opišu sposobnosti iz prošlosti u nekoliko vezanih iskaza. 	<p>Reči i izraze koji se odnose na temu; jezičke sadržaje – You must do what the teachers tell you to do. You mustn’t smoke or drink alcohol. You mustn’t leave the classroom without permission. (Must/mustn’t for rules and prohibitions) You must/have to do exercises every day. Children under five don’t have to know to play a musical instrument... (Must/have to for obligations and necessities); Could you ride a bike when you were five? No, I couldn’t but I could ride one when I was six. (Could for ability in the past)</p>	2	1	1

<p>16. The second written test in English Drugi pismeni zadatak Opisivanje događaja i sposobnosti u prošlosti; opisivanje živih bića.</p>	<p>- opisu događaje i sposobnosti u prošlosti koristeći nekoliko vezanih iskaza; - opisu ljude koristeći jednostavnija jezička sredstva.</p>	<p>Leksiku i jezičke strukture koje se odnose na temu i navedene komunikativne funkcije, a koje su se radile u temama 14 i 15; zadatke slušanja, čitanja i vođenog pisanja.</p>	3	0	3
<p>17. Going away Odlazak na put Izražavanje količina; iskazivanje planova i namera; opisivanje meteorološkog vremena.</p>	<p>- razumeju jednostavnije izraze koji se odnose na količinu nečega; izraze količine, koristeći jednostavnija jezička sredstva; - razumeju planove i namere i reaguju na njih; - razmene jednostavne iskaze u vezi sa svojim i tuđim planovima i namerama; saopšte šta oni ili neko drugi planira ili namerava; - razumeju, traže i daju jednostavnija obaveštenja o hronološkom vremenu i meteorološkim prilikama u širem komunikativnom kontekstu; - opisu meteorološke prilike i klimatske uslove u svojoj zemlji i jednoj od zemalja ciljne kulture jednostavnim jezičkim sredstvima.</p>	<p>Reči i izraze koji se odnose na temu; jezičke sadržaje –You need to drink a litre of water every day. It weighs about fourteen kilos. I'm going to spend a week in Paris. Is Kathy going to go to Cornwall? No, she isn't. Where are you going to go? Joe and Max aren't going to visit the Colosseum. (Going to for future plans and intentions); Vostok station in Antarctica is the coldest place on Earth. The foggiest place in the world is Argentina in Canada. Newfoundland can also be very rainy; kratke tekstove i dijaloge koji se odnose na teme (slušaju, čitaju, govore i pišu); sličnosti i razlike u kulturama.</p>	5	2,5	2,5
<p>18. Cumulative review 4 Kumulativno ponavljanje 4 Opisivanje događaja u prošlosti; iskazivanje planova i namera.</p>	<p>- razumeju jednostavne tekstove kojima se opisuju radnje u prošlosti; razmene informacije koje se odnose na datu komunikativnu situaciju; opisu radnje iz prošlosti u nekoliko vezanih iskaza; - razmene jednostavne iskaze u vezi sa svojim i tuđim planovima i namerama; saopšte šta oni</p>	<p>Opisivanje bića i mesta, pravila ponašanja na javnim mestima; jezičke sadržaje koji su se radili u temama 1, 2, 4, 6, 8, 10, 11, 14 i 17.</p>	1	/	1

	ili neko drugi planira ili namerava.			
UKUPAN BROJ ČASOVA		72	24	48

Broj i naziv teme	Standardi postignuća	Procena i provera postignuća	Korelacija
1. Starter unit Uvodna tema	1.1.1. 1.1.2. 1.1.3. 1.1.4. 1.1.5. 1.1.7. 1.1.8. 1.1.10. 1.1.11. 1.1.12. 1.1.13. 1.1.14. 1.1.15. 1.1.17. 1.1.18. 1.1.20. 1.1.21. 1.1.22. 1.1.23. 1.2.1. 1.2.2. 1.2.3. 1.2.4. 1.3.1. 2.1.1. 2.1.2. 2.1.3. 2.1.8. 2.1.12. 2.1.13. 2.1.15. 2.1.16. 2.1.19. 2.1.20. 2.1.24. 2.1.25. 2.1.26. 2.2.1. 2.2.2. 2.2.3. 2.2.4. 2.3.1. 2.3.2.	Posmatranje i praćenje, usmena provera kroz igranje uloga u parovima, simulacije u parovima i grupama, zadaci u radnoj svesci, testovi veština i različite tehnike formativnog ocenjivanja.	Građansko vaspitanje, srpski jezik, geografija
2. Towns and cities Gradovi i velegradovi	1.1.1. 1.1.2. 1.1.3. 1.1.4. 1.1.5. 1.1.7. 1.1.8. 1.1.9. 1.1.10. 1.1.11. 1.1.12. 1.1.13. 1.1.15. 1.1.16. 1.1.17. 1.1.18. 1.1.20. 1.1.21. 1.1.22. 1.1.23. 1.2.1. 1.2.3. 1.2.4. 1.3.1. 1.3.2. 2.1.1. 2.1.2. 2.1.3. 2.1.14. 2.1.6. 2.1.7. 2.1.8. 2.1.12. 2.1.13. 2.1.15. 2.1.18. 2.1.19. 2.1.20. 2.1.22. 2.1.24. 2.1.25. 2.1.26. 2.2.1. 2.2.2. 2.2.3. 2.2.4. 2.3.1. 2.3.2.	Posmatranje i praćenje, usmena provera kroz igranje uloga u parovima, simulacije u parovima i grupama, zadaci u radnoj svesci, testovi veština, različite tehnike formativnog ocenjivanja, učenički radovi/projekti .	Građansko vaspitanje, srpski jezik, geografija
3. Test 1	1.1.1. 1.1.2. 1.1.3. 1.1.4. 1.1.5. 1.1.7. 1.1.8. 1.1.10. 1.1.11. 1.1.12. 1.1.13. 1.1.14. 1.1.15. 1.1.17. 1.1.18. 1.1.20. 1.2.1. 1.2.2. 1.2.3. 1.2.4. 1.3.1. 1.3.2. 2.1.1. 2.1.2. 2.1.3. 2.1.12. 2.1.13. 2.1.14. 2.1.15. 2.1.16. 2.1.19. 2.1.20. 2.2.1. 2.2.2. 2.2.3. 2.2.4.	Posmatranje i praćenje, usmena provera kroz igranje uloga u parovima, simulacije u parovima i grupama – tokom vežbanja. Test slušanja, čitanja i pisanja.	Građansko vaspitanje, srpski jezik, geografija
4. Days Dani	1.1.1. 1.1.2. 1.1.3. 1.1.4. 1.1.5. 1.1.7. 1.1.8. 1.1.9. 1.1.10. 1.1.11. 1.1.12. 1.1.13. 1.1.14. 1.1.15. 1.1.16. 1.1.17. 1.1.18. 1.1.20. 1.1.21. 1.1.22. 1.1.23. 1.2.1. 1.2.2. 1.2.3. 1.2.4. 1.3.1. 1.3.2. 2.1.1. 2.1.2. 2.1.3. 2.1.14. 2.1.6. 2.1.7. 2.1.8. 2.1.12. 2.1.13. 2.1.15. 2.1.18. 2.1.19. 2.1.20. 2.1.22. 2.1.24. 2.1.25. 2.1.26. 2.2.1. 2.2.2. 2.2.3. 2.2.4. 2.3.1. 2.3.2.	Posmatranje i praćenje, usmena provera kroz igranje uloga u parovima, simulacije u parovima i grupama, zadaci u radnoj svesci, testovi veština, različite tehnike formativnog ocenjivanja, učenički radovi/projekti .	Građansko vaspitanje, srpski jezik, geografija
5. Cumulative	1.1.1. 1.1.2. 1.1.3. 1.1.4. 1.1.5.	Posmatranje i praćenje,	Građansko

review 1 Kumulativno ponavljanje 1	1.1.7. 1.1.8. 1.1.9. 1.1.10. 1.1.11. 1.1.12. 1.1.13. 1.1.14. 1.1.15. 1.1.20. 1.1.21. 1.1.22. 1.1.23. 1.2.1. 1.2.2. 1.2.3. 1.2.4. 1.3.1. 1.3.2. 2.1.1. 2.1.2. 2.1.3. 2.1.6. 2.1.12. 2.1.13. 2.1.15. 2.1.16. 2.1.19. 2.1.20. 2.1.22. 2.1.24. 2.1.25. 2.1.26. 2.2.1. 2.2.2. 2.2.3. 2.2.4. 2.3.1. 2.3.2.	usmena provera kroz igranje uloga u parovima, zadaci u radnoj svesci.	vaspitanje, srpski jezik, geografija
6. Wild life Svet divljine	1.1.1. 1.1.2. 1.1.3. 1.1.4. 1.1.5. 1.1.7. 1.1.8. 1.1.9. 1.1.10. 1.1.11. 1.1.12. 1.1.13. 1.1.14. 1.1.15. 1.1.17. 1.1.18. 1.1.20. 1.1.22. 1.1.23. 1.2.1. 1.2.2. 1.2.3. 1.2.4. 1.3.1. 1.3.2. 2.1.1. 2.1.2. 2.1.3. 2.1.14. 2.1.6. 2.1.7. 2.1.8. 2.1.12. 2.1.13. 2.1.15. 2.1.18. 2.1.19. 2.1.20. 2.1.22. 2.1.24. 2.1.25. 2.1.26. 2.2.1. 2.2.2. 2.2.3. 2.2.4. 2.3.1. 2.3.2. 2.3.6.	Posmatranje i praćenje, usmena provera kroz igranje uloga u parovima, simulacije u parovima i grupama, zadaci u radnoj svesci, testovi veština, različite tehnike formativnog ocenjivanja, učenički radovi/projekti.	Građansko vaspitanje, srpski jezik, biologija
7. The first written test in English Prvi pismeni zadatak	1.1.1. 1.1.2. 1.1.3. 1.1.4. 1.1.5. 1.1.6. 1.1.7. 1.1.8. 1.1.9. 1.1.10. 1.1.11. 1.1.12. 1.1.13. 1.1.14. 1.1.18. 1.1.19. 1.1.20. 1.1.21. 1.1.22. 1.1.23. 1.2.1. 1.2.2. 1.2.3. 1.2.4. 2.1.1. 2.1.2. 2.1.3. 2.1.6. 2.1.8. 2.1.12. 2.1.13. 2.1.14. 2.1.15. 2.1.16. 2.1.17. 2.1.19. 2.1.20. 2.1.22. 2.1.24. 2.1.25. 2.1.26. 2.2.1. 2.2.2. 2.2.3.	Posmatranje i praćenje, usmena i pismena provera kroz zadatke.	Građansko vaspitanje, srpski jezik, geografija, biologija
8. Learning world Svet učenja	1.1.1. 1.1.2. 1.1.3. 1.1.4. 1.1.5. 1.1.7. 1.1.8. 1.1.9. 1.1.10. 1.1.11. 1.1.12. 1.1.13. 1.1.14. 1.1.15. 1.1.17. 1.1.18. 1.1.20. 1.1.22. 1.1.23. 1.2.1. 1.2.2. 1.2.3. 1.2.4. 1.3.1. 1.3.2. 2.1.1. 2.1.2. 2.1.3. 2.1.14. 2.1.6. 2.1.7. 2.1.8. 2.1.12. 2.1.13. 2.1.15. 2.1.16. 2.1.18. 2.1.19. 2.1.20. 2.1.22. 2.1.24. 2.1.25. 2.1.26. 2.2.1. 2.2.2. 2.2.3. 2.2.4. 2.3.1. 2.3.2. 2.3.5.	Posmatranje i praćenje, usmena provera kroz igranje uloga u parovima, simulacije u parovima i grupama, zadaci u radnoj svesci, testovi veština, različite tehnike formativnog ocenjivanja, učenički radovi/projekti.	Građansko vaspitanje, srpski jezik, geografija
9. Cumulative review 2 Kumulativno ponavljanje 2	1.1.1. 1.1.2. 1.1.3. 1.1.4. 1.1.5. 1.1.7. 1.1.8. 1.1.9. 1.1.10. 1.1.11. 1.1.12. 1.1.13. 1.1.14. 1.1.15. 1.1.17. 1.1.18. 1.1.20. 1.1.22. 1.1.23. 1.2.1. 1.2.2. 1.2.3. 1.2.4. 1.3.1. 1.3.2. 2.1.1. 2.1.2. 2.1.3. 2.1.14. 2.1.6. 2.1.7. 2.1.8. 2.1.12. 2.1.13. 2.1.15. 2.1.16. 2.1.18. 2.1.19. 2.1.20. 2.1.22. 2.1.24. 2.1.25. 2.1.26. 2.2.1. 2.2.2. 2.2.3. 2.2.4. 2.3.1. 2.3.2. 2.3.5.	Posmatranje i praćenje, usmena provera kroz igranje uloga u parovima, zadaci u radnoj svesci.	Građansko vaspitanje, srpski jezik, geografija
10. Food and	1.1.1. 1.1.2. 1.1.3. 1.1.4. 1.1.5.	Posmatranje i praćenje,	Građansko

health Hrana i zdravlje	1.1.7. 1.1.8. 1.1.9. 1.1.10. 1.1.11. 1.1.12. 1.1.13. 1.1.14. 1.1.15. 1.1.17. 1.1.18. 1.1.20. 1.1.22. 1.1.23. 1.2.1. 1.2.2. 1.2.3. 1.2.4. 1.3.1. 1.3.2. 2.1.1. 2.1.2. 2.1.3. 2.1.14. 2.1.6. 2.1.7. 2.1.8. 2.1.12. 2.1.13. 2.1.15. 2.1.16. 2.1.18. 2.1.19. 2.1.20. 2.1.22. 2.1.24. 2.1.25. 2.1.26. 2.1.27. 2.2.1. 2.2.2. 2.2.3. 2.2.4. 2.3.1. 2.3.2. 2.3.5.	usmena provera kroz igranje uloga u parovima, simulacije u parovima i grupama, zadaci u radnoj svesci, testovi veština, različite tehnike formativnog ocenjivanja, učenički radovi/projekti .	vaspitanje, srpski jezik, geografija, biologija
11. Sport Sport	1.1.1. 1.1.2. 1.1.3. 1.1.4. 1.1.5. 1.1.7. 1.1.8. 1.1.9. 1.1.10. 1.1.11. 1.1.12. 1.1.13. 1.1.14. 1.1.15. 1.1.17. 1.1.18. 1.1.20. 1.1.22. 1.1.23. 1.2.1. 1.2.2. 1.2.3. 1.2.4. 1.3.1. 1.3.2. 1.3.3. 1.3.4. 2.1.1. 2.1.2. 2.1.3. 2.1.14. 2.1.6. 2.1.7. 2.1.8. 2.1.12. 2.1.13. 2.1.14. 2.1.15. 2.1.16. 2.1.18. 2.1.19. 2.1.20. 2.1.22. 2.1.23. 2.1.24. 2.1.25. 2.1.26. 2.2.1. 2.2.2. 2.2.3. 2.2.4. 2.3.1. 2.3.2. 2.3.5.	Posmatranje i praćenje, usmena provera kroz igranje uloga u parovima, simulacije u parovima i grupama, zadaci u radnoj svesci, testovi veština, različite tehnike formativnog ocenjivanja, učenički radovi/projekti .	Građansko vaspitanje, srpski jezik, fizičko vaspitanje
12. Cumulative review 3 Kumulativno ponavljanje 3	1.1.1. 1.1.2. 1.1.3. 1.1.4. 1.1.5. 1.1.7. 1.1.8. 1.1.9. 1.1.10. 1.1.11. 1.1.12. 1.1.13. 1.1.14. 1.1.15. 1.1.17. 1.1.18. 1.1.20. 1.1.22. 1.1.23. 1.2.1. 1.2.2. 1.2.3. 1.2.4. 1.3.1. 1.3.2. 1.3.3. 1.3.4. 2.1.1. 2.1.2. 2.1.3. 2.1.14. 2.1.6. 2.1.7. 2.1.8. 2.1.12. 2.1.13. 2.1.14. 2.1.15. 2.1.16. 2.1.18. 2.1.19. 2.1.20. 2.1.22. 2.1.23. 2.1.24. 2.1.25. 2.1.26. 2.2.1. 2.2.2. 2.2.3. 2.2.4. 2.3.1. 2.3.2. 2.3.5.	Posmatranje i praćenje, usmena provera kroz igranje uloga u parovima, zadaci u radnoj svesci.	Građansko vaspitanje, srpski jezik, fizičko vaspitanje
13. Test 2	1.1.1. 1.1.2. 1.1.3. 1.1.4. 1.1.5. 1.1.7. 1.1.8. 1.1.9. 1.1.10. 1.1.11. 1.1.12. 1.1.13. 1.1.14. 1.1.15. 1.1.17. 1.1.18. 1.1.20. 1.1.22. 1.1.23. 1.2.1. 1.2.2. 1.2.3. 1.2.4. 1.3.1. 1.3.2. 1.3.3. 1.3.4. 2.1.1. 2.1.2. 2.1.3. 2.1.14. 2.1.6. 2.1.7. 2.1.8. 2.1.12. 2.1.13. 2.1.14. 2.1.15. 2.1.16. 2.1.18. 2.1.19. 2.1.20. 2.1.22. 2.1.23. 2.1.24. 2.1.25. 2.1.26. 2.2.1. 2.2.2. 2.2.3. 2.2.4. 2.3.1. 2.3.2. 2.3.5.	Posmatranje i praćenje, usmena provera kroz igranje uloga u parovima, simulacije u parovima i grupama – tokom vežbanja. Test slušanja, čitanja i pisanja.	Građansko vaspitanje, srpski jezik, geografija, fizičko vaspitanje, biologija
14. Growing up Odrastanje	1.1.1. 1.1.2. 1.1.3. 1.1.4. 1.1.5. 1.1.7. 1.1.8. 1.1.9. 1.1.10. 1.1.11. 1.1.12. 1.1.13. 1.1.14. 1.1.15. 1.1.17. 1.1.18. 1.1.20. 1.1.22. 1.1.23. 1.2.1. 1.2.2. 1.2.3. 1.2.4. 1.3.1. 1.3.2.	Posmatranje i praćenje, usmena provera kroz igranje uloga u parovima, simulacije u parovima i grupama, zadaci u radnoj	Građansko vaspitanje, srpski jezik

	1.3.3. 1.3.4. 2.1.1. 2.1.2. 2.1.3. 2.1.14. 2.1.6. 2.1.7. 2.1.8. 2.1.12. 2.1.13. 2.1.14. 2.1.15. 2.1.16. 2.1.18. 2.1.19. 2.1.20. 2.1.22. 2.1.23. 2.1.24. 2.1.25. 2.1.26. 2.2.1. 2.2.2. 2.2.3. 2.2.4. 2.3.1. 2.3.2. 2.3.5.	svesci, testovi veština, različite tehnike formativnog ocenjivanja, učenički radovi/projekti .	
15. Skills extra Dodatne veštine	1.1.1. 1.1.2. 1.1.3. 1.1.4. 1.1.5. 1.1.7. 1.1.8. 1.1.9. 1.1.10. 1.1.11. 1.1.12. 1.1.13. 1.1.14. 1.1.15. 1.1.17. 1.1.18. 1.1.20. 1.1.22. 1.1.23. 1.2.1. 1.2.2. 1.2.3. 1.2.4. 1.3.1. 1.3.2. 2.1.1. 2.1.2. 2.1.3. 2.1.14. 2.1.6. 2.1.7. 2.1.8. 2.1.12. 2.1.13. 2.1.14. 2.1.15. 2.1.16. 2.1.17. 2.1.18. 2.1.19. 2.1.20. 2.1.22. 2.1.23. 2.1.24. 2.1.25. 2.1.26. 2.2.1. 2.2.2. 2.2.3. 2.2.4. 2.3.1. 2.3.2.	Posmatranje i praćenje, usmena provera kroz igranje uloga u parovima, simulacije u parovima i grupama, zadaci u radnoj svesci, testovi veština, različite tehnike formativnog ocenjivanja, učenički radovi/projekti .	Građansko vaspitanje, srpski jezik
16. The second written test in English Drugi pismeni zadatak	1.1.1. 1.1.2. 1.1.3. 1.1.4. 1.1.5. 1.1.7. 1.1.8. 1.1.9. 1.1.10. 1.1.11. 1.1.12. 1.1.13. 1.1.14. 1.1.15. 1.1.17. 1.1.18. 1.1.20. 1.1.22. 1.1.23. 1.2.1. 1.2.2. 1.2.3. 1.2.4. 1.3.1. 1.3.2. 2.1.1. 2.1.2. 2.1.3. 2.1.14. 2.1.6. 2.1.7. 2.1.8. 2.1.12. 2.1.13. 2.1.14. 2.1.15. 2.1.16. 2.1.18. 2.1.19. 2.1.20. 2.1.22. 2.1.23. 2.1.24. 2.1.25. 2.1.26. 2.2.1. 2.2.2. 2.2.3. 2.2.4. 2.3.1. 2.3.2.	Posmatranje i praćenje, usmena i pismena provera kroz zadatke.	Građansko vaspitanje, srpski jezik
17. Going away Odlazak na put	1.1.1. 1.1.2. 1.1.3. 1.1.4. 1.1.5. 1.1.7. 1.1.8. 1.1.9. 1.1.10. 1.1.11. 1.1.12. 1.1.13. 1.1.14. 1.1.15. 1.1.17. 1.1.18. 1.1.20. 1.1.22. 1.1.23. 1.2.1. 1.2.2. 1.2.3. 1.2.4. 1.3.1. 1.3.2. 1.3.3. 1.3.4. 2.1.1. 2.1.2. 2.1.3. 2.1.14. 2.1.6. 2.1.7. 2.1.8. 2.1.12. 2.1.13. 2.1.14. 2.1.15. 2.1.16. 2.1.17. 2.1.18. 2.1.19. 2.1.20. 2.1.22. 2.1.23. 2.1.24. 2.1.25. 2.1.26. 2.2.1. 2.2.2. 2.2.3. 2.2.4. 2.3.1. 2.3.2. 2.3.5.	Posmatranje i praćenje, usmena provera kroz igranje uloga u parovima, simulacije u parovima i grupama, zadaci u radnoj svesci, testovi veština, različite tehnike formativnog ocenjivanja, učenički radovi/projekti .	Građansko vaspitanje, srpski jezik, geografija
18. Cumulative review 4 Kumulativno ponavljanje 4	1.1.1. 1.1.2. 1.1.3. 1.1.4. 1.1.5. 1.1.7. 1.1.8. 1.1.9. 1.1.10. 1.1.11. 1.1.12. 1.1.13. 1.1.14. 1.1.15. 1.1.17. 1.1.18. 1.1.20. 1.1.22. 1.1.23. 1.2.1. 1.2.2. 1.2.3. 1.2.4. 1.3.1. 1.3.2. 1.3.3. 1.3.4. 2.1.1. 2.1.2. 2.1.3. 2.1.14. 2.1.6. 2.1.7. 2.1.8. 2.1.12. 2.1.13. 2.1.14. 2.1.15. 2.1.16. 2.1.18. 2.1.19. 2.1.20. 2.1.22. 2.1.23. 2.1.24.	Posmatranje i praćenje, usmena provera kroz igranje uloga u parovima, zadaci u radnoj svesci.	Građansko vaspitanje, srpski jezik

2.1.25. 2.1.26. 2.2.1. 2.2.2. 2.2.3.
2.2.4. 2.3.1. 2.3.2.

ENGLISKI JEZIK – 6. RAZRED

NASLOV: ENGLISH PLUS 2, Second edition (Udžbenik i radna sveska za 6. razred osnovne škole)

AUTOR(I): Udžbenik - Ben Wetz & Diana Pye, Radna sveska – Janet Hardy Gould

IZDAVAČ: Novi logos, Beograd, Srbija u saradnji sa Oxford University Press – om, Oksford, Velika Britanija, 2019.

BROJ I NAZIV TEME/OBLASTI (Komunikativne funkcije)	ISHODI	NASTAVNI SADRŽAJI I OPERATIVNI ZADACI	Broj časova po temi	Obrada	Ostali tipovi
	Po završenoj temi/oblasti učenici će biti u stanju da u usmenoj i pismenoj komunikaciji:	Učenici u usmenoj i pismenoj komunikaciji uče i uvežbavaju:			
1. Starter unit Uvodna tema Opisivanje sebe i drugih; opisivanje pojava; izražavanje pripadanja i posedovanja.	- razumeju jednostavnije tekstove kojim se opisuju članovi porodice, život u školi i školski prostor; - opisu članove porodice, život u školi i školski prostor jednostavnijim jezičkim sredstvima; - razumeju i formulišu jednostavnije iskaze koji se odnose na posedovanje i pripadanje; - pitaju i saopšte šta neko ima/nema i čije je nešto; - razumeju sličnosti i razlike u interesovanjima i školskom životu dece u zemljama ciljne kulture i kod nas.	Reči i izrazi koji se odnose na teme; jezičke sadržaje – Present Simple – to be – This is me with my sister. We're twins. I'm the one with blue hair. Saxon Genitive-This is Melanie's husband/Michael and Sally's son. What's your mum's name? Have got-Have you got any brothers or sisters? Yes, I have. No, I haven't. He's got a school tie. We've got maths now. I haven't got French today. Possessive adjectives-I'm your teacher. These are two of our new classmates. Their names are Eva and Rick. There is/are- There is a new history teacher. There are a thousand students here. Question words-What's, Who, How old, When's, Where's;	2	0	2

		<p>kratke tekstove i dijaloge koji se odnose na teme (slušaju, čitaju, govore i pišu); sličnosti i razlike u kulturama.</p>			
<p>2. My time Moje vreme Izražavanje dopadanja i nedopadanja; izražavanje interesovanja i svakodnevnih radnji u sadašnjosti; izricanje dozvola i zabrana; iznošenje predloga i poziva na zajedničku aktivnost i reagovanje na njih</p>	<p>- razumeju jednostavnije tekstove koji se odnose na izražavanje dopadanja i nedopadanja; razmene informacije koje se odnose na dopadanje i nedopadanje; -razumeju jednostavnije tekstove kojima se izražavaju interesovanja i opisuju stalne, uobičajene radnje u sadašnjosti; razmene informacije koje se donose na datu komunikativnu situaciju; opisu svoja interesovanja i stalne i uobičajene aktivnosti u nekoliko jednostavnijih vezanih iskaza; - razumeju jednostavno iskazane dozvole i zabrane i reaguju na njih; formulišu dozvole i zabrane jednostavnijim jezički sredstvima; - razumeju jednostavnije iskaze koji se odnose na predloge i pozive na zajedničku aktivnost i reaguju na njih; upute predloge i pozive na zajedničku aktivnost; - razumeju i opisuju sličnosti i razlike u načinu razonode u zemljama ciljne kulture i kod nas.</p>	<p>Reči i izraze koji se odnose na temu; jezičke sadržaje – Like/love/don't mind/hate+gerund-I like being at the shops. I love being in bed. I hate earing in the fast food resaturant. I don't mind... The Present Simple Tense – all forms + adverbs of frequency-People in China sleep most. I spend too much time travelling to school. She doesn't study. Mark studies a lot. Do you blog about your life? Why do you watch scary films?How often do you go to the cinema? Do you ever go dancing? Ban/let/allow-My dad bans phones when we're eating together. My parents let my sister have a PC because she's older. My mum doesn't allow TVs in our room. Suggestions-Shall we...? How about... Let's... Why don't we...? That sounds good. I don't feel like... ;kratke tekstove i dijaloge koji se odnose na teme (slušaju, čitaju, govore i pišu); sličnosti i razlike u kulturama.</p>	7	3	4

<p>3. Test 1 Izražavanje interesovanja i opisivanje stalnih, uobičajenih radnji</p>	<ul style="list-style-type: none"> - razumeju jednostavnije tekstove kojima se izražavaju interesovanja i opisuju stalne, uobičajene radnje; - saopšte svoja i tuđa interesovanja i opišu svakodnevne, uobičajene radnje u nekoliko vezanih iskaza. 	<p>Leksiku i jezičke strukture koje se odnose na temu i navedene komunikativne funkcije; veštine slušanja, govora, čitanja i pisanja, kao i znanja o jeziku.</p>	2	0	2
<p>4. Communication Komunikacija Opisivanje događaja u sadašnjosti; iskazivanje čuđenja, izvinjenja i reagovanje na njih; iskazivanje planova i predloga.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - razumeju jednostavnije tekstove kojima se opisuju trenutne radnje u sadašnjosti; razmene informacije koje se donose na datu komunikativnu situaciju; - razumeju i pravilno koriste emodžije i emotikone; - razumeju i upućuju jednostavno iskazana čuđenja, izvinjenja i reaguju na njih; - razumeju, upućuju i reaguju na predloge iskazane jednostavnijim jezičkim sredstvima; - razumeju i saopštavaju jednostavno iskazane planove; - sprovedu istraživanje, sumiraju i saopšte rezultate istraživanja o slušanju muzike na engleskom jeziku; - napišu blog o svakodnevnim i trenutnim radnjama u sadašnjosti, interesovanjima i hobijima, koristeći jednostavna jezička sredstva; - razumeju i poštuju pravila učtive komunikacije u ciljnoj kulturi. 	<p>Reči i izraze koji se odnose na temu; jezičke sadržaje – Emojis and emoticons-emojis on feelings, clothes...; The Present Continuous Tense-Anna is sending Lucy an instant message. They're becoming a truly international language. We aren't speaking face-to-face. Are the boys watching TV? What are they chatting about? The Present Simple vs The Present Continuous-I often listen to music on the phone. I'm listening to a great song now. Speaking on the phone-Sorry, I can't hear you. I'm afraid you've got the wrong number. Please hang up. Expressing surprise-I'm surprised. Me too. I'm not surprised. Neither am I. Really? Not really. Making plans-We're thinking of going to the cinema. Are you interested? I can't right now. I can't make it. I can make it at four. kratke tekstove i dijaloge koji se odnose na teme (slušaju, čitaju, govore i pišu); sličnosti i razlike u kulturama.</p>	8	3	5
<p>5. The past Prošlost Opisivanje radnji u prošlosti.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - razumeju jednostavnije tekstove u kojima se opisuju iskustva i događaji iz prošlosti; razmene pojedinačne i/ili nekoliko 	<p>Reči i izraze koji se odnose na temu; jezičke sadržaje – The Past Simple Tense-to be-I was in London with my family last summer. The shoe</p>	8	3	5

	<p>vezanih informacija u nizu o događajima iz prošlosti; opišu u nekoliko kraćih, vezanih iskaza iskustva, događaj iz prošlosti; opišu neki istorijski događaj, istorijsku ličnost i sl.</p> <p>- razumeju povezanost prošlosti i sadašnjosti.</p>	<p>exhibition wasn't boring. Were Mary and her family in Paris last year? No, they weren't. How was your weekend? Not bad, thanks. Really? What was it like. It was brilliant.</p> <p>The Past Simple Tense (regular and irregular verbs) – Last Saturday I went to a football match with my friends. I visited him. She didn't have dinner with Queen Victoria in London. Did Mary watch a football match in Brasil? Yes, she did.</p> <p>Used to – She used to be... Did she use to be...? She didn't use to be...; kratke tekstove i dijaloge koji se odnose na teme (slušaju, čitaju, govore i pišu); sličnosti i razlike u kulturama.</p>			
<p>6. The first test written in English Prvi pismeni zadatak Opisivanje događaja u prošlosti</p>	<p>-razumeju jednostavnije tekstove u kojima se opisuju iskustva i događaji iz prošlosti; opišu u nekoliko kraćih, vezanih iskaza iskustva, događaj iz prošlosti; opišu neki istorijski događaj.</p>	<p>Leksiku i jezičke strukture koje se odnose na temu i navedene komunikativne funkcije; zadatke slušanja, čitanja i vođenog pisanja.</p>	3	0	3
<p>7. In the picture Na slici Opisivanje radnji u prošlosti; opisivanje pojava, radnji, stanja i zbivanja; izražavanje zahvalnosti i interesovanja.</p>	<p>- razumeju jednostavnije tekstove u kojima se opisuju iskustva i događaji iz prošlosti; razmene pojedinačne i/ili nekoliko vezanih informacija u nizu o događajima iz prošlosti; opišu u nekoliko kraćih, vezanih iskaza iskustva, događaj iz prošlosti;</p> <p>- razumeju jednostaven tekstove u kojima se opisuju radnje, stanja i zbivanja; opišu pojave, radnje, stanja i zbivanja;</p> <p>- razumeju jednostavnije iskeze kojima se izražava zahvalnost interesovanje za temu i reaguju na njih; izražavaju zahvalnost i</p>	<p>Reči i izraze koji se odnose na temu; jezičke sadržaje – The Past Continuous Tense- Bush fires were burning everywhere. The firefighters were walking when Mr Tree saw koala. On 9 february, Mr Tree was working with his team. Who were you talking to after class yesterday?</p> <p>Past Contionuos vs Past Simple-I saw this squirrel wjile I was photographing flowers in the park.</p> <p>Adjectives and adverbs-It isn't easy to photograph wild animals because they are fast. They are not slow. They don't move slowly.</p> <p>Showing interest and gratitude</p>	8	3	5

	<p>interesovanje za temu koristeći jednostavna jezička sredstva.</p> <p>- razumeju povezanost prošlosti i sadašnjosti.</p>	<p>-You are kidding. I'm impressed. That's really kind of you.kratke tekstove i dijaloge koji se odnose na teme (slušaju, čitaju, govore i pišu); sličnosti i razlike u kulturama.</p>			
<p>8. Achieve Postigni Izražavanje brojeva i količina; opisivanje bića, predmeta i mesta; izražavanje sposobnosti u sadašnjosti i prošlosti; iznošenje predloga i saveta.</p>	<p>- razumeju jednostavnije izraze koji se odnose na brojeve i količine; razmene informacije koje se odnose na broj i količinu nečega;</p> <p>- razumeju jednostavnije opise bića, predmeta i mesta; uporede i opišu bića, predmete i mesta koristeći jednostavnija jezička sredstva;</p> <p>- razumeju jednostavniji tekst koji se odnosi na izražavanje sposobnosti u sadašnjosti i prošlosti; razmene informacije u vezi sa sposobnostima u sadašnjosti i prošlosti; saopšte sposobnosti u sadašnjosti i prošlosti koristeći jednostavnija jezička sredstva;</p> <p>- razumeju jednostavnije iskaze kojima se iznose predlozi ili saveti i reaguju na njih; upute jednostavnije predloge i savete;</p> <p>- razumeju i opišu poznatu ličnost iz ciljne kulture.</p>	<p>Reči i izraze koji se odnose na temu; jezičke sadržaje – Numbers and quantities-billion, million, hundred, thousand, kilo, ton, quarter, minute, second...;</p> <p>Comparative and superlative adjectives-They are three times bigger than they were seven million years ago. Are human brains the biggest?</p> <p>as...as, not so/as...as-The water is as cold as ice. Tom is not so/as tall as his father.</p> <p>Adjectives ending in –ed/-ing-The theme park was really exciting. I', not surprised that it's popular.</p> <p>Can/Could for ability-When I was three, I couldn't speak English, but now I can.</p> <p>Suggestions and advice-What's the best way to...? It's probably best to... Yes, but... Well, you can/the best thing to do is... I suppose...</p> <p>kratke tekstove i dijaloge koji se odnose na teme (slušaju, čitaju, govore i pišu); sličnosti i razlike u kulturama.</p>	8	3	5
<p>9. Survival +Zero Conditional and Have to Opstanak Opisivanje sposobnosti, budućih radnji, odluka, pretpostavki i predviđanja; izricanje pravila, obaveza, saveta i uputstava.</p>	<p>- razumeju jednostavniji tekst koji se odnosi na opisivanje sposobnosti, budućih radnji, odluka, pretpostavki, predviđanja; razmene i saopšte informacije u vezi sa svojim i tuđim sposobnostima, budućim radnjama, odlukama, pretpostavkama i predviđanjima koristeći jednostavnija jezička sredstva;</p>	<p>Reči i izraze koji se odnose na temu; jezičke sadržaje – Ability-Are you good at...?Can you...? I'm not good at, but I can... How do you...? How will you...?</p> <p>Future Simple-Two people will face sixteen-day jungle adventure. Which team will win? At the end of the challenge, Steve will decide.</p> <p>Zero Conditional-If you press that button, the alarm will ring.</p>	8	3	5

	<p>- razumeju jednostavnije formulisana pravila, obaveze, savete i uputstva i reaguju na njih; formulišu jednostavnija pravila, obaveze, savete i uputstva;</p> <p>- razumeju i opisu sličnosti i razlike u prirodnim lepotama u ciljnoj kulturi i kod nas.</p>	<p>If the red light is on, the lift is busy.</p> <p>First Conditional-If I get lost, I'll use my phone to get directions. If we find mushrooms, we won't pick them.</p> <p>Must, have to, don't have to, should, mustn't -You must be fit to go on the Desert Challenge. You should watch this film, it's very nice. You shouldn't buy that T-shirt, it's too expensive. You mustn't take dogs into the park. I mustn't eat junk food. I have to train hard. She doesn't have to do jumping every day.</p> <p>Instructuons-Just remember to stay with the group. Let's It's important to protect your head. It needs to be secure.</p> <p>kratke tekstove i dijaloge koji se odnose na teme (slušaju, čitaju, govore i pišu); sličnosti i razlike u kulturama.</p>			
<p>10. Test 2</p> <p>Izražavanje budućnosti, opisivanje sposobnosti, odluka, pretpostavki; izricanje pravila, obaveza, saveta i uputsatav</p>	<p>- razumeju jednostavniji tekst koji se odnosi na opisivanje spsobnosti, budućih radnji, odluka, pretpostvaki, predviđanja; razmene i saopšte informcije u vezi sa svojim i tuđim sposobnostima, budućim radnjama, odlukama, pretpostavkama i predviđanjima koristeći jednostavanija jezička sredstva;</p> <p>- razumeju jednostavnije formulisana pravila, obaveze, savete i uputstva i reaguju na njih; formulišu jednostavnija pravila, obaveze, savete i uputstava.</p>	<p>Leksiku i jezičke strukture koje se odnose na temu i navedene komunikativne funkcije; veštine slušanja, govora, čitanja i pisanja, kao i znanja o jeziku.</p>	2	0	2
<p>11. Music</p> <p>Muzika</p> <p>Izražavanje mišljenja, predviđanja, planova i</p>	<p>- razumeju jednostavnije tekstove koji se odnose na izražavanje mišljenja, predviđanja, planova i</p>	<p>Reči i izraze koji se odnose na temu; jezičke sadržaje – Expressing opinion-What do you think of...? It sounds</p>	7	3	4

namera; opisivanje ličnosti.	namera; razmene informacije koje se odnose na izražavanje mišljenja, predviđanja, planova i namera; saopšte svoje ili tuđe mišljenje, planove i namere; - razumeju jedonstavne tekstove u kojima se opisuju karakteristike ličnosti; razmene informacije koje se odnose na karakteristike ličnosti; saopšte kakav je neko; - razumeju i opisu sličnosti i razlike u popularnoj muzici u ciljnoj kulturi i kod nas.	like... It isn't very catchy. Will&be going to-I'm going to be famous. We're going to have cool keyboard. It'll be a hit. Layla isn't going to change the lyrics. We aren't going to practise every day, but we'll definitely have a lot of fans. Present Continuos vs be going to-Are you doing anything tomorrow? What are you going to do when you leave school? kratke tekstove i dijaloge koji se odnose na teme (slušaju, čitaju, govore i pišu); sličnosti i razlike u kulturama.			
12. The second test written in English Drugi pismeni zadatak Izražavanje mišljenja, predviđanja, planova i namera.	- razumeju jednostavnije tekstove koji se odnose na izražavanje mišljenja, predviđanja, planova i namera; razmene informacije koje se odnose na izražavanje mišljenja, predviđanja, planova i namera; saopšte svoje ili tuđe mišljenje, planove i namere.	Leksiku i jezičke strukture koje se odnose na temu i navedene komunikativne funkcije; zadatke slušanja, čitanja i vođenog pisanja.	3	0	3
13. Scary Zastrašujuće Opisivanje događaja i iskustava u prošlosti.	- razumeju jednostavnije tekstove kojima se opisuju radnje i iskustva u prošlosti; razmene informacije koje se donose na datu komunikativnu situaciju; opisu radnje i iskustva iz prošlosti u nekoliko vezanih iskaza; - razumeju i opisu sličnosti i razlike u popularnim sportovima u ciljnoj kulturi i kod nas.	Reči i izraze koji se odnose na temu; jezičke sadržaje – Present Perfect Simple-Jane has/hasn't ridden on a roller coaster before. Have you ever...? I have never.... They've just/already... They haven't... yet. Have you ever...? Has she...yet? kratke tekstove i dijaloge koji se odnose na teme (slušaju, čitaju, govore i pišu); sličnosti i razlike u kulturama.	6	3	3
UKUPAN BROJ ČASOVA			72	24	48

Broj i naziv teme	Standardi postignuća	Procena i provera postignuća	Korelacija
-------------------	----------------------	------------------------------	------------

1. Starter unit Uvodna tema	1.1.1. 1.1.2. 1.1.3. 1.1.4. 1.1.5. 1.1.6. 1.1.7. 1.1.8. 1.1.9. 1.1.10. 1.1.11. 1.1.12. 1.1.13. 1.1.14. 1.1.15. 1.1.17. 1.1.18. 1.1.20. 1.1.21. 1.1.22. 1.1.23. 1.2.1. 1.2.2. 1.2.3. 1.2.4. 1.3.1. 1.3.2. 2.1.1. 2.1.2. 2.1.3. 2.1.5. 2.1.6. 2.1.7. 2.1.8. 2.1.9. 2.1.10. 2.1.12. 2.1.13. 2.1.14. 2.1.15. 2.1.16. 2.1.19. 2.1.20. 2.1.22. 2.1.24. 2.1.25. 2.1.26. 2.2.1. 2.2.2. 2.2.3. 2.2.4. 2.3.1. 2.3.2.	Posmatranje i praćenje, usmena provera kroz igranje uloga u parovima, simulacije u parovima i grupama, zadaci u radnoj svesci, testovi veština i različite tehnike formativnog ocenjivanja.	Građansko vaspitanje, srpski jezik, drugi strani jezik
2. My time Moje vreme	1.1.1. 1.1.2. 1.1.3. 1.1.4. 1.1.5. 1.1.6. 1.1.7. 1.1.8. 1.1.9. 1.1.10. 1.1.11. 1.1.12. 1.1.13. 1.1.14. 1.1.15. 1.1.16. 1.1.17. 1.1.18. 1.1.20. 1.1.21. 1.1.22. 1.1.23. 1.2.1. 1.2.2. 1.2.3. 1.2.4. 1.3.1. 1.3.2. 2.1.1. 2.1.2. 2.1.3. 2.1.5. 2.1.6. 2.1.7. 2.1.8. 2.1.9. 2.1.10. 2.1.12. 2.1.13.2.1.14. 2.1.15. 2.1.16. 2.1.18. 2.1.19. 2.1.20. 2.1.22. 2.1.24. 2.1.25. 2.1.26. 2.2.1. 2.2.2. 2.2.3. 2.2.4. 2.3.1. 2.3.2.	Posmatranje i praćenje, usmena provera kroz igranje uloga u parovima, simulacije u parovima i grupama, zadaci u radnoj svesci, testovi veština i različite tehnike formativnog ocenjivanja, učenički radovi/projekti.	Građansko vaspitanje, srpski jezik, geografija, informatika i računarstvo, drugi strani jezik
3. Test 1	1.1.1. 1.1.2. 1.1.3. 1.1.4. 1.1.5. 1.1.7. 1.1.8. 1.1.9. 1.1.10. 1.1.11. 1.1.12. 1.1.13. 1.1.14. 1.1.15. 1.1.20. 1.2.1. 1.2.2. 1.2.3. 1.2.4. 1.3.1. 1.3.2. 2.1.1. 2.1.2. 2.1.3. 2.1.5. 2.1.6. 2.1.7. 2.1.8. 2.1.9. 2.1.10. 2.1.12. 2.1.13.2.1.14. 2.1.15. 2.1.18. 2.1.19. 2.1.20. 2.1.22. 2.2.1. 2.2.2. 2.2.3. 2.2.4. 2.3.1. 2.3.2.	Posmatranje i praćenje, usmena provera kroz igranje uloga u parovima, simulacije u parovima i grupama – tokom vežbanja. Test slušanja, čitanja i pisanja	Građansko vaspitanje, srpski jezik, drugi strani jezik
4. Communication Komunikacija	1.1.1. 1.1.2. 1.1.3. 1.1.4. 1.1.5. 1.1.6. 1.1.7. 1.1.8. 1.1.9. 1.1.10. 1.1.11. 1.1.12. 1.1.13. 1.1.14. 1.1.15. 1.1.16. 1.1.17. 1.1.18. 1.1.20. 1.1.21. 1.1.22. 1.1.23. 1.2.1. 1.2.2. 1.2.3. 1.2.4. 1.3.1. 1.3.2. 2.1.1. 2.1.2. 2.1.3. 2.1.14. 2.1.6. 2.1.7. 2.1.12. 2.1.13. 2.1.15. 2.1.18. 2.1.19. 2.1.20. 2.1.22. 2.1.24. 2.1.25. 2.1.26. 2.2.1. 2.2.2. 2.2.3. 2.2.4. 2.3.1. 2.3.2.	Posmatranje i praćenje, usmena provera kroz igranje uloga u parovima, simulacije u parovima i grupama, zadaci u radnoj svesci, testovi veština i različite tehnike formativnog ocenjivanja, učenički radovi/projekti.	Građansko vaspitanje, srpski jezik, informatika i računarstvo, drugi strani jezik
5. The past Prošlost	1.1.1. 1.1.2. 1.1.3. 1.1.4. 1.1.5. 1.1.6. 1.1.7. 1.1.8. 1.1.9. 1.1.10. 1.1.11. 1.1.12. 1.1.13. 1.1.14.	Posmatranje i praćenje, usmena provera kroz igranje uloga u	Građansko vaspitanje, srpski jezik,

	1.1.15. 1.1.16. 1.1.17. 1.1.18. 1.1.20. 1.1.21. 1.1.22. 1.1.23. 1.2.1. 1.2.2. 1.2.3. 1.2.4. 1.3.1. 1.3.2. 2.1.1. 2.1.2. 2.1.3. 2.1.14. 2.1.6. 2.1.7. 2.1.12. 2.1.13. 2.1.15. 2.1.18. 2.1.19. 2.1.20. 2.1.22. 2.1.24. 2.1.25. 2.1.26. 2.2.1. 2.2.2. 2.2.3. 2.2.4. 2.3.1. 2.3.2.	parovima, simulacije u parovima i grupama, zadaci u radnoj svesci, testovi veština i različite tehnike formativnog ocenjivanja, učenički radovi/projekti.	istorija, drugi strani jezik
6. The first test written in English Prvi pismeni zadatak	1.1.1. 1.1.2. 1.1.3. 1.1.4. 1.1.5. 1.1.7. 1.1.8. 1.1.9. 1.1.10. 1.1.11. 1.1.12. 1.1.13. 1.1.14. 1.1.15. 1.1.20. 1.2.1. 1.2.2. 1.2.3. 1.2.4. 1.3.1. 1.3.2. 2.1.1. 2.1.2. 2.1.3. 2.1.5. 2.1.6. 2.1.7. 2.1.8. 2.1.9. 2.1.10. 2.1.12. 2.1.13.2.1.14. 2.1.15. 2.1.18. 2.1.19. 2.1.20. 2.1.22. 2.1.23. 2.2.1. 2.2.2. 2.2.3. 2.2.4. 2.3.1. 2.3.2.	Posmatranje i praćenje, usmena i pismena provera kroz zadatke.	Građansko vaspitanje, srpski jezik, istorija, drugi strani jezik
7. In the picture Na slici	1.1.1. 1.1.2. 1.1.3. 1.1.4. 1.1.5. 1.1.7. 1.1.8. 1.1.9. 1.1.10. 1.1.11. 1.1.12. 1.1.13. 1.1.14. 1.1.15. 1.1.17. 1.1.18. 1.1.20. 1.1.22. 1.1.23. 1.2.1. 1.2.2. 1.2.3. 1.2.4. 1.3.1. 1.3.2. 2.1.1. 2.1.2. 2.1.3. 2.1.14. 2.1.6. 2.1.7. 2.1.8. 2.1.12. 2.1.13. 2.1.15. 2.1.18. 2.1.19. 2.1.20. 2.1.22. 2.1.23. 2.1.24. 2.1.25. 2.1.26. 2.2.1. 2.2.2. 2.2.3. 2.2.4. 2.3.1. 2.3.2. 2.3.6.	Posmatranje i praćenje, usmena provera kroz igranje uloga u parovima, simulacije u parovima i grupama, zadaci u radnoj svesci, testovi veština i različite tehnike formativnog ocenjivanja, učenički radovi/projekti.	Građansko vaspitanje, srpski jezik, biologija, drugi strani jezik
8. Achieve Postigni	1.1.1. 1.1.2. 1.1.3. 1.1.4. 1.1.5. 1.1.7. 1.1.8. 1.1.9. 1.1.10. 1.1.11. 1.1.12. 1.1.13. 1.1.14. 1.1.15. 1.1.17. 1.1.18. 1.1.20. 1.1.22. 1.1.23. 1.2.1. 1.2.2. 1.2.3. 1.2.4. 1.3.1. 1.3.2. 1.3.3. 1.3.4. 1.3.5. 2.1.1. 2.1.2. 2.1.3. 2.1.14. 2.1.6. 2.1.7. 2.1.8. 2.1.9. 2.1.10. 2.1.12. 2.1.13. 2.1.15. 2.1.18. 2.1.19. 2.1.20. 2.1.22. 2.1.23. 2.1.24. 2.1.25. 2.1.26. 2.2.1. 2.2.2. 2.2.3. 2.2.4. 2.3.1. 2.3.2. 2.3.7. 2.3.8.	Posmatranje i praćenje, usmena provera kroz igranje uloga u parovima, simulacije u parovima i grupama, zadaci u radnoj svesci, testovi veština i različite tehnike formativnog ocenjivanja, učenički radovi/projekti.	Građansko vaspitanje, srpski jezik, drugi strani jezik
9. Survival +Zero Conditional and Have to Opstanak	1.1.1. 1.1.2. 1.1.3. 1.1.4. 1.1.5. 1.1.7. 1.1.8. 1.1.9. 1.1.10. 1.1.11. 1.1.12. 1.1.13. 1.1.14. 1.1.15. 1.1.17. 1.1.18. 1.1.20. 1.1.22. 1.1.23. 1.2.1. 1.2.2. 1.2.3. 1.2.4. 1.3.1. 1.3.2. 1.3.3. 1.3.4. 1.3.5. 2.1.1. 2.1.2. 2.1.3. 2.1.14. 2.1.6.	Posmatranje i praćenje, usmena provera kroz igranje uloga u parovima, simulacije u parovima i grupama, zadaci u radnoj svesci, testovi veština i	Građansko vaspitanje, srpski jezik, fizičko i zdravstveno vaspitanje, drugi strani jezik

	2.1.7. 2.1.8. 2.1.12. 2.1.13. 2.1.15. 2.1.16. 2.1.18. 2.1.19. 2.1.20. 2.1.22. 2.1.23. 2.1.24. 2.1.25. 2.1.26. 2.2.1. 2.2.2. 2.2.3. 2.2.4. 2.3.1. 2.3.2. 2.3.4.	različite tehnike formativnog ocenjivanja, učenički radovi/projekti.	
10. Test 2	1.1.1. 1.1.2. 1.1.3. 1.1.4. 1.1.5. 1.1.7. 1.1.8. 1.1.9. 1.1.10. 1.1.11. 1.1.12. 1.1.13. 1.1.14. 1.1.15. 1.1.20. 1.2.1. 1.2.2. 1.2.3. 1.2.4. 1.3.1. 1.3.2. 2.1.1. 2.1.2. 2.1.3. 2.1.5. 2.1.6. 2.1.7. 2.1.8. 2.1.9. 2.1.10. 2.1.12. 2.1.13.2.1.14. 2.1.15. 2.1.18. 2.1.19. 2.1.20. 2.1.22. 2.1.23. 2.2.1. 2.2.2. 2.2.3. 2.2.4. 2.3.1. 2.3.2. 2.3.4. 2.3.7. 2.3.8.	Posmatranje i praćenje, usmena provera kroz igranje uloga u parovima, simulacije u parovima i grupama – tokom vežbanja. Test slušanja, čitanja i pisanja	Građansko vaspitanje, srpski jezik, drugi strani jezik
11. Music Muzika	1.1.1. 1.1.2. 1.1.3. 1.1.4. 1.1.5. 1.1.6. 1.1.7. 1.1.8. 1.1.9. 1.1.10. 1.1.11. 1.1.12. 1.1.13. 1.1.14. 1.1.15. 1.1.17. 1.1.18. 1.1.20. 1.1.22. 1.1.23. 1.2.1. 1.2.2. 1.2.3. 1.2.4. 1.3.1. 1.3.2. 1.3.3. 1.3.4. 1.3.5. 2.1.1. 2.1.2. 2.1.3. 2.1.14. 2.1.6. 2.1.7. 2.1.8. 2.1.12. 2.1.13. 2.1.14. 2.1.15. 2.1.16. 2.1.17. 2.1.18. 2.1.19. 2.1.20. 2.1.22. 2.1.23. 2.1.24. 2.1.25. 2.1.26. 2.2.1. 2.2.2. 2.2.3. 2.2.4. 2.3.1. 2.3.2. 2.3.4.	Posmatranje i praćenje, usmena provera kroz igranje uloga u parovima, simulacije u parovima i grupama, zadaci u radnoj svesci, testovi veština i različite tehnike formativnog ocenjivanja, učenički radovi/projekti.	Građansko vaspitanje, srpski jezik, muzička kultura, drugi strani jezik
12. The second test written in English Drugi pismeni zadatak	1.1.1. 1.1.2. 1.1.3. 1.1.4. 1.1.5. 1.1.6. 1.1.7. 1.1.8. 1.1.9. 1.1.10. 1.1.11. 1.1.12. 1.1.13. 1.1.14. 1.1.15. 1.1.17. 1.1.18. 1.1.20. 1.2.1. 1.2.2. 1.2.3. 1.2.4. 1.3.1. 1.3.2. 1.3.3. 1.3.4. 1.3.5. 2.1.1. 2.1.2. 2.1.3. 2.1.14. 2.1.6. 2.1.7. 2.1.8. 2.1.12. 2.1.13. 2.1.14. 2.1.15. 2.1.16. 2.1.17. 2.1.18. 2.1.19. 2.1.20. 2.1.22. 2.1.23. 2.1.24. 2.1.25. 2.1.26. 2.2.1. 2.2.2. 2.2.3. 2.2.4. 2.3.1. 2.3.2. 2.3.4.	Posmatranje i praćenje, usmena i pismena provera kroz zadatke.	Građansko vaspitanje, srpski jezik, drugi strani jezik
13. Scary Zastrašujuće	1.1.1. 1.1.2. 1.1.3. 1.1.4. 1.1.5. 1.1.7. 1.1.8. 1.1.9. 1.1.10. 1.1.11. 1.1.12. 1.1.13. 1.1.14. 1.1.15. 1.1.17. 1.1.18. 1.1.20. 1.1.22. 1.1.23. 1.2.1. 1.2.2. 1.2.3. 1.2.4. 1.3.1. 1.3.2. 1.3.3. 1.3.4. 2.1.1. 2.1.2. 2.1.3. 2.1.14. 2.1.6. 2.1.7.	Posmatranje i praćenje, usmena provera kroz igranje uloga u parovima, simulacije u parovima i grupama, zadaci u radnoj svesci, testovi veština i	Građansko vaspitanje, srpski jezik, drugi strani jezik

2.1.8. 2.1.12. 2.1.13. 2.1.14. 2.1.15. 2.1.16. 2.1.17. 2.1.18. 2.1.19. 2.1.20. 2.1.22. 2.1.23. 2.1.24. 2.1.25. 2.1.26. 2.2.1. 2.2.2. 2.2.3. 2.2.4. 2.3.1. 2.3.2. 2.3.5.	različite tehnike formativnog ocenjivanja, učenički radovi/projekti.
---	---

ENGLISKI JEZIK – 7. RAZRED

NASLOV: ENGLISH PLUS 3, Second edition (Udžbenik i radna sveska za 7. razred osnovne škole)

AUTOR(I): Udžbenik - Ben Wetz & Katrina Gormley, Radna sveska – Kate Mellersh

IZDAVAČ: Novi logos, Beograd, Srbija u saradnji sa Oxford University Press – om, Oksford, Velika Britanija, 2020.

BROJ I NAZIV TEME/OBLASTI (Komunikativne funkcije)	ISHODI	NASTAVNI SADRŽAJI	Broj časova po temi	Obrada	Ostali tipovi
	Po završenoj temi/oblasti učenici će biti u stanju da u usmenoj i pismenoj komunikaciji:	Učenici u usmenoj i pismenoj komunikaciji uče i uvežbavaju:			
1. Starter unit Uvodna tema Opisivanje radnji u sadašnjosti i prošlosti.	- razumeju jednostavnije tekstove u kojima se opisuju radnje u sadašnjosti i prošlosti; - razmene pojedinačne informacije i/ili nekoliko informacija koje se odnose na radnje u sadašnjosti i prošlosti; opisuju radnje u sadašnjosti i prošlosti koristeći nekoliko vezanih iskaza; - razumeju i opisuju sličnosti i razlike u svakodnevnim aktivnostima tinejdžera u zemljama ciljane kulture i kod nas.	Reči i izrazi koji se odnose na temu; jezičke sadržaje - The Present Simple i The Present -- Continuous – What are you doing in town this morning? I'm looking for a present for my mum. Do you always go shopping on Saturday mornings? No, I don't. I normally play football, but I'm not playing this morning. The Past Simple – I wasn't scared, but I was nervous. He bought some new sports clothes. I didn't see you at the sports centre. Who visited you? Who did you visit? - kratke tekstove koji se odnose na temu (slušaju, čitaju, govore i pišu); - sličnosti i razlike u kulturama.	2	0	2
2. Fads and fashion Trendovi i moda Izražavanje	- razumeju jednostavnije tekstove koji se odnose na	Reči i izrazi koji se odnose na temu; jezičke sadržaje:	7	3	4

<p>interesovanja, dopadanja i nedopadanja; opisivanje radnji u prošlosti.</p>	<p>izražavanje interesovanja, dopadanja i nedopadanja; razmene informacije koje se odnose na interesovanja, dopadanje i nedopadanje; -razumeju jednostavnije tekstove kojima se izražavaju interesovanja i opisuju iskustva i događaji u prošlosti; razmene pojedinačne informacije i/ili nekoliko informacija koje se odnose na iskustva i radnje u prošlosti; opisu radnje u prošlosti koristeći nekoliko vezanih iskaza; - razumeju i opisu sličnosti i razlike u modnim trendovima u zemljama ciljne kulture i kod nas.</p>	<p>Expressing interest, likes and dislikes – Are you into sports? I’m a big comics fan. They’re a bit baggy. It’s so comfortable. They’re so cool. Used to – People used to go and watch some of the best pole-sitters. People didn’t use to have smart phones. Did people really use to buy pet rocks? The Past Continuous + Past Continuous vs Past Simple – We were waiting for a bus when I took this photo. While I was waiting for him, my sister was learning Japanese words. - kratke tekstove i dijaloge koji se odnose na teme (slušaju, čitaju, govore i pišu); - sličnosti i razlike u kulturama.</p>			
<p>3. Test 1 Izražavanje interesovanja i opisivanje radnji u sadašnjosti i prošlosti.</p>	<p>- razumeju jednostavnije tekstove kojima se izražavaju interesovanja, radnje u sadašnjosti i prošlosti; - saopšte svoja i tuđa interesovanja i opisu radnje u sadašnjosti i prošlosti.</p>	<p>Leksiku i jezičke strukture koje se odnose na temu i navedene komunikativne funkcije; veštine slušanja, govora, čitanja i pisanja, kao i znanja o jeziku.</p>	2	0	2
<p>4. Sensations Osećaji Izražavanje dopadanja, nedopadanja i preporuka; opisivanje iskustva koje je počelo u prošlosti i još uvek traje; poziv za učešće</p>	<p>- razumeju jednostavnije tekstove koji se odnose na izražavanje dopadanja, nedopadanja i preporuka; - razmene informacije koje se odnose na dopadanje, nedopadanje i</p>	<p>Reči i izraze koji se odnose na teme; jezičke sadržaje- Expressing likes, dislikes and recommendations – What’s your favourite smell? I love the taste of coffee in the morning. I can’t stand the smell of our school canteen. It’s</p>	10	3,5	6,5

<p>u zajedničkoj aktivnosti i reagovanje na njega; opisivanje pojava, radnji, stanja i zbivanja.</p>	<p>preporuke; - razumeju i upute poziv na zajedničku aktivnost i reaguju na njega uz odgovarajuće obrazloženje; - razumeju jednostavnije tekstove koji opisuju iskustvo koje je počelo u prošlosti i još uvek traje; - opisu iskustvo koje je počelo u prošlosti i još uvek traje koristeći jednostavnija jezička sredstva; - razumeju jednostavnije tekstove koji se odnose na pojava, radnji, stanja i zbivanja; - opisu pojave, radnje, stanja i zbivanja koristeći jednostavnija jezička sredstva; - poštuju pravila učtive komunikacije.</p>	<p>one of the most...in the world. Don't forget to try... They're (all) worth seeing. Making and responding to suggestions/invitations – Let's have lunch together. Can't we have fish and chips? Why not try something different? OK. I'll give it a try. It doesn't sound much fun to me. The present perfect simple with since and for – I haven't felt this happy for years. We haven't seen him since last week. She has lived in London since 2010. Present perfect vs past simple – I've eaten a few interesting things since we've lived in Africa. I've ridden an alpaca. I rode the alpaca when I was six. Adverbs of manner – She started the car quickly. Amazingly, she noticed Novak Đoković standing outside the courts. - kratke tekstove i dijaloge koji se odnose na teme (slušaju, čitaju, govore i pišu); - sličnosti i razlike u kulturama.</p>			
<p>5. Adventure Avantura Opisivanje mesta; opisivanje iskustva i događaja u prošlosti.</p>	<p>- razumeju jednostavnije tekstove koji se odnose na opis mesta; - opisu mesto koristeći jednostavnija jezička sredstva; - razumeju jednostavnije tekstove u kojima se opisuju iskustva i događaji iz prošlosti;</p>	<p>Reči i izraze koji se odnose na temu; jezičke sadržaje – Describing places – The Red Sea is a great place for scuba-diving. Beautiful cliffs of ice are home for penguins. The present perfect simple vs past simple –I have lived here for ten years. I lived here for ten years. I</p>	<p>7</p>	<p>2,5</p>	<p>4,5</p>

	<ul style="list-style-type: none"> - razmene pojedinačne i/ili nekoliko vezanih informacija u nizu o događajima iz prošlosti; - opišu u nekoliko kraćih, vezanih iskaza iskustva, događaj iz prošlosti; - opišu poznatu ličnost iz ciljne kulture. 	<p>haven't seen you for ages. What have you been up to? I've just got back from... It was nice to see you.</p> <p>The present perfect simple with just, already, still and yet;</p> <ul style="list-style-type: none"> - kratke tekstove i dijaloge koji se odnose na teme (slušaju, čitaju, govore i pišu); - sličnosti i razlike u kulturama. 			
6. The first test written in English Prvi pismeni zadatak	<ul style="list-style-type: none"> -razumeju jednostavnije tekstove u kojima se opisuju iskustva i događaji iz prošlosti; opišu u nekoliko kraćih, vezanih iskaza iskustva, događaj iz prošlosti; opišu neki istorijski događaj. 	<p>Leksiku i jezičke strukture koje se odnose na temu i navedene komunikativne funkcije; zadatke slušanja, čitanja i vođenog pisanja.</p>	3	0	3
7. Material world Materijalni svet Izražavanje mišljenja; opisivanje predmeta; izražavanje količina, dimenzija i cena; izražavanje mišljenja.	<ul style="list-style-type: none"> - razumeju jednostavnije tekstove koji se odnose na izražavanje mišljenja; - izraze mišljenje, slaganje i neslaganje i daju kratko obrazloženje; - razumeju jednostavnije tekstove koji se odnose na opis predmeta; - uporede i opišu predmete koristeći jednostavnija jezička sredstva; - razumeju jednostavnije iskaze koji se odnose na količine, dimenzije i cene; - razmene informacije u vezi sa količinama, dimenzijama i cenama; 	<p>Reči i izraze koji se odnose na temu; jezičke sadržaje –Expressing opinion – I'm worried/quite concerned about throwing rubbish away. It's important that we stop throwing rubbish away. I'm not too worried about world hunger because there are many kinds of food we can eat. I agree, but I think it's important that we start eating different things. Quantifiers – a few, a little, a lot of, much, many, enough; Units of measurement – 380 centimetres; Comparing products and prices – It's quite expensive. It's £70. Yes, but it's not as expensive as that silver one. I much</p>	10	4	6

	<p>- razumeju i objasne sličnosti i razlike u potrošačkim navikama ljudi u ciljnoj kulturi i kod nas.</p>	<p>prefer that one. It's a bit / much too expensive. Question tags, indefinite pronouns; Uncountable nouns – news, advice, elections, information, police, Maths... -kratke tekstove i dijaloge koji se odnose na teme (slušaju, čitaju, govore i pišu); - sličnosti i razlike u kulturama.</p>			
<p>8. Years ahead Godine koje dolaze Izražavanje pretpostavki, i mogućnosti; iskazivanje odluka, planova i namera u budućnosti.</p>	<p>- razumeju jednostavniji tekst koji se odnosi na izražavanje pretpostavki, mogućnosti, i iskazivanje obećanja, planova i namera u budućnosti; - razmene jedostavnije iskaze koji se odnose na izražavanje pretpostavki, mogućnosti, obećanja, planova i namera u budućnosti; - saopšte šta oni ili neko drugi planira, namerava, predviđa; - uoče i opišu sličnosti i razlike u planiranju obaveza i aktivnosti između tinejdžera u ciljnoj kulturi i kod nas.</p>	<p>Reči i izraze koji se odnose na temu; jezičke sadržaje – Making predictions with will and might – Hopefully I'll... I definitely won't... I might... Maybe I'll... I doubt that I'll... First conditional with if and unless – If we survive, our brain will get bigger. We'll colonize other planets if Earth gets too crowded. There will be a catastrophe unless we protect the environment. Will and Be going to – I'm going to start my own business, make a million dollars in two years and then I'll retire young and travel the world. Present simple and present continuous to talk about future events – I've got a meeting this afternoon. It starts at 12.30. I'm meeting a director at 2.00 p.m. - kratke tekstove i dijaloge koji se odnose na teme (slušaju, čitaju, govore i pišu); - sličnosti i razlike u</p>	7	3	4

		kulturama.			
9. Learn Uči Izražavanje mišljenja, sлагanja/nesлагanja; izražavanje sposobnosti u prošlosti, sadašnjosti i budućnosti; iksazivanje obaveza, pravila i saveta.	- razumeju jednostavnije tekstove koji se odnose na izražavanje mišljenja; - izraze mišljenje, sлагanje i nesлагanje i daju kratko obrazloženje; - razumeju jednostavniji tekst koji se odnosi na izražavanje sposobnosti u prošlosti, sadašnjosti i budućnosti; - razmene i ssopšte informacije koje se odnose sposobnosti u prošlosti, sadašnjosti i budućnosti koristeći jednostavnija jezička sredstva; - razumeju jednostavnije iskaze koji se odnose na pravila, obaveze i savete i reaguju na njih; - razmene jednostavnije informacije koje se odnose na pravila, obaveze i savete; - uoče i opišu sličnosti i razlike u školama i školskim predmetima u ciljnoj kulturi i kod nas.	Reči i izraze koji se odnose na temu; jezičke sadržaje – Expressing opinion – I definitely think... I'm not sure I agree... It all depends on... I like the idea of... That's a good point. Can, could, be able to to talk about past, present and future ability – People believed that girls couldn't play football as well as boys. Can you hear the bell in your classroom? In the future, we will be able to do all our classes online. Have to, need to, must/mustn't and should to talk about obligation, necessity and advice – You have to be a really strong swimmer. I must get really good marks. I don't have to make a decision right now. You mustn't do something you're not sure about. I don't need to do an apprenticeship. My friends say I should become a nurse. Asking for and giving advice – What should I do? What would you do? Can you give me any advice? Don't panic. You need to speak to someone. My advice is to get help now. - kratke tekstove i dijaloge koji se odnose na teme (slušaju, čitaju, govore i pišu); - sličnosti i razlike u kulturama.	7	3	4
10. Test 2	- razumeju	Leksiku i jezičke strukture	2	0	2

<p>Izražavanje sposobnosti, bućih radnji, odluka, planova, namera i predviđanja.</p>	<p>jednostavniji tekst koji se odnosi na opisivanje sposobnosti, budućih radnji, odluka, pretpostvaki, predviđanja, planova i namera; razmene i saopšte informacije u vezi sa svojim i tuđim sposobnostima, budućim radnjama, odlukama, pretpostavkama i predviđanjima koristeći jednostavnija jezička sredstva; - razumeju jednostavnije formulisana pravila, obaveze i savete i uputstva i reaguju na njih; formulišu jednostavnija pravila, obaveze i savete i uputstava.</p>	<p>koje se odnose na temu i navedene komunikativne funkcije; veštine slušanja, govora, čitanja i pisanja, kao i znanja o jeziku.</p>			
<p>11. Big ideas Velike ideje Izražavanje mišljenja i predloga; iskazivanje mogućnosti u sadašnjosti i budućnosti.</p>	<p>- razumeju jednostavnije tekstove koji se odnose na izražavanje mišljenja i predloga; - razmene informacije koje se odnose na izražavanje mišljenja i predloga; - saopšte svoje ili tuđe mišljenje i predloge koristeći jednostavnija jezička sredstva; - razumeju jednostavne tekstove u kojima se odnose na iskazivanje mogućnosti u sadašnjosti i budućnosti; saopšte mogućnosti koristeći jednostavnija jezička sredstva;</p>	<p>Reči i izraze koji se odnose na temu; jezičke sadržaje – Expressing opinion and suggestions – I think people should... We must... We need to... I think it's the best thing to do. Let's create a petition. I hope they introduce a law against it soon. Can, may, might, could, must, can't and perhaps to talk about possibility in the present and future – A spontaneous act of kindness can change another person's life. Life can't be easy for musician Daniel Black. She must be his grandma. Spread kindness to others today, it could/may/might change</p>	<p>5</p>	<p>2</p>	<p>3</p>

	- razumeju i opisu sličnosti i razlike u ekološkim navikama u ciljnoj kulturi i kod nas.	their lives. Spread kindness to others, perhaps it'll change their lives. - kratke tekstove i dijaloge koji se odnose na teme (slušaju, čitaju, govore i pišu); - sličnosti i razlike u kulturama.			
12. The second test written in English Drugi pismeni zadatak Izražavanje mišljenja	- razumeju jednostavnije tekstove koji se odnose na izražavanje mišljenja; - saopšte svoje ili tuđe mišljenje.	Leksiku i jezičke strukture koje se odnose na temu i navedene komunikativne funkcije; zadatke slušanja, čitanja i vođenog pisanja.	3	0	3
13. On screen Na ekranu Izražavanje mišljenja i predloga; opisivanje radnji u prošlosti, sadašnjosti i budućnosti.	- razumeju jednostavnije tekstove koji se odnose na izražavanje mišljenja i predloga; - razumeju i saopšte svoje ili tuđe mišljenje ili predlog i reaguju na njih; - razumeju jednostavnije tekstove u kojima se opisuju radnje u sadašnjosti, prošlosti i budućnosti; - razmene pojedinačne informacije i/ili nekoliko informacija koje se odnose na radnje u sadašnjosti, prošlosti i budućnosti; - opisu radnje u sadašnjosti, prošlosti i budućnosti koristeći nekoliko vezanih iskaza; - razumeju i opisuju sličnosti i razlike u omiljenim književnim i filmskim žanrovima između tinejdžera u	Reči i izraze koji se odnose na temu; jezičke sadržaje – Expressing opinion and suggestion – The films are really good, but they're not quite as good as the books. How about going to the cinema tonight? All right. What about Extreme Escape? It stars Jack Hutson. I don't prefer an adventure film. I'd rather see a science fiction film. Present and past passive – More films are made in India than in any other country in the world. It was made by a team of thirty people. It wasn't made in a usual way. We aren't told about the film trivia. Was the book adapted for film? Is the actor nominated for an award every year? Present perfect, Future simple passive + Passive with modal verbs – The microphone has just been stolen from the stage. The job won't be taken by	7	3	4

	ciljnoj kulturi i kod nas .	anyone. Everything you do can be seen on the screen. The members of the band must be carefully selected. The stage was really high so the performers could be seen from a distance. - kratke tekstove i dijaloge koji se odnose na teme (slušaju, čitaju, govore i pišu); - sličnosti i razlike u kulturama.			
UKUPAN BROJ ČASOVA			72	24	48

Broj i naziv teme	Standardi postignuća	Procena i provera postignuća	Korelacija
1. Starter unit Uvodna tema	1.1.1. 1.1.2. 1.1.3. 1.1.4. 1.1.5. 1.1.6. 1.1.7. 1.1.8. 1.1.9. 1.1.10. 1.1.11. 1.1.12. 1.1.13. 1.1.14. 1.1.15. 1.1.17. 1.1.18. 1.1.20. 1.1.21. 1.1.22. 1.1.23. 1.2.1. 1.2.2. 1.2.3. 1.2.4. 1.3.1. 1.3.2. 2.1.1. 2.1.2. 2.1.3. 2.1.4. 2.1.5. 2.1.6. 2.1.7. 2.1.8. 2.1.10. 2.1.12. 2.1.13. 2.1.14. 2.1.18. 2.1.19. 2.1.20. 2.1.22. 2.1.24. 2.1.25. 2.1.26. 2.2.1. 2.2.2. 2.2.3. 2.2.4. 2.3.1. 2.3.2. 3.1.1. 3.1.6.	Posmatranje i praćenje, usmena provera kroz igranje uloga u parovima, simulacije u parovima i grupama, zadaci u radnoj svesci, testovi veština i različite tehnike formativnog ocenjivanja.	Građansko vaspitanje, maternji jezik, drugi strani jezik.
2. Fads and fashion Trendovi i moda	1.1.1. 1.1.2. 1.1.3. 1.1.4. 1.1.5. 1.1.6. 1.1.7. 1.1.8. 1.1.9. 1.1.10. 1.1.11. 1.1.12. 1.1.13. 1.1.14. 1.1.15. 1.1.16. 1.1.17. 1.1.18. 1.1.19. 1.1.20. 1.1.21. 1.1.22. 1.1.23. 1.2.1. 1.2.2. 1.2.3. 1.2.4. 1.3.1. 1.3.2. 2.1.1. 2.1.2. 2.1.3. 2.1.4. 2.1.5. 2.1.6. 2.1.7. 2.1.8. 2.1.10. 2.1.12. 2.1.13. 2.1.14. 2.1.19. 2.1.20. 2.1.22. 2.1.23. 2.1.24. 2.1.25. 2.1.26. 2.2.1. 2.2.2. 2.2.3. 2.2.4. 2.3.1. 2.3.2. 3.1.1. 3.1.2. 3.1.3. 3.1.6. 3.1.8. 3.1.16. 3.1.17. 3.1.25. 3.1.29. 3.1.30.	Posmatranje i praćenje, usmena provera kroz igranje uloga u parovima, simulacije u parovima i grupama, zadaci u radnoj svesci, testovi veština i različite tehnike formativnog ocenjivanja, učenički radovi/projekti.	Građansko vaspitanje, maternji jezik, istorija, drugi strani jezik.
3. Test 1	1.1.1. 1.1.2. 1.1.3. 1.1.4. 1.1.5. 1.1.7. 1.1.8. 1.1.9. 1.1.10. 1.1.11. 1.1.12. 1.1.13. 1.1.14. 1.1.15. 1.1.16. 1.1.17. 1.1.18. 1.1.19. 1.1.20. 1.2.1. 1.2.2. 1.2.3. 1.2.4. 1.3.1. 1.3.2. 2.1.1. 2.1.2. 2.1.3. 2.1.4. 2.1.5. 2.1.6. 2.1.7. 2.1.8. 2.1.12. 2.1.13. 2.1.14. 2.1.18. 2.1.19. 2.1.20. 2.1.22. 2.1.23. 2.2.1. 2.2.2. 2.2.3. 2.2.4. 2.3.1. 2.3.2. 3.1.1.	Posmatranje i praćenje, usmena provera kroz igranje uloga u parovima, simulacije u parovima i grupama – tokom vežbanja. Test slušanja, čitanja i	Građansko vaspitanje, maternji jezik, drugi strani jezik.

	3.1.2. 3.1.3. 3.1.6. 3.1.8. 3.1.16. 3.1.17. 3.1.25.	pisanja	
4. Sensations Osećaji	1.1.1. 1.1.2. 1.1.3. 1.1.4. 1.1.5. 1.1.6. 1.1.7. 1.1.8. 1.1.9. 1.1.10. 1.1.11. 1.1.12. 1.1.13. 1.1.14. 1.1.15. 1.1.16. 1.1.17. 1.1.18. 1.1.19. 1.1.20. 1.1.21. 1.1.22. 1.1.23. 1.2.1. 1.2.2. 1.2.3. 1.2.4. 1.3.1. 1.3.2. 2.1.1. 2.1.2. 2.1.3. 2.1.4. 2.1.5. 2.1.6. 2.1.7. 2.1.8. 2.1.10. 2.1.12. 2.1.13. 2.1.14. 2.1.15. 2.1.16. 2.1.17. 2.1.18. 2.1.19. 2.1.20. 2.1.21. 2.1.22. 2.1.24. 2.1.25. 2.1.26. 2.2.1. 2.2.2. 2.2.3. 2.2.4. 2.3.1. 2.3.2. 3.1.1. 3.1.2. 3.1.3. 3.1.6. 3.1.7. 3.1.8. 3.1.10. 3.1.11. 3.1.16. 3.1.17. 3.1.18. 3.1.19. 3.1.20. 3.1.23. 3.1.24. 3.1.25. 3.1.29. 3.1.30. 3.2.1. 3.2.2. 3.2.3. 3.2.4. 3.3.1. 3.3.2.	Posmatranje i praćenje, usmena provera kroz igranje uloga u parovima, simulacije u parovima i grupama, zadaci u radnoj svesci, testovi veština i različite tehnike formativnog ocenjivanja, učenički radovi/projekti.	Građansko vaspitanje, maternji jezik, biologija, drugi strani jezik.
5. Adventure Avantura	1.1.1. 1.1.2. 1.1.3. 1.1.4. 1.1.5. 1.1.6. 1.1.7. 1.1.8. 1.1.9. 1.1.10. 1.1.11. 1.1.12. 1.1.13. 1.1.14. 1.1.15. 1.1.16. 1.1.17. 1.1.18. 1.1.19. 1.1.20. 1.1.21. 1.1.22. 1.1.23. 1.2.1. 1.2.2. 1.2.3. 1.2.4. 1.3.1. 1.3.2. 2.1.1. 2.1.2. 2.1.3. 2.1.4. 2.1.5. 2.1.6. 2.1.7. 2.1.8. 2.1.10. 2.1.12. 2.1.13. 2.1.14. 2.1.15. 2.1.16. 2.1.17. 2.1.18. 2.1.19. 2.1.20. 2.1.21. 2.1.22. 2.1.23. 2.1.24. 2.1.25. 2.1.26. 2.2.1. 2.2.2. 2.2.3. 2.2.4. 2.3.1. 2.3.2. 3.1.1. 3.1.2. 3.1.3. 3.1.6. 3.1.7. 3.1.8. 3.1.10. 3.1.11. 3.1.16. 3.1.17. 3.1.18. 3.1.19. 3.1.20. 3.1.23. 3.1.24. 3.1.25. 3.1.29. 3.1.30. 3.2.1. 3.2.2. 3.2.3. 3.2.4. 3.3.1. 3.3.2.	Posmatranje i praćenje, usmena provera kroz igranje uloga u parovima, simulacije u parovima i grupama, zadaci u radnoj svesci, testovi veština i različite tehnike formativnog ocenjivanja, učenički radovi/projekti.	Građansko vaspitanje, maternji jezik, geografija, fizičko i zdravstveno vaspitanje, drugi strani jezik.
6. The first test written in English Prvi pismeni zadatak	1.1.1. 1.1.2. 1.1.3. 1.1.4. 1.1.5. 1.1.7. 1.1.8. 1.1.9. 1.1.10. 1.1.11. 1.1.12. 1.1.13. 1.1.14. 1.1.15. 1.1.16. 1.1.17. 1.1.18. 1.1.19. 1.1.20. 1.2.1. 1.2.2. 1.2.3. 1.2.4. 1.3.1. 1.3.2. 2.1.1. 2.1.2. 2.1.3. 2.1.4. 2.1.6. 2.1.7. 2.1.8. 2.1.10. 2.1.12. 2.1.13. 2.1.14. 2.1.15. 2.1.16. 2.1.17. 2.1.18. 2.1.19. 2.1.20. 2.1.21. 2.1.22. 2.1.23. 2.2.1. 2.2.2. 2.2.3. 2.2.4. 2.3.1. 2.3.2. 3.1.1. 3.1.2. 3.1.3. 3.1.6. 3.1.7. 3.1.8. 3.1.10. 3.1.11. 3.1.16. 3.1.17. 3.1.18. 3.1.19. 3.1.20. 3.1.23. 3.1.24. 3.1.25. 3.1.29. 3.1.30. 3.2.1. 3.2.2. 3.2.3. 3.2.4. 3.3.1. 3.3.2.	Posmatranje i praćenje, usmena i pismena provera kroz zadatke.	Građansko vaspitanje, maternji jezik i književnost, drugi strani jezik.
7. Material worl	1.1.1. 1.1.2. 1.1.3. 1.1.4. 1.1.5. 1.1.6. 1.1.7. 1.1.8. 1.1.9. 1.1.10. 1.1.11. 1.1.12.	Posmatranje i praćenje, usmena	Građansko vaspitanje,

Materijalni svet	1.1.13. 1.1.14. 1.1.15. 1.1.16. 1.1.17. 1.1.18. 1.1.19. 1.1.20. 1.1.21. 1.1.22. 1.1.23. 1.2.1. 1.2.2. 1.2.3. 1.2.4. 1.3.1. 1.3.2. 1.3.4. 2.1.1. 2.1.2. 2.1.3. 2.1.4. 2.1.5. 2.1.6. 2.1.7. 2.1.8. 2.1.9. 2.1.10. 2.1.12. 2.1.13. 2.1.14. 2.1.15. 2.1.16. 2.1.18. 2.1.19. 2.1.20. 2.1.21. 2.1.22. 2.1.23. 2.1.24. 2.1.25. 2.1.26. 2.2.1. 2.2.2. 2.2.3. 2.2.4. 2.3.1. 2.3.2. 2.3.8. 3.1.1. 3.1.2. 3.1.3. 3.1.4. 3.1.5. 3.1.8. 3.1.10. 3.1.12. 3.1.16. 3.1.17. 3.1.18. 3.1.19. 3.1.20. 3.1.23. 3.1.24. 3.1.25. 3.1.26. 3.1.27. 3.1.29. 3.1.30. 3.2.1. 3.2.2. 3.2.3. 3.2.4. 3.3.1. 3.3.2.	provera kroz igranje uloga u parovima, simulacije u parovima i grupama, zadaci u radnoj svesci, testovi veština i različite tehnike formativnog ocenjivanja, uenički radovi/projekti.	maternji jezik i književnost, ekologija, drugi strani jezik.
8. Years ahead Godine koje dolaze	1.1.1. 1.1.2. 1.1.3. 1.1.4. 1.1.5. 1.1.6. 1.1.7. 1.1.8. 1.1.9. 1.1.10. 1.1.11. 1.1.12. 1.1.13. 1.1.14. 1.1.15. 1.1.16. 1.1.17. 1.1.18. 1.1.19. 1.1.20. 1.1.21. 1.1.22. 1.1.23. 1.2.1. 1.2.2. 1.2.3. 1.2.4. 1.3.1. 1.3.2. 1.3.4. 2.1.1. 2.1.2. 2.1.3. 2.1.4. 2.1.5. 2.1.6. 2.1.7. 2.1.8. 2.1.9. 2.1.10. 2.1.12. 2.1.13. 2.1.14. 2.1.15. 2.1.16. 2.1.17. 2.1.18. 2.1.19. 2.1.20. 2.1.21. 2.1.22. 2.1.24. 2.1.25. 2.1.26. 2.2.1. 2.2.2. 2.2.3. 2.2.4. 2.3.1. 2.3.2. 2.3.3. 3.1.1. 3.1.2. 3.1.3. 3.1.4. 3.1.5. 3.1.5. 3.1.6. 3.1.8. 3.1.10. 3.1.12. 3.1.16. 3.1.17. 3.1.18. 3.1.19. 3.1.20. 3.1.22. 3.1.23. 3.1.24. 3.1.26. 3.1.27. 3.1.29. 3.1.30. 3.2.1. 3.2.2. 3.2.3. 3.2.4. 3.3.1. 3.3.2. 3.3.3.	Posmatranje i praćenje, usmena provera kroz igranje uloga u parovima, simulacije u parovima i grupama, zadaci u radnoj svesci, testovi veština i različite tehnike formativnog ocenjivanja, uenički radovi/projekti.	Građansko vaspitanje, maternji jezik i književnost, informatika i računarstvo, drugi strani jezik.
9. Learn Uči	1.1.1. 1.1.2. 1.1.3. 1.1.4. 1.1.5. 1.1.6. 1.1.7. 1.1.8. 1.1.9. 1.1.10. 1.1.11. 1.1.12. 1.1.13. 1.1.14. 1.1.15. 1.1.16. 1.1.17. 1.1.18. 1.1.19. 1.1.20. 1.1.21. 1.1.22. 1.1.23. 1.2.1. 1.2.2. 1.2.3. 1.2.4. 1.3.1. 1.3.2. 2.1.1. 2.1.2. 2.1.3. 2.1.4. 2.1.5. 2.1.6. 2.1.7. 2.1.8. 2.1.10. 2.1.12. 2.1.13. 2.1.14. 2.1.15. 2.1.16. 2.1.17. 2.1.18. 2.1.19. 2.1.20. 2.1.21. 2.1.22. 2.1.23. 2.1.24. 2.1.25. 2.1.26. 2.2.1. 2.2.2. 2.2.3. 2.2.4. 2.3.1. 2.3.2. 3.1.1. 3.1.2. 3.1.3. 3.1.6. 3.1.7. 3.1.8. 3.1.10. 3.1.11. 3.1.16. 3.1.17. 3.1.18. 3.1.19. 3.1.20. 3.1.23. 3.1.24. 3.1.25. 3.1.29. 3.1.30. 3.2.1. 3.2.2. 3.2.3. 3.2.4. 3.3.1. 3.3.2.	Posmatranje i praćenje, usmena provera kroz igranje uloga u parovima, simulacije u parovima i grupama, zadaci u radnoj svesci, testovi veština i različite tehnike formativnog ocenjivanja, uenički radovi/projekti.	Građansko vaspitanje, maternji jezik i književnost, ČOS, drugi strani jezik.
10. Test 2	1.1.1. 1.1.2. 1.1.3. 1.1.4. 1.1.5. 1.1.7. 1.1.8. 1.1.9. 1.1.10. 1.1.11. 1.1.12. 1.1.13. 1.1.14. 1.1.15. 1.1.16. 1.1.17. 1.1.18. 1.1.19. 1.1.20. 1.2.1. 1.2.2. 1.2.3. 1.2.4. 1.3.1. 1.3.2. 1.3.4. 2.1.1. 2.1.2. 2.1.3. 2.1.4. 2.1.6.	Posmatranje i praćenje, usmena provera kroz igranje uloga u parovima, simulacije u parovima	Građansko vaspitanje, maternji jezik i književnost, drugi strani

	2.1.7. 2.1.8. 2.1.9. 2.1.10. 2.1.12. 2.1.13. 2.1.14. 2.1.15. 2.1.16. 2.1.17. 2.1.19. 2.1.23. 2.2.1. 2.2.2. 2.2.3. 2.2.4. 2.3.1. 2.3.2. 2.3.3. 3.1.1. 3.1.2. 3.1.3. 3.1.4. 3.1.5. 3.1.6. 3.1.8. 3.1.10. 3.1.12. 3.1.16. 3.1.17. 3.1.18. 3.1.19. 3.1.20. 3.1.22. 3.1.23. 3.1.24. 3.1.26. 3.1.27. 3.2.1. 3.2.2. 3.2.3. 3.2.4. 3.3.1. 3.3.2. 3.3.3.	i grupama – tokom vežbanja. Test slušanja, čitanja i pisanja	jezik.
11. Big ideas Velike ideje	1.1.1. 1.1.2. 1.1.3. 1.1.4. 1.1.5. 1.1.6. 1.1.7. 1.1.8. 1.1.9. 1.1.10. 1.1.11. 1.1.12. 1.1.13. 1.1.14. 1.1.15. 1.1.16. 1.1.17. 1.1.18. 1.1.19. 1.1.20. 1.1.21. 1.1.22. 1.1.23. 1.2.1. 1.2.2. 1.2.3. 1.2.4. 1.3.1. 1.3.2. 1.3.4. 2.1.1. 2.1.2. 2.1.3. 2.1.4. 2.1.5. 2.1.6. 2.1.7. 2.1.8. 2.1.9. 2.1.10. 2.1.12. 2.1.13. 2.1.14. 2.1.15. 2.1.16. 2.1.17. 2.1.18. 2.1.19. 2.1.20. 2.1.21. 2.1.22. 2.1.24. 2.1.25. 2.1.26. 2.2.1. 2.2.2. 2.2.3. 2.2.4. 2.3.1. 2.3.2. 2.3.3. 3.1.1. 3.1.2. 3.1.3. 3.1.4. 3.1.5. 3.1.5. 3.1.6. 3.1.8. 3.1.10. 3.1.12. 3.1.15. 3.1.16. 3.1.17. 3.1.18. 3.1.19. 3.1.20. 3.1.22. 3.1.23. 3.1.24. 3.1.26. 3.1.27. 3.1.28. 3.1.29. 3.1.30. 3.2.1. 3.2.2. 3.2.3. 3.2.4. 3.3.1. 3.3.2. 3.3.3.	Posmatranje i praćenje, usmena provera kroz igranje uloga u parovima, simulacije u parovima i grupama, zadaci u radnoj svesci, testovi veština i različite tehnike formativnog ocenjivanja, učenički radovi/projekti.	Građansko vaspitanje, maternji jezik i književnost, biologija, ekologija, drugi strani jezik.
12. The second test written in English Drugi pismeni zadatak	1.1.1. 1.1.2. 1.1.3. 1.1.4. 1.1.5. 1.1.7. 1.1.8. 1.1.9. 1.1.10. 1.1.11. 1.1.12. 1.1.13. 1.1.14. 1.1.15. 1.1.16. 1.1.17. 1.1.18. 1.1.19. 1.1.20. 1.2.1. 1.2.2. 1.2.3. 1.2.4. 1.3.1. 1.3.2. 1.3.4. 2.1.1. 2.1.2. 2.1.3. 2.1.4. 2.1.6. 2.1.7. 2.1.8. 2.1.9. 2.1.10. 2.1.12. 2.1.13. 2.1.14. 2.1.15. 2.1.16. 2.1.17. 2.1.19. 2.1.23. 2.2.1. 2.2.2. 2.2.3. 2.2.4. 2.3.1. 2.3.2. 2.3.3. 3.1.1. 3.1.2. 3.1.3. 3.1.4. 3.1.5. 3.1.6. 3.1.8. 3.1.10. 3.1.12. 3.1.16. 3.1.17. 3.1.18. 3.1.19. 3.1.20. 3.1.22. 3.1.23. 3.1.24. 3.1.26. 3.1.27. 3.2.1. 3.2.2. 3.2.3. 3.2.4. 3.3.1. 3.3.2. 3.3.3.	Posmatranje i praćenje, usmena i pismena provera kroz zadatke.	Građansko vaspitanje, srpski jezik, drugi strani jezik
13. On screen Na ekranu	1.1.1. 1.1.2. 1.1.3. 1.1.4. 1.1.5. 1.1.6. 1.1.7. 1.1.8. 1.1.9. 1.1.10. 1.1.11. 1.1.12. 1.1.13. 1.1.14. 1.1.15. 1.1.16. 1.1.17. 1.1.18. 1.1.19. 1.1.20. 1.1.21. 1.1.22. 1.1.23. 1.2.1. 1.2.2. 1.2.3. 1.2.4. 1.3.1. 1.3.2. 1.3.4. 1.3.5. 2.1.1. 2.1.2. 2.1.3. 2.1.4. 2.1.5. 2.1.6. 2.1.7. 2.1.8. 2.1.9. 2.1.10. 2.1.12. 2.1.13. 2.1.14. 2.1.15. 2.1.16. 2.1.18. 2.1.19. 2.1.20. 2.1.21. 2.1.22. 2.1.23. 2.1.24. 2.1.25. 2.1.26. 2.2.1. 2.2.2. 2.2.3. 2.2.4. 2.3.1. 2.3.2. 2.3.3. 2.3.8. 3.1.1. 3.1.2. 3.1.3. 3.1.4. 3.1.5. 3.1.5. 3.1.6. 3.1.8. 3.1.10. 3.1.12.	Posmatranje i praćenje, usmena provera kroz igranje uloga u parovima, simulacije u parovima i grupama, zadaci u radnoj svesci, testovi veština i različite tehnike formativnog ocenjivanja, učenički radovi/projekti.	Građansko vaspitanje, maternji jezik i književnost, filmska umetnost, drugi strani jezik

3.1.16. 3.1.17. 3.1.18. 3.1.19. 3.1.20. 3.1.22. 3.1.23. 3.1.24. 3.1.26. 3.1.27. 3.1.29. 3.1.30. 3.2.1. 3.2.2. 3.2.3. 3.2.4. 3.3.1. 3.3.2. 3.3.3.		
---	--	--

ENGLJSKI JEZIK – 8. RAZRED

NASLOV: EYES OPEN 4 (Udžbenik i radna sveska za 8. razred osnovne škole)

AUTOR(I): Udžbenik – Ben Goldstein, Ceri Jones, Vicki Anderson, Radna sveska – Vicki Anderson, Eoin Higgins

IZDAVAČ: Klett, Beograd, Srbija u saradnji sa Cambridge University Press – om, Cambridge, Velika Britanija, 2021.

BROJ I NAZIV TEME/OBLASTI	ISHODI	NASTAVNI SADRŽAJI I OPERATIVNI ZADACI	Broj časova po temi	Obrada	Ostali tipovi
(Komunikativne funkcije)	Po završenoj temi/oblasti učenici su u stanju da u usmenoj i pismenoj komunikaciji:	Učenici u usmenoj i pismenoj komunikaciji uče i uvežbavaju:			
1. Starter unit Uvodna tema Opisivanje radnji u sadašnjosti i prošlosti.	- razumeju opšti smisao i glavne informacije iz tekstova koji se odnose na opisivanje radnji i situacija u sadašnjosti i prošlosti; - razmene nekoliko informacija u nizu koje se odnose na radnje i situacije u sadašnjosti i iz prošlosti; - poštuju pravila učtve komunikacije.	Reči i izraze koji se odnose na teme; jezičke sadržaje –How much time do you spend online each day? What blog are you reading now? Most people live their lives online. I’m living my life online. (Present Simple, Present Continuous); You really love golf, don’t you? People don’t think so much now, do they?(Question tags); Life used to be more difficult. Did people use to have more skills? TV didn’t use to have colour pictures. (Used to...); tekstove i dijaloge koji se odnose na teme (slušaju, čitaju, govore i pišu); sličnosti i razlike u kulturama.	4	1	3
2. Trends Opisivanje radnji i situacija iz prošlosti; opisi- vanje predmeta i pojava.	- razumeju opšti smisao i glavne informacije iz tekstova koji se odnose na opisivanje iskustava, i događaja u prošlosti; - razmene nekoliko	Reči i izraze koji se odnose na temu; jezičke sadržaje –When I was young, we went on holiday to Scotland and I left my Teddy at a hotel. (Past Simple); Some workers were repairing the building when we arrived. (Past Continuous); Common objects show people ehat normal life	5	2	3

	<p>informacija u nizu o iskustvima, i događajima u prošlosti;</p> <p>- opišu iskustva i događaje iz prošlosti povezujući nekoliko kraćih iskaza u smislenu celinu;</p> <p>- opišu istorijski događaj iz ciljne kulture.</p>	<p>was like. Put some clips from popular films. (Adjectives); kratke tekstove i dijaloge koji se odnose na teme (slušaju, čitaju, govore i pišu); sličnosti i razlike u kulturama.</p>			
<p>3. Test 1 Komunikativne funkcije iz tema 1 i 2 (kombinovano)</p>	<p>Ishodi iz tema 1 i 2 (kombinovano).</p>	<p>Leksiku i jezičke strukture koje se odnose na teme i komunikativne funkcije koje su se obrađivale u temama 1 i 2; veštine slušanja, govora, čitanja i pisanja, kao i znanja o jeziku.</p>	2	/	2

<p>4. A helping hand</p> <p>Opisivanje iskustva iz prošlosti; opisivanje sposobnosti u sadašnjosti.</p>	<p>- razumeju opšti smisao i glavne informacije iz tekstova koji se odnose na opisivanje iskustava, i događaja u prošlosti;</p> <p>- razmene nekoliko informacija u nizu o iskustvima, i događajima u prošlosti;</p> <p>- opišu iskustva i događaje iz prošlosti povezujući nekoliko kraćih iskaza u smislenu celinu;</p> <p>- razumeju jednostavnije tekstove koji se odnose na opisivanje sposobnosti u sadašnjosti;</p> <p>- saopšte svoje i tuđe sposobnosti u sadašnjosti;</p> <p>- razmene nekoliko informacija o sposobnostima u</p>	<p>Reči i izraze koji se odnose na temu; jezičke sadržaje –I didn't see him yesterday. I saw him on Tuesday. I haven't seen him for a couple of days. I haven't started revising for my test yet. Our teacher has just given us our results. We still haven't tried anything. We haven't seen each other since last month. (Present Perfect vs Past Simple) How good are you at...? I'm pretty good at... I'm someone who... tekstove i dijaloge koji se odnose na teme (slušaju, čitaju, govore i pišu); sličnosti i razlike u kulturama.</p>	5	2	3
---	---	--	---	---	---

	<p>sadšnjosti; - razumeju i objasne sličnosti i razlike u popularnim muzičkim žanrovima između svoje i ciljne kulture.</p>				
<p>5. Young achievers</p> <p>Izražavanje količina cena; izražavanje mišljenja; davanje preporuka; opisivanje budućih radnji i predviđanja.</p>	<p>-razumeju kraće nizove iskaza koji se odnose na količine i cene; - razmene informacije u vezi sa količinama cenama; - razumeju opšti smisao i glavne informacije iz tekstova koji se odnose na izražavanje mišljenja i davanje preporuka; - razmene informacije koje se odnose na izražavanje mišljenja i davanje preporuka; - povežu nekoliko iskaza u kraći tekst kojim se opisuju bića, mesta i predmeti i daju preporuke; - razumeju opšti smisao i glavne informacije iz tekstova koji se na buduće radnje i predviđanja; - razmene nekoliko iskaza u vezi sa budućim radnjama i predviđanjima; saopšti buduće radnje i predviđanja; - razumeju i objasne</p>	<p>Reči i izraze koji se odnose na temu; jezičke sadržaje – Computer printers can seem like a bargain. It's worth more than gold: 150,000 flowers (approximately two football pitches) only make one kilo of saffron which can cost approximately \$10,000. I'd like to talk to you about... Let me start by showing you... It's worth mentioning that... This will appeal to both boys and girls. The only downside is that... The best thing about it is... I'm leaving in half an hour. (Present Continuous – arrangements); I'm sure you'll leave late, as always. (Future Simple – predictions); How are you going to get there? (Going to...); tekstove i dijaloge koji se odnose na teme (slušaju, čitaju, govore i pišu); sličnosti i razlike u kulturama.</p>	7	3	4

	sličnosti i razlike navikama kupovine između svoje i ciljne kulture.				
6. The first written test in English Prvi pismeni zadatak Komunikativne funkcije iz tema 4 i 5 (kombinovano).	Ishodi iz tema 4 i 5 – kombinovano.	Leksiku i jezičke strukture koje se odnose na komunikativne funkcije koje su se obrađivale u temama 4 i 5; veštine slušanja, govora, čitanja i pisanja, kao i znanja o jeziku.	3	0	3

7. Fabulous food Izražavanje osećanja; iskazivanje mogućnosti; iznošenje sposobnosti, obaveza, predloga i saveta.	<ul style="list-style-type: none"> - razumeju opšti smisao i glavne informacije iz tekstova koji se odnose na osećanja; - razmene nekoliko povezanih informacija u vezi sa osećanjima; - iskaže i obrazlože osećanja; - razumeju jednostavnije tekstove koji se odnose na mogućnosti; - razmene nekoliko informacija koje se odnose na mogućnosti; - razumeju jednostavnije tekstove koji se odnose na sposobnosti, obaveze, predloge i savete, i reaguje na njih; - razmene nekoliko informacija koje se odnose na sposobnosti, obaveze, predloge i savete; - razumeju britanski i američki smisao za humor. 	<p>Reči i izraze koji se odnose na temu; jezičke sadržaje –It makes me feel... I get quite (embarrassed) when I... Adjectives ending in -ed/-ing) We may know more in the future. They could express sadness. The evidence suggests that animals must feel something. They might have emotions. They can't simply be like robots. (Modal verbs may, might, can, could, must to express possibility and certainty); I think my best friend can / could / will be able to walk. (Modal verbs can, could, be able to for ability); You should / must / have to / ought to practise all day. You'd better exercise. (Modal verbs should, must, have to, ought to for advice and obligations; You'd better for suggestions); tekstove i dijaloge koji se odnose na teme (slušaju, čitaju, govore i pišu); sličnosti i razlike u kulturama.</p>	8	3	5
8. Stuff we like Opisivanje radnji u prošlosti; izražavanje mišljenja, planova i namera; izražavanje	<ul style="list-style-type: none"> - razumeju opšti smisao i glavne informacije iz tekstova koji se odnose na prošlost; razmene nekoliko informacija u nizu o događajima u prošlosti; - opisu događaje iz prošlosti povezujući nekoliko kraćih iskaza u smislenu celinu; 	<p>Reči i izraze koji se odnose na temu; jezičke sadržaje –People invented the wheel more than 5,000 years ago. Wat designed a modern radar system. It's hard to imagine life without... I can't think of anything better. It's logical that... It might be...</p>	7	3	4

<p>možnosti i hipotetičkih situacija.</p>	<p>- razumeju jednostavnije tekstove koji se odnose na izražavanje mišljenja, planova i namera; - saopšte svoja i tuđa mišljenja, planove i namere; - razumeju jednostavnije tekstove koji se odnose na iskazivanje mogućnosti i hipotetičkih situacija; - razmene nekoliko informacija u nizu o mogućnostima i hipotetičkim situacijama; - navedu biografske podatke i najvažnija otkrića/dela naučnika/umetnika iz ciljne kulture.</p>	<p>because... Seeing a shark is an exciting experience. I want to stop driving and start cycling. (Gerunds and infinitives) If we don't experiment, things won't change. If you travelled to Mars, what things would you miss? (First and second conditional); kratke tekstove i dijaloge koji se odnose na teme (slušaju, čitaju, govore i pišu); sličnosti i razlike u kulturama.</p>			
<p>9. Celebrate in style Opisivanje bića, predmeta i mesta</p>	<p>- razumeju opšti smisao i glavne informacije iz tekstova koji se odnose na opisivanje bića, predmeta i mesta; - opišu događaje iz prošlosti povezujući nekoliko kraćih iskaza u smislenu celinu; - razmene nekoliko informacija u nizu o karakteristikama bića, predmeta i mesta; - uporede i navedu sličnosti i razlike u karakteristikama savremene poezije u svojoj i ciljnoj kulturi.</p>	<p>Reči i izraze koji se odnose na temu; jezičke sadržaje –I'm more of a pessimist. I tend to be an optimist. I'll be myself, so please respect me. (Reflexive pronouns) I'll be with the people who have similar interests. Cleaning toilets isn't something that I am keen on. Alasaka is a place where you can see wild bears. (Relative pronouns); kratke tekstove i dijaloge koji se odnose na teme (slušaju, čitaju, govore i pišu); sličnosti i razlike u kulturama.</p>	7	3	4
<p>10. Test 2 Komunikativne funkcije iz tema 7, 8 i 9 (kombinovano)</p>	<p>Ishodi iz tema 7, 8 i 9 (kombinovano).</p>	<p>Leksiku i jezičke strukture koje se odnose na komunikativne funkcije koje su se obrađivale u temama 7, 8 i 9; veštine slušanja, govora, čitanja i pisanja, kao i znanja o jeziku.</p>	2	/	2
<p>11. Weird and wonderful Opisivanje mesta i pojava; izražavanje količina</p>	<p>- razumeju opšti smisao i glavne informacije iz tekstova koji se odnose na opis predmeta, mesta, pojava, radnji, stanja i zbivanja; - razmene informacije koje se odnose na opis bića, predmeta, mesta, pojava, radnji, stanja i zbivanja; - poveže nekoliko iskaza u kraći tekst kojim se opisuju i porede bića, predmeti, mesta, pojave,</p>	<p>Reči i izraze koji se odnose na temu; jezičke sadržaje – Wembley Stadium is a sports stadium in London with a capacity of 90,000 people. There are a lot of things to see in London. There's too much traffic in... Thousands of skaters take to the streets of Paris on Friday nights. (Quantifiers and numbers);</p>	7	3	4

	radnje, stanja i zbivanja; - razumeju kraće nizove iskaza koji se odnose na količinu; razmene informacije u vezi sa količinom, dimenzijama i cenama; - uporedi i navede sličnosti i razlike između uličnog života u gradovima širom sveta.	Many ancient things are discovered accidentally. The ship was located under a pub near Liverpool. The ship hasn't been removed yet. They hope it will be displayed in a museum. It is believed that... (Passive: present, past and future; Passive with modal verbs); kratke tekstove i dijaloge koji se odnose na teme (slušaju, čitaju, govore i pišu); sličnosti i razlike u kulturama.			
12. The second written test in English Drugi pismeni zadatak Komunikativne funkcije iz teme 11.	Ishodi iz teme 11.	Leksiku i jezičke strukture koje se odnose na komunikativne funkcije koje su se obrađivale u temi 11; veštine slušanja, govora, čitanja i pisanja, kao i znanja o jeziku.	3	0	3
13. Right or wrong? Opisivanje pojava i događaja; izražavanje mišljenja	- razumeju opšti smisao i glavne informacije iz tekstova koji se odnose na opis pojava i događaja; - razmene informacije koje se odnose na opis pojava i događaja; - povežu nekoliko iskaza u kraći tekst kojim se opisuju pojave i događaji; - uporede i opišu sličnosti i razlike između zakonskih regulativa kod nas i u ciljnoj kulturi.	Reči i izraze koji se odnose na temu; jezičke sadržaje –It's a bit much, isn't it? That seems fair, doesn't it? In the UK, trolling is now a criminal offense. I'm a massive fan of Sherlock. The children say they are hungry. She asks if you have seen Al lately. (Reported speech with present simple reporting verb) kratke tekstove i dijaloge koji se odnose na teme (slušaju, čitaju, govore i pišu); sličnosti i razlike u kulturama.	7	3	4
UKUPAN BROJ ČASOVA			68	23	45
	Broj i naziv teme	Standardi postignuća	Procena i provera postignuća	Korelacija	
	1. Starter unit Uvodna tema	1.1.1. 1.1.2. 1.1.3. 1.1.4. 1.1.5. 1.1.7. 1.1.8. 1.1.10. 1.1.11. 1.1.12. 1.1.13. 1.1.14. 1.1.15. 1.1.17. 1.1.18. 1.1.20. 1.1.21. 1.1.22. 1.1.23. 1.2.1. 1.2.2. 1.2.3. 1.2.4. 1.3.1. 2.1.1. 2.1.2. 2.1.3.	Posmatranje i praćenje, usmena provera kroz igranje uloga u parovima, simulacije u parovima i grupama, zadaci u radnoj svesci, testovi veština i različite tehnike formativnog	Građansko vaspitanje, srpski jezik i književnost, informatika i računarstvo	

		2.1.8. 2.1.12. 2.1.13. 2.1.15. 2.1.16. 2.1.19. 2.1.20. 2.1.24. 2.1.25. 2.1.26. 2.2.1. 2.2.2. 2.2.3. 2.2.4. 2.3.1. 2.3.2. 3.1.10. 3.1.11. 3.1.15. 3.1.16. 3.1.17. 3.1.18.	ocenjivanja.			
	2. Trends	1.1.1. 1.1.2. 1.1.3. 1.1.4. 1.1.5. 1.1.7. 1.1.8. 1.1.9. 1.1.10. 1.1.11. 1.1.12. 1.1.13. 1.1.15. 1.1.16. 1.1.17. 1.1.18. 1.1.20. 1.1.21. 1.1.22. 1.1.23. 1.2.1. 1.2.3. 1.2.4. 1.3.1. 1.3.2. 2.1.1. 2.1.2. 2.1.3. 2.1.14. 2.1.6. 2.1.7. 2.1.8. 2.1.12. 2.1.13. 2.1.15. 2.1.18. 2.1.19. 2.1.20. 2.1.22. 2.1.24. 2.1.25. 2.1.26. 2.2.1. 2.2.2. 2.2.3. 2.2.4. 2.3.1. 2.3.2. 3.1.1. 3.1.2. 3.1.3. 3.1.4. 3.1.5. 3.1.6. 3.1.7. 3.1.8. 3.1.9. 3.1.10. 3.1.11. 3.1.12. 3.1.13. 3.1.14. 3.1.16. 3.1.17. 3.1.18. 3.1.19. 3.1.20. 3.1.21. 3.1.22. 3.1.23. 3.1.24. 3.1.25. 3.1.26. 3.1.27. 3.1.28. 3.1.29. 3.1.30. 3.1.31. 3.1.32. 3.2.1. 3.2.2. 3.2.3. 3.2.4. 3.3.1. 3.3.2. 3.3.3. 3.3.4. 3.3.6. 3.3.8. 3.3.9.	Posmatranje i praćenje, usmena provera kroz igranje uloga u parovima, simulacije u parovima i grupama, zadaci u radnoj svesci, testovi veština, različite tehnike formativnog ocenjivanja, učenički radovi/projekti .	Građansko vaspitanje, srpski jezik i književnost, filmska umetnost		
	3. Test 1	1.1.1. 1.1.2. 1.1.3. 1.1.4. 1.1.5. 1.1.7. 1.1.8. 1.1.10. 1.1.11. 1.1.12. 1.1.13. 1.1.14. 1.1.15. 1.1.17. 1.1.18. 1.1.20. 1.2.1. 1.2.2. 1.2.3. 1.2.4. 1.3.1. 1.3.2. 2.1.1. 2.1.2. 2.1.3. 2.1.12. 2.1.13. 2.1.14. 2.1.15. 2.1.16. 2.1.19. 2.1.20. 2.2.1. 2.2.2. 2.2.3. 2.2.4. 3.1.6. 3.1.16. 3.1.19. 3.1.20. 3.1.24. 3.2.1. 3.2.2. 3.2.3. 3.2.4. 3.3.2.	Posmatranje i praćenje, usmena provera kroz igranje uloga u parovima, simulacije u parovima i grupama – tokom vežbanja. Test slušanja, čitanja i pisanja.	Građansko vaspitanje, srpski jezik i književnost		

	4. A helping hand	1.1.1. 1.1.2. 1.1.3. 1.1.4. 1.1.5. 1.1.7. 1.1.8. 1.1.9. 1.1.10. 1.1.11. 1.1.12. 1.1.13. 1.1.14. 1.1.15. 1.1.16. 1.1.17. 1.1.18. 1.1.20. 1.1.21. 1.1.22. 1.1.23. 1.2.1. 1.2.2. 1.2.3. 1.2.4. 1.3.1. 1.3.2. 2.1.1. 2.1.2. 2.1.3. 2.1.14. 2.1.6. 2.1.7. 2.1.8. 2.1.12. 2.1.13. 2.1.15. 2.1.18. 2.1.19. 2.1.20. 2.1.22. 2.1.24. 2.1.25. 2.1.26. 2.2.1. 2.2.2. 2.2.3. 2.2.4. 2.3.1. 2.3.2. 3.1.1. 3.1.2. 3.1.3. 3.1.4. 3.1.5. 3.1.6. 3.1.7. 3.1.8. 3.1.9. 3.1.10. 3.1.11. 3.1.12. 3.1.14. 3.1.16. 3.1.17. 3.1.18. 3.1.19. 3.1.20. 3.1.22. 3.1.23. 3.1.24. 3.1.26. 3.1.27. 3.1.29. 3.1.30.	Posmatranje i praćenje, usmena provera kroz igranje uloga u parovima, simulacije u parovima i grupama, zadaci u radnoj svesci, testovi veština, različite tehnike formativnog ocenjivanja, učenički radovi/projekti .	Građansko vaspitanje, srpski jezik i književnost, ekologija	
	5. Young achievers	1.1.1. 1.1.2. 1.1.3. 1.1.4. 1.1.5. 1.1.7. 1.1.8. 1.1.9. 1.1.10. 1.1.11. 1.1.12. 1.1.13. 1.1.14. 1.1.15. 1.1.17. 1.1.18. 1.1.20. 1.1.22. 1.1.23. 1.2.1. 1.2.2. 1.2.3. 1.2.4. 1.3.1. 1.3.2. 2.1.1. 2.1.2. 2.1.3. 2.1.14. 2.1.6. 2.1.7. 2.1.8. 2.1.12. 2.1.13. 2.1.15. 2.1.18. 2.1.19. 2.1.20. 2.1.22. 2.1.24. 2.1.25. 2.1.26. 2.2.1. 2.2.2. 2.2.3. 2.2.4. 2.3.1. 2.3.2. 2.3.6. 3.1.1. 3.1.2. 3.1.3. 3.1.4. 3.1.5. 3.1.6. 3.1.7. 3.1.8. 3.1.9. 3.1.10. 3.1.11. 3.1.12. 3.1.14. 3.1.16. 3.1.17. 3.1.18. 3.1.19. 3.1.20. 3.1.22. 3.1.23. 3.1.24. 3.1.26. 3.1.27. 3.1.29. 3.1.30.	Posmatranje i praćenje, usmena provera kroz igranje uloga u parovima, simulacije u parovima i grupama, zadaci u radnoj svesci, testovi veština, različite tehnike formativnog ocenjivanja, učenički radovi/projekti.	Građansko vaspitanje, srpski jezik i književnost, biologija, informatika i računarstvo (robotika)	
	6. The first written test in English Prvi pismeni	1.1.1. 1.1.2. 1.1.3. 1.1.4. 1.1.5. 1.1.6. 1.1.7. 1.1.8. 1.1.9. 1.1.10. 1.1.11. 1.1.12. 1.1.13.	Posmatranje i praćenje, usmena i pismena provera kroz zadatke.	Građansko vaspitanje, srpski jezik i književnost	

	zadatak	1.1.14. 1.1.18. 1.1.19. 1.1.20. 1.1.21. 1.1.22. 1.1.23. 1.2.1. 1.2.2. 1.2.3. 1.2.4. 2.1.1. 2.1.2. 2.1.3. 2.1.6. 2.1.8. 2.1.12. 2.1.13. 2.1.14. 2.1.15. 2.1.16. 2.1.17. 2.1.19. 2.1.20. 2.1.22. 2.1.24. 2.1.25. 2.1.26. 2.2.1. 2.2.2. 2.2.3. 3.1.2. 3.1.3. 3.1.4. 3.1.5. 3.1.6. 3.1.7. 3.1.8. 3.1.9. 3.1.10. 3.1.11. 3.1.12.			
	7. Fabulous food	1.1.1. 1.1.2. 1.1.3. 1.1.4. 1.1.5. 1.1.7. 1.1.8. 1.1.9. 1.1.10. 1.1.11. 1.1.12. 1.1.13. 1.1.14. 1.1.15. 1.1.17. 1.1.18. 1.1.20. 1.1.22. 1.1.23. 1.2.1. 1.2.2. 1.2.3. 1.2.4. 1.3.1. 1.3.2. 2.1.1. 2.1.2. 2.1.3. 2.1.14. 2.1.6. 2.1.7. 2.1.8. 2.1.12. 2.1.13. 2.1.15. 2.1.16. 2.1.18. 2.1.19. 2.1.20. 2.1.22. 2.1.24. 2.1.25. 2.1.26. 2.2.1. 2.2.2. 2.2.3. 2.2.4. 2.3.1. 2.3.2. 2.3.5. 3.1.1. 3.1.2. 3.1.3. 3.1.4. 3.1.5. 3.1.6. 3.1.7. 3.1.8. 3.1.9. 3.1.10. 3.1.11. 3.1.12. 3.1.13. 3.1.14. 3.1.15. 3.1.16. 3.1.17. 3.1.18. 3.1.19. 3.1.20. 3.1.22. 3.1.23. 3.1.24. 3.1.25. 3.1.26. 3.1.27. 3.1.28. 3.1.29. 3.1.30. 3.1.31. 3.1.32. 3.2.1. 3.2.2. 3.2.3. 3.2.4. 3.3.1. 3.3.2. 3.3.3. 3.3.4. 3.3.6. 3.3.9.	Posmatranje i praćenje, usmena provera kroz igranje uloga u parovima, simulacije u parovima i grupama, zadaci u radnoj svesci, testovi veština, različite tehnike formativnog ocenjivanja, učenički radovi/projekti.	Građansko vaspitanje, srpski jezik i književnost, biologija, muzička kultura	
	8. Stuff we like	1.1.1. 1.1.2. 1.1.3. 1.1.4. 1.1.5. 1.1.7. 1.1.8. 1.1.9. 1.1.10. 1.1.11. 1.1.12. 1.1.13. 1.1.14. 1.1.15. 1.1.17. 1.1.18. 1.1.20. 1.1.22. 1.1.23. 1.2.1. 1.2.2. 1.2.3. 1.2.4. 1.3.1. 1.3.2. 2.1.1. 2.1.2. 2.1.3. 2.1.14. 2.1.6. 2.1.7.	Posmatranje i praćenje, usmena provera kroz igranje uloga u parovima, simulacije u parovima i grupama, zadaci u radnoj svesci, testovi veština, različite tehnike formativnog ocenjivanja, učenički	Građansko vaspitanje, srpski jezik i književnost, istorija, biologija, astronomija	

	2.1.8. 2.1.12. 2.1.13. 2.1.15. 2.1.16. 2.1.18. 2.1.19. 2.1.20. 2.1.22. 2.1.24. 2.1.25. 2.1.26. 2.1.27. 2.2.1. 2.2.2. 2.2.3. 2.2.4. 2.3.1. 2.3.2. 2.3.5. 3.1.1. 3.1.2. 3.1.3. 3.1.6. 3.1.11. 3.1.24. 3.2.1. 3.2.2. 3.2.3. 3.2.4. 3.3.1. 3.3.2.	radovi/projekti .		
9. Celebrate in style	1.1.1. 1.1.2. 1.1.3. 1.1.4. 1.1.5. 1.1.7. 1.1.8. 1.1.9. 1.1.10. 1.1.11. 1.1.12. 1.1.13. 1.1.14. 1.1.15. 1.1.17. 1.1.18. 1.1.20. 1.1.22. 1.1.23. 1.2.1. 1.2.2. 1.2.3. 1.2.4. 1.3.1. 1.3.2. 1.3.3. 1.3.4. 2.1.1. 2.1.2. 2.1.3. 2.1.14. 2.1.6. 2.1.7. 2.1.8. 2.1.12. 2.1.13. 2.1.14. 2.1.15. 2.1.16. 2.1.18. 2.1.19. 2.1.20. 2.1.22. 2.1.23. 2.1.24. 2.1.25. 2.1.26. 2.2.1. 2.2.2. 2.2.3. 2.2.4. 2.3.1. 2.3.2. 2.3.5. 3.1.26. 3.1.27. 3.1.28. 3.1.29. 3.1.30. 3.1.31. 3.1.32. 3.2.1.	Posmatranje i praćenje, usmena provera kroz igranje uloga u parovima, simulacije u parovima i grupama, zadaci u radnoj svesci, testovi veština, različite tehnike formativnog ocenjivanja, učenički radovi/projekti .	Građansko vaspitanje, srpski jezik i književnost, psihologija,	
10. Test 2	1.1.1. 1.1.2. 1.1.3. 1.1.4. 1.1.5. 1.1.7. 1.1.8. 1.1.9. 1.1.10. 1.1.11. 1.1.12. 1.1.13. 1.1.14. 1.1.15. 1.1.17. 1.1.18. 1.1.20. 1.1.22. 1.1.23. 1.2.1. 1.2.2. 1.2.3. 1.2.4. 1.3.1. 1.3.2. 1.3.3. 1.3.4. 2.1.1. 2.1.2. 2.1.3. 2.1.14. 2.1.6. 2.1.7. 2.1.8. 2.1.12. 2.1.13. 2.1.14. 2.1.15. 2.1.16. 2.1.18. 2.1.19. 2.1.20. 2.1.22. 2.1.23. 2.1.24. 2.1.25. 2.1.26. 2.2.1. 2.2.2. 2.2.3. 2.2.4. 2.3.1. 2.3.2. 2.3.5. 3.1.2. 3.1.6. 3.1.16. 3.1.19. 3.1.20. 3.1.24. 3.2.1. 3.2.2. 3.2.3.	Posmatranje i praćenje, usmena provera kroz igranje uloga u parovima, simulacije u parovima i grupama – tokom vežbanja. Test slušanja, čitanja i pisanja.	Građansko vaspitanje, srpski jezik i književnost	

		3.2.4. 3.3.2.		
	11. Weird and wonderful	1.1.1. 1.1.2. 1.1.3. 1.1.4. 1.1.5. 1.1.7. 1.1.8. 1.1.9. 1.1.10. 1.1.11. 1.1.12. 1.1.13. 1.1.14. 1.1.15. 1.1.17. 1.1.18. 1.1.20. 1.1.22. 1.1.23. 1.2.1. 1.2.2. 1.2.3. 1.2.4. 1.3.1. 1.3.2. 1.3.3. 1.3.4. 2.1.1. 2.1.2. 2.1.3. 2.1.14. 2.1.6. 2.1.7. 2.1.8. 2.1.12. 2.1.13. 2.1.14. 2.1.15. 2.1.16. 2.1.18. 2.1.19. 2.1.20. 2.1.22. 2.1.23. 2.1.24. 2.1.25. 2.1.26. 2.2.1. 2.2.2. 2.2.3. 2.2.4. 2.3.1. 2.3.2. 2.3.5. 3.1.2. 3.1.3. 3.1.4. 3.1.5. 3.1.6. 3.1.7. 3.1.8. 3.1.9. 3.1.10. 3.1.11. 3.1.12. 3.1.13. 3.1.14. 3.1.15. 3.1.16. 3.1.17. 3.1.18. 3.1.19. 3.1.20. 3.1.21. 3.1.22. 3.1.23. 3.1.24. 3.1.25. 3.1.26. 3.1.27. 3.1.28. 3.1.29. 3.1.30. 3.1.31. 3.1.32. 3.2.1. 3.2.2. 3.2.3. 3.2.4. 3.3.1. 3.3.2. 3.3.3. 3.3.4. 3.3.6. 3.3.8. 3.3.9.	Posmatranje i praćenje, usmena provera kroz igranje uloga u parovima, simulacije u parovima i grupama, zadaci u radnoj svesci, testovi veština, različite tehnike formativnog ocenjivanja, učenički radovi/projekti .	Građansko vaspitanje, srpski jezik i književnost, fizičko i zdravstveno vaspitanje, geografija, istorija,
	12. The second written test in English Drugi pismeni zadatak	1.1.1. 1.1.2. 1.1.3. 1.1.4. 1.1.5. 1.1.7. 1.1.8. 1.1.9. 1.1.10. 1.1.11. 1.1.12. 1.1.13. 1.1.14. 1.1.15. 1.1.17. 1.1.18. 1.1.20. 1.1.22. 1.1.23. 1.2.1. 1.2.2. 1.2.3. 1.2.4. 1.3.1. 1.3.2. 2.1.1. 2.1.2. 2.1.3. 2.1.14. 2.1.6. 2.1.7. 2.1.8. 2.1.12. 2.1.13. 2.1.14. 2.1.15. 2.1.16. 2.1.18. 2.1.19. 2.1.20. 2.1.22. 2.1.23. 2.1.24. 2.1.25. 2.1.26. 2.2.1. 2.2.2. 2.2.3. 2.2.4. 2.3.1. 2.3.2. 3.1.1. 3.1.2. 3.1.3. 3.1.4. 3.1.5. 3.1.6. 3.1.7. 3.1.8. 3.1.9. 3.1.10. 3.1.11. 3.1.12. 3.1.13.	Posmatranje i praćenje, usmena i pismena provera kroz zadatke.	Građansko vaspitanje, srpski jezik i književnost

		3.1.14. 3.1.15. 3.1.16. 3.1.17. 3.1.18. 3.1.19. 3.1.20. 3.1.22. 3.1.23. 3.1.24. 3.1.25. 3.1.26. 3.1.27. 3.1.29. 3.1.30. 3.1.31. 3.1.32. 3.2.1. 3.2.2. 3.2.3. 3.2.4. 3.3.1. 3.3.2. 3.3.3. 3.3.4. 3.3.5. 3.3.6. 3.3.8. 3.3.9.		
	13. Right or wrong?	1.1.1. 1.1.2. 1.1.3. 1.1.4. 1.1.5. 1.1.7. 1.1.8. 1.1.9. 1.1.10. 1.1.11. 1.1.12. 1.1.13. 1.1.14. 1.1.15. 1.1.17. 1.1.18. 1.1.20. 1.1.22. 1.1.23. 1.2.1. 1.2.2. 1.2.3. 1.2.4. 1.3.1. 1.3.2. 1.3.3. 1.3.4. 2.1.1. 2.1.2. 2.1.3. 2.1.14. 2.1.6. 2.1.7. 2.1.8. 2.1.12. 2.1.13. 2.1.14. 2.1.15. 2.1.16. 2.1.17. 2.1.18. 2.1.19. 2.1.20. 2.1.22. 2.1.23. 2.1.24. 2.1.25. 2.1.26. 2.2.1. 2.2.2. 2.2.3. 2.2.4. 2.3.1. 2.3.2. 2.3.5. 3.1.1. 3.1.2. 3.1.3. 3.1.4. 3.1.5. 3.1.6. 3.1.7. 3.1.8. 3.1.9. 3.1.10. 3.1.11. 3.1.12. 3.1.13. 3.1.14. 3.1.15. 3.1.16. 3.1.17. 3.1.18. 3.1.19. 3.1.20. 3.1.22. 3.1.23. 3.1.24. 3.1.25. 3.1.26. 3.1.27. 3.1.29. 3.1.30. 3.1.31. 3.1.32. 3.2.1. 3.2.2. 3.2.3. 3.2.4. 3.3.1. 3.3.2. 3.3.3. 3.3.4. 3.3.5. 3.3.6. 3.3.8. 3.3.9.	Posmatranje i praćenje, usmena provera kroz igranje uloga u parovima, simulacije u parovima i grupama, zadaci u radnoj svesci, testovi veština, različite tehnike formativnog ocenjivanja, učenički radovi/projekti .	Građansko vaspitanje, srpski jezik i književnost, geografija

Osim redovne nastave, planirana je i dopunska nastava u svim odeljenjima i dodatna nastava za učenike osmog razreda.

Dopunska nastava predstavlja poseban vaspitno-obrazovni program, koji se odnosi na učenike koji ne napreduju dovoljno u usvajanju programskih sadržaja, odnosno namenjena je učenicima kojima je potrebna pomoć u učenju engleskog jezika. Cilj dopunske nastave engleskog jezika je osposobljavanje učenika za adekvatnu komunikaciju u nekim budućim komunikacijskim situacijama, bolje razumevanje pročitanog i pomoć učenicima slabijeg znanja i slabijih veština da se adekvatnije pripreme za savladavanje gradiva predviđenog nastavnim planom i programom.

Cilj dodatne nastave engleskog jezika zasniva se na proširivanju sadržaja redovne nastave, razvijanju usmenog i pismenog izražavanja na engleskom jeziku, buđenju interesa za čitanje na

stranom jeziku, kao i usvajanje elemenata kulture i civilizacije zemalja engleskog govornog područja. U radu je predviđeno usvajanje složenijih struktura proširenog vokabulara, uvežbavanje zahtevnijih gramatičkih zadataka, takođe omogućavanje učenicima slobodnije korišćenje jezikom. Način realizacije : individualni rad, grupni rad i rad u paru, uz korišćenje dodatnih materijala
Način vrednovanja : kroz učestvovanje na takmičenjima, povremene pismene i usmene provere

Osnovna namena : Učenicima koji pokazuju poseban interes za engleski jezik, priprema za školska takmičenja. Stečeno znanje učenici će koristiti u okviru redovne nastave, kao i prilikom svake buduće komunikacije na engleskom jeziku.

Uputstvo za didaktičko-metodičko ostvarivanje programa

PLANIRANJE NASTAVE I UČENJA

Nastavni program orijentisan na ishode nastavniku daje veću slobodu u kreiranju i osmišljavanju nastave i učenja. Uloga nastavnika je da kontekstualizuje program prema potrebama konkretnog odeljenja imajući u vidu sastav odeljenja i karakteristike učenika, udžbenike i druge nastavne materijale, tehničke uslove, nastavna sredstva i medije kojima škola raspolaže, kao i resurse i mogućnosti lokalne sredine u kojoj se škola nalazi. Polazeći od datih ishoda, sadržaja i preporučenih jezičkih aktivnosti u komunikativnim situacijama nastavnik kreira svoj godišnji (globalni) plan rada na osnovu koga će kasnije razviti operativne planove. Ishodi definisani po oblastima, tj. komunikativnim funkcijama, usmeravaju nastavnika da operacionalizuje ishode na nivou jedne ili više nastavnih jedinica. Nastavnik za svaku oblast ima definisane ishode i od njega se očekuje da za svaku nastavnu jedinicu, u fazi planiranja i pripreme časa, definiše ishode imajući u vidu nivo postignuća učenika. To znači da ishode treba klasifikovati od onih koje bi svi učenici trebalo da dostignu, preko onih koje ostvaruje većina pa do onih koje dostiže manji broj učenika sa visokim stepenom postignuća.

Pri planiranju treba, takođe, imati u vidu da se ishodi razlikuju, da se neki mogu lakše i brže ostvariti, dok je za većinu ishoda potrebno više vremena, različitih aktivnosti i načina rada. U fazi planiranja nastave i učenja veoma je važno imati u vidu da je udžbenik nastavno sredstvo koje ne određuje sadržaje predmeta i zato se sadržajima u udžbeniku pristupa selektivno i u skladu sa predviđenim ishodima. S obzirom na to da udžbenik nije jedini izvor znanja, nastavnik treba da uputi učenike na druge izvore informisanja i sticanja znanja i veština.

OSTVARIVANJE NASTAVE I UČENJA

Komunikativna nastava jezik smatra sredstvom komunikacije. Stoga je i program usmeren ka ishodima koji ukazuju na to šta je učenik u komunikaciji u stanju da razume i produkuje. Tabela prikaz nastavnika postepeno vodi od ishoda preko komunikativne funkcije kao oblasti do preporučenih jezičkih aktivnosti i sadržaja u komunikativnim funkcijama koje u nastavi osposobljavaju učenika da komunicira i koristi jezik u svakodnevnom životu, u privatnom, javnom ili obrazovnom domenu. Primena ovog pristupa u nastavi stranih jezika zasniva se na nastojanjima da se dosledno sprovode i primenjuju sledeći stavovi:

- ciljni jezik upotrebljava se u učionici u dobro osmišljenim kontekstima od interesa za učenike, u prijatnoj i opuštenoj atmosferi;
- govor nastavnika prilagođen je uzrastu i znanjima učenika;
- nastavnik treba da bude siguran da je shvaćeno značenje poruke uključujući njene kulturološke, vaspitne i socijalizirajuće elemente;
- bitno je značenje jezičke poruke;
- znanja učenika mere se jasno određenim relativnim kriterijumima tačnosti i zato uzor nije izvorni govornik;
- s ciljem da unapredi kvalitet i obim jezičkog materijala, nastava se zasniva i na socijalnoj interakciji; rad u učionici i van nje sprovodi se putem grupnog ili individualnog rešavanja

problema, potragom za informacijama iz različitih izvora (internet, dečiji časopisi, prospekti i audio materijal) kao i rešavanjem manje ili više složenih zadataka u realnim i virtuelnim uslovima sa jasno određenim kontekstom, postupkom i ciljem;

- nastavnik upućuje učenike u zakonitosti usmenog i pisanog koda i njihovog međusobnog odnosa;
- svi gramatički sadržaji uvode se induktivnom metodom kroz raznovrsne kontekstualizovane primere u skladu sa nivoom, a bez detaljnih gramatičkih objašnjenja, osim, ukoliko učenici na njima ne insistiraju, a njihovo poznavanje se vrednuje i ocenjuje na osnovu upotrebe u odgovarajućem komunikativnom kontekstu.

Komunikativno-interaktivni pristup u nastavi stranih jezika uključuje i sledeće kategorije:

- usvajanje jezičkog sadržaja kroz ciljano i osmišljeno učestvovanje u društvenom činu;
- poimanje nastavnog programa kao dinamične, zajednički pripremljene i prilagođene liste zadataka i aktivnosti;
- nastavnik treba da omogući pristup i prihvatanje novih ideja;
- učenici se posmatraju kao odgovorni, kreativni, aktivni učesnici u društvenom činu;
- udžbenici predstavljaju izvor aktivnosti i moraju biti praćeni upotrebom dodatnih autentičnih materijala;
- učionica je prostor koji je moguće prilagođavati potrebama nastave iz dana u dan;
- rad na projektu kao zadatku koji ostvaruje korelaciju sa drugim predmetima i podstiče učenike na studiozni i istraživački rad;
- za uvođenje novog leksičkog materijala koriste se poznate gramatičke strukture i obrnuto.

Tehnike/aktivnosti

Tokom časa se preporučuje dinamično smenjivanje tehnika/aktivnosti koje ne bi trebalo da traju duže od 15 minuta.

Slušanje i reagovanje na naloge nastavnika na stranom jeziku ili sa audio zapisa (slušaj, piši, poveži, odredi ali i aktivnosti u vezi sa radom u učionici: crtaj, seci, boji, otvori/zatvori svesku, itd.).

Rad u parovima, malim i velikim grupama (mini-dijalozi, igra po ulogama, simulacije itd).

Manuelne aktivnosti (izrada panoa, prezentacija, zidnih novina, postera i sl).

Vežbe slušanja (prema uputstvima nastavnika ili sa audio-zapisa povezati pojmove, dodati delove slike, dopuniti informacije, selektovati tačne i netačne iskaze, utvrditi hronologiju i sl).

Igre primerene uzrastu.

Klasiranje i upoređivanje (po količini, obliku, boji, godišnjim dobima, volim/ne volim, komparacije...)

Rešavanje „problem-situacija“ u razredu, tj. dogovori i mini-projekti.

„Prevođenje“ iskaza u gest i gesta u iskaz.

Povezivanje zvučnog materijala sa ilustracijom i tekstem, povezivanje naslova sa tekstem ili pak imenovanje naslova.

Zajedničko pravljenje ilustrovanih i pisanih materijala (planiranje različitih aktivnosti, izveštaj/dnevnik sa putovanja, reklamni plakat, program priredbe ili neke druge manifestacije).

Razumevanje pisanog jezika:

- uočavanje distinktivnih obeležja koja ukazuju na gramatičke specifičnosti (rod, broj, glagolsko vreme, lice...);
- odgovaranje na jednostavnija pitanja u vezi sa tekstem, tačno/netačno, višestruki izbor;
- izvršavanje pročitanih uputstava i naredbi;
- ređanje činjenica logičkim ili hronološkim redosledom.

Pismeno izražavanje:

- pronalaženje nedostajuće reči (upotpunjavanje niza, pronalaženje „uljeza“, osmosmerke,

- ukrštene reči i slično);
- povezivanje kraćeg teksta i rečenica sa slikama/ilustracijama;
- popunjavanje formulara (prijava za kurs, nalepnice npr. za prtljag);
- pisanje čestitki i razglednica;
- pisanje kraćih tekstova.

Uvođenje dečije književnosti i transponovanje u druge medije: igru, pesmu, dramski izraz, likovni izraz.

Predviđena je izrada dva pismena zadatka u toku školske godine.

STRATEGIJE ZA UNAPREĐIVANJE I UVEŽBAVANJE JEZIČKIH VEŠTINA

S obzirom na to da se ishodi ostvaruju preko aktivnosti jezičke komunikacije, važno je da se one u nastavi stranih jezika permanentno i istovremeno uvežbavaju. Samo tako učenici mogu da steknu jezičke kompetencije koje su u skladu sa zadatim ciljem.

Stoga je važno razvijati strategije za unapređivanje i uvežbavanje jezičkih veština.

Slušanje

Razumevanje govora je jezička aktivnost dekodiranja doslovnog i implicitnog značenja usmenog teksta; pored sposobnosti da razaznaje fonološke i leksičke jedinice i smislaone celine na jeziku koji uči, da bi uspešno ostvario razumevanje učenik treba da poseduje i sledeće kompetencije:

- diskurzivnu (o vrstama i karakteristikama tekstova i kanala prenošenja poruka),
- referencijalnu (o temama o kojima je reč) i
- sociokulturnu (u vezi sa komunikativnim situacijama, različitim načinima formulisanja određenih govornih funkcija i dr).

Težina zadataka u vezi sa razumevanjem govora zavisi od više činilaca:

- od ličnih osobina i sposobnosti onoga ko sluša, uključujući i njegov kapacitet kognitivne obrade,
- od njegove motivacije i razloga zbog kojih sluša dati usmeni tekst,
- od osobina onoga ko govori,
- od namera s kojima govori,
- od konteksta i okolnosti – povoljnih i nepovoljnih – u kojima se slušanje i razumevanje ostvaruju,
- od karakteristika i vrste teksta koji se sluša, itd.

Progresija (od lakšeg ka težem, od prostijeg ka složenijem) za ovu jezičku aktivnost u okviru programa predviđena je, stoga, na više ravni. Posebno su relevantne sledeće:

- prisustvo/odsustvo vizuelnih elemenata (na primer, lakšim za razumevanje smatraju se oni usmeni tekstovi koji su praćeni vizuelnim elementima zbog obilja kontekstualnih informacija koje se automatski upisuju u dugotrajnu memoriju, ostavljajući pažnji mogućnost da se usredsredi na druge pojedinosti);
- dužina usmenog teksta;
- brzina govora;
- jasnost izgovora i eventualna odstupanja od standardnog govora;
- poznavanje teme;
- mogućnost/nemogućnost ponovnog slušanja i drugo.

Čitanje

Čitanje ili razumevanje pisanog teksta spada u tzv. vizuelne receptivne jezičke veštine. Tom prilikom čitalac prima i obrađuje tj. dekodira pisani tekst jednog ili više autora i pronalazi njegovo značenje. Tokom čitanja neophodno je uzeti u obzir određene faktore koji utiču na proces čitanja, a to su karakteristike čitalaca, njihovi interesi i motivacija kao i namere, karakteristike teksta koji se čita, strategije koje čitaoci koriste, kao i zahtevi situacije u kojoj se čita.

Na osnovu namere čitaoca razlikujemo sledeće vrste čitanja:

- čitanje radi usmeravanja;
- čitanje radi informisanosti;
- čitanje radi praćenja uputstava;
- čitanje radi zadovoljstva.

Tokom čitanja razlikujemo i nivo stepena razumevanja, tako da čitamo da bismo razumeli:

- globalnu informaciju;
- posebnu informaciju,
- potpunu informaciju;
- skriveno značenje određene poruke.

Pisanje

Pisana produkcija podrazumeva sposobnost učenika da u pisanom obliku opiše događaje, osećanja i reakcije, prenese poruke i izrazi stavove, kao i da rezimira sadržaj različitih poruka (iz medija, književnih i umetničkih tekstova itd), vodi beleške, sačini prezentacije i slično.

Težina zadataka u vezi sa pisanom produkcijom zavisi od sledećih činilaca: poznavanja leksike i nivoa komunikativne kompetencije, kapaciteta kognitivne obrade, motivacije, sposobnosti prenošenja poruke u koherentne i povezane celine teksta.

Progresija označava proces koji podrazumeva usvajanje strategija i jezičkih struktura od lakšeg ka težem i od prostijeg ka složenijem. Svaki viši jezički nivo podrazumeva ciklično ponavljanje prethodno usvojenih elemenata, uz nadogradnju koja sadrži složenije jezičke strukture, leksiku i komunikativne sposobnosti. Za ovu jezičku aktivnost u okviru programa predviđena je progresija na više ravni. Posebno su relevantne sledeće:

- teme (učenikova svakodnevica i okruženje, lično interesovanje, aktuelni događaji i razni aspekti iz društveno-kulturnog konteksta, kao i teme u vezi sa različitim nastavnim predmetima);
- tekstualne vrste i dužina teksta (formalni i neformalni tekstovi, rezimiranje, lične beleške);
- leksika i komunikativne funkcije (sposobnost učenika da ostvari različite funkcionalne aspekte kao što su opisivanje ljudi i događaja u različitim vremenskim kontekstima, da izrazi pretpostavke, sumnju, zahvalnost i slično u privatnom, javnom i obrazovnom domenu);
- stepen samostalnosti učenika (od vođenog/usmeravanog pisanja, u kome se učenicima olakšava pisanje konkretnim zadacima i uputstvima, do samostalnog pisanja).

Govor

Govor kao produktivna veština posmatra se sa dva aspekta, i to u zavisnosti od toga da li je u funkciji monološkog izlaganja, pri čemu govornik saopštava, obaveštava, prezentuje ili drži predavanje jednoj ili više osoba, ili je u funkciji interakcije, kada se razmenjuju informacije između dva ili više sagovornika sa određenim ciljem, poštujući princip saradnje tokom dijaloga.

Aktivnosti monološke govorne produkcije su:

- javno obraćanje (saopštenja, davanje uputstava i informacija);
- izlaganje pred publikom (predavanja, prezentacije, reportaže, izveštavanje i komentari o nekim događajima i sl.)

Ove aktivnosti se mogu realizovati na različite načine i to:

- čitanjem pisanog teksta pred publikom;
- spontanom izlaganjem ili izlaganjem uz pomoć vizuelne podrške u vidu tabela, dijagrama, crteža i dr.
- realizacijom uvežbane uloge ili pevanjem.

Interakcija podrazumeva stalnu primenu i smenjivanje receptivnih i produktivnih strategija, kao i kognitivnih i diskurzivnih strategija (uzimanje i davanje reči, dogovaranje, usaglašavanje, predlaganje rešenja, rezimiranje, ublažavanje ili zaobilazanje nesporazuma ili posredovanje u nesporazumu) koje su u funkciji što uspešnijeg ostvarivanja interakcije. Interakcija se može realizovati kroz niz aktivnosti, na primer:

- razmenu informacija,
- spontanu konverzaciju,
- neformalnu ili formalnu diskusiju, debatu,
- intervju ili pregovaranje, zajedničko planiranje i saradnju.

Sociokulturna kompetencija i medijacija

Sociokulturna kompetencija i medijacija predstavljaju skup znanja (kompetencija) koja se primenjuju u nizu jezičkih aktivnosti u dva osnovna jezička medijuma (pisanom i usmenom) i uz primenu svih drugih jezičkih aktivnosti (razumevanje govora, govor i interakcija, pisanje i razumevanje pisanog teksta). Dakle, predstavljaju veoma složene kategorije koje su prisutne u svim aspektima nastavnog procesa i procesa učenja.

Sociokulturna kompetencija predstavlja skup znanja o svetu uopšte, kao i o sličnostima i razlikama između kulturnih i komunikativnih modela sopstvene govorne zajednice i zajednice/zajednica čiji jezik uči. Ta znanja se, u zavisnosti od nivoa opštih jezičkih kompetencija, kreću od poznavanja osnovnih komunikativnih principa u svakodnevnoj komunikaciji (osnovni funkcionalni stilovi i registri), do poznavanja karakteristika različitih domena jezičke upotrebe (privatni, javni i obrazovni), paralingvističkih elemenata, i elemenata kulture/kultura zajednica čiji se jezik uči. Navedena znanja potrebna su za kompetentnu, uspešnu komunikaciju u konkretnim komunikativnim aktivnostima na ciljnom jeziku.

Poseban aspekt sociokulturne kompetencije predstavlja interkulturalna kompetencija, koja podrazumeva razvoj svesti o drugom i drugačijem, poznavanje i razumevanje sličnosti i razlika između svetova, odnosno govornih zajednica, u kojima se učenik kreće. Interkulturalna kompetencija takođe podrazumeva i razvijanje tolerancije i pozitivnog stava prema individualnim i kolektivnim karakteristikama govornika drugih jezika, pripadnika drugih kultura koje se u manjoj ili većoj meri razlikuju od njegove sopstvene, to jest, razvoj interkulturalne ličnosti, kroz jačanje svesti o vrednosti različitih kultura i razvijanje sposobnosti za integrisanje interkulturalnih iskustava u sopstveni kulturni model ponašanja i verovanja.

Medijacija predstavlja aktivnost u okviru koje učenik ne izražava sopstveno mišljenje, već funkcioniše kao posrednik između osoba koje nisu u stanju da se direktno sporazumevaju.

Medijacija može biti usmena i pisana, i uključuje sažimanje i rezimiranje teksta i prevođenje.

Prevođenje se u ovom programu tretira kao posebna jezička aktivnost koja nikako ne treba da se koristi kao tehnika za usvajanje bilo kog aspekta ciljnog jezika predviđenog komunikativnom nastavom. Prevođenje podrazumeva razvoj znanja i veština korišćenja pomoćnih sredstava (rečnika, priručnika, informacionih tehnologija, itd.) i sposobnost iznalaženja strukturalnih i jezičkih ekvivalenata između jezika sa koga se prevodi i jezika na koji se prevodi.

Uputstvo za tumačenje gramatičkih sadržaja

Nastava gramatike, s nastavom i usvajanjem leksike i drugih aspekata stranog jezika, predstavlja jedan od preduslova ovladavanja stranim jezikom. Usvajanje gramatike podrazumeva formiranje gramatičkih pojmova i gramatičke strukture govora kod učenika, izučavanje gramatičkih pojava, formiranje navika i umenja u oblasti gramatičke analize i primene gramatičkih znanja, kao prilog izgrađivanju i unapređivanju kulture govora.

Gramatičke pojave treba posmatrati sa funkcionalnog aspekta (funkcionalni pristup). U procesu nastave stranog jezika u što većoj meri treba uključivati one gramatičke kategorije koje su tipične i

neophodne za svakodnevni govor i komunikaciju, i to kroz raznovrsne modele, primenom osnovnih pravila i njihovim kombinovanjem. Treba težiti tome da se gramatika usvaja i receptivno i produktivno, kroz sve vidove govornih aktivnosti (slušanje, čitanje, govor i pisanje, kao i prevođenje), na svim nivoima učenja stranog jezika, prema jasno utvrđenim ciljevima, standardima i ishodima nastave stranih jezika.

Gramatičke kategorije su razvrstane u skladu sa Evropskim referentnim okvirom za žive jezike za svaki jezički nivo koji podrazumeva progresiju jezičkih struktura prema komunikativnim ciljevima: od prostijeg ka složenijem i od receptivnog ka produktivnom. Svaki viši jezički nivo podrazumeva gramatičke sadržaje prethodnih jezičkih nivoa. Cikličnim ponavljanjem prethodno usvojenih elemenata nadograđuju se složenije gramatičke strukture. Nastavnik ima slobodu da izdvoji gramatičke strukture koje će ciklično ponavljati u skladu sa postignućima učenika, kao i potrebama nastavnog konteksta.

Glavni cilj nastave stranog jezika jeste razvijanje komunikativne kompetencije na određenom jezičkom nivou, u skladu sa statusom jezika i godinom učenja. S tim u vezi, uz određene gramatičke kategorije stoji napomena da se usvajaju receptivno, dok se druge usvajaju produktivno.

PRAĆENJE I VREDNOVANJE NASTAVE I UČENJA

Rad svakog nastavnika sastoji se od planiranja, ostvarivanja i praćenja i vrednovanja. Važno je da nastavnik kontinuirano prati i vrednuje ne samo postignuća učenika, proces nastave i učenja, već i sopstveni rad kako bi permanentno unapređivao nastavni proces.

Proces praćenja ostvarenosti ishoda počinje procenom nivoa znanja učenika na početku školske godine kako bi nastavnici mogli da planiraju nastavni proces i proces praćenja i vrednovanja učeničkih postignuća i napredovanja. Taj proces se realizuje formativnim i sumativnim vrednovanjem. Dok se kod formativnog ocenjivanja tokom godine prate postignuća učenika različitim instrumentima (dijagnostički testovi, samoevaluacija, jezički portfolio, projektni zadaci i dr), sumativnim ocenjivanjem (pismeni zadaci, završni testovi, testovi jezičkog nivoa) preciznije se procenjuje ostvarenost ishoda ili standarda na kraju određenog vremenskog perioda (kraj polugodišta, godine, ciklusa obrazovanja). Formativno vrednovanje nije samo praćenje učeničkih postignuća, već i praćenje načina rada i sredstvo koje omogućava nastavniku da u toku nastavnog procesa menja i unapređuje proces rada. Tokom ocenjivanja i vrednovanja učeničkih postignuća treba voditi računa da se načini na koje se ono sprovodi ne razlikuje od uobičajenih aktivnosti na času jer se i ocenjivanje i vrednovanje smatraju sastavnim delom procesa nastave i učenja, a ne izolovanim aktivnostima koje stvaraju stres kod učenika i ne daju pravu sliku njihovih postignuća. Ocenjivanjem i vrednovanjem treba da se obezbedi napredovanje učenika u ostvarivanju ishoda, kao i kvalitet i efikasnost nastave. Svrha ocenjivanja treba da bude i jačanje motivacije za napredovanjem kod učenika, a ne isticanje njihovih grešaka. Elementi koji se vrednuju su raznovrsni i treba da doprinesu sveopštoj slici o napredovanju učenika, jačanju njihovih komunikativnih kompetencija, razvoju veština i sposobnosti neophodnih za dalji rad i obrazovanje. To se postiže ocenjivanjem različitih elemenata kao što su jezičke veštine (čitanje, slušanje, govor i pisanje), usvojenost leksičkih sadržaja i jezičkih struktura, primena pravopisa, angažovanost i zalaganje u radu na času i van njega, primena sociolingvističkih normi. Prilikom ocenjivanja i vrednovanja neophodno je da načini provere i ocenjivanja budu poznati učenicima odnosno usaglašeni sa tehnikama, tipologijom vežbi i vrstama aktivnosti koje su primenjivane na redovnim časovima, kao i načinima na koji se vrednuju postignuća. Takva pravila i organizacija procesa vrednovanja i ocenjivanja omogućavaju pozitivnu i zdravu atmosferu u nastavnom procesu, kao i kvalitetne međusobne odnose i komunikaciju na relaciji učenik – nastavnik, kao i učenik – učenik, a ujedno pomažu učeniku da razume važnost i smislenost vrednovanja i podstiču ga na preuzimanje odgovornosti za vlastito planiranje i unapređivanje procesa učenja.

7. ISTORIJA

Ciljevi predmeta

Cilj izučavanja nastavnog predmeta istorija je kulturni napredak i humanistički razvoj učenika. Kroz nastavu istorije učenici treba da ovladaju znanjima o istorijskim pojavama i razvijaju kritičku istorijsku svest. Cilj nastave istorije je i da doprinese razumevanju istorijskog prostora i vremena, istorijskih procesa i tokova, kao i razvijanju nacionalnog, evropskog i svetskog identiteta i duha tolerancije kod učenika.

Zadaci predmeta

Zadaci nastave istorije su da učenici, uočavajući uzročno-posledične veze, razumeju istorijske procese i tokove, ulogu istaknutih ličnosti u razvoju ljudskog društva i da poznaju nacionalnu i opštu istoriju (političku, ekonomsku, društvenu, kulturnu...), kao i istoriju susednih naroda i država.

Način ostvarivanja:

U istoriji kao narativnom predmetu frontalni oblik rada mora biti osnovni, ali ne i jedini. Rad u parovima, grupni i individualni oblici rada se takođe koriste, kako na časovima predviđenim za obradu novog gradiva, tako i na časovima predviđenim za utvrđivanje gradiva. Časovi sa individualnim i grupnim oblikom rada su brižljivo planirani imajući u vidu da je njihov osnovni zadatak aktivizacija učenika, njihovo osposobljavanje za samostalni rad i produktivno usvajanje znanja, umenja i navika.

Nastavni sadržaji u petom razredu učenika uvode u nauku koja se bavi prošlošću ljudskog društva, u praistorijski period ljudske civilizacije i period starog veka. Mali fond časova i psihofizičke mogućnosti učenika zahtevaju racionalnost pri izboru bitnih činjenica, bez mnogo hronologije i definicija istorijskih pojmova i socioloških kategorija. Težište nastave istorije u petom razredu je na razumevanje antičkog društva i kulture.

Sadržaji programa u šestom razredu obuhvataju istorijski period srednjeg veka. Nastavnici imaju slobodu da sami određuju raspored i dinamiku aktivnosti za svaku temu, rukovodeći se mogućnostima učenika, njihovim potrebama i interesovanjima u skladu sa uslovima u kojima se nastava realizuje i nastavnim sredstvima kojima škola raspolaže.

Program u sedmom razredu sadrži najvažnije događaje, pojave i procese, kao i znamenite ličnosti koje su obeležile razdoblje od XVIII veka do Prvog svetskog rata. Program se dopunjava sadržajima iz lokalne prošlosti, čime se kod učenika postiže jasnija slika o tome šta od istorijske i kulturne baštine njihovog kraja potiče iz ovog perioda.

Nastavni sadržaji u osmom razredu obuhvataju istorijske događaje, pojave i procese od Prvog svetskog rata do danas. Budući da je OŠ „Ljudovit Štur” škola gde se nastava izvodi i na jeziku nacionalne manjine (Slovački jezik), obrađuju se i prošireni nastavni sadržaji iz prošlosti tog naroda. Pri tome, nastavnici nastoje da učenicima pruže istorijsku sliku dotičnog naroda i njegove države, ali i sliku sredine u kojoj žive: kako su i zašto naselili te prostore, koje su značajne ličnosti obeležile to razdoblje njihove prošlosti.

Nastavne metode i tehnike: izlaganje nastavnika, objašnjavanje, tumačenje, razgovor sa učenicima, dijalog, ilustrativne metode, interaktivne metode, učenje putem otkrića, istraživanja i rešavanja problema. Od nastavnih sredstava koriste se istorijski tekstovi, knjige, enciklopedije, istorijske karte, zidne slike, ilustracije, šeme, filmovi.

U nastavi istorije učenici se osposobljavaju da: usvajaju znanje, primenjuju ga i razmenjuju stečeno znanje; nauče kako da uče i da koriste svoj um; identifikuju i rešavaju probleme i donose odluke koristeći kritičko i kreativno mišljenje; rade efikasno sa drugima kao članovi tima, grupe, organizacije i zajednice; prikupljaju, analiziraju, organizuju i kritički procenjuju informacije;

spremno prihvataju promene i preuzimaju odgovornost.

1. Način ostvarivanja OSNOVNOG nivoa postignuća

U oblasti standarda ISTORIJSKO ZNANJE i ISTRAŽIVANJE I TUMAČENJE ISTORIJE – OSNOVNI NIVO nastavnici nastoje da učenike uključe u nastavni proces i da razvijaju njihove intelektualne i kreativne sposobnosti, ohrabrujući ih da imenuju najvažnije pojave iz opšte i nacionalne istorije. Korišćenje audio-vizuelnih sredstava kao i ilustrativno-demonstrativne metode (crteži, skice, slike, istorijske karte) olakšava učenicima da usvoje znanja o prostoru na kojem su se odigrale najvažnije pojave i događaji iz istorije, kao i da umeju da pročitaju jednostavne i karakteristične istorijske informacije date u formi istorijske karte u kojoj je navedena legenda ili u formi slike. Za osnovni nivo postignuće važna je upotreba konkretnih sredstava i pomagala, posebno kada se radi o kompleksnijem materijalu (mape, dijagrami, tabele). Važno je i da koristimo dobro pojmovno organizovane materijale koji daju objašnjenja korak po korak.

2. Način ostvarivanja SREDNJEG nivoa postignuća

U oblasti standarda ISTORIJSKO ZNANJE i ISTRAŽIVANJE I TUMAČENJE ISTORIJE – SREDNJI NIVO za učenike je važno da znaju i razumeju uzroke i posledice važnih istorijskih fenomena, kao i istorijskih prekretnica. Rad na ovom standardu podrazumeva učestalo korišćenje istorijskih izvora, najviše odlomaka iz tekstova u istorijskim čitankama koji su već prilagođeni uzrastu učenika. Na taj način će učenici biti podstaknuti da umeju da zaključe o kojem događaju, fenomenu i ličnosti je reč na osnovu sadržaja karakterističnih pisanih istorijskih izvora. Čitanjem i analizom istorijskih izvora učenici mogu najbolje osetiti specifičnost nekog istorijskog problema ili fenomena. Ovom nastavnom metodom učenici upoznaju i elementarne probleme naučnog istraživanja i istorijske naučne kritike. Nastavnici se u realizaciji nastavnog programa trude da usmere rad učenika, a ne samo da im pruže gotova znanja. Na časovima su zastupljene aktivne metode rada, u kojima učenik nije samo pasivni posmatrač već i učesnik u nastavnom procesu. Važno je kod učenika razvijati kreativno i kritičko mišljenje. Primenjuje se obilazak kulturno-istorijskih spomenika, samostalno obrađivanje istorijskih sadržaja i njihova prezentacija. To je značajno i za umeće učenika da povežu ličnost i istorijski fenomen sa odgovarajućom vremenskom odrednicom i istorijskim periodom, kao i da prepoznaju da postoji pristrasnost u pojedinim tumačenjima istorijskih ličnosti, događaja, fenomena. Na srednjem nivou postignuća važno je omogućiti učenicima da diskutuju o društvenim temama i podsticati ih da iznose stavove i argumente „sa pozicije drugih“.

3. Način ostvarivanja NAPREDNOG nivoa postignuća

U oblasti standarda ISTORIJSKO ZNANJE i ISTRAŽIVANJE I TUMAČENJE ISTORIJE – NAPREDNI NIVO značajna su i pitanja, kako ona koja postavlja nastavnik učenicima, tako i ona koja dolaze od učenika, podstaknuta "pričom" koju su čuli tokom nastave ili van nje. Ona podstiču učenike da se zainteresuju za specifične detalje iz nacionalne i opšte istorije i da pokušavaju da zaključe zašto je došlo do određenih istorijskih događaja i koje su posledice važnih istorijskih dešavanja. Dobro postavljena pitanja, kao poziv na razmišljanje i vođeni proces traganja za odgovorom, obezbeđuju razumevanje, a samim tim i uspešno pamćenje. Pitanja mogu imati različite funkcije, kao što su: fokusiranje pažnje na neki sadržaj ili aspekt, podsticanje poređenja, traganje za pojašnjenjem, procena mogućih posledica. Važno je da izabrana aktivnost podstiče učenike da se decentriraju od sadašnjosti i sopstvenog ugla gledanja, što će im olakšati da umeju da pročitaju istorijske informacije u različitim simboličkim modalitetima i povežu ih sa prethodnim

istorijskim znanjem, kao i da umeju da izdvoje razlike i sličnosti u tumačenjima i izvorima koji se odnose na istu istorijsku pojavu. Za napredni nivo postignuća važno je da nastavnici prikazuju šire koncepte, ne samo činjenice, koristeći materijale i ideje relevantne za učenike npr. medije, izvore, primere iz života, iz književnosti.

8. GEOGRAFIJA

Nastavni predmet: Geografija

Cilj: Učenici kroz ovaj predmet upoznaju osnovne objekte, pojave i procese u prostoru, njihove uzročno-posledične veze i odnose, i na osnovu toga izgrađuju sopstveno geografsko mišljenje o svom zavičaju, državi, kontinentu i svetu kao celini. Nastava geografije osposobljava učenike da koriste geografsku kartu, rade na terenu i samostalno pronalaze i analiziraju izvore geografskih informacija. Kroz stečena znanja učenici će izgrađivati svest o značaju zaštite svih geosfera kao ekološkog okvira za život na Zemlji, i formirati odgovoran odnos prema životnoj sredini. Uloga geografije ogleda se i u razvijanju tolerantnog stava prema različitim narodima, njihovim kulturama i načinu života.

	Nedeljni fond časova	Godišnji fond časova
Redovna nastava	1	36
Dopunska nastava		3

NASTAVNI PREDMET : GEOGRAFIJA					
OBLAST/ TEMA	BROJ ČASOVA	SADRŽAJI	OČEKIVANI ISHODI	MEĐUPREDMETN E KOMPETENCIJE	KORELACIJA
1.ČOVEK I GEOGRAFIJA	2	Širenje geografskih horizonata i velika geografska otkrića. Odgovornost čoveka prema planeti Zemlji.	Poveže postojeća znanja o prirodi i društvu sa geografijom kao naukom; poveže geografska znanja o svetu sa istorijskim razvojem ljudskog društva i naučno-tehničkim progresom; na primerima pokaže značaj učenja geografije za svakodnevni život čoveka;	Učenik uočava strukturu gradiva tj. aktivno odvaja bitno od nebitnog. Efikasno koristi različite metode učenja. Ume jasno da iskaže određeni sadržaj (usmeno i pisano). Neguje kulturu dijaloga. Koristi tabelarni i grafički prikaz podataka i ume da ih čita i tumači. Koristi informacione tehnologije za čuvanje, prezentaciju i osnovnu obradu	Biologija Istorija Matematika Informatika i računarstvo Likovna kultura Slovački jezik Srpski jezik

			razlikuje odgovorno od neodgovornog ponašanja čoveka prema prirodnim resursima i opstanku života na planeti Zemlji;	podataka. Doprinosi postizanju dogovora o radu zajedničkog rada. Poštuje razlike .Poznaje druge kulture i tradicije Razvija toleranciju. Podrazumeva razumevanje i spremnost za angažovanje u zaštiti prirode i prirodnih resursa.	
2.VASIONA	5	Vasiona, galaksija, Mlečni put, zvezde, sazvežđa. Sunčev sistem: Sunce, planete, sateliti, Mesec, mesečeve mene, asteroidi, komete, meteori .	Razlikuje pojmove vasiona, galaksija, Mlečni put, Sunčev sistem, Zemlja; objasni i prikaže strukturu Sunčevog sistema i položaj Zemlje u njemu; razlikuje nebeska tela i navodi njihove karakteristike; odredi položaj Meseca u odnosu na Zemlju i imenuje mesečeve mene;	Kompetencija za celoživotno učenje Komunikacija Rad s podacima i informacijama Digitalna kompetencija Saradnja	Biologija Istorija Matematika Informatika i računarstvo Likovna kultura Slovački jezik
3.PLANETA ZEMLJA Oblik Zemlje i struktura njene površine	3	Oblik i dimenzije Zemlje, raspored kopna i vode na Zemlji Sila Zemljine teže, globus, ekvator, polovi.	Pomoću globusa opiše oblik Zemlje i navede dokaze o njenom obliku; pomoću karte opiše raspored kopna i vode na Zemlji i navede nazive kontinenata i okeana; primerima objasni delovanje Zemljine	Učenik uočava strukturu gradiva tj. aktivno odvaja bitno od nebitnog. (kompetencija za učenje) Efikasno koristi različite metode učenja. Ume jasno da iskaže određeni sadržaj (usmeno i pisano). Neguje kulturu dijaloga. Koristi tabelarni i	Biologija Istorija Matematika Informatika i računarstvo Likovna kultura Slovački jezik

			teže na geografski omotač;	<p>grafički prikaz podataka i ume da ih čita i tumači.</p> <p>Koristi informacione tehnologije za čuvanje, prezentaciju i osnovnu obradu podataka.</p> <p>Konstruktivno, argumentovano i kreativno doprinosi radu grupe.</p> <p>Doprinosi postizanju dogovora o radu zajedničkog rada.</p> <p>Poštuje razlike .</p> <p>Poznaje druge kulture i tradicije</p> <p>Razvija toleranciju.</p> <p>Podrazumeva razumevanje i spremnost za angažovanje u zaštiti prirode i prirodnih resursa.</p>	
<p>4.PLANETA ZEMLJA</p> <p>Zemljina kretanja</p>	5	<p>Rotacija Zemlje i posledica rotacije: smena obdanice i noći, prividno kretanje Sunca, lokalno vreme.</p> <p>Revolucija Zemlje i posledice revolucije: nejednaka dužina obdanice i noći tokom godine, smena godišnjih doba, kalendar, toplotni pojasevi.</p>	<p>Razlikuje i objasni Zemljina kretanja i njihove posledice; poveže smer rotacije sa smenom dana i noći; poveže nagnutost zemljine ose sa različitom osvetljenošću površine Zemlje; poveže revoluciju Zemlje sa smenom godišnjih doba na severnoj i južnoj polulopti i pojavom toplotnih</p>	<p>Učenik uočava strukturu gradiva tj. aktivno odvaja bitno od nebitnog.</p> <p>Efikasno koristi različite metode učenja.</p> <p>Ume jasno da iskaže određeni sadržaj (usmeno i pisano).</p> <p>Neguje kulturu dijaloga.</p> <p>Koristi tabelarni i grafički prikaz podataka i ume da ih čita i tumači.</p> <p>Koristi informacione tehnologije za čuvanje, prezentaciju i osnovnu obradu podataka.</p> <p>Konstruktivno,</p>	<p>Biologija</p> <p>Istorija</p> <p>Matematika i Informatika i računarstvo</p> <p>Likovna kultura</p> <p>Slovački jezik</p>

			pojaseva;	argumentovano i kreativno doprinosi radu grupe. Doprinosi postizanju dogovora o radu zajedničkog rada. Poštuje razlike .Poznaje druge kulture i tradicije Razvija toleranciju. Podrazumeva razumevanje i spremnost za angažovanje u zaštiti prirode i prirodnih resursa.	
5.PLANETA ZEMLJA Unutrašnja građa i reljef Zemlje	6	<p>Postanak i unutrašnja građa Zemlje, litosferne ploče: kretanje ploča, promena položaja kontinenata. Vulkanizam i zemljotresi: elementi, nastanak, zone pojava u svetu i Srbiji, posledice i šta raditi u slučaju zemljotresa. Stene: magmatske, sedimentne, metamorfne. Postanak reljefa procesima nabiranja i rasedanja, planine, nizije, nadmorska i relativna visina. Oblikovanje reljefa dejstvom vode (radom reka,</p>	<p>Razlikuje delovanje unutrašnjih sila (sila Zemljine teže, unutrašnja toplota Zemlje); razlikuje osnovne omotače unutrašnje građe Zemlje; navede spoljašnje sile (vetar, voda) Zemlje; pomoću karte i crteža opiše načine i posledice kretanja litosfernih ploča (vulkanizam, zemljotresi, nabiranje i rasedanje); razlikuje hipocentar i epicentar i navede trusne zone u svetu i u Srbiji; navede postupke koje će preduzeti</p>	<p>Učenik uočava strukturu gradiva tj. aktivno odvaja bitno od nebitnog. Efikasno koristi različite metode učenja. Ume jasno da iskaže određeni sadržaj (usmeno i pisano). Neguje kulturu dijaloga. Koristi tabelarni i grafički prikaz podataka i ume da ih čita i tumači. Koristi informacione tehnologije za čuvanje, prezentaciju i osnovnu obradu podataka. Konstruktivno, argumentovano i kreativno doprinosi radu grupe. Doprinosi postizanju dogovora o radu zajedničkog rada. Poštuje razlike Poznaje druge kulture</p>	<p>Biologija Istorija Matematika Informatika i računarstvo Likovna kultura Priroda i društvo</p>

		talasa, leda, rastvaranje stena) i vetra. Čovek i reljef (pozitivni i negativni uticaji).	za vreme zemljotresa; opiše proces vulkanske erupcije i njene posledice; pomoću fotografija ili uzorka stena razlikuje osnovne vrste stena, opisuje njihov nastanak i navodi primere za njihovo korišćenje; pomoću karte, crteža i multimedija objašnjava nastanak planina i nizija i razlikuje nadmorsku i relativnu visinu; razlikuje erozivne i akumulativne procese; navede primere delovanja čoveka na promene u reljefu (brane, nasipi, kopovi);	i tradicije Razvija toleranciju. Podrazumeva razumevanje i spremnost za angažovanje u zaštiti prirode i prirodnih resursa.	
6.PLANETA ZEMLJA Vazdušni omotač	5	Atmosfera (sastav, struktura i značaj). Vreme i klima: klimatski elementi i pojave (temperatura, pritisak, vlažnost vazduha, padavine, oblačnost, vetar). Klimatski činioci, osnovni tipovi klime.	Opiše strukturu atmosfere; navede vremenske promene koje se dešavaju u troposferi (vetrovi, padavine, oblaci, zagrevanje vazduha...); razlikuje pojam vremena od pojma klima; navede klimatske elemente i činioce	Učenik uočava strukturu gradiva tj. aktivno odvaja bitno od nebitnog. Efikasno koristi različite metode učenja. Ume jasno da iskaže određeni sadržaj (usmeno i pisano). Neguje kulturu dijaloga. Koristi tabelarni i grafički prikaz podataka i ume da ih	Biologija Istorija Matematika Informatika i računarstvo Likovna kultura Priroda i društvo

		<p>Čovek i klima (atmosferske nepogode, uticaj čoveka na klimu).</p>	<p>i osnovne tipove klime; grafički predstavi i čita klimatske elemente (klimadijagram) koristeći IKT; koristi dnevne meteorološke izveštaje iz medija i planira svoje aktivnosti u skladu sa njima; navodi primere uticaja čoveka na zagađenje atmosfere i predviđa posledice takvog ponašanja; navodi primere o uticaju atmosferskih nepogoda na čoveka (ekstremne temperature i padavine, grad, grom, oluja);</p>	<p>čita i tumači. Koristi informacione tehnologije za čuvanje, prezentaciju i osnovnu obradu podataka. Konstruktivno, argumentovano i kreativno doprinosi radu grupe. Doprinosi postizanju dogovora o radu zajedničkog rada. Poštuje razlike. .Poznaje druge kulture i tradicije. Razvija toleranciju. Podrazumeva razumevanje i spremnost za angažovanje u zaštiti prirode i prirodnih resursa.</p>	
<p>7.PLANETA ZEMLJA</p> <p>Vode na Zemlji</p>	6	<p>Svetsko more i njegova horizontalna podela, svojstva morske vode (slanost, temperatura, boja, providnost), kretanje morske vode (talasi, cunami, plima i oseka, morske struje). Vode na kopnu: podzemne vode i izvori, reke, jezera i lednici. Čovek i voda –</p>	<p>Uočava i razlikuje na geografskoj karti okeane, veća mora, zalive i moreuze; navede i opiše svojstva morske vode; pomoću karte pravi razliku između rečne mreže i rečnog sliva; navede i opiše elemente reke (izvor, ušće, različiti padovi na rečnom</p>	<p>Učenik uočava strukturu gradiva tj. aktivno odvaja bitno od nebitnog. Efikasno koristi različite metode učenja. Ume jasno da iskaže određeni sadržaj (usmeno i pisano). Neguje kulturu dijaloga. Koristi tabelarni i grafički prikaz podataka i ume da ih čita i tumači. Koristi informacione tehnologije za</p>	<p>Biologija Istorija Matematika Informatika i računarstvo Priroda i društvo Likovna kultura</p>

		<p>poplave i bujice, zaštita voda od zagađenja.</p>	<p>toku); razlikuje tipove jezerskih basena prema načinu postanka; navede uzroke nastanka poplava i bujica i objasni posledice njihovog dejstva; navede postupke koje će preduzeti za vreme poplave i nakon nje; navede primere uticaja čoveka na zagađivanje voda i predviđa posledice takvog ponašanja;</p>	<p>čuvanje, prezentaciju i osnovnu obradu podataka. Konstruktivno, argumentovano i kreativno doprinosi radu grupe. Doprinosi postizanju dogovora o radu zajedničkog rada. Poštuje razlike .Poznaje druge kulture i tradicije Razvija toleranciju. Podrazumeva razumevanje i spremnost za angažovanje u zaštiti prirode i prirodnih resursa.</p>	
<p>8.PLANETA ZEMLJA</p> <p>Biljni i životinjski svet na Zemlji</p>	4	<p>Rasprostiranje biljnog i životinjskog sveta na Zemlji. Ugroženost i zaštita živog sveta.</p>	<p>Pomoću karte poveže klimatske uslove sa rasprostranjenošću u živom svetu na Zemlji; pomoću karte navede prirodne zone i karakterističan živi svet u njima; opiše uticaj čoveka na izumiranje određenih biljnih i životinjskih vrsta; navede primere za zaštitu živog sveta na Zemlji.</p>	<p>Učenik uočava strukturu gradiva tj. aktivno odvaja bitno od nebitnog. Efikasno koristi različite metode učenja. Ume jasno da iskaže određeni sadržaj (usmeno i pisano). obradu podataka. Kompetencija za celoživotno učenje Komunikacija Rad s podacima i informacijama - Digitalna kompetencija - Saradnja Konstruktivno, argumentovano i kreativno doprinosi radu grupe. Doprinosi postizanju dogovora o radu zajedničkog rada. Poštuje razlike</p>	<p>Biologija Istorija Matematika i Informatika i računarstvo Fizičko i zdravstveno vaspitanje Likovna kultura Priroda i društvo Slovački jezik</p>

				.Poznaje druge kulture i tradicije Razvija toleranciju. Podrazumeva razumevanje i spremnost za angažovanje u zaštiti prirode i prirodnih resursa.
--	--	--	--	---

S a d r ž a j i p r o g r a m a (n a s t a v n e t e m e)	Standardi		
	Osnovni nivo	Srednji nivo	Napredni nivo
1. Č O V E K I G E O G R A F I J A 2.	<p>GE.1.1.2.Navodi i opisuje načine predstavljanja Zemljine površine(globus i geogr. Karta)</p> <p>GE.1.2.1.Imenuje nebeska tela u Sunčevom sistemu i navodi njihov raspored</p> <p>GE.1.1.3.Prepoznaje i čita geografske i dopunske elemente karte</p> <p>GE.1.2.2.Opisuje oblik Zemlje i prepoznaje pojave i procese vezane za njena kretanja</p>	<p>GE.2.1.3.Prepoznaje i objašnjava geografske činjenice-objekte, pojave,procese i odnose koji su predstavljeni modelom, slikom, grafikom,tabelom i shemom</p> <p>GE.2.1.4.Prikazuje ponuđene geografske podatke: na nemoj karti, kartografskim izražajnim sredstvima (bojom linijama,prostim geometrijskim znacima,simboličkim znacima...) grafikom, tabelom, shemom</p> <p>GE.2.2.2.Razlikuje i objašnjava</p>	<p>GE.3.2.1.Prepoznaje dimenzije Zemlje i objašnjava posledice Zemljinog oblika i njenih kretanja</p> <p>GE.3.2.2.Objašnjava fizičko- geografske zakonitosti u geografskom omotaču (klimatsku i biogeografsku zonalnost) i navodi mere za njegovu zaštitu,obnovu i</p>

V A S I O N A 3 P L A N E T A Z E M L j A	<p>geografske činjenice-objekte pojave, procese i odnose u Zemljinim sferama (litosferi, atmosferi, hidrosferi, biosferi)</p> <p>GE.2.1.3. Prepoznaje i objašnjava geografske činjenice-objekte, pojave, procese i odnose koji su predstavljeni modelom, slikom, grafikom, tabelom i shemom</p> <p>GE.2.1.4. Prikazuje ponuđene geografske podatke: na nemoj karti, kartografskim izražajnim sredstvima (bojom linijama, prostim geometrijskim znacima, simboličkim znacima...) grafikom, tabelom, shemom</p> <p>GE.2.1.2. Određuje položaj mesta i tačaka na geografskoj karti</p> <p>GE.2.2.1. Opisuje nebeska tela i njihova kretanja</p>	<p>unapređivanje</p> <p>GE.3.2.1. Prepoznaje dimenzije Zemlje i objašnjava posledice Zemljinog oblika i njenih kretanja</p>
---	--	---

NAČIN DIDAKTIČKO – METODIČKOG OSTVARIVANJA PROGRAMA

OBLAST/ TEMA	NAČIN DIDAKTIČKO – METODIČKOG OSTVARIVANJA PROGRAMA			AKTIVNOSTI UČENIKA
	Oblici rada	Metode i tehnike	Sredstva	
ČOVEK I GEOGRAFIJA	frontalni, individualni, grupni	dijaloška , monološka, ilustrativ no- demonstr ativna, tekst metoda	udžbenik, atlas, karta sveta, globus, tabla, sveska, enciklopedije , internet, časovi koje je snimio Nacionalni savet	- slušaju, - upoređuju,

VASIONA	frontalni, individualni, grupni, rad u paru	dijaloška , monološka, ilustrativno-demonstrativna, tekst metoda	udžbenik, atlas, astronomski atlas, karta sveta, globus, tabla, sveska, enciklopedije ,internet, časovi koje je snimio Nacionalni savet	-slušaju, posmatraju, razgovor koristeći već stečena znanja -
PLANETA ZEMLJA Oblik Zemlje i struktura njene površine	frontalni, individualni, grupni, rad u paru	dijaloška , monološka, ilustrativno-demonstrativna, tekst metoda	udžbenik, atlas, karta sveta, globus, tabla, sveska, enciklopedije ,internet, časovi koje je snimio Nacionalni savet	- slušaju, posmatraju, razgovor, samostalno prikazuju i izrađuju, praktično primenjuju i vrše korelaciju na časovima tehničkog obrazovanja i matematike, upoređuju, demonstriraju , -uočavaju
PLANETA ZEMLJA Zemljina kretanja	frontalni, individualni, grupni, rad u paru	dijaloška , monološka, ilustrativno-demonstrativna, tekst metoda	udžbenik, atlas, karta sveta, globus, tabla, sveska, enciklopedije ,internet, časovi koje je snimio Nacionalni savet	- slušaju, posmatraju, razgovor, razmenjuju sopstvena znanja i mišljenja, opisuju, upoređuju, istražuju, čitaju, analiziraju, pišu i analiziraju referate i samostalne radove samostalno pronalaze i analiziraju geografske informacije
PLANETA ZEMLJA Unutrašnja građa i reljef Zemlje	frontalni, individualni, grupni, rad u paru, individualizovani-IOP	dijaloška , monološka, ilustrativno-demonstrativna, tekst metoda	udžbenik, atlas, karta sveta, globus, tabla, sveska, enciklopedije ,internet, časovi koje je snimio Nacionalni savet	- slušaju, posmatraju, razgovor, razmenjuju sopstvena znanja i mišljenja, opisuju, upoređuju, istražuju, čitaju, analiziraju, izrađuju dijagrame; pišu , čitaju i analiziraju referate i samostalne radove, samostalno pronalaze i analiziraju geografske informacije
PLANETA ZEMLJA	frontalni, individualni, grupni, rad u paru	dijaloška ,	udžbenik, atlas, karta	- slušaju, posmatraju, razgovor, razmenjuju sopstvena znanja i mišljenja, opisuju,

Vazdušni omotač	individualizovani-IOP	monološka, ilustrativno-demonstrativna, tekst metoda	sveta, globus, tabla, sveska, enciklopedije, internet, časovi koje je snimio Nacionalni savet	upoređuju, istražuju, uočavaju uticaj Atmosfere na živi i neživi svet u prirodi, koristeći znanje iz biologije i primenjujući svoja stečena iz geografije u biologiji, čitaju, analiziraju, izrađuju dijagrame; pišu, čitaju i analiziraju referate i samostalne radove, samostalno pronalaze i analiziraju geografske informacije
PLANETA ZEMLJA Vode na Zemlji	frontalni, individualni, grupni, rad u paru	dijaloška, monološka, ilustrativno-demonstrativna, tekst metoda	udžbenik, atlas, karta sveta, globus, enciklopedije, CD "Planeta Zemlja" ZUNS 2000	- slušaju, posmatraju, razgovor, razmenjuju sopstvena znanja i mišljenja, opisuju, upoređuju, istražuju, uočavaju uticaj hidrosfere na živi i neživi svet u prirodi, koristeći znanje iz biologije i primenjujući svoja stečena iz geografije u biologiji, pišu, čitaju i analiziraju referate i samostalne radove, samostalno pronalaze i analiziraju geografske informacije
PLANETA ZEMLJA Biljni i životinjski svet na Zemlji	frontalni, individualni, grupni, rad u paru	dijaloška, monološka, ilustrativno-demonstrativna, tekst metoda	udžbenik, atlas, karta sveta, globus, enciklopedije, CD "Planeta Zemlja" ZUNS 2000	- slušaju, posmatraju, razgovor, razmenjuju sopstvena znanja i mišljenja, opisuju, upoređuju, istražuju, uočavaju uticaj biosfere na živi i neživi svet u prirodi, koristeći znanje iz biologije i primenjujući svoja stečena iz geografije u biologiji, pišu, čitaju i analiziraju referate i samostalne radove, samostalno pronalaze i analiziraju geografske informacije

Program dopunske nastave

Ciljevi dopunske nastave: Cilj dopunske nastave i učenja geografije je da učenik izučavanjem geografskih objekata, pojava i procesa u prirodnom i društvenom okruženju i međusobnoj povezanosti sa njima razvije odgovoran odnos prema sebi, prirodi i budućnosti planete Zemlje.

NASTAVNI PREDMET: GEOGRAFIJA					
OBLAST/ TEMA	BROJ ČASOVA	SADRŽAJI	OČEKIVANI ISHODI	MEĐUPREDMETNE KOMPETENCIJE	KORELACIJA
VASIONA	1	Sunčev sistem: Sunce, planete, sateliti, Mesec, mesečeve mene, asteroidi, komete, meteori.	Objasni i prikaže strukturu Sunčevog sistema i položaj Zemlje u njemu;	Ume jasno da iskaže određeni sadržaj (usmeno i pisano). Koristi tabelarni i grafički prikaz podataka i ume da ih čita i tumači	Biologija Istorija Matematika Informatika i računarstvo Likovna kultura

			razlikuje nebeska tela i navodi njihove karakteristike ;		
PLANETA ZEMLJA Oblik Zemlje i struktura njene površine	1	Oblik i dimenzije Zemlje, raspored kopna i vode na Zemlji	Pomoću globusa opiše oblik Zemlje i navede dokaze o njenom obliku; pomoću karte opiše raspored kopna i vode na Zemlji i navede nazive kontinenata i okeana;	Doprinosi postizanju dogovora o radu zajedničkog rada. Aktivno sluša i postavlja relevantna pitanja.	Biologija Istorija Matematika Informatika i računarstvo Likovna kultura
PLANETA ZEMLJA	1	Rotacija Zemlje i posledica Rotacije. Revolucija Zemlje i posledice revolucije	Razlikuje i objasni Zemljina kretanja i njihove posledice.	Efikasno koristi različite metode učenja. Ume jasno da iskaže određeni sadržaj (usmeno i pisano).	Biologija Istorija Matematika Informatika i računarstvo Likovna kultura

Sadržaji programa (nastavne teme)	Standardi
	Osnovni nivo
1.VASION A 2.PLANETA ZEMNJA	GE.1.2.1.Imenuje nebeska tela u Sunčevom sistemu i navodi njihov raspored i dopunske elemente karte GE.1.2.2.Opisuje oblik Zemlje i prepoznaje pojave i procese vezane za njena kretanja

Školski program za drugi ciklus za nastavni predmet – geografija

Ciljevi i zadaci Geografije

Nastava Geografije doprinosi:

- upoznavanje i razumevanje pojava i procesa u geografskom omotaču Zemlje i u neposrednom okruženju,
- razumevanje uzročno-posledične povezanosti pojava i procesa u geografskom omotaču,
- kartografskoj pismenosti i korišćenju geografske karte u svakodnevnom životu ,
- razvoju geografskog mišljenja zasnovanog na povezanosti i međuuslovljenosti geografskih pojava i procesa u prostoru i vremenu,
- upoznavanje osnovnih geografskih odlika Evrope, njenih regija i država,
- upoznavanje sa komplementarnošću i regionalnim razlikama planetarnog sveta,
- razvijanju stavova o preventivi, zaštiti, unapređenju životne sredine,
- razvijanju tolerancije, postojanja i pripadnosti multietničkom , multijezičkom i multikulturnom svetu,
- razvijanju sposobnosti za aktivno sticanje i primenu znanja iz geografije kroz samostalno učenje i istraživanje.

6. razred

Oblici obrazovno- vaspitnog rada:

	nedeljni fond	godišnji fond
redovna nastava	2	72
dopunska nastava		6
dodatni rad		
slobodna aktivnost		

Redovna nastava:

Operativni zadaci:

Učenici treba da:

- upoznaju osnovne pojave, procese i fenomene u hidrosferi i geografski razmeštaj hidrografskih objekata, kao i njihove odlike;
- shvate značaj voda za život na Zemlji;

Sadržaji programa (nastavne teme)	Ciljevi i zadaci sadržaja programa	Broj časova	Način realizacije			Aktivni učeni
			Oblici rada	Metode i tehnike	Sredstva	
1.Društvena geografija	- da se upoznaju sa nastavom geografije u 6. razredu -uspostavlja veze između fizičko-geografskih i društveno-geografskih objekata, pojava i procesa;	3	frontalni rad, individualni oblik rada,	metoda izlaganja, metoda razgovora, metoda rada na tekstu,	Udžbenik/ci/digitalni udžbenik, enciklopedije, tekst kao ilustracija,slike kao ilustrativni materijal, internet-materijal,	- sluš upore -pitaj -odgo na pit -disku

	- Određuje matematičko geografski položaj na Zemlji;					
2.Geografska karta	- analizira, čita i tumači opštegeografske i tematske karte; - orijentiše se koristeći kompas, geografsku kartu i satelitske navigacione sisteme; -znaju da odrede geografske koordinate na karti -razumeju šta je razmer karte i da podele karte prema razmeri	15	frontalni rad, individualni oblik rada, individualizovan i oblik rada, rad u paru grupni rad	metoda izlaganja, metoda razgovora, metoda rada na tekstu, metoda ilustracije, metoda demonstracije, tehnika razmene iskustva, tehnika vođena diskusija	Udžbenik/ci/digitalni udžbenik, enciklopedije, tekst kao ilustracija,slike kao ilustrativni materijal, internet-materijal, prezentacije, modele,šeme, grafikone,dijagrame, materijale sa zanimljivostima, audio snimak, video snimak,	- slušaju, razgovaraju, upoređuju, stečenim iz biologije -pitaju -diskusiju -pokazuju karti i atlasu -hvataju beleške -rečuju
Stanovništvo i naselja	- da uočavaju prostorni raspored svetskog stanovništva i njegovu gustinu, - da mogu samostalno izračunati prirodni priraštaj, - da razlikuju ljudske rase i narode sveta	17	frontalni rad, individualni oblik rada, individualizovan i oblik rada, rad u paru grupni rad	metoda izlaganja, metoda razgovora, metoda rada na tekstu, metoda ilustracije, metoda demonstracije, tehnika razmene iskustva, tehnika vođena diskusija	Udžbenik/ci/digitalni udžbenik, enciklopedije, tekst kao ilustracija,slike kao ilustrativni materijal, internet-materijal, prezentacije, modele,šeme, grafikone,dijagrame, materijale sa zanimljivostima, audio snimak, video snimak,	- slušaju posmatranje razgovor opisuju upoređuju praktično primenjuju vrše karte na časopis materijale uočavaju demone
Geografska sredina i ljudske delatnosti	- da samostalno definišu pojmove prirodne i geografske sredine i geografske regije, - da shvate da prirodna bogatstva i resursi nisu večni, - da uzročno-	13	frontalni rad, individualni oblik rada, individualizovan i oblik rada, rad u paru	metoda izlaganja, metoda razgovora, metoda rada na tekstu, metoda ilustracije, metoda	Udžbenik/ci/digitalni udžbenik, enciklopedije, tekst kao ilustracija,slike kao ilustrativni materijal, internet-materijal,	- slušaju posmatranje razgovor upoređuju demone, uočavaju vrše karte na časopis tehni

		posledično izdvajaju geografske regione, - da samostalno nabrajaju osnovne privredne delatnosti i sektore			demonstracije, tehnika razmene iskustva, tehnika vođena diskusija	prezentacije, modele, šeme, grafikone, dijagrame, materijale sa zanimljivostima, audio snimak, video snimak,	vaspi
4. Država i integracijski procesi			13				
5. Regionalna geografija Evrope	Opšte odlike Evrope	- da upoznaju geografski položaj Evrope, u čemu se sastoji njena privredna razvijenost, kakva je prirodna raznolikost, regionalna i politička podela, - da upoznaju Sredozemlje kao poseban turistički centar Evropa	11	frontalni rad, individualni oblik rada, individualizovan i oblik rada, rad u paru	metoda izlaganja, metoda razgovora, metoda ilustracije, metode demonstracije, tehnika razmene iskustva, tehnika vođena diskusija	Udžbenik/ci/digitalni udžbenik, enciklopedije, tekst kao ilustracija, slike kao ilustrativni materijal, internet-materijal, prezentacije, modele, šeme, grafikone, dijagrame, materijale sa zanimljivostima, audio snimak, video snimak,	- sluš posm razgo razme sopst znanj mišlje opisu upore istraž čitaju analiz pišu , analiz refera samor radov samor pronan analiz geogr inform

upoznaju biljni i životinjski svet, uticaj prirodnih faktora i čoveka na njihov razvoj, horizontalni i vertikalni raspored, kao i međusobnu uslovljenost i značaj;

- upoznaju ljudske aktivnosti koje utiču na kvalitet životne sredine i shvate neophodnost njenog očuvanja, unapređivanja i zaštite;
-

Sadržaji programa (nastavne teme)	Standardi		
	Osnovni nivo	Srednji nivo	Napredni nivo
Društvena geografija	GE 1.3.1. poznaje osnovne pojmove o stanovništvu i naseljima i uočava njihov prostorni raspored	GE.2.1.3. prepoznaje i objašnjava geografske činjenice objekte, pojave, procese i odnose koji su predstavljeni modelom, slikom, grafikom, tabelom i	GE 3.3.1. objašnjava uticaj prirodnih i društvenih faktora na razvoj i razmeštaj stanovništva i naselja

		shemom	
2.Geografska karta	<p>GE.1.1.3.prepoznaje i čita geografske i dopunske elemente karte;</p> <p>GE 1.2.2. zna odnos kopnenih i vodenih površin na Zemlji</p> <p>GE 1.2.3. zna da je svetsko more jedinstvena vodena površina koju čine okeani, mora, zalivi i moreuzi</p> <p>GE 1.2.4. može da prepozna i imenuje okeane i veća mora na Zemlji</p>	<p>GE.2.1.1. određuje stranesveta u prostoru i nageografskoj karti</p> <p>GE.2.1.2. određuje položajmesta i tačaka nageografskoj karti</p>	<p>GE.3.1.1. donosi zaključke o prostornim(topografskim) i kauzalnim vezamageografskih činjenica - objekata,pojava, procesa i odnosa na osnovu analize geografske karte</p>
Stanovništvo i naselja	<p>GE 1.3.1. poznaje osnovne pojmove o stanovništvu i naseljima i uočava njihov prostorni raspored</p> <p>GE 1.3.2. zna pojam ekumene i njene granice</p> <p>GE 1.3.3. zna pojmove nataliteta, mortaliteta i prirodnog priraštaja</p> <p>GE 1.3.4. zna da navede osnovne strukture stanovništva (polna, starosna, rasna, nacionalna, verska, obrazovna, profesionalna)</p>	<p>GE 2.3.1. razlikuje i objašnjava kretanje stanovništva (prirodno i mehaničko) i strukture stanovništva</p> <p>GE 2.3.2. može da navede prirodne i društvene faktore koji utiču na gustinu naseljenosti</p> <p>GE 2.3.3. na opštegeografskoj i tematskoj karti moći će da pokaže oblasti na Zemlji u koji- ma su uslovi za život stanovništva najpovoljniji, a u kojima su nepovoljni</p> <p>GE 2.3.4. moći će da navede kontinente, regije i države u kojima je visok i nizak prirodni priraštaj</p>	<p>GE 3.3.1. objašnjava uticaj prirodnih i društvenih faktora na razvoj i razmeštaj stanovništva i naselja</p> <p>GE 3.3.2. razume uzroke i posledice visokog i niskog prirodnog priraštaja</p> <p>GE 3.3.3. ume da odredi gustinu naseljenosti kontinenta i država sveta</p> <p>GE 3.3.4. razume potrebu planiranja porodice (smanjivanje ili povećavanje stope prirodnog priraštaja)</p> <p>GE 3.3.5. razume pojam migracije i navodi uzroke i posledice migracija u svetu i Republici Srbiji</p> <p>GE 3.3.6. razume uzroke i posledice urbanizacije i povezivanja naselja u urbane sisteme (konurbacije, megalopolisi)</p>

Geografska sredina i ljudske delatnosti	<p>GE 1.3.1. razlikuje prirodnu i geografsku sredinu i moći će da ih opiše</p> <p>GE 1.3.1. znaće da su vazduh, voda i zemljište osnovni prirodni resursi neophodni za život na Zemlji</p> <p>GE 1.3.3. definiše pojam privrede i prepoznaje privredne delatnosti i privredne grane</p>	<p>GE 2.3.1. zna pojam regije i može da ih uoči i imenuje na karti sveta, Evrope i Srbije</p> <p>GE 2.3.2. može da objasni pojam proizvodnje i privrede</p> <p>GE 2.3.3. razlikuje privredne delatnosti i privredne grane</p> <p>GE 2.3.4. razlikuje obnovljive i neobnovljive prirodne resurse</p> <p>GE 2.3.5. imenuje međunarodne organizacije u svetu (EU, UNICEF, UN, UNESCO, Crveni krst)</p>	<p>GE 3.3.1. zna načine zaštite i racionalnog korišćenja prirodnih resursa</p> <p>GE 3.3.2. objašnjava uticaj prirodnih i društvenih faktora na razvoj i razmeštaj privrede i privrednih delatnosti</p> <p>GE 3.3.3. razume da je industrijalizacija uzrok zagađivanja vazduha, površinskih i podzemnih voda i zemljišta</p> <p>GE 3.3.4. zna pozitivne i negativne posledice čovekovog delovanja na životnu sredinu</p>	
Regionalna geografija Evrope	Opšte odlike Evrope	<p>GE 1.4.1. imenuje kontinente na Zemlji</p> <p>GE 1.4.2. prepoznaje osnovne pojmove o stanovništvu</p> <p>GE 1.4.3. zna poreklo naziva Evrope, veličinu Evrope i njeno prostiranje</p> <p>GE 1.4.4. ume na geografskoj karti sveta da odredi geografski položaj Evrope</p> <p>GE 1.4.5. ume na geografskoj karti sveta da odredi vodene i kopnene granice evropskog kontinenta</p>	<p>GE 2.4.1. razume zašto je geografski položaj Evrope veoma povoljan</p> <p>GE 2.4.2. može na geografskoj karti Evrope da uoči oblike razuđenosti njenih obala i imenuje ih (veća poluostrva, ostrva, mora, zalivi, moreuzi)</p> <p>GE 2.4.3. uočava na geografskoj karti Evrope najkrupnije oblike reljefa i imenuje ih (venačne i gromadne planine, visoravni, prostrane nizije)</p> <p>GE 2.4.4. prepoznaje na geografskoj karti velike evropske reke, plovne sisteme i jezera</p> <p>GE 2.4.5. zna velike grupe naroda u Evropi i može da razvrsta narode Evrope po tim grupama</p>	<p>GE 3.4.1. razlikuje klimatske tipove i navodi primere uticaja pojedinih tipova klime na život i rad ljudi</p> <p>GE 3.4.2. objašnjava geografske veze (prostorne i kauzalne, direktne i indirektne) i zakonitosti (opšte i posebne) u Evropi i ume da izdvoji geografske regije</p> <p>GE 3.4.3. zna geografski raspored biljnih i životinjskih vrsta evropskog kontinenta, njihovu horizontalnu i vertikalnu rasprostranjenost (arktičku pustinju, tundru, stepu, četinarsku i listopadnu šumu) i njihov značaj</p> <p>GE 3.4.4. može da objasni prirodno i mehaničko kretanje stanovništva Evrope</p> <p>GE 3.4.5. može da opiše međusobnu povezanost i odnose država i regija Evrope</p>

Dopunska nastava:

Operativni zadaci:

Učenici treba da:

- upoznaju ljudske aktivnosti koje utiču na kvalitet životne sredine i shvate neophodnost njenog očuvanja, unapređivanja i zaštite;
- upoznaju osnovne pojmove iz geografije stanovništva i naselja, shvate značaj i ulogu prirodnih, društvenih i privrednih činilaca i njihovo jedinstvo;
- shvate pojmove prirodne i geografske sredine i pojam geografske regije;
- steknu osnovna znanja o privredi, njenoj podeli i faktorima razvoja;
- upoznaju najvažnije međunarodne organizacije i integracijske procese u Evropi i svetu, kao i njihov značaj za politički, ekonomski i kulturni razvoj;
- razumeju značaj i domete međunarodnih organizacija y očuvanju mira i bezbednosti i razvijanju prijateljskih odnosa među narodima;
- upoznaju najvažnije prirodne, društvene i ekonomskogeografske odlike Evrope i specifičnosti njenih regija i država;

Sadržaji programa (nastavne teme)	Ciljevi i zadaci sadržaja programa	Broj časova	Način realizacije			Aktivnosti učenika
			Oblici rada	Metode i tehnike	Sredstva	
Geografska karta		2	frontalni rad, individualni oblik rada, individualizovan i oblik rada, rad u paru grupni rad	metoda izlaganja, metoda razgovora, metoda rada na tekstu, metoda ilustracije, metoda demonstracije, tehnika razmene iskustva, tehnika vođena diskusija	Udžbenik/ci/digitalni udžbenik, enciklopedije, tekst kao ilustracija, slike kao ilustrativni materijal, internet-materijal, prezentacije, modele, šeme, grafikone, dijagrame, materijale sa zanimljivostima, audio snimak, video snimak,	- slušaju, posmatraju, razgovor - koriste već stečena znanja - pitaju - odgovaraju na pitanja - pokazuju na karti - populjavaju zadatke u udžbeniku - hvataju beleške na času - rade domaće zadatke
Stanovništvo i naselja	- da uočavaju prostorni raspored svetskog stanovništva i njegovu gustinu, - da mogu samostalno izračunati prirodni priraštaj, - da razlikuju ljudske rase i narode sveta	1	frontalni rad, individualni oblik rada, individualizovan i oblik rada, rad u paru	metoda izlaganja, metoda razgovora, metoda rada na tekstu, metoda ilustracije, metoda demonstracije, tehnika	Udžbenik/ci/digitalni udžbenik, enciklopedije, tekst kao ilustracija, slike kao ilustrativni materijal, internet-materijal, prezentacije, modele, šeme, grafikone, dijagrame	- slušaju, posmatraju, razgovor - koriste već stečena znanja

				razmene iskustva, tehnika vođena diskusija	me, materijale sa zanimljivostima, audio snimak, video snimak,	
Geografska sredina i ljudske delatnosti	<ul style="list-style-type: none"> - da samostalno definišu pojmove prirodne i geografske sredine i geografske regije, - da shvate da prirodna bogatstva i resursi nisu večni, - da uzročno-posledično izdvajaju geografske regione, - da samostalno nabrajaju osnovne privredne delatnosti i sektore 	2	frontalni rad, individualni oblik rada, individualizovan i oblik rada, rad u paru			<ul style="list-style-type: none"> - slušaju, posmatraju, razgovor - koriste već stečena znanja
Regionalna geografija Evrope	<ul style="list-style-type: none"> - da upoznaju geografski položaj Evrope, u čemu se sastoji njena privredna razvijenost, kakva je prirodna raznolikost, regionalna i politička podela, 	1	frontalni rad, individualni oblik rada, individualizovan i oblik rada, rad u paru grupni rad	metoda izlaganja, metoda razgovora, metoda rada na tekstu, metoda ilustracije, metoda demonstracije, tehnika razmene iskustva, tehnika vođena diskusija	Udžbenik/ci/digitalni udžbenik, enciklopedije, tekst kao ilustracija, slike kao ilustrativni materijal, internet-materijal, prezentacije, modele, šeme, grafikone, dijagrame, materijale sa zanimljivostima, audio snimak, video snimak,	<ul style="list-style-type: none"> - slušaju, posmatraju, razgovor - koriste već stečena znanja

Sadržaji programa (nastavne teme)	Standardi		
	Osnovni nivo	Srednji nivo	Napredni nivo
Geografska karta	GE 1.1.1. prepoznaje i čita geografske i		

		<p>dopunske elemente karte</p> <p>GE 1.2.2. zna odnos kopnenih i vodenih površin na Zemlji</p> <p>GE 1.2.3. zna da je svetsko more jedinstvena vodena površina koju čine okeani, mora, zalivi i moreuzi</p> <p>GE 1.2.4. može da prepozna i imenuje okeane i veća mora na Zemlji</p>		
Stanovništvo i naselja		<p>GE 1.3.1. poznaje osnovne pojmove o stanovništvu i naseljima i uočava njihov prostorni raspored</p> <p>GE 1.3.2. zna pojam ekumene i njene granice</p> <p>GE 1.3.3. zna pojmove nataliteta, mortaliteta i prirodnog priraštaja</p> <p>GE 1.3.4. zna da navede osnovne strukture stanovništva (polna, starosna, rasna, nacionalna, verska, obrazovna, profesionalna)</p>		
Geografska sredina i ljudske delatnosti		<p>GE 1.3.1. razlikuje prirodnu i geografsku sredinu i moći će da ih opiše</p> <p>GE 1.3.1. znaće da su vazduh, voda i zemljište osnovni prirodni resursi neophodni za život na Zemlji</p> <p>GE 1.3.3. definiše pojam privrede i prepoznaje privredne delatnosti i privredne grane</p>		
Regionalna geografija Evrope	Opšte odlike Evrope	<p>GE 1.4.1. imenuje kontinente na Zemlji</p> <p>GE 1.4.2. prepoznaje osnovne pojmove o stanovništvu</p> <p>GE 1.4.3. zna poreklo naziva Evrope, veličinu Evrope i njeno prostiranje</p> <p>GE 1.4.4. ume na geografskoj karti sveta da odredi geografski položaj Evrope</p> <p>GE 1.4.5. ume na geografskoj karti sveta da odredi vodene i kopnene granice evropskog kontinenta</p>		
		<p>GE 1.4.1. imenuje osnovne regije Evrope</p> <p>GE 1.4.2. ume na geografskoj karti Evrope da odredi geografski položaj južne Evrope</p> <p>GE 1.4.3. prepoznaje na geografskoj karti južne Evrope osnovne oblike reljefa</p> <p>GE 1.4.4. imenuje hidrografske objekte na geografskoj karti južne Evrope</p>		

Ciljevi nastave geografije u 7 razredu

-upoznavanje i razumevanje pojava i procesa u geografskom omotaču Zemlje i u neposrednom okruženju,

- razumevanje uzročno-posledične povezanosti pojava i procesa u geografskom omotaču,
- kartografskoj pismenosti i korišćenju geografske karte u svakodnevnom životu ,
- razvoju geografskog mišljenja zasnovanog na povezanosti i međuuslovljenosti geografskih pojava i procesa u prostoru i vremenu,
- sticanje najosnovnijih znanja o vasioni i vasijskim telima,
- razumevanju potreba očuvanja, unapređenja i zaštite Zemljinih sferan kompleksne geografske sredine u kojoj egzistira i čovek,
- upoznavanje osnovnih geografskih odlika Evrope, njenih regija i država,
- upoznavanje sa komplementarnošću i regionalnim razlikama planetarnog sveta,
- razvijanju stavova o preventivi, zaštiti, unapređenju životne sredine,
- razvijanju tolerancije, postojanja i pripadnosti multietničkom , multijezičkom i multikulturnom svetu,
- razvijanju sposobnosti za aktivno sticanje i primenu znanja iz geografije kroz samostalno učenje i istraživanje.

7. razred

Oblici obrazovno- vaspitnog rada:

	nedeljni fond	godišnji fond
redovna nastava	2	72
dopunska nastava		6
dodatni rad		10

Sadržaji programa (nastavne teme)	Ciljevi i zadaci sadržaja programa	Broj časova	Način realizacije			Aktivnosti učenika
			Oblici rada	Metode i tehnike	Sredstva	
1. GEOGRAFSKE REGIJE EVROPE	- da se upoznaju sa nastavom geografije u 7. razredu	1	frontalni rad, individualni, individualizovani-IOP rad u parovima grupni rad	metoda izlaganja, metoda razgovora, metoda rada na tekstu, metoda rada sa kartom	Udžbenik/ci/digitalni udžbenik, enciklopedije, tekst kao ilustracija,slike kao ilustrativni materijal, internet-materijal, časovi na sajtu NSSNM	- slušaju, upoređuju, -pitaju -istražuju na internetu -traže na k -beleže u svoje sves -rešavaju zadatke iz udžbenika -diskutuju
2. OPŠTE GEOGRAFSKE ODLIKE AZIJE	- da se upoznaju sa opštim geografskim odlikama kontinenta, kao i njegovih regija - skrenuti im	21	frontalni rad, individualni oblik rada, individualizovani oblik rada, rad u paru	metoda izlaganja, metoda razgovora, metoda rada na tekstu, metoda ilustracije,	Udžbenik/ci/digitalni udžbenik, enciklopedije, tekst kao ilustracija,slike kao ilustrativni materijal, internet-	- slušaju,poraju, razgo - koriste i upoređuju stečena znanja pitaju

	pažnju na savremene probleme na Bliskom i Srednjem Istoku			metoda demonstracije, tehnika razmene iskustva, tehnika vođena diskusija	materijal, prezentacije, modele, šeme, grafikone, dijagrame, materijale sa zanimljivostima, audio snimak, video snimak,	-istražuju na internetu -traže na k... -beleže u svoje sveske -rešavaju zadatke iz udžbenika -diskutuju
3. AFRIKA	- da uočavaju probleme savremenog sveta, razlike između bogatih i siromašnih - objasniti im termine dekolonizacija i neokolonizacija - upoznati ih sa kontinentom i njegovim regijama	14	frontalni rad, individualni oblik rada, individualizovani oblik rada, rad u paru	metoda izlaganja, metoda razgovora, metoda rada na tekstu, metoda ilustracije, metoda demonstracije, tehnika razmene iskustva, tehnika vođena diskusija	Udžbenik/ci/digitalni udžbenik, enciklopedije, tekst kao ilustracija, slike kao ilustrativni materijal, internet-materijal, prezentacije, modele, šeme, grafikone, dijagrame, materijale sa zanimljivostima, audio snimak, video snimak,	- slušaju, posmatraju razgovor, opisuju, upoređuju, praktično primenjuju uočavaju i traže na k... -popunjavaju zadatke u radnom udžbeniku
4. SEVERNA AMERIKA	- upoznati učenike sa istraživanjima "Novog sveta" - da uočavaju značaj ekološkog obrazovanja i značaj nacionalnih parkova	12	frontalni rad, individualni oblik rada, individualizovani oblik rada, rad u paru	metoda izlaganja, metoda razgovora, metoda rada na tekstu, metoda ilustracije, metoda demonstracije, tehnika razmene iskustva, tehnika vođena diskusija	Udžbenik/ci/digitalni udžbenik, enciklopedije, tekst kao ilustracija, slike kao ilustrativni materijal, internet-materijal, prezentacije, modele, šeme, grafikone, dijagrame, materijale sa zanimljivostima, audio snimak, video snimak,	- slušaju, posmatraju razgovor, razmenjuju sopstvena znanja i mišljenja, opisuju, upoređuju, istražuju, čitaju, analiziraju pišu, čitaju analiziraju referate i samostalno radove
6. JUŽNA AMERIKA	- da upoznaju geografski položaj i prirodu ovog kontinenta	9	frontalni rad, individualni oblik rada, individualizovani oblik rada,	metoda izlaganja, metoda razgovora, metoda rada	Udžbenik/ci/digitalni udžbenik, enciklopedije, tekst kao ilustracija, slike	- slušaju, posmatraju, razgovor - koriste i upoređuju

	- da shvate razliku između siromašnog juga i bogatog severa		rad u paru	na tekstu, metoda ilustracije, metoda demonstracije, tehnika razmene iskustva, tehnika vođena diskusija	kao ilustrativni materijal, internet-materijal, prezentacije, modele, šeme, grafikone, dijagrame, materijale sa zanimljivostima, audio snimak, video snimak,	stečena znanja
7. AUSTRALIJA	- da se upoznaju sa istraživanjima i naseljavanjem - sa specifičnošću živog sveta - sa prirodnim lepotama brojnih ostrva u Pacifiku	6	frontalni rad, individualni oblik rada, individualizovani oblik rada, rad u paru	metoda izlaganja, metoda razgovora, metoda rada na tekstu, metoda ilustracije, metoda demonstracije, tehnika razmene iskustva, tehnika vođena diskusija	Udžbenik/ci/digitalni udžbenik, enciklopedije, tekst kao ilustracija, slike kao ilustrativni materijal, internet-materijal, prezentacije, modele, šeme, grafikone, dijagrame, materijale sa zanimljivostima, audio snimak, video snimak,	- slušaju, posmatraju razgovor, upoređuju, demonstriraju, uočavaju
8. POLARNE OBLASTI	- da se upoznaju sa veličinom i položajem severne polarne oblasti - da upoznaju istraživanja i značaj	2	frontalni rad, individualni oblik rada, individualizovani oblik rada, rad u paru grupni rad	metoda izlaganja, metoda razgovora, metoda rada na tekstu, metoda ilustracije, metoda demonstracije, tehnika razmene iskustva, tehnika vođena diskusija	Udžbenik/ci/digitalni udžbenik, enciklopedije, tekst kao ilustracija, slike kao ilustrativni materijal, internet-materijal, prezentacije, modele, šeme, grafikone, dijagrame, materijale sa zanimljivostima, audio snimak, video snimak,	- slušaju, posmatraju razgovor, opisuju, upoređuju, praktično primenjuju uočavaju i demonstriraju pitaju -istražuju i na internetu -traže na kartama -beleže u zvezdane svoje sveske -rešavaju zadatke iz udžbenika -diskutuju

Sadržaji programa (nastavne teme)		Standardi		
		Osnovni nivo	Srednji nivo	Napredni nivo
1. EVROPA		GE 1.4.1. zna predmet proučavanja, cilj i zadatke regionalne geografije vanevropskih kontinenata	GE 2.4.1. razlikuje i imenuje geografske discipline	GE 3.4.1. razume značaj geografije za opštu kulturu i obrazovanje
2. AZIJA	Azija-opšte geografske odlike	<p>GE 1.2.1. razlikuje vreme i klimu</p> <p>GE 1.2.2. zna da navede osnovne prirodne zone</p> <p>GE 1.2.3. može da prepozna i imenuje okeane i veća mora na Zemlji</p> <p>GE 1.3.1. zna pojmove nataliteta, mortaliteta i prirodnog priraštaja</p> <p>GE 1.3.2. definiše pojam privrede i prepoznaje privredne delatnosti i privredne grane</p> <p>GE 1.4.1. zna poreklo imena Azija i zašto Azija pripada kontinentima „Starog sveta“</p> <p>GE 1.4.2. imenuje okeane koji zapljuskuju obale Azije</p> <p>GE 1.4.3. imenuje i na geografskoj karti Azije prepoznaje najkrupnije oblike razuđenosti azijskih obala (veća poluostrva, ostrva, mora, zalivi, moreuzi)</p> <p>GE 1.4.4. imenuje i na geografskoj karti prepoznaje velike azijske reke</p>	<p>GE 2.2.1. razlikuje venačne i gromadne planine i može da navede njihove odlike</p> <p>GE 2.2.2. zna koji faktori uslovljavaju rasprostranjenost biljnog i životinjskog sveta na Zemlji</p> <p>GE 2.2.3. razlikuje rečnu mrežu, rečni sistem i rečni sliv</p> <p>GE 2.3.1. na opštegeografskoj i tematskoj karti moći će da pokaže oblasti na Zemlji u kojima su uslovi za život stanovništva najpovoljniji, a u kojima su nepovoljni</p> <p>GE 2.3.2. razlikuje privredne delatnosti i privredne grane</p> <p>GE 2.4.1. ume da na geografskoj karti sveta odredi geografski položaj Azije i njeno prostiranje</p> <p>GE 2.4.2. razlikuje poluostrva i ostrva i može da ih definiše</p> <p>GE 2.4.3. zna šta su moreuzi i kakav je njihov značaj</p> <p>GE 2.4.4. imenuje i na geografskoj karti Azije pronalazi najkrupnije oblike reljefa (venačne i</p>	<p>GE 3.2.1. zna da su vulkanizam i zemljotresi posledica rada unutrašnjih sila i može da objasni posledice njihove aktivnosti</p> <p>GE 3.2.2. imenuje osnovne tipove klime na Zemlji i opisuje njihove odlike</p> <p>GE 3.2.3. umeće da pokaže na geografskoj karti sveta zonalni raspored biljaka i životinja na Zemlji</p> <p>GE 3.2.4. moći će da objasni podelu jezera prema načinu postanka njihovih basena i značaj jezera</p> <p>GE 3.3.1. razume pojam migracije i navodi uzroke i posledice migracija u svetu</p> <p>GE 3.3.2. objašnjava uticaj prirodnih i društvenih faktora na razvoj i razmeštaj privrede i privrednih delatnosti</p> <p>GE 3.4.1. razume zašto je Azija najviši kontinent na svetu</p> <p>GE 3.4.2. razlikuje klimatske tipove prema njihovim</p>

		<p>GE 1.4.5. zna koje ljudske rase žive u Aziji</p> <p>GE 1.4.6. imenuje velike religije koje su nastale na azijskom kontinentu</p>	<p>gromadne planine, visoravni, prostrane nizije)</p> <p>GE 2.4.5. imenuje i na geografskoj karti pronalazi najviši vrh i visoravan, najveću niziju i pustinju u Aziji</p> <p>GE 2.4.6. ume da na geografskoj karti pokaže prostorni raspored stanovništva Azije</p>	<p>osnovnim odlikama</p> <p>GE 3.4.3. navodi uticaj pojedinih tipova klime na život i rad ljudi i gustinu naseljenosti u pojedinim regijama Azije</p> <p>GE 3.4.4. zna horizontalnu i vertikalnu rasprostranjenost biljnih i životinjskih vrsta azijskog kontinenta i njihov značaj (arktička pustinja, tundra, stepa, četinarska i listopadna šuma, makija, tropska kišna šuma (džungla))</p> <p>GE 3.4.5. imenuje i na geografskoj karti prepoznaje velike azijske reke, njihove slivove, plovne sisteme i jezera i može da objasni njihov značaj</p> <p>GE 3.4.6. može da objasni prirodno i mehaničko kretanje stanovništva Azije, uzroke i posledice visokog prirodnog priraštaja i migracija stanovništva</p> <p>GE 3.4.7. objašnjava zašto je nizak stepen obrazovanja stanovništva u Aziji</p> <p>GE 3.4.8. zna osnovna prirodna bogatstva Azije i njihov značaj za razvoj privrede</p> <p>GE 3.4.9. ume da na geografskoj karti Azije prepozna, ograniči i navede</p>
--	--	---	--	--

			osnovne odlike svake pojedinačne regije Azije i odnose između regija i država GE 3.4.10. ume da analizira tabele i dijagrame
Jugozapadna Azija	<p>GE 1.4.1. na geografskoj karti prepoznaje osnovne oblike reljefa u jugozapadnoj Aziji (planine, nizije, visoravni)</p> <p>GE 1.4.2. uočava na geografskoj karti da je jugozapadna Azija međukontinentalni most koji povezuje jugoistočnu Evropu, severoistočnu Afriku i južnu Aziju</p> <p>GE 1.4.3. imenuje hidrografske objekte jugozapadne Azije i uočava njihov geografski razmeštaj na geografskoj karti</p> <p>GE 1.4.4. zna osnovne odlike stanovništva u jugozapadnoj Aziji</p>	<p>GE 2.4.1. ume da odredi i opiše geografski položaj i granice jugozapadne Azije na geografskoj karti Azije</p> <p>GE 2.4.2. razume značaj jugozapadne Azije u svetskom saobraćajnom sistemu (kopneni i pomorski saobraćaj)</p> <p>GE 2.4.3. može da objasni geografske pojmove pustinja, stepa, makija i pokaže na geografskoj karti njihovu rasprostranjenost</p> <p>GE 2.4.4. može da navede najvažnija prirodna bogatstva jugozapadne Azije</p>	<p>GE 3.4.1. može da navede tipove klime u jugozapadnoj Aziji, njihove osnovne odlike i uticaj na razmeštaj stanovništva i naselja</p> <p>GE 3.4.2. obrazlaže uticaj geografskog položaja i reljefa na dominantnost suve suptropske klime i njenog uticaja na pojavu suvih rečnih korita i siromaštvo biljnim i životinjskim svetom</p> <p>GE 3.4.3. objašnjava zašto je jugozapadna Azija zbog bogatstva naftom od posebnog značaja za čitav svet</p> <p>GE 3.4.4. ume da koristi različite izvore informacija (Udžbenik, Priručnik, naučnopopularna literatura, enciklopedije, časopisi, video-zapis, internet...) i određuje njihov značaj u geografskim saznanjima</p> <p>GE 3.4.5. može da navede najvažnija prirodna bogatstva jugozapadne Azije i objasni njihov značaj za privredni razvoj pojedinačnih država</p>

		<p>GE 1.4.1. prepoznaje na geografskoj karti osnovne oblike reljefa južne Azije</p> <p>GE 1.4.2. imenuje hidrografske objekte južne Azije</p> <p>GE 1.4.3. imenuje narode i religije u južnoj Aziji</p> <p>GE 1.4.4. može da navede najvažnija prirodna bogatstva južne Azije</p> <p>GE 1.4.5. zna osnovne odlike Indije</p>	<p>GE 2.4.1. ume da na geografskoj karti Azije odredi i opiše geografski položaj i granice južne Azije</p> <p>GE 2.4.2. uočava kontraste makrooblika reljefa - planina na severu, nizija u dolinama reka i visoravni na jugu</p> <p>GE 2.4.3. zna da osnovne odlike klimi ove regije daje godišnja smena monsuna</p> <p>GE 2.4.4. može da navede prirodne faktore koji utiču na rasprostranjenost biljnog i životinjskog sveta</p> <p>GE 2.4.5. objašnjava geografske pojmove pustinja, stepa, savana, džungla i na geografskoj karti pokazuje njihovo prostiranje</p> <p>GE 2.4.6. zna osnovne odlike stanovništva južne Azije (visok prirodni priraštaj, mere populacione politike, nizak obrazovni nivo, siromaštvo, nezaposlenost, migracije iz sela u gradove i druge delove sveta...)</p>	<p>GE 3.4.1. razume i objašnjava geografski pojam Indijski podkontinent</p> <p>GE 3.4.2. uočava geografski razmeštaj hidrografskih objekata i osobenosti rečne mreže južne Azije</p> <p>GE 3.4.3. može da navede osnovne odlike tipova klime u južnoj Aziji i njihov uticaj na razmeštaj stanovništva i naselja</p> <p>GE 3.4.4. objašnjava značaj prirodnih bogatstava južne Azije za privredni razvoj pojedinačnih država</p>
<p>Jugoistočna Azija</p>	<p>GE 1.4.1. prepoznaje na geografskoj karti Azije poluostrvski i ostrvski deo jugoistočne Azije i osnovne oblike reljefa</p>	<p>GE 2.4.1. ume da na geografskoj karti Azije odredi geografski položaj jugoistočne Azije, koja se nalazi između dva kontinenta i dva okeana</p> <p>GE 2.4.2. imenuje</p>	<p>GE 3.4.1. shvata kako je položaj regije uticao na mešanje rasa, naroda i kultura više nego u drugim delovima Azije</p> <p>GE 3.4.2. objašnjava značaj prirodnih</p>	

	<p>GE 1.4.2. zna da se u ovoj regiji nalaze najveće ostrvske grupe na svetu (Malajsko-filipinski arhipelag)</p> <p>GE 1.4.3. zna osnovne odlike stanovništva jugoistočne Azije</p> <p>GE 1.4.4. može da navede najvažnija prirodna bogatstva jugoistočne Azije</p> <p>GE 1.4.5. zna da je poljoprivreda osnovna privredna delatnost većine država u jugoistočnoj Aziji</p>	<p>pojave karakteristične za „vatreni pojas Pacifika" (vulkani, zemljotresi, cunami talasi</p> <p>GE 2.4.3. navodi tipove klime u jugoistočnoj Aziji, njihove osnovne odlike i uticaj na razmeštaj stanovništva i naselja</p> <p>GE 2.4.4. razume da ova regija ima tropske odlike klime i biljnog i životinjskog sveta</p> <p>GE 2.4.5. može da objasni geografske pojmove: savana, tropska kišna šuma i da pokaže na karti Azije njihovo prostiranje</p>	<p>bogatstava jugoistočne Azije za privredni razvoj pojedinačnih država</p> <p>GE 3.4.3. uočava da se Indonezija prostire sa obe strane ekvatora, da ima ekvatorsku i vlažnu tropsko-monsunsku klimu i da se nalazi na putu tropskih ciklona – tajfuna</p> <p>GE 3.4.4. razume da je Indonezija država u razvoju sa značajnim prirodnim bogatstvima</p> <p>GE 3.4.5. ume da povezuje geografska znanja sa znanjima iz drugih nastavnih predmeta</p>
Srednja Azija	<p>GE 1.4.1. prepoznaje na geografskoj karti osnovne oblike reljefa u srednjoj Aziji</p> <p>GE 1.4.2. imenuje hidrografske objekte srednje Azije i uočava njihov geografski razmeštaj na geografskoj karti</p> <p>GE 1.4.3. zna osnovne odlike stanovništva srednje Azije (prirodni priraštaj, strukture stanovništva, migracije)</p> <p>GE 1.4.4. može da navede najvažnija prirodna bogatstva srednje Azije</p>	<p>GE 2.4.1. ume da na geografskoj karti Azije odredi geografski položaj srednje Azije i navede njene specifičnosti</p> <p>GE 2.4.2. navodi tipove klime u srednjoj Aziji, njihove osnovne odlike i uticaj na razmeštaj stanovništva i naselja</p> <p>GE 2.4.3. moći da objasni geografske pojmove pustinja, polupustinja, stepa i da ih pokaže na geografskoj karti Azije</p>	<p>GE 3.4.1. razume zašto je srednja Azija sušna i retko naseljena</p> <p>GE 3.4.2. objašnjava značaj prirodnih bogatstava srednje Azije za privredni razvoj pojedinačnih država</p> <p>GE 3.4.3. zna specifičnosti država srednje Azije</p> <p>GE 3.4.4. poznaje i uvažava različitosti naroda i kultura srednje Azije i značaj očuvanja kulturne baštine</p> <p>GE 3.4.5. ume da povezuje geografska znanja sa znanjima iz drugih nastavnih predmeta</p>
Istočna Azija	<p>GE 1.4.1. prepoznaje na</p>	<p>GE 2.4.1. ume da na geografskoj karti Azije</p>	<p>GE 3.4.1. objašnjava značaj prirodnih</p>

		<p>geografskoj karti osnovne oblike reljefa u istočnoj Aziji</p> <p>GE 1.4.2. imenuje hidrografske objekte istočne Azije i uočava njihov geografski razmeštaj na geografskoj karti</p> <p>GE 1.4.3. zna osnovne odlike stanovništva istočne Azije i razloge primene mera za smanjivanje prirodnog priraštaja stanovništva</p> <p>GE 1.4.4. može da navede najvažnija prirodna bogatstva istočne Azije</p> <p>GE 1.4.5. uočava na geografskoj karti položaj Kine u srednjoj i istočnoj Aziji</p> <p>GE 1.4.6. zna da je Kina po broju stanovnika vodeća država u svetu</p> <p>GE 1.4.7. uočava položaj Japana na Dalekom istoku, koji obuhvata četiri veća i oko tri hiljade manjih ostrva</p> <p>GE 1.4.8. na političkoj karti Azije imenuje države u istočnoj Aziji</p>	<p>odredi i objasni povoljnost geografskog položaja istočne Azije na Pacifiku i prema kontinentalnoj srednjoj Aziji</p> <p>GE 2.4.2. može da navede tipove klime istočne Azije, njihove osnovne odlike i uticaj na hidrografiju, vegetaciju i razmeštaj stanovništva i naselja</p> <p>GE 2.4.3. može da objasni geografske pojmove pustinja, stepa, makija, listopadna, četinarska i tropska šuma i da odredi njihovo prostiranje na karti</p> <p>GE 2.4.4. shvata da na život i rad Japanaca utiču prirodne sile kao što su vulkani, zemljotresi i tajfuni</p> <p>GE 2.4.5. shvata da Japan spada u najgušće naseljene države sveta i da je stanovništvo skoncentrisano u rečnim dolinama, kotlinama i primorju</p>	<p>bogatstava istočne Azije za privredni razvoj pojedinačnih država</p> <p>GE 3.4.2. razume da Kina pored poljoprivrede razvija industriju i saobraćaj, što utiče na stepen njene privredne razvijenosti</p> <p>GE 3.4.3. zna da je Japan prirodno siromašna država, ali da je zahvaljujući visokoj tehnologiji, produktivnosti i stručnoj radnoj snazi postao najrazvijenija država Azije i druga ekonomska sila na svetu, posle SAD</p> <p>GE 3.4.4. zna specifičnosti država istočne Azije</p> <p>GE 3.4.5. ume da koristi različite izvore informacija (Udžbenik, Priručnik, naučnopopularna literatura, enciklopedije, časopisi, video-zapis, internet...) i odredi njihov značaj u geografskim saznanjima</p> <p>GE 3.4.6. ume da povezuje geografska znanja sa znanjima iz drugih nastavnih predmeta</p>
3. AFRIKA	Afrika opšte geografske odlike	<p>GE 1.2.1. razlikuje vreme i klimu</p> <p>GE 1.2.2. zna da navede osnovne prirodne zone</p> <p>GE 1.2.3. može da prepozna i imenuje</p>	<p>GE 2.2.1. razlikuje venačne i gromadne planine i može da navede njihove odlike</p> <p>GE 2.2.2. zna koji faktori uslovljavaju rasprostranjenost</p>	<p>GE 3.2.1. zna da su vulkanizam i zemljotresi posledica rada unutrašnjih sila i može da objasni posledice njihove aktivnosti</p>

	<p>okeane i veća mora na Zemlji</p> <p>GE 1.3.1. zna pojmove nataliteta, mortaliteta i prirodnog priraštaja</p> <p>GE 1.3.2. definiše pojam privrede i prepoznaje privredne delatnosti i privredne grane</p> <p>GE 1.4.1. zna poreklo imena Afrika i zašto ona pripada kontinentima Starog sveta</p> <p>GE 1.4.2. imenuje okeane koji zapljuskuju obale Afrike</p> <p>GE 1.4.3. imenuje i na geografskoj karti Afrike prepoznaje najkrupnije oblike razuđenosti obala (najveće poluostrvo, ostrvo, more, zaliv)</p> <p>GE 1.4.4. prepoznaje i imenuje najvažnije moreuze, koji omogućavaju povezivanje Afrike sa ostalim delovima sveta</p> <p>GE 1.4.5. na geografskoj karti Afrike uočava i imenuje najkrupnije oblike reljefa (venačne i gromadne planine, vulkanske planine, visoravni, prostrane nizije)</p> <p>GE 1.4.6. zna ljudske rase koje žive u Africi</p> <p>GE 1.4.7. na političkoj karti Afrike pokazati države i njihove</p>	<p>biljnog i životinjskog sveta na Zemlji</p> <p>GE 2.2.3. razlikuje rečnu mrežu, rečni sistem i rečni sliv</p> <p>GE 2.3.1. na opštegeografskoj i tematskoj karti moći će da pokaže oblasti na Zemlji u kojima su uslovi za život stanovništva najpovoljniji, a u kojima su nepovoljni</p> <p>GE 2.3.2. razlikuje privredne delatnosti i privredne grane</p> <p>GE 2.4.1. ume da na geografskoj karti sveta odredi prostiranje, geografski položaj i granice Afrike</p> <p>GE 2.4.2. razume zašto je geografski položaj Afrike povoljan</p> <p>GE 2.4.3. imenuje i na geografskoj karti pronalazi najviši vrh i visoravni u Africi, najveću niziju i pustinju u Africi</p> <p>GE 2.4.4. zna faktore koji su uticali na horizontalnu i vertikalnu rasprostranjenost biljnih i životinjskih vrsta na afričkom kontinentu i značaj biljnog i životinjskog sveta (makija, polupustinja, pustinja, stepa, savana, tropska kišna šuma - prašuma)</p> <p>GE 2.4.5. na geografskoj karti imenuje i pronalazi velike afričke reke,</p>	<p>GE 3.2.2. imenuje osnovne tipove klime na Zemlji i opisuje njihove odlike</p> <p>GE 3.2.3. umeće da pokaže na geografskoj karti sveta zonalni raspored biljaka i životinja na Zemlji</p> <p>GE 3.2.4. moći će da objasni podelu jezera prema načinu postanka njihovih basena i značaj jezera</p> <p>GE 3.3.1. razume pojam migracije i navodi uzroke i posledice migracija u svetu</p> <p>GE 3.3.2. objašnjava uticaj prirodnih i društvenih faktora na razvoj i razmeštaj privrede i privrednih delatnosti</p> <p>GE 3.4.1. razume značaj Sueckog kanala i Gibraltarskog moreuza za pomorski saobraćaj</p> <p>GE 3.4.2. shvata zašto je otkrivanje i geografsko istraživanje Afrike trajalo vekovima</p> <p>GE 3.4.3. zna način postanka oblika reljefa, odlike i prostiranje</p> <p>GE 3.4.4. razlikuje klimatske tipove prema njihovim osnovnim odlikama i zna faktore koji su uticali na zonalni raspored klimata</p> <p>GE 3.4.5. navodi</p>
--	--	--	--

	glavne gradove	njihove slivove, plovne sisteme i jezera i može da objasni njihov značaj	uticaj pojedinih tipova klime na život i rad ljudi u Africi GE 3.4.6. može da objasni prirodno i mehaničko kretanje stanovništva Afrike, uzroke i posledice GE 3.4.7. opisuje povezanost i odnose regija i država Afrike
Severna Afrika- Mesiteran	GE 1.4.1. na geografskoj karti severne Afrike prepoznaje osnovne oblike reljefa (Atlas, visoravni, sredozemno primorje, dolina Nila) GE 1.4.2. na geografskoj karti imenuje hidrografske objekte severne Afrike GE 1.4.3. može da navede tipove klime u severnoj Africi GE 1.4.4. zna osnovne odlike stanovništva severne Afrike (gustinu naseljenosti, razmeštaj stanovništva, prirodni priraštaj, obrazovni nivo) GE 1.4.5. može da navede najvažnija prirodna bogatstva severne Afrike	GE 2.4.1. ume da na geografskoj karti Afrike odredi geografski položaj severne Afrike (mediteranska, atlantska i orijentalna regija) GE 2.4.2. uočava specifičnosti i geografski razmeštaj hidrografskih objekata severne Afrike (Nil, uadi, šotovi) GE 2.4.3. može da objasni geografske pojmove pustinja, stepa, sredozemna šuma, makija i ume da ih pokaže na geografskoj karti GE 2.4.4. razlikuje narode (autohtoni - Hamiti i doseljeni-semiti) i religije (islam, hrišćanstvo, izvorne religije) u severnoj Africi	GE 3.4.1. objašnjava značaj prirodnih bogatstava severne Afrike za privredni razvoj pojedinačnih država GE 3.4.2. imenuje države severne Afrike i zna njihove osnovne odlike i specifičnosti, a posebno specifičnosti Egipta GE 3.4.3. koristi znanje iz istorije i vezuje nastanak egipatske kulture duž doline Nila oko 5000 godina pre nove ere GE 3.4.4. moći da navede prirodne i društveno-ekonomske odlike Egipta GE 3.4.5. poznaje i uvažava različitosti naroda i kultura severne Afrike i značaj očuvanja kulturne baštine
Subsaharska Afrika	GE 1.4.1. na geografskoj karti prepoznaje osnovne oblike reljefa istočne Afrike, tzv. „visoke Afrike" (Etiopsko-Somalijska visoravan, Jezerska	GE 2.4.1. ume da na geografskoj karti Afrike odredi i opiše geografski položaj istočne Afrike GE 2.4.2. uočava specifičnosti i geografski razmeštaj	GE 3.4.1. razume da je raznovrsnost klime i vegetacije uslovljena nadmorskom visinom, blizinom mora i položajem regije

		<p>visoravan, Kilimandžaro, Kenija, Veliki istočnoafrički rov)</p> <p>GE 1.4.2. imenuje hidrografske objekte istočne Afrike</p> <p>GE 1.4.3. zna osnovne odlike stanovništva regije (gustinu naseljenosti, razmeštaj, prirodni priraštaj, obrazovni nivo, način života)</p> <p>GE 1.4.4. može da navede najvažnija prirodna bogatstva istočne Afrike</p>	<p>hidrografskih objekata istočne Afrike (reke, jezera)</p> <p>GE 2.4.3. razlikuje tipove klime u istočnoj Africi, zna njihove osnovne odlike i uticaj na razmeštaj stanovništva i naselja</p> <p>GE 2.4.4. objašnjava geografske pojmove tropska kišna šuma, savana, sredozemna šuma, listopadna šuma, pašnjaci, ume da ih pokaže na geografskoj karti</p>	<p>GE 3.4.2. zna države istočne Afrike, njihove odlike i specifičnosti</p> <p>GE 3.4.3. poznaje i uvažavati različitosti naroda i kultura istočne Afrike i značaj očuvanja kulturne baštine</p> <p>GE 3.4.4. ume da povezuje geografska znanja sa znanjima iz drugih nastavnih predmeta</p> <p>GE 3.4.5. ume da, samostalno, u paru ili u grupi, prikuplja, obrađuje, analizira i prezentuje geografske informacije</p>
		<p>GE 1.4.1. navodi i na geografskoj karti pronalazi manje celine zapadne Afrike: Gvinejska regija, Sahel, basen Konga, Centralna Afrika</p> <p>GE 1.4.2. imenuje i na geografskoj karti prepoznaje glavne oblike reljefa zapadne Afrike (planine, visoravni, kotline)</p> <p>GE 1.4.3. imenuje hidrografske objekte zapadne Afrike</p> <p>GE 1.4.4. zna osnovne odlike stanovništva zapadne Afrike (prirodni priraštaj, osnovne strukture stanovništva, obrazovni nivo, migracije)</p> <p>GE 1.4.5. navodi</p>	<p>GE 2.4.1. ume da na geografskoj karti Afrike odredi i opiše specifičnosti geografskog položaja zapadne Afrike</p> <p>GE 2.4.2. uočava specifičnosti i geografski razmeštaj hidrografskih objekata zapadne Afrike</p> <p>GE 2.4.3. može da navede tipove klime, njihove osnovne odlike i uticaj na raspored biljnog i životinjskog sveta i gustinu naseljenosti u zapadnoj Africi</p> <p>GE 2.4.4. objašnjava geografske pojmove pustinja, stepa, savana, tropska kišna šuma i zna njihovu rasprostranjenost na području zapadne Afrike</p>	<p>GE 3.4.1. objašnjava značaj prirodnih bogatstava zapadne Afrike za privredni razvoj pojedinačnih država</p> <p>GE 3.4.2. ističe kongoansku provinciju Šaba po značajnim rezervama minerala i ruda</p> <p>GE 3.4.3. zna države zapadne Afrike, njihove odlike i specifičnosti</p> <p>GE 3.4.4. ume da povezuje geografska znanja sa znanjima iz drugih nastavnih predmeta</p>

		najvažnija prirodna bogatstva zapadne Afrike	
4. SEVERNA AMERIKA	<p>GE 1.2.1. razlikuje vreme i klimu</p> <p>GE 1.2.2. zna da navede osnovne prirodne zone</p> <p>GE 1.2.3. može da prepozna i imenuje okeane i veća mora na Zemlji</p> <p>GE 1.3.1. zna pojmove nataliteta, mortaliteta i prirodnog priraštaja</p> <p>GE 1.3.2. definiše pojam privrede i prepoznaje privredne delatnosti i privredne grane</p> <p>GE 1.4.1. zna poreklo imena Amerika</p> <p>GE 1.4.2. na geografskoj karti sveta određuje granice Severne Amerike i imenuje okeane koji zapljuskuju njene obale</p> <p>GE 1.4.3. imenuje i na geografskoj karti Severne Amerike prepoznaje najkrupnije oblike razuđenosti (veća poluostrva, ostrva, mora, zalivi, moreuzi)</p> <p>GE 1.4.4. imenuje i na geografskoj karti Severne Amerike uočava najkrupnije oblike reljefa (venačne i gromadne planine, visoravni, prostrane nizije</p>	<p>GE 2.2.1. razlikuje venačne i gromadne planine i može da navede njihove odlike</p> <p>GE 2.2.2. zna koji faktori uslovljavaju rasprostranjenost biljnog i životinjskog sveta na Zemlji</p> <p>GE 2.2.3. razlikuje rečnu mrežu, rečni sistem i rečni sliv</p> <p>GE 2.3.1. na opštegeografskoj i tematskoj karti moći će da pokaže oblasti na Zemlji u kojima su uslovi za život stanovništva najpovoljniji, a u kojima su nepovoljni</p> <p>GE 2.3.2. razlikuje privredne delatnosti i privredne grane</p> <p>GE 2.4.1. zna podelu Amerike prema položaju i odlikama njenih velikih celina i prema narodima koji su je naselili (Severna, Srednja, Južna, Angloamerika, Latinska Amerika)</p> <p>GE 2.4.2. ume da na geografskoj karti sveta odredi geografski položaj i prostiranje Severne Amerike</p> <p>GE 2.4.3. prepoznaje na geografskoj karti velike reke u Severnoj Americi, plovne sisteme i jezera i može da objasni njihov značaj</p> <p>GE 2.4.4. zna da su</p>	<p>GE 3.2.1. zna da su vulkanizam i zemljotresi posledica rada unutrašnjih sila i može da objasni posledice njihove aktivnosti</p> <p>GE 3.2.2. imenuje osnovne tipove klime na Zemlji i opisuje njihove odlike</p> <p>GE 3.2.3. umeće da pokaže na geografskoj karti sveta zonalni raspored biljaka i životinja na Zemlji</p> <p>GE 3.2.4. moći će da objasni podelu jezera prema načinu postanka njihovih basena i značaj jezera</p> <p>GE 3.3.1. razume pojam migracije i navodi uzroke i posledice migracija u svetu</p> <p>GE 3.3.2. objašnjava uticaj prirodnih i društvenih faktora na razvoj i razmeštaj privrede i privrednih delatnosti</p> <p>GE 3.4.1. može da uporedi veličinu teritorije, broj stanovnika i prosečnu gustinu naseljenosti Severne Amerike i drugih kontinenata</p> <p>GE 3.4.2. pomoću karte sveta zaključuje da je geografski položaj Severne Amerike povoljniji</p>

	<p>GE 1.4.5. imenuje i na geografskoj karti Severne Amerike pronalazi najviši vrh,najveću visoravan i niziju</p> <p>GE 1.4.6. imenuje pustinje u Severnoj Americi i pronalazi ih na geografskoj karti</p> <p>GE 1.4.7. prepoznaje na geografskoj karti velike reke u Severnoj Americi, plovne sisteme i jezera</p> <p>GE 1.4.8. zna osnovna prirodna bogatstva Severne Amerike</p>	<p>Indijanci i Inuiti autohtono stanovništvo Severne Amerike, a da je evropsko, azijsko i afričko stanovništvo doseljeno nakon otkrića i u vreme kolonijalnih osvajanja američkog kontinenta</p> <p>GE 2.4.5. ume da na geografskoj karti pokaže prostorni raspored stanovništva Severne Amerike i da navede osnovne demografske podatke</p> <p>GE 2.4.6. ume da na geografskoj karti Severne Amerike prepozna i izdvoji regionalne celine (zapadna regija visokih planina, centralna nizija, regija starih gromadnih planina na istoku i Kanadski štit oko Hadsonovog zaliva)</p>	<p>od geografskog položaja Južne Amerike</p> <p>GE 3.4.3. navodi uticaj pojedinih tipova klime na život i rad ljudi u Severnoj Americi</p> <p>GE 3.4.4. zna horizontalnu i vertikalnu rasprostranjenost biljnih i životinjskih vrsta S.Amerike i njihov značaj</p> <p>GE 3.4.5. razume visok stepen urbanizacije i nastanak konurbacija i megalopolisa u Severnoj Americi</p> <p>GE 3.4.6. zna prirodna bogatstva S. Amerike i njihov značaj za razvoj privrede</p> <p>GE 3.4.7. moći da navede geografske odlike svake pojedinačne regij S. Amerike</p> <p>GE 3.4.8. razume zašto su SAD najveća ekonomska i vojnopolićka sila na svetu</p>
	<p>GE 1.4.1. imenuje i na geografskoj karti prepoznati najkrupnije oblike razuđenosti obala Srednje Amerike (veća poluostrva, ostrva, mora, zalivi,moreuzi)</p> <p>GE 1.4.2. imenuje i na geografskoj karti uočava najkrupnije oblike reljefa</p>	<p>GE 2.4.1. ume da na geografskoj karti sveta odredi geografski položaj, vodene i kopnene granice Srednje Amerike i njeno prostiranje</p> <p>GE 2.4.2. uočava na geografskoj karti sveta kopnenu i ostrvsku Srednju Ameriku i teritorijalnu povezanost Severne,</p>	<p>GE 3.4.1. razume zašto je geografski položaj Srednje Amerike postao veoma povoljan nakon puštanja u saobraćaj Panamskog kanala</p> <p>GE 3.4.2. povezuje vertikalnu zonalnost tipova klime i vegetacije sa oblicima reljefa i</p>

	<p>Srednje Amerike (venačne i vulkanske planine, visoravni, nizije) GE 1.4.3. pokazuje na geografskoj karti reke i jezera Srednje Amerike GE 1.4.4. zna koje ljudske rase žive u Srednjoj Americi i njihov prostorni razmeštaj GE 1.4.5. zna osnovna prirodna bogatstva Srednje Amerike GE 1.4.6. zna poljoprivredne proizvode po kojima su poznate države Sr. Amerike</p>	<p>Srednje i Južne Amerike GE 2.4.3. objašnjava značaj reka i jezera Srednje Amerike GE 2.4.4. može da navede osnovne geografske odlike kopnene i ostrvske regije GE 2.4.5. zna osnovne geografske podatke, prirodne i društvenoekonomske odlike i specifičnosti Meksika, najveće države Srednje Amerike</p>	<p>porastom nad visine GE 3.4.3. navodi uticaj tipova klime na život i aktivnosti stanovništva Srednje Amerike GE 3.4.4. koristi stečeno znanje iz istorije za prepoznavanje starih civilizacija i kultura (Tolteci, Asteci, Maje) koje su nastale i razvijale se na prostoru Srednje Amerike GE 3.4.5. može da objasni prirodno i mehaničko kretanje i probleme stanovništva Sred Amerike i da navede uzroke i posledice GE 3.4.6. objašnjava značaj prirodnih bogatstava za privredni razvoj država Srednje Amerike</p>
. JUŽNA AMERIKA	<p>GE 1.4.1. zna poreklo imena kontinenta (Latinska Amerika, Južna Amerika) GE 1.4.2. na karti sveta pokazuje vodene i kopnene granice J.Amerike i imenovati okeane koji zapljuskuju obale J. Amerike GE 1.4.3. imenuje i na karti J. Amerike prepoznaje najkrupnije oblike razuđenosti južnoameričkih obala (veća poluostrva, ostrva,</p>	<p>GE 2.4.1. ume da na geografskoj karti sveta odredi geografski položaj i prostiranje Južne Amerike GE 2.4.2. vrednuje značaj šuma i voda Amazonije GE 2.4.3. prepoznaje na geografskoj karti velike južnoameričke reke, slivove, plovne sisteme i jezera GE 2.4.4. prepoznaje životinje koje žive samo u Južnoj Americi i može da navede ugrožene i skoro istrebljene vrste GE 2.4.5. zna</p>	<p>GE 3.4.1. razume zašto je geografski položaj Južne Amerike manje povoljan GE 3.4.2. razlikuje klimatske tipove prema njihovim osnovnim odlikama GE 3.4.3. navodi uticaj pojedinih tipova klime na život i rad ljudi J. Amerike GE 3.4.4. zna horizontalnu i vertikalnu rasprostranjenost biljnih i životinjskih vrsta J. Amerike i njihov značaj</p>

	<p>mora, zalivi, moreuzi) GE 1.4.4. imenuje i na karti J. Amerike uočava najkrupnije oblike reljefa (venačne, gromadne i vulkanske planine, visoravni, prostrane nizije) GE 1.4.5. imenuje i na karti pokazuje najviši vrh, najveću niziju i pustinju J. Amerike GE 1.4.6. zna osnovna prirodna bogatstva Južne Amerike</p>	<p>osnovne fizičke, demografske i privredne odlike Brazila i Argentine GE 2.4.6. zna da je Brazil najveći svetski proizvođač kafe, a Argentina mesa</p>	<p>(pustinja, tundra, stepa, savana, četinarska i listopadna šuma, tropske kišne šume - salvasi) GE 3.4.5. razlikuje autohtono i doseljeno stanovništvo i uočava rasnu izmešanost stanovništva u J. Americi GE 3.4.6. zna prirodna bogatstva J. Amerike i njihov značaj za razvoj privrede GE 3.4.7. razume zašto su Brazil i Argentina dve najrazvijenije države J. Amerike</p>
6. AUSTRALIJA	<p>GE 1.2.1. razlikuje vreme i klimu GE 1.2.2. zna da navede osnovne prirodne zone GE 1.2.3. može da prepozna i imenuje okeane i veća mora na Zemlji GE 1.3.1. zna pojmove nataliteta, mortaliteta i prirodnog priraštaja GE 1.3.2. definiše pojam privrede i prepoznaje privredne delatnosti i privredne grane GE 1.4.1. zna poreklo imena Australija GE 1.4.2. imenuje okeane koji zapljuskuju obale Australije GE 1.4.3. imenuje i na geografskoj karti</p>	<p>GE 2.2.1. razlikuje venačne i gromadne planine i može da navede njihove odlike GE 2.2.2. zna koji faktori uslovljavaju rasprostranjenost biljnog i životinjskog sveta na Zemlji GE 2.2.3. razlikuje rečnu mrežu, rečni sistem i rečni sliv GE 2.3.1. na opštegeografskoj i tematskoj karti moći će da pokaže oblasti na Zemlji u kojima su uslovi za život stanovništva najpovoljniji, a u kojima su nepovoljni GE 2.3.2. razlikuje privredne delatnosti i privredne grane GE 2.4.1. ume da na geografskoj karti sveta odredi geografski</p>	<p>GE 3.2.1. zna da su vulkanizam i zemljotresi posledica rada unutrašnjih sila i može da objasni posledice njihove aktivnosti GE 3.2.2. imenuje osnovne tipove klime na Zemlji i opisuje njihove odlike GE 3.2.3. umeće da pokaže na geografskoj karti sveta zonalni raspored biljaka i životinja na Zemlji GE 3.2.4. moći će da objasni podelu jezera prema načinu postanka njihovih basena i značaj jezera GE 3.3.1. razume pojam migracije i navodi uzroke i posledice migracija u</p>

	<p>prepoznaje najkrupnije oblike razuđenosti obala (veća poluostrva, ostrva, mora, zalivi, moreuzi) GE 1.4.4. imenuje i na geografskoj karti Australije uočiti najkrupnije oblike reljefa (gromadne planine, visoravni, nizije) GE 1.4.5. na geografskoj karti prepoznaje veće australijske reke GE 1.4.6. imenuje najviši vrh Australije i može da ga pronade na geografskoj karti GE 1.4.7. zna osnovna prirodna bogatstva Australije</p>	<p>položaj Australije i njeno prostiranje GE 2.4.2. prepoznaje biljke i životinje koje žive samo u Australiji (endemske vrste) i može da navede ugrožene i skoro istrebljene vrste GE 2.4.3. zna da Australija ima intenzivnu poljoprivrednu proizvodnju, da je druga u svetu po broju ovaca, prva po izvozu vune i u samom svetskom vrhu po proizvodnji pšenice, šećerne trske i pamuka GE 2.4.4. imenuje i prepoznaje ostrvske grupe Okeanije i zna njihove osnovne odlike GE 2.4.5. zna prirodne i društvenoekonomske odlike i specifičnosti Novog Zelanda</p>	<p>svetu GE 3.3.2. objašnjava uticaj prirodnih i društvenih faktora na razvoj i razmeštaj privrede i privrednih delatnosti GE 3.4.1. razume zašto je geografski položaj Australije manje povoljan GE 3.4.2. razlikuje klimatsketipove prema njihovim osnovnim odlikama GE 3.4.3. navodi uticaj pojedinih tipova klime na život i privredne aktivnosti ljudi Australije GE 3.4.4. zna horizontalnu i vertikalnu rasprostranjenost biljnih i životinjskih vrsta Australije i njihov značaj (pustinja, stepa, savana, skrab, buš, tropska kišna šuma) GE 3.4.5. na geografskoj karti prepoznaje veće australijske reke, suva rečna korita s povremenim oticanjem i jezera, i može da objasni njihov značaj GE 3.4.6. ume da na karti pokaže prostorni raspored stanovništva Australije, objasni prirodno i mehaničko kretanje stanovništva i navede uzroke i posledice GE 3.4.7. razume značaj prirodnih bogatstava Australije</p>
--	---	---	---

			za razvoj njene privrede
7. POLARNE OBLASTI	<p>GE 1.2.1. razlikuje vreme i klimu</p> <p>GE 1.2.2. zna da navede osnovne prirodne zone</p> <p>GE 1.2.3. može da prepozna i imenuje okeane i veća mora na Zemlji</p> <p>GE 1.4.1. zna poreklo imena Arktik</p> <p>GE 1.4.2. zna da je na Severni pol prva stigla ekspedicija koju je predvodio američki istraživač Robert Piri, 1909. godine,</p> <p>GE 1.4.3. zna da Arktik nije kontinent,</p> <p>GE 1.4.4. zna da u oblasti Arktika, u uslovima stalnog snega i leda, žive Eskimi,</p> <p>GE 1.4.5. zna da se na Severnom polu ne nalazi stalna istraživačka stanica,</p>	<p>GE 2.2.2. zna koji faktori uslovljavaju rasprostranjenost biljnog i životinjskog sveta na Zemlji</p> <p>GE 2.3.1. na opštegeografskoj i tematskoj karti moći će da pokaže oblasti na Zemlji u kojima su uslovi za život stanovništva najpovoljniji, a u kojima su nepovoljni</p> <p>GE 2.4.1. razume zašto su Severni i Južni pol otkriveni tek početkom 20. veka</p> <p>GE 2.4.2. ume da na geografskoj karti sveta odredi geografski položaj Arktika njegovo prostiranje i granice</p> <p>GE 2.4.3. prepoznaje na fotografijama i filmu karakterističan biljni i životinjski svet Arktika</p> <p>GE 2.4.4. može da navede ugrožene i skoro istrebljene životinjske vrste na Arktiku</p>	<p>GE 3.2.2. imenuje osnovne tipove klime na Zemlji i opisuje njihove odlike</p> <p>GE 3.2.3. umeće da pokaže na geografskoj karti sveta zonalni raspored biljaka i životinja na Zemlji</p> <p>GE 3.4.1. na geografskoj karti sveta uočava da Arktik zahvata najveći deo Severnog ledenog okeana i deset susednih mora, a da preostali deo čini kopno Grenlanda, severni delovi Evroazije, Severne Amerike i sva ruska ostrva u Severnom ledenom okeanu</p> <p>GE 3.4.3. razume probleme arktičkog stanovništva</p> <p>GE 3.4.4. ume da analizira fotografije, skice, tabele i dijagrame</p>
	<p>GE 1.2.1. razlikuje vreme i klimu</p> <p>GE 1.2.2. zna da navede osnovne prirodne zone</p> <p>GE 1.2.3. može da prepozna i imenuje okeane i veća mora na Zemlji</p> <p>GE 1.4.1. zna poreklo imena Antarktik</p>	<p>GE 2.2.2. zna koji faktori uslovljavaju rasprostranjenost biljnog i životinjskog sveta na Zemlji</p> <p>GE 2.3.1. na opštegeografskoj i tematskoj karti moći će da pokaže oblasti na Zemlji u kojima su uslovi za život stanovništva</p>	<p>GE 3.2.2. imenuje osnovne tipove klime na Zemlji i opisuje njihove odlike</p> <p>GE 3.2.3. umeće da pokaže na geografskoj karti sveta zonalni raspored biljaka i životinja na Zemlji</p> <p>GE 3.4.2. shvata da na Antarktidi ima</p>

	<p>GE 1.4.2. zna da je na Južni pol prva stigla norveška ekspedicija koju je predvodio istraživač Roald Amundsen, 1911. godine</p> <p>GE 1.4.3. zna da središnji deo Antarktida zauzima kontinent koji se naziva Antarktida</p> <p>GE 1.4.4. zna da na Antarktiku nema stalnih naselja i da on ne pripada nijednoj državi</p> <p>GE 1.4.5. zna da na Južnom polu postoji stalne istraživačke stanice</p>	<p>najpovoljniji, a u kojima su nepovoljni</p> <p>GE 2.4.1. razume zašto su Severni i Južni pol otkriveni tek početkom 20. veka</p> <p>GE 2.4.2. ume da na geografskoj karti sveta odredi geografski položaj Antarktida, njegovo prostiranje i granice</p> <p>GE 2.4.3. prepoznaje na fotografijama i filmu karakterističan biljni i životinjski svet Antarktida</p> <p>GE 2.4.4. može da navede ugrožene i skoro istrebljene životinjske vrste na Antarktiku</p>	<p>rudnih bogatstava (kameni ugalj, rude crnih metala, rude obojenih metala) i da njihova eksploatacija nije moguća, a da se u ledu Antarktide nalaze velike rezerve pitke vode</p> <p>GE 3.4.4. ume da analizira fotografije, skice, tabele i dijagrame</p>
--	--	---	--

Dopunska nastava:

Operativni zadaci:

Učenici treba da:

- steknu znanja o bitnim prirodnogeografskim odlikama vanevropskih kontinenata, njihovih regija i pojedinih država
- steknu znanja o društvenogeografskim odlikama vanevropskih kontinenata, njihovih regija i pojedinih država
- se osposobe za praćenje i razumevanje ekonomskih i društvenih aktivnosti i promena u savremenom svetu i njihovom doprinosu opštem razvoju i napretku čovečanstva
- upoznaju regionalne razlike i komplementarnost savremenog sveta;
- razumeju probleme u savremenom svetu (prenaseljenost, nejednak privredni razvoj, nedostatak hrane, vode, energije, mineralnih sirovina, ekološki problemi, bolesti, ratovi i drugo)
- razvijaju nacionalni identitet i upoznaju značaj tolerancije u multietničkim, multijezičkim i multikulturalnim sredinama u svetu;
- upoznaju različite kulture kontinenata, njihovih regija i država i kroz to razvijaju opštu kulturu

Sadržaji programa (nastavne teme)	Ciljevi i zadaci sadržaja programa	Broj časova	Način realizacije			Aktivnosti učenika
			Oblici rada	Metode i tehnike	Sredstva	
1. EVROPA	- da se upoznaju sa opštim geografskim	2	frontalni rad, individualni oblik rada,	metoda izlaganja, metoda	Udžbenik/ci/digitalni udžbenik, enciklopedije,	- slušaju, posmatraju,

	<p>odlikama kontinenta, kao i njegovih regija</p> <p>- skrenuti im pažnju na savremene probleme na Bliskom i Srednjem Istoku</p>		<p>individualizovan i oblik rada, rad u paru</p>	<p>razgovora, metoda rada na tekstu, metoda ilustracije, metoda demonstracije, tehnika razmene iskustva, tehnika vođena diskusija</p>	<p>tekst kao ilustracija, slike kao ilustrativni materijal, internet-materijal, prezentacije, modele, šeme, grafikone, dijagrame, materijale sa zanimljivostima, audio snimak, video snimak,</p>	<p>razgovor</p> <p>- koriste već stečena znanja</p> <p>- postavljaju pitanja</p> <p>- reprodukuju i primenjuju naučeno</p>
2. AFRIKA	<p>- da uočavaju probleme savremenog sveta, razlike između bogatih i siromašnih</p> <p>- objasniti im termine dekolonizacija i neokolonizacija</p> <p>- upoznati ih sa kontinentom i njegovim regijama</p>	2	<p>frontalni rad, individualni oblik rada, individualizovan i oblik rada, rad u paru</p>	<p>metoda izlaganja, metoda razgovora, metoda rada na tekstu, metoda ilustracije, metoda demonstracije, tehnika razmene iskustva, tehnika vođena diskusija</p>	<p>Udžbenik/ci/digitalni udžbenik, enciklopedije, tekst kao ilustracija, slike kao ilustrativni materijal, internet-materijal, prezentacije, modele, šeme, grafikone, dijagrame, materijale sa zanimljivostima, audio snimak, video snimak,</p>	<p>- slušaju, posmatraju, razgovor</p> <p>- koriste već stečena znanja</p>
3. AMERIKA	<p>- upoznati učenike sa istraživanjima "Novog sveta"</p> <p>- da uočavaju značaj ekološkog obrazovanja i značaj nacionalnih parkova</p>	2	<p>frontalni rad, individualni oblik rada, individualizovan i oblik rada, rad u paru</p>	<p>metoda izlaganja, metoda razgovora, metoda rada na tekstu, metoda ilustracije, metoda demonstracije, tehnika razmene iskustva, tehnika vođena diskusija</p>	<p>Udžbenik/ci/digitalni udžbenik, enciklopedije, tekst kao ilustracija, slike kao ilustrativni materijal, internet-materijal, prezentacije, modele, šeme, grafikone, dijagrame, materijale sa zanimljivostima, audio snimak, video snimak,</p>	<p>- slušaju, posmatraju, razgovor</p> <p>- koriste već stečena znanja</p>

Sadržaji programa (nastavne teme)	Standardi		
	Osnovni nivo	Srednji nivo	Napredni nivo
1. Opšte geografske odlike Azije	<p>GE 1.2.1. razlikuje vreme i klimu</p> <p>GE 1.2.2. zna da navede osnovne prirodne zone</p> <p>GE 1.2.3. može da prepozna i imenuje okeane i veća mora na Zemlji</p> <p>GE 1.3.1. zna pojmove nataliteta, mortaliteta i prirodnog priraštaja</p> <p>GE 1.3.2. definiše pojam privrede i prepoznaje privredne delatnosti i privredne grane</p> <p>GE 1.4.1. zna poreklo imena Azija i zašto Azija pripada kontinentima „Starog sveta“</p> <p>GE 1.4.2. imenuje okeane koji zapljuskuju obale Azije</p> <p>GE 1.4.3. imenuje i na geografskoj karti Azije prepoznaje najkrupnije oblike razuđenosti azijskih obala (veća poluostrva, ostrva, mora, zalivi, moreuzi)</p> <p>GE 1.4.4. imenuje i na geografskoj karti prepoznaje velike azijske reke</p> <p>GE 1.4.5. zna koje ljudske rase žive u Aziji</p> <p>GE 1.4.6. imenuje velike religije koje su nastale na azijskom kontinentu</p>		
2. Opšte geografske odlike Afrike	<p>GE 1.2.1. razlikuje vreme i klimu</p> <p>GE 1.2.2. zna da navede osnovne prirodne zone</p> <p>GE 1.2.3. može da prepozna i imenuje okeane i veća mora na Zemlji</p> <p>GE 1.3.1. zna pojmove nataliteta, mortaliteta i prirodnog priraštaja</p> <p>GE 1.3.2. definiše pojam privrede i prepoznaje privredne delatnosti i privredne grane</p> <p>GE 1.4.1. zna poreklo imena Afrika i zašto ona pripada kontinentima Starog sveta</p> <p>GE 1.4.2. imenuje okeane koji zapljuskuju obale Afrike</p> <p>GE 1.4.3. imenuje i na geografskoj karti Afrike prepoznaje najkrupnije oblike razuđenosti obala (najveće poluostrvo, ostrvo, more, zaliv)</p> <p>GE 1.4.4. prepoznaje i imenuje najvažnije moreuze, koji omogućavaju povezivanje Afrike sa ostalim delovima sveta</p> <p>GE 1.4.5. na geografskoj karti Afrike uočava i imenuje najkrupnije oblike reljefa (venačne i gromadne planine, vulkanske planine, visoravni, prostrane nizije)</p> <p>GE 1.4.6. zna ljudske rase koje žive u Africi</p> <p>GE 1.4.7. na političkoj karti Afrike pokazati države i njihove glavne gradove</p>		

<p>3. Opšte geografske odlike Severne Amerike</p>	<p>GE 1.2.1. razlikuje vreme i klimu GE 1.2.2. zna da navede osnovne prirodne zone GE 1.2.3. može da prepozna i imenuje okeane i veća mora na Zemlji GE 1.3.1. zna pojmove nataliteta, mortaliteta i prirodnog priraštaja GE 1.3.2. definiše pojam privrede i prepoznaje privredne delatnosti i privredne grane GE 1.4.1. zna poreklo imena Amerika GE 1.4.2. na geografskoj karti sveta određuje granice Severne Amerike i imenuje okeane koji zapljuskuju njene obale GE 1.4.3. imenuje i na geografskoj karti Severne Amerike prepoznaje najkrupnije oblike razuđenosti (veća poluostrva, ostrva, mora, zalivi, moreuzi) GE 1.4.4. imenuje i na geografskoj karti Severne Amerike uočava najkrupnije oblike reljefa (venačne i gromadne planine, visoravni, prostrane nizije GE 1.4.5. imenuje i na geografskoj karti Severne Amerike pronalazi najviši vrh, najveću visoravan i niziju GE 1.4.6. imenuje pustinje u Severnoj Americi i pronalazi ih na geografskoj karti GE 1.4.7. prepoznaje na geografskoj karti velike reke u Severnoj Americi, plovne sisteme i jezera GE 1.4.8. zna osnovna prirodna bogatstva Severne Amerike</p>		
<p>4. Opšte geografske odlike Srednje i Južne Amerike</p>	<p>GE 1.4.1. imenuje i na geografskoj karti prepoznati najkrupnije oblike razuđenosti obala Srednje Amerike (veća poluostrva, ostrva, mora, zalivi, moreuzi) GE 1.4.2. imenuje i na geografskoj karti uočava najkrupnije oblike reljefa Srednje Amerike (venačne i vulkanske planine, visoravni, nizije) GE 1.4.3. pokazuje na geografskoj karti reke i jezera Srednje Amerike GE 1.4.4. zna koje ljudske rase žive u Srednjoj Americi i njihov prostorni razmeštaj GE 1.4.5. zna osnovna prirodna bogatstva Srednje Amerike GE 1.4.6. zna poljoprivredne proizvode po kojima su poznate države Sr. Amerike</p>		

Dodatna nastava:
Operativni zadaci:

Učenici treba da:

- steknu znanja o bitnim prirodnogeografskim odlikama vanevropskih kontinenata, njihovih regija i pojedinih država
- steknu znanja o društvenogeografskim odlikama vanevropskih kontinenata, njihovih regija i pojedinih država
- se osposobe za praćenje i razumevanje ekonomskih i društvenih aktivnosti i promena u savremenom svetu i njihovom doprinosu opštem razvoju i napretku čovečanstva
- upoznaju regionalne razlike i komplementarnost savremenog sveta;
- razumeju probleme u savremenom svetu (prenaseljenost, nejednak privredni razvoj, nedostatak hrane, vode, energije, mineralnih

Sadržaji programa (nastavne teme)	Ciljevi i zadaci sadržaja programa	Broj časova	Način realizacije			Aktivnosti učenika
			Oblici rada	Metode i tehnike	Sredstva	
1. Opšte geografske odlike Azije	- da se upoznaju sa opštim geografskim odlikama kontinenta, kao i njegovih regija - skrenuti im pažnju na savremene probleme na Bliskom i Srednjem Istoku	4	frontalni rad, individualni oblik rada, individualizovan i oblik rada, rad u paru	metoda izlaganja, metoda razgovora, metoda rada na tekstu, metoda ilustracije, metoda demonstracije, tehnika razmene iskustva, tehnika vođena diskusija	Udžbenik/ci/digitalni udžbenik, enciklopedije, tekst kao ilustracija, slike kao ilustrativni materijal, internet-materijal, prezentacije, modele, šeme, grafikone, dijagrame, materijale sa zanimljivostima, audio snimak, video snimak,	- slušaju, posmatraju, razgovor, razmenjuju sopstvena znanja i mišljenja, opisuju, upoređuju, istražuju, čitaju, analiziraju; pišu, čitaju i analiziraju referate i samostalne radove
2. Opšte geografske odlike Afrike	- da uočavaju probleme savremenog sveta, razlike između bogatih i siromašnih - objasniti im termine dekolonizacija i neokolonizacija - upoznati ih sa kontinentom i njegovim regijama	3	frontalni rad, individualni oblik rada, individualizovan i oblik rada, rad u paru	metoda izlaganja, metoda razgovora, metoda rada na tekstu, metoda ilustracije, metoda demonstracije, tehnika razmene iskustva, tehnika vođena	Udžbenik/ci/digitalni udžbenik, enciklopedije, tekst kao ilustracija, slike kao ilustrativni materijal, internet-materijal, prezentacije, modele, šeme, grafikone, dijagrame, materijale sa zanimljivostima, audio snimak,	- slušaju, posmatraju, razgovor, razmenjuju sopstvena znanja i mišljenja, opisuju, upoređuju, istražuju, čitaju, analiziraju; pišu, čitaju i analiziraju referate i

				diskusija	video snimak,	samostalne radove
3. Opšte geografske odlike Severne Amerike	- upoznati učenike sa istraživanjima "Novog sveta" - da uočavaju značaj ekološkog obrazovanja i značaj nacionalnih parkova	1	frontalni rad, individualni oblik rada, individualizovan i oblik rada, rad u paru	metoda izlaganja, metoda razgovora, metoda rada na tekstu, metoda ilustracije, metoda demonstracije, tehnika razmene iskustva, tehnika vođena diskusija	Udžbenik/ci/digitalni udžbenik, enciklopedije, tekst kao ilustracija, slike kao ilustrativni materijal, internet-materijal, prezentacije, modele, šeme, grafikone, dijagrame, materijale sa zanimljivostima, audio snimak, video snimak,	- slušaju, posmatraju, razgovor, razmenjuju sopstvena znanja i mišljenja, opisuju, upoređuju, istražuju, čitaju, analiziraju; pišu, čitaju i analiziraju referate i samostalne radove
4. Opšte geografske odlike Srednje i Južne Amerike	- da upoznaju geografski položaj ovog dela kontinenta - da shvate razliku između siromašnog juga i bogatog severa	2	frontalni rad, individualni oblik rada, individualizovan i oblik rada, rad u paru	metoda izlaganja, metoda razgovora, metoda rada na tekstu, metoda ilustracije, metoda demonstracije, tehnika razmene iskustva, tehnika vođena diskusija	Udžbenik/ci/digitalni udžbenik, enciklopedije, tekst kao ilustracija, slike kao ilustrativni materijal, internet-materijal, prezentacije, modele, šeme, grafikone, dijagrame, materijale sa zanimljivostima, audio snimak, video snimak,	- slušaju, posmatraju, razgovor, razmenjuju sopstvena znanja i mišljenja, opisuju, upoređuju, istražuju, čitaju, analiziraju; pišu, čitaju i analiziraju referate i samostalne radove
5. Opšte geografske odlike Australije i Okeanije	- da se upoznaju sa istraživanjima i naseljavanjem - sa specifičnošću živog sveta - sa prirodnim lepotama brojnih ostrva u Pacifiku	1	frontalni rad, individualni oblik rada, individualizovan i oblik rada, rad u paru	metoda izlaganja, metoda razgovora, metoda rada na tekstu, metoda ilustracije, metoda demonstracije,	Udžbenik/ci/digitalni udžbenik, enciklopedije, tekst kao ilustracija, slike kao ilustrativni materijal, internet-materijal, prezentacije, modele, šeme,	- slušaju, posmatraju, razgovor, razmenjuju sopstvena znanja i mišljenja, opisuju, upoređuju, istražuju, čitaju,

				tehnika razmene iskustva, tehnika vođena diskusija	grafikone, dijagrame, materijale sa zanimljivostima, audio snimak, video snimak,	analiziraju; pišu, čitaju i analiziraju referate i samostalne radove
6. Opšte geografske odlike polarnih oblasti	- da se upoznaju sa veličinom i položajem polarnih oblasti - da upoznaju istraživanja i značaj - značaj podele Antarktiku na sfere	1	frontalni rad, individualni oblik rada, individualizovan i oblik rada, rad u paru	metoda izlaganja, metoda razgovora, metoda rada na tekstu, metoda ilustracije, metoda demonstracije, tehnika razmene iskustva, tehnika vođena diskusija	Udžbenik/ci/digitalni udžbenik, enciklopedije, tekst kao ilustracija, slike kao ilustrativni materijal, internet-materijal, prezentacije, modele, šeme, grafikone, dijagrame, materijale sa zanimljivostima, audio snimak, video snimak,	- slušaju, posmatraju, razgovor, razmenjuju sopstvena znanja i mišljenja, opisuju, upoređuju, istražuju, čitaju, analiziraju; pišu, čitaju i analiziraju referate i samostalne radove

Sadržaji programa (nastavne teme)	Standardi		
	Osnovni nivo	Srednji nivo	Napredni nivo
1. Opšte geografske odlike Azije			<p>GE 3.2.1. zna da su vulkanizam i zemljotresi posledica rada unutrašnjih sila i može da objasni posledice njihove aktivnosti</p> <p>GE 3.2.2. imenuje osnovne tipove klime na Zemlji i opisuje njihove odlike</p> <p>GE 3.2.3. umeće da pokaže na geografskoj karti sveta zonalni raspored biljaka i životinja na Zemlji</p> <p>GE 3.2.4. moći će da objasni podelu jezera prema načinu postanka njihovih basena i značaj jezera</p> <p>GE 3.3.1. razume pojam migracije i navodi uzroke i posledice migracija u svetu</p> <p>GE 3.3.2. objašnjava uticaj prirodnih i društvenih faktora na razvoj i razmeštaj privrede i privrednih delatnosti</p> <p>GE 3.4.1. razume zašto je Azija najviši kontinent na svetu</p> <p>GE 3.4.2. razlikuje klimatske tipove prema njihovim osnovnim odlikama</p> <p>GE 3.4.3. navodi uticaj pojedinih tipova klime na život i rad ljudi i gustinu naseljenosti u pojedinim regijama Azije</p>

		<p>GE 3.4.4. zna horizontalnu i vertikalnu rasprostranjenost biljnih i životinjskih vrsta azijskog kontinenta i njihov značaj (arktička pustinja, tundra, stepa, četinarska i listopadna šuma, makija, tropska kišna šuma (džungla))</p> <p>GE 3.4.5. imenuje i na geografskoj karti prepoznaje velike azijske reke, njihove slivove, plovne sisteme i jezera i može da objasni njihov značaj</p> <p>GE 3.4.6. može da objasni prirodno i mehaničko kretanje stanovništva Azije, uzroke i posledice visokog prirodnog priraštaja i migracija stanovništva</p> <p>GE 3.4.7. objašnjava zašto je nizak stepen obrazovanja stanovništva u Aziji</p> <p>GE 3.4.8. zna osnovna prirodna bogatstva Azije i njihov značaj za razvoj privrede</p> <p>GE 3.4.9. ume da na geografskoj karti Azije prepozna, ograniči i navede osnovne odlike svake pojedinačne regije Azije i odnose između regija i država</p> <p>GE 3.4.10. ume da analizira tabele i dijagrame</p>
<p>2. Opšte geografske odlike Afrike</p>		<p>GE 3.2.1. zna da su vulkanizam i zemljotresi posledica rada unutrašnjih sila i može da objasni posledice njihove aktivnosti</p> <p>GE 3.2.2. imenuje osnovne tipove klime na Zemlji i opisuje njihove odlike</p> <p>GE 3.2.3. umeće da pokaže na geografskoj karti sveta zonalni raspored biljaka i životinja na Zemlji</p> <p>GE 3.2.4. moći će da objasni podelu jezera prema načinu postanka njihovih basena i značaj jezera</p> <p>GE 3.3.1. razume pojam migracije i navodi uzroke i posledice migracija u svetu</p> <p>GE 3.3.2. objašnjava uticaj prirodnih i društvenih faktora na razvoj i razmeštaj privrede i privrednih delatnosti</p> <p>GE 3.4.1. razume značaj Sueckog kanala i Gibraltarskog moreuza za pomorski saobraćaj</p> <p>GE 3.4.2. shvata zašto je otkrivanje i geografsko istraživanje Afrike trajalo vekovima</p> <p>GE 3.4.3. zna način postanka oblika reljefa, odlike i prostiranje</p> <p>GE 3.4.4. razlikuje klimatske tipove prema njihovim osnovnim odlikama i zna faktore koji su uticali na zonalni raspored klimata</p> <p>GE 3.4.5. navodi uticaj pojedinih tipova klime na život i rad ljudi u Africi</p> <p>GE 3.4.6. može da objasni prirodno i mehaničko kretanje stanovništva Afrike, uzroke i posledice</p> <p>GE 3.4.7. opisuje povezanost i odnose regija i država Afrike</p>

<p>3. Opšte geografske odlike Severne Amerike</p>		<p>GE 3.2.1. zna da su vulkanizam i zemljotresi posledica rada unutrašnjih sila i može da objasni posledice njihove aktivnosti GE 3.2.2. imenuje osnovne tipove klime na Zemlji i opisuje njihove odlike GE 3.2.3. umeće da pokaže na geografskoj karti sveta zonalni raspored biljaka i životinja na Zemlji GE 3.2.4. moći će da objasni podjelu jezera prema načinu postanka njihovih basena i značaj jezera GE 3.3.1. razume pojam migracije i navodi uzroke i posledice migracija u svetu GE 3.3.2. objašnjava uticaj prirodnih i društvenih faktora na razvoj i razmeštaj privrede i privrednih delatnosti GE 3.4.1. može da uporedi veličinu teritorije, broj stanovnika i prosečnu gustinu naseljenosti Severne Amerike i drugih kontinenata GE 3.4.2. pomoću karte sveta zaključuje da je geografski položaj Severne Amerike povoljniji od geografskog položaja Južne Amerike GE 3.4.3. navodi uticaj pojedinih tipova klime na život i rad ljudi u Severnoj Americi GE 3.4.4. zna horizontalnu i vertikalnu rasprostranjenost biljnih i životinjskih vrsta S.Amerike i njihov značaj GE 3.4.5. razume visok stepen urbanizacije i nastanak konurbacija i megalopolisa u Severnoj Americi GE 3.4.6. zna prirodna bogatstva S. Amerike i njihov značaj za razvoj privrede GE 3.4.7. moći da navede geografske odlike svake pojedinačne regije S. Amerike GE 3.4.8. razume zašto su SAD najveća ekonomska i vojnopolićka sila na svetu</p>
<p>4. Opšte geografske odlike Južne Amerike</p>		<p>GE 3.4.1. razume zašto je geografski položaj Južne Amerike manje povoljan GE 3.4.2. razlikuje klimatske tipove prema njihovim osnovnim odlikama GE 3.4.3. navodi uticaj pojedinih tipova klime na život i rad ljudi J. Amerike GE 3.4.4. zna horizontalnu i vertikalnu rasprostranjenost biljnih i životinjskih vrsta J. Amerike i njihov značaj (pustinja, tundra, stepa, savana, četinarska i listopadna šuma, tropske kišne šume - selvasi) GE 3.4.5. razlikuje autohtono i doseljeno stanovništvo i uočava rasnu izmešanost stanovništva u J. Americi GE 3.4.6. zna prirodna bogatstva J. Amerike i njihov značaj za razvoj privrede GE 3.4.7. razume zašto su Brazil i Argentina dve najrazvijenije države J.Amerike</p>
<p>5. Opšte geografske odlike</p>		<p>GE 3.2.1. zna da su vulkanizam i zemljotresi posledica rada unutrašnjih sila i može da objasni posledice</p>

Australije i Okeanije		<p>njihove aktivnosti</p> <p>GE 3.2.2. imenuje osnovne tipove klime na Zemlji i opisuje njihove odlike</p> <p>GE 3.2.3. umeće da pokaže na geografskoj karti sveta zonalni raspored biljaka i životinja na Zemlji</p> <p>GE 3.2.4. moći će da objasni podelu jezera prema načinu postanka njihovih basena i značaj jezera</p> <p>GE 3.3.1. razume pojam migracije i navodi uzroke i posledice migracija u svetu</p> <p>GE 3.3.2. objašnjava uticaj prirodnih i društvenih faktora na razvoj i razmeštaj privrede i privrednih delatnosti</p> <p>GE 3.4.1. razume zašto je geografski položaj Australije manje povoljan</p> <p>GE 3.4.2. razlikuje klimatske tipove prema njihovim osnovnim odlikama</p> <p>GE 3.4.3. navodi uticaj pojedinih tipova klime na život i privredne aktivnosti ljudi Australije</p> <p>GE 3.4.4. zna horizontalnu i vertikalnu rasprostranjenost biljnih i životinjskih vrsta Australije i njihov značaj (pustinja, stepa, savana, skrab, buš, tropska kišna šuma)</p> <p>GE 3.4.5. na geografskoj karti prepoznaje veće australijske reke, suva rečna korita s povremenim oticanjem i jezera, i može da objasni njihov značaj</p> <p>GE 3.4.6. ume da na karti pokaže prostorni raspored stanovništva Australije, objasni prirodno i mehaničko kretanje stanovništva i navede uzroke i posledice</p> <p>GE 3.4.7. razume značaj prirodnih bogatstava Australije za razvoj njene privrede</p>
6. Opšte geografske odlike polarnih oblasti		<p>GE 3.2.2. imenuje osnovne tipove klime na Zemlji i opisuje njihove odlike</p> <p>GE 3.2.3. umeće da pokaže na geografskoj karti sveta zonalni raspored biljaka i životinja na Zemlji</p> <p>GE 3.4.1. na geografskoj karti sveta uočava da Arktik zahvata najveći deo Severnog ledenog okeana i deset susednih mora, a da preostali deo čini kopno Grenlanda, severni delovi Evroazije, Severne Amerike i sva ruska ostrva u Severnom ledenom okeanu</p> <p>GE 3.4.3. razume probleme arktičkog stanovništva</p> <p>GE 3.4.4. ume da analizira fotografije, skice, tabele i dijagrame</p>

Nastavni predmet: GEOGRAFIJA

Godišnji fond časova: 68 časova

Cilj: Cilj nastave geografije u VIII razredu osnovne škole je da učenicima pruži znanja i objašnjenja o geografskim pojavama, objektima i procesima na teritoriji naše države, Republike Srbije.

Oslanjajući se na prethodno stečena znanja i umenja učenika, nastava geografije omogućava da učenik pojmovno i strukturno ovlada prirodno-geografskim, demografskim, naseobinskim,

političko- geografskim, ekonomsko-geografskim, integracionim i globalnim pojavama i procesima u Srbiji i svetu, uz negovanje vrednosti multikulturalnosti i patriotizma.
Razred: 8. (osmi)

	Nedeljni fond časova	Godišnji fond časova
Redovna nastava	2	68
Dopunska nastava	Po potrebi	6
Dodatna nastava	Po potrebi	6

NASTAVNI PREDMET - GEOGRAFIJA

OBLAST/TEMA	BROJ ČASOVA	SADRŽAJ	OČEKIVANI ISHODI	MEĐUPREDMETNE KOMPETENCIJE	KORELACIJE
GEOGRAFSKI POLOŽAJ, GRANICE I VELIČINA TERITORIJE SRBIJE	6	Jugoistočna Evropa, integracioni i dezintegracioni procesi. Geografski položaj Srbije. Istorijsko-geografski razvoj Srbije. Simboli Srbije. Granice i problemi pograničnih krajeva	– učestvuje u predlaganju i realizaciji istraživačkog projekta u lokalnoj sredini; – analizira tematske karte i statističke podatke i grafički ih prikazuje; – odredi geografski položaj Srbije i dovede ga u vezu sa istorijsko-geografskim razvojem; – analizira karakteristike granica i pograničnih krajeva Srbije;	Ovaj sadržaj treba realizovati u skladu sa odgovarajućim sadržajima iz istorije. Poželjno je izbegavati fragmentarno učenje istorijskih činjenica vezanih za promene veličine teritorije Srbije jer to ima najkraće trajanje u pamćenju, već ih treba povezati sa uticajem istorijskih događaja na savremeni geografski razvoj, čime se postiže najjači transfer u sticanju drugih znanja i veština.	-istorija -slovački jezik -srpski jezik -informatika -matematika -likovno
FIZIČKO-GEOGRAFSKE ODLIKE SRBIJE	18	Geotektonski procesi na teritoriji Srbije. Seizmizam Srbije. Tektonski oblici reljefa. Padinski procesi i reljef nastao delovanjem vode. Reljef nastao delovanjem leda, vetra i čoveka.	– opiše uzroke i posledice geotektonskih procesa na teritoriji Srbije; – klasifikuje oblike reljefa na teritoriji Srbije i imenuje reprezentativne; – analizira uticaj klimatskih faktora i klimatskih elemenata na klimu Srbije;	Kompetencija za celoživotno učenje Komunikacija Rad s podacima i informacijama Rešavanje problema Saradnja Odgovorani odnos prema okolini Za učenika je važno da zna šta dovodi do formiranja prirodne	-biologija -hemija -slovački jezik -srpski jezik -informatika -matematika -likovno

		<p>Uticaji erozivnih i akumulativnih procesa na čoveka. Klimatski faktori i elementi. Klimatske oblasti u Srbiji. Podzemne vode Srbije. Reke Srbije. Jezera Srbije. Zaštita voda i zaštita od voda. Zemljišta Srbije. Rasprostranjenost biljnog i životinjskog sveta.</p>	<p>– klasifikuje i opisuje svojstva vodnih objekata koristeći kartu Srbije; – navodi načine korišćenja voda Srbije; – prepoznaje efekte uticaja fizičko-geografskih procesa na čoveka i adekvatno reaguje u slučaju prirodnih nepogoda; – dovedi u vezu rasprostranjenost biljnih i životinjskih vrsta i fizičko-geografske karakteristike prostora;</p>	<p>nepogode, da li i kako čovek može da stimuliše njeno formiranje, gde su prirodne nepogode rasprostranjene na prostoru Srbije, kao i da zna kako da postupi u slučaju da je izložen njihovom dejstvu. Uz pomoć nastavnika, roditelja kao i samostalnog prikupljanja podataka učenik treba da se upozna sa prirodnim nepogodama koje se dešavaju, mogu se desiti ili su se desile u njegovom neposrednom okruženju: prostori u Srbiji izloženi dejstvu zemljotresa, klizišta, odrona, atmosferskih nepogoda (oluja, grad, ekstremne temperature), polava i bujica.</p>	
<p>DRUŠTVENO- GEOGRAFSK E ODLIKE SRBIJE</p>	<p>29</p>	<p>Kretanje broja stanovnika i njihov prostorni razmeštaj. Prirodno kretanje. Migracioni procesi. Strukture stanovništva. Demografski problemi i populaciona politika. Prva naselja u Srbiji. Selo i ruralni procesi. Gradovi. Urbanizacija i problemi urbanog razvoja. Beograd.</p>	<p>– objašnjava populacionu dinamiku stanovništva Srbije: kretanje broja – izvodi zaključke o uticaju populacione dinamike na strukture stanovništva u našoj zemlji; – izvodi zaključke o važnosti preduzimanja mera populacione politike; – izrađuje i analizira grafičke prikaze struktura stanovništva; – objašnjava uticaj prirodnih i društvenih</p>	<p>Na ovaj način učenici stiču celovitu sliku o sličnostima i razlikama u funkcionisanju privrede u svetu i u našoj zemlji, kod njih se razvija kritičko i divergentno mišljenje, ali i patriotska svest i interkulturalnost. Učenici razvijaju kritičko mišljenje, informatičku pismenost, sposobnost da sarađuju u timu ili grupi, estetiku, ekološku svest</p>	<p>-istorija -slovački jezik -srpski jezik -informatika -matematika -likovno</p>

		<p>Prirodni resursi i privredni razvoj. Društveni uslovi privrednog razvoja i promene u strukturi privrede. Poljoprivreda i geografski prostor. Industrija i geografski prostor. Saobraćaj i geografski prostor. Turizam i trgovina. Delatnosti kvartarnog sektora.</p>	<p>faktora na nastanak, razvoj i transformaciju naselja u našoj zemlji; – uz pomoć karte Srbije i drugih izvora informacija analizira uticaj prirodnih i društvenih faktora na razvoj i razmeštaj privrednih delatnosti u našoj zemlji; – dovodi u vezu razmeštaj privrednih delatnosti sa kvalitetom životne sredine u našoj zemlji; – prepoznaje efekte proizvodnje i korišćenja različitih izvora energije na kvalitet životne sredine; – opisuje reprezentativne objekte prirodne i kulturne baštine i označava ih na karti;</p>	<p>Kompetencija za celoživotno učenje Komunikacija Rad s podacima i informacijama Rešavanje problema Saradnja Odgovorno učešće u demokratskom društvu Odgovoran odnos prema okolini</p>
<p>PRIRODNA I KULTURNA BAŠTINA SRBIJE</p>	<p>3</p>	<p>- Prirodna baština Srbije - Kulturna baština Srbije - Svetska baština pod zaštitom Uneskoa u Srbiji</p>	<p>– procenjuje važnost očuvanja prirodne i kulturne baštine Srbije;</p>	<p>Primenom projektne nastave razvijaju se međupredmetne kompetencije. Nastavnik je u obavezi da na početku školske godine učenicima da jasna i precizna uputstva o načinu realizacije projektne nastave. Nakon pripreme i realizacije projektne nastave učenici će biti u stanju da uoče značaj saradnje u timu za ostvarivanje zajedničkih ciljeva,</p>

				ali i da procene sopstvena postignuća. Učenici su osposobljeni da prikupljaju, obrađuju i prezentuju rezultate istraživačkog rada tokom svih faza realizacije projekta, kao i da prezentuju i promovišu produkte projekta.	
GEOGRAFIJA ZAVIČAJA	2	<ul style="list-style-type: none"> - Pojam i geografski položaj zavičaja - Prirodne karakteristike - Društvene karakteristike 	-prepoznaje vrednosti svoga zavičaja i ume da ih valorizuje	<p>Primenom projektne nastave razvijaju se međupredmetne kompetencije. Nastavnik je u obavezi da na početku školske godine učenicima da jasna i precizna uputstva o načinu realizacije projektne nastave.</p> <p>Nakon pripreme i realizacije projektne nastave učenici će biti u stanju da uoče značaj saradnje u timu za ostvarivanje zajedničkih ciljeva, ali i da procene sopstvena postignuća. Učenici su osposobljeni da prikupljaju, obrađuju i prezentuju rezultate istraživačkog rada tokom svih faza realizacije projekta, kao i da prezentuju i promovišu produkte projekta.</p>	<ul style="list-style-type: none"> istorija -slovački jezik -srpski jezik -informatika -matematika -likovno -muzičko -biologija
SRBI U REGIONU I DIJASPORI	8	<ul style="list-style-type: none"> - Srbi u Crnoj Gori - Srbi u BiH – Republika Srpska - Srbi u Hrvatskoj - Srbi u ostalim 	– objašnjava uticaj istorijskih i savremenih migracija na razmeštaj Srba u svetu.	Učenici razvijaju kritičko mišljenje, informatičku pismenost, sposobnost da sarađuju u timu ili	<ul style="list-style-type: none"> -istorija -srpski jezik

	susednim državama - Srbi u dijaspori		grupi, estetiku, patriotizam, pripadnost svojoj zajednici, negovanje kulture, nacionalnog identiteta
--	---	--	---

OBLAST/ TEMA	NAČIN DIDAKTIČKO – METODIČKOG OSTVARIVANJA PROGRAMA			AKTIVNOSTI UČENIKA
	Oblicirada	Metode i tehnike	Sredstva	
1.GEOGRAFSKI POLOŽAJ, GRANICE I VELIČINA TERITORIJE SRBIJE	frontalna individualni individualizovani grupni rad u paru	Dijalog, demonstracija Ilustrativna Rad sa geografskom kartom Rad sa tekstom, Predavanje, opisivanje, pričanje, rad sa udžbenikom , (izrada zadataka iz udžbenika) samostalan rad	-udžbenik -atlas -zidna karta Srbije i Evrope -sveska -internet -časopisi	-uočavaju i definišu otkriveno -pronalaze zadane pojmove na geografskoj karti - atlasu -pronalaze originalna rešenja, -debatuju uz tolerantnost za drugačije mišljenja; -sami otkrivaju tehnike i metode rešavanja problema, -formiraju stav o vrednostima
2.FIZIČKO- GEOGRAFSKE ODLIKE SRBIJE	frontalna individualni individualizovani grupni rad u paru	Dijalog, demonstracija Ilustrativna Rad sa geografskom kartom Rad sa tekstom, Predavanje, opisivanje, pričanje, rad sa udžbenikom , (izrada zadataka iz udžbenika) samostalan rad	-udžbenik -atlas -zidna karta Srbije i Evrope -sveska -internet -časopisi	-Slušaju uvodno izlaganje nastavnika; -Odgovaraju na pitanja; -Zapisuju ključne informacije; -Prepoznaju zadane geografske pojmove na karti; -hvataju beleške u svojim sveskama; -formiraju stav o vrednostima --debatuju uz tolerantnost za drugačije mišljenja; -rade evaluaciju i samoevaluaciju
3.DRUŠTVENO-	frontalna	Dijalog,	-udžbenik	Odgovaraju na

GEOGRAFSKE ODLIKE SRBIJE	individualni individualizovani grupni rad u paru	demonstracija Ilustrativna Rad sa geografskom kartom Rad sa tekstom, Predavanje, opisivanje, pričanje, rad sa udžbenikom , (izrada zadataka iz udžbenika) samostalan rad	-atlas -zidna karta Srbije i Evrope -sveska -internet -časopisi	pitanja; -Zapisuju ključne informacije; -Prepoznaju zadane geografske pojmove na karti; -hvataju beleške u svojim sveskama; -formiraju stav o vrednostima --debatuju uz tolerantnost za drugačije mišljenje; -rade evaluaciju i samoevaluaciju
4.PRIRODNA I KULTURNA BAŠTINA SRBIJE	frontalna individualni individualizovani grupni rad u paru	Dijalog, demonstracija Ilustrativna Rad sa geografskom kartom Rad sa tekstom, Predavanje, opisivanje, pričanje, rad sa udžbenikom , (izrada zadataka iz udžbenika) samostalan rad	-udžbenik -atlas -zidna karta Srbije i Evrope -sveska -internet -časopisi	Odgovaraju na pitanja; -Zapisuju ključne informacije; -Prepoznaju zadane geografske pojmove na karti; -hvataju beleške u svojim sveskama; -formiraju stav o vrednostima --debatuju uz tolerantnost za drugačije mišljenje; -rade evaluaciju i samoevaluaciju
5.GEOGRAFIJA ZAVIČAJA	frontalna individualni individualizovani grupni rad u paru	Dijalog, demonstracija Ilustrativna Rad sa geografskom kartom Rad sa tekstom, Predavanje, opisivanje, pričanje, rad sa udžbenikom , (izrada zadataka iz udžbenika) samostalan rad	-udžbenik -atlas -zidna karta Srbije i Evrope -sveska -internet -časopisi	Odgovaraju na pitanja; -Zapisuju ključne informacije; -Prepoznaju zadane geografske pojmove na karti; -hvataju beleške u svojim sveskama; -formiraju stav o vrednostima -debatuju uz tolerantnost za drugačije mišljenje; -rade evaluaciju i samoevaluaciju
6.SRBI U REGIONU I DIJASPORI	frontalna individualni		-udžbenik -atlas	uočavaju i defunišu otkriveno

	individualizovani grupni rad u paru		-zidna karta Srbije i Evrope -sveska -internet -časopisi	-pronalaze zadane pojmove na geografskoj karti - atlasu -pronalaze originalna rešenja, -debatuju uz tolerantnost za drugačije mišljenje; -sami otkrivaju tehnike i metode rešavanja problema, -formiraju stav o vrednostima -vrednuju sopstveni rad i rad nastavnika
--	---	--	---	--

Sadržaji programa (nastavne teme)	Standardi		
	Osnovni nivo	Srednji nivo	Napredni nivo
GEOGRAFSKI POLOŽAJ, GRANICE I VELIČINA TERITORIJE SRBIJE	GE. 1.1.3. prepoznaje i čita geografske i dopunske elemente karte	GE. 2.1.1. određuje strane sveta u prostoru i na geografskoj karti GE. 2.1.2. određuje položaj mesta i tačaka na geografskoj karti GE. 2.1.4. prikazuje ponuđene geografske podatke: na nemoj karti, kartografskim izražajnim sredstvima (bojama, linijama, prostim geometrijskim znacima, simboličkim znacima...), grafikom, tabelom i shemom	GE. 3.1.1. donosi zaključke o (topografskim) i kauzalnim ve geografskih činjenica – objek procesa i odnosa na osnovu an geografske karte
FIZIČKO- GEOGRAFSK E ODLIKE SRBIJE	GE 1.1.3. prepoznaje i čita geografske i dopunske elemente karte GE 1.4.1. prepoznaje osnovne prirodne i društvene odlike naše države	GE. 2.1.1. određuje strane sveta u prostoru i na geografskoj karti GE. 2.1.2. određuje položaj mesta i tačaka na geografskoj karti GE 2.1.3. prepoznaje i objašnjava geografske činjenice – objekte, pojave, procese i odnose koji su	GE. 3.1.1. donosi zaključke o prostornim (topografskim) i kauzalnim vezama geografsk činjenica – objekata, pojava, i odnosa na osnovu analize geografske karte GE 3.4.1. objašnjava geograf (prostorne i kauzalne, direktne i indirektne) i zakonitosti (opšte i posebne) t zemlji i ume da izdvoji geogr

		<p>predstavljeni modelom, slikom, grafikom, tabelom i shemom</p> <p>GE. 2.1.4. prikazuje ponuđene geografske podatke: na nemoj karti, kartografskim izražajnim sredstvima (bojama, linijama, prostim geometrijskim znacima, simboličkim znacima...), grafikom, tabelom i shemom</p> <p>GE 2.4.1. opisuje prirodne i društvene odlike naše države i navodi njene geografske regije</p>	
<p>DRUŠTVENO- GEOGRAFSKE ODLIKE SRBIJE</p>	<p>GE 1.1.3. prepoznaje i čita geografske i dopunske elemente karte</p> <p>GE 1.3.2. definiše pojam privrede i prepoznaje privredne delatnosti i privredne grane</p> <p>GE 1.4.1. prepoznaje osnovne prirodne i društvene odlike naše države</p>	<p>GE. 2.1.1. određuje strane sveta u prostoru i na geografskoj karti</p> <p>GE. 2.1.2. određuje položaj mesta i tačaka na geografskoj karti</p> <p>GE 2.1.3. prepoznaje i objašnjava geografske činjenice – objekte, pojave, procese i odnose koji su predstavljeni modelom, slikom, grafikom, tabelom i shemom</p> <p>GE. 2.1.4. prikazuje ponuđene geografske podatke: na nemoj karti, kartografskim izražajnim sredstvima (bojama, linijama, prostim geometrijskim znacima, simboličkim znacima...), grafikom, tabelom i shemom</p> <p>GE 2.4.1. opisuje prirodne i društvene odlike</p>	<p>GE. 3.1.1. donosi zaključke o prostornim (topografskim) i kauzalnim vezama geografske činjenice – objekata, pojava, i odnosa na osnovu analize geografske karte</p> <p>GE 3.3.2. objašnjava uticaj prirodnih društvenih faktora na razvoj i razmeštaj privrede i privrednih delatnosti</p> <p>GE 3.4.1. objašnjava geografske zakonitosti (prostorne i kauzalne, direktne i indirektne) i zakone zemlji i ume da izdvoji geografske</p>

		naše države i navodi njene geografske regije	
PRIRODNA I KULTURNA BAŠTINA SRBIJE			
GEOGRAFIJA ZAVIČAJA	<p>GE 1.1.3.prepoznaje i čita geografske i dopunske elemente karte</p> <p>GE 1.3.1.poznaje osnovne pojmove o stanovništvu i naseljima i uočava njihov prostorni raspored</p> <p>GE 1.3.2.definiše pojam privrede i prepoznaje privredne delatnosti i privredne grane</p> <p>GE 1.4.1.prepoznaje osnovne prirodne i društvene odlike naše države</p>	<p>GE. 2.1.1. određuje strane sveta u prostoru i na geografskoj karti</p> <p>GE. 2.1.2. određuje položaj mesta i tačaka na geografskoj karti</p> <p>GE 2.1.3.prepoznaje i objašnjava geografske činjenice – objekte, pojave, procese i odnose koji su predstavljeni modelom, slikom, grafikom, tabelom i shemom</p> <p>GE. 2.1.4. prikazuje ponuđene geografske podatke: na nemoj karti, kartografskim izražajnim sredstvima (bojama, linijama, prostim geometrijskim znacima, simboličkim znacima...), grafikom, tabelom i shemom</p> <p>GE 2.3.1.razlikuje i objašnjava kretanje stanovništva (prirodno i mehaničko) i strukture stanovništva</p> <p>GE 2.4.1.opisuje prirodne i društvene odlike naše države i navodi njene geografske regije</p>	<p>GE. 3.1.1. donosi zaključke prostornim (topografskim) i kauzalnim vezama geografskih činjenica – objekata, pojava, i odnosa na osnovu analize geografske karte</p> <p>GE 3.3.1.objašnjava uticaj prirodnih i društvenih faktora na razvoj i razmeštaj stanovništva i naselja</p> <p>GE 3.3.2.objašnjava uticaj prirodnih i društvenih faktora na razvoj i razmeštaj privrede i privrednih delatnosti</p> <p>GE 3.4.1.objašnjava geografske zakonitosti (prostorne i kauzalne, direktne i indirektno) i zakonitosti (opšte i posebne) na zemlji i ume da izdvoji geografske</p>
SRBI U REGIONU I DIJASPORI	<p>GE 1.1.3.prepoznaje i čita geografske i dopunske elemente karte</p> <p>GE 1.3.1.poznaje osnovne pojmove o stanovništvu</p>	<p>GE. 2.1.1. određuje strane sveta u prostoru i na geografskoj karti</p> <p>GE. 2.1.2. određuje položaj mesta i tačaka na</p>	<p>GE. 3.1.1. donosi zaključke prostornim (topografskim) i kauzalnim vezama geografskih činjenica – objekata, pojava, i odnosa na osnovu analize</p>

	<p>inaseljima i uočava njihov prostorni raspored GE 1.4.2. imenuje kontinente i prepoznaje njihove osnovne prirodne i društvene odlike</p>	<p>geografskoj karti GE 2.1.3. prepoznaje i objašnjava geografske činjenice – objekte, pojave, procese i odnose koji su predstavljeni modelom, slikom, grafikom, tabelom i shemom GE. 2.1.4. prikazuje ponuđene geografske podatke: na nemoj karti, kartografskim izražajnim sredstvima (bojama, linijama, prostim geometrijskim znacima, simboličkim znacima...), grafikom, tabelom i shemom GE 2.3.1. razlikuje i objašnjava kretanje stanovništva (prirodno i mehaničko) i strukture stanovništva GE2.4.2. opisuje prirodne i društvene odlike kontinenta i navodi njihove geografske regije</p>	<p>geografske karte GE 3.3.1. objašnjava uticaj prirodnih i društvenih faktora na razvoj i razmeštaj stanovništva i naselja GE 3.4.2. objašnjava geografske veze (prostorne i kauzalne, direktne i indirektno) i zakonitosti (opšte i posebne) u Evropi i ume da izdvoji geografske regije GE 3.4.3. objašnjava geografske veze (prostorne i kauzalne, direktne i indirektno) i zakonitosti (opšte i posebne) na vanevropskim kontinentima i ume da izdvoji geografske regije</p>
--	---	---	--

Dopunska nastava za 8. Razred

Ciljevi i zadaci dopuskog rada: Dodatno objašnjavanje, ponavljanje i utvrđivanje gradiva iz tekuće školske godine. Zavisno od potreba učenika moguće i povećanje broja časova posvećenih nekoj od tema.

Predmet: GEOGRAFIJA

Sadržaji programa (nastavne teme)	Ciljevi i zadaci sadržaja programa	Broj časova	Način realizacije		
			Oblici rada	Metode i tehnike	Sredstva
GEOGRAFSKI POLOŽAJ, GRANICE I VELIČINA TERITORIJE SRBIJE					

	sadržajima iz 5,6,i7 razreda, produbljivljnje postojećih znanja dodatnim sadržajima vezanim za tematsku oblast, diskusija, obrada tema za koje učenici pokažu posebno interesovanje Ponavljjanje gradiva, povezivanje sa nastavnim sadržajima iz 5,6,i7 razreda, produbljivljnje postojećih znanja dodatnim sadržajima vezanim za tematsku oblast, diskusija, obrada tema za koje učenici pokažu posebno interesovanje				udžbenik Testovi sa prethodnih takmičenja
FIZIČKO- GEOGRAFSKE ODLIKE SRBIJE	sadržajima iz 5,6,i7 razreda, produbljivljnje postojećih znanja dodatnim sadržajima vezanim za tematsku oblast, diskusija, obrada tema za koje učenici pokažu posebno interesovanje Psihološka priprema za takmičenje Ponavljjanje gradiva, povezivanje sa nastavnim sadržajima iz 5,6,i7 razreda, produbljivljnje postojećih znanja dodatnim sadržajima	3	Individualni i rad u parovima	Dijalog ilustrativno-demonstrativna	Radni listići, geografska karta, udžbenik
DRUŠTVENO-GEOGRAFSKE ODLIKE SRBIJE	sadržajima iz 5,6,i7 razreda, produbljivljnje postojećih znanja dodatnim sadržajima	2	Individualni i rad u parovima	Dijalog ilustrativno-demonstrativna	Radni listići, geografska karta, udžbenik

Sadržaji programa (nastavne teme)	vezanim za tematsku oblast, diskusija, obrada tema za koje učenici pokažu posebno interesovanje				
GEOGRAFSKI POLOŽAJ, GRANICE I VELIČINA TERITORIJE SRBIJE	dodatno objašnjavanje, ponavljanje i vežbanje kroz primere	1	Individualni i rad u parovima	Dijalog ilustrativno-demonstrativna	Radni listići, geografska karta, udžbenik
FIZIČKO- GEOGRAFSKE ODLIKE SRBIJE	dodatno objašnjavanje, ponavljanje i vežbanje kroz primere	3	Individualni i rad u parovima	Dijalog ilustrativno-demonstrativna	Radni listići, geografska karta, udžbenik
DRUŠTVENO-GEOGRAFSKE ODLIKE SRBIJE	dodatno objašnjavanje, ponavljanje i vežbanje kroz primere	2	Individualni i rad u parovima	Dijalog ilustrativno-demonstrativna	Radni listići, geografska karta, udžbenik

Sadržaji programa (nastavne teme)	Ciljevi i zadaci sadržaja programa	Broj časova	Način realizacije		
			Oblici rada	Metode i tehnike	Sredstva
GEOGRAFSKI POLOŽAJ, GRANICE I VELIČINA TERITORIJE SRBIJE	Ponavljanje gradiva, povezivanje sa nastavnim sadržajima iz 5,6,i7 razreda, produbljivljn e postojećih znanja dodatnim sadržajima vezanim za tematsku	1	Individualni i rad u parovima	Dijalog ilustrativno-demonstrativna	Radni listići, geografska karta, udžbenik Testovi sa prethodnih takmičenja

	oblast, diskusija, obrada tema za koje učenici pokažu posebno interesovanje				
FIZIČKO- GEOGRAFSKE ODLIKE SRBIJE	<p>Ponavljjanje gradiva, povezivanje sa nastavnim sadržajima iz 5,6,i7 razreda, produbljiivljnj e postojećih znanja dodatnim sadržajima vezanim za tematsku oblast, diskusija, obrada tema za koje učenici pokažu posebno interesovanje</p> <p>Psihološka priprema za takmičenje</p>	3	Individualn i i rad u parovima	Dijalog ilustrativno-demonstrativna	Radni listići, geografska karta, udžbenik
DRUŠTVENO-GEOGRAFSKE ODLIKE SRBIJE	<p>Ponavljjanje gradiva, povezivanje sa nastavnim sadržajima iz 5,6,i7 razreda, produbljiivljnj e postojećih znanja dodatnim sadržajima vezanim za tematsku</p>	2	Individualn i i rad u parovima	Dijalog ilustrativno-demonstrativna	Radni listići, geografska karta, udžbenik

	oblast, diskusija, obrada tema za koje učenici pokažu posebno interesovanje			
--	--	--	--	--

Sadržaji programa (nastavne teme)	Standardi		
	Osnovni nivo	Srednji nivo	Napredni nivo
1.GEOGRAFSKI POLOŽAJ, GRANICE I VELIČINA TERITORIJE SRBIJE 2.FIZIČKO- GEOGRAFSKE ODLIKE SRBIJE 3.DRUŠTVENO-GEOGRAFSKE ODLIKE SRBIJE	GE. 1.1.3. prepoznaje i čita geografske i dopunske elemente karte GE 1.4.1. prepoznaje osnovne prirodne i društvene odlike naše države GE 1.3.2.definiše pojam privrede i prepoznaje privredne delatnosti i privredne grane GE 1.4.1.prepoznaje osnovne prirodne i društvene odlike naše države		

Nastavni predmet: FIZIKA

Cilj: Cilj učenja Fizike jeste upoznavanje učenika sa prirodnim pojavama i osnovnim zakonima prirode, sticanje osnove naučne pismenosti, osposobljavanje za uočavanje i raspoznavanje fizičkih pojava i aktivno sticanje znanja o fizičkim fenomenima kroz istraživanje, usvajanje osnova naučnog metoda i usmeravanje prema primeni fizičkih zakona u svakodnevnom životu i radu.

	Nedeljni fond časova	Godišnji fond časova
Redovna nastava	2	72
Dopunska nastava	1	36
Dodatna nastava		

PROGRAM REDOVNE NASTAVE					
Oblast /tema	Broj časova	Sadržaj	Očekivani ishodi	Međupredmetne kompetencije	Korelacija

Sila i kretanje	25	<p>Sila kao uzrok promene brzine tela. Pojam ubrzanja. Uspostavljanje veze između sile, mase tela i ubrzanja. Drugi Njutnov zakon. Dinamičko merenje sile. Međusobno delovanje dv atela – sile akcije i reakcije. Treći Njutnov zakon. Primeri</p> <p>Ravnomerno promenljivo pravolinijsko kretanje. Intenzitet, pravac i smer brzine i ubrzanja. Trenutna i srednja brzina tela. Zavisnost brzine i puta od vremena pri ravnomerno promenljivom pravolinijskom kretanju. Grafičko predstavljanje zavisnosti brzine tela od vremena kod ravnomerno promenljivog pravolinijskog kretanja.</p> <p>Demonstracioni ogledi: Ilustrovanje inercije tela pomoću papira i tega. Kretanje kuglice niz Galilejev žljeb. Kretanje tela pod dejstvom stalne sile. Merenje sile dinamometrom. Ilustrovanje zakona akcije i reakcije</p>	<p>Razlikuje skalarne i vektorske fizičke veličine; Koristi i analizira rezultate merenja različitih fizičkih veličina i prikazuje ih tabelarno i grafički; Analizira zavisnost brzine i pređeno gputa od vremena kod pravolinijskih kretanja sa stalnim ubrzanjem; Primeni Njutnove zakone dinamike na kretanje tela iz okruženja; demonstrira pojave: inercije tela, ubranog kretanja, kretanje tela pod dejstvom stalne sile, sile trenja i sila akcije i reakcije na primerima iz okruženja; samostalno izvede eksperiment iz oblasti kinematike i dinamike, prikupi podatke merenjem, odredi traženu fizičku veličinu i objasni rezultate eksperimenta;</p>	<p>Kompetencija za celoživotno učenje;</p> <p>Komunikacija;</p> <p>Rad s podacima i informacijama;</p> <p>Digitalna kompetencija;</p> <p>Rešavanje problema;</p> <p>Saradnja.</p> <p>Preduzimljivost i orijentacija ka preduzetništvu.</p>	Matematika
-----------------	----	--	--	--	------------

		<p>pomoću dinamometara i kolica, kolica sa oprugom i drugih ogleda (reaktivno kretanje balona i plastične boce).</p> <p>Laboratorijska vežba: Određivanje stalnog ubrzanja pri kretanju kuglice niz žljeb. Provera Drugog Njutnovog zakona pomoću pokretnog tela (kolica) ili pomoću Atvudove mašine.</p>			
<p>Kretanje tela pod dejstvom sile teže. Sile trenja</p>	10	<p>Ubrzanje pri kretanju tela pod dejstvom sile teže. Galilejevo gled. Slobodno padanje tela, bestežinsko stanje. Hitac naviše i hitac naniže. Sile trenja i sile otpora sredine (trenje mirovanja, klizanja i kotrljanja). Uticaj ovih sila na kretanje tela.</p> <p>Demonstracioni ogledi: Slobodno padanje tela različitih oblika i masa (Njutnova cev, slobodan pad vezanih novčića ...). Padanje tela u raznim sredinama. Bestežinsko stanje tela (ogledi sa dinamometrom, s dva tega i papirom između njih, sa plastičnom čašom koja ima otvor na dnu i napunjena je vodom). Trenje na stolu, kosoj podlozi i sl.</p>	<p>Pokaže od čega zavisi sila trenja i na osnovu toga proceni kako može promeniti njeno delovanje; demonstrira pojave: kretanje tela pod dejstvom sile trenja na primerima iz okruženja; samostalno izvede eksperiment iz oblasti kinematike i dinamike, prikupi podatke merenjem, odredi traženu fizičku veličinu i objasni rezultate eksperimenta;</p>	<p>Kompetencija za celoživotno učenje; Komunikacija; Rad s podacima i informacijama; Digitalna kompetencija; Rešavanje problema; Saradnja. Preduzimljivost i orijentacija ka preduzetništvu.</p>	<p>Geografija Matematika</p>

		<p>Merenje sile trenja pomoću dinamometra.</p> <p>Laboratorijska vežbe: Određivanje ubrzanja tela koje slobodno pada. Određivanje koeficijenta trenja klizanja pomoću menzure.</p>			
Ravnoteža tela	13	<p>Delovanje dve sile na telo, pojam rezultujuće sile kroz različite primere slaganja sila. Razlaganje sila. Pojam i vrste ravnoteže tela. Poluga, moment sile. Ravnoteža poluge i njena primena. Sila potiska u tečnosti i gasu. Arhimedov zakon i njegova primena. Plivanje i tonjenje tela.</p> <p>Demonstracioni ogledi: Vrste ravnoteže pomoću lenjira ili štapa. Ravnoteža poluge. Uslovi plivanja tela (tegovi i staklena posuda na vodi, Kartezijanski gnjurac, suvo grožđe u mineralnoj vodi, sveže jaje uvodi i vodenom rastvoru soli, mandarina sa korom i bez kore u vodi, plivanje kocke leda na vodi ...).</p>	<p>Pokaže vrste i uslove ravnoteže čvrstih tela na primeru iz okruženja;</p> <p>Navodi primere prostih mašina koje se koriste u svakodnevnom životu;</p> <p>Prikaže kako sila potiska utiče na ponašanje tela potopljenih u tečnost i navede uslove plivanja tela na vodi.</p>	<p>Kompetencija za celoživotno učenje;</p> <p>Komunikacija;</p> <p>Rad s podacima i informacijama;</p> <p>Digitalna kompetencija;</p> <p>Rešavanje problema;</p> <p>Saradnja.</p>	Matematika

		Laboratorijske vežbe: Određivanje gustine čvrstog tela primenom Arhimedovog zakona.			
Mehanički rad i energija. Snaga	14	<p>Mehanički rad. Rad sile. Rad sile teže i sile trenja. Kvalitativno uvođenje pojma mehaničke energije tela. Kinetička energija tela. Potencijalna energija. Gravitaciona potencijalna energija tela. Veza između promene mehaničke energije tela i izvršenog rada. Zakon o održanju mehaničke energije. Snaga. Koeficijent korisnog dejstva.</p> <p>Demonstracioni ogledi: Ilustrovanje rada utrošenog na savladavanje sile trenja pri klizanju tela po različitim podlogama, uz korišćenje dinamometra. Korišćenje potencijalne energije vode ili energije naduvanog balona za vršenje mehaničkog rada. Primeri mehaničke energije tela. Zakon o održanju mehaničke energije (Galilejev žljeb; matematičko klatno; teg sa oprugom)</p>	<p>Poveže pojmove mehanički rad, energija i snaga i izračuna rad sile teže i rad sile trenja; Razlikuje kinetičku i potencijalnu energiju tela i poveže njihove promene sa izvršenim radom; Demonstrira važenje zakona održanja energije na primerima iz okruženja; Rešava kvalitativne, kvantitativne i grafičke zadatke.</p>	<p>Kompetencija za celoživotno učenje; Komunikacija; Rad s podacima i informacijama; Digitalna kompetencija; Rešavanje problema; Saradnja</p>	<p>Matematika Tehničko i informatičko obrazovanje Biologija</p>

		<p>Laboratorijske vežbe:</p> <p>Određivanje rada sile pod čijim dejstvom se telo kreće po različitim podlogama.</p> <p>Provera zakona održanja mehaničke energije pomoću kolica.</p>			
Toplotne pojave	10	<p>Čestični sastav supstancije: molekuli i njihovo haotično kretanje.</p> <p>Toplotno širenje tela.</p> <p>Pojam i merenje temperature.</p> <p>Unutrašnja energija i temperatura.</p> <p>Količina toplote.</p> <p>Specifični toplotni kapacitet. Toplotna ravnoteža.</p> <p>Agregatna stanja supstancije.</p> <p>Demonstracioni ogledi:</p> <p>Difuzija i Braunovo kretanje.</p> <p>Širenje čvrstih tela, tečnosti i gasova (naduvani balon na staklenoj posudi – flaši i dve posude sa hladnom i toplom vodom, Gravesandov prsten, izduženje žice, kapilara ...).</p> <p>Laboratorijske vežbe:</p> <p>Merenje temperature mešavine tople i hladne vode posle uspostavljanja toplotne ravnoteže.</p>	<p>Razlikuje pojmove temperature i količine toplote i prikaže različite mehanizme prenosa toplote sa jednog tela na drugo;</p> <p>Analizira promene stanja tela (dimenzija, zapremine i agregatnog stanja) prilikom grejanja ili hlađenja;</p> <p>Navede metode dobijanja toplotne energije i ukaže na primere njenog racionalnog korišćenja.</p>	<p>Kompetencija za celoživotno učenje;</p> <p>Komunikacija;</p> <p>Rad s podacima i informacijama;</p> <p>Digitalna kompetencija;</p> <p>Rešavanje problema;</p> <p>Saradnja</p>	<p>Matematika</p> <p>Biologija</p> <p>Hemija</p>

OBRAZOVNI STANDARDI			
Nastavna tema	Osnovni nivo	Srednji nivo	Napredni nivo
Sila i kretanje	FI.1.1.1; FI.1.1.2; FI.1.6.1; FI.1.6.2; FI.1.6.3.	FI.2.1.1; FI.2.1.4; FI.2.6.1; FI.2.6.2; FI.2.6.3.	FI.3.1.3; FI.3.6.1; FI.3.6.3; FI.3.6.4.
Kretanje tela pod dejstvom sile teže. Sile trenja	FI.1.1.1; FI.1.1.2; FI.1.6.1; FI.1.6.2; FI.1.6.3.	FI.2.1.1; FI.2.1.2; FI.2.1.4; FI.2.6.1; FI.2.6.2; FI.2.6.3.	FI.3.1.3; FI.3.6.1; FI.3.6.3; FI.3.6.4.
Ravnoteža tela	FI.1.1.2; FI.1.1.3.	FI.2.1.1; FI.2.1.2; FI.2.1.4; FI.2.6.2; FI.2.6.3.	FI.3.1.1.
Mehanički rad i energija. Snaga	FI.1.1.3; FI.1.6.3.	FI.2.1.5; FI.2.6.1; FI.2.6.2; FI.2.6.3.	FI.3.1.2; FI.3.1.3.
Toplotne pojave	FI.1.2.1; FI.1.2.2.	FI.2.2.1; FI.2.2.2.	FI.3.2.1; FI.3.2.2; FI.3.2.3.

NAČIN DIDAKTIČKO–METODIČKOG OSTVARIVANJA PROGRAMA				
Oblast / tema	Oblici rada	Metode i tehnike	Sredstva	Aktivnosti učenika
Sila i kretanje	-frontalni - individualni -grupni	-demonstrativna -dijaloška -ilustrativna -istraživačka -diferencirana -projektna -heuristička -grafički radovi -ndividualizovana metoda -metoda pisanih radova -interaktivna -tekstualna -učenje putem otkrića	-predmeti iz okruženja -udžbenik -zbirka zadataka -sveska -šestar -lenjir -trougao -edukativni softveri (iinternet-materijal)	određuje položaj - povezuje - upoređuje, razlikuje kretanje - uočava - upoređuje i klasifikuje - zaključuje - proverava tačnost rešenja i objašnjava -aktivano pristupa izlaganju novog gradiva i izradi zadataka na času -praktično primenjuje stečena znanja -aktivno učestvuje u radu -samoprocenjuje napredak
Kretanje tela pod dejstvom sile teže. Sile trenja	-frontalni -individualni -grupni	-demonstrativna -dijaloška -ilustrativna -istraživačka -diferencirana -projektna -heuristička -grafički radovi	-predmeti iz okruženja -udžbenik -zbirka zadataka -sveska -šestar -lenjir -trougao	- povezuje - upoređuje, razlikuje - uočava - upoređuje i klasifikuje - zaključuje - proverava tačnost rešenja i objašnjava

		<ul style="list-style-type: none"> -individualizovana metoda -metoda pisanih radova -interaktivna -tekstualna -učenje putem otkrića 	<ul style="list-style-type: none"> -edukativni softveri (iinternet-materijal) 	<ul style="list-style-type: none"> -aktivano pristupa izlaganju novog gradiva i izradi zadataka na času -praktično primenjuje stečena znanja -aktivno učestvuje u radu -samoprocenjuje napredak
Ravnoteža tela	<ul style="list-style-type: none"> -frontalni -individualni -grupni 	<ul style="list-style-type: none"> -demonstrativna -dijaloška -ilustrativna -istraživačka -diferencirana -projektna -heuristička -grafički radovi -individualizovana metoda -metoda pisanih radova -interaktivna -tekstualna 	<ul style="list-style-type: none"> -predmeti iz okruženja -udžbenik -zbirka zadataka -sveska -tabla -edukativni softveri (iinternet-materijal) 	<ul style="list-style-type: none"> - zna karakteristike električnog polja - povezuje - upoređuje, razlikuje i imenuje izraze - uočava - upoređuje i klasifikuje - zaključuje - proverava tačnost rešenja i objašnjava -aktivano pristupa izlaganju novog gradiva i izradi zadataka na času -praktično primenjuje stečena znanja -aktivno učestvuje u radu -samoprocenjuje napredak
Mehanički rad i energija. Snaga	<ul style="list-style-type: none"> -frontalni -individualni -grupni 	<ul style="list-style-type: none"> -demonstrativna -dijaloška -ilustrativna -istraživačka -diferencirana -projektna -heuristička -grafički radovi -individualizovana metoda -metoda pisanih radova -interaktivna -tekstualna 	<ul style="list-style-type: none"> -predmeti iz okruženja -udžbenik -zbirka zadataka -sveska -šestar -lenjir -trougao -edukativni softveri (iinternet-materijal) 	<ul style="list-style-type: none"> -zna sve o snovne stvari vezane za struju - povezuje - upoređuje, razlikuje - uočava - upoređuje i klasifikuje - zaključuje - proverava tačnost rešenja i objašnjava -aktivano pristupa izlaganju novog gradiva i izradi zadataka na času -praktično primenjuje stečena znanja -aktivno učestvuje u radu

				-samoprocenjuje napredak
Toplotne pojave	-frontalni -individualni -grupni	-demonstrativna -dijaloška -ilustrativna -istraživačka -diferencirana -projektna -heuristička -grafički radovi -individualizovana metoda -metoda pisanih radova -interaktivna -tekstualna -učenje putem otkrića	-predmeti iz okruženja -udžbenik -zbirka zadataka -sveska -šestar -lenjir -trougao -edukativni softveri (iinternet-materijal)	- prepoznaje i zna o magnetnom polju - povezuje - upoređuje, razlikuje i imenuje predmete - uočava - upoređuje i klasifikuje - zaključuje - proverava tačnost rešenja i objašnjava -aktivano pristupa izlaganju novog gradiva i izradi zadataka na času -praktično primenjuje stečena znanja -aktivno učestvuje u radu -samoprocenjuje napredak

PROGRAM DOPUNSKE NASTAVE

Oblast /tema	Broj časova	Sadržaj	Očekivani ishodi	Međupredmetne kompetencije	Korelacija
Sila i kretanje	7	Sila kao uzrok promene brzine tela. Pojam ubrzanja. Uspostavljanje veze između sile, mase tela i ubrzanja. Drugi Njutnov zakon. Dinamičko merenje sile. Međusobno delovanje dv atela – sile akcije i reakcije. Treći Njutnov zakon. Primeri Ravnomerno promenljivo pravolinijsko kretanje. Intenzitet, pravac i smer brzine i ubrzanja. Trenutna i srednja	Razlikuje skalarne i vektorske fizičke veličine; Koristi i analizira rezultate merenja različitih fizičkih veličina i prikazuje ih tabelarno i grafički; Analizira zavisnost brzine i pređeno gputa od vremena kod pravolinijskih kretanja sa stalnim ubrzanjem; Primeni Njutnove zakone dinamike na kretanje tela iz okruženja; demonstrira pojave: inercije	Kompetencija za celoživotno učenje; Komunikacija; Rad s podacima i informacijama; Digitalna kompetencija; Rešavanje problema; Saradnja. Preduzimljivost i orijentacija ka preduzetništvu.	Matematika

		<p>brzina tela. Zavisnost brzine i puta od vremena pri ravnomerno promenljivoj pravolinijskom kretanju. Grafičko predstavljanje zavisnosti brzine tela od vremena kod ravnomerno promenljivog pravolinijskog kretanja.</p> <p>Demonstracioni ogledi: Ilustrovanje inercije tela pomoću papira i tega. Kretanje kuglice niz Galilejev žljeb. Kretanje tela pod dejstvom stalne sile. Merenje sile dinamometrom. Ilustrovanje zakona akcije i reakcije pomoću dinamometara i kolica, kolica sa oprugom i drugih ogleda (reaktivno kretanje balona i plastične boce).</p> <p>Laboratorijska vežba: Određivanje stalnog ubrzanja pri kretanju kuglice niz žljeb. Provera Drugog Njutnovog zakona pomoću pokretnog tela (kolica) ili pomoću Atvudove mašine.</p>	<p>tela, ubrzanog kretanja, kretanje tela pod dejstvom stalne sile, sile trenja i sila akcije i reakcije na primerima iz okruženja; samostalno izvede eksperiment iz oblasti kinematike i dinamike, prikupi podatke merenjem, odredi traženu fizičku veličinu i objasni rezultate eksperimenta;</p>		
Kretanje tela pod dejstvom sile teže.	2	Ubrzanje pri kretanju tela pod dejstvom sile teže. Galilejevo gled. Slobodno padanje tela,	Pokaže od čega zavisi sila trenja i na osnovu toga proceni kako može	Kompetencija za celoživotno učenje;	Geografija Matematika

Sile trenja		<p>bestežinsko stanje. Hitac naviše i hitac naniže. Sile trenja i sile otpora sredine (trenje mirovanja, klizanja i kotrljanja). Uticaj ovih sila na kretanje tela.</p> <p>Demonstracioni ogledi: Slobodno padanje tela različitih oblika i masa (Njutnova cev, slobodan pad vezanih novčića ...). Padanje tela u raznim sredinama. Bestežinsko stanje tela (ogledi sa dinamometrom, s dva tega i papirom između njih, sa plastičnom čašom koja ima otvor na dnu i napunjena je vodom). Trenje na stolu, kosoj podlozi i sl. Merenje sile trenja pomoću dinamometra.</p> <p>Laboratorijska vežbe: Određivanje ubrzanja tela koje slobodno pada. Određivanje koeficijenta trenja klizanja pomoću menzure.</p>	<p>promeniti njeno delovanje; demonstrira pojave: kretanje tela pod dejstvom sile trenja na primerima iz okruženja; samostalno izvede eksperiment iz oblasti kinematike i dinamike, prikupi podatke merenjem, odredi traženu fizičku veličinu i objasni rezultate eksperimenta;</p>	<p>Komunikacija; Rad s podacima i informacijama; Digitalna kompetencija; Rešavanje problema; Saradnja. Preduzimljivost i orijentacija ka preduzetništvu.</p>	
Ravnoteža tela	3	<p>Delovanje dve sile na telo, pojam rezultujuće sile kroz različite primere slaganja sila. Razlaganje sila. Pojam i vrste ravnoteže tela. Poluga,</p>	<p>Pokaže vrste i uslove ravnoteže čvrstih tela na primeru iz okruženja; Navodi primere</p>	<p>Kompetencija za celoživotno učenje; Komunikacija; Rad s podacima i</p>	Matematika

		<p>moment sile. Ravnoteža poluge i njena primena. Sila potiska u tečnosti i gasu. Arhimedov zakon i njegova primena. Plivanje i tonjenje tela.</p> <p>Demonstracioni ogledi: Vrste ravnoteže pomoću lenjira ili štapa. Ravnoteža poluge. Uslovi plivanja tela (tegovi i staklena posuda na vodi, Kartezijanski gnjurac, suvo grožđe u mineralnoj vodi, sveže jaje uvodi i vodenom rastvoru soli, mandarina sa korom i bez kore u vodi, plivanje kocke leda na vodi ...).</p> <p>Laboratorijske vežbe: Određivanje gustine čvrstog tela primenom Arhimedovog zakona.</p>	<p>prostih mašina koje se koriste u svakodnevnom životu;</p> <p>Prikaže kako sila potiska utiče na ponašanje tela potopljenih u tečnost i navede uslove plivanja tela na vodi.</p>	<p>informacijama;</p> <p>Digitalna kompetencija;</p> <p>Rešavanje problema;</p> <p>Saradnja.</p>	
Mehanički rad i energija. Snaga	4	<p>Mehanički rad. Rad sile. Rad sile teže i sile trenja. Kvalitativno uvođenje pojma mehaničke energije tela. Kinetička energija tela. Potencijalna energija. Gravitaciona potencijalna energija tela. Veza između promene mehaničke energije tela i izvršenog rada.</p>	<p>Poveže pojmove mehanički rad, energija i snaga i izračuna rad sile teže i rad sile trenja; Razlikuje kinetičku i potencijalnu energiju tela i poveže njihove promene sa izvršenim radom; Demonstrira važenje zakona</p>	<p>Kompetencija za celoživotno učenje;</p> <p>Komunikacija;</p> <p>Rad s podacima i informacijama;</p> <p>Digitalna kompetencija;</p> <p>Rešavanje problema;</p>	<p>Matematika Tehničko i informatičko obrazovanje Biologija</p>

		<p>Zakon o održanju mehaničke energije. Snaga. Koefficient korisnog dejstva.</p> <p>Demonstracioni ogledi:</p> <p>Ilustrovanje rada utrošenog na savladavanje sile trenja pri klizanju tela po različitim podlogama, uz korišćenje dinamometra.</p> <p>Korišćenje potencijalne energije vode ili energije naduvanog balona za vršenje mehaničkog rada.</p> <p>Primeri mehaničke energije tela.</p> <p>Zakon o održanju mehaničke energije (Galilejev žljeb; matematičko klatno; teg sa oprugom)</p> <p>Laboratorijske vežbe:</p> <p>Određivanje rada sile pod čijim dejstvom se telo kreće po različitim podlogama.</p> <p>Provera zakona održanja mehaničke energije pomoću kolica.</p>	<p>održanja energije na primerima iz okruženja;</p> <p>Rešava kvalitativne, kvantitativne i grafičke zadatke.</p>	<p>Saradnja</p>	
<p>Toplotne pojave</p>	<p>2</p>	<p>Čestični sastav supstancije: molekuli i njihovo haotično kretanje.</p> <p>Toplotno širenje tela.</p> <p>Pojam i merenje temperature.</p> <p>Unutrašnja energija i temperatura.</p>	<p>Razlikuje pojmove temperature i količine toplote i prikaže različite mehanizme prenosa toplote sa jednog tela na drugo;</p> <p>Analizira promene</p>	<p>Kompetencija za celoživotno učenje;</p> <p>Komunikacija;</p> <p>Rad s podacima i informacijama;</p>	<p>Matematika</p> <p>Biologija</p> <p>Hemija</p>

		<p>Količina toplote. Specifični toplotni kapacitet. Toplotna ravnoteža. Agregatna stanja supstancije.</p> <p>Demonstracioni ogledi: Difuzija i Braunovo kretanje. Širenje čvrstih tela, tečnosti i gasova (naduvani balon na staklenoj posudi – flaši i dve posude sa hladnom i toplom vodom, Gravesandov prsten, izduženje žice, kapilara ...).</p> <p>Laboratorijske vežbe: Merenje temperature mešavine tople i hladne vode posle uspostavljanja toplotne ravnoteže.</p>	<p>stanja tela (dimenzija, zapremine i agregatnog stanja) prilikom grejanja ili hlađenja; Navede metode dobijanja toplotne energije i ukaže na primere njenog racionalnog korišćenja.</p>	<p>Digitalna kompetencija; Rešavanje problema; Saradnja</p>	
--	--	---	---	---	--

PROGRAM DODATNE NASTAVE

Oblast /tema	Broj časova	Sadržaj	Očekivani ishodi	Međupredmetne kompetencije	Korelacija
Sila i kretanje	7	<p>Sila kao uzrok promene brzine tela. Pojam ubrzanja. Uspostavljanje veze između sile, mase tela i ubrzanja. Drugi Njutnov zakon. Dinamičko merenje sile. Međusobno delovanje dv atela – sile akcije i reakcije. Treći Njutnov zakon. Primeri Ravnomerno promenljivo</p>	<p>Razlikuje skalarne i vektorske fizičke veličine; Koristi i analizira rezultate merenja različitih fizičkih veličina i prikazuje ih tabelarno i grafički; Analizira zavisnost brzine i pređeno gputa od vremena kod pravolinijskih kretanja sa stalnim ubrzanjem; Primeni Njutnove</p>	<p>Kompetencija za celoživotno učenje; Komunikacija; Rad s podacima i informacijama; Digitalna kompetencija; Rešavanje problema; Saradnja.</p>	Matematika

	<p>pravolinijsko kretanje. Intenzitet, pravac i smer brzine i ubrzanja. Trenutna i srednja brzina tela. Zavisnost brzine i puta od vremena pri ravnomerno promenljivoj pravolinijskom kretanju. Grafičko predstavljanje zavisnosti brzine tela od vremena kod ravnomerno promenljivog pravolinijskog kretanja.</p> <p>Demonstracioni ogledi: Ilustrovanje inercije tela pomoću papira i tega. Kretanje kuglice niz Galilejev žljeb. Kretanje tela pod dejstvom stalne sile. Merenje sile dinamometrom. Ilustrovanje zakona akcije i reakcije pomoću dinamometara i kolica, kolica sa oprugom i drugih ogleda (reaktivno kretanje balona i plastične boce).</p> <p>Laboratorijska vežba: Određivanje stalnog ubrzanja pri kretanju kuglice niz žljeb. Provera Drugog Njutnovog zakona pomoću pokretnog tela (kolica) ili pomoću</p>	<p>zakone dinamike na kretanje tela iz okruženja; demonstrira pojave: inercije tela, ubrzanog kretanja, kretanje tela pod dejstvom stalne sile, sile trenja i sila akcije i reakcije na primerima iz okruženja; samostalno izvede eksperiment izoblasti kinematike i dinamike, prikupi podatke merenjem, odredi traženu fizičku veličinu i objasni rezultate eksperimenta;</p>	<p>Preduzimljivost i orijentacija ka preduzetništvu.</p>	
--	---	--	--	--

		Atvudove mašine.			
Kretanje tela pod dejstvom sile teže. Sile trenja	2	<p>Ubrzanje pri kretanju tela pod dejstvom sile teže. Galilejevo gled. Slobodno padanje tela, bestežinsko stanje. Hitac naviše i hitac naniže.</p> <p>Sile trenja i sile otpora sredine (trenje mirovanja, klizanja i kotrljanja). Uticaj ovih sila na kretanje tela.</p> <p>Demonstracioni ogledi: Slobodno padanje tela različitih oblika i masa (Njutnova cev, slobodan pad vezanih novčića ...).</p> <p>Padanje tela u raznim sredinama.</p> <p>Bestežinsko stanje tela (ogledi sa dinamometrom, s dva tega i papirom između njih, sa plastičnom čašom koja ima otvor na dnu i napunjena je vodom).</p> <p>Trenje na stolu, kosoj podlozi i sl.</p> <p>Merenje sile trenja pomoću dinamometra.</p> <p>Laboratorijska vežbe: Određivanje ubrzanja tela koje slobodno pada.</p> <p>Određivanje koeficijenta trenja klizanja pomoću menzure.</p>	<p>Pokaže od čega zavisi sila trenja i na osnovu toga proceni kako može promeniti njeno delovanje;</p> <p>demonstrira pojave: kretanje tela pod dejstvom sile trenja na primerima iz okruženja;</p> <p>samostalno izvede eksperiment iz oblasti kinematike i dinamike, prikupi podatke merenjem, odredi traženu fizičku veličinu i objasni rezultate eksperimenta;</p>	<p>Kompetencija za celoživotno učenje;</p> <p>Komunikacija;</p> <p>Rad s podacima i informacijama;</p> <p>Digitalna kompetencija;</p> <p>Rešavanje problema;</p> <p>Saradnja.</p> <p>Preduzimljivost i orijentacija ka preduzetništvu.</p>	<p>Geografija</p> <p>Matematika</p>
Ravnoteža tela	3	Delovanje dve sile na telo, pojam rezultujuće	Pokaže vrste i uslove ravnoteže	Kompetencija za celoživotno	Matematika

		<p>sile kroz različite primere slaganja sila. Razlaganje sila. Pojam i vrste ravnoteže tela. Poluga, moment sile. Ravnoteža poluge i njena primena. Sila potiska u tečnosti i gasu. Arhimedov zakon i njegova primena. Plivanje i tonjenje tela.</p> <p>Demonstracioni ogledi:</p> <p>Vrste ravnoteže pomoću lenjira ili štapa.</p> <p>Ravnoteža poluge. Uslovi plivanja tela (tegovi i staklena posuda na vodi, Kartezijanski gnjurac, suvo grožđe u mineralnoj vodi, sveže jaje uvodi i vodenom rastvoru soli, mandarina sa korom i bez kore u vodi, plivanje kocke leda na vodi ...).</p> <p>Laboratorijske vežbe: Određivanje gustine čvrstog tela primenom Arhimedovog zakona.</p>	<p>čvrstih tela na primeru iz okruženja;</p> <p>Navodi primere prostih mašina koje se koriste u svakodnevnom životu;</p> <p>Prikaže kako sila potiska utiče na ponašanje tela potopljenih u tečnost i navede uslove plivanja tela na vodi.</p>	<p>učenje;</p> <p>Komunikacija;</p> <p>Rad s podacima i informacijama;</p> <p>Digitalna kompetencija;</p> <p>Rešavanje problema;</p> <p>Saradnja.</p>	
<p>Mehanički rad i energija. Snaga</p>	4	<p>Mehanički rad. Rad sile. Rad sile teže i sile trenja. Kvalitativno uvođenje pojma mehaničke energije tela. Kinetička energija tela. Potencijalna energija. Gravitaciona</p>	<p>Poveže pojmove mehanički rad, energija i snaga i izračuna rad sile teže i rad sile trenja; Razlikuje kinetičku i potencijalnu energiju tela i</p>	<p>Kompetencija za celoživotno učenje;</p> <p>Komunikacija;</p> <p>Rad s podacima i informacijama;</p> <p>Digitalna</p>	<p>Matematika Tehničko i informatičko obrazovanje Biologija</p>

		<p>potencijalna energija tela. Veza između promene mehaničke energije tela i izvršenog rada. Zakon o održanju mehaničke energije. Snaga. Koeficijent korisnog dejstva.</p> <p>Demonstracioni ogledi: Ilustrovanje rada utrošenog na savladavanje sile trenja pri klizanju tela po različitim podlogama, uz korišćenje dinamometra. Korišćenje potencijalne energije vode ili energije naduvanog balona za vršenje mehaničkog rada. Primeri mehaničke energije tela. Zakon o održanju mehaničke energije (Galilejev žljeb; matematičko klatno; teg sa oprugom)</p> <p>Laboratorijske vežbe: Određivanje rada sile pod čijim dejstvom se telo kreće po različitim podlogama. Provera zakona održanja mehaničke energije pomoću kolica.</p>	<p>poveže njihove promene sa izvršenim radom; Demonstrira važenje zakona održanja energije na primerima iz okruženja; Rešava kvalitativne, kvantitativne i grafičke zadatke.</p>	<p>kompetencija; Rešavanje problema; Saradnja</p>	
Toplotne pojave	2	<p>Čestični sastav supstancije: molekuli i njihovo haotično kretanje.</p>	<p>Razlikuje pojmove temperature i količine toplote i prikaže različite</p>	<p>Kompetencija za celoživotno učenje;</p>	<p>Matematika Biologija Hemija</p>

	<p>Toplotno širenje tela. Pojam i merenje temperature. Unutrašnja energija i temperatura. Količina toplote. Specifični toplotni kapacitet. Toplotna ravnoteža. Agregatna stanja supstancije.</p> <p>Demonstracioni ogledi: Difuzija i Braunovo kretanje. Širenje čvrstih tela, tečnosti i gasova (naduvani balon na staklenoj posudi – flaši i dve posude sa hladnom i toplom vodom, Gravesandov prsten, izduženje žice, kapilara ...).</p> <p>Laboratorijske vežbe: Merenje temperature mešavine tople i hladne vode posle uspostavljanja toplotne ravnoteže.</p>	<p>mehanizme prenosa toplote sa jednog tela na drugo; Analizira promene stanja tela (dimenzija, zapremine i agregatnog stanja) prilikom grejanja ili hlađenja; Navede metode dobijanja toplotne energije i ukaže na primere njenog racionalnog korišćenja.</p>	<p>Komunikacija; Rad s podacima i informacijama; Digitalna kompetencija; Rešavanje problema; Saradnja</p>
--	--	--	---

Nastavni predmet: FIZIKA

Cilj: Cilj učenja Fizike jeste upoznavanje učenika sa prirodnim pojavama i osnovnim zakonima prirode, sticanje osnove naučne pismenosti, osposobljavanje za uočavanje i raspoznavanje fizičkih pojava i aktivno sticanje znanja o fizičkim fenomenima kroz istraživanje, usvajanje osnova naučnog metoda i usmeravanje prema primeni fizičkih zakona u svakodnevnom životu i radu.

	Nedeljni fond časova	Godišnji fond časova
Redovna nastava	2	68
Dopunska nastava	1	
Dodatna nastava	1	30

PROGRAM REDOVNE NASTAVE					
Oblast /tema	Broj časova	Sadržaj	Očekivani ishodi	Međupredmetne kompetencije	Korelacija

<p>Oscilatorno i talasno kretanje</p>	<p>8</p>	<p>Oscilatorno kretanje (oscilovanje tela obešenog o oprugu, oscilovanje kuglice klatna). Pojmovi i veličine kojima se opisuje oscilovanje tela (amplituda, period, frekvencija). Zakon o održanju mehaničke energije pri oscilovanju tela. Mehanički talasi. Osnovni parametri kojima se opisuje talasno kretanje (talasna dužina, frekvencija, brzina). Zvuk. Karakteristike zvuka i zvučna rezonancija.</p> <p>Demonstracioni ogledi: Oscilovanje kuglice klatna i tela obešenog o oprugu (u vazduhu i u tečnosti). Oscilovanje žica i vazdušnih stubova (ksilofon, različite zategnute žice, jednake staklene flaše sa različitim nivoima vode). Odakle dolazi zvuk (gumeno crevo sa dva levka, kanap i dve plastične čaše...).</p> <p>Talasi (talasna mašina ili kada). Demonstracija zvučne rezonancije promenom visine vazdušnog stuba (duža staklena cev sa vodom)</p> <p>Laboratorijska vežba:</p>	<p>povezuje fizičke veličine koje opisuju oscilacije i talase;</p> <p>opisuje karakteristike zvuka, ultrazvuka i infrazvuka i navodi primere primene ultrazvuka;</p> <p>demonstrira i objasni: oscilovanje kuglice klatna i tela obešenog o oprugu, oscilovanje žica i vazdušnih stubova; primenjuje preventivne mere zaštite od buke;</p> <p>rešava kvalitativne, kvantitativne i grafičke zadatke.</p>	<p>Kompetencija za celoživotno učenje;</p> <p>Komunikacija;</p> <p>Rad s podacima i informacijama;</p> <p>Digitalna kompetencija;</p> <p>Rešavanje problema;</p> <p>Saradnja.</p>	<p>Matematika</p>
---------------------------------------	----------	--	--	---	-------------------

		<p>Merenje perioda oscilovanja klatna ili perioda oscilovanja tega na opruzi.</p> <p>Određivanje ubrzanja Zemljine teže pomoću matematičkog klatna.</p>			
Svetlosne pojave	15	<p>Karakteristike svetlosti.</p> <p>Pravolinijsko prostiranje svetlosti (senka i polusenka, pomračenje Sunca i Meseca).</p> <p>Zakon odbijanja svetlosti.</p> <p>Ravna i sferna ogledala i konstrukcija likova predmeta.</p> <p>Brzina svetlosti u različitim sredinama.</p> <p>Indeks prelamanja i zakon prelamanja svetlosti.</p> <p>Totalna refleksija.</p> <p>Prelamanje svetlosti kroz prizmu i sočiva.</p> <p>Određivanje položaja likova kod sočiva.</p> <p>Optički instrumenti. Lupa i mikroskop.</p> <p>Demonstracioni ogledi:</p> <p>Senke.</p> <p>Hartlijeva ploča za ilustrovanje zakona o odbijanju i prelamanju svetlosti.</p> <p>Prelamanje svetlosti (štapić delimično uronjen u čašu s vodom, novčić u čaši sa vodom i ispod nje).</p>	<p>analizira primere odbijanja i prelamanja svetlosti, totalne refleksije (ogledala, sočiva) i koristi lupu i mikroskop;</p> <p>demonstrira i objasni: pojavu senke, funkcionisanje oka i korekciju vida;</p> <p>primenjuje preventivne mere zaštite od prekomernog izlaganja Sunčevom zračenju;</p> <p>rešava kvalitativne, kvantitativne i grafičke zadatke.</p>	<p>Kompetencija za celoživotno učenje;</p> <p>Komunikacija;</p> <p>Rad s podacima i informacijama;</p> <p>Digitalna kompetencija;</p> <p>Rešavanje problema;</p> <p>Saradnja.</p>	<p>Geografija</p> <p>Matematika</p> <p>Biologija</p>

		<p>Prelamanje bele svetlosti pri prolazu kroz prizmu.</p> <p>Prelamanje svetlosti kroz sočivo, oko i korekcija vida (optička klupa, geometrijska optika na magnetnoj tabli, staklena flaša sa vodom kao sočivo).</p> <p>Lupa i mikroskop.</p> <p>Laboratorijska vežbe:</p> <p>Provera zakona odbijanja svetlosti korišćenjem ravnog ogledala.</p> <p>Određivanje žižne daljine sabirnog sočiva.</p>			
Električno polje	10	<p>Naelektrisanje tela.</p> <p>Elementarna količina naelektrisanja.</p> <p>Zakon o održanju količine naelektrisanja.</p> <p>Uzajmno delovanje naelektrisanih tela.</p> <p>Kulonov zakon.</p> <p>Električno polje (linije sila, homogeno i nehomogeno polje).</p> <p>Rad sile električnog polja.</p> <p>Napon. Veza napona i jačine homogenog električnog polja.</p> <p>Električne pojave u atmosferi.</p> <p>Demonstracioni ogledi:</p>	<p>demonstrira uzajamno delovanje naelektrisanih tela i objasni od čega ono zavisi;</p> <p>prikaže i opiše električno polje, izračuna silu kojom polje deluje na naelektrisanje i poveže električni napon i jačinu električnog polja;</p> <p>rešava kvalitativne, kvantitativne i grafičke zadatke.</p>	<p>Kompetencija za celoživotno učenje;</p> <p>Komunikacija;</p> <p>Rad s podacima i informacijama;</p> <p>Digitalna kompetencija;</p> <p>Rešavanje problema;</p> <p>Saradnja.</p>	<p>Matematika</p> <p>Biologija</p>

		<p>Naelektrisanje čvrstih izolatora i provodnika. Elektrofor, električno klatno i elektroskop. Linije sila električnog polja (perjanice, griz u ricinusovom ulju i jakom električnom polju). Faradejev kavez. Antistatičke podloge. Influentna mašina. Mehuri sapunice u električnom polju. Model gromobrana.</p>			
Električna struja	18	<p>Električna struja (jednosmerna, naizmjenična). Uslovi za nastajanje električne struje i izvori struje (EMS). Merenje električne struje i napona. Električna otpornost provodnika. Provodnici i izolatori. Omov zakon za deo strujnog kola. Rad i snaga električne struje. Džul-Lencov zakon. Omov zakon za celo strujno kolo. Vezivanje otpornika. Električna struja u tečnostima i gasovima. Mere zaštite od električne struje (živa bića, objekti i električni uređaji).</p> <p>Demonstracioni</p>	<p>objasni provođenje struje kroz metale, tečnosti i gasove i uporedi otpornosti metalnih provodnika na osnovu njihovih karakteristika; navodi i koristi različite izvore električne struje (EMS) i zna da ih razvrsta radi reciklaže; poznaje osnovne elemente električnog kola i ume da ih poveže, izabere odgovarajući opseg mernog instrumenta i meri jačinu struje i napon, određuje vrednost otpornosti redno i paralelno vezanih otpornika i rezultate prikaže tabelarno i grafički; opisuje efekte koji se ispoljavaju pri proticanju električne struje;</p> <p>prepozna osnovna</p>	<p>Kompetencija za celoživotno učenje; Komunikacija; Rad s podacima i informacijama; Digitalna kompetencija; Rešavanje problema; Saradnja</p>	<p>Matematika Biologija</p>

		<p>ogledi:</p> <p>Demonstracioni ampermetar u strujnom kolu.</p> <p>Regulisanje električne struje u kolu reostatom i potenciometrom.</p> <p>Grafitna mina (olovke) kao potenciometar.</p> <p>Merenje električne otpornosti ommetrom.</p> <p>Zagrevanje provodnika pri proticanju električne struje.</p> <p>Proticanje električne struje u vodenom rastvoru kuhinjske soli.</p> <p>Limun kao baterija.</p> <p>Pražnjenje u Gajslеровим cevima pomoću Teslinog transformatora.</p> <p>Laboratorijske vežbe:</p> <p>Zavisnost električne struje od napona na otporniku (tablični i grafički prikaz zavisnosti).</p> <p>Određivanje električne otpornosti otpornika u kolu pomoću ampermetra i voltmetra.</p> <p>Merenje električne struje i napona u kolu sa serijski i paralelno povezanim otpornicima i određivanje ekvivalentne otpornosti.</p>	<p>svojstva naizmjenične struje, izračuna potrošnju električne energije u domaćinstvu i da se pridržava osnovnih pravila bezbednosti pri korišćenju električnih uređaja u svakodnevnom životu; rešava kvalitativne, kvantitativne i grafičke zadatke.</p>		
Magnetno	6	Magnetno polje	opisuje uzajamno	Kompetencija za	Geografija

polje		<p>stalnih magneta. Magnetno polje Zemlje. Magnetno polje električne struje. Dejstvo magnetnog polja na strujni provodnik. Doprinos Nikole Tesle i Mihajla Pupina razvoju nauke o elektromagnetnim pojavama i njihovoj primeni.</p> <p>Demonstracioni ogledi: Linije sila magnetnog polja potkovičastog magneta i magnetne šipke. Magnetna igla i školski kompas. Erstedov ogled. Elektromagnet. Uzajamno delovanje dva paralelna provodnika kroz koje protiče struja.</p>	<p>delovanje dva paralelna provodnika sa strujom, delovanje magnetnog polja na strujni provodnik i princip rada elektromagneta i elektromotora; objasni princip rada kompasa i prirodu Zemljinog magnetnog polja; koristi kompas i aplikacije za pametne telefona za orijentaciju u prirodi; rešava kvalitativne, kvantitativne i grafičke zadatke.</p>	<p>celoživotno učenje;</p> <p>Komunikacija;</p> <p>Rad s podacima i informacijama;</p> <p>Digitalna kompetencija;</p> <p>Rešavanje problema;</p> <p>Saradnja</p>	<p>Matematika</p> <p>Biologija</p>
Elementi atomske i nuklearne fizike	8	<p>Struktura atoma (jezgro, elektronski omotač). Nuklearne sile. Prirodna radioaktivnost. Radioaktivno zračenje (alfa, beta i gama zraci) i njihovo dejstvo na biljni i životinjski svet. Zaštita od radioaktivnog zračenja. Veštačka radioaktivnost. Fisija i fuzija. Primena nuklearne</p>	<p>objasni strukturu atomskog jezgra i nuklearne sile;</p> <p>opiše radioaktivnost, vrste zračenja, radioaktivne izotope, poznaje njihovo dejstvo, primenu i mere zaštite;</p> <p>razlikuje fisiju i fuziju i navodi mogućnosti njihove primene.</p>	<p>Kompetencija za celoživotno učenje;</p> <p>Komunikacija;</p> <p>Rad s podacima i informacijama;</p> <p>Digitalna kompetencija;</p> <p>Rešavanje problema;</p> <p>Saradnja</p>	<p>Biologija</p> <p>Matematika</p> <p>Hemija</p>

		energije i radioaktivnog zračenja. Demonstracioni ogled: Detekcija prisustva radioaktivnog zračenja. (školski GajgerMilerov brojač)			
Fizika i savremeni svet	3	Značaj fizike za razvoj drugih prirodnih nauka. Doprinos fizike razvoju savremene medicine (ultrazvuk, EKG, skener, magnetna rezonancija, Gama nož...). Fizika i savremene tehnologije (internet, mobilna telefonija, daljinsko upravljanje, nanofizika....)		Kompetencija za celoživotno učenje; Komunikacija; Rad s podacima i informacijama; Digitalna kompetencija; Rešavanje problema; Saradnja	Geografija Biologija

OBRAZOVNI STANDARDI

Nastavna tema	Osnovni nivo	Srednji nivo	Napredni nivo
Oscilatorno i talasno kretanje	FI.1.2.1., FI.1.2.2., FI.1.7.1., FI.1.7.2.	FI.2.1.4., FI.2.2.1., FI.2.2.2., FI.2.2.3., FI.2.6.1., FI.2.6.2., FI.2.6.3., FI.2.7.1., FI.2.7.2., FI.2.7.3.	FI.3.2.1., FI.3.2.2., FI.3.2.3., FI.3.2.4., FI.3.7.1., FI.3.7.2.
Svetlosne pojave	FI.1.7.1., FI.1.7.2.	FI.2.6.1., FI.2.7.1., FI.2.7.2., FI.2.7.3.	FI.3.2.4., FI.3.2.5., FI.3.2.6., FI.3.7.2.
Električno polje	FI.1.4.1., FI.1.7.2., FI.1.7.1.	FI.2.6.1., FI.2.6.2., FI.2.6.3., FI.2.7.1., FI.2.7.2., FI.2.7.3.	FI.3.7.1., FI.3.7.2.
Električna struja	FI.1.3.1., FI.1.3.2., FI.1.7.1., FI.1.7.2.	FI.2.3.1., FI.2.3.2., FI.2.3.3., FI.2.3.4., FI.2.3.5., FI.2.3.6., FI.2.6.3., FI.2.7.1., FI.2.7.2., FI.2.7.3.	FI.3.3.1., FI.3.4.2., FI.3.7.1., FI.3.7.2.
Magnetno polje	FI.1.1.2., FI.1.4.3., FI.1.3.2.	FI.2.4.1., FI.2.4.3., FI.2.6.1.	-

Elementi atomske i nuklearne fizike	-	-	-
Fizika i savremeni svet	-	-	-

NAPOMENA: Obrazovni standardi koji se ostvaruju tokom izučavanja Fizike u osnovnom obrazovanju su: FI.1.7.1, FI.1.7.2, FI.2.6.1, FI.2.6.2, FI.2.6.3, FI.2.7.1, FI.2.7.2, FI.2.7.3, FI.3.7.1, FI.3.7.2. Ovi standardi su iz oblasti eksperiment i matematičke osnove fizike i nalaze se u svakoj nastavnoj temi jer nisu vezani za specifične sadržaje nego na kompetencije koje se razvijaju stalno

PROGRAM DOPUNSKE NASTAVE					
Oblast /tema	Broj časova	Sadržaj	Očekivani ishodi	Međupredmetne kompetencije	Korelacija
Oscilatorno i talasno kretanje	2	<p>Oscilatorno kretanje (oscilovanje tela obešenog o oprugu, oscilovanje kuglice klatna).</p> <p>Pojmovi i veličine kojima se opisuje oscilovanje tela (amplituda, period, frekvencija).</p> <p>Zakon o održanju mehaničke energije pri oscilovanju tela.</p> <p>Mehanički talasi.</p> <p>Osnovni parametri kojima se opisuje talasno kretanje (talasna dužina, frekvencija, brzina).</p> <p>Zvuk. Karakteristike zvuka i zvučna rezonancija.</p> <p>Demonstracioni ogledi:</p> <p>Oscilovanje kuglice klatna i tela obešenog o oprugu (u vazduhu i u tečnosti).</p> <p>Oscilovanje žica i vazdušnih stubova (ksilofon, različite zategnute žice, jednake staklene flaše sa različitim nivoima vode).</p>	<p>povezuje fizičke veličine koje opisuju oscilacije i talase;</p> <p>opisuje karakteristike zvuka, ultrazvuka i infrazvuka i navodi primere primene ultrazvuka;</p> <p>demonstrira i objasniti: oscilovanje kuglice klatna i tela obešenog o oprugu, oscilovanje žica i vazdušnih stubova;</p> <p>primenjuje preventivne mere zaštite od buke;</p> <p>rešava kvalitativne, kvantitativne i grafičke zadatke.</p>	<p>Kompetencija za celoživotno učenje;</p> <p>Komunikacija;</p> <p>Rad s podacima i informacijama;</p> <p>Digitalna kompetencija;</p> <p>Rešavanje problema;</p> <p>Saradnja.</p>	Matematika

Svetlosne pojave	4	<p>Odakle dolazi zvuk (gumeno crevo sa dva levka, kanap i dve plastične čaše...).</p> <p>Talasi (talasna mašina ili kada).</p> <p>Demonstracija zvučne rezonancije promenom visine vazdušnog stuba (duža staklena cev sa vodom)</p> <p>Laboratorijska vežba: Merenje perioda oscilovanja klatna ili perioda oscilovanja tega na opruzi.</p> <p>Određivanje ubrzanja Zemljine teže pomoću matematičkog klatna.</p> <p>Karakteristike svetlosti.</p> <p>Pravolinijsko prostiranje svetlosti (senka i polusenka, pomračenje Sunca i Meseca).</p> <p>Zakon odbijanja svetlosti.</p> <p>Ravna i sferna ogledala i konstrukcija likova predmeta.</p> <p>Brzina svetlosti u različitim sredinama.</p> <p>Indeks prelamanja i zakon prelamanja svetlosti.</p> <p>Totalna refleksija.</p> <p>Prelamanje svetlosti kroz prizmu i sočiva.</p> <p>Određivanje položaja likova kod sočiva.</p> <p>Optički instrumenti.</p> <p>Lupa i mikroskop.</p> <p>Demonstracioni ogleđi:</p>	<p>analizira primere odbijanja i prelamanja svetlosti, totalne refleksije (ogledala, sočiva) i koristi lupu i mikroskop;</p> <p>demonstrira i objasni: pojavu senke, funkcionisanje oka i korekciju vida;</p> <p>primenjuje preventivne mere zaštite od prekomernog izlaganja Sunčevom zračenju;</p> <p>rešava kvalitativne, kvantitativne i grafičke zadatke.</p>	<p>Kompetencija za celoživotno učenje;</p> <p>Komunikacija;</p> <p>Rad s podacima i informacijama;</p> <p>Digitalna kompetencija;</p> <p>Rešavanje problema;</p> <p>Saradnja.</p>	<p>Geografija</p> <p>Matematika</p> <p>Biologija</p>
------------------	---	--	--	---	--

Senke.
 Hartljeva ploča za
 ilustriranje zakona o
 odbijanju i prelamanju
 svetlosti.
 Prelamanje svetlosti
 (štapić delimično
 uronjen u čašu s
 vodom, novčić u čaši
 sa vodom i ispod nje).
 Prelamanje bele
 svetlosti pri prolazu
 kroz prizmu.
 Prelamanje svetlosti
 kroz sočivo, oko i
 korekcija vida (optička
 klupa, geometrijska
 optika na magnetnoj
 tabli, staklena flaša sa
 vodom kao sočivo).
 Lupa i mikroskop.

Laboratorijska
 vežbe:
 Provera zakona
 odbijanja svetlosti
 korišćenjem ravnog
 ogledala.
 Određivanje žižne
 daljine sabirnog
 sočiva.

Električno polje	2	Naelektrisanje tela.	demonstrira uzajamno delovanje naelektrisanih tela i objasni od čega ono zavisi;	Kompetencija za celoživotno učenje; Komunikacija;	Matematika Biologija
		Elementarna količina naelektrisanja. Zakon o održanju količine naelektrisanja. Uzajmno delovanje naelektrisanih tela. Kulonov zakon. Električno polje (linije sila, homogeno i nehomogeno polje). Rad sile električnog polja. Napon. Veza napona i	prikaže i opiše električno polje, izračuna silu kojom polje deluje na naelektrisanje i poveže električni napon i jačinu električnog polja; rešava kvalitativne, kvantitativne i	Rad s podacima i informacijama; Digitalna kompetencija; Rešavanje problema; Saradnja.	

		<p>jačine homogenog električnog polja. Električne pojave u atmosferi.</p> <p>Demonstracioni ogledi:</p> <p>Naelektrisanje čvrstih izolatora i provodnika.</p> <p>Elektrofor, električno klatno i elektroskop.</p> <p>Linije sila električnog polja (perjanice, griz u ricinusovom ulju i jakom električnom polju).</p> <p>Faradejev kavez.</p> <p>Antistatičke podloge.</p> <p>Influentna mašina.</p> <p>Mehuri sapunice u električnom polju.</p> <p>Model gromobrana.</p> <p>Električna struja (jednosmerna, naizmjenična).</p> <p>Uslovi za nastajanje električne struje i izvori struje (EMS).</p> <p>Merenje električne struje i napona.</p> <p>Električna otpornost provodnika.</p> <p>Provodnici i izolatori.</p> <p>Omov zakon za deo strujnog kola.</p> <p>Rad i snaga električne struje.</p> <p>Džul-Lencov zakon.</p> <p>Omov zakon za celo strujno kolo.</p> <p>Vezivanje otpornika.</p> <p>Električna struja u tečnostima i gasovima.</p> <p>Mere zaštite od električne struje (živa bića, objekti i</p>	<p>grafičke zadatke.</p> <p>objasni provođenje struje kroz metale, tečnosti i gasove i uporedi otpornosti metalnih provodnika na osnovu njihovih karakteristika; navodi i koristi različite izvore električne struje (EMS) i zna da ih razvrsta radi reciklaže; poznaje osnovne elemente električnog kola i ume da ih poveže, izabere odgovarajući opseg mernog instrumenta i meri jačinu struje i napon, određuje vrednost otpornosti redno i paralelno vezanih otpornika i rezultate prikaže tabelarno i grafički;</p>	<p>Kompetencija za celoživotno učenje;</p> <p>Komunikacija;</p> <p>Rad s podacima i informacijama;</p> <p>Digitalna kompetencija;</p> <p>Rešavanje problema;</p> <p>Saradnja</p>	<p>Matematika</p> <p>Biologija</p>
Električna struja	6				

električni uređaji). opisuje efekte koji se ispoljavaju pri proticanju električne struje;

Demonstracioni ogledi: prepozna osnovna svojstva naizmjenične struje, izračuna potrošnju električne energije u i potenciometrom. domaćinstvu i da se pridržava osnovnih pravila bezbednosti pri korišćenju električnih uređaja u svakodnevnom životu;

Demonstracioni ampermetar u strujnom kolu. rešava kvalitativne, kvantitativne i grafičke zadatke.

Regulisanje električne struje u kolu reostatom i potenciometrom. domaćinstvu i da se pridržava osnovnih pravila bezbednosti pri korišćenju električnih uređaja u svakodnevnom životu;

Grafitna mina (olovke) kao potenciometar. rešava kvalitativne, kvantitativne i grafičke zadatke.

Merenje električne otpornosti ommetrom. rešava kvalitativne, kvantitativne i grafičke zadatke.

Zagrevanje provodnika pri proticanju električne struje. rešava kvalitativne, kvantitativne i grafičke zadatke.

Proticanje električne struje u vodenom rastvoru kuhinjske soli.

Limun kao baterija.

Pražnjenje u Gajslorovim cevima pomoću Teslinog transformatora.

Laboratorijske vežbe:

Zavisnost električne struje od napona na otporniku (tablični i grafički prikaz zavisnosti).

Određivanje električne otpornosti otpornika u kolu pomoću ampermetra i voltmetra.

Merenje električne struje i napona u kolu sa serijski i paralelno povezanim otpornicima i određivanje ekvivalentne otpornosti.

Magnetno polje

2

Magnetno polje stalnih magneta.

opisuje uzajamno delovanje dva

Kompetencija za celoživotno

Geografija Matematika

<p>Magnetno polje Zemlje. Magnetno polje električne struje. Dejstvo magnetnog polja na strujni provodnik. Doprinos Nikole Tesle i Mihajla Pupina razvoju nauke o elektromagnetnim pojavama i njihovoj primeni.</p> <p>Demonstracioni ogledi: Linije sila magnetnog polja potkovičastog magneta i magnetne šipke. Magnetna igla i školski kompas. Erstedov ogled. Elektromagnet. Uzajamno delovanje dva paralelna provodnika kroz koje protiče struja.</p>	<p>paralelna provodnika sa strujom, delovanje magnetnog polja na strujni provodnik i princip rada elektromagneta i elektromotora; objasni princip rada kompasa i prirodu Zemljinog magnetnog polja; koristi kompas i aplikacije za pametne telefona za orijentaciju u prirodi; rešava kvalitativne, kvantitativne i grafičke zadatke.</p>	<p>učenje; Komunikacija; Rad s podacima i informacijama; Digitalna kompetencija; Rešavanje problema; Saradnja</p>	<p>Biologija</p>
---	---	---	------------------

NAČIN DIDAKTIČKO–METODIČKOG OSTVARIVANJA PROGRAMA

Oblast / tema	Oblici rada	Metode i tehnike	Sredstva	Aktivnosti učenika
Oscilatorno i talasno kretanje	-frontalni - individualni - grupni	-demonstrativna -dijaloška -ilustrativna -istraživačka -diferencirana -projektna -heuristička -grafički radovi -individualizovana metoda -metoda pisanih radova -interaktivna -tekstualna -učenje putem otkrića	-predmeti iz okruženja -udžbenik -zbirka zadataka -sveska -šestar -lenjir -trougao -edukativni softveri (internet-materijal)	određuje položaj - povezuje - upoređuje, razlikuje kretanje - uočava - upoređuje i klasifikuje - zaključuje - proverava tačnost rešenja i objašnjava -aktivano pristupa izlaganju novog gradiva i izradi zadataka na času -praktično primenjuje stečena znanja -aktivno učestvuje u radu -samoprocenjuje

				napredak
Svetlosne pojave	-frontalni -individualni - grupni	-demonstrativna -dijaloška -ilustrativna -istraživačka -diferencirana -projektna -heuristička -grafički radovi -ndividualizovana metoda -metoda pisanih radova -interaktivna -tekstualna -učenje putem otkrića	-predmeti iz okruženja -udžbenik -zbirka zadataka -sveska -šestar -lenjir -trougao -edukativni softveri (iinternet-materijal)	- povezuje - upoređuje, razlikuje - uočava - upoređuje i klasifikuje - zaključuje - proverava tačnost rešenja i objašnjava -aktivano pristupa izlaganju novog gradiva i izradi zadataka na času -praktično primenjuje stečena znanja -aktivno učestvuje u radu -samoprocenjuje napredak
Električno polje	-frontalni -individualni - grupni	-demonstrativna -dijaloška -ilustrativna -istraživačka -diferencirana -projektna -heuristička -grafički radovi -ndividualizovana metoda -metoda pisanih radova -interaktivna -tekstualna	-predmeti iz okruženja -udžbenik -zbirka zadataka -sveska -tabla -edukativni softveri (iinternet-materijal)	- zna karakteristike električnog polja - povezuje - upoređuje, razlikuje i imenuje izraze - uočava - upoređuje i klasifikuje - zaključuje - proverava tačnost rešenja i objašnjava -aktivano pristupa izlaganju novog gradiva i izradi zadataka na času -praktično primenjuje stečena znanja -aktivno učestvuje u radu -samoprocenjuje napredak
Električna struja	-frontalni -individualni -grupni	-demonstrativna -dijaloška -ilustrativna -istraživačka -diferencirana -projektna -heuristička -grafički radovi -ndividualizovana	-predmeti iz okruženja -udžbenik -zbirka zadataka -sveska -šestar -lenjir -trougao -edukativni softveri	-zna sve o snovne stvari vezane za struju - povezuje - upoređuje, razlikuje - uočava - upoređuje i klasifikuje - zaključuje - proverava tačnost

		<p>metoda</p> <ul style="list-style-type: none"> -metoda pisanih radova -interaktivna -tekstualna 	(iinternet-materijal)	<p>rešenja i objašnjava</p> <ul style="list-style-type: none"> -aktivano pristupa izlaganju novog gradiva i izradi zadataka na času -praktično primenjuje stečena znanja -aktivno učestvuje u radu -samoprocenjuje napredak
Magnetno polje	-frontalni -individualni -grupni	<ul style="list-style-type: none"> -demonstrativna -dijaloška -ilustrativna -istraživačka -diferencirana -projektna -heuristička -grafički radovi -ndividualizovana metoda -metoda pisanih radova -interaktivna -tekstualna -učenje putem otkrića 	<ul style="list-style-type: none"> -predmeti iz okruženja -udžbenik -zbirka zadataka -sveska -šestar -lenjir -trougao -edukativni softveri (iinternet-materijal) 	<ul style="list-style-type: none"> - prepoznaje i zna o magnetnom polju - povezuje - upoređuje, razlikuje i imenuje predmete - uočava - upoređuje i klasifikuje - zaključuje - proverava tačnost rešenja i objašnjava -aktivano pristupa izlaganju novog gradiva i izradi zadataka na času -praktično primenjuje stečena znanja -aktivno učestvuje u radu -samoprocenjuje napredak
Elementi atomske i nuklearne fizike	-frontalni -individualni - -grupni	<ul style="list-style-type: none"> -demonstrativna -dijaloška -ilustrativna -istraživačka -diferencirana -projektna -heuristička -grafički radovi -ndividualizovana metoda -metoda pisanih radova -interaktivna -tekstualna -učenje putem otkrića 	<ul style="list-style-type: none"> -predmeti iz okruženja -udžbenik -zbirka zadataka -sveska -šestar -lenjir -trougao -edukativni softveri (iinternet-materijal) 	<ul style="list-style-type: none"> -poznaje elemente atomske i nuklearne fizike - povezuje - upoređuje, razlikuje i imenuje izraze - uočava - upoređuje i klasifikuje - zaključuje - proverava tačnost rešenja i objašnjava -aktivano pristupa izlaganju novog gradiva i izradi zadataka na času -praktično primenjuje

				stečena znanja -aktivno učestvuje u radu -samoprocenjuje napredak
Fizika i savremeni svet	-frontalni - individualni - grupni	demonstrativna -dijaloška -ilustrativna -istraživačka -diferencirana -heuristička -grafički radovi -individualizovana metoda -metoda pisanih radova -interaktivna -tekstualna	-predmeti iz okruženja -udžbenik -zbirka zadataka -sveska -tabla -edukativni softveri (iinternet-materijal)	- povezuje - upoređuje, razlikuje i imenuje različite metode rešavanja sistema - uočava - upoređuje i klasifikuje - zaključuje - proverava tačnost rešenja i objašnjava -aktivno pristupa izlaganju novog gradiva i izradi zadataka na času -praktično primenjuje stečena znanja -aktivno učestvuje u radu -samoprocenjuje napredak

9. MATEMATIKA

Dopunska nastava za 5. Razred

Ciljevi i zadaci dopuskog rada: Dodatno objašnjavanje, ponavljanje i utvrđivanje gradiva iz tekuće školske godine. Zavisno od potreba učenika moguće i povećanje broja časova posvećenih nekoj od tema.

Sadržaji programa (nastavne teme)	Ciljevi i zadaci sadržaja programa	Broj časova	Način realizacije			Aktivnosti učenika
			Oblici rada	Metode i tehnike	Sredstva	
PRIRODNI BROJEVI I DELJIVOST	dodatno objašnjavanje, ponavljanje i vežbanje kroz primere	1	Individualni i grupni	Dijalog demonstrativna	Radni listići, udžbenik	Rad po grupama, individualni i rad
OSNOVNI POJMOVI GEOMETRIJE	dodatno objašnjavanje, ponavljanje i	1	Individualni i grupni	Dijalog demonstrativna	Radni listići, udžbenik	Rad po grupama, individualni

	vežbanje kroz primere					i rad
UGAO	dodatno objašnjavanje, ponavljanje i vežbanje kroz primere	1	Individualni i grupni	Dijalog demonstrativna	Radni listići, udžbenik	Rad po grupama, individualni i rad
RAZLOMCI	dodatno objašnjavanje, ponavljanje i vežbanje kroz primere	2	Individualni i grupni	Dijalog demonstrativna	Radni listići	Rad po grupama, individualni i rad
RAZLOMCI	dodatno objašnjavanje, ponavljanje i vežbanje kroz primere	1	Individualni i grupni	Dijalog demonstrativna	Radni listići, udžbenik	Rad po grupama, individualni i rad
OSNA SIMetriJA	dodatno objašnjavanje, ponavljanje i vežbanje kroz primere	1	Individualni i grupni	Dijalog demonstrativna	Radni listići, udžbenik	Rad po grupama, individualni i rad

Sadržaji programa (nastavne teme)	Standardi		
	Osnovni nivo	Srednji nivo	Napredni nivo
1. PRIRODNI BROJEVI I DELjIVOST	MA.1.1.0. osposobiti učenika da zna šta je deljenik, delilac, količnik i ostatak MA.1.1.0. osposobiti učenika da razlikuju pojmove sadržaoa i činioca MA.1.1.5. osposobiti učenike da mogu deliti jednocifrenim brojem sa i bez ostatka MA.1.1.0. osposobiti učenike da zna kriterijume deljivosti brojevima 2, 3, 5, 9 i dekadnim jedinicama MA.1.1.0. osposobiti učenike da znaju koji je broj prost i da zna neke proste brojeve MA.1.1.0. osposobiti učenike da znaju šta su delioci nekog broj i da zna odrediti delioce Nekog manjeg broja MA.1.1.0. osposobiti učenike da znaju šta su zajednički delioci dva broj i da ih zna odrediti		

<p>2. OSNOVNI POJMOVI GEOMETRIJE</p>	<p>MA.1.1.0. osposobiti učenike da znaju šta je najveći zajednički delilac dva broj i da ga zna odrediti</p> <p>MA.1.3.1. osposobiti učenika da vlada pojmovima:duž, poluprava, prava, ravan i ugao (uočava njihove modele u realnim situacijama i ume da ih nacрта koristeći pribor; da razlikuje paralelne i normalne prave)</p> <p>MA.1.3.2. osposobiti učenika da vlada pojmovima:duž, nadevezane duži, mnogougona linija, mnogougao, trougao i četvorougao</p> <p>MA.1.3.2. osposobiti učenika da vlada pojmovima oblast, unutrašnja i spoljašnja oblast</p> <p>MA.1.4.1. osposobiti učenika da koristi odgovarajuće jedinice za merenje dužine</p> <p>MA.1.4.2. osposobiti učenika da pretvora veće jedinice dužine u manje</p> <p>MA.1.3.3. osposobiti učenika da vlada pojmovima:kružnica i krug i uočava njihove modele u realnim situacijama i ume da ih nacрта koristeći pribor;</p> <p>MA.1.3.3. osposobiti učenika da vlada osnovnim elementima kruga, pojmovima poluprečnik, prečnik i tetiva, tangenta i sečica:</p>		
<p>3. UGAO</p>	<p>MA.1.3.1. osposobiti učenika da vlada pojmovima:duž, poluprava, prava, ravan i ugao (uočava njihove modele u realnim situacijama i ume da ih nacрта koristeći pribor; da razlikuje paralelne i normalne prave)</p> <p>MA.1.3.2. osposobiti učenika da vlada pojmovima:duž, nadevezane duži, mnogougona linija, mnogougao, trougao i četvorougao</p> <p>MA.1.3.2. osposobiti učenika da vlada pojmovima oblast, unutrašnja i spoljašnja oblast</p> <p>MA.1.4.1. osposobiti učenika da koristi odgovarajuće jedinice za merenje dužine</p> <p>MA.1.4.2. osposobiti učenika da pretvora veće jedinice dužine u manje</p> <p>MA.1.3.3. osposobiti učenika da vlada pojmovima:kružnica i krug i uočava njihove modele u realnim situacijama i ume da ih nacрта koristeći pribor;</p> <p>MA.1.3.3. osposobiti učenika da vlada osnovnim elementima kruga, pojmovima poluprečnik, prečnik i tetiva, tangenta i sečica:</p>		

4. RAZLOMCI	<p>MA.1.1.1. osposobiti učenika da pročita i zapiše različite vrste razlomaka i decimalnih brojeva</p> <p>MA.1.1.1. osposobiti učenika da određuje jednake razlomke proširivanjem i skraćivanjem</p> <p>MA.1.1.2. osposobiti učenika prevede decimalni zapis broja u razlomak i obrnuto</p> <p>MA.1.1.3. osposobiti učenika da uporedi po veličini brojeve istog zapisa, pomažući se slikom kad je to potrebno</p> <p>MA.1.1.4. osposobiti učenika da izvrši jednu računsku operaciju (sabiranje ili oduzimanje) sa brojevima istog zapisa i istog imenioca</p> <p>MA.1.2.2. osposobiti učenika da reši linearne jednačine u kojima se nepoznata pojavljuje samo u jednom članu i to sa razlomcima sa istim imeniocem</p> <p>MA.1.2.2. osposobiti učenika da reši linearne jednačine u kojima se nepoznata pojavljuje samo u jednom članu a poznate su decimalni brojevi</p>		
5. OSNA SIMETRIJA	<p>MA.1.3.1. osposobiti učenika da vlada pojmovima: duž i ugao</p> <p>MA.1.3.1. osposobiti učenika da razlikuje paralelne i normalne prave</p> <p>MA.1.3.2. osposobiti učenika da vlada pojmovima simetrala duži i simetrala ugla</p>		

Dodatna nastava za 5. Razred

Ciljevi i zadaci dodatnog rada: Dopunjavanje, ponavljanje i utvrđivanje gradiva iz tekuće školske godine kao priprema za takmičenje. Zavisno od interesovanja učenika moguće i povećanje broja časova posvećenih nekoj od tema

Sadržaji programa (nastavne teme)	Ciljevi i zadaci sadržaja programa	Broj časova	Način realizacije			Aktivnosti učenika
			Oblici rada	Metode i tehnike	Sredstva	
PRIRODNI BROJEVI I DELJIVOST	razvijanje sposobnosti darovitih	1	Individualni i grupni	Dijalog demonstrativna	Radni listići	Rad po grupama, debata,

	učenika i onih koji iskazuju posebno interesovanje za matematiku , pripremanje učenika za takmičenja					demonstracija postignuća i rešavanja problema
OSNOVNI POJMOVI GEOMETRIJE	razvijanje sposobnosti darovitih učenika i onih koji iskazuju posebno interesovanje za matematiku, pripremanje učenika za takmičenja	1	Individualni i grupni	Dijalog demonstrativna	Radni listići	Rad po grupama, debata, demonstracija postignuća i rešavanja problema
UGAO	razvijanje sposobnosti darovitih učenika i onih koji iskazuju posebno interesovanje za matematiku, pripremanje učenika za takmičenja	1	Individualni i grupni	Dijalog demonstrativna	Radni listići	Rad po grupama, debata, demonstracija postignuća i rešavanja problema
RAZLOMCI	razvijanje sposobnosti darovitih učenika i onih koji iskazuju posebno interesovanje za istorijsku nauku, pripremanje učenika za takmičenja	1	Individualni i grupni	Dijalog demonstrativna	Radni listići	Rad po grupama, debata, demonstracija postignuća i rešavanja problema
OSNA SIMetriJA	razvijanje sposobnosti darovitih učenika i onih koji iskazuju posebno	1	Individualni i grupni	Dijalog demonstrativna	Radni listići	Rad po grupama, debata, demonstracija postignuća i rešavanja

	interesovanje za matematiku, pripremanje učenika za takmičenja					problema, iz
--	--	--	--	--	--	--------------

Sadržaji programa (nastavne teme)	Standardi		
	Osnovni nivo	Srednji nivo	Napredni nivo
1. PRIRODNI BROJEVI I DELJIVOST	MA.1.1.0. osposobiti učenike da zna kriterijume deljivosti brojevima 2, 3, 5, 9 i dekadnim Jedinicama	MA.2.1.3. osposobiti učenike da znaju koristiti osnovne kriterijume deljivosti brojevima 2, 3, 5, 9 i dekadnim jedinicama	MA.3.1.2. osposobiti učenika da operiše sa pojmom deljivosti u problemskim situacijama
2. OSNOVNI POJMOVI GEOMETRIJE	MA.1.3.3. osposobiti učenika da vlada osnovnim elementima kruga, pojmovima poluprečnik, prečnik i tetiva, tangenta i sečica:	MA.2.3.0. osposobiti učenika da na osnovu centralnog rastojanja može odrediti odnos tačke i kružnice, prave i kružnice , i odnos dve kružnice	MA.3.4.1. osposobiti učenika da pretvara veliĉine koje se odnose na dužinu duži i računa sa njima
3. UGAO		MA.2.4.1. osposobiti učenika da poredi veliĉine koje su izražene razliĉitim mernim jedinicama za dužinu	MA.3.3.0. osposobiti učenika da na osnovu centralnog rastojanja može nacrtati taĉku, pravu i kružnicu u odnosu na datu kružnicu
4. RAZLOMCI	MA.1.4.1. osposobiti učenika da koristi odgovarajuće jedinice za merenje dužine	MA.2.2.5. osposobiti učenika da koristi jednaĉine u jednostavnijim tekstualnim zadacima.	MA.3.1.1. osposobiti učenika da izračuna vrednost složenijeg izraza sa obe računске operacije (sabiranje ili oduzimanje, množenje i deljenje) sa brojevima decimalnog zapisa ili razlomcima razliĉitog imenioca uključujući i oslobađanje od zagrada
OSNA SIMETRIJA	MA.1.1.3. osposobiti učenika da uporedi po veliĉini brojeve istog zapisa, pomažući se slikom kad je to potrebno	MA.2.4.1. osposobiti učenika da izražava jedinice za dužinu raznim decimalnim brojevima i da zna sabirati i oduzimate na taj naĉin izražene dužine.	MA.3.1.3. osposobiti učenike da koristi brojevine izraze sa razlomcima i
	MA.1.1.4. osposobiti učenika da izvrši jednu računsku operaciju		

	(sabiranje ili oduzimanje) sa brojevima istog zapisa i istog imenioca MA.1.2.2. osposobiti učenika da reši linearne jednačine u kojima se nepoznata pojavljuje samo u jednom članu i to sa razlomcima sa istim imeniocem MA.1.3.2. osposobiti učenika da vlada pojmovima simetrala duži i simetrala ugla	MA.2.3.6. osposobiti učenika da može da uoči osnosimetrične figure i da odredi njihovu osu simetrije	decimalnim brojevima koristeći sabiranje i oduzimanje, množenje i deljenje u realnim situacijama MA.3.2.5. Osposobiti učenike da koriste svojstva simetrale duži i simetrale ugla u različitim geometrijskim konstrukcijama
--	--	--	--

Nastavni predmet: Matematika

Cilj: Cilj učenja Matematike je da učenik, ovladavajući matematičkim konceptima, znanjima i veštinama, razvije osnove apstraktnog i kritičkog mišljenja, pozitivne stavove prema matematici, sposobnost komunikacije matematičkim jezikom i pismom i primeni stečena znanja i veštine u daljem školovanju i rešavanju problema iz svakodnevnog života, kao i da formira osnov za dalji razvoj matematičkih pojmova.

	Nedeljni fond časova	Godišnji fond časova
Redovna nastava	4	144
Dopunska nastava	1	7
Dodatna nastava	1	7

NASTAVNI PREDMET - MATEMATIKA					
OBLAST/TEMA	BROJ ČASOVA	SADRŽAJ	OČEKIVANI ISHODI	MEĐUPREDMETNE KOMPETENCIJE	KORELACIJA
PRIRODNI BROJEVI I DELJIVOST	34	Prvi deo Svojstva operacija sabiranja, množenja, oduzimanja i deljenja u skupu \mathbb{N}_0 . Deljenje sa ostatkom u skupu \mathbb{N}_0	– izračuna vrednost jednostavnijeg brojevnog izraza i reši jednostavnu linearnu jednačinu ili nejednačinu (u skupu prirodnih brojeva) – reši jednostavan problem iz svakodnevnog života koristeći brojevni	Kompetencija za učenje - Rad sa podacima i informacijama -Komunikacija -Saradnja - Digitalna kompetencija	Korelacija sa gradivom izučavanim u prethodnim razredima, likovnom kulturom, tehnikom i tehnologijom, informatikom i računarstvom,

OSNOVNI POJMOVI GEOMETRIJE	17	<p>(jednakost $a = bq + r, 0 \leq r < b$).</p> <p>Svojstva deljivosti; činioci i sadržaoci prirodnog broja.</p> <p>Deljivost sa 2, 5 i dekadnim jedinicama.</p> <p>Deljivost sa 4 i 25.</p> <p>Deljivost sa 3 i 9.</p> <p>Skupovi i skupovne operacije: unija, presek i razlika.</p> <p>Drugi deo Prosti i složeni brojevi.</p> <p>Eratostenovo sito.</p> <p>Rastavljanje prirodnih brojeva na proste činioce.</p> <p>Zajednički delilac i najveći zajednički delilac.</p> <p>Euklidov algoritam za nalaženje NZD.</p> <p>Zajednički sadržalac i najmanji zajednički sadržalac. Veza između NZD i NZS.</p> <p>Tačke i prave; odnosi pripadanja i rasporeda.</p> <p>Odnos pravih u</p>	<p>izraz, linearnu jednačinu ili nejednačinu (u skupu prirodnih brojeva)</p> <p>– primeni pravila deljivosti sa 2, 3, 4, 5, 9, 25 i dekadnim jedinicama</p> <p>– razlikuje proste i složene brojeve i rastavi broj na proste činioce</p> <p>– odredi i primeni NZS i NZD</p> <p>– izvodi skupovne operacije unije, preseka, razlike i pravilno upotrebljava odgovarajuće skupovne oznake</p> <p>– pravilno koristi reči i, ili, ne, svaki u matematičko-logičkom smislu</p> <p>– analizira odnose datih geometrijskih objekata i zapiše ih matematičkim pismom</p> <p>– opiše osnovne pojmove u vezi sa krugom (centar, poluprečnik, tangenta, tetiva) i odredi položaj tačke i prave u odnosu na krug</p> <p>– nacrtava pravu paralelnu datoj pravoj koristeći geometrijski pribor</p> <p>– uporedi, sabira i</p>	<p>Kompetencija za učenje</p> <p>- Rad sa podacima i informacijama</p> <p>-Komunikacija</p> <p>-Saradnja</p> <p>- Digitalna kompetencija</p>	<p>srpskim jezikom, slovačkim jezikom, fizikom i geografijom.</p> <p>Korelacija sa gradivom izučavanim u prethodnim razredima, likovnom</p>
----------------------------------	----	---	--	--	---

UGAO	17	<p>ravni; paralelnost. Merenje dužine i jednakost duži. Kružnica i krug. Kružnica i prava. Prenosanje i nadovezivanje duži. Centralna simetrija. Vektor i translacija.</p> <p>Ugao, centralni ugao; jednakost uglova. Nadovezivanje uglova (susedni uglovi, konstruktivno upoređivanje, sabiranje i oduzimanje uglova). Uporedni uglovi; vrste uglova. Merenje uglova, sabiranje i oduzimanje mere uglova. Ugao između dve prave; normalne prave; unakrsni uglovi. Uglovi na transverzali. Translacija i uglovi.</p>	<p>oduzima duži, konstruktivno i računski – preslika dati geometrijski objekat centralnom simetrijom i translacijom – pravilno koristi geometrijski pribor – identifikuje vrste i opiše svojstva uglova (susedni, uporedni, unakrsni, uglovi na transverzali, uglovi sa paralelnim kracima) i primeni njihove uzajamne odnose – nacрта pravu normalnu na datu pravu koristeći geometrijski pribor – izmeri dati ugao i nacрта ugao zadate mere – uporedi, sabere i oduzme uglove računski i konstruktivno – reši jednostavan zadatak primenom osnovnih svojstava paralelograma (jednakost naspramnih stranica i naspramnih uglova)</p>	<p>Kompetencija za učenje - Rad sa podacima i informacijama -Komunikacija -Saradnja - Digitalna kompetencija</p>	<p>kulturom, tehnikom i tehnologijom, informatikom i računarstvom, srpskim jezikom, slovačkim jezikom, fizikom i geografijom.</p>
RAZLOMCI	55	<p>Prvi deo Pojam razlomka oblika a/b ($a, b \in \mathbb{N}$).</p>	<p>– pročitaj, zapiše, uporedi i predstavi na brojevnoj polupravoj razlomke u oba zapisa i prevodi ih iz jednog zapisa u drugi – odredi mesnu vrednost cifre u zapisu decimalnog broja – zaokrugli broj i proceni grešku zaokrugljivanja; – izračuna vrednost</p>	<p>Kompetencija za učenje - Rad sa podacima i informacijama -Komunikacija -Saradnja - Digitalna kompetencija</p>	<p>Korelacija sa gradivom izučavanim u prethodnim razredima, likovnom kulturom, tehnikom i tehnologijom, informatikom i računarstvom, srpskim jezikom, slovačkim jezikom, fizikom i geografijom.</p>

OSNA SIMETRIJA	13	<p>Pridruživanje tačaka brojevnih poluprave razlomcima. Proširivanje, skraćivanje i upoređivanje razlomaka. Decimalni zapis razlomka i prevođenje u zapis oblika a/b ($b \neq 0$). Upoređivanje brojeva u decimalnom zapisu. Zaokrugljivanje brojeva. Drugi deo Osnovne računске operacije s razlomcima (u oba zapisa) i njihova svojstva. Izrazi. Jednačine i nejednačine u skupu razlomaka. Treći deo Primene razlomaka (procenti, aritmetička sredina, razmera). Osnovna nejednakost $p < (p+q)/2 < q$. Osa simetrija u ravni i njene osobine. Osa simetrije figure. Simetrala duži i konstrukcija normale.</p>	<p>jednostavnijeg brojevnog izraza i reši jednostavnu linearnu jednačinu i nejednačinu – reši jednostavan problem iz svakodnevnog života koristeći brojevni izraz, linearnu jednačinu ili nejednačinu – odredi procenat date veličine – primeni razmeru u jednostavnim realnim situacijama – primeni aritmetičku sredinu datih brojeva – sakupi podatke i prikaže ih tabelom i kružnim dijagramom i po potrebi koristi kalkulator ili raspoloživi softver</p> <p>– identifikuje osnosimetričnu figuru i odredi njenu osu simetrije – simetrično preslika tačku, duž i jednostavniju figuru koristeći geometrijski pribor – konstruiše simetralu duži, simetralu ugla i primenjuje njihova svojstva – konstruiše pravu koja je normalna na datu pravu ili paralelna datoj pravu</p>	<p>-Kompetencija za učenje - Rad sa podacima i informacijama -Komunikacija -Saradnja -Digitalna kompetencija</p> <p>Kompetencija za učenje - Rad sa podacima i informacijama -Komunikacija -Saradnja - Digitalna kompetencija</p>	<p>Korelacija sa gradivom izučavanim u prethodnim razredima, likovnom kulturom, tehnikom i tehnologijom, informatikom i računarstvom, srpskim jezikom, slovačkim jezikom, fizikom i geografijom.</p> <p>Korelacija sa gradivom izučavanim u prethodnim razredima, likovnom kulturom, tehnikom i tehnologijom,</p>
-------------------	----	---	--	---	---

	Simetrala ugla.		informatikom i računarstvom, srpskim jezikom, slovačkim jezikom, fizikom i geografijom.
--	-----------------	--	---

OBLAST/ TEMA	NAČIN DIDAKTIČKO – METODIČKOG OSTVARIVANJA PROGRAMA			AKTIVNOSTI UČENIKA
	Oblicirada	Metode i tehnike	Sredstva	
PRIRODNI BROJEVI I DELJIVOST	frontalni individualni grupni	Metoda razgovora, metoda usmenog izlaganja, metoda pismenih i grafičkih radova, metoda rada s tekstom, metoda demonstracije,	radni listovi, nastavni listići udžbenik	<p>Upoznavanje deljivosti prirodnih brojeva. Usvajaju pravila deljivosti.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Utvrđuju deljivost pojedinih brojeva. - Razlikuju proste i složene brojeve. - Određuju sve delioce nekog broja. - Rastavljaju prirodne brojeve na proste činioce. - Određuju NZD i NZS za date brojeve. - Razlikuju NZS i NZD. - Rešavaju odgovarajuće zadatke pojedinačno i u grupi. Rad na tabli. - Izrada domaćih zadataka vezanih za deljivost brojeva. - Primena stečenih znanja. - Rešavanje odgovarajućeg testa o deljivosti brojeva. - Učenici uočavaju razne primere skupova iz svakodnevnog života. - Posmatraju i formiraju skupove, analiziraju i upoređuju. - Grafički prikazuju skupove i uočavaju

OSNOVNI POJMOVI GEOMETRIJE	frontalni individualni grupni	Metoda razgovora, metoda usmenog izlaganja, metoda pismenih i grafičkih radova, metoda rada s tekstom, metoda demonstracije,	Udžbenik, zbirka zadataka, crteži i slike, modeli trouglova i četvorouglova, pribor za geometrijsko crtanje	podskupove. Crtaju. - Izvode skupovne operacije i pravil- no upotrebljavaju odgovarajuće oznake. - Rešavaju odgovarajuće zadatke poje- dinačno i u grupi. Rad na tabli. - Shvataju smisao reči „i“, „ili“, „ne“, „svaki“, „neki“. - Diskutuju , postavljaju pitanja, daju odgovore. Razmišljaju. - Primena stečenih znanja o skupovima. - Obnavljaju prethodno stečena znanja - Crtanje brojevine poluprave. - Izrada domaćih zadataka vezanih za skupove.
UGAO	frontalni individualni grupni	Metoda razgovora, metoda usmenog izlaganja, metoda pismenih i grafičkih radova, metoda rada s tekstom, metoda demonstracije,	Udžbenik, zbirka zadataka, crteži i slike, modeli trouglova i četvorouglova, pribor za geometrijsko crtanje	- Rešavanje odgovarajućeg testa o sku- povima. - Rad na tabli. Osposobiti učenike da shvate poznate geometrijske objekte (prava, duž poluprava, ravan, kružnica, krug). - Slušaju, crtaju, posmatraju, upoređuju,ilustruju, pitaju, diskutuju. - Crtaju uz pomoć odgovarajućeg pribor- ra. - Uče kako da pravilno koriste pribor.
RAZLOMCI	frontalni individualni grupni	Metoda razgovora, metoda usmenog izlaganja, metoda pismenih i grafičkih radova, metoda rada s tekstom, metoda demonstracije,	Udžbenik, zbirka zadataka,	- Uče pravilno pisanje slova grčke azbuke. - Vežbaju pravilnu konstrukciju kruga.

<p>OSNA SIMETRIJA</p>	<p>frontalni individualni grupni</p>	<p>Metoda razgovora, metoda usmenog izlaganja, metoda pismenih i grafičkih radova, metoda rada s tekstem, metoda demonstracije,</p> <p>Metoda razgovora, metoda usmenog izlaganja, metoda pismenih i grafičkih radova, metoda rada s tekstem, metoda demonstracije,</p>	<p>Udžbenik, zbirka zadataka, crteži i slike, pribor za geometrijsko crtanje</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Uočavaju razliku kruga i kružnice. - Rešavaju odgovarajuće zadatke pojedinačno i u grupi. Rad na tabli. - Izrada domaćih zadataka o geometrijskim objektima.. - Primena stečenih znanja u praksi. - Pismena provera stečenih znanja o geometrijskim objektima <p>Crtaju uglove, obeležavaju, posmatraju, zaključuju.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Razlikuju uglove. - Pravilno koriste pribor za crtanje. - Prenose i upoređuju uglove. - Mere postojeće i crtaju zadate uglove. - Sabiraju i oduzimaju uglove, grafičkim i računskim putem. - Usvajaju odnose među jedinicama za merenje uglova. <p>Pretvaranje jedinica.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Uočavaju razlike susednih, uporednihi unakrsnih uglova. - Analiziraju, razmišljaju, postavljaju pitanja, daju odgovore. - Rešavaju odgovarajuće zadatke pojedinačno i u grupi. Rad na tabli. - Izrada domaćih zadataka o uglovima. - Primena stečenih znanja o uglovima. - Pismena provera stečenig znanja o uglovima
---------------------------	--	---	--	---

- Shvatanje pojma razlomka.
- Umeće zapisivanja na razne načine razlomaka.
- Upoređuju razlomke i predstavljaju ih na brojevnoj polupravoj.
- Uvežbavaju izvođenje osnovnih računskih operacija s razlomcima (u obazapisa).
- Čitaju, sastavljaju i računaju jednostavnije brojevne izraze.
- Rešavaju jednostavnije jednačine i nejednačine s razlomcima.
- Uviđanje matematičkih sadržaja u tekstualnim zadacima i izražavaju ga matematičkim jezikom.
- Izračunavaju aritmetičku sredinu.
- Shvataju pojam razmere.
- Analiziraju, razmišljaju, postavljaju pitanja, daju odgovore.
- Rešavaju odgovarajuće zadatke pojedinačno i u grupi. Rad na tabli.
- Izrada domaćih zadataka o razlomcima.
- Primena stečenih znanjaiz razlomaka.
- Rešavanje odgovarajućeg testa o razlomcima.

- Upoznavanje osne simetrije i njenih svojstava. Posmatraju, zaključuju.
- Umeće konstruisanja simetrane duži, simetrane ugla i normale na datu pravu kroz datu tačku.
- Konstrukcija simetričnih

				<p>figura.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Analiziraju, razmišljaju, postavljaju pitanja, daju odgovore. - Izrada domaćih zadataka iz osne simetrije. - Primena stečenih znanja iz osne simetrije. - Pismena provera stečenih znanja iz osne simetrije.
--	--	--	--	--

Sadržaji programa (nastavne teme)	Standardi		
	Osnovni nivo	Srednji nivo	Napredni nivo
<p>PRIRODNI BROJEVI I DELJIVOST</p> <p>OSNOVNI POJMOVI</p>	<p>MA.1.1.0. osposobiti učenika da zna šta je deljenik, delilac, količnik i ostatak</p> <p>MA.1.1.0. osposobiti učenika da razlikuju pojmove sadržaja i činioca</p> <p>MA.1.1.5. osposobiti učenike da mogu deliti jednocifrenim brojem sa i bez ostatka</p> <p>MA.1.1.0. osposobiti učenike da zna kriterijume deljivosti brojevima 2, 3, 5, 9 i dekadnim jedinicama</p> <p>MA.1.1.0. osposobiti učenike da znaju koji je broj prost i da zna neke proste brojeve</p> <p>MA.1.1.0. osposobiti učenike da znaju šta su delioci nekog broj i da zna odrediti delioce nekog manjeg broja</p> <p>MA.1.1.0. osposobiti učenike da znaju šta su zajednički delioci dva broj i da ih zna</p>	<p>MA.2.1.3. osposobiti učenike da znaju koristiti osnovne kriterijume deljivosti brojevima 2, 3, 5, 9 i dekadnim jedinicama</p> <p>MA.2.1.0. osposobiti učenike da znaju rastaviti broj na proste činioce</p> <p>MA.2.1.0. osposobiti učenike da znaju napisati broj u obliku proizvoda njegovih prostih činilaca</p> <p>MA.2.1.0. osposobiti učenike da znaju odrediti na različite načine najveći zajednički delilac dva ili više brojeva</p> <p>MA.2.1.0. osposobiti učenike da znaju odrediti na različite načine najveći zajednički sadržalac dva ili više brojeva</p>	<p>MA.3.1.2. osposobiti učenika da operiše sa pojmom deljivosti u problemskim situacijama</p> <p>MA.3.1.3. osposobiti učenika da koristi rastavljanje prirodnog broja u realnim situacijama</p> <p>MA.3.1.3. osposobiti učenika da koristii najveći zajednički delilac u realnim situacijama</p> <p>MA.3.1.3. osposobiti učenika da koristii najmanji zajednički sadržalac u realnim situacijama</p>

GEOMETRIJE	<p>odrediti MA.1.1.0. osposobiti učenike da znaju šta je najveći zajednički delilac dva broj i da ga zna odrediti</p> <p>MA.1.3.1. osposobiti učenika da vlada pojmovima:duž, poluprava, prava, ravan i ugao (uočava njihove modele u realnim situacijama i ume da ih nacrti koristeći pribor; da razlikuje paralelne i normalne prave)</p> <p>MA.1.3.2. osposobiti učenika da vlada pojmovima:duž, nadevezane duži, mnogougona linija, mnogougao, trougao i četvorougao</p> <p>MA.1.3.2. osposobiti učenika da vlada pojmovima oblast, unutrašnja i spoljašnja oblast</p>	<p>MA.2.4.1. osposobiti učenika da poredi veličine koje su izražene različitim mernim jedinicama za dužinu</p> <p>MA.2.3.0. osposobiti učenika da vlada pojmovima centralno rastojanje tačke, prave, tetive, tangente i kružnice</p> <p>MA.2.3.0. osposobiti učenika da na osnovu centralnog rastojanja može odrediti odnos tačke i kružnice, prave i kružnice , i odnos dve kružnice</p>	<p>MA.3.4.1. osposobiti učenika da pretvara veličine koje se odnose na dužinu duži i računa sa njima</p> <p>MA.3.3.0. osposobiti učenika da na osnovu centralnog rastojanja može nacrtati tačku, pravu i kružnicu u odnosu na datu kružnicu</p> <p>MA.3.3.0. osposobiti učenika da zna šta je dodirni poluprečnik tangente i zna odnos tangente i dodirnog poluprečnika</p> <p>MA.3.3.0. osposobiti učenika da zna nacrtati tangentu kružnice koristeći dodirni poluprečnik</p>
UGAO	<p>MA.1.4.1. osposobiti učenika da koristi odgovarajuće jedinice za merenje dužine</p> <p>MA.1.4.2. osposobiti učenika da pretvora veće jedinice dužine u manje</p> <p>MA.1.3.3. osposobiti učenika da vlada pojmovima:kružnica i krug i uočava njihove modele u realnim situacijama i ume da ih nacrti koristeći pribor;</p> <p>MA.1.3.3. osposobiti</p>	<p>MA.2.4.1. osposobiti učenika da poredi veličine koje su izražene različitim mernim jedinicama za dužinu</p> <p>MA.2.3.0. osposobiti</p>	<p>MA.3.1.3. osposobiti učenika da koristi razlomke i decimalne brojeve u realnim situacijama</p> <p>MA.3.4.1. osposobiti učenika da pretvara veličine koje se odnose na dužinu duži i računa sa njima</p> <p>MA.3.3.0. osposobiti učenika da na osnovu</p>

<p>RAZLOMCI</p>	<p>učenika da vlada osnovnim elementima kruga, pojmovima poluprečnik, prečnik i tetiva, tangenta i sečica:</p> <p>MA.1.3.1. osposobiti učenika da vlada pojmovima:duž, poluprava, prava, ravan i ugao (uočava njihove modele u realnim situacijama i ume da ih nacrti koristeći pribor; da razlikuje paralelne i normalne prave)</p> <p>MA.1.3.2. osposobiti učenika da vlada pojmovima:duž, nadevezane duži, mnogougona linija, mnogougao, trougao i četvorougao</p> <p>MA.1.3.2. osposobiti učenika da vlada pojmovima oblast, unutrašnja i spoljašnja oblast</p> <p>MA.1.4.1. osposobiti učenika da koristi odgovarajuće jedinice za merenje dužine</p> <p>MA.1.4.2. osposobiti učenika da pretvora veće jedinice dužine u manje</p> <p>MA.1.3.3. osposobiti učenika da vlada pojmovima:kružnica i krug i uočava njihove modele u realnim situacijama i ume da ih nacrti koristeći pribor;</p> <p>MA.1.3.3. osposobiti</p>	<p>učenika da vlada pojmovima centralno rastojanje tačke, prave, tetive, tangente i kružnice</p> <p>MA.2.3.0. osposobiti učenika da na osnovu centralnog rastojanja može odrediti odnos tačke i kružnice, prave i kružnice, i odnos dve kružnice</p> <p>MA.2.1.1. osposobiti učenika da uporedi po veličini brojeve zapisane u različitim zapisima</p> <p>MA.2.4.3. osposobiti učenika datu veličinu iskaže približnom vrednošću i izvrši zaokrugljivanje</p> <p>MA.2.1.2. osposobiti učenika da izračuna vrednost jednostavnijeg izraza sa obe računске operacije (sabiranje ili oduzimanje) sa brojevima decimalnog zapisa ili razlomcima istog imenioca uključujući i</p>	<p>centralnog rastojanja može nacrtati tačku, pravu i kružnicu u odnosu na datu kružnicu</p> <p>MA.3.3.0. osposobiti učenika da zna šta je dodirni poluprečnik tangente i zna odnos tangente</p> <p>MA.3.3.0. osposobiti učenika da zna nacrtati tangentu kružnice koristeći dodirni poluprečnik</p> <p>MA.3.1.1. osposobiti učenika da izračuna vrednost složenijeg izraza sa obe računске operacije (sabiranje ili oduzimanje, množenje i deljenje) sa brojevima decimalnog zapisa ili razlomcima različitog imenioca uključujući i oslobađanje od zagrada</p> <p>MA.3.1.3. osposobiti učenike da koristi brojevne izraze sa razlomcima i decimalnim brojevima koristeći sabiranje i oduzimanje, množenje i deljenje u realnim situacijama</p>
-----------------	---	--	--

<p>OSNA SIMETRIJA</p>	<p>učenika da vlada osnovnim elementima kruga, pojmovima poluprečnik, prečnik i tetiva, tangenta i sečica:</p> <p>MA.1.1.1. osposobiti učenika da pročita i zapiše različite vrste razlomaka i decimalnih brojeva MA.1.1.1. osposobiti učenika da određuje jednake razlomke proširivanjem i skraćivanjem MA.1.1.2. osposobiti učenika prevede decimalni zapis broja u razlomak i obrnuto MA.1.1.3. osposobiti učenika da uporedi po veličini brojeve istog zapisa, pomažući se slikom kad je to potrebno MA.1.1.4. osposobiti učenika da izvrši jednu računsku operaciju (sabiranje ili oduzimanje) sa brojevima istog zapisa i istog imenioca MA.1.2.2. osposobiti učenika da reši linearne jednačine u kojima se nepoznata pojavljuje samo u jednom članu i to sa razlomcima sa istim imeniocem MA.1.2.2. osposobiti učenika da reši linearne jednačine u kojima se nepoznata pojavljuje samo u jednom članu a poznate su decimalni brojevi</p>	<p>oslobađanje od zagrada. MA.2.1.4. osposobiti učenika da može da koristi znanja o ove dve operacije razlomcima i decimalnim brojevima u realnim situacijama (primene. u jednostavnijim primerima). MA.2.2.5. osposobiti učenika da koristi jednačine u jednostavnijim tekstualnim zadacima. MA.2.4.1. osposobiti učenika da izražava jedinice za dužinu raznim decimalnim brojevima i da zna sabirati i oduzimati na taj način izražene dužine. MA.2.4.1. osposobiti učenika da izvršava razna merenja koristeći jedinice za dužinu, zna dobijene veličine zaokrugljivati i iskazivati približnim vrednostima MA.2.3.6. osposobiti učenika da može da uoči osnosimetrične figure i da odredi njihovu osu simetrije MA.2.3.0. osposobiti učenika da može da konstruiše simetralu duži i simetralu ugla MA.2.3.0. osposobiti učenika da može da konstruiše normalne i paralelne prave</p>	<p>MA.3.3.1. . osposobiti učenika da može da zaključuje na osnovu svojstva simetrale duži i ugla MA.3.3.2. osposobiti učenika da može da osnovna svojstva simetrale duži i ugla iskoristi u nekim složenijim konstrukcijama MA.3.2.5. Osposobiti učenike da koriste svojstva simetrale duži i simetrale ugla u različitim geometrijskim konstrukcijama</p>
---------------------------	---	---	--

	MA.1.3.1. osposobiti učenika da vlada pojmovima:duž i ugao MA.1.3.1. osposobiti učenika da razlikuje paralelne i normalne prave MA.1.3.2. osposobiti učenika da vlada pojmovima simetrala duži i simetrala ugla		
--	---	--	--

Dopunska nastava za 6. Razred

Ciljevi i zadaci dopuskog rada: Dodatno objašnjavanje, ponavljanje i utvrđivanje gradiva iz tekuće školske godine. Zavisno od potreba učenika moguće i povećanje broja časova posvećenih nekoj od tema.

Sadržaji programa (nastavne teme)	Ciljevi i zadaci sadržaja programa	Broj časova	Način realizacije			Aktivnosti učenika
			Oblici rada	Metode i tehnike	Sredstva	
Celi brojevi	dodatno objašnjavanje, ponavljanje i vežbanje kroz primere	1	Individualni i grupni	Dijalog demonstrativna	Radni listići, udžbenik	Rad po grupama, individualni rad
Trougao	dodatno objašnjavanje, ponavljanje i vežbanje kroz primere	1	Individualni i grupni	Dijalog demonstrativna	Radni listići, udžbenik	Rad po grupama, individualni rad
Racionalni brojevi	dodatno objašnjavanje, ponavljanje i vežbanje kroz primere	2	Individualni i grupni	Dijalog demonstrativna	Radni listići, udžbenik	Rad po grupama, individualni rad
Četvorougao	dodatno objašnjavanje, ponavljanje i	2	Individualni i grupni	Dijalog demonstrativna	Radni listići	Rad po grupama, individualni

	vežbanje kroz primere					rad
Površina trougla i četvorougla	dodatno objašnjavanje, ponavljanje i vežbanje kroz primere	1	Individualni i grupni	Dijalog demonstrativna	Radni listići, udžbenik	Rad po grupama, individualni rad

Sadržaji programa (nastavne teme)	Standardi		
	Osnovni nivo	Srednji nivo	Napredni nivo
Celi brojevi	<p>MA.1.1.1. osposobiti učenika da pročita i zapiše različite brojeva iz skupa celih ili proširenog skupa celih brojeva.</p> <p>MA.1.1.3. osposobiti učenika da uporedi po veličini cele brojeve istog zapisa, pomažući se slikom kad je to potrebno. ·</p> <p>MA.1.1.4. izvrši jednu računsku operaciju sa brojevima istog zapisa, pomažući se slikom kada je to potrebno. ·</p> <p>MA.1.1.6. koristiti cele brojeve i jednostavne izraze sa njima pomažući se vizuelnim predstavama</p>		
Trougao	<p>MA.1.3.1. osposobiti učenika da vlada pojmovima duž i ugao (uočava njihove modele u realnim situacijama i ume da ih nacrti koristeći pribor). ·</p> <p>MA.1.3.1. osposobiti učenika da vlada pojmom trougla (uočava njihove modele u realnim situacijama i ume da ih nacrti koristeći pribor; da razlikuje osnovne vrste trouglova, zana osnovne elemente trougla) . ·</p> <p>MA.1.3.2. osposobiti učenika da vlada pojmom zbira unutrašnjih i spoljašnjih uglova u trouglu. ·</p> <p>MA.1.4.1. osposobiti učenika da koristi odgovarajuće jedinice za merenje dužine i odgovarajuće jedinice za merenje uglova. ·</p> <p>MA.1.4.2. osposobiti učenika da pretvara veće jedinice dužine u manje.</p>		
Racionalni brojevi	<p>MA.1.1.1. osposobiti učenika da pročita i zapiše različite brojeva iz skupa celih ili proširenog skupa celih brojeva. ·</p> <p>MA.1.1.3. osposobiti učenika da uporedi po veličini cele brojeve istog zapisa, pomažući se slikom kad je to potrebno. ·</p> <p>MA.1.1.4. izvrši jednu računsku operaciju sa brojevima istog zapisa, pomažući se slikom kada je to potrebno. ·</p> <p>MA.1.1.5. deli sa ostatkom jednocifrenim brojem i zna kada je jedan broj deljiv drugim. ·</p> <p>MA.1.1.6. koristiti cele brojeve i jednostavne izraze sa njima pomažući se vizuelnim predstavama.</p>		

<p>Četvorougao</p>	<ul style="list-style-type: none"> · MA.1.3.1.osposobiti učenika da vlada pojmom trougla (uočava njihove modele u realnim situacijama i ume da ih nacrti koristeći pribor; da razlikuje osnovne vrste trouglova, zana osnovne elemente trougla) . MA.1.3.1.osposobiti učenika da vlada pojmovima težište, ortocentar i značajne tačke trougla(uočava ih na slici i ume da ih označi na slici). · MA.1.3.3. vlada pojmovima:krug, kružna linija (izdvaja njihove osnovne elemente, uočava njihove modele u realnim situacijama i ume da ih nacrti koristeći pribor). · MA.1.3.6.intuitivno shvata pojam podudarnih figura (kretanjem do poklapanja) · MA.1.4.1. osposobiti učenika da koristi odgovarajuće jedinice za merenje dužine i odgovarajuće jedinice za merenje uglova. · MA.1.4.2.osposobiti učenika da pretvara veće jedinice dužine u manje. · MA.1.4.2. osposobiti učenika da pretvara veće jedinice za merenje uglova(stepene) u manje(minute i sekunde) 		
<p>Površina trougla i četvorougla</p>	<p>MA.1.3.1. osposobiti učenika da vlada pojmovima duž i ugao (uočava njihove modele u realnim situacijama i ume da ih nacrti koristeći pribor). · MA.1.3.1.osposobiti učenika da vlada pojmom četvorougla (uočava njihove modele u realnim situacijama i ume da ih nacrti koristeći pribor; da razlikuje osnovne vrste četvorougla, zna osnovne elemente četvorougla) . · MA.1.3.2.osposobiti učenika da vlada pojmom zbira unutrašnjih i spoljašnjih uglova u četvorouglu. · MA.1.4.1. osposobiti učenika da koristi MA.1.4.2.osposobiti učenika da pretvara veće jedinice dužine u manje. · MA.1.4.2.osposobiti učenika da pretvara veće jedinice za merenje uglova(stepene) u manje (minute i sekunde).</p>		

Dodatna nastava za 6. Razred

Sadržaji programa (nastavne teme)	Ciljevi i zadaci sadržaja programa	Broj časova	Način realizacije			Aktivnosti učenika
			Oblici rada	Metode i tehnike	Sredstva	
Celi brojevi	razvijanje sposobnosti darovitih učenika i onih koji iskazuju posebno interesovanje za matematiku ,	1	Individualni i grupni	Dijalog demonstrativna	Radni listići	Rad po grupama, debata, demonstracija postignuća i rešavanja problema

	pripremanje učenika za takmičenja					
Trougao	razvijanje sposobnosti darovitih učenika i onih koji iskazuju posebno interesovanje za matematiku, pripremanje učenika za takmičenja	1	Individualni i grupni	Dijalog demonstrativna	Radni listići	Rad po grupama, debata, demonstracija postignuća i rešavanja problema
Racionalni brojevi	razvijanje sposobnosti darovitih učenika i onih koji iskazuju posebno interesovanje za matematiku, pripremanje učenika za takmičenja	2	Individualni i grupni	Dijalog demonstrativna	Radni listići	Rad po grupama, debata, demonstracija postignuća i rešavanja problema
Četvorougao	razvijanje sposobnosti darovitih učenika i onih koji iskazuju posebno interesovanje za istorijsku nauku, pripremanje učenika za takmičenja	1	Individualni i grupni	Dijalog demonstrativna	Radni listići	Rad po grupama, debata, demonstracija postignuća i rešavanja problema
Površina trougla i četvorougla	razvijanje sposobnosti darovitih učenika i onih koji iskazuju posebno interesovanje za matematiku, pripremanje učenika za takmičenja	2	Individualni i grupni	Dijalog demonstrativna	Radni listići	Rad po grupama, debata, demonstracija postignuća i rešavanja problema

Ciljevi i zadaci dodatnog rada: Dopunjavanje, ponavljanje i utvrđivanje gradiva iz tekuće školske godine kao priprema za takmičenje. Zavisno od interesovanja učenika moguće i povećanje broja

časova posvećenih nekoj od tema.

Sadržaji programa (nastavne teme)	Standardi		
	Osnovni nivo	Srednji nivo	Napredni nivo
1. Celi brojevi	MA.1.1.6.koristiti cele brojeve i jednostavne izraze sa njima pomažući se vizuelnim predstavama	M.A.2.1.4.koristi brojeve i brojevnne izraze u jednostavnim realnim situacijama.	MA.3.1.1. osposobiti učenika da odredi vrednost složenijeg brojevnog izraza sa celim brojevima uključujući i negativne vrednosti celog broja i apsolutnu vrednost datog broja
2. Trougao	MA.1.3.2.osposobiti učenika da vlada pojmom zbira unutrašnjih i spoljašnjih uglova u trouglu	MA.2.3.2.odredi odnos uglova i stranica u trouglu i zbira uglova u trouglu	MA.3.3.2. koristi osnovna svojstva trouglova, računa njegove uglove na osnovu elemenata koji nisu obavezno neposredno dati u formulaciji zadataka
3. Racionalni brojevi	MA.1.1.6. koristiti racionalne brojeve i jednostavne izraze sa njima pomažući se vizuelnim predstavama	MA.2.1.2. odredi suprotan broj,recipročnu vrednost i apsolutnu vrednost broja, izračuna vrednost jednostavnijeg izraza sa više računskih operacija različitog prioriteta, uključujući oslobađanje od zagrada, sa racionalnim brojevima istog zapisa	MA.3.1.1. osposobiti učenika da odredi vrednost složenijeg brojevnog izraza sa racionalnim brojevima
4. Četvorougao	MA.1.3.2.osposobiti učenika da vlada pojmom zbira unutrašnjih i spoljašnjih uglova u četvorouglu.	MA.2.3.6. uoči osnosimetrične figure i da odredi osu simetrije, koristi podudarnost i vezuje je sa karakterističnim svojstvima figura	MA.3.3.2. koristi osnovna svojstva četvorougla,paralelograma ,trapeza i deltoida; računa njegove uglove na osnovu elemenata koji nisu obavezno neposredno dati u formulaciji zadataka.
Površina trougla i četvorougla	MA.1.4.2.osposobiti učenika da pretvara veće jedinice dužine u manje	MA.2.3.3.(po ugledu na) koristi formule za obim i površinu.	MA.3.3.4.(po ugledu na) izračuna površinu trougla i četvorougla uključujući slučajeve kada neophodni elementi neposredno nisu dati.

Nastavni predmet: Matematika

Cilj: Cilj učenja Matematike je da učenik, ovladavajući matematičkim konceptima, znanjima i veštinama, razvije osnove apstraktnog i kritičkog mišljenja, pozitivne stavove prema matematici, sposobnost komunikacije matematičkim jezikom i pismom i primeni stečena znanja i veštine u daljem školovanju i rešavanju problema iz svakodnevnog života, kao i da formira osnov za dalji razvoj matematičkih pojmova.

	Nedeljni fond časova	Godišnji fond časova
Redovna nastava	4	144
Dopunska nastava	1	7
Dodatna nastava	1	7

NASTAVNI PREDMET - MATEMATIKA					
OBLAST/TEMA	BROJ ČASOVA	SADRŽAJ	OČEKIVANI ISHODI	MEĐUPREDMETNE KOMPETENCIJE	KORELACIJA
Celi brojevi	9+9	- Skup celih brojeva (Z). - Suprotan broj. Apsolutna vrednost - celog broja. - Prikaz celih brojeva na brojevnoj - pravoj. - Upoređivanje celih brojeva. - Osnovne računске operacije u skupu Z - i njihova svojstva. - Izrazi sa celim brojevima..	–Učenik će biti u stanju da: pročita, zapiše, uporedi i predstavi na brojevnoj pravoj cele brojeve; odredi suprotan broj i apsolutnu vrednost celog broja; izračuna vrednosti jednostavnijih brojevni izraza; reši jednostavan problem iz svakodnevnog života koristeći brojevni izraz.	Kompetencija za učenje - Rad sa podacima i informacijama -Komunikacija -Saradnja - Digitalna kompetencija	Korelacija sa gradivom izučavanim u prethodnim razredima, likovnom kulturom, tehnikom i tehnologijom, informatikom i računarstvom, srpskim jezikom, slovačkim jezikom, fizikom i geografijom.
Trougao	11+13	1. DEO: - Pojam trougla. Obim trougla. - Jednakokraki i jednakostranični - trouglovi. - Visina trougla. - Uglovi trougla. Zbir uglova - trouglova. Vrste trouglova prema - uglovima. - Odnos između stranica i uglova - trougla. Nejednakost	Učenik će biti u stanju da: klasifikuje trouglove na osnovu njihovih svojstava;	Kompetencija za celoživotno učenje Komunikacija Rad s podacima i informacijama Digitalna kompetencija Rešavanje problema Saradnja	

Racionalni brojevi	18+30	<p>trougla. - Konstrukcije nekih uglova (60°, 120°, 30°, 45°, 75°, 135°).</p> <p>2. DEO - Osnovne konstrukcije trouglova. - Pojam podudarnosti i stavovi - podudarnosti. - Centralna simetrija i podudarnost. - Osnovna simetrija i podudarnost. - Centar opisane i upisane kružnice - trougla.</p> <p>1. DEO Skup racionalnih brojeva. Suprotan broj. Apsolutna vrednost racionalnog broja. Prikaz racionalnih brojeva na brojevnoj pravoj. Upoređivanje racionalnih brojeva. Osnovne računске operacije u skupu Q i njihova svojstva. Izrazi sa racionalnim brojevima. Jednačine i nejednačine:</p> <p>2. DEO: Koordinatni sistem. Prikaz podataka u koordinatnom sistemu. Prikaz zavisnosti među veličinama.</p>	<p>konstruiše uglove od 90° i 60° i koristi njihove delove za konstrukcije drugih uglova; uoči odgovarajuće elemente podudarnih trouglova; utvrdi da li su dva trougla podudarna na osnovu stavova podudarnosti; konstruiše trougao na osnovu zadatih elemenata (stranice i uglovi); primeni svojstva trouglova u jednostavnijim zadacima; odredi centar opisane i upisane kružnice trougla; primenjuje osobine osne simetrije, centralne simetrije i translacije u jednostavnijim zadacima; pravilno koristi geometrijski pribor.</p>	<p>Kompetencija za celoživotno učenje Komunikacija Rad s podacima i informacijama Digitalna kompetencija Rešavanje problema Saradnja</p>	<p>Korelacija sa gradivom izučavanim u prethodnim razredima, likovnom kulturom, tehnikom i tehnologijom, informatikom i računarstvom, srpskim jezikom, slovačkim jezikom, fizikom i geografijom.</p>
Četvorougao	8+14	<p>operacije u skupu Q i njihova svojstva. Izrazi sa racionalnim brojevima. Jednačine i nejednačine:</p> <p>2. DEO: Koordinatni sistem. Prikaz podataka u koordinatnom sistemu. Prikaz zavisnosti među veličinama.</p>	<p>konstruiše uglove od 90° i 60° i koristi njihove delove za konstrukcije drugih uglova; uoči odgovarajuće elemente podudarnih trouglova; utvrdi da li su dva trougla podudarna na osnovu stavova podudarnosti; konstruiše trougao na osnovu zadatih elemenata (stranice i uglovi); primeni svojstva trouglova u jednostavnijim zadacima; odredi centar opisane i upisane kružnice trougla; primenjuje osobine osne simetrije, centralne simetrije i translacije u jednostavnijim zadacima; pravilno koristi geometrijski pribor.</p>	<p>Kompetencija za celoživotno učenje Komunikacija Rad s podacima i informacijama Digitalna kompetencija Rešavanje problema Saradnja</p>	<p>Korelacija sa gradivom izučavanim u prethodnim razredima, likovnom kulturom, tehnikom i tehnologijom, informatikom i</p>

Površina trougla i četvorougla	6+10	<p>Razmere, proporcije i procenti. Direktna proporcionalnost. Obrnuta proporcionalnost.</p> <p>Uglovi četvorougla. Zbir uglova četvorougla. Paralelogram. Osobine paralelograma. Uslovi da četvorougao bude paralelogram. Romb, pravougaonik i kvadrat. Konstrukcija paralelograma. Sabiranje i oduzimanje vektora. Množenje vektora brojem. Trapez. Osobine trapeza. Srednja linija trougla i trapeza. Konstrukcije trapeza. Deltoid</p> <p>Pojam površine figure, površina pravougaonika i kvadrata. Jednakost površina podudarnih figura. Površina paralelograma, trougla, trapeza. Površina četvorougla s normalnim dijagonalama.</p>	<p>Učenik će biti u stanju da: pročita, zapiše, uporedi i predstavi na brojevnoj pravoj racionalne brojeve u obliku razlomka i u decimalnom zapisu; odredi suprotan broj i apsolutnu vrednost racionalnog broja; izračuna vrednosti jednostavnijih brojevnih izraza i reši jednostavnu linearnu jednačinu i nejednačinu u skupu racionalnih brojeva; reši jednostavan problem iz svakodnevnog života koristeći brojevni izraz, linearnu jednačinu i nejednačinu u skupu racionalnih brojeva; primeni proporciju i procenat u realnim situacijama; prikaže</p>	<p>Kompetencija za celoživotno učenje Komunikacija Rad s podacima i informacijama Digitalna kompetencija Rešavanje problema Saradnja</p>	<p>računarstvom, srpskim jezikom, slovačkim jezikom, fizikom i geografijom.</p> <p>Korelacija sa gradivom izučavanim u prethodnim razredima, likovnom kulturom, tehnikom i tehnologijom, informatikom i računarstvom, srpskim jezikom, slovačkim jezikom, fizikom i geografijom.</p>
--------------------------------	------	---	---	--	--

podatke u zavisnosti između dve veličine u koordinatnom sistemu (stubičasti, tačkasti i linijski dijagram); tumači podatke prikazane tabelom i grafički.

Učenik će biti u stanju da: klasifikuje četvorouglove na osnovu njihovih svojstava; konstruiše paralelogram i trapez na osnovu zadatih elemenata (stranice, uglovi i dijagonale četvorougla); primeni svojstva četvorouglova u jednostavnijim zadacima; sabira i oduzima vektore i koristi ih u realnim situacijama; primenjuje osobine osne simetrije, centralne

			<p>simetrije i translacije u jednostavnijim zadacima.</p> <p>Učenik će biti u stanju da: izračuna površinu trougla i četvorougla koristeći obrasce ili raspoloživu jednakost.</p>	
--	--	--	---	--

OBLAST/ TEMA	NAČIN DIDAKTIČKO – METODIČKOG OSTVARIVANJA PROGRAMA			AKTIVNOSTI UČENIKA
	Oblicirada	Metode i tehnike	Sredstva	
Celi brojevi	frontalni individualni grupni	Metoda razgovora, metoda usmenog izlaganja, metoda pismenih i grafičkih radova, metoda rada s tekstom, metoda demonstracije,	Udžbenik, zbirka zadataka	<ul style="list-style-type: none"> - aktivan pristup pri izlaganju novog gradiva i izradi zadataka na času - praktična primena stečenih znanja - aktivno učešće u radu -samoprocenjivanje napretka - zapažanje,povezivanje, rešavanje problema, organizacija, oslanjanje na prethodno iskustvo...
Trougao	frontalni individualni grupni	Metoda razgovora, metoda usmenog izlaganja, metoda pismenih i grafičkih radova, metoda rada s tekstom, metoda demonstracije,	Udžbenik, zbirka zadataka, crteži i slike, modeli	<ul style="list-style-type: none"> - vežbanje na času i u radu domaćih zadataka - aktivan pristup pri izlaganju novog gradiva i izradi zadataka na času - praktična primena stečenih znanja - aktivno učešće u radu -samoprocenjivanje napretka - zapažanje,povezivanje, rešavanje problema, organizacija, oslanjanje na prethodno iskustvo...
Racionalni brojevi	frontalni individualni grupni	Metoda razgovora, metoda usmenog izlaganja, metoda pismenih i grafičkih radova, metoda rada s tekstom, metoda demonstracije,	Udžbenik, zbirka zadataka	<ul style="list-style-type: none"> - vežbanje na času i u radu domaćih zadataka
		Metoda		- aktivan pristup pri izlaganju

Četvorougao	frontalni individualni grupni	razgovora, metoda usmenog izlaganja, metoda pismenih i grafičkih radova, metoda rada s tekstom, metoda demonstracije,	Udžbenik, zbirka zadataka, crteži i slike, modeli trouglova i četvorouglova, pribor za geometrijsko crtanje	novog gradiva i izradi zadataka na času - praktična primena stečenih znanja - aktivno učešće u radu -samoprocenjivanje napretka - zapažanje,povezivanje, rešavanje problema, organizacija, oslanjanje na prethodno iskustvo... - vežbanje na času i u radu domaćih zadataka - aktivan pristup pri izlaganju novog gradiva i izradi zadataka na času - praktična primena stečenih znanja - aktivno učešće u radu -samoprocenjivanje napretka - zapažanje,povezivanje, rešavanje problema, organizacija, oslanjanje na prethodno iskustvo... - vežbanje na času i u radu domaćih zadataka
Površina trougla i četvorougla	frontalni individualni grupni	Metoda razgovora, metoda usmenog izlaganja, metoda pismenih i grafičkih radova, metoda rada s tekstom, metoda demonstracije,	Udžbenik, zbirka zadataka, crteži i slike, modeli trouglova i četvorouglova, pribor za geometrijsko crtanje	- aktivan pristup pri izlaganju novog gradiva i izradi zadataka na času - praktična primena stečenih znanja - aktivno učešće u radu -samoprocenjivanje napretka - zapažanje,povezivanje, rešavanje problema, organizacija, oslanjanje na prethodno iskustvo... - vežbanje na času i u radu domaćih zadataka
		Metoda razgovora, metoda usmenog izlaganja, metoda pismenih i grafičkih radova, metoda rada s tekstom, metoda demonstracije,		- aktivan pristup pri izlaganju novog gradiva i izradi zadataka na času - praktična primena stečenih znanja - aktivno učešće u radu -samoprocenjivanje napretka - zapažanje,povezivanje, rešavanje problema, organizacija, oslanjanje na prethodno iskustvo... - vežbanje na času i u radu domaćih zadataka

Sadržaji programa (nastavne teme)	Standardi		
	Osnovni nivo	Srednji nivo	Napredni nivo

<p>Celi brojevi</p> <p>Trougao</p>	<p>MA.1.1.1. osposobiti učenika da pročita i zapiše različite brojeva iz skupa celih ili proširenog skupa celih brojeva.</p> <ul style="list-style-type: none"> · MA.1.1.3. osposobiti učenika da uporedi po veličini cele brojeve istog zapisa, pomažući se slikom kad je to potrebno. · MA.1.1.4. izvrši jednu računsku operaciju sa brojevima istog zapisa, pomažući se slikom kada je to potrebno. · MA.1.1.5. deli sa ostatkom jednocifrenim brojem i zna kada je jedan broj deljiv drugim. <p>MA.1.1.6. koristiti cele brojeve i jednostavne izraze sa njima pomažući se vizuelnim predstavama</p> <p>MA.1.3.1. osposobiti učenika da vlada pojmovima duž i ugao (uočava njihove modele u realnim situacijama i ume da ih nacrti koristeći pribor).</p> <ul style="list-style-type: none"> · MA.1.3.1. osposobiti učenika da vlada pojmom trougla (uočava njihove modele u realnim situacijama i ume da ih nacrti koristeći pribor; da razlikuje osnovne vrste trouglova, zana osnovne elemente trougla) . · MA.1.3.2. osposobiti učenika da vlada pojmom zbira unutrašnjih i spoljašnjih uglova u trouglu. · MA.1.4.1. osposobiti učenika da koristi odgovarajuće jedinice za merenje dužine i odgovarajuće jedinice za merenje uglova. · MA.1.4.2. osposobiti učenika da pretvara veće 	<p>MA.2.1.1. osposobiti učenika da uporedi po veličini brojeve zapisane u različitim oblicima.</p> <ul style="list-style-type: none"> · MA.2.1.2. odredi suprotan broj i apsolutnu vrednost broja, izračuna vrednost jednostavnijeg izraza sa više računskih operacija različitog prioriteta, uključujući oslobađanje od zagrada, sa celim brojevima istog zapisa · MA.2.1.1. (po ugledu) osposobiti učenika da prikaže jedan cele brojeve na brojevnoj · MA.2.1.3. primeni osnovna pravila deljivosti sa 2,3,5,9 i dekadnim jedinicama. <p>MA.2.1.4. koristi brojeve i brojevne izraze u jednostavnim realnim situacijama.</p> <p>MA.2.3.1. odredi suplementne i komplementne uglove, uporedne i unakrsne uglove, računa sa njima ako su izraženi u celim stepenima.</p> <ul style="list-style-type: none"> · MA.2.3.2. odredi odnos uglova i stranica u trouglu i zbira uglova u trouglu. · MA.2.3.6. uoči osnosimetrične figure i odredi osu simetrije, koristi podudarnost i vezuje je sa karakterističnim svojstvima figura. 	<p>MA.3.1.1. osposobiti učenika da odredi vrednost složenijeg brojevnog izraza sa celim brojevima uključujući i negativne vrednosti celog broja i apsolutnu vrednost datog broja.</p> <ul style="list-style-type: none"> · MA.3.1.2. operiše sa pojmom deljivosti u problemskim situacijama · MA.3.1.3. koristi brojeve i brojevne izraze u realnim situacijama. <p>MA.3.3.1. računa sa uglovima uključujući i pretvaranje ugaonih mera.</p> <ul style="list-style-type: none"> · MA.3.3.2. koristi osnovna svojstva trouglova, računa njegove uglove na osnovu elemenata koji nisu obavezno neposredno dati u formulaciji zadataka. · MA.3.3.2. na osnovu datih elemenata konstruiše ugao. · MA.3.3.6. primeni podudarnost trouglova, povezujući tako razna svojstva geometrijskih objekata.
------------------------------------	---	--	--

<p>Racionalni brojevi</p>	<p>jedinice dužine u manje. · MA.1.4.2. osposobiti učenika da pretvara veće jedinice za merenje uglova(stepene) u manje(minute i sekunde) · MA.1.3.1.osposobiti učenika da vlada pojmovima težište,ortocentar i značajne tačketrougla(uočava ih na slici i ume da ih označi na slici). · MA.1.3.3. vlada pojmovima:krug, kružna linija (izdvaja njihove osnovne elemente, uočava njihove modele u realnim situacijama i ume da ih nacрта koristeći pribor). · MA.1.3.6. intuitivno shvata pojam podudarnih figura (kretanjem do poklapanja)</p>		
<p>Četvorougao</p>	<p>MA.1.1.1. osposobiti učenika da pročita i zapiše različite brojeva iz skupa racionalnih brojeva. · MA.1.1.1. osposobiti učenika da predstavi racionalne brojeve na brojevnoj pravoj. · MA.1.1.1.osposobiti učenika da pročita i zapiše apsolutnu vrednost racionalnog broja. · MA.1.1.2. prevede decimalni zapis broja u razlomak i obrnuto. · MA.1.1.3. osposobiti učenika da uporedi po veličini racionalne brojeve istog zapisa, pomažući se slikom kad je to potrebno · MA.1.1.4. izvrši jednu računsku operaciju sa brojevima istog zapisa, pomažući se slikom kada je to</p>	<p>MA.2.1.1.osposobiti učenika da uporedi po veličini brojeve zapisane u različitim oblicima. · MA.2.1.2. odredi suprotan broj,recipročnu vrednost i apsolutnu vrednost broja, izračuna vrednost jednostavnijeg izraza sa više računskih operacija različitog prioriteta, uključujući oslobađanje od zagrada, sa racionalnim brojevima istog zapisa. · MA.2.1.4. koristi brojeve i brojevne izraze u jednostavnim realnim situacijama. · MA.2.2.5. koristi jednačine sa racionalnim brojevima u jednostavnim tekstualnim zadacima</p>	<p>MA.3.1.1. osposobiti učenika da odredi vrednost složenijeg brojevnog izraza sa racionalnim brojevima. · MA.3.1.3. koristi racionalne brojeve i brojevne izraze u realnim situacijama. · MA.3.2.1. (po ugledu na) sastavlja i rešava jednačine i nejednačine sa racionalnim brojevima. · MA.3.2.5. koristi jednačine i nejednačine rešavajući i složenije tekstualne zadatke.</p>

<p>Površine trougla i četvorougla</p>	<p>potrebno · MA.1.1.6. koristiti racionalne brojeve i jednostavne izraze sa njima pomažući se vizuelnim predstavama. · MA.1.2.1. reši jednačine u kojima se nepoznata pojavljuje samo u jednom članu.</p> <p>MA.1.3.1. osposobiti učenika da vlada pojmovima duž i ugao (uočava njihove modele u realnim situacijama i ume da ih nacрта koristeći pribor). · MA.1.3.1. osposobiti učenika da vlada pojmom četvorougla (uočava njihove modele u realnim situacijama i ume da ih nacрта koristeći pribor; da razlikuje osnovne vrste četvorougla, zna osnovne elemente četvorougla) . · MA.1.3.2.osposobiti učenika da vlada pojmom zbira unutrašnjih i spoljašnjih uglova u četvorouglu. · MA.1.4.1. osposobiti učenika da koristi odgovarajuće jedinice za merenje dužine i odgovarajuće jedinice za merenje uglova. · MA.1.4.2.osposobiti učenika da pretvara veće jedinice dužine u manje. · MA.1.4.2.osposobiti učenika da pretvara veće jedinice za merenje uglova(stepene) u manje (minute i sekunde). MA.1.1.1. osposobiti učenika da pročita i zapiše različite brojeva iz skupa racionalnih brojeva.</p>	<p>MA.2.3.1. odredi suplementne i komplementne uglove, uporedne i unakrsne uglove, računa sa njima ako su izraženi u celim stepenima. · MA.2.3.2.odredi zbir uglova u četvorouglu. · MA.2.3.6. uoči osnosimetrične figure i da odredi osu simetrije, koristi podudarnost i vezuje je sa karakterističnim svojstvima figura (paralelnost i jednakost stranica paralelograma)</p> <p>MA.2.3.1. odredi suplementne i komplementne uglove, uporedne i unakrsne uglove, računa sa</p>	<p>MA.3.3.1.računa sa uglovima uključujući i pretvaranje ugaonih mera. · MA.3.3.2. koristi osnovna svojstva četvorougla,paralelograma, trapeza i deltoida; računa njegove uglove na osnovu elemenata koji nisu obavezno neposredno dati u formulaciji zadatka. · MA.3.3.2.na osnovu datih elemenata konstruiše ugao i dati četvorougao. · MA.3.3.6. primeni podudarnost trouglova povezujući tako razna svojstva geometrijskih objekata.</p>
---------------------------------------	---	--	---

	<p>MA.1.3.1. osposobiti učenika da vlada pojmovima duž i ugao (uočava njihove modele u realnim situacijama i ume da ih nacрта koristeći pribor).</p> <p>· MA.1.3.1. osposobiti učenika da vlada pojmom trougla i četvorougla (uočava njihove modele u realnim situacijama i ume da ih nacрта koristeći pribor; da razlikuje osnovne vrste trougla , zna osnovne elemente trougla i ume da izračuna obim i površinu trougla, kvadrata i pravougaonika na osnovu elemenata koji neposredno figurišu u datom zadatku).</p> <p>· MA.1.4.1. osposobiti učenika da koristi odgovarajuće jedinice za merenje dužine i odgovarajuće jedinice za merenje uglova.</p> <p>· MA.1.4.2. osposobiti učenika da pretvara veće jedinice dužine u manje.</p> <p>· MA.1.4.2. osposobiti učenika da pretvara veće jedinice za merenje uglova(stepene) u manje(minute i sekunde)</p>	<p>njima ako su izraženi u celim stepenima.</p> <p>· MA.2.3.2. odredi zbir uglova u trouglu i četvorouglu.</p> <p>· MA.2.3.3. (po ugledu na) koristi formule za obim i površinu.</p>	<p>MA.3.3.1.računa sa uglovima uključujući i pretvaranje ugaonih mera.</p> <p>· MA.3.3.2. koristi osnovna svojstva trougla i četvorougla(paralelograma, trapeza i deltoida), računa njegove uglove, obim i površinu na osnovu elemenata koji nisu obavezno neposredno dati u formulaciji zadatka.</p> <p>· MA.3.3.2. na osnovu datih elemenata konstruiše ugao i dati četvorougao.</p> <p>· MA.3.3.4.(po ugledu na) izračuna površinu trougla i četvorougla uključujući slučajeve kada neophodni elementi neposredno nisu dati.</p> <p>· MA.3.3.6. primeni podudarnost trouglova povezujući tako razna svojstva geometrijskih objekata.</p>
--	--	--	---

Nastavni predmet: Matematika 7. razred

Cilj: Cilj učenja matematike je da učenik, ovladavajući matematičkim konceptima, znanjima i veštinama, razvije osnove apstraktnog i kritičkog mišljenja, pozitivne stavove prema matematici, sposobnost komunikacije matematičkim jezikom i pismom i primeni stečena znanja i veštine u daljem školovanju i rešavanju problema iz svakodnevnog života, kao i da formira osnov za dalji razvoj matematičkih pojmova.

	Nedeljni fond časova	Godišnji fond časova
Redovna nastava	4	144
Dopunska nastava	1	6
Dodatna nastava	1	6

*Pored programom predviđenih 8 časova za izradu i ispravku pismenih zadataka, izdvojena su još 4 časa za pripreme za pismene zadatke. Ovi časovi su izdvojeni jer po pravilu ne pripadaju jednoj od nastavnih oblasti, na njima se sistematizuje znanje iz više nastavnih oblasti.

NASTAVNI PREDMET - MATEMATIKA

OBLAST/TEMA	BROJ ČASOVA	SADRŽAJ	OČEKIVANI ISHODI	MEĐUPREDMETNE KOMPETENCIJE	KORELACIJA
REALNI BROJEVI	21	<p>Kvadrat racionalnog broja. Rešavanje jednačine $x^2 = a$, $a \geq 0$; postojanje iracionalnih brojeva (na primer rešenja jednačine $x^2 = 2$). Realni brojevi i brojeva prava. Kvadratni koren, jednakost . Decimalni zapis realnog broja; približna vrednost realnog broja; apsolutna greška. Osnovna svojstva operacija s realnim brojevima. Funkcija direktne proporcionalnosti $y = kx$, $k \in \mathbb{R} \setminus \{0\}$. Produžena proporcija.</p>	<p>Učenik će biti u stanju da: izračuna stepen realnog broja i kvadratni koren potpunog kvadrata i primeni odgovarajuća svojstva operacija; odredi brojevu vrednost jednostavnijeg izraza sa realnim brojevima; na osnovu realnog problema sastavi i izračuna vrednost jednostavnijeg brojevnog izraza sa realnim brojevima; odredi približnu vrednost realnog broja i proceni apsolutnu grešku; nacrti grafik funkcije $y = kx$, $k \in \mathbb{R} \setminus \{0\}$; - primeni produženu</p>	<p>- Kompetencija za učenje - Rad sa podacima i informacijama -Komunikacija – Saradnja – Digitalna kompetencija</p>	<p>Korelacija sa gradivom izučavanim u prethodnim razredima, likovnom kulturom, tehnikom i tehnologijom, informatikom i računarstvom, slovačkim jezikom, srpskim jezikom, fizikom, geografijom i hemijom.</p>

			proporciju u realnim situacijama;		
PITAGORINA TEOREMA	19	Pitagorina teorema (direktna i obratna). Važnije primene Pitagorine teoreme. Konstrukcije tačaka na brojevnoj pravoj koje odgovaraju brojevima $\sqrt{2}$, $\sqrt{3}$, $\sqrt{5}$, itd. Rastojanje između dve tačke u koordinatnom sistemu.	Učenik će biti u stanju da: – primeni Pitagorinu teoremu u računskim i konstruktivnim zadacima - konstruktivno odredi brojeve $\sqrt{2}$, $\sqrt{3}$, $\sqrt{5}$ na brojevnoj pravoj - odredi rastojanje između dve tačke u koordinatnom sistemu.	Kompetencija za celoživotno učenje Komunikacija Rad s podacima i informacijama Digitalna kompetencija Rešavanje problema Saradnja	Korelacija sa gradivom izučavanim u prethodnim razredima, likovnom kulturom, tehnikom i tehnologijom, informatikom i računarstvom, slovačkim jezikom, srpskim jezikom, fizikom, geografijom i hemijom.
CELI ALGEBARSKI IZRAZI	48	Prvi deo Stepen čiji je izložilac prirodan broj; stepen dekadne jedinice čiji je izložilac ceo broj; operacije sa stepenima; stepen proizvoda, količnika i stepena. Drugi deo Algebarski izrazi. Polinomi i operacije (monomi, sređeni oblik, transformacije zbira, razlike i proizvoda polinoma u sređeni oblik polinoma). Kvadrat binoma i razlika kvadrata. Rastavljanje polinoma na činioce korišćenjem distributivnog zakona, formule za kvadrat binoma i razliku kvadrata. Primene	Učenik će biti u stanju da: - transformiše zbir, razliku i proizvod polinoma; – primeni formule za razliku kvadrata i kvadrat binoma; – rastavi polinom na činioce (koristeći distributivni zakon i formule za kvadrat binoma i razliku kvadrata); – primeni transformacije polinoma na rešavanje	Kompetencija za celoživotno učenje Komunikacija Rad s podacima i informacijama Digitalna kompetencija Rešavanje problema Saradnja	Korelacija sa gradivom izučavanim u prethodnim razredima, likovnom kulturom, tehnikom i tehnologijom, informatikom i računarstvom, slovačkim jezikom, srpskim jezikom, fizikom, geografijom i hemijom.

			jednačina		
MNOGOUGAO	21	Pojam mnogougla. Vrste mnogouglova. Zbir uglova mnogougla. Broj dijagonala mnogougla. Pravilni mnogouglovi (pojam, svojstva, konstrukcije). Obim i površina mnogougla. Težišna duž trougla. Ortocentar i težište trougla. Složenije primene stavova podudarnosti.	Učenik će biti u stanju da: - primeni svojstva stranica, uglova i dijagonala mnogougla; – izračuna površinu mnogougla koristeći obrasce ili razloživu jednakost; – konstruiše ortocentar i težište trougla; – primeni stavove podudarnosti pri dokazivanju jednostavnijih tvrđenja i u konstruktivnim zadacima	Kompetencija za celoživotno učenje Komunikacija Rad s podacima i informacijama Digitalna kompetencija Rešavanje problema Saradnja	Korelacija sa gradivom izučavanim u prethodnim razredima, likovnom kulturom, tehnikom i tehnologijom, informatikom i računarstvom, slovačkim jezikom, srpskim jezikom, fizikom, geografijom i hemijom.
KRUG	18	Centralni i periferijski ugao u krugu. Obim kruga, broj π . Dužina kružnog luka. Površina kruga, kružnog isečka i kružnog prstena. Rotacija.	Učenik će biti u stanju da: – primeni svojstva centralnog i periferijskog ugla u krugu; – izračuna obim i površinu kruga i njegovih delova; – preslika dati geometrijski objekat rotacijom	Kompetencija za celoživotno učenje Komunikacija Rad s podacima i informacijama Digitalna kompetencija Rešavanje problema Saradnja	Korelacija sa gradivom izučavanim u prethodnim razredima, likovnom kulturom, tehnikom i tehnologijom, informatikom i računarstvom, slovačkim jezikom, srpskim jezikom, fizikom, geografijom i hemijom.
		Srednja vrednost, medijana i mod.	Učenik će biti u stanju da: - određuje	Kompetencija za celoživotno učenje Komunikacija	Korelacija sa gradivom izučavanim u

OBRADA PODATAKA	5		srednju vrednost, medijanu i mod	Rad s podacima i informacijama Digitalna kompetencija Rešavanje problema Saradnja	prethodnim razredima, likovnom kulturom, tehnikom i tehnologijom, informatikom i računarstvom, slovačkim jezikom, srpskim jezikom, fizikom, geografijom i hemijom.
--------------------	---	--	---	--	--

OBLAST/ TEMA	NAČIN DIDAKTIČKO – METODIČKOG OSTVARIVANJA PROGRAMA			AKTIVNOSTI UČENIKA
	Oblici rada	Metode i tehnike	Sredstva	
1. REALNI BROJEVI 2. PITAGORINA TEOREMA 3. ALGEBARSKI IZRAZI 4. MNOGOUGAO 5. KRUG OBRADA PODATAKA	Frontalni, individualni i individualizovani, rad u parovima, grupni rad, timski rad	Dijalog, demonstracija, Ilustrativna, metoda tablica, problemski pristup, Rad sa tekstom i udžbenikom, rad sa graficima, Predavanje, opisivanje, pričanje	Udžbenik, zbirka zadataka, radni listovi, e- udžbenik, školska tabla, matematički modeli, posteri, grafikoni, tabele, Internet, računar, projektor	Rešava probleme i zadatke, primenjuje znanje na tekstualnim zadacima, posmatra, uočava vezu sa prethodno usvojenim gradivom, analizira, kombinuje, upoređuje, procenjuje.debatuje. Učenik se priprema za čas i uči pređeno gradivo. Povezuje gradivo i uočava sličnosti i razlike. Usmeno odgovara i radi zadatke uz konsultaciju sa nastavnikom o svim poteškoćama.

Sadržaji programa (nastavne teme)	Standardi		
	Osnovni nivo	Srednji nivo	Napredni nivo
	MA1.1.2. prevede decimalni zapis broja u razlomak i obratno brojeve	MA2.1.1. reši linearne jednačine u kojima se nepoznata pojavljuje	MA.3.1.1. odredi vrednost složenijeg brojevnog izraza

<p>REALNI BROJEVI</p>	<p>zapisane u različitim oblicima. MA1.1.3. uporedi po veličini brojeve istog zapisa, pomažući se slikom kad je to potrebno brojevnog izraza MA1.1.4. izvrši jednu osnovnu računsku operaciju sa brojevima istog zapisa, pomažući se slikom kad je to potrebno (u slučaju sabiranja i oduzimanja razlomaka samo sa istim imeniocem); računa, na primer $1/5$ od n, gde je n dati prirodan broj</p>	<p>samo u jednom članu MA2.1.2. izračuna stepen datog broja, zna osnovne operacije sa stepenima MA2.1.4. odredi vrednost funkcije date tablicom ili formulom</p>	<p>MA.3.1.3. koristi brojeve i brojevne izraze u realnim situacijama</p>
<p>PITAGORINA TEOREMA</p>	<p>MA.1.3.2. vlada pojmovima: trougao, četvorougao, kvadrat i pravougaonik (uočava njihove modele u realnim situacijama i ume da ih nacрта koristeći pribor; učenik razlikuje osnovne vrste trouglova, zna osnovne elemente trougla i ume da izračuna obim i površinu trougla, kvadrata i pravougaonika na osnovu elemenata koji neposredno figurišu u datom zadatku; ume da izračuna nepoznatu stranicu pravouglog trougla primenjujući Pitagorinu teoremu)</p>	<p>MA.2.3.2. odredi odnos uglova i stranica u trouglu, zbir uglova u trouglu i četvorouglu i da rešava zadatke koristeći Pitagorinu teoremu</p>	<p>MA.3.3.2. koristi osnovna svojstva trougla, četvorougla, paralelograma i trapeza, računa njihove obime i površine na osnovu elemenata koji nisu obavezno neposredno dati u formulaciji zadatka; ume da ih konstruiše</p>
<p>ALGEBARSKI IZRAZI</p>	<p>MA.1.1.6. koristi cele brojeve i jednostavne izraze sa njima pomažući se vizuelnim predstavama</p>	<p>MA.2.1.4. koristi brojeve i brojevne izraze u jednostavnim realnim situacijama MA.2.2.2. operiše sa stepenima i zna šta je kvadratni koren -Izrada panoa, različitih vrsta izlaganja -Spreman je da pomogne drugima - Inicijativa i kvalitet produkta MA.2.2.3. sabira i oduzima polinome, ume da</p>	<p>MA.3.1.1. odredi vrednost složenijeg brojevnog izraza MA.3.1.3. koristi brojeve i brojevne izraze u realnim situacijama MA.3.2.2. koristi osobine stepena i kvadratnog korena MA.3.2.3. zna i primenjuje formule za razliku kvadrata i kvadrat binoma; uvežbano transformiše</p>

		pomnoži dva binoma i da kvadrira binom	algebarske izraze i svodi ih na najjednostaviji oblik
MNOGOUGAO	MA.1.3.2. vlada pojmovima: trougao, četvorougao, kvadrat i pravougaonik (uočava njihove modele u realnim situacijama i ume da ih nacрта koristeći pribor; učenik razlikuje osnovne vrste trouglova, zna osnovne elemente trougla i ume da izračuna obim i površinu trougla, kvadrata i pravougaonika na osnovu elemenata koji neposredno figurišu u datom zadatku; ume da izračuna nepoznatu stranicu pravouglog trougla primenjujući Pitagorinu teoremu)	MA.2.3.1. odredi suplementne i komplementne uglove, uporedne i unakrsne uglove; računa sa njima ako su izraženi u celim stepenima MA.2.3.2. odredi odnos uglova i stranica u trouglu, zbir uglova u trouglu i četvorouglu i da rešava zadatke koristeći Pitagorinu teoremu	MA.3.3.2. koristi osnovna svojstva trougla, četvorougla, paralelograma i trapeza, računa njihove obime i površine na osnovu elemenata koji nisu obavezno neposredno dati u formulaciji zadatka; ume da ih konstruiše MA.3.3.3. odredi centralni i periferijski ugao, računa površinu isečka, kao i dužinu luka
KRUG	MA.1.3.3. vlada pojmovima: krug, kružna linija (izdvaja njihove osnovne elemente, uočava njihove modele u realnim situacijama i ume da ih nacрта koristeći pribor; ume da izračuna obim i površinu kruga datog poluprečnika)	MA.2.3.3. koristi formule za obim i površinu kruga i kružnog prstena	MA.3.3.3. odredi centralni i periferijski ugao, računa površinu isečka, kao i dužinu luka
OBRADA PODATAKA	MA.1.5.2. pročita i razume podatak sa grafikona, dijagrama ili iz tabele, i odredi minimum ili maksimum zavisne veličine MA.1.5.3. podatke iz tabele prikaže grafikonom i obrnuto	MA.2.5.2. čita jednostavne dijagrame i tabele i na osnovu njih obradi podatke po jednom kriterijumu (npr. odredi aritmetičku sredinu za dati skup podataka; poredi vrednosti uzorka sa srednjom vrednošću MA.2.5.3. obradi prikupljene podatke i predstavi ih tabelarno ili grafički; predstavlja srednju vrednost medijanom	MA.3.5.2. tumači dijagrame i tabele MA.3.5.3. prikupi i obradi podatke i sam sastavi dijagram ili tabelu; crta grafik kojim predstavlja međuzavisnost veličina

Ciljevi i zadaci dopunskog rada: Dodatno objašnjavanje, ponavljanje i utvrđivanje gradiva iz tekuće školske godine. Zavisno od potreba učenika moguće i povećanje broja časova posvećenih nekoj od tema.

Sadržaji programa (nastavne teme)	Ciljevi i zadaci sadržaja programa	Broj časova	Način realizacije			Aktivnosti učenika
			Oblici rada	Metode i tehnike	Sredstva	
1. REALNI BROJEVI	dodatno objašnjavanje, ponavljanje i vežbanje kroz primere	1	Individualni i grupni	Dijalog demonstrativna	Radni listići, školska tabla, udžbenik	Rad po grupama, individualni i rad
2. PITAGORINA TEOREMA	dodatno objašnjavanje, ponavljanje i vežbanje kroz primere	1	Individualni i grupni	Dijalog demonstrativna	Radni listići, školska tabla, udžbenik	Rad po grupama, individualni i rad
3. ALGERBARSKI IZRAZI	dodatno objašnjavanje, ponavljanje i vežbanje kroz primere	1	Individualni i grupni	Dijalog demonstrativna	Radni listići, školska tabla, udžbenik	Rad po grupama, individualni i rad
4. MNOGOUGAO	dodatno objašnjavanje, ponavljanje i vežbanje kroz primere	1	Individualni i grupni	Dijalog demonstrativna	Radni listići, školska tabla, udžbenik	Rad po grupama, individualni i rad
5. KRUG	dodatno objašnjavanje, ponavljanje i vežbanje kroz primere	1	Individualni i grupni	Dijalog demonstrativna	Radni listići, školska tabla, udžbenik	Rad po grupama, individualni i rad
OBRADA PODATAKA	dodatno objašnjavanje, ponavljanje i vežbanje kroz primere	1	Individualni i grupni	Dijalog demonstrativna	Radni listići, školska tabla, udžbenik	Rad po grupama, individualni i rad

Sadržaji programa (nastavne teme)	Standardi		
	Osnovni nivo	Srednji nivo	Napredni nivo
1. REALNI BROJEVI 2. PITAGORINA TEOREMA	MA1.1.2. prevede decimalni zapis broja u razlomak i obratno brojeve zapisane u različitim oblicima. MA1.1.3. uporedi po veličini brojeve istog zapisa, pomažući se slikom kad je to potrebno brojevnog izraza		

<p>3. ALGEBARSKI IZRAZI</p> <p>4. MNOGOUGAO</p> <p>5. KRUG</p> <p>6. OBRADA PODATAKA</p>	<p>MA1.1.4. izvrši jednu osnovnu računsku operaciju sa brojevima istog zapisa, pomažući se slikom kad je to potrebno (u slučaju sabiranja i oduzimanja razlomaka samo sa istim imeniocem); računa, na primer $1/5$ od n, gde je n dati prirodan broj</p> <p>MA.1.3.2. vlada pojmovima: trougao, četvorougao, kvadrat i pravougaonik (uočava njihove modele u realnim situacijama i ume da ih nacrti koristeći pribor; učenik razlikuje osnovne vrste trouglova, zna osnovne elemente trougla i ume da izračuna obim i površinu trougla, kvadrata i pravougaonika na osnovu elemenata koji neposredno figurišu u datom zadatku; ume da izračuna nepoznatu stranicu pravouglog trougla primenjujući Pitagorinu teoremu)</p> <p>MA.1.1.6. koristi cele brojeve i jednostavne izraze sa njima pomažući se vizuelnim predstavama</p> <p>MA.1.3.3. vlada pojmovima: krug, kružna linija (izdvaja njihove osnovne elemente, uočava njihove modele u realnim situacijama i ume da ih nacrti koristeći pribor; ume da izračuna obim i površinu kruga datog poluprečnika)</p> <p>MA.1.5.2. pročita i razume podatak sa grafikona, dijagrama ili iz tabele, i odredi minimum ili maksimum zavisne veličine MA.1.5.3. podatke iz tabele prikaže grafikonom i obrnuto</p>		
--	---	--	--

Dodatna nastava za 7. razred

Ciljevi i zadaci dodatnog rada: Sadržaji dodatne nastave moraju, pre svega, biti vezani za sadržaje ovog razreda i na taj način biti njihova intenzivnija obrada. Uz to, mogu da se izaberu i sve druge zanimljive teme vodeći računa da su bitno sadržajne. Negovati saradnju sa dobro afirmisanim stručnim institucijama, kao što su Društvo matematičara Srbije, Matematička gimnazija, KMM "Arhimedes" itd. Dodatna nastava treba da služi za dopunjavanje, ponavljanje i utvrđivanje gradiva iz tekuće školske godine kao priprema za takmičenje. Zavisno od interesovanja učenika moguće i povećanje broja časova posvećenih nekoj od tema.

Sadržaji programa (nastavne teme)	Ciljevi i zadaci sadržaja programa	Broj časova	Način realizacije			Aktivnosti učenika
			Oblici rada	Metode i tehnike	Sredstva	
REALNI BROJEVI	razvijanje sposobnosti darovitih učenika i onih koji iskazuju posebno interesovanje za matematiku, pripremanje učenika za	1	Individualni i grupni	Dijalog demonstrativna	Radni listići, udžbenik, dodatna literatura	Rad po grupama, debata, demonstracija postignuća i rešavanja problema, izrada PP prezentacije ili panoa

	takmičenja					
PITAGORINA TEOREMA	razvijanje sposobnosti darovitih učenika i onih koji iskazuju posebno interesovanje za matematiku, pripremanje učenika za takmičenja	1	Individualn i i grupni	Dijalog demonstrativna	Radni listići, udžbenik, dodatna literatura	Rad po grupama, debata, demonstracij a postignuća i rešavanja problema, izrada PP prezentacije ili panoa
ALGEBARSKI IZRAZI	razvijanje sposobnosti da razvijanje sposobnosti darovitih učenika i onih koji iskazuju posebno interesovanje za matematiku, pripremanje učenika za takmičenja	1	Individualn i i grupni	Dijalog demonstrativna	Radni listići, udžbenik, dodatna literatura	Rad po grupama, debata, demonstracij a postignuća i rešavanja problema, izrada PP prezentacije ili panoa
MNOGOUGAO	razvijanje sposobnosti darovitih učenika i onih koji iskazuju posebno interesovanje za matematiku, pripremanje učenika za takmičenja	1	Individualn i i grupni	Dijalog demonstrativna	Radni listići, udžbenik, dodatna literatura	Rad po grupama, debata, demonstracij a postignuća i rešavanja problema, izrada PP prezentacije ili panoa
5. KRUG	razvijanje sposobnosti darovitih učenika i onih koji iskazuju posebno interesovanje za matematiku, pripremanje učenika za takmičenja	1	Individualn i i grupni	Dijalog demonstrativna	Radni listići, udžbenik, dodatna literatura	Rad po grupama, debata, demonstracij a postignuća i rešavanja problema, izrada PP prezentacije ili panoa
6. OBRADA	razvijanje	1	Individualn	Dijalog	Radni	Rad po

PODATAKA	sposobnosti darovitih učenika i onih koji iskazuju posebno interesovanje za matematiku, pripremanje učenika za takmičenja	i i grupni	demonstrativna	listići, udžbenik, dodatna literatura	grupama, debata, demonstracija i postignuća i rešavanja problema, izrada PP prezentacije ili panoa
----------	---	------------	----------------	---------------------------------------	--

Sadržaji programa (nastavne teme)	Standardi		
	Osnovni nivo	Srednji nivo	Napredni nivo
1. REALNI BROJEVI 2. PITAGORINA TEOREMA 3. ALGEBARSKI IZRAZI 4. MNOGOUGAO 5. KRUG 6. OBRADA PODATAKA	MA1.1.2. prevede decimalni zapis broja u razlomak i obratno brojeve zapisane u različitim oblicima. MA1.1.3. uporedi po veličini brojeve istog zapisa, pomažući se slikom kad je to potrebno brojevnog izraza MA1.1.4. izvrši jednu osnovnu računsku operaciju sa brojevima istog zapisa, pomažući se slikom kad je to potrebno (u slučaju sabiranja i oduzimanja razlomaka samo sa istim imeniocem); računa, na primer $1/5$ od n , gde je n dati prirodan broj MA.1.3.2. vlada pojmovima: trougao, četvorougao, kvadrat i pravougaonik (uočava njihove modele u realnim situacijama i ume da ih nacрта koristeći pribor; učenik razlikuje osnovne vrste trouglova, zna osnovne elemente trougla i ume da izračuna obim i površinu trougla, kvadrata i pravougaonika na osnovu elemenata koji neposredno figurišu u datom zadatku; ume da izračuna nepoznatu stranicu pravouglog trougla primenjujući Pitagorinu teoremu)	MA2.1.1. reši linearne jednačine u kojima se nepoznata pojavljuje samo u jednom članu MA2.1.2. izračuna stepen datog broja, zna osnovne operacije sa stepenima MA2.1.4. odredi vrednost funkcije date tablicom ili formulom MA.2.1.4. koristi brojeve i brojevnne izraze u jednostavnim realnim situacijama MA.2.2.2. operiše sa stepenima i zna šta je kvadratni koren - Izrada panoa, različitih vrsta izlaganja -Spreman je da pomogne drugima -Inicijativa i kvalitet produkta MA.2.2.3. sabira i oduzima polinome, ume da pomnoži dva binoma i da kvadrira binom MA.2.3.1. odredi suplementne i komplementne	MA.3.1.1. odredi vrednost složenijeg brojevnog izraza MA.3.1.3. koristi brojeve i brojevnne izraze u realnim situacijama MA.3.3.2. koristi osnovna svojstva trougla, četvorougla, paralelograma i trapeza, računa njihove obime i površine na osnovu elemenata koji nisu obavezno neposredno dati u formulaciji zadatka; ume da ih konstruiše MA.3.2.2. koristi osobine stepena i kvadratnog korena MA.3.2.3. zna i primenjuje formule za razliku kvadrata i kvadrat binoma; uvežbano transformiše algebarske izraze i svodi ih na najjednostavniji oblik MA.3.3.3. odredi centralni i periferijski ugao, računa površinu isečka, kao i dužinu

	<p>MA.1.1.6. koristi cele brojeve i jednostavne izraze sa njima pomažući se vizuelnim predstavama</p> <p>MA.1.3.3. vlada pojmovima: krug, kružna linija (izdvaja njihove osnovne elemente, uočava njihove modele u realnim situacijama i ume da ih nacrti koristeći pribor; ume da izračuna obim i površinu kruga datog poluprečnika)</p> <p>MA.1.5.2. pročita i razume podatak sa grafikona, dijagrama ili iz tabele, i odredi minimum ili maksimum zavisne veličine</p> <p>MA.1.5.3. podatke iz tabele prikaže grafikonom i obrnuto</p>	<p>uglove, uporedne i unakrsne uglove; računa sa njima ako su izraženi u celim stepenima</p> <p>MA.2.3.2. odredi odnos uglova i stranica u trouglu, zbir uglova u trouglu i četvorouglu i da rešava zadatke koristeći Pitagorinu teoremu</p> <p>MA.2.3.3. koristi formule za obim i površinu kruga i kružnog prstena</p> <p>MA.2.5.2. čita jednostavne dijagrame i tabele i na osnovu njih obradi podatke po jednom kriterijumu (npr. odredi aritmetičku sredinu za dati skup podataka; poredi vrednosti uzorka sa srednjom vrednošću</p> <p>MA.2.5.3. obradi prikupljene podatke i predstavi ih tabelarno ili grafički; predstavlja srednju vrednost medijanom</p>	<p>luka</p> <p>MA.3.5.2. tumači dijagrame i tabele</p> <p>MA.3.5.3. prikupi i obradi podatke i sam sastavi dijagram ili tabelu; crta grafik kojim predstavlja međuzavisnost veličina</p>
--	---	---	--

Program rada vannastavnih aktivnosti iz predmeta: Matematika 7. razred

Ciljevi vannastavnih aktivnosti: Ciljevi i zadaci matematičke sekcije su da razvije kod učenika interesovanje i ljubav prema matematičkim sadržajima, da formira zdrave takmičarske osobine i da razvija mentalne sposobnosti, značajne za formiranje naučnih stavova i da doprinosi razvoju ličnosti učenika.

Matematičke sposobnosti i veštine se kod učenika razvijaju postepeno, i to kroz raznolike nastavne forme, upotrebom različitih metoda rada, usmeravajući ih ka postepenom rešenju postavljenog problema.

Predlozi tema za realizaciju:

1. Upis učenika u matematičku sekciju i zajednička izrada plana rada matematičke sekcije.
2. Pitagorina teorema.
3. Trougao – osobine, površina, obim, uglovi...
4. Razne zanimljivosti iz geometrije.
5. Rešavanje složenih tekstualnih zadataka.

6. Rešavanje logičko-problemskih zadataka.
7. Upotreba računara i obrazovnih softvera pri rešavanju zadataka.
8. Rešavanje zadataka sa takmičenja i završnih ispita.
9. Organizacija i realizacija matematičkog takmičenja „Misliša“

Nastavni predmet: Matematika 8. razred

Cilj: Cilj učenja matematike je da učenik, ovladavajući matematičkim konceptima, znanjima i veštinama, razvije osnove apstraktnog i kritičkog mišljenja, pozitivne stavove prema matematici, sposobnost komunikacije matematičkim jezikom i pismom i primeni stečena znanja i veštine u daljem školovanju i rešavanju problema iz svakodnevnog života, kao i da formira osnov za dalji razvoj matematičkih pojmova.

	Nedeljni fond časova	Godišnji fond časova
Redovna nastava	4	136
Dopunska nastava	1	8
Dodatna nastava	1	8

Napomena: Za obnavljanje gradiva, inicijalni test i analizu rezultata inicijalnog testa planirana su 4 časa. Pored programom predviđenih 8 časova za izradu i ispravku pismenih zadataka, izdvojena su još 4 časa za pripreme za pismene zadatke. Ovi časovi su izdvojeni jer po pravilu ne pripadaju jednoj od nastavnih oblasti, na njima se sistematizuje znanje iz više nastavnih oblasti.

NASTAVNI PREDMET - MATEMATIKA					
OBLAST/TEMA	BROJ ČASOVA	SADRŽAJ	OČEKIVANI ISHODI	MEĐUPREDMETNE KOMPETENCIJE	KORELACIJA
SLIČNOST	16	Proporcionalne veličine Talesova teorema Sličnost trouglova Primena sličnosti	Učenik će biti u stanju da: primeni Talesovu teoremu u geometrijskim zadacima i realnom kontekstu; primeni sličnost trouglova u geometrijskim zadacima i realnom kontekstu.	- Kompetencija za učenje - Rad sa podacima i informacijama - Komunikacija – Saradnja – Digitalna kompetencija	Korelacija sa gradivom izučavanim u prethodnim razredima, likovnom kulturom, tehnikom i tehnologijom, informatikom i računarstvom, slovačkim jezikom, srpskim jezikom, fizikom, geografijom i hemijom.
		Odnos tačke i prave, tačke i ravni. Odnosi pravih; mimoilazne prave. Odnosi prave i ravni,	Učenik će biti u stanju da: – analizira odnose tačaka, pravih i ravni u prostoru i	Kompetencija za celoživotno učenje Komunikacija Rad s podacima i informacijama Digitalna kompetencija	Korelacija sa gradivom izučavanim u prethodnim razredima, likovnom kulturom,

TAČKA, PRAVA I RAVAN	11	normala na ravan, rastojanje tačke od ravni. Odnosi dve ravni. Ortogonalna projekcija na ravan (tačke, duži i prave). Ugao između prave i ravni. Poliedar.	zapiše te odnose matematičkim pismom; predstavlja crtežom odnose geometrijskih objekata u ravni i prostoru i koristi ih prilikom rešavanja zadataka; uoči pravougli trougao u prostoru i primeni Pitagorinu teoremu u geometrijskim zadacima i realnom kontekstu.	Rešavanje problema Saradnja	tehnikom i tehnologijom, informatikom i računarstvom, slovačkim jezikom, srpskim jezikom, fizikom, geografijom i hemijom.
LINEARNE JEDNAČINE I NEJEDNAČINE SA JEDNOM NEPOZNATOM	18	Linearna jednačina. Rešavanje linearnih jednačina s jednom nepoznatom. Linearna nejednačina. Rešavanje linearnih nejednačina s jednom nepoznatom. Primena u realnim situacijama.	Učenik će biti u stanju da: -reši linearnu jednačinu i nejednačinu; - reši realne probleme koristeći linearnu jednačinu, ili nejednačinu	Kompetencija za celoživotno učenje Komunikacija Rad s podacima i informacijama Digitalna kompetencija Rešavanje problema Saradnja	Korelacija sa gradivom izučavanim u prethodnim razredima, likovnom kulturom, tehnikom i tehnologijom, informatikom i računarstvom, slovačkim jezikom, srpskim jezikom, fizikom, geografijom i hemijom.
		Prizma: pojam, vrste, elementi. Mreža prave prizme. Površina prave	Učenik će biti u stanju da: izračuna površinu i zapreminu prave prizme;	Kompetencija za celoživotno učenje Komunikacija Rad s podacima i informacijama Digitalna	Korelacija sa gradivom izučavanim u prethodnim razredima, likovnom

PRIZMA	15	prizme. Zapremina prave prizme.	primeni obrasce za površinu i zapreminu tela u realnim situacijama.	kompetencija Rešavanje problema Saradnja	kulturom, tehnikom i tehnologijom, informatikom i računarstvom, slovačkim jezikom, srpskim jezikom, fizikom, geografijom i hemijom.
PIRAMIDA	16	Piramida; pojam, vrste, elementi. Mreža piramide. Površina piramide. Zapremina piramide	Učenik će biti u stanju da: izračuna površinu i zapreminu četvorostrane piramide(osn ova pravougaonik) , pravilne trostrane i šestostrane piramide; primeni obrasce za površinu i zapreminu tela u realnim situacijama.	Kompetencija za celoživotno učenje Komunikacija Rad s podacima i informacijama Digitalna kompetencija Rešavanje problema Saradnja	Korelacija sa gradivom izučavanim u prethodnim razredima, likovnom kulturom, tehnikom i tehnologijom, informatikom i računarstvom, slovačkim jezikom, srpskim jezikom, fizikom, geografijom i hemijom.
LINEARNA FUNKCIJA	12	Linearna funkcija ($y = kx + n$). Grafik linearne funkcije; nula i znak funkcije, monotonost. Implicitni oblik zadavanja linearne funkcije. Crtanje i čitanje grafika linearnih funkcija.	Učenik će biti u stanju da: nacrtati i analizirati grafik linearne funkcije.	Kompetencija za celoživotno učenje Komunikacija Rad s podacima i informacijama Digitalna kompetencija Rešavanje problema Saradnja	Korelacija sa gradivom izučavanim u prethodnim razredima, likovnom kulturom, tehnikom i tehnologijom, informatikom i računarstvom, slovačkim jezikom, srpskim jezikom, fizikom, geografijom i hemijom.

SISTEMI LINEARNIH JEDNAČINA SA DVE NEPOZNATE	16	Pojam linearne jednačine s dve nepoznate. Pojam sistema od dve linearne jednačine s dve nepoznate. Rešavanje sistema metodom zamene i metodom suprotnih koeficijenata; grafička interpretacija sistema. Primena u realnim situacijama.	Učenik će biti u stanju da: reši sistem linearnih jednačina sa dve nepoznate; reši realne probleme koristeći sistem linearnih jednačina sa dve nepoznate	Kompetencija za celoživotno učenje Komunikacija Rad s podacima i informacijama Digitalna kompetencija Rešavanje problema Saradnja	Korelacija sa gradivom izučavanim u prethodnim razredima, likovnom kulturom, tehnikom i tehnologijom, informatikom i računarstvom, slovačkim jezikom, srpskim jezikom, fizikom, geografijom i hemijom.
VALJAK, KUPA I LOPTA	16	Valjak i njegovi elementi. Mreža valjka. Površina i zapremina pravog valjka. Kupa i njeni elementi. Mreža kupe. Površina i zapremina prave kupe. Pojam lopte i sfere. Preseci lopte (sfere) i ravni. Površina i zapremina lopte.	Učenik će biti u stanju da: izračuna površinu i zapreminu valjka, kupe i lopte; primeni obrasce za površinu i zapreminu tela u realnim situacijama	Kompetencija za celoživotno učenje Komunikacija Rad s podacima i informacijama Digitalna kompetencija Rešavanje problema Saradnja	Korelacija sa gradivom izučavanim u prethodnim razredima, likovnom kulturom, tehnikom i tehnologijom, informatikom i računarstvom, slovačkim jezikom, srpskim jezikom, fizikom, geografijom i hemijom.

OBLAST/ TEMA	NAČIN DIDAKTIČKO – METODIČKOG OSTVARIVANJA PROGRAMA			AKTIVNOSTI UČENIKA
	Oblici rada	Metode i tehnike	Sredstva	
7. SLIČNOST 8. TAČKA, PRAVA I	Frontalni, individualni i individualizovani,	Dijalog, demonstracija,	Udžbenik, zbirka zadataka,	Rešava probleme i zadatke, primenjuje znanje na

<p>RAVAN</p> <p>9. LINEARNE JEDNAČINE I NEJEDNAČINE SA JEDNOM NEPOZNATOM</p> <p>10. PRIZMA</p> <p>11. PIRAMIDA</p> <p>12. LINEARNA FUNKCIJA</p> <p>13. SISTEMI LINEARNIH JEDNAČINA SA DVE NEPOZNATE VALJAK, KUPA I LOPTA</p>	<p>rad u parovima, grupni rad, timski rad</p>	<p>Ilustrativna, metoda tablica, problemski pristup, Rad sa tekstom i udžbenikom, rad sa grafcima, Predavanje, opisivanje, pričanje</p>	<p>radni listovi, e-udžbenik, školska tabla, matematički modeli, poster, grafikoni, tabele, Internet, računar, projektor</p>	<p>tekstualnim zadacima, posmatra, uočava vezu sa prethodno usvojenim gradivom, analizira, kombinuje, upoređuje, procenjuje.debatuje. Učenik se priprema za čas i uči pređeno gradivo. Povezuje gradivo i uočava sličnosti i razlike. Usmeno odgovara i radi zadatke uz konsultaciju sa nastavnikom o svim poteškoćama.</p>
--	---	---	--	---

Sadržaji programa (nastavne teme)	Standardi		
	Osnovni nivo	Srednji nivo	Napredni nivo
SLIČNOST	<ul style="list-style-type: none"> • MA.1.4.1. osposobiti učenika da koristi odgovarajuće jedinice za merenje dužine. • MA.1.4.2. osposobiti učenika da pretvara veće jedinice dužine u manje. • MA.1.3.1.osposobiti učenika da vlada pojmovima duž i ugao (uočava njihove modele u realnim situacijama i ume da ih nacrti koristeći pribor). • MA.1.3.1. osposobiti učenika da vlada pojmovima: duž, poluprava,prava, ravan i ugao(uočava njihove modele u realnim situacijama i ume da ih nacrti koristeći pribor). • MA.1.3.1. (po ugledu na) osposobiti učenika da vlada pojmom Talesove teoreme. • MA.1.3.2. osposobiti 	<ul style="list-style-type: none"> • MA.2.4.1. osposobiti učenika da poredi veličine koje su izražene različitim mernim jedinicama za dužinu. • MA.2.3.2. osposobiti učenika da odredi odnos uglova i stranica u trouglu i zbira uglova u trouglu i da rešava zadatke koristeći sličnost trouglova. • MA.2.3.6.(po ugledu na) osposobiti učenika da koristi sličnost trouglova i vezuje je sa karakterističnim svojstvima figura. 	<ul style="list-style-type: none"> • MA.3.4.1. osposobiti učenika da po potrebi pretvara jedinice mere, računajući sa njima. • MA.3.3.2.(po ugledu na) osposobiti učenika da koristi Talesovu teoremu i njena svojstva kako bi podelio datu duž; i da ume da tu podelu konstruiše. • MA.3.3.6. osposobiti učenika da primeni podudarnost i sličnost trouglova, povezujući tako razna svojstva geometrijskih objekata.

	<p>učenika da vlada pojmom trougla (uočava njihove modele u realni situacijama i ume da ih nacrti koristeći pribor; da razlikuje osnovne vrste trouglova, zna osnovne elemente trougla). • MA.1.3.6. osposobiti učenika da intuitivno shvata pojam sličnih figura</p>		
<p>TAČKA, PRAVA I RAVAN</p>	<p>• MA.1.4.1. osposobiti učenika da koristi odgovarajuće jedinice za merenje dužine. • MA.1.4.2. osposobiti učenika da pretvara veće jedinice dužine u manje. • MA.1.3.1. osposobiti učenika da vlada pojmovima tačka, prava, ravan, duž , ugao (uočava njihove modele u realnim situacijama i ume da ih nacrti koristeći pribor). • MA.1.3.1. osposobiti učenika da vlada pojmom projekcija i da zna da odredi projekciju tačke na pravu. • MA.1.3.1. osposobiti učenika da vlada pojmom poliedar i da zna da ih razlikuje.</p>	<p>• MA.2.4.1. osposobiti učenika da poredi veličine koje su izražene različitim mernim jedinicama za dužinu</p>	<p>• MA.3.4.1. osposobiti učenika da po potrebi pretvara jedinice mera, računajući sa njima. • MA.3.3.6. osposobiti učenika da primeni podudarnost i sličnost trouglova, povezujući tako razna svojstva geometrijskih objekata.</p>
<p>LINEARNE JEDNAČINE I NEJEDNAČINE SA JEDNOM NEPOZNATOM</p>	<p>• MA.1.2.1. osposobiti učenika da reši linearne jednačine u kojima se nepoznata pojavljuje samo u jednom članu. • MA.1.2.2. osposobiti učenika da izračuna stepen datog broja, zna osnovne operacije sa stepenima. • MA.1.2.3. osposobiti učenika da sabira, oduzima i množi monome. • MA.1.1.1.(po</p>	<p>• MA.2.2.5. osposobiti učenika da koristi jednačine u jednostavnijim tekstuallnim zadacima • MA.2.5.4. osposobiti učenika da primeni procentni račun u jednostavnijim realnim</p>	<p>MA.3.2.1. osposobiti učenika da sastavlja i rešava linearne jednačine i nejednačine sa jednom nepoznatom. • MA.3.2.5. osposobiti učenika da koristi jednačine i nejednačine rešavajući složenije tekstualne zadatke • MA.3.5.4. osposobiti</p>

	<p>ugledu na) osposobiti učenika da pročita i zapiše osnovna svojstva jednakosti. • MA.1.1.1.(po ugledu na) osposobiti učenika da pročita i zapiše ekvivalentne jednačine i nejednačine.</p>		<p>učenika da primeni procentni račun u složenijim situacijama.</p>
PRIZMA	<p>• MA.1.4.1. osposobiti učenika da koristi odgovarajuće jedinice za merenje dužine, površine, zapremine i mase. • MA.1.4.2. osposobiti učenika da pretvara veće jedinice dužine, površine, zapremine i mase u manje. • MA.1.3.1. osposobiti učenika da vlada pojmovima kocka i kvadar, uočava njihove modele u realnim situacijama, da zna njihove osnovne elemente i da zna da im izračuna površinu i zapreminu</p>	<p>• MA.2.3.4. osposobiti učenika da vlada pojmom prizma, da razlikuje u realnim situacijama tela oblika prizme. • MA.2.3.4. osposobiti učenika da razlikuje u realnim situacijama tela oblika prizme i da razlikuje trostrane, četverostrane i šestostrane prizme. • MA.2.3.4. osposobiti učenika da zna da izračuna površinu i zapreminu prizme kada su neophodni elementi neposredno dati u zadatku</p>	<p>• MA.3.4.1. osposobiti učenika da po potrebi pretvara jedinice mera, računajući sa njima. • MA.3.3.4. osposobiti učenika da zna da izračuna površinu i zapreminu prizme uključujući slučajeve kada neophodni nisu elementi neposredno dati u zadatku. • MA.3.3.6. osposobiti učenika da primeni podudarnost i sličnost trouglova, povezujući tako razna svojstva geometrijskih objekata.</p>
PIRAMIDA	<p>• MA.1.4.1. osposobiti učenika da koristi odgovarajuće jedinice za merenje dužine, površine, zapremine i mase. • MA.1.4.2. osposobiti učenika da pretvara veće jedinice dužine, površine, zapremine i mase u manje. • MA.1.3.1. osposobiti učenika da vlada pojmom piramida, uočava njihove modele u realnim situacijama</p>	<p>• MA.2.3.4. osposobiti učenika da vlada pojmom piramida, da razlikuje u realnim situacijama tela oblika piramide • MA.2.3.4. osposobiti učenika da razlikuje u realnim situacijama tela oblika piramide i da razlikuje trostrane, četverostrane i šestostrane piramide. • MA.2.3.4. osposobiti učenika da zna da izračuna površinu i zapreminu pravilnih piramida kada su neophodni elementi neposredno dati u zadatku</p>	<p>• MA.3.4.1. osposobiti učenika da po potrebi pretvara jedinice mera, računajući sa njima. • MA.3.3.4. osposobiti učenika da zna da izračuna površinu i zapreminu pravilnih piramida uključujući slučajeve kada neophodni nisu elementi neposredno dati u zadatku. • MA.3.3.6. osposobiti učenika da primeni podudarnost i sličnost trouglova, povezujući tako</p>

			razna svojstva geometrijskih objekata.
LINEARNA FUNKCIJA	<ul style="list-style-type: none"> • MA.1.2.4. osposobiti učenika da odredi vrednost funkcije date tablicom ili formulom. • MA.1.5.1. osposobiti učenika da izražava položaj objekata svrstavajući u vrste i kolone, odredi položaj tačke u prvom kvadrantu koordinatnog sistema ako su date koordinate i obratno • MA.1.5.2. osposobiti učenika da pročita i razume podatak sa grafikona, dijagrama ili iz tabele i odredi minimum ili maksimum zavisne veličine • MA.1.5.3 osposobiti učenika da podatke iz tabele prikaže grafikonom i obrnuto 	<ul style="list-style-type: none"> • MA.2.2.1. osposobiti učenika da rešava linearne jednačine sa jednom nepoznom • MA.2.2.4. osposobiti učenika da uoči zavisnost među promenljivim veličinama, zna funkciju i grafički interpretira njena svojstva, vezuje za ta svojstva pojam direktne proporcionalnosti i održuje nepoznati član proporcije • MA.2.2.5. osposobiti učenika da koristi jednačine u jednostavnijim tekstualnim zadacima • MA.2.4.3. osposobiti učenika da pretvori iznos u jednoj valuti u drugu postavljajući određenu proporciju • MA.2.4.3. osposobiti učenika da datu veličinu iskaže približnom vrednošću • MA.2.5.1. osposobiti učenika da vlada opisom koordinatnog sistema, određuje koordinate tačaka, osno ili centralno simetričnih. • MA.2.5.1. osposobiti učenika da vlada opisom koordinatnog sistema, određuje koordinate tačaka, osno ili centralno simetričnih • MA.2.5.4. osposobiti učenika da primeni procentni račun u realnim situacijama 	<ul style="list-style-type: none"> • MA.3.2.4 . osposobiti učenika da razlikuje direktno i obrnuto proporcionalne veličine i to izražava odgovarajućim zapisom • MA.3.2.4. osposobiti učenika da zna linearnu funkciju i da zna da grafički interpretira njena svojstva • MA.3.5.1. osposobiti učenika da odredi položaj tačaka koje zadovoljavaju složenije uslove • MA.3.5.2. osposobiti učenika da tumači dijagrame i tabele • MA.3.2.3. osposobiti učenika da primeni procenat u složenijim situacijama
SISTEMI LINEARNIH JEDNAČINA S DVE NEPOZNATE	<ul style="list-style-type: none"> • MA.1.2.1. osposobiti učenika da reši linearne jednačine sa dve nepoznate u kojima se nepoznata pojavljuje samo u jednom članu i u kojima je vrednost druge nepoznate eksplicitno data.. 	<ul style="list-style-type: none"> • MA.2.2.1. osposobiti učenika da reši sisteme linearnih jednačina sa dve nepoznate 	<ul style="list-style-type: none"> • MA.3.2.1. osposobiti učenika da sastavlja i rešava sisteme linearnih jednačina sa dve nepoznate. • MA.3.2.5. osposobiti učenika da koristi sisteme jednačina sa dve nepoznate rešavajući složenije

			tekstualne zadatke • MA.3.5.4. osposobiti učenika da primeni procentni račun u složenijim situacijama.
VALJAK, KUPA I LOPTA	<ul style="list-style-type: none"> • MA.1.4.1. osposobiti učenika da koristi odgovarajuće jedinice za merenje dužine, površine, zapremine i mase. • MA.1.4.2. osposobiti učenika da pretvara veće jedinice dužine, površine, zapremine i mase u manje. • MA.1.3.1. osposobiti učenika da vlada pojmom oblo telo, pojmom valjka kupe ili lopte, uočava njihove modele u realnim situacijama) 	<ul style="list-style-type: none"> • MA.2.3.4. osposobiti učenika da vlada pojmom valjka kupe ili lopte, da razlikuje u realnim situacijama tela oblika valjka, kupe ili lopte • MA.2.3.5. osposobiti učenika da zna da izračuna površinu i zapreminu valjka, kupe ili lopte kada su neophodni elementi neposredno dati u zadatku 	<ul style="list-style-type: none"> • MA.3.4.1. osposobiti učenika da po potrebi pretvara jedinice mera, računajući sa njima. • MA.3.3.5 osposobiti učenika da zna da izračuna površinu i zapreminu valjka, kupe ili lopte uključujući slučajeve kada neophodni elementi nisu neposredno dati u zadatku. • MA.3.3.6. osposobiti učenika da primeni podudarnost i sličnost trouglova, povezujući tako razna svojstva geometrijskih objekata.

Dopunska nastava za 8. Razred

Ciljevi i zadaci dopuskog rada: Dodatno objašnjavanje, ponavljanje i utvrđivanje gradiva iz tekuće školske godine. Zavisno od potreba učenika moguće i povećanje broja časova posvećenih nekoj od tema. Organizuje se za učenike koji imaju poteškoća u savladavanju nastavnog gradiva i ostvarivanju ishoda i standarda. Ova nastava ima samo okvirne sadržaje, jer oni zavise od potreba učenika.

Sadržaji programa (nastavne teme)	Ciljevi i zadaci sadržaja programa	Broj časova	Način realizacije			Aktivnosti učenika
			Oblici rada	Metode i tehnike	Sredstva	
1. SLIČNOST	dodatno objašnjavanje, ponavljanje i vežbanje kroz primere	1	Individualni, individualizovani i grupni	Dijalog demonstrativna	Radni listići, školska tabla, udžbenik	Rad po grupama, individualni rad
TAČKA, PRAVA I RAVAN	dodatno objašnjavanje, ponavljanje i	1	Individualni individualizovani i grupni	Dijalog demonstrativna	Radni listići, školska	Rad po grupama, individualni rad

	vežbanje kroz primere				tabla, udžbenik	ni rad
LINEARNE JEDNAČINE I NEJEDNAČINE SA JEDNOM NEPOZNATOM	dodatno objašnjavanje, ponavljanje i vežbanje kroz primere	1	Individualni individualizovani i grupni	Dijalog demonstrativna	Radni listići, školska tabla, udžbenik	Rad po grupama, individualni rad
4. PRIZMA	dodatno objašnjavanje, ponavljanje i vežbanje kroz primere	1	Individualni individualizovani i grupni	Dijalog demonstrativna	Radni listići, školska tabla, udžbenik	Rad po grupama, individualni rad
5. PIRAMIDA	dodatno objašnjavanje, ponavljanje i vežbanje kroz primere	1	Individualni individualizovani i grupni	Dijalog demonstrativna	Radni listići, školska tabla, udžbenik	Rad po grupama, individualni rad
LINEARNA FUNKCIJA	dodatno objašnjavanje, ponavljanje i vežbanje kroz primere	1	Individualni individualizovani i grupni	Dijalog demonstrativna	Radni listići, školska tabla, udžbenik	Rad po grupama, individualni rad
SISTEMI LINEARNIH JEDNAČINA SA DVE NEPOZNATE	dodatno objašnjavanje, ponavljanje i vežbanje kroz primere	1	Individualni individualizovani i grupni	Dijalog demonstrativna	Radni listići, školska tabla, udžbenik	Rad po grupama, individualni rad
VALJAK, KUPA I LOPTA	dodatno objašnjavanje, ponavljanje i vežbanje kroz primere	1	Individualni individualizovani i grupni	Dijalog demonstrativna	Radni listići, školska tabla, udžbenik	Rad po grupama, individualni rad

Sadržaji programa (nastavne teme)	Standardi		
	Osnovni nivo	Srednji nivo	Napredni nivo
1. SLIČNOST 2. TAČKA, PRAVA I RAVAN	<ul style="list-style-type: none"> • MA.1.4.1. osposobiti učenika da koristi odgovarajuće jedinice za merenje dužine. • MA.1.4.2. osposobiti učenika da pretvara veće jedinice dužine u manje. • 		

<p>3. LINEARNE JEDNAČINE I NEJEDNAČINE SA JEDNOM NEPOZNATOM</p> <p>4. PRIZMA</p> <p>5. PIRAMIDA</p> <p>6. LINEARNA FUNKCIJA</p> <p>7. SISTEMI LINEARNIH JEDNAČINA SA DVE NEPOZNATE</p> <p>8. VALJAK, KUPA I LOPTA</p>	<p>MA.1.3.1. osposobiti učenika da vlada pojmovima: duž, poluprava, prava, ravan i ugao (uočava njihove modele u realnim situacijama i ume da ih nacrti koristeći pribor). • MA.1.3.1. (po ugledu na) osposobiti učenika da vlada pojmom Talesove teoreme. • MA.1.3.2. osposobiti učenika da vlada pojmom trougla (uočava njihove modele u realni situacijama i ume da ih nacrti koristeći pribor; da razlikuje osnovne vrste trouglova, zna osnovne elemente trougla). • MA.1.3.6. osposobiti učenika da intuitivno shvata pojam sličnih figura</p> <p>• MA.1.3.1. osposobiti učenika da vlada pojmom projekcija i da zna da odredi projekciju tačke na pravu. • MA.1.3.1. osposobiti učenika da vlada pojmom poliedar i da zna da ih razlikuje.</p> <p>• MA.1.2.1. osposobiti učenika da reši linearne jednačine u kojima se nepoznata pojavljuje samo u jednom članu. • MA.1.2.2. osposobiti učenika da izračuna stepen datog broja, zna osnovne operacije sa stepenima. • MA.1.2.3. osposobiti učenika da sabira, oduzima i množi monome. • MA.1.1.1. (po ugledu na) osposobiti učenika da pročita i zapiše osnovna svojstva jednakosti. • MA.1.1.1. (po ugledu na) osposobiti učenika da pročita i zapiše ekvivalentne jednačine i nejednačine.</p> <p>• MA.1.3.1. osposobiti učenika da vlada pojmovima kocka i kvadar, uočava njihove modele u realnim situacijama, da zna njihove osnovne elemente i da zna da im izračuna površinu i zapreminu</p> <p>• MA.1.3.1. osposobiti učenika da vlada pojmom piramida, uočava njihove modele u realnim situacijama</p> <p>• MA.1.2.4. osposobiti učenika da odredi vrednost funkcije date tablicom ili formulom. • MA.1.5.1. osposobiti učenika da izražava položaj objekata svrstavajući u vrste i kolone, odredi položaj tačke u prvom kvadrantu koordinatnog sistema ako su date koordinate i obratno • MA.1.5.2. osposobiti učenika da pročita i razume podatak sa grafikona, dijagrama ili iz tabele i odredi minimum ili maksimum zavisne veličine</p> <p>• MA.1.5.3 osposobiti učenika da podatke iz tabele prikaže grafikonom i obrnuto</p> <p>• MA.1.2.1. osposobiti učenika da reši linearne jednačine sa dve nepoznate u kojima se nepoznata pojavljuje samo u jednom članu i u kojima je vrednost druge nepoznate eksplicitno data.</p> <p>• MA.1.3.1. osposobiti učenika da vlada pojmom oblo telo, pojmom valjka kupe ili lopte, uočava njihove modele u realnim situacijama)</p>		
---	--	--	--

Dodatna nastava za 7. razred

Ciljevi i zadaci dodatnog rada: Sadržaji dodatne nastave moraju, pre svega, biti vezani za sadržaje

ovog razreda i na taj način biti njihova intenzivnija obrada. Uz to, mogu da se izaberu i sve druge zanimljive teme vodeći računa da su bitno sadržajne. Negovati saradnju sa dobro afirmisanim stručnim institucijama, kao što su Društvo matematičara Srbije, Matematička gimnazija, KMM "Arhimedes" itd. Dodatna nastava treba da služi za dopunjavanje, ponavljanje i utvrđivanje gradiva iz tekuće školske godine kao priprema za takmičenje. Zavisno od interesovanja učenika moguće i povećanje broja časova posvećenih nekoj od tema.

Sadržaji programa (nastavne teme)	Ciljevi i zadaci sadržaja programa	Broj časova	Način realizacije			Aktivnosti učenika
			Oblici rada	Metode i tehnike	Sredstva	
SLIČNOST	razvijanje sposobnosti darovitih učenika i onih koji iskazuju posebno interesovanje za matematiku, pripremanje učenika za takmičenja	1	Individualni i grupni	Dijalog demonstrativna	Radni listići, udžbenik, dodatna literatura	Rad po grupama, debata, demonstracija postignuća i rešavanja problema, izrada PP prezentacije ili panoa
TAČKA, PRAVA I RAVAN	razvijanje sposobnosti darovitih učenika i onih koji iskazuju posebno interesovanje za matematiku, pripremanje učenika za takmičenja	1	Individualni i grupni	Dijalog demonstrativna	Radni listići, udžbenik, dodatna literatura	Rad po grupama, debata, demonstracija postignuća i rešavanja problema, izrada PP prezentacije ili panoa
LINEARNE JEDNAČINE I NEJEDNAČINE SA JEDNOM NEPOZNATOM	razvijanje sposobnosti da razvijanje sposobnosti darovitih učenika i onih koji iskazuju posebno interesovanje za matematiku, pripremanje učenika za takmičenja	1	Individualni i grupni	Dijalog demonstrativna	Radni listići, udžbenik, dodatna literatura	Rad po grupama, debata, demonstracija postignuća i rešavanja problema, izrada PP prezentacije ili panoa
4. PRIZMA	razvijanje sposobnosti	1	Individualni i grupni	Dijalog demonstrativna	Radni listići,	Rad po grupama,

	darovitih učenika i onih koji iskazuju posebno interesovanje za matematiku , pripremanje učenika za takmičenja				udžbenik, dodatna literatura	debata, demonstracija postignuća i rešavanja problema, izrada PP prezentacije ili panoa
5. PIRAMIDA	razvijanje sposobnosti darovitih učenika i onih koji iskazuju posebno interesovanje za matematiku , pripremanje učenika za takmičenja	1	Individualni i grupni	Dijalog demonstrativna	Radni listići, udžbenik, dodatna literatura	Rad po grupama, debata, demonstracija postignuća i rešavanja problema, izrada PP prezentacije ili panoa
LINEARNA FUNKCIJA	razvijanje sposobnosti darovitih učenika i onih koji iskazuju posebno interesovanje za matematiku , pripremanje učenika za takmičenja	1	Individualni i grupni	Dijalog demonstrativna	Radni listići, udžbenik, dodatna literatura	Rad po grupama, debata, demonstracija postignuća i rešavanja problema, izrada PP prezentacije ili panoa
SISTEMI LINEARNIH JEDNAČINA SA DVE NEPOZNATE	razvijanje sposobnosti darovitih učenika i onih koji iskazuju posebno interesovanje za matematiku , pripremanje učenika za takmičenja	1	Individualni i grupni	Dijalog demonstrativna	Radni listići, udžbenik, dodatna literatura	Rad po grupama, debata, demonstracija postignuća i rešavanja problema, izrada PP prezentacije ili panoa
VALJAK, KUPA I LOPTA	razvijanje sposobnosti darovitih učenika i onih koji iskazuju posebno	1	Individualni i grupni	Dijalog demonstrativna	Radni listići, udžbenik, dodatna literatura	Rad po grupama, debata, demonstracija postignuća i rešavanja

	interesovanje za matematiku , pripremanje učenika za takmičenja				problema, izrada PP prezentacije ili panoa
--	---	--	--	--	--

Sadržaji programa (nastavne teme)	Standardi		
	Osnovni nivo	Srednji nivo	Napredni nivo
1. SLIČNOST 2. TAČKA, PRAVA I RAVAN 3. LINEARNE JEDNAČINE I NEJEDNAČINE SA JEDNOM NEPOZNATOM 4. PRIZMA 5. PIRAMIDA 6. LINEARNA FUNKCIJA 7. SISTEMI LINEARNIH JEDNAČINA SA DVE NEPOZNATE 8. VALJAK, KUPA I LOPTA	<ul style="list-style-type: none"> • MA.1.4.1. osposobiti učenika da koristi odgovarajuće jedinice za merenje dužine. • MA.1.4.2. osposobiti učenika da pretvara veće jedinice dužine u manje. • MA.1.3.1. osposobiti učenika da vlada pojmovima: duž, poluprava, prava, ravan i ugao (uočava njihove modele u realnim situacijama i ume da ih nacrti koristeći pribor). • MA.1.3.1. (po ugledu na) osposobiti učenika da vlada pojmom Talesove teoreme. • MA.1.3.2. osposobiti učenika da vlada pojmom trougla (uočava njihove modele u realni situacijama i ume da ih nacrti koristeći pribor; da razlikuje osnovne vrste trouglova, zna osnovne elemente trougla). • MA.1.3.6. osposobiti učenika da intuitivno shvata pojam sličnih figura • MA.1.3.1. osposobiti učenika da vlada pojmom projekcija i da zna da odredi projekciju tačke na pravu. • MA.1.3.1. osposobiti 	<ul style="list-style-type: none"> • MA.2.4.1. osposobiti učenika da poredi veličine koje su izražene različitim mernim jedinicama za dužinu. • MA.2.3.2. osposobiti učenika da odredi odnos uglova i stranica u trouglu i zbira uglova u trouglu i da rešava zadatke koristeći sličnost trouglova. • MA.2.3.6. (po ugledu na) osposobiti učenika da koristi sličnost trouglova i vezuje je sa karakterističnim svojstvima figura. • MA.2.2.5. osposobiti učenika da koristi jednačine u jednostavnijim tekstualnim zadacima • MA.2.5.4. osposobiti učenika da primeni procentni račun u jednostavnijim realnim • MA.2.3.4. osposobiti učenika da vlada pojmom prizma, da razlikuje u realnim situacijama tela oblika prizme. • MA.2.3.4. osposobiti učenika da razlikuje u realnim situacijama tela oblika prizme i da razlikuje trostrane, četvorostane i šestostane prizme. • MA.2.3.4. osposobiti učenika da zna da izračuna površinu i zapreminu prizme kada su neophodni elementi neposredno dati u zadatku • MA.2.3.4. osposobiti 	<ul style="list-style-type: none"> • MA.3.4.1. osposobiti učenika da po potrebi pretvara jedinice mere, računajući sa njima. • MA.3.3.2. (po ugledu na) osposobiti učenika da koristi Talesovu teoremu i njena svojstva kako bi podelio datu duž; i da ume da tu podelu konstruiše. • MA.3.3.6. osposobiti učenika da primeni podudarnost i sličnost trouglova, povezujući tako razna svojstva geometrijskih objekata. • MA.3.4.1. osposobiti učenika da po potrebi pretvara jedinice mera, računajući sa njima. • MA.3.3.6. osposobiti učenika da primeni podudarnost i sličnost trouglova, povezujući tako razna svojstva geometrijskih objekata. MA.3.2.1. osposobiti učenika da sastavlja i rešava linearne jednačine i nejednačine sa jednom nepoznatom. • MA.3.2.5. osposobiti

<p>učenika da vlada pojmom poliedar i da zna da ih razlikuje.</p> <ul style="list-style-type: none"> • MA.1.2.1. osposobiti učenika da reši linearne jednačine u kojima se nepoznata pojavljuje samo u jednom članu. • MA.1.2.2. osposobiti učenika da izračuna stepen datog broja, zna osnovne operacije sa stepenima. • MA.1.2.3. osposobiti učenika da sabira, oduzima i množi monome. MA.1.1.1. (po ugledu na) osposobiti učenika da pročita i zapiše osnovna svojstva jednakosti. MA.1.1.1. (po ugledu na) osposobiti učenika da pročita i zapiše ekvivalentne jednačine i nejednačine. • MA.1.3.1. osposobiti učenika da vlada pojmovima kocka i kvadar, uočava njihove modele u realnim situacijama, da zna njihove osnovne elemente i da zna da im izračuna površinu i zapreminu • MA.1.3.1. osposobiti učenika da vlada pojmom piramida, uočava njihove modele u realnim situacijama • MA.1.2.4. osposobiti učenika da odredi vrednost funkcije date tablicom ili formulom. MA.1.5.1. osposobiti učenika da izražava položaj objekata svrstavajući u vrste i kolone, odredi položaj 	<p>učenika da vlada pojmom piramida, da razlikuje u realnim situacijama tela oblika piramide</p> <ul style="list-style-type: none"> • MA.2.3.4. osposobiti učenika da razlikuje u realnim situacijama tela oblika piramide i da razlikuje trostrane, četvorostrane i šestostrane piramide. • MA.2.3.4. osposobiti učenika da zna da izračuna površinu i zapreminu pravilnih piramida kada su neophodni elementi neposredno dati u zadatku • MA.2.2.1. osposobiti učenika da rešava linearne jednačine sa jednom nepoznatom • MA.2.2.4. osposobiti učenika da uoči zavisnost među promenljivim veličinama, zna funkciju i grafički interpretira njena svojstva, vezuje za ta svojstva pojam direktne proporcionalnosti i održuje nepoznati član proporcije • MA.2.2.5. osposobiti učenika da koristi jednačine u jednostavnijim tekstualnim zadacima • MA.2.4.3. osposobiti učenika da pretvori iznos u jednoj valuti u drugu postavljajući određenu proporciju • MA.2.4.3. osposobiti učenika da datu veličinu iskaže približnom vrednošću • MA.2.5.1. osposobiti učenika da vlada opisom koordinatnog sistema, određuje koordinate tačaka, osno ili centralno simetričnih. • MA.2.5.4. osposobiti učenika da primeni procentni račun u realnim situacijama • MA.2.2.1. osposobiti učenika da reši sisteme lihearnih jednačina sa dve nepoznate 	<p>učenika da koristi jednačine i nejednačine rešavajući složenije tekstualne zadatke</p> <ul style="list-style-type: none"> • MA.3.5.4. osposobiti učenika da primeni procentni račun u složenijim situacijama. • MA.3.4.1. osposobiti učenika da po potrebi pretvara jedinice mera, računajući sa njima. • MA.3.3.4. osposobiti učenika da zna da izračuna površinu i zapreminu prizme uključujući slučajeve kada neophodni nisu elementi neposredno dati u zadatku. • MA.3.3.6. osposobiti učenika da primeni podudarnost i sličnost trouglova, povezujući tako razna svojstva geometrijskih objekata. • MA.3.4.1. osposobiti učenika da po potrebi pretvara jedinice mera, računajući sa njima. • MA.3.3.4. osposobiti učenika da zna da izračuna površinu i zapreminu pravilnih piramida uključujući slučajeve kada neophodni nisu elementi neposredno dati u zadatku. • MA.3.3.6. osposobiti učenika da primeni podudarnost i sličnost trouglova, povezujući tako razna svojstva geometrijskih
---	---	---

	<p>tačke u prvom kvadrantu koordinatnog sistema ako su date koordinate i obratno • MA.1.5.2. osposobiti učenika da pročita i razume podatak sa grafikona, dijagrama ili iz tabele i odredi minimum ili maksimum zavisne veličine • MA.1.5.3 osposobiti učenika da podatke iz tabele prikaže grafikonom i obrnuto • MA.1.2.1. osposobiti učenika da reši linearne jednačine sa dve nepoznate u kojima se nepoznata pojavljuje samo u jednom članu i u kojima je vrednost druge nepoznate eksplicitno data. • MA.1.3.1. osposobiti učenika da vlada pojmom oblo telo, pojmom valjka kupe ili lopte , uočava njihove modele u realnim situacijama)</p>	<p>• MA.2.3.4. osposobiti učenika da vlada pojmom valjka kupe ili lopte, da razlikuje u realnim situacijama tela oblika valjka , kupe ili lopte • MA.2.3.5. osposobiti učenika da zna da izračuna površinu i zapreminu valjka, kupe ili lopte kada su neophodni elementi neposredno dati u zadatku</p>	<p>objekata. • MA.3.2.4 . osposobiti učenika da razlikuje direktno i obrnuto proporcionalne veličine i to izražava odgovarajućim zapisom • MA.3.2.4. osposobiti učenika da zna linearnu funkciju i da zna da grafički interpretira njena svojstva • MA.3.5.1. osposobiti učenika da odredi položaj tačaka koje zadovoljavaju složenije uslove • MA.3.5.2. osposobiti učenika da tumači dijagrame i tabele • MA.3.2.3. osposobiti učenika da primeni procenat u složenijim situacijama • MA.3.2.1. osposobiti učenika da sastavlja i rešava sisteme linearnih jednačina sa dve nepoznate. • MA.3.2.5. osposobiti učenika da koristi sisteme jednačina sa dve nepoznate rešavajući složenije tekstualne zadatke • MA.3.5.4. osposobiti učenika da primeni procentni račun u složenijim situacijama. • MA.3.4.1. osposobiti učenika da po potrebi pretvara jedinice mera, računajući sa njima. • MA.3.3.5 osposobiti učenika da zna da izračuna površinu i</p>
--	---	--	---

		zapreminu valjka, kupe ili lopte uključujući slučajeve kada neophodni elementi nisu neposredno dati u zadatku. • MA.3.3.6. osposobiti učenika da primeni podudarnost i sličnost trouglova, povezujući tako razna svojstva geometrijskih objekata.
--	--	---

Program rada vannastavnih aktivnosti iz predmeta: Matematika 8. razred

Ciljevi vannastavnih aktivnosti: Ciljevi i zadaci matematičke sekcije su da razvije kod učenika interesovanje i ljubav prema matematičkim sadržajima, da formira zdrave takmičarske osobine i da razvija mentalne sposobnosti, značajne za formiranje naučnih stavova i da doprinosi razvoju ličnosti učenika.

Matematičke sposobnosti i veštine se kod učenika razvijaju postepeno, i to kroz raznolike nastavne forme, upotrebom različitih metoda rada, usmeravajući ih ka postepenom rešenju postavljenog problema.

Predlog tema za realizaciju:

10. Upis učenika u matematičku sekciju i zajednička izrada plana rada matematičke sekcije.
11. Pitagorina teorema.
12. Trougao – osobine, površina, obim, uglovi...
13. Razne zanimljivosti iz geometrije.
14. Rešavanje složenih tekstualnih zadataka.
15. Rešavanje logičko-problemskih zadataka.
16. Upotreba računara i obrazovnih softvera pri rešavanju zadataka.
17. Rešavanje zadataka sa takmičenja i završnih ispita.
18. Organizacija i realizacija matematičkog takmičenja „Misliša“

10. BIOLOGIJA

NASTAVNI PREDMET: BIOLOGIJA

Cilj: Cilj nastave i učenja biologije je da učenik, izučavanjem bioloških procesa i živih bića u interakciji sa životnom sredinom, razvije odgovoran odnos prema sebi i prirodi i razumevanje značaja biološke raznovrsnosti i potrebe za održivim razvojem.

Razred: peti

Godišnji fond časova: 72 časova

	Nedeljni fond časova	Godišnji fond časova
Redovna nastava	2	72
Dopunska nastava	1	9
Dodatna nastava	1	9

NASTAVNI PREDMET - BIOLOGIJA

OBLAST/TEMA	BROJ ČASOVA	SADRŽAJ	OČEKIVANI ISHODI	MEĐUPREDMETNE KOMPETENCIJE	KORELACIJA
1. POREKLO I RAZNOVRSNOST ŽIVOTA	32	<p>Živa bića, neživa priroda i biologija.</p> <p>Osobine živih bića: ćelijska građa, ishrana, disanje, izlučivanje, nadražljivost, pokretljivost, razmnožavanje, rast i razviće.</p> <p>Jednoćelijski i višećelijski organizmi.</p> <p>Osnove klasifikacije: glavni (morfološki) karakteri i osobine važne za klasifikaciju.</p> <p>Formiranje skupova karaktera koji se uklapaju jedni u druge (grupisanje živih bića).</p> <p>Ishrana. Hrana kao izvor energije i gradivnih supstanci potrebnih za obavljanje svih životnih procesa.</p> <p>Disanje kao razmena gasova u različitim sredinama.</p> <p>Izlučivanje.</p> <p>Nadražljivost.</p> <p>Pokretljivost – kretanje.</p> <p>Razmnožavanje</p>	<p>– dovede u vezu promene u spoljašnjoj sredini (uključujući uticaj čoveka) sa gubitkom raznovrsnosti živih bića na Zemlji; – napravi razliku između odgovornog i neodgovornog odnosa prema živim bićima u neposrednom okruženju; – predlaže akcije brige o biljkama i životinjama u neposrednom okruženju, učestvuje u njima, saraduje sa ostalim učesnicima i rešava konflikte na nenasilan način; – ilustruje primerima delovanje ljudi na životnu sredinu i procenjuje posledice takvih dejstava;</p>	<p>- kompetencija za učenje</p> <p>- odgovorno učešće u demokratskom društvu</p> <p>- estetička kompetencija</p> <p>- komunikacija</p> <p>- odgovoran odnos prema okolini</p> <p>- odgovoran odnos prema zdravlju</p> <p>- rad sa podacima i informacijama</p> <p>- rešavanje problema</p> <p>- saradnja</p> <p>- digitalna kompetencija</p>	<p>Matematika</p> <p>Fizičko i zdravstveno vaspitanje</p> <p>Informatika i računarstvo</p> <p>Geografija</p> <p>Likovna kultura</p> <p>Srpski jezik i književnost</p> <p>Maternji jezik</p>

		: bespolno i polno. Rast i razviće. Dužina života. Promene koje čovek prolazi tokom razvića; pubertet i polna zrelost.		
--	--	--	--	--

MEĐUPREDMETNE KOMPETENCIJE

- kompetencija za učenje
- *Ima pozitivan i odgovoran odnos prema učenju.
- *Motivisan je i osposobljen da samostalno planira, organizuje, sprovodi i vrednuje učenje; razlikuje bitno od nebitnog, izražava i obrazlaže ideje.
- *Koristi različite izvore informacija i ima kritički odnos prema njima.
- *Primenjuje odgovarajuće načine učenja u skladu sa ciljevima, sadržajem, interesovanjima, uslovima i vremenom.
- * Sposoban je da samostalno i u saradnji sa drugima istražuje, otkriva i povezuje nova znanja; koristi mogućnosti vanškolskog učenja; neguje i razvija lična interesovanja.
- odgovorno učešće u demokratskom društvu
- * Ponaša se odgovorno, humano i tolerantno u društvu.
- * Primenjuje procedure demokratskog društva u odlučivanju i izboru; poštuje odluke većine i uvažava mišljenja manjine.
- estetička kompetencija
- *Prepoznaje i razvija sopstvene stvaralačke sposobnosti i kreativnost u svim umetničkim i neumetničkim poljima svog delovanja.
- *Upotrebljava osnovne pojmove, sheme i pravila koji pripadaju teorijama umetničkih grana koje postoje u osnovnom obrazovanju.
- * Pokazuje osetljivost za eko-kulturu i kulturu svakodnevnog življenja i ima kritički odnos prema upotrebi i zloupotrebi prirode.
- komunikacija
- * Ume da saslušati izlaganje sagovornika do kraja i bez upadica.
- * Ume jasno da se izrazi usmeno i pisano, u skladu sa potrebama i karakteristikama situacije, poštujući ograničenja u pogledu dužine i namene.
- * Uvažava sagovornika reagujući na ono što govori, a ne na njegovu ličnost.
- *Izražava svoje stavove, mišljenja, osećanja, na pozitivan, konstruktivan i argumentovan način.
- odgovoran odnos prema okolini
- * Uočava činioce i ponašanja koji narušavaju prirodu i kvalitet životne sredine u široj okolini i svakodnevnom životu; razvija svest o položaju čoveka u prirodi i njegovoj odgovornosti za stanje životne sredine i prirode.
- odgovoran odnos prema zdravlju
- * Prepoznaje sigurnosne i zdravstvene rizike u životu i radu, primenjuje mere zaštite, predviđa i izbegava opasne situacije, poznaje načine pružanja prve pomoći i svojim ponašanjem promovira zdravlje i sigurnost.
- rad sa podacima i informacijama
- * Koristi informacije u različitim simboličkim modalitetima (tabelarni, grafički, tekstualni prikaz), čita, tumači i primenjuje ih, povezujući ih sa prethodnim znanjem iz različitih oblasti.
- rešavanje problema
- * Rešava problem prema planiranoj strategiji primenjujući znanja i veštine stečene učenjem različitih predmeta i vanškolskim iskustvom.

* Prepoznaje problem, raščlanjuje problemsku situaciju na delove i uočava veze i odnose između njih u svetlu prethodno stečenih znanja u okviru različitih predmeta i vanškolskog iskustva.

- saradnja

* Aktivno i konstruktivno učestvuje u radu grupe ili para.

* Poštuje pravila zajedničkog rada i prepoznaje svoje mesto i ulogu u grupi ili paru.

* Odgovorno i savesno izvršava zajedničke aktivnosti stavljajući interese grupe iznad sopstvenih.

- digitalna kompetencija

* Efikasno koristi IKT za komunikaciju i saradnju.

* Ume da pretražuje, kritički analizira i sistematizuje informacije u elektronskom obliku koristeći odgovarajuća sredstva IKT-a.

* Ume da predstavi, organizuje i oblikuje određene informacije koristeći na efikasan način mogućnosti IKT sredstva

OBLAST/ TEMA	NAČIN DIDAKTIČKO – METODIČKOG OSTVARIVANJA PROGRAMA			AKTIVNOSTI UČENIKA
	Oblicirada	Metode i tehnike	Sredstva	
1. POREKLO I RAZNOVRSNOST ŽIVOTA	- individualizovani - individualni - frontalni - rad u grupi - rad u parovima	- verbalne – usmeno izlaganje, razgovor - vizuelne – demonstrativno- ilustrativna, eksperimentalna - problemska nastava - učenje putem otkrića	- udžbenik - posteri - sheme - grafofolije - kompjuter- internet - CD - laboratorijski instrumenti i pribor - lupa - mikroskopi - mikroskopski preparati - biološki modeli - biološki materijal - razne fotografije - časopisi - plakati	- slušaju - ispoljavaju - pričaju - posmatraju - praktično primenjuju - demonstriraju - eksperimentišu - istražuju - uočavaju - opisuju - upoređuju - objašnjavaju - zaključuju - determinišu - diskutuju, razmenjuju stavove i mišljenja

NASTAVNI PREDMET – BIOLOGIJA					
OBLAST/TE MA	BROJ ČASOVA	SADRŽAJ	OČEKIVANI ISHODI	MEĐUPREDMETN E KOMPETENCIJE	KORELACIJA
2. JEDINSTVO GRADE I FUNKCIJE	8	Život u vodenoj i kopnenoj sredini – izgled,	– istražuje osobine živih bića prema uputstvima nastavnika i vodi računa o	- kompetencija za učenje - estetička kompetencija - komunikacija	Matematika Fizičko i zdravstveno vaspitanje

KAO OSNOVA ŽIVOTA		prilagođeno sti na način života Život u vodi – izgled, prilagođeno sti na način života. Život na kopnu – izgled, prilagođeno sti na način života. Život pod zemljom – izgled, prilagođeno sti na način života	bezbednosti tokom rada; – grupiše živa bića prema njihovim zajedničkim osobinama; – odabira makro- morfološki vidljive osobine važne za klasifikaciju živih bića;	- odgovoran odnos prema okolini - rad sa podacima i informacijama - rešavanje problema - saradnja - digitalna kompetencija	Informatika i računarstvo Geografija Likovna kultura Srpski jezik i književnost Maternji jezik
-------------------------	--	--	---	---	---

MEĐUPREDMETNE KOMPETENCIJE

- kompetencija za učenje

*Ima pozitivan i odgovoran odnos prema učenju.

*Motivisan je i osposobljen da samostalno planira, organizuje, sprovodi i vrednuje učenje; razlikuje bitno od nebitnog, izražava i obrazlaže ideje.

*Koristi različite izvore informacija i ima kritički odnos prema njima.

*Primenjuje odgovarajuće načine učenja u skladu sa ciljevima, sadržajem, interesovanjima, uslovima i vremenom.

* Sposoban je da samostalno i u saradnji sa drugima istražuje, otkriva i povezuje nova znanja; koristi mogućnosti vanškolskog učenja; neguje i razvija lična interesovanja.

- estetička kompetencija

*Prepoznaje i razvija sopstvene stvaralačke sposobnosti i kreativnost u svim umetničkim i neumetničkim poljima svog delovanja.

*Upotrebljava osnovne pojmove, sheme i pravila koji pripadaju teorijama umetničkih grana koje postoje u osnovnom obrazovanju.

* Pokazuje osetljivost za eko-kulturu i kulturu svakodnevnog življenja i ima kritički odnos prema upotrebi i zloupotrebi prirode.

- komunikacija

* Ume da saslušati izlaganje sagovornika do kraja i bez upadica.

* Ume jasno da se izrazi usmeno i pisano, u skladu sa potrebama i karakteristikama situacije, poštujući ograničenja u pogledu dužine i namene.

* Uvažava sagovornika reagujući na ono što govori, a ne na njegovu ličnost.

*Izražava svoje stavove, mišljenja, osećanja, na pozitivan, konstruktivan i argumentovan način.

- odgovoran odnos prema okolini

* Uočava činioce i ponašanja koji narušavaju prirodu i kvalitet životne sredine u široj okolini i svakodnevnom životu; razvija svest o položaju čoveka u prirodi i njegovoj odgovornosti za stanje životne sredine i prirode.

- rad sa podacima i informacijama

* Koristi informacije u različitim simboličkim modalitetima (tabelarni, grafički, tekstualni prikaz), čita, tumači i primenjuje ih, povezujući ih sa prethodnim znanjem iz različitih oblasti.

- rešavanje problema

* Rešava problem prema planiranoj strategiji primenjujući znanja i veštine stečene učenjem različitih predmeta i vanškolskim iskustvom.

* Prepoznaje problem, raščlanjuje problemsku situaciju na delove i uočava veze i odnose između njih u svetlu prethodno stečenih znanja u okviru različitih predmeta i vanškolskog iskustva.

- saradnja

* Aktivno i konstruktivno učestvuje u radu grupe ili para.

* Poštuje pravila zajedničkog rada i prepoznaje svoje mesto i ulogu u grupi ili paru.

* Odgovorno i savesno izvršava zajedničke aktivnosti stavljajući interese grupe iznad sopstvenih.

- digitalna kompetencija

* Efikasno koristi IKT za komunikaciju i saradnju.

* Ume da pretražuje, kritički analizira i sistematizuje informacije u elektronskom obliku koristeći odgovarajuća sredstva IKT-a.

* Ume da predstavi, organizuje i oblikuje određene informacije koristeći na efikasan način mogućnosti IKT sredstva

OBLAST/ TEMA	NAČIN DIDAKTIČKO – METODIČKOG OSTVARIVANJA PROGRAMA			AKTIVNOSTI UČENIKA
	Oblicirada	Metode i tehnike	Sredstva	
2. JEDINSTVO GRAĐE I FUNKCIJE KAO OSNOVA ŽIVOTA	- individualizovani - individualni - frontalni - rad u grupi - rad u parovima	- verbalne – usmeno izlaganje, razgovor - vizuelne – demonstrativno- ilustrativna, eksperimentalna	- udžbenik - sheme - grafofolije - kompjuter-internet - CD - laboratorijski instrumenti i pribor - lupa - knjiga životinja - biološki materijal - razne fotografije - časopisi - “Zeleni paket “ - plakati - DVD-filmovi	- slušaju - ispoljavaju -pričaju - posmatraju - praktično primenjuju - demonstriraju - eksperimentišu - istražuju - uočavaju - opisuju - upoređuju - objašnjavaju - zaključuju - uočavaju probleme u životnoj sredini - diskutuju, razmenjuju stavove i mišljenja

NASTAVNI PREDMET - BIOLOGIJA					
OBLAST/TEMA	BROJ ČASOVA	SADRŽAJ	OČEKIVANI ISHODI	MEĐUPREDMETN E KOMPETENCIJE	KORELACIJA
3. NASLEDIVANJE	10	Prenošenje osobina sa roditelja na	– razlikuje nasledne osobine i	- kompetencija za učenje - estetička	Matematika Fizičko i

I EVOLUCIJA		<p>potomke. Razlike roditelja i potomaka. Razlike polnog i bespolnog razmnožavanja u nastanku varijabilnosti. Jedinke unutar jedne vrste se međusobno razlikuju (varijabilnost) – uzroci varijabilnosti: nasleđivanje i uticaj sredine na razviće svake jedinice. Varijabilnost organizama unutar vrste je preduslov za evoluciju.</p>	<p>osobine koje su rezultat delovanja sredine, na modelima iz svakodnevnog života; – postavlja jednostavne pretpostavke, ogledom ispituje uticaj sredinskih faktora na nenasledne osobine živih bića i kritički sagledava rezultate; – koristi dostupnu IKT i drugu opremu u istraživanju, obradi podataka i prikazu rezultata;</p>	<p>kompetencija - komunikacija - odgovoran odnos prema okolini - odgovoran odnos prema zdravlju - rad sa podacima i informacijama - rešavanje problema - saradnja - digitalna kompetencija</p>	<p>zdravstveno vaspitanje Informatika i računarstvo Geografija Tehnika i tehnologija Likovna kultura Srpski jezik i književnost Maternji jezik</p>
-------------	--	--	---	--	--

MEĐUPREDMETNE KOMPETENCIJE

- kompetencija za učenje

*Ima pozitivan i odgovoran odnos prema učenju.

*Motivisan je i osposobljen da samostalno planira, organizuje, sprovodi i vrednuje učenje; razlikuje bitno od nebitnog, izražava i obrazlaže ideje.

*Koristi različite izvore informacija i ima kritički odnos prema njima.

*Primenjuje odgovarajuće načine učenja u skladu sa ciljevima, sadržajem, interesovanjima, uslovima i vremenom.

* Sposoban je da samostalno i u saradnji sa drugima istražuje, otkriva i povezuje nova znanja; koristi mogućnosti vanškolskog učenja; neguje i razvija lična interesovanja.

- estetička kompetencija

*Prepoznaje i razvija sopstvene stvaralačke sposobnosti i kreativnost u svim umetničkim i neumetničkim poljima svog delovanja.

*Upotrebljava osnovne pojmove, sheme i pravila koji pripadaju teorijama umetničkih grana koje postoje u osnovnom obrazovanju.

* Pokazuje osetljivost za eko-kulturu i kulturu svakodnevnog življenja i ima kritički odnos prema upotrebi i zloupotrebi prirode.

- komunikacija

* Ume da saslušati izlaganje sagovornika do kraja i bez upadica.

* Ume jasno da se izrazi usmeno i pisano, u skladu sa potrebama i karakteristikama situacije, poštujući ograničenja u pogledu dužine i namene.

- * Uvažava sagovornika reagujući na ono što govori, a ne na njegovu ličnost.
- * Izražava svoje stavove, mišljenja, osećanja, na pozitivan, konstruktivan i argumentovan način.
 - odgovoran odnos prema okolini
- * Uočava činioce i ponašanja koji narušavaju prirodu i kvalitet životne sredine u široj okolini i svakodnevnom životu; razvija svest o položaju čoveka u prirodi i njegovoj odgovornosti za stanje životne sredine i prirode.
 - odgovoran odnos prema zdravlju
- * Prepoznaje sigurnosne i zdravstvene rizike u životu i radu, primenjuje mere zaštite, predviđa i izbegava opasne situacije, poznaje načine pružanja prve pomoći i svojim ponašanjem promovise zdravlje i sigurnost.
 - rad sa podacima i informacijama
- * Koristi informacije u različitim simboličkim modalitetima (tabelarni, grafički, tekstualni prikaz), čita, tumači i primenjuje ih, povezujući ih sa prethodnim znanjem iz različitih oblasti.
 - rešavanje problema
- * Rešava problem prema planiranoj strategiji primenjujući znanja i veštine stečene učenjem različitih predmeta i vanškolskim iskustvom.
- * Prepoznaje problem, raščlanjuje problemsku situaciju na delove i uočava veze i odnose između njih u svetlu prethodno stečenih znanja u okviru različitih predmeta i vanškolskog iskustva.
 - saradnja
- * Aktivno i konstruktivno učestvuje u radu grupe ili para.
- * Poštuje pravila zajedničkog rada i prepoznaje svoje mesto i ulogu u grupi ili paru.
- * Odgovorno i savesno izvršava zajedničke aktivnosti stavljajući interese grupe iznad sopstvenih.
 - digitalna kompetencija
- * Efikasno koristi IKT za komunikaciju i saradnju.
- * Ume da pretražuje, kritički analizira i sistematizuje informacije u elektronskom obliku koristeći odgovarajuća sredstva IKT-a.
- * Ume da predstavi, organizuje i oblikuje određene informacije koristeći na efikasan način mogućnosti IKT sredstva.

OBLAST/ TEMA	NAČIN DIDAKTIČKO – METODIČKOG OSTVARIVANjA PROGRAMA			AKTIVNOSTI UČENIKA
	Oblicirada	Metode i tehnike	Sredstva	
3. NASLEĐIVANjE I EVOLUCIJA	<ul style="list-style-type: none"> - individualizovani - individualni - frontalni - rad u grupi - rad u parovima 	<ul style="list-style-type: none"> - verbalne – usmeno izlaganje, razgovor - vizuelne – demonstrativno-ilustrativna, eksperimentalna 	<ul style="list-style-type: none"> - udžbenik - sheme - grafofolije - kompjuter-internet - CD - razne fotografije - plakati - DVD-filmovi 	<ul style="list-style-type: none"> - slušaju - ispoljavaju -pričaju - posmatraju - praktično primenjuju - demonstriraju - eksperimentišu - istražuju - uočavaju - opisuju - upoređuju - objašnjavaju - zaključuju - diskutuju,

razmenjuju stavove i mišljenja

NASTAVNI PREDMET - BIOLOGIJA					
OBLAST/TEMA	BROJ ČASOVA	SADRŽAJ	OČEKIVANI ISHODI	MEĐUPREDMETNE KOMPETENCIJE	KORELACIJA
4. ŽIVOT U EKOSISTEMU	13	Živa bića iz neposrednog okruženja. Pozitivan i negativan uticaj ljudi na živa bića i životnu sredinu.. Zaštita živih bića i životne sredine. Projekat očuvanja prirode u mom kraju. Divlje životinje kao kućni ljubimci – da ili ne. Značaj vrsta za čoveka (samoniklo jestivo, lekovito, otrovno bilje; životinje kao hrana i mogući prenosioci bolesti, otrovne životinje).	– identifikuje osnovne prilagođenosti spoljašnje građe živih bića na uslove životne sredine, uključujući i osnovne odnose ishrane i rasprostranjenje ; – jednostavnim crtežom prikaže biološke objekte koje posmatra i istražuje i označi ključne detalje; – prikuplja podatke o varijabilnosti organizama unutar jedne vrste, tabelarno i grafički ih predstavlja i izvodi jednostavne zaključke;	- kompetencija za učenje - odgovorno učešće u demokratskom društvu - estetička kompetencija - komunikacija - odgovoran odnos prema okolini - odgovoran odnos prema zdravlju - rad sa podacima i informacijama - rešavanje problema - saradnja - digitalna kompetencija	Matematika Fizičko i zdravstveno vaspitanje Informatika i računarstvo Geografija Tehnika i tehnologija Likovna kultura Srpski jezik i književnost Maternji jezik

MEĐUPREDMETNE KOMPETENCIJE

- kompetencija za učenje

*Ima pozitivan i odgovoran odnos prema učenju.

*Motivisan je i osposobljen da samostalno planira, organizuje, sprovodi i vrednuje učenje; razlikuje bitno od nebitnog, izražava i obrazlaže ideje.

*Koristi različite izvore informacija i ima kritički odnos prema njima.

- *Primenjuje odgovarajuće načine učenja u skladu sa ciljevima, sadržajem, interesovanjima, uslovima i vremenom.
- * Sposoban je da samostalno i u saradnji sa drugima istražuje, otkriva i povezuje nova znanja; koristi mogućnosti vanškolskog učenja; neguje i razvija lična interesovanja.
 - odgovorno učešće u demokratskom društvu
- * Ponaša se odgovorno, humano i tolerantno u društvu.
- * Primenjuje procedure demokratskog društva u odlučivanju i izboru; poštuje odluke većine i uvažava mišljenja manjine.
 - estetička kompetencija
- *Prepoznaje i razvija sopstvene stvaralačke sposobnosti i kreativnost u svim umetničkim i neumetničkim poljima svog delovanja.
- * Pokazuje osetljivost za eko-kulturu i kulturu svakodnevnog življenja i ima kritički odnos prema upotrebi i zloupotrebi prirode.
 - komunikacija
- * Ume da saslušati izlaganje sagovornika do kraja i bez upadica.
- * Ume jasno da se izrazi usmeno i pisano, u skladu sa potrebama i karakteristikama situacije, poštujući ograničenja u pogledu dužine i namene.
- * Uvažava sagovornika reagujući na ono što govori, a ne na njegovu ličnost.
- *Izražava svoje stavove, mišljenja, osećanja, na pozitivan, konstruktivan i argumentovan način.
 - odgovoran odnos prema okolini
- * Uočava činioce i ponašanja koji narušavaju prirodu i kvalitet životne sredine u široj okolini i svakodnevnom životu; razvija svest o položaju čoveka u prirodi i njegovoj odgovornosti za stanje životne sredine i prirode.
- * Sagledava koje aktivnosti (obraci ponašanja), na ličnom nivou, nivou zajednice i globalnom nivou, mogu unaprediti stanje i kvalitet životne sredine i prirode.
- * Spoznaje vezu između kvaliteta životne sredine i kvaliteta svog života i razume da se njegova dobrobit i dobrobit zajednice i društva ogleda i u kvalitetu i održivosti njegove okoline.
- * Praktikuje aktivnosti koje podstiču održivost, na primer štednja vode i energije, razvrstavanje otpada, reciklaža; povezuje značaj tih aktivnosti za svoj budući život, život zajednice, kao i život budućih generacija.
- * Aktivno se uključuje u društvene akcije u školi i zajednici koje su usmerene ka zaštiti, obnovi i unapređenju životne sredine i ka održivom razvoju.
 - odgovoran odnos prema zdravlju
- * Poznaje osnovne karakteristike nekih bolesti organa, principe prenosa zaraznih bolesti i šta ih izaziva i primenjuje mere prevencije, lične higijene i higijene prostora.
- * Bira stil života i navike imajući na umu dobre strane i rizike tog izbora. Razume da je stil života stvar ličnog izbora i preuzima odgovornost za svoj izbor.
 - rad sa podacima i informacijama
- * Koristi informacije u različitim simboličkim modalitetima (tabelarni, grafički, tekstualni prikaz), čita, tumači i primenjuje ih, povezujući ih sa prethodnim znanjem iz različitih oblasti.
 - rešavanje problema
- * Rešava problem prema planiranoj strategiji primenjujući znanja i veštine stečene učenjem različitih predmeta i vanškolskim iskustvom.
- * Prepoznaje problem, raščlanjuje problemsku situaciju na delove i uočava veze i odnose između njih u svetlu prethodno stečenih znanja u okviru različitih predmeta i vanškolskog iskustva.
 - saradnja
- * Aktivno i konstruktivno učestvuje u radu grupe ili para.
- * Poštuje pravila zajedničkog rada i prepoznaje svoje mesto i ulogu u grupi ili paru.
- * Odgovorno i savesno izvršava zajedničke aktivnosti stavljajući interese grupe iznad sopstvenih.

- digitalna kompetencija

* Efikasno koristi IKT za komunikaciju i saradnju.

* Ume da pretražuje, kritički analizira i sistematizuje informacije u elektronskom obliku koristeći odgovarajuća sredstva IKT-a.

* Ume da predstavi, organizuje i oblikuje određene informacije koristeći na efikasan način mogućnosti IKT sredstva.

OBLAST/ TEMA	NAČIN DIDAKTIČKO – METODIČKOG OSTVARIVANJA PROGRAMA			AKTIVNOSTI UČENIKA
	Oblicirada	Metode i tehnike	Sredstva	
4. ŽIVOTU EKOSISTEMU	<ul style="list-style-type: none"> - individualizovani - individualni - frontalni - rad u grupi - rad u parovima 	<ul style="list-style-type: none"> - verbalne – usmeno izlaganje, razgovor - vizuelne – demonstrativno-ilustrativna, eksperimentalna - problemska nastava - učenje putem otkrića 	<ul style="list-style-type: none"> - udžbenik - posteri - sheme - grafofolije - kompjuter-internet - CD - laboratorijski instrumenti i pribor - lupa - knjiga biljaka - knjiga životinja - biološki materijal - razne fotografije - “Zeleni paket “ - plakati - DVD-filmovi - dvogled, fotoapar 	<ul style="list-style-type: none"> - slušaju - ispoljavaju -pričaju - posmatraju - praktično primenjuju - demonstriraju - eksperimentišu - istražuju - uočavaju - opisuju - upoređuju - objašnjavaju - zaključuju - determinišu - uočavaju probleme u životnoj sredini - diskutuju, razmenjuju stavove i mišljenja -izvode realne akcije

5.

NASTAVNI PREDMET - BIOLOGIJA					
OBLAST/T EMA	BROJ ČASOVA	SADRŽAJ	OČEKIVANI ISHODI	MEĐUPREDMETNE KOMPETENCIJE	KORELACIJA
5. ČOVEK I ZDRAVLJE	9	Zdrava ishrana i unos vode. Energetski napici. Štetnost duvanskog dima i psuoaktivnih supstanci.	– identifikuje elemente zdravog načina života i u odnosu na njih ume da proceni sopstvene	<ul style="list-style-type: none"> - kompetencija za učenje - odgovorno učešće u demokratskom društvu - estetička kompetencija - komunikacija 	<ul style="list-style-type: none"> Matematika Fizičko i zdravstveno vaspitanje Informatika i računarstvo

	Fizička aktivnost i zdravlje. Promene u pubertetu i posledice preranog stupanja u seksualne odnose	životne navike i izbegava rizična ponašanja.	- odgovoran odnos prema okolini - odgovoran odnos prema zdravlju - rad sa podacima i informacijama - rešavanje problema - saradnja - digitalna kompetencija	Geografija Likovna kultura Srpski jezik i književnost Maternji jezik
--	--	--	--	---

MEĐUPREDMETNE KOMPETENCIJE

- kompetencija za učenje

*Ima pozitivan i odgovoran odnos prema učenju.

*Motivisan je i osposobljen da samostalno planira, organizuje, sprovodi i vrednuje učenje; razlikuje bitno od nebitnog, izražava i obrazlaže ideje.

*Koristi različite izvore informacija i ima kritički odnos prema njima.

*Primenjuje odgovarajuće načine učenja u skladu sa ciljevima, sadržajem, interesovanjima, uslovima i vremenom.

* Sposoban je da samostalno i u saradnji sa drugima istražuje, otkriva i povezuje nova znanja; koristi mogućnosti vanškolskog učenja; neguje i razvija lična interesovanja.

- odgovorno učešće u demokratskom društvu

* Ponaša se odgovorno, humano i tolerantno u društvu.

* Primenjuje procedure demokratskog društva u odlučivanju i izboru; poštuje odluke većine i uvažava mišljenja manjine.

- estetička kompetencija

*Prepoznaje i razvija sopstvene stvaralačke sposobnosti i kreativnost u svim umetničkim i neumetničkim poljima svog delovanja.

* Pokazuje osetljivost za eko-kulturu i kulturu svakodnevnog življenja i ima kritički odnos prema upotrebi i zloupotrebi prirode.

- komunikacija

* Ume da saslušati izlaganje sagovornika do kraja i bez upadica.

* Ume jasno da se izrazi usmeno i pisano, u skladu sa potrebama i karakteristikama situacije, poštujući ograničenja u pogledu dužine i namene.

* Uvažava sagovornika reagujući na ono što govori, a ne na njegovu ličnost.

*Izražava svoje stavove, mišljenja, osećanja, na pozitivan, konstruktivan i argumentovan način.

- odgovoran odnos prema okolini

* Uočava činioce i ponašanja koji narušavaju prirodu i kvalitet životne sredine u široj okolini i svakodnevnom životu; razvija svest o položaju čoveka u prirodi i njegovoj odgovornosti za stanje životne sredine i prirode.

- odgovoran odnos prema zdravlju

* Poznaje ulogu i značaj vode i sastojaka namirnica, primenjuje pravila i principe zdrave ishrane (redovnost, važnost doručka, umerenost, raznovrsnost, način prerade namirnica) i zna posledice nepravilne ishrane.

* Poznaje osnovne karakteristike nekih bolesti organa, principe prenosa zaraznih bolesti i šta ih izaziva i primenjuje mere prevencije, lične higijene i higijene prostora.

* Poznaje moguće posledice bolesti zavisnosti nastalih zloupotrebom psihoaktivnih supstanci uključujući i posledice drugih oblika bolesti zavisnosti (npr. internet, klađenje, dijete) i svestan je zdravstvenih, porodičnih i socijalnih posledica sopstvenog izbora.

* Prepoznaje sigurnosne i zdravstvene rizike u životu i radu, primenjuje mere zaštite, predviđa i izbegava opasne situacije, poznaje načine pružanja prve pomoći i svojim ponašanjem promoviše

zdravlje i sigurnost.

* Bira stil života i navike imajući na umu dobre strane i rizike tog izbora. Razume da je stil života stvar ličnog izbora i preuzima odgovornost za svoj izbor.

- rad sa podacima i informacijama

* Koristi informacije u različitim simboličkim modalitetima (tabelarni, grafički, tekstualni prikaz), čita, tumači i primenjuje ih, povezujući ih sa prethodnim znanjem iz različitih oblasti.

- rešavanje problema

* Rešava problem prema planiranoj strategiji primenjujući znanja i veštine stečene učenjem različitih predmeta i vanškolskim iskustvom.

* Prepoznaje problem, raščlanjuje problemsku situaciju na delove i uočava veze i odnose između njih u svetlu prethodno stečenih znanja u okviru različitih predmeta i vanškolskog iskustva.

- saradnja

* Aktivno i konstruktivno učestvuje u radu grupe ili para.

* Poštuje pravila zajedničkog rada i prepoznaje svoje mesto i ulogu u grupi ili paru.

* Odgovorno i savesno izvršava zajedničke aktivnosti stavljajući interese grupe iznad sopstvenih.

- digitalna kompetencija

* Efikasno koristi IKT za komunikaciju i saradnju.

* Ume da pretražuje, kritički analizira i sistematizuje informacije u elektronskom obliku koristeći odgovarajuća sredstva IKT-a.

* Ume da predstavi, organizuje i oblikuje određene informacije koristeći na efikasan način mogućnosti IKT sredstva.

OBLAST/ TEMA	NAČIN DIDAKTIČKO – METODIČKOG OSTVARIVANJA PROGRAMA			AKTIVNOSTI UČENIKA
	Oblicirada	Metode i tehnike	Sredstva	
5. ČOVEK I ZDRAVLJE	- individualizovani - individualni - frontalni - rad u grupi - rad u parovima	- verbalne – usmeno izlaganje, razgovor - vizuelne – demonstrativno- ilustrativna, eksperimentalna	- udžbenik - poster - atlas ljudskog tela - kompjuter- internet - CD - razne fotografije - časopisi - plakati	- slušaju - ispoljavaju -pričaju - posmatraju - praktično primenjuju - demonstriraju - istražuju - uočavaju - opisuju - upoređuju - objašnjavaju - zaključuju - diskutuju, razmenjuju stavove i mišljenja

OBRAZOVNI STANDARDI:

Sadržaji	OSNOVNI NIVO	SREDNJI NIVO	NAPREDNI NIVO
1. POREKLO I RAZNOVRSNOST	1.1.1 ume da navede osnovne karakteristike	2.1.1 primenjuje kriterijume za razlikovanje živog od	3.1.1 primenjuje kriterijume za

<p>ŽIVOTA</p>	<p>živog sveta 1.1.2 razlikuje živu i neživu prirodu u neposrednom okruženju i u tipičnim slučajevima 1.1.3. prepoznaje osnovne sličnosti i razlike u izgledu i ponašanju biljaka i životinja</p> <p>1.1.4 ume da navede nazive pet carstava i poznaje tipične predstavnike istih 1.1.5 zna da postoje prostorne i vremenske promene kod živih bića i poznaje osnovne činjenice o tome 1.2.1 zna da su najmanji organizmi sagrađeni od jedne ćelije u kojoj se odvijaju svi karakteristični životni procesi i zna osnovne karakteristike građe takve ćelije 1.2.2 zna da je ćelija najmanja jedinica građe svih višećelijskih organizama u čijim odeljcima se odvijaju raznovrsni procesi, i zna osnovne karakteristike građe tih ćelija 1.2.5. razume da je za život neophodna energija koju organizmi obezbeđuju ishranom 1.2.6 razume da su pojedini procesi zajednički za sva živa bića (disanje, nadražljivost,</p>	<p>neživog na karakterističnom biološkom materijalu (preparatima, ogledima) 2.1.3 poznaje kriterijume po kojima se carstva međusobno razlikuju na osnovu njihovih svojstava do nivoa kola/klase 2.2.1 razume da postoje određene razlike u građi ćelija u zavisnosti od funkcije koju obavljaju u višećelijskim organizmima (razlike između biljne i životinjske ćelije, između koštane i mišićne ćelije i sl.) 2.2.2 zna i upoređuje sličnosti i razlike između nivoa organizacije jedinke: zna da se ćelije koje vrše istu funkciju grupišu i obrazuju tkiva, tkiva sa istom funkcijom organe, a organi sa istom funkcijom sisteme organa 2.2.5. razume da biljne ćelije, zahvaljujući specifičnoj građi, mogu da vezuju energiju i stvaraju (sintetišu) složene (hranljive) materije 2.2.6. razume da i u biljnoj i životinjskoj ćeliji složene materije mogu da se razgrađuju, pri čemu se oslobađa energija u procesu koji se naziva disanje 2.6.1. ume da uz navođenje realizuje složeno prikupljanje podataka, sistematizuje podatke i izvesti o rezultatu</p>	<p>razlikovanje živog od neživog u graničnim slučajevima i u atipičnim primerima (virusi, delovi organizama, plodovi i sl.) 3.1.2 ume da objasni zašto je nešto klasifikovano kao živo ili kao neživo 3.1.4 poznaje kriterijume po kojima se carstva međusobno razlikuju na osnovu njihovih svojstava do nivoa klase/ređa najvažnijih grupa</p>
---------------	---	---	---

	<p>pokretljivost, rastenje, razviće, razmnožavanje)</p> <p>1.6.1. ume da razlikuje i koristi jednostavne procedure, tehnike i instrumente za prikupljanje podataka u biologiji (posmatranje, brojanje, merenje)</p> <p>1.6.2. ume da po uputstvu i uz pomoć nastavnika realizuje jednostavno istraživanje, popuni formular, prikaže rezultate u tabeli/ grafikonu i izvesti o rezultatu</p> <p>1.6.3. zna kako da se ponaša u laboratoriji i na terenu i pravila o radu i bezbednosti rada</p> <p>1.6.4. ume po uputstvu da izvede unapred postavljeni eksperimenat i odgovori na jednostavnu hipotezu uz pomoć i navođenje nastavnika</p>	
--	--	--

<p>2. JEDINSTVO GRAĐE I FUNKCIJE KAO OSNOVA ŽIVOTA</p>	<p>1.2.3. zna osnovne karakteristike građe biljaka, životinja i čoveka i osnovne funkcije koje se obavljaju na nivou organizma</p> <p>1.2.7. zna da organizmi funkcionišu kao nezavisne celine u stalnoj interakciji sa okolinom</p> <p>1.6.1. ume da razlikuje i koristi jednostavne procedure, tehnike i instrumente za prikupljanje podataka u biologiji (posmatranje, brojanje, merenje)</p>	<p>2.2.3. zna karakteristike i osnovne funkcije spoljašnje građe biljaka, životinja i čoveka</p> <p>2.4.7. zna da objasni osnovne prilagođenosti živih organizama na život u vazdušnoj, vodenoj i zemljišnoj sredini</p> <p>2.6.1. ume da uz navođenje realizuje složeno prikupljanje podataka, sistematizuje</p>
--	--	---

	1.6.2. ume da po uputstvu i uz pomoć nastavnika realizuje jednostavno istraživanje, popuni formular, prikaže rezultate u tabeli/grafikonu i izvesti o rezultatu	podatke i izvesti o rezultatu
3.NASLEĐIVANJE I EVOLUCIJA	1.3.1. razume da jedinke jedne vrste daju potomke iste vrste 1.3.2. zna osnovne pojmove o procesu razmnožavanja 1.3.3. zna da svaka ćelija u organizmu sadrži genetički materijal 1.3.5. zna osnovne principe nasleđivanja 1.3.7. zna da od zigota nastaje organizam i da se taj proces naziva razviće 1.6.1. ume da razlikuje i koristi jednostavne procedure, tehnike i instrumente za prikupljanje podataka u biologiji (posmatranje, brojanje, merenje) 1.6.2. ume da po uputstvu i uz pomoć nastavnika realizuje jednostavno istraživanje, popuni formular, prikaže rezultate u tabeli/grafikonu i izvesti o rezultatu	2.3.1. razume osnovne razlike između polnog i bespolnog razmnožavanja; 2.3.2. razume mehanizam nastanka zigota 2.3.3. razume zašto potomci liče na roditelje i njihove pretke, ali nisu identični sa njima 2.3.4. zna da na razviće organizama pored genetičkog materijala utiče i sredina 2.6.1. ume da uz navođenje realizuje složeno prikupljanje podataka, sistematizuje podatke i izvesti o rezultatu
4. ŽIVOT U EKOSISTEMU	1.4.2. prepoznaje uticaje pojedinih abiotičkih i biotičkih faktora na organizme i populacije 1.4.4. prepoznaje životne uslove koji vladaju u karakterističnim ekosistemima Srbije i najvažnije predstavnike vrsta koje ih naseljavaju 1.4.6. razume uticaj čoveka na biološku raznovrsnost (nestanak vrsta, seča šuma, intenzivna poljoprivreda, otpad) 1.4.7. prepoznaje osnovne procese važne u zaštiti i očuvanju životne sredine (reciklaža, kompost) i zaštititi biodiverziteta (Nacionalnih parkova, prirodnih rezervata) 1.4.8. zna šta može lično preduzeti u zaštiti svog neposrednog životnog okruženja 1.5.3. razume značaj održavanja higijene kućnih ljubimaca, domaćih i divljih životinja i pravilnog ophođenja sa njima	2.4.1. upotrebljava ekološke pojmove u opisu tipičnih situacija u prirodi 2.4.7. zna da objasni osnovne prilagođenosti živih organizama na život u vazdušnoj, vodenoj i zemljišnoj sredini 2.4.8. razume posledice zagađenja vode, vazduha i zemljišta kao i značaj očuvanja prirodnih resursa i uštede energije 2.4.9. razume značaj prirodnih dobara u zaštiti prirode (nacionalnih parkova, prirodnih rezervata, botaničkih bašta, zoo-vrtova) 2.5.1. poznaje osnovne mehanizme delovanja preventivnih mera u očuvanju zdravlja 2.5.4. zna mehanizme kojima

	<p>1.5.5. prepoznaje osnovne znake poremećaja funkcije pojedinih organa i osnovne simptome infekcije i razlikuje stanje u kome može sam da interveniše od stanja kada mora da se obrati lekaru</p> <p>1.5.7. razume da zagađenje životne sredine (vode, vazduha, zemljišta, buka itd) i neke prirodne pojave (UV zračenje) nepovoljno utiču na zdravlje čoveka</p> <p>1.6.1. ume da razlikuje i koristi jednostavne procedure, tehnike i instrumente za prikupljanje podataka u biologiji (posmatranje, brojanje, merenje)</p> <p>1.6.2. ume da po uputstvu i uz pomoć nastavnika realizuje jednostavno istraživanje, popuni formular, prikaže rezultate u tabeli/grafikonu i izvesti o rezultatu</p> <p>1.6.3. zna kako se ponaša u laboratoriji i na terenu i pravila o radu i bezbednosti rada</p> <p>1.6.4. ume po uputstvu da izvede unapred postavljeni eksperimentat i odgovori na jednostavnu hipotezu uz pomoć i navođenje nastavnika</p>	<p>zagađenje životne sredine ugrožava zdravlje čoveka</p> <p>2.6.1. ume da uz navođenje realizuje složeno prikupljanje podataka, sistematizuje podatke i izvesti o rezultatu</p>
<p>5. ČOVEK I ZDRAVLJE</p>	<p>1.5.1. zna osnovne mere za održavanje lične i higijene okoline i razume zašto je važno da ih se pridržava</p> <p>1.5.8. zna i razume kakav značaj za zdravlje imaju umerena fizička aktivnost i poštovanje bioloških ritmova (sna, odmora)</p> <p>1.5.9. razume da postoje polne bolesti, poznaje mere prevencije i moguće puteve infekcije, kao i njihove negativne posledice na zdravlje</p> <p>1.5.10. zna da postoje prirodne promene u ponašanju koje nastaju kao posledica fizioloških promena (pubertet, menopauza), zna da u adolescentom dobu mogu da se pojave psihološki razvojni problemi (poremećaji u ishrani, poremećaji ponašanja, poremećaji sna i sl.)</p>	<p>2.5.1. poznaje osnovne mehanizme delovanja preventivnih mera u očuvanju zdravlja</p> <p>2.5.2. razume značaj i zna osnovne principe pravilnog kombinovanja životnih namirnica</p> <p>2.5.3. zna kako se čuva hranljiva vrednost hrane</p> <p>2.5.5. zna mehanizme delovanja hemijskih materija na fiziološke procese u organizmu i na ponašanje (uticaj alkohola, različitih vrsta droga, energetskih napitaka i sl.)</p>

	<p>1.5.11. razume odgovornost i opasnost prevremenog stupanja u seksualne odnose i razume zašto abortus u doba razvoja ima negativne posledice na fizičko i mentalno zdravlje</p> <p>1.5.12. zna da bolesti zavisnosti (preterana upotreba duvana, alkohola, droge) nepovoljno utiču na ukupan kvalitet života i zna kome može da se obrati za pomoć (institucijama i stručnjacima)</p>	
--	---	--

DOPUNSKA NASTAVA ZA 5. RAZRED

Ciljevi i zadaci dopunskog rada: Dodatno objašnjavanje, ponavljanje i utvrđivanje gradiva iz tekuće školske godine. Zavisno od potreba učenika moguće i prilagođavanje broja časova posvećenih nekoj od tema.

Sadržaji programa (nastavne teme)	Ciljevi i zadaci sadržaja programa	Broj časova	Način realizacije			Aktivnosti učenika
			Oblici rada	Metode i tehnike	Sredstva	
1. POREKLO I RAZNOVRSNOST ŽIVOTA	dodatno objašnjavanje, ponavljanje i vežbanje kroz primere	1	Individualni i grupni	Dijalog demonstrativna	Udžbenik, radni listići, drugi izvori	Zapisuje, ponavlja, crta, demonstrira
2. JEDINSTVO GRAĐE I FUNKCIJE KAO OSNOVA ŽIVOTA	dodatno objašnjavanje, ponavljanje i vežbanje kroz primere	2	Individualni i grupni	Dijalog demonstrativna	Udžbenik, radni listići, drugi izvori	Zapisuje, ponavlja, crta, demonstrira
3. NASLEĐIVANJE I EVOLUCIJA	dodatno objašnjavanje, ponavljanje i vežbanje kroz primere	2	Individualni i grupni	Dijalog demonstrativna	Udžbenik, radni listići, drugi izvori	Zapisuje, ponavlja, crta, prikazuje
4. ŽIVOT U EKOSISTEMU	dodatno objašnjavanje, ponavljanje i vežbanje kroz primere	2	Individualni i grupni	Dijalog demonstrativna	Udžbenik, radni listići, drugi izvori	Zapisuje, ponavlja, crta, prikazuje
5. ČOVEK I ZDRAVLJE	dodatno objašnjavanje, ponavljanje i vežbanje kroz primere	2	Individualni i grupni	Dijalog demonstrativna	Udžbenik, radni listići, drugi izvori	Zapisuje, ponavlja, crta, demonstrira

Sadržaji programa (nastavne teme)	Standardi		
	Osnovni nivo	Srednji nivo	Napredni nivo
1. JEDINSTVO GRAĐE I FUNKCIJE KAO OSNOVA ŽIVOTA 2. ČOVEK I ZDRAVLJE 3. POREKLO I RAZNOVRSNOST ŽIVOTA 4. NASLEĐIVANJE I EVOLUCIJA 5. ŽIVOT U EKOSISTEMU	1.2.3. zna osnovne karakteristike građe biljaka, životinja i čoveka i osnovne funkcije koje se obavljaju na nivou organizma 1.2.7. zna da organizmi funkcionišu kao nezavisne celine u stalnoj interakciji sa okolinom 1.6.1. ume da razlikuje i koristi jednostavne procedure, tehnike i instrumente za prikupljanje podataka u biologiji (posmatranje, brojanje, merenje)		
	1.5.1. zna osnovne mere za održavanje lične i higijene okoline i razume zašto je važno da ih se pridržava 1.5.8. zna i razume kakav značaj za zdravlje imaju umerena fizička aktivnost i poštovanje bioloških ritmova (sna, odmora)		
	1.1.1 ume da navede osnovne karakteristike živog sveta 1.1.2 razlikuje živu i neživu prirodu u neposrednom okruženju i u tipičnim slučajevima 1.1.3. prepoznaje osnovne sličnosti i razlike u izgledu i ponašanju biljaka i životinja 1.1.5 zna da postoje prostorne i vremenske promene kod živih bića i poznaje osnovne činjenice o tome 1.2.1 zna da su najmanji organizmi sagrađeni od jedne ćelije u kojoj se odvijaju svi karakteristični životni procesi i zna osnovne karakteristike građe takve ćelije 1.2.2 zna da je ćelija najmanja jedinica građe svih višćelijskih organizama u čijim odeljcima se odvijaju raznovrsni procesi, i zna osnovne karakteristike građe tih ćelija 1.2.5. razume da je za život neophodna energija koju organizmi obezbeđuju ishranom 1.2.6 razume da su pojedini procesi zajednički za sva živa bića (disanje, nadražljivost, pokretljivost, rastenje, razviće, razmnožavanje)		
	1.3.1. razume da jedinke jedne vrste daju potomke iste vrste 1.3.2. zna osnovne pojmove o procesu		

	<p>razmnožavanja</p> <p>1.3.3. zna da svaka ćelija u organizmu sadrži genetički materijal</p> <p>1.3.7. zna da od zigota nastaje organizam i da se taj proces naziva razviće</p>		
	<p>1.4.2. prepoznaje uticaje pojedinih abiotičkih i biotičkih faktora na organizme i populacije</p> <p>1.4.6. razume uticaj čoveka na biološku raznovrsnost (nestanak vrsta, seča šuma, intenzivna poljoprivreda, otpad)</p> <p>1.4.7. prepoznaje osnovne procese važne u zaštiti i očuvanju životne sredine(reciklaža, kompost) i zaštiti biodiverziteta (Nacionalnih parkova,prirodnih rezervata)</p> <p>1.5.3. razume značaj održavanja higijene kućnih ljubimaca, domaćih i divljih životinja i pravilnog ophođenja sa njima</p> <p>1.5.5. prepoznaje osnovne znake poremećaja funkcije pojedinih organa i osnovne simptome infekcije i razlikuje stanje u kome može sam da interveniše od stanja kada mora da se obrati lekaru</p> <p>1.5.7. razume da zagađenje životne sredine (vode, vazduha, zemljišta, buka itd) i neke prirodne pojave (UV zračenje) nepovoljno utiču na zdravlje čoveka</p>		

DODATNA NASTAVA ZA 5. RAZRED

Ciljevi i zadaci dodatnog rada: Dopunjavanje, ponavljanje i utvrđivanje gradiva iz tekuće školske godine kao priprema za takmičenje. Zavisno od interesovanja učenika moguće i povećanje broja časova

Sadržaji programa (nastavne teme)	Ciljevi i zadaci sadržaja programa	Broj časova	Način realizacije			Aktivnosti učenika
			Oblici rada	Metode i tehnike	Sredstva	
1. POREKLO I RAZNOVRSNOST ŽIVOTA	razvijanje sposobnosti darovitih učenika i onih koji iskazuju posebno interesovanje za nauku, pripremanje učenika za takmičenja	1	Individualni i grupni	Dijalog demonstrativna	Radni listići, istorijski izvori, film	Ponavljanje, utvrđivanje, rad po grupama, debata, demonstracija postignuća i rešavanja problema, izrada PP prezentacije ili panoa panoa

2. JEDINSTVO GRAĐE I FUNKCIJE KAO OSNOVA ŽIVOTA	razvijanje sposobnosti darovitih učenika i onih koji iskazuju posebno interesovanje za nauku, pripremanje učenika za takmičenja	2	Individualni i grupni	Dijalog demonstrativna	Radni listići, istorijski izvori,	Ponavljjanje, utvrđivanje, rad po grupama, debata, demonstracija postignuća i rešavanja problema, izrada PP prezentacije ili panoa
3. NASLEĐIVANJE I EVOLUCIJA	razvijanje sposobnosti darovitih učenika i onih koji iskazuju posebno interesovanje za nauku, pripremanje učenika za takmičenja	2	Individualni i grupni	Dijalog demonstrativna	Radni listići, istorijski izvori, film	Ponavljjanje, utvrđivanje, rad po grupama, debata, demonstracija postignuća i rešavanja problema, izrada PP prezentacije ili panoa
4. ŽIVOT U EKOSISTEMU	razvijanje sposobnosti darovitih učenika i onih koji iskazuju posebno interesovanje za nauku, pripremanje učenika za takmičenja	2	Individualni i grupni	Dijalog demonstrativna	Radni listići, istorijski izvori, film	Ponavljjanje, utvrđivanje, rad po grupama, debata, demonstracija postignuća i rešavanja problema, izrada PP prezentacije ili panoa
5. ČOVEK I ZDRAVLJE	razvijanje sposobnosti darovitih učenika i onih koji iskazuju posebno interesovanje za nauku, pripremanje učenika za takmičenja	2	Individualni i grupni	Dijalog demonstrativna	Radni listići, istorijski izvori, film	Ponavljjanje, utvrđivanje, rad po grupama, debata, demonstracija postignuća i rešavanja problema, izrada PP prezentacije ili panoa

Sadržaji programa (nastavne teme)	Standardi		
	Osnovni nivo	Srednji nivo	Napredni nivo
1. JEDINSTVO GRAĐE I FUNKCIJE KAO OSNOVA ŽIVOTA 2. ČOVEK I ZDRAVLJE 3. POREKLO I RAZNOVRSNOST ŽIVOTA 4. NASLEĐIVANJE I EVOLUCIJA 5. ŽIVOT U EKOSISTEMU			3.2.4. razume da je u ostvarivanju karakterističnog ponašanja jedinke neophodna funkcionalna integracija više sistema organa i razume značaj takve integracije ponašanja za preživljavanje
			3.5.7. poznaje osnovne biološke mehanizme koji dovode do razvijanja bolesti zavisnosti
			3.1.1 primenjuje kriterijume za razlikovanje živog od neživog u graničnim slučajevima i u atipičnim primerima (virusi, delovi organizama, plodovi i sl.) 3.1.2 ume da objasni zašto je nešto klasifikovano kao živo ili kao neživo 3.1.4 poznaje kriterijume po kojima se carstva međusobno razlikuju na osnovu njihovih svojstava do nivoa klase/reda najvažnijih grupa
			3.3.3. zna funkciju genetičkog materijala i njegovu osnovnu ulogu u ćeliji;
			3.4.7. poznaje mehanizme delovanja mera zaštite životne sredine, prirode i biodiverziteta 3.6.2. ume da osmisli jednostavan protokol prikupljanja podataka i formular za upis rezultata

NASTAVNI PREDMET: BIOLOGIJA

Cilj: Cilj nastave i učenja biologije je da učenik, izučavanjem bioloških procesa i živih bića u interakciji sa životnom sredinom, razvije odgovoran odnos prema sebi i prirodi i razumevanje značaja biološke raznovrsnosti i potrebe za održivim razvojem.

Razred: šesti

Godišnji fond časova: 72 časova

Nedeljni fond časova Godišnji fond časova

Redovna nastava	2	72
Dopunska nastava	1	9
Dodatna nastava	1	9

NASTAVNI PREDMET – BIOLOGIJA					
OBLAST/TEMA	BROJ ČASOVA	SADRŽAJ	OČEKIVANI ISHODI	MEĐUPREDMETNE KOMPETENCIJE	KORELACIJA
1. JEDINSTVO GRAĐE I FUNKCIJE KAO OSNOVA ŽIVOTA	36	<p>Građa živih bića – spoljašnja i unutrašnja.</p> <p>Građa ljudskog tela: hijerarhijski niz od organizma do ćelije.</p> <p>Jednoćelijski organizmi – bakterija, ameba, ćelija kvasca.</p> <p>Udruživanje ćelija u kolonije.</p> <p>Višećelijski organizmi – odabrani primeri gljiva, biljaka i životinja.</p> <p>Osnovne životne funkcije na nivou organizma: ishrana, disanje, transport i eliminacija štetnih supstanci, razmnožavanje . Razlike u građi biljaka, gljiva i životinja i načinu</p>	<p>– istražuje osobine živih bića prema uputstvima nastavnika i vodi računa o bezbednosti tokom rada;</p> <p>– grupiše živa bića prema njihovim zajedničkim osobinama;</p> <p>– odabira makromorfološki vidljive osobine važne za klasifikaciju živih bića;</p>	<p>- kompetencija za učenje</p> <p>- estetička kompetencija</p> <p>- komunikacija</p> <p>- odgovoran odnos prema okolini</p> <p>- rad sa podacima i informacijama</p> <p>- rešavanje problema</p> <p>- saradnja</p> <p>- digitalna kompetencija</p>	<p>Matematika</p> <p>Fizičko i zdravstveno vaspitanje</p> <p>Informatika i računarstvo</p> <p>Geografija</p> <p>Likovna kultura</p> <p>Srpski jezik i književnost</p> <p>Maternji jezik</p>

	<p>funkcionisanja , kao i sličnosti i razlike u obavljanju osnovnih životnih procesa. Otkriće ćelije i mikroskopa. Osnovna građa ćelije (membrana, citoplazma, jedro, mitohondrije, hloroplasti). Razlika između bakterijske, i biljne i životinjske ćelije. Ćelijsko disanje, stvaranje energije, osnovne činjenice o fotosintezi.</p>		
--	---	--	--

MEĐUPREDMETNE KOMPETENCIJE

- kompetencija za učenje

*Ima pozitivan i odgovoran odnos prema učenju.

*Motivisan je i osposobljen da samostalno planira, organizuje, sprovodi i vrednuje učenje; razlikuje bitno od nebitnog, izražava i obrazlaže ideje.

*Koristi različite izvore informacija i ima kritički odnos prema njima.

*Primenjuje odgovarajuće načine učenja u skladu sa ciljevima, sadržajem, interesovanjima, uslovima i vremenom.

* Sposoban je da samostalno i u saradnji sa drugima istražuje, otkriva i povezuje nova znanja; koristi mogućnosti vanškolskog učenja; neguje i razvija lična interesovanja.

- estetička kompetencija

*Prepoznaje i razvija sopstvene stvaralačke sposobnosti i kreativnost u svim umetničkim i neumetničkim poljima svog delovanja.

*Upotrebljava osnovne pojmove, sheme i pravila koji pripadaju teorijama umetničkih grana koje postoje u osnovnom obrazovanju.

* Pokazuje osetljivost za eko-kulturu i kulturu svakodnevnog življenja i ima kritički odnos prema upotrebi i zloupotrebi prirode.

- komunikacija

* Ume da saslušati izlaganje sagovornika do kraja i bez upadica.

* Ume jasno da se izrazi usmeno i pisano, u skladu sa potrebama i karakteristikama situacije, poštujući ograničenja u pogledu dužine i namene.

* Uvažava sagovornika reagujući na ono što govori, a ne na njegovu ličnost.

- *Izražava svoje stavove, mišljenja, osećanja, na pozitivan, konstruktivan i argumentovan način.
- odgovoran odnos prema okolini
- * Uočava činioce i ponašanja koji narušavaju prirodu i kvalitet životne sredine u široj okolini i svakodnevnom životu; razvija svest o položaju čoveka u prirodi i njegovoj odgovornosti za stanje životne sredine i prirode.
- rad sa podacima i informacijama
- * Koristi informacije u različitim simboličkim modalitetima (tabelarni, grafički, tekstualni prikaz), čita, tumači i primenjuje ih, povezujući ih sa prethodnim znanjem iz različitih oblasti.
- rešavanje problema
- * Rešava problem prema planiranoj strategiji primenjujući znanja i veštine stečene učenjem različitih predmeta i vanškolskim iskustvom.
- * Prepoznaje problem, raščlanjuje problemsku situaciju na delove i uočava veze i odnose između njih u svetlu prethodno stečenih znanja u okviru različitih predmeta i vanškolskog iskustva.
- saradnja
- * Aktivno i konstruktivno učestvuje u radu grupe ili para.
- * Poštuje pravila zajedničkog rada i prepoznaje svoje mesto i ulogu u grupi ili paru.
- * Odgovorno i savesno izvršava zajedničke aktivnosti stavljajući interese grupe iznad sopstvenih.
- digitalna kompetencija
- * Efikasno koristi IKT za komunikaciju i saradnju.
- * Ume da pretražuje, kritički analizira i sistematizuje informacije u elektronskom obliku koristeći odgovarajuća sredstva IKT-a.
- * Ume da predstavi, organizuje i oblikuje određene informacije koristeći na efikasan način mogućnosti IKT sredstva.

OBLAST/ TEMA	NAČIN DIDAKTIČKO – METODIČKOG OSTVARIVANJA PROGRAMA			AKTIVNOSTI UČENIKA
	Oblicirada	Metode i tehnike	Sredstva	
1. JEDINSTVO GRADE I FUNKCIJE KAO OSNOVA ŽIVOTA	- individualizovani - individualni - frontalni - rad u grupi - rad u parovima	- verbalne – usmeno izlaganje, razgovor - vizuelne – demonstrativno- ilustrativna, eksperimentalna	- udžbenik - sheme - grafolije - kompjuter-internet - CD - laboratorijski instrumenti i pribor - lupa - knjiga životinja - biološki materijal - razne fotografije - časopisi - “Zeleni paket “ - plakati - DVD-filmovi	- slušaju - ispoljavaju -pričaju - posmatraju - praktično primenjuju - demonstriraju - eksperimentišu - istražuju - uočavaju - opisuju - upoređuju - objašnjavaju - zaključuju - uočavaju probleme u životnoj sredini - diskutuju, razmenjuju stavove i mišljenja

NASTAVNI PREDMET - BIOLOGIJA					
OBLAST/TEMA	BROJ ČASOVA	SADRŽAJ	OČEKIVANI ISHODI	MEĐUPREDMETNE KOMPETENCIJE	KORELACIJA
2. ŽIVOT U EKOSISTEMU	16	<p>Populacija, stanište, ekosistem, ekološke niše, adaptacije, životne forme, trofički odnosi – lanci ishrane. Abiotički i biotički faktori. Značaj abiotičkih i biotičkih faktora. Antropogeni faktor i oblici zagađenja. Ugrožavanje živih bića i njihova zaštita.</p>	<p>– identifikuje osnovne prilagođenosti spoljašnje građe živih bića na uslove životne sredine, uključujući i osnovne odnose ishrane i rasprostranjenje; – jednostavnim crtežom prikaže biološke objekte koje posmatra i istražuje i označi ključne detalje; – prikuplja podatke o varijabilnosti organizama unutar jedne vrste, tabelarno i grafički ih predstavlja i izvodi jednostavne zaključke;</p>	<p>- kompetencija za učenje - odgovorno učešće u demokratskom društvu - estetička kompetencija - komunikacija - odgovoran odnos prema okolini - odgovoran odnos prema zdravlju - rad sa podacima i informacijama - rešavanje problema - saradnja - digitalna kompetencija</p>	<p>Matematika Fizičko i zdravstveno vaspitanje Informatika i računarstvo Geografija Tehnika i tehnologija Likovna kultura Srpski jezik i književnost Maternji jezik</p>

MEĐUPREDMETNE KOMPETENCIJE

- kompetencija za učenje

*Ima pozitivan i odgovoran odnos prema učenju.

*Motivisan je i osposobljen da samostalno planira, organizuje, sprovodi i vrednuje učenje; razlikuje bitno od nebitnog, izražava i obrazlaže ideje.

*Koristi različite izvore informacija i ima kritički odnos prema njima.

*Primenjuje odgovarajuće načine učenja u skladu sa ciljevima, sadržajem, interesovanjima, uslovima i vremenom.

* Sposoban je da samostalno i u saradnji sa drugima istražuje, otkriva i povezuje nova znanja; koristi mogućnosti vanškolskog učenja; neguje i razvija lična interesovanja.

- odgovorno učešće u demokratskom društvu

* Ponaša se odgovorno, humano i tolerantno u društvu.

* Primenjuje procedure demokratskog društva u odlučivanju i izboru; poštuje odluke većine i uvažava mišljenja manjine.

- estetička kompetencija

- *Prepoznaje i razvija sopstvene stvaralačke sposobnosti i kreativnost u svim umetničkim i neumetničkim poljima svog delovanja.
- * Pokazuje osetljivost za eko-kulturu i kulturu svakodnevnog življenja i ima kritički odnos prema upotrebi i zloupotrebi prirode.
 - komunikacija
- * Ume da sasluša izlaganje sagovornika do kraja i bez upadica.
- * Ume jasno da se izrazi usmeno i pisano, u skladu sa potrebama i karakteristikama situacije, poštujući ograničenja u pogledu dužine i namene.
- * Uvažava sagovornika reagujući na ono što govori, a ne na njegovu ličnost.
- *Izražava svoje stavove, mišljenja, osećanja, na pozitivan, konstruktivan i argumentovan način.
 - odgovoran odnos prema okolini
- * Uočava činioce i ponašanja koji narušavaju prirodu i kvalitet životne sredine u široj okolini i svakodnevnom životu; razvija svest o položaju čoveka u prirodi i njegovoj odgovornosti za stanje životne sredine i prirode.
- * Sagledava koje aktivnosti (obrasci ponašanja), na ličnom nivou, nivou zajednice i globalnom nivou, mogu unaprediti stanje i kvalitet životne sredine i prirode.
- * Spoznaje vezu između kvaliteta životne sredine i kvaliteta svog života i razume da se njegova dobrobit i dobrobit zajednice i društva ogleda i u kvalitetu i održivosti njegove okoline.
- * Praktikuje aktivnosti koje podstiču održivost, na primer štednja vode i energije, razvrstavanje otpada, reciklaža; povezuje značaj tih aktivnosti za svoj budući život, život zajednice, kao i život budućih generacija.
- * Aktivno se uključuje u društvene akcije u školi i zajednici koje su usmerene ka zaštiti, obnovi i unapređenju životne sredine i ka održivom razvoju.
 - odgovoran odnos prema zdravlju
- * Poznaje osnovne karakteristike nekih bolesti organa, principe prenosa zaraznih bolesti i šta ih izaziva i primenjuje mere prevencije, lične higijene i higijene prostora.
- * Bira stil života i navike imajući na umu dobre strane i rizike tog izbora. Razume da je stil života stvar ličnog izbora i preuzima odgovornost za svoj izbor.
 - rad sa podacima i informacijama
- * Koristi informacije u različitim simboličkim modalitetima (tabelarni, grafički, tekstualni prikaz), čita, tumači i primenjuje ih, povezujući ih sa prethodnim znanjem iz različitih oblasti.
 - rešavanje problema
- * Rešava problem prema planiranoj strategiji primenjujući znanja i veštine stečene učenjem različitih predmeta i vanškolskim iskustvom.
- * Prepoznaje problem, raščlanjuje problemsku situaciju na delove i uočava veze i odnose između njih u svetlu prethodno stečenih znanja u okviru različitih predmeta i vanškolskog iskustva.
 - saradnja
- * Aktivno i konstruktivno učestvuje u radu grupe ili para.
- * Poštuje pravila zajedničkog rada i prepoznaje svoje mesto i ulogu u grupi ili paru.
- * Odgovorno i savesno izvršava zajedničke aktivnosti stavljajući interese grupe iznad sopstvenih.
 - digitalna kompetencija
- * Efikasno koristi IKT za komunikaciju i saradnju.
- * Ume da pretražuje, kritički analizira i sistematizuje informacije u elektronskom obliku koristeći odgovarajuća sredstva IKT-a.
- * Ume da predstavi, organizuje i oblikuje određene informacije koristeći na efikasan način mogućnosti IKT sredstva.

OBLAST/	NAČIN DIDAKTIČKO – METODIČKOG OSTVARIVANJA PROGRAMA	AKTIVNOSTI
---------	---	------------

TEMA	Oblicirada	Metode i tehnike	Sredstva	UČENIKA
2. ŽIVOTU EKOSISTEMU	<ul style="list-style-type: none"> - individualizovani - individualni - frontalni - rad u grupi - rad u parovima 	<ul style="list-style-type: none"> - verbalne – usmeno izlaganje, razgovor - vizuelne – demonstrativno-ilustrativna, eksperimentalna - problemska nastava - učenje putem otkrića 	<ul style="list-style-type: none"> - udžbenik - posteri - sheme - grafofilije - kompjuter-internet - CD - laboratorijski instrumenti i pribor - lupa - knjiga biljaka - knjiga životinja - biološki materijal - razne fotografije - “Zeleni paket “ - plakati - DVD-filmovi - dvogled, fotoaparati 	<ul style="list-style-type: none"> - slušaju - ispoljavaju -pričaju - posmatraju - praktično primenjuju - demonstriraju - eksperimentišu - istražuju - uočavaju - opisuju - upoređuju - objašnjavaju - zaključuju - determinišu - uočavaju probleme u životnoj sredini - diskutuju, razmenjuju stavove i mišljenja -izvode realne akcije

NASTAVNI PREDMET - BIOLOGIJA

OBLAST/TEMA	BROJ ČASOVA	SADRŽAJ	OČEKIVANI ISHODI	MEĐUPREDMETNE KOMPETENCIJE	KORELACIJA
3. NASLEĐIVANJE I EVOLUCIJA	6	<p>Nasledni materijal (DNK, geni). Telesne i polne ćelije. Prenos naslednog materijala. Nasledne osobine (veza između gena i osobina, uticaj spoljašnje sredine). Individualna varijabilnost. Prirodna selekcija na</p>	<p>– razlikuje nasledne osobine i osobine koje su rezultat delovanja sredine, na modelima iz svakodnevnog života; – postavlja jednostavne pretpostavke, ogledom ispituje uticaj sredinskih faktora na nenasledne osobine živih</p>	<ul style="list-style-type: none"> - kompetencija za učenje - estetička kompetencija - komunikacija - odgovoran odnos prema okolini - odgovoran odnos prema zdravlju - rad sa podacima i informacijama - rešavanje problema - saradnja - digitalna kompetencija 	<p>Matematika</p> <p>Fizičko i zdravstveno vaspitanje</p> <p>Informatika i računarstvo</p> <p>Geografija</p> <p>Tehnika i tehnologija</p> <p>Likovna kultura</p> <p>Srpski jezik i književnost</p>

		odabranim primerima. Veštačka selekcija. Značaj gajenih biljaka i pripitomljenih životinja za čoveka.	bića i kritički sagledava rezultate; – koristi dostupnu IKT i drugu opremu u istraživanju, obradi podataka i prikazu rezultata;	Maternji jezik
--	--	---	---	----------------

MEĐUPREDMETNE KOMPETENCIJE

- kompetencija za učenje

*Ima pozitivan i odgovoran odnos prema učenju.

*Motivisan je i osposobljen da samostalno planira, organizuje, sprovodi i vrednuje učenje; razlikuje bitno od nebitnog, izražava i obrazlaže ideje.

*Koristi različite izvore informacija i ima kritički odnos prema njima.

*Primenjuje odgovarajuće načine učenja u skladu sa ciljevima, sadržajem, interesovanjima, uslovima i vremenom.

* Sposoban je da samostalno i u saradnji sa drugima istražuje, otkriva i povezuje nova znanja; koristi mogućnosti vanškolskog učenja; neguje i razvija lična interesovanja.

- estetička kompetencija

*Prepoznaje i razvija sopstvene stvaralačke sposobnosti i kreativnost u svim umetničkim i neumetničkim poljima svog delovanja.

*Upotrebljava osnovne pojmove, sheme i pravila koji pripadaju teorijama umetničkih grana koje postoje u osnovnom obrazovanju.

* Pokazuje osetljivost za eko-kulturu i kulturu svakodnevnog življenja i ima kritički odnos prema upotrebi i zloupotrebi prirode.

- komunikacija

* Ume da saslušati izlaganje sagovornika do kraja i bez upadica.

* Ume jasno da se izrazi usmeno i pisano, u skladu sa potrebama i karakteristikama situacije, poštujući ograničenja u pogledu dužine i namene.

* Uvažava sagovornika reagujući na ono što govori, a ne na njegovu ličnost.

*Izražava svoje stavove, mišljenja, osećanja, na pozitivan, konstruktivan i argumentovan način.

- odgovoran odnos prema okolini

* Uočava činioce i ponašanja koji narušavaju prirodu i kvalitet životne sredine u široj okolini i svakodnevnom životu; razvija svest o položaju čoveka u prirodi i njegovoj odgovornosti za stanje životne sredine i prirode.

- odgovoran odnos prema zdravlju

* Prepoznaje sigurnosne i zdravstvene rizike u životu i radu, primenjuje mere zaštite, predviđa i izbegava opasne situacije, poznaje načine pružanja prve pomoći i svojim ponašanjem promovise zdravlje i sigurnost.

- rad sa podacima i informacijama

* Koristi informacije u različitim simboličkim modalitetima (tabelarni, grafički, tekstualni prikaz), čita, tumači i primenjuje ih, povezujući ih sa prethodnim znanjem iz različitih oblasti.

- rešavanje problema

* Rešava problem prema planiranoj strategiji primenjujući znanja i veštine stečene učenjem različitih predmeta i vanškolskim iskustvom.

* Prepoznaje problem, raščlanjuje problemsku situaciju na delove i uočava veze i odnose između njih u svetlu prethodno stečenih znanja u okviru različitih predmeta i vanškolskog iskustva.

- saradnja

* Aktivno i konstruktivno učestvuje u radu grupe ili para.

* Poštuje pravila zajedničkog rada i prepoznaje svoje mesto i ulogu u grupi ili paru.

* Odgovorno i savesno izvršava zajedničke aktivnosti stavljajući interese grupe iznad sopstvenih.

- digitalna kompetencija

* Efikasno koristi IKT za komunikaciju i saradnju.

* Ume da pretražuje, kritički analizira i sistematizuje informacije u elektronskom obliku koristeći odgovarajuća sredstva IKT-a.

* Ume da predstavi, organizuje i oblikuje određene informacije koristeći na efikasan način mogućnosti IKT sredstva.

OBLAST/ TEMA	NAČIN DIDAKTIČKO – METODIČKOG OSTVARIVANJA PROGRAMA			AKTIVNOSTI UČENIKA
	Oblicirada	Metode i tehnike	Sredstva	
3. NASLEĐIVANJE I EVOLUCIJA	- individualizovani - individualni - frontalni - rad u grupi - rad u parovima	- verbalne – usmeno izlaganje, razgovor - vizuelne – demonstrativno- ilustrativna, eksperimentalna	- udžbenik - sheme - grafolije - kompjuter- internet - CD - razne fotografije - plakati - DVD-filmovi	- slušaju - ispoljavaju -pričaju - posmatraju - praktično primenjuju - demonstriraju - eksperimentišu - istražuju - uočavaju - opisuju - upoređuju - objašnjavaju - zaključuju - diskutuju, razmenjuju stavove i mišljenja

4.

NASTAVNI PREDMET - BIOLOGIJA					
OBLAST/TEMA	BROJ ČASOVA	SADRŽAJ	OČEKIVANI ISHODI	MEĐUPREDMETN E KOMPETENCIJE	KORELACIJA
4. POREKLO I RAZNOVRSNOST ŽIVOTA	6	Postanak života na Zemlji (prve ćelije bez jedra, postanak	– dovede u vezu promene u spoljašnjoj sredini (uključujući uticaj čoveka)	- kompetencija za učenje - odgovorno učešće u demokratskom društvu - estetička	Matematika Fizičko i zdravstveno vaspitanje

	<p>ćelija sa jedrom i pojava višećeličnosti) . „Drvo života” (zajedničko poreklo i osnovni principi filogenije, srodnost i sličnost). Organizmi bez jedra. Organizmi sa jedrom. Položaj osnovnih grupa jednoćelijskih i višećelijskih organizama na „drvetu života”.</p>	<p>sa gubitkom raznovrsnosti živih bića na Zemlji; – napravi razliku između odgovornog i neodgovornog odnosa prema živim bićima u neposrednom okruženju; – predlaže akcije brige o biljkama i životinjama u neposrednom okruženju, učestvuje u njima, saraduje sa ostalim učesnicima i rešava konflikte na nenasilan način; – ilustruje primerima delovanje ljudi na životnu sredinu i procenjuje posledice takvih dejstava;</p>	<p>kompetencija - komunikacija - odgovoran odnos prema okolini - odgovoran odnos prema zdravlju - rad sa podacima i informacijama - rešavanje problema - saradnja - digitalna kompetencija</p>	<p>Informatika i računarstvo Geografija Likovna kultura Srpski jezik i književnost Maternji jezik</p>
--	--	--	--	---

MEĐUPREDMETNE KOMPETENCIJE

- kompetencija za učenje

*Ima pozitivan i odgovoran odnos prema učenju.

*Motivisan je i osposobljen da samostalno planira, organizuje, sprovodi i vrednuje učenje; razlikuje bitno od nebitnog, izražava i obrazlaže ideje.

*Koristi različite izvore informacija i ima kritički odnos prema njima.

*Primenjuje odgovarajuće načine učenja u skladu sa ciljevima, sadržajem, interesovanjima, uslovima i vremenom.

* Sposoban je da samostalno i u saradnji sa drugima istražuje, otkriva i povezuje nova znanja; koristi mogućnosti vanškolskog učenja; neguje i razvija lična interesovanja.

- odgovorno učešće u demokratskom društvu
- * Ponaša se odgovorno, humano i tolerantno u društvu.
- * Primenjuje procedure demokratskog društva u odlučivanju i izboru; poštuje odluke većine i uvažava mišljenja manjine.
- estetička kompetencija
- *Prepoznaje i razvija sopstvene stvaralačke sposobnosti i kreativnost u svim umetničkim i neumetničkim poljima svog delovanja.
- *Upotrebljava osnovne pojmove, sheme i pravila koji pripadaju teorijama umetničkih grana koje postoje u osnovnom obrazovanju.
- * Pokazuje osetljivost za eko-kulturu i kulturu svakodnevnog življenja i ima kritički odnos prema upotrebi i zloupotrebi prirode.
- komunikacija
- * Ume da sasluša izlaganje sagovornika do kraja i bez upadica.
- * Ume jasno da se izrazi usmeno i pisano, u skladu sa potrebama i karakteristikama situacije, poštujući ograničenja u pogledu dužine i namene.
- * Uvažava sagovornika reagujući na ono što govori, a ne na njegovu ličnost.
- *Izražava svoje stavove, mišljenja, osećanja, na pozitivan, konstruktivan i argumentovan način.
- odgovoran odnos prema okolini
- * Uočava činioce i ponašanja koji narušavaju prirodu i kvalitet životne sredine u široj okolini i svakodnevnom životu; razvija svest o položaju čoveka u prirodi i njegovoj odgovornosti za stanje životne sredine i prirode.
- odgovoran odnos prema zdravlju
- * Prepoznaje sigurnosne i zdravstvene rizike u životu i radu, primenjuje mere zaštite, predviđa i izbegava opasne situacije, poznaje načine pružanja prve pomoći i svojim ponašanjem promoviše zdravlje i sigurnost.
- rad sa podacima i informacijama
- * Koristi informacije u različitim simboličkim modalitetima (tabelarni, grafički, tekstualni prikaz), čita, tumači i primenjuje ih, povezujući ih sa prethodnim znanjem iz različitih oblasti.
- rešavanje problema
- * Rešava problem prema planiranoj strategiji primenjujući znanja i veštine stečene učenjem različitih predmeta i vanškolskim iskustvom.
- * Prepoznaje problem, raščlanjuje problemsku situaciju na delove i uočava veze i odnose između njih u svetlu prethodno stečenih znanja u okviru različitih predmeta i vanškolskog iskustva.
- saradnja
- * Aktivno i konstruktivno učestvuje u radu grupe ili para.
- * Poštuje pravila zajedničkog rada i prepoznaje svoje mesto i ulogu u grupi ili paru.
- * Odgovorno i savesno izvršava zajedničke aktivnosti stavljajući interese grupe iznad sopstvenih.
- digitalna kompetencija
- * Efikasno koristi IKT za komunikaciju i saradnju.
- * Ume da pretražuje, kritički analizira i sistematizuje informacije u elektronskom obliku koristeći odgovarajuća sredstva IKT-a.
- * Ume da predstavi, organizuje i oblikuje određene informacije koristeći na efikasan način mogućnosti IKT sredstva.

OBLAST/ TEMA	NAČIN DIDAKTIČKO – METODIČKOG OSTVARIVANJA PROGRAMA			AKTIVNOSTI UČENIKA
	Oblicirada	Metode i tehnike	Sredstva	
	-	- verbalne –	- udžbenik	- slušaju

4. POREKLO I RAZNOVRSNOST ŽIVOTA	individualizovani - individualni - frontalni - rad u grupi - rad u parovima	usmeno izlaganje, razgovor - vizuelne – demonstrativno-ilustrativna, eksperimentalna - problemska nastava - učenje putem otkrića	- posteri - sheme - grafolije - kompjuter-internet - CD - laboratorijski instrumenti i pribor - lupa - mikroskopi - mikroskopski preparati - biološki modeli - biološki materijal - razne fotografije - časopisi - plakati	- ispoljavaju - pričaju - posmatraju - praktično primenjuju - demonstriraju - eksperimentišu - istražuju - uočavaju - opisuju - upoređuju - objašnjavaju - zaključuju - determinišu - diskutuju, razmenjuju stavove i mišljenja
----------------------------------	---	---	---	--

5.

NASTAVNI PREDMET - BIOLOGIJA					
OBLAST/T EMA	BROJ ČASOVA	SADRŽAJ	OČEKIVANI ISHODI	MEĐUPREDMETNE KOMPETENCIJE	KORELACIJA
5. ČOVEK I ZDRAVLJE	8	Oboljenja koja izazivaju, odnosno prenose bakterije i životinje. Bakterije i antibiotici. Putevi prenošenja zaraznih bolesti. Povrede i prva pomoć: povrede kože, ubodi insekata i drugih beskičmenjaka, trovanje hranom, sunčanica, toplotni udar. Prevencija i ponašanje u skladu sa klimatskim	– identifikuje elemente zdravog načina života i u odnosu na njih ume da proceni sopstvene životne navike i izbegava rizična ponašanja.	- kompetencija za učenje - odgovorno učešće u demokratskom društvu - estetička kompetencija - komunikacija - odgovoran odnos prema okolini - odgovoran odnos prema zdravlju - rad sa podacima i informacijama - rešavanje problema - saradnja - digitalna kompetencija	Matematika Fizičko i zdravstveno vaspitanje Informatika i računarstvo Geografija Likovna kultura Srpski jezik i književnost Maternji jezik

		parametrima. Posledice bolesti zavisnosti – alkoholizam.		
--	--	---	--	--

MEĐUPREDMETNE KOMPETENCIJE

- kompetencija za učenje

*Ima pozitivan i odgovoran odnos prema učenju.

*Motivisan je i osposobljen da samostalno planira, organizuje, sprovodi i vrednuje učenje; razlikuje bitno od nebitnog, izražava i obrazlaže ideje.

*Koristi različite izvore informacija i ima kritički odnos prema njima.

*Primenjuje odgovarajuće načine učenja u skladu sa ciljevima, sadržajem, interesovanjima, uslovima i vremenom.

* Sposoban je da samostalno i u saradnji sa drugima istražuje, otkriva i povezuje nova znanja; koristi mogućnosti vanškolskog učenja; neguje i razvija lična interesovanja.

- odgovorno učešće u demokratskom društvu

* Ponaša se odgovorno, humano i tolerantno u društvu.

* Primenjuje procedure demokratskog društva u odlučivanju i izboru; poštuje odluke većine i uvažava mišljenja manjine.

- estetička kompetencija

*Prepoznaje i razvija sopstvene stvaralačke sposobnosti i kreativnost u svim umetničkim i neumetničkim poljima svog delovanja.

* Pokazuje osetljivost za eko-kulturu i kulturu svakodnevnog življenja i ima kritički odnos prema upotrebi i zloupotrebi prirode.

- komunikacija

* Ume da saslušati izlaganje sagovornika do kraja i bez upadica.

* Ume jasno da se izrazi usmeno i pisano, u skladu sa potrebama i karakteristikama situacije, poštujući ograničenja u pogledu dužine i namene.

* Uvažava sagovornika reagujući na ono što govori, a ne na njegovu ličnost.

*Izražava svoje stavove, mišljenja, osećanja, na pozitivan, konstruktivan i argumentovan način.

- odgovoran odnos prema okolini

* Uočava činioce i ponašanja koji narušavaju prirodu i kvalitet životne sredine u široj okolini i svakodnevnom životu; razvija svest o položaju čoveka u prirodi i njegovoj odgovornosti za stanje životne sredine i prirode.

- odgovoran odnos prema zdravlju

* Poznaje ulogu i značaj vode i sastojaka namirnica, primenjuje pravila i principe zdrave ishrane (redovnost, važnost doručka, umerenost, raznovrsnost, način prerade namirnica) i zna posledice nepravilne ishrane.

* Poznaje osnovne karakteristike nekih bolesti organa, principe prenosa zaraznih bolesti i šta ih izaziva i primenjuje mere prevencije, lične higijene i higijene prostora.

* Poznaje moguće posledice bolesti zavisnosti nastalih zloupotrebom psihoaktivnih supstanci uključujući i posledice drugih oblika bolesti zavisnosti (npr. internet, klađenje, dijete) i svestan je zdravstvenih, porodičnih i socijalnih posledica sopstvenog izbora.

* Prepoznaje sigurnosne i zdravstvene rizike u životu i radu, primenjuje mere zaštite, predviđa i izbegava opasne situacije, poznaje načine pružanja prve pomoći i svojim ponašanjem promovise zdravlje i sigurnost.

* Bira stil života i navike imajući na umu dobre strane i rizike tog izbora. Razume da je stil života stvar ličnog izbora i preuzima odgovornost za svoj izbor.

- rad sa podacima i informacijama

* Koristi informacije u različitim simboličkim modalitetima (tabelarni, grafički, tekstualni prikaz), čita, tumači i primenjuje ih, povezujući ih sa prethodnim znanjem iz različitih oblasti.

- rešavanje problema

* Rešava problem prema planiranoj strategiji primenjujući znanja i veštine stečene učenjem različitih predmeta i vanškolskim iskustvom.

* Prepoznaje problem, raščlanjuje problemsku situaciju na delove i uočava veze i odnose između njih u svetlu prethodno stečenih znanja u okviru različitih predmeta i vanškolskog iskustva.

- saradnja

* Aktivno i konstruktivno učestvuje u radu grupe ili para.

* Poštuje pravila zajedničkog rada i prepoznaje svoje mesto i ulogu u grupi ili paru.

* Odgovorno i savesno izvršava zajedničke aktivnosti stavljajući interese grupe iznad sopstvenih.

- digitalna kompetencija

* Efikasno koristi IKT za komunikaciju i saradnju.

* Ume da pretražuje, kritički analizira i sistematizuje informacije u elektronskom obliku koristeći odgovarajuća sredstva IKT-a.

* Ume da predstavi, organizuje i oblikuje određene informacije koristeći na efikasan način mogućnosti IKT sredstva.

OBLAST/ TEMA	NAČIN DIDAKTIČKO – METODIČKOG OSTVARIVANJA PROGRAMA			AKTIVNOSTI UČENIKA
	Oblicirada	Metode i tehnike	Sredstva	
5. ČOVEK I ZDRAVLJE	<ul style="list-style-type: none"> - individualizovani - individualni - frontalni - rad u grupi - rad u parovima 	<ul style="list-style-type: none"> - verbalne – usmeno izlaganje, razgovor - vizuelne – demonstrativno- ilustrativna, eksperimentalna 	<ul style="list-style-type: none"> - udžbenik - posteri - atlas ljudskog tela - kompjuter- internet - CD - razne fotografije - časopisi - plakati 	<ul style="list-style-type: none"> - slušaju - ispoljavaju -pričaju - posmatraju - praktično primenjuju - demonstriraju - istražuju - uočavaju - opisuju - upoređuju - objašnjavaju - zaključuju - diskutuju, razmenjuju stavove i mišljenja

OBRAZOVNI STANDARDI:

Sadržaji	OSNOVNI NIVO	SREDNJI NIVO	NAPREDNI NIVO
1. JEDINSTVO GRAĐE I FUNKCIJE KAO OSNOVA ŽIVOTA	1.2.3. zna osnovne karakteristike građe biljaka, životinja i čoveka i osnovne funkcije koje se obavljaju na nivou organizma	2.2.3. zna karakteristike i osnovne funkcije spoljašnje građe biljaka, životinja i čoveka 2.4.7. zna da objasni osnovne prilagođenosti	3.2.4. razume da je u ostvarivanju karakterističnog ponašanja jedinke neophodna funkcionalna integracija više

	<p>1.2.7. zna da organizmi funkcionišu kao nezavisne celine u stalnoj interakciji sa okolinom</p> <p>1.6.1. ume da razlikuje i koristi jednostavne procedure, tehnike i instrumente za prikupljanje podataka u biologiji (posmatranje, brojanje, merenje)</p> <p>1.6.2. ume da po uputstvu i uz pomoć nastavnika realizuje jednostavno istraživanje, popuni formular, prikaže rezultate u tabeli/grafikonu i izvesti o rezultatu</p>	<p>živih organizama na život u vazdušnoj, vodenoj i zemljišnoj sredini</p> <p>2.6.1. ume da uz navođenje realizuje složeno prikupljanje podataka, sistematizuje podatke i izvesti o rezultatu</p>	<p>sistema organa i razume značaj takve integracije ponašanja za preživljavanje</p>
<p>2. ŽIVOT U EKOSISTEMU</p>	<p>1.4.2. prepoznaje uticaje pojedinih abiotičkih i biotičkih faktora na organizme i populacije</p> <p>1.4.4. prepoznaje životne uslove koji vladaju u karakterističnim ekosistemima Srbije i najvažnije predstavnike vrsta koje ih naseljavaju</p> <p>1.4.6. razume uticaj čoveka na biološku raznovrsnost (nestanak vrsta, seča šuma, intenzivna poljoprivreda, otpad)</p> <p>1.4.7. prepoznaje osnovne procese važne u zaštiti i očuvanju životne sredine (reciklaža, kompost) i zaštiti biodiverziteta (Nacionalnih parkova, prirodnih rezervata)</p> <p>1.4.8. zna šta može lično preduzeti u zaštiti svog</p>	<p>2.4.1. upotrebljava ekološke pojmove u opisu tipičnih situacija u prirodi</p> <p>2.4.7. zna da objasni osnovne prilagođenosti živih organizama na život u vazdušnoj, vodenoj i zemljišnoj sredini</p> <p>2.4.8. razume posledice zagađenja vode, vazduha i zemljišta kao i značaj očuvanja prirodnih resursa i uštede energije</p> <p>2.4.9. razume značaj prirodnih dobara u zaštiti prirode (nacionalnih parkova, prirodnih rezervata, botaničkih bašta, zoo-vrtova)</p> <p>2.5.1. poznaje osnovne mehanizme delovanja preventivnih mera u očuvanju zdravlja</p> <p>2.5.4. zna mehanizme kojima zagađenje</p>	<p>3.4.7. poznaje mehanizme delovanja mera zaštite životne sredine, prirode i biodiverziteta</p> <p>3.6.2. ume da osmisli jednostavan protokol prikupljanja podataka i formular za upis rezultata</p>

	<p>neposrednog životnog okruženja</p> <p>1.5.3. razume značaj održavanja higijene kućnih ljubimaca, domaćih i divljih životinja i pravilnog ophođenja sa njima</p> <p>1.5.5. prepoznaje osnovne znake poremećaja funkcije pojedinih organa i osnovne simptome infekcije i razlikuje stanje u kome može sam da interveniše od stanja kada mora da se obrati lekaru</p> <p>1.5.7. razume da zagađenje životne sredine (vode, vazduha, zemljišta, buka itd) i neke prirodne pojave (UV zračenje) nepovoljno utiču na zdravlje čoveka</p> <p>1.6.1. ume da razlikuje i koristi jednostavne procedure, tehnike i instrumente za prikupljanje podataka u biologiji (posmatranje, brojanje, merenje)</p> <p>1.6.2. ume da po uputstvu i uz pomoć nastavnika realizuje jednostavno istraživanje, popuni formular, prikaže rezultate u tabeli/grafikonu i izvesti o rezultatu</p> <p>1.6.3. zna kako se ponaša u laboratoriji i na terenu i pravila o radu i bezbednosti rada</p> <p>1.6.4. ume po uputstvu da izvede unapred postavljeni eksperimenat i odgovori na jednostavnu hipotezu uz pomoć i navođenje nastavnika</p>	<p>životne sredine ugrožava zdravlje čoveka</p> <p>2.6.1. ume da uz navođenje realizuje složeno prikupljanje podataka, sistematizuje podatke i izvesti o rezultatu</p>	
--	--	--	--

<p>3.NASLEĐIVANJE I EVOLUCIJA</p>	<p>1.3.1. razume da jedinke jedne vrste daju potomke iste vrste</p> <p>1.3.2. zna osnovne pojmove o procesu razmnožavanja</p> <p>1.3.3. zna da svaka ćelija u organizmu sadrži genetički materijal</p> <p>1.3.5. zna osnovne principe nasleđivanja</p> <p>1.3.7. zna da od zigota nastaje organizam i da se taj proces naziva razviće</p> <p>1.6.1. ume da razlikuje i koristi jednostavne procedure, tehnike i instrumente za prikupljanje podataka u biologiji (posmatranje, brojanje, merenje)</p> <p>1.6.2. ume da po uputstvu i uz pomoć nastavnika realizuje jednostavno istraživanje, popuni formular, prikaže rezultate u tabeli/grafikonu i izvesti o rezultatu</p>	<p>2.3.1. razume osnovne razlike između polnog i bespolnog razmnožavanja;</p> <p>2.3.2. razume mehanizam nastanka zigota</p> <p>2.3.3. razume zašto potomci liče na roditelje i njihove pretke, ali nisu identični sa njima</p> <p>2.3.4. zna da na razviće organizama pored genetičkog materijala utiče i sredina</p> <p>2.6.1. ume da uz navođenje realizuje složeno prikupljanje podataka, sistematizuje podatke i izvesti o rezultatu</p>	<p>3.3.3. zna funkciju genetičkog materijala i njegovu osnovnu ulogu u ćeliji;</p>
<p>4. POREKLO I RAZNOVRSNOST ŽIVOTA</p>	<p>1.1.1 ume da navede osnovne karakteristike živog sveta</p> <p>1.1.2 razlikuje živu i neživu prirodu u neposrednom okruženju i u tipičnim slučajevima</p> <p>1.1.3. prepoznaje osnovne sličnosti i razlike u izgledu i ponašanju biljaka i životinja</p> <p>1.1.4 ume da navede nazive pet carstava i poznaje tipične predstavnike istih</p> <p>1.1.5 zna da postoje prostorne i vremenske promene kod živih bića i poznaje osnovne činjenice</p>	<p>2.1.1 primenjuje kriterijume za razlikovanje živog od neživog na karakterističnom biološkom materijalu (preparatima, ogledima)</p> <p>2.1.3 poznaje kriterijume po kojima se carstva međusobno razlikuju na osnovu njihovih svojstava do nivoa kola/klase</p> <p>2.2.1 razume da postoje određene razlike u građi ćelija u zavisnosti od funkcije koju obavljaju u višćelijskim organizmima (razlike između biljne i</p>	<p>3.1.1 primenjuje kriterijume za razlikovanje živog od neživog u graničnim slučajevima i u atipičnim primerima (virusi, delovi organizama, plodovi i sl.)</p> <p>3.1.2 ume da objasni zašto je nešto klasifikovano kao živo ili kao neživo</p> <p>3.1.4 poznaje kriterijume po kojima se carstva međusobno razlikuju na osnovu njihovih svojstava do nivoa klase/ređa najvažnijih grupa</p>

<p>o tome</p> <p>1.2.1 zna da su najmanji organizmi sagrađeni od jedne ćelije u kojoj se odvijaju svi karakteristični životni procesi i zna osnovne karakteristike građe takve ćelije</p> <p>1.2.2 zna da je ćelija najmanja jedinica građe svih višćelijskih organizama u čijim odeljcima se odvijaju raznovrsni procesi, i zna osnovne karakteristike građe tih ćelija</p> <p>1.2.5. razume da je za život neophodna energija koju organizmi obezbeđuju ishranom</p> <p>1.2.6 razume da su pojedini procesi zajednički za sva živa bića (disanje, nadražljivost, pokretljivost, rastenje, razviće, razmnožavanje)</p> <p>1.6.1. ume da razlikuje i koristi jednostavne procedure, tehnike i instrumente za prikupljanje podataka u biologiji (posmatranje, brojanje, merenje)</p> <p>1.6.2. ume da po uputstvu i uz pomoć nastavnika realizuje jednostavno istraživanje, popuni formular, prikaže rezultate u tabeli/ grafikonu i izvesti o rezultatu</p> <p>1.6.3. zna kako da se ponaša u laboratoriji i na terenu i pravila o radu i bezbednosti rada</p> <p>1.6.4. ume po uputstvu da izvede unapred postavljeni eksperimenat i</p>	<p>životinjske ćelije, između koštane i mišićne ćelije i sl.)</p> <p>2.2.2 zna i upoređuje sličnosti i razlike između nivoa organizacije jedinke: zna da se ćelije koje vrše istu funkciju grupišu i obrazuju tkiva, tkiva sa istom funkcijom organe, a organi sa istom funkcijom sisteme organa</p> <p>2.2.5. razume da biljne ćelije, zahvaljujući specifičnoj građi, mogu da vezuju energiju i stvaraju (sintetišu) složene (hranljive) materije</p> <p>2.2.6. razume da i u biljnoj i životinjskoj ćeliji složene materije mogu da se razgrađuju, pri čemu se oslobađa energija u procesu koji se naziva disanje</p> <p>2.6.1. ume da uz navođenje realizuje složeno prikupljanje podataka, sistematizuje podatke i izvesti o rezultatu</p>	
---	---	--

	odgovori na jednostavnu hipotezu uz pomoć i navođenje nastavnika		
5. ČOVEK I ZDRAVLJE	<p>1.5.1. zna osnovne mere za održavanje lične i higijene okoline i razume zašto je važno da ih se pridržava</p> <p>1.5.8. zna i razume kakav značaj za zdravlje imaju umerena fizička aktivnost i poštovanje bioloških ritmova (sna, odmora)</p> <p>1.5.9. razume da postoje polne bolesti, poznaje mere prevencije i moguće puteve infekcije, kao i njihove negativne posledice na zdravlje</p> <p>1.5.10. zna da postoje prirodne promene u ponašanju koje nastaju kao posledica fizioloških promena (pubertet, menopauza), zna da u adolescentom dobu mogu da se pojave psihološki razvojni problemi (poremećaji u ishrani, poremećaji ponašanja, poremećaji sna i sl.)</p> <p>1.5.11. razume odgovornost i opasnost prevremenog stupanja u seksualne odnose i razume zašto abortus u doba razvoja ima negativne posledice na fizičko i mentalno zdravlje</p> <p>1.5.12. zna da bolesti zavisnosti (preterana upotreba duvana, alkohola, droge) nepovoljno utiču na ukupan kvalitet života i</p>	<p>2.5.1. poznaje osnovne mehanizme delovanja preventivnih mera u očuvanju zdravlja</p> <p>2.5.2. razume značaj i zna osnovne principe pravilnog kombinovanja životnih namirnica</p> <p>2.5.3. zna kako se čuva hranljiva vrednost hrane</p> <p>2.5.5. zna mehanizme delovanja hemijskih materija na fiziološke procese u organizmu i na ponašanje (uticaj alkohola, različitih vrsta droga, energetskih napitaka i sl.)</p>	<p>3.5.7. poznaje osnovne biološke mehanizme koji dovode do razvijanja bolesti zavisnosti</p>

	zna kome može da se obrati za pomoć (institucijama i stručnjacima)		
--	--	--	--

MEĐUPREDMETNE KOMPETENCIJE

- kompetencija za učenje

*Ima pozitivan i odgovoran odnos prema učenju.

*Motivisan je i osposobljen da samostalno planira, organizuje, sprovodi i vrednuje učenje; razlikuje bitno od nebitnog, izražava i obrazlaže ideje.

*Koristi različite izvore informacija i ima kritički odnos prema njima.

*Primenjuje odgovarajuće načine učenja u skladu sa ciljevima, sadržajem, interesovanjima, uslovima i vremenom.

* Sposoban je da samostalno i u saradnji sa drugima istražuje, otkriva i povezuje nova znanja; koristi mogućnosti vanškolskog učenja; neguje i razvija lična interesovanja.

- estetička kompetencija

*Prepoznaje i razvija sopstvene stvaralačke sposobnosti i kreativnost u svim umetničkim i neumetničkim poljima svog delovanja.

*Upotrebljava osnovne pojmove, sheme i pravila koji pripadaju teorijama umetničkih grana koje postoje u osnovnom obrazovanju.

* Pokazuje osetljivost za eko-kulturu i kulturu svakodnevnog življenja i ima kritički odnos prema upotrebi i zloupotrebi prirode.

- komunikacija

* Ume da sasluša izlaganje sagovornika do kraja i bez upadica.

* Ume jasno da se izrazi usmeno i pisano, u skladu sa potrebama i karakteristikama situacije, poštujući ograničenja u pogledu dužine i namene.

* Uvažava sagovornika reagujući na ono što govori, a ne na njegovu ličnost.

*Izražava svoje stavove, mišljenja, osećanja, na pozitivan, konstruktivan i argumentovan način.

- odgovoran odnos prema okolini

* Uočava činioce i ponašanja koji narušavaju prirodu i kvalitet životne sredine u široj okolini i svakodnevnom životu; razvija svest o položaju čoveka u prirodi i njegovoj odgovornosti za stanje životne sredine i prirode.

- odgovoran odnos prema zdravlju

* Prepoznaje sigurnosne i zdravstvene rizike u životu i radu, primenjuje mere zaštite, predviđa i izbegava opasne situacije, poznaje načine pružanja prve pomoći i svojim ponašanjem promoviše zdravlje i sigurnost.

- rad sa podacima i informacijama

* Koristi informacije u različitim simboličkim modalitetima (tabelarni, grafički, tekstualni prikaz), čita, tumači i primenjuje ih, povezujući ih sa prethodnim znanjem iz različitih oblasti.

- rešavanje problema

* Rešava problem prema planiranoj strategiji primenjujući znanja i veštine stečene učenjem različitih predmeta i vanškolskim iskustvom.

* Prepoznaje problem, raščlanjuje problemsku situaciju na delove i uočava veze i odnose između njih u svetlu prethodno stečenih znanja u okviru različitih predmeta i vanškolskog iskustva.

- saradnja

* Aktivno i konstruktivno učestvuje u radu grupe ili para.

* Poštuje pravila zajedničkog rada i prepoznaje svoje mesto i ulogu u grupi ili paru.

* Odgovorno i savesno izvršava zajedničke aktivnosti stavljajući interese grupe iznad sopstvenih.

- digitalna kompetencija

* Efikasno koristi IKT za komunikaciju i saradnju.

* Ume da pretražuje, kritički analizira i sistematizuje informacije u elektronskom obliku koristeći odgovarajuća sredstva IKT-a.

* Ume da predstavi, organizuje i oblikuje određene informacije koristeći na efikasan način mogućnosti IKT sredstva.

OBLAST/ TEMA	NAČIN DIDAKTIČKO – METODIČKOG OSTVARIVANJA PROGRAMA			AKTIVNOSTI UČENIKA
	Oblicirada	Metode i tehnike	Sredstva	
3. NASLEĐIVANJE I EVOLUCIJA	<ul style="list-style-type: none"> - individualizovani - individualni - frontalni - rad u grupi - rad u parovima 	<ul style="list-style-type: none"> - verbalne – usmeno izlaganje, razgovor - vizuelne – demonstrativno-ilustrativna, eksperimentalna 	<ul style="list-style-type: none"> - udžbenik - sheme - grafofolije - kompjuter-internet - CD - razne fotografije - plakati - DVD-filmovi 	<ul style="list-style-type: none"> - slušaju - ispoljavaju -pričaju - posmatraju - praktično primenjuju - demonstriraju - eksperimentišu - istražuju - uočavaju - opisuju - upoređuju - objašnjavaju - zaključuju - diskutuju, razmenjuju stavove i mišljenja

4.

NASTAVNI PREDMET - BIOLOGIJA					
OBLAST/TEMA	BROJ ČASOVA	SADRŽAJ	OČEKIVANI ISHODI	MEĐUPREDMETNE KOMPETENCIJE	KORELACIJA
4. POREKLO I RAZNOVRSNOST ŽIVOTA	6	<p>Postanak života na Zemlji (prve ćelije bez jedra, postanak ćelija sa jedrom i pojava višćeličnosti)</p> <p>„Drvo života” (zajedničko poreklo i osnovni</p>	<p>– dovede u vezu promene u spoljašnjoj sredini (uključujući uticaj čoveka) sa gubitkom raznovrsnosti živih bića na Zemlji; – napravi razliku između odgovornog i neodgovorno</p>	<ul style="list-style-type: none"> - kompetencija za učenje - odgovorno učešće u demokratskom društvu - estetička kompetencija - komunikacija - odgovoran odnos prema okolini - odgovoran odnos prema zdravlju - rad sa podacima i informacijama - rešavanje problema 	<p>Matematika</p> <p>Fizičko i zdravstveno vaspitanje</p> <p>Informatika i računarstvo</p> <p>Geografija</p> <p>Likovna kultura</p> <p>Srpski jezik i</p>

	<p>principi filogenije, srodnost i sličnost). Organizmi bez jedra. Organizmi sa jedrom. Položaj osnovnih grupa jednoćelijskih i višećelijskih organizama na „drvetu života”.</p>	<p>g odnosa prema živim bićima u neposrednom okruženju; – predlaže akcije brige o biljkama i životinjama u neposrednom okruženju, učestvuje u njima, saraduje sa ostalim učesnicima i rešava konflikte na nenasilan način; – ilustruje primerima delovanje ljudi na životnu sredinu i procenjuje posledice takvih dejstava;</p>	<p>- saradnja - digitalna kompetencija</p>	<p>književnost Maternji jezik</p>
--	--	---	--	---------------------------------------

MEĐUPREDMETNE KOMPETENCIJE

- kompetencija za učenje

*Ima pozitivan i odgovoran odnos prema učenju.

*Motivisan je i osposobljen da samostalno planira, organizuje, sprovodi i vrednuje učenje; razlikuje bitno od nebitnog, izražava i obrazlaže ideje.

*Koristi različite izvore informacija i ima kritički odnos prema njima.

*Primenjuje odgovarajuće načine učenja u skladu sa ciljevima, sadržajem, interesovanjima, uslovima i vremenom.

* Sposoban je da samostalno i u saradnji sa drugima istražuje, otkriva i povezuje nova znanja; koristi mogućnosti vanškolskog učenja; neguje i razvija lična interesovanja.

- odgovorno učešće u demokratskom društvu

* Ponaša se odgovorno, humano i tolerantno u društvu.

* Primenjuje procedure demokratskog društva u odlučivanju i izboru; poštuje odluke većine i uvažava mišljenja manjine.

- estetička kompetencija

*Prepoznaje i razvija sopstvene stvaralačke sposobnosti i kreativnost u svim umetničkim i neumetničkim poljima svog delovanja.

*Upotrebljava osnovne pojmove, sheme i pravila koji pripadaju teorijama umetničkih grana koje postoje u osnovnom obrazovanju.

- * Pokazuje osetljivost za eko-kulturu i kulturu svakodnevnog življenja i ima kritički odnos prema upotrebi i zloupotrebi prirode.
- komunikacija
- * Ume da sasluša izlaganje sagovornika do kraja i bez upadica.
- * Ume jasno da se izrazi usmeno i pisano, u skladu sa potrebama i karakteristikama situacije, poštujući ograničenja u pogledu dužine i namene.
- * Uvažava sagovornika reagujući na ono što govori, a ne na njegovu ličnost.
- * Izražava svoje stavove, mišljenja, osećanja, na pozitivan, konstruktivan i argumentovan način.
- odgovoran odnos prema okolini
- * Uočava činioce i ponašanja koji narušavaju prirodu i kvalitet životne sredine u široj okolini i svakodnevnom životu; razvija svest o položaju čoveka u prirodi i njegovoj odgovornosti za stanje životne sredine i prirode.
- odgovoran odnos prema zdravlju
- * Prepoznaje sigurnosne i zdravstvene rizike u životu i radu, primenjuje mere zaštite, predviđa i izbegava opasne situacije, poznaje načine pružanja prve pomoći i svojim ponašanjem promovise zdravlje i sigurnost.
- rad sa podacima i informacijama
- * Koristi informacije u različitim simboličkim modalitetima (tabelarni, grafički, tekstualni prikaz), čita, tumači i primenjuje ih, povezujući ih sa prethodnim znanjem iz različitih oblasti.
- rešavanje problema
- * Rešava problem prema planiranoj strategiji primenjujući znanja i veštine stečene učenjem različitih predmeta i vanškolskim iskustvom.
- * Prepoznaje problem, raščlanjuje problemsku situaciju na delove i uočava veze i odnose između njih u svetlu prethodno stečenih znanja u okviru različitih predmeta i vanškolskog iskustva.
- saradnja
- * Aktivno i konstruktivno učestvuje u radu grupe ili para.
- * Poštuje pravila zajedničkog rada i prepoznaje svoje mesto i ulogu u grupi ili paru.
- * Odgovorno i savesno izvršava zajedničke aktivnosti stavljajući interese grupe iznad sopstvenih.
- digitalna kompetencija
- * Efikasno koristi IKT za komunikaciju i saradnju.
- * Ume da pretražuje, kritički analizira i sistematizuje informacije u elektronskom obliku koristeći odgovarajuća sredstva IKT-a.
- * Ume da predstavi, organizuje i oblikuje određene informacije koristeći na efikasan način mogućnosti IKT sredstva.

OBLAST/ TEMA	NAČIN DIDAKTIČKO – METODIČKOG OSTVARIVANJA PROGRAMA			AKTIVNOSTI UČENIKA
	Oblicirada	Metode i tehnike	Sredstva	
4. POREKLO I RAZNOVRSNOST ŽIVOTA	<ul style="list-style-type: none"> - individualizovani - individualni - frontalni - rad u grupi - rad u parovima 	<ul style="list-style-type: none"> - verbalne – usmeno izlaganje, razgovor - vizuelne – demonstrativno-ilustrativna, eksperimentalna - problemska nastava 	<ul style="list-style-type: none"> - udžbenik - posteri - sheme - grafofolije - kompjuter-internet - CD - laboratorijski instrumenti i 	<ul style="list-style-type: none"> - slušaju - ispoljavaju - pričaju - posmatraju - praktično primenjuju - demonstriraju - eksperimentišu - istražuju

		- učenje putem otkrića	pribor - lupa - mikroskopi - mikroskopski preparati - biološki modeli - biološki materijal - razne fotografije - časopisi - plakati	- uočavaju - opisuju - upoređuju - objašnjavaju - zaključuju - determinišu - diskutuju, razmenjuju stavove i mišljenja
--	--	------------------------	---	--

5.

NASTAVNI PREDMET - BIOLOGIJA					
OBLAST/T EMA	BROJ ČASOVA	SADRŽAJ	OČEKIVANI ISHODI	MEĐUPREDMETNE KOMPETENCIJE	KORELACIJA
5. ČOVEK I ZDRAVLJE	8	Oboljenja koja izazivaju, odnosno prenose bakterije i životinje. Bakterije i antibiotici. Putevi prenošenja zaraznih bolesti. Povrede i prva pomoć: povrede kože, ubodi insekata i drugih beskičmenjaka, trovanje hranom, sunčanica, toplotni udar. Prevencija i ponašanje u skladu sa klimatskim parametrima. Posledice bolesti zavisnosti – alkoholizam.	– identifikuje elemente zdravog načina života i u odnosu na njih ume da proceni sopstvene životne navike i izbegava rizična ponašanja.	- kompetencija za učenje - odgovorno učešće u demokratskom društvu - estetička kompetencija - komunikacija - odgovoran odnos prema okolini - odgovoran odnos prema zdravlju - rad sa podacima i informacijama - rešavanje problema - saradnja - digitalna kompetencija	Matematika Fizičko i zdravstveno vaspitanje Informatika i računarstvo Geografija Likovna kultura Srpski jezik i književnost Maternji jezik

MEĐUPREDMETNE KOMPETENCIJE

- kompetencija za učenje

*Ima pozitivan i odgovoran odnos prema učenju.

*Motivisan je i osposobljen da samostalno planira, organizuje, sprovodi i vrednuje učenje; razlikuje

bitno od nebitnog, izražava i obrazlaže ideje.

*Koristi različite izvore informacija i ima kritički odnos prema njima.

*Primenjuje odgovarajuće načine učenja u skladu sa ciljevima, sadržajem, interesovanjima, uslovima i vremenom.

* Sposoban je da samostalno i u saradnji sa drugima istražuje, otkriva i povezuje nova znanja; koristi mogućnosti vanškolskog učenja; neguje i razvija lična interesovanja.

- odgovorno učešće u demokratskom društvu

* Ponaša se odgovorno, humano i tolerantno u društvu.

* Primenjuje procedure demokratskog društva u odlučivanju i izboru; poštuje odluke većine i uvažava mišljenja manjine.

- estetička kompetencija

*Prepoznaje i razvija sopstvene stvaralačke sposobnosti i kreativnost u svim umetničkim i neumetničkim poljima svog delovanja.

* Pokazuje osetljivost za eko-kulturu i kulturu svakodnevnog življenja i ima kritički odnos prema upotrebi i zloupotrebi prirode.

- komunikacija

* Ume da saslušati izlaganje sagovornika do kraja i bez upadica.

* Ume jasno da se izrazi usmeno i pisano, u skladu sa potrebama i karakteristikama situacije, poštujući ograničenja u pogledu dužine i namene.

* Uvažava sagovornika reagujući na ono što govori, a ne na njegovu ličnost.

*Izražava svoje stavove, mišljenja, osećanja, na pozitivan, konstruktivan i argumentovan način.

- odgovoran odnos prema okolini

* Uočava činioce i ponašanja koji narušavaju prirodu i kvalitet životne sredine u široj okolini i svakodnevnom životu; razvija svest o položaju čoveka u prirodi i njegovoj odgovornosti za stanje životne sredine i prirode.

- odgovoran odnos prema zdravlju

* Poznaje ulogu i značaj vode i sastojaka namirnica, primenjuje pravila i principe zdrave ishrane (redovnost, važnost doručka, umerenost, raznovrsnost, način prerade namirnica) i zna posledice nepravilne ishrane.

* Poznaje osnovne karakteristike nekih bolesti organa, principe prenosa zaraznih bolesti i šta ih izaziva i primenjuje mere prevencije, lične higijene i higijene prostora.

* Poznaje moguće posledice bolesti zavisnosti nastalih zloupotrebom psihoaktivnih supstanci uključujući i posledice drugih oblika bolesti zavisnosti (npr. internet, klađenje, dijete) i svestan je zdravstvenih, porodičnih i socijalnih posledica sopstvenog izbora.

* Prepoznaje sigurnosne i zdravstvene rizike u životu i radu, primenjuje mere zaštite, predviđa i izbegava opasne situacije, poznaje načine pružanja prve pomoći i svojim ponašanjem promovira zdravlje i sigurnost.

* Bira stil života i navike imajući na umu dobre strane i rizike tog izbora. Razume da je stil života stvar ličnog izbora i preuzima odgovornost za svoj izbor.

- rad sa podacima i informacijama

* Koristi informacije u različitim simboličkim modalitetima (tabelarni, grafički, tekstualni prikaz), čita, tumači i primenjuje ih, povezujući ih sa prethodnim znanjem iz različitih oblasti.

- rešavanje problema

* Rešava problem prema planiranoj strategiji primenjujući znanja i veštine stečene učenjem različitih predmeta i vanškolskim iskustvom.

* Prepoznaje problem, raščlanjuje problemsku situaciju na delove i uočava veze i odnose između njih u svetlu prethodno stečenih znanja u okviru različitih predmeta i vanškolskog iskustva.

- saradnja

* Aktivno i konstruktivno učestvuje u radu grupe ili para.

* Poštuje pravila zajedničkog rada i prepoznaje svoje mesto i ulogu u grupi ili paru.

* Odgovorno i savesno izvršava zajedničke aktivnosti stavljajući interese grupe iznad sopstvenih.

- digitalna kompetencija

* Efikasno koristi IKT za komunikaciju i saradnju.

* Ume da pretražuje, kritički analizira i sistematizuje informacije u elektronskom obliku koristeći odgovarajuća sredstva IKT-a.

* Ume da predstavi, organizuje i oblikuje određene informacije koristeći na efikasan način mogućnosti IKT sredstva.

OBLAST/ TEMA	NAČIN DIDAKTIČKO – METODIČKOG OSTVARIVANJA PROGRAMA			AKTIVNOSTI UČENIKA
	Oblicirada	Metode i tehnike	Sredstva	
5. ČOVEK I ZDRAVLJE	<ul style="list-style-type: none"> - individualizovani - individualni - frontalni - rad u grupi - rad u parovima 	<ul style="list-style-type: none"> - verbalne – usmeno izlaganje, razgovor - vizuelne – demonstrativno-ilustrativna, eksperimentalna 	<ul style="list-style-type: none"> - udžbenik - poster - atlas ljudskog tela - kompjuter-internet - CD - razne fotografije - časopisi - plakati 	<ul style="list-style-type: none"> - slušaju - ispoljavaju -pričaju - posmatraju - praktično primenjuju - demonstriraju - istražuju - uočavaju - opisuju - upoređuju - objašnjavaju - zaključuju - diskutuju, razmenjuju stavove i mišljenja

OBRAZOVNI STANDARDI:

Sadržaji	OSNOVNI NIVO	SREDNJI NIVO	NAPREDNI NIVO
1. JEDINSTVO GRAĐE I FUNKCIJE KAO OSNOVA ŽIVOTA	<p>1.2.3. zna osnovne karakteristike građe biljaka, životinja i čoveka i osnovne funkcije koje se obavljaju na nivou organizma</p> <p>1.2.7. zna da organizmi funkcionišu kao nezavisne celine u stalnoj interakciji sa okolinom</p> <p>1.6.1. ume da razlikuje i</p>	<p>2.2.3. zna karakteristike i osnovne funkcije spoljašnje građe biljaka, životinja i čoveka</p> <p>2.4.7. zna da objasni osnovne prilagođenosti živih organizama na život u vazdušnoj, vodenoj i zemljišnoj sredini</p> <p>2.6.1. ume da uz</p>	<p>3.2.4. razume da je u ostvarivanju karakterističnog ponašanja jedinke neophodna funkcionalna integracija više sistema organa i razume značaj takve integracije ponašanja za preživljavanje</p>

	<p>koristi jednostavne procedure, tehnike i instrumente za prikupljanje podataka u biologiji (posmatranje, brojanje, merenje)</p> <p>1.6.2. ume da po uputstvu i uz pomoć nastavnika realizuje jednostavno istraživanje, popuni formular, prikaže rezultate u tabeli/grafikonu i izvesti o rezultatu</p>	<p>navođenje realizuje složeno prikupljanje podataka, sistematizuje podatke i izvesti o rezultatu</p>	
<p>2. ŽIVOT U EKOSISTEMU</p>	<p>1.4.2. prepoznaje uticaje pojedinih abiotičkih i biotičkih faktora na organizme i populacije</p> <p>1.4.4. prepoznaje životne uslove koji vladaju u karakterističnim ekosistemima Srbije i najvažnije predstavnike vrsta koje ih naseljavaju</p> <p>1.4.6. razume uticaj čoveka na biološku raznovrsnost (nestanak vrsta, seča šuma, intenzivna poljoprivreda, otpad)</p> <p>1.4.7. prepoznaje osnovne procese važne u zaštiti i očuvanju životne sredine (reciklaža, kompost) i zaštiti biodiverziteta (Nacionalnih parkova, prirodnih rezervata)</p> <p>1.4.8. zna šta može lično preduzeti u zaštiti svog neposrednog životnog okruženja</p> <p>1.5.3. razume značaj održavanja higijene kućnih ljubimaca, domaćih i divljih</p>	<p>2.4.1. upotrebljava ekološke pojmove u opisu tipičnih situacija u prirodi</p> <p>2.4.7. zna da objasni osnovne prilagođenosti živih organizama na život u vazdušnoj, vodenoj i zemljišnoj sredini</p> <p>2.4.8. razume posledice zagađenja vode, vazduha i zemljišta kao i značaj očuvanja prirodnih resursa i uštede energije</p> <p>2.4.9. razume značaj prirodnih dobara u zaštiti prirode (nacionalnih parkova, prirodnih rezervata, botaničkih bašta, zoo-vrtova)</p> <p>2.5.1. poznaje osnovne mehanizme delovanja preventivnih mera u očuvanju zdravlja</p> <p>2.5.4. zna mehanizme kojima zagađenje životne sredine ugrožava zdravlje čoveka</p> <p>2.6.1. ume da uz navođenje realizuje složeno prikupljanje podataka, sistematizuje</p>	<p>3.4.7. poznaje mehanizme delovanja mera zaštite životne sredine, prirode i biodiverziteta</p> <p>3.6.2. ume da osmisli jednostavan protokol prikupljanja podataka i formular za upis rezultata</p>

	<p>životinja i pravilnog ophođenja sa njima</p> <p>1.5.5. prepoznaje osnovne znake poremećaja funkcije pojedinih organa i osnovne simptome infekcije i razlikuje stanje u kome može sam da interveniše od stanja kada mora da se obrati lekaru</p> <p>1.5.7. razume da zagađenje životne sredine (vode, vazduha, zemljišta, buka itd) i neke prirodne pojave (UV zračenje) nepovoljno utiču na zdravlje čoveka</p> <p>1.6.1. ume da razlikuje i koristi jednostavne procedure, tehnike i instrumente za prikupljanje podataka u biologiji (posmatranje, brojanje, merenje)</p> <p>1.6.2. ume da po uputstvu i uz pomoć nastavnika realizuje jednostavno istraživanje, popuni formular, prikaže rezultate u tabeli/grafikonu i izvesti o rezultatu</p> <p>1.6.3. zna kako se ponaša u laboratoriji i na terenu i pravila o radu i bezbednosti rada</p> <p>1.6.4. ume po uputstvu da izvede unapred postavljeni eksperimenat i odgovori na jednostavnu hipotezu uz pomoć i navođenje nastavnika</p>	<p>podatke i izvesti o rezultatu</p>	
<p>3.NASLEĐIVANJE I EVOLUCIJA</p>	<p>1.3.1. razume da jedinke jedne vrste daju potomke iste vrste</p> <p>1.3.2. zna osnovne</p>	<p>2.3.1. razume osnovne razlike između polnog i bespolnog razmnožavanja;</p>	<p>3.3.3. zna funkciju genetičkog materijala i njegovu osnovnu ulogu u ćeliji;</p>

	<p>pojmove o procesu razmnožavanja</p> <p>1.3.3. zna da svaka ćelija u organizmu sadrži genetički materijal</p> <p>1.3.5. zna osnovne principe nasleđivanja</p> <p>1.3.7. zna da od zigota nastaje organizam i da se taj proces naziva razviće</p> <p>1.6.1. ume da razlikuje i koristi jednostavne procedure, tehnike i instrumente za prikupljanje podataka u biologiji (posmatranje, brojanje, merenje)</p> <p>1.6.2. ume da po uputstvu i uz pomoć nastavnika realizuje jednostavno istraživanje, popuni formular, prikaže rezultate u tabeli/grafikonu i izvesti o rezultatu</p>	<p>2.3.2. razume mehanizam nastanka zigota</p> <p>2.3.3. razume zašto potomci liče na roditelje i njihove pretke, ali nisu identični sa njima</p> <p>2.3.4. zna da na razviće organizama pored genetičkog materijala utiče i sredina</p> <p>2.6.1. ume da uz navođenje realizuje složeno prikupljanje podataka, sistematizuje podatke i izvesti o rezultatu</p>	
<p>4. POREKLO I RAZNOVRSNOST ŽIVOTA</p>	<p>1.1.1 ume da navede osnovne karakteristike živog sveta</p> <p>1.1.2 razlikuje živu i neživu prirodu u neposrednom okruženju i u tipičnim slučajevima</p> <p>1.1.3. prepoznaje osnovne sličnosti i razlike u izgledu i ponašanju biljaka i životinja</p> <p>1.1.4 ume da navede nazive pet carstava i poznaje tipične predstavnike istih</p> <p>1.1.5 zna da postoje prostorne i vremenske promene kod živih bića i poznaje osnovne činjenice o tome</p> <p>1.2.1 zna da su najmanji organizmi sagrađeni od jedne ćelije u kojoj se odvijaju svi</p>	<p>2.1.1 primenjuje kriterijume za razlikovanje živog od neživog na karakterističnom biološkom materijalu (preparatima, ogledima)</p> <p>2.1.3 poznaje kriterijume po kojima se carstva međusobno razlikuju na osnovu njihovih svojstava do nivoa kola/klase</p> <p>2.2.1 razume da postoje određene razlike u građi ćelija u zavisnosti od funkcije koju obavljaju u višćelijskim organizmima (razlike između biljne i životinjske ćelije, između koštane i mišićne ćelije i sl.)</p> <p>2.2.2 zna i upoređuje sličnosti i razlike</p>	<p>3.1.1 primenjuje kriterijume za razlikovanje živog od neživog u graničnim slučajevima i u atipičnim primerima (virusi, delovi organizama, plodovi i sl.)</p> <p>3.1.2 ume da objasni zašto je nešto klasifikovano kao živo ili kao neživo</p> <p>3.1.4 poznaje kriterijume po kojima se carstva međusobno razlikuju na osnovu njihovih svojstava do nivoa klase/ređa najvažnijih grupa</p>

	<p>karakteristični životni procesi i zna osnovne karakteristike građe takve ćelije</p> <p>1.2.2 zna da je ćelija najmanja jedinica građe svih višćelijskih organizama u čijim odeljcima se odvijaju raznovrsni procesi, i zna osnovne karakteristike građe tih ćelija</p> <p>1.2.5. razume da je za život neophodna energija koju organizmi obezbeđuju ishranom</p> <p>1.2.6 razume da su pojedini procesi zajednički za sva živa bića (disanje, nadražljivost, pokretljivost, rastenje, razviće, razmnožavanje)</p> <p>1.6.1. ume da razlikuje i koristi jednostavne procedure, tehnike i instrumente za prikupljanje podataka u biologiji (posmatranje, brojanje, merenje)</p> <p>1.6.2. ume da po uputstvu i uz pomoć nastavnika realizuje jednostavno istraživanje, popuni formular, prikaže rezultate u tabeli/ grafikonu i izvesti o rezultatu</p> <p>1.6.3. zna kako da se ponaša u laboratoriji i na terenu i pravila o radu i bezbednosti rada</p> <p>1.6.4. ume po uputstvu da izvede unapred postavljeni eksperimenat i odgovori na jednostavnu hipotezu uz pomoć i navođenje nastavnika</p>	<p>između nivoa organizacije jedinice: zna da se ćelije koje vrše istu funkciju grupišu i obrazuju tkiva, tkiva sa istom funkcijom organe, a organi sa istom funkcijom sisteme organa</p> <p>2.2.5. razume da biljne ćelije, zahvaljujući specifičnoj građi, mogu da vezuju energiju i stvaraju (sintetišu) složene (hranljive) materije</p> <p>2.2.6. razume da i u biljnoj i životnjskoj ćeliji složene materije mogu da se razgrađuju, pri čemu se oslobađa energija u procesu koji se naziva disanje</p> <p>2.6.1. ume da uz navođenje realizuje složeno prikupljanje podataka, sistematizuje podatke i izvesti o rezultatu</p>	
5. ČOVEK I	1.5.1. zna osnovne mere	2.5.1. poznaje osnovne	3.5.7. poznaje

<p>ZDRAVLJE</p>	<p>za održavanje lične i higijene okoline i razume zašto je važno da ih se pridržava</p> <p>1.5.8. zna i razume kakav značaj za zdravlje imaju umerena fizička aktivnost i poštovanje bioloških ritmova (sna, odmora)</p> <p>1.5.9. razume da postoje polne bolesti, poznaje mere prevencije i moguće puteve infekcije, kao i njihove negativne posledice na zdravlje</p> <p>1.5.10. zna da postoje prirodne promene u ponašanju koje nastaju kao posledica fizioloških promena (pubertet, menopauza), zna da u adolescentom dobu mogu da se pojave psihološki razvojni problemi (poremećaji u ishrani, poremećaji ponašanja, poremećaji sna i sl.)</p> <p>1.5.11. razume odgovornost i opasnost prevremenog stupanja u seksualne odnose i razume zašto abortus u doba razvoja ima negativne posledice na fizičko i mentalno zdravlje</p> <p>1.5.12. zna da bolesti zavisnosti (preterana upotreba duvana, alkohola, droge) nepovoljno utiču na ukupan kvalitet života i zna kome može da se obrati za pomoć (institucijama i stručnjacima)</p>	<p>mehanizme delovanja preventivnih mera u očuvanju zdravlja</p> <p>2.5.2. razume značaj i zna osnovne principe pravilnog kombinovanja životnih namirnica</p> <p>2.5.3. zna kako se čuva hranljiva vrednost hrane</p> <p>2.5.5. zna mehanizme delovanja hemijskih materija na fiziološke procese u organizmu i na ponašanje (uticaj alkohola, različitih vrsta droga, energetskih napitaka i sl.)</p>	<p>osnovne biološke mehanizme koji dovode do razvijanja bolesti zavisnosti</p>
-----------------	---	---	--

DOPUNSKA NASTAVA ZA 7. RAZRED

Ciljevi i zadaci dopunskog rada: Dodatno objašnjavanje, ponavljanje i utvrđivanje gradiva iz tekuće školske godine. Zavisno od potreba učenika moguće i prilagođavanje broja časova posvećenih nekoj od tema.

Sadržaji programa (nastavne teme)	Ciljevi i zadaci sadržaja programa	Broj časova	Način realizacije			Aktivnosti učenika
			Oblici rada	Metode i tehnike	Sredstva	
1. NASLEĐIVANJE I EVOLUCIJA	dodatno objašnjavanje, ponavljanje i vežbanje kroz primere	2	Individualni i grupni	Dijalog demonstrativna	Udžbenik, radni listići, drugi izvori	Zapisuje, ponavlja, crta, prikazuje
2. JEDINSTVO GRAĐE I FUNKCIJE KAO OSNOVA ŽIVOTA	dodatno objašnjavanje, ponavljanje i vežbanje kroz primere	2	Individualni i grupni	Dijalog demonstrativna	Udžbenik, radni listići, drugi izvori	Zapisuje, ponavlja, crta, demonstrira
3. POREKLO I RAZNOVRSNOST ŽIVOTA	dodatno objašnjavanje, ponavljanje i vežbanje kroz primere	1	Individualni i grupni	Dijalog demonstrativna	Udžbenik, radni listići, drugi izvori	Zapisuje, ponavlja, crta, demonstrira
4. ŽIVOT U EKOSISTEMU	dodatno objašnjavanje, ponavljanje i vežbanje kroz primere	2	Individualni i grupni	Dijalog demonstrativna	Udžbenik, radni listići, drugi izvori	Zapisuje, ponavlja, crta, prikazuje
5. ČOVEK I ZDRAVLJE	dodatno objašnjavanje, ponavljanje i vežbanje kroz primere	2	Individualni i grupni	Dijalog demonstrativna	Udžbenik, radni listići, drugi izvori	Zapisuje, ponavlja, crta, demonstrira

Sadržaji programa (nastavne teme)	Standardi		
	Osnovni nivo	Srednji nivo	Napredni nivo
1. JEDINSTVO GRAĐE I FUNKCIJE KAO OSNOVA ŽIVOTA 2. ČOVEK I ZDRAVLJE 3. POREKLO I RAZNOVRSNOST ŽIVOTA 4. NASLEĐIVANJE I	1.2.3. zna osnovne karakteristike građe biljaka, životinja i čoveka i osnovne funkcije koje se obavljaju na nivou organizma 1.2.7. zna da organizmi funkcionišu kao nezavisne celine u stalnoj interakciji sa okolinom 1.6.1. ume da razlikuje i koristi jednostavne procedure, tehnike i instrumente za prikupljanje podataka u biologiji (posmatranje, brojanje,		

<p>EVOLUCIJA 5. ŽIVOT U EKOSISTEMU</p>	<p>merenje)</p>		
	<p>1.5.1. zna osnovne mere za održavanje lične i higijene okoline i razume zašto je važno da ih se pridržava 1.5.8. zna i razume kakav značaj za zdravlje imaju umerena fizička aktivnost i poštovanje bioloških ritmova (sna, odmora) 1.5.10. zna da postoje prirodne promene u ponašanju koje nastaju kao posledica fizioloških promena (pubertet, menopauza), zna da u adolescentom dobu mogu da se pojave psihološki razvojni problemi (poremećaji u ishrani, poremećaji ponašanja, poremećaji sna i sl.) 1.5.12. zna da bolesti zavisnosti (preterana upotreba duvana, alkohola, droge) nepovoljno utiču na ukupan kvalitet života i zna kome može da se obrati za pomoć (institucijama i stručnjacima)</p>		
	<p>1.1.1 ume da navede osnovne karakteristike živog sveta 1.1.2 razlikuje živu i neživu prirodu u neposrednom okruženju i u tipičnim slučajevima 1.1.3. prepoznaje osnovne sličnosti i razlike u izgledu i ponašanju biljaka i životinja 1.1.4 ume da navede nazive pet carstava i poznaje tipične predstavnike istih 1.1.5 zna da postoje prostorne i vremenske promene kod živih bića i poznaje osnovne činjenice o tome 1.2.1 zna da su najmanji organizmi sagrađeni od jedne ćelije u kojoj se odvijaju svi karakteristični životni procesi i zna osnovne karakteristike građe takve ćelije 1.2.2 zna da je ćelija najmanja jedinica građe svih višćelijskih organizama u čijim odeljcima se odvijaju raznovrsni procesi, i zna osnovne karakteristike građe tih ćelija 1.2.5. razume da je za život neophodna energija koju organizmi obezbeđuju ishranom 1.2.6 razume da su pojedini procesi zajednički za sva živa bića (disanje, nadražljivost, pokretljivost, rastenje, razviće, razmnožavanje)</p>		
	<p>1.3.1. razume da jedinke jedne vrste daju potomke iste vrste 1.3.2. zna osnovne pojmove o procesu razmnožavanja</p>		

	<p>1.3.3. zna da svaka ćelija u organizmu sadrži genetički materijal</p> <p>1.3.5. zna osnovne principe nasleđivanja</p> <p>1.3.7. zna da od zigota nastaje organizam i da se taj proces naziva razviće</p>		
	<p>1.4.2. prepoznaje uticaje pojedinih abiotičkih i biotičkih faktora na organizme i populacije</p> <p>1.4.4. prepoznaje životne uslove koji vladaju u karakterističnim ekosistemima Srbije i najvažnije predstavnike vrsta koje ih naseljavaju</p> <p>1.4.6. razume uticaj čoveka na biološku raznovrsnost (nestanak vrsta, seča šuma, intenzivna poljoprivreda, otpad)</p> <p>1.4.7. prepoznaje osnovne procese važne u zaštiti i očuvanju životne sredine (reciklaža, kompost) i zaštiti biodiverziteta (Nacionalnih parkova, prirodnih rezervata)</p> <p>1.4.8. zna šta može lično preduzeti u zaštiti svog neposrednog životnog okruženja</p> <p>1.5.3. razume značaj održavanja higijene kućnih ljubimaca, domaćih i divljih životinja i pravilnog ophođenja sa njima</p> <p>1.5.5. prepoznaje osnovne znake poremećaja funkcije pojedinih organa i osnovne simptome infekcije i razlikuje stanje u kome može sam da interveniše od stanja kada mora da se obrati lekaru</p> <p>1.5.7. razume da zagađenje životne sredine (vode, vazduha, zemljišta, buka itd) i neke prirodne pojave (UV zračenje) nepovoljno utiču na zdravlje čoveka</p>		

DODATNA NASTAVA ZA 7. RAZRED

Ciljevi i zadaci dodatnog rada: Dopunjavanje, ponavljanje i utvrđivanje gradiva iz tekuće školske godine kao priprema za takmičenje. Zavisno od interesovanja učenika moguće i povećanje broja časova.

Sadržaji programa (nastavne teme)	Ciljevi i zadaci sadržaja programa	Broj časova	Način realizacije			Aktivnosti učenika
			Oblici rada	Metode i tehnike	Sredstva	
1. NASLEĐIVANJE I EVOLUCIJA	razvijanje sposobnosti darovitih učenika i onih koji iskazuju posebno	2	Individualni i grupni	Dijalog demonstrativna	Radni listići, istorijski izvori, film	Ponavljanje, utvrđivanje, rad po grupama, debata, demonstracija postignuća

	interesovanje za nauku, pripremanje učenika za takmičenja					i rešavanja problema, izrada PP prezentacije ili panoa
2. JEDINSTVO GRAĐE I FUNKCIJE KAO OSNOVA ŽIVOTA	razvijanje sposobnosti darovitih učenika i onih koji iskazuju posebno interesovanje za nauku, pripremanje učenika za takmičenja	2	Individualni i grupni	Dijalog demonstrativna	Radni listići, istorijski izvori,	Ponavljjanje, utvrđivanje, rad po grupama, debata, demonstracija postignuća i rešavanja problema, izrada PP prezentacije ili panoa
3. POREKLO I RAZNOVRSNOST ŽIVOTA	razvijanje sposobnosti darovitih učenika i onih koji iskazuju posebno interesovanje za nauku, pripremanje učenika za takmičenja	1	Individualni i grupni	Dijalog demonstrativna	Radni listići, istorijski izvori, film	Ponavljjanje, utvrđivanje, rad po grupama, debata, demonstracija postignuća i rešavanja problema, izrada PP prezentacije ili panoa
4. ŽIVOT U EKOSISTEMU	razvijanje sposobnosti darovitih učenika i onih koji iskazuju posebno interesovanje za nauku, pripremanje učenika za takmičenja	2	Individualni i grupni	Dijalog demonstrativna	Radni listići, istorijski izvori, film	Ponavljjanje, utvrđivanje, rad po grupama, debata, demonstracija postignuća i rešavanja problema, izrada PP prezentacije ili panoa
5. ČOVEK I ZDRAVLJE	razvijanje sposobnosti darovitih učenika i onih koji iskazuju	2	Individualni i grupni	Dijalog demonstrativna	Radni listići, istorijski izvori, film	Ponavljjanje, utvrđivanje, rad po grupama, debata, demonstracija

	posebno interesovanje za nauku, pripremanje učenika za takmičenja				a postignuća i rešavanja problema, izrada PP prezentacije ili panoa
--	---	--	--	--	---

Sadržaji programa (nastavne teme)	Standardi		
	Osnovni nivo	Srednji nivo	Napredni nivo
	1. JEDINSTVO GRAĐE I FUNKCIJE KAO OSNOVA ŽIVOTA 2. ČOVEK I ZDRAVLJE 3. POREKLO I RAZNOVRSNOST ŽIVOTA 4. NASLEĐIVANJE I EVOLUCIJA 5. ŽIVOT U EKOSISTEMU		
			3.5.7. poznaje osnovne biološke mehanizme koji dovode do razvijanja bolesti zavisnosti
			3.1.1 primenjuje kriterijume za razlikovanje živog od neživog u graničnim slučajevima i u atipičnim primerima (virusi, delovi organizama, plodovi i sl.) 3.1.2 ume da objasni zašto je nešto klasifikovano kao živo ili kao neživo 3.1.4 poznaje kriterijume po kojima se carstva međusobno razlikuju na osnovu njihovih svojstava do nivoa klase/reda najvažnijih grupa
			3.3.3. zna funkciju genetičkog materijala i njegovu osnovnu ulogu u ćeliji;
			3.4.7. poznaje mehanizme delovanja mera zaštite životne sredine, prirode i biodiverziteta 3.6.2. ume da osmisli jednostavan protokol prikupljanja podataka i formular za upis rezultata

NASTAVNI PREDMET: BIOLOGIJA

Cilj: Cilj nastave i učenja biologije je da učenik, izučavanjem bioloških procesa i živih bića u

interakciji sa životnom sredinom, razvije odgovoran odnos prema sebi i prirodi i razumevanje značaja biološke raznovrsnosti i potrebe za održivim razvojem.

Razred: osmi

Godišnji fond časova: 68 časova

	Nedeljni fond časova	Godišnji fond časova
Redovna nastava	2	68
Dopunska nastava	1	9
Dodatna nastava	1	9

1.

NASTAVNI PREDMET - BIOLOGIJA					
OBLAST/TEMA	BROJ ČASOVA	SADRŽAJ	OČEKIVANI ISHODI	MEĐUPREDMETNE KOMPETENCIJE	KORELACIJA
1. JEDINSTVO GRAĐE I FUNKCIJE KAO OSNOVA ŽIVOTA	26	<p>Uloga i značaj pojedinih ćelijskih organela u metabolizmu ćelije: jedro, endoplazmični retikulum, ribozomi, hloroplasti, centriole, lizozomi.</p> <p>Matične ćelije – ćelije programirane za različite funkcije.</p> <p>Princip ekonomičnosti građe i funkcije živih bića.</p> <p>Uloga i značaj enzima.</p> <p>Endokrini sistem i humoralna regulacija.</p> <p>Regulatorna uloga hormona biljaka i životinja.</p> <p>Nadražljivost, provodljivost, kontraktilnost.</p>	<p>– poveže građu ćelijskih organela sa njihovom ulogom u metabolizmu ćelije;</p> <p>– poveže odnos površine i zapremine ćelije i tela sa načinom obavljanja osnovnih životnih funkcija;</p> <p>– identifikuje regulatorne mehanizme u održavanju homeostaze;</p> <p>– ilustruje primerima vezu između fizioloških odgovora živih bića i promena u spoljašnjoj sredini;</p>	<p>- kompetencija za učenje</p> <p>- estetička kompetencija</p> <p>- komunikacija</p> <p>- odgovoran odnos prema okolini</p> <p>- rad sa podacima i informacijama</p> <p>- rešavanje problema</p> <p>- saradnja</p> <p>- digitalna kompetencija</p>	<p>Matematika</p> <p>Fizičko i zdravstveno vaspitanje</p> <p>Informatika i računarstvo</p> <p>Geografija</p> <p>Likovna kultura</p> <p>Srpski jezik i književnost</p> <p>Maternji jezik</p>

	<p>Čulno-nervni sistem životinja. Refleksni luk. Poremećaji funkcije endokrinog sistema, nervnog sistema i čula. Neurotransmiteri, nervni impulsi, draž, nadražaj. Homeostaza – princip povratne sprege. Fotosinteza. Ćelijsko disanje. Transpiracija. Temperaturna regulacija.</p>	<p>– koristi IKT i drugu opremu u istraživanju, obradi podataka i prikazu rezultata. – tabelarno i grafički predstavi prikupljene podatke i izvede odgovarajuće zaključke; – razmatra, u grupi, šta i kako je učio/učila i gde ta znanja može da primeni.</p>	
--	---	---	--

MEĐUPREDMETNE KOMPETENCIJE

- kompetencija za učenje

*Ima pozitivan i odgovoran odnos prema učenju.

*Motivisan je i osposobljen da samostalno planira, organizuje, sprovodi i vrednuje učenje; razlikuje bitno od nebitnog, izražava i obrazlaže ideje.

*Koristi različite izvore informacija i ima kritički odnos prema njima.

*Primenjuje odgovarajuće načine učenja u skladu sa ciljevima, sadržajem, interesovanjima, uslovima i vremenom.

* Sposoban je da samostalno i u saradnji sa drugima istražuje, otkriva i povezuje nova znanja; koristi mogućnosti vanškolskog učenja; neguje i razvija lična interesovanja.

- estetička kompetencija

*Prepoznaje i razvija sopstvene stvaralačke sposobnosti i kreativnost u svim umetničkim i neumetničkim poljima svog delovanja.

*Upotrebljava osnovne pojmove, sheme i pravila koji pripadaju teorijama umetničkih grana koje postoje u osnovnom obrazovanju.

* Pokazuje osetljivost za eko-kulturu i kulturu svakodnevnog življenja i ima kritički odnos prema upotrebi i zloupotrebi prirode.

- komunikacija

* Ume da sasluša izlaganje sagovornika do kraja i bez upadica.

* Ume jasno da se izrazi usmeno i pisano, u skladu sa potrebama i karakteristikama situacije, poštujući ograničenja u pogledu dužine i namene.

* Uvažava sagovornika reagujući na ono što govori, a ne na njegovu ličnost.

*Izražava svoje stavove, mišljenja, osećanja, na pozitivan, konstruktivan i argumentovan način.

- odgovoran odnos prema okolini

* Uočava činioce i ponašanja koji narušavaju prirodu i kvalitet životne sredine u široj okolini i svakodnevnom životu; razvija svest o položaju čoveka u prirodi i njegovoj odgovornosti za stanje životne sredine i prirode.

- rad sa podacima i informacijama
- * Koristi informacije u različitim simboličkim modalitetima (tabelarni, grafički, tekstualni prikaz), čita, tumači i primenjuje ih, povezujući ih sa prethodnim znanjem iz različitih oblasti.
- rešavanje problema
- * Rešava problem prema planiranoj strategiji primenjujući znanja i veštine stečene učenjem različitih predmeta i vanškolskim iskustvom.
- * Prepoznaje problem, raščlanjuje problemsku situaciju na delove i uočava veze i odnose između njih u svetlu prethodno stečenih znanja u okviru različitih predmeta i vanškolskog iskustva.
- saradnja
- * Aktivno i konstruktivno učestvuje u radu grupe ili para.
- * Poštuje pravila zajedničkog rada i prepoznaje svoje mesto i ulogu u grupi ili paru.
- * Odgovorno i savesno izvršava zajedničke aktivnosti stavljajući interese grupe iznad sopstvenih.
- digitalna kompetencija
- * Efikasno koristi IKT za komunikaciju i saradnju.
- * Ume da pretražuje, kritički analizira i sistematizuje informacije u elektronskom obliku koristeći odgovarajuća sredstva IKT-a.
- * Ume da predstavi, organizuje i oblikuje određene informacije koristeći na efikasan način mogućnosti IKT sredstva.

OBLAST/ TEMA	NAČIN DIDAKTIČKO – METODIČKOG OSTVARIVANJA PROGRAMA			AKTIVNOSTI UČENIKA
	Oblicirada	Metode i tehnike	Sredstva	
1. JEDINSTVO GRAĐE I FUNKCIJE KAO OSNOVA ŽIVOTA	- individualizovani - individualni - frontalni - rad u grupi - rad u parovima	- verbalne – usmeno izlaganje, razgovor - vizuelne – demonstrativno- ilustrativna, eksperimentalna	- udžbenik - sheme - grafofolije - kompjuter-internet - CD - laboratorijski instrumenti i pribor - lupa - knjiga životinja - biološki materijal - razne fotografije - časopisi - “Zeleni paket “ - plakati - DVD-filmovi	- slušaju - ispoljavaju -pričaju - posmatraju - praktično primenjuju - demonstriraju - eksperimentišu - istražuju - uočavaju - opisuju - upoređuju - objašnjavaju - zaključuju - uočavaju probleme u životnoj sredini - diskutuju, razmenjuju stavove i mišljenja

2.

NASTAVNI PREDMET - BIOLOGIJA					
OBLAST/T	BROJ	SADRŽAJ	OČEKIVANI	MEĐUPREDMETNE	KORELACIJA

EMA	ČASOVA		ISHODI	KOMPETENCIJE	
2. ČOVEK I ZDRAVLJE	9	<p>Rezultati standardnih laboratorijskih analiza krvi i urina. Biološki smisao adolescencije (rodni i polni identitet u kontekstu hormonske aktivnosti i individualne genetičke varijabilnosti). Zaštita od polno prenosivih bolesti kontracepcija. Odgovornost za sopstveno zdravlje.</p>	<p>– odgovorno se odnosi prema svom zdravlju; – izrazi kritički stav prema medijskim sadržajima koji se bave zdravim stilovima života; – poveže promene nastale u pubertetu sa delovanjem hormona; – identifikuje poremećaje u radu organa i sistema organa izazvanih nezdravim načinom života; – koristi IKT i drugu opremu u istraživanju, obradi podataka i prikazu rezultata. – tabelarno i grafički predstavi prikupljene podatke i izvede odgovarajuće zaključke; – razmatra, u grupi, šta i kako je učio/učila i gde ta znanja</p>	<p>- kompetencija za učenje - odgovorno učešće u demokratskom društvu - estetička kompetencija - komunikacija - odgovoran odnos prema okolini - odgovoran odnos prema zdravlju - rad sa podacima i informacijama - rešavanje problema - saradnja - digitalna kompetencija</p>	<p>Matematika Fizičko i zdravstveno vaspitanje Informatika i računarstvo Geografija Likovna kultura Srpski jezik i književnost Maternji jezik</p>

			može da primeni.		
--	--	--	---------------------	--	--

MEĐUPREDMETNE KOMPETENCIJE

- kompetencija za učenje

*Ima pozitivan i odgovoran odnos prema učenju.

*Motivisan je i osposobljen da samostalno planira, organizuje, sprovodi i vrednuje učenje; razlikuje bitno od nebitnog, izražava i obrazlaže ideje.

*Koristi različite izvore informacija i ima kritički odnos prema njima.

*Primenjuje odgovarajuće načine učenja u skladu sa ciljevima, sadržajem, interesovanjima, uslovima i vremenom.

* Sposoban je da samostalno i u saradnji sa drugima istražuje, otkriva i povezuje nova znanja; koristi mogućnosti vanškolskog učenja; neguje i razvija lična interesovanja.

- odgovorno učešće u demokratskom društvu

* Ponaša se odgovorno, humano i tolerantno u društvu.

* Primenjuje procedure demokratskog društva u odlučivanju i izboru; poštuje odluke većine i uvažava mišljenja manjine.

- estetička kompetencija

*Prepoznaje i razvija sopstvene stvaralačke sposobnosti i kreativnost u svim umetničkim i neumetničkim poljima svog delovanja.

* Pokazuje osetljivost za eko-kulturu i kulturu svakodnevnog življenja i ima kritički odnos prema upotrebi i zloupotrebi prirode.

- komunikacija

* Ume da saslušati izlaganje sagovornika do kraja i bez upadica.

* Ume jasno da se izrazi usmeno i pisano, u skladu sa potrebama i karakteristikama situacije, poštujući ograničenja u pogledu dužine i namene.

* Uvažava sagovornika reagujući na ono što govori, a ne na njegovu ličnost.

*Izražava svoje stavove, mišljenja, osećanja, na pozitivan, konstruktivan i argumentovan način.

- odgovoran odnos prema okolini

* Uočava činioce i ponašanja koji narušavaju prirodu i kvalitet životne sredine u široj okolini i svakodnevnom životu; razvija svest o položaju čoveka u prirodi i njegovoj odgovornosti za stanje životne sredine i prirode.

- odgovoran odnos prema zdravlju

* Poznaje ulogu i značaj vode i sastojaka namirnica, primenjuje pravila i principe zdrave ishrane (redovnost, važnost doručka, umerenost, raznovrsnost, način prerade namirnica) i zna posledice nepravilne ishrane.

* Poznaje osnovne karakteristike nekih bolesti organa, principe prenosa zaraznih bolesti i šta ih izaziva i primenjuje mere prevencije, lične higijene i higijene prostora.

* Poznaje moguće posledice bolesti zavisnosti nastalih zloupotrebom psihoaktivnih supstanci uključujući i posledice drugih oblika bolesti zavisnosti (npr. internet, klađenje, dijete) i svestan je zdravstvenih, porodičnih i socijalnih posledica sopstvenog izbora.

* Prepoznaje sigurnosne i zdravstvene rizike u životu i radu, primenjuje mere zaštite, predviđa i izbegava opasne situacije, poznaje načine pružanja prve pomoći i svojim ponašanjem promoviše zdravlje i sigurnost.

* Bira stil života i navike imajući na umu dobre strane i rizike tog izbora. Razume da je stil života stvar ličnog izbora i preuzima odgovornost za svoj izbor.

- rad sa podacima i informacijama

* Koristi informacije u različitim simboličkim modalitetima (tabelarni, grafički, tekstualni prikaz), čita, tumači i primenjuje ih, povezujući ih sa prethodnim znanjem iz različitih oblasti.

- rešavanje problema

* Rešava problem prema planiranoj strategiji primenjujući znanja i veštine stečene učenjem

različitih predmeta i vanškolskim iskustvom.

* Prepoznaje problem, raščlanjuje problemsku situaciju na delove i uočava veze i odnose između njih u svetlu prethodno stečenih znanja u okviru različitih predmeta i vanškolskog iskustva.

- saradnja

* Aktivno i konstruktivno učestvuje u radu grupe ili para.

* Poštuje pravila zajedničkog rada i prepoznaje svoje mesto i ulogu u grupi ili paru.

* Odgovorno i savesno izvršava zajedničke aktivnosti stavljajući interese grupe iznad sopstvenih.

- digitalna kompetencija

* Efikasno koristi IKT za komunikaciju i saradnju.

* Ume da pretražuje, kritički analizira i sistematizuje informacije u elektronskom obliku koristeći odgovarajuća sredstva IKT-a.

* Ume da predstavi, organizuje i oblikuje određene informacije koristeći na efikasan način mogućnosti IKT sredstva.

OBLAST/ TEMA	NAČIN DIDAKTIČKO – METODIČKOG OSTVARIVANJA PROGRAMA			AKTIVNOSTI UČENIKA
	Oblicirada	Metode i tehnike	Sredstva	
2. ČOVEK I ZDRAVLJE	<ul style="list-style-type: none"> - individualizovani - individualni - frontalni - rad u grupi - rad u parovima 	<ul style="list-style-type: none"> - verbalne – usmeno izlaganje, razgovor - vizuelne – demonstrativno-ilustrativna, eksperimentalna 	<ul style="list-style-type: none"> - udžbenik - poster - atlas ljudskog tela - kompjuter-internet - CD - razne fotografije - časopisi - plakati 	<ul style="list-style-type: none"> - slušaju - ispoljavaju -pričaju - posmatraju - praktično primenjuju - demonstriraju - istražuju - uočavaju - opisuju - upoređuju - objašnjavaju - zaključuju - diskutuju, razmenjuju stavove i mišljenja

3.

NASTAVNI PREDMET - BIOLOGIJA					
OBLAST/TEMA	BROJ ČASOVA	SADRŽAJ	OČEKIVAN I ISHODI	MEĐUPREDMETNE KOMPETENCIJE	KORELACIJA
3. POREKLO I RAZNOVRSNOST ŽIVOTA	7	„Kalendar života“, evolucija različitih grupa organizama kroz geološka doba i velika	– dovede u vezu promene životnih uslova sa evolucijom života na	<ul style="list-style-type: none"> - kompetencija za učenje - odgovorno učešće u demokratskom društvu - estetička kompetencija 	<ul style="list-style-type: none"> Matematika Fizičko i zdravstveno vaspitanje Informatika i

		<p>izumiranja. Značaj algi (cijanobakterija) i biljaka za produkciju O₂ i ozonskog omotača, kao zaštita od UV zraka, i uslov za razvoj ostalih živih bića. Stromatoliti. Izlazak iz vode na kopno.</p>	<p>planeti; – istraži davno nestale ekosisteme; – koristi IKT i drugu opremu u istraživanju, obradi podataka i prikazu rezultata. – tabelarno i grafički predstavi prikupljene podatke i izvede odgovarajuće zaključke; – razmatra, u grupi, šta i kako je učio/učila i gde ta znanja može da primeni.</p>	<p>- komunikacija - odgovoran odnos prema okolini - odgovoran odnos prema zdravlju - rad sa podacima i informacijama - rešavanje problema - saradnja - digitalna kompetencija</p>	<p>računarstvo Geografija Likovna kultura Srpski jezik i književnost Maternji jezik</p>
--	--	---	--	---	---

MEĐUPREDMETNE KOMPETENCIJE

- kompetencija za učenje

*Ima pozitivan i odgovoran odnos prema učenju.

*Motivisan je i osposobljen da samostalno planira, organizuje, sprovodi i vrednuje učenje; razlikuje bitno od nebitnog, izražava i obrazlaže ideje.

*Koristi različite izvore informacija i ima kritički odnos prema njima.

*Primenjuje odgovarajuće načine učenja u skladu sa ciljevima, sadržajem, interesovanjima, uslovima i vremenom.

* Sposoban je da samostalno i u saradnji sa drugima istražuje, otkriva i povezuje nova znanja; koristi mogućnosti vanškolskog učenja; neguje i razvija lična interesovanja.

- odgovorno učešće u demokratskom društvu

* Ponaša se odgovorno, humano i tolerantno u društvu.

* Primenjuje procedure demokratskog društva u odlučivanju i izboru; poštuje odluke većine i uvažava mišljenja manjine.

- estetička kompetencija

*Prepoznaje i razvija sopstvene stvaralačke sposobnosti i kreativnost u svim umetničkim i neumetničkim poljima svog delovanja.

*Upotrebljava osnovne pojmove, sheme i pravila koji pripadaju teorijama umetničkih grana koje postoje u osnovnom obrazovanju.

* Pokazuje osetljivost za eko-kulturu i kulturu svakodnevnog življenja i ima kritički odnos prema upotrebi i zloupotrebi prirode.

- komunikacija

- * Ume da sasluša izlaganje sagovornika do kraja i bez upadica.
- * Ume jasno da se izrazi usmeno i pisano, u skladu sa potrebama i karakteristikama situacije, poštujući ograničenja u pogledu dužine i namene.
- * Uvažava sagovornika reagujući na ono što govori, a ne na njegovu ličnost.
- * Izražava svoje stavove, mišljenja, osećanja, na pozitivan, konstruktivan i argumentovan način.
 - odgovoran odnos prema okolini
- * Uočava činioce i ponašanja koji narušavaju prirodu i kvalitet životne sredine u široj okolini i svakodnevnom životu; razvija svest o položaju čoveka u prirodi i njegovoj odgovornosti za stanje životne sredine i prirode.
 - odgovoran odnos prema zdravlju
- * Prepoznaje sigurnosne i zdravstvene rizike u životu i radu, primenjuje mere zaštite, predviđa i izbegava opasne situacije, poznaje načine pružanja prve pomoći i svojim ponašanjem promovise zdravlje i sigurnost.
 - rad sa podacima i informacijama
- * Koristi informacije u različitim simboličkim modalitetima (tabelarni, grafički, tekstualni prikaz), čita, tumači i primenjuje ih, povezujući ih sa prethodnim znanjem iz različitih oblasti.
 - rešavanje problema
- * Rešava problem prema planiranoj strategiji primenjujući znanja i veštine stečene učenjem različitih predmeta i vanškolskim iskustvom.
- * Prepoznaje problem, raščlanjuje problemsku situaciju na delove i uočava veze i odnose između njih u svetlu prethodno stečenih znanja u okviru različitih predmeta i vanškolskog iskustva.
 - saradnja
- * Aktivno i konstruktivno učestvuje u radu grupe ili para.
- * Poštuje pravila zajedničkog rada i prepoznaje svoje mesto i ulogu u grupi ili paru.
- * Odgovorno i savesno izvršava zajedničke aktivnosti stavljajući interese grupe iznad sopstvenih.
 - digitalna kompetencija
- * Efikasno koristi IKT za komunikaciju i saradnju.
- * Ume da pretražuje, kritički analizira i sistematizuje informacije u elektronskom obliku koristeći odgovarajuća sredstva IKT-a.
- * Ume da predstavi, organizuje i oblikuje određene informacije koristeći na efikasan način mogućnosti IKT sredstva.

OBLAST/ TEMA	NAČIN DIDAKTIČKO – METODIČKOG OSTVARIVANJA PROGRAMA			AKTIVNOSTI UČENIKA
	Oblicirada	Metode i tehnike	Sredstva	
3. POREKLO I RAZNOVRSNOST ŽIVOTA	<ul style="list-style-type: none"> - individualizovani - individualni - frontalni - rad u grupi - rad u parovima 	<ul style="list-style-type: none"> - verbalne – usmeno izlaganje, razgovor - vizuelne – demonstrativno-ilustrativna, eksperimentalna - problemska nastava - učenje putem otkrića 	<ul style="list-style-type: none"> - udžbenik - posteri - sheme - grafofolije - kompjuter-internet - CD - laboratorijski instrumenti i pribor - lupa - mikroskopi - mikroskopski 	<ul style="list-style-type: none"> - slušaju - ispoljavaju - pričaju - posmatraju - praktično primenjuju - demonstriraju - eksperimentišu - istražuju - uočavaju - opisuju - upoređuju - objašnjavaju

			preparati - biološki modeli - biološki materijal - razne fotografije - časopisi - plakati	- zaključuju - determinišu - diskutuju, razmenjuju stavove i mišljenja
--	--	--	--	---

4.

NASTAVNI PREDMET - BIOLOGIJA					
OBLAST/TEMA	BROJ ČASOVA	SADRŽAJ	OČEKIVANI ISHODI	MEĐUPREDMETNE KOMPETENCIJE	KORELACIJA
4. NASLEĐIVANJE I EVOLUCIJA	7	Ulutkavanje i presvlačenje insekata. Pubertet i adolescencija čoveka. Cvetanje, plodonošenje i sazrevanje plodova biljaka. Teorija evolucije. Postanak novih vrsta kroz evolucione procese. Evolucija čoveka.	– poveže promene koje se događaju organizmu tokom životnog ciklusa sa aktivnostima gena; – poveže promene naslednog materijala sa nastankom novih vrsta putem prirodne selekcije; – koristi IKT i drugu opremu u istraživanju, obradi podataka i prikazu rezultata. – tabelarno i grafički predstavi prikupljene podatke i izvede odgovarajuće zaključke;	- kompetencija za učenje - estetička kompetencija - komunikacija - odgovoran odnos prema okolini - odgovoran odnos prema zdravlju - rad sa podacima i informacijama - rešavanje problema - saradnja - digitalna kompetencija	Matematika Fizičko i zdravstveno vaspitanje Informatika i računarstvo Geografija Tehnika i tehnologija Likovna kultura Srpski jezik i književnost Maternji jezik

			– razmatra, u grupi, šta i kako je učio/učila i gde ta znanja može da primeni.	
--	--	--	--	--

MEĐUPREDMETNE KOMPETENCIJE

- kompetencija za učenje

*Ima pozitivan i odgovoran odnos prema učenju.

*Motivisan je i osposobljen da samostalno planira, organizuje, sprovodi i vrednuje učenje; razlikuje bitno od nebitnog, izražava i obrazlaže ideje.

*Koristi različite izvore informacija i ima kritički odnos prema njima.

*Primenjuje odgovarajuće načine učenja u skladu sa ciljevima, sadržajem, interesovanjima, uslovima i vremenom.

* Sposoban je da samostalno i u saradnji sa drugima istražuje, otkriva i povezuje nova znanja; koristi mogućnosti vanškolskog učenja; neguje i razvija lična interesovanja.

- estetička kompetencija

*Prepoznaje i razvija sopstvene stvaralačke sposobnosti i kreativnost u svim umetničkim i neumetničkim poljima svog delovanja.

*Upotrebljava osnovne pojmove, sheme i pravila koji pripadaju teorijama umetničkih grana koje postoje u osnovnom obrazovanju.

* Pokazuje osetljivost za eko-kulturu i kulturu svakodnevnog življenja i ima kritički odnos prema upotrebi i zloupotrebi prirode.

- komunikacija

* Ume da saslušati izlaganje sagovornika do kraja i bez upadica.

* Ume jasno da se izrazi usmeno i pisano, u skladu sa potrebama i karakteristikama situacije, poštujući ograničenja u pogledu dužine i namene.

* Uvažava sagovornika reagujući na ono što govori, a ne na njegovu ličnost.

*Izražava svoje stavove, mišljenja, osećanja, na pozitivan, konstruktivan i argumentovan način.

- odgovoran odnos prema okolini

* Uočava činioce i ponašanja koji narušavaju prirodu i kvalitet životne sredine u široj okolini i svakodnevnom životu; razvija svest o položaju čoveka u prirodi i njegovoj odgovornosti za stanje životne sredine i prirode.

- odgovoran odnos prema zdravlju

* Prepoznaje sigurnosne i zdravstvene rizike u životu i radu, primenjuje mere zaštite, predviđa i izbegava opasne situacije, poznaje načine pružanja prve pomoći i svojim ponašanjem promovira zdravlje i sigurnost.

- rad sa podacima i informacijama

* Koristi informacije u različitim simboličkim modalitetima (tabelarni, grafički, tekstualni prikaz), čita, tumači i primenjuje ih, povezujući ih sa prethodnim znanjem iz različitih oblasti.

- rešavanje problema

* Rešava problem prema planiranoj strategiji primenjujući znanja i veštine stečene učenjem različitih predmeta i vanškolskim iskustvom.

* Prepoznaje problem, raščlanjuje problemsku situaciju na delove i uočava veze i odnose između njih u svetlu prethodno stečenih znanja u okviru različitih predmeta i vanškolskog iskustva.

- saradnja

* Aktivno i konstruktivno učestvuje u radu grupe ili para.

* Poštuje pravila zajedničkog rada i prepoznaje svoje mesto i ulogu u grupi ili paru.

* Odgovorno i savesno izvršava zajedničke aktivnosti stavljajući interese grupe iznad

sopstvenih.

- digitalna kompetencija

* Efikasno koristi IKT za komunikaciju i saradnju.

* Ume da pretražuje, kritički analizira i sistematizuje informacije u elektronskom obliku koristeći odgovarajuća sredstva IKT-a.

* Ume da predstavi, organizuje i oblikuje određene informacije koristeći na efikasan način mogućnosti IKT sredstva.

OBLAST/ TEMA	NAČIN DIDAKTIČKO – METODIČKOG OSTVARIVANjA PROGRAMA			AKTIVNOSTI UČENIKA
	Oblicirada	Metode i tehnike	Sredstva	
4. NASLEĐIVANjE I EVOLUCIJA	- individualizovani - individualni - frontalni - rad u grupi - rad u parovima	- verbalne – usmeno izlaganje, razgovor - vizuelne – demonstrativno- ilustrativna, eksperimentalna	- udžbenik - sheme - grafolije - kompjuter- internet - CD - razne fotografije - plakati - DVD-filmovi	- slušaju - ispoljavaju -pričaju - posmatraju - praktično primenjuju - demonstriraju - eksperimentišu - istražuju - uočavaju - opisuju - upoređuju - objašnjavaju - zaključuju - diskutuju, razmenjuju stavove i mišljenja

5.

NASTAVNI PREDMET - BIOLOGIJA					
OBLAST/TEM A	BROJ ČASOVA	SADRŽAJ	OČEKIVANI ISHODI	MEĐUPREDMETN E KOMPETENCIJE	KORELACIJA
5. ŽIVOT U EKOSISTEMU	19	Evolucija i razvoj ekosistema. Koncept klimaksa. Ciklusi kruženja osnovnih supstanci u prirodi (H ₂ O, C, N) i njihova povezanost. Azotifikacija	– ustanovi uzročno- posledičnu vezu između gubitaka vrsta u ekosistemu i negativnih posledica u prenosu supstance i energije u mrežama ishrane; – kritički proceni posledice ljudskih delatnosti u odnosu	- kompetencija za učenje - odgovorno učešće u demokratskom društvu - estetička kompetencija - komunikacija - odgovoran odnos prema okolini - odgovoran odnos prema zdravlju - rad sa podacima i	Matematika Fizičko i zdravstveno vaspitanje Informatika i računarstvo Geografija Tehnika i tehnologija

	, mikoriza, simbioza, simbiotski organizmi (lišajevi). Ograničenost resursa (kapacitet sredine) i održivi razvoj. Nestanak vrsta i faktori ugrožavanja (H.I.P.P.O. koncept). Tipični ekosistemi Srbije. Retke i ugrožene vrste Srbije. Introdukcije i reintrodukcije i invazivne vrste. Posledice globalnih promena.	na raspoložive resurse na Zemlji; – koristi IKT i drugu opremu u istraživanju, obradi podataka i prikazu rezultata. – tabelarno i grafički predstavi prikupljene podatke i izvede odgovarajuće zaključke; – razmatra, u grupi, šta i kako je učio/učila i gde ta znanja može da primeni.	informacijama - rešavanje problema - saradnja - digitalna kompetencija	Likovna kultura Srpski jezik i književnost Maternji jezik
--	--	--	---	---

MEĐUPREDMETNE KOMPETENCIJE

- kompetencija za učenje

*Ima pozitivan i odgovoran odnos prema učenju.

*Motivisan je i osposobljen da samostalno planira, organizuje, sprovodi i vrednuje učenje; razlikuje bitno od nebitnog, izražava i obrazlaže ideje.

*Koristi različite izvore informacija i ima kritički odnos prema njima.

*Primenjuje odgovarajuće načine učenja u skladu sa ciljevima, sadržajem, interesovanjima, uslovima i vremenom.

* Sposoban je da samostalno i u saradnji sa drugima istražuje, otkriva i povezuje nova znanja; koristi mogućnosti vanškolskog učenja; neguje i razvija lična interesovanja.

- odgovorno učešće u demokratskom društvu

* Ponaša se odgovorno, humano i tolerantno u društvu.

* Primenjuje procedure demokratskog društva u odlučivanju i izboru; poštuje odluke većine i uvažava mišljenja manjine.

- estetička kompetencija

*Prepoznaje i razvija sopstvene stvaralačke sposobnosti i kreativnost u svim umetničkim i neumetničkim poljima svog delovanja.

* Pokazuje osetljivost za eko-kulturu i kulturu svakodnevnog življenja i ima kritički odnos prema upotrebi i zloupotrebi prirode.

- komunikacija

* Ume da sasluša izlaganje sagovornika do kraja i bez upadica.

- * Ume jasno da se izrazi usmeno i pisano, u skladu sa potrebama i karakteristikama situacije, poštujući ograničenja u pogledu dužine i namene.
- * Uvažava sagovornika reagujući na ono što govori, a ne na njegovu ličnost.
- * Izražava svoje stavove, mišljenja, osećanja, na pozitivan, konstruktivan i argumentovan način.
 - odgovoran odnos prema okolini
- * Uočava činioce i ponašanja koji narušavaju prirodu i kvalitet životne sredine u široj okolini i svakodnevnom životu; razvija svest o položaju čoveka u prirodi i njegovoj odgovornosti za stanje životne sredine i prirode.
- * Sagledava koje aktivnosti (obrasci ponašanja), na ličnom nivou, nivou zajednice i globalnom nivou, mogu unaprediti stanje i kvalitet životne sredine i prirode.
- * Spoznaje vezu između kvaliteta životne sredine i kvaliteta svog života i razume da se njegova dobrobit i dobrobit zajednice i društva ogleda i u kvalitetu i održivosti njegove okoline.
- * Praktikuje aktivnosti koje podstiču održivost, na primer štednja vode i energije, razvrstavanje otpada, reciklaža; povezuje značaj tih aktivnosti za svoj budući život, život zajednice, kao i život budućih generacija.
- * Aktivno se uključuje u društvene akcije u školi i zajednici koje su usmerene ka zaštiti, obnovi i unapređenju životne sredine i ka održivom razvoju.
 - odgovoran odnos prema zdravlju
- * Poznaje osnovne karakteristike nekih bolesti organa, principe prenosa zaraznih bolesti i šta ih izaziva i primenjuje mere prevencije, lične higijene i higijene prostora.
- * Bira stil života i navike imajući na umu dobre strane i rizike tog izbora. Razume da je stil života stvar ličnog izbora i preuzima odgovornost za svoj izbor.
 - rad sa podacima i informacijama
- * Koristi informacije u različitim simboličkim modalitetima (tabelarni, grafički, tekstualni prikaz), čita, tumači i primenjuje ih, povezujući ih sa prethodnim znanjem iz različitih oblasti.
 - rešavanje problema
- * Rešava problem prema planiranoj strategiji primenjujući znanja i veštine stečene učenjem različitih predmeta i vanškolskim iskustvom.
- * Prepoznaje problem, raščlanjuje problemsku situaciju na delove i uočava veze i odnose između njih u svetlu prethodno stečenih znanja u okviru različitih predmeta i vanškolskog iskustva.
 - saradnja
- * Aktivno i konstruktivno učestvuje u radu grupe ili para.
- * Poštuje pravila zajedničkog rada i prepoznaje svoje mesto i ulogu u grupi ili paru.
- * Odgovorno i savesno izvršava zajedničke aktivnosti stavljajući interese grupe iznad sopstvenih.
 - digitalna kompetencija
- * Efikasno koristi IKT za komunikaciju i saradnju.
- * Ume da pretražuje, kritički analizira i sistematizuje informacije u elektronskom obliku koristeći odgovarajuća sredstva IKT-a.
- * Ume da predstavi, organizuje i oblikuje određene informacije koristeći na efikasan način mogućnosti IKT sredstva.

OBLAST/ TEMA	NAČIN DIDAKTIČKO – METODIČKOG OSTVARIVANJA PROGRAMA			AKTIVNOSTI UČENIKA
	Oblicirada	Metode i tehnike	Sredstva	
5. ŽIVOTU EKOSISTEMU	- individualizovani - individualni - frontalni	- verbalne – usmeno izlaganje, razgovor - vizuelne –	- udžbenik - posteri - sheme - grafofolije	- slušaju - ispoljavaju - pričaju - posmatraju

	<ul style="list-style-type: none"> - rad u grupi - rad u parovima 	<p>demonstrativno-ilustrativna, eksperimentalna</p> <ul style="list-style-type: none"> - problemska nastava - učenje putem otkrića 	<ul style="list-style-type: none"> - kompjuter-internet - CD - laboratorijski instrumenti i pribor - lupa - knjiga biljaka - knjiga životinja - biološki materijal - razne fotografije - "Zeleni paket " - plakati - DVD-filmovi - dvogled, fotoaparati 	<ul style="list-style-type: none"> - praktično primenjuju - demonstriraju - eksperimentišu - istražuju - uočavaju - opisuju - upoređuju - objašnjavaju - zaključuju - determinišu - uočavaju probleme u životnoj sredini - diskutuju, razmenjuju stavove i mišljenja - izvode realne akcije
--	---	--	---	--

OBRAZOVNI STANDARDI:

Sadržaji	OSNOVNI NIVO	SREDNJI NIVO	NAPREDNI NIVO
1. JEDINSTVO GRAĐE I FUNKCIJE KAO OSNOVA ŽIVOTA	<p>1.2.3. zna osnovne karakteristike građe biljaka, životinja i čoveka i osnovne funkcije koje se obavljaju na nivou organizma</p> <p>1.2.7. zna da organizmi funkcionišu kao nezavisne celine u stalnoj interakciji sa okolinom</p> <p>1.6.1. ume da razlikuje i koristi jednostavne procedure, tehnike i instrumente za prikupljanje podataka u biologiji (posmatranje, brojanje, merenje)</p> <p>1.6.2. ume da po uputstvu i uz pomoć nastavnika realizuje jednostavno istraživanje, popuni formular, prikaže rezultate</p>	<p>2.2.3. zna karakteristike i osnovne funkcije spoljašnje građe biljaka, životinja i čoveka</p> <p>2.4.7. zna da objasni osnovne prilagođenosti živih organizama na život u vazdušnoj, vodenoj i zemljišnoj sredini</p> <p>2.6.1. ume da uz navođenje realizuje složeno prikupljanje podataka, sistematizuje podatke i izvesti o rezultatu</p>	<p>3.2.4. razume da je u ostvarivanju karakterističnog ponašanja jedinke neophodna funkcionalna integracija više sistema organa i razume značaj takve integracije ponašanja za preživljavanje</p>

	u tabeli/grafikonu i izvesti o rezultatu		
2. ČOVEK I ZDRAVLJE	<p>1.5.1. zna osnovne mere za održavanje lične i higijene okoline i razume zašto je važno da ih se pridržava</p> <p>1.5.8. zna i razume kakav značaj za zdravlje imaju umerena fizička aktivnost i poštovanje bioloških ritmova (sna, odmora)</p> <p>1.5.9. razume da postoje polne bolesti, poznaje mere prevencije i moguće puteve infekcije, kao i njihove negativne posledice na zdravlje</p> <p>1.5.10. zna da postoje prirodne promene u ponašanju koje nastaju kao posledica fizioloških promena (pubertet, menopauza), zna da u adolescentom dobu mogu da se pojave psihološki razvojni problemi (poremećaji u ishrani, poremećaji ponašanja, poremećaji sna i sl.)</p> <p>1.5.11. razume odgovornost i opasnost prevremenog stupanja u seksualne odnose i razume zašto abortus u doba razvoja ima negativne posledice na fizičko i mentalno zdravlje</p> <p>1.5.12. zna da bolesti zavisnosti (preterana upotreba duvana, alkohola, droge) nepovoljno utiču na ukupan kvalitet života i zna kome može da se</p>	<p>2.5.1. poznaje osnovne mehanizme delovanja preventivnih mera u očuvanju zdravlja</p> <p>2.5.2. razume značaj i zna osnovne principe pravilnog kombinovanja životnih namirnica</p> <p>2.5.3. zna kako se čuva hranljiva vrednost hrane</p> <p>2.5.5. zna mehanizme delovanja hemijskih materija na fiziološke procese u organizmu i na ponašanje (uticaj alkohola, različitih vrsta droga, energetskih napitaka i sl.)</p>	<p>3.5.7. poznaje osnovne biološke mehanizme koji dovode do razvijanja bolesti zavisnosti</p>

	<p>obradi za pomoć (institucijama i stručnjacima)</p>		
<p>3. POREKLO I RAZNOVRSNOST ŽIVOTA</p>	<p>1.1.1 ume da navede osnovne karakteristike živog sveta 1.1.2 razlikuje živu i neživu prirodu u neposrednom okruženju i u tipičnim slučajevima 1.1.3. prepoznaje osnovne sličnosti i razlike u izgledu i ponašanju biljaka i životinja</p> <p>1.1.4 ume da navede nazive pet carstava i poznaje tipične predstavnike istih 1.1.5 zna da postoje prostorne i vremenske promene kod živih bića i poznaje osnovne činjenice o tome 1.2.1 zna da su najmanji organizmi sagrađeni od jedne ćelije u kojoj se odvijaju svi karakteristični životni procesi i zna osnovne karakteristike građe takve ćelije 1.2.2 zna da je ćelija najmanja jedinica građe svih višćelijskih organizama u čijim odeljcima se odvijaju raznovrsni procesi, i zna osnovne karakteristike građe tih ćelija 1.2.5. razume da je za život neophodna energija koju organizmi obezbeđuju ishranom 1.2.6 razume da su pojedini procesi zajednički za sva živa bića (disanje, nadražljivost,</p>	<p>2.1.1 primenjuje kriterijume za razlikovanje živog od neživog na karakterističnom biološkom materijalu (preparatima, ogledima) 2.1.3 poznaje kriterijume po kojima se carstva međusobno razlikuju na osnovu njihovih svojstava do nivoa kola/klase 2.2.1 razume da postoje određene razlike u građi ćelija u zavisnosti od funkcije koju obavljaju u višćelijskim organizmima (razlike između biljne i životinjske ćelije, između koštane i mišićne ćelije i sl.) 2.2.2 zna i upoređuje sličnosti i razlike između nivoa organizacije jedinke: zna da se ćelije koje vrše istu funkciju grupišu i obrazuju tkiva, tkiva sa istom funkcijom organe, a organi sa istom funkcijom sisteme organa 2.2.5. razume da biljne ćelije, zahvaljujući specifičnoj građi, mogu da vezuju energiju i stvaraju (sintetišu) složene (hranljive) materije 2.2.6. razume da i u biljnoj i životinjskoj ćeliji složene materije mogu da se razgrađuju, pri čemu se</p>	<p>3.1.1 primenjuje kriterijume za razlikovanje živog od neživog u graničnim slučajevima i u atipičnim primerima (virusi, delovi organizama, plodovi i sl.) 3.1.2 ume da objasni zašto je nešto klasifikovano kao živo ili kao neživo 3.1.4 poznaje kriterijume po kojima se carstva međusobno razlikuju na osnovu njihovih svojstava do nivoa klase/ređa najvažnijih grupa</p>

	<p>pokretljivost, rasteње, razviće, razmnožavanje)</p> <p>1.6.1. ume da razlikuje i koristi jednostavne procedure, tehnike i instrumente za prikupljanje podataka u biologiji (posmatranje, brojanje, merenje)</p> <p>1.6.2. ume da po uputstvu i uz pomoć nastavnika realizuje jednostavno istraživanje, popuni formular, prikaže rezultate u tabeli/ grafikonu i izvesti o rezultatu</p> <p>1.6.3. zna kako da se ponaša u laboratoriji i na terenu i pravila o radu i bezbednosti rada</p> <p>1.6.4. ume po uputstvu da izvede unapred postavljeni eksperimentat i odgovori na jednostavnu hipotezu uz pomoć i navođenje nastavnika</p>	<p>oslobađa energija u procesu koji se naziva disanje</p> <p>2.6.1. ume da uz navođenje realizuje složeno prikupljanje podataka, sistematizuje podatke i izvesti o rezultatu</p>	
4.NASLEĐIVANJE I EVOLUCIJA	<p>1.3.1. razume da jedinke jedne vrste daju potomke iste vrste</p> <p>1.3.2. zna osnovne pojmove o procesu razmnožavanja</p> <p>1.3.3. zna da svaka ćelija u organizmu sadrži genetički materijal</p> <p>1.3.5. zna osnovne principe nasleđivanja</p> <p>1.3.7. zna da od zigota nastaje organizam i da se taj proces naziva razviće</p> <p>1.6.1. ume da razlikuje i koristi jednostavne procedure, tehnike i instrumente za prikupljanje podataka u biologiji (posmatranje, brojanje, merenje)</p>	<p>2.3.1. razume osnovne razlike između polnog i bespolnog razmnožavanja;</p> <p>2.3.2. razume mehanizam nastanka zigota</p> <p>2.3.3. razume zašto potomci liče na roditelje i njihove pretke, ali nisu identični sa njima</p> <p>2.3.4. zna da na razviće organizama pored genetičkog materijala utiče i sredina</p> <p>2.6.1. ume da uz navođenje realizuje složeno prikupljanje podataka, sistematizuje podatke i izvesti o</p>	<p>3.3.3. zna funkciju genetičkog materijala i njegovu osnovnu ulogu u ćeliji;</p>

	<p>1.6.2. ume da po uputstvu i uz pomoć nastavnika realizuje jednostavno istraživanje, popuni formular, prikaže rezultate u tabeli/grafikonu i izvesti o rezultatu</p>	<p>rezultatu</p>	
<p>5. ŽIVOT U EKOSISTEMU</p>	<p>1.4.2. prepoznaje uticaje pojedinih abiotičkih i biotičkih faktora na organizme i populacije</p> <p>1.4.4. prepoznaje životne uslove koji vladaju u karakterističnim ekosistemima Srbije i najvažnije predstavnike vrsta koje ih naseljavaju</p> <p>1.4.6. razume uticaj čoveka na biološku raznovrsnost (nestanak vrsta, seča šuma, intenzivna poljoprivreda, otpad)</p> <p>1.4.7. prepoznaje osnovne procese važne u zaštiti i očuvanju životne sredine (reciklaža, kompost) i zaštiti biodiverziteta (Nacionalnih parkova, prirodnih rezervata)</p> <p>1.4.8. zna šta može lično preduzeti u zaštiti svog neposrednog životnog okruženja</p> <p>1.5.3. razume značaj održavanja higijene kućnih ljubimaca, domaćih i divljih životinja i pravilnog ophođenja sa njima</p> <p>1.5.5. prepoznaje osnovne znake poremećaja funkcije pojedinih organa i osnovne simptome infekcije i</p>	<p>2.4.1. upotrebljava ekološke pojmove u opisu tipičnih situacija u prirodi</p> <p>2.4.7. zna da objasni osnovne prilagođenosti živih organizama na život u vazdušnoj, vodenoj i zemljišnoj sredini</p> <p>2.4.8. razume posledice zagađenja vode, vazduha i zemljišta kao i značaj očuvanja prirodnih resursa i uštede energije</p> <p>2.4.9. razume značaj prirodnih dobara u zaštiti prirode (nacionalnih parkova, prirodnih rezervata, botaničkih bašta, zoo-vrtova)</p> <p>2.5.1. poznaje osnovne mehanizme delovanja preventivnih mera u očuvanju zdravlja</p> <p>2.5.4. zna mehanizme kojima zagađenje životne sredine ugrožava zdravlje čoveka</p> <p>2.6.1. ume da uz navođenje realizuje složeno prikupljanje podataka, sistematizuje podatke i izvesti o rezultatu</p>	<p>3.4.7. poznaje mehanizme delovanja mera zaštite životne sredine, prirode i biodiverziteta</p> <p>3.6.2. ume da osmisli jednostavan protokol prikupljanja podataka i formular za upis rezultata</p>

	<p>razlikuje stanje u kome može sam da interveniše od stanja kada mora da se obrati lekaru</p> <p>1.5.7. razume da zagađenje životne sredine (vode, vazduha, zemljišta, buka itd) i neke prirodne pojave (UV zračenje) nepovoljno utiču na zdravlje čoveka</p> <p>1.6.1. ume da razlikuje i koristi jednostavne procedure, tehnike i instrumente za prikupljanje podataka u biologiji (posmatranje, brojanje, merenje)</p> <p>1.6.2. ume da po uputstvu i uz pomoć nastavnika realizuje jednostavno istraživanje, popuni formular, prikaže rezultate u tabeli/grafikonu i izvesti o rezultatu</p> <p>1.6.3. zna kako se ponaša u laboratoriji i na terenu i pravila o radu i bezbednosti rada</p> <p>1.6.4. ume po uputstvu da izvede unapred postavljeni eksperimenat i odgovori na jednostavnu hipotezu uz pomoć i navođenje nastavnika</p>	
--	---	--

DOPUNSKA NASTAVA ZA 8. RAZRED

Ciljevi i zadaci dopunskog rada: Dodatno objašnjavanje, ponavljanje i utvrđivanje gradiva iz tekuće školske godine. Zavisno od potreba učenika moguće i priлагоđavanje broja časova posvećenih nekoj od tema.

Sadržaji programa (nastavne teme)	Ciljevi i zadaci sadržaja programa	Broj časova	Način realizacije			Aktivnosti učenika
			Oblici rada	Metode i tehnike	Sredstva	
1. JEDINSTVO GRAĐE I	dodatno objašnjavanje,	2	Individualni i grupni	Dijalog demonstrativna	Udžbenik, radni	Zapisuje, ponavlja,

FUNKCIJE KAO OSNOVA ŽIVOTA	ponavljanje i vežbanje kroz primere				listići, drugi izvori	crta, demonstrira
2. ČOVEK I ZDRAVLJE	dodatno objašnjavanje, ponavljanje i vežbanje kroz primere	2	Individualni i grupni	Dijalog demonstrativna	Udžbenik, radni listići, drugi izvori	Zapisuje, ponavlja, crta, demonstrira
3. POREKLO I RAZNOVRSNOST ŽIVOTA	dodatno objašnjavanje, ponavljanje i vežbanje kroz primere	1	Individualni i grupni	Dijalog demonstrativna	Udžbenik, radni listići, drugi izvori	Zapisuje, ponavlja, crta, demonstrira
4. NASLEĐIVANJE I EVOLUCIJA	dodatno objašnjavanje, ponavljanje i vežbanje kroz primere	2	Individualni i grupni	Dijalog demonstrativna	Udžbenik, radni listići, drugi izvori	Zapisuje, ponavlja, crta, prikazuje
5. ŽIVOT U EKOSISTEMU	dodatno objašnjavanje, ponavljanje i vežbanje kroz primere	2	Individualni i grupni	Dijalog demonstrativna	Udžbenik, radni listići, drugi izvori	Zapisuje, ponavlja, crta, prikazuje

Sadržaji programa (nastavne teme)	Standardi		
	Osnovni nivo	Srednji nivo	Napredni nivo
1. JEDINSTVO GRAĐE I FUNKCIJE KAO OSNOVA ŽIVOTA 2. ČOVEK I ZDRAVLJE 3. POREKLO I RAZNOVRSNOST ŽIVOTA 4. NASLEĐIVANJE I EVOLUCIJA 5. ŽIVOT U EKOSISTEMU	1.2.3. zna osnovne karakteristike građe biljaka, životinja i čoveka i osnovne funkcije koje se obavljaju na nivou organizma 1.2.7. zna da organizmi funkcionišu kao nezavisne celine u stalnoj interakciji sa okolinom 1.6.1. ume da razlikuje i koristi jednostavne procedure, tehnike i instrumente za prikupljanje podataka u biologiji (posmatranje, brojanje, merenje)		
	1.5.1. zna osnovne mere za održavanje lične i higijene okoline i razume zašto je važno da ih se pridržava 1.5.8. zna i razume kakav značaj za zdravlje imaju umerena fizička aktivnost i poštovanje bioloških ritmova (sna, odmora) 1.5.9. razume da postoje polne bolesti, poznaje		

	<p>mere prevencije i moguće puteve infekcije, kao i njihove negativne posledice na zdravlje</p> <p>1.5.10. zna da postoje prirodne promene u ponašanju koje nastaju kao posledica fizioloških promena (pubertet, menopauza), zna da u adolescentom dobu mogu da se pojave psihološki razvojni problemi (poremećaji u ishrani, poremećaji ponašanja, poremećaji sna i sl.)</p> <p>1.5.12. zna da bolesti zavisnosti (preterana upotreba duvana, alkohola, droge) nepovoljno utiču na ukupan kvalitet života i zna kome može da se obrati za pomoć (institucijama i stručnjacima)</p>		
	<p>1.1.1 ume da navede osnovne karakteristike živog sveta</p> <p>1.1.2 razlikuje živu i neživu prirodu u neposrednom okruženju i u tipičnim slučajevima</p> <p>1.1.3. prepoznaje osnovne sličnosti i razlike u izgledu i ponašanju biljaka i životinja</p> <p>1.1.4 ume da navede nazive pet carstava i poznaje tipične predstavnike istih</p> <p>1.1.5 zna da postoje prostorne i vremenske promene kod živih bića i poznaje osnovne činjenice o tome</p> <p>1.2.1 zna da su najmanji organizmi sagrađeni od jedne ćelije u kojoj se odvijaju svi karakteristični životni procesi i zna osnovne karakteristike građe takve ćelije</p> <p>1.2.2 zna da je ćelija najmanja jedinica građe svih višćelijskih organizama u čijim odeljcima se odvijaju raznovrsni procesi, i zna osnovne karakteristike građe tih ćelija</p> <p>1.2.5. razume da je za život neophodna energija koju organizmi obezbeđuju ishranom</p> <p>1.2.6 razume da su pojedini procesi zajednički za sva živa bića (disanje, nadražljivost, pokretljivost, rastenje, razviće, razmnožavanje)</p>		
	<p>1.3.1. razume da jedinke jedne vrste daju potomke iste vrste</p> <p>1.3.2. zna osnovne pojmove o procesu razmnožavanja</p> <p>1.3.3. zna da svaka ćelija u organizmu sadrži genetički materijal</p> <p>1.3.5. zna osnovne principe nasleđivanja</p> <p>1.3.7. zna da od zigota nastaje organizam i da se taj proces naziva razviće</p>		
	<p>1.4.2. prepoznaje uticaje pojedinih abiotičkih i biotičkih faktora na organizme i populacije</p> <p>1.4.4. prepoznaje životne uslove koji vladaju u</p>		

	<p>karakterističnim ekosistemima Srbije i najvažnije predstavnike vrsta koje ih naseljavaju</p> <p>1.4.6. razume uticaj čoveka na biološku raznovrsnost (nestanak vrsta, seča šuma, intenzivna poljoprivreda, otpad)</p> <p>1.4.7. prepoznaje osnovne procese važne u zaštiti i očuvanju životne sredine (reciklaža, kompost) i zaštiti biodiverziteta (Nacionalnih parkova, prirodnih rezervata)</p> <p>1.4.8. zna šta može lično preduzeti u zaštiti svog neposrednog životnog okruženja</p> <p>1.5.3. razume značaj održavanja higijene kućnih ljubimaca, domaćih i divljih životinja i pravilnog ophođenja sa njima</p> <p>1.5.5. prepoznaje osnovne znake poremećaja funkcije pojedinih organa i osnovne simptome infekcije i razlikuje stanje u kome može sam da interveniše od stanja kada mora da se obrati lekaru</p> <p>1.5.7. razume da zagađenje životne sredine (vode, vazduha, zemljišta, buka itd) i neke prirodne pojave (UV zračenje) nepovoljno utiču na zdravlje čoveka</p>	
--	--	--

DODATNA NASTAVA ZA 8. RAZRED

Ciljevi i zadaci dodatnog rada: Dopunjavanje, ponavljanje i utvrđivanje gradiva iz tekuće školske godine kao priprema za takmičenje. Zavisno od interesovanja učenika moguće i povećanje broja časova.

Sadržaji programa (nastavne teme)	Ciljevi i zadaci sadržaja programa	Broj časova	Način realizacije			Aktivnosti učenika
			Oblici rada	Metode i tehnike	Sredstva	
1. JEDINSTVO GRAĐE I FUNKCIJE KAO OSNOVA ŽIVOTA	razvijanje sposobnosti darovitih učenika i onih koji iskazuju posebno interesovanje za nauku, pripremanje učenika za takmičenja	2	Individualni i grupni	Dijalog demonstrativna	Radni listići, istorijski izvori,	Ponavljanje, utvrđivanje, rad po grupama, debata, demonstracija postignuća i rešavanja problema, izrada PP prezentacije ili panoa
2. ČOVEK I ZDRAVLJE	razvijanje sposobnosti	2	Individualni i grupni	Dijalog demonstrativna	Radni listići,	Ponavljanje, utvrđivanje,

	darovitih učenika i onih koji iskazuju posebno interesovanje za nauku, pripremanje učenika za takmičenja				istorijski izvori, film	rad po grupama, debata, demonstracija postignuća i rešavanja problema, izrada PP prezentacije ili panoa
3. POREKLO I RAZNOVRSNOST ŽIVOTA	razvijanje sposobnosti darovitih učenika i onih koji iskazuju posebno interesovanje za nauku, pripremanje učenika za takmičenja	1	Individualni i grupni	Dijalog demonstrativna	Radni listići, istorijski izvori, film	Ponavljjanje, utvrđivanje, rad po grupama, debata, demonstracija postignuća i rešavanja problema, izrada PP prezentacije ili panoa
4. NASLEĐIVANJE I EVOLUCIJA	razvijanje sposobnosti darovitih učenika i onih koji iskazuju posebno interesovanje za nauku, pripremanje učenika za takmičenja	2	Individualni i grupni	Dijalog demonstrativna	Radni listići, istorijski izvori, film	Ponavljjanje, utvrđivanje, rad po grupama, debata, demonstracija postignuća i rešavanja problema, izrada PP prezentacije ili panoa
5. ŽIVOT U EKOSISTEMU	razvijanje sposobnosti darovitih učenika i onih koji iskazuju posebno interesovanje za nauku, pripremanje učenika za takmičenja	2	Individualni i grupni	Dijalog demonstrativna	Radni listići, istorijski izvori, film	Ponavljjanje, utvrđivanje, rad po grupama, debata, demonstracija postignuća i rešavanja problema, izrada PP prezentacije ili panoa

Sadržaji programa (nastavne teme)	Standardi		
	Osnovni nivo	Srednji nivo	Napredni nivo
1. JEDINSTVO GRAĐE I FUNKCIJE KAO OSNOVA ŽIVOTA 2. ČOVEK I ZDRAVLJE 3. POREKLO I RAZNOVRSNOST ŽIVOTA 4. NASLEĐIVANJE I EVOLUCIJA 5. ŽIVOT U EKOSISTEMU			3.2.4. razume da je u ostvarivanju karakterističnog ponašanja jedinke neophodna funkcionalna integracija više sistema organa i razume značaj takve integracije ponašanja za preživljavanje
			3.5.7. poznaje osnovne biološke mehanizme koji dovode do razvijanja bolesti zavisnosti
			3.1.1 primenjuje kriterijume za razlikovanje živog od neživog u graničnim slučajevima i u atipičnim primerima (virusi, delovi organizama, plodovi i sl.) 3.1.2 ume da objasni zašto je nešto klasifikovano kao živo ili kao neživo 3.1.4 poznaje kriterijume po kojima se carstva međusobno razlikuju na osnovu njihovih svojstava do nivoa klase/rede najvažnijih grupa
			3.3.3. zna funkciju genetičkog materijala i njegovu osnovnu ulogu u ćeliji;
			3.4.7. poznaje mehanizme delovanja mera zaštite životne sredine, prirode i biodiverziteta 3.6.2. ume da osmisli jednostavan protokol prikupljanja podataka i formular za upis rezultata

11. HEMIJA

Nastavni predmet: HEMIJA

Cilj: Cilj učenja Hemije je da učenik razvije sistem osnovnih hemijskih pojmova i veštine za pravilno rukovanje laboratorijskim posuđem, priborom i supstancama, da se osposobi za primenu stečenog znanja i veština za rešavanje problema u svakodnevnom životu i nastavku obrazovanja, da razvije sposobnosti apstraktnog i kritičkog mišljenja, sposobnosti za saradnju i timski rad, i

odgovoran odnos prema sebi, drugima i životnoj sredini.

	Nedeljni fond časova	Godišnji fond časova
Redovna nastava	2	72
Dopunska nastava	Po potrebi	15
Dodatna nastava	Po potrebi	22

NASTAVNI PREDMET					
OBLAST/TEMA	BROJ ČASOVA	SADRŽAJI	OČEKIVANI ISHODI	MEĐUPREDMETNE KOMPETENCIJE	KORELACIJE
HEMIJA KAO EKSPERIMENTALNA NAUKA I HEMIJA U SVETU OKO NAS	3	<p>Predmet izučavanja hemije.</p> <p>Veze između hemije i drugih nauka.</p> <p>Primena hemije u različitim delatnostima i svakodnevnom životu.</p> <p>Supstanca.</p> <p>Vrste supstanci: hemijski elementi, hemijska jedinjenja i smeše.</p>	<p>-identifikuje i objašnjava pojmove koji povezuju hemiju sa drugim naukama i različitim profesijama, i principima održivog razvoja;</p> <p>– pravilno rukuje laboratorijskim posuđem, priborom i supstancama, i pokazuje odgovoran odnos prema zdravlju i životnoj sredini;</p> <p>– objašnjava osnovnu razliku između hemijskih elemenata i jedinjenja, i prepoznaje primere hemijskih elemenata i jedinjenja u svakodnevnom životu;</p> <p>– objašnjava po čemu se razlikuju čiste supstance od smeša i ilustruje to primerima;</p>	<p>- kompetencija za učenje</p> <p>- estetička kompetencija</p> <p>- komunikacija</p> <p>- odgovoran odnos prema okolini</p> <p>- odgovoran odnos prema zdravlju</p> <p>- rad sa podacima i informacijama</p> <p>- rešavanje problema</p> <p>- saradnja</p> <p>- digitalna kompetencija</p>	<p>Matematika</p> <p>Fizičko i zdravstvo vaspitanje</p> <p>Informatika i računarstvo</p> <p>Geografija</p> <p>Tehnika i tehnologija</p> <p>Likovna kultura</p> <p>Srpski jezik i književnost</p> <p>Maternji jezik i Istorija</p>

MEĐUPREDMETNE KOMPETENCIJE

- kompetencija za učenje

*Ima pozitivan i odgovoran odnos prema učenju.

*Motivisan je i osposobljen da samostalno planira, organizuje, sprovodi i vrednuje učenje; razlikuje bitno od nebitnog i izražava i obrazlaže ideje.

*Koristi različite izvore informacija i ima kritički odnos prema njima.

*Primenjuje odgovarajuće načine učenja u skladu sa ciljevima, sadržajem, interesovanjima, uslovima i vremenom.

* Sposoban je da samostalno i u saradnji sa drugima istražuje, otkriva i povezuje nova znanja; koristi mogućnosti vanškolskog učenja; neguje i razvija lična interesovanja.

- estetička kompetencija
- *Prepoznaje i razvija sopstvene stvaralačke sposobnosti i kreativnost u svim umetničkim i neumetničkim poljima delovanja.
- *Upotrebljava osnovne pojmove, sheme i pravila koji pripadaju teorijama umetničkih grana koje postoje u osnovnom obrazovanju.
- * Pokazuje osetljivost za eko-kulturu i kulturu svakodnevnog življenja i ima kritički odnos prema upotrebi i zloupotrebi prirode.
- komunikacija
- * Ume da saslušati izlaganje sagovornika do kraja i bez upadica.
- * Ume jasno da se izrazi usmeno i pisano, u skladu sa potrebama i karakteristikama situacije, poštujući ograničenja u pogledu dužine i namene.
- * Uvažava sagovornika reagujući na ono što govori, a ne na njegovu ličnost.
- *Izražava svoje stavove, mišljenja, osećanja, na pozitivan, konstruktivan i argumentovan način.
- odgovoran odnos prema okolini
- * Uočava činioce i ponašanja koji narušavaju prirodu i kvalitet životne sredine u široj okolini i svakodnevnom životu; razvija svest o položaju čoveka u prirodi i njegovoj odgovornosti za stanje životne sredine i prirode.
- odgovoran odnos prema zdravlju
- * Prepoznaje sigurnosne i zdravstvene rizike u životu i radu, primenjuje mere zaštite, predviđa i izbegava opasne situacije, poznaje načine pružanja prve pomoći i svojim ponašanjem promovira zdravlje i sigurnost.
- rad sa podacima i informacijama
- * Koristi informacije u različitim simboličkim modalitetima (tabelarni, grafički, tekstualni prikaz), čita, tumači i primenjuje ih, povezujući ih sa prethodnim znanjem iz različitih oblasti.
- rešavanje problema
- * Rešava problem prema planiranoj strategiji primenjujući znanja i veštine stečene učenjem različitih predmeta vanškolskim iskustvom.
- saradnja
- * Aktivno i konstruktivno učestvuje u radu grupe ili para.
- * Poštuje pravila zajedničkog rada i prepoznaje svoje mesto i ulogu u grupi ili paru.
- * Odgovorno i savesno izvršava zajedničke aktivnosti stavljajući interese grupe iznad sopstvenih.
- digitalna kompetencija
- * Efikasno koristi IKT za komunikaciju i saradnju.
- * Ume da pretražuje, kritički analizira i sistematizuje informacije u elektronskom obliku koristeći odgovarajuća sredstva IKT-a.
- * Ume da predstavi, organizuje i oblikuje određene informacije koristeći na efikasan način mogućnosti IKT sredstava.

HEMIJSKA LABORATORIJA	7	Fizička i hemijska svojstva supstanci. Fizičke i hemijske promene supstanci.	-eksperimentalno pojedinačno i u grupi ispita, opiše i objasni fizička i hemijska svojstva supstanci, i fizičke i hemijske promene supstanci; – povezuje fizička i hemijska svojstva supstanci sa primenom u svakodnevno životu i različitim profesijama; – nalazi potrebne informacije u različitim izvorima koristeći	- kompetencija za učenje - estetička kompetencija - komunikacija - odgovoran odnos prema okolini - rad sa podacima i informacijama - rešavanje problema - saradnja - digitalna kompetencija	Matematika Fizičko i zdravstveno vaspitanje Informatika i računarstvo Geografija Likovna kultura Srpski jezik
-----------------------	---	--	---	--	--

			osnovnu hemijsku terminologiju i simboliku;		književno Maternji
<p>MEĐUPREDMETNE KOMPETENCIJE</p> <ul style="list-style-type: none"> - kompetencija za učenje *Ima pozitivan i odgovoran odnos prema učenju. *Motivisan je i osposobljen da samostalno planira, organizuje, sprovodi i vrednuje učenje; razlikuje bitno od nebitnog i izražava i obrazlaže ideje. *Koristi različite izvore informacija i ima kritički odnos prema njima. *Primenjuje odgovarajuće načine učenja u skladu sa ciljevima, sadržajem, interesovanjima, uslovima i vremenom. * Sposoban je da samostalno i u saradnji sa drugima istražuje, otkriva i povezuje nova znanja; koristi mogućnosti vanškolskog učenja; neguje i razvija lična interesovanja. - estetička kompetencija *Prepoznaje i razvija sopstvene stvaralačke sposobnosti i kreativnost u svim umetničkim i neumetničkim poljima delovanja. *Upotrebljava osnovne pojmove, sheme i pravila koji pripadaju teorijama umetničkih grana koje postoje u osnovnom obrazovanju. * Pokazuje osetljivost za eko-kulturu i kulturu svakodnevnog življenja i ima kritički odnos prema upotrebi i zloupotrebi prirode. - komunikacija * Ume da saslušati izlaganje sagovornika do kraja i bez upadica. * Ume jasno da se izrazi usmeno i pisano, u skladu sa potrebama i karakteristikama situacije, poštujući ograničenja u pogledu dužine i namene. * Uvažava sagovornika reagujući na ono što govori, a ne na njegovu ličnost. *Izražava svoje stavove, mišljenja, osećanja, na pozitivan, konstruktivan i argumentovan način. - odgovoran odnos prema okolini * Uočava činioce i ponašanja koji narušavaju prirodu i kvalitet životne sredine u široj okolini i svakodnevnom životu; razvija svest o položaju čoveka u prirodi i njegovoj odgovornosti za stanje životne sredine i prirode. - rad sa podacima i informacijama * Koristi informacije u različitim simboličkim modalitetima (tabelarni, grafički, tekstualni prikaz), čita, tumači i primenjuje ih, povezujući ih sa prethodnim znanjem iz različitih oblasti. - rešavanje problema * Rešava problem prema planiranoj strategiji primenjujući znanja i veštine stečene učenjem različitih predmeta vanškolskim iskustvom. * Prepoznaje problem, raščlanjuje problemsku situaciju na delove i uočava veze i odnose između njih u svetlu prethodno stečenih znanja u okviru različitih predmeta i vanškolskog iskustva. - saradnja * Aktivno i konstruktivno učestvuje u radu grupe ili para. * Poštuje pravila zajedničkog rada i prepoznaje svoje mesto i ulogu u grupi ili paru. * Odgovorno i savesno izvršava zajedničke aktivnosti stavljajući interese grupe iznad sopstvenih. - digitalna kompetencija * Efikasno koristi IKT za komunikaciju i saradnju. * Ume da pretražuje, kritički analizira i sistematizuje informacije u elektronskom obliku koristeći odgovarajuća sredstva IKT-a. * Ume da predstavi, organizuje i oblikuje određene informacije koristeći na efikasan način mogućnosti IKT sredstva. 					
ATOMI I HEMIJSKI	10	Atomi	– predstavlja strukturu	- kompetencija za	Matematika

ELEMENTI	<p>hemijskih elemenata. Hemijski simboli. Građa atoma: atomsko jezgro i elektronski omotač. Atomski i maseni broj, izotopi. Raspored elektrona po nivoima u atomima elemenata. Periodni sistem elemenata (PSE), zakon periodičnosti i veza između broja i rasporeda elektrona po nivoima u atomima elemenata i položaja elemenata u PSE. Plemeniti gasovi. Svojstva i primena.</p>	<p>atoma pomoću modela, – povezuje raspored elektrona u atomu elementa s položajem elementa u Periodnom sistemu elemenata i svojstvima elementa;</p>	<p>učenje - odgovorno učešće u demokratskom društvu - estetička kompetencija - komunikacija - odgovoran odnos prema okolini - odgovoran odnos prema zdravlju - rad sa podacima i informacijama - rešavanje problema - saradnja - digitalna kompetencija</p>	<p>Fizičko i zdravstvo vaspitanje Informatika računarstvo Geografija Likovna kultura Srpski jezik književnost Maternji jezik</p>
----------	---	---	--	--

MEĐUPREDMETNE KOMPETENCIJE

- kompetencija za učenje

*Ima pozitivan i odgovoran odnos prema učenju.

*Motivisan je i osposobljen da samostalno planira, organizuje, sprovodi i vrednuje učenje; razlikuje bitno od nebitnog, izražava i obrazlaže ideje.

*Koristi različite izvore informacija i ima kritički odnos prema njima.

*Primenjuje odgovarajuće načine učenja u skladu sa ciljevima, sadržajem, interesovanjima, uslovima i vremenom.

* Sposoban je da samostalno i u saradnji sa drugima istražuje, otkriva i povezuje nova znanja; koristi mogućnosti vanškolskog učenja; neguje i razvija lična interesovanja.

- odgovorno učešće u demokratskom društvu

* Ponaša se odgovorno, humano i tolerantno u društvu.

* Primenjuje procedure demokratskog društva u odlučivanju i izboru; poštuje odluke većine i uvažava mišljenja manjine.

- estetička kompetencija

*Prepoznaje i razvija sopstvene stvaralačke sposobnosti i kreativnost u svim umetničkim i neumetničkim poljima

svog delovanja.

* Upotrebljava osnovne pojmove, sheme i pravila koji pripadaju teorijama umetničkih grana koje postoje u osnovnom obrazovanju.

* Pokazuje osetljivost za eko-kulturu i kulturu svakodnevnog življenja i ima kritički odnos prema upotrebi i zloupotrebi prirode.

- komunikacija

* Ume da saslušati izlaganje sagovornika do kraja i bez upadica.

* Ume jasno da se izrazi usmeno i pisano, u skladu sa potrebama i karakteristikama situacije, poštujući ograničenja u pogledu dužine i namene.

* Uvažava sagovornika reagujući na ono što govori, a ne na njegovu ličnost.

* Izražava svoje stavove, mišljenja, osećanja, na pozitivan, konstruktivan i argumentovan način.

- odgovoran odnos prema okolini

* Uočava činioce i ponašanja koji narušavaju prirodu i kvalitet životne sredine u široj okolini i svakodnevnom životu; razvija svest o položaju čoveka u prirodi i njegovoj odgovornosti za stanje životne sredine i prirode.

- odgovoran odnos prema zdravlju

* Prepoznaje sigurnosne i zdravstvene rizike u životu i radu, primenjuje mere zaštite, predviđa i izbegava opasne situacije, poznaje načine pružanja prve pomoći i svojim ponašanjem promovise zdravlje i sigurnost.

- rad sa podacima i informacijama

* Koristi informacije u različitim simboličkim modalitetima (tabelarni, grafički, tekstualni prikaz), čita, tumači i primenjuje ih, povezujući ih sa prethodnim znanjem iz različitih oblasti.

- rešavanje problema

* Rešava problem prema planiranoj strategiji primenjujući znanja i veštine stečene učenjem različitih predmeta vanškolskim iskustvom.

* Prepoznaje problem, raščlanjuje problemsku situaciju na delove i uočava veze i odnose između njih u svetlu prethodno stečenih znanja u okviru različitih predmeta i vanškolskog iskustva.

- saradnja

* Aktivno i konstruktivno učestvuje u radu grupe ili para.

* Poštuje pravila zajedničkog rada i prepoznaje svoje mesto i ulogu u grupi ili paru.

* Odgovorno i savesno izvršava zajedničke aktivnosti stavljajući interese grupe iznad sopstvenih.

- digitalna kompetencija

* Efikasno koristi IKT za komunikaciju i saradnju.

* Ume da pretražuje, kritički analizira i sistematizuje informacije u elektronskom obliku koristeći odgovarajuća sredstva IKT-a.

* Ume da predstavi, organizuje i oblikuje određene informacije koristeći na efikasan način mogućnosti IKT sredstava.

<p>MOLEKULI ELEMENTA I JEDINJENJA, JONI I JONSKA JEDINJENJA</p>	<p>9</p>	<p>Kovalentna veza: molekuli elemenata i molekuli jedinjenja. Atomska i molekulska kristalna rešetka. Jonska veza i jonska kristalna rešetka. Valenca. Hemijske</p>	<p>–predstavlja strukturu atoma, molekula i jona pomoću modela, hemijskih simbola i formula - razlikuje hemijske elemente i jedinjenja na osnovu hemijskih simbola i formula; – razlikuje tipove hemijskih veza, prepoznaje tip hemijske veze u supstancama i povezuje sa svojstvima tih supstanci;</p>	<p>- kompetencija za učenje - odgovorno učešće u demokratskom društvu - estetička kompetencija - komunikacija - odgovoran odnos prema okolini - odgovoran odnos prema zdravlju - rad sa podacima i informacijama - rešavanje problema</p>	<p>Matematika Fizičko i zdravstveno vaspitanje Informatika računarstvo Geografija Tehnika i tehnologija Likovna</p>
---	----------	---	---	---	--

		formule i nazivi		- saradnja - digitalna kompetencija	kultura Srpski jezik književnost Maternji jezik
<p>MEĐUPREDMETNE KOMPETENCIJE</p> <ul style="list-style-type: none"> - kompetencija za učenje *Ima pozitivan i odgovoran odnos prema učenju. *Motivisan je i osposobljen da samostalno planira, organizuje, sprovodi i vrednuje učenje; razlikuje bitno od nebitnog, izražava i obrazlaže ideje. *Koristi različite izvore informacija i ima kritički odnos prema njima. *Primenjuje odgovarajuće načine učenja u skladu sa ciljevima, sadržajem, interesovanjima, uslovima i vremenom. * Sposoban je da samostalno i u saradnji sa drugima istražuje, otkriva i povezuje nova znanja; koristi mogućnosti vanškolskog učenja; neguje i razvija lična interesovanja. - odgovorno učešće u demokratskom društvu * Ponaša se odgovorno, humano i tolerantno u društvu. * Primenjuje procedure demokratskog društva u odlučivanju i izboru; poštuje odluke većine i uvažava mišljenja manjine. - estetička kompetencija *Prepoznaje i razvija sopstvene stvaralačke sposobnosti i kreativnost u svim umetničkim i neumetničkim poljima svog delovanja. * Pokazuje osetljivost za eko-kulturu i kulturu svakodnevnog življenja i ima kritički odnos prema upotrebi i zloupotrebi prirode. - komunikacija * Ume da saslušati izlaganje sagovornika do kraja i bez upadica. * Ume jasno da se izrazi usmeno i pisano, u skladu sa potrebama i karakteristikama situacije, poštujući ograničenja u pogledu dužine i namene. * Uvažava sagovornika reagujući na ono što govori, a ne na njegovu ličnost. *Izražava svoje stavove, mišljenja, osećanja, na pozitivan, konstruktivan i argumentovan način. - odgovoran odnos prema okolini * Uočava činioce i ponašanja koji narušavaju prirodu i kvalitet životne sredine u široj okolini i svakodnevnom životu; razvija svest o položaju čoveka u prirodi i njegovoj odgovornosti za stanje životne sredine i prirode. * Sagledava koje aktivnosti (obraci ponašanja), na ličnom nivou, nivou zajednice i globalnom nivou, mogu unaprediti stanje i kvalitet životne sredine i prirode. * Spoznaje vezu između kvaliteta životne sredine i kvaliteta svog života i razume da se njegova dobrobit i dobrobit zajednice i društva ogleda i u kvalitetu i održivosti njegove okoline. * Praktikuje aktivnosti koje podstiču održivost, na primer štednja vode i energije, razvrstavanje otpada, reciklaža, povezuje značaj tih aktivnosti za svoj budući život, život zajednice, kao i život budućih generacija. * Aktivno se uključuje u društvene akcije u školi i zajednici koje su usmerene ka zaštiti, obnovi i unapređenju životne sredine i ka održivom razvoju. - odgovoran odnos prema zdravlju * Poznaje osnovne karakteristike nekih bolesti organa, principe prenosa zaraznih bolesti i šta ih izaziva i primenjuje mere prevencije, lične higijene i higijene prostora. * Bira stil života i navike imajući na umu dobre strane i rizike tog izbora. Razume da je stil života stvar ličnog izbora i preuzima odgovornost za svoj izbor. - rad sa podacima i informacijama * Koristi informacije u različitim simboličkim modalitetima (tabelarni, grafički, tekstualni prikaz), čita, tumači 					

primenjuje ih, povezujući ih sa prethodnim znanjem iz različitih oblasti.

- rešavanje problema

* Rešava problem prema planiranoj strategiji primenjujući znanja i veštine stečene učenjem različitih predmeta vanškolskim iskustvom.

* Prepoznaje problem, raščlanjuje problemsku situaciju na delove i uočava veze i odnose između njih u svetlu prethodno stečenih znanja u okviru različitih predmeta i vanškolskog iskustva.

- saradnja

* Aktivno i konstruktivno učestvuje u radu grupe ili para.

* Poštuje pravila zajedničkog rada i prepoznaje svoje mesto i ulogu u grupi ili paru.

* Odgovorno i savesno izvršava zajedničke aktivnosti stavljajući interese grupe iznad sopstvenih.

- digitalna kompetencija

* Efikasno koristi IKT za komunikaciju i saradnju.

* Ume da pretražuje, kritički analizira i sistematizuje informacije u elektronskom obliku koristeći odgovarajuća sredstva IKT-a.

* Ume da predstavi, organizuje i oblikuje određene informacije koristeći na efikasan način mogućnosti IKT sredstava.

<p>HOMOGENE I HETEROGENE SMEŠE</p>	<p>11</p>	<p>Smeše: homogene i heterogene. Rastvori – homogene smeše. Rastvaranje i rastvorljivost. Voda i vazduh – homogene smeše u prirodi. Maseni procentni sastav smeša. Razdvajanje sastojaka smeša: dekantovanje, ceđenje i odvajanje pomoću magneta.</p>	<p>– razlikuje homogene i heterogene smeše, navodi primere iz svakodnevnog života i razdvaja sastojke smeša; -objasni proces rastvaranja supstance i kvantitativno značenje rastvorljivostisupstance; – izvodi izračunavanja u vezi s masenim procentnim sastavom rastvora;</p>	<p>- kompetencija za učenje - odgovorno učešće u demokratskom društvu - estetička kompetencija - komunikacija - odgovoran odnos prema okolini - odgovoran odnos prema zdravlju - rad sa podacima i informacijama - rešavanje problema - saradnja - digitalna kompetencija</p>	<p>Matematika Fizičko i zdravstvo vaspitanje Informatika računarstvo Geografija Likovna kultura Srpski jezik književnost Maternji jezik</p>
------------------------------------	-----------	---	---	---	---

MEĐUPREDMETNE KOMPETENCIJE

- kompetencija za učenje

* Ima pozitivan i odgovoran odnos prema učenju.

* Motivisan je i osposobljen da samostalno planira, organizuje, sprovodi i vrednuje učenje; razlikuje bitno od nebitnog i izražava i obrazlaže ideje.

* Koristi različite izvore informacija i ima kritički odnos prema njima.

* Primenjuje odgovarajuće načine učenja u skladu sa ciljevima, sadržajem, interesovanjima, uslovima i vremenom.

* Sposoban je da samostalno i u saradnji sa drugima istražuje, otkriva i povezuje nova znanja; koristi mogućnosti vanškolskog učenja; neguje i razvija lična interesovanja.

- odgovorno učešće u demokratskom društvu

* Ponaša se odgovorno, humano i tolerantno u društvu.

- * Primenjuje procedure demokratskog društva u odlučivanju i izboru; poštuje odluke većine i uvažava mišljenja manjine.
- estetička kompetencija
- * Prepoznaje i razvija sopstvene stvaralačke sposobnosti i kreativnost u svim umetničkim i neumetničkim poljima delovanja.
- * Pokazuje osetljivost za eko-kulturu i kulturu svakodnevnog življenja i ima kritički odnos prema upotrebi i zloupotrebi prirode.
- komunikacija
- * Ume da saslušati izlaganje sagovornika do kraja i bez upadica.
- * Ume jasno da se izrazi usmeno i pisano, u skladu sa potrebama i karakteristikama situacije, poštujući ograničeni pogledu dužine i namene.
- * Uvažava sagovornika reagujući na ono što govori, a ne na njegovu ličnost.
- * Izražava svoje stavove, mišljenja, osećanja, na pozitivan, konstruktivan i argumentovan način.
- odgovoran odnos prema okolini
- * Uočava činioce i ponašanja koji narušavaju prirodu i kvalitet životne sredine u široj okolini i svakodnevnom životu razvija svest o položaju čoveka u prirodi i njegovoj odgovornosti za stanje životne sredine i prirode.
- odgovoran odnos prema zdravlju
- * Poznaje ulogu i značaj vode i sastojaka namirnica, primenjuje pravila i principe zdrave ishrane (redovnost, važnost doručka, umerenost, raznovrsnost, način prerade namirnica) i zna posledice nepravilne ishrane.
- * Poznaje osnovne karakteristike nekih bolesti organa, principe prenosa zaraznih bolesti i šta ih izaziva i primenjuje mere prevencije, lične higijene i higijene prostora.
- * Poznaje moguće posledice bolesti zavisnosti nastalih zloupotrebom psihoaktivnih supstanci uključujući i posledice drugih oblika bolesti zavisnosti (npr. internet, klađenje, dijete) i svestan je zdravstvenih, porodičnih i socijalnih posledica sopstvenog izbora.
- * Prepoznaje sigurnosne i zdravstvene rizike u životu i radu, primenjuje mere zaštite, predviđa i izbegava opasne situacije, poznaje načine pružanja prve pomoći i svojim ponašanjem promovise zdravlje i sigurnost.
- * Bira stil života i navike imajući na umu dobre strane i rizike tog izbora. Razume da je stil života stvar ličnog izbora i preuzima odgovornost za svoj izbor.
- rad sa podacima i informacijama
- * Koristi informacije u različitim simboličkim modalitetima (tabelarni, grafički, tekstualni prikaz), čita, tumači i primenjuje ih, povezujući ih sa prethodnim znanjem iz različitih oblasti.
- rešavanje problema
- * Rešava problem prema planiranoj strategiji primenjujući znanja i veštine stečene učenjem različitih predmeta vanškolskim iskustvom.
- * Prepoznaje problem, raščlanjuje problemsku situaciju na delove i uočava veze i odnose između njih u svetlu prethodno stečenih znanja u okviru različitih predmeta i vanškolskog iskustva.
- saradnja
- * Aktivno i konstruktivno učestvuje u radu grupe ili para.
- * Poštuje pravila zajedničkog rada i prepoznaje svoje mesto i ulogu u grupi ili paru.
- * Odgovorno i savesno izvršava zajedničke aktivnosti stavljajući interese grupe iznad sopstvenih.
- digitalna kompetencija
- * Efikasno koristi IKT za komunikaciju i saradnju.
- * Ume da pretražuje, kritički analizira i sistematizuje informacije u elektronskom obliku koristeći odgovarajuća sredstva IKT-a.
- * Ume da predstavi, organizuje i oblikuje određene informacije koristeći na efikasan način mogućnosti IKT sredstava.

HEMIJSKE REAKCIJE I HEMIJSKE JEDNAČINE	8	Hemijske reakcije. Zakon o održanju	– napiše jednačine hemijskih reakcija i objasni njihovo kvalitativno i	- kompetencija za učenje - odgovorno učešće u demokratskom	Matematika Fizičko i zdravstvo
--	---	-------------------------------------	--	---	-----------------------------------

		mase. Hemijske jednačine.	kvantitativno značenje; – kvantitativno tumači hemijske simbole i formule	društvu - estetička kompetencija - komunikacija - odgovoran odnos prema okolini - odgovoran odnos prema zdravlju - rad sa podacima i informacijama - rešavanje problema - saradnja - digitalna kompetencija	vaspitanje Informatika računarstvo Geografija Likovna kultura Srpski jezik književnost Maternji jezik
--	--	---------------------------------	--	--	---

MEĐUPREDMETNE KOMPETENCIJE

- kompetencija za učenje

*Ima pozitivan i odgovoran odnos prema učenju.

*Motivisan je i osposobljen da samostalno planira, organizuje, sprovodi i vrednuje učenje; razlikuje bitno od nebitnog, izražava i obrazlaže ideje.

*Koristi različite izvore informacija i ima kritički odnos prema njima.

*Primenjuje odgovarajuće načine učenja u skladu sa ciljevima, sadržajem, interesovanjima, uslovima i vremenskim mogućnostima.

* Sposoban je da samostalno i u saradnji sa drugima istražuje, otkriva i povezuje nova znanja; koristi mogućnosti vanškolskog učenja; neguje i razvija lična interesovanja.

- odgovorno učešće u demokratskom društvu

* Ponaša se odgovorno, humano i tolerantno u društvu.

* Primenjuje procedure demokratskog društva u odlučivanju i izboru; poštuje odluke većine i uvažava mišljenje manjine.

- estetička kompetencija

*Prepoznaje i razvija sopstvene stvaralačke sposobnosti i kreativnost u svim umetničkim i neumetničkim poljima delovanja.

* Pokazuje osetljivost za eko-kulturu i kulturu svakodnevnog življenja i ima kritički odnos prema upotrebi i zloupotrebi prirode.

- komunikacija

* Ume da saslušati izlaganje sagovornika do kraja i bez upadica.

* Ume jasno da se izrazi usmeno i pisano, u skladu sa potrebama i karakteristikama situacije, poštujući ograničen pogledu dužine i namene.

* Uvažava sagovornika reagujući na ono što govori, a ne na njegovu ličnost.

*Izražava svoje stavove, mišljenja, osećanja, na pozitivan, konstruktivan i argumentovan način.

- odgovoran odnos prema okolini

* Uočava činioce i ponašanja koji narušavaju prirodu i kvalitet životne sredine u široj okolini i svakodnevnom životu; razvija svest o položaju čoveka u prirodi i njegovoj odgovornosti za stanje životne sredine i prirode.

- odgovoran odnos prema zdravlju

* Poznaje ulogu i značaj vode i sastojaka namirnica, primenjuje pravila i principe zdrave ishrane (redovnost, važnost doručka, umerenost, raznovrsnost, način prerade namirnica) i zna posledice nepravilne ishrane.

* Poznaje osnovne karakteristike nekih bolesti organa, principe prenosa zaraznih bolesti i šta ih izaziva i primenjuje mere prevencije, lične higijene i higijene prostora.

* Poznaje moguće posledice bolesti zavisnosti nastalih zloupotrebom psihoaktivnih supstanci uključujući i posledice drugih oblika bolesti zavisnosti (npr. internet, klađenje, dijete) i svestan je zdravstvenih, porodičnih i društvenih posledica.

socijalnih posledica sopstvenog izbora.

* Prepoznaje sigurnosne i zdravstvene rizike u životu i radu, primenjuje mere zaštite, predviđa i izbegava opasne situacije, poznaje načine pružanja prve pomoći i svojim ponašanjem promovise zdravlje i sigurnost.

* Bira stil života i navike imajući na umu dobre strane i rizike tog izbora. Razume da je stil života stvar ličnog izbora i preuzima odgovornost za svoj izbor.

- rad sa podacima i informacijama

* Koristi informacije u različitim simboličkim modalitetima (tabelarni, grafički, tekstualni prikaz), čita, tumači i primenjuje ih, povezujući ih sa prethodnim znanjem iz različitih oblasti.

- rešavanje problema

* Rešava problem prema planiranoj strategiji primenjujući znanja i veštine stečene učenjem različitih predmeta vanškolskim iskustvom.

* Prepoznaje problem, raščlanjuje problemsku situaciju na delove i uočava veze i odnose između njih u svetlu prethodno stečenih znanja u okviru različitih predmeta i vanškolskog iskustva.

- saradnja

* Aktivno i konstruktivno učestvuje u radu grupe ili para.

* Poštuje pravila zajedničkog rada i prepoznaje svoje mesto i ulogu u grupi ili paru.

* Odgovorno i savesno izvršava zajedničke aktivnosti stavljajući interese grupe iznad sopstvenih.

- digitalna kompetencija

* Efikasno koristi IKT za komunikaciju i saradnju.

* Ume da pretražuje, kritički analizira i sistematizuje informacije u elektronskom obliku koristeći odgovarajuća sredstva IKT-a.

* Ume da predstavi, organizuje i oblikuje određene informacije koristeći na efikasan način mogućnosti IKT sredstava.

IZRAČUNAVANJA U HEMIJI	12	<p>Relativna atomska i relativna molekulska masa. Količina supstance i mol. Molarna masa. Zakon stalnih odnosa masa. Maseni procentni sastav jedinjenja. Izračunavanja na osnovu jednačina hemijskih reakcija.</p>	<p>– kvantitativno tumači hemijske simbole i formule koristeći pojmove relativna atomska i molekulska masa, količina supstance i molarna masa</p>	<p>- kompetencija za učenje - odgovorno učešće u demokratskom društvu - estetička kompetencija - komunikacija - odgovoran odnos prema okolini - odgovoran odnos prema zdravlju - rad sa podacima i informacijama - rešavanje problema - saradnja - digitalna kompetencija</p>	<p>Matematika Fizičko i zdravstveno vaspitanje Informatika i računarstvo Geografija Likovna kultura Srpski jezik i književnost Maternji jezik</p>
------------------------	----	--	---	---	---

MEĐUPREDMETNE KOMPETENCIJE

- kompetencija za učenje

*Ima pozitivan i odgovoran odnos prema učenju.

*Motivisan je i osposobljen da samostalno planira, organizuje, sprovodi i vrednuje učenje; razlikuje bitno od nebitnog i izražava i obrazlaže ideje.

*Koristi različite izvore informacija i ima kritički odnos prema njima.

*Primenjuje odgovarajuće načine učenja u skladu sa ciljevima, sadržajem, interesovanjima, uslovima i vremenom.

- * Sposoban je da samostalno i u saradnji sa drugima istražuje, otkriva i povezuje nova znanja; koristi mogućnosti vanškolskog učenja; neguje i razvija lična interesovanja.
- odgovorno učešće u demokratskom društvu
- * Ponaša se odgovorno, humano i tolerantno u društvu.
- * Primenjuje procedure demokratskog društva u odlučivanju i izboru; poštuje odluke većine i uvažava mišljenja manjine.
- estetička kompetencija
- *Prepoznaje i razvija sopstvene stvaralačke sposobnosti i kreativnost u svim umetničkim i neumetničkim poljima delovanja.
- * Pokazuje osetljivost za eko-kulturu i kulturu svakodnevnog življenja i ima kritički odnos prema upotrebi i zloupotrebi prirode.
- komunikacija
- * Ume da saslušati izlaganje sagovornika do kraja i bez upadica.
- * Ume jasno da se izrazi usmeno i pisano, u skladu sa potrebama i karakteristikama situacije, poštujući ograničen pogledu dužine i namene.
- * Uvažava sagovornika reagujući na ono što govori, a ne na njegovu ličnost.
- *Izražava svoje stavove, mišljenja, osećanja, na pozitivan, konstruktivan i argumentovan način.
- odgovoran odnos prema okolini
- * Uočava činioce i ponašanja koji narušavaju prirodu i kvalitet životne sredine u široj okolini i svakodnevnom životu razvija svest o položaju čoveka u prirodi i njegovoj odgovornosti za stanje životne sredine i prirode.
- odgovoran odnos prema zdravlju
- * Poznaje ulogu i značaj vode i sastojaka namirnica, primenjuje pravila i principe zdrave ishrane (redovnost, važnost doručka, umerenost, raznovrsnost, način prerade namirnica) i zna posledice nepravilne ishrane.
- * Poznaje osnovne karakteristike nekih bolesti organa, principe prenosa zaraznih bolesti i šta ih izaziva i primenjuje mere prevencije, lične higijene i higijene prostora.
- * Poznaje moguće posledice bolesti zavisnosti nastalih zloupotrebom psihoaktivnih supstanci uključujući i posledice drugih oblika bolesti zavisnosti (npr. internet, klađenje, dijete) i svestan je zdravstvenih, porodičnih i socijalnih posledica sopstvenog izbora.
- * Prepoznaje sigurnosne i zdravstvene rizike u životu i radu, primenjuje mere zaštite, predviđa i izbegava opasne situacije, poznaje načine pružanja prve pomoći i svojim ponašanjem promovira zdravlje i sigurnost.
- * Bira stil života i navike imajući na umu dobre strane i rizike tog izbora. Razume da je stil života stvar ličnog izbora i preuzima odgovornost za svoj izbor.
- rad sa podacima i informacijama
- * Koristi informacije u različitim simboličkim modalitetima (tabelarni, grafički, tekstualni prikaz), čita, tumači i primenjuje ih, povezujući ih sa prethodnim znanjem iz različitih oblasti.
- rešavanje problema
- * Rešava problem prema planiranoj strategiji primenjujući znanja i veštine stečene učenjem različitih predmeta vanškolskim iskustvom.
- * Prepoznaje problem, raščlanjuje problemsku situaciju na delove i uočava veze i odnose između njih u svetlu prethodno stečenih znanja u okviru različitih predmeta i vanškolskog iskustva.
- saradnja
- * Aktivno i konstruktivno učestvuje u radu grupe ili para.
- * Poštuje pravila zajedničkog rada i prepoznaje svoje mesto i ulogu u grupi ili paru.
- * Odgovorno i savesno izvršava zajedničke aktivnosti stavljajući interese grupe iznad sopstvenih.
- digitalna kompetencija
- * Efikasno koristi IKT za komunikaciju i saradnju.
- * Ume da pretražuje, kritički analizira i sistematizuje informacije u elektronskom obliku koristeći odgovarajuća sredstva IKT-a.
- * Ume da predstavi, organizuje i oblikuje određene informacije koristeći na efikasan način mogućnosti IKT sredstava

<p>VODONIK I KISEONIK I NJIHOVA JEDINJENJA. SOLI</p>	<p>12</p>	<p>Vodonik. Kiseonik. Oksidacija, sagorevanje i korozija. Oksidi: hemijske formule, nazivi i osnovna svojstva. Kiseline: hemijske formule, nazivi i osnovna svojstva. Hidroksidi (baze): hemijske formule, nazivi i osnovna svojstva. Mera kiselosti rastvora: ph- skala. Neutralizacija – hemijska reakcija kiselina i hidroksida (baza). Soli: formule i nazivi.</p>	<p>– opiše i objasni fizička i hemijska svojstva vodonika i kiseonika; – razlikuje okside, kiseline, hidrokside i soli na osnovu hemijske formule i naziva, i opiše osnovna svojstva ovih klasa jedinjenja; – indikatorima ispita i na rN skali proceni kiselost rastvora; – tumači oznake sa ambalaže supstanci/komercijalnih proizvoda.</p>	<p>- kompetencija za učenje - odgovorno učešće u demokratskom društvu - estetička kompetencija - komunikacija - odgovoran odnos prema okolini - odgovoran odnos prema zdravlju - rad sa podacima i informacijama - rešavanje problema - saradnja - digitalna kompetencija</p>	<p>Matematika Fizičko i zdravstvo vaspitanje Informatika računarstvo Geografija Likovna kultura Srpski jezik književnost Maternji jezik</p>
--	-----------	--	---	---	---

MEĐUPREDMETNE KOMPETENCIJE

- kompetencija za učenje

*Ima pozitivan i odgovoran odnos prema učenju.

*Motivisan je i osposobljen da samostalno planira, organizuje, sprovodi i vrednuje učenje; razlikuje bitno od nebitnog i izražava i obrazlaže ideje.

*Koristi različite izvore informacija i ima kritički odnos prema njima.

*Primenjuje odgovarajuće načine učenja u skladu sa ciljevima, sadržajem, interesovanjima, uslovima i vremenom.

* Sposoban je da samostalno i u saradnji sa drugima istražuje, otkriva i povezuje nova znanja; koristi mogućnosti vanškolskog učenja; neguje i razvija lična interesovanja.

- odgovorno učešće u demokratskom društvu

* Ponaša se odgovorno, humano i tolerantno u društvu.

* Primenjuje procedure demokratskog društva u odlučivanju i izboru; poštuje odluke većine i uvažava mišljenja manjine.

- estetička kompetencija

*Prepoznaje i razvija sopstvene stvaralačke sposobnosti i kreativnost u svim umetničkim i neumetničkim poljima delovanja.

* Pokazuje osetljivost za eko-kulturu i kulturu svakodnevnog življenja i ima kritički odnos prema upotrebi i

zloupotrebi prirode.

- komunikacija

* Ume da sasluša izlaganje sagovornika do kraja i bez upadica.

* Ume jasno da se izrazi usmeno i pisano, u skladu sa potrebama i karakteristikama situacije, poštujući ograničeni pogledu dužine i namene.

* Uvažava sagovornika reagujući na ono što govori, a ne na njegovu ličnost.

* Izražava svoje stavove, mišljenja, osećanja, na pozitivan, konstruktivan i argumentovan način.

- odgovoran odnos prema okolini

* Uočava činioce i ponašanja koji narušavaju prirodu i kvalitet životne sredine u široj okolini i svakodnevnom životu razvija svest o položaju čoveka u prirodi i njegovoj odgovornosti za stanje životne sredine i prirode.

- odgovoran odnos prema zdravlju

* Poznaje ulogu i značaj vode i sastojaka namirnica, primenjuje pravila i principe zdrave ishrane (redovnost, važnost doručka, umerenost, raznovrsnost, način prerade namirnica) i zna posledice nepravilne ishrane.

* Poznaje osnovne karakteristike nekih bolesti organa, principe prenosa zaraznih bolesti i šta ih izaziva i primenjuje mere prevencije, lične higijene i higijene prostora.

* Poznaje moguće posledice bolesti zavisnosti nastalih zloupotrebom psihoaktivnih supstanci uključujući i posledice drugih oblika bolesti zavisnosti (npr. internet, klađenje, dijete) i svestan je zdravstvenih, porodičnih i socijalnih posledica sopstvenog izbora.

* Prepoznaje sigurnosne i zdravstvene rizike u životu i radu, primenjuje mere zaštite, predviđa i izbegava opasne situacije, poznaje načine pružanja prve pomoći i svojim ponašanjem promoviše zdravlje i sigurnost.

* Bira stil života i navike imajući na umu dobre strane i rizike tog izbora. Razume da je stil života stvar ličnog izbora i preuzima odgovornost za svoj izbor.

- rad sa podacima i informacijama

* Koristi informacije u različitim simboličkim modalitetima (tabelarni, grafički, tekstualni prikaz), čita, tumači i primenjuje ih, povezujući ih sa prethodnim znanjem iz različitih oblasti.

- rešavanje problema

* Rešava problem prema planiranoj strategiji primenjujući znanja i veštine stečene učenjem različitih predmeta vanškolskim iskustvom.

* Prepoznaje problem, raščlanjuje problemsku situaciju na delove i uočava veze i odnose između njih u svetlu prethodno stečenih znanja u okviru različitih predmeta i vanškolskog iskustva.

- saradnja

* Aktivno i konstruktivno učestvuje u radu grupe ili para.

* Poštuje pravila zajedničkog rada i prepoznaje svoje mesto i ulogu u grupi ili paru.

* Odgovorno i savesno izvršava zajedničke aktivnosti stavljajući interese grupe iznad sopstvenih.

- digitalna kompetencija

* Efikasno koristi IKT za komunikaciju i saradnju.

* Ume da pretražuje, kritički analizira i sistematizuje informacije u elektronskom obliku koristeći odgovarajuća sredstva IKT-a.

* Ume da predstavi, organizuje i oblikuje određene informacije koristeći na efikasan način mogućnosti IKT sredstava.

Obrazovni standardi:

Sadržaji	OSNOVNI NIVO	SREDNJI NIVO	NAPREDNI NIVO
HEMIJA KAO EKSPERIMENTALNA NAUKA I HEMIJA U SVETU OKO NAS	HE.1.1.1. da pravi razliku između elemenata, jedinjenja i smeša iz svakodnevnog života, na osnovu njihove		HE.3.1.1. razliku između čistih supstanci (elemenata i jedinjenja) i smeša, na osnovu vrsta čestica koje ih izgrađuju

	složenosti		
HEMIJSKA LABORATORIJA	HE.1.1.10. izmeri masu, zapreminu i temperaturu supstance HE.1.1.12. u jednostavnim ogledima ispita svojstva supstanci (agregatno stanje, miris, boju, magnetna svojstva, rastvorljivost), kao i da ta svojstva opiše	HE.2.1.7. u ogledima ispituje svojstva supstanci i podatke o supstancama prikazuje tabelarno ili šematski	
ATOMI I HEMIJSKI ELEMENTI	HE.1.1.4. da su čiste supstance izgrađene od atoma, molekula i jona, i te čestice međusobno razlikuje po naelektrisanju i složenosti građe HE.1.1.5. tip hemijske veze u molekulima elemenata, kovalentnim i jonskim jedinjenjima	HE.2.6.1. prikupi podatke posmatranjem i merenjem, i da pri tom koristi odgovarajuće instrumente HE.2.6.2. tabelarno i grafički prikaže rezultate posmatranja ili merenja	HE.3.1.4. strukturu atoma, molekula i jona, koje ih elementarne čestice izgrađuju i kako od njihovog broja zavisi naelektrisanje atoma, molekula i jona
MOLEKULI ELEMENTATA I JEDINJENJA, JONI I JONSKA JEDINJENJA			
HOMOGENE I HETEROGENE SMEŠE	HE.1.1.7. šta su rastvori, kako nastaju i primere rastvora u svakodnevnom životu HE.1.2.9. ispita rastvorljivost soli HE.1.1.11. sastavi aparaturu i izvede postupak ceđenja	HE.2.1.3. šta je zasićen, nezasićen i prezasićen rastvor HE.2.1.5. izabere najpogodniji način za povećanje brzine rastvaranja supstance (povećanjem temperature rastvarača, usitnjavanjem supstance, mešanjem) HE.2.1.6. promeni koncentraciju rastvora dodavanjem rastvorene supstance ili rastvarača (razblaživanje i koncentrovanje) HE.2.1.9. izračuna masu rastvorene supstance i rastvarača, na osnovu procentnog	HE.3.1.7. na osnovu svojstava sastojaka smeše da izabere i izvede odgovarajući postupak za njihovo razdvajanje HE.3.1.5. zavisnost rastvorljivosti supstance od prirode supstance i rastvarača

		sastava rastvora i obrnuto HE.2.1.10. napravi rastvor određenog procentnog sastava	
HEMIJSKE REAKCIJE I HEMIJSKE JEDNAČINE		HE.2.1.8. izračuna procentni sastav jedinjenja na osnovu formule i masu reaktanata i proizvoda na osnovu hemijske jednačine, to jest da pokaže na osnovu izračunavanja da se ukupna masa supstanci ne menja pri hemijskim reakcijama HE.2.6.3. izvodi jednostavna uopštavanja i sistematizaciju rezultata	HE.3.6.1. prepozna pitanje/problem koje se može eksperimentalno istražiti
IZRAČUNAVANJA U HEMIJI	HE.1.1.3. na osnovu kojih svojstava supstance mogu da se razlikuju, kojim vrstama promena supstance podležu, kao i da se pri promenama ukupna masa supstanci ne menja		
VODONIK I KISEONIK I NJIHOVA JEDINJENJA. SOLI	HE.1.1.8. značenje sledećih termina: supstanca, smeša, rastvor, rastvaranje, element, jedinjenje, atom, molekul, jon, kovalentna veza, jonska veza, oksidacija, oksid, kiselina, baza, so, indikator HE.1.2.5. primere oksida, kiselina, baza i soli u svakodnevnom životu kao i praktičnu primenu ovih jedinjenja HE.1.2.6. osnovna fizička i hemijska svojstva oksida, kiselina, baza i soli HE.1.2.8. dokaže kiselobazna svojstva supstanci pomoću indikatora HE.1.2.7. utvrdi	HE.2.2.1. na osnovu naziva oksida, kiselina, baza i soli sastavi formulu ovih supstanci HE.2.2.2. piše jednačine hemijskih reakcija sinteze i analize binarnih jedinjenja	HE.3.2.6. izvede reakciju neutralizacije

	osnovna fizička svojstva oksida (agregatno stanje, boja, miris)		
--	---	--	--

NAČIN DIDAKTIČKO – METODIČKOG OSTVARIVANJA PROGRAMA

OBLAST/ TEMA	NAČIN DIDAKTIČKO – METODIČKOG OSTVARIVANJA PROGRAMA			AKTIVNOSTI UČENIKA
	Oblici rada	Metode i tehnike	Sredstva	
HEMIJA KAO EKSPERIMENTALNA NAUKA I HEMIJA U SVETU OKO NAS	<ul style="list-style-type: none"> - individualizovani - individualni - frontalni - rad u grupi - rad u parovima 	<ul style="list-style-type: none"> - verbalne – usmeno izlaganje, razgovor - vizuelne – demonstrativno-ilustrativna, eksperimentalna 	<ul style="list-style-type: none"> - udžbenik - sheme - kompjuter-internet - CD - razne fotografije - plakati - DVD-filmovi - hamikalije kao primeri supstanci - supstance iz svakodnevnog života, koje donose učenici 	<ul style="list-style-type: none"> - slušaju - ispoljavaju -pričaju - posmatraju - praktično primenjuju - demonstriraju - eksperimentišu - istražuju - uočavaju - opisuju - upoređuju - objašnjavaju - zaključuju - diskutuju, razmenjuju stavove i mišljenja
HEMIJSKA LABORATORIJA	<ul style="list-style-type: none"> - individualizovani - individualni - frontalni - rad u grupi - rad u parovima 	<ul style="list-style-type: none"> - verbalne – usmeno izlaganje, razgovor - vizuelne – demonstrativno-ilustrativna, eksperimentalna 	<ul style="list-style-type: none"> - udžbenik - sheme - kompjuter-internet - CD - laboratorijski instrumenti i pribor - razne fotografije - časopisi - plakati - DVD-filmovi 	<ul style="list-style-type: none"> - slušaju - ispoljavaju -pričaju - posmatraju - praktično primenjuju - demonstriraju - eksperimentišu - istražuju - uočavaju - opisuju - upoređuju - objašnjavaju - zaključuju - diskutuju, razmenjuju stavove i mišljenja
ATOMI I HEMIJSKI	- individualizovani	- verbalne –	- udžbenik	- slušaju

ELEMENTI	<ul style="list-style-type: none"> - individualni - frontalni - rad u grupi - rad u parovima 	<ul style="list-style-type: none"> usmeno izlaganje, razgovor - vizuelne – demonstrativno-ilustrativna, eksperimentalna - problemska nastava - učenje putem otkrića 	<ul style="list-style-type: none"> - posteri - sheme - kompjuter-internet - CD - laboratorijski instrumenti i pribor - modeli atoma - razne fotografije - časopisi - plakati 	<ul style="list-style-type: none"> - ispoljavaju - pričaju - posmatraju - praktično primenjuju - demonstriraju - eksperimentišu - istražuju - uočavaju - opisuju - upoređuju - objašnjavaju - zaključuju - determinišu - diskutuju, razmenjuju stavove i mišljenja
MOLEKULI ELEMENATA I JEDINJENJA, JONI I JONSKA JEDINJENJA	<ul style="list-style-type: none"> - individualizovani - individualni - frontalni - rad u grupi - rad u parovima 	<ul style="list-style-type: none"> - verbalne – usmeno izlaganje, razgovor - vizuelne – demonstrativno-ilustrativna, eksperimentalna - problemska nastava - učenje putem otkrića 	<ul style="list-style-type: none"> - udžbenik - posteri - sheme - kompjuter-internet - CD - laboratorijski instrumenti i pribor - modeli molekula - razne fotografije - plakati - DVD-filmovi 	<ul style="list-style-type: none"> - slušaju - ispoljavaju -pričaju - posmatraju - praktično primenjuju - demonstriraju - eksperimentišu - istražuju - uočavaju - opisuju - upoređuju - objašnjavaju - zaključuju - determinišu - diskutuju, razmenjuju stavove i mišljenja
HOMOGENE I HETEROGENE SMEŠE	<ul style="list-style-type: none"> - individualizovani - individualni - frontalni - rad u grupi - rad u parovima 	<ul style="list-style-type: none"> - verbalne – usmeno izlaganje, razgovor - vizuelne – demonstrativno-ilustrativna, eksperimentalna 	<ul style="list-style-type: none"> - udžbenik - posteri - kompjuter-internet - CD - laboratorijski instrumenti i 	<ul style="list-style-type: none"> - slušaju - ispoljavaju -pričaju - posmatraju - praktično primenjuju - demonstriraju

			<p>pribor</p> <ul style="list-style-type: none"> - rastvori koji se koriste u svakodnevnom životu 	<ul style="list-style-type: none"> - istražuju - uočavaju - opisuju - upoređuju - objašnjavaju - zaključuju - diskutuju, razmenjuju stavove i mišljenja
<p>HEMIJSKE REAKCIJE I HEMIJSKE JEDNAČINE</p>	<ul style="list-style-type: none"> - individualizovani - individualni - frontalni - rad u grupi - rad u parovima 	<ul style="list-style-type: none"> - verbalne – usmeno izlaganje, razgovor - vizuelne – demonstrativno-ilustrativna, eksperimentalna 	<ul style="list-style-type: none"> - udžbenik - poster - kompjuter-internet - CD - laboratorijski instrumenti, pribor i hemikalije 	<ul style="list-style-type: none"> - slušaju - ispoljavaju -pričaju - posmatraju - praktično primenjuju - demonstriraju - istražuju - uočavaju - opisuju - upoređuju - objašnjavaju - zaključuju - diskutuju, razmenjuju stavove i mišljenja
<p>IZRAČUNAVANJA U HEMIJI</p>	<ul style="list-style-type: none"> - individualizovani - individualni - frontalni - rad u grupi - rad u parovima 	<ul style="list-style-type: none"> - verbalne – usmeno izlaganje, razgovor - vizuelne – demonstrativno-ilustrativna, eksperimentalna 	<ul style="list-style-type: none"> - udžbenik - poster - kompjuter-internet - CD - laboratorijski instrumenti, pribor i hemikalije 	<ul style="list-style-type: none"> - slušaju - ispoljavaju -pričaju - posmatraju - praktično primenjuju - demonstriraju - istražuju - uočavaju - opisuju - upoređuju - objašnjavaju - zaključuju - diskutuju, razmenjuju stavove i mišljenja
<p>VODONIK I KISEONIK I NjIHOVA JEDINJENJA. SOLI</p>	<ul style="list-style-type: none"> - individualizovani - individualni - frontalni - rad u grupi 	<ul style="list-style-type: none"> - verbalne – usmeno izlaganje, razgovor - vizuelne – demonstrativno- 	<ul style="list-style-type: none"> - udžbenik - poster - kompjuter-internet - CD 	<ul style="list-style-type: none"> - slušaju - ispoljavaju -pričaju - posmatraju - praktično

	- rad u parovima	ilustrativna, eksperimentalna	- laboratorijski instrumenti, pribor i hemikalije	primenjuju - demonstriraju - istražuju - uočavaju - opisuju - upoređuju - objašnjavaju - zaključuju - diskutuju, razmenjuju stavove i mišljenja
--	------------------	-------------------------------	---	---

11. HEMIJA

Nastavni predmet: HEMIJA

Cilj: Cilj učenja Hemije je da učenik razvije sistem osnovnih hemijskih pojmova i veštine za pravilno rukovanje laboratorijskim posuđem, priborom i supstancama, da se osposobi za primenu stečenog znanja i veština za rešavanje problema u svakodnevnom životu i nastavku obrazovanja, da razvije sposobnosti apstraktnog i kritičkog mišljenja, sposobnosti za saradnju i timski rad, i odgovoran odnos prema sebi, drugima i životnoj sredini.

Nedeljni fond časova Godišnji fond časova

Redovna nastava	2	72
Dopunska nastava	Po potrebi	15
Dodatna nastava	Po potrebi	22

NASTAVNI PREDMET

OBLAST/TEMA	BROJ ČASOVA	SADRŽAJI	OČEKIVANI ISHODI	MEĐUPREDMETNE KOMPETENCIJE	KORELACIJE
HEMIJA KAO EKSPERIMENTALNA NAUKA I HEMIJA U SVETU OKO NAS	3	Predmet izučavanja hemije. Veze između hemije i drugih nauka. Primena hemije u različitim delatnostima i svakodnevnom životu. Supstanca. Vrste supstanci: hemijski elementi, hemijska jedinjenja i smeše.	-identifikuje i objašnjava pojmove koji povezuju hemiju sa drugim naukama i različitim profesijama, i principima održivog razvoja; – pravilno rukuje laboratorijskim posuđem, priborom i supstancama, i pokazuje odgovoran odnos prema zdravlju i životnoj sredini; – objašnjava osnovnu razliku između hemijskih elemenata i jedinjenja, i prepoznaje primere hemijskih elemenata i jedinjenja u svakodnevnom životu;	- kompetencija za učenje - estetička kompetencija - komunikacija - odgovoran odnos prema okolini - odgovoran odnos prema zdravlju - rad sa podacima i informacijama - rešavanje problema - saradnja - digitalna kompetencija	Matematika Fizičko i zdravstveno vaspitanje Informatika i računarstvo Geografija Tehnika i tehnologija Likovna kultura Srpski jezik i književnost Maternji jezik

			– objašnjava po čemu se razlikuju čiste supstance od smeša i ilustruje to primerima;	Istorija
--	--	--	--	----------

MEĐUPREDMETNE KOMPETENCIJE

- kompetencija za učenje

*Ima pozitivan i odgovoran odnos prema učenju.

*Motivisan je i osposobljen da samostalno planira, organizuje, sprovodi i vrednuje učenje; razlikuje bitno od ne bitno i izražava i obrazlaže ideje.

*Koristi različite izvore informacija i ima kritički odnos prema njima.

*Primenjuje odgovarajuće načine učenja u skladu sa ciljevima, sadržajem, interesovanjima, uslovima i vremenom.

* Sposoban je da samostalno i u saradnji sa drugima istražuje, otkriva i povezuje nova znanja; koristi mogućnosti vanškolskog učenja; neguje i razvija lična interesovanja.

- estetička kompetencija

*Prepoznaje i razvija sopstvene stvaralačke sposobnosti i kreativnost u svim umetničkim i neumetničkim poljima delovanja.

*Upotrebljava osnovne pojmove, sheme i pravila koji pripadaju teorijama umetničkih grana koje postoje u osnovnom obrazovanju.

* Pokazuje osetljivost za eko-kulturu i kulturu svakodnevnog življenja i ima kritički odnos prema upotrebi i zloupotrebi prirode.

- komunikacija

* Ume da sasluša izlaganje sagovornika do kraja i bez upadica.

* Ume jasno da se izrazi usmeno i pisano, u skladu sa potrebama i karakteristikama situacije, poštujući ograničenja u pogledu dužine i namene.

* Uvažava sagovornika reagujući na ono što govori, a ne na njegovu ličnost.

*Izražava svoje stavove, mišljenja, osećanja, na pozitivan, konstruktivan i argumentovan način.

- odgovoran odnos prema okolini

* Uočava činioce i ponašanja koji narušavaju prirodu i kvalitet životne sredine u široj okolini i svakodnevnom životu; razvija svest o položaju čoveka u prirodi i njegovoj odgovornosti za stanje životne sredine i prirode.

- odgovoran odnos prema zdravlju

* Prepoznaje sigurnosne i zdravstvene rizike u životu i radu, primenjuje mere zaštite, predviđa i izbegava opasne situacije, poznaje načine pružanja prve pomoći i svojim ponašanjem promoviše zdravlje i sigurnost.

- rad sa podacima i informacijama

* Koristi informacije u različitim simboličkim modalitetima (tabelarni, grafički, tekstualni prikaz), čita, tumači i primenjuje ih, povezujući ih sa prethodnim znanjem iz različitih oblasti.

- rešavanje problema

* Rešava problem prema planiranoj strategiji primenjujući znanja i veštine stečene učenjem različitih predmeta vanškolskim iskustvom.

- saradnja

* Aktivno i konstruktivno učestvuje u radu grupe ili para.

* Poštuje pravila zajedničkog rada i prepoznaje svoje mesto i ulogu u grupi ili paru.

* Odgovorno i savesno izvršava zajedničke aktivnosti stavljajući interese grupe iznad sopstvenih.

- digitalna kompetencija

- * Efikasno koristi IKT za komunikaciju i saradnju.
- * Ume da pretražuje, kritički analizira i sistematizuje informacije u elektronskom obliku koristeći odgovarajuća sredstva IKT-a.
- * Ume da predstavi, organizuje i oblikuje određene informacije koristeći na efikasan način mogućnosti IKT sredstava.

HEMIJSKA LABORATORIJA	7	Fizička i hemijska svojstva supstanci. Fizičke i hemijske promene supstanci.	-eksperimentalno pojedinačno i u grupi ispita, opiše i objasni fizička i hemijska svojstva supstanci, i fizičke i hemijske promene supstanci; – povezuje fizička i hemijska svojstva supstanci sa primenom u svakodnevno životu i različitim profesijama; – nalazi potrebne informacije u različitim izvorima koristeći osnovnu hemijsku terminologiju i simboliku;	- kompetencija za učenje - estetička kompetencija - komunikacija - odgovoran odnos prema okolini - rad sa podacima i informacijama - rešavanje problema - saradnja - digitalna kompetencija	Matematika Fizičko i zdravstvo vaspitanje Informatika računarstvo Geografija Likovna kultura Srpski jezik književnost Maternji jezik
-----------------------	---	--	---	--	---

MEĐUPREDMETNE KOMPETENCIJE

- kompetencija za učenje
- *Ima pozitivan i odgovoran odnos prema učenju.
- *Motivisan je i osposobljen da samostalno planira, organizuje, sprovodi i vrednuje učenje; razlikuje bitno od nebitnog i izražava i obrazlaže ideje.
- *Koristi različite izvore informacija i ima kritički odnos prema njima.
- *Primenjuje odgovarajuće načine učenja u skladu sa ciljevima, sadržajem, interesovanjima, uslovima i vremenom.
- * Sposoban je da samostalno i u saradnji sa drugima istražuje, otkriva i povezuje nova znanja; koristi mogućnosti vanškolskog učenja; neguje i razvija lična interesovanja.
- estetička kompetencija
- *Prepoznaje i razvija sopstvene stvaralačke sposobnosti i kreativnost u svim umetničkim i neumetničkim poljima delovanja.
- *Upotrebljava osnovne pojmove, sheme i pravila koji pripadaju teorijama umetničkih grana koje postoje u osnovnom obrazovanju.
- * Pokazuje osetljivost za eko-kulturu i kulturu svakodnevnog življenja i ima kritički odnos prema upotrebi i zloupotrebi prirode.
- komunikacija
- * Ume da sasluša izlaganje sagovornika do kraja i bez upadica.
- * Ume jasno da se izrazi usmeno i pisano, u skladu sa potrebama i karakteristikama situacije, poštujući ograničenja u pogledu dužine i namene.
- * Uvažava sagovornika reagujući na ono što govori, a ne na njegovu ličnost.
- *Izražava svoje stavove, mišljenja, osećanja, na pozitivan, konstruktivan i argumentovan način.
- odgovoran odnos prema okolini
- * Uočava činioce i ponašanja koji narušavaju prirodu i kvalitet životne sredine u široj okolini i svakodnevnom životu; razvija svest o položaju čoveka u prirodi i njegovoj odgovornosti za stanje životne sredine i prirode.
- rad sa podacima i informacijama

- * Koristi informacije u različitim simboličkim modalitetima (tabelarni, grafički, tekstualni prikaz), čita, tumači i primenjuje ih, povezujući ih sa prethodnim znanjem iz različitih oblasti.
- rešavanje problema
- * Rešava problem prema planiranoj strategiji primenjujući znanja i veštine stečene učenjem različitih predmeta vanškolskim iskustvom.
- * Prepoznaje problem, raščlanjuje problemsku situaciju na delove i uočava veze i odnose između njih u svetlu prethodno stečenih znanja u okviru različitih predmeta i vanškolskog iskustva.
- saradnja
- * Aktivno i konstruktivno učestvuje u radu grupe ili para.
- * Poštuje pravila zajedničkog rada i prepoznaje svoje mesto i ulogu u grupi ili paru.
- * Odgovorno i savesno izvršava zajedničke aktivnosti stavljajući interese grupe iznad sopstvenih.
- digitalna kompetencija
- * Efikasno koristi IKT za komunikaciju i saradnju.
- * Ume da pretražuje, kritički analizira i sistematizuje informacije u elektronskom obliku koristeći odgovarajuća sredstva IKT-a.
- * Ume da predstavi, organizuje i oblikuje određene informacije koristeći na efikasan način mogućnosti IKT sredstva.

<p>ATOMI I HEMIJSKI ELEMENTI</p>	<p>10</p>	<p>Atomi hemijskih elemenata. Hemijski simboli. Građa atoma: atomsko jezgro i elektronski omotač. Atomski i maseni broj, izotopi. Raspored elektrona po nivoima u atomima elemenata. Periodni sistem elemenata (PSE), zakon periodičnosti i veza između broja i rasporeda elektrona po nivoima u atomima elemenata i položaja elemenata u PSE.</p>	<p>– predstavlja strukturu atoma pomoću modela, – povezuje raspored elektrona u atomu elementa s položajem elementa u Periodnom sistemu elemenata i svojstvima elementa;</p>	<p>- kompetencija za učenje - odgovorno učešće u demokratskom društvu - estetička kompetencija - komunikacija - odgovoran odnos prema okolini - odgovoran odnos prema zdravlju - rad sa podacima i informacijama - rešavanje problema - saradnja - digitalna kompetencija</p>	<p>Matematika Fizičko i zdravstvo vaspitanje Informatika računarstvo Geografija Likovna kultura Srpski jezik književnost Maternji jezik</p>
----------------------------------	-----------	--	--	---	---

MEĐUPREDMETNE KOMPETENCIJE

- kompetencija za učenje

*Ima pozitivan i odgovoran odnos prema učenju.

*Motivisan je i osposobljen da samostalno planira, organizuje, sprovodi i vrednuje učenje; razlikuje bitno od ne bitno, izražava i obrazlaže ideje.

*Koristi različite izvore informacija i ima kritički odnos prema njima.

*Primenjuje odgovarajuće načine učenja u skladu sa ciljevima, sadržajem, interesovanjima, uslovima i vremenom.

* Sposoban je da samostalno i u saradnji sa drugima istražuje, otkriva i povezuje nova znanja; koristi mogućnosti vanškolskog učenja; neguje i razvija lična interesovanja.

- odgovorno učešće u demokratskom društvu

* Ponaša se odgovorno, humano i tolerantno u društvu.

* Primenjuje procedure demokratskog društva u odlučivanju i izboru; poštuje odluke većine i uvažava mišljenja manjine.

- estetička kompetencija

*Prepoznaje i razvija sopstvene stvaralačke sposobnosti i kreativnost u svim umetničkim i neumetničkim poljima svog delovanja.

*Upotrebljava osnovne pojmove, sheme i pravila koji pripadaju teorijama umetničkih grana koje postoje u osnovnom obrazovanju.

* Pokazuje osetljivost za eko-kulturu i kulturu svakodnevnog življenja i ima kritički odnos prema upotrebi i zloupotrebi prirode.

- komunikacija

* Ume da saslušati izlaganje sagovornika do kraja i bez upadica.

* Ume jasno da se izrazi usmeno i pisano, u skladu sa potrebama i karakteristikama situacije, poštujući ograničenja u pogledu dužine i namene.

* Uvažava sagovornika reagujući na ono što govori, a ne na njegovu ličnost.

*Izražava svoje stavove, mišljenja, osećanja, na pozitivan, konstruktivan i argumentovan način.

- odgovoran odnos prema okolini

* Uočava činioce i ponašanja koji narušavaju prirodu i kvalitet životne sredine u široj okolini i svakodnevnom životu; razvija svest o položaju čoveka u prirodi i njegovoj odgovornosti za stanje životne sredine i prirode.

- odgovoran odnos prema zdravlju

* Prepoznaje sigurnosne i zdravstvene rizike u životu i radu, primenjuje mere zaštite, predviđa i izbegava opasne situacije, poznaje načine pružanja prve pomoći i svojim ponašanjem promovise zdravlje i sigurnost.

- rad sa podacima i informacijama

* Koristi informacije u različitim simboličkim modalitetima (tabelarni, grafički, tekstualni prikaz), čita, tumači i primenjuje ih, povezujući ih sa prethodnim znanjem iz različitih oblasti.

- rešavanje problema

* Rešava problem prema planiranoj strategiji primenjujući znanja i veštine stečene učenjem različitih predmeta vanškolskim iskustvom.

* Prepoznaje problem, raščlanjuje problemsku situaciju na delove i uočava veze i odnose između njih u svetlu prethodno stečenih znanja u okviru različitih predmeta i vanškolskog iskustva.

- saradnja

* Aktivno i konstruktivno učestvuje u radu grupe ili para.

* Poštuje pravila zajedničkog rada i prepoznaje svoje mesto i ulogu u grupi ili paru.

* Odgovorno i savesno izvršava zajedničke aktivnosti stavljajući interese grupe iznad sopstvenih.

- digitalna kompetencija

- * Efikasno koristi IKT za komunikaciju i saradnju.
- * Ume da pretražuje, kritički analizira i sistematizuje informacije u elektronskom obliku koristeći odgovarajuća sredstva IKT-a.
- * Ume da predstavi, organizuje i oblikuje određene informacije koristeći na efikasan način mogućnosti IKT sredstava.

<p>MOLEKULI ELEMENATA I JEDINJENJA, JONI I JONSKA JEDINJENJA</p>	<p>9</p>	<p>Kovalentna veza: molekuli elemenata i molekuli jedinjenja. Atomska i molekulska kristalna rešetka. Jonska veza i jonska kristalna rešetka. Valenca. Hemijske formule i nazivi</p>	<p>–predstavlja strukturu atoma, molekula i jona pomoću modela, hemijskih simbola i formula - razlikuje hemijske elemente i jedinjenja na osnovu hemijskih simbola i formula; – razlikuje tipove hemijskih veza, prepoznaje tip hemijske veze u supstancama i povezuje sa svojstvima tih supstanci;</p>	<p>- kompetencija za učenje - odgovorno učešće u demokratskom društvu - estetička kompetencija - komunikacija - odgovoran odnos prema okolini - odgovoran odnos prema zdravlju - rad sa podacima i informacijama - rešavanje problema - saradnja - digitalna kompetencija</p>	<p>Matematika Fizičko i zdravstvo vaspitanje Informatika računarstvo Geografija Tehnika i tehnologija Likovna kultura Srpski jezik i književnost Maternji jezik</p>
--	----------	--	---	---	---

MEĐUPREDMETNE KOMPETENCIJE

- kompetencija za učenje
- * Ima pozitivan i odgovoran odnos prema učenju.
- * Motivisan je i osposobljen da samostalno planira, organizuje, sprovodi i vrednuje učenje; razlikuje bitno od nebitnog, izražava i obrazlaže ideje.
- * Koristi različite izvore informacija i ima kritički odnos prema njima.
- * Primenjuje odgovarajuće načine učenja u skladu sa ciljevima, sadržajem, interesovanjima, uslovima i vremenskim ograničenjima.
- * Sposoban je da samostalno i u saradnji sa drugima istražuje, otkriva i povezuje nova znanja; koristi mogućnosti vanškolskog učenja; neguje i razvija lična interesovanja.
- odgovorno učešće u demokratskom društvu
- * Ponaša se odgovorno, humano i tolerantno u društvu.
- * Primenjuje procedure demokratskog društva u odlučivanju i izboru; poštuje odluke većine i uvažava mišljenja manjine.
- estetička kompetencija
- * Prepoznaje i razvija sopstvene stvaralačke sposobnosti i kreativnost u svim umetničkim i neumetničkim poljima svog delovanja.
- * Pokazuje osetljivost za eko-kulturu i kulturu svakodnevnog življenja i ima kritički odnos prema upotrebi i zloupotrebi prirode.
- komunikacija
- * Ume da saslušati izlaganje sagovornika do kraja i bez upadica.
- * Ume jasno da se izrazi usmeno i pisano, u skladu sa potrebama i karakteristikama situacije, poštujući ograničenja u pogledu dužine i namene.
- * Uvažava sagovornika reagujući na ono što govori, a ne na njegovu ličnost.

- *Izražava svoje stavove, mišljenja, osećanja, na pozitivan, konstruktivan i argumentovan način.
- odgovoran odnos prema okolini
- * Uočava činioce i ponašanja koji narušavaju prirodu i kvalitet životne sredine u široj okolini i svakodnevnom životu; razvija svest o položaju čoveka u prirodi i njegovoj odgovornosti za stanje životne sredine i prirode.
- * Sagledava koje aktivnosti (obraci ponašanja), na ličnom nivou, nivou zajednice i globalnom nivou, mogu unaprediti stanje i kvalitet životne sredine i prirode.
- * Spoznaje vezu između kvaliteta životne sredine i kvaliteta svog života i razume da se njegova dobrobit i dobrobit zajednice i društva ogleda i u kvalitetu i održivosti njegove okoline.
- * Praktikuje aktivnosti koje podstiču održivost, na primer štednja vode i energije, razvrstavanje otpada, reciklaža i povezuje značaj tih aktivnosti za svoj budući život, život zajednice, kao i život budućih generacija.
- * Aktivno se uključuje u društvene akcije u školi i zajednici koje su usmerene ka zaštiti, obnovi i unapređenju životne sredine i ka održivom razvoju.
- odgovoran odnos prema zdravlju
- * Poznaje osnovne karakteristike nekih bolesti organa, principe prenosa zaraznih bolesti i šta ih izaziva i primenjuje mere prevencije, lične higijene i higijene prostora.
- * Bira stil života i navike imajući na umu dobre strane i rizike tog izbora. Razume da je stil života stvar ličnog izbora i preuzima odgovornost za svoj izbor.
- rad sa podacima i informacijama
- * Koristi informacije u različitim simboličkim modalitetima (tabelarni, grafički, tekstualni prikaz), čita, tumači i primenjuje ih, povezujući ih sa prethodnim znanjem iz različitih oblasti.
- rešavanje problema
- * Rešava problem prema planiranoj strategiji primenjujući znanja i veštine stečene učenjem različitih predmeta vanškolskim iskustvom.
- * Prepoznaje problem, raščlanjuje problemsku situaciju na delove i uočava veze i odnose između njih u svetlu prethodno stečenih znanja u okviru različitih predmeta i vanškolskog iskustva.
- saradnja
- * Aktivno i konstruktivno učestvuje u radu grupe ili para.
- * Poštuje pravila zajedničkog rada i prepoznaje svoje mesto i ulogu u grupi ili paru.
- * Odgovorno i savesno izvršava zajedničke aktivnosti stavljajući interese grupe iznad sopstvenih.
- digitalna kompetencija
- * Efikasno koristi IKT za komunikaciju i saradnju.
- * Ume da pretražuje, kritički analizira i sistematizuje informacije u elektronskom obliku koristeći odgovarajuća sredstva IKT-a.
- * Ume da predstavi, organizuje i oblikuje određene informacije koristeći na efikasan način mogućnosti IKT sredstava.

HOMOGENE I HETEROGENE SMEŠE	11	Smeše: homogene i heterogene. Rastvori – homogene smeše. Rastvaranje i rastvorljivost. Voda i vazduh – homogene smeše u prirodi. Maseni procentni sastav smeša.	– razlikuje homogene i heterogene smeše, navodi primere iz svakodnevnog života i razdvaja sastojke smeša; -objasni proces rastvaranja supstance i kvantitativno značenje rastvorljivostisupstance; – izvodi izračunavanja u vezi s masenim procentnim sastavom rastvora;	- kompetencija za učenje - odgovorno učešće u demokratskom društvu - estetička kompetencija - komunikacija - odgovoran odnos prema okolini - odgovoran odnos prema zdravlju - rad sa podacima i informacijama - rešavanje problema	Matematika Fizičko i zdravstvo vaspitanje Informatika računarstvo Geografija Likovna kultura Srpski jezik
-----------------------------	----	---	--	---	--

		Razdvajanje sastojaka smeša: dekantovanje, ceđenje i odvajanje pomoću magneta.	- saradnja - digitalna kompetencija	književno Maternji
--	--	--	--	-----------------------

MEĐUPREDMETNE KOMPETENCIJE

- kompetencija za učenje

*Ima pozitivan i odgovoran odnos prema učenju.

*Motivisan je i osposobljen da samostalno planira, organizuje, sprovodi i vrednuje učenje; razlikuje bitno od nebitnog, izražava i obrazlaže ideje.

*Koristi različite izvore informacija i ima kritički odnos prema njima.

*Primenjuje odgovarajuće načine učenja u skladu sa ciljevima, sadržajem, interesovanjima, uslovima i vremenom.

* Sposoban je da samostalno i u saradnji sa drugima istražuje, otkriva i povezuje nova znanja; koristi mogućnosti vanškolskog učenja; neguje i razvija lična interesovanja.

- odgovorno učešće u demokratskom društvu

* Ponaša se odgovorno, humano i tolerantno u društvu.

* Primenjuje procedure demokratskog društva u odlučivanju i izboru; poštuje odluke većine i uvažava mišljenja manjine.

- estetička kompetencija

*Prepoznaje i razvija sopstvene stvaralačke sposobnosti i kreativnost u svim umetničkim i neumetničkim poljima delovanja.

* Pokazuje osetljivost za eko-kulturu i kulturu svakodnevnog življenja i ima kritički odnos prema upotrebi i zloupotrebi prirode.

- komunikacija

* Ume da sasluša izlaganje sagovornika do kraja i bez upadica.

* Ume jasno da se izrazi usmeno i pisano, u skladu sa potrebama i karakteristikama situacije, poštujući ograničeni pogledu dužine i namene.

* Uvažava sagovornika reagujući na ono što govori, a ne na njegovu ličnost.

*Izražava svoje stavove, mišljenja, osećanja, na pozitivan, konstruktivan i argumentovan način.

- odgovoran odnos prema okolini

* Uočava činioce i ponašanja koji narušavaju prirodu i kvalitet životne sredine u široj okolini i svakodnevnom životu; razvija svest o položaju čoveka u prirodi i njegovoj odgovornosti za stanje životne sredine i prirode.

- odgovoran odnos prema zdravlju

* Poznaje ulogu i značaj vode i sastojaka namirnica, primenjuje pravila i principe zdrave ishrane (redovnost, važnost doručka, umerenost, raznovrsnost, način prerade namirnica) i zna posledice nepravilne ishrane.

* Poznaje osnovne karakteristike nekih bolesti organa, principe prenosa zaraznih bolesti i šta ih izaziva i primenjuje mere prevencije, lične higijene i higijene prostora.

* Poznaje moguće posledice bolesti zavisnosti nastalih zloupotrebom psihoaktivnih supstanci uključujući i posledice drugih oblika bolesti zavisnosti (npr. internet, klađenje, dijete) i svestan je zdravstvenih, porodičnih i socijalnih posledica sopstvenog izbora.

* Prepoznaje sigurnosne i zdravstvene rizike u životu i radu, primenjuje mere zaštite, predviđa i izbegava opasne situacije, poznaje načine pružanja prve pomoći i svojim ponašanjem promovise zdravlje i sigurnost.

* Bira stil života i navike imajući na umu dobre strane i rizike tog izbora. Razume da je stil života stvar ličnog izbora i preuzima odgovornost za svoj izbor.

- rad sa podacima i informacijama

* Koristi informacije u različitim simboličkim modalitetima (tabelarni, grafički, tekstualni prikaz), čita, tumači

primenjuje ih, povezujući ih sa prethodnim znanjem iz različitih oblasti.

- rešavanje problema

* Rešava problem prema planiranoj strategiji primenjujući znanja i veštine stečene učenjem različitih predmeta vanškolskim iskustvom.

* Prepoznaje problem, raščlanjuje problemsku situaciju na delove i uočava veze i odnose između njih u svetlu prethodno stečenih znanja u okviru različitih predmeta i vanškolskog iskustva.

- saradnja

* Aktivno i konstruktivno učestvuje u radu grupe ili para.

* Poštuje pravila zajedničkog rada i prepoznaje svoje mesto i ulogu u grupi ili paru.

* Odgovorno i savesno izvršava zajedničke aktivnosti stavljajući interese grupe iznad sopstvenih.

- digitalna kompetencija

* Efikasno koristi IKT za komunikaciju i saradnju.

* Ume da pretražuje, kritički analizira i sistematizuje informacije u elektronskom obliku koristeći odgovarajuća sredstva IKT-a.

* Ume da predstavi, organizuje i oblikuje određene informacije koristeći na efikasan način mogućnosti IKT sredstava.

HEMIJSKE REAKCIJE I HEMIJSKE JEDNAČINE	8	Hemijske reakcije. Zakon oodržanju mase. Hemijske jednačine.	– napiše jednačine hemijskih reakcija i objasni njihovo kvalitativno i kvantitativno značenje; – kvantitativno tumači hemijske simbole i formule	- kompetencija za učenje - odgovorno učešće u demokratskom društvu - estetička kompetencija - komunikacija - odgovoran odnos prema okolini - odgovoran odnos prema zdravlju - rad sa podacima i informacijama - rešavanje problema - saradnja - digitalna kompetencija	Matematika Fizičko i zdravstvo vaspitanje Informatika računarstvo Geografija Likovna kultura Srpski jezik književnost Maternji jezik
--	---	--	---	---	---

MEĐUPREDMETNE KOMPETENCIJE

- kompetencija za učenje

*Ima pozitivan i odgovoran odnos prema učenju.

*Motivisan je i osposobljen da samostalno planira, organizuje, sprovodi i vrednuje učenje; razlikuje bitno od nebitnog i izražava i obrazlaže ideje.

*Koristi različite izvore informacija i ima kritički odnos prema njima.

*Primenjuje odgovarajuće načine učenja u skladu sa ciljevima, sadržajem, interesovanjima, uslovima i vremenom.

* Sposoban je da samostalno i u saradnji sa drugima istražuje, otkriva i povezuje nova znanja; koristi mogućnosti vanškolskog učenja; neguje i razvija lična interesovanja.

- odgovorno učešće u demokratskom društvu

* Ponaša se odgovorno, humano i tolerantno u društvu.

* Primenjuje procedure demokratskog društva u odlučivanju i izboru; poštuje odluke većine i uvažava mišljenja manjine.

- estetička kompetencija

*Prepoznaje i razvija sopstvene stvaralačke sposobnosti i kreativnost u svim umetničkim i neumetničkim poljima.

delovanja.

- * Pokazuje osetljivost za eko-kulturu i kulturu svakodnevnog življenja i ima kritički odnos prema upotrebi i zloupotrebi prirode.
- komunikacija
- * Ume da sasluša izlaganje sagovornika do kraja i bez upadica.
- * Ume jasno da se izrazi usmeno i pisano, u skladu sa potrebama i karakteristikama situacije, poštujući ograničeni pogledu dužine i namene.
- * Uvažava sagovornika reagujući na ono što govori, a ne na njegovu ličnost.
- * Izražava svoje stavove, mišljenja, osećanja, na pozitivan, konstruktivan i argumentovan način.
- odgovoran odnos prema okolini
- * Uočava činioce i ponašanja koji narušavaju prirodu i kvalitet životne sredine u široj okolini i svakodnevnom životu. Razvija svest o položaju čoveka u prirodi i njegovoj odgovornosti za stanje životne sredine i prirode.
- odgovoran odnos prema zdravlju
- * Poznaje ulogu i značaj vode i sastojaka namirnica, primenjuje pravila i principe zdrave ishrane (redovnost, važnost doručka, umerenost, raznovrsnost, način prerade namirnica) i zna posledice nepravilne ishrane.
- * Poznaje osnovne karakteristike nekih bolesti organa, principe prenosa zaraznih bolesti i šta ih izaziva i primenjuje mere prevencije, lične higijene i higijene prostora.
- * Poznaje moguće posledice bolesti zavisnosti nastalih zloupotrebom psihoaktivnih supstanci uključujući i posledice drugih oblika bolesti zavisnosti (npr. internet, klađenje, dijete) i svestan je zdravstvenih, porodičnih i socijalnih posledica sopstvenog izbora.
- * Prepoznaje sigurnosne i zdravstvene rizike u životu i radu, primenjuje mere zaštite, predviđa i izbegava opasne situacije, poznaje načine pružanja prve pomoći i svojim ponašanjem promovise zdravlje i sigurnost.
- * Bira stil života i navike imajući na umu dobre strane i rizike tog izbora. Razume da je stil života stvar ličnog izbora i preuzima odgovornost za svoj izbor.
- rad sa podacima i informacijama
- * Koristi informacije u različitim simboličkim modalitetima (tabelarni, grafički, tekstualni prikaz), čita, tumači i primenjuje ih, povezujući ih sa prethodnim znanjem iz različitih oblasti.
- rešavanje problema
- * Rešava problem prema planiranoj strategiji primenjujući znanja i veštine stečene učenjem različitih predmeta vanškolskim iskustvom.
- * Prepoznaje problem, raščlanjuje problemsku situaciju na delove i uočava veze i odnose između njih u svetlu prethodno stečenih znanja u okviru različitih predmeta i vanškolskog iskustva.
- saradnja
- * Aktivno i konstruktivno učestvuje u radu grupe ili para.
- * Poštuje pravila zajedničkog rada i prepoznaje svoje mesto i ulogu u grupi ili paru.
- * Odgovorno i savesno izvršava zajedničke aktivnosti stavljajući interese grupe iznad sopstvenih.
- digitalna kompetencija
- * Efikasno koristi IKT za komunikaciju i saradnju.
- * Ume da pretražuje, kritički analizira i sistematizuje informacije u elektronskom obliku koristeći odgovarajuća sredstva IKT-a.
- * Ume da predstavi, organizuje i oblikuje određene informacije koristeći na efikasan način mogućnosti IKT sredstava.

IZRAČUNAVANJA U HEMIJI	12	Relativna atomska i relativna molekulska masa. Količina supstance i mol.	– kvantitativno tumači hemijske simbole i formule koristeći pojmove relativna atomska i molekulska masa, količina supstance i molarna masa	- kompetencija za učenje - odgovorno učešće u demokratskom društvu - estetička kompetencija - komunikacija	Matematika Fizičko i zdravstveno vaspitanje Informatika i računarstvo
------------------------	----	--	--	---	---

	Molarna masa. Zakon stalnih odnosa masa. Maseni procentni sastav jedinjenja. Izračunavanja na osnovu jednačina hemijskih reakcija.		- odgovoran odnos prema okolini - odgovoran odnos prema zdravlju - rad sa podacima i informacijama - rešavanje problema - saradnja - digitalna kompetencija	Geografija Likovna kultura Srpski jezik književnost Maternji jezik
--	---	--	--	---

MEĐUPREDMETNE KOMPETENCIJE

- kompetencija za učenje

*Ima pozitivan i odgovoran odnos prema učenju.

*Motivisan je i osposobljen da samostalno planira, organizuje, sprovodi i vrednuje učenje; razlikuje bitno od nebitnog, izražava i obrazlaže ideje.

*Koristi različite izvore informacija i ima kritički odnos prema njima.

*Primenjuje odgovarajuće načine učenja u skladu sa ciljevima, sadržajem, interesovanjima, uslovima i vremenom.

* Sposoban je da samostalno i u saradnji sa drugima istražuje, otkriva i povezuje nova znanja; koristi mogućnosti vanškolskog učenja; neguje i razvija lična interesovanja.

- odgovorno učešće u demokratskom društvu

* Ponaša se odgovorno, humano i tolerantno u društvu.

* Primenjuje procedure demokratskog društva u odlučivanju i izboru; poštuje odluke većine i uvažava mišljenja manjine.

- estetička kompetencija

*Prepoznaje i razvija sopstvene stvaralačke sposobnosti i kreativnost u svim umetničkim i neumetničkim poljima delovanja.

* Pokazuje osetljivost za eko-kulturu i kulturu svakodnevnog življenja i ima kritički odnos prema upotrebi i zloupotrebi prirode.

- komunikacija

* Ume da saslušati izlaganje sagovornika do kraja i bez upadica.

* Ume jasno da se izrazi usmeno i pisano, u skladu sa potrebama i karakteristikama situacije, poštujući ograničeni pogledu dužine i namene.

* Uvažava sagovornika reagujući na ono što govori, a ne na njegovu ličnost.

*Izražava svoje stavove, mišljenja, osećanja, na pozitivan, konstruktivan i argumentovan način.

- odgovoran odnos prema okolini

* Uočava činioce i ponašanja koji narušavaju prirodu i kvalitet životne sredine u široj okolini i svakodnevnom životu; razvija svest o položaju čoveka u prirodi i njegovoj odgovornosti za stanje životne sredine i prirode.

- odgovoran odnos prema zdravlju

* Poznaje ulogu i značaj vode i sastojaka namirnica, primenjuje pravila i principe zdrave ishrane (redovnost, važnost doručka, umerenost, raznovrsnost, način prerade namirnica) i zna posledice nepravilne ishrane.

* Poznaje osnovne karakteristike nekih bolesti organa, principe prenosa zaraznih bolesti i šta ih izaziva i primenjuje mere prevencije, lične higijene i higijene prostora.

* Poznaje moguće posledice bolesti zavisnosti nastalih zloupotrebom psihoaktivnih supstanci uključujući i posledice drugih oblika bolesti zavisnosti (npr. internet, klađenje, dijete) i svestan je zdravstvenih, porodičnih i socijalnih posledica sopstvenog izbora.

* Prepoznaje sigurnosne i zdravstvene rizike u životu i radu, primenjuje mere zaštite, predviđa i izbegava opasne situacije, poznaje načine pružanja prve pomoći i svojim ponašanjem promoviše zdravlje i sigurnost.

- * Bira stil života i navike imajući na umu dobre strane i rizike tog izbora. Razume da je stil života stvar ličnog izbora i preuzima odgovornost za svoj izbor.
- rad sa podacima i informacijama
- * Koristi informacije u različitim simboličkim modalitetima (tabelarni, grafički, tekstualni prikaz), čita, tumači i primenjuje ih, povezujući ih sa prethodnim znanjem iz različitih oblasti.
- rešavanje problema
- * Rešava problem prema planiranoj strategiji primenjujući znanja i veštine stečene učenjem različitih predmeta vanškolskim iskustvom.
- * Prepoznaje problem, raščlanjuje problemsku situaciju na delove i uočava veze i odnose između njih u svetlu prethodno stečenih znanja u okviru različitih predmeta i vanškolskog iskustva.
- saradnja
- * Aktivno i konstruktivno učestvuje u radu grupe ili para.
- * Poštuje pravila zajedničkog rada i prepoznaje svoje mesto i ulogu u grupi ili paru.
- * Odgovorno i savesno izvršava zajedničke aktivnosti stavljajući interese grupe iznad sopstvenih.
- digitalna kompetencija
- * Efikasno koristi IKT za komunikaciju i saradnju.
- * Ume da pretražuje, kritički analizira i sistematizuje informacije u elektronskom obliku koristeći odgovarajuća sredstva IKT-a.
- * Ume da predstavi, organizuje i oblikuje određene informacije koristeći na efikasan način mogućnosti IKT sredstava.

<p>VODONIK I KISEONIK I NjIHOVA JEDINjENjA. SOLI</p>	<p>12</p>	<p>Vodonik. Kiseonik. Oksidacija, sagorevanje i korozija. Oksidi: hemijske formule, nazivi i osnovna svojstva. Kiseline: hemijske formule, nazivi i osnovna svojstva. Hidroksidi (baze): hemijske formule, nazivi i osnovna svojstva. Mera kiselosti rastvora: ph- skala. Neutralizacija – hemijska reakcija kiselina i hidroksida (baza).</p>	<p>– opiše i objasni fizička i hemijska svojstva vodonika i kiseonika; – razlikuje okside, kiseline, hidrokside i soli na osnovu hemijske formule i naziva, i opiše osnovna svojstva ovih klasa jedinjenja; – indikatorima ispita i na rN skali proceni kiselost rastvora; – tumači oznake sa ambalaže supstanci/komercijalnih proizvoda.</p>	<p>- kompetencija za učenje - odgovorno učešće u demokratskom društvu - estetička kompetencija - komunikacija - odgovoran odnos prema okolini - odgovoran odnos prema zdravlju - rad sa podacima i informacijama - rešavanje problema - saradnja - digitalna kompetencija</p>	<p>Matematika Fizičko i zdravstveno vaspitanje Informatika i računarstvo Geografija Likovna kultura Srpski jezik i književnost Maternji jezik</p>
--	-----------	--	---	---	---

MEĐUPREDMETNE KOMPETENCIJE

- kompetencija za učenje

* Ima pozitivan i odgovoran odnos prema učenju.

* Motivisan je i osposobljen da samostalno planira, organizuje, sprovodi i vrednuje učenje; razlikuje bitno od ne bitno, izražava i obrazlaže ideje.

* Koristi različite izvore informacija i ima kritički odnos prema njima.

* Primenjuje odgovarajuće načine učenja u skladu sa ciljevima, sadržajem, interesovanjima, uslovima i vremenom.

* Sposoban je da samostalno i u saradnji sa drugima istražuje, otkriva i povezuje nova znanja; koristi mogućnosti vanškolskog učenja; neguje i razvija lična interesovanja.

- odgovorno učešće u demokratskom društvu

* Ponaša se odgovorno, humano i tolerantno u društvu.

* Primenjuje procedure demokratskog društva u odlučivanju i izboru; poštuje odluke većine i uvažava mišljenja manjine.

- estetička kompetencija

* Prepoznaje i razvija sopstvene stvaralačke sposobnosti i kreativnost u svim umetničkim i neumetničkim poljima delovanja.

* Pokazuje osetljivost za eko-kulturu i kulturu svakodnevnog življenja i ima kritički odnos prema upotrebi i zloupotrebi prirode.

- komunikacija

* Ume da sasluša izlaganje sagovornika do kraja i bez upadica.

* Ume jasno da se izrazi usmeno i pisano, u skladu sa potrebama i karakteristikama situacije, poštujući ograničeni pogledu dužine i namene.

* Uvažava sagovornika reagujući na ono što govori, a ne na njegovu ličnost.

* Izražava svoje stavove, mišljenja, osećanja, na pozitivan, konstruktivan i argumentovan način.

- odgovoran odnos prema okolini

* Uočava činioce i ponašanja koji narušavaju prirodu i kvalitet životne sredine u široj okolini i svakodnevnom životu; razvija svest o položaju čoveka u prirodi i njegovoj odgovornosti za stanje životne sredine i prirode.

- odgovoran odnos prema zdravlju

* Poznaje ulogu i značaj vode i sastojaka namirnica, primenjuje pravila i principe zdrave ishrane (redovnost, važnost doručka, umerenost, raznovrsnost, način prerade namirnica) i zna posledice nepravilne ishrane.

* Poznaje osnovne karakteristike nekih bolesti organa, principe prenosa zaraznih bolesti i šta ih izaziva i primenjuje mere prevencije, lične higijene i higijene prostora.

* Poznaje moguće posledice bolesti zavisnosti nastalih zloupotrebom psihoaktivnih supstanci uključujući i posledice drugih oblika bolesti zavisnosti (npr. internet, klađenje, dijete) i svestan je zdravstvenih, porodičnih i socijalnih posledica sopstvenog izbora.

* Prepoznaje sigurnosne i zdravstvene rizike u životu i radu, primenjuje mere zaštite, predviđa i izbegava opasne situacije, poznaje načine pružanja prve pomoći i svojim ponašanjem promovise zdravlje i sigurnost.

* Bira stil života i navike imajući na umu dobre strane i rizike tog izbora. Razume da je stil života stvar ličnog izbora i preuzima odgovornost za svoj izbor.

- rad sa podacima i informacijama

* Koristi informacije u različitim simboličkim modalitetima (tabelarni, grafički, tekstualni prikaz), čita, tumači i primenjuje ih, povezujući ih sa prethodnim znanjem iz različitih oblasti.

- rešavanje problema

* Rešava problem prema planiranoj strategiji primenjujući znanja i veštine stečene učenjem različitih predmeta vanškolskim iskustvom.

* Prepoznaje problem, raščlanjuje problemsku situaciju na delove i uočava veze i odnose između njih u svetlu prethodno stečenih znanja u okviru različitih predmeta i vanškolskog iskustva.

- saradnja
- * Aktivno i konstruktivno učestvuje u radu grupe ili para.
- * Poštuje pravila zajedničkog rada i prepoznaje svoje mesto i ulogu u grupi ili paru.
- * Odgovorno i savesno izvršava zajedničke aktivnosti stavljajući interese grupe iznad sopstvenih.
- digitalna kompetencija
- * Efikasno koristi IKT za komunikaciju i saradnju.
- * Ume da pretražuje, kritički analizira i sistematizuje informacije u elektronskom obliku koristeći odgovarajuća sredstva IKT-a.
- * Ume da predstavi, organizuje i oblikuje određene informacije koristeći na efikasan način mogućnosti IKT sredstava.

Obrazovni standardi:

Sadržaji	OSNOVNI NIVO	SREDNJI NIVO	NAPREDNI NIVO
HEMIJA KAO EKSPERIMENTALNA NAUKA I HEMIJA U SVETU OKO NAS	HE.1.1.1. da pravi razliku između elemenata, jedinjenja i smeša iz svakodnevnog života, na osnovu njihove složenosti		HE.3.1.1. razliku između čistih supstanci (elemenata i jedinjenja) i smeša, na osnovu vrsta čestica koje ih izgrađuju
HEMIJSKA LABORATORIJA	HE.1.1.10. izmeri masu, zapreminu i temperaturu supstance HE.1.1.12. u jednostavnim ogledima ispita svojstva supstanci (agregatno stanje, miris, boju, magnetna svojstva, rastvorljivost), kao i da ta svojstva opiše	HE.2.1.7. u ogledima ispituje svojstva supstanci i podatke o supstancama prikazuje tabelarno ili šematski	
ATOMI I HEMIJSKI ELEMENTI	HE.1.1.4. da su čiste supstance izgrađene od atoma, molekula i jona, i te čestice međusobno razlikuje po naelektrisanju i složenosti građe	HE.2.6.1. prikupi podatke posmatranjem i merenjem, i da pri tom koristi odgovarajuće instrumente	HE.3.1.4. strukturu atoma, molekula i jona, koje ih elementarne čestice izgrađuju i kako od njihovog broja zavisi naelektrisanje atoma, molekula i jona
MOLEKULI ELEMENATA I JEDINJENJA, JONI I JONSKA JEDINJENJA	HE.1.1.5. tip hemijske veze u molekulima elemenata, kovalentnim i jonskim jedinjenjima	HE.2.6.2. tabelarno i grafički prikaže rezultate posmatranja ili merenja	
HOMOGENE I	HE.1.1.7. šta su	HE.2.1.3. šta je zasićen,	HE.3.1.7. na osnovu

HETEROGENE SMEŠE	<p>rastvori, kako nastaju i primere rastvora u svakodnevnom životu</p> <p>HE.1.2.9. ispita rastvorljivost soli</p> <p>HE.1.1.11. sastavi aparaturu i izvede postupak ceđenja</p>	<p>nezasićen i prezasićen rastvor</p> <p>HE.2.1.5. izabere najpogodniji način za povećanje brzine rastvaranja supstance (povećanjem temperature rastvarača, usitnjavanjem supstance, mešanjem)</p> <p>HE.2.1.6. promeni koncentraciju rastvora dodavanjem rastvorene supstance ili rastvarača (razblaživanje i koncentrovanje)</p> <p>HE.2.1.9. izračuna masu rastvorene supstance i rastvarača, na osnovu procentnog sastava rastvora i obrnuto</p> <p>HE.2.1.10. napravi rastvor određenog procentnog sastava</p>	<p>svojstava sastojaka smeše da izabere i izvede odgovarajući postupak za njihovo razdvajanje</p> <p>HE.3.1.5. zavisnost rastvorljivosti supstance od prirode supstance i rastvarača</p>
HEMIJSKE REAKCIJE I HEMIJSKE JEDNAČINE	<p>HE.1.1.3. na osnovu kojih svojstava supstance mogu da se razlikuju, kojim vrstama promena supstance podležu, kao i da se pri promenama ukupna masa supstanci ne menja</p>	<p>HE.2.1.8. izračuna procentni sastav jedinjenja na osnovu formule i masu reaktanata i proizvoda na osnovu hemijske jednačine, to jest da pokaže na osnovu izračunavanja da se ukupna masa supstanci ne menja pri hemijskim reakcijama</p> <p>HE.2.6.3. izvodi jednostavna uopštavanja i sistematizaciju rezultata</p>	<p>HE.3.6.1. prepozna pitanje/problem koje se može eksperimentalno istražiti</p>
IZRAČUNAVANJA U HEMIJI			
VODONIK I KISEONIK I NJIHOVA JEDINJENJA. SOLI	<p>HE.1.1.8. značenje sledećih termina: supstanca, smeša, rastvor, rastvaranje, element, jedinjenje, atom, molekul, jon, kovalentna veza,</p>	<p>HE.2.2.1. na osnovu naziva oksida, kiselina, baza i soli sastavi formulu ovih supstanci</p> <p>HE.2.2.2. piše jednačine hemijskih reakcija sinteze i analize</p>	<p>HE.3.2.6. izvede reakciju neutralizacije</p>

	<p>jonska veza, oksidacija, oksid, kiselina, baza, so, indikator</p> <p>HE.1.2.5. primere oksida, kiselina, baza i soli u svakodnevnom životu kao i praktičnu primenu ovih jedinjenja</p> <p>HE.1.2.6. osnovna fizička i hemijska svojstva oksida, kiselina, baza i soli</p> <p>HE.1.2.8. dokaže kiselobazna svojstva supstanci pomoću indikatora</p> <p>HE.1.2.7. utvrdi osnovna fizička svojstva oksida (agregatno stanje, boja, miris)</p>	binarnih jedinjenja	
--	---	---------------------	--

NAČIN DIDAKTIČKO – METODIČKOG OSTVARIVANJA PROGRAMA

OBLAST/ TEMA	NAČIN DIDAKTIČKO – METODIČKOG OSTVARIVANJA PROGRAMA			AKTIVNOSTI UČENIKA
	Oblici rada	Metode i tehnike	Sredstva	
HEMIJA KAO EKSPERIMENTALNA NAUKA I HEMIJA U SVETU OKO NAS	<ul style="list-style-type: none"> - individualizovani - individualni - frontalni - rad u grupi - rad u parovima 	<ul style="list-style-type: none"> - verbalne – usmeno izlaganje, razgovor - vizuelne – demonstrativno-ilustrativna, eksperimentalna 	<ul style="list-style-type: none"> - udžbenik - sheme - kompjuter-internet - CD - razne fotografije - plakati - DVD-filmovi - hamikalije kao primeri supstanci - supstance iz svakodnevnog života, koje donose učenici 	<ul style="list-style-type: none"> - slušaju - ispoljavaju - pričaju - posmatraju - praktično primenjuju - demonstriraju - eksperimentišu - istražuju - uočavaju - opisuju - upoređuju - objašnjavaju - zaključuju - diskutuju, razmenjuju stavove i mišljenja

HEMIJSKA LABORATORIJA	<ul style="list-style-type: none"> - individualizovani - individualni - frontalni - rad u grupi - rad u parovima 	<ul style="list-style-type: none"> - verbalne – usmeno izlaganje, razgovor - vizuelne – demonstrativno-ilustrativna, eksperimentalna 	<ul style="list-style-type: none"> - udžbenik - sheme - kompjuter-internet - CD - laboratorijski instrumenti i pribor - razne fotografije - časopisi - plakati - DVD-filmovi 	<ul style="list-style-type: none"> - slušaju - ispoljavaju -pričaju - posmatraju - praktično primenjuju - demonstriraju - eksperimentišu - istražuju - uočavaju - opisuju - upoređuju - objašnjavaju - zaključuju - diskutuju, razmenjuju stavove i mišljenja
ATOMI I HEMIJSKI ELEMENTI	<ul style="list-style-type: none"> - individualizovani - individualni - frontalni - rad u grupi - rad u parovima 	<ul style="list-style-type: none"> - verbalne – usmeno izlaganje, razgovor - vizuelne – demonstrativno-ilustrativna, eksperimentalna - problemska nastava - učenje putem otkrića 	<ul style="list-style-type: none"> - udžbenik - poster - sheme - kompjuter-internet - CD - laboratorijski instrumenti i pribor - modeli atoma - razne fotografije - časopisi - plakati 	<ul style="list-style-type: none"> - slušaju - ispoljavaju - pričaju - posmatraju - praktično primenjuju - demonstriraju - eksperimentišu - istražuju - uočavaju - opisuju - upoređuju - objašnjavaju - zaključuju - determinišu - diskutuju, razmenjuju stavove i mišljenja
MOLEKULI ELEMENTA I JEDINJENJA, JONI I JONSKA JEDINJENJA	<ul style="list-style-type: none"> - individualizovani - individualni - frontalni - rad u grupi - rad u parovima 	<ul style="list-style-type: none"> - verbalne – usmeno izlaganje, razgovor - vizuelne – demonstrativno-ilustrativna, eksperimentalna - problemska nastava 	<ul style="list-style-type: none"> - udžbenik - poster - sheme - kompjuter-internet - CD - laboratorijski instrumenti i pribor 	<ul style="list-style-type: none"> - slušaju - ispoljavaju -pričaju - posmatraju - praktično primenjuju - demonstriraju - eksperimentišu - istražuju

		<ul style="list-style-type: none"> - učenje putem otkrića 	<ul style="list-style-type: none"> - modeli molekula - razne fotografije - plakati - DVD-filmovi 	<ul style="list-style-type: none"> - uočavaju - opisuju - upoređuju - objašnjavaju - zaključuju - determinišu - diskutuju, razmenjuju stavove i mišljenja
HOMOGENE I HETEROGENE SMEŠE	<ul style="list-style-type: none"> - individualizovani - individualni - frontalni - rad u grupi - rad u parovima 	<ul style="list-style-type: none"> - verbalne – usmeno izlaganje, razgovor - vizuelne – demonstrativno-ilustrativna, eksperimentalna 	<ul style="list-style-type: none"> - udžbenik - poster - kompjuter-internet - CD - laboratorijski instrumenti i pribor - rastvori koji se koriste u svakodnevnom životu 	<ul style="list-style-type: none"> - slušaju - ispoljavaju -pričaju - posmatraju - praktično primenjuju - demonstriraju - istražuju - uočavaju - opisuju - upoređuju - objašnjavaju - zaključuju - diskutuju, razmenjuju stavove i mišljenja
HEMIJSKE REAKCIJE I HEMIJSKE JEDNAČINE	<ul style="list-style-type: none"> - individualizovani - individualni - frontalni - rad u grupi - rad u parovima 	<ul style="list-style-type: none"> - verbalne – usmeno izlaganje, razgovor - vizuelne – demonstrativno-ilustrativna, eksperimentalna 	<ul style="list-style-type: none"> - udžbenik - poster - kompjuter-internet - CD - laboratorijski instrumenti, pribor i hemikalije 	<ul style="list-style-type: none"> - slušaju - ispoljavaju -pričaju - posmatraju - praktično primenjuju - demonstriraju - istražuju - uočavaju - opisuju - upoređuju - objašnjavaju - zaključuju - diskutuju, razmenjuju stavove i mišljenja
IZRAČUNAVANJA U HEMIJI	<ul style="list-style-type: none"> - individualizovani - individualni 	<ul style="list-style-type: none"> - verbalne – usmeno izlaganje, razgovor 	<ul style="list-style-type: none"> - udžbenik - poster - kompjuter- 	<ul style="list-style-type: none"> - slušaju - ispoljavaju -pričaju

	<ul style="list-style-type: none"> - frontalni - rad u grupi - rad u parovima 	<ul style="list-style-type: none"> - vizuelne – demonstrativno-ilustrativna, eksperimentalna 	<ul style="list-style-type: none"> internet - CD - laboratorijski instrumenti, pribor i hemikalije 	<ul style="list-style-type: none"> - posmatraju - praktično primenjuju - demonstriraju - istražuju - uočavaju - opisuju - upoređuju - objašnjavaju - zaključuju - diskutuju, razmenjuju stavove i mišljenja
VODONIK I KISEONIK I NjIHOVA JEDINjENjA. SOLI	<ul style="list-style-type: none"> - individualizovani - individualni - frontalni - rad u grupi - rad u parovima 	<ul style="list-style-type: none"> - verbalne – usmeno izlaganje, razgovor - vizuelne – demonstrativno-ilustrativna, eksperimentalna 	<ul style="list-style-type: none"> - udžbenik - poster - kompjuter-internet - CD - laboratorijski instrumenti, pribor i hemikalije 	<ul style="list-style-type: none"> - slušaju - ispoljavaju -pričaju - posmatraju - praktično primenjuju - demonstriraju - istražuju - uočavaju - opisuju - upoređuju - objašnjavaju - zaključuju - diskutuju, razmenjuju stavove i mišljenja

Nastavni predmet: Hemija

Cilj: učenja hemije je da učenik razvije sistem osnovnih hemijskih pojmova i veštine za pravilno rukovanje laboratorijskim posuđem, priborom i supstancama, da se osposobi za primenu stečenog znanja i veština za rešavanje problema u svakodnevnom životu i nastavku obrazovanja, da razvije sposobnosti apstraktnog i kritičkog mišljenja, sposobnosti za saradnju, timski rad, i odgovoran odnos prema sebi, drugima i životnoj sredini.

	Nedeljni fond časova	Godišnji fond časova
Redovna nastava	2	68
Dopunska nastava	Po potrebi	18
Dodatna nastava	Po potrebi	18

NASTAVNI PREDMET					
OBLAST/ TEMA	BROJ ČASOVA	SADRŽAJI	OČEKIVANI ISHODI	MEĐUPREDMETN E KOMPETENCIJE	KOR
METALI, OKSIDI I HIDROKSIDI	10	Metali u neživoj i živoj prirodi. Opšta fizička i hemijska	pravilno rukuje laboratorijskim posuđem,	- kompetencija za učenje *Ima pozitivan i	Mate Fizič

		<p>svojstva metala. Alkalni i zemnoalkalni metali. Gvožđe, bakar, aluminijum, olovo i cink, njihove legure i praktična primena. Oksidi metala i hidroksoidi, svojstva i primena. Demonstracioni ogledi: reakcija Na, K, Mg i Ca sa vodom; reakcija MgO i CaO sa vodom i ispitivanje svojstava nastalog rastvora pomoću lakmus-hartije; +- ispitivanje elektroprovodljivosti rastvora natrijum-hidroksida. Laboratorijska vežba I: ispitivanje fizičkih svojstava metala; reakcija metala sa kiselinama.</p>	<p>priborom i supstancama, i pokazuje odgovoran odnos prema zdravlju i životnoj sredini; – izvede eksperiment prema datom uputstvu, tabelarno i grafički prikaže podatke, formuliše objašnjenja i izvede zaključke; – navede zastupljenost metala i nemetala, neorganskih i organskih jedinjenja u živoj i neživoj prirodi; – ispita i opiše fizička svojstva metala i nemetala, i poveže ih s njihovom praktičnom primenom; – ispita i opiše hemijska svojstva metala i nemetala, i objasni ih na osnovu strukture atoma i položaja elemenata u Periodnom sistemu; – napiše</p>	<p>odgovoran odnos prema učenju. *Motivisan je i osposobljen da samostalno planira, organizuje, sprovodi i vrednuje učenje; razlikuje bitno od nebitnog, izražava i obrazlaže ideje. *Koristi različite izvore informacija i ima kritički odnos prema njima. *Primenjuje odgovarajuće načine učenja u skladu sa ciljevima, sadržajem, interesovanjima, uslovima i vremenom. * Sposoban je da samostalno i u saradnji sa drugima istražuje, otkriva i povezuje nova znanja; koristi mogućnosti vanškolskog učenja; neguje i razvija lična interesovanja. - estetička kompetencija *Prepoznaje i razvija sopstvene stvaralačke sposobnosti i kreativnost u svim umetničkim i neumetničkim poljima svog delovanja. *Upotrebljava osnovne pojmove, sheme i pravila koji pripadaju teorijama umetničkih grana koje postoje u osnovnom obrazovanju.</p>	<p>zdrav vaspi Infor račun Geog Tehn tehn Likov kultu Srpsk knjiž Mate Istori Biolo</p>
NEMETALI, OKSIDI I KISELINE	10	<p>Nemetali u neživoj i živoj prirodi. Opšta fizička i hemijska svojstva nemetala. Halogeni elementi, sumpor, azot, fosfor i ugljenik. Oksidi nemetala i kiseline, svojstva i primena. Demonstracioni ogledi: dobijanje sumpor(IV) -oksida i ispitivanje njegovih svojstava; razblaživanje koncentrovane sumporne kiseline; dobijanje ugljenik(IV)-oksida i ispitivanje njegovih svojstava; ispitivanje elektroprovodljivosti destilovane vode i hlorovodonične kiseline; dokazivanje baznih svojstava vodenog rastvora amonijaka. Laboratorijska vežba II: ispitivanje fizičkih svojstava nemetala. Laboratorijska vežba III: dokazivanje kiselosti neorganskih kiselina pomoću</p>	<p>– napiše</p>		

		lakmus-hartije.	formule i imenuje okside, kiseline, baze i soli; – ispita, opiše i objasni svojstva oksida, neorganskih kiselina, baza i soli, prepozna na osnovu formule ili naziva predstavnike ovih jedinjenja u svakodnevnom životu i poveže njihova svojstva sa praktičnom primenom; – napiše i tumači jednačine hemijskih reakcija metala i nemetala; – razlikuje svojstva neorganskih i organskih supstanci i objašnjava razliku na osnovu njihovih struktura; – prepozna fizičke i hemijske promene neorganskih i organskih supstanci u okruženju, i predstavi hemijske promene	* Pokazuje osetljivost za ekologiju i kulturu svakodnevnog življenja i ima kritički odnos prema upotrebi i zloupotrebi prirode. - komunikacija * Ume da sasluša izlaganje sagovornika do kraja i bez upadica. * Ume jasno da se izrazi usmeno i pisano, u skladu sa potrebama i karakteristikama situacije, poštujući ograničenja u pogledu dužine i namene. * Uvažava sagovornika reagujući na ono što govori, a ne na njegovu ličnost. * Izražava svoje stavove, mišljenja, osećanja, na pozitivan, konstruktivan i argumentovan način. - odgovoran odnos prema okolini * Uočava činioce i ponašanja koji narušavaju prirodu i kvalitet životne sredine u široj okolini i svakodnevnom životu; razvija svest o položaju čoveka u prirodi i njegovoj odgovornosti za
SOLI	8	Dobijanje soli. Formule soli i nazivi. Disocijacija soli. Fizička i hemijska svojstva soli. Primena soli. Demonstracioni ogledi: reakcija neutralizacije hlorovodonične kiseline i rastvora natrijum-hidroksida; reakcija između metala i kiseline; hemijske reakcije soli: između kalcijum-karbonata i hlorovodonične kiseline, rastvora gvožđe(III)-hlorida i natrijum-hidroksida, rastvora srebronitrata i natrijum-hlorida. Laboratorijska vežba IV: dobijanje soli i ispitivanje rastvorljivosti različitih soli u vodi; dobijanje barijum-sulfata; dokazivanje ugljenik(IV)-oksida i nastajanje kalcijum-karbonata.		

			hemijskim jednačinama;	stanje životne sredine i prirode.
ORGANSKA JEDINJENJA I NJIHOVA OPŠTA SVOJSTVA	2	Svojstva atoma ugljenika i mnogobrojnost organskih jedinjenja. Funktionalne grupe i klase organskih jedinjenja. Opšta svojstva organskih jedinjenja. Demonstracioni ogledi: upoređivanje svojstava organskih i neorganskih jedinjenja; dokazivanje ugljenika u organskim supstancama	– napiše formule i imenuje predstavnike klase organskih jedinjenja imajući u vidu strukturnu izomeriju; – razlikuje organske supstance sa	- odgovoran odnos prema zdravlju * Prepoznaje sigurnosne i zdravstvene rizike u životu i radu, primenjuje mere zaštite, predviđa i izbegava opasne situacije, poznaje načine pružanja prve pomoći i svojim ponašanjem promovise zdravlje i sigurnost. - rad sa podacima i informacijama * Koristi informacije u različitim simboličkim modalitetima (tabelarni, grafički, tekstualni prikaz), čita, tumači i primenjuje ih, povezujući ih sa prethodnim znanjem iz različitih oblasti. - rešavanje problema * Rešava problem prema planiranoj strategiji primenjujući znanja i veštine stečene učenjem različitih predmeta i vanškolskim iskustvom. * Prepoznaje problem, raščlanjuje problemsku situaciju na delove
UGLJOVODONICI	12	Podela ugljovodonika. Nomenklatura. Izomerija. Fizička svojstva ugljovodonika. Hemijska svojstva ugljovodonika. Polimeri. Nafta i zemni gas. Demonstracioni ogledi: ispitivanje rastvorljivosti i sagorevanje n-heksana (medicinski benzin); razlikovanje zasićenih i nezasićenih acikličnih ugljovodonika (reakcija sa kalijum-permanganatom). Vežba V: sastavljanje modela molekula ugljovodonika, pisanje strukturnih formula i imenovanje ugljovodonika.	aspekta čista supstanca i smeša, veličina molekula, struktura, poreklo i to povezuje sa njihovom ulogom i primenom; – ispita, opiše i objasni fizička i hemijska svojstva predstavnika klase organskih jedinjenja i poveže svojstva jedinjenja sa njihovom praktičnom primenom – objasni i	primenom; – ispita, opiše i objasni fizička i hemijska svojstva predstavnika klase organskih jedinjenja i poveže svojstva jedinjenja sa njihovom praktičnom primenom – objasni i hemijskim jednačinama predstavi hemijske promene karakteristične za pojedine klase organskih jedinjenja; opiše fizička
ORGANSKA JEDINJENJA SA KISEONIKOM	8	Alkoholi – nomenklatura, svojstva i primena. Karboksilne kiseline – nomenklatura, svojstva i primena. Masne kiseline. Estri – nomenklatura, svojstva i primena. Demonstracioni ogledi: dobijanje alkohola alkoholnim	hemijskim jednačinama predstavi hemijske promene karakteristične za pojedine klase organskih jedinjenja; opiše fizička	primenom; – ispita, opiše i objasni fizička i hemijska svojstva predstavnika klase organskih jedinjenja i poveže svojstva jedinjenja sa njihovom praktičnom primenom – objasni i hemijskim jednačinama predstavi hemijske promene karakteristične za pojedine klase organskih jedinjenja; opiše fizička

		<p>vrenjem; dokazivanje kiselosti karboksilnih kiselina; laboratorijsko dobijanje i ispitivanje svojstava etil-etanoata.</p> <p>Laboratorijska vežba VI: fizička i hemijska svojstva organskih jedinjenja sa kiseonikom; ispitivanje rastvorljivosti alkohola i karboksilnih kiselina sa različitim brojem atoma ugljenika u molekulu u vodi i nepolarnom rastvaraču; reakcija etanske i limunske kiseline sa natrijum-hidrogenkarbonatom.</p>	<p>svojstva: agregatno stanje i rastvorljivost masti i ulja, ugljenih hidrata, proteina i rastvorljivost vitamina;</p>	<p>i uočava veze i odnose između njih u svetlu prethodno stečenih znanja u okviru različitih predmeta i vanškolskog iskustva</p> <p>- saradnja</p> <p>* Aktivno i konstruktivno učestvuje u radu grupe ili para.</p> <p>* Poštuje pravila zajedničkog rada i prepoznaje svoje mesto i ulogu u grupi ili paru.</p> <p>* Odgovorno i</p>
<p>BIOLOŠKI VAŽNA ORGANSKA JEDINJENJA</p>	<p>12</p>	<p>Masti i ulja.</p> <p>Ugljeni hidrati u pregledu: monosaharidi (glukoza i fruktoza), disaharidi (saharoza i laktoza), polisaharidi (skrob i celuloza). Amino-kiseline. Proteini. Vitamini.</p> <p>Demonstracioni ogledi: saponifikacija masti – sapuni.</p> <p>Laboratorijska vežba VII: ispitivanje rastvorljivost masti i ulja, i ugljenih hidrata u vodi; dokazivanje skroba; denaturacija proteina.</p>	<p>opiše fizička svojstva: agregatno stanje i rastvorljivost masti i ulja, ugljenih hidrata, proteina i rastvorljivost vitamina;</p> <p>– opiše osnovu strukture molekula koji čine masti i ulja, ugljene hidrate i proteine;</p> <p>– objasni saponifikaciju triacilglicerola i hidrogenizaciju nezasićenih triacilglicerola, navede proizvode hidrolize disaharida i polisaharida i</p>	<p>savesno izvršava zajedničke aktivnosti stavljajući interese grupe iznad sopstvenih.</p> <p>- digitalna kompetencija</p> <p>* Efikasno koristi IKT za komunikaciju i saradnju.</p> <p>* Ume da pretražuje, kritički analizira i sistematizuje informacije u elektronskom obliku koristeći odgovarajuća sredstva IKT-a.</p> <p>* Ume da predstavi, organizuje i oblikuje određene informacije koristeći na efikasan način mogućnosti IKT sredstva.</p>

			<p>opiše uslove pod kojima dolazi do denaturacije proteina;</p> <p>– navede zastupljenost u prirodi i uloge masti i ulja, ugljenih hidrata, proteina i vitamina u živim organizmima i dovede ih u vezu sa zdravljem i pravilnom ishranom ljudi;</p> <p>– izvede stehiometrijska izračunavanja i izračuna masenu procentnu zastupljenost supstanci;</p> <p>– rukuje supstancama i komercijalnim proizvodima u skladu s oznakama opasnosti, upozorenja i obaveštenja na ambalaži, pridržava se pravila o načinu čuvanja proizvoda i odlaganju otpada;</p>		
<p>ZAŠTITA ŽIVOTNE SREDINE I ZELENA HEMIJA</p>	6	<p>Zagađivači, zagađujuće supstance i posledice zagađivanja. Reciklaža. Zelena hemija.</p>	<p>navede zagađujuće supstance vazduha, vode i zemljišta i</p>		

			opiše njihov uticaj na životnu sredinu; – kritički proceni posledice ljudskih aktivnosti koje dovode do zagađivanja vode, zemljišta i vazduha; – objasni značaj planiranja i rešavanja problema zaštite životne sredine.
--	--	--	--

Obrazovni standardi:

Sadržaji programa (nastavne teme)	Standardi		
	Osnovni nivo	Srednji nivo	Napredni nivo
METALI, OKSIDI I HIDROKSIDI	HE.1.2.1. osnovna fizička i hemijska svojstva nemetala i metala (agregatno stanje, provodljivost toplote i elektriciteta i reakciju sa kiseonikom) HE.1.2.2. vezu između svojstava nemetala i metala i njihove praktične primene HE.1.2.3. da prepozna metale (Na, Mg, Al, Fe, Zn, Cu, Pb, Ag, Au) na osnovu njihovih fizičkih i hemijskih svojstava	HE.2.2.3. eksperimentalnim putem ispita rastvorljivost i hemijsku reakciju oksida sa vodom	HE.3.2.1. da su fizička i hemijska svojstva metala i nemetala određena strukturom njihovih atoma/molekula HE.3.2.2. hemijska svojstva oksida (reakcije sa vodom, kiselinama, hidroksidima) HE.3.2.3. da opšta svojstva kiselina zavise od njihove strukture (reakcija sa hidroksidima, metalima, karbonatima, bikarbonatima i baznim oksidima)
NEMETALI, OKSIDI I KISELINE	HE.1.2.7. utvrdi osnovna fizička svojstva oksida	HE.2.2.4. ispita najvažnija hemijska svojstva kiselina	

	(agregatno stanje, boja, miris)	(reakcija sa karbonatima i metalima)	
SOLI		HE.2.1.4. da sastavlja formule najvažnijih predstavnika klasa neorganskih i organskih jedinjenja, i jednačine hemijskih reakcija neutralizacije i supstitucije	HE.3.2.5. da fizička i hemijska svojstva soli zavise od njihove strukture
ORGANSKA JEDINJENJA I NJIHOVA OPŠTA SVOJSTVA	HE.1.1.2. o praktičnoj primeni elemenata, jedinjenja i smeša iz sopstvenog okruženja, na osnovu njihovih svojstava HE.1.3.1. formule, nazive i funkcionalne grupe najvažnijih ugljovodonika, alkohola, karbonilnih jedinjenja, karboksilnih kiselina i estara	HE.2.2.1. na osnovu naziva oksida, kiselina, baza i soli sastavi formulu ovih supstanci HE.2.2.2. piše jednačine hemijskih reakcija sinteze i analize binarnih jedinjenja HE.2.1.2. značenje termina: materija, homogena smeša, heterogena smeša, analiza i sinteza, neutralizacija, supstitucija, adicija, anhidrid, izomer, izotop	
UGLJOVODONICI	HE.1.3.2. osnovna fizička i hemijska svojstva ugljovodonika, alkohola, karbonilnih jedinjenja, karboksilnih kiselina i estara	HE.2.1.2. značenje termina: materija, homogena smeša, heterogena smeša, analiza i sinteza, neutralizacija, supstitucija, adicija, anhidrid, izomer, izotop	HE.3.1.2. kako je praktična primena supstanci povezana sa njihovim svojstvima
ORGANSKA JEDINJENJA SA KISEONIKOM	HE.1.3.3. praktični značaj ugljovodonika, alkohola, karbonilnih jedinjenja, karboksilnih kiselina i estara u svakodnevnom životu	HE.2.1.4. da sastavlja formule najvažnijih predstavnika klasa neorganskih i organskih jedinjenja, i jednačine hemijskih reakcija neutralizacije i supstitucije HE.2.3.1. piše jednačine hemijskih reakcija sagorevanja ugljovodonika i alkohola	HE.3.3.1. hemijske reakcije ugljovodonika, alkohola, karbonilnih jedinjenja, karboksilnih kiselina i estara HE.3.3.2. vidove praktične primene ugljovodonika, alkohola, karbonilnih jedinjenja, karboksilnih kiselina i estara na osnovu svojstava koja imaju HE.3.3.3. piše jednačine hemijskih reakcija ugljovodonika, alkohola, karbonilnih jedinjenja, karboksilnih kiselina i estara

<p>BIOLOŠKI VAŽNA ORGANSKA JEDINJENJA</p>	<p>HE.1.4.1. da navede fizička svojstva (agregatno stanje i rastvorljivost) masti i ulja, ugljenih hidrata, proteina HE.1.4.2. primere i zastupljenost masti i ulja, ugljenih hidrata i proteina u namirnicama</p>	<p>HE.2.1.1. kako tip hemijske veze određuje svojstva supstanci (temperature topljenja i ključanja, kao i rastvorljivost supstanci) HE.2.4.1. najvažnije uloge masti i ulja, ugljenih hidrata i proteina u živim organizmima</p>	<p>HE.3.1.3. da su svojstva supstanci i promene kojima podležu uslovljene razlikama na nivou čestica HE.3.1.6. značenje sledećih termina: esterifikacija, saponifikacija HE.3.1.8. da osmisli eksperimentalni postupak prema zadatom cilju/problemu/pitanju za istraživanje, da beleži i prikazuje rezultate tabelarno i grafički, formuliše objašnjenje/a i izvede zaključak/e HE.3.4.1. osnovu strukture molekula koji čine masti i ulja, ugljene hidrate i proteine HE.3.4.2. osnovna hemijska svojstva masti i ulja (saponifikaciju i hidrolizu), ugljenih hidrata i proteina</p>
<p>ZAŠTITA ŽIVOTNE SREDINE I ZELENA HEMIJA</p>	<p>HE.1.5.1. značaj bezbednog postupanja sa supstancama, načine njihovog pravilnog skladištenja, a sa ciljem očuvanja zdravlja i životne sredine</p>		<p>HE.3.6.2. postavi hipoteze HE.3.6.3. planira i izvede eksperiment za testiranje hipoteze HE.3.6.4. donese relevantan zaključak na osnovu rezultata dobijenih u eksperimentalnom radu</p>

NAČIN DIDAKTIČKO – METODIČKOG OSTVARIVANJA PROGRAMA

OBLAST/ TEMA	NAČIN DIDAKTIČKO – METODIČKOG OSTVARIVANJA PROGRAMA			AKTIVNOSTI UČENIKA
	Oblici rada	Metode i tehnike	Sredstva	
<p>METALI, OKSIDI I HIDROKSIDI</p>	<p>- individualizovani - individualni - frontalni - rad u grupi - rad u parovima</p>	<p>- verbalne – usmeno izlaganje, razgovor - vizuelne – demonstrativno-ilustrativna, eksperimentalna</p>	<p>- udžbenik - sheme - kompjuter-internet - CD - laboratorijski instrumenti i pribor</p>	<p>- slušaju - ispoljavaju -pričaju - posmatraju - praktično primenjuju - demonstriraju - eksperimentišu</p>

			<ul style="list-style-type: none"> - razne fotografije - časopisi - plakati - DVD-filmovi 	<ul style="list-style-type: none"> - istražuju - uočavaju - opisuju - upoređuju - objašnjavaju - zaključuju - diskutuju, razmenjuju stavove i mišljenja
NEMETALI, OKSIDI I KISELINE	<ul style="list-style-type: none"> - individualizovani - individualni - frontalni - rad u grupi - rad u parovima 	<ul style="list-style-type: none"> - verbalne – usmeno izlaganje, razgovor - vizuelne – demonstrativno-ilustrativna, eksperimentalna 	<ul style="list-style-type: none"> - udžbenik - sheme - kompjuter-internet - CD - laboratorijski instrumenti i pribor - razne fotografije - časopisi - plakati - DVD-filmovi 	<ul style="list-style-type: none"> - slušaju - ispoljavaju -pričaju - posmatraju - praktično primenjuju - demonstriraju - eksperimentišu - istražuju - uočavaju - opisuju - upoređuju - objašnjavaju - zaključuju - diskutuju, razmenjuju stavove i mišljenja
SOLI	<ul style="list-style-type: none"> - individualizovani - individualni - frontalni - rad u grupi - rad u parovima 	<ul style="list-style-type: none"> - verbalne – usmeno izlaganje, razgovor - vizuelne – demonstrativno-ilustrativna, eksperimentalna 	<ul style="list-style-type: none"> - udžbenik - sheme - kompjuter-internet - CD - laboratorijski instrumenti i pribor - razne fotografije - časopisi - plakati - DVD-filmovi 	<ul style="list-style-type: none"> - slušaju - ispoljavaju -pričaju - posmatraju - praktično primenjuju - demonstriraju - eksperimentišu - istražuju - uočavaju - opisuju - upoređuju - objašnjavaju - zaključuju - diskutuju, razmenjuju stavove i mišljenja
ORGANSKA JEDINJENJA I NJIHOVA OPŠTA	<ul style="list-style-type: none"> - individualizovani - individualni 	<ul style="list-style-type: none"> - verbalne – usmeno izlaganje, razgovor 	<ul style="list-style-type: none"> - udžbenik - sheme - kompjuter- 	<ul style="list-style-type: none"> - slušaju - ispoljavaju -pričaju

SVOJSTVA	<ul style="list-style-type: none"> - frontalni - rad u grupi - rad u parovima 	<ul style="list-style-type: none"> - vizuelne – demonstrativno-ilustrativna, eksperimentalna 	<ul style="list-style-type: none"> internet - CD - laboratorijski instrumenti i pribor - razne fotografije - časopisi - plakati - DVD-filmovi 	<ul style="list-style-type: none"> - posmatraju - praktično primenjuju - demonstriraju - eksperimentišu - istražuju - uočavaju - opisuju - upoređuju - objašnjavaju - zaključuju - diskutuju, razmenjuju stavove i mišljenja
UGLjOVODONICI	<ul style="list-style-type: none"> - individualizovani - individualni - frontalni - rad u grupi - rad u parovima 	<ul style="list-style-type: none"> - verbalne – usmeno izlaganje, razgovor - vizuelne – demonstrativno-ilustrativna, eksperimentalna 	<ul style="list-style-type: none"> - udžbenik - sheme - kompjuter-internet - CD - laboratorijski instrumenti i pribor - razne fotografije - časopisi - plakati - DVD-filmovi 	<ul style="list-style-type: none"> - slušaju - ispoljavaju -pričaju - posmatraju - praktično primenjuju - demonstriraju - eksperimentišu - istražuju - uočavaju - opisuju - upoređuju - objašnjavaju - zaključuju - diskutuju, razmenjuju stavove i mišljenja
ORGANSKA JEDINjENjA SA KISEONIKOM	<ul style="list-style-type: none"> - individualizovani - individualni - frontalni - rad u grupi - rad u parovima 	<ul style="list-style-type: none"> - verbalne – usmeno izlaganje, razgovor - vizuelne – demonstrativno-ilustrativna, eksperimentalna 	<ul style="list-style-type: none"> - udžbenik - sheme - kompjuter-internet - CD - laboratorijski instrumenti i pribor - razne fotografije - časopisi - plakati - DVD-filmovi 	<ul style="list-style-type: none"> - slušaju - ispoljavaju -pričaju - posmatraju - praktično primenjuju - demonstriraju - eksperimentišu - istražuju - uočavaju - opisuju - upoređuju - objašnjavaju - zaključuju - diskutuju, razmenjuju

				stavove i mišljenja
BIOLOŠKI VAŽNA ORGANSKA JEDINJENJA	- individualizovani - individualni - frontalni - rad u grupi - rad u parovima	- verbalne – usmeno izlaganje, razgovor - vizuelne – demonstrativno- ilustrativna, eksperimentalna	- udžbenik - sheme - kompjuter- internet - CD - laboratorijski instrumenti i pribor - razne fotografije - časopisi - plakati - DVD-filmovi	- slušaju - ispoljavaju -pričaju - posmatraju - praktično primenjuju - demonstriraju - eksperimentišu - istražuju - uočavaju - opisuju - upoređuju - objašnjavaju - zaključuju - diskutuju, razmenjuju stavove i mišljenja
ZAŠTITA ŽIVOTNE SREDINE I ZELENA HEMIJA	- individualizovani - individualni - frontalni - rad u grupi - rad u parovima	- verbalne – usmeno izlaganje, razgovor - vizuelne – demonstrativno- ilustrativna, eksperimentalna	- udžbenik - sheme - kompjuter- internet - CD - laboratorijski instrumenti i pribor - razne fotografije - časopisi - plakati - DVD-filmovi	- slušaju - ispoljavaju -pričaju - posmatraju - praktično primenjuju - demonstriraju - eksperimentišu - istražuju - uočavaju - opisuju - upoređuju - objašnjavaju - zaključuju - diskutuju, razmenjuju stavove i mišljenja

Program dopunske nastave

NASTAVNI PREDMET					
OBLAST/ TEMA	BROJ ČASOVA	SADRŽAJI	OČEKIVAN I ISHODI	MEĐUPREDMETN E KOMPETENCIJE	KORELACIJA
METALI, OKSIDI I HIDROKSIDI	3	Metali u neživoj i živoj prirodi. Opšta fizička i hemijska	– ispita i opiše fizička svojstva metala i nemetala, i	- kompetencija za učenje *Ima pozitivan i odgovoran odnos prema učenju.	Matematika Fizičko i zdravstveno vaspitanje

		<p>svojstva metala. Alkalni i zemnoalkalni metali. Gvožđe, bakar, aluminijum, olovo i cink, njihove legure i praktična primena</p>	<p>poveže ih s njihovom praktičnom primenom;</p>	<p>*Motivisan je i osposobljen da samostalno planira, organizuje, sprovodi i vrednuje učenje; razlikuje bitno od nebitnog, izražava i obrazlaže ideje. *Koristi različite izvore informacija i ima kritički odnos prema njima. *Primenjuje odgovarajuće načine učenja u skladu sa ciljevima, sadržajem, interesovanjima, uslovima i vremenom. * Sposoban je da samostalno i u saradnji sa drugima istražuje, otkriva i povezuje nova znanja; koristi mogućnosti vanškolskog učenja; neguje i razvija lična interesovanja.</p>	<p>Informatika i računarstvo Geografija Tehnika i tehnologija Likovna kultura Srpski jezik i književnost Maternji jezik Istorija Fizika Biologija</p>
NEMETALI, OKSIDI I KISELINE	3	<p>Nemetali u neživoj i živoj prirodi. Opšta fizička i hemijska svojstva nemetala. Halogeni elementi, sumpor, azot, fosfor i ugljenik.</p>	<p>– ispita i opiše fizička svojstva metala i nemetala, i poveže ih s njihovom praktičnom primenom;</p>	<p>*Prepoznaje i razvija sopstvene stvaralačke sposobnosti i kreativnost u svim umetničkim i neumetničkim poljima svog delovanja. *Upotrebljava osnovne pojmove, sheme i pravila koji pripadaju teorijama umetničkih grana koje postoje u osnovnom obrazovanju. * Pokazuje osetljivost za eko-</p>	
SOLI	1	<p>Fizička i hemijska svojstva soli. Primena soli</p>			
ORGANSKA JEDINJENJA I NJIHOVA OPŠTA SVOJSTVA	1	<p>Funkcionalne grupe i klase organskih jedinjenja. Opšta svojstva organskih jedinjenja.</p>	<p>– razlikuje svojstva neorganskih i organskih supstanci i objašnjava razliku na osnovu njihovih struktura;</p>		
UGLJOVODONICI	3	<p>Podela ugljovodonika. Nomenklatura. Izomerija. Fizička svojstva ugljovodonika.</p>	<p>– napiše formule i imenuje predstavnike klasa organskih jedinjenja imajući u vidu</p>		

			strukturnu izomeriju;	kulturu i kulturu svakodnevnog življenja i ima kritički odnos prema upotrebi i zloupotrebi prirode.
ORGANSKA JEDINJENJA SA KISEONIKOM	3	Alkoholi – nomenklatura, svojstva i primena. Karboksilne kiseline – nomenklatura, svojstva i primena.	– napiše formule i imenuje predstavnike klasa organskih jedinjenja imajući u vidu strukturnu izomeriju;	- komunikacija * Ume da sasluša izlaganje sagovornika do kraja i bez upadica. * Ume jasno da se izrazi usmeno i
BIOLOŠKI VAŽNA ORGANSKA JEDINJENJA	3	Masti i ulja. Ugljeni hidrati u pregledu: monosaharidi (glukoza i fruktoza), disaharidi (saharoza i laktoza), polisaharidi (skrob i celuloza). Amino-kiseline. Proteini.	– navede zastupljenost u prirodi i uloge masti i ulja, ugljenih hidrata, proteina i vitamina u živim organizmima i dovede ih u vezu sa zdravljem i pravilnom ishranom ljudi;	pisano, u skladu sa potrebama i karakteristikama situacije, poštujući ograničenja u pogledu dužine i namene. * Uvažava sagovornika reagujući na ono što govori, a ne na njegovu ličnost. * Izražava svoje stavove, mišljenja, osećanja, na pozitivan,
ZAŠTITA ŽIVOTNE SREDINE I ZELENA HEMIJA	1	Zagađivači, zagađujuće supstance i posledice zagađivanja. Reciklaža.	navede zagađujuće supstance vazduha, vode i zemljišta i opiše njihov uticaj na životnu sredinu; – kritički proceni posledice ljudskih aktivnosti koje dovode do zagađivanja vode,	konstruktivan i argumentovan način. - odgovoran odnos prema okolini * Uočava činioce i ponašanja koji narušavaju prirodu i kvalitet životne sredine u široj okolini i svakodnevnom životu; razvija svest o položaju čoveka u prirodi i njegovoj odgovornosti za stanje životne sredine i prirode.

			<p>zemljišta i vazduha; – objasni značaj planiranja i rešavanja problema zaštite životne sredine.</p>	<p>- odgovoran odnos prema zdravlju * Prepoznaje sigurnosne i zdravstvene rizike u životu i radu, primenjuje mere zaštite, predviđa i izbegava opasne situacije, poznaje načine pružanja prve pomoći i svojim ponašanjem promovise zdravlje i sigurnost. - rad sa podacima i informacijama * Koristi informacije u različitim simboličkim modalitetima (tabelarni, grafički, tekstualni prikaz), čita, tumači i primenjuje ih, povezujući ih sa prethodnim znanjem iz različitih oblasti. - rešavanje problema * Rešava problem prema planiranoj strategiji primenjujući znanja i veštine stečene učenjem različitih predmeta i vanškolskim iskustvom. * Prepoznaje problem, raščlanjuje problemsku situaciju na delove i uočava veze i odnose između</p>	
--	--	--	---	---	--

				<p>njih u svetlu prethodno stečenih znanja u okviru različitih predmeta i vanškolskog iskustva</p> <ul style="list-style-type: none"> - saradnja * Aktivno i konstruktivno učestvuje u radu grupe ili para. * Poštuje pravila zajedničkog rada i prepoznaje svoje mesto i ulogu u grupi ili paru. * Odgovorno i savesno izvršava zajedničke aktivnosti stavljajući interese grupe iznad sopstvenih. - digitalna kompetencija * Efikasno koristi IKT za komunikaciju i saradnju. * Ume da pretražuje, kritički analizira i sistematizuje informacije u elektronskom obliku koristeći odgovarajuća sredstva IKT-a. * Ume da predstavi, organizuje i oblikuje određene informacije koristeći na efikasan način mogućnosti IKT sredstva.
--	--	--	--	--

Obrazovni standardi:

Sadržaji programa	Standardi
-------------------	-----------

(nastavne teme)	Osnovni nivo	Srednji nivo	Napredni nivo
METALI, OKSIDI I HIDROKSIDI	HE.1.2.1. osnovna fizička i hemijska svojstva nemetala i metala (agregatno stanje, provodljivost toplote i elektriciteta i reakciju sa kiseonikom) HE.1.2.2. vezu između svojstava nemetala i metala i njihove praktične primene HE.1.2.3. da prepozna metale (Na, Mg, Al, Fe, Zn, Cu, Pb, Ag, Au) na osnovu njihovih fizičkih i hemijskih svojstava		
NEMETALI, OKSIDI I KISELINE	HE.1.2.7. utvrdi osnovna fizička svojstva oksida (agregatno stanje, boja, miris)		
SOLI			
ORGANSKA JEDINJENJA I NJIHOVA OPŠTA SVOJSTVA	HE.1.1.2. o praktičnoj primeni elemenata, jedinjenja i smeša iz sopstvenog okruženja, na osnovu njihovih svojstava HE.1.3.1. formule, nazive i funkcionalne grupe najvažnijih ugljovodonika, alkohola, karbonilnih jedinjenja, karboksilnih kiselina i estara		
UGLJOVODONICI	HE.1.3.2. osnovna fizička i hemijska svojstva ugljovodonika, alkohola, karbonilnih jedinjenja, karboksilnih kiselina i estara HE.1.3.3. praktični značaj ugljovodonika, alkohola, karbonilnih jedinjenja, karboksilnih kiselina i estara u svakodnevnom životu		
ORGANSKA JEDINJENJA SA KISEONIKOM			
BIOLOŠKI VAŽNA ORGANSKA JEDINJENJA	HE.1.4.1. da navede fizička svojstva (agregatno stanje i rastvorljivost) masti i ulja, ugljenih hidrata, proteina HE.1.4.2. primere i zastupljenost masti i ulja, ugljenih hidrata i proteina u namirnicama		
ZAŠTITA ŽIVOTNE SREDINE I ZELENA HEMIJA	HE.1.5.1. značaj bezbednog postupanja sa supstancama, načine njihovog pravilnog skladištenja, a sa ciljem očuvanja zdravlja i životne sredine		

NAČIN DIDAKTIČKO – METODIČKOG OSTVARIVANJA PROGRAMA

OBLAST/ TEMA	NAČIN DIDAKTIČKO – METODIČKOG OSTVARIVANJA PROGRAMA			AKTIVNOSTI UČENIKA
	Oblici rada	Metode i tehnike	Sredstva	
METALI, OKSIDI I HIDROKSIDI	- individualizovani - individualni - frontalni - rad u grupi - rad u parovima	- verbalne – usmeno izlaganje, razgovor - vizuelne – demonstrativno- ilustrativna,	- udžbenik - sheme - kompjuter-internet - CD - laboratorijski instrumenti i pribor	- slušaju - ispoljavaju - pričaju - posmatraju - praktično primenjuju

NEMETALI, OKSIDI I KISELINE	<ul style="list-style-type: none"> - individualizovani - individualni - frontalni - rad u grupi - rad u parovima 	eksperimentalna - verbalne – usmeno izlaganje, razgovor - vizuelne – demonstrativno- ilustrativna, eksperimentalna - verbalne –	<ul style="list-style-type: none"> - razne fotografije - časopisi - plakati - DVD-filmovi 	<ul style="list-style-type: none"> - demonstriraju - eksperimentišu - istražuju - uočavaju - opisuju - upoređuju - objašnjavaju - zaključuju - diskutuju, razmenjuju stavove i mišljenja
SOLI	<ul style="list-style-type: none"> - individualizovani - individualni - frontalni - rad u grupi - rad u parovima 	usmeno izlaganje, razgovor - vizuelne – demonstrativno- ilustrativna, eksperimentalna - verbalne –		
ORGANSKA JEDINJENJA I NJIHOVA OPŠTA SVOJSTVA	<ul style="list-style-type: none"> - individualizovani - individualni - frontalni - rad u grupi - rad u parovima 	usmeno izlaganje, razgovor - vizuelne – demonstrativno- ilustrativna, eksperimentalna - verbalne –		
UGLJOVODONICI	<ul style="list-style-type: none"> - individualizovani - individualni - frontalni - rad u grupi - rad u parovima 	usmeno izlaganje, razgovor - vizuelne – demonstrativno- ilustrativna, eksperimentalna - verbalne –		
ORGANSKA JEDINJENJA SA KISEONIKOM	<ul style="list-style-type: none"> - individualizovani - individualni - frontalni - rad u grupi - rad u parovima 	usmeno izlaganje, razgovor - vizuelne – demonstrativno- ilustrativna, eksperimentalna - verbalne –		
BIOLOŠKI VAŽNA ORGANSKA JEDINJENJA	<ul style="list-style-type: none"> - individualizovani - individualni - frontalni - rad u grupi - rad u parovima 	usmeno izlaganje, razgovor - vizuelne – demonstrativno- ilustrativna, eksperimentalna - verbalne –		
ZAŠTITA ŽIVOTNE SREDINE I ZELENA HEMIJA	<ul style="list-style-type: none"> - individualizovani - individualni - frontalni - rad u grupi - rad u parovima 	usmeno izlaganje, razgovor - vizuelne – demonstrativno- ilustrativna, eksperimentalna		

Program dodatne nastave
 NASTAVNI PREDMET

OBLAST/ TEMA	BROJ ČASOVA	SADRŽAJI	OČEKIVANI ISHODI	MEĐUPREDMETNE KOMPETENCIJE	KORELACIJA
METALI, OKSIDI I HIDROKSIDI	3	Metali u neživoj i živoj prirodi. Opšta fizička i hemijska svojstva metala. Alkalni i zemnoalkalni metali. Gvožđe, bakar, aluminijum, olovo i cink, njihove legure i praktična primena. Oksidi metala i hidroksidi, svojstva i primena. Nemetali u neživoj i živoj prirodi. Opšta fizička i hemijska svojstva nemetala.	– navede zastupljenost metala i nemetala, neorganskih i organskih jedinjenja u živoj i neživoj prirodi; – ispita i opiše fizička svojstva metala i nemetala, i poveže ih s njihovom praktičnom primenom; – ispita i opiše hemijska svojstva metala i nemetala, i objasni ih na osnovu strukture atoma i položaja elemenata u Periodnom sistemu; – napiše formule i imenuje okside, kiseline, baze i soli; – ispita, opiše i objasni svojstva oksida, neorganskih kiselina, baza i soli, prepozna osnovu formule ili naziva predstavnike ovih jedinjenja u svakodnevnom životu i poveže njihova svojstva	- kompetencija za učenje *Ima pozitivan i odgovoran odnos prema učenju. *Motivisan je i osposobljen da samostalno planira, organizuje, sprovodi i vrednuje učenje; razlikuje bitno od nebitnog, izražava i obrazlaže ideje. *Koristi različite izvore informacija i ima kritički odnos prema njima. *Primenjuje odgovarajuće načine učenja u skladu sa ciljevima, sadržajem, interesovanjima, uslovima i vremenom. * Sposoban je da samostalno i u saradnji sa drugima istražuje, otkriva i povezuje nova znanja; koristi mogućnosti vanškolskog učenja; neguje i razvija lična interesovanja. - estetička kompetencija *Prepoznaje i razvija sopstvene stvaralačke sposobnosti i kreativnost u svim umetničkim i neumetničkim poljima svog delovanja. *Upotrebljava osnovne pojmove, sheme i pravila koji pripadaju teorijama umetničkih	Matematika Fizičko i zdravstveno vaspitanje Informatika i računarstvo Geografija Tehnika i tehnologija Likovna kultura Srpski jezik i književnost Maternji jezik Istorija Fizika Biologija
NEMETALI, OKSIDI I KISELINE	3	Halogeni elementi, sumpor, azot, fosfor i ugljenik. Oksidi nemetala i kiseline, svojstva i primena.			
SOLI	2	Dobijanje soli. Formule soli i nazivi. Disocijacija soli. Fizička i hemijska svojstva soli. Primena soli.			

ORGANSKA
JEDINJENJA I
NJIHOVA OPŠTA
SVOJSTVA

1

UGLJOVODONICI

3

	sa praktičnom primenom;	grana koje postoje u osnovnom obrazovanju.
	– napiše i tumači	
	jednačine hemijskih reakcija metala i nemetala;	* Pokazuje osetljivost za ekologiju i kulturu svakodnevnog življenja i ima kritički odnos prema upotrebi i zloupotrebi prirode.
	– razlikuje svojstva neorganskih i organskih supstanci i objašnjava razliku na osnovu njihovih struktura;	- komunikacija * Ume da saslušati izlaganje sagovornika do kraja i bez upadica.
	– prepozna fizičke i hemijske promene neorganskih i organskih supstanci u okruženju, i predstavi hemijske promene hemijskim jednačinama;	* Ume jasno da se izrazi usmeno i pisano, u skladu sa potrebama i karakteristikama situacije, poštujući ograničenja u pogledu dužine i namene. * Uvažava sagovornika reagujući na ono što govori, a ne na njegovu ličnost.
Svojstva atoma ugljenika i mnogobrojnost organskih jedinjenja.	– napiše formule i imenuje predstavnike klasa organskih jedinjenja	* Izražava svoje stavove, mišljenja, osećanja, na pozitivan, konstruktivan i argumentovan način.
Funkcionalne grupe i klase organskih jedinjenja.	imajući u vidu strukturnu izomeriju;	- odgovoran odnos prema okolini
Opšta svojstva organskih jedinjenja.	– razlikuje organske supstance sa aspekta čista supstancija i smeša, veličina molekula, struktura,	* Uočava činioce i ponašanja koji narušavaju prirodu i kvalitet životne sredine u široj okolini i svakodnevnom životu; razvija svest o položaju čoveka u prirodi i njegovoj odgovornosti za stanje životne
Podela ugljovodonika.		
Nomenklatura.		
Izomerija.		
Fizička svojstva ugljovodonika.	poreklo i to povezuje sa njihovom ulogom i primenom;	
Hemijska svojstva ugljovodonika.		

ORGANSKA JEDINJENJA SA KISEONIKOM	3	<p>Polimeri. Nafta i zemni gas.</p> <p>Alkoholi – nomenklatura, svojstva i primena. Karboksilne kiseline – nomenklatura, svojstva i primena. Masne kiseline. Estri – nomenklatura, svojstva i primena.</p>	<p>– ispita, opiše i objasni fizička i hemijska svojstva predstavnik klasa organskih jedinjenja i poveže svojstva jedinjenja sa njihovom praktičnom primenom – objasni i hemijskim jednačinama predstavi hemijske promene karakteristične za pojedine klase organskih jedinjenja; opiše fizička svojstva: agregatno stanje i rastvorljivost masti i ulja, ugljenih hidrata, proteina i rastvorljivost vitamina;</p>	<p>sredine i prirode. - odgovoran odnos prema zdravlju * Prepoznaje sigurnosne i zdravstvene rizike u životu i radu, primenjuje mere zaštite, predviđa i izbegava opasne situacije, poznaje načine pružanja prve pomoći i svojim ponašanjem promoviše zdravlje i sigurnost. - rad sa podacima i informacijama * Koristi informacije u različitim simboličkim modalitetima (tabelarni, grafički, tekstualni prikaz), čita, tumači i primenjuje ih, povezujući ih sa prethodnim znanjem iz različityh oblasti.</p>
BIOLOŠKI VAŽNA ORGANSKA JEDINJENJA	2	<p>Masti i ulja. Ugljeni hidrati u pregledu: monosaharidi (glukoza i fruktoza), disaharidi (saharoza i laktoza), polisaharidi (skrob i celuloza). Amino-kiseline. Proteini. Vitamini.</p>	<p>opiše fizička svojstva: agregatno stanje i rastvorljivost masti i ulja, ugljenih hidrata, proteina i rastvorljivost vitamina; – opiše osnovu strukture molekula koji čine masti i ulja, ugljene hidrate i proteine; – objasni saponifikaciju</p>	<p>- rešavanje problema * Rešava problem prema planiranoj strategiji primenjujući znanja i veštine stečene učenjem različitih predmeta i vanškolskim iskustvom. * Prepoznaje problem, rašćlanjuje problemsku situaciju na delove i uočava veze i odnose između njih u svetlu prethodno stečenih znanja u</p>

triacilglicerola i	okviru različitih
hidrogenizaciju	predmeta i
nezasićenih	vanškolskog
triacilglicerola,	iskustva
navede	- saradnja
proizvode	* Aktivno i
hidrolize	konstruktivno
disaharida i	učestvuje u radu grupe
polisaharida i	ili para.
opiše uslove pod	* Poštuje pravila
kojima dolazi	zajedničkog rada i
do	prepoznaje svoje
denaturacije	mesto i ulogu u grupi
proteina;	ili paru.
– navede	* Odgovorno i
zastupljenost u	savesno izvršava
prirodi i uloge	zajedničke
masti i ulja,	aktivnosti
ugljenih	stavljajući interese
hidrata, proteina	grupe iznad
i vitamina u	sopstvenih.
živim	- digitalna
organizmima i	kompetencija
dovede ih u vezu	* Efikasno koristi IKT
sa zdravljem i	za komunikaciju i
pravilnom	saradnju.
ishranom ljudi;	* Ume da
– izvede	pretražuje, kritički
stehiometrijska	analizira i
izračunavanja i	sistematizuje
izračuna	informacije u
masenu	elektronskom
procentnu	obliku koristeći
zastupljenost	odgovarajuća
supstanci;	sredstva IKT-a.
– rukuje	* Ume da
supstancama i	predstavi,
komercijalnim	organizuje i
proizvodima u	oblikuje određene
skladu s	informacije
oznakama	koristeći na
opasnosti,	efikasan način
upozorenja i	mogućnosti IKT
obaveštenja na	sredstva.
ambalaži,	
pridržava se	
pravila o načinu	
čuvanja	
proizvoda i	
odlaganju	

ZAŠTITA
ŽIVOTNE
SREDINE I
ZELENA HEMIJA

1

Zagađivači,
zagađujuće
supstance i
posledice
zagađivanja.
Reciklaža.
Zelena hemija.

otpada;
navede
zagađujuće
supstance
vazduha, vode i
zemljišta i opiše
njihov uticaj na
životnu sredinu;
– kritički
proceni
posledice
ljudskih
aktivnosti koje
dovode do
zagađivanja
vode, zemljišta i
vazduha;
– objasni značaj
planiranja i
rešavanja
problema zaštite
životne sredine.

Obrazovni standardi:

Sadržaji programa (nastavne teme)	Standardi		
	Osnovni nivo	Srednji nivo	Napredni nivo
METALI, OKSIDI I HIDROKSIDI	HE.1.2.1. osnovna fizička i hemijska svojstva nemetala i metala (agregatno stanje, provodljivost toplote i elektriciteta i reakciju sa kiseonikom) HE.1.2.2. vezu između svojstava nemetala i metala i njihove praktične primene HE.1.2.3. da prepozna metale (Na, Mg, Al, Fe, Zn, Cu, Pb, Ag, Au) na osnovu njihovih fizičkih i hemijskih svojstava	HE.2.2.3. eksperimentalnim putem ispita rastvorljivost i hemijsku reakciju oksida sa vodom	HE.3.2.1. da su fizička i hemijska svojstva metala i nemetala određena strukturom njihovih atoma/molekula HE.3.2.2. hemijska svojstva oksida (reakcije sa vodom, kiselinama, hidroksidima) HE.3.2.3. da opšta svojstva kiselina zavise od njihove strukture (reakcija sa hidroksidima, metalima, karbonatima, bikarbonatima i baznim oksidima)
NEMETALI, OKSIDI I	HE.1.2.7. utvrdi osnovna fizička	HE.2.2.4. ispita najvažnija hemijska	

KISELINE	svojstva oksida (agregatno stanje, boja, miris)	svojstva kiselina (reakcija sa karbonatima i metalima)	
SOLI		HE.2.1.4. da sastavlja formule najvažnijih predstavnik klasa neorganskih i organskih jedinjenja, i jednačine hemijskih reakcija neutralizacije i supstitucije	HE.3.2.5. da fizička i hemijska svojstva soli zavise od njihove strukture
ORGANSKA JEDINJENJA I NJIHOVA OPŠTA SVOJSTVA	HE.1.1.2. o praktičnoj primeni elemenata, jedinjenja i smeša iz sopstvenog okruženja, na osnovu njihovih svojstava HE.1.3.1. formule, nazive i funkcionalne grupe najvažnijih ugljovodonika, alkohola, karbonilnih jedinjenja, karboksilnih kiselina i estara	HE.2.2.1. na osnovu naziva oksida, kiselina, baza i soli sastavi formulu ovih supstanci HE.2.2.2. piše jednačine hemijskih reakcija sinteze i analize binarnih jedinjenja HE.2.1.2. značenje termina: materija, homogena smeša, heterogena smeša, analiza i sinteza, neutralizacija, supstitucija, adicija, anhidrid, izomer, izotop	
UGLJOVODONICI	HE.1.3.2. osnovna fizička i hemijska svojstva ugljovodonika, alkohola, karbonilnih jedinjenja, karboksilnih kiselina i estara HE.1.3.3. praktični značaj ugljovodonika, alkohola, karbonilnih jedinjenja, karboksilnih kiselina i estara u svakodnevnom životu	HE.2.1.2. značenje termina: materija, homogena smeša, heterogena smeša, analiza i sinteza, neutralizacija, supstitucija, adicija, anhidrid, izomer, izotop HE.2.1.4. da sastavlja formule najvažnijih predstavnik klasa neorganskih i organskih jedinjenja, i jednačine hemijskih reakcija neutralizacije i supstitucije HE.2.3.1. piše jednačine hemijskih reakcija sagorevanja ugljovodonika i alkohola	HE.3.1.2. kako je praktična primena supstanci povezana sa njihovim svojstvima HE.3.3.1. hemijske reakcije ugljovodonika, alkohola, karbonilnih jedinjenja, karboksilnih kiselina i estara HE.3.3.2. vidove praktične primene ugljovodonika, alkohola, karbonilnih jedinjenja, karboksilnih kiselina i estara na osnovu svojstava koja imaju HE.3.3.3. piše jednačine hemijskih reakcija ugljovodonika, alkohola, karbonilnih jedinjenja, karboksilnih kiselina i estara
ORGANSKA JEDINJENJA SA KISEONIKOM			

<p>BIOLOŠKI VAŽNA ORGANSKA JEDINJENJA</p>	<p>HE.1.4.1. da navede fizička svojstva (agregatno stanje i rastvorljivost) masti i ulja, ugljenih hidrata, proteina HE.1.4.2. primere i zastupljenost masti i ulja, ugljenih hidrata i proteina u namirnicama</p>	<p>HE.2.1.1. kako tip hemijske veze određuje svojstva supstanci (temperature topljenja i ključanja, kao i rastvorljivost supstanci) HE.2.4.1. najvažnije uloge masti i ulja, ugljenih hidrata i proteina u živim organizmima</p>	<p>HE.3.1.3. da su svojstva supstanci i promene kojima podležu uslovljene razlikama na nivou čestica HE.3.1.6. značenje sledećih termina: esterifikacija, saponifikacija HE.3.1.8. da osmisli eksperimentalni postupak prema zadatom cilju/problemu/pitanju za istraživanje, da beleži i prikazuje rezultate tabelarno i grafički, formuliše objašnjenje/a i izvede zaključak/e HE.3.4.1. osnovu strukture molekula koji čine masti i ulja, ugljene hidrate i proteine HE.3.4.2. osnovna hemijska svojstva masti i ulja (saponifikaciju i hidrolizu), ugljenih hidrata i proteina</p>
<p>ZAŠTITA ŽIVOTNE SREDINE I ZELENA HEMIJA</p>	<p>HE.1.5.1. značaj bezbednog postupanja sa supstancama, načine njihovog pravilnog skladištenja, a sa ciljem očuvanja zdravlja i životne sredine</p>		<p>HE.3.6.2. postavi hipoteze HE.3.6.3. planira i izvede eksperiment za testiranje hipoteze HE.3.6.4. donese relevantan zaključak na osnovu rezultata dobijenih u eksperimentalnom radu</p>

NAČIN DIDAKTIČKO – METODIČKOG OSTVARIVANJA PROGRAMA

OBLAST/ TEMA	NAČIN DIDAKTIČKO – METODIČKOG OSTVARIVANJA PROGRAMA			AKTIVNOSTI UČENIKA
	Oblici rada	Metode i tehnike	Sredstva	
METALI, OKSIDI I HIDROKSIDI	<ul style="list-style-type: none"> - individualizovani - individualni - frontalni - rad u grupi - rad u parovima 	<ul style="list-style-type: none"> - verbalne – usmeno izlaganje, razgovor - vizuelne – demonstrativno- ilustrativna, eksperimentalna 	<ul style="list-style-type: none"> - udžbenik - sheme - kompjuter-internet - CD - laboratorijski instrumenti i pribor - razne fotografije 	<ul style="list-style-type: none"> - slušaju - ispoljavaju - pričaju - posmatraju - praktično primenjuju - demonstriraju
NEMETALI, OKSIDI I	<ul style="list-style-type: none"> - individualizovani - individualni 	<ul style="list-style-type: none"> - verbalne – usmeno izlaganje, 	<ul style="list-style-type: none"> - časopisi - plakati 	<ul style="list-style-type: none"> - eksperimentišu - istražuju

KISELINE	- frontalni - rad u grupi - rad u parovima	razgovor - vizuelne – demonstrativno- ilustrativna, eksperimentalna - verbalne –	- DVD-filmovi	- uočavaju - opisuju - upoređuju - objašnjavaju - zaključuju - diskutuju, razmenjuju stavove i mišljenja
SOLI	- individualizovani - individualni - frontalni - rad u grupi - rad u parovima	usmeno izlaganje, razgovor - vizuelne – demonstrativno- ilustrativna, eksperimentalna - verbalne –		
ORGANSKA JEDINJENJA I NJIHOVA OPŠTA SVOJSTVA	- individualizovani - individualni - frontalni - rad u grupi - rad u parovima	usmeno izlaganje, razgovor - vizuelne – demonstrativno- ilustrativna, eksperimentalna - verbalne –		
UGLjOVODONICI	- individualizovani - individualni - frontalni - rad u grupi - rad u parovima	usmeno izlaganje, razgovor - vizuelne – demonstrativno- ilustrativna, eksperimentalna - verbalne –		
ORGANSKA JEDINJENJA SA KISEONIKOM	- individualizovani - individualni - frontalni - rad u grupi - rad u parovima	usmeno izlaganje, razgovor - vizuelne – demonstrativno- ilustrativna, eksperimentalna - verbalne –		
BIOLOŠKI VAŽNA ORGANSKA JEDINJENJA	- individualizovani - individualni - frontalni - rad u grupi - rad u parovima	usmeno izlaganje, razgovor - vizuelne – demonstrativno- ilustrativna, eksperimentalna - verbalne –		
ZAŠTITA ŽIVOTNE SREDINE I ZELENA HEMIJA	- individualizovani - individualni - frontalni - rad u grupi - rad u parovima	usmeno izlaganje, razgovor - vizuelne – demonstrativno- ilustrativna, eksperimentalna		

12. INFORMATIKA I RAČUNARSTVO

Naziv predmeta	INFORMATIKA I RAČUNARSTVO
Cilj	Cilj učenja Informatike i računarstva je osposobljavanje učenika za upravljanje informacijama, bezbednu komunikaciju u digitalnom okruženju, proizvodnju digitalnih sadržaja i kreiranje računarskih programa za rešavanje različitih problema u društvu koje se razvojem digitalnih tehnologija brzo menja.
Razred	Peti
Godišnji fond časova	36 časova

ISHODI

Po završetku razreda učenik će biti u stanju OBLAST / TEMA da:

navede primenu informatike i računarstva u savremenom životu;
pravilno koristi IKT uređaje;
imenuje osnovne vrste i komponente IKT uređaja;
pravi razliku između hardvera, softvera i servisa;
- prilagodi radno okruženje kroz osnovna IKT podešavanja;
kreira digitalnu sliku i primeni osnovne akcije editovanja i formatiranja (samostalno i saradnički);
kreira tekstualni dokument i primeni osnovne akcije editovanja i formatiranja (samostalno i saradnički);
primeni alate za snimanje i reprodukciju audio i video zapisa;
kreira multimedijalnu prezentaciju i primeni osnovne akcije editovanja i formatiranja (samostalno i saradnički);
sačuva i organizuje podatke;
razlikuje osnovne tipove datoteka;
reaguje ispravno kada dođe u potencijalno nebezbednu situaciju u korišćenju IKT uređaja;

SADRŽAJI

Predmet izučavanja informatike i računarstva.
IKT uređaji, jedinstvo hardvera i softvera.
Podešavanje radnog okruženja. Organizacija podataka.
Rad sa slikama.
Rad sa tekstom.
Rad sa multimedijom.
Rad sa prezentacijama.
Upotreba IKT uređaja na odgovoran i siguran način.
Pravila bezbednog rada na Internetu.
Pretraživanje Interneta, odabir rezultata i preuzimanje sadržaja.
Zaštita privatnosti ličnih podataka.
Zaštita zdravlja, rizik zavisnosti od tehnologije i upravljanje vremenom.
Uvod u logiku i skupove: unija, presek, razlika; reči „i”, „ili”, „ne”;

- dovodi u vezu značaj pravilnog odlaganja digitalnog otpada i zaštitu životne sredine;

razlikuje bezbedno od nebezbednog, poželjno od nepoželjnog ponašanja na Internetu;

reaguje ispravno kada dođe u kontakt sa neprimerenim sadržajem ili sa nepoznatim osobama putem Interneta;

pristupa Internetu, samostalno pretražuje, pronalazi informacije u digitalnom okruženju i preuzima ih na svoj uređaj; informacijama na internetu pristupi kritički;

sprovodi postupke za zaštitu ličnih podataka i privatnosti na Internetu;

razume značaj autorskih prava;

prepoznaje rizik zavisnosti od tehnologije i dovodi ga u vezu sa svojim zdravljem;

racionalno upravlja vremenom koje provodi u radu sa tehnologijom i na Internetu;

izvodi skupovne operacije unije, preseka, razlike i pravilno upotrebljava odgovarajuće skupovne oznake;

shvati matematičko-logički smisao reči „i”, „ili”, „ne”, „svaki”, „neki”, izraza „ako...onda”;

zna algoritme aritmetike (sabiranja, množenja, deljenja s ostatkom, Euklidov algoritam) i interpretira ih algoritamski;

navede redosled koraka u rešavanju jednostavnog logičkog problema;

kreira jednostavan računarski program u vizuelnom okruženju;

svrsishodno primenjuje programske strukture i blokove naredbi;

koristi matematičke operatore za izračunavanja;

objasni scenario i algoritam projekta;

analizira i diskutuje program;

pronalazi i otklanja greške u programu;

sarađuje sa ostalim članovima grupe u odabiru teme, prikupljanju i obradi materijala u vezi sa temom, formulaciji i predstavljanju rezultata i zaključaka;

odabira i primenjuje tehnike i alate u skladu sa fazama realizacije projekta;

navede korake i opiše postupak rešavanja projektnog zadatka;

RAČUNARSTVO

„svaki”, „neki”, „ako...onda” Uvod u algoritme aritmetike: pismeno sabiranje, množenje, deljenje s ostatkom, Euklidov algoritam.

Uvod u temu programiranja. Radno okruženje izabranog softvera za vizuelno programiranje.

Alati za rad sa grafičkim objektima, tekstom, zvukom i videom.

Program – kategorije, blokovi naredbi, instrukcije.

Programske strukture (linijska, ciklična, razgranata).

Faze projektnog zadatka od izrade plana do predstavljanja rešenja.

Izrada projektnog zadatka u grupi u korelaciji sa drugim predmetima.

Predstavljanje rezultata projektnog zadatka.

vrednuje svoju ulogu u grupi pri izradi projektnog zadatka i aktivnosti za koje je bio zadužen;
postavlja rezultat svog rada na Internet, radi deljenja sa drugima, uz pomoć nastavnika.

Ključni pojmovi sadržaja: IKT, IKT uređaji, datoteka, multimedijalna prezentacija, digitalna pismenost, Internet, računarstvo, algoritam.

UPUTSTVO ZA DIDAKTIČKO-METODIČKO OSTVARIVANJE PROGRAMA

Program predmeta Informatika i računarstvo, u drugom ciklusu osnovnog obrazovanja i vaspitanja, organizovan je po spiralnom modelu i orijentisan je na ostvarivanje ishoda. Ishodi govore o tome šta učenici umeju da urade na osnovu znanja koja su stekli učeći ovaj predmet. Predstavljaju opis integrisanih znanja, veština, stavova i vrednosti učenika u tri tematske celine: IKT, Digitalna pismenost i Računarstvo.

U nastavi orijentisanoj na postizanje ishoda potrebno je uvažiti stečene digitalne veštine učenika. U planiranju i pripremanju nastave, nastavnik polazi od ishoda koje treba ostvariti i planira, ne samo svoje, već, prevashodno aktivnosti učenika na času. Nastavnik treba da bude više orjentisan ka mentorskoj ulozi, a manje ka predavačkoj. Potrebno je da nastavnik programske ishode, koji treba da se dostignu do kraja petog razreda, razloži na ishode – korake za svaki čas, bilo da se radi o časovima obrade ili utvrđivanja, a koje treba da ostvari svaki učenik. Takođe, treba da za svaki čas planira i pripremi sredstva i načine provere ostvarenosti projektovanih ishoda.

Preporuka je da nastavnik planira i priprema nastavu samostalno i u saradnji sa kolegama iz razrednog veća zbog uspostavljanja korelacija među predmetima.

Potrebno je raditi na razvoju algoritamskog načina mišljenja u postupku rešavanja problema i zadataka, razvoju logičkog mišljenja i izgradnji ličnih strategija za učenje uz primenu IKT-a. Da bi svi učenici dostigli predviđene ishode, potrebno je aktivnosti osmisliti tako da uključuju praktičan rad, uz primenu IKT-a, povezivanje različitih sadržaja iz drugih tema unutar samog predmeta, kao i sa drugim predmetima. Poželjno je da planirane aktivnosti na času prati sažeto i jasno uputstvo učeniku za realizaciju zadatka, uz demonstraciju postupka. Ostaviti prostor za učeničku inicijativu i kreativnost, odnosno da se kroz diskusiju sa učenicima odaberu najadekvatniji alati, koncepti i strategije za realizaciju određenih aktivnosti. U toku realizacije planiranih aktivnosti raditi na uspostavljanju i negovanju navika i ponašanja kao što su postupnost, istrajnost, analitičnost, samostalnost u radu i spremnost na saradnju.

Dostizanje definisanih ishoda može se ostvariti uz određeni stepen slobode nastavnika kako u izboru metoda rada, programskih alata i tehnologija (računar, digitalni uređaj...), tako i u redosledu i dinamici realizacije elemenata različitih tematskih oblasti. Na internetu se mogu naći primeri dobre prakse koji se, uz prilagođavanje uslovima rada i poštovanjem autorskih prava, mogu koristiti.

S obzirom da je nastava Informatike i računarstva teorijsko-praktičnog karaktera, časove treba realizovati podelom odeljenja na 2 (dve) grupe, ukoliko odeljenje ima više od 20 učenika. Nastava se realizuje u računarskom kabinetu/digitalnoj učionici.

Informaciono-komunikacione tehnologije (9)

Realizaciju ove tematske celine započeti navođenjem primera primene IKT-a. Motivisati učenike da diskutuju o mogućnosti primene IKT-a iz njihove perspektive, da opišu iskustva u korišćenju digitalnih uređaja i navedu ono šta je njima važno kod digitalnih uređaja: dobar zvuk, bolja fotografija, internet, igrice, zapažanja kako njihovi roditelji koriste IKT uređaje i slično.

Učenike informativno upoznati sa predmetom izučavanja informatike i računarstva i to navođenjem

primera koji bi njima bili poznati. Objasniti pojam informaciono-komunikacione tehnologije (IKT). Uvesti pojmove hardver i softver.

Navesti vrste računara i digitalnih uređaja koje učenici koriste, delove iz kojih se sastoje: tastatura, miš, ekran, ekran osetljiv na dodir, kućište, zvučnici i sl., navodeći njihovu funkciju. Diskutovati sa učenicima o njihovom iskustvu sa hardverom i IKT uređajima. Cilj je da učenici budu u stanju da razumeju namenu osnovnih delova digitalnih uređaja koje koriste. Napomenuti da u računaru postoji memorija u kojoj se pamte brojevi kojima su opisani tekst, slika, zvuk... Pokazati na primeru kako bi se neka slika kodirala brojevima. Skrenuti pažnju na pravilno rukovanje IKT uređajima.

Pojam operativni sistem uvesti kroz povezivanje prethodnog iskustva učenika u korišćenju različitih digitalnih uređaja (kroz diskusiju: npr. koji OS koristi mobilni telefon, navesti primere: Android, Windows...). Naglasiti koji operativni sistem koriste računari na kojima će raditi u školi. Opisati ukratko ulogu OS, naglasiti da prepoznaje i povezuje delove računara i omogućava da koristimo računar i druge digitalne uređaje. Na sličan način uvesti i pojam korisnički programi.

Kroz demonstraciju i ličnu aktivnost učenika, skrenuti pažnju na pravila koja važe u kabinetu i u radu sa računarima i opremom (pravilno uključivanje, prijavljivanje, korišćenje, odjavljivanje i isključivanje računara). Uvesti pojam „radna površina” operativnog sistema (napraviti paralelu kod računara i drugih digitalnih uređaja). Objasniti pojmove ikona, prečica, traka sa zadacima (navesti elemente i njihovu namenu). Uvesti pojam „Kontrolna tabla”, pojasniti namenu i način pokretanja. Bez ulaženja u sve detalje kontrolne table, sa učenicima u ovom razredu uraditi samo najosnovnija podešavanja uređaja (miša, monitora...) i radnog okruženja (regionalna jezička podešavanja OS-a, jezik tastature SR ćirilica i latinica, jačina zvuka...). Ovde paralelno uraditi sve aktivnosti, prema mogućnostima, i kroz osnovna podešavanja na telefonu jer su takvi uređaju učenicima bliski.

Kroz konkretne primere objasniti pojam datoteke i neophodnost organizacije datoteka u računaru: čuvanje i pronalaženje, premeštanje ili brisanje (pomenuti „Korpu za otpatke”). Diskutovati sa učenicima o vrstama datoteka (tekst, brojevi, slike, zvuk, video i multimedija).

Za kreiranje, izmene, čuvanje i prikazivanje rezultata rada u formi datoteka, odabrati dostupne korisničke programe (licencirane ili besplatne), kao što su programi za: crtanje, obradu teksta, izradu multimedijalnih prezentacija, snimanje zvuka i video-zapisa pomoću drugih uređaja (mobilni telefon, kamera, mikrofoni...), reprodukciju zvuka i video materijala koji mogu biti instalirani u računaru ili na „oblaku”. Nastavnik može po svojoj proceni odabrati i druge programe koji će takođe uticati na sticanje željenog, funkcionalnog IKT znanja i veština u radu sa navedeni multimedijalnim elementima.

U petom razredu učenik treba da kreira i uredi digitalne slike/cртеže korišćenjem raspoloživih alata izabranog programa (selektovanje, kopiranje, lepljenje, promenu veličine slike, dodavanje i brisanje oblika, odsecanje dela slike, čuvanje, zatvaranje, pronalaženje, doradu i čuvanje produkta, kao i alate za zumiranje, unos teksta, upotrebu „četkice”, „gumice” i sl.).

Pri radu sa tekstom primeniti osnovne alate za uređivanje i oblikovanje teksta (unos teksta, dodavanje, brisanje, kopiranje, selektovanje, poravnanje, promena fonta, boje, veličine slova, umetanje slika...). Naglašavati potrebu odabira odgovarajućeg pisma (kodnog rasporeda: ćirilica, latinica...) i insistirati na primeni pravopisa. Uvežbati čuvanje i štampanje dokumenta. Rad sa tabelama i složenijim alatima obraditi u starijim razredima.

Paralelno sa srpskom terminologijom pomenuti i izvorne engleske termine.

Snimanje zvuka i video-zapisa, shodno mogućnostima, započeti demonstracijom upotrebe uređaja: kamera, mikrofoni, zvučnici, mobilni telefoni, itd. Obuhvatiti najosnovnije tehnike u procesu snimanja (pokreni, zaustavi, sačuvaj, obriši) i reprodukcije (pokreni, pauziraj, zaustavi, pusti od početka, podesi jačinu zvuka). U vežbi čuvanja audio/video zapisa skrenuti pažnju na različite tipove datoteka u konkretnom programu (npr. mp3, mp4, avi, midi...).

Pri izradi multimedijalnih prezentacija primeniti osnovne alate za uređivanje i oblikovanje sadržaja. U programu za izradu multimedijalnih prezentacija koristiti ranije kreirane zvučne i

video zapise. Prilagoditi tip datoteke izabranom programu (koristiti neki od raspoloživih programa za konverziju podataka). Kroz razgovor sa učenicima i kroz primere razviti pojam dobre prezentacije i načine predstavljanja (koliko je bitan sadržaj a ne samo forma).

Digitalna pismenost (5)

Pri realizaciji tematske celine Digitalna pismenost pojasniti učenicima šta znači korišćenje IKT uređaja na odgovoran i siguran način, i naglasiti da to nije obaveza samo IT stručnjaka već svih korisnika. Demonstrirati funkcije antivirusnog programa i zaštitnog zida. Analizirati sa učenicima od kakvog su materijala napravljeni IKT uređaji, da li se takvi materijali mogu reciklirati i na koje sve načine se mogu odlagati digitalni uređaji koji nisu u upotrebi, u cilju zaštite životne sredine.

Proveriti sa učenicima njihova dosadašnja iskustva u korišćenju veb-pregledača (čitača, brauzera). Razgovarati o sajtovima pretraživačima i načinima pretrage, uvesti pojmove autor i autorska prava i navesti osnovne licence. Pretragu interneta i odabir relevantnih stranica iz prikazanih rezultata pretrage. (Kako pronalazimo, biramo i preuzimamo informacije? Kako stvaramo (onlajn aplikacije)? Kako razmenjujemo informacije i saradujemo na internetu?)

Na unapred pripremljenom skupu veb-strana kroz diskusiju o proceni informacija pronađenih na internetu (publika kojoj je sajt namenjen, autor, tačnost/preciznost, objektivnost, aktuelnost i internet adresa) podsticati razvoj kritičkog mišljenja učenika.

Upoznati učenike sa pravilima ponašanja na internetu (eng. Netiquette). Za utvrđivanje i pojašnjavanje ove teme, organizovati kvizove i radionice (na teme bezbedno– nebezbedno, poželjno – nepoželjno ponašanje na internetu) kao i simulacije nebezbednih situacija sa akcentom na to kako je poželjno reagovati u datim situacijama (kroz igranje uloga i sl.). Jedna od aktivnosti za učenike, radi povezivanja znanja, može biti izrada tekstualnih dokumenata na temu: Moja pravila ponašanja na internetu, Pet najvažnijih pravila za bezbedan internet, Kako da internet postane sigurniji za decu, i sl.

U korelaciji sa drugim predmetima (fizičko i zdravstveno vaspitanje) veliku pažnju posvetiti tome kako uređaji koje svakodnevno koriste (računar, telefon, tablet...) mogu loše da utiču na njihovo zdravlje pri čemu ih treba voditi ka situacijama na koje ih roditelji svakodnevno podsećaju (loše držanje, dugo gledanje u ekran,.....). Posebnu pažnju posvetiti razvoju svesti kod učenika o vremenu u toku dana, utrošenom na rad sa tehnologijom i mogućim razvojem zavisnosti od tehnologije.

Računarstvo (16)

Realizacija teme može se započeti prikazivanjem motivacionih filmova o programiranju. Uvesti pojmove: program i programiranje. Demonstrirati gotove animacije i računarske igre radi razvijanja svesti i pobuđivanja motivacije da učenici sami mogu da kreiraju svoje igrice. Odabrati primer igrice za analizu (na primer sa portala www.code.org), kao i druge motivacione materijale iz sličnih obrazovnih izvora) sa ciljem upoznavanja učenika sa koracima u rešavanju jednostavnih problemskih zadataka. Uvesti pojam algoritma pri rešavanju najjednostavnijeg problema.

Iskoristiti iskustvo koje učenici imaju kao korisnici tehnologije (računara, pametnih telefona...) da bi se napravila jasna veza između procesa programiranja i konačnog proizvoda, igrice ili animacija. Pored toga, isticati da se kroz učenje programiranja i algoritama, razvijaju strategije za rešavanja životnih problema, svaki zadatak koji sebi postavljamo u svakodnevnom životu se rešava korak po korak, tj. algoritamski.

U međupredmetnoj koordinaciji sa predmetom matematika, uvesti matematičko-logičke pojmove koje leže u osnovi informatike i računarstva: skup, elementi, podskup, jednakost skupova, prazan skup (sa odgovarajućim znacima); Venovi dijagrami; skupovne operacije: unija, presek, razlika i odgovarajuće oznake; reči: „i”, „ili”,

„ne”, „svaki”, „neki”; odgovarajuće logičke veznike i njihovu interpretaciju skupovnim operacijama i relacijama. Korišćenjem primera iz tekućih sadržaja, dalje se osmišljava pojam

skupa, izgrađuje matematičko- informatički jezik i unosi preciznost u izražavanju. Potrebno je na raznovrsnim primerima koristiti odgovarajuće simbole (znake) i uočavati zakonitosti skupovnih i logičkih operacija. Na podesnim primerima ilustrovati matematičko-logičku upotrebu reči: svaki, neki, ili, i, ne, sledi (ako...onda). Učenici usvajaju elemente deduktivnog zaključivanja (pravilno formulisanje tvđenja; pravilno zaključivanje, pravilno korišćenje veznika „i”, „ili”, a naročito „ako...onda”). Nastaviti sa daljim izgrađivanjem pojmova: brojevni izraz, promenljiva, izraz s promenljivom i pridruživanje, koristeći pri tome i termine izraz, formula, iskaz, algoritam. Uočavati primere jednostavnijih (funkcijskih) zavisnosti u raznim oblastima (pridruživanje po datom pravilu brojeva – brojevima, brojeva – dužima, brojeva – površinama i dr.), kao i jednostavnijih algoritamskih procedura (osnovni algoritmi za izvođenje računskih operacija sabiranja, množenja, deljenja s ostatkom, Euklidovog algoritma). Pri tome je važno korišćenje dijagrama i tabela (dijagram toka algoritma, tabela rezultata nekog prebrojavanja ili merenja i dr.).

Objasniti problem rečima, definisati svaku pojedinačnu instrukciju (korak) i postupak ređanja blokova, predstaviti dejstvo naredbe „pokreni” i opisati kakvo dejstvo ima na ponašanje objekta. Napomenuti da se jednom poređani blokovi instrukcija mogu više puta pokrenuti. Prelaskom na naredne nivoe složenosti objasniti zašto je pogodno zameniti korake koji se ponavljaju odgovarajućom blok naredbom (petlja–blok „ponavljaj”) ili ako problemski zadatak sadrži neki zadati uslov, objasniti potrebu razdvajanja (grananje–blok „ako je”) na naredbe koje će se izvršiti ako je ispunjen uslov.

Izabrati programsko okruženje za vizuelno programiranje (Scratch, Stencil, AppInventor, Alice, ...) koje treba da omogući algoritamsko rešavanje problema i osnove programiranja. Programsko okruženje birati tako da omogućava jednostavnu animaciju objekata, odnosno, da alati omogućavaju učenicima da se odmah, bez mnogo teorijskog uvoda i objašnjenja složenih programerskih koncepata, aktivno uključe u programiranje.

U zavisnosti od izabranog programskog okruženja prilagoditi sva sledeća objašnjenja specifičnostima tog alata.

Kroz aktivnu nastavu i uključenost u proces kreiranja programa od prvih časova, učenici će postupno usvojiti potrebne pojmove, znanja i veštine. Ukazati na sličnosti i razlike sa primerima i radnim okruženjem prikazanim na prvom času, kao što su ograničenja u izboru objekata, ograničenja u instrukcijama u zadatku i navesti koje mogućnosti nudi izabrano programsko okruženje.

Pogodan primer, prilikom upoznavanja sa radnim okruženjem, je da učenici za konkretan lik i konkretnu scenu, poređaju blokove naredbi tako da se klikom na lik pojavi neka poruka (npr. „Zdravo ja sam...”). Demonstrirati postupke: izbor objekata (naglasak na biblioteke), slaganje blokova po principu „prevuci–i– pusti” i pokretanje programa. Ukazati učenicima na mogućnost izmene pojedinačnih osobina objekata koji su dostupni u bibliotekama i galerijama odabranog softvera u formi 2D odnosno 3D modela. Upoznati učenike kroz ovaj jednostavni primer sa pojmom naredbe i konceptom pisanja programa kroz ređanje blok–naredbi. Podizati nivo složenosti u skladu sa pojmovima koji se uvode: projekat i scenario i napraviti vezu sa pojmovima zadatak i pisanje priče. Dovedi u vezu postupak rešavanja zadatka sa pisanjem programa, i povezati pojmove scenario i algoritam. Uvesti pojmove: Objekat–lik (biblioteka objekata, podešavanje osobina i svojstva za izabrani objekat), Objekat–pozornica (biblioteka pozornica, podešavanje pozadine pozornice, koordinatni sistem scene), alati (umnoži, iseci– obriši, uvećaj, umanji) i datoteka programa (najčešće se koristi termin – projekat). Za izabrano radno okruženje za vizuelno programiranje (za rad kod kuće) poželjno je pripremiti kratko pisano uputstvo (pronalaženje, preuzimanje, instaliranje...), demonstrirati i pojasniti (postupak: preuzimanja, čuvanja i instaliranja izabranog programskog okruženja, napomenuti mogućnost korišćenja onlajn aplikacije, ukoliko takva mogućnost postoji). Svaki od objekata učenik može kreirati samostalno, umesto da koristi predefinisane objekte iz biblioteka.

Demonstrirati na svakom primeru sledeće tehnike: kreiranje projekta (novi projekat, izabrati objekat čije se aktivnosti definišu, kao i objekte koji definišu njegovu okolinu, definisati početni položaj objekta i svojstva objekta – u nekim okruženjima informacija o objektu), jednostavna podešavanja (upotrebu alata: uvećaj, umanji, umnoži, iseci, okreni, promeni boju...), zadavanje izabranog kretanja ili ponašanja (iz palete blokova: upravlja događajem, za zadate akcije odgovarajući događaj...), čuvanje projekta (imenovanje, izbor lokacije), ponovno otvaranje (zatvaranje, pronalaženje, pokretanje) i modifikaciju projekta (izmenu nekog elementa: orijentaciju, boju, veličinu i sl., pronalaženje i ispravljanje grešaka, čuvanje izmena u projektu). Demonstrirati i ukazivati na raznovrsne funkcionalnosti dostupne u paletama blokova, za: kretanja, izgled i aktivnosti koju objekat treba da realizuje (predviđenih scenarijom) preko primera kao što su: kretanje objekata da se izbegnu prepreke, razgovor dva lika o pojmovima koje su učili u prethodnoj lekciji i sl.

Upoznati učenike sa kategorijama blokova i načinom zadavanja parametara (trajanje događaja, broj ponavljanja, promenu ugla, promenu položaja...). Unos podataka preko tastature koristiti za promenu parametara u okviru blok-naredbe. Primenom različitih funkcionalnosti objekata učenici treba da uoče informacije o blizini objekata, njihovoj veličini i prostornim odnosima. Na konkretnom primeru demonstrirati uticaj promene parametara na izvršavanje programa.

Demonstrirati funkcije editovanja objekata, editovanja i upravljanja programom (izmene u redosledu blokova, objedinjavanje blokova koji se ponavljaju u petlje ili grananje), testiranje i praćenje svakog koraka prilikom izvršavanja programa.

Pojam promenljive uvesti na konkretnom primeru koji jednostavnim računskim operacijama i njihovim izvršavanjem dovodi do rešavanja konkretnog problema. Obuhvatiti pojmove i postupke za kreiranje promenljivih, dodelu vrednosti i korišćenje operatora. Npr. shodno uzrastu i u korelaciji sa matematikom za peti razred kreirati program za izračunavanje obima i površine pravougaonika. Pri tome kreirati promenljive: dužina, širina, obim i površina i skrenuti pažnju da su operatori koji se koriste u ovom primeru osnovne računске operacije (sabiranje, množenje).

Postupno kroz primere uvesti pojmove: linijska, ciklična i razgranata struktura, kao što su: promena pozadine ili lika u odnosu na događaj, kreiranje rečenice od reči i slika, razvrstavanje objekata u skupove (živa i neživa priroda, planete, reke...), upoređivanje vrednosti dve promenljive, ponavljanje kretanja i melodije dok se ne dodirne drugi objekat, određivanje prosečne temperature na osnovu pet brojeva koji predstavljaju izmerene temperature od ponedeljka do petka, nalaženje najlakšeg ranca od data tri, određivanje prosečne visine ili težine dečaka i devojčica u grupi (za naprednije...) i slično.

Bez obzira na primere koji se odaberu trebalo bi svakako obavezno obraditi male serije od konačno mnogo elemenata i za njih izračunati: broj, zbir, prosek, minimum, maksimum.

Analizirati sa učenicima karakteristike pojedinih struktura i opravdanost primene u pojedinim situacijama. Postupak korak po korak do rešenja problema, treba da posluži za sistematizaciju postupka izrade projekta. Ona treba da obuhvati razumevanje pojma projekta, izradu scenarija i algoritma, ređanje blok-naredbi, proveru grešaka, ispravljanje programa, deljenje sa drugima preko Interneta. Naglasiti da se algoritmi mogu opisati na razne načine: dijagramom toka, pseudokodom, prepričano običnim jezikom, kao i kroz program kreiran u jednom od vizuelno orijentisanih programerskih alata. Demonstrirati postupak postavljanja projekta na Internet. Ukazati na mogućnost preuzimanja gotovih projekata sa Interneta, radi pronalaženja najboljeg rešenja za sopstveni projekat, uočavanje tuđih i svojih grešaka, kao i za dobijanje ideja i razvijanja kreativnosti.

Projektna nastava (6)

Nastavnicima se preporučuje da u toku petog razreda, radi razvijanja međupredmetnih kompetencija i ostvarivanja korelacije sa drugim predmetima, realizuju sa učenicima najmanje dva projektna zadatka. Vreme realizacije projektnih zadataka od kojih je jedan iz oblasti IKT i

Digitalna pismenost i drugi iz oblasti Računarstvo određuje nastavnik u dogovoru sa učenicima i sa nastavnicima drugih predmeta, koji pokrivaju oblast izabrane teme. Pri izboru tema, shodno interesovanjima izvršiti podelu učenika na grupe/parove.

Pri realizaciji prvog projektnog zadatka staviti naglasak na razradi projektnog zadatka – od izrade plana do predstavljanja rešenja. Nastavnik planira faze projektnog zadatka u skladu sa vremenom, složnošću teme, raspoloživim resursima (znanja, veštine i stavovi koje su učenici usvojili nakon tematskih celina IKT i Digitalna pismenost, tehničke opremljenosti škole i drugih relevantnih faktora). Učenici zajedno sa nastavnikom prolaze kroz sve faze rada na projektnom zadatku, pri čemu nastavnik naglašava svaki korak, objašnjava, inicira diskusiju i predlaže rešenja.

Pri predstavljanju faza projekta može poslužiti sledeći primer: Faza 1: predstavljanje tema, formiranje grupa i odabir teme; Faza 2: Odabir materijala i sredstava, razmatranje dodatne podrške predmetnog nastavnika u zavisnosti od teme; Faza 3: Planiranje vremena i izbor strategije za rešavanje zadatka u skladu sa rokom za predaju rada; Faza 4: Prikupljanje i proučavanje materijala, izrada zadatka i priprema za izlaganje; Faza 5: Predstavljanje rezultata projektnog zadatka, diskusija i procena/samoprocena urađenog (nastavnik obezbeđuje uslove za što uspešnije izlaganje, usmerava diskusiju i vrši evaluaciju urađenog sa preciznom povratnom informacijom).

Projektni zadaci se bave realnim temama iz školskog ili svakodnevnog života. Za predviđeni broj časova ove tematske celine i sa dobro isplaniranim aktivnostima, može se očekivati da učenici uspešno izrade i predstavje rešenje projektnog zadatka. Akcenat je na podsticanju inicijativa i kreativnosti, uspostavljanju saradničkih i vrednosnih stavova kod učenika. Cilj je razvijanje i negovanje: postupnosti, povezivanja i izgradnje sopstvenih strategija učenja, vršnjačkog učenja, vrednovanja i samovrednovanja postignuća.

Projektni zadaci podrazumevaju korelaciju i saradnju sa nastavnicima ostalih predmeta, koja se može ostvariti na ovakvim i sličnim primerima:

- izrada intervjua ili članka (na teme: zanimljivosti iz sveta sporta, umetnosti, nauke, ...); izrada uputstva ili tutorijala (tipa: „kako da podesite”, „kako da izmenite”, „kako da rešite ovaj zadatak”, „kako da koristite program ...”);
- izrada pravilaponašanja (na teme: u sportskoj sali, u kabinetu..., za bezbedniji rad na internetu, za kreiranje sigurne lozinke, zaštite računara od zlonamernih programa, zaštite zdravlja...).

Dodatna motivacija za učenike može biti izbor najboljih radova za: školski časopis, sajt škole, oglasnu tablu (odeljenje glasa – vrednovanje, samovrednovanje) a da ostale radove postavljaju na pano u kabinetu informatike i računarstva...

Dobar primer sumiranja naučenih postupaka je izrada prateće dokumentacije u vidu fajlova različitog tipa, kao što su: tekstualni fajlovi, slike, video materijali i sl.

Drugi projektni zadatak se realizuje po fazama koje su već opisane.

Za primer mogu poslužiti sledeće teme: Napravi kalkulator ili Kreiraj program za izračunavanje...(matematika), Priča iz kosmosa, Ispričaj priču o mestu u kome živiš ili Turistički vodič kroz... (geografija), Intervjuiši drugare o budućim zanimanjima (u formi stripa), Zamesi hleb (od njive do trpeze)... Učenici takođe, mogu pozajmiti već urađeni projekat, preuzeti ga sa interneta i prilagoditi svom scenariju. Ideja za projektni zadatak može biti i izrada kviza i testa za proveru znanja, ponavljanje, utvrđivanje, sistematizaciju gradiva iz celog predmeta.

Učenici pre prikupljanja materijala izrađuju scenario (priču ili algoritam za konkretan zadatak), razrađuju korake i opisuju postupak rešavanja projektnog zadatka. Deo zadatka je i čuvanje materijala upotrebljenog za rešavanje projektnog zadatka. Očekivani produkt projektnog zadatka je multimedijalni sadržaj u formi: stripa, animacije, igrice i sl., a napredniji učenici mogu izraditi algoritam i program za rešavanje konkretnog problemskog zadatka.

PRAĆENJE I VREDNOVANJE NASTAVE I UČENJA

U procesu vrednovanja potrebno je kontinuirano pratiti rad učenika.

Vrednovanje aktivnosti, naročito ako je timski rad u pitanju, se može obaviti sa grupom tako da se od svakog člana traži mišljenje o sopstvenom radu i o radu svakog člana ponaosob (tzv. vršnjačko ocenjivanje).

Preporučuje se i ocenjivanje bazirano na praktičnim radovima i vežbanjima. Kvizove, testove znanja i slično koristiti za uvežbavanje i utvrđivanje pojmova i činjeničnih znanja, kao i za formiranje konačnih ocena. Preporučeno je kombinovanje različitih načina ocenjivanja da bi se sagledale slabe i jake strane svakog svog učenika. Prilikom svakog vrednovanja postignuća potrebno je učeniku dati povratnu informaciju koja pomaže da razume greške i poboljša svoj rezultat i učenje. Potrebno je da nastavnik rezultate vrednovanja postignuća svojih učenika kontinuirano analizira i koristi svoje nastavne prakse.

U okviru plana rada nastavnika, u delu vannastavnih aktivnosti, pored dodatne i dopunske nastave, planirati sekciju i vreme za mentorski rad sa učenicima koji učestvuju na takmičenjima iz ovog predmeta. Preporučuje se da se izbor tema za rad na sekciji izvrši u saradnji sa drugim nastavnicima, a da se početna inicijativa prepusti učenicima i njihovim interesovanjima. Teme kao što su izrada i održavanje školskog sajta, bloga ili neke druge školske veb stranice, kreiranje i izrada školskog elektronskog časopisa ili letopisa škole mogu biti dobre početne ideje koje će povezati znanja i veštine stečene u ovom predmetu sa drugim znanjima, uz aktivno učešće u životu škole.

Naziv predmeta	INFORMATIKA I RAČUNARSTVO
Cilj	Cilj učenja informatike i računarstva je osposobljavanje učenika za upravljanje informacijama, bezbednu komunikaciju u digitalnom okruženju, kreiranje digitalnih sadržaja i računarskih programa za rešavanje različitih problema u društvu koje se razvojem digitalnih tehnologija brzo menja.
Razred	šesti
Godišnji fond časova	36 časova

ISHODI Po završetku razreda učenik će biti u stanju da:	OBLAST/ TEMA	SADRŽAJI
pravilno koristi IKT uređaje; kreira, uređuje i strukturira digitalne sadržaje koji sadrže tabele u programu za rad sa tekstom i programu za rad sa multimedijalnim prezentacijama; kreira i obrađuje digitalnu sliku; samostalno snima i vrši osnovnu obradu audio i video zapisa; uređuje multimedijalnu prezentaciju koja sadrži video i audio sadržaje;	IKT	Digitalni uređaji i korisnički programi. Upravljanje digitalnim dokumentima. Rad sa slikama. Rad sa tekstom.

<p>čuva i organizuje podatke lokalno i u oblaku;</p>		<p>Rad sa multimedijalnim prezentacijama koje sadrže video i audio sadržaje.</p>
<p>odgovorno i pravilno koristi IKT uređaje u mrežnom okruženju; razlikuje osnovne internet servise; primenjuje postupke i pravila za bezbedno ponašanje i predstavljanje na mreži; pristupa Internetu, samostalno pretražuje, pronalazi i procenjuje informacije i preuzima ih na svoj uređaj poštujući autorska prava; objasni postupak zaštite digitalnog proizvoda/sadržaja odgovarajućom CC licencom; objasni postupak prikupljanja podataka putem onlajn upitnika; kreira jednostavan program u tekstualnom programskom jeziku; koristi matematičke izraze za izračunavanja u jednostavnim programima; objasni i primeni odgovarajuću programsku strukturu (naredbe dodele, grananja, petlje); koristi u okviru programa numeričke, tekstualne i jednodimenzione nizovske vrednosti; razloži složeni problem na jednostavnije funkcionalne celine (potprograme); pronalazi i otklanja greške u programu; sarađuje sa ostalim članovima grupe u odabiru teme, prikupljanju i obradi materijala, predstavljanju projektnih rezultata i zaključaka; koristi mogućnosti koje pružaju računarske mreže u sferi komunikacije i saradnje; kreira, objavljuje i predstavlja digitalne sadržaje koristeći raspoložive alate; vrednuje proces i rezultate projektnih aktivnosti.</p>	<p>DIGITALNA PISMENOST</p>	<p>Upotreba IKT uređaja na odgovoran i siguran način u mrežnom okruženju. Internet servisi. Pravila bezbednog rada na Internetu. Pretraživanje Interneta, odabir rezultata i preuzimanje sadržaja. Zaštita privatnosti ličnih podataka i autorskih prava.</p>
	<p>RAČUNARSTVO</p>	<p>Osnove izabranog programskog jezika. Osnovne aritmetičke operacije. Ugrađene funkcije. Niske (stringovi). Strukture podataka. Grananje. Ponavljanje. Osnovni algoritmi.</p>
	<p>PROJEKTNI ZADATAK</p>	<p>Faze projektnog zadatka od izrade plana do predstavljanja rešenja. Izrada projektnog zadatka u korelaciji sa drugim predmetima. Vrednovanje rezultata projektnog zadatka.</p>

Ključni pojmovi sadržaja: obrada teksta, tabela, slajd prezentacije, internet servisi, bezbednost na internetu, tekstualni programski jezik

UPUTSTVO ZA DIDAKTIČKO-METODIČKO OSTVARIVANJE PROGRAMA

Program nastave i učenja informatike i računarstva, u drugom ciklusu osnovnog obrazovanja i vaspitanja, organizovan je po spiralnom modelu i orijentisan je na ostvarivanje ishoda. Ishodi su jasni i precizni iskazi o tome šta učenik zna, da uradi i vrednosno proceni po završetku procesa učenja. Nastavni program predmeta informatika i računarstvo se sastoji iz tri tematske celine: Informaciono-komunikacione tehnologije (skr. IKT), Digitalna pismenost i Računarstvo.

Da bi svi učenici ostvarili predviđene ishode, potrebno je da nastavnik upozna specifičnosti načina učenja svojih učenika i prema njima planira i prilagođava nastavne aktivnosti. Nastavnik treba da osmisli aktivnosti tako da uključuju praktičan rad uz primenu IKT-a, povezivanje različitih sadržaja iz drugih tema unutar samog predmeta, kao i sa drugim predmetima. Poželjno je da planirane aktivnosti učenika na času prati sažeto i jasno uputstvo za realizaciju zadatka, uz eventualnu prethodnu demonstraciju postupka od strane nastavnika. Ostaviti prostor za ueničku inicijativu i kreativnost - kroz diskusiju sa uenicima odabirati adekvatne alate, koncepte i strategije za realizaciju određenih aktivnosti. U toku realizacije planiranih aktivnosti raditi na uspostavljanju i negovanju navika i ponašanja kao što su postupnost, analitičnost, istrajnost, samostalnost u radu, ali i spremnost na saradnju i odgovoran pristup timskom radu.

Dostizanje definisanih ishoda može se ostvariti uz određeni stepen slobode nastavnika kako u izboru metoda rada, programskih alata i tehnologija (računar, digitalni uređaj...), tako i u redosledu i dinamici realizacije elemenata različitih tematskih oblasti. Na internetu i u literaturi se mogu se naći primeri dobre prakse koje, uz prilagođavanje uslovima rada i poštovanje autorskih prava, treba koristiti u nastavi i učenju.

S obzirom da je nastava Informatike i računarstva teorijsko-praktičnog karaktera, časove treba realizovati podelom odeljenja na 2 (dve) grupe, ukoliko odeljenje ima više od 20 učenika.

Program nastavne i učenja treba ostvarivati na spojenim časovima.

Podsetiti učenike na značaj poštovanja pravila koja važe u kabinetu i u radu sa računarima i opremom, kroz demonstraciju i ličnu aktivnost učenika (pravilno uključivanje, prijavljivanje, korišćenje, odjavljivanje i isključivanje računara).

Nastavnicima se preporučuje da u toku šestog razreda, radi razvijanja međupredmetnih kompetencija i ostvarivanja korelacije sa drugim predmetima, realizuju sa uenicima najmanje dva projektna zadatka koji obuhvataju teme i iz drugih predmeta. Vreme realizacije projektnih zadataka (jednog iz oblasti IKT i Digitalna pismenost i drugog iz oblasti Računarstvo) određuje nastavnik u dogovoru sa uenicima i sa nastavnicima drugih predmeta, koji obuhvataju oblast izabrane teme. Pri izboru tema, ponuditi nekoliko projektnih tema i omogućiti timovima učenika da odaberu onu koja najviše odgovara njihovim interesovanjima.

Informaciono-komunikacione tehnologije

Ponoviti i diskutovati sa uenicima vrste digitalnih uređaja, kao i namenu programa koje su koristili u petom razredu. Učenici bi trebalo da znaju da navedu i prepoznaju iz kojih se komponenti sastoji stoni i/ili prenosni računar i ukratko opišu osnovnu ulogu svake od njih. Osposobiti učenike za rad u programu za upravljanje dokumentima na računaru (koji je deo operativnog sistema računara), pronalaženje, kopiranje/prenos dokumenata sa eksternih uređaja i memorija. Predstaviti funkcije standardnih dijaloga za učitavanje, snimanje i pronalaženje datoteka.

Nastavnik bira korisničke programe (komercijalne ili slobodne) koje će učenici koristiti. Programi za crtanje, obradu teksta, izradu multimedijalnih prezentacija, snimanje zvuka i video-zapisa, reprodukciju zvuka i video materijala mogu biti instalirani lokalno na računaru ili u "oblaku" tj. mogu se koristiti preko interneta.

Pri radu sa tekstom fokusirati se na kreiranje i formatiranje dokumenata iz stvarnog života koji mogu biti bliski učenicima ovog uzrasta (npr. pismo drugu ili drugarici, kratak seminarski rad iz biologije, raspored časova, spisak stvari koje treba poneti na ekskurziju). Sve korake u radu sa programom za obradu teksta realizovati i u instaliranoj verziji programa za obradu teksta i na nekoj od besplatnih saradničkih platformi i motivisati učenike da sarađuju tokom kreiranja zajedničkih dokumenata.

Najpre obnoviti rad sa osnovnim alatima za uređivanje i oblikovanje teksta (unos teksta, dodavanje, brisanje, kopiranje, selektovanje, poravnanje, promena fonta, boje, veličine slova, umetanje slika,...). Naglašavati potrebu odabira odgovarajućeg pisma odabirom tastaturnog rasporeda za naše govorno područje (ćirilica, latinica...) i insistirati na primeni jezičkog i digitalnog pravopisa. Usvojene veštine je neophodno uvežbavati sa učenicima, da bi što efikasnije vršili osnovne operacije sa tekstom korišćenjem samo tastature (da se kreću kroz tekst karakter po karakter, reč po reč, pasus po pasus, da koriste tastere Home i End, da selektuju tekst pomoću tastera Shift i tastera za kretanje kroz tekst, koriste prečice za kopiranje, isecanje, lepljenje i sl.). Naglasiti da se iste tehnike za rad sa čistim tekstom koriste u velikom broju raznorodnih programa (editorima teksta, tekst-procesorima, klijentima elektronske pošte itd.).

Aktivnosti učenika usmeriti na mogućnosti odabranog tekst-procesora, podešavanje radnog okruženja, vrste prikaza koje su pogodnije u zavisnosti od toga da li se unosi tekst, ispravljaju greške u tekstu ili vrši pregled dokumenta pre štampanja i sl. Osposobiti učenike da podešavaju radno okruženje izabranog tekst-procesora, podešavaju dimenzije i margine stranice, unose tekst ćiriličkim i latiničkim pismom, sačuvaju uneti tekst, otvaraju postojeći tekstualni dokument, zatvaraju aktivni dokument, vrše osnovno formatiranje teksta (svojstva pasusa, karaktera itd.). Objasniti pojam logičke strukture dokumenta i prikazati kako se u dokumentu mogu eksplicitno označiti naslovi, podnaslovi i pasusi korišćenjem ugrađenih stilova Naslov 1, Naslov 2 i Tekst (prilagođavanje postojećih i kreiranje novih stilova je naprednija tema koja će biti obrađivana u starijim razredima).

Navesti elemente koji se mogu umetnuti u tekstualni dokument (slike, grafički oblici, tabele, simboli...). Ukazati na svrhu umetanja takvih elemenata navodeći jednostavne primere i povezati tehniku umetanja ovih elemenata sa umetanjem slika koje su vršili u petom razredu.

Posebnu pažnju posvetiti tabelama. Izabrati jednostavne primere (raspored časova, kalendar i sl.) pomoću kojih se uvode elementi tabele: ćelija, red i kolona. Predstaviti alate za rad sa tabelama koji su dostupni u programu za obradu teksta. Vežbati njihovo dodavanje, brisanje, selekciju, primeniti šablone za dizajn i sl. Osposobiti učenike da umetnu tabelu u tekstualni dokument, unose i uređuju sadržaje tabela, formatiraju tabelu.

Osobiti učenike da pregledaju tekstualni dokument pre štampanja, podese parametre za štampu i, ako postoje uslovi, odštampaju dokument.

U okviru uređivanja digitalne slike/crteža osposobiti učenike da pored osnovnih alata izabranog programa (selektovanje, kopiranje, lepljenje, promenu veličine slike, dodavanje i brisanje oblika, odsecanje dela slike, čuvanje u željenoj veličini i kvalitetu slike, zatvaranje, pronalaženje i sl.)

koriste i napredne alate za pripremu slike za umetanje u tekstualni dokument i multimedijalnu prezentaciju (npr. alati za zumiranje, unos teksta, upotrebu četkice, gumice, dodavanje senke, dodavanje trodimenzionalnih efekata).

Snimanje zvuka i video-zapisa shodno mogućnostima započeti demonstracijom upotrebe uređaja: kamera, mikroskop, zvučnici, mobilni telefoni, odnosno drugih raspoloživih uređaja koji obavljaju predviđene funkcije.

Pored osnovnih tehnika u procesu snimanja (pokreni, zaustavi, sačuvaj, obriši) i reprodukcije (pokreni, pauziraj, zaustavi, pusti od početka, podesi jačinu zvuka) obučiti učenike da odgovarajućim alatom modifikuju video zapis (skraćivanje). U vežbi čuvanja audio/video zapisa skrenuti pažnju na različite tipove datoteka u konkretnom programu (npr. mp3, mp4, avi, midi...).

Pre obrade teme izrade slajd-prezentacija podsetiti učenike na osnovna pravila vizuelizacije i prezentovanja, a pri realizaciji nastave stalno ukazivati na najčešće greške (suviše teksta, veliki broj slajdova, različiti fontovi i sl.). Pri izradi multimedijalnih prezentacija demonstrirati primenu osnovnih alata za uređivanje i oblikovanje sadržaja u izabranom programu. Pored alata za uređivanje i oblikovanje teksta i slika, predstaviti alate za rad sa umetnutim elementima proširujući primenu na rad sa tabelama, grafičkim objektima, video i audio zapisima (koristiti prethodno kreirane zvučne i video zapise, prilagoditi tip datoteke izabranom programu - predstaviti učenicima neki od raspoloživih programa za konverziju formata datoteka). Osposobiti učenike da podese radno okruženje, biraju odgovarajući pogled na prezentaciju, kreiraju slajdove, unose tekst i druge objekte (slike, tabele, grafikone) i dosledno ih formatiraju (koristeći master slajd). Teme treba da budu smislene i relevantne za učenike, najbolje je da se koriste prezentacije u kojima se obrađuju teme iz nastave, kako informatike i računarstva, tako i drugih predmeta. Učenici neke prezentacije mogu da kreiraju i u sklopu domaćih zadataka, a na času je moguće analizirati prezentacije napravljene kod kuće. Kroz razgovor sa učenicima definisati pojam dobre prezentacije i demonstrirati načine predavljanja. Naglasiti da prezentacije treba da budu jedino u funkciji sadržaja, izbegavati animacije "po svaku cenu" koje opterećuju prezentaciju. Preporučeni broj časova je 10.

Digitalna pismenost

Predstaviti pojam i vrste računarskih mreža i uvesti osnovne pojmove i terminologiju iz ove oblasti (server, klijent, lokalne mreže, mreže širokog raspona, globalna mreža - Internet). Podsetiti učenike na pravila korišćenja IKT uređaja na odgovoran i siguran način, sada u mrežnom okruženju.

Predstaviti učenicima osnovne internet servise: servis elektronske pošte, www kao javni informacioni servis, diskusione grupe i servise za pretraživanje interneta. Objasniti čemu ti servisi služe, upoznati ih sa planom korišćenja ovih servisa.

Predstaviti veb kao najpoznatiji internet servis. Objasniti da veb funkcioniše tako što su korisnicima potrebne usluge i njima ih pružaju uređaji specijalizovani za to (serveri). U svakoj komunikaciji moraju da postoje pravila, odnosno protokoli (HTTP i HTTPS) kao i pravilno navođenje i korišćenje adresa (domena i URL sa jedne i IP i MAC adresa sa druge strane).

Objasniti strukturu URL adrese i značenje pojedinih domena edu.rs, gov.rs, .com... Uputiti učenike na veb sajt (npr. <http://www.mojaipadresa.info/>) putem koga mogu da pronađu informacije o IP-adresi sajta, kao i uređaja koji je upotrebljen za pretragu.

Naglasiti značaj digitalnog traga koji posetilac ostavlja prilikom posete nekom sajtu. Napredne tehnike pretrage u izabranom pretraživaču predstaviti na unapred pripremljenom skupu veb-strana (pretraga prema veb adresi sajta), kroz diskusiju i praktičan rad na vrednovanju internet izvora (publika kojoj je sajt namenjen, autor, tačnost/preciznost, objektivnost, aktuelnost i internet adresa) podsticati razvoj kritičkog mišljenja učenika.

Kod preuzimanja bilo kog sadržaja sa interneta važno je podsetiti učenike na postupke preuzimanja i čuvanja na željenoj lokaciji, kao i na etička i pravna pitanja pristupa sadržajima (licence), zaštite od neželjenih programa, kao i na pravila ponašanja na internetu (eng. netiquette).

Podsetiti učenike na značaj poštovanja autorskih prava i svrhu CC (Creative Commons) licenci. Predstaviti način licenciranja sopstvenog autorskog dela kombinacijom raspoloživih simbola, na adresi <https://creativecommons.org/share-your-work/>.

Naglasiti da se prilikom posete sajtovima, kao i prilikom preuzimanja sadržaja, digitalni uređaj koji koristimo je izložen procedurama kojima se prikupljaju podaci za koje korisnik ne zna u koju će svrhu biti upotrebljeni (IP adresa, lokacija), a uređaj može biti izložen dejstvu neželjenih programa (virusi, špijunski programi). U tu svrhu je potrebno primeniti raspoložive mere zaštite.

Posebnu pažnju posvetiti pitanjima digitalnog nasilja (prilikom obrade ili kroz projektni zadatak poželjno je sprovesti sa učenicima istraživanje na temu digitalnog nasilja, primenom onlajn upitnika, radionica ili kviza, kakvi se mogu naći, na primer, na adresi <http://www.mpn.gov.rs/grupa-za-prevenciju-nasilja/>, u priručniku Digitalno nasilje - prevencija i reagovanje). Nabrojati i opisati najčešće vidove digitalnog nasilja (kako se digitalni uređaji i servisi koriste kao oruđa digitalnog nasilja: socijalne mreže, SMS i telefonski pozivi, slikovne poruke i video materijali i dr.), kako prepoznati oblike digitalnog nasilja, posebno vršnjačkog nasilja. Diskutovati situacije kada se neko nasilje vrši u stvarnom svetu i prenosi u digitalni svet, koji su najčešći primeri, kako ispravno reagovati u konkretnim situacijama, kome se obratiti, koje postupke je moguće primenjivati i koja pravila ponašanja ustanoviti za bezbedno predstavljanje na mreži. Upoznati učenike sa nekim od načina za prepoznavanje i prijavu digitalnog nasilja: SOS telefon i onlajn forma za prijavu nasilja, kao i sajtovi koji su posvećeni projektima vlade u borbi protiv digitalnog nasilja.

Predstaviti prednosti upotrebe veb servisa na primeru alata za kreiranje onlajn upitnika, koji ne bi sadržao više od tri pitanja različitog tipa. Naglasiti značaj onlajn upitnika kao korisnog alata za prikupljanje podataka u istraživanjima, anketama, kvizovima ili testovima. Nastavnik kreira onlajn upitnik na svom nalogu na disku, objavljuje ga na školskom sajtu i učenicima postavlja kao zadatak da na svojim radnim jedinicama popune upitnik. Pokazati učenicima kako izgleda tabela sa svim njihovim odgovorima. Preuzeti tabelu i bez udublivanja u njenu strukturu pokazati kako za svako pitanje izgleda kolona sa njihovim odgovorima. Uraditi popunu upitnika dva puta, prvi put dopustiti učenicima da se predstave sa svojim izmišljenim imenima i drugi put, naglasiti učenicima da popune svoja prava imena. Uporediti, zajedno sa učenicima, odgovore za ista pitanja u jednom i drugom slučaju.

Za utvrđivanje i pojašnjavanje ove teme organizovati kvizove ili radionice (na teme bezbedno-nebezbedno, poželjno-nepoželjno ponašanje na internetu) kao i simulacije nebezbednih situacija sa akcentom na to kako je poželjno reagovati u datim situacijama (kroz igranje uloga i sl.). Jedna od aktivnosti za učenike, radi povezivanja znanja, može biti izrada tekstualnih dokumenata ili multimedijalnih prezentacija na temu: Moja pravila ponašanja na internetu, Pet najvažnijih

pravila za bezbedan internet, Kako da internet postane sigurniji za decu, i sl. Kroz kreiranje ovih dokumenata uvežbavati saradnički rad i korišćenje besplatnih onlajn platformi.

Preporučeni broj časova je 4.

Projektni zadatak iz oblasti IKT i Digitalna pismenost

Pri realizaciji tematske celine naglasak je na razradi projektnog zadatka - od izrade plana do predstavljanja rešenja. Nastavnik planira faze projektnog zadatka u skladu sa vremenom, složenošću teme, raspoloživim resursima (znanja, veštine i stavovi koje su učenici usvojili nakon tematskih celina IKT i Digitalna pismenost, tehničke opremljenosti škole i drugih relevantnih faktora). Učenici zajedno sa nastavnikom prolaze kroz sve faze rada na projektnom zadatku, pri čemu nastavnik naglašava svaki korak, objašnjava, inicira diskusiju i predlaže rešenja.

Pri predstavljanju faza projekta može poslužiti sledeći primer: Faza 1: predstavljanje tema, formiranje grupa i odabir teme; Faza 2: Odabir materijala i sredstava, razmatranje dodatne podrške predmetnog nastavnika u zavisnosti od teme; Faza 3: Planiranje vremena i izbor strategije za rešavanje zadatka u skladu sa rokom za predaju rada; Faza 4: Prikupljanje i proučavanje materijala, izrada zadatka i priprema za izlaganje; Faza 5: Predstavljanje rezultata projektnog zadatka, diskusija i procena/samoprocena urađenog (nastavnik moderira, obezbeđuje uslove za što uspešnije izlaganje, usmerava diskusiju i vrši evaluaciju urađenog sa jasnom povratnom informacijom).

Projektni zadaci se bave realnim temama iz školskog ili svakodnevnog života. Za predviđeni broj časova ove tematske celine i sa dobro isplaniranim aktivnostima može se očekivati da učenici uspešno izrade i predstave rešenje projektnog zadatka. Akcenat je na podsticanju inicijative i kreativnosti, uspostavljanju saradničkih i vrednosnih stavova kod učenika. Cilj je razvijanje i negovanje: postupnosti, povezivanja i izgradnje sopstvenih strategija učenja, vršnjačkog učenja, vrednovanja i samovrednovanja postignuća.

Projektni zadaci podrazumevaju korelaciju i saradnju sa nastavnicima ostalih predmeta, koja se može ostvariti na ovakvim i sličnim primerima:

- izrada uputstva ili tutorijala sa tabelarnim predstavljanjem podataka
- izrada upitnika na temu digitalnog nasilja

Sprovesti sa učenicima istraživanje na temu digitalnog nasilja, a rezultate sprovedenog istraživanja koristiti prilikom predstavljanja projektnog zadatka (poželjno je da nastavnik koristi onlajn upitnik prilikom prikupljanja podataka, za koje bi učenici priredili pitanja). Učenici se mogu podeliti u grupe shodno fazi istraživanja: grupa koja osmišljava pitanja, grupa koja analizira prikupljene podatke, predstavlja rezultate istraživanja i grupa koja izrađuje uputstva zaštite od digitalnog nasilja.

Dodatna motivacija za učenike može biti izbor najboljih radova za: školski časopis, sajt škole, oglasnu tablu (odeljenje glasa - vrednovanje, samovrednovanje) a da ostale radove postavljaju na pano u kabinetu informatike i računarstva...

Dobar primer sumiranja naučenih postupaka je izrada prateće dokumentacije u vidu fajlova različitog tipa, kao što su tekstualni fajlovi, slike, video materijali i sl.

Preporučeni broj časova je 4.

Računarstvo

Predstaviti koncept tekstualnih programskih jezika, ukratko, potom izabranog programskog jezika, kao i neke osnovne sličnosti i razlike u odnosu na vizuelni programski jezik koji su

učenici koristili u petom razredu. Ukratko predstaviti editor izabranog tekstualnog programskog jezika i značaj poštovanja osnovnih pravila prilikom pisanja naredbi. Napraviti vezu između naredbi koje zapisujemo tekstom i očekivanog dejstva te naredbe, na jednostavnom primeru, kao i vezu između koraka algoritma i odgovarajuće naredbe.

Realizaciju teme započeti prikazom izrade zadatka izračunavanjem, primenom operacija: sabiranja, oduzimanja, množenja i (realnog) deljenja. Poželjno je birati zadatke koji imaju realnu primenu u stvarnom životu iz oblasti bliskih učenicima (sport, moda), bilo u drugim nastavnim predmetima (matematika, fizika, biologija, istorija, geografija i slično). Uvesti pojam izraza u programskom jeziku i njegovih sastavnih elemenata (brojevnih konstanti, promenljivih i aritmetičkih operatora, uz prateći pojam tipa).

Uvesti promenljive kao pojam za imenovanje ulaznih podataka i međurezultata izračunavanja kao i mehanizam za učitavanje vrednosti ulaznih podataka i ispis rezultata. Promenljive u početku tretirati na isti način kao u matematici i ne menjati vrednosti jednom dodeljenim promenljivima (imperativna dodela, poput $i=i+1$, je nov koncept na koji je potrebno ponovo se vratiti tokom obrade iterativnih postupaka). Ako je prilikom unosa podataka neophodna konverzija učitano teksta u broj ukratko je opisati, a detaljno pojašnjenje dati kada se bude obrađivala tema rada sa tekstom.

Obratiti pažnju na to da se zadaci koji su u matematici obično rađeni nad konkretnim vrednostima ulaznih podataka sada rešavaju nad simboličkim vrednostima (u opštim brojevima) i dati dovoljno vremena učenicima da savladaju tu promenu.

Uvesti posebno operacije određivanja celobrojnog količnika i ostatka i pokazati moguće primene: konverzije metričkih jedinica (npr. konverzija centimetara u metre i centimetre, konverzija vremena iz minuta u sate i minute, konverzija uglova iz sekundi u stepene, minute i sekunde, određivanje cifara dvocifrenog broja i slično). Obratiti pažnju na to da se na časovima matematike ne uvode funkcije za određivanje količnika i ostatka tako da od učenika ne treba očekivati predznanje u ovom domenu.

Pored izračunavanja, još jedan nezaobilazan element programiranja čine naredbe i kontrola toka programa. Osim sekvencijalnog ređanja naredbi jedne iza druge, osnovu kontrole toka čine grananje i ponavljanje.

Vežbanje kontrole toka programa može se veoma lepo postići crtanjem uz pomoć pokretanja objekta koji tokom kretanja ostavlja trag na ekranu i robota koji u lavirintu ima zadatak da dođe na određeno mesto, zaobilazeći pri tom prepreke i premeštajući predmete. Ova dva pristupa su često deo uvodnih kurseva programiranja zasnovanih na blokovskom programiranju (npr. na code.org), a za njih postoji i direktna podrška u nekim programskim jezicima i okruženjima. Učenicima iskorak u računarsku grafiku obično biva zanimljiviji od pisanja programa koji rade u čistom tekstualnom režimu i stoga ima smisla tokom obrade teme kontrole toka programa koristiti ovakve biblioteke.

U sklopu obrade grananja potrebno je prikazati relacijske operatore (jednako, različito, manje, veće, manje- jednako, veće-jednako) i pisanje relacijskih izraza koji se javljaju kao uslovi u naredbi grananja. Pokazati nepotpuni (tzv. if-then) i potpuni (tzv. if-then-else) oblik naredbe grananja. Prikazati i logičke operatore (i, ili, ne) koji se koriste za izražavanje složenijih uslova. Na osnovnom nivou sasvim je dovoljno da učenici savladaju grananje na osnovu elementarnog uslova (npr. da u zavisnosti od unete spoljne temperature odrede da li je dovoljno toplo za

kupanje) i eventualno da povežu dva uslova na odgovarajući način (npr. da odrede da li broj pripada nekom intervalu poređenjem sa donjom i gornjom granicom intervala).

Ponavljanje započeti najjednostavnijim oblikom u kojem se traži da se neki blok naredbi ponovi određeni broj puta (npr. pomeri robota deset koraka napred, deset puta ispiši neki tekst, četiri puta pomeri kornjaču napred i okreni je za 90 stepeni). Iako vizuelni programski jezici često imaju posebnu naredbu za ovo, u tekstualnim programskim jezicima se ona obično realizuje opštijim naredbama (klasičnom petljom for). Kroz niz zadataka učenicima skrenuti pažnju na izmenu vrednosti brojačke promenljive tokom trajanja petlje. Prethodno, veoma pažljivo, skrenuti pažnju učenicima na to da se vrednosti promenljivih tokom trajanja programa mogu menjati (npr. cena pre i posle poskupljenja se može čuvati u jednoj promenljivoj), za razliku od matematičkog konteksta na koji su učenici navikli u kojem su promenljive samo imena vrednosti i ne postoji mogućnost izmene vrednosti jednom uvedene promenljive. Opisati namenu i način upotrebe komentarakao poruke prilikom zadavanja ulaznih i izlaznih vrednosti za promenljive.

Pored rada sa brojevima u realnim programima najčešći je rad sa tekstualnim podacima. U većini savremenih jezika postoji poseban tip podataka za to (niske tj. stringovi), opremljen velikim brojem korisnih bibliotečkih funkcija. Učenicima prikazati kako se formiraju promenljive tekstualnog tipa, kako se određuje dužina teksta, kako se vrši konverzija između teksta (koji sadrži niz cifara) i brojeva, kako se vrši provera da li tekst sadrži karakter, kako se izdvaja deo teksta na datim pozicijama i slično. Ako je direktno podržan programskim jezikom, ilustrovati i poredak između niski (leksikografski, kao u rečniku).

Predstaviti koncept dekomponovanja složenijih problema na jednostavnije potprobleme u domenu izračunavanja kroz definisanje i upotrebu pomoćnih funkcija. Odabrati prigodne, jednostavne zadatke, kojima se ilustruje upotreba nekih elementarnih bibliotečkih funkcija (npr. rastojanje između dva broja se može uvesti kao apsolutna vrednost njihove razlike, minimum i maksimum više zadatih vrednosti ili drugih prigodnih koje se mogu pronalaziti u bibliotečkim funkcijama). Učenicima prikazati i mogućnost definisanja pomoćnih funkcija, ali insistirati samo na izrazito jednostavnim primerima (npr. funkcija koja izračunava obim pravougaonika).

Od učenika, na ovom nivou, nije moguće očekivati kreiranje složenijih programa, pa shodno tome, zadatke prilagoditi tako da gornja granica dužine teksta programa bude desetak linija. U prvoj fazi učenici treba da razumeju kako rade gotovi programi koje nastavnik piše (da mogu da predvide rezultat njihovog rada bez izvršavanja programa), zatim u narednoj fazi mogu da dopunjavaju programe čiji je osnovni kostur dat i tek onda da samostalno pišu programe od početka do kraja. Metoda otkrivanja i otklanjanja grešaka u gotovim programima može se koristiti u svim pomenutim fazama (na osnovnom nivou, to su jednostavne sintaksičke greške, a na naprednom su ozbiljniji semantički propusti).

U sklopu dodatne nastave i rada sa zainteresovanim učenicima preporučuje se izrada zadataka donekle kompleksnije algoritamske strukture i upoznavanje učenika sa malo širim fragmentom biblioteke odabranog programskog jezika. Kroz zadatke moguće je upoznati učenike sa složenijim i ugnježdenim grananjem (na primer, određivanje agregatnog stanja vode na osnovu temperature ili ocene učenika na osnovu broja poena, upoređivanje dva datuma na osnovu poređenja godina, zatim meseca i na kraju dana i slično). U sklopu obrade petlji moguće je obraditi implementacije nekoliko osnovnih algoritama: određivanje zbira, proizvoda, broja elemenata, minimuma i maksimuma serije elemenata, preslikavanje i filtriranje serije (na primer, štampanje tablice kvadrata i korena, izdvajanje svih dana u kojima je dnevna temperatura bila ispod nule), linearna pretraga serije elemenata (provera da li serija sadrži element koji

zadovoljava određeno svojstvo) i njihove kombinacije. Da bi učenici bolje razumeli ove algoritme, moguće ih je prvo implementirati na kratkim serijama, bez korišćenja petlje (na primer, implementirati prvo određivanje maksimuma pet brojeva, pa tek onda preći na maksimum n brojeva). Učenicima je moguće prikazati i algoritme određivanja cifara u pozicionom zapisu broja i formiranja broja na osnovu datih cifara. U cilju jednostavnijeg rešavanja zadataka, učenicima je moguće prikazati naprednije strukture podataka koje savremeni programski jezici podržavaju: uređene parovi i n-torke (na primer, par geografskih koordinata), mape tj. rečnike (na primer, preslikavanje imena učenika u broj osvojenih poena, preslikavanje imena grada u par njegovih geografskih koordinata) i slično. Takođe, moguće je proširiti skup bibliotekskih funkcija koje učenici mogu da koriste. Sve pojmove uvesti isključivo kroz primere upotrebe u smislenim zadacima i izbegavati pristup u kome se novi pojmovi uvode bez jasne motivacije.

Preporučeni broj časova je 15.

Projektni zadatak iz oblasti Računarstvo

Projektna nastava je kompleksan pristup nastavi i učenju koji najčešće koristi metode kao što su problemska nastava i učenje zasnovano na istrazi (pitanjima).

Problemska nastava postavlja pred učenike stvarni problem iz života koji treba istražiti i za koji treba predložiti moguća rešenja. Sve vrste realnih životnih problema mogu biti povod za problemsku nastavu. Pronađena rešenja se mogu testirati i o njima se može raspravljati.

Istraživanje možemo da definišemo kao "potragu za istinom, informacijama ili znanjem". Učenje zasnovano na istraživanju počinje postavljanjem pitanja, nastavlja sa istraživanjem i završava se pronalaženjem rešenja, donošenjem razumnih zaključaka, odgovarajućih odluka, ili primenom novih znanja ili veština.

Obe nastavne metode se fokusiraju na razvijanje veština za rešavanja problema, kritičko mišljenje i obradu informacija. One daju najbolje rezultate kada su početna pitanja/problemi dovoljno otvoreni (odgovor nije moguće naći jednostavnim ukucavanjem u pretraživač) i kada učenici rade u malim timovima ili grupama. Ove dve metode su usko povezane i često se preklapaju. Izuzetno je važno imati na umu da u oba pristupa nema nužno tačnih i netačnih odgovora. Svako rešenje može imati mane i vrline, a učenici moraju da ih analiziraju i procenjuju.

Nastavni projekat podrazumeva programiranje u tekstualnom programskom jeziku ili adaptaciju unapred datog programa u cilju rešavanja projektnog zadatka.

Moguće teme nastavnog projekta:

- kako da ubedimo tinejdžere da se zdravo hrane? (izrada programa koji npr. nudi namirnice različitih grupa i, na osnovu odabranih, računa kalorijsku vrednost...);
- kako bi mogao da izgleda najefikasniji bicikl na svetu? (izrada programa koji proračunava performanse bicikla na osnovu npr. različite veličine točkova...);
- šta možemo da učinimo sa školskim otpadom? (izrada programa koji proračunava npr. zaradu od prodaje sekundarnih sirovina...)
- kako bi mogli da redizajniramo učionicu pa da uslovi za učenje budu bolji? (izrada programa koji proračunava npr. cene krečenja različitim vrstama materijala ili cene različitog školskog mobilijara...);
- kako da proizvodimo zdravu užinu za definisani budžet? (izrada programa koji proračunava npr. ukupnu cenu uspostavljanja plastenika sa različitim biljnim kulturama).

Svi elementi projektnog zadatka moraju biti realni. Učenici treba da potraže cene određenih proizvoda i/ili usluga, dizajniraju jedno ili više rešenja i predvide troškove za svako od njih.

Napomena: Na prvom času, zajedno sa učenicima, formirati listu kriterijuma na osnovu kojih će se procenjivati kvalitet rešenja problemskih zadataka. Na ovaj način, učenicima će biti potpuno jasno šta kvalitetno rešenje podrazumeva. Lista mora biti sveobuhvatna - ne sme da se odnosi samo na kvalitet kreiranih programa, već i na kvalitet predstavljanja i obrazlaganja predloženih rešenja (korišćenjem naučenih tehnika rada u programima za obradu teksta, zvučnih i video zapisa, programima za izradu prezentacija).

Preporučeni broj časova je 3.

Naziv predmeta	INFORMATIKA I RAČUNARSTVO
Cilj	Cilj učenja informatike i računarstva je osposobljavanje učenika za upravljanje informacijama, bezbednu komunikaciju u digitalnom okruženju, kreiranje digitalnih sadržaja i računarskih programa za rešavanje različitih problema u društvu koje se razvojem digitalnih tehnologija brzo menja.
Razred	sedmi
Godišnji fond časova	36 časova

ISHODI Po završetku razreda učenik će biti u stanju da:	OBLAST/TEMA	SADRŽAJI
razlikuje vizuelnu prezentaciju i logičku strukturu teksta; koristi alate za stilsko oblikovanje dokumenta i kreiranje pregleda sadržaja u programu za obradu teksta; objasni principe rasterske i vektorske grafike i modela prikaza boja; kreira rastersku sliku u izabranom programu; kreira vektorsku sliku u izabranom programu; koristi alate za uređivanje i transformaciju slike; kreira gif animaciju; kreira video-zapis korišćenjem alata za snimanje ekrana; razlikuje pojmove URL, DNS, IP adresa; objasni pojmove hiperveza i hipertekst; kreira, formatira i šalje elektronsku poštu; obavlja elektronsku komunikaciju na siguran, etički odgovoran i	IKT	Obeležavanje logičke strukture i generisanje pregleda sadržaja tekstualnog dokumenta. Karakteristike računarske grafike (piksel, rezolucija, RGB i CMYK modeli prikaza boja, rasterska i vektorska grafika). Rad u programu za rastersku grafiku. Rad u programu za vektorsku grafiku. Izrada gif animacija. Korišćenje alata za snimanje ekrana.
	DIGITALNA PISMENOST	URL, DNS, IP adresa. Hiperveza i hipertekst. Elektronska pošta, kreiranje naloga, slanje i prijem pošte. Elektronska pošta (kontakti, bezbednost, neželjena pošta). Rad na deljenim dokumentima (tekstualnim dokumentima / prezentacijama / upitnicima...) u oblaku.
	RAČUNARSTVO	Rad sa izabranim tekstualnim

<p>bezbedan način vodeći računa o privatnosti; prepozna neprimereni sadržaj, neželjene kontakte i adekvatno se zaštititi; saradnički kreira i deli dokumente u oblaku vodeći računa o odgovarajućim nivoima pristupa; podešava hiperveze prema delu sadržaja, drugom dokumentu ili veb lokaciji;</p>		<p>programskim jezikom u oblasti 2D grafike. Osnovne karakteristike izabrane grafičke biblioteke. Metode za iscrtavanje osnovnih geometrijskih oblika. Podešavanje boja i položaja objekata. Primena petlji i slučajno generisanih vrednosti na iscrtavanje geometrijskih oblika.</p>
<p>uz pomoć programske biblioteke tekstualnog programskog jezika iscrtava elemente 2D grafike; upotrebljava petlje i generator nasumičnih brojeva za iscrtavanje složenijih oblika; planira, opiše i implementira rešenje jednostavnog problema; pronalazi i otklanja greške u programu; sarađuje sa ostalim članovima grupe u svim fazama projektnog zadatka; kreira, uređuje i strukturira digitalne sadržaje koji kombinuju tekst, slike, linkove, tabele i animacije; kreira računarske programe koji doprinose rešavanju projektnog zadatka; postavlja rezultat svog rada na Internet radi deljenja sa drugima uz pomoć nastavnika; vrednuje svoju ulogu u grupi pri izradi projektnog zadatka i aktivnosti za koje je bio zadužen.</p>	<p>PROJEKтни ZADATAK</p>	<p>Faze projektnog zadatka od izrade plana do predstavljanja rešenja. Izrada projektnog zadatka u korelaciji sa drugim predmetima. Vrednovanje rezultata projektnog zadaka.</p>

Ključni pojmovi sadržaja: logička struktura i sadržaj dokumenta, piksel, rezolucija, rasterska i vektorska grafika, RGB i CMYK palete boja, gif animacija, hiperveza, URL, elektronska pošta, tekstualni programski jezik, 2D grafika.

UPUTSTVO ZA DIDAKTIČKO-METODIČKO OSTVARIVANJE PROGRAMA

Program nastave i učenja informatike i računarstva, u drugom ciklusu osnovnog obrazovanja i vaspitanja, organizovan je po spiralnom modelu i orijentisan je na ostvarivanje ishoda. Ishodi su jasni i precizni iskazi o tome šta učenik zna da uradi i vrednosno proceni po završetku procesa učenja. Nastavni program predmeta informatika i računarstvo se sastoji iz tri tematske celine: Informaciono-komunikacione tehnologije (skr. IKT), Digitalna pismenost i Računarstvo.

Da bi svi učenici ostvarili predviđene ishode, potrebno je da nastavnik upozna specifičnosti načina učenja svojih učenika i prema njima planira i prilagođava nastavne aktivnosti. Nastavnik treba da osmisli aktivnosti tako da uključuju praktičan rad uz primenu IKT-a, povezivanje različitih sadržaja iz drugih tema unutar samog predmeta, kao i drugih predmeta. Poželjno je da planirane aktivnosti učenika na času prati sažeto i jasno uputstvo za realizaciju zadatka, uz eventualnu prethodnu demonstraciju postupka od strane nastavnika. Ostaviti prostor za učeničku inicijativu i kreativnost – kroz diskusiju sa učenicima odabirati adekvatne alate, koncepte i strategije za realizaciju određenih aktivnosti. U toku realizacije planiranih aktivnosti raditi na uspostavljanju i negovanju navika i ponašanja kao što su postupnost, analitičnost, istrajnost, samostalnost u radu, ali i spremnost na saradnju i odgovoran pristup timskom radu.

Dostizanje definisanih ishoda može se ostvariti uz određeni stepen slobode nastavnika kako u izboru metoda rada, programskih alata i tehnologija (računar, digitalni uređaj...), tako i u redosledu i dinamici realizacije elemenata različitih tematskih oblasti. Na internetu i u literaturi se mogu se naći primeri dobre prakse koje, uz prilagođavanje uslovima rada i poštovanje autorskih prava, treba koristiti u nastavi i učenju.

S obzirom na to da je nastava ovog predmeta teorijsko-praktičnog karaktera časove treba ostvarivati sa odeljenjem podeljenim na grupe. Podsetiti učenike na značaj poštovanja pravila koja važe u kabinetu i u radu sa računarima i opremom, kroz demonstraciju i ličnu aktivnost učenika (pravilno uključivanje, prijavljivanje, korišćenje, odjavljivanje i isključivanje računara).

Nastavnicima se preporučuje da u toku sedmog razreda, radi razvijanja međupredmetnih kompetencija i ostvarivanja korelacije sa drugim predmetima, realizuju sa učenicima najmanje dva projektna zadatka koji obuhvataju teme i iz drugih predmeta. Vreme realizacije projektnih zadataka (jednog iz oblasti IKT i Digitalna pismenost i drugog iz oblasti Računarstvo) određuje nastavnik u dogovoru sa učenicima i sa nastavnicima drugih predmeta, koji obuhvataju oblast izabrane teme. Pri izboru tema, ponuditi nekoliko projektnih tema i omogućiti timovima učenika da odaberu onu koja najviše odgovara njihovim interesovanjima.

Predlog za realizaciju programa

Radi lakšeg planiranja nastave daje se orijentacioni predlog broja časova po temama (ukupan broj časova za temu, broj časova za obradu novog gradiva, plus broj časova za utvrđivanje i sistematizaciju gradiva).

Informaciono-komunikacione tehnologije (10)

Digitalna pismenost (4)

Računarstvo (14)

Projektni zadatak za teme IKT i Digitalna pismenost (4)

Projektni zadatak za teme Računarstvo (4)

Prilikom izrade operativnih planova nastavnik raspoređuje ukupan broj časova predviđen za pojedine teme po tipovima časova (obrada novog gradiva, utvrđivanje i uvežbavanje, ponavljanje, proveravanje i sistematizacija znanja), vodeći računa o cilju predmeta i ishodima.

I PLANIRANJE NASTAVE I UČENJA

Nastavni program usmerava nastavnika da nastavni proces koncipira u skladu sa definisanim ishodima, odnosno da planira kako da ostvari ishode, koje metode i tehnike da primeni, kao i koje aktivnosti će za to odabrati. Definisani ishodi pokazuju nastavniku i koja su to specifična znanja i veštine koja su učeniku potrebna za dalje učenje i svakodnevni život. Prilikom planiranja časa, ishode predviđene programom treba razložiti na manje koji odgovaraju aktivnostima planiranim za konkretan čas. Treba imati u vidu da se ishodi u programu razlikuju, da se neki mogu lakše i brže ostvariti, dok je za druge potrebno više vremena, više različitih aktivnosti i rad na različitim sadržajima. Ishode treba posmatrati kao cilj kome se teži tokom jedne školske godine. Nastavu u tom smislu treba usmeriti na razvijanje kompetencija, i ne treba je usmeriti samo na ostvarivanje pojedinačnih ishoda.

Pri obradi novih sadržaja treba se oslanjati na postojeće iskustvo i znanje učenika, i nastojati, gde god je to moguće, da učenici samostalno izvode zaključke. Osnovna uloga nastavnika je da bude organizator nastavnog procesa, da podstiče, organizuje i usmerava aktivnost učenika. Učenike treba upućivati da, osim udžbenika, koriste i druge izvore znanja, kako bi usvojena znanja bila trajnija i šira, a učenici osposobljeni za primenu u rešavanju raznovrsnih zadataka.

Na časovima treba kombinovati različite metode i oblike rada, što doprinosi većoj racionalizaciji nastavnog procesa, podstiče intelektualnu aktivnost učenika i nastavu čini interesantnijom i efikasnijom. Izbor metoda i oblika rada zavisi od nastavnih sadržaja koje treba realizovati na času i predviđenih ishoda, ali i od specifičnosti određenog odeljenja i individualnih karakteristika učenika.

II OSTVARIVANJE NASTAVE I UČENJA

Informaciono-komunikacione tehnologije

Nastavnu temu Informaciono-komunikacione tehnologije započeti radom na dokumentu koji predstavlja svojevrsnu rekapitulaciju onoga što su učenici učili u prethodna dva razreda. Nastavnik priprema tekstualni dokument, daje instrukcije o daljem radu i lokaciji na kojoj je dokument postavljen (Pripremljeni dokument treba da se sastoji od naslovne i najviše još 5 stranica teksta sa slikama i tabelama i treba da sadrži najvažnije pojmove i tehnike izučavane u prethodna dva razreda.). Učenici treba da pronađu i otvore ovaj dokument u izabranom tekst procesoru, da pročitaju tekst i logički ga uredi, dodele mu odgovarajuće stilove, idealno do 3 nivoa dubine (npr. Heading 1, Heading 2, Heading 3). Nastavnik treba da predstavi tehniku izrade pregleda sadržaja tekstualnog dokumenta, a učenici da je primene na dokumentu koji su logički strukturirali. Na ovaj način, učenici se osvrću na ranije naučeno smisljeno koristeći novu tehniku izrade pregleda sadržaja tekstualnog dokumenta.

U segmentu kreiranja i obrade digitalne slike, učenicima treba objasniti karakteristike vektorskog i rasterskog predstavljanja slike na računaru. Predstaviti RGB i CMYK palete boja, ukazati na vezu izbora palete u odnosu na namenu: RGB – za prikazivanje na digitalnom uređaju ili na internetu, odnosno CMYK palete boja za pripremu za štampanje. Na ovom mestu pogodno je uvesti i pitanje odgovarajuće rezolucije (kvaliteta) grafičke datoteke u kontekstu konkretne potrebe – štampanje ili korišćenje na digitalnom uređaju, odnosno postavljanje na internet. Kod pominjanja rezolucije slike, još jednom podsetiti učenike na pojam piksel, te odnos kvaliteta slike i rezolucije. Komentarisati količinu memorijskog prostora koji zauzima ista digitalna slika pripremljena za štampu i pripremljena za prikazivanje na vebu ili slanje elektronskom poštom. Povezati sa pretragom slika u

okviru internet pregledača (pretraga po „veličini“ slike). Objasniti pojam bitmape i najčešće tehnike kompresije podataka (kompresija redukovanjem veličine, kompresija bez gubitka podataka i kompresija sa gubitkom kvaliteta slike), bez ulaska u tehničke detalje samih algoritama kompresije. Nastaviti rad na kreiranju rasterske grafike u programu koji su učenici koristili u prethodnim razredima. Uvesti pojam i svrhu slojeva. Prikazati sliku koja sadrži više slojeva, od kojih je jedan tekst. Objasniti da je u nekim programima za rastersku grafiku tekst vektorski sloj u rasterskoj slici. Demonstrirati uvećavanje slova dok je sloj vektorski. Transformirati sloj sa tekstom u raster i uvećati ga. Tražiti od učenika da uoče razlike. Pokazati tehnike: dodavanja i brisanja sloja, vidljivosti i sakrivanja sloja, podešavanja providnosti, zaključavanja sloja za izmenu i stapanja slojeva...

Predstaviti alate za selekciju i osnovne korekcije digitalnih slika i fotografija kao što su promena nivoa osvetljenosti, kontrasta i obojenosti. Uvesti mogućnost primene Filtera. Izdvojiti filtere poput Blur (zamućenost) i Sharpen (oštrina) i pozvati učenike da osmisle situacije u kojima je poželjno koristiti jedan, odnosno drugi filter (npr. poštovanje prava privatnosti osoba koje slikamo...). Pokazati osnovne geometrijske transformacije nad slikom (opsecanje, rotiranje, smicanje i prevrtanje slike u celini...). Učenici mogu na svojim fotografijama da uvećavaju tehnike osnovnih korekcija i obrade fotografije. Prikazati mogućnosti automatske obrade većeg broja digitalnih slika (npr. automatsko smanjenje veličine svih slika preuzetih sa digitalnog foto-aparata).

Upoznati učenike sa karakteristikama radnog okruženja odabranog programa (instaliranog lokalno na računaru ili u „oblaku“) za kreiranje i obradu vektorske grafike. Posebnu pažnju posvetiti: alatima za selekciju, projektovanju crteža (podeli na nivoe, uočavanju simetrije, objekata koji se dobijaju pomeranjem, rotacijom, transformacijom ili modifikacijom i kombinovanjem drugih objekata...), kao i pripremi za crtanje (izbor veličine i orijentacije papira, postavljanje jedinica mere, razmere, pomoćnih linija i mreže...).

Kod crtanja osnovnih grafičkih elemenata (duž, izlomljena linija, pravougaonik, kvadrat, krug, elipsa) objasniti princip korišćenja osnovnih alata (označavanje, brisanje, kopiranje, grupisanje i razlaganje, premeštanje, rotiranje, simetrično preslikavanje, poravnanje...).

Ponoviti postupak vektorizacije, primeniti ga na izabranu rastersku sliku. U dogovoru sa nastavnikom likovne kulture, kreirati tekstualne zadatke koji će navesti učenike da tragaju za umetnikom, pronađu opisano delo i vektorizuju ga.

Razgovarati sa učenicima o pojmu „pokretna slika“. Naglasiti da pokret zaista ne postoji. Objasniti da je filmska umetnost nastala zahvaljujući nedostatku „sporosti ljudskog oka“. Uvesti pojam „frejm“ i definisati potreban broj frejmova koji se smenjuju u jednoj sekundi za stvaranje iluzije neprekidnog kretanja. Razgovarati sa učenicima o video kameri – da li kamera snima pokret ili je u pitanju izuzeto brz foto-aparat. Uporediti tradicionalan način kreiranja animiranih slika sa računarskom animacijom. U odabranom programu, demonstrirati postupak izrade 2D animacije. Predstaviti karakteristike formata slike gif. Objasniti postupak čuvanja i prikaza animacija (nije ih moguće pregledati u tradicionalnim programima za pregled slika). Demonstrirati njihovo ugrađivanje u multimedijalnu prezentaciju.

U odabranom alatu za izradu 2D animacija, na već pripremljenoj grupi slika sačuvanoj u gif formatu, omogućiti učenicima da naprave animiranu sliku.

Razgovarati sa učenicima o izvorima informacija koje koriste dok uče. Pored udžbenika, ohrabriti ih da ispričaju lična iskustva vezana za internet kao izvor informacija, video-tutorijale, razgovore sa odraslim osobama... Utvrditi kakva su iskustva učenika kada je učenje korišćenjem video-tutorijala u pitanju (formalno i neformalno). Korišćenjem odabranog programa za snimanje ekrana demonstrirati snimanje kratkog video-tutorijala, prikazati rezultat ove aktivnosti i zadati smernice za izradu kratkog video-tutorijala, koji učenici treba samostalno da snime i sačuvaju (na primer: prikazati postupak umetanja pregleda sadržaja u tekstualni dokument ili kreiranja rasterske ili vektorske slike). Ukoliko uslovi u učionici (šum, buka, slaba čujnost) utiču na kvalitet snimljenog zvuka, moguće je uz pomoć programa za obradu zvuka otkloniti nedostatke (na primer, preuzeti

program Audacity i prikazati tehnike uklanjanja nedostataka) ili organizovati snimanje zvuka u boljim uslovima. Naglasiti učenicima da zvuk može biti dodat u video-tutorijal naknadno ili čak zamenjen odgovarajućim titlom.

Digitalna pismenost

Podsetiti učenike na značenje pojmova koji su u prethodnim razredima predstavljani skraćenicama URL i IP adresa, zatim pojmova klijent i server u mrežnom okruženju, kao i na značenje pojmova: domen, naziv internet domena, veb-adresa i njihovu uzajamnu vezu. Ukratko predstaviti značenje pojmova: DNS servis (na primer DNS -Domain Name System – kao bazni internet servis, koji omogućava prevođenje tekstualnih u numeričke oznake i obratno) i DNS server (na primer DNS Server – uređaj koji omogućava da se za tražene usluge na određenom internet domenu dobiju odgovarajuće IP adrese neophodne za komunikaciju i razmenu podataka u mreži) i objasniti njihovu ulogu u komunikaciji između klijenta i servera u mrežnom okruženju (na primer u kom su odnosu DNS servis, URL i IP adresa u okviru veb servisa (World Wide Web). Objasniti pojam hiperveze (hyperlink) i hiperteksta (hypertext). Prikazati hipertekst i hiperlink u internet pregledaču, a zatim, u programima za obradu teksta i izradu multimedijalnih prezentacija demonstrirati dodavanje i podešavanje hiperveze prema delu teksta u dokumentu, drugom dokumentu ili prema nekom sadržaju na inernetu.

Predstaviti internet servis elektronska pošta (e-mail). Objasniti značenje pojma adresa elektronske pošte, opisati i po potrebi demonstrirati postupak kreiranja naloga za elektronsku poštu. Predstaviti postupak kreiranja i formatiranja elektronske pošte, postupak umetanja priloga i hiperveza.

Naglasiti važnost forme same poruke, proveru pravopisa i sadržaja poruke pre slanja. Objasniti odeljke koji se odnose na: naslov poruke, adrese primaoca (kome, kopija, skrivena kopija).

Objasniti značenje funkcija: prosledi, odgovori i odgovori svima na već primljenu poruku, naglasiti dejstvo svake od njih. Predstaviti organizaciju i način skladištenja poruka za izabrani servis u vidu fascikli (ako se radi o Gmail-u, napomenuti da nema fascikle, nego oznake – labela) u kojima se čuvaju primljene poruke, poslate poruke, nedovršene, neželjena pošta, otpad, kao i mogućnosti izabranog servisa za elektronsku poštu za arhiviranje, označavanje poruka po važnosti i sl. Posebnu pažnju posvetiti pravilima koja važe u pisanoj elektronskoj komunikaciji a koja podstiču sticanje dobrih navika kod učenika, kao što su: pravilna primena tradicionalnog i digitalnog pravopisa i formi koje važe u pisanoj komunikaciji, podsetiti na pravila netikecije u pisanoj elektronskoj komunikaciji (na primer da ne treba pisati sve velikim slovima, da ne treba prosleđivati primljenu poruku bez dozvole autora, da treba voditi računa o veličini i broju priloga koje šaljemo i sl.), na važnost zaštite ličnih podataka i kontakata, pitanja bezbednosti, načinima zaštite od neželjene pošte i uobičajenih postupaka koje treba primeniti u te svrhe.

Podsetiti učenike na primere deljenja sadržaja koji su opisani i primenjivani u prethodnim razredima i predstaviti mogućnosti koje nudi računarstvo u oblaku (Cloud Computing) putem deljenog diska za čuvanje podataka, upotrebu aplikacija i alata dostupnih uz izabrani e-mail nalog. Predstaviti koncept rada izabranog deljenog diska (na primer: OneDrive, Google Drive...) za organizaciju podataka, demonstrirati rad u aplikacijama i napraviti analogiju sa oflajn aplikacijama iste namene (procesor teksta, program za rad sa slajd-prezentacijama...). Predstaviti postupak deljenja i podešavanje opcija deljenja sadržaja (na primer, putem linka na konkretne mejl adrese). Opisati i demonstrirati rad na deljenom tekstu, prezentaciji ili upitniku kroz aktivnosti na konkretnom sadržaju. Ukazati na brojne prednosti i moguće nedostatke saradničkog rada. Opisati i prikazati postupke rada na dokumentu, preuzimanje i čuvanje u odgovarajućim formatima namenjenim za dalji rad, štampanje ili druge potrebe. Objasniti postupak kreiranja, dodavanja (otpremanja sa uređaja na deljeni disk) i preuzimanja sadržaja (sa deljenog diska na uređaj). Prilikom predstavljanja koncepta pristupa deljenim sadržajima po nivoima (uređivanje, pregled i komentarisanje) ukazati na važnost poštovanja pravila bezbednosti, zaštite podataka i autorskih

prava, koja članovi grupe treba da usvoje tokom rada na zajedničkom dokumentu.

Učenicima zadati da isprobaju kreiranje, deljenje i saradnički rad na smislenim dokumentima – tekstovima, grafici, prezentacijama, upitnicima. Inicirati diskusiju o sličnostima i razlikama, prednostima i nedostacima u radu sa aplikacijama u oflajn u odnosu na onlajn varijantu (diskusija o ovim pitanjima može se voditi i u odnosu na organizaciju podataka i njihovu bezbednost na deljenom, prenosivom i čvrstom disku.

Projektni zadatak za teme IKT i Digitalna pismenost

Pri realizaciji prvog projektnog zadatka, nastavnik planira faze projektnog zadatka u skladu sa vremenom, složenošću teme, raspoloživim resursima (znanja, veštine i stavovi koje su učenici usvojili nakon tematskih celina IKT i Digitalna pismenost, tehničke opremljenosti škole i drugih relevantnih faktora). Učenici zajedno sa nastavnikom prolaze kroz sve faze rada na projektnom zadatku, pri čemu nastavnik naglašava svaki korak, objašnjava, inicira diskusiju i predlaže rešenja. Posebnu pažnju posvetiti razvoju međupredmetnih kompetencija, podsticanju inicijative i kreativnosti, uspostavljanju saradničkih i vrednosnih stavova kod učenika.

Pri predstavljanju faza projekta (na način već opisan u prethodnim razredima) ponuditi učenicima projektne zadatke koji se bave realnim temama iz školskog ili svakodnevnog života. Cilj projektnog zadatka je razvijanje i negovanje: postupnosti, povezivanja i izgradnje sopstvenih strategija učenja, vršnjačkog učenja, vrednovanja i samovrednovanja postignuća.

Projektni zadaci podrazumevaju korelaciju i saradnju sa nastavnicima ostalih predmeta, koja se može ostvariti na ovakvim i sličnim primerima:

– Objasniću ti (Istraživanje potreba vršnjaka kada je vršnjačko učenje u pitanju (onlajn upitnik) i analiza rezultata; U skladu sa rezultatima istraživanja, izrada video-uputstava kojima se demonstrira rešavanje zadataka (matematika, fizika, hemija), objašnjavaju naučni principi, predstavljaju umetnički pravci (književnost, muzika, slikarstvo, dizajn) demonstrira pravilno izvođenje vežbi (kolut, špaga, trokorak...), pojašnjava programiranje u tekstualnom programskom jeziku, opisuju postupci rada u izabranim aplikacijama...; Postavljanje kreiranih video-uputstava na youtube kanal škole, obezbeđivanje vidljivosti na školskom sajtu i promocija urađenog kao autentičnog didaktičkog sredstva namenjenog svim učenicima škole);

– Škola je naša (Istraživanje potreba vršnjaka kada je školski život u pitanju – šta nam nedostaje: učenički klub za vršnjačko učenje, sekcija, interno takmičenje... (onlajn upitnik) i analiza rezultata; U skladu sa rezultatima istraživanja, saradnički rad na definisanju cilja nedostajuće školske aktivnosti, definisanje godišnjeg programa rada, kao i mesečnih aktivnosti, kreiranje logoa, izbor potencijalnog prostora u okviru škole za realizaciju predviđenog programa, mapiranje nastavnika–saradnika; Predstavljanje idejnog rešenja Učeničkom parlamentu i upravi škole);

– Muzej koji nedostaje (Škola je deo šire društvene zajednice i kao takva može da doprinese njenoj naučno-kulturnoj sceni. Saradnički rad na definisanju cilja projekta; Ispitivanje potreba učenika i meštana (onlajn anketa objavljena na sajtu škole i sajtu lokalne samouprave; Analiza rezultata ankete; Definisane godišnjeg programa rada, kao i mesečnih aktivnosti (učenici opisuju aktivnosti detaljno - ako je tema hemija navode naučnike, naučne koncepte...), kreiranje logoa, izbor potencijalnog prostora u okviru škole za realizaciju predviđenog programa, mapiranje nastavnika–saradnika; Izrada grafičkog reklamnog materijala; Predstavljanje idejnog rešenja Učeničkom parlamentu i upravi škole; Komunikacija sa lokalnom zajednicom u cilju zajedničke promocije škole kao naučno-kulturnog čvorišta);

– Zato što smo odgovorni (Istraživanje o stavovima vršnjaka kada je kvalitet života u lokalnoj sredini u pitanju (onlajn upitnik o ekološkim, kulturnim, obrazovnim potrebama), analiza rezultata i odabir problema koji vršnjaci načešće navode; Saradnički rad na izradi predloga rešenja odabranog problema, definisanje plana akcije; Predstavljanje plana akcije na nivou škola (izrađena multimedijalna prezentacija, poster i logo) i odabir osoba (učenika i nastavnika) koje će biti

zadužene za njegovo sprovođenje; Predstavljanje plana akcije na nivou lokalne zajednice (komunikacija putem elektronske pošte sa jedinicom lokalne samouprave, domom kulture...); Sprovođenje akcije.

Dobar primer sumiranja naučenih postupaka je izrada prateće dokumentacije u vidu fajlova različitog tipa, kao što su: tekstualni fajlovi, slike, video materijali i sl. koji su nastali saradničkim radom u oblaku.

U saradnji sa administratorom školskog sajta, ideje i produkte radove projektnih aktivnosti promovisati na sajtu škole. Razmotriti mogućnost učešća na nacionalnim i međunarodnim konkursima.

Računarstvo

Kreiranje programa koji koriste grafiku obrađivati u istom programskom jeziku i okruženju koje je korišćeno za učenje programiranja tokom 6. razreda. Pre prelaska na obradu novih tema obnoviti tehnike programiranja u tekstualnom programskom jeziku u 6. razredu (bar 4 školska časa).

Ukratko upoznati učenike sa bibliotekom za 2D grafiku koja će biti korišćena u nastavi i, ako je to potrebno, sa načinom njene instalacije. Podcrtati vezu između programiranja grafičkih aplikacija i programa za vektorsku grafiku (svaki crtež se sastoji od skupa geometrijskih oblika opisanih svojim numeričkim parametrima).

Opisati osnovnu strukturu grafičkog programa i potruditi se da se tokom nastave ta struktura što manje varira. Ukoliko grafička biblioteka zahteva netrivialan programski kod za inicijalizaciju i deinicijalizaciju, učenicima ponuditi gotovu mustru od koje mogu da krenu programiranje svojih aplikacija, sa što manje kognitivnog opterećenja u vezi sa tehničkim detaljima odabrane grafičke biblioteke i sa centralnim fokusom na tehnike zajedničke većini grafičkih biblioteka.

Uvesti pojam koordinatnog sistema prozora, opisati sličnosti i razlike u odnosu na tradicionalni koordinatni sistem koji se koristi u matematici. Uvesti načine zadavanja boja (imenovane boje, boje zadate pomoću tri broja u RGB sistemu).

Objasniti i demonstrirati iscrtavanje sledećih osnovnih primitiva: ispunjen i uokviren pravougaonik, krug i kružnica.

-

Opisati i demonstrirati postupak crtanja složenijih oblika sastavljenih od ovih primitiva (npr. kućica, glava robota, čiča Gliša, sladoled, ...). Objasniti pojmove apsolutne i relativne vrednosti koordinata. Opisati i prikazati postupak crtanja pomoću zadavanja apsolutnih vrednosti koordinata, ali i pomoću zadavanja relativnih koordinata u odnosu na neku istaknutu tačku i veličine određene u razmeri prema nekoj datoj meri (na primer nacrtati čiča Glišu, ako mi se centar glave nalazi u tački čije su koordinate (x, y) i poluprečnik joj je r , pri čemu se veličina i položaj tela određuju u proporciji sa datim veličinama). U korelaciji sa nastavom matematike crtati oblike sa interesantnim matematičkim svojstvima (npr. jednakostranični i jednakokraki trougao, srednja linija trougla, težište trougla, opisana kružnica oko trougla, krugovi koji se dodiruju spolja i iznutra, koncentrične kružnice, cvetovi od šest krugova, itd.).

Ukoliko ih odabrana grafička biblioteka podržava, prikazati i sledeće, malo komplikovanije primitive:

- ispunjena i uokvirena elipsa,
- kružni luk,
- ispunjeni i uokvireni mnogougao (poligon).

Opisati i demonstrirati postupak primene ovih oblika u crtanju malo složenijih crteža, kao i tehniku ispisa teksta na ekranu, na datoj poziciji i sa odabranim slovnim likom (fontom).

Prikazati tehnike učitavanja i prikaza slika, ako ih odabrana grafička biblioteka podržava i ilustrovati ih kroz niz primera (slike mogu da budu unapred pripremljene od strane nastavnika, a učenicima se može zadati da sa interneta preuzmu odgovarajuće slike, obrade ih u programu za

obradu slika i onda ih uvezu u svoju aplikaciju).

Moguće je učenicima prikazati i uvoz i puštanje zvuka korišćenjem odabrane biblioteke.

Ostaviti učenicima dozu kreativne slobode prilikom izbora crteža koji se programski generiše.

U cilju vežbanja iteracije i algoritamskog načina razmišljanja prikazati učenicima niz zadataka u kojima se crtaju pravilni oblici uz pomoć petlji (niz podjednako razmaknutih koncentričnih kružnica, niz podjednako razmaknutih paralelnih linija, niz kružnica istog prečnika koje se dodiruju, gradijent boja, itd.). Podcrtati korelaciju sa pojmom linearne funkcije koji se obrađuje u matematici.

Prikazati generisanje nasumičnih brojeva i upotrebu nasumično generisanih brojeva na crtanje nasumično raspoređenih oblika i nasumični izbor boja.

Ako nastavnik proceni da je moguće sa određenim učenicima uraditi ambicioznije projekte (poput programiranja animacija i jednostavnih računarskih igara), to može uraditi bilo tokom dodatne, projektne nastave ili redovne nastave tako da ti talentovani učenici rade grupno ili samostalno po prilagođenom programu.

Prikazati učenicima mogućnost upotrebe referentnih priručnika, tutorijala, video-tutorijala i internet foruma u cilju nalaženja potrebnih informacija o primeni bibliotekskih funkcija, algoritama i relevantnih delova programskog koda.

Projektni zadatak iz oblasti Računarstvo

Projektna nastava u oblasti Računarstva je kompleksan pristup nastavi i učenju koji najčešće koristi metode kao što su problemska nastava i učenje zasnovano na istrazi (pitanjima).

Problemska nastava postavlja pred učenike stvarni problem iz života koji treba istražiti i za koji treba predložiti moguća rešenja. Sve vrste realnih životnih problema mogu biti povod za problemsku nastavu. Pronađena rešenja se mogu testirati i o njima se može raspravljati.

Istragu možemo da definišemo kao „potragu za istinom, informacijama ili znanjem“. Učenje zasnovano na istrazi počinje postavljanjem pitanja, nastavlja sa istraživanjem i završava se pronalaženjem rešenja, donošenjem razumnih zaključaka, odgovarajućih odluka, ili primenom novih znanja ili veština.

Obe nastavne metode se fokusiraju na razvijanje veština za rešavanja problema, kritičko mišljenje i obradu informacija. One daju najbolje rezultate kada su početna pitanja/problemi dovoljno otvoreni (odgovor nije moguće naći jednostavnim ukucavanjem u pretraživač) i kada učenici rade u malim timovima ili grupama. Ove dve metode su usko povezane i često se preklapaju. Izuzetno je važno imati na umu da u oba pristupa nema nužno tačnih i netačnih odgovora. Svako rešenje može imati mane i vrline, a učenici moraju da ih analiziraju i procenjuju.

Nastavni projekat podrazumeva programiranje u tekstualnom programskom jeziku ili adaptaciju unapred datog programa u cilju rešavanja projektnog zadatka. Za realizaciju nastavnog projekta moguće je koristiti računar ili drugi programabilni fizički uređaj.

Teme nastavnog projekta treba osmisliti tako da podržavaju funkcionalizaciju znanja učenika stečenih učenjem različitih predmeta.

Moguće teme nastavnog projekta:

- Da li živim zdravo? (Istraživanje koncepta „zdrav način života“, utvrđivanje u kojoj meri lični način života učenika odgovara ovom konceptu na osnovu podataka dobijenih programiranjem fizičkog uređaja da vrši funkciju brojača koraka, kreiranjem programa za izračunavanje indeksa telesne mase...)
- Digitalna bašta (Istraživanje uslova za uzgoj začinskog bilja u zatvorenom prostoru, kreiranje digitalizovane bašte – programiranje fizičkog uređaja da meri vlažnost zemljišta i signalizira da li je zalivanje potrebno ili programiranje fizičkog uređaja da, na osnovu očitane vlažnosti zemljišta,

- pokreće motor koji omogućava automatsko zalivanje; programiranje fizičkog uređaja da meri nivo osvetljenosti mesta na kome se bašta nalazi i signalizira da baštu treba postaviti na drugo mesto...)
- Bicikl sa signalizacijom (Istraživanje koncepta „bezbednost u saobraćaju“ u kontekstu vizuelne signalizacije, programiranje fizičkog uređaja da simulira rad migavaca i drugih vizuelnih obeležja bicikla)
 - Interaktivni album (izrada programa u vidu albuma sa: delima poznatog umetnika, arhitekture jedne epohe, sedam čuda Antičkog sveta... koje se nakon klika uveličavaju, neko vreme ostaju uvećane a zatim smanjuju na svoje početne dimenzije);
 - Ovo je kretanje (kreiranje animiranih modela koji prikazuju promene fizičkih veličina, kao na primer: brzina, ubrzanje, potencijalna i kinetička energija, a pri zadatom kretanju objekta – vertikalni hitac, kretanje tela niz strmu ravan).

Svi elementi projektnog zadatka moraju biti realni.

Napomena: Na prvom času, zajedno sa učenicima, formirati listu kriterijuma na osnovu kojih će se procenjivati kvalitet rešenja problemskih zadataka. Na ovaj način, učenicima će biti potpuno jasno šta kvalitetno rešenje podrazumeva. Lista mora biti sveobuhvatna – ne sme da se odnosi samo na kvalitet kreiranih programa, već i na kvalitet predstavljanja i obrazlaganja predloženih rešenja.

3. III PRAĆENJE I VREDNOVANJE NASTAVE I UČENJA

U procesu vrednovanja potrebno je kontinuirano pratiti rad učenika. U nastavi orijentisanoj na dostizanje ishoda vrednuju se i proces i produkti učenja.

Budući da predmet informatika i računarstvo u sedmom razredu treba, prvenstveno da razvije veštine, navike, vrednosne stavove i stilove ponašanja, trebalo bi i vrednovanje više usmeriti ka praćenju i vrednovanju praktičnih radova i vežbanja, a manje ka testovima znanja.

Vrednovanje aktivnosti, naročito ako je timski rad u pitanju, se može obaviti sa grupom tako da se od svakog člana traži mišljenje o sopstvenom radu i o radu svakog člana ponaosob (tzv. vršnjačko ocenjivanje). Preporučuje se da nastavnik sa učenicima dogovori pokazatelje na osnovu kojih svi mogu da prate napredak u učenju, učenici se uče da razmišljaju o kvalitetu svog rada i o tome šta treba da preduzmu da bi svoj rad unapredili. Ocenjivanje tako postaje instrument za napredovanje u učenju. Na osnovu rezultata praćenja i vrednovanja, zajedno sa učenicima treba planirati proces učenja i birati pogodne strategije učenja.

U procesu ocenjivanja dobro je koristiti portfolio (elektronska zbirka dokumenata i evidencija o procesu i produktima rada učenika, uz komentare i preporuke) kao izvor podataka i pokazatelja o napredovanju učenika. Prednosti korišćenja portfolija su višestruke: omogućava kontinuirano i sistematično praćenje napredovanja, podstiče razvoj učenika, predstavlja uvid u praćenje različitih aspekata učenja i razvoja, predstavlja, podršku u osposobljavanju učenika za samoprocenu, pruža precizniji uvid u različite oblasti postignuća (jake i slabe strane) učenika. Upotrebu portfolija otežavaju nedostatak kriterijuma za odabir produkata učenja, materijalno-fizički problemi, vreme, finansijska sredstva i veliki broj učenika. Veći broj ometajućih faktora, u prikupljanju priloga i uspostavljanju kriterijuma ocenjivanja, je rešiv uspostavljanjem saradnje nastavnika sa stručnim saradnikom, uz korišćenje Blumove taksonomije.

Preporučuje se i ocenjivanje bazirano na praktičnim radovima i vežbanjima. Kvizove, testove znanja i slično koristiti prvenstveno za uvežbavanje i utvrđivanje pojmova i činjeničnih znanja, a manje za formiranje konačnih ocena. Kreiranje takvih instrumenata za utvrđivanje gradiva, kad god je moguće, prepustiti samim učenicima, čime se postiže višestruki efekat na usvajanje znanja i veština.

Preporučeno je kombinovanje različitih načina ocenjivanja da bi se sagledale slabe i jake strane svakog svog učenika. Prilikom svakog vrednovanja postignuća potrebno je učeniku dati povratnu informaciju koja pomaže da razume greške i poboljša svoj rezultat i učenje. Potrebno je da

nastavnik rezultate vrednovanja postignuća svojih učenika kontinuirano analizira i koristi tako da promeni deo svoje nastavne prakse. Kada je promeni, potrebno je da prikupi nove podatke da bi mogao da vidi koliko su te promene efikasne.

U okviru plana rada nastavnika, u delu vannastavnih aktivnosti, pored dodatne i dopunske nastave, planirati sekciju i vreme za mentorski rad sa učenicima koji učestvuju na takmičenjima iz ovog predmeta. Preporučuje se da se izbor tema za rad na sekciji izvrši u saradnji sa drugim nastavnicima, a da se početna inicijativa prepusti učenicima i njihovim interesovanjima. Teme kao što su izrada i održavanje školskog sajta, bloga ili neke druge školske veb stranice, kreiranje i izrada školskog elektronskog časopisa ili letopisa škole mogu biti dobre početne ideje koje će povezati znanja i veštine stečene u ovom predmetu sa drugim znanjima, uz aktivno učešće u životu škole.

Naziv predmeta	INFORMATIKA I RAČUNARSTVO
Cilj	Cilj učenja Informatike i računarstva je osposobljavanje učenika za upravljanje informacijama, bezbednu komunikaciju u digitalnom okruženju, proizvodnju digitalnih sadržaja i kreiranje računarskih programa za rešavanje različitih problema u društvu koje se razvojem digitalnih tehnologija brzo menja.
Razred	Osmi
Godišnji fond časova	34 časa

ISHODI Po završetku razreda učenik će biti u stanju da:	OBLAST/TEMA	SADRŽAJI
unese i menja podatke u tabeli; razlikuje tipove podataka u ćelijama tabele; sortira i filtrira podatke po zadatom kriterijumu; koristi formule za izračunavanje statistika; predstavi vizuelno podatke na odgovarajući način; primeni osnovne funkcije formatiranja tabele, sačuva je u pdf formatu i odštampa; pristupi deljenom dokumentu, komentariše i vrši izmene unutar deljenog dokumenta; razume na koje sve načine delimo lične podatke prilikom korišćenja interneta; razume potencijalne rizike deljenja ličnih podataka putem interneta, pogotovu ličnih	IKT	Radno okruženje programa za tabelarne proračune. Kreiranje radne tabele i unos podataka (numerički, tekstualni, datum, vreme). Formule i funkcije. Primena formula za izračunavanje statistika. Sortiranje i filtriranje podataka. Grupisanje podataka i izračunavanje statistika po grupama. Vizuelizacija podataka – izrada grafikona. Formatiranje tabele (vrednosti i ćelija) i priprema za štampu. Računarstvo u oblaku – deljene tabele (nivoi pristupa, izmene i komentari).
	DIGITALNA PISMENOST	Zaštita ličnih podataka. Prava deteta u digitalnom dobu Otvoreni podaci.
		Programski jezici i okruženja pogodni za analizu i obradu podataka (Jupyter, Octave, R, ...).

<p>podataka dece; razume vezu između rizika na internetu i kršenja prava; objasni pojam „otvoreni podaci”; uspostavi vezu između otvaranja podataka i stvaranja uslova za razvoj inovacija i privrednih grana za koje su dostupni otvoreni podaci; unese seriju (niz) podataka; izvrši jednostavne analize niza podataka (izračuna zbir, prosek, procenete, ...); grafički predstavi nizove podataka (u obliku linijskog, stubičastog ili sektorskog dijagrama); unese tabelarne podatke ili ih učita iz lokalnih datoteka i snimi ih; izvrši osnovne analize i obrade tabelarnih podataka (po vrstama i po kolonama, sortiranje, filtriranje, ...); izvrši analize koje uključuju statistike po grupama; sarađuje sa ostalim članovima grupe u svim fazama projektnog zadatka; saradnički osmisli i sprovede faze projektnog zadatka; samovrednuje svoju ulogu u okviru projektnog zadatka/tima; kreira računarske programe koji doprinose rešavanju projektnog zadatka; postavlja rezultat svog rada na Internet radi deljenja sa drugima uz pomoć nastavnika; vrednuje svoju ulogu u grupi pri izradi projektnog zadatka i aktivnosti za koje je bio zadužen.</p>	<p>RAČUNARSTVO</p>	<p>Unos podataka u jednodimenzione nizove. Jednostavne analize nizova podataka pomoću bibliotečkih funkcija (sabiranje, prosek, minimum, maksimum, sortiranje, filtriranje). Grafičko predstavljanje nizova podataka. Unos i predstavljanje tabelarno zapisanih podataka. Analize tabelarno zapisanih podataka (npr. prosek svake kolone, minimum svake vrste, ...). Obrade tabelarno zapisanih podataka (sortiranje, filtriranje, ...). Grupisanje podataka i određivanje statistika za svaku grupu.</p>
	<p>PROJEKTNI ZADACI</p>	<p>Onlajn upitnik (kreiranje – tipovi pitanja, deljenje – nivoi pristupa i bezbednost). Onlajn upitnik (prikupljanje i obrada podataka, vizualizacija). Otvoreni podaci. Infografik. Upravljanje digitalnim uređajima (programiranje uređaja). Faze projektnog zadatka od izrade plana do predstavljanja rešenja. Izrada projektnog zadatka u korelaciji sa drugim predmetima. Vrednovanje rezultata projektnog zadaka.</p>

Ključni pojmovi sadržaja: analiza podataka, tabelarni proračuni, statistika, vizualizacija podataka, deljene tabele, lični podaci, otvoreni podaci, infografik

UPUTSTVO ZA DIDAKTIČKO-METODIČKO OSTVARIVANJE PROGRAMA

Program nastave i učenja informatike i računarstva, u drugom ciklusu osnovnog obrazovanja i vaspitanja, organizovan je po spiralnom modelu i orijentisan je na ostvarivanje ishoda. Ishodi su jasni i precizni iskazi o tome šta učenik zna da uradi i vrednosno proceni po završetku procesa učenja. Nastavni program predmeta informatika i računarstvo se sastoji iz tri tematske celine: Informaciono-komunikacione tehnologije (skr. IKT), Digitalna pismenost i Računarstvo.

Da bi svi učenici ostvarili predviđene ishode, potrebno je da nastavnik upozna specifičnosti načina učenja svojih učenika i prema njima planira i prilagođava nastavne aktivnosti. Nastavnik treba da osmisli aktivnosti tako da uključuju praktičan rad uz primenu IKT-a, povezivanje različitih sadržaja iz drugih tema unutar samog predmeta, kao i sa drugim predmetima. Poželjno je da planirane aktivnosti učenika na času prati sažeto i jasno uputstvo za realizaciju zadatka, uz eventualnu prethodnu demonstraciju postupka od strane nastavnika. Ostaviti prostor za ueničku inicijativu i kreativnost – kroz diskusiju sa ueničima odabirati adekvatne alate, koncepte i strategije za realizaciju određenih aktivnosti. U toku realizacije planiranih aktivnosti raditi na uspostavljanju i negovanju navika i ponašanja kao što su postupnost, analitičnost, istrajnost, samostalnost u radu, ali i spremnost na saradnju i odgovoran pristup timskom radu. Dostizanje definisanih ishoda može se ostvariti uz određeni stepen slobode nastavnika kako u izboru metoda rada, programskih alata i tehnologija (računar, digitalni uređaj...), tako i u redosledu i dinamici realizacije elemenata različitih tematskih oblasti. Na internetu i u literaturi se mogu naći primeri dobre prakse koje, uz prilagođavanje uslovima rada i poštovanje autorskih prava, treba koristiti u nastavi i učenju. S obzirom na to da je nastava ovog predmeta teorijsko-praktičnog karaktera časove treba ostvarivati sa odeljenjem podeljenim na grupe. Program nastave i učenja može se ostvarivati na samostalnim ili spojenim časovima u skladu sa mogućnostima škole. Podsetiti ueničke na značaj poštovanja pravila koja važe u kabinetu i u radu sa računarima i opremom, kroz demonstraciju i ličnu aktivnost učenika (pravilno uključivanje, prijavljivanje, korišćenje, odjavljivanje i isključivanje računara).

Nastavnicima se preporučuje da u toku osmog razreda, radi razvijanja međupredmetnih kompetencija i ostvarivanja korelacije sa drugim predmetima, realizuju sa uenicima najmanje dva projektna zadatka koji obuhvataju teme iz drugih predmeta. Vreme realizacije projektnih zadataka (jednog iz oblasti IKT i Digitalna pismenost i drugog iz oblasti Računarstvo) određuje nastavnik u dogovoru sa uenicima i sa nastavnicima drugih predmeta, koji obuhvataju oblast izabrane teme. Pri izboru tema, ponuditi nekoliko projektnih tema i omogućiti timovima učenika da odaberu onu koja najviše odgovara njihovim interesovanjima.

Predlog za realizaciju programa

Radi lakšeg planiranja nastave daje se orijentacioni predlog broja časova po temama (ukupan broj časova za temu, broj časova za obradu novog gradiva + broj časova za utvrđivanje i sistematizaciju gradiva).

Informaciono-komunikacione tehnologije (10)

Digitalna pismenost (2)

Računarstvo (12)

Projektni zadaci (10)

Prilikom izrade operativnih planova nastavnik raspoređuje ukupan broj časova predviđen za pojedine teme po tipovima časova (obrada novog gradiva, utvrđivanje i uvežbavanje, ponavljanje, proveravanje i sistematizacija znanja), vodeći računa o cilju predmeta i ishodima.

1. PLANIRANJE NASTAVE I UČENJA

Nastavni program usmerava nastavnika da nastavni proces koncipira u skladu sa definisanim ishodima, odnosno da planira kako da ostvari ishode, koje metode i tehnike da primeni, kao i koje aktivnosti će za to odabrati. Definisani ishodi pokazuju nastavniku i koja su to specifična znanja i veštine koja su učeniku potrebna za dalje učenje i svakodnevni život. Prilikom planiranja časa, ishode predviđene programom treba razložiti na manje koji odgovaraju aktivnostima planiranim za konkretan čas. Treba imati u vidu da se ishodi u programu razlikuju, da se neki mogu lakše i brže ostvariti, dok je za druge potrebno više vremena, više različitih aktivnosti i rad na različitim sadržajima. Ishode treba posmatrati kao cilj kome se teži tokom jedne školske godine. Nastavu u tom smislu treba usmeriti na razvijanje kompetencija, i ne treba je usmeriti samo na ostvarivanje pojedinačnih ishoda.

Pri obradi novih sadržaja treba se oslanjati na postojeće iskustvo i znanje učenika, i nastojati, gde god je to moguće, da učenici samostalno izvode zaključke. Osnovna uloga nastavnika je da bude organizator nastavnog procesa, da podstiče, organizuje i usmerava aktivnost učenika. Učenike treba upućivati da, osim udžbenika, koriste i druge izvore znanja, kako bi usvojena znanja bila trajnija i šira, a učenici osposobljeni za primenu u rešavanju raznovrsnih zadataka.

Na časovima treba kombinovati različite metode i oblike rada, što doprinosi većoj racionalizaciji nastavnog procesa, podstiče intelektualnu aktivnost učenika i nastavu čini interesantnijom i efikasnijom. Izbor metoda i oblika rada zavisi od nastavnih sadržaja koje treba realizovati na času i predviđenih ishoda, ali i od specifičnosti određenog odeljenja i individualnih karakteristika učenika.

2. OSTVARIVANJE NASTAVE I UČENJA

Analiza podataka

Analiza podataka i donošenje zaključaka i odluka na osnovu podataka predstavlja jednu od najznačajnijih veština u savremenom društvu. Stoga je ova tema u fokusu tokom čitavog osmog razreda, i podaci i njihova analiza se obrađuju kroz sve tri tematske celine. U okviru teme IKT, podaci se obrađuju i analiziraju korišćenjem programa za tabelarne proračune, u okviru teme Digitalna pismenost priča se o pouzdanosti podataka i značaju zaštite podataka i privatnosti, dok se u okviru teme Računarstvo prikazuje obrada podataka primenom specijalizovanih programskih jezika i okruženja.

Podaci su u računarima obično organizovani tabelarno. Na primer, informacioni sistemi preduzeća daju mogućnost izvoza raznih izveštaja u obliku tabela. U poslednje vreme je sve češća praksa da umesto tradicionalnih izveštaja koje možemo odštampati i prezentovati na papiru informacioni sistem izveštaj daje u formi Excel tabele u kojoj možemo sami da sortiramo, filtriramo, grupišemo i sumiramo podatke, pravimo dijagrame, a ako umemo, radimo i naprednije analize. Pored podataka izvezenih iz raznih informacionih sistema (na primer, elektronskih dnevnika škole), na raspolaganju je sve više otvorenih podataka koji mogu da se koriste. Kada se na vebu nudi pregled nekih podataka, sve se češće očekuje da postoji mogućnost preuzimanja kompletnih podataka, tako da svako može da ih analizira kako želi. Naravno, to je povezano i sa politikom do koje mere neko želi da otvori svoje podatke, ali u slučajevima kada podaci treba da su javno dostupni očekuje se da i u tehničkom smislu budu otvoreni. U okviru edukativnih materijala za Informatiku i računarstvo za 8. razred treba da postoji nekoliko skupova podataka pažljivo pripremljenih za potrebe nastave i učenja. Kao osnova se mogu koristiti otvoreni podaci ili podaci iz nečijeg informacionog sistema (uz odobrenje vlasnika podataka) koje eventualno

možemo dodatno pripremiti da bi bili zgodniji za nastavu.

Podaci treba da budu iz domena koji su bliski učenicima. Jedan takav primer čini elektronska dnevnička evidencija učenika jednog odeljenja ili škole. Uz imena učenika, u jednoj tabeli se obično nalaze njihove zaključne ocene iz različitih predmeta, a u drugoj njihovi izostanci. Slično, može se posmatrati tabela rezultata nekog takmičenja u kojoj su uz imena učenika dostupni i nazivi škola odakle dolaze, okruzi i poeni učenika na pojedinačnim zadacima. Pored

domena vezanih za školu i na- stavu, interesantan domen mogu predstavljati sportski rezultati i statistike pojedinih igrača, zatim podaci o muzici i filmovi- ma i slično. Pored otvorenih, unapred pripremljenih podataka, preporučuje se korišćenje podataka koji učenici sami kreiraju na osnovu primera iz realnih životnih situacija: planiranje i prikaz kućnog budžeta, prigodan primer za poslovanje prodavnice sa određenim brojem artikala, troškovnik za letovanje i slično.

Veoma je značajno značajno da učenici razumeju smisao različitih analiza podataka i da umeju da izvedu zaključke na osno- vu dobijenih rezultata. Kroz mnoštvo primera obučiti učenike da samostalno mogu da odrede analize (statistike, grafikone) koje će im omogućiti da na osnovu podataka daju odgovore na po- stavljena pitanja, uoče pravilnosti među podacima, korelacije i eventualne uzročno-posledične zavisnosti.

Informaciono-komunikacione tehnologije

Pre prelaska na opis programa za tabelarna izračunavanja ponoviti ukratko sa učenicima značenje pojmova: podatak, informacija i informatika (sa naglaskom na primeni i značaju po- dataka i informacija u savremenom društvu, ne insistirajući na preciznim definicijama).

Diskutovati o mogućim načinima pri- kupljanja podataka (iz postojeće dokumentacije, anketiranjem, pri- kupljanjem otvorenih podataka...), obrade prikupljenih podataka, predstavljanja podataka (podsećanjem na ranije uvedene primene ta- bela u sklopu tekstualnih dokumenata i prezentacija sa tabelama) i prenošenja informacija uz pomoć digitalnih uređaja u savreme- nom društvu. Opisati značenje pojma automatske obrade podataka i ukratko opisati različite mogućnosti automatske obradepodataka.

Radno okruženje izabranog programa za tabelarne proračune

Predstaviti izabrani program za tabelarne proračune i nje- govu primenu u različitim oblastima (npr. kreiranje spiskova, evidencija, izračunavanje troškova, prihoda, rashoda...). Navesti primere iz realnih životnih situacija u kojima poznavanje rada u ovim programima olakšava obavljanje konkretnih zadataka (na primer, obrada rezultata kontrolnog zadatka, izračunavanje uspe- ha učenika odeljenja, vođenje mesečnog budžeta domaćinstva. Pome- nuti zanimanja koja imaju potrebu da koriste ovakve programe za razne proračune i vođenje evidencije: ekonomisti, računovođe, inženjeri...).

Uvesti koncept radne tabele u izabranom programu, sa osvr- tom na ranije upotrebljavane tabele za predstavljanje podataka u programima za obradu teksta i/ili izradu multimedijalnih pre- zentacija.

Ukratko opisati ulogu osnovnih elemenata radnog okruže- nja odabranog programa za tabelarne proračune (menija, paleta sa alatka, kartica, statusne linije...). Uvesti pojmove: radna sveska, radni list (radna tabela, tabela), ćelija (polje), red (vrsta), kolona i opseg (raspon) ćelija. Prilikom rada sa radnim sveskama koje mogu imati više radnih listova (tabela), prikazati po- stupak promene aktivnog radnog lista i imenovanja pojedinačnih radnih listova. Opisati navigaciju (kretanje) kroz tabelu (kori- šćenjem miša i tastature). Za efikasnije kretanje kroz tabelu ko- ristiti prikazati osnovne prečice na tastaturi.

Unos podataka

Opisati postupak unosa podataka, vodeći računa o tipu po- dataka koji se unosi. Demonstrirati unos celih brojeva (brojeva bez decimala), realnih brojeva (brojeva sa decimalama), teksta, datuma, vremena i novčanih valuta. Naglasiti prednosti nume- ričke tastature pri unosu numeričkih podataka. Prikazati mo- gućnost unosa teksta u više redova u jednu ćeliju tabele. Skrenu- ti pažnju na različito poravnavanje sadržaja ćelija u zavisnosti od tipa podataka (i objasniti da su brojevi poravnati nadesno, isto kao kod potpisivanja prilikom sabiranja u matematici). Skrenuti pažnju na to da programi tip podataka određuju auto- matski, na osnovu sadržaja ćelije, što može dovesti do neočeki- vanog i neželjenog ponašanja (npr. pogrešnog prepoznavanja bro- ja telefona koji počinje sa 06... ili jedinstvenog matičnog broja građana JMBG, kao numeričkog podatka, do prepoznavanja broja kao datuma i slično). Prikazati postupke eksplicitne promene tipa podatka (formatiranja ćelija)

na nivou pojedinačnih ćelija, redova, kolona i selektovanih raspona ćelija. Prikazati podešavanje prikaza brojeva na određeni broj decimala, kao i prikaza u obliku procenata. Prikazati podešavanje formata prikaza datuma i vremena. Istaći razliku između kategorije podataka i formata prikaza (na primer, podatak kategorije datum može biti prikazan u formatu sa numeričkom, ali u formatu sa tekstualnom oznakom meseca, dok broj može biti prikazan u obliku procenta ili običnog decimalnog zapisa). Demonstrirati različit prikaz i tumačenje istog podatka pri promeni formata ćelija.

Demonstrirati mogućnosti kopiranja i premeštanja sadržaja ćelija, redova, kolona ili opsega. Demonstrirati mogućnosti umetanja i brisanja redova tj. kolona, kao i promene redosleda redova tj. kolona. Demonstrirati mogućnost pretrage i zamene sadržaja ćelija tabele.

Prikazati postupak snimanja radne tabele, učitavanja podataka iz snimljene radne tabele, kao i uvoza podataka iz tekstualnih datoteka (podataka razdvojenih zarezima, csv). Prikazati mogućnost snimanja tabele u obliku šablona.

Prikaz, formatiranje i štampanje podataka iz tabele

Prikazati mogućnost sakrivanja i ponovnog prikazivanja redova i kolona tabele. Prikazati mogućnost podele prikaza tabele (pre svega u svrhu fiksiranja linije zaglavlja koja ostaje pri vrhu tokom skrolovanja sadržaja veće tabele). Predstaviti opcije za poboljšanje preglednosti podataka grupisanjem redova i kolona, kao i zamrzavanjem izabrane oblasti (okna) kako bi ista bila stalno vidljiva pri pregledu ostatka sadržaja radnog lista.

Prikazati mogućnosti estetskog podešavanja i oblikovanja sadržaja tabele (podešavanje boje ćelija, okvira, boje teksta, fonta i njegove veličine, širine kolona, visine redova, poravnavanja teksta u ćelijama i slično). Prikazati mogućnosti stilizovanja ćelija unapred definisanim stilovima, kao i konverzije opsega ćelija u tabelu sa već definisanim izgledom koje nudi program.

Prikazati mogućnost spajanja susednih ćelija i razdvajanja grupe ćelija na pojedinačne ćelije.

Prikazati primenu u formiranju naslovnih ćelija tabele i skrenuti pažnju na to da grupisanje onemogućava razne obrade podataka iz tabele (te ga treba izbegavati u centralnom delu tabele koji sadrži podatke).

U sklopu pripreme za štampu predstaviti mogućnosti programa za izdvajanje upotrebljene od neupotrebljene radne površine lista radne sveske. Prikazati kako je moguće izvršiti prelom stranica jednog lista radne tabele ukoliko prelaze okvire formata štampane stranice. Prikazati štampu radnog lista i radne tabele (pre svega u PDF dokument). Ukazati na prednosti predhodnog pregleda pre same štampe i opcije: korekcije margina, orijentacije i veličine stranica, oblasti za štampu, preloma stranica kao i mogućnost ponavljanja zaglavlja tabele na svakoj odštampanoj stranici. Podsetiti učenike na standardna podešavanja štampe sa kojima su se već susretali u programima za rad sa tekstom (izbor strana za štampu, broj kopija, obostrana štampa, skaliranje sadržaja ...).

Planiranje organizacije podataka, kreiranje radne tabele

Naglasiti važnost planiranja, koje treba da prethodi procesu kreiranja radne tabele u samom programu. Izabrati adekvatan primer, blizak učenicima kako bi uočili bitne elemente organizacije podataka u radnoj tabeli. Pogodan primer, mogao bi biti predstavljanje uspeha učenika škole, izostanci učenika, tabele za takmičenje. Napomenuti i konkretne koristi od izrade takvih tabela, na primer za razrednog starešinu ili školu (za ove potrebe moguće je kreirati radnu svesku – „Uspeh učenika osmog razreda”, radna sveska bi mogla imati: list1 za 8/1, list2 za 8/2... list n – koji bi prikazivao zbirno podatke za sva odeljenja osmog razreda).

Planiranje organizacije podataka

Za izabrani primer (kreiranje radne sveske: „Uspeh učenika osmog razreda“) prikazati postupak planiranja i kreiranja radne sveske, svako odeljenje može da kreira po jedan radni list a nastavnik da preuzme najbolje urađene primere za svako odeljenje i demonstrira povezivanje radnih listova i kreiranje radnog lista uspeh učenika osmog razreda, izradu

grafikona, šablona i podeli učenicima kao primer za dalji rad na ovom dokumentu.

U postupku planiranja, izvršiti sa učenicima analizu po- dataka, koje je potrebno da sadrži takva tabela. Navesti relevant- ne izvore za prikupljanje podataka u okruženju na koje se podaci odnose (na primer, okruženje škola, za izvor izabрати Dnevnik rada odeljenja), planira konkretan skup podataka koji je potreban da bi učenici mogli da planiraju obradu podataka (na primer iz- računavanje pojedinačnog proseka po učeniku i proseka za svaki predmet, planiraju koje ćelije će obuhvatiti formulom, koji ma- tematički model da primene i osmisle formulu koja se može pri- meniti u izabranom programu). Demonstrirati postupak izbora odgovarajućih funkcija, metode povezivanja podataka unosom for- mule kojom se određuje uspeh odeljenja. Demonstrira se i izrada radnog lista za potrebne zbirne podatke za osmi razred.

Opisati ukratko pojmove entitet i atributi. Naglasiti kako je u uobičajenom postupku planiranja radne tabele, potrebno da se prvo odredi šta je u zadatku entitet (u našem primeru to je učenik) i kako se može opisati u tabeli pomoću atributa (skup karakteristika kojima se opisuje entitet: redni broj, ime, ime roditelja, prezime, podaci o postignutom uspehu iz predme- ta, kao i vladanja, određivanje koje ocene ne ulaze u prosek i kako se rešava problem sa ...).

Uobičajeno je da se entitet (učenik) predstavlja u jednom redu (za svakog učenika po jedan red tabele), a da se atributi (karakteristike) predstavljaju po kolonama. Prepoučiti da pri- likom planiranja primene princip, da svaki atribut opisuje posebnu karakteristiku (svaka kolona nosi naziv izdvojenog podatka, na primer: umesto jedne kolone „Ime i prezime“ treba odvojiti u dve kolone, sa opisima: „Ime“ i „Prezime“ učenika).

Kreiranje tabele

Nakon planiranja nastavnik opisuje postupak kreiranja radne sveske u izabranom programu za tabelarne proračune. Za opis entiteta (u našem primeru: učenik), uobičajeno je da se u prvom redu sa leva na desno unose nazivi kolona – atributi (u našem primeru: redni broj, ime, ime roditelja, prezime, srp- ski, prvi strani jezik, istorija, ...), a u svakom narednom vrši se unos vrednosti za svaki od atributa upisivanjem odgovarajuće vrednosti u zasebnoj koloni. Naglasiti mogućnost dodavanja ko- lona i redova iako nisu planirane pre kreiranja radne sveske (u našem primeru, ako nam je potrebno da znamo broj dečaka i de- vojčica u odeljenju, možemo da dodamo posebnu kolonu pol umesto da, na primer, sve vrste sa dečacima obojimo u plavu, a sve vrste sa devojkicama obojimo u crvenu boju). Objasniti kako je najbolje podatke zapisati u tabelarnoj formi, da bi se kasnije jednostav- nije i efikasnije sa njima radilo (na primer, da prvi red sadrži naslove kolona, da nema spajanja ćelija, da su svi podaci u pove- zanom pravougaonom rasponu ćelija, da su eventualni dodatni po- daci, na primer, napomene razdvojeni praznim redom od glavnog dela tabele). Demonstrirati prednosti ovakve organizacije (na primer, kroz automatsko sortiranje bez eksplicitnog označavanja raspona).

Objasniti da se podaci mogu unositi bilo na jedan radni list u jednoj tabeli (predstavljanje učenika svih odeljenja na rad- nom listu „osmi razred“), ili da koristimo više tabela odnosno više listova (u našem primeru, ako se kreira samo jedna radna tabela sa uspehom učenika osmog razreda, podaci o svim učeni- ma mogu biti uneti u istu tabelu tako što se dodaje kolona ukojoj će biti prikazana oznaka odeljenja, ili da rešenje predstavimo kreiranjem posebne tabele za svako odeljenje, gde se svaki list ta- bele može imenovati oznakom odeljenja).

Sortiranje podataka

Opisati pojam sortiranje. Predstaviti postupak koji se primenjuje prilikom sortiranja, na primeru sortiranja numerič- kih i tekstualnih podataka. Na realnim primerima ilustrovati potrebu za sortiranjem podataka. Sortiranje vršimo u cilju odre- đivanja redosleda entiteta na izabranom primeru (na našem primeru, redosleda entiteta učenika: sortiranjem učenika jed- nog odeljenja na osnovu prezimena ili na osnovu prosečne ocene za uspeh), u cilju grupisanja entiteta pre određivanja statistika pojedinačnih grupa (na primer, sortiranje učesnika takmičenja na osnovu škole iz koje dolaze, razreda koji pohađaju ako se svi nalaze u istoj radnoj tabeli, pre izračunavanja prosečnog broja poena za svaku školu ili razred), u cilju uočavanja i uklanjanja duplikata (na

primer, određivanja broja prijavljenih učesnika seminara, ako su se neki učesnici greškom prijavili više puta), u cilju upoređivanja dva spiska i slično. Prikazati mogućnost sortiranja redova na osnovu vrednosti u odabranoj koloni. De- finisati rastući/neopadajući i opadajući/nerastući poredak i prikazati postupak kojim se bira poredak prilikom sortiranja. Diskutovati podrazumevani poredak numeričkih i tekstualnih podataka (abecedni – leksikografski poredak). Prikazati postup- ke koje treba primeniti u programu za tabelarna izračunavanja za potrebe sortiranja na osnovu više kriterijuma, tj. po podacima u više kolona (objasniti znašenje pojma na konkretnom primeru, sortirati učenike na osnovu prezimena, a one sa istim prezime- nom na osnovu imena ili sortirati učenike na osnovu odeljenja iz koje dolaze, a one iz istog odeljenja na osnovu prosečne oce- ne). Naglasiti da se prilikom sortiranja najčešće sortiraju re- dovi (utvrđuje se redosled redova), ali da je moguće sortirati i promeniti redosled kolona tabele (ovaj postupak nije neophodno demonstrirati). Naglasiti važnost predhodnog selektovanja pre primene postupka sortiranja (ako postoji selekcija dela tabe- le, sortira se izvršava samo na selektovani raspon, što nekada može dovesti do grešaka).

Elementarne statistike, formule, funkcije

Opisati pojam statistika (navesti prepoznatljive pri- mere statističkih podataka na nivou odeljenja i ukazati na svr- hu, kao na primer: broj dečaka/broj devojčica u odnosu na ukupan broj učenika u odeljenju, govori o rodnoj zastupljenosti učenika u odeljenju). Najvažnije statistike serija podataka su: broj podata- ka u seriji, zbir, aritmetička sredina, minimum i maksimum. De- monstrirati nekoliko načina kako se ove statistike izračunavaju za određeni raspon ćelija ili cele vrste ili kolone. Prikazati očitavanje statistika selektovanih ćelija sa statusne linije. Prikazati kako se zbir može izračunati primenom alatke za auto- matsko sumiranje. Istaći dobru praksu da se vrednost statistike razdvoji praznim redom od tabele. Uvesti pojam formule, adrese ćelije (npr. A3) i adrese raspona ćelija (npr. A3:B5). Skrenuti pažnju na obaveznost navođenja znaka jednako na početku formu- le. Skrenuti pažnju na razliku između prikaza formule u polju za unos podataka i prikaza njene vrednosti u ćeliji. Reći da se formule mogu koristiti za izračunavanje vrednosti elementar- nih matematičkih izraza, ali da im to nije glavna namena. Pri- kazati upotrebu funkcija SUM, COUNT, MAX, MIN, AVERAGE (Korelirati pojmove koji se upotrebljavati i matematičke mode- le koji su u osnovi ovih funkcija). Diskutovati uticaj praznih ćelija i ćelija koje ne sadrže numeričke vrednosti na rezultat (prikazati funkcije COUNTA, COUNTBLANK, AVERAGEA i slično). Pomenuti da pored ovih osnovnih statističkih funkci- ja programi za tabelarna izračunavanja imaju mogućnost izraču- navanja vrednosti mnogo šireg skupa funkcija, prikazati paletu za izbor funkcija i prodiskutovati osnovne kategorije funkcija (matematičke, finansijske, statističke...), bez insistiranja na detaljima pojedinačnih funkcija (Prikazati upotrebu funkcije IF na izabranom primeru, postupak i način prikazivanja odgova- rajuće vrednosti za uspeh učenika ispisuje u odgovarajućoj ćeliji tekst „odličan“, ukoliko su u ćeliji za prosečnu ocenu dobijene vrednosti „veće ili jednake 4,5“).

Kopiranje formula, adresiranje

Prikazati mogućnost da se formula primenjena na jednu vrstu/kolonu primeni na druge vrste/kolone. Jedan način predstavlja kopiranje sadržaja ćelije sa formulom, a drugi predstavlja razvlačenje ćelije mišem preko susednih ćelija koje treba da sa- drže istu formulu. Uvesti pojam relativne adrese i opisati kako se relativne adrese automatski menjaju prilikom kopiranja for- mule iz jedne u drugu ćeliju (prikazati postupak kopiranja for- mule, kreiranjem formule u prvoj ćeliji kolone prosečna ocena i demonstrirati prevlačenje, diskutovati sadržaje po slučajnom uzorku u koloni).

Prikazati mogućnost kreiranja kolona sa izvedenim vred- nostima korišćenjem kopiranja formula u kojima se koriste relativne adrese (na primer, ako je u jednoj koloni data jedinična cena, a u drugoj količina robe, kreirati kolonu koja sadrži ukup- nu cenu svakog proizvoda). Prikazati mogućnost kopiranja vrednosti izračunatih for- mulama (a ne samih formula), pomoću opcije specijalnog leplje- nja (engl. paste special).

Navesti primere u kojima relativno adresiranje nije poželjno i u kojima se prilikom kopiranja formule želi referisati na istoj, fiksnoj adresi. Uvesti pojam apsolutnog adresiranja (npr. \$A\$3) i mešovitog adresiranja (npr. \$A3 ili A\$3) čijim se korišćenjem u formulama to postiže (na našem primeru pro- cenat broja dečaka ili broja devojčica u odnosu na ukupan broj učenika u odeljenju/razredu). Uvesti mogućnost imenovanja pojedinačnih ćelija ili raspona ćelija i korišćenje takvih imena u formulama.

Filtriranje podataka

Definisati filtriranje kao postupak izdvajanja podataka koji odgovaraju nekom kriterijumu (na primer, izdvojiti podatke o učenicima iz iste škole, u našem primeru; izdvojiti podatke o učenicima koji imaju „odličan“ uspeh, prosečnu ocenu 5,00, u nekoj tabeli koja prati izostajanje učenika one koji imaju više od 50 opravdanih izostanaka ili ako se pravi tabela koja prati kućni budžet, izdvojiti podatke o uplatama tokom marta tekuće godine). Prikazati postupak umetanja padajućih menija za filtriranje u naslove kolona i filtriranje njihovom primenom.

Prikazati izračunavanje statistika samo onih redova koje zadovoljavaju određeni kriterijum.

Uvesti funkcije COUNTIF, SUMIF, AVERAGEIF i slično. Prikazati izračunavanje statistika nakon filtriranja podataka primenom funkcije SUBTOTAL ili primenom funkcija COUNTVISIBLE, SUMVISIBLE, AVERAGEVISIBLE i slično.

Grupisanje podataka i statistike pojedinačnih grupa

U nekim situacijama želimo da izračunamo statistike unutar pojedinačnih grupa u tabeli. Na primer, ukoliko u našu tabelu uspeh učenika dodamo i izostajanje za svakog učenika i izračunamo ukupan broj izostanaka, možemo ako nam je to potrebno da izračunamo prosečni broj opravdanih izostanaka unutar svake kategorije uspeha učenika (da bismo proverili da li učenici sa slabijim uspehom više izostaju nego oni sa boljim). Prikazati kako se grupisanje može ostvariti sortiranjem podataka po ključu na osnovu kojeg se vrši grupisanje i kako se nakon toga statistike za svaku grupu mogu dobiti izračunavanjem sub-totala.

Alternativni pristup kojim se ovo može postići je kreiranje izvedene (pivot) tabele). Opisati značenje termina izvedena tabela, prikazati na konkretnom primeru postupak koji treba primeniti, kako bi se kreirala izvedena tabela. Prikazati varijante u kojima se izračunavaju statistike podataka grupisanih na osnovu jednog i na osnovu dva kriterijuma (na primer, prosečna ocena iz matematike za svako od odeljenja, a zatim prosečna ocena iz matematike za svako odeljenje i svaku kategoriju uspeha). Prikazati izračunavanje različitih statistika (broja podataka u svakoj grupi, zbira, proseka, minimuma, maksimuma). Skrenuti pažnju na to da se sadržaj izvedenih tabela ne ažurira automatski prilikom izmene originalnih podataka.

Vizuelizacija podataka

Naglasiti da je jedan od vidova vizualizacije podataka i sama tabela, ali da se pojam vizuelizacija najčešće odnosi na grafičko predstavljanje podataka. Ukazati na prednosti grafičkog prikaza podataka u smislu lakšeg razumevanja i analize podataka u odnosu na tabelarni prikaz.

Predstaviti mogućnosti kreiranja različitih tipova grafikona (linijski, stubičasti, sektorski) i mini grafikona (engl. sparklines), kao i korišćenje već ugrađenih modela formatiranja. Naglasiti značaj odabira podataka koji se stavljaju na koordinate ose (prikazati i na izabranom primeru, radnog lista uspeh učenika osmog razreda na posebnim tabelama uspeh po odeljenjima, prosečan broj izostanaka po odeljenjima, proširiti analizu u odnosu na prosek u školi, a za očitavanje sa grafika mogu se posmatrati maksimalni, minimalni rezultati odeljenja u odnosu na prosek u školi i sl.). Prikazati mogućnost vizuelizacije i upoređivanja više serija podataka na istom grafikonu (na primer, kretanje temperatura u dva udaljena grada tokom istog vremenskog perioda). Prikazati korišćenje i podešavanje legende na grafikonima. Demonstrirati kako se grafički prikaz podataka automatski ažurira pri izmeni vrednosti u onim ćelijama koje su obuhvaćene (referencirane) pri kreiranju grafičkog prikaza. Ukazati na mogućnosti naknadnih

korekcija kreiranih grafikona koje se tiču: izmena tipa grafikona, selekcije podataka za prikaz, zamene redova i kolona, natpisa (kao na primer pri vrhu pridružiti numeričku vrednost) kao i formiranje prikazanog sadržaja.

Formatiranje tabele i priprema za štampu

Istaći važnost lako čitljivog prikaza podataka pri podešavanju: visine kolona i širine redova, izboru fonta i poravnanja sadržaja, isticanja pojedinačnih ćelija ili opsega ćelija – uokviravanjem, bojenjem ili senčenjem. Pri tom prikazati mogućnosti stilizovanja ćelija unapred definisanim stilovima, kao i konverzije opsega ćelija u tabelu sa već definisanim izgledom koje nudi program.

Predstaviti opcije za poboljšanje preglednosti podataka grupisanjem redova i kolona, kao i zamrzavanjem izabrane oblasti (okna) kako bi ista bila stalno vidljiva pri pregledu ostatka sadržaja radnog lista.

Ukazati na prednosti predhodnog pregleda pre same štampe i opcije: korekcije margina, orijentacije i veličine stranica, oblasti za štampu, preloma stranica kao i mogućnost ponavljanja zaglavlja tabele na svakoj odštampanoj stranici. Podsetiti učenike na standardna podešavanja štampe sa kojima su se već susretali u programima za rad sa tekstom (izbor strana za štampu, broj kopija, obostrana štampa, skaliranje sadržaja ...)

Za svaki primer demonstrirati selektovanje: ćelija, opsega ćelija, zone za štampanje, prikaz pre štampe, podešavanje okvira ćelija i tabele, kopiranje, lepljenje formula i funkcija i drugih sadržaja, podešavanje širine kolone, visine reda, povezivanje i centriranje sadržaja u tabelu (Wrap text i Marge&Center), formatiranje slova i numeričkih podataka i izradu i formatiranje grafikona.

Računarstvo u oblaku – deljene tabele

Podsetiti učenike na pojam koji su već sretali, računarstvo u oblaku. Naglasiti dve osnove osobine koje računarstvo u oblaku omogućava: skladištenje i deljenje datoteka. Obnoviti sa učenicima pojmove deljeni disk, deljeni dokumenti i kreiranje i otpremanje datoteke. Objasniti kreiranje onlajn tabelarnog dokumenta preko opcije tabele Gugl tabele, unos i editovanje podataka, deljenje tabele i prava pristupa (može da izmeni, može da komentariše i može da vidi).

Digitalna pismenost

Otvoriti nastavnu temu razgovorom sa učenicima čiji je cilj da osigura njihovo razumevanje prirode ličnih podataka i načina na koje se oni dele i zloupotrebljavaju u digitalnom okruženju. Pravo na zaštitu ličnih podataka i privatnosti jeste jedno od osnovnih ljudskih prava koje je, naglim razvojem digitalne tehnologije i interneta, ozbiljno dovedeno u pitanje. U eri velikih podataka, lični podaci tretiraju se kao „nova nafta“. Nastavnik treba da upozna učenike kako se koriste podaci koje o korisnicima interneta, njihovim aktivnostima i ponašanju, prikupljaju pretraživači internet stranica, same internet stranice i društvene mreže. Posebnu pažnju treba posvetiti kreiranju ličnog profila učenika na internetu, bilo da je u pitanju igranje video-igara, društvene mreže ili veb-sajtovi za učenje.

Nastavnik treba da upozna učenike i sa pravima deteta propisanim Konvencijom o pravima deteta i pojasni da se ona odnose i na digitalno okruženje. Umesto pitanja da li prava deteta važe i u digitalnom svetu, stručnjaci su pokrenuli drugo pitanje: kako osigurati puno poštovanje prava deteta u digitalnom svetu. S obzirom na to da je Konvencija o pravima deteta najvažniji međunarodni dokument kojim se štite prava deteta, nastavnik posebno treba da upozna učenike sa članovima 2, 16, 17, 19, 34 i 35. Konvencije, stavljajući ih u kontekst rizika i kršenja prava dece na internetu (izloženost digitalnom nasilju; govor mržnje, stereotipu, predrasude; izloženost neprimerenim sadržajima; zloupotreba ličnih podataka i identiteta). Nastavnik treba da podstakne učenike da identifikuju načine na koje odrasli svojim ponašanjem u digitalnom okruženju krše pravo deteta na privatnost, kao i da im pomogne da

razumeju ulogu odraslih (roditelja, nastavnika, kreatora internet sadržaja i javnih politika) u zaštiti njihovih prava u digitalnom okruženju. Prepoznavanje uzrasnih ograničenja za korišćenje različitih servisa na internetu takođe je od vitalnog značaja za osiguranje bezbednosti učenika u digitalnom prostoru.

Nastavnik upoznaje učenike sa načinima sakupljanja i obrade podataka. Predočava učenicima vezu između građanskih prava i obrade podataka, kao i da Republika Srbija ima instituciju Poverenika za informacije od javnog značaja i zaštitu podataka o ličnosti. Uvodi pojam otvoreni podaci i pojašnjava načine pronalazjenja, pristupanja i preuzimanja sa naglaskom da treba navoditi izvor sa koga su preuzeti, prilikom korišćenja ovih podataka. Posebnu pažnju nastavnik treba da posveti objašnjenju veze između otvaranja podataka i generisanja novih radnih mesta te ostvarivanja ekonomske dobiti kroz rad u profesijama vezanim za sakupljanje podataka, administraciju baza podataka, analizu podataka i sl.

Računarstvo

Osim u programima za tabelarna izračunavanja analizu podataka moguće je vršiti i u specijalizovanim programskim jezicima i okruženjima. U današnje vreme najpopularnija okruženja tog tipa su Jupyter/Python, R studio i Matlab tj. Octave. Ovaj pristup analizi podataka često ne odmenjuje nego dopunjuje programe za tabelarna izračunavanja. Podaci se iz informacionih sistema i repozitorijuma otvorenih podataka često mogu dobiti u formi programa za tabelarna izračunavanja. Programi za tabelarna izračunavanja su veoma pogodni za pregled tih podataka i mogu se veoma jednostavno koristiti za unos, izmenu i jednostavnije obrade podataka. Sa druge strane, obrada podataka iz programskih jezika donosi određene prednosti i nove kvalitete.

- Jedna od važnih prednosti je to što je svaki postupak obrade podataka eksplicitno zapisan i lako ga je podeliti sa drugima u tekstualnom obliku (nije potrebno objašnjavati šta je potrebno uraditi kroz korisnički interfejs aplikacije). Razumevanje smisla dobijenih statistika mnogo je jednostavnije kada se gleda eksplicitno opisani algoritam koji ih opisuje, nego kada je postupak izračunavanja raštrkan kroz ćelije tabele (a u nekim slučajevima, poput sortiranja, potpuno sakriven).
- Lako je pronaći gotova rešenja i prilagoditi ih našim potrebama (modifikacijom i proširivanjem preuzetih skriptova).
- Primena postojećih analiza na nove podatke postaje veoma jednostavna, jer skriptovi koji opisuju postupak ostaju neizmjenjeni i samo je potrebno izmeniti naziv datoteke u kojoj se podaci nalaze. Na primer, ako želimo da izračunamo prosečni broj izostanaka za 10 najboljih učenika u odeljenju u program za tabelarna izračunavanja bismo uvezli podatke iz elektronskog dnevnika, zatim bismo ih sortirali po prosečnoj oceni opadajuće i onda bismo u neku ćeliju uneli formulu u kojoj bi se izračunavao prosečan broj izostanaka prvih 20 vrsta tako sortirane tabele. Ako bismo istu analizu hteli da uradimo za neko drugo odeljenje ili za isto vreme u narednom polugodištu, isti niz akcija (uvoz podataka u tabelu, sortiranje, dodavanje formule za prosečan broj izostanaka) bismo morali da ponovimo i u drugoj tabeli. Sa druge strane, ta analiza se može opisati veoma jednostavnim skriptom koji se zatim može primeniti na bilo koje odeljenje (jednostavnom izmenom imena datoteke u kojoj se podaci o tom odeljenju nalaze) ili na ažuriranu tabelu za podacima (jednostavnim novnim pokretanjem skripta).
- Obrada više skupova podataka istovremeno se svodi na to da se skript koji obrađuje podatke iz jedne datoteke okruži petljom u kojoj se iz liste uzima jedna po jedna putanja do datoteke sa podacima koji će se obrađivati (na primer, u petlji je moguće obrađivati jedno po jedno odeljenje).

Iako su svi podaci koji se obrađuju obično zapisani tabelarno, jednostavnije analize obično podrazumevaju analize pojedinačnih vrsta tj. kolona, tako da se za početak može pretpostaviti da su podaci koji se obrađuju zapisani u obliku niza (liste, vektora) podataka. Prikazati kako se u programskom jeziku mogu uneti nizovi podataka raznog tipa (nizovi celobrojnih vrednosti,

nizovi realnih vrednosti, nizovi niski, nizovi logičkih vrednosti).

Prikazati učenicima osnovne načine analize nizova podataka (korišćenjem bibliotečke funkcionalnosti): izračunavanje dužine niza podataka, izračunavanje zbira, proseka (aritmetičke sredine), najmanje i najveće vrednosti (minimuma i maksimuma), sortiranje podataka u neopadajućem i nerastućem redosledu, filtriranje (izdvajanje elemenata niza koji zadovoljavaju dato svojstvo), preslikavanje (primenu određene funkcije tj. transformacije na svaki element niza) i frekvencijsku analizu (određivanje broja pojavljivanja raznih vrednosti u nizu). Opisati smisao sva- ke od navedenih statistika i njihovo korišćenje uvežbavati na realnim primerima iz domena bliskih učenicima. Prikazati učenicima mogućnost vizualizacije nizova podataka u različitim oblicima (linijski grafikon, stubičasti grafikon, sektorski (pita) grafikon).

Iako se svi tabelarno zapisani podaci mogu predstaviti po- jedinačnim nizovima (gde svaki niz čuva podatke iz pojedinačne kolone), programska okruženja za analizu podataka pružaju specijalizovane strukture za predstavljanje tabelarno zapisanih podataka. Prikazati postupak analize pojedinačnih kolona tabele ili grupe kolona (na primer, u tabeli koja sadrži imena, prezimena učenika i zaključne ocene iz svih predmeta, prikazati izračunavanje prosečne ili minimalne ocene za svaki predmet). Prikazati postupak sortiranja tabele na osnovu nekog ključa (vrednosti neke kolone), filtriranje tabele (izdvajanje vrsta koje u nekoj koloni sadrže vrednost koja zadovoljava dati kriterijum) i frekvencijsku analizu (određivanje broja pojavljivanja raznih vrednosti u nekoj koloni).

Projektni zadaci

Deset časova tokom godine predviđeno je za izradu i evalua- ciju projektnih zadataka.

Nastavnik može da odabere kako će tih 10 časova rasporediti tokom školske godine (na primer, moguće je svih 10 časova realizovati na samom kraju školske godine, a moguće je 6 časa realizovati na kraju prvog, a 4 časa na kraju dru- gog polugodišta).

Nastavnik definiše nekoliko tema projektnih zadataka koje pogoduju razvijanju međupredmetnih kompetencija, podstiču ini- cijativu i kreativnost, funkcionalizuju ranije stečena znanja, kao i formiranje vrednosnih stavova učenika. I u ovom razredu, projektni zadaci podrazumevaju korelaciju i saradnju sa nastav- nicima ostalih predmeta. Teme treba da budu što bliže realnom životu i relevantne za učenike. Prilikom definisanja tema pro- jektnih zadataka, nastavnik može da se osloni i na projekte koji su realizovani prethodne školske godine i projektne teme pove- že sa utvrđivanjem i evaluacijom njihovih rezultata.

Oslanjajući se na praksu utvrđenu u prethodna tri razreda, nastavnik realizaciju projektnog zadatka u najvećoj meri prepu- šta učenicima. Učenici biraju jednu od ponuđenih tema, a zatim, u okviru svojih timova, samostalno planiraju faze realizacije, u skladu sa raspoloživim vremenom, resursima i složenošću odabrane teme. Nastavnik ima ulogu mentora – on prati i blago usmerava učenike dok prolaze kroz sve faze rada na projektnom za- datku, pri čemu nastavnik podstiče učenike da temeljno osmisle svaki od koraka, diskutuju u okviru timova i saradnički dolaze do rešenja. Cilj nastavnika je da, tokom realizacije projektnih zadataka, kreira obrazovno okruženje koje pogoduje razvijanju i negovanju: postupnosti, povezivanja i izgradnje sopstvenih stra- tegija učenja, vršnjačkog učenja, vrednovanja i samovrednovanja postignuća.

Na kraju projekata, učenici treba da sumiraju rezultate i izvedu zaključke. Poželjno je da se glavni zaključci vizuelno prikažu, u formi infografika i prezentuju nastavniku, ostalim učenicima, ali i širem auditorijumu (mogu se postaviti na in- ternet, prikazati roditeljima, ...). Najbolje bi bilo da nastavnik unapred pripremi tutorijale za izradu infografika i podstakne učenike da ih izuče kod kuće, a da u školi primene prikazane teh- nike.

U nastavku su predloženi projektni zadaci za temu analize podataka koja je zastupljena u osmom razredu kroz sve tri oblasti (IKT, Digitalna pismenost i Računarstvo). Pored ove, nastav- nik može učenicima ponuditi određeni broj projektnih zadataka na temu Upravljanje

digitalnim uređajima. Pri definisanju teme projekata nastavnik može da se osloni na predloge date u nastav- ku ili da u skladu sa njima predloži nove teme.

1. Projektni zadatak na temu prikupljanja i analize podataka

U skladu sa osnovnim konceptom predmeta u 8. razredu, ovaj projekat bi bilo poželjno uraditi tako što bi se prikupili podaci (na primer, pomoću onlajn upitnika), jednostavno obradili u programima za tabelarna izračunavanja, a zatim detaljnije analizirali iz specijalizovanog programskog okruženja i programskog jezika. Primeri tema za projektne zadatke su:

- Svrha i načini na koje se koristi digitalna tehnologija u mojoj školi. Učenici sastavljaju listu relevantnih pitanja, kre- iraju onlajn upitnik, prikupljaju i obrađuju podatke koje, zatim prikazuju u formi inforgrafike.
- Šta želimo – buduća zanimanja. Učenici birajunajmanje tri obrazovna profila srednje škole koju bi želeli da upišu i za svaki je potrebno da pronađu podatak o minimalnom potrebnom broju bodova za upis prošle godine (<http://www.upis.mpn.gov.rs/>). Podatke agregiraju u deljenoj tabeli sa dozvolom za unos izmena. Deljena tabela može da sadrži: prezime i ime učenika osmog razreda, odeljenje, šifru prvog profila, minimum bodova za prvi profil, šifru drugog profila, minimum bodova za drugi profil, šifru trećeg profila i minimum bodova za treći profil. Više učenika zajednički obrađuje istu deljenu tabelu korišćenjem odgovarajućeg softvera „u oblaku”. Nastavnik prikazuje postupak preuzimanja već kreirane tabele oflajn uz objašnjenje kako se takva tabela može prilagoditi i dopuniti onlajn, oblikovati uz upotrebu odgovarajućih alata. Na osnovu podataka iz tabele, učenici kreiraju odgovarajući inforgrafik.
- Završni ispit: moja škola i škole iz okruženja. Na in- ternetu, učenici pronalaze podatke koji se odnose na postignuća na završnom ispitu – prosečan broj bodova sa sva tri testa, prosečan broj bodova na osnovu uspeha; poredi postignuća na završnom ispitu sa bodovima na osnovu uspeha; utvrđuju pravednost ocenjivanja u školama; poredi škole, prikazuju zaključke u formi inforgrafika.
- Analiza prošlogodišnjih projekata. Rezultate prošlogo- dišnjih projekata učenici mogu da obrade po mesecima, a zatim i da utvrde činjenice poput prosečnog broja posetilaca, pregleda video- tutorijala...
- Popularni filmovi i muzika. Učenici na internetu pro- nalaze otvorene podatke o filmovima ili muzici, vrše analize tih podataka i izvode interesantne zaključke (na primer, prona- lazi najpopularnije glumce ili reditelje koji su najviše eksperimentisali time što su snimali i veoma popularne i veoma ne- popularne fimove).
- Analiza saobraćajnih nesreća. Na osnovu otvorenih podataka o saobraćajnim nezgodama učenici donose zaključke o rizič- nom ponašanju u saobraćaju.
- Zanimljive statistike u NBA. Na internetu, učenici pro nalaze podatke o učinku pojedinih košarkaša i pokušavaju da o njima prikupe interesantne statistike, na primer, da pronađe se bične igrače koji su imali najveći procenat utakmica sa tripl-dabl učinkom u kojima je njihov tim izgubio, a zatim dobijene rezultate prikazuju u formi inforgrafika.

Poželjno je da svi infografici budu prikazani na sajtu škole, a neki od njih i korišćeni u praksi: na roditeljskim sa- stancima, prilikom predstavljanja škole roditeljima budućih prvaka i sl.

2. Projektni zadatak za temu Upravljanje digitalnim uređajima (programiranje uređaja)

U zavisnosti od infrastrukture škole (posedovanja Android uređaja, LEGO EV3 robota, Micro:bit ili Arduino uređaja) i prethodnog iskustva učenika u ovoj oblasti, jedan od projektnih zadataka može biti posvećen upravljanju digitalnim uređajima.

Zahvaljujući upotrebi pametnih telefona u svakodnevnom životu, telefone možemo koristiti za kontrolu različitih uređaja i robota. Na primer, robot može da zna gde se nalazi i gde u zavisnosti od informacija koje je dobio od GPS senzora pametnog telefona; takođe, može ostvariti svoje kretanje kroz senzor orijentacije telefona; Štaviše, uz pomoć telefona, tačnije ekrana osetljivog na dodir, korisnik može lako da prikupi različite informacije o ponašanju robota ili fizičkim i digitalnim uređajima; Konačno, robot može iskoristiti kameru na telefonu kao „oči“ za kretanje i

detektovanje predmeta u prostoru. Sve ove funkcije mogu se implementirati sa Android uređajima i LEGO EV3 robotima, Micro:bit ili Arduino. Koristeći grafičko okruženje App Inventora moguće je da učenici na osnovu prethodnih znanja iz programiranja kreiraju aplikaciju za pametni telefon. Kroz ovaj modul se učenici podučavaju o kreiranju aplikacija za pokretanje uređaja/robota povezujući svoja znanja sa znanjima koja stižu iz predmeta Tehnika i tehnologija. Takođe, kroz ovaj modul učenici se upoznaju sa osnovama Internet stvari (IoT) tako što će učenici kreirati aplikacije koje se mogu povezati sa fizičkim i digitalnim uređajima svuda oko nas.

Učenici mogu da naprave aplikacije koje kontrolišu svetla, dugmad, zupalice, motore, robote, električne uređaje i sve veći spektar digitalnih uređaja. Mogu se koristiti senzori za snimanje podataka, i to temperature, zvuka, intenziteta svetlosti, boje, vlage, pokreta, dodira, broj otkucaja srca i još mnogo toga. Za kreiranje IoT aplikacija potrebni su uređaji kao što su Arduino ili Micro:bit koji se mogu povezati s različitim uređajima (motorima, senzorima) sa kojima može da se komunicira preko pametnog telefona.

Pre prelaska na izradu mobilnih aplikacija diskutovati sa učenicima o mobilnim aplikacijama koje koriste svakodnevno.

Predstaviti izabrani program za izradu mobilnih aplikacija i njegovu primenu u najrazličitijim oblastima (obrazovanje, bankarstvo, turizam, kultura, zabava,...)

Ukratko opisati ulogu osnovnih elemenata radnog okruženja odabranog programa za izradu mobilne aplikacije (menija, paleta sa alatima, editora, kartica, statusne linije...). Uvesti pojmove: komponente, događaji, ponašanje aplikacije (šta će se desiti sa aplikacijom ako korisnik klikne na dugme...). Prilikom rada sa komponentama razumeti razliku između vidljivih i nevidljivih komponenti. Svojstva komponente su poput ćelija u programima za proračune: mogu se menjati i definisati im početno stanje da li su vidljive ili ne. Opisati ulogu osnovnih komponenti (User Interface komponente, Layout komponente, Media komponente, Drawing i Animation komponente, Map komponente, Sensor komponente, Social komponente, Storage komponente, Connectivity komponente, LEGO® MINDSTORMS® komponente, Experimental komponente) i njihovih svojstava (osobina). Svaka komponenta može imati metode, događaje i svojstva. Upoznavanje sa osnovnim konceptom rada mobilnih aplikacija. Upoznati se sa načinima povezivanja fizičkih i digitalnih uređaja. Većina modernih aplikacija ne izvodi gomilu instrukcija u unapred određenom redosledu; umesto toga, one reaguje na događaje – najčešće događaje koje pokreće krajnji korisnik aplikacije. Na primer, ako korisnik pritisne dugme, aplikacija odgovara obavljanjem neke operacije (npr. slanje tekstualne poruke,...). Za telefone i uređaje sa ekranom osetljivim na dodir, postupak prevlačenja prstiju preko ekrana je još jedan događaj. Aplikacija može da odgovori na taj događaj (prevlačenja prsta preko ekrana) tako što će povući liniju od tačke u kojoj je prst prvo dotakao ekran do tačke gde prst više nije u kontaktu sa ekranom. Upoznavanje sa osnovnim tipovima događaja: korisnički događaj (Initialization events), događaj povezan sa vremenom (Timer event) i događaj animacije (Animation events) i eksterni događaj (External events). Podsetiti učenike o razgranatim strukturama koje „rade“ po principu „postavljanja pitanja“ aplikaciji. To znači da je potrebno pitati podatke koje je aplikacija sačuvala i na osnovu odgovora odrediti pravac (granu) izvršavanja, odnosno manipulisanja podacima. Takve aplikacije imaju uslovne grane, potrebno je obnoviti grananje kroz blokove if i if-else sa kojima su se učenici ranije sretali kod blokovskog programiranja. Na primer, ako je igrač osvojio više od 90 poena onda je igrač pobedio. Pored postavljanja pitanja i grananja na osnovu odgovora, odgovor na događaj može biti i ponavljanje određene operacije više puta. Kroz blokove for each, while... do predstavljeni su ciklusi. Budući da upravljač događaja izvršava određene blokove, često je potrebno da se prate određene informacije. Informacije se čuvaju u promenljivim, koje se definišu u uređivaču blokova. Promenljive se tumače kao svojstva komponente, ali nisu povezane ni sa jednom posebnom komponentom. U aplikaciji za igru, na primer, možete

definisati promenljivu rezultat, a nakon nekog događaja (klika na dugme,...) će doći do promene njene vrednost. Podsetiti učenike da promene privremeno čuvaju podatke dok se aplikacija izvršava; kada se aplikacija „zatvori“, podaci se gube i više nisu dostupni. Objasniti učenicima da je ponekad potrebno da aplikacija pamti podatke ne samo dok se izvršava, već i kada je zatvorena, a zatim i kada je ponovo pokrenuta. Na primer, ako želite da aplikacija prati najbolji skor igre, potrebno je sačuvati ove podatke tako da budu dostupni sledeći put kada neko igru igra. Podaci koji se čuvaju čak i nakon zatvaranja aplikacije nazivaju se trajni podaci i čuvaju se u nekoj vrsti baze podataka. Objasniti razliku između ugrađenih i definisanih funkcija (procedura). Npr. učenici kreiraju proceduru za izračunavanje udaljenosti između dve tačke korišćenjem GPS. Ponovna upotreba blokova (procedura) ne mora nužno biti ograničena na samo jednu aplikaciju. Postoje mnoge procedure, koje se mogu koristiti u skoro svakoj aplikaciji. U praksi, organizacije i programske zajednice stvaraju biblioteke procedura koje su u njihovom interesu.

Prilikom rada u radnom okruženju upoznati se sa opcijama za testiranje aplikacije kao i opcijama za generisanje QR koda za preuzimanje aplikacije na Android uređaj, ili se kreira fajl sa ekstenzijom .apk koji čuvamo na računaru.

3. PRAĆENJE I VREDNOVANJE NASTAVE I UČENJA

U procesu vrednovanja potrebno je kontinuirano pratiti rad učenika. U nastavi orijentisanoj na dostizanje ishoda vrednuju se i proces i produkti učenja. Trebalo bi i vrednovanje više usmeriti ka praćenju i vrednovanju praktičnih radova i vežbanja, a manje ka testovima znanja.

Vrednovanje aktivnosti, naročito ako je timski rad u pitanju, se može obaviti sa grupom tako da se od svakog člana traži mišljenje o sopstvenom radu i o radu svakog člana ponaosob (tzv. vršnjačko ocenjivanje). Preporučuje se da nastavnik sa učenicima dogovori pokazatelje na osnovu kojih svi mogu da prate napredak u učenju, učenici se uče da razmišljaju o kvalitetu svog rada i o tome šta treba da preduzmu da bi svoj rad unapredili. Ocenjivanje tako postaje instrument za napredovanje u učenju. Na osnovu rezultata praćenja i vrednovanja, zajedno sa učenicima treba planirati proces učenja i birati pogodne strategije učenja.

U procesu ocenjivanja dobro je koristiti portfolio (elektronska zbirka dokumenata i evidencija o procesu i produktima rada učenika, uz komentare i preporuke) kao izvor podataka i pokazatelja o napredovanju učenika. Prednosti korišćenja portfolija su višestruke: omogućava kontinuirano i sistematično praćenje napredovanja, podstiče razvoj učenika, predstavlja uvid u praćenje različitih aspekata učenja i razvoja, predstavlja, podršku u osposobljavanju učenika za samoprocenu, pruža precizniji uvid u različite oblasti postignuća (jake i slabe strane) učenika.

Upotrebu portfolija otežavaju nedostatak kriterijuma za odabir produkata učenja, materijalno-fizički problemi, vreme, finansijska sredstva i veliki broj učenika. Veći broj ometajućih faktora, u prikupljanju priloga i uspostavljanju kriterijuma ocenjivanja, je rešiv uspostavljanjem saradnje nastavnika sa stručnim saradnikom, uz korišćenje Blumove taksonomije. Preporučuje se i ocenjivanje bazirano na praktičnim radovima i vežbanjima. Kvizove, testove znanja i slično koristiti prvenstveno za uvežbavanje i utvrđivanje pojmova i činjeničnih znanja, a manje za formiranje konačnih ocena. Kreiranje takvih instrumenata za utvrđivanje gradiva, kad god je moguće, prepustiti samim učenicima, čime se postiže višestruki efekat na usvajanje znanja i veština.

Preporučeno je kombinovanje različitih načina ocenjivanja da bi se sagledale slabe i jake strane svakog svog učenika. Prilikom svakog vrednovanja postignuća potrebno je učeniku dati povratnu informaciju koja pomaže da razume greške i poboljša svoj rezultat i učenje. Potrebno je da nastavnik rezultate vrednovanja postignuća svojih učenika kontinuirano analizira i koristi tako da promeni deo svoje nastavne prakse. Kada je promeni, potrebno je da prikupi nove podatke da bi mogao da vidi koliko su te promene efikasne.

U okviru plana rada nastavnika, u delu vannastavnih aktivnosti, pored dodatne i dopunske nastave, planirati sekciju i vreme za mentorski rad sa učenicima koji učestvuju na

takmičenjima iz ovog predmeta. Preporučuje se da se izbor tema za rad na sekciji izvrši u saradnji sa drugim nastavnicima, a da se početna inicijativa prepusti učenicima i njihovim interesovanjima.

13. TEHNIKA I TEHNOLOGIJA

Naziv predmeta	TEHNIKA I TEHNOLOGIJA
Cilj	Cilj učenja Tehnike i tehnologije je da učenik razvije tehničko-tehnološku pismenost, da izgradi odgovoran odnos prema radu i proizvodnji, životnom i radnom okruženju, korišćenju tehničkih i tehnoloških resursa, stekne bolji uvid u sopstvena profesionalna interesovanja i postupa preduzimljivo i inicijativno.
Razred	Peti
Godišnji fond časova	72 časa

ISHODI Po završetku razreda učenik će biti u stanju da:	OBLAST/TEMA	SADRŽAJI
<p>opisuje ulogu tehnike, tehnologije i inovacija u razvoju zajednice i njihovo povezivanje;</p> <p>razlikuje osnovna područja čovekovog rada, proizvodnje i poslovanja u tehničko- tehnološkom području;</p> <p>navodi zanimanja u oblasti tehnike i tehnologije;</p> <p>procenjuje sopstvena interesovanja u oblasti tehnike i tehnologije;</p> <p>organizuje radno okruženje u kabinetu;</p> <p>pravilno i bezbedno koristi tehničke aparate i IKT uređaje u životnom i radnom okruženju;</p> <p>proceni kako bi izgledao život ljudi bez saobraćaja;</p> <p>klasifikuje vrste saobraćaja i saobraćajnih sredstava prema nameni;</p> <p>navodi profesije u području rada saobraćaj;</p> <p>napravi vezu između savremenog</p>	<p>ŽIVOTNO I RADNO OKRUŽENJE</p>	<p>Pojam, uloga i značaj tehnike i tehnologije na razvoj društva i životnog okruženja.</p> <p>Područja čovekovog rada i proizvodnje, zanimanja i poslovi u oblasti tehnike i tehnologije.</p> <p>Pravila ponašanja i rada u kabinetu. Organizacija radnog mesta u kabinetu i primena mera zaštite na radu.</p> <p>Korišćenje tehničkih aparata i IKT uređaja u životnom i radnom okruženju.</p>
	SAOBRAĆAJ	<p>Uloga, značaj i istorijski razvoj saobraćaja. Vrste saobraćaja i saobraćajnih sredstava prema nameni.</p> <p>Profesije u području rada saobraćaj.</p> <p>Upotreba informacionih tehnologija u savremenom</p>

<p>saobraćaja i korišćenja informacionih tehnologija; razlikuje bezbedno od nebezbednog ponašanja pešaka, vozača bicikla i dečijih vozila; pravilno se ponaša kao pešak, vozač bicikla i dečijih vozila u saobraćaju; koristi zaštitnu opremu za upravljanje biciklom i dečijim vozilima; argumentuje neophodnost korišćenja sigurnosnih pojaseva na prednjem i zadnjem sedištu automobila i uvek ih koristi kao putnik;</p>		<p>saobraćaju Saobraćajna signalizacija – izgled i pravila postupanja. Pravila i propisi kretanja pešaka, vozača bicikla i dečijih vozila (roleri, skejt, trotinet) u saobraćaju – računarska simulacija i saobraćajni poligon. Obaveze i odgovornost dece kao učesnika u saobraćaju. Zaštitna oprema potrebna za bezbedno upravljanje biciklom i dečijim vozilima.</p>
<p>poveže mesto sedenja u automobilu sa uzrastom učenika; odgovorno se ponaša kao putnik u vozilu; pokazuje poštovanje prema drugim učesnicima u saobraćaju; analizira simuliranu saobraćajnu nezgodu na računaru i identifikuje rizično ponašanje pešaka i vozača bicikla; samostalno crta skicom i tehničkim crtežom jednostavan predmet; pravilno čita tehnički crtež; prenosi podatke između IKT uređaja; primenjuje osnovne postupke obrade digitalne slike na računaru; koristi program za obradu teksta za kreiranje dokumenta sa grafičkim elementima; koristi Internet servise za pretragu i pristupanje online resursima; preuzima odgovornost za rad; predstavi ideje i planove za akcije koje preduzima koristeći savremenu informaciono-komunikacionu tehnologiju i softver; povezuje svojstva prirodnih materijala sa primenom; objasni tehnologije prerade i obrade drveta, proizvodnju papira, tekstila i kože; seče, spaja i vrši zaštitu papira, tekstila, kože i drveta; pravilno i bezbedno koristi alate i</p>	<p>TEHNIČKA I DIGITALNA PISMENOST</p>	<p>Pribor za tehničko crtanje (olovka, gumica, lenjir, trougaonici, šestar). Format crteža (A3, A4). Razmera. Tipovi i debljine linija (puna debela linija; puna tanka linija; puna tanka linija izvučena slobodnom rukom; isprekidana tanka linija; crta-tačka-crta tanka linija). Geometrijsko crtanje (crtanje paralelnih pravih, crtanje normale na datu pravu, crtanje uglova pomoću lenjira i trougaonika). Elementi kotiranja (pomoćna kotna linija, kotna linija, pokazna linija, kotni završetak, kotni broj – vrednost). Crtanje tehničkog crteža sa elementima (tipovi linija, razmera i kotiranje). Prenos podataka između IKT uređaja (računar, tablet, smartphone, digitalni fotoaparati). Aplikacija za digitalnu obradu slike. Operacije podešavanja osvetljenosti i kontrasta slike. Promena veličine/rezolucije slike, izdvajanje dela slike. Kreiranje dokumenta u programu za obradu teksta. Formatiranje teksta, umetanje slike</p>

<p>pribor za ručnu mehaničku obradu (makaze, modelarska testera, brusni papir, stega);</p>		<p>i grafike. Internet pretraga i pristup online resursima.</p>
<p>napravi plan izrade jednostavnog proizvoda i plan upravljanja otpadom;</p> <p>samostalno izrađuje jednostavan model;</p> <p>samostalno pronalazi informacije potrebne za izradu predmeta/modela koristeći IKT i Internet servise;</p> <p>odabira materijale i alate za izradu predmeta/modela;</p> <p>meri i obeležava predmet/model;</p> <p>ručno izrađuje jednostavan predmet/model koristeći papir i/ili drvo, tekstil, kožu i odgovarajuće tehnike, postupke i alate;</p> <p>koristi program za obradu teksta za kreiranje dokumenta realizovanog rešenja;</p> <p>samostalno predstavlja projektну ideju, postupak izrade i rešenje/proizvod;</p> <p>pokazuje inicijativu i jasnu orijentaciju ka ostvarivanju ciljeva i postizanju uspeha;</p>	<p>RESURSI I PROIZVODNJA</p>	<p>Prirodni resursi na Zemlji: energija i materijali. Upravljanje otpadom (reciklaža; zaštita životne sredine). Vrste, svojstva i primena prirodnih materijala. Tehnologija prerade i obrade drveta. Tehnologija prerade i obrade kože. Tekstilna tehnologija. Tehnologija proizvodnje papira. Postupci ručne obrade i spajanja papira, tekstila, kože i drveta – sečenje/rezanje, spajanje (lepljenje) i zaštita (lakiranje). Korišćenje alata i pribora za ručnu obradu i spajanje navedenih materijala – makaze, modelarska testera, brusni papir, stega.</p>
<p>planira aktivnosti koje dovode do ostvarivanja ciljeva uključujući okvirnu procenu troškova;</p> <p>aktivno učestvuje u radu para ili male grupe u skladu sa ulogom i pokazuje poštovanje prema saradnicima;</p> <p>pruži pomoć u radu drugim učenicima;</p> <p>procenjuje ostvaren rezultat i razvija predlog unapređenja.</p>	<p>KONSTRUKTOR - SKO MODELOVANJE</p>	<p>Izrada predmeta/modela ručnom obradom i spajanjem papira i/ili drveta, tekstila, kože korišćenjem odgovarajućih tehnika, postupaka i alata. Prikazivanje ideje, postupka izrade i rešenja/proizvoda. Timski rad i podela zaduženja u timu.</p>

Ključni pojmovi sadržaja: tehničko crtanje, tehnički aparati i IKT uređaji, prirodni resursi na Zemlji, bezbednost u saobraćaju, preduzimljivost i inicijativa.

UPUTSTVO ZA DIDAKTIČKO-METODIČKO OSTVARIVANJE PROGRAMA

Predmet tehnika i tehnologija namenjen je razvoju osnovnih tehničkih kompetencija učenika radi njegovog osposobljavanja za život i rad u svetu koji se tehnički i tehnološki brzo menja. Jedan od najvažnijih zadataka je da kod učenika razvija svest o tome da primena stečenih znanja i veština u realnom okruženju podrazumeva stalno stručno usavršavanje i celoživotno učenje, kao i da je razvijanje preduzimljivosti jedan od važnih preduslova ličnog i profesionalnog razvoja.

Program nastave i učenja za peti razred orijentisan je na ostvarivanje ishoda.

Ishodi su iskazi o tome šta učenici umeju da urade na osnovu znanja koja su stekli učeći predmet tehnika i tehnologija. Predstavljaju opis integrisanih znanja, veština, stavova i vrednosti učenika u pet nastavnih tema: životno i radno okruženje, saobraćaj, tehnička i digitalna pismenost, resursi i proizvodnja i konstruktorsko modelovanje.

1. PLANIRANJE NASTAVE I UČENJA

Polazeći od datih ishoda i sadržaja nastavnik najpre kreira svoj godišnji-globalni plan rada iz koga će kasnije razvijati svoje operativne planove. Ishodi definisani po oblastima olakšavaju nastavniku dalju operacionalizaciju ishoda na nivo konkretne nastavne jedinice. Sada nastavnik za svaku oblast ima definisane ishode. Pri planiranju treba, takođe, imati u vidu da se ishodi razlikuju, da se neki lakše i brže mogu ostvariti, ali je za većinu ishoda potrebno više vremena i više različitih aktivnosti. Pored udžbenika, kao jednog od izvora znanja, na nastavniku je da učenicima omogući uvid i iskustvo korišćenja i drugih izvora saznavanja.

S obzirom da je nastava Tehnike i tehnologije teorijsko-praktičnog karaktera, časove treba realizovati podelom odeljenja na 2 (dve) grupe, ukoliko odeljenje ima više od 20 učenika.

Nastavnik je u planiranju, pripremi i ostvarivanju nastave i učenja autonoman. Za svaki čas treba planirati i pripremiti sredstva i načine provere ostvarenosti projektovanih ishoda.

Posete muzejima tehnike, sajmovima i obilaske proizvodnih i tehničkih objekata treba ostvarivati uvek kada za to postoje uslovi, radi pokazivanja savremenih tehničkih dostignuća, savremenih uređaja, tehnoloških procesa, radnih operacija i dr. Kada za to ne postoje odgovarajući uslovi, učenicima treba obezbediti multimedijalne programe u kojima je zastupljena ova tematika.

2. OSTVARIVANJE NASTAVE I UČENJA

Učenici u peti razred dolaze sa izvesnim znanjem iz oblasti tehnike i tehnologije koja su stekli u okviru predmeta svet oko nas i priroda i društvo, kao i sa određenim životnim iskustvima u korišćenju različitih uređaja i učestvovanja u saobraćaju. Na tome treba graditi dalje sticanje znanja, ovladavanje veštinama vodeći računa da su izuzetno važni ishodi ovog predmeta formiranje pravilnih stavova prema tehnici i tehnologiji gde je čovek lično odgovoran za njihovu upotrebu i zloupotrebu, kao i za zaštitu životne sredine. Kod učenika uzrasta 11, 12 godina postoji prirodna radoznalost za tehniku i tehnologiju, kao i potreba da nešto sami stvaraju svojim rukama. To treba iskoristiti na pravi način i učiniti realizaciju ovog predmeta što više povezanim sa svakodnevnim životom učenika. Realizacijom vežbi učenici otkrivaju i rešavaju jednostavne tehničke i tehnološke probleme, upoznaju primenu prirodnih zakonitosti u praksi, formiraju svest o tome kako se primenom tehnike i tehnologije menja svet u kome žive. Oni uočavaju kako na okolinu tehnika utiče pozitivno, a kako ponekad narušava prirodni sklad i kako se mogu smanjiti štetni uticaji na prirodno okruženje čime razvijaju svest o potrebi, značaju i načinima zaštite životne sredine.

Životno i radno okruženje

Upoznavanje područja čovekovog rada i proizvodnje, zanimanja i poslova u oblasti tehnike i tehnologije treba realizovati uz aktivnu ulogu učenika i primenu odgovarajućih medija.

Omogućiti učenicima da identifikuju određena zanimanja kojima se ljudi bave i poslove koji se obavljaju u okviru tih zanimanja kao i tehnička sredstva koja se pri tome koriste. Tako će upoznati osnovna područja čovekovog rada, proizvodnje i poslovanja u tehničko-tehnološkom području i razviti kritički odnos koji uključuje razmatranje šireg konteksta tehnike i njenog uticaja na čoveka i planetu Zemlju s ekološkog, ekonomskog, kulturološkog i sociološkog aspekta.

Upoznati učenike sa tehnikom, tehničkim dostignućima i značajem tehnike i tehnologije. Ukazati na značaj nastave tehnike i tehnologije u cilju sticanja tehničke kulture, tj. tehničke pismenosti i neophodnost usvajanja određenih znanja o tehničkim uređajima koji nas okružuju, dobrobitima koja donose, načinu rada, mogućim opasnostima, razvijanjem veština koje omogućuju kreativnost i inovativnost u dizajniranju i izradi tehničkih sredstava kao i sigurno i pravilno njihovo korišćenje. Tako učenici stižu i određena saznanja o raznim profesijama što će im kasnije pomoći pri profesionalnom usmeravanju i opredeljivanju.

S obzirom da se kabinet za tehniku i tehnologiju i rad u njemu razlikuje od drugih kabineta u školi, učenici treba da upoznaju specifičnost rada, raspored i organizaciju radnih mesta kao i pravila ponašanja i rada u kabinetu. Posebnu pažnju treba posvetiti bezbednosti na radu prilikom korišćenja alata i pribora. Ukazati na situacije koje mogu zbog nepoštovanja pravila ponašanja ili nepravilne upotrebe alata i pribora biti potencijalne opasnosti, kao i na primenu mera zaštite na radu.

Korišćenje tehničkih aparata i IKT uređaja u životnom i radnom okruženju, učenici uglavnom upoznaju skoro svakodnevno u svojim domovima. Uz aktivnu ulogu učenika i primenu multimedija ukazivati na pravilnu upotrebu i eventualne posledice u slučaju nepridržavanja uputstava za korišćenje i neispravnosti tehničkih aparata u domaćinstvu (usisivač, mikser, razne grejalice i dr).

Preporučeni broj časova za realizaciju ove nastavne teme je 6.

Saobraćaj

Ova oblast je izuzetno važna jer se učenici petog razreda osamostaljuju i šire radijus svog kretanja, a statistika govori da u našoj zemlji još uvek veliki broj dece strada u saobraćaju. Po prirodi njihovog uzrasta još uvek nisu dovoljno pažljivi u saobraćaju gde mogu biti pešaci, putnici, vozači bicikla i dečijih vozila. Zato je težište ishoda na bezbednom ponašanju i preuzimanju lične odgovornosti učenika za ponašanje u saobraćaju. Upotreba zaštitne opreme pri vožnji bicikla i drugih dečijih vozila, kao i korišćenje sigurnosnih pojaseva u vozilu je najvažniji ishod koji treba postići. Učenici treba da se na interesantan i očigledan način upoznaju sa pravilima i propisima kretanja pešaka i biciklista u saobraćaju, načinima regulisanja saobraćaja i bezbednom kretanju od škole do kuće, da upoznaju horizontalnu, vertikalnu i svetlosnu signalizaciju. Za realizaciju ovih nastavnih sadržaja treba koristiti odgovarajuće multimedije, a za praktično uvežbavanje mogu se koristiti poligoni u okviru škole ili saobraćajne makete koje mogu izraditi i učenici na redovnim časovima ili u radu slobodnih aktivnosti, kao i korišćenjem računarske simulacije.

Učenici imaju priliku da upoznaju razne profesije u oblasti regulisanja drumskog saobraćaja i mogućnosti i procene sopstvenih potencijala i interesovanja u vezi sa tim profesijama.

Preporučeni broj časova za realizaciju ove oblasti je 14.

Tehnička i digitalna pismenost

Cilj nastavne teme je da učenici ovladaju veštinama upotrebe informaciono-komunikacionih tehnologija u tehnici i shvate njihovu prirodnu povezanost. U okviru preporučenog broja časova planirano je da se učenici upoznaju sa tehničkim crtežom i obradom digitalne slike na računaru. Tehničko crtanje predstavlja univerzalni jezik i osnovu tehničke pismenosti u grafičkim komunikacijama svim područjima tehnike i svakodnevnom životu. Tehnički crtež je sredstvo razmene informacija u tehnici, od njegovog nastanka do proizvodnje tj. od ideje do realizacije. Učenici razvijaju veštine čitanja i izrade jednostavnijih tehničkih crteža i izradu tehničke dokumentacije. Učenike treba naučiti kako se skicom može izraziti ideja i kako se primenom pravila (standarda) izrađuje tehnički crtež. Učenici treba da upoznaju formate papira i osnovni pribor za tehničko crtanje. Insistirati na pravilnom korišćenju pribora za tehničko crtanje uvežbavanjem prilikom geometrijskog crtanja (paralelne linije, normalne linije, kružnice). Potrebno je da svaki učenik samostalno nacrtava jednostavan tehnički crtež u određenoj razmeri koristeći odgovarajuće vrste linija kao i elemente kotiranja.

Planirani ishodi u oblasti upotrebe i primene informaciono-komunikacionih tehnologija u tehnici u petom razredu se prvenstveno odnose na pravilno i bezbedno korišćenje digitalnih uređaja (računar, laptop, tablet, mobilni telefon, tv, digitalni fotoaparatus, veb kamera) a potom i na ovladavanje veštinama obrade digitalne slike na računaru u cilju sticanja odgovarajućih kompetencija koje se odnose na dokumentovanje i dizajn. Ovo je jedna od osnovnih veština koje su neophodne u sticanju opštih preduzetničkih kompetencija. Preporučuje se nastavnicima da sa učenicima u paru vežbaju prenos podataka između računara i eksternih uređaja (mobilni telefon, fotoaparatus) a da svaki učenik samostalno realizuje procedure tokom rada na računaru. Takođe je preporuka da svaki učenik (koristeći znanja i veštine koje je stekao na časovima informatike i računarstva) realizuje jednostavnu vežbu umetanja fotografije u odgovarajući program za obradu teksta i uređivanje dokumenta. Gde god je to moguće, treba koristiti Internet pretragu i pristup online resursima.

Preporučeni broj časova za realizaciju ove oblasti je 16.

Resursi i proizvodnja

Učenike treba upoznati sa pojmom prirodnih resursa na Zemlji i sa značajem njihovog očuvanja. Težište ove teme je na energiji i materijalima. Naznačiti osnovne izvore energije kao važan resurs za život ljudi, tehnološke procese i proizvodnju bez ulaženja u detalje. Upoznati učenike sa načinom korišćenja i pretvaranja u neke korisne oblike njima već poznatih izvora energije vode, vetra i Sunca.

Drugi važan resurs su materijali. Upoznati učenike sa pojmom i podelom materijala (prirodni, veštački). Vrste i svojstva materijala (fizička, hemijska i mehanička): drvo, papir, tekstil, koža objasniti na elementarnom nivou. Način obrade materijala (principi delovanja alata za mehaničku obradu materijala, ispitivanje materijala). Priprema za obradu. Prikazati pravilno korišćenje alata za ručnu obradu materijala, izvođenje operacija i zaštita na radu: obeležavanje, sečenje, završna obrada (bušenje, ravnanje, brušenje). Izbor materijala, operacija i alata i redosleda njihove primene. Reciklaža materijala i zaštita životne sredine. Postupno uvođenje učenika u rad sa alatom pri izvođenju raznih operacija menja suštinski karakter nastave tehnike i tehnologije – obrada materijala tako postaje sredstvo kreativnog izražavanja, a ne cilj u nastavi tehnike i tehnologije. Program se realizuje u formi predavanja (teoretska nastava) i vežbi.

Prilikom vežbanja sa alatima i pri obradi materijala potrebno je da učenici svoje ideje iskazuju samostalno. Preporuka je da učenici, na kraju ove oblasti, naprave plan izrade i samostalno izrade najmanje tri jednostavna modela.

Preporučeni broj časova za realizaciju ove oblasti je 20.

Konstruktorsko modelovanje

U ovom delu programa učenici realizuju zajedničke projekte primenjujući prethodno stečena

znanja i veštine iz oblasti oblikovanja i obrade materijala, upotrebe IKT-a u tehnici i tehničkog crtanja. Cilj nastavne teme je postavljanje ciljeva i prioriteta, planiranje, donošenje odluka, timski rad, komunikacijske veštine, kao i razvijanje upornosti, pozitivnog odnosa prema radu, sposobnostima rešavanja problema, samoprocenjivanja i kritičkog mišljenja.

Preporuka je da se projekti realizuju u parovima ili malim grupama.

Nastavnik upoznaje učenike sa pravilima rada u grupi, podelom posla i odgovornostima, sa dinamikom i rokovima za realizaciju projektnih aktivnosti. Učenici se sami opredeljuju za određenu aktivnost u okviru grupe. Pruža im se mogućnost da realizuju svoju ideju koja je u skladu sa njihovim interesovanjima i sposobnostima pri čemu se postiže potpuna diferencijacija i individualizacija nastave. Učenici samostalno istražuju informacije za projektni zadatak koristeći informaciono-komunikacione tehnologije, nalaze rešenje, formiraju ideju, izrađuju tehničku dokumentaciju, planiraju i realizuju sopstveni proizvod. Identifikacija i izbor materijala i alata za realizaciju projekta vrše se uz podršku nastavnika. U tom procesu, učenici usvajaju i primenjuju znanja, razvijaju veštine, stavove, odgovornost i samostalnost. Preporuka je da se koriste materijali i tehnologije koje su učenici upoznali u prethodnoj oblasti. Učenici samostalno vrše merenje i obeležavanje. Obrada materijala može se vršiti individualno ali je preporuka da učenici rade u paru, čime razvijaju sposobnost saradnje i socijalnih veština. Po završetku, učenici samostalno predstavljaju proizvod/model, usmeno obrazlažući tok realizacije, procenjujući ostvarenost rezultata i predlog unapređenja. Težište ovakvog rada nije na kvalitetu konačnog produkta već na procesu koji ima svoje korake i na saradničkim odnosima u radu u grupi. Nastavnik je tu pažljivi posmatrač, pomagač kada je to potrebno, davalac povratne informacije i neko ko ohrabruje. Učenicima jasno treba ukazati da se i na neuspehim produktima može mnogo naučiti ako se shvati gde su greške napravljene. Diskutovati sa učenicima i o ceni ponuđenih rešenja. Naglasiti važnost dobrog planiranja budžeta potrebnog za njegovu realizaciju kao i negativnih posledica loših proračuna. Na taj način učenike polako osposobljavati da razmišljaju preduzetnički i razvijati im osnovne kompetencije vezane za finansijsku pismenost.

Preporučeni broj časova za realizaciju ove oblasti je 16.

3. PRAĆENJE I VREDNOVANJE NASTAVE I UČENJA

U nastavi orijentisanoj na dostizanje ishoda vrednuju se proces i produkti učenja.

U procesu ocenjivanja potrebno je uzeti u obzir sve aktivnosti učenika (urednost, sistematičnost, zalaganje, samoinicijativnost, kreativnost i dr).

Vrednovanje aktivnosti, naročito ako je timski rad u pitanju, može se obaviti sa grupom tako da se od svakog člana traži mišljenje o sopstvenom radu i o radu svakog člana ponaosob (tzv. vršnjačko ocenjivanje).

Prilikom svakog vrednovanja postignuća potrebno je učeniku dati povratnu informaciju koja pomaže da razume greške i poboljša svoj rezultat i učenje. Ako nastavnik sa učenicima dogovori pokazatelje na osnovu kojih svi mogu da prate napredak u učenju, učenici se uče da razmišljaju o kvalitetu svog rada i o tome šta treba da preduzmu da bi svoj rad unapredili. Ocenjivanje tako postaje instrument za napredovanje u učenju. Na osnovu rezultata praćenja i vrednovanja, zajedno sa učenicima treba planirati proces učenja i birati pogodne strategije učenja.

Naziv predmeta	TEHNIKA I TEHNOLOGIJA
Cilj	Cilj učenja tehnike i tehnologije je da učenik razvije tehničko-tehnološku pismenost, da izgradi odgovoran odnos prema radu i proizvodnji, životnom i radnom okruženju, korišćenju tehničkih i tehnoloških resursa, stekne bolji uvid u sopstvena profesionalna interesovanja i postupa preduzimljivo i inicijativno.

Razred	šesti
Godišnji fond časova	72 časa

ISHODI Po završetku razreda učenik će biti u stanju da:	OBLAST/TEMA	SADRŽAJI
poveže razvoj građevinarstva i značaj urbanizma u poboljšanju uslova življenja; analizira karakteristike savremene kulture stanovanja; klasifikuje kućne instalacije na osnovu njihove namene; klasifikuje vrste saobraćajnih objekata prema nameni;	ŽIVOTNO I RADNO OKRUŽENJE	Značaj i razvoj građevinarstva. Prostorno i urbanističko planiranje. Kultura stanovanja u: urbanim i ruralnim sredinama, objektima za individualno i kolektivno stanovanje, raspored prostorija, uređenje stambenog prostora. Kućne instalacije.
povezuje neophodnost izgradnje propisne infrastrukture sa bezbednošću učesnika u saobraćaju; povezuje korišćenje informacionih tehnologija u saobraćajnim objektima sa upravljanjem i bezbednošću putnika i robe; demonstrira pravilno i bezbedno ponašanje i kretanje pešaka i vozača bicikla na saobraćajnom poligonu i/ili uz pomoć računarske simulacije;	SAOBRAĆAJ	Saobraćajni sistemi. Saobraćajni objekti. Upravljanje saobraćajnom signalizacijom. Pravila bezbednog kretanja pešaka i vozača bicikla u javnom saobraćaju.
skicira prostorni izgled građevinskog objekta; čita i crta građevinski tehnički crtež uvažavajući faze izgradnje građevinskog objekta uz primenu odgovarajućih pravila i simbola;	TEHNIČKA I DIGITALNA PISMENOST	Prikaz građevinskih objekata i tehničko crtanje u građevinarstvu. Tehničko crtanje pomoću računara. Predstavljanje ideja i rešenja uz korišćenje digitalnih prezentacija
koristi računarske aplikacije za tehničko crtanje, 3D prikaz građevinskog objekta i unutrašnje uređenje stana uvažavajući potrebe savremene kulture stanovanja; samostalno kreira digitalnu prezentaciju i predstavlja je; klasifikuje građevinske materijale prema vrsti i svojstvima i procenjuje mogućnosti njihove primene; povezuje korišćenje građevinskih materijala sa uticajem na životnu sredinu;	RESURSI I PROIZVODNJA	Podela, vrste i karakteristike građevinskih materijala. Tehnička sredstva u građevinarstvu i poljoprivredi. Organizacija rada u građevinarstvu i poljoprivredi. Obnovljivi izvori energije i mere za racionalno i bezbedno korišćenje toplotne energije. Reciklaža materijala u građevinarstvu i poljoprivredi i zaštita životne sredine Modelovanje mašina i uređaja u građevinarstvu,

<p>povezuje alate i mašine sa vrstama građevinskih i poljoprivrednih radova;</p> <p>realizuje aktivnost koja ukazuje na važnost reciklaže;</p> <p>obrazloži na primeru korišćenje obnovljivih izvora energije i načine njihovog pretvaranja u korisne oblike energije;</p> <p>pravilno i bezbedno koristi uređaje za zagrevanje i klimatizaciju prostora;</p> <p>povezuje značaj izvođenja toplotne izolacije sa uštedom energije;</p> <p>povezuje grane poljoprivrede sa određenom vrstom proizvodnje hrane;</p> <p>opisuje zanimanja u oblasti građevinarstva, poljoprivrede, proizvodnje i prerade hrane;</p> <p>izradi model građevinske mašine ili poljoprivredne mašine uz primenu mera zaštite na radu;</p> <p>samostalno/timski vrši izbor makete/modela građevinskog objekta i obrazlaži izbor;</p> <p>samostalno pronalazi informacije o uslovima, potrebama i načinu realizacije makete/modela koristeći IKT;</p> <p>kreira plansku dokumentaciju (listu materijala, redosled operacija, procenu troškova) koristeći program za obradu teksta;</p> <p>priprema i organizuje radno okruženje određujući odgovarajuće alate,</p> <p>mašine i opremu u skladu sa zahtevima posla i materijalom koji se obrađuje;</p> <p>izrađuje maketu/model poštujući principe ekonomičnog iskorišćenja materijala i racionalnog odabira alata i mašina primenjujući procedure u skladu sa principima bezbednosti na radu;</p> <p>učestvuje u uspostavljanju kriterijuma za vrednovanje, procenjuje svoj rad i rad drugih i</p>	<p>KONSTRUKTORSKO MODELOVANJE</p>	<p>poljoprivredi ili modela koji koristi obnovljive izvore energije</p> <p>Izrada tehničke dokumentacije. Izrada makete/modela u građevinarstvu, poljoprivredi ili modela koji koristi obnovljive izvore energije. Predstavljanje ideje, postupka izrade i rešenja proizvoda. Određivanje tržišne vrednosti proizvoda uključujući i okvirnu procenu troškova. Predstavljanje proizvoda i kreiranje digitalne prezentacije.</p>
---	---------------------------------------	--

predlaže unapređenja postojeće makete/modela; odredi realnu vrednost izrađene makete/modela uključujući i okvirnu procenu troškova.		
--	--	--

Ključni pojmovi sadržaja: građevinarstvo, poljoprivreda, saobraćaj, tehnička dokumentacija, energetika, preduzimljivost i inicijativa

UPUTSTVO ZA DIDAKTIČKO-METODIČKO OSTVARIVANJE PROGRAMA

Program nastave i učenja tehnike i tehnologije zahteva raznovrstan metodički pristup s obzirom na različitost funkcija i karaktera pojedinih delova programskih sadržaja, kao i psihofizičke mogućnosti učenika. Za uspešno ostvarivanje programa, odnosno cilja učenja, potrebno je organizovati nastavu u skladu sa sledećim zahtevima:

- uvoditi učenike u svet tehnike i savremene tehnologije na zanimljiv i atraktivan način, čime se podstiče njihovo interesovanje za tehničko stvaralaštvo;
- omogućiti učenicima da iskazuju vlastite kreativne sposobnosti, da traže i nalaze sopstvena tehnička rešenja i da se dokazuju u radu;
- sistematizovano izlagati učenike problemskim situacijama - raspodela kompleksnih zadataka na niz jednostavnijih zahteva, identifikovanje elementa koji učenik mora uzeti u razmatranje prilikom rešavanja problemskih situacija, kao i podsticanje učenika na korišćenje različitih kognitivnih procesa kao što su induktivno i deduktivno zaključivanje, poređenje, klasifikacija, predviđanje rezultata, transfer znanja od poznatog na nepoznato;
- obezbediti uslove da učenici na najefikasniji način stiču trajna i primenljiva naučno-tehnološka znanja i da se navikavaju na pravilnu primenu tehničkih sredstava i tehnoloških postupaka;
- ne insistirati na zapamćivanju podataka, pogotovu manje značajnih činjenica i teorijskih sadržaja koji nemaju direktnu primenu u svakodnevnom životu;
- radi što uspešnije korelacije odgovarajućih sadržaja, usklađivanja terminologije, naučnog osmišljavanja sadržaja i racionalnog sticanja znanja, umenja i navika, neophodna je stalna saradnja sa nastavnicima informatike i računarstva, fizike, matematike, hemije, biologije i likovne kulture u cilju razvoja međupredmetnih kompetencija;
- prilikom konkretizacije pojedinih sadržaja, naročito upoznavanja novih i savremenih tehnologija, u obzir uzimati specifičnosti sredine i usklađivati ih sa njenim potrebama.

S obzirom da je nastava Tehnike i tehnologije teorijsko-praktičnog karaktera, časove treba realizovati podelom odeljenja na 2 (dve) grupe, ukoliko odeljenje ima više od 20 učenika.

Životno i radno okruženje

U oblasti životno i radno okruženje obrađuju se sadržaji koji se odnose na građevinarstvo kao granu tehnike. Uz pomoć medija potrebno je, u najkraćim crtama, prikazati istorijski razvoj građevinarstva i povezati ga sa poboljšanjem uslova življenja (po mogućstvu interaktivno). Potrebno je naglasiti značaj urbanizma i prostornog planiranja (na osnovu posmatranja planova, maketa, slika naselja, treba objasniti značaj okoline stana sa higijenskog i estetskog stanovišta). Preporuka je da se koristite računarske mape za određivanje položaja građevinskih objekata u odnosu na okolinu. Putem posmatranja i analize primera, navesti učenike da analiziraju i zaključuju kako se kultura stanovanja razlikuje u zavisnosti od vrsta naselja (ruralno i urbano

naselje) i stambenih objekata, koje su karakteristike i posebnosti, kao i kako se određuje raspored prostorija u stanu sa aspekta funkcionalnosti, udobnosti i ekonomičnosti. Potrebno je upoznati učenike sa vrstama i namenom kućnih instalacija i pravilnom upotrebom. Preporuka je da se obezbede uslovi za situaciono učenje npr. kroz kompjutersku simulaciju.

Preporučeni broj časova je 6.

Saobraćaj

U odnosu na program petog razreda, u oblasti saobraćaj sadržaj je proširen i odnosi se na saobraćajne objekte, njihovu namenu, funkcionisanje i organizaciju saobraćaja. Posebno obratiti pažnju da bezbednost učesnika u saobraćaju zavisi i od propisne infrastrukture (opreme puta, obeležavanje i signalizacija, kvalitet izrade saobraćajnih objekata) kao i prilagođavanja postojećim uslovima (brzina). Preporuka je da se kroz primere simulacije, a koji su dostupni na Internetu, učenici uvedu u situaciju da prepoznaju sigurnosne rizike i predvide opasne situacije u saobraćaju. Uz pomoć multimedijalnih primera objasniti kako se upravlja saobraćajem korišćenjem IKT i koliko takvo upravljanje utiče na bezbednost putnika i robe. Sa aspekta bezbednosti učesnika u saobraćaju obratiti pažnju na učešće pešaka i vozača bicikla u javnom saobraćaju. Za realizaciju ovih sadržaja koristiti multimedije kao i saobraćajne poligone praktičnog ponašanja u saobraćaju u okviru škole. Preporučuje se da se, ukoliko škola nema prostorne mogućnosti za izradu saobraćajnog poligona, koriste dvorišta, širi hodnici ili fiskulturne sale radi ostvarivanja ovog ishoda.

Preporučeni broj časova je 8.

Tehnička i digitalna pismenost

U ovom delu programa učenici razvijaju nove integrisane modalitete tehničke i digitalne pismenosti. Na početku realizacije oblasti ukratko ponoviti koja su znanja i veštine iz tehničkog crtanja učenici usvojili u prethodnom razredu. Učenike treba osposobiti za rad u računarskoj aplikaciji za tehničko crtanje primerenoj njihovom uzrastu i potrebama. Objasniti pravila i simbole koji se koriste u tehničkom crtanju u oblasti građevinarstva. Prilikom izrade tehničkih crteža na papiru i pomoću računara preporučuje se individualni oblik rada. Učenici treba da razvijaju veštine vizuelnog opažanja i razumevanja relacijskih odnosa između objekata i predmeta, stoga je primereno zadati im da skiciraju prostorni izgled određenog građevinskog objekta koji im je poznat. Predstaviti mogućnosti i rad sa jednostavnim računarskim aplikacijama za 3D prikaz građevinskih objekata. Učenicima objasniti pojam preseka korišćenjem nastavnih pomagala i računarske simulacije. Upoznati učenike sa radom u računarskoj aplikaciji za unutrašnje uređenje stana naglašavajući funkcionalnost i estetsku vrednost rešenja. Kako bi učenici funkcionalizovali stečena znanja predvidite mini-projekat na temu izrade skice horizontalnog i vertikalnog preseka stana u kome učenici žive i uređenje stana prema istim. Skica može biti izrađena na papiru ili pomoću računara. Učenici svoja rešenja skice građevinskog objekta i unutrašnjeg uređenja stana samostalno predstavljaju tokom redovne nastave. U okviru ovih aktivnosti predvideti korišćenje digitalnih prezentacija koje su učenici izradili. Akcenat treba da bude na dizajnu multimedijalnih elemenata prezentacije, načinu predstavljanja rešenja (tok prezentacije) i razvoju veštine komunikacije (kontakt sa publikom), a ne na tehnici izrade prezentacije. U okviru ove aktivnosti potrebno je obezbediti prostor za diskusiju i davanje vršnjačke povratne informacije na osnovu uspostavljenih kriterijuma. Preporučeni broj časova je 18.

Resursi i proizvodnja

Ovo je složena nastavna oblast jer se u okviru nje izučavaju građevinarstvo, poljoprivreda, energetika i ekologija nadovezuje se na znanja koje su učenici stekli o resursima u petom razredu.

Na početku rada na ovoj oblasti upoznati učenike, na nivou obaveštenosti, sa osnovnom podelom građevinskih materijala (prema poreklu i nameni). Vrste, način proizvodnje, osnovne karakteristike građevinskih materijala i njihovu primenu objasniti na elementarnom nivou, bez ulaženja u detalje. Preporučljivo je učenicima pokazati ugledne primere pojedinih građevinskih materijala ili svoje predavanje potkrepiti slikama, prospektima ili multimedijom.

Upoznati učenike sa konstruktivnim elementima građevinskog objekta (temelj, zidovi, međuspratna konstrukcija, stepenice i krov) uz međusobno funkcionalno povezivanje i načine izgradnje. Napraviti vezu između konstruktivnih delova građevinskog objekta i materijala za njihovu izgradnju.

Uz pomoć multimedije ili slika upoznati učenike sa vrstama građevinskih objekata u okviru niskogradnje, visokogradnje i hidrogradnje. Težište ovog dela teme staviti na izgradnji stambenih građevinskih objekata u okviru klasičnog (tradicionalnog) i savremenog načina izgradnje. U okviru ovog dela oblasti učenici treba da povežu delove konstrukcije i načine gradnje građevinskog objekta sa njihovom namenom.

Savremeni način izgradnje sve više potiskuje tradicionalni način izgradnje pomoću ručnih alata i prednost daje savremenim građevinskim mašinama uz pomoć kojih se ubrzava i poboljšava kvalitet izgradnje. U tom smislu osposobiti učenike da prepoznaju i povezuju alate i mašine sa vrstama građevinskih radova (osnovna podela građevinskih mašina i alata i njihove najvažnije karakteristike).

Težište dela teme, u vezi energetike, je na racionalnoj potrošnji energije za zagrevanje stana/kuće. Ukazati na značaj planiranja izbora materijala za izgradnju građevinskog objekta i njegove izolacije još tokom projektovanja, sa aspekta racionalne potrošnje energije i uštede toplotne energije. Povezati značaj izvođenja toplotne izolacije sa uštedom energije. Upoznati učenike sa vrstama grejanja u kući/stanu. Kroz razgovor sa učenicima i uz iznošenje različitih primera iz života, učenike uputiti na pravilno i bezbedno korišćenje uređaja za zagrevanje i klimatizaciju prostora u kući/stanu, a sve sa ciljem racionalne potrošnje energije. Posebno naglasiti značaj velikih mogućnosti korišćenja obnovljivih i alternativnih izvora energije za zagrevanje stana/kuće. Za realizaciju ovog dela nastavne teme koristiti multimediju i razne uzorke izolacionih materijala. U drugom delu ove oblasti, učenike upoznati sa organizacijom rada u poljoprivrednoj proizvodnji i najvažnijim mašinama i uređajima koje su neophodne za normalno odvijanje proizvodnje. Kroz razne ilustracije modela ili multimediju, osposobiti učenike da prepoznaju osnovne procese poljoprivredne proizvodnje sa posebnim osvrtom na proizvodnju hrane. Savremena poljoprivredna proizvodnja ne bi mogla da se zamisli bez savremenih mašina i uređaja. Uz pomoć slika, multimedije ili maketa učenicima treba predstaviti najvažnije mašine u poljoprivredi sa njihovim najbitnijim karakteristikama.

Istaknuti značaj reciklaže materijala i zaštite životne sredine u građevinarstvu i poljoprivredi. Organizovati aktivne metode rada i učenja (rad u malim grupama) pri čemu će učenicima biti omogućeno da razumeju uspostavljanje veze između kvaliteta životne sredine i kvaliteta svog života. Moguće je organizovati npr. interni konkurs za predlog projekta/aktivnosti kojim bi učenici prikazali da razumeju koje aktivnosti podstiču održivost (npr. štednja vode i energije, razvrstavanje otpada, reciklaža) kao i da li povezuju značaj tih aktivnosti sa svojim budućim životom, životom zajednice kao i životom budućih generacija.

Na kraju ove oblasti učenike postupno uvesti u svet praktičnog stvaralaštva. Kroz praktičan rad učenici stečena teorijska znanja pretvaraju u funkcionalna, razvijajući algoritamski način razmišljanja od ideje do realizacije. Njihov stvaralački rad treba da se zasniva na izradi modela građevinske ili poljoprivredne mašine, uređaja ili modela koji koristi obnovljive izvore energije, uz obaveznu primenu mera zaštite na radu.

Preporučeni broj časova je 20.

Konstruktorsko modelovanje

U ovom delu programa učenici realizuju zajedničke projekte primenjujući prethodno stečena znanja i veštine što daje prostora za kreativnu slobodu, individualizaciju nastave i diferencijaciju prema sposobnostima, polu i interesovanjima učenika, mogućnostima škole i potrebama životne sredine. Za ostvarivanje ishoda u ovoj oblasti potrebno je postupno uvoditi učenike u algoritme konstruktorskog modelovanja pri izradi sopstvenog projekta, kreiranju planske dokumentacije (lista materijala, neophodan pribor i alat, redosled operacija, procena troškova) do izvršavanja radnih operacija, grafičkog predstavljanja zamisli i procene i vrednovanja. Učenike treba upoznati sa mogućnošću da se sami opredeljuju za određenu aktivnost u okviru date teme koja se odnosi na izradu modela raznih mašina i uređaja u građevinarstvu, izradu makete građevinskog objekta ili stana na osnovu plana i predlog za njegovo uređenje kao i modelovanje mašina i uređaja u poljoprivrednoj proizvodnji. Potrebno je da učenici koriste podatke iz različitih izvora, samostalno pronalaze informacije o uslovima, potrebama i načinu realizacije makete/modela koristeći IKT, izrađuju maketu/model, poštujući principe ekonomičnog iskorišćenja materijala i racionalnog odabira alata i mašina primenjujući procedure u skladu sa principima bezbednosti na radu. Realizacijom svojih projekata otkrivaju i rešavaju jednostavne tehničke i tehnološke probleme, saznavajući primenu prirodnih zakonitosti u praksi. Na taj način učenici formiraju svest o tome kako se primenom tehnike i tehnologije menja svet u kome žive. Uočavaju kako tehnika utiče pozitivno na okolinu, a kako se, ponekad narušava prirodni sklad i kako se mogu smanjiti štetni uticaji na prirodno okruženje i razvijanje ekološke svesti. U projekat se može uključiti i više učenika ukoliko je rad složeniji, odnosno ako se učenici za takav vid saradnje odluče. Učenici učestvuju u uspostavljanju kriterijuma za vrednovanje, procenjuju svoj rad i rad drugih i predlažu unapređenje postojeće makete/modela. Na izbor aktivnosti, može uticati i opremljenost kabineta alatom i materijalom. U svim segmentima nastave u ovoj oblasti, kod učenika treba razvijati preduzetnički duh. Preporučeni broj časova je 20.

Naziv predmeta	TEHNIKA I TEHNOLOGIJA
Cilj	Cilj učenja Tehnike i tehnologije je da učenik razvije tehničko-tehnološku pismenost, da izgradi odgovoran odnos prema radu i proizvodnji, životnom i radnom okruženju, korišćenju tehničkih i tehnoloških resursa, stekne bolji uvid u sopstvena profesionalna interesovanja i postupa preduzimljivo i inicijativno.
Razred	Sedmi
Godišnji fond časova	72 časa

ISHODI Po završetku razreda učenik će biti u stanju da:	OBLAST/TEMA	SADRŽAJI
<ul style="list-style-type: none"> poveže razvoj mašina i njihov doprinos podizanju kvaliteta života i rada; poveže ergonomiju sa zdravljem i komforom ljudi pri upotrebi tehničkih sredstava; analizira da li je korišćenje 	ŽIVOTNO I RADNO OKRUŽENJE	<p>Pojam, uloga i razvoj mašina i mehanizama.</p> <p>Potrošnja energije u domaćinstvu i mogućnosti uštede.</p> <p>Uticaj dizajna i pravilne upotrebe tehničkih sredstava na zdravlje ljudi.</p>

<p>određene poznate tehnike i tehnologije u skladu sa očuvanjem životne sredine;</p> <ul style="list-style-type: none"> • istraži mogućnosti smanjenja troškova energije u domaćinstvu; • poveže zanimanja u oblasti proizvodnih tehnika i tehnologija sa sopstvenim interesovanjem; • razlikuje vrste transportnih mašina; • poveže podsisteme kod vozila drumskog saobraćaja sa njihovom ulogom; • proveriti tehničku ispravnost bicikla; • demonstrira postupke održavanja bicikla ili mopeda; • samostalno crta skicom i tehničkim crtežom predmete koristeći ortogonalno i prostorno prikazivanje; • koristi CAD tehnologiju za kreiranje tehničke dokumentacije; • obrazloži prednosti upotrebe 3D štampe u izradi trodimenzionalnih modela i maketa; • upravlja modelima koristeći računar; • objasni ulogu osnovnih komponenti računara, tableta, pametnih telefona i ostalih savremenih IKT uređaja; • objasni ulogu i značaj veštačke inteligencije i primenu u svakodnevnom životu • argumentuje značaj racionalnog korišćenja raspoloživih resursa na Zemlji; • identifikuje materijale koji se koriste u mašinstvu i na osnovu njihovih svojstava procenjuje mogućnost primene; • koristi pribor za merenje u mašinstvu vodeći računa o preciznosti merenja; • vrši operacije obrade materijala koji se koriste u mašinstvu, pomoću odgovarajućih alata, pribora i mašina i primeni 		<p>Zavisnost očuvanja životne sredine od tehnologije.</p> <p>Profesije (zanimanja) u oblasti proizvodnih tehnika i tehnologija.</p>
	SAOBRAĆAJ	<p>Mašine spoljašnjeg i unutrašnjeg transporta.</p> <p>Podsistemi kod vozila drumskog saobraćaja (pogonski, prenosni, upravljački, kočioni).</p> <p>Ispravan bicikl/moped kao bitan preduslov bezbednog učešća u saobraćaju.</p>
	TEHNIČKA I DIGITALNA PISMENOST	<p>Specifičnosti tehničkih crteža u mašinstvu.</p> <p>Ortogonalno i prostorno prikazivanje predmeta.</p> <p>Korišćenje funkcija i alata programa za CAD.</p> <p>Upotreba 3D štampe u izradi trodimenzionalnih modela i maketa.</p> <p>Osnovne komponente IKT uređaja.</p> <p>Upravljanje i kontrola korišćenjem računarske tehnike i interfejsa.</p> <p>Veštačka inteligencija – pojmovi; primeri tehnologija upravljanih veštačkom inteligencijom.</p>
	RESURSI I PROIZVODNJA	<p>Racionalno korišćenje resursa na Zemlji i očuvanje i zaštita životne sredine.</p> <p>Materijali u mašinstvu (plastika, metali, legure i dr.).</p> <p>Merenje i kontrola – pojam i primena mernih sredstava (merila).</p> <p>Tehnologija obrade materijala u mašinstvu (obrada materijala sa i bez skidanja strugotine, savremene tehnologije obrade).</p> <p>Elementi mašina i mehanizama</p>

<p>odgovarajuće mere zaštite na radu;</p> <ul style="list-style-type: none"> • objasni ulogu određenih elemenata mašina i mehanizama na jednostavnom primeru; • obrazloži značaj primene savremenih mašina u mašinskoj industriji i prednosti robotizacije proizvodnih procesa; • objasni osnove konstrukcije robota; • klasifikuje pogonske mašine – motore i poveže ih sa njihovom primenom; • samostalno/timski istraži i reši zadati problem u okviru projekta; • izradi proizvod u skladu sa principima bezbednosti na radu; • timski predstavi ideju, potupak izrade i proizvod; • kreira reklamu za izrađen proizvod; • vrši e-korespodenciju u skladu sa pravilima i preporukama sa ciljem unapređenja prodaje; • procenjuje svoj rad i rad drugih na osnovu postavljenih kriterijuma (preciznost, pedantnost i sl.). 		<p>(elementi za vezu, elementi za prenos snage i kretanja, specijalni elementi). Proizvodne mašine: vrste, princip rada, pojedinačna i serijska proizvodnja. Pojam, vrste, namena i konstrukcija robota (mehanika, pogon i upravljanje). Pogonske mašine – motori (hidraulični, pneumatski, toplotni). Modelovanje pogonskih mašina i/ili školskog mini robota.</p>
	<p>KONSTRUKTORSKO MODELOVANJE</p>	<p>Pronalaženje informacija, stvaranje ideje i definisanje zadatka. Samostalan/timski rad na projektu. Izrada tehničke dokumentacije izabranog modela ručno ili uz pomoć računarskih aplikacija. Realizacija projekta - izrada modela korišćenjem alata i mašina u skladu sa principima bezbednosti na radu. Predstavljanje ideje, postupaka izrade i proizvoda. Procena sopstvenog rada i rada drugih na osnovu postavljenih kriterijuma. Upotreba elektronske korespodencije sa ciljem unapređenja proizvoda. Određivanje okvirne cene troškova i vrednost izrađenog modela. Kreiranje reklame za izrađen proizvod.</p>

Ključni pojmovi sadržaja: mašinstvo, saobraćaj, tehnička dokumentacija, energetika, zaštita lične bezbednosti i životne sredine, preduzimljivost i inicijativa.

UPUTSTVO ZA DIDAKTIČKO-METODIČKO OSTVARIVANJE PROGRAMA

Predmet Tehnika i tehnologija namenjen je razvoju osnovnih tehničkih kompetencija učenika radi njegovog osposobljavanja za život i rad u svetu koji se tehnički i tehnološki brzo menja. Jedan od

najvažnijih zadataka je da kod učenika razvija svest o tome da primena stečenih znanja i veština u realnom okruženju podrazumeva stalno stručno usavršavanje i celoživotno učenje, kao i da je razvijanje preduzimljivosti jedan od važnih preduslova ličnog i profesionalnog razvoja.

Program nastave i učenja za sedmi razred orijentisan je na ostvarivanje ishoda.

Ishodi su iskazi o tome šta učenici umeju da urade na osnovu znanja koja su stekli učeći predmet Tehnika i tehnologija. Predstavljaju opis integrisanih znanja, veština, stavova i vrednosti učenika u pet nastavnih tema: životno i radno okruženje, saobraćaj, tehnička i digitalna pismenost, resursi i proizvodnja i konstruktorsko modelovanje.

I PLANIRANJE NASTAVE I UČENJA

Polazeći od datih ishoda i sadržaja nastavnik najpre kreira svoj godišnji-globalni plan rada iz koga će kasnije razvijati svoje operativne planove. Definisani ishodi olakšavaju nastavniku dalju operacionalizaciju ishoda na nivo konkretne nastavne jedinice. Pri planiranju treba, takođe, imati u vidu da se ishodi razlikuju, da se neki lakše i brže mogu ostvariti, ali je za većinu ishoda potrebno više vremena i više različitih aktivnosti. Nastava se ne planira prema strukturi udžbenika, jer učenici ne treba da uče lekcije po redu, već da istražuju udžbenik kao jedan od izvora podataka i informacija kako bi razvijali međupredmetne kompetencije. Pored udžbenika, kao jednog od izvora znanja, na nastavniku je da učenicima omogući uvid i iskustvo korišćenja i drugih izvora saznavanja.

Nastavnik je u planiranju, pripremi i ostvarivanju nastave i učenja autonoman. Za svaki čas treba planirati i pripremiti sredstva i načine provere ostvarenosti projektovanih ishoda.

Posete muzejima tehnike, sajmovima i obilaske proizvodnih i tehničkih objekata treba ostvarivati uvek kada za to postoje uslovi, radi pokazivanja savremenih tehničkih dostignuća, savremenih uređaja, tehnoloških procesa, radnih operacija i dr. Kada za to ne postoje odgovarajući uslovi, učenicima treba obezbediti multimedijalne programe u kojima je zastupljena ova tematika.

S obzirom da je nastava Tehnike i tehnologije teorijsko-praktičnog karaktera, časove treba realizovati podelom odeljenja na 2 (dve) grupe, ukoliko odeljenje ima više od 20 učenika. Program nastave i učenja treba ostvarivati na spojenim časovima.

II OSTVARIVANJE NASTAVE I UČENJA

Učenici u sedmom razred dolaze sa izvesnim znanjem iz oblasti tehnike i tehnologije koja su stekli u prethodnim razredima, kao i sa određenim životnim iskustvima u korišćenju različitih uređaja i učestvovanja u saobraćaju. Na tome treba graditi dalje sticanje znanja, ovladavanje veštinama vodeći računa da su izuzetno važni ishodi ovog predmeta formiranje pravilnih stavova prema tehnici i tehnologiji gde je čovek lično odgovoran za njihovu upotrebu i zloupotrebu, kao i za zaštitu životne sredine. Realizacijom vežbi učenici otkrivaju i rešavaju jednostavne tehničke i tehnološke probleme, upoznaju primenu prirodnih zakonitosti u praksi, formiraju svest o tome kako se primenom tehnike i tehnologije menja svet u kome žive. Oni uočavaju kako na okolinu tehnika utiče pozitivno, a kako ponekad narušava prirodni sklad i kako se mogu smanjiti štetni uticaji na prirodno okruženje čime razvijaju svest o potrebi, značaju i načinima zaštite životne sredine.

Životno i radno okruženje

Da bi se dostigli ishodi za ovu oblast potrebno je povezivati sadržaje ostalih oblasti sa primerima sa kojima se učenici gotovo svakodnevno sreću, stimulisati ih da prepoznaju uticaj tehnologije na život i rad u svom okruženju kao i da steknu znanja o tome kako su ljudi do sada rešavali probleme u borbi za preživljavanje.

Pojam i ulogu mašina i mehanizama i njihovo korišćenje u okruženju treba predstaviti učenicima

što je moguće više na praktičnim primerima koristeći dostupna nastavna sredstva i multimedije. Potrebno je uputiti učenike da pronalaze i otkrivaju prednosti i protivrečnosti ubrzanog razvoja tehnologije metodom istraživačkog rada u grupama.

Posebnu pažnju treba obratiti uticaju tehnologije na životnu sredinu, a naročito na eksploataciju sirovina, zagađenje vazduha proizvodnju toksičnih otpada i njihov uticaj na klimatske promene. Preporuka je da se što više koriste multimedijalni materijali, kako gotovi, tako i oni koje su učenici izradili.

Na životnu sredinu veoma utiče i energetska efikasnost. Da bi učenici što lakše usvojili pojam uštede energije, potrebno je uputiti ih da na primeru svog domaćinstva istraže kolika je potrošnja energije, koji su najveći potrošači i šta bi bilo najbolje učiniti da bi se potrošnja smanjila. Ovo je potrebno ostvariti zadajući učenicima da prikupe i obrade podatke o potrošnji pojedinih dostupnih uređaja i ukupnoj količini potrošene energije na mesečnom nivou. U zavisnosti od sredine, može se istraživati i potrošnja goriva (grejanje, samostalni prevoz, poljoprivredne mašine) i mogućnosti uštede.

U okviru aktivnosti u kojima koriste mašine i alate učenici su gotovo svakodnevno izloženi uticaju dizajna na konformno i bezbedno rukovanje mašinama i uređajima. Bez dubljeg zadiranja u pojam ergonomije objasniti učenicima kako je dobar dizajn preduslov za kvalitetniji i bezbedniji rad, kao i na koji način se treba prilagoditi (stav, pravilno držanje, bezbedna rastojanja od mašina, ekrana) radi postizanja konfora i očuvanja zdravlja.

Preporučeni broj časova je 6.

Saobraćaj

Oblast koja se odnosi na saobraćaj se realizuje u kontinuitetu kao važna komponenta saobraćajnog vaspitanja. Na početku realizacije ove oblasti podsetiti učenike da su u prethodnim razredima učili o saobraćajnim sistemima, nameni, funkcionisanju i organizaciji saobraćaja u okviru saobraćajnih objekata, kao i o pravilima i propisima za regulisanje drumskog saobraćaja koja se, pre svega, odnose na pešake i bicikliste kao učesnike u saobraćaju. Posebno naglasiti da je težište ishoda u prethodna dva razreda bilo na bezbednom ponašanju i preuzimanju lične odgovornosti učenika za ponašanje u saobraćaju.

U sedmom razredu težište je na saobraćajnim sredstvima koja se koriste i njihovim najvažnijim podsistemima (pogonski, prenosni, upravljački i kočioni). U skladu sa ishodima ovu oblast treba realizovati u dva koraka. U prvom koraku fokus je na osnovnim delovima saobraćajnih sredstava i njihovim najvažnijim podsistemima drumskog saobraćaja sa bezbednosnog aspekta. Drugi deo treba realizovati u oblasti Resursi i proizvodnja sa aspekta elemenata mašina i mehanizama (elementi za prenos snage i kretanja, elementi za vezu, specijalni elementi) i sa energetskeg aspekta (pogonske mašine i motori).

Uz pomoć multimedije upoznati učenike sa mašinama i njihovim glavnim karakteristikama spoljašnjeg (bicikli, mopedi/motocikli, automobili, kamioni, autobusi, vozovi, brodovi, avioni) i unutrašnjeg transporta (dizalice, viljuškari, transporteri, liftovi).

Pri realizaciji ovih sadržaja posebno naznačiti navedene podsisteme kod bicikla, mopeda i automobila.

Osposobiti učenike da samostalno provere i podese tehničku ispravnost bicikla (upravljački, prenosni i kočioni sistem, pneumatike, visinu sedišta, osvetljenje i dr.) i demonstriraju postupke održavanja bicikla ili mopeda. Za ostvarivanje ovih ishoda koristiti školski bicikl i poster mopeda.

Preporučeni broj časova je 6.

Tehnička i digitalna pismenost

Ova oblast se oslanja na usvojena znanja učenika iz tehničkog crtanja u prethodnim razredima.

Potrebno je upoznati i osposobiti učenike za ortogonalno i prostorno predstavljanje predmeta i korišćenje računarskih aplikacija za CAD. U okviru aplikacije učenici najpre kreiraju model koristeći 2D prikaz na osnovu podataka koje čitaju sa tehničkog crteža. Korišćenjem 3D modela učenici aktiviraju osnovne tehnike dizajna sa ciljem samostalnog kreiranja tehničkog crteža u skladu sa standardima. Kreirati vežbu u okviru koje učenici analiziraju element složenije geometrije, izrađuju model koristeći CAD i renderuju ga.

Učenike treba upoznati sa namenom osnovnih elektronskih komponenti računara i ostalih IKT uređaja. Ukoliko vremenski okvir dozvoljava, učenike upoznati i sa načinom funkcionisanja pojedinih komponenti, ali na elementarnom nivou preporučeno korišćenjem računarskih simulacija i animacija. Kod učenika treba razviti svest o značaju korišćenja računarske tehnike u aparatima, uređajima i proizvodnim procesima i objasniti pojam i ulogu interfejsa u upravljanju i kontroli. Ukoliko škola poseduje odgovarajuću opremu, realizovati vežbe u kojima će učenici upravljati modelom koristeći računar i interfejs ili istu aktivnost realizuje korišćenjem računarskih simulacija.

Kako je za realizaciju sadržaja vezanih za veštačku inteligenciju, u ovom razredu predviđena dva časa, neophodna je dobra organizacija časa kako bi učenike upoznali sa pojmom i primenom veštačke inteligencije. To podrazumeva da izlaganje nastavnika treba podkrepiti unapred pripremljenim multimedijalnim sadržajima, pre svega kada je u pitanju primena veštačke inteligencije.

Razgovor sa učenicima o ovoj temi početi sa pitanjima koja podstiču učenike na razmišljanje o pojmu „inteligencija“, a zatim i „veštačka inteligencija“ (mašinska inteligencija koju vezujemo za računare, robotiku itd.).

Kroz nekoliko pitanja navesti učenike na razmišljanje i diskusiju o tome koliko su upoznati sa pojmom veštačke inteligencije kroz korišćenje „pametnih“ uređaja, kao što su pametni telefoni, tableti, pregledom interneta, gledanjem naučno-fantastičnih filmova ili dolaženjem do drugih informacija putem različitih medija.

Pri objašnjenju pojma veštačke inteligencije ne treba insistirati na učenju definicije (jer definicija ima više) već učenicima predstaviti veštačku inteligenciju kao podoblast računarstva čiji je zadatak razvijanje programa (softvera) koji će omogućiti računarima da razmišljaju i da se ponašaju inteligentno, na sličan način kao što se ponaša i razmišlja čovek.

Učenicima objasniti da se početak razvoja veštačke inteligencije vezuje za prve računare i robotizovane mašine. Kasnijim usavršavanjem IKT-a, robotike, mehatronike i drugih nauka, sve više se razvijala i oblast veštačke inteligencije.

Objasniti učenicima termin – „mašinsko učenje“ (machine learning) koji se vezuje za veštačku inteligenciju. Mašinsko učenje je podoblast veštačke inteligencije čiji je cilj konstruisanje algoritama i računarskih sistema koji su sposobni da se adaptiraju na nove situacije i uče na bazi iskustva.

Navesti primere primene veštačke inteligencije, sa akcentom na oblasti koje se izučavaju u okviru Programa nastave i učenja iz Tehnike i tehnologije, kao što su: robotika (humanoidni, industrijski roboti i dr.), saobraćaj (prototipovi prvih autonomnih automobila, inteligentni saobraćajni sistemi), pametni gradovi (pametne kuće, pametni uređaji), IOT tehnologija, poljoprivreda (pametni sistemi za navodnjavanje i dr.), zdravstvo (dijagnostikovanje bolesti pacijenata, „pametni bolnički kreveti“ i dr.), internet (lakši i brži odabir sadržaja kod pretraga na internetu, kod filtriranja neželjene pošte, kod raznih servisa za prevođenje (npr. Gugl prevodioca itd.), biznis, ekonomija i trgovina (bolje poslovanje privrednih subjekata) itd.

Preporuka je da se nastavna tema o veštačkoj inteligenciji realizuje posle nastavne teme Upravljanje i kontrola korišćenjem računarske tehnike i interfejsa ili posle nastavne teme Pojam, vrste, namena i konstrukcija robota, jer će učenici najlakše moći da razumeju pojam veštačke inteligencije kroz sadržaje iz robotike u kojoj je najviše i zastupljena.

Preporučeni broj časova za realizaciju ove oblasti je 18.

Resursi i proizvodnja

Upoznati učenike sa značajem racionalnog korišćenja resursa i principima očuvanja životne sredine. Ukoliko ima mogućnosti, organizovati posetu ustanovi ili pogonu čija je delatnost direktno ili indirektno vezana za navedene principe. Postaviti učenicima zadatak za samostalan rad u okviru koga će u svom domaćinstvu istražiti u kojoj meri i na koji način se oni ostvaruju.

Uz praktične primere i realne modele navesti učenike da zaključe koji se materijali najčešće koriste u mašinstvu i zbog kojih njihovih svojstava. Demonstrirati pravilno korišćenje pribora za merenje i kontrolu u mašinstvu i realizovati praktične vežbe sa istima. Objasniti ulogu elemenata mašina i mehanizama i demonstrirati njihov rad na modelu ili putem računarske simulacije. Potrebno je uvesti učenike u karakteristike obrade materijala koji se koriste u mašinstvu, praktično demonstrirati operacije i realizovati jednostavnu vežbu vodeći računa o bezbednosti učenika.

Ilustrovati savremene tehnologije obrade materijala i po mogućnosti organizovati posetu proizvodnom pogonu koji ih koristi. Upoznati učenike sa savremenim proizvodnim mašinama u mašinskoj industriji i značajem njihove primene u pojedinačnoj i serijskoj proizvodnji.

Uvesti pojam robotike i objasniti njen značaj u savremenoj industriji. Ukoliko postoji mogućnost, demonstrirati rad školskog robota ili koristiti računarsku simulaciju. Upoznati učenike sa osnovama konstrukcije robota i ulogom pojedinih delova. Robotiku povezati sa nastavnim sadržajima kao što su informatička tehnologija, mašine i mehanizmi, energetika i tehnologija obrade materijala.

Realizaciju ovih sadržaja uraditi uz korelaciju sa nastavom Informatike i računarstva.

Učenicima predstaviti klasifikaciju pogonskih mašina – motora i ilustrovati njihovu primenu na praktičnim primerima iz učenikovog okruženja.

Preporučeni broj časova za realizaciju ove oblasti je 20.

Konstruktorsko modelovanje

U ovom delu programa učenici kroz praktičan rad primenjuju prethodno stečena znanja i veštine. Sadržaje treba realizovati kroz učeničke projekte, od grafičkog predstavljanja zamisli, preko planiranja, izvršavanja radnih operacija, marketinga do procene i vrednovanja. Nastaviti sa algoritamskim pristupom u konstruktorskom modelovanju posebno u pristupu razvoja tehničkog stvaralaštva - od ideje do realizacije.

Ova tema se odnosi na izradu modela raznih mašina i uređaja koji su zasnovani na osnovnim elementima i principima rada mašina i mehanizama (elementima za vezu, za prenos snage i kretanja, specijalni elementi). To se odnosi na modelovanje proizvodnih mašina, saobraćajnih sredstava, transportnih mašina i uređaja, pretvarača energije i dr.

Jedan od aspekata upotrebe računara i perifernih uređaja je i u funkciji upravljanja tehničkim sistemima i procesima (interfejs – sistem veza sa računarom) i konstrukcijom robota. Realizaciju ovih sadržaja uraditi uz korelaciju sa nastavom Informatike i računarstva.

Pošto se učenici slobodno opredeljuju za određenu aktivnost u okviru date teme, jedan od koraka ka definisanju svoga projekta, je pronalaženje informacija, stvaranje ideje i definisanje zadatka.

Potrebno je da učenici koriste podatke iz različitih izvora, samostalno pronalaze informacije o uslovima, potrebama i načinu realizacije makete/modela koristeći IKT i adekvatnu literaturu. Isto tako, mora se voditi računa o principu ekonomičnog iskorišćenja materijala i racionalnog odabira alata i mašina primenjujući procedure u skladu sa principima bezbednosti na radu. U projekt se može uključiti i više učenika (timski rad) ukoliko je rad složeniji, odnosno ako se učenici za takav vid saradnje odluče. U svrhu bolje koordinacije članova tima treba uputiti učenike na upotrebu elektronske korespondencije sa ciljem unapređenja rada na realizaciji projekta.

Izbor modula aktivnosti prilagoditi postojećim uslovima rada tj. opremljenosti kabineta za Tehniku i tehnologiju alatima i materijalom.

Prilikom izrade tehničke dokumentacije izabranog modela, ručno ili uz pomoć računarskih aplikacija, primenjivati naučeno: prostorno prikazivanje predmeta, ortogonalno projektovanje kao i specifičnosti tehničkog crtanja u oblasti mašinstva. Treba nastojati da se ostvaruje kontinuitet informatičke pismenosti s ciljem da učenici nauče da koriste računar za crtanje i izradu prezentacija.

Po završetku radova treba organizovati predstavljanje ideje od koje se pošlo, postupaka izrade i gotovog proizvoda. U ovoj etapi se vrši i procena sopstvenog rada i rada drugih na osnovu postavljenih kriterijuma (urednost, sistematičnost, zalaganje, samoinicijativnost, kreativnost i dr.). Na osnovu utrošenog materijala, energije i rada realizatori (pojedinaac ili tim) treba da iskažu okvirne cene troškova i vrednost izrađenog modela. U skladu sa preduzetničkim aspektima, realizatori treba da izrade i odgovarajuće materijale za reklame za izrađeni proizvod. Preporučeni broj časova za realizaciju ove oblasti je 22.

III PRAĆENJE I VREDNOVANJE NASTAVE I UČENJA

U nastavi orijentisanoj na dostizanje ishoda vrednuju se proces i produkti učenja.

U procesu ocenjivanja potrebno je uzeti u obzir sve aktivnosti učenika (urednost, sistematičnost, zalaganje, samoinicijativnost, kreativnost i dr.).

Vrednovanje aktivnosti, naročito ako je timski rad u pitanju, potrebno je obaviti sa grupom tako da se od svakog člana traži mišljenje o sopstvenom radu i o radu svakog člana ponaosob (tzv. vršnjačko ocenjivanje).

Prilikom svakog vrednovanja postignuća potrebno je da nastavnik sa učenicima dogovori pokazatelje na osnovu kojih svi mogu da prate napredak u učenju. Na taj način učenici će biti podstaknuti da promišljaju o kvalitetu svog rada i načinima kako ga unaprediti. Ocenjivanje tako postaje instrument za napredovanje u učenju. Na osnovu rezultata praćenja i vrednovanja, zajedno sa učenicima treba planirati proces učenja i birati pogodne strategije učenja.

Naziv predmeta	TEHNIKA I TEHNOLOGIJA
Cilj	Cilj učenja Tehnike i tehnologije je da učenik razvije tehničko-tehnološku pismenost, da izgradi odgovoran odnos prema radu i proizvodnji, životnom i radnom okruženju, korišćenju tehničkih i tehnoloških resursa, stekne bolji uvid u sopstvena profesionalna interesovanja i postupa preduzimljivo i inicijativno.
Razred	Osmi
Godišnji fond časova	68 časa

ISHODI

Po završetku razreda učenik će biti u OBLAST/TEMA stanju da:

- proceni značaj elektrotehnike, računarstva i mehatronike u životnom i radnom okruženju; ŽIVOTNO I RADNO OKRUŽENJE
- analizira opasnosti od nepravilnog korišćenja električnih aparata i uređaja i poznaje postupke pružanja prve pomoći;

SADRŽAJI

Uvod u elektrotehniku, računarstvo i mehatroniku. Električna instalacija-opasnost i mere zaštite. Primena električnih aparata i uređaja u domaćinstvu, štednja energije i energetska efikasnost. Profesije (zanimanja) u oblasti

- obrazloži važnost energetske efikasnosti električnih uređaja u domaćinstvu;
 - poveže profesije (zanimanja) u oblasti elektrotehnike i mehatronike sa sopstvenim interesovanjima;
 - uporedi karakteristike električnih i hibridnih saobraćajnih sredstava sa konvencionalnim;
 - razume značaj električnih i elektronskih uređaja u saobraćajnim sredstvima;
 - koristi dostupne telekomunikacione uređaje i servise;
 - klasifikuje komponente IKT uređaja prema nameni;
 - proceni značaj upravljanja procesima i uređajima pomoću IKT;
 - crta električne šeme pravilno koristeći simbole;
 - koristi softvere za simulaciju rada električnih kola;
 - sastavi elektromehanički model i upravlja njime pomoću interfejsa;
 - objasni sistem proizvodnje, transformacije i prenosa električne energije;
 - analizira značaj korišćenja obnovljivih izvora električne energije;
 - razlikuje elemente kućne električne instalacije;
 - poveže električno i/ili elektronsko kolo prema zadatoj šemi;
 - koristi multimetar;
 - analizira karakteristike električnih mašina i povezuje ih sa njihovom upotrebom;
 - klasifikuje elektronske komponente na osnovu namene;
 - argumentuje značaj reciklaže elektronskih komponenti;
 - samostalno/timski istražuje i osmišljava projekat;
 - kreira dokumentaciju, razvije i predstavi biznis plan proizvoda;
- SAOBRAĆAJ
- TEHNIČKA I
DIGITALNA
PISMENOST
- RESURSI I
PROIZVODNJA
- KONSTRUKTORSKO
MODELOVANJE

elektrotehnike i mehatronike.

Saobraćajna sredstva na elektropogon-vrste i karakteristike. Hibridna vozila. Električni i elektronski uređaji u saobraćajnim sredstvima. Osnovi telekomunikacija.

Osnovne komponente IKT uređaja. Upravljanje procesima i stvarima na daljinu pomoću IKT.

Osnovni simboli u elektrotehnici. Računarski softveri za simulaciju rada električnih kola. Izrada i upravljanje elektromehaničkim modelom.

Elektroenergetski sistem. Proizvodnja, transformacija i prenos električne energije. Obnovljivi izvori električne energije. Elektroinstalacioni materijal i pribor. Kućne električne instalacije. Sastavljanje električnih kola. Korišćenje faznog ispitivača i merenje električnih veličina multimetrom. Električne mašine. Elektrotehnički aparati i uređaji u domaćinstvu. Osnovni elektronike. Reciklaža elektronskih komponenti. Modelovanje električnih mašina i uređaja. Ogledi sa elektropanelima. Korišćenje interfejsa za upravljanje pomoću računara. Izrada i korišćenje jednostavnog školskog robota upravljanim veštačkom inteligencijom. Rad na projektu:

- sastavi proizvod prema osmišljenom rešenju;
- sastavi i upravlja jednostavnim školskim robotom uz primenu veštačke inteligencije;
- predstavi rešenje gotovog proizvoda/modela;
- procenjuje svoj rad i rad drugih i predlaže unapređenje realizovanog projekta.
- izrada proizvoda/modela;
- upravljanje modelom;
- predstavljanje proizvoda/modela.

Ključni pojmovi sadržaja: elektrotehnika, elektronika, mehatronika, robotika, preduzimljivost i inicijativa.

UPUTSTVO ZA DIDAKTIČKO-METODIČKO OSTVARIVANJE PROGRAMA

Predmet Tehnika i tehnologija namenjen je razvoju osnovnih tehničkih kompetencija učenika radi njegovog osposobljavanja za život i rad u svetu koji se tehnički i tehnološki brzo menja. Jedan od najvažnijih zadataka je da kod učenika razvija svest o tome da primena stečenih znanja i veština u realnom okruženju podrazumeva stalno stručno usavršavanje i celoživotno učenje, kao i da je razvijanje preduzimljivosti jedan od važnih preduslova ličnog i profesionalnog razvoja.

Program nastave i učenja za osmi razred orijentisan je na ostvarivanje ishoda.

Ishodi su iskazi o tome šta učenici umeju da urade na osnovu znanja koja su stekli učeći predmet Tehnika i tehnologija. Predstavljaju opis integrisanih znanja, veština, stavova i vrednosti učenika u pet nastavnih tema: životno i radno okruženje, saobraćaj, tehnička i digitalna pismenost, resursi i proizvodnja i konstruktorsko modelovanje.

I PLANIRANJE NASTAVE I UČENJA

Polazeći od datih ishoda i sadržaja nastavnik najpre kreira svoj godišnji-globalni plan rada iz koga će kasnije razvijati svoje operativne planove. Definisani ishodi olakšavaju nastavniku dalju operacionalizaciju ishoda na nivo konkretne nastavne jedinice. Pri planiranju treba, takođe, imati u vidu da se ishodi razlikuju, da se neki lakše i brže mogu ostvariti, ali je za većinu ishoda potrebno više vremena i više različitih aktivnosti. Nastava se ne planira prema strukturi udžbenika, jer učenici ne treba da uče lekcije po redu, već da istražuju udžbenik kao jedan od izvora podataka i

informacija kako bi razvijali međupredmetne kompetencije. Pored udžbenika, kao jednog od izvora znanja, na nastavniku je da učenicima omogući uvid i iskustvo korišćenja i drugih izvora saznavanja.

Priprema za čas podrazumeva definisanje cilja časa, konkretizaciju ishoda u odnosu na cilj časa, planiranje aktivnosti učenika i nastavnika u odnosu na ishode, način provere ostvarenosti ishoda i izbor nastavnih strategija, metoda i postupaka učenja i podučavanja (vodeći računa o predznanju, tj. iskustvu učenika, koje će učenicima omogućiti da savladaju znanja i veštine predviđene definisanim ishodima).

Posete muzejima tehnike, sajmovima i obilaske proizvodnih i tehničkih objekata treba ostvarivati uvek kada za to postoje uslovi, radi pokazivanja savremenih tehničkih dostignuća, savremenih uređaja, tehnoloških procesa, radnih operacija i dr. Kada za to ne postoje odgovarajući uslovi, učenicima treba obezbediti multimedijalne programe u kojima je zastupljena ova tematika.

S obzirom da je nastava Tehnike i tehnologije teorijsko-praktičnog karaktera, časove treba realizovati podelom odeljenja na 2 (dve) grupe, ukoliko odeljenje ima više od 20 učenika. Program nastave i učenja treba ostvarivati na spojenim časovima.

II OSTVARIVANJE NASTAVE I UČENJA

Učenici u osmom razredu dolaze sa izvesnim znanjem iz oblasti tehnike i tehnologije koja su stekli u prethodnim razredima, kao i sa određenim životnim iskustvima u korišćenju različitih uređaja.

Životno i radno okruženje

U oblasti životno i radno okruženje, obrađuju se sadržaji prvenstveno vezani za elektrotehniku, računarstvo i mehatroniku. Uz pomoć različitih medija potrebno je, u najkraćim crtama, prikazati razvoj ovih grana tehnike kao i njihovu međusobnu povezanost. Putem primera navesti učenike da analiziraju uticaj razvoja navedenih oblasti na savremen način života. Ukazati na doprinose srpskih naučnika u razvoju elektrotehnike i telekomunikacija. Pravilnu upotrebu električnih aparata i uređaja u domaćinstvu treba predstaviti učenicima što je moguće više na praktičnim primerima koristeći dostupna nastavna sredstva i multimedije, sa posebnim akcentom na uštedu energije. Objasniti razrede energetske efikasnosti električnih uređaja na osnovu kojih učenik može izvršiti poređenje električnih uređaja prema efikasnosti. Navesti značaj primene energetski efikasnih uređaja sa aspekta ekologije i ekonomije. Posebno analizirati moguće opasnosti koje se mogu desiti prilikom korišćenja električnih aparata i uređaja i eventualne posledice u slučaju nepridržavanja uputstava za njihovo korišćenje. Navesti postupke delovanja prilikom strujnog udara. Za izbor nastavka školovanja i budućeg zanimanja potrebno je navesti učenicima značaj zanimanja iz oblasti elektrotehnike sa primerima iz svog životnog okruženja.

Preporučeni broj časova za realizaciju ove oblasti je 6.

Saobraćaj

Pregled karakteristika klasičnih saobraćajnih sredstava treba zaokružiti elektronskim podsistemima, kao i konstrukcijama i funkcijama sredstava na električni pogon i hibridnih vozila. Preporučuje se da učenici samostalno, putem dostupnih izvora znanja, istraže prednosti i nedostatke vozila na električni i hibridni pogon i uporede ih sa konvencionalnim vozilima. U ovu svrhu moguće je koristiti različite nastavne metode (metodu projektne nastave, problemsku, istraživački rad). Putem multimedija prikazati električni i elektronski sistem kod saobraćajnih sredstava (putnička vozila, mopedi). Elemente sistema (uređaje za proizvodnju i akumulaciju električne energije,

elektropokretač, uređaj za paljenje radne smeše, uređaje za signalizaciju) povezati sa prethodnim znanjem učenika o pogonskim mašinama (motorima). Posebno obratiti pažnju na namenu elektronskih uređaja (elektronsko ubrizgavanje, senzori za kretanje) Osvrnuti se i na potrebu ispravnosti ovih uređaja za bezbedno učestvovanje u saobraćaju.

Prenošenje podataka na daljinu čini poseban segment saobraćaja. Potrebno je učenicima približiti telekomunikacionu tehnologiju i ukazati na ubrzani razvoj telekomunikacionih sistema i njihov uticaj na život. U ovom segmentu obraditi prenos informacija putem audiovizuelnih sredstava (radio i televizija), mobilne telefonije, GPS sistema, računarskih i bežičnih mreža. Prema mogućnostima i opremi, u ovom delu iskoristiti dostupne uređaje (mobilne telefone, tablete, računare) i praktično ostvariti međusobnu komunikaciju putem njih, koristeći internet servise (elektronsku poštu, video konferencije, kratke poruke) ili mobilne aplikacije (Viber, WhatsApp). Preporučeni broj časova za realizaciju ove oblasti je 6.

Tehnička i digitalna pismenost

Upoznati učenike sa osnovnim simbolima i oznakama koje se koriste u električnim šemama i osposobiti ih za njihovo crtanje. Prilikom realizacije ove aktivnosti koristiti jednostavne šeme. Demonstrirati rad sa softverom za simulaciju rada električnih kola primerenim uzrastu i predznanjima učenika. Kreirati vežbu u okviru koje učenici crtaju električnu šemu i koriste računarsku simulaciju za prikaz njenog funkcionisanja. Ukoliko materijalno-tehničke mogućnosti dozvoljavaju, učenici potom sastavljaju električnu šemu na radnom stolu i demonstriraju njen rad. Možete koristiti analogne i digitalne komponente.

Osmisliti vežbe u kojima će učenici sastaviti i upravljati elektromehaničkim modelima koristeći IKT i interfejs. Složenost modela prilagoditi uslovima i opremi sa kojom škola raspolaže.

Kombinovati znanja i veštine iz programiranja koja učenici poseduju sa pojašnjenjem funkcija i načina rada pojedinih elemenata modela. Ukoliko učenici rade sa različitim modelima predvideti vreme za predstavljanje pojedinačnih rešenja u odeljenju.

U najkraćim crtama upoznati učenike sa mogućnostima upravljanja procesima i stvarima na daljinu pomoću IKT-a (Internet of Things – internet stvari).

Osposobiti učenike da pravilno čitaju i tumače karakteristike komponenti IKT uređaja.

Demonstrirati njihov izgled i rad u skladu sa uslovima u školi. Osmisliti aktivnosti u kojima učenici samostalno ili grupno učestvuju sa ciljem istraživanja karakteristika npr. računarskih komponenti potrebnih za realizaciju određenog zahteva/posla (igranje određene igre, rad sa određenim softverom i sl.). U okviru ove aktivnosti predvideti korišćenje interneta i kreiranje/oblikovanje specifikacije opreme od strane učenika poštujući osnove poslovne komunikacije i e-korespondencije.

Preporučeni broj časova za realizaciju ove oblasti je 18.

Resursi i proizvodnja

Na početku izučavanja ove oblasti upoznati učenike, na informativnom nivou, sa elektroenergetskim sistemom naše zemlje. Šta ga čini, koje su potrebe za električnom energijom, a koji potencijali za proizvodnju kojima raspolažemo.

Proizvodnju, transformaciju i prenos električne energije objasniti uz pomoć multimedije. U najkraćim crtama objasniti hidroelektrane, termoelektrane i nuklearne elektrane, značaj transformisanja električne energije u transformatorskim stanicama, kao i prenos električne energije dalekovodima i niskonaponskom električnom mrežom, od proizvođača do potrošača.

Sadržaje u ovoj oblasti, koji su direktno vezani za život i delo našeg naučnika Nikole Tesle, uvek posebno istaći i naglasiti.

Kada je u pitanju proizvodnja električne energije, deo sadržaja posvetiti obnovljivim izvorima električne energije. Tu se pre svega misli na: solarne elektrane, vetroelektrane (aeroelektrane), geotermalne elektrane, elektrane na biomasu, mini hidroelektrane i postrojenja za sagorevanje komunalnog otpada. Ove sadržaje realizovati uz pomoć odgovarajuće multimedije. Sa učenicima analizirati značaj i prednosti proizvodnje i korišćenja obnovljivih izvora električne energija sa aspekta zaštite životne sredine.

Uz pomoć uzoraka elektroinstalacionog materijala, kao očiglednog nastavnog sredstva, ili crteža i multimedije, objasniti učenicima svojstva i primenu elektroinstalacionog materijala (provodnici, izolatori, instalacione cevi i kutije, sijalična grla i sijalice, prekidači, utičnice, utikači, osigurači, električno brojilo, uklopni sat).

Uz pomoć odgovarajućih šema i uzoraka sklopljenih strujnih kola, objasniti učenicima, osnovna strujna kola kućne električne instalacije (strujno kolo priključnice sa uzemljenjem, sijalice sa jednopolnim, serijskim i naizmeničnim prekidačem). Tražiti od učenika da u svesci nacrtaju šeme pomenutih strujnih kola.

Objasniti učenicima uprošćenu šemu i glavne karakteristike trofazne električne instalacije. Pri objašnjavanju koristiti električnu šemu trofazne struje prikazanu na osnovi jednog manjeg stana. Upoznavanje elektroinstalacionog materijala i pribora najefikasnije se može ostvariti primenom u različitim konstrukcijama strujnih kola. Na osnovu stečenih teorijskih znanja učenici, uz pomoć nastavnika, praktično sastavljaju strujna kola kućne električne instalacije (strujno kolo sijalice sa jednopolnim, serijskim i naizmeničnim prekidačem...). Spajanje elemenata strujnih kola vršiti uz pomoć pinova na montažnim ispitnim pločama ili lemljenjem. Ukoliko se opredelite za lemljenje, učenicima demonstrirati pravilnu i bezbednu upotrebu električne lemilice. Voditi računa da se simulacija strujnih kola radi samo sa naponima do 24 V.

Iskoristiti praktičan rad učenika za demonstraciju rada univerzalnim mernim instrumentom (multimetrom). Pri praktičnom radu učenici treba da koriste multimetar za merenje električnih veličina.

Ukoliko ste operativnim planiranjem predvideli, u ovom delu oblasti možete sa učenicima uraditi simulaciju strujnih kola uz pomoć besplatnih računarskih programa namenjenih za tu svrhu.

U najkraćim crtama upoznati učenike sa električnim mašinama jednosmerne i naizmenične struje, vrstama i glavnim delovima. Izlaganje potkrepiti modelima elektromotora.

Upoznavanje učenika sa elektrotehničkim aparatima i uređajima u domaćinstvu uraditi uz pomoć multimedije, slika ili modela (preseka pojedinih kućnih aparata i uređaja). Objasniti glavne delove, princip rada i način održavanja najkorišćenijih elektrotermičkih (rešo, štednjak, pegla, grejalice, bojler ...), elektromehanički (usisivač, mikser, sokovnik, frižider, zamrzivač, klima uređaj ...) i kombinovanih aparata i uređaja (fen za kosu, TA peć, mašina za pranje veša, mašina za pranje sudova ...). Ovaj deo nastavne oblasti se može iskoristiti za izradu multimedijalne prezentacije, tako što će svaki učenik na istoj prikazati i prezentovati po jedan uređaj u domaćinstvu.

U okviru elektronike, kroz primere praktične primene, upoznati učenike sa osnovama na kojima se zasniva rad digitalne tehnologije. Uz praktični prikaz, upoznati učenike sa osnovnim elektronskim elementima (otpornici, kondenzatori, zavojnice, diode, tranzistori, integrisana kola ...). Najaviti korišćenje elektronskih elemenata u okviru praktičnog rada u sledećoj oblasti Konstruktorsko modelovanje.

Na kraju ove oblasti upoznati učenike sa mogućnošću i značajem reciklaže elektronskih komponenti sa ekološkog i ekonomskog aspekta.

Ovu oblast realizovati u tesnoj korelaciji sa nastavnim sadržajima fizike, posebno sa aspekta zakona elektrotehnike na kojima su zasnovani razni uređaji na elektrotermičkom, elektromehaničkom dejstvu električne struje.

Preporučeni broj časova za realizaciju ove oblasti je 20.

Konstruktorsko modelovanje

Ova oblast je složenija jer se u njoj po vertikalni povezuju sadržaji kako prethodnih razreda tako i osmog razreda. U ovom delu programa učenici kroz praktičan rad primenjuju prethodno stečena znanja i veštine kroz modelovanje električnih mašina i uređaja. To je neophodno pošto se ta znanja i veštine pojavljuju i u realizaciji delova projekta.

U ovom razredu treba zaokružiti celinu o obnovljivim izvorima energije. S obzirom da je u prethodnim razredima bilo reči o mehaničkim i toplotnim pretvaračima energije u osmom razredu težište je na električnoj energiji. Modele koji koriste obnovljive izvore energije učenici mogu modelovati na različite načine. Jedan od načina je izvođenje oglada sa elektropanelima. U tu svrhu dovoljno je raditi na manjoj ploči elektropanela i pomoću multimetara (unimera) meriti promene u zavisnosti od količine svetla. U okviru projekta moguće je izraditi model vetrogeneratora.

Sa interfejsom učenici su se upoznali na nivou „crne kutije“ (black box). Praktično prikazati kako funkcioniše interfejs da bi, u kasnijoj fazi, mogli primeniti stečena znanja na nekom projektu.

Učenike treba upoznati sa osnovnim delovima interfejsa: napajanje, ulazi i izlazi.

Učenici treba da razlikuju robote upravljane veštačkom inteligencijom (VI) naspram robota upravljanih jednostavnim automatskim sistemima i da poznaju njihove tipične funkcije i sposobnosti. Ideje treba razviti kroz diskusiju, istraživanje i simulaciju, a ukoliko materijalno-tehničke mogućnosti dozvoljavaju i razviti model rešenja problema iz realnog sveta korišćenjem robota upravljanih VI. Realizaciju ove celine započeti diskusijom sa učenicima o robotima koje su videli na vestima, medijima ili možda uživo. Navesti karakteristične sposobnosti ovih robota: prepoznavanje specifičnih objekata ili lica, samostalna navigacija oko objekata, klasifikacija i razlikovanje objekata, razumevanje i reprodukcija ljudskog govora, prepoznavanje i prikaz emocija i improvizacija u neočekivanim situacijama. Uputiti učenike da robote upravljane VI mogu prepoznati na osnovu sledećih kriterijuma: (1) mogućnost opažanja sveta oko sebe, (2) analiza i organizacija podataka prikupljenih opažanjem, (3) razume i donosi samostalne odluke na osnovu podataka. Pošto roboti upravljani VI za opažanje sveta oko sebe koriste senzore, učenici se mogu organizovati u parove ili grupe kako bi samostalno putem Interneta istražili senzore koji se uobičajeno koriste u robotici. Ukoliko postoje materijalno-tehničke mogućnosti, organizovati demonstraciju rada robota upravljanih VI ili simulirati njegov rada na računaru putem odgovarajućeg softvera.

S obzirom da je program modularnog tipa ostavlja se mogućnost da učenici izraze svoje lične afinitete, sposobnosti, interesovanja kako bi se opredelili za neke od ponuđenih mogućnosti: izrada modela električnih mašina i uređaja, automatskih sistema, robota, elektronskih sklopova i modela koji koriste obnovljive izvore energije. Sadržaje treba realizovati kroz učeničke projekte, od grafičkog predstavljanja zamisli, preko planiranja, izvršavanja radnih operacija, marketinga do procene i vrednovanja. Nastaviti sa algoritamskim pristupom u konstruktorskom modelovanju posebno u pristupu razvoja tehničkog stvaralaštva - od ideje do realizacije. Potrebno je da učenici koriste podatke iz različitih izvora, samostalno pronalaze informacije o uslovima, potrebama i načinu realizacije proizvoda/modela koristeći IKT, izrađuju proizvod /model, poštujući principe ekonomičnog iskorišćenja materijala i racionalnog odabira alata i mašina primenjujući procedure u skladu sa principima bezbednosti na radu. U projekt se može uključiti i više učenika (timski rad) ukoliko je rad složeniji, odnosno ako se učenici za takav vid saradnje odluče.

Kada je projekat realizovan, učenici predstavljaju rezultate do kojih su došli. Pri tome treba omogućiti da se samoprocenom sopstvenog rada i rada drugih na osnovu postavljenih kriterijuma razvije razmena stavova i mišljenja. Da bi unapredili proces rada na projektu treba podsticati upotrebu elektronske korespondencije. Isto tako treba realizovati aktivnosti koje se odnose na određivanje okvirne cene troškova i vrednost izrađenog modela prilikom predstavljanja proizvoda/modela.

Preporučeni broj časova za realizaciju ove oblasti je 18.

III PRAĆENJE I VREDNOVANJE NASTAVE I UČENJA

U nastavi orijentisanoj na dostizanje ishoda vrednuju se proces i produkti učenja.

U procesu ocenjivanja potrebno je uzeti u obzir sve aktivnosti učenika (urednost, sistematičnost, zalaganje, samoinicijativnost, kreativnost i dr).

Vrednovanje aktivnosti, naročito ako je timski rad u pitanju, potrebno je obaviti sa grupom tako da se od svakog člana traži mišljenje o sopstvenom radu i o radu svakog člana ponaosob (tzv. vršnjačko ocenjivanje).

Prilikom svakog vrednovanja postignuća potrebno je da nastavnik sa učenicima dogovori pokazatelje na osnovu kojih svi mogu da prate napredak u učenju. Na taj način učenici će biti podstaknuti da promišljaju o kvalitetu svog rada i načinima kako ga unaprediti. Ocenjivanje tako postaje instrument za napredovanje u učenju. Na osnovu rezultata praćenja i vrednovanja, zajedno sa učenicima treba planirati proces učenja i birati pogodne strategije učenja.

14.. LIKOVNA KULTURA

Nastavni predmet: Likovna kultura

Cilj: Cilj vaspitno-obrazovnog rada u nastavi likovne kulture jeste da podstiče i razvija učenikovo stvaralačko mišljenje i delovanje u skladu sa demokratskim opredeljenjem društva i karakterom ovog nastavnog predmeta.

	Nedeljni fond časova	Godišnji fond časova			
Redovna nastava	2	72			
NASTAVNI PREDMET – LIKOVNA KULTURA					
OBLAST/TEMA	BROJ ČASOVA	SADRŽAJ	OČEKIVANI ISHODI	MEĐUPREDMETNE KOMPETENCIJE	KORELACIJE
LINIJA	20	Linije oko nas – uvodni čas Linija u likovnoj umetnosti Savremena sredstva za crtanje Svojstva i vrste linija Stvaranje površina linijama Umetnički crtež Linija i trodimenzionaln i oblici	Učenik će biti u stanju da: <ul style="list-style-type: none">• prepozna i opiše linije koje uočava u prirodi i okruženju;• da crta različitim materijalima i na različitim podlogama i da koristi materijal i pribor u skladu sa uputstvima;• povlači različite linije i crta ili slika uz upotrebu nekih	- razvijanje sposobnosti učenika za opažanje kvaliteta svih likovnih elemenata: linija, oblika, boja; - stvaranje uslova da učenici na časovima u procesu realizacije sadržaja koriste različite tehnike i sredstva i da upoznaju njihova vizuelna i likovna svojstva; - razvoj sposobnosti učenika za vizuelno	matematika, biologija, s jezik, fizič vaspitanje, muzička kultura, isto informatika računarstvo tehnika i tehnologija

		<p>Linija Razvoj umetnosti – kulturno nasleđe</p>	<p>jednostavnog aplikativnog programa za crtanje;</p> <ul style="list-style-type: none"> • gradi linije različitih vrednosti kombinujući materijal, ugao i pritisak pribora i materijala; • koristi odabrane sadržaje za stvaranje originalnih crteža. • uočava i raspoznaje karakter linija u prirodi i svetu koji nas okružuje, kao i u umetničkim delima; • gradi linije različitih vrednosti i razmatra u grupi izražajna svojstva linija i njihovu primenu; • iskaže svoje mišljenje o značaju kulturnog nasleđa; 	<p>pamćenje i povezivanje opaženih informacija kao osnove za uvođenje u vizuelno mišljenje;</p> <ul style="list-style-type: none"> - razvijanje osetljivosti za likovne i vizuelne vrednosti, koje se stiču u nastavi, a primenjuju u radu i životu; - razvijanje motoričkih sposobnosti učenika i navike za lepo pisanje; - podsticanje interesovanja i stvaranje potrebe kod učenika za posećivanjem muzeja, izložbi, kao i za čuvanje kulturnih dobara i estetskog izgleda sredine u kojoj učenici žive i rade; - stvaranje uslova da se upoznavanjem likovnih umetnosti bolje razumeju prirodne zakonitosti i društvene pojave; - omogućavanje razumevanja i pozitivnog emocionalnog stava prema vrednostima izraženim i u delima različitih područja umetnosti; - razvijanje sposobnosti za prepoznavanje osnovnih svojstava tradicionalne, moderne i savremene umetnosti.
--	--	---	---	---

OBLIK	30	<p>Svojstva oblika Vrste oblika Površinski i trodimenzionalni i oblici Uticaj svetlosti na opažanje oblika Veličina oblika i međusobni odnos veličina Grupisanje oblika u ravni i u prostoru Raspoređivanje oblika u ravni i u prostoru Kretanje oblika Oblikovanje prostora Arhitektura – jedinstvo oblika i prostora Linija, oblik – ornament Oblikovanje upotrebnih predmeta</p> <p>Preoblikovanje upotrebnih</p>	<p>Učenik će biti u stanju da:</p> <ul style="list-style-type: none"> • prepozna i poredi oblike iz prirode i okruženja prema zadatim kriterijumima. • prepozna i poredi oblike iz prirode i okruženja prema zadatim kriterijumima. • prepozna primere svetlosnih objekata u okolini i u umetničkim delima i da mu oni budu podsticaj za stvaralački rad. • uoči i prepozna karakteristike oblika i koristi ih kao podsticaj za likovno oblikovanje. • uoči i prepozna karakteristike oblika i koristi ih kao podsticaj za likovno oblikovanje. • primeni znanja o oblicima i njihovom kretanju u oblikovanju kinetičke skulpture odabranim materijalom i postupkom. • oblikuje dvodimenzionalne i trodimenzionalne 	<p>matematika tehničko, biologija, geografija, informatika</p> <p>istorija, tehnika i tehnologija srpski jezik muzička kultura</p>
-------	----	---	--	--

		<p>predmeta Nasleđe rimske kulture na tlu Srbije</p>	<p>lne oblike odabranim materijalom i postupkom i da ih uklopi u određeni enterijer stvarajući estetsku i funkcionalnu celinu.</p> <ul style="list-style-type: none"> • razume značaj estetskog oblikovanja građevina u skladu sa njihovom namenom i da to znanje primeni u estetskoj proceni i stavralačkom radu. • kombinuje oblike i linije i da • njihovim ritmičnim ponavljanjem stvari originalan ornamet za određenu namenu. • razume i objasni važnost dizajna i da objasni ko dizajnira određeni proizvod, kao i da razlikuje kič od estetske vrednosti. • razlikuje određene karakteristike dizajna predmeta i preoblikovanj 	
--	--	--	---	--

RITAM	16	Ritam Ritam u strukturi oblika Likovni	<p>em stvori novu upotrebnu celinu.</p> <ul style="list-style-type: none"> • iskaže svoje mišljenje o tome zašto je umetničko nasleđe važno <p>Učenik će biti u stanju da:</p> <ul style="list-style-type: none"> • opiše ritam koji uočava i poredi utiske koje na njega ostavljaju različiti ritmovi. • uoči pravilan i nepravilan ritam i primeni ove pojmove u likovnom radu. • samostalno ili u saradnji sa drugima koristi odabrane sadržaje kao podsticaj za stvaranje originalnog vizuelnog ritma. • gradi pravilan, nepravilan i slobodan vizuelni ritam, spontano ili s određenom namerom. • opipa ritam koji uočava u drugim vrstama 	istorija, srpski jezik, muzika, kultura
-------	----	---	---	---

<p>VIZUELNO SPORAZUMEVANJE 6</p>		<p>problem Ritam Ritam i kompozicija Slobodan i spontan ritam Ritam u drugim vrstama umetnosti Različiti ritmovi oko nas</p>	<p>umetnosti i da mu to bude podsticaj za stvaranje.</p> <ul style="list-style-type: none"> • povezuje vrste ritma koje je upoznao (vizuelni, muzički, ritam pokreta) sa likovnim stvaralaštvom. • razume značaj preistorijskog nasleđa i iskaže mišljenje o tome zašto ljudi stvaraju umetnost. <p>Učenik će biti u stanju da:</p> <ul style="list-style-type: none"> • razume i razlikuje različite metode prenošenja informacija i izrazi poruku vizuelnom komunikacijom. • razume i razlikuje različite metode prenošenja informacija i izrazi poruku vizuelnom komunikacijom. • razume i objasni zašto je nasleđe kulture važno i da razvija naviku za očuvanje vizuelnog identiteta svog i drugih naroda. 	<p>istorija, srpski jezik, muzika, kultura</p> <p>srpski jezik, istorija, fizičko vaspitanje,</p>
--------------------------------------	--	--	--	---

		<p>Praistorijsko nasleđe vizuelne kulture na tlu Srbije</p> <p>Vizuelno sporazumevanje</p> <p>Vizuelna komunikacija danas</p> <p>Nasleđe etno-kulture u našem kraju</p>		<p>tehnika i tehnologija</p> <p>informatika</p> <p>računarstvo</p>
--	--	---	--	--

OBLAST/ TEMA	NAČIN DIDAKTIČKO – METODIČKOG OSTVARIVANJA PROGRAMA			AKTIVNOSTI UČENIKA
	Oblicirada	Metode i tehnike	Sredstva	
LINIJA OBLIK RITAM VIZUELNO SPORAZUMEVANJE	<p>individualni rad;</p> <p>grupni rad; rad sa celim odeljenjem;</p> <p>frontalni rad;</p> <p>timski rad; rad u parovima</p>	<p>izlaganje, uputstva nastavnika i praktičan rad učenika;</p> <p>razgovor, demonstracija (procesa, operacija, rada, mašina, muzičkog stvaralaštva i sl.), estetska analiza radova;</p> <p>ilustrovana (predmetom, šemom, grafikom, simbolom i sl.) i crtanje</p>	<p>školske table, crteži na papirima na zidu, olovke, flomast eri, tempere , papiri, karton, lepilo i makaze, govorna izražajna sredstva , razni</p>	<p>razvijanje sposobnosti učenika za opažanje kvaliteta svih likovnih elemenata: linija, oblika, boja;</p> <p>- stvaranje uslova da učenici na časovima u procesu realizacije sadržaja koriste različite tehnike i sredstva i da upoznaju njihova vizuelna i likovna svojstva;</p> <p>- razvoj sposobnosti učenika za vizuelno pamćenje i povezivanje opaženih informacija kao</p>

		<p>po modelu; sa linijom, simbolom i grafikom; igra linijama; crtanje; slobodno komponovanje ritmičkih celina; rad prema posmatranju oblika; rad prema posmatranju; linijom i oblikom prema posmatranom predmetu; estetska analiza; usmeno izlaganje; obrada teksta.</p>	<p>prirodni i veštački materijali i predmeti, folije, crtači i slikarski pribor, vajarske tehnike, crtanje i slikanje, kolaž, razgrađivanje i građenje, oblikovna sredstva, slobodan izbor reprodukcija i originala, udžbenik</p>	<p>osnove za uvođenje u vizuelno mišljenje; - razvijanje osetljivosti za likovne i vizuelne vrednosti, koje se stiču u nastavi, a primenjuju u radu i životu; - razvijanje motoričkih sposobnosti učenika i navike za lepo pisanje; - podsticanje interesovanja i stvaranje potrebe kod učenika za posećivanjem muzeja, izložbi, kao i za čuvanje kulturnih dobara i estetskog izgleda sredine u kojoj učenici žive i rade; - stvaranje uslova da se upoznavanjem likovnih umetnosti bolje razumeju prirodne zakonitosti i društvene pojave; - omogućavanje razumevanja i pozitivnog emocionalnog stava prema vrednostima izraženim i u delima različitih područja umetnosti; - razvijanje sposobnosti za prepoznavanje osnovnih svojstava tradicionalne, moderne i savremene umetnosti.</p>
--	--	--	---	--

Sadržaji programa (nastavne teme)	Standardi
	Osnovni nivo
1. SLOBODNO RITMIČKO KOMPONOVANJE	<p>LK.1.1.1. razlikuje i koristi (u svom radu) osnovne medije, materijale i tehnike (crtanje, slikanje, vajanje) vizuelnih umetnosti</p> <p>LK.1.2.3. opisuje svoj rad i radove drugih (npr. iskazuje utisak)</p> <p>LK.1.3.1. opisuje razlike koje uočava na umetničkim radovima iz različitih zemalja, kultura i perioda</p>
2. LINIJA	<p>LK.1.1.1. razlikuje i koristi (u svom radu) osnovne medije, materijale i tehnike (crtanje, slikanje, vajanje) vizuelnih umetnosti</p> <p>LK.1.2.3. opisuje svoj rad i radove drugih (npr. iskazuje utisak)</p> <p>LK.1.3.3. poznaje mesta i izvore gde može da proširi svoja znanja vezana za vizuelne umetnosti (npr. muzej, galeriju, atelje, umetnička radionica...)</p> <p>LK.1.1.1. razlikuje i koristi (u svom radu) osnovne medije, materijale i tehnike (crtanje, slikanje, vajanje) vizuelnih umetnosti</p> <p>LK.1.1.2. izvodi dvodimenzionalne i trodimenzionalne radove</p> <p>LK.1.1.1. razlikuje i koristi (u svom radu) osnovne medije, materijale i tehnike (crtanje, slikanje, vajanje) vizuelnih umetnosti</p> <p>LK.1.1.2. izvodi dvodimenzionalne i trodimenzionalne radove</p> <p>LK.1.3.1. opisuje razlike koje uočava na umetničkim radovima iz različitih zemalja, kultura i perioda</p>

3. OBLIK	<p>LK.1.1.1. razlikuje i koristi (u svom radu) osnovne medije, materijale i tehnike (crtanje, slikanje, vajanje) vizuelnih umetnosti</p> <p>LK.1.1.2. izvodi dvodimenzionalne i trodimenzionalne radove</p> <p>LK.1.1.3. opisuje svoj rad i radove drugih (npr. iskazuje utisak)</p> <p>LK.1.3.1. opisuje razlike koje uočava na umetničkim radovima iz različitih zemalja, kultura i perioda</p>
4. ORNAMENT	<p>LK.1.1.1. razlikuje i koristi (u svom radu) osnovne medije, materijale i tehnike (crtanje, slikanje, vajanje) vizuelnih umetnosti</p> <p>LK.1.1.2. izvodi dvodimenzionalne i trodimenzionalne radove</p> <p>LK.1.1.3. opisuje svoj rad i radove drugih (npr. iskazuje utisak)</p> <p>LK.1.3.4. zna nekoliko primera primene vizuelnih umetnosti u svakodnevnom životu</p>
5. SVETLINSKI OBJEKTI I KOLAŽ	<p>LK.1.1.1. razlikuje i koristi (u svom radu) osnovne medije, materijale i tehnike (crtanje, slikanje, vajanje) vizuelnih umetnosti</p> <p>LK.1.1.2. izvodi dvodimenzionalne i trodimenzionalne radove</p> <p>LK.1.2.3. opisuje svoj rad i radove drugih (npr. iskazuje utisak)</p> <p>LK.1.3.2. zna da navede različita zanimanja za koja su potrebna znanja i veštine</p>

stečene učenjem u vizuelnim umetnostima (npr. kostimograf, dizajner, arhitekta...)
LK.1.3.3. poznaje mesta i izvore gde može da proširi svoja znanja vezana za vizuelne umetnosti (npr. muzej, galeriju, atelje, umetnička radionica...)

6. VIZUELNO SPORAZUMEVANJE

7. OBLIKOVANJE I
PREOBLIKOVANJE
UPOTREBNIH
PREDMETA

Nastavni predmet: Likovna kultura

Cilj: Cilj vaspitno-obrazovnog rada u nastavi likovne kulture jeste da podstiče i razvija učenikovo stvaralačko mišljenje i delovanje u skladu sa demokratskim opredeljenjem društva i karakterom ovog nastavnog predmeta. - razvijanje sposobnosti učenika za opažanje kvaliteta svih likovnih elemenata;

- stvaranje uslova da učenici na časovima u procesu realizacije sadržaja koriste različite tehnike i sredstva i da upoznaju njihova vizuelna i likovna svojstva;
- razvijanje sposobnosti učenika za vizuelno pamćenje i povezivanje opaženih informacija kao osnove za uvođenje u vizuelno mišljenje;
- razvijanje osetljivosti za likovne i vizuelne vrednosti, koje se stiču u nastavi, a primenjuju u radu i životu;
- razvijanje motoričkih sposobnosti učenika i navike za lepo pisanje;
- razvijanje sposobnosti za prepoznavanje osnovnih svojstava tradicionalne, moderne i savremene umetnosti.

Nedeljni fond časova Godišnji fond časova

Redovna nastava 1

36

NASTAVNI PREDMET – LIKOVNA KULTURA					
OBLAST/TEMA	BROJ ČASOVA	SADRŽAJ	OČEKIVANI ISHODI	MEĐUPREDMETNE KOMPETENCIJE	KORELACIJA
Boja	17 3 7 4 5	Boja, Boja u umetnosti Boja na paleti Komplementarne boje Komplementarni parovi boja (poentilizam) Slojevito slikanje Dejstvo boja na posmatrača Svetlost, svetlina u umetnosti Iluzija senke i	Po završetku aktivnosti učenik će biti u stanju da: koristi odabrane informacije kao podsticaj za stvaralački rad; koristi izražajna svojstva boja u likovnom radu; poznaje različite slikarske materijale i	<ul style="list-style-type: none"> • estetička, • kompetencija za učenje, • rad sa podacima i informacijama, • komunikacija, • saradnja, • rešavanje problema • digitalna kompetencija • odgovorno učešće u demokratskom društvu, 	srpski jezik, matematika, biologija, istorija, muzička kultura, geografija, tehničko vaspitanje, crtanje i igrani film, fizičko vaspitanje, školske sekcije.

<p>Prostor</p>	<p>trodimenzionalnosti Boja i svetlost Skulptura i svetlost Uređenje enterijera</p> <p>Dizajn – oblikovanje upotrebnih predmeta Kulturno nasleđe – muzeji Ambijent – prostor Dizajn prostora Uređenje – oblikovanje školskog prostora Tekstura Teksture u prirodi i svetu oko nas Tekstura keramike Crtačke teksture Slikarske teksture Vajarske teksture Mapa uma, izložba Vizuelne poruke Vizuelno sporazumevanje (izložba plakata sa prethodnog časa i mapa uma) Umetnost nekad i sad Uobrazilja Strip, animirani i igrani film Uobrazilja i umetnost Neobično i nadrealno Zamišljanje: nadrealna kompozicija; neobična umetnička ostvarenja</p>	<p>tehnike; koristi izražajna svojstva komplementarnih boja u likovnom radu; razmatra sam i sa drugima šta i kako je učio i gde ta znanja može primeniti; izražava svoje zamisli odabranom likovnom tehnikom; primeni stečena znanja i doživljena iskustva na novim zadacima; istražuje odnose likovnih elemenata; razume ulogu boja u svakodnevnom životu i njihovo delovanje na čoveka; eksperimentiše i koristi likovna svojstva različitih tonova boja; razume uticaj svetlosti na izgled predmeta; izražava svoje zamisli odabranom likovnom tehnikom; Opiše estetski doživljaj prostora i dizajna upotrebnih predmeta; • povezuje karakterističan ekspozat i</p>	<ul style="list-style-type: none"> • odgovoran odnos prema zdravlju, odgovoran odnos prema okolini • estetička, • kompetencija za učenje, • rad sa podacima i informacijama, • komunikacija, • saradnja, • rešavanje problema • digitalna kompetencija • odgovorno učešće u demokratskom društvu, • odgovoran odnos prema zdravlju, odgovoran odnos prema okolini • estetička, • kompetencija za učenje, • rad sa podacima i informacijama, • komunikacija, • saradnja, • rešavanje problema • estetička, • kompetencija za učenje, • rad sa podacima i informacijama, • komunikacija, • saradnja, • rešavanje problema • estetička, • kompetencija za učenje, • rad sa podacima i informacijama, 	
<p>Tekstura</p>				

Komunikacija			odgovarajući muzej.	<ul style="list-style-type: none"> • komunikacija, • saradnja, • rešavanje problema • digitalna kompetencija • odgovorno učešće u demokratskom društvu, • odgovoran odnos prema zdravlju, odgovoran odnos prema okolini 	
Uobrazilja			<p>opisuje estetski doživljaj prostora; oblikuje prostor u kome živi koristeći stečena znanja iz dizajna; oblikuje samostalno, ili u saradnji s drugima upotrebne predmete; postavi izložbu radova; koristi informacije za stvaralački rad;</p> <p>uočava i razlikuje površine i teksture; opisuje taktilni doživljaj; uočava različite teksture u delima prirode i čoveka; koristi odabrane informacije kao podsticaj za stvaralački rad; pravi raznovrsne teksture na različitim podlogama ili oblicima; pravi raznovrsne teksture linijama materijalom po izboru ili u aplikativnom programu; koristi izražajna</p>		

sredstva boje u izradi teksture; pravi različite teksture na trodimenzionalnom obliku; koristi usvojene informacije u stvaranju likovnog dela; razmatra sa drugima šta je učio i kako to da predstavi vizuelnom porukom;

razume sadržaj vizuelnih poruka i ulogu vizuelne komunikacije u svakodnevnom životu likovnom tehnikom; razlikuje vrste vizuelnih poruka i njihove namene. percipira poruke koje se prenose vizuelnim putem; kodira i dekodira vizuelne informacije. identifikuje teme u odabranim umetničkim delima i uočava ciljeve jednostavnih vizuelnih poruka. uočava veb dizajn u okruženju i tumači; razvija percepciju za poruke koje se prenose vizuelnim putem;

			<p>izražava svoje zamisli i pozitivne poruke odabranom likovnom tehnikom;</p> <p>razlikuje vrste vizuelnih poruka i njihove namene.</p>	
			<p>identifikuje teme u odabranim umetničkim delima i razume značaj mašte i sposobnosti imaginacije.</p> <p>izrazi svoje zamisli odabranom likovnom tehnikom.</p>	

OBLAST/ TEMA	NAČIN DIDAKTIČKO – METODIČKOG OSTVARIVANJA PROGRAMA			AKTIVNOSTI UČENIKA
	Oblicirada	Metode i tehnike	Sredstva	
1. SLOBODNO RITMIČKO IZRAŽAVANJE		-izlaganje, instrukcije nastavnika i praktičan rad učenika;	-školske table, posteri, plaka ti, zidne novine, olovke, flo masteri, tempere, p apiri,	- razvijanje sposobnosti učenika za opažanje kvaliteta svih likovnih elemenata;
2. VIZUELNO SPORAZUMEVANJE	-individualni rad; grupni rad; rad sa celim odeljenjem; frontalni rad;	razgovor, demonstracija – (procesa, operacija izražajna, rada, mašina, muzičke tvorevine i sl.), estetska analiza radova;	karton, lepilo i makaze, govorna sredstva, razni prirodni i veštački materijali i predmeti, folije, crt ački i slikarski	- stvaranje uslova da učenici na časovima u procesu realizacije sadržaja koriste različite tehnike i sredstva i da upoznaju njihova vizuelna i likovna svojstva;
3. TEKSTURA	timski rad	-ilustrovana		
4. SVETLINA	-rad u parovima			
5. BOJA				
6. SVET UOBRAZILJE U LIKOVNIM DELIMA		(predmetom, šemom, grafikom, simbotehnikom, crtanjem i slicno.) i crtanjem prema modelu; -igra sa linijama;	materijali, vajarske sposobnosti učenika i slikanje, kolaž, razmeštanje i građenje, oblikovna	za vizuelno pamćenje i povezivanje opaženih informacija kao osnove za uvođenje u vizuelno

crtanje; sredstva, slobodan mišljenje;
 -simbolima i izbor - razvijanje
 grafikom; reprodukcija i osjetljivosti za
 slobodno originala, površinolikovne i vizuelne
 komponovanje m, bojom, svetlino vrednosti, koje se
 ritmičkih m i senkom; crteži stiču u nastavi, a
 celina; radovi i šeme, primenjuju u radu i
 prema pos- prirodni životu;
 matranju oblika; predmeti, razni - razvijanje
 -linijom i oblikom proizvodi, modeli, sposobnosti za
 prema otografije i prepoznavanje
 posmatranom slike, grafofolije, čiji osnovnih svojstava
 predmetu; estetska tanje i tradicionalne,
 analiza; govor, dijafilm, video moderne i savremene
 -usmeno umetnosti
 izražavanje; kasete, kompjuter, t
 obrada teksta. televizijska, ostala
 sredstva;
 udžbenik

Sadržaji programa (nastavne teme)	Standardi
1. SLOBODNO RITMIČKO IZRAŽAVANJE	Osnovni nivo LK.1.1.1. razlikuje i koristi (u svom radu) osnovne medije, materijale i tehnike (crtanje, slikanje, vajanje) vizuelnih umetnosti LK.1.2.3. opisuje svoj rad i radove drugih (npr. iskazuje utisak) LK.1.3.1. opisuje razlike koje uočava na umetničkim radovima iz različitih zemalja, kultura i perioda LK.1.1.3. opisuje svoj rad i radove drugih (npr. iskazuje utisak) LK.1.2.3. opisuje svoj rad i radove drugih (npr. iskazuje utisak)
2. VIZUELNO SPORAZUMEVANJE	LK.1.1.1. razlikuje i koristi (u svom radu) osnovne medije, materijale i tehnike (crtanje, slikanje, vajanje) vizuelnih umetnosti LK.1.1.2. izvodi dvodimenzionalne i trodimenzionalne radove LK.1.1.3. opisuje svoj rad i radove drugih (npr. iskazuje utisak) LK.1.2.3. opisuje svoj rad i radove drugih (npr. iskazuje utisak) LK.1.3.2. zna da navede različita zanimanja za koja su potrebna znanja i veštine stečene učenjem u vizuelnim umetnostima (npr. kostimograf, dizajner, arhitekta...) LK.1.3.3. poznaje mesta i izvore gde može da proširi svoja znanja vezana za vizuelne umetnosti (npr. muzej, galeriju, atelje, umetnička radionica...) LK.1.1.1. razlikuje i koristi (u svom radu) osnovne medije, materijale i tehnike (crtanje, slikanje, vajanje) vizuelnih umetnosti LK.1.3.1. opisuje razlike koje uočava na umetničkim radovima iz različitih zemalja,

kultura i perioda

LK.1.3.3. poznaje mesta i izvore gde može da proširi svoja znanja vezana za vizuelne umetnosti (npr. muzej, galeriju, atelje, umetnička radionica...)

LK.1.3.4. zna nekoliko primera primene vizuelnih umetnosti u svakodnevnom životu

LK.1.1.1. razlikuje i koristi (u svom radu) osnovne medije, materijale i tehnike (crtanje, slikanje, vajanje) vizuelnih umetnosti

LK.1.1.2. izvodi dvodimenzionalne i trodimenzionalne radove

LK.1.1.3. opisuje svoj rad i radove drugih (npr. iskazuje utisak)

LK.1.2.3. opisuje svoj rad i radove drugih (npr. iskazuje utisak)

LK.1.3.3. poznaje mesta i izvore gde može da proširi svoja znanja vezana za vizuelne umetnosti (npr. muzej, galeriju, atelje, umetnička radionica...)

LK.1.3.4. zna nekoliko primera primene vizuelnih umetnosti u svakodnevnom životu

LK.1.1.1. razlikuje i koristi (u svom radu) osnovne medije, materijale i tehnike (crtanje, slikanje, vajanje) vizuelnih umetnosti

LK.1.1.3. opisuje svoj rad i radove drugih (npr. iskazuje utisak)

LK.1.2.3. opisuje svoj rad i radove drugih (npr. iskazuje utisak)

LK.1.3.3. poznaje mesta i izvore gde može da proširi svoja znanja vezana za vizuelne umetnosti (npr. muzej, galeriju, atelje, umetnička radionica...)

LK.1.3.4. zna nekoliko primera primene vizuelnih umetnosti u svakodnevnom životu

3. TEKSTURA

LK.1.1.1. razlikuje i koristi (u svom radu) osnovne medije, materijale i tehnike (crtanje, slikanje, vajanje) vizuelnih umetnosti

LK.1.1.2. izvodi dvodimenzionalne i trodimenzionalne radove

LK.1.1.3. opisuje svoj rad i radove drugih (npr. iskazuje utisak)

LK.1.2.3. opisuje svoj rad i radove drugih (npr. iskazuje utisak)

LK.1.3.1. opisuje razlike koje uočava na umetničkim radovima iz različitih zemalja, kultura i perioda

LK.1.3.2. zna da navede različita zanimanja za koja su potrebna znanja i veštine stečene učenjem u vizuelnim umetnostima (npr. kostimograf, dizajner, arhitekta...)

LK.1.3.3. poznaje mesta i izvore gde može da proširi svoja znanja vezana za vizuelne umetnosti (npr. muzej, galeriju, atelje, umetnička radionica...)

LK.1.3.4. zna nekoliko primera primene vizuelnih umetnosti u svakodnevnom životu

4. SVETLINA

5. BOJA

6. SVET
UOBRAZILjE U

Nastavni predmet: Likovna kultura

Cilj Cilj nastave likovne kulture jeste da se osigura da svi učenici steknu bazičnu jezičku i umetničku pismenost i da napreduju ka realizaciji odgovarajućih Standarda obrazovnih postignuća, da se osposobe da rešavaju probleme i zadatke u novim i nepoznatim situacijama, da izraze i obrazlože svoje mišljenje i diskutuju sa drugima, razviju motivisanost za učenje i zainteresovanost za predmetne sadržaje, kao i da podstiče i razvija učenikovo stvaralačko mišljenje i delovanje u skladu sa demokratskim opredeljenjem društva i karakterom ovog nastavnog predmeta.

Nedeljni fond časova Godišnji fond časova

Redovna nastava 1

36

NASTAVNI PREDMET – LIKOVNA KULTURA					
OBLAST/TEMA	BROJ ČASOVA	SADRŽAJ	OČEKIVANI ISHODI	MEĐUPREDMETNE KOMPETENCIJE	KORELACIJA
1. PROSTOR I KOMPOZICIJA	20	Uvodni čas, Prostor, Perspektiva, Kompozicija, Ravnoteža u likovnim kompozicijama, Kontrast, Ponavljanje oblika, Ornament i arabeska, Arabeska, Odnos veličina – proporcije, Karikatura Prostor i kompozicija, Vizuelna komunikacija, Motivi u likovnim delima, Digitalna fotografija	koristi tradicionalne tehnike i odabrana savremena sredstva za likovna istraživanja; – izražava, odabranim likovnim elementima, emocije, stanje ili imaginaciju; – oblikuje kompozicije primenjujući osnovna znanja o proporcijama i perspektivi; <ul style="list-style-type: none"> –koristi, sam ili u saradnji sa drugima, odabrane 	Rešavanje problema, saradnja, odgovorno učešće u demokratskom društvu, estetička, odgovoran odnos prema okolini i komunikacija	-srpski jezik - istorija - muzička kultura -matematika -biologija -geografija -tehničko vaspitanje - fizičko vaspitanje -crtanje i igrani film -školske sekcije

2.KOMUNIKACIJA	11	Selfi Pejzaž Teme u likovnim delima Stori-bord, Originalnost Objedinjavanje pokreta, igre i zvuka, Prezentacija, Umetnost oko nas, Umetnička zanimanja, Reciklaža Prirodne lepote i kulturno nasleđe mog mesta.	izvore, podatke i informacije kao podsticaj za stvaralački rad; – razgovara o odabranim idejama, temama ili motivima u umetničkim ostvarenjima različitih kultura i epoha; – uvažava sebe i druge kada snima, obrađuje i deli digitalne fotografije; – učestvuje u zajedničkom kreativnom radu koji objedinjuje različite umetnosti i/ili umetnost i tehnologiju;	Rad s podacima i informacijama, rešavanje problema, saradnja, kompetencija za učenje, odgovorno učešće u demokratskom društvu, estetička kompetencija, komunikacija Rad s podacima i informacijama, rešavanje problema, saradnja, kompetencija za učenje, odgovorno učešće u demokratskom društvu, estetička kompetencija, komunikacija, odgovoran odnos prema okolini, preduzimljivost i orijentacija ka preduzetništvu	
3.UMETNOST OKO NAS	5		– pravi, samostalno ili u timu, prezentacije o		

			<p>odabranim temama povezujući ključne tekstualne podatke i vizuelne informacije;</p> <p>– predstavi svoje i radove drugih, kratko, argumentovano i afirmativno;</p> <p>– predlaže ideje za umetničku reciklažu, humanitarne akcije kroz likovno stvaralaštvo ili obilazak mesta i ustanova kulture;</p> <p>– razmatra svoja interesovanja i mogućnosti u odnosu na zanimanja u vizuelnim umetnostima.</p>	
--	--	--	--	--

OBLAST/ TEMA	NAČIN DIDAKTIČKO – METODIČKOG OSTVARIVANJA PROGRAMA			AKTIVNOSTI UČENIKA
	Oblicirada	Metode i tehnike	Sredstva	
<p>1. PROSTOR I KOMPOZICIJA</p> <p>2.KOMUNIKACIJA</p> <p>3.UMETNOST OKO NAS</p>	<p>- individualni rad</p> <p>- rad u parovima</p> <p>-rad sa celim odeljenjem</p> <p>-frontalni rad</p> <p>-timski rad</p> <p>-grupni rad</p>	<p>-izlaganje, instrukcije nastavnika i praktičan rad učenika;</p> <p>- razgovor,demonstracija – opažanje i isticanje strukture,</p> <p>-ilustrovana</p>	<p>-školske table,posteri,plakati,zidne novine,olovke, flomasteri,temper,papiri, karton,lepilo i makaze,govor na izražajna sredstva,razni prirodni i veštački</p>	<p>Proširuju iskustva u likovnom izražavanju i razvijuju likovno-estetski senzibilitet za: arabesku, proporcije, kompoziciju i prostor, objedinjavanje pokreta igre i zvuka i fotografiju.Upoznaju osnovne elemente likovne organizacije i pripreme sa za samostalno i korelativno preoblikovanje određenog</p>

		(predmetom,š emom,grafiko m,simbolom i slično.) i crtanje prema modelu; -igra sa linijama; crtanje; -radovi prema posmatranju oblika; -radovi prema posmatranju -usmeno izražavanje i obrada teksta.	materijali i predmeti,folije ,crtički i slikarski materijali,vajarske tehnike, crtanje i slikanje,kolaž, razmeštanje i građenje,oblikovna sredstva,slobodan izbor reprodukcija i originala,površinom,bojom,svetlinom i senkom;crteži i šeme, prirodni predmeti,razni proizvodi,modeli,fotografije i slike,grafofolije,čitanje i govor,dijafilm, video kasete,komputer,televizija,ostala sredstva; udžbenik	prostora;se osposobe da povezuju likovni rad s literarnim i scenskim izrazom,zvukom i pokretom;upoznaju oblikovanje vrednosti spomenika kulture i kulturnu baštinu u zavičaju.
--	--	--	--	--

Sadržaji programa (nastavne teme)	Standardi
	Osnovni nivo
1.ARABESKA	<p>LK.1.1.1. razlikuje i koristi (u svom radu) osnovne medije, materijale i tehnike (crtanje, slikanje, fotografiranje, video, kompjuter, televizija, ostala sredstva; udžbenik)</p> <p>LK.1.1.2. izvodi dvodimenzionalne i trodimenzionalne radove (npr. iskazuje utisak)</p> <p>LK.1.2.3. opisuje svoj rad i radove drugih (npr. slikar, arhitekta, dizajner, kostimograf, fotograf, video, kompjuter, televizija, ostala sredstva; udžbenik)</p> <p>LK.1.3.1. opisuje razlike koje uočava na umetničkim radovima i perioda</p> <p>LK.1.3.2. zna da navede različita zanimanja za koja su potrebna znanja i veštine stečene učenjem (npr. slikar, arhitekta, dizajner, kostimograf, fotograf, video, kompjuter, televizija, ostala sredstva; udžbenik)</p> <p>LK.1.3.3. poznaje mesta i izvore gde može da proširi svoja znanja i veštine (npr. muzej, galeriju, atelje, umetnička radionica...)</p> <p>LK.1.3.4. zna nekoliko primera primene vizuelnih umetnosti u svakodnevnom životu</p>

LK.1.3.3. poznaje mesta i izvore gde može da proširi svoja znanja vezana za vizuelne umetnosti (umetnička radionica...)

LK.1.3.4. zna nekoliko primera primene vizuelnih umetnosti u svakodnevnom životu.

LK.1.1.1. razlikuje i koristi (u svom radu) osnovne medije, materijale i tehnike (crtanje, slika i umetnosti

LK.1.1.3. opisuje svoj rad i radove drugih (npr. iskazuje utisak)

utisak)

LK.1.2.3. opisuje svoj rad i radove drugih (npr. iskazuje utisak)

navede različita zanimanja za koja su potrebna znanja i veštine stečene učenjem u vizuelnim umetnostima (npr. dizajner, arhitekta...)

LK.1.3.3. poznaje mesta i izvore gde može da proširi svoja znanja vezana za vizuelne umetnosti (umetnička radionica...)

LK.1.3.4. zna nekoliko primera primene vizuelnih umetnosti u svakodnevnom životu

LK.1.1.1. razlikuje i koristi (u svom radu) osnovne medije, materijale i tehnike (crtanje, slika i umetnosti

LK.1.1.2. izvodi dvodimenzionalne i trodimenzionalne radove

LK.1.1.3. opisuje svoj rad i radove drugih (npr. iskazuje utisak)

LK.1.3.3. poznaje mesta i izvore gde može da proširi svoja znanja vezana za vizuelne umetnosti (umetnička radionica...)

umetničkim radovima iz različitih zemalja, kultura i perioda

da navede različita zanimanja za koja su potrebna znanja i veštine stečene učenjem u vizuelnim umetnostima (npr. dizajner, arhitekta...)

2.

PROPORCIJE

E

LK.1.3.3. poznaje mesta i izvore gde može da proširi svoja znanja vezana za vizuelne umetnosti (umetnička radionica...)

LK.1.3.4. zna nekoliko primera primene vizuelnih umetnosti u svakodnevnom životu

LK.1.1.3. opisuje svoj rad i radove drugih (npr. iskazuje utisak)

LK.1.3.3. poznaje mesta i izvore gde može da proširi svoja znanja vezana za vizuelne umetnosti (umetnička radionica...)

zanimanja za koja su potrebna znanja i veštine stečene učenjem u vizuelnim umetnostima (npr. dizajner, arhitekta...)

LK.1.3.3. poznaje mesta i izvore gde može da proširi svoja znanja vezana za vizuelne umetnosti (umetnička radionica...)

3.
KOMPOZIC
IJA I
PROSTOR

4.
JEDINSTVO
POKRETA, I
GRE I
ZVUKA

5.
FOTOGRAFIJA

Nastavni predmet: Likovna kultura

Cilj: Cilj nastave likovne kulture jeste da se osigura da svi učenici steknu bazičnu jezičku i umetničku pismenost i da napreduju ka realizaciji odgovarajućih Standarda obrazovnih postignuća, da se osposobe da rešavaju probleme i zadatke u novim i nepoznatim situacijama, da izraze i obrazlože svoje mišljenje i diskutuju sa drugima, razviju motivisanost za učenje i zainteresovanost za predmetne sadržaje, kao i da podstiče i razvija učeničko stvaralačko mišljenje i delovanje u skladu sa demokratskim opredeljenjem društva i karakterom ovog nastavnog predmeta.

Nedeljni fond časova Godišnji fond časova

Redovna nastava 1

34

NASTAVNI PREDMET – LIKOVNA KULTURA

OBLAST/TEMA	BROJ ČASOVA	SADRŽAJ	OČEKIVANI ISHODI	MEĐUPREDMETNE KOMPETENCIJE	KORELACIJA
-------------	-------------	---------	------------------	----------------------------	------------

		<p>Komunikacija, znak, Piktogram, Simbol</p> <p>Heraldika, grb, logotip i amblem, Stvaranje vizuelnih poruka, Kompozicija, Kontrast, Jedinstvo, Ritam, ravnoteža, harmonija i proporcija, Dominanta, Slobodno komponovanje</p> <p>Akciono slikarstvo</p> <p>Apstrakcija</p> <p>Mural</p> <p>Srodnost likovnih pojmova</p> <p>Nasleđe</p> <p>Umetničko nasleđe – teme u likovnim delima</p> <p>Umetnički pravci</p> <p>Umetničko nasleđe Republike Srbije</p>	<p>Po završetku razreda učenik će biti u stanju da:</p> <p>– bira odgovarajući pribor, materijal, tehniku, uređaj i aplikativni program za izražavanje ideja, imaginacije, emocija, stavova i poruka;</p> <p>– koristi raznovrsne podatke i informacije kao podsticaj za stvaralački rad;</p> <p>– primenjuje znanja o elementima i principima komponovanja u stvaralačkom radu i svakodnevnom životu;</p> <p>– realizuje jednostavne likovne projekte, samostalno i u saradnji sa drugima;</p>	<p>kompetencija za učenje, komunikacija, estetička, rešavanje problema, rad sa podacima i informacijama, odgovorno učešće u demokratskom društvu</p>	<p>srpski jezik, muzička kultura, istorija, geografija, tehnika i tehnologija, informatika</p>
KOMUNIKACIJA	7				
KOMPOZICIJA	18				
NASLEĐE	9				

NAČIN DIDAKTIČKO – METODIČKOG
OSTVARIVANJA PROGRAMA

OBLAST/
TEMA

Oblicirada

Metode i tehnike

Sredstva

AKTIVNOSTI UČENIKA

<p>Komunikacija Kompozicija Nasleđe</p>	<p>frontalna individualni grupna</p>	<p>Dijalog, demonstracija Ilustrativna, pričanje, rad saudžbenikom, udžbenik, slajdovi, samostalan rad</p>	<p>školske table,posteri,plakati, zidne novine,olovke,floma steri,tempere,papiri, karton,lepilo i makaze,govorna izražajna sredstva,razni prirodni i veštački materijali i predmeti,folije,crtáč ki i slikarski materijali,vajarske tehnike, crtanje i slikanje,kolaž,razme štanje i građenje,oblikovna sredstva,slobodan izbor reprodukcija i oreginala,površinom, bojom,svetlinom i senkom;crteži i šeme, prirodni predmeti,razni proizvodi,modeli,fot ografije i slike,grafofolije,čitan je i govor,dijafilm,video kasete,kompjuter,tele vizija,ostala sredstva; udžbenik</p>	<p>razvijanje sposobnosti učenika za vizuelno pamćenje i povezivanje opaženih informacija kao osnove za uvođenje u vizuelno mišljenje; razvijanje smisla za estetske likovne i vizuelne vrednosti, koje se stiču u nastavi, a primenjuju u radu i životu; podsticanje interesovanja stvaranje i negovanje potrebe kod učenika za posećivanjem muzeja, izložbi, kao i za čuvanje kulturnih dobara i estetskog izgleda sredine u kojoj učenici žive i rade; stvaranje uslova da se upoznavanjem likovnih umetnosti bolje razumeju prirodne zakonitosti i društvene pojave; omogućavanje razumevanja i pozitivnog emocionalnog stava prema vrednostima izraženim i u delima različitih područja vizuelnih umetnosti</p>
---	--	--	--	--

<p>Sadržaji programa (nastavne teme)</p>	<p>Standardi</p>
<p>1.SLOBODNO KOMPONOVANJE</p>	<p>Osnovni nivo LK.1.1.1. razlikuje i koristi (u svom radu) osnovne medije, materijale i tehnike (crtanje, slikanje, vajanje) vizuelnih umetnosti LK.1.1.3. opisuje svoj rad i radove drugih (npr. iskazuje utisak) LK.1.3.3. poznaje mesta i izvore gde može da proširi svoja znanja vezana za vizuelne umetnosti (npr. muzej, galeriju, atelje, umetnička radionica...) LK.1.3.4. zna nekoliko primera primene vizuelnih umetnosti u svakodnevnom</p>

	<p>životu</p> <p>LK.1.1.1. razlikuje i koristi (u svom radu) osnovne medije, materijale i tehnike (crtanje, slikanje, vajanje) vizuelnih umetnosti LK.1.1.2. izvodi dvodimenzionalne i trodimenzionalne radove</p> <p>LK.1.1.3. opisuje svoj rad i radove drugih (npr. iskazuje utisak)</p> <p>LK.1.2.3. opisuje svoj rad i radove drugih (npr. iskazuje utisak)</p> <p>LK.1.3.1. opisuje razlike koje uočava na umetničkim radovima iz različitih zemalja, kultura i perioda</p> <p>LK.1.3.3. poznaje mesta i izvore gde može da proširi svoja znanja vezana za vizuelne umetnosti (npr. muzej, galeriju, atelje, umetnička radionica...)</p>
<p>2. KONTRAST, JEDINSTVO I DOMINANTA U PROSTORU</p>	<p>LK.1.1.1. razlikuje i koristi (u svom radu) osnovne medije, materijale i tehnike (crtanje, slikanje, vajanje) vizuelnih umetnosti</p> <p>LK.1.1.2. izvodi dvodimenzionalne i trodimenzionalne radove</p> <p>LK.1.3.1. opisuje razlike koje uočava na umetničkim radovima iz različitih zemalja, kultura i perioda LK.1.3.3. poznaje mesta i izvore gde može da proširi svoja znanja vezana za vizuelne umetnosti (npr. muzej, galeriju, atelje, umetnička radionica...)</p> <p>LK.1.3.4. zna nekoliko primera primene vizuelnih umetnosti u svakodnevnom životu</p> <p>LK.1.1.1. razlikuje i koristi (u svom radu) osnovne medije, materijale i tehnike (crtanje, slikanje, vajanje) vizuelnih umetnosti LK.1.1.3. opisuje svoj rad i radove drugih (npr. iskazuje utisak) LK.1.3.1. opisuje razlike koje uočava na umetničkim radovima iz različitih zemalja, kultura i perioda LK.1.3.2. zna da navede različita zanimanja za koja su potrebna znanja i veštine stečene učenjem u vizuelnim umetnostima (npr. kostimograf, dizajner, arhitekta...) LK.1.3.3. poznaje mesta i izvore gde može da proširi svoja znanja vezana za vizuelne umetnosti (npr. muzej, galeriju, atelje, umetnička radionica...)</p> <p>LK.1.3.4. zna nekoliko primera primene vizuelnih umetnosti u svakodnevnom životu</p>
<p>3. VIZUELNO SPORAZUMEVANJE</p>	<p>LK.1.1.1. razlikuje i koristi (u svom radu) osnovne medije, materijale i tehnike (crtanje, slikanje, vajanje) vizuelnih umetnosti</p> <p>LK.1.1.3. opisuje svoj rad i radove drugih (npr. iskazuje utisak)</p> <p>LK.1.2.3. opisuje svoj rad i radove drugih (npr. iskazuje utisak)</p> <p>LK.1.3.1. opisuje razlike koje uočava na umetničkim radovima iz različitih zemalja, kultura i perioda</p> <p>LK.1.3.3. poznaje mesta i izvore gde može da proširi svoja znanja vezana za vizuelne umetnosti (npr. muzej, galeriju, atelje, umetnička radionica...)</p>

4. VIZUELNA
METAFORIKA

15. MUZIČKA KULTURA

MUZIČKA KULTURA

Cilj predmeta muzička kultura je:

- razvijanje interesovanja, muzikalnosti i kreativnosti;
- osposobljavanje za razumevanje mogućnosti muzičkog izražavanja;
- razvijanje osetljivosti za muzičke vrednosti upoznavanjem muzičke tradicije i kulture svoga i drugih naroda.

Zadaci:

- negovanje sposobnosti izvođenja muzike (pevanje/sviranje);
- sticanje navike slušanja muzike, podsticanje doživljaja i osposobljavanje za razumevanje muzičkih poruka;
- podsticanje stvaralačkog angažovanja u svim muzičkim aktivnostima (izvođenje, slušanje, istraživanje i stvaranje muzike);
- upoznavanje narodne i umetničke muzike svoga i drugih naroda;
- razvijanje kritičkog mišljenja;
- upoznavanje osnova muzičke pismenosti i izražajnih sredstava muzičke umetnosti;
- negovanje smisla za zajedničko muziciranje u svim oblicima vaspitno-obrazovnog rada sa učenicima i pripremanje programa za kulturnu i javnu delatnost škole;
- upoznavanje zanimanja muzičke struke.

Nastavni predmet: MUZIČKA KULTURA 5

Cilj nastave i učenja muzičke kulture je da kod učenika, razvijajući interesovanja za muzičku umetnost, stvaralačko i kritičko mišljenje, estetske kriterijume, formira estetsku percepciju i muzički ukus, kao i odgovoran odnos prema očuvanju muzičkog nasleđa i kulturi svoga i drugih naroda.

	Nedeljni fond časova	Godišnji fond časova		
--	----------------------	----------------------	--	--

Redovna nastava	2	72			
Slobodna nastavna aktivnost-hor	1	36			
MUZIČKA KULTURA					
OBLAST/ TEMA	BROJ ČASOVA	SADRŽAJI	OČEKIVANI ISHODI	MEĐUPREDMETN E KOMPETENCIJE	KORELACIJA
ČOVEK I MUZIKA	4	<p>Čovek u praistoriji</p> <p>Uloga muzike u prvobitnom druš</p> <p>Čovek i ritual: uloga muzike u ritualu (muzičko-antropološko istraživanje);</p> <p>Magijska moć muzike</p> <p>Elementi muzičkog ritma: pokret, ritam (ritam kao osnovni element rituala), kolo/grupe;</p> <p>Pokret: poreklo ples</p> <p>Slušanje/doživljavanje muzike</p> <p>Najstarija folklorna muzička tradicija u Srbiji i svetske baštine</p> <p>Čovek Antike</p> <p>Božanska priroda muzike:</p> <ul style="list-style-type: none"> - mitološka svest antičkog čoveka; - muzički atributi bogova; - muzika i država. <p>Muzika u hramu i muzika na dvoru;</p> <p>Primeri različitih instrumenata i muzičkih oblika u antičkim civilizacijama;</p> <p>Uloga i mesto muzike u</p>	<ul style="list-style-type: none"> - navede načine i sredstva muzičkog izražavanja u praistoriji i antičkom dobu; - objasni kako društveni razvoj utiče na načine i oblike muzičkog izražavanja; - iskaže svoje mišljenje o značaju i ulozi muzike u životu čoveka - rekonstruiše u saradnji sa drugima način komunikacije kroz muziku u smislu ritualnog ponašanja i panteizma ; - identifikuje uticaj ritualnog ponašanja u muzici savremenog doba (muzički elementi, nastup i sl.); 	<p>Estetička kompetencija</p> <p>Pokazuje pozitivan odnos prema sopstvenoj i kulturi drugih zajednica,</p> <p>upoznaje i razume njihove vrednosti,</p> <p>povezuje kulturnu i prirodnu baštinu sa istorijskim i geografskim kontekstom i doprinosi očuvanju prirodnih i kulturnih dobara.</p> <p>-Kompetencija za učenje</p> <p>Koristi različite izvore informacija naučenih iz drugih predmeta</p>	<p>Istorija</p> <p>Matematika</p> <p>Geografija</p> <p>Likovna kultura</p>

		antičkim civilizacijama: Indija, Sumer/Vavilon, Kina, Egipat, Grčka, Rim; Pojava prvih notacija, pentatonika;			
MUZIČKI INSTRUMENTI	6	Najstariji instrumenti: telo, udaraljke, duvački, žičani; Udaraljke – nastanak, prvobitni oblik i razvoj; Ritmičke udaraljke kao najjednostavnija grupa instrumenata; Melodijske udaraljke;	- klasifikuje instrumente po načinu nastanka zvuka; - opiše osnovne karakteristike udaraljki; - prepozna vezu između izbora vrste instrumenta i događaja, odnosno prilike kada se muzika izvodi; - koristi mogućnosti IKT-a u primeni znanja o muzičkim instrumentima (korišćenje dostupnih aplikacija);	-digitalna kompetencija. Upotrebom digitalnih tehnologija dolazi do novih informacija o muzičkim instrumentima i zvučnim primerom upoređuje instrumente -estetička -kompetencija za učenje; - rad sa podacima i informacijama	Istorija Likovna kultura Informatika i računarstvo
SLUŠANJE MUZIKE	20	Elementi muzičke izražajnosti – tempo, dinamika, tonske boje različitih glasova i instrumenata; Slušanje vokalnih, vokalno instrumentalnih i kratkih instrumentalnih kompozicija,	- izražava se pokretima za vreme slušanja muzike; -verbalizuje svoj doživljaj muzike; -identifikuje efekte kojima različiti elementi muzičke izražajnosti (melodija, ritam, tempo,	kompetencija komunikacije Ume jasno i upotrebom stručnih reči da izrazi svoje mišljenje o muzičkom delu i toleriše mišljenje drugih -estetička kompetencija Pokazuje pozitivan odnos prema sopstvenoj i kulturi drugih zajednica,	Srpski jezik i književnost Istorija Geografija Likovna kultura Informatika i računarstvo

		domaćih i stranih kompozitora; Slušanje dela najstarije folklorne tradicije srpskog i drugih naroda; Slušanje narodnih i umetničkih dela inspirisanih folklorom naroda i narodnosti, različitog sadržaja, oblika i raspoloženja, kao i muzičkih priča;	dinamika) utiču na telo i osećanja; - analizira slušano delo u odnosu na izvođački sastav i instrumente; - ilustruje primere korišćenja plesova i muzike prema nameni u svakodnevnom životu (vojna muzika, obredna muzika, muzika za zabavu...); - kritički prosuđuje loš uticaj preglasne muzike na zdravlje; - ponaša se u skladu sa pravilima muzičkog bontona; - koristi mogućnosti IKT-a za slušanje muzike;	upoznaje i razume njihove vrednosti, povezuje kulturnu i prirodnu baštinu sa istorijskim i geografskim kontekstom i doprinosi očuvanju prirodnih i kulturnih dobara.	
IZVOĐENJE MUZIKE	34	Pevanje pesama po sluhu samostalno i u grupi; Pevanje pesama iz notnog teksta solmizacijom; Izvođenje jednostavnih ritmičkih i melodijskih	- peva i svira samostalno i u grupi; - primenjuje pravilnu tehniku pevanja (pravilno disanje, držanje tela, artikulacija); - kroz sviranje i	estetička kompetencija Prepoznaje i razvija sopstvene stvaralačke sposobnosti i kreativnost u svim umetničkim poljima svog delovanja -saradnja; Kritički	Srpski jezik i književnost Maternji jezik Istorija Strani jezici Matematika Likovna kultura
Pevanje					

Sviranje		<p>motiva (u stilu) muzike starih civilizacija pevanjem; Pevanje pesama u kombinaciji sa pokretom;</p> <p>Sviranje pesama i lakših instrumentalnih dela po sluhu na instrumentima Orfovog instrumentarija i/ili na drugim instrumentima;</p> <p>Sviranje dečjih, narodnih i umetničkih kompozicija iz notnog teksta; Izvođenje dečjih, narodnih i umetničkih igara; Izvođenje jednostavnih ritmičkih i melodijskih motiva (u stilu) muzike starih civilizacija na instrumentima ili pokretom;</p>	<p>pokret razvija sopstvenu koordinaciju i motoriku;</p> <p>- koristi različita sredstva izražajnog pevanja i sviranja u zavisnosti od vrste, namene i karaktera kompozicije;</p> <p>- iskaže svoja osećanja u toku izvođenja muzike;</p> <p>- primenjuje princip saradnje i međusobnog podsticanja u zajedničkom muziciranju;</p> <p>- učestvuje u školskim priredbama i manifestacijama;</p> <p>- koristi mogućnosti IKT-a u izvođenju muzike (korišćenje matrica, karaoke programa, audio snimaka...);</p>	<p>procenjuje svoj rad i rad članova grupe, doprinosi unapređivanju rada grupe i ume da predstavi rezultate rada.</p>	
MUZIČKO STVARALAŠTVO	8	<p>Kreiranje pratnje za pesme ritmičkim i zvučnim efektima, koristeći pritom različite izvore zvuka;</p>	<p>- koristi muzičke obrasce u osmišljavanju muzičkih celina kroz pevanje, sviranje i pokret;</p> <p>- izražava svoje</p>	<p>kompetencija saradnje</p> <p>Aktivno i konstruktivno učestvuje u radu grupe ili para. Poštuje pravila zajedničkog rada i prepoznaje svoje</p>	<p>Istorija Strani jezici Matematika Likovna kultura Fizičko i zdravstveno vaspitanje</p>

	<p>Kreiranje pokreta uz muziku koju učenici izvode; Osmišljavanje muzičkih pitanja i odgovora, ritmička dopunjalka, melodijska dopunjalka sa potpisanim tekstom, sastavljanje melodije od ponuđenih motiva; Improvizacija melodije na zadati tekst; Improvizacija dijaloga na instrumentima Orfovog instrumentarija i drugim instrumentima;</p> <p>Izrada jednostavnih muzičkih instrumenata; Rekonstrukcija muzičkih događaja u stilu starih civilizacija.</p>	<p>emocije osmišljavanjem manjih muzičkih celina; - komunicira u grupi improvizujući manje muzičke celine glasom, instrumentom ili pokretom; - učestvuje u kreiranju školskih priredbi, događaja i projekata; - koristi mogućnosti IKT-a za muzičko stvaralaštvo.</p>	<p>mesto i ulogu u grupi Doprinosi rešavanju razlika u mišljenju i stavovima poštujući druge kao ravnopravne članove tima ili grupe.</p>
--	---	--	---

Sadržaji programa (nastavne teme)	Standardi		
	Osnovni nivo	Srednji nivo	Napredni nivo
Čovek i muzika	1.1.2. opiše osnovne karakteristike istorijsko-stilskih razdoblja i narodnog stvaralaštva	2.1.3. analizira povezanost oblika narodnog muziciranja sa specifičnim kontekstom narodnog	3.1.2. razume istorijske i društvene okolnosti nastanka žanra i oblika muzičkog folklora 3.1.3. kritički i

		života	argumentovano obrazlaže svoj sud
Muzički instrumenti	1.1.2. opiše osnovne karakteristike muzičkih instrumenata i sastava	2.1.3. analizira povezanost muzičkih elemenata i karakteristika muzičkih instrumenata sa muzičkom izražajnošću	3.1.1. zna funkciju muzičke pismenosti i izvođačkih sastava u okviru muzičkog dela
Slušanje muzike	Učenik ume da: 1.2.1 imenuje muzičke izražajne elemente 1.2.2 izvođački sastav 1.2.3 muzičke žanrove 1.2.4 srpski muzički folklor	2.2.1 Učenik ume da opiše i analizira karakteristike zvučnog primera kroz sadejstvo opaženim muzičkih elemenata 2.2.2 Učenik ume da prepozna strukturu određenog žanra	Učenik ume da analizira slušni primer i otkrije vezu opaženih karakteristika sa: 3.2.1 strukturalnom i dramaturškom dimenzijom zvučnog primera 3.2.2 žanrovskim i istorijsko-stilskim kontekstom zvučnog primera 3.2.3 kontekstom nastanka i primene različitih oblika muzičkog folklor
Izvođenje muzike	Učenik ume da: 1.3.1 peva jednostavne dečije, narodne i popularne kompozicije 1.3.2 izvodi jednostavne dečije, narodne i popularne kompozicije na bar jednom instrumentu		3.3.1 Učenik ume da izvede raznovrsni muzički repertoar pevanjem i sviranjem kao solista i u školskim ansamblima
Muzičko stvaralaštvo	1.4.1 Učenik ume da pravi jednostavnije muzičke instrumente 1.4.2 Učenik ume da osmisli manje muzičke celine na osnovu ponuđenih modela 1.4.3 Učenik izvodi prateće ritmičke i melodijsko-ritmičke deonice na napravljenim instrumentima 1.4.4 Učenik ume da učestvuje u odabiru muzike za dati žanrovski i istorijski kontekst		3.4.1 Učenik ume da osmišlja prateće aranžmane za orfov instrumentarij i druge zadate muzičke instrumente 3.4.2 Učenik ume da improvizuje i/ili komponuje manje muzičke celine u okviru različitih žanrova i stilova 3.4.3 Učenik ume da osmisli muziku za školsku predstavu, priredbu ili performans.

NAČIN DIDAKTIČKO – METODIČKOG OSTVARIVANJA PROGRAMA

OBLAST/ TEMA	NAČIN DIDAKTIČKO – METODIČKOG OSTVARIVANJA PROGRAMA			AKTIVNOSTI UČENIKA
	Oblici rada	Metode i tehnike	Sredstva	
ČOVEK I MUZIKA	frontalni individualni praćenje rada učenika rad u paru grupni	dijaloška, monološka, demonstrativna, individualni rad, rad po grupama kombinovana slušanje audio primera	ritmički i melodijski muzički instrumenti klavir tabla udžbenik slike prezentacije	slušaju samostalno demonstriraju analiziraju učestvuju u dijalogu, razvijaju muzički ukus objašnjavaju sistemiziraju
MUZIČKI INSTRUMENTI	frontalni individualni grupni rad u paru	dijaloška monološka slušanje primera	računar slike muzički instrumenti	slušaju upoređuju samostalno demonstriraju
SLUŠANJE MUZIKE	frontalni individualni praćenje rada učenika rad u paru grupni	monološka, dijaloška, ilustrativna, demonstrativna slušanje audio primera	CD plejer tabla slike prezentacije klavir računar	slušaju upoređuju aktivno učestvuju u dijalogu, razvijaju muzički ukus objašnjavaju sistemiziraju
IZVOĐENJE MUZIKE	frontalni individualni praćenje rada učenika rad u paru grupni	dijaloška, monološka, demonstrativna, individualni rad, rad po grupama kombinovana	ritmički i melodijski muzički instrumenti piano tabla udžbenik	samostalno demonstriraju proširuju svoje glasovne mogućnosti analiziraju
MUZIČKO STVARALAŠTVO	frontalni individualni praćenje rada učenika rad u paru grupni	monološka, dijaloška, rad u grupama, rad u parovima, demonstrativna, ilustrativna, kombinovana praktičan rad	muzički instrumenti slike table udžbenik računar	slušaju stvaraju razgovaraju istražuju upoređuju komponuju improvizuju

MUZIČKA KULTURA

Cilj predmeta muzička kultura je:

- razvijanje interesovanja, muzikalnosti i kreativnosti;
- osposobljavanje za razumevanje mogućnosti muzičkog izražavanja;

- razvijanje osjetljivosti za muzičke vrednosti upoznavanjem muzičke tradicije i kulture svoga i drugih naroda.

Zadaci:

- negovanje sposobnosti izvođenja muzike (pevanje/sviranje);
- sticanje navike slušanja muzike, podsticanje doživljaja i osposobljavanje za razumevanje muzičkih poruka;
- podsticanje stvaralačkog angažovanja u svim muzičkim aktivnostima (izvođenje, slušanje, istraživanje i stvaranje muzike);
- upoznavanje narodne i umetničke muzike svoga i drugih naroda;
- razvijanje kritičkog mišljenja;
- upoznavanje osnova muzičke pismenosti i izražajnih sredstava muzičke umetnosti;
- negovanje smisla za zajedničko muziciranje u svim oblicima vaspitno-obrazovnog rada sa učenicima i pripremanje programa za kulturnu i javnu delatnost škole;
- upoznavanje zanimanja muzičke struke.

Šesti razred

Nastavni predmet: MUZIČKA KULTURA 6

Cilj: učenja Muzičke kulture je da kod učenika, razvijajući interesovanja za muzičku umetnost, stvaralačko i kritičko mišljenje, formira estetsku percepciju i muzički ukus, kao i odgovoran odnos prema očuvanju muzičkog nasleđa i kulturi svoga i drugih naroda; sticanje znanja o muzičkim instrumentima;

	Nedeljni fond časova	Godišnji fond časova		
Redovna nastava	1	36		
Slobodna nastavna aktivnost-hor	1	36		

NASTAVNI PREDMET

OBLAST/TEMA	BROJ ČASOVA	SADRŽAJ	OČEKIVANI ISHODI	MEĐUPREDMETNE KOMPETENCIJE	KORELACIJA
IZVOĐENJE MUZIKE Pevanjem i sviranjem	20	-pevanje, sviranje i osnove muzičke pismenosti: - pevati i svirati narodne, dečije, umetničke pesme, kanone i pesme naših i stranih kompozitora Izvođenje (pevanje ili sviranje) jednostavne ritmičke i melodijske motive na	Na kraju časa učenik će biti u stanju da: -izvodi muzičke primere koristeći glas, pokret i tradicionalne i/ili elektronske instrumente, samostalno i u grupi; – primenjuje pravilnu tehniku pevanja; – primenjuje	-estetička kompetencija Prepoznaje i razvija sopstvene stvaralačke sposobnosti i kreativnost u svim umetničkim poljima svog delovanja Pokazuje pozitivan odnos prema sopstvenoj i kulturi drugih zajednica, upoznaje i razume njihove vrednosti, povezuje kulturnu i prirodnu baštinu sa istorijskim i geografskim kontekstom i	Srpski jezik i književnost Maternji jezik Istorija Strani jezici Matematika Likovna kultura

		<p>dečijim i ritmičkim i melodijskim instrumentima u stilu muzike srednjeg veka i renesanse. Kroz obradu pesama upoznati F-dur, D-dur i d-mol lestvicu</p>	<p>različita sredstva izražajnog pevanja i sviranja u zavisnosti od vrste, namene i karaktera kompozicije; – razvije koordinaciju i motoriku kroz sviranje i pokret; – primenjuje princip saradnje i međusobnog podsticanja u zajedničkom muziciranju; – komunicira u grupi improvizujući manje muzičke celine glasom, instrumentom ili pokretom</p>	<p>doprinosi očuvanju prirodnih i kulturnih dobara. -saradnja; Kritički procenjuje svoj rad i rad članova grupe, doprinosi unapređivanju rada grupe i ume da predstavi rezultate rada.</p>	
<p>SLUŠANJE MUZIKE</p>	<p>12</p>	<p>Elementi muzičke izražajnost: tempo, dinamika, tonske boje različitih glasova i instrumenata. Slušanje svetovne i duhovne srednjovekovne i renesansne muzike. Slušanje vokalnih, vokalno-instrumentalnih i instrumentalnih</p>	<p>- izražava se pokretima za vreme slušanja muzike; -verbalizuje svoj doživljaj muzike; -identifikuje efekte kojima različiti elementi muzičke izražajnosti (melodija, ritam, tempo, dinamika) utiču na telo i osećanja; -analizira slušano delo u</p>	<p>-kompetencija komunikacije Ume jasno i upotrebom stručnih reči da izrazi svoje mišljenje o muzičkom delu i toleriše mišljenje drugih -estetička kompetencija Pokazuje pozitivan odnos prema sopstvenoj i kulturi drugih zajednica, upoznaje i razume njihove vrednosti, povezuje kulturnu i prirodnu baštinu sa istorijskim i geografskim kontekstom i</p>	<p>Srpski jezik i književnost Istorija Geografija Likovna kultura Informatika i računarstvo</p>

		kompozicija, domaćih i stranih kompozitora uz osnovne informacije o delu i kompozitoru Slušanje dela tradicionalne folklorne narodne muzike.	odnosu na izvođački sastav i instrumente; - kritički prosuđuje loš uticaj preglasne muzike na zdravlje; - ponaša se u skladu sa pravilima muzičkog bontona; - koristi mogućnosti IKT-a za slušanje muzike;	doprinosi očuvanju prirodnih i kulturnih dobara. -Odgovorani odnos prema zdravlju Prepoznaje sigurnosne i zdravstvene rizike u životu i radu,	
MUZIČKO STVARALAŠTVO	4	Kreiranje pratnje za pesme ritmičkim i zvučnim efektima, koristeći različite izvore zvuka. Kreiranje pokreta uz muziku koju učenici izvode. Stvaranje melodije na zadati tekst.	- koristi muzičke obrasce u osmišljavanju muzičkih celina kroz pevanje, sviranje i pokret; - izražava svoje emocije osmišljavanjem manjih muzičkih celina; - komunicira u grupi improvizujući manje muzičke celine - učestvuje u kreiranju školskih priredbi, događaja i projekata; - koristi mogućnosti IKT-a za muzičko	-kompetencija saradnje Aktivno i konstruktivno učestvuje u radu grupe ili para. Poštuje pravila zajedničkog rada i prepoznaje svoje mesto i ulogu u grupi Doprinosi rešavanju razlika u mišljenju i stavovima poštuje druge	Istorija Strani jezici Matematika Likovna kultura Fizičko i zdravstveno vaspitanje

Obrazovni standardi:

Sadržaji programa (nastavne teme)	Standardi		
	Osnovni nivo	Srednji nivo	Napredni nivo
Izvođenje muzike	Učenik ume da: 1.3.1 peva jednostavne dečije, narodne i popularne kompozicije 1.3.2 izvodi jednostavne dečije, narodne i popularne kompozicije na bar jednom instrumentu		3.3.1 Učenik ume da izvede raznovrsni muzički repertoar pevanjem i sviranjem kao solista i u školskim ansamblima
Slušanje muzike	Učenik ume da: 1.2.1 imenuje muzičke izražajne elemente 1.2.2 izvođački sastav 1.2.3 muzičke žanrove 1.2.4 srpski muzički folklor	2.2.1 Učenik ume da opiše i analizira karakteristike zvučnog primera kroz sadejstvo opaženim muzičkih elemenata 2.2.2 Učenik ume da prepozna strukturu određenog žanra	Učenik ume da analizira slušni primer i otkrije vezu opaženih karakteristika sa: 3.2.1 strukturalnom i dramaturškom dimenzijom zvučnog primera 3.2.2 žanrovskim i istorijsko-stilskim kontekstom zvučnog primera 3.2.3 kontekstom nastanka i primene različitih oblika muzičkog folklor
Muzičko stvaralaštvo	1.4.1 Učenik ume da pravi jednostavnije muzičke instrumente 1.4.2 Učenik ume da osmisli manje muzičke celine na osnovu ponuđenih modela 1.4.3 Učenik izvodi prateće ritmičke i melodijsko-ritmičke deonice na napravljenim instrumentima 1.4.4 Učenik ume da učestvuje u odabiru muzike za dati žanrovski i istorijski kontekst		3.4.1 Učenik ume da osmišlja prateće aranžmane za orfov instrumentarij i druge zadate muzičke instrumente 3.4.2 Učenik ume da improvizuje i/ili komponuje manje muzičke celine u okviru različitih žanrova i stilova 3.4.3 Učenik ume da osmisli muziku za školsku predstavu, priredbu ili performans.

NAČIN DIDAKTIČKO – METODIČKOG OSTVARIVANJA PROGRAMA

	NAČIN DIDAKTIČKO – METODIČKOG	
--	-------------------------------	--

OBLAST/ TEMA	OSTVARIVANjA PROGRAMA			AKTIVNOSTI UČENIKA
	Oblici rada	Metode i tehnike	Sredstva	
IZVOĐENJE MUZIKE (Pevanje i sviranje)	frontalni individualni praćenje rada učenika rad u paru grupni	dijaloška, monološka, demonstrativna, individualni rad, rad po grupama kombinovana	ritmički i melodijski muzički instrumenti piano tabla udžbenik	slušaju samostalno demonstriraju proširuju svoje glasovne mogućnosti analiziraju
SLUŠANJE MUZIKE	frontalni individualni praćenje rada učenika rad u paru grupni	monološka, dijaloška, ilustrativna, demonstrativna slušanje audio primera	CD plejer tabla slike prezentacije klavir računar	slušaju upoređuju aktivno učestvuju u dijalogu, razvijaju muzički ukus objašnjavaju sistemizuju
MUZIČKO STVARALAŠTVO	frontalni individualni praćenje rada učenika rad u paru grupni	monološka, dijaloška, rad u grupama, rad u parovima, demonstrativna, ilustrativna, kombinovana praktičan rad	muzički instrumenti slike tabla udžbenik računar	slušaju stvaraju razgovaraju istražuju upoređuju komponuju improvizuju

Program rada vannastavnih aktivnosti

Cilj: obuhvata razvijanje sluha i ritma, širenje glasovnih mogućnosti i učvršćivanje intonacije, sposobnost za fino nijansiranje i izražajno pevanje primenom elemenata muzičke izražajnosti (tempo, dinamika...), osećanja pripadnosti kolektivu – timski rad, razvijanje tolerancije, discipline, poštovanja različitosti i pravila ponašanja, razvijanje odgovornosti, sticanje samopouzdanja, savladavanje treme i pružanje pomoći u smislu vršnjačkog učenja i saradnje. Značajan je uticaj muzike na zdravlje (psihološki, sociološki, emocionalni razvoj), tako da i pevanje u horu značajno doprinosi smanjenju stresa, agresivnosti.

NASTAVNI PREDMET					
OBLAST/ TEMA	BROJ ČASOVA	SADRŽAJI	OČEKIVANI ISHODI	MEĐUPREDMETNE KOMPETENCIJE	KORELACIJA
IZVOĐENJE MUZIKE	108	1. odabir i razvrstavanje glasova; 2. vežbe disanja, diktije i intonacije; 3. horsko raspevanje i tehničke vežbe;	izvodi muzičke primere koristeći glas, samostalno i u grupi; primenjuje pravilnu tehniku pevanja;	-kompetencija za učenje; - odgovorno učešće u demokratskom društvu; - estetička kompetencija; - komunikacija; -saradnja; - digitalna	Srpski jezik i književnost Maternji jezik Istorija Strani jezici

	<p>4. intonativne vežbe i rešavanje pojedinih problema iz horske partiture (intervalski, harmonski, stilski);</p> <p>5. muzička i psihološka obrada kompozicije;</p> <p>6. uvežbavanje horskih deonica pojedinačno i zajedno;</p> <p>7. ostvarivanje programa i nastupa prema Školskom i Godišnjem programu rada škole.</p>	<p>primenjuje različita sredstva izražajnog pevanja;</p> <p>primenjuje princip saradnje i međusobnog podsticanja u zajedničkom muziciranju;</p>	<p>kompetencija</p> <p>-odgovoran odnos prema zdravlju</p> <p>-preduzimljivost i orijentacija ka preduzetništvu,</p>
--	---	---	--

MUZIČKA KULTURA

Cilj predmeta muzička kultura je:

- razvijanje interesovanja, muzikalnosti i kreativnosti;
- osposobljavanje za razumevanje mogućnosti muzičkog izražavanja;
- razvijanje osetljivosti za muzičke vrednosti upoznavanjem muzičke tradicije i kulture svoga i drugih naroda.

Zadaci:

- negovanje sposobnosti izvođenja muzike (pevanje/sviranje);
- sticanje navike slušanja muzike, podsticanje doživljaja i osposobljavanje za razumevanje muzičkih poruka;
- podsticanje stvaralačkog angažovanja u svim muzičkim aktivnostima (izvođenje, slušanje, istraživanje i stvaranje muzike);
- upoznavanje narodne i umetničke muzike svoga i drugih naroda;
- razvijanje kritičkog mišljenja;
- upoznavanje osnova muzičke pismenosti i izražajnih sredstava muzičke umetnosti;
- negovanje smisla za zajedničko muziciranje u svim oblicima vaspitno-obrazovnog rada sa učenicima i pripremanje programa za kulturnu i javnu delatnost škole;

- upoznavanje zanimanja muzičke struke.

Nastavni predmet: MUZIČKA KULTURA 5

Cilj nastave i učenja muzičke kulture je da kod učenika, razvijajući interesovanja za muzičku umetnost, stvaralačko i kritičko mišljenje, estetske kriterijume, formira estetsku percepciju i muzički ukus, kao i odgovoran odnos prema očuvanju muzičkog nasleđa i kulturi svoga i drugih naroda.

	Nedeljni fond časova	Godišnji fond časova		
Redovna nastava	2	72		
Slobodna nastavna aktivnost-hor	1	36		

MUZIČKA KULTURA

OBLAST/ TEMA	BROJ ČASOVA	SADRŽAJI	OČEKIVANI ISHODI	MEĐUPREDMETN E KOMPETENCIJE	KORELACIJA
ČOVEK I MUZIKA	4	<p>Čovek u praistoriji</p> <p>Uloga muzike u prvobitnom društvu</p> <p>Čovek i ritual: uloga muzike u ritualu (muzičko-antropološko istraživanje);</p> <p>Magijska moć muzike</p> <p>Elementi muzičkog ritma: pokret, ritam (ritam kao osnovni element rituala), kolo/grupa, ples;</p> <p>Pokret: poreklo i uloga</p> <p>Slušanje/doživljavanje muzike</p> <p>Najstarija folklor i muzička tradicija u Srbiji i svetske baštine</p> <p>Čovek Antike</p> <p>Božanska priroda muzike:</p> <ul style="list-style-type: none"> - mitološka svest antičkog čoveka; - muzički atributi bogova; - muzika i država. 	<ul style="list-style-type: none"> - navede načine i sredstva muzičkog izražavanja u praistoriji i antičkom dobu; - objasni kako društveni razvoj utiče na načine i oblike muzičkog izražavanja; - iskaže svoje mišljenje o značaju i ulozi muzike u životu čoveka - rekonstruiše u saradnji sa drugima način komunikacije kroz muziku u smislu ritualnog ponašanja i panteizma ; - identifikuje uticaj ritualnog ponašanja u muzici savremenog doba (muzički elementi, nastup i sl.); 	<p>Estetička kompetencija</p> <p>Pokazuje pozitivan odnos prema sopstvenoj i kulturi drugih zajednica,</p> <p>upoznaje i razume njihove vrednosti, povezuje kulturnu i prirodnu baštinu sa istorijskim i geografskim kontekstom i doprinosi očuvanju prirodnih i kulturnih dobara.</p> <p>-Kompetencija za učenje</p> <p>Koristi različite izvore informacija naučenih iz drugih predmeta</p>	<p>Istorija</p> <p>Matematika</p> <p>Geografija</p> <p>Likovna kultura</p>

		Muzika u hramu i muzika na dvoru; Primeri različitih instrumenata i muzičkih oblika u antičkim civilizacijama; Uloga i mesto muzike u antičkim civilizacijama: Indija, Sumer/Vavilon, Kina, Egipat, Grčka, Rim; Pojava prvih notacija, pentatonika;			
MUZIČKI INSTRUMENTI	6	Najstariji instrumenti: telo, udaraljke, duvački, žičani; Udaraljke – nastanak, prvobitni oblik i razvoj; Ritmičke udaraljke kao najjednostavnija grupa instrumenata; Melodijske udaraljke;	- klasifikuje instrumente po načinu nastanka zvuka; - opiše osnovne karakteristike udaraljki; - prepozna vezu između izbora vrste instrumenta i događaja, odnosno prilike kada se muzika izvodi; - koristi mogućnosti IKT-a u primeni znanja o muzičkim instrumentima (korišćenje dostupnih aplikacija);	-digitalna kompetencija. Upotrebom digitalnih tehnologija dolazi do novih informacija o muzičkim instrumentima i zvučnim primerom upoređuje instrumente -estetička -kompetencija za učenje; - rad sa podacima i informacijama	Istorija Likovna kultura Informatika i računarstvo
SLUŠANJE MUZIKE	20	Elementi muzičke izražajnosti – tempo, dinamika, tonske	- izražava se pokretima za vreme slušanja muzike; -verbalizuje	kompetencija komunikacije Ume jesno i upotrebom stručnih reči da izrazi svoje	Srpski jezik i književnost Istorija Geografija Likovna

		<p>boje različitih glasova i instrumenata; Slušanje vokalnih, vokalno instrumentalnih i kratkih instrumentalnih kompozicija, domaćih i stranih kompozitora; Slušanje dela najstarije folklorne tradicije srpskog i drugih naroda; Slušanje narodnih i umetničkih dela inspirisanih folklorom naroda i narodnosti, različitog sadržaja, oblika i raspoloženja, kao i muzičkih priča;</p>	<p>svoj doživljaj muzike; -identifikuje efekte kojima različiti elementi muzičke izražajnosti (melodija, ritam, tempo, dinamika) utiču na telo i osećanja; -analizira slušano delo u odnosu na izvođački sastav i instrumente; - ilustruje primere korišćenja plesova i muzike prema nameni u svakodnevnom životu (vojna muzika, obredna muzika, muzika za zabavu...); - kritički prosuđuje loš uticaj preglasne muzike na zdravlje; - ponaša se u skladu sa pravilima muzičkog bontona; - koristi mogućnosti IKT-a za slušanje muzike;</p>	<p>mišljenje o muzičkom delu i toleriše mišljenje drugih -estetička kompetencija Pokazuje pozitivan odnos prema sopstvenoj i kulturi drugih zajednica, upoznaje i razume njihove vrednosti, povezuje kulturnu i prirodnu baštinu sa istorijskim i geografskim kontekstom i doprinosi očuvanju prirodnih i kulturnih dobara.</p>	<p>kultura Informatika i računarstvo</p>
IZVOĐENJE	34	Pevanje pesama	- peva i svira	estetička	Srpski jezik i

MUZIKE		po sluhu	samostalno i u grupi;	kompetencija	književnost
	Pevanje	samostalno i u grupi; Pevanje pesama iz notnog teksta solmizacijom; Izvođenje jednostavnih ritmičkih i melodijskih motiva (u stilu) muzike starih civilizacija	pevanjem; Pevanje pesama u kombinaciji sa pokretom;	Prepoznaje i razvija sopstvene stvaralačke sposobnosti i kreativnost u svim umetničkim poljima svog delovanja	Maternji jezik Istorija Strani jezici Matematika Likovna kultura
	Sviranje	pevanjem; Pevanje pesama u kombinaciji sa pokretom; Sviranje pesama i lakših instrumentalnih dela po sluhu na instrumentima Orfovog instrumentarija i/ili na drugim instrumentima; Sviranje dečjih, narodnih i umetničkih kompozicija iz notnog teksta; Izvođenje dečjih, narodnih i umetničkih igara; Izvođenje jednostavnih ritmičkih i melodijskih motiva (u stilu) muzike starih civilizacija na instrumentima ili pokretom;	(pravilno disanje, držanje tela, artikulacija); - kroz sviranje i pokret razvija sopstvenu koordinaciju i motoriku; - koristi različita sredstva izražajnog pevanja i sviranja u zavisnosti od vrste, namene i karaktera kompozicije; - iskaže svoja osećanja u toku izvođenja muzike; - primenjuje princip saradnje i međusobnog podsticanja u zajedničkom muziciranju; - učestvuje u školskim priredbama i manifestacijama; - koristi mogućnosti IKT-a u izvođenju muzike (korišćenje matrica, karaoke programa, audio snimaka...);	-saradnja; Kritički procenjuje svoj rad i rad članova grupe, doprinosi unapređivanju rada grupe i ume da predstavi rezultate rada.	

<p>MUZIČKO STVARALAŠTVO</p>	<p>8</p>	<p>Kreiranje pratnje za pesme ritmičkim i zvučnim efektima, koristeći pritom različite izvore zvuka; Kreiranje pokreta uz muziku koju učenici izvode; Osmišljavanje muzičkih pitanja i odgovora, ritmička dopunjalka, melodijska dopunjalka sa potpisanim tekstom, sastavljanje melodije od ponuđenih motiva; Improvizacija melodije na zadati tekst; Improvizacija dijaloga na instrumentima Orfovog instrumentarija i drugim instrumentima; Izrada jednostavnih muzičkih instrumenata; Rekonstrukcija muzičkih događaja u stilu starih civilizacija.</p>	<p>- koristi muzičke obrasce u osmišljavanju muzičkih celina kroz pevanje, sviranje i pokret; - izražava svoje emocije osmišljavanjem manjih muzičkih celina; - komunicira u grupi improvizujući manje muzičke celine glasom, instrumentom ili pokretom; - učestvuje u kreiranju školskih priredbi, događaja i projekata; - koristi mogućnosti IKT-a za muzičko stvaralaštvo.</p>	<p>kompetencija saradnje Aktivno i konstruktivno učestvuje u radu grupe ili para. Poštuje pravila zajedničkog rada i prepoznaje svoje mesto i ulogu u grupi Doprinosi rešavanju razlika u mišljenju i stavovima poštujući druge kao ravnopravne članove tima ili grupe.</p>	<p>Istorija Strani jezici Matematika Likovna kultura Fizičko i zdravstveno vaspitanje</p>
---------------------------------	----------	---	---	---	---

Sadržaji programa (nastavne teme)	Standardi		
	Osnovni nivo	Srednji nivo	Napredni nivo
Čovek i muzika	1.1.2. opiše osnovne karakteristike istorijsko-stilskih razdoblja i narodnog stvaralaštva	2.1.3. analizira povezanost oblika narodnog muziciranja sa specifičnim kontekstom narodnog života	3.1.2. razume istorijske i društvene okolnosti nastanka žanra i oblika muzičkog folklor 3.1.3. kritički i argumentovano obrazlaže svoj sud
Muzički instrumenti	1.1.2. opiše osnovne karakteristike muzičkih instrumenata i sastava	2.1.3. analizira povezanost muzičkih elemenata i karakteristika muzičkih instrumenata sa muzičkom izražajnošću	3.1.1. zna funkciju muzičke pismenosti i izvođačkih sastava u okviru muzičkog dela
Slušanje muzike	Učenik ume da: 1.2.1 imenuje muzičke izražajne elemente 1.2.2 izvođački sastav 1.2.3 muzičke žanrove 1.2.4 srpski muzički folklor	2.2.1 Učenik ume da opiše i analizira karakteristike zvučnog primera kroz sadejstvo opaženim muzičkih elemenata 2.2.2 Učenik ume da prepozna strukturu određenog žanra	Učenik ume da analizira slušni primer i otkrije vezu opaženih karakteristika sa: 3.2.1 strukturalnom i dramaturškom dimenzijom zvučnog primera 3.2.2 žanrovskim i istorijsko-stilskim kontekstom zvučnog primera 3.2.3 kontekstom nastanka i primene različitih oblika muzičkog folklor
Izvođenje muzike	Učenik ume da: 1.3.1 peva jednostavne dečije, narodne i popularne kompozicije 1.3.2 izvodi jednostavne dečije, narodne i popularne kompozicije na bar jednom instrumentu		3.3.1 Učenik ume da izvede raznovrsni muzički repertoar pevanjem i sviranjem kao solista i u školskim ansamblima
Muzičko stvaralaštvo	1.4.1 Učenik ume da pravi jednostavnije muzičke instrumente 1.4.2 Učenik ume da osmisli manje muzičke celine na osnovu ponuđenih modela 1.4.3 Učenik izvodi prateće ritmičke i melodijsko-		3.4.1 Učenik ume da osmišlja prateće aranžmane za orfov instrumentarij i druge zadate muzičke instrumente 3.4.2 Učenik ume da improvizuje i/ili komponuje manje muzičke celine u okviru različitih žanrova i

	ritmičke deonice na napravljenim instrumentima 1.4.4 Učenik ume da učestvuje u odabiru muzike za dati žanrovski i istorijski kontekst	stilova 3.4.3 Učenik ume da osmisli muziku za školsku predstavu, priredbu ili performans.
--	---	---

NAČIN DIDAKTIČKO – METODIČKOG OSTVARIVANJA PROGRAMA

OBLAST/ TEMA	NAČIN DIDAKTIČKO – METODIČKOG OSTVARIVANJA PROGRAMA			AKTIVNOSTI UČENIKA
	Oblici rada	Metode i tehnike	Sredstva	
ČOVEK I MUZIKA	frontalni individualni praćenje rada učenika rad u paru grupni	dijaloška, monološka, demonstrativna, individualni rad, rad po grupama kombinovana slušanje audio primera	ritmički i melodijski muzički instrumenti klavir tabla udžbenik slike prezentacije	slušaju samostalno demonstriraju analiziraju učestvuju u dijalogu, razvijaju muzički ukus objašnjavaju sistematizuju
MUZIČKI INSTRUMENTI	frontalni individualni grupni rad u paru	dijaloška monološka slušanje primera	računar slike muzički instrumenti	slušaju upoređuju samostalno demonstriraju
SLUŠANJE MUZIKE	frontalni individualni praćenje rada učenika rad u paru grupni	monološka, dijaloška, ilustrativna, demonstrativna slušanje audio primera	CD plejer tabla slike prezentacije klavir računar	slušaju upoređuju aktivno učestvuju u dijalogu, razvijaju muzički ukus objašnjavaju sistematizuju
IZVOĐENJE MUZIKE	frontalni individualni praćenje rada učenika rad u paru grupni	dijaloška, monološka, demonstrativna, individualni rad, rad po grupama kombinovana	ritmički i melodijski muzički instrumenti piano tabla udžbenik	samostalno demonstriraju proširuju svoje glasovne mogućnosti analiziraju
MUZIČKO STVARALAŠTVO	frontalni individualni praćenje rada učenika rad u paru grupni	monološka, dijaloška, rad u grupama, rad u parovima, demonstrativna, ilustrativna,	muzički instrumenti slike table udžbenik računar	slušaju stvaraju razgovaraju istražuju upoređuju komponuju

		kombinovana praktičan rad		improvizuju
--	--	------------------------------	--	-------------

Šesti razred

Nastavni predmet: MUZIČKA KULTURA 6

Cilj: učenja Muzičke kulture je da kod učenika, razvijajući interesovanja za muzičku umetnost, stvaralačko i kritičko mišljenje, formira estetsku percepciju i muzički ukus, kao i odgovoran odnos prema očuvanju muzičkog nasleđa i kulturi svoga i drugih naroda; sticanje znanja o muzičkim instrumentima;

	Nedeljni fond časova	Godišnji fond časova		
Redovna nastava	1	36		
Slobodna nastavna aktivnost-hor	1	36		

NASTAVNI PREDMET

OBLAST/TEMA	BROJ ČASOVA	SADRŽAJ	OČEKIVANI ISHODI	MEĐUPREDMETNE KOMPETENCIJE	KORELACIJA
IZVOĐENJE MUZIKE Pevanjem i sviranjem	20	-pevanje, sviranje i osnove muzičke pismenosti: - pevati i svirati narodne, dečije, umetničke pesme, kanone i pesme naših i stranih kompozitora Izvođenje (pevanje ili sviranje) jednostavne ritmičke i melodijske motive na dečijim i ritmičkim i melodijskim instrumentima u stilu muzike srednjeg veka i renesanse. Kroz obradu pesama upoznati F-dur, D-dur i d-mol lestvicu	Na kraju časa učenik će biti u stanju da: -izvodi muzičke primere koristeći glas, pokret i tradicionalne i/ili elektronske instrumente, samostalno i u grupi; – primenjuje pravilnu tehniku pevanja; – primenjuje različita sredstva izražajnog pevanja i sviranja u zavisnosti od vrste, namene i karaktera kompozicije; – razvije koordinaciju i motoriku kroz sviranje i	-estetička kompetencija Prepoznaje i razvija sopstvene stvaralačke sposobnosti i kreativnost u svim umetničkim poljima svog delovanja Pokazuje pozitivan odnos prema sopstvenoj i kulturi drugih zajednica, upoznaje i razume njihove vrednosti, povezuje kulturnu i prirodnu baštinu sa istorijskim i geografskim kontekstom i doprinosi očuvanju prirodnih i kulturnih dobara. -saradnja; Kritički procenjuje svoj rad i rad članova grupe, doprinosi unapređivanju rada grupe i ume da predstavi rezultate rada.	Srpski jezik i književnost Maternji jezik Istorija Strani jezici Matematika Likovna kultura

			<p>pokret;</p> <ul style="list-style-type: none"> – primenjuje princip saradnje i međusobnog podsticanja u zajedničkom muziciranju; – komunicira u grupi improvizujući manje muzičke celine glasom, instrumentom ili pokretom 		
SLUŠANJE MUZIKE	12	<p>Elementi muzičke izražajnost: tempo, dinamika, tonske boje različitih glasova i instrumenata. Slušanje svetovne i duhovne srednjovekovne i renesansne muzike. Slušanje vokalnih, vokalno-instrumentalnih i instrumentalnih kompozicija, domaćih i stranih kompozitora uz osnovne informacije o delu i kompozitoru. Slušanje dela tradicionalne folklorne narodne muzike.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - izražava se pokretima za vreme slušanja muzike; -verbalizuje svoj doživljaj muzike; -identifikuje efekte kojima različiti elementi muzičke izražajnosti (melodija, ritam, tempo, dinamika) utiču na telo i osećanja; -analizira slušano delo u odnosu na izvođački sastav i instrumente; - kritički prosuđuje loš uticaj preglasne muzike na zdravlje; - ponaša se u skladu sa pravilima muzičkog bontona; 	<ul style="list-style-type: none"> -kompetencija komunikacije Ume jasno i upotrebom stručnih reči da izrazi svoje mišljenje o muzičkom delu i toleriše mišljenje drugih -estetička kompetencija Pokazuje pozitivan odnos prema sopstvenoj i kulturi drugih zajednica, upoznaje i razume njihove vrednosti, povezuje kulturnu i prirodnu baštinu sa istorijskim i geografskim kontekstom i doprinosi očuvanju prirodnih i kulturnih dobara. -Odgovorani odnos prema zdravlju Prepoznaje sigurnosne i zdravstvene rizike u životu i radu, 	<p>Srpski jezik i književnost Istorija Geografija Likovna kultura Informatika i računarstvo</p>

			- koristi mogućnosti IKT-a za slušanje muzike;		
MUZIČKO STVARALAŠTVO	4	Kreiranje pratnje za pesme ritmičkim i zvučnim efektima, koristeći različite izvore zvuka. Kreiranje pokreta uz muziku koju učenici izvode. Stvaranje melodije na zadati tekst.	- koristi muzičke obrasce u osmišljavanju muzičkih celina kroz pevanje, sviranje i pokret; - izražava svoje emocije osmišljavanjem manjih muzičkih celina; - komunicira u grupi improvizujući manje muzičke celine - učestvuje u kreiranju školskih priredbi, događaja i projekata; - koristi mogućnosti IKT-a za muzičko stvaralaštvo.	-kompetencija saradnje Aktivno i konstruktivno učestvuje u radu grupe ili para. Poštuje pravila zajedničkog rada i prepoznaje svoje mesto i ulogu u grupi Doprinosi rešavanju razlika u mišljenju i stavovima poštuje druge	Istorija Strani jezici Matematika Likovna kultura Fizičko i zdravstveno vaspitanje

Obrazovni standardi:

Sadržaji programa (nastavne teme)	Standardi		
	Osnovni nivo	Srednji nivo	Napredni nivo
Izvođenje muzike	Učenik ume da: 1.3.1 peva jednostavne dečije, narodne i popularne kompozicije 1.3.2 izvodi jednostavne dečije, narodne i popularne		3.3.1 Učenik ume da izvede raznovrsni muzički repertoar pevanjem i sviranjem kao solista i u školskim ansamblima

	kompozicije na bar jednom instrumentu		
Slušanje muzike	Učenik ume da: 1.2.1 imenuje muzičke izražajne elemente 1.2.2 izvođački sastav 1.2.3 muzičke žanrove 1.2.4 srpski muzički folklor	2.2.1 Učenik ume da opiše i analizira karakteristike zvučnog primera kroz sadejstvo opaženim muzičkih elemenata 2.2.2 Učenik ume da prepozna strukturu određenog žanra	Učenik ume da analizira slušni primer i otkrije vezu opaženih karakteristika sa: 3.2.1 strukturalnom i dramaturškom dimenzijom zvučnog primera 3.2.2 žanrovskim i istorijsko-stilskim kontekstom zvučnog primera 3.2.3 kontekstom nastanka i primene različitih oblika muzičkog folklor
Muzičko stvaralaštvo	1.4.1 Učenik ume da pravi jednostavnije muzičke instrumente 1.4.2 Učenik ume da osmisli manje muzičke celine na osnovu ponuđenih modela 1.4.3 Učenik izvodi prateće ritmičke i melodijsko-ritmičke deonice na napravljenim instrumentima 1.4.4 Učenik ume da učestvuje u odabiru muzike za dati žanrovski i istorijski kontekst		3.4.1 Učenik ume da osmišlja prateće aranžmane za orfov instrumentarij i druge zadate muzičke instrumente 3.4.2 Učenik ume da improvizuje i/ili komponuje manje muzičke celine u okviru različitih žanrova i stilova 3.4.3 Učenik ume da osmisli muziku za školsku predstavu, priredbu ili performans.

NAČIN DIDAKTIČKO – METODIČKOG OSTVARIVANJA PROGRAMA

OBLAST/ TEMA	NAČIN DIDAKTIČKO – METODIČKOG OSTVARIVANJA PROGRAMA			AKTIVNOSTI UČENIKA
	Oblici rada	Metode i tehnike	Sredstva	
IZVOĐENJE MUZIKE (Pevanje i sviranje)	frontalni individualni praćenje rada učenika rad u paru grupni	dijaloška, monološka, demonstrativna, individualni rad, rad po grupama kombinovana	ritmički i melodijski muzički instrumenti piano tabla udžbenik	slušaju samostalno demonstriraju proširuju svoje glasovne mogućnosti analiziraju
SLUŠANJE MUZIKE	frontalni individualni	monološka, dijaloška,	CD plejer tabla	slušaju upoređuju aktivno učestvuju u

	praćenje rada učenika rad u paru grupni	ilustrativna, demonstrativna slušanje audio primera	slike prezentacije klavir računar	dijalogu, razvijaju muzički ukus objašnjavaju sistemizuju
MUZIČKO STVARALAŠTVO	frontalni individualni praćenje rada učenika rad u paru grupni	monološka, dijaloška, rad u grupama, rad u parovima, demonstrativna, ilustrativna, kombinovana praktičan rad	muzički instrumenti slike tabla udžbenik računar	slušaju stvaraju razgovaraju istražuju upoređuju komponuju improvizuju

Program rada vannastavnih aktivnosti

Cilj: obuhvata razvijanje sluha i ritma, širenje glasovnih mogućnosti i učvršćivanje intonacije, sposobnost za fino nijansiranje i izražajno pevanje primenom elemenata muzičke izražajnosti (tempo, dinamika...), osećanja pripadnosti kolektivu – timski rad, razvijanje tolerancije, discipline, poštovanja različitosti i pravila ponašanja, razvijanje odgovornosti, sticanje samopouzdanja, savladavanje treme i pružanje pomoći u smislu vršnjačkog učenja i saradnje. Značajan je uticaj muzike na zdravlje (psihološki, sociološki, emocionalni razvoj), tako da i pevanje u horu značajno doprinosi smanjenju stresa, agresivnosti.

NASTAVNI PREDMET					
OBLAST/ TEMA	BROJ ČASOVA	SADRŽAJI	OČEKIVANI ISHODI	MEĐUPREDMETNE KOMPETENCIJE	KORELACIJA
IZVOĐENJE MUZIKE	108	1. odabir i razvrstavanje glasova; 2. vežbe disanja, dikcije i intonacije; 3. horsko raspevanje i tehničke vežbe; 4. intonativne vežbe i rešavanje pojedinih problema iz horske partiture (intervalski, harmonski, stilski); 5. muzička i psihološka obrada	izvodi muzičke primere koristeći glas, samostalno i u grupi; primenjuje pravilnu tehniku pevanja; primenjuje različita sredstva izražajnog pevanja; primenjuje princip saradnje i međusobnog podsticanja u zajedničkom muziciranju;	-kompetencija za učenje; - odgovorno učešće u demokratskom društvu; - estetička kompetencija; - komunikacija; -saradnja; - digitalna kompetencija -odgovoran odnos prema zdravlju -preduzimljivost i orijentacija ka preduzetništvu,	Srpski jezik i književnost Maternji jezik Istorija Strani jezici

		kompozicije; 6. uvežbavanje horskih deonica pojedinačno i zajedno; 7. ostvarivanje programa i nastupa prema Školskom i Godišnjem programu rada škole.		
--	--	---	--	--

Sedmi razred

Nastavni predmet: MUZIČKA KULTURA – 7. razred

Cilj: obuhvata razvijanje sluha i ritma, širenje glasovnih mogućnosti i učvršćivanje intonacije, sposobnost za fino nijansiranje i izražajno pevanje primenom elemenata muzičke izražajnosti (tempo, dinamika...), osećanja pripadnosti kolektivu – timski rad, razvijanje tolerancije, discipline, poštovanja različitosti i pravila ponašanja, razvijanje odgovornosti, sticanje samopouzdanja, savladavanje treme i pružanje pomoći u smislu vršnjačkog učenja i saradnje. Značajan je uticaj muzike na zdravlje (psihološki, sociološki, emocionalni razvoj), tako da i pevanje u horu značajno doprinosi smanjenju stresa, agresivnosti.

	Nedeljni fond časova	Godišnji fond časova
Redovna nastava	1	36
Slobodna nastavna aktivnost-hor	1	36

NASTAVNI PREDMET

OBLAST/ TEMA	BROJ ČASOVA	SADRŽAJI	OČEKIVANI ISHODI	MEĐUPREDMETNE KOMPETENCIJE	KORELACIJE
ČOVEK I MUZIKA	6	Barok: Rođenje opere. Klaudiod Monteverdi. Oblici vokalno- instrumentalne muzike (oratorijum, kantata). Instrumentalna muzika: solističko, kamerno i orkestarsko muziciranje. Instrumentalni oblici: svita, koncerto groso. Antonio Vivaldi, Johan Sebastijan Bah i Georg Fridrih Hendl.	– prepozna vrstu žičanih instrumenta po izgledu i zvuku; – opiše način dobijanja tona kod žičanih instrumentskih; – poveže različite vidove muzičkog izražavanja sa društveno- istorijskim ambijentom u kome su nastali; – navede	Kompetencija za učenje, odgovorno učešće u demokratskom društvu, estetička kompetencija, komunikacija, rad s podacima i informacijama, rešavanje problema, saradnja, digitalna kompetencija	Istorija Matematika Geografija Likovna kultura

		Klasicizam: Pojam sonate i simfonije. Žanrovi klasične muzike –opera, crkveni žanrovi, simfonijska, koncertantna, kamerna (posebno gudački kvartet), solistička muzika. Jozef Hajdn, Wolfgang Amadeus Mocart i Ludvig van Betoven. Razvoj srpske crkvene muzike.	izražajna sredstava muzičke umetnosti karakteristična za period baroka i klasicizma; – uoči osnovne karakteristike muzičkog stvaralaštva u baroku i klasicizmu; – prepoznaj instrument ili grupu prema vrsti kompozicije u okviru datog muzičkog stila; – objasni kako je muzika povezana sa drugim umetnostima i oblastima van umetnosti (muzika i religija; tehnologija zapisivanja, štampanja nota; izvođačke i tehničke mogućnosti instrumenata; – razlikuje muzičke forme baroka i klasicizma; – identifikuje reprezentativne muzičke primere najznačajnijih predstavnika baroka i klasicizma; – identifikuje elemente muzike baroka i klasicizma kao inspiraciju u muzici savremenog doba; – izvodi muzičke primere koristeći glas, pokret i instrumente, samostalno i u grupi;		
MUZIČKI INSTRUMENTI	6	Žičani: trzalački i gudački. Graditeljske škole. Pojam simfonijskog orkestra Srpski narodni muzički instrumenti.	okviru datog muzičkog stila; – objasni kako je muzika povezana sa drugim umetnostima i oblastima van umetnosti (muzika i religija; tehnologija zapisivanja, štampanja nota; izvođačke i tehničke mogućnosti instrumenata; – razlikuje muzičke forme baroka i klasicizma; – identifikuje reprezentativne muzičke primere najznačajnijih predstavnika baroka i klasicizma; – identifikuje elemente muzike baroka i klasicizma kao inspiraciju u muzici savremenog doba; – izvodi muzičke primere koristeći glas, pokret i instrumente, samostalno i u grupi;	Kompetencije za učenje; Estetička kompetencija; Digitalna kompetencija; Saradnja; Komunikacija; Preduimljivost i orijentacija ka preduzetništvu; Rad sa podacima i informacijama; Rešavanje problema;	Istorija Likovna kultura Informa računars
SLUŠANJE MUZIKE	10	Elementi muzičke izražajnosti: tempo, dinamika, tonske boje različitih glasova i instrumenata. Slušanje svetovne i duhovne muzike baroka i klasicizma. Slušanje vokalnih, vokalno-instrumentalnih i instrumentalnih kompozicija, domaćih i stranih kompozitora. Slušanje dela tradicionalne narodne muzike.	– koristi muzičke obrasce u osmišljavanju muzičkih celina kroz	Kompetencija za učenje, odgovorno učešće u demokratskom društvu, estetička kompetencija, komunikacija, rad s podacima i informacijama, rešavanje problema, saradnja, digitalna kompetencija	Srpski je književn Istorija Geograf Likovna kultura Informa računars
IZVOĐENJE MUZIKE	10	Pevanje pesama po sluhu i iz notnog teksta (solmizacijom) samostalno i u grupi.		Kompetencija za učenje, odgovorno učešće u demokratskom	Srpski je književn Maternj Istorija

		<p>Pevanje pesama u kombinaciji sa pokretom. Pevanje i sviranje iz notnog teksta narodnih i umetničkih kompozicija na instrumentima Orfovog instrumentarija i/ili na drugim instrumentima. Izvođenje jednostavnijih muzičkih primera u vezi sa obrađenom temom. Izvođenje (pevanje ili sviranje) jednostavnih ritmičkih i melodijskih reprezentativnih primera (odlomaka/tema) u stilu muzike baroka, klasicizma.</p>	<p>pevanje, sviranje i pokret; – komunicira u grupi improvizujući manje muzičke celine glasom, instrumentom ili pokretom; – učestvuje u kreiranju školskih priredbi, događaja i projekata; – izrazi doživljaj muzike jezikom drugih umetnosti (ples, gluma, pisana ili govorna reč, likovna umetnost); – učestvuje u školskim priredbama i manifestacijama; – primenjuje princip saradnje i međusobnog podsticanja u zajedničkom muziciranju; – ponaša se u skladu sa pravilima muzičkog bontona u različitim muzičkim prilikama; – kritički prosuđuje uticaj muzike na zdravlje; – koristi mogućnosti IKT-a za samostalno istraživanje, izvođenje i stvaralaštvo.</p>	<p>društvu, estetička kompetencija, komunikacija, rad s podacima i informacijama, rešavanje problema, saradnja, digitalna kompetencija</p>	<p>Strani jezik Matematika Likovna kultura</p>
MUZIČKO STVARALAŠTVO	4	<p>Kreiranje pokreta uz muziku koju učenici izvode. Kreiranje ritmičke pratnje. Rekonstrukcija muzičkih događaja u stilu baroka i klasicizma.</p>	<p>– učestvuje u kreiranju školskih priredbi, događaja i projekata; – izrazi doživljaj muzike jezikom drugih umetnosti (ples, gluma, pisana ili govorna reč, likovna umetnost); – učestvuje u školskim priredbama i manifestacijama; – primenjuje princip saradnje i međusobnog podsticanja u zajedničkom muziciranju; – ponaša se u skladu sa pravilima muzičkog bontona u različitim muzičkim prilikama; – kritički prosuđuje uticaj muzike na zdravlje; – koristi mogućnosti IKT-a za samostalno istraživanje, izvođenje i stvaralaštvo.</p>	<p>Kompetencija za učenje, odgovorno učešće u demokratskom društvu, estetička kompetencija, komunikacija, rad s podacima i informacijama, rešavanje problema, saradnja, digitalna kompetencija</p>	<p>Istorija Strani jezik Matematika Likovna kultura Fizičko zdravstvo vaspitanje</p>

Obrazovni standardi:

Sadržaji programa (nastavne teme)	Standardi		
	Osnovni nivo	Srednji nivo	Napredni nivo
Čovek i muzika	M.K. 1.1.2. opiše osnovne karakteristike istorijsko-stilskih razdoblja i narodnog stvaralaštva	M.K. 2.1.2. strukture i dramaturgije određenog muzičkog žanra	M.K. 3.1.2. razume istorijske i društvene okolnosti nastanka žanra i oblika muzičkog folklora M.K. 3.1.3. kritički i

		M.K. 2.1.3. analizira povezanost oblika narodnog muziciranja sa specifičnim kontekstom narodnog života	argumentovano obrazlaže svoj sud M.K. 3.1.4. ume kreativno da kombinuje izražajne muzičke elemente u estetičkom kontekstu (određeni muzički postupak dovodi u vezu sa željenim efektom).
Muzički instrumenti	M.K. 1.1.2. opiše osnovne karakteristike muzičkih instrumenata i sastava	M.K. 2.1.3. analizira povezanost muzičkih elemenata i karakteristika muzičkih instrumenata sa muzičkom izražajnošću	M.K. 3.1.1. zna funkciju muzičke pismenosti i izvođačkih sastava u okviru muzičkog dela
Slušanje muzike	Učenik ume da: M.K. 1.2.1 imenuje muzičke izražajne elemente M.K. 1.2.2 izvođački sastav M.K. 1.2.3 muzičke žanrove M.K. 1.2.4 srpski muzički folklor	M.K. 2.2.1 Učenik ume da opiše i analizira karakteristike zvučnog primera kroz sadejstvo opaženim muzičkih elemenata M.K. 2.2.2 Učenik ume da prepozna strukturu određenog žanra	Učenik ume da analizira slušni primer i otkrije vezu opaženih karakteristika sa: M.K.3.2.1 strukturalnom i dramaturškom dimenzijom zvučnog primera M.K. 3.2.2 žanrovskim i istorijsko-stilskim kontekstom zvučnog primera M.K. 3.2.3 kontekstom nastanka i primene različitih oblika muzičkog folklor
Izvođenje muzike	Učenik ume da: M.K. 1.3.1 peva jednostavne dečije, narodne i popularne kompozicije M.K. 1.3.2 izvodi jednostavne dečije, narodne i popularne kompozicije na bar jednom instrumentu		M.K. 3.3.1 Učenik ume da izvede raznovrsni muzički repertoar pevanjem i sviranjem kao solista i u školskim ansamblima
Muzičko stvaralaštvo	M.K.1.4.1 Učenik ume da pravi jednostavnije muzičke instrumente M.K. 1.4.2 Učenik ume da osmisli manje muzičke celine na osnovu ponuđenih modela M.K. 1.4.3 Učenik izvodi prateće ritmičke i		M.K. 3.4.1 Učenik ume da osmišlja prateće aranžmane za orfov instrumentarij i druge zadate muzičke instrumente M.K. 3.4.2 Učenik ume da improvizuje i/ili komponuje manje muzičke celine u okviru različitih žanrova i stilova

	melodijsko-ritmičke deonice na napravljenim instrumentima M.K. 1.4.4 Učenik ume da učestvuje u odabiru muzike za dati žanrovski i istorijski kontekst		M.K. 3.4.3 Učenik ume da osmisli muziku za školsku predstavu, priredbu ili performans.
--	--	--	--

NAČIN DIDAKTIČKO – METODIČKOG OSTVARIVANJA PROGRAMA

OBLAST/ TEMA	NAČIN DIDAKTIČKO – METODIČKOG OSTVARIVANJA PROGRAMA			AKTIVNOSTI UČENIKA
	Oblici rada	Metode i tehnike	Sredstva	
ČOVEK I MUZIKA	frontalni individualni praćenje rada učenika rad u paru grupni	dijaloška, monološka, demonstrativna, individualni rad, rad po grupama kombinovana slušanje audio primera	ritmički i melodijski muzički instrumenti klavir tabla udžbenik slike prezentacije	slušaju samostalno demonstriraju analiziraju učestvuju u dijalogu, razvijaju muzički ukus objašnjavaju sistemizuju
MUZIČKI INSTRUMENTI	frontalni individualni grupni rad u paru	dijaloška monološka slušanje primera	računar slike muzički instrumenti prezentacije	slušaju upoređuju samostalno demonstriraju
SLUŠANJE MUZIKE	frontalni individualni praćenje rada učenika rad u paru grupni	monološka, dijaloška, ilustrativna, demonstrativna slušanje audio primera	tabla slike prezentacije klavir računar	aktivno učestvuju u dijalogu, razvijaju muzički ukus objašnjavaju sistemizuju
IZVOĐENJE MUZIKE	frontalni individualni praćenje rada učenika rad u paru grupni	dijaloška, monološka, demonstrativna, individualni rad, rad po grupama kombinovana	ritmički i melodijski muzički instrumenti piano tabla udžbenik	samostalno demonstriraju proširuju svoje glasovne mogućnosti analiziraju
MUZIČKO STVARALAŠTVO	frontalni individualni praćenje rada učenika rad u paru grupni	monološka, dijaloška, rad u grupama, rad u parovima, demonstrativna, ilustrativna, kombinovana praktičan rad	muzički instrumenti slike table udžbenik računar	stvaraju razgovaraju istražuju upoređuju komponuju improvizuju

Osmi razred
 Operativni zadaci
 Učenici treba da:

- prepoznaju teme iz poznatih kompozicija domaćih i stranih kompozitora;
- upoznaju muziku različitih žanrova;
- stečena stvaralačka iskustva i iskustva u slušanju muzike koriste za procenu svojih i drugih muzičkih dela;
- se angažuju u svim muzičkim aktivnostima i da sami stvaraju muziku;
- se aktivno bave pripremanjem programa za takmičenja i javne nastupe.

	Nedeljni fond časova	Godišnji fond časova				
Redovna nastava	1	34				
Slobodna nastavna aktivnost-hor	1	34				
Sadržaji programa (nastavne teme)	Ciljevi i zadaci sadržaja programa	Broj časova	Način realizacije			Aktivnosti učenika
			Oblici rada	Metode i tehnike	Sredstva	
Upoznavanje muzike različitih epoha (slušanje, pevanje, sviranje)	-primenjivati stečena znanja o muzici različitih epoha kroz muzičke primere.	28	frontalni individualni praćenje rada učenika rad u paru grupni	dijaloška, monološka, demonstrativna, individualni rad, rad po grupama kombinovana slušanje audio primera	ritmički i melodijski muzički instrumenti klavir tabla udžbenik slike prezentacije	slušaju samostalno demonstriraju analiziraju učestvuju u dijalogu, razvijaju muzički ukus objašnjavaju sistematizuju
Osnove muzičke pismenosti	-stečena znanja iz muzičke kulture proširivati i primenjivati na primerima za pevanje i sviranje.	4	Frontalni individualni praćenje rada učenika rad u paru grupni	monološka, dijaloška, ilustrativna, demonstrativna	tabla slike prezentacije klavir računar	slušaju upoređuju aktivno učestvuju u dijalogu, objašnjavaju sistematizuju
Stvaranje muzike	-podsticanje muzičke kreativnosti kroz improvizaciju na dostupnim instrumentima.	2	frontalni individualni praćenje rada učenika rad u paru	dijaloška, rad u grupama, rad u parovima, demonstrativna, ilustrativna, kombinovana	muzički instrumenti slike tabla udžbenik računar	slušaju stvaraju razgovaraju istražuju upoređuju komponuju improvizuju

	- stvaranje dečjih kompozicija.		grupni	praktičan rad		
--	---------------------------------	--	--------	---------------	--	--

Sadržaji programa	Standardi		
	Osnovni nivo	Srednji nivo	Napredni nivo
Znanje i razumevanje	1.1.1 prepoznaje elemente muzičke pismenosti 1.1.2 opiše karakteristike muzičkih žanrova, istorijsko-stilskih perioda, muzičkih instrumenata i sastava i narodnog stvaralaštva	2.1.1 analizira povezanost muzičkih elemenata i karakteristika muzičkih instrumenata sa muzičkom izražajnošću 2.1.2 analizira povezanost strukture i dramaturgije određenog muzičkog žanra 2.1.3 analizira povezanost oblika narodnog muziciranja sa specifičnim kontekstom narodnog života 3.1.1 zna funkciju elemenata muzičke pismenosti i izvođačkih sastava u okviru muzičkog dela	3.1.2 razume istorijske i društvene okolnosti nastanka žanra i oblika muzičkog folklora 3.1.3 kritički i argumentovano obrazlaže svoj sud 3.1.4 kreativno kombinuje izražajne muzičke elemente u estetičkom kontekstu
Izvođenje muzike	1.3.1 peva jednostavne dečije, narodne i popularne kompozicije 1.3.2 izvodi jednostavne dečije, narodne i popularne kompozicije na bar jednom instrumentu		3.3.1 ume da izvede raznovrsni muzički repertoar pevanjem i sviranjem kao solista i u školskim ansamblima
Slušanje muzike	1.2.1 imenuje muzičke izražajne elemente 1.2.2 izvođački sastav 1.2.3 muzičke žanrove 1.2.4 srpski muzički folklor	2.2.1 ume da opiše i analizira karakteristike zvučnog primera kroz sadejstvo opaženim muzičkih elemenata 2.2.2 ume da prepozna strukturu određenog žanra	ume da analizira slušni primer i otkrije vezu opaženih karakteristika sa: 3.2.1 strukturalnom i dramaturškom dimenzijom zvučnog primera 3.2.2 žanrovskim i istorijsko-stilskim kontekstom zvučnog primera 3.2.3 kontekstom nastanka i primene različitih oblika muzičkog folklora

Muzičko stvaralaštvo	1.4.1 ume da pravi jednostavnije muzičke instrumente 1.4.2 ume da osmisli manje muzičke celine na osnovu ponuđenih modela 1.4.3 Učenik izvodi prateće ritmičke i melodijsko-ritmičke deonice na napravljenim instrumentima 1.4.4 Učenik ume da učestvuje u odabiru muzike za dati žanrovski i istorijski kontekst		3.4.1 ume da osmišlja prateće aranžmane za orfov instrumentarij i druge zadate muzičke instrumente 3.4.2 Učenik ume da improvizuje i/ili komponuje manje muzičke celine u okviru različitih žanrova i stilova 3.4.3 Učenik ume da osmisli muziku za školsku predstavu, priredbu ili performans.
----------------------	--	--	---

MUZIČKA KULTURA

Cilj predmeta muzička kultura je:

- razvijanje interesovanja, muzikalnosti i kreativnosti;
- osposobljavanje za razumevanje mogućnosti muzičkog izražavanja;
- razvijanje osetljivosti za muzičke vrednosti upoznavanjem muzičke tradicije i kulture svoga i drugih naroda.

Zadaci:

- negovanje sposobnosti izvođenja muzike (pevanje/sviranje);
- sticanje navike slušanja muzike, podsticanje doživljaja i osposobljavanje za razumevanje muzičkih poruka;
- podsticanje stvaralačkog angažovanja u svim muzičkim aktivnostima (izvođenje, slušanje, istraživanje i stvaranje muzike);
- upoznavanje narodne i umetničke muzike svoga i drugih naroda;
- razvijanje kritičkog mišljenja;
- upoznavanje osnova muzičke pismenosti i izražajnih sredstava muzičke umetnosti;
- negovanje smisla za zajedničko muziciranje u svim oblicima vaspitno-obrazovnog rada sa učenicima i pripremanje programa za kulturnu i javnu delatnost škole;
- upoznavanje zanimanja muzičke struke.

Nastavni predmet: MUZIČKA KULTURA 5

Cilj nastave i učenja muzičke kulture je da kod učenika, razvijajući interesovanja za muzičku umetnost, stvaralačko i kritičko mišljenje, estetske kriterijume, formira estetsku percepciju i muzički ukus, kao i odgovoran odnos prema očuvanju muzičkog nasleđa i kulturi svoga i drugih naroda.

	Nedeljni fond časova	Godišnji fond časova	
Redovna nastava	2	72	
Slobodna nastavna aktivnost-hor	1	36	

MUZIČKA KULTURA

OBLAST/ TEMA	BROJ ČASOVA	SADRŽAJI	OČEKIVANI ISHODI	MEĐUPREDMETNE KOMPETENCIJE	KORELACIJA
-----------------	----------------	----------	---------------------	-------------------------------	------------

ČOVEK I MUZIKA 4

Čovek u
 praistoriji
 Uloga muzike u
 prvobitnom društvu
 Čovek i ritual: uloga
 muzike u ritualu
 (muzičko-antropološki
 istraživanja);
 Magijska moć muzike - navede načine i
 Elementi muzičkih sredstava
 toka: pokret, ritam muzičkog
 (ritam kao osnovni izražavanje u
 rituala), kolo/grupe praistoriji i
 ples; antičkom dobu; Estetička
 Pokret: poreklo plesa - objasni kako kompetencija
 Slušanje/doživljavanje društveni razvoj Pokazuje pozitivan
 telom; utiče na načine i odnos prema
 Najstarija folklorne oblike muzičkog sopstvenoj i kulturi
 muzička tradicija izražavanja; drugih zajednica,
 Srbiji i svetske baštine - iskaže svoje upoznaje i razume
 mišljenje o njihove vrednosti,
 Čovek Antike značaju i ulozi povezuje kulturnu i
 Božanska muzike u životu prirodnu baštinu sa
 priroda muzike: čoveka istorijskim i
 - mitološka svest - rekonstruiše u geografskim
 antičkog saradnji sa kontekstom i
 čoveka; drugima način doprinosi očuvanju
 - muzički atributi komunikacije prirodnih i
 bogova; kroz muziku u kulturnih dobara.
 - muzika i smislu ritualnog -Kompetencija za
 država. ponašanja i učenje
 Muzika u hramu panteizma ; Koristi različite
 i muzika na - identifikuje izvore informacija
 dvoru; uticaj ritualnog naučenih iz drugih
 Primeri različitih ponašanja u predmeta
 instrumenata i muzici
 muzičkih oblika savremenog
 u antičkim doba (muzički
 civilizacijama; elementi, nastup
 Uloga i mesto i sl.);
 muzike u
 antičkim
 civilizacijama:
 Indija,
 Sumer/Vavilon,
 Kina, Egipat,
 Grčka, Rim;
 Pojava prvih
 notacija,
 pentatonika;

Istorija
 Matematika
 Geografija
 Likovna kultura

			- klasifikuje instrumente po načinu nastanka zvuka;		
MUZIČKI INSTRUMENTI	6	Najstariji instrumenti: telo, udaraljke, duvački, žičani; Udaraljke – nastanak, prvobitni oblik i razvoj; Ritmičke udaraljke kao najjednostavnija grupa instrumentska; Melodijske udaraljke;	- opiše osnovne karakteristike udaraljki; - prepoznava vezu između izbora vrste instrumenta i događaja, odnosno prilike kada se muzika izvodi; - koristi mogućnosti IKT- a u primeni znanja o muzičkim instrumentima (korišćenje dostupnih aplikacija);	-digitalna kompetencija. Upotrebom digitalnih tehnologija dolazi do novih informacija o muzičkim instrumentima i zvučnim primerom upoređuje instrumente -estetička -kompetencija za učenje; - rad sa podacima i informacijama	Istorija Likovna kultura Informatika i računarstvo
SLUŠANJE MUZIKE	20	Elementi muzičke izražajnosti – tempo, dinamika, tonske boje različitih glasova i instrumentska; Slušanje vokalnih, vokalno instrumentalnih i kratkih instrumentalnih kompozicija, domaćih i stranih kompozitora; Slušanje dela najstarije folklorne tradicije srpskog i drugih naroda; Slušanje narodnih i umetničkih dela inspirisanih	- izražava se pokretima za vreme slušanja muzike; -verbalizuje svoj doživljaj muzike; -identifikuje efekte kojima različiti elementi muzičke izražajnosti (melodija, ritam, tempo, dinamika) utiču na telo i osećanja; -analizira slušano delo u odnosu na izvođački sastav i instrumente; - ilustruje primere korišćenja	kompetencija komunikacije Ume jesno i upotrebom stručnih reči da izrazi svoje mišljenje o muzičkom delu i toleriše mišljenje drugih -estetička kompetencija Pokazuje pozitivan odnos prema sopstvenoj i kulturi drugih zajednica, upoznaje i razume njihove vrednosti, povezuje kulturnu i prirodnu baštinu sa istorijskim i geografskim kontekstom i doprinosi očuvanju prirodnih i kulturnih dobara.	Srpski jezik i književnost Istorija Geografija Likovna kultura Informatika i računarstvo

		<p>folklorom naroda i narodnosti, različitog sadržaja, oblika i raspoloženja, kao i muzičkih priča;</p>	<p>plesova i muzike prema nameni u svakodnevnom životu (vojna muzika, obredna muzika, muzika za zabavu...); - kritički prosuđuje loš uticaj preglasne muzike na zdravlje; - ponaša se u skladu sa pravilima muzičkog bontona; - koristi mogućnosti IKT-a za slušanje muzike;</p>	
		<p>Pevanje pesama po sluhu samostalno i u grupi;</p>	<p>- peva i svira samostalno i u grupi; - primenjuje pravilnu tehniku pevanja (pravilno disanje, držanje tela, artikulacija); - kroz sviranje i pokret razvija sopstvenu koordinaciju i motoriku;</p>	
IZVOĐENJE MUZIKE		<p>Pevanje pesama iz notnog teksta solmizacijom; Izvođenje jednostavnih ritmičkih i melodijskih motiva (u stilu) muzike starih civilizacija pevanjem;</p>	<p>estetička kompetencija Prepoznaje i razvija sopstvene stvaralačke sposobnosti i kreativnost u svim umetničkim poljima svog delovanja -saradnja; Kritički procenjuje svoj rad i rad članova grupe, doprinosi unapređivanju rada grupe i ume da predstavi rezultate rada.</p>	
Pevanje	34	<p>Pevanje pesama u kombinaciji sa pokretom;</p>	<p>- koristi različita sredstva izražajnog pevanja i sviranja u zavisnosti od vrste, namene i karaktera kompozicije; - iskaže svoja osećanja u toku izvođenja muzike;</p>	<p>Srpski jezik i književnost Maternji jezik Istorija Strani jezici Matematika Likovna kultura</p>
Sviranje		<p>Sviranje pesama i lakših instrumentalnih dela po sluhu na instrumentima Orfovog instrumentarija i/ili na drugim instrumentima;</p>	<p>sviranja u zavisnosti od vrste, namene i karaktera kompozicije; - iskaže svoja osećanja u toku izvođenja muzike;</p>	

Sviranje dečjih, narodnih i umetničkih kompozicija iz notnog teksta; Izvođenje dečjih, narodnih i umetničkih igara; Izvođenje jednostavnih ritmičkih i melodijskih motiva (u stilu) muzike starih civilizacija na instrumentima ili pokretom;	- primenjuje princip saradnje i međusobnog podsticanja u zajedničkom muziciranju; - učestvuje u školskim priredbama i manifestacijama;		
Kreiranje pratnje za pesme ritmičkim i zvučnim efektima, koristeći pritom različite izvore zvuka;	- koristi mogućnosti IKT-a u izvođenju muzike (korišćenje matrica, karaoke programa, audio snimaka...);		
Kreiranje pokreta uz muziku koju učenici izvode; Osmišljavanje muzičkih pitanja i odgovora, ritmička dopunjalka, melodijska dopunjalka sa potpisanim tekstom, sastavljanje melodije od ponuđenih motiva;	- koristi muzičke obrasce u osmišljavanju muzičkih celina kroz pevanje, sviranje i pokret; - izražava svoje emocije osmišljavanjem manjih muzičkih celina; - komunicira u grupi improvizujući manje muzičke celine glasom, instrumentom ili pokretom; - učestvuje u kreiranju školskih priredbi, događaja i projekata;	kompetencija saradnje Aktivno i konstruktivno učestvuje u radu grupe ili para. Poštuje pravila zajedničkog rada i prepoznaje svoje mesto i ulogu u grupi Doprinosi rešavanju razlika u mišljenju i stavovima poštujući druge kao ravnopravne članove tima ili grupe.	
Improvizacija melodije na zadati tekst; Improvizacija dijaloga na instrumentima	- koristi mogućnosti IKT-a za muzičko stvaralaštvo.		Istorija Strani jezici Matematika Likovna kultura Fizičko i zdravstveno vaspitanje

Orfovog
instrumentarija i
drugim
instrumentima;
Izrada
jednostavnih
muzičkih
instrumenata;
Rekonstrukcija
muzičkih
događaja u stilu
starih
civilizacija.

Sadržaji programa (nastavne teme)	Standardi		
	Osnovni nivo	Srednji nivo	Napredni nivo
Čovek i muzika	1.1.2. opiše osnovne karakteristike istorijsko-stilskih razdoblja i narodnog stvaralaštva	2.1.3. analizira povezanost oblika narodnog muziciranja sa specifičnim kontekstom narodnog života	3.1.2. razume istorijske i društvene okolnosti nastanka žanra i oblika muzičkog folklor 3.1.3. kritički i argumentovano obrazlaže svoj sud
Muzički instrumenti	1.1.2. opiše osnovne karakteristike muzičkih instrumenata i sastava	2.1.3. analizira povezanost muzičkih elemenata i karakteristika muzičkih instrumenata sa muzičkom izražajnošću	3.1.1. zna funkciju muzičke pismenosti i izvođačkih sastava u okviru muzičkog dela
Slušanje muzike	Učenik ume da: 1.2.1 imenuje muzičke izražajne elemente 1.2.2 izvođački sastav 1.2.3 muzičke žanrove 1.2.4 srpski muzički folklor	2.2.1 Učenik ume da opiše i analizira karakteristike zvučnog primera kroz sadejstvo opaženim muzičkih elemenata 2.2.2 Učenik ume da prepozna strukturu određenog žanra	Učenik ume da analizira slušni primer i otkrije vezu opaženih karakteristika sa: 3.2.1 strukturalnom i dramaturškom dimenzijom zvučnog primera 3.2.2 žanrovskim i istorijsko-stilskim kontekstom zvučnog primera 3.2.3 kontekstom nastanka i primene različitih oblika muzičkog folklor
Izvođenje muzike	Učenik ume da: 1.3.1 peva jednostavne dečije, narodne i popularne		3.3.1 Učenik ume da izvede raznovrsni muzički repertoar pevanjem i

	kompozicije 1.3.2 izvodi jednostavne dečije, narodne i popularne kompozicije na bar jednom instrumentu		sviranjem kao solista i u školskim ansamblima
Muzičko stvaralaštvo	1.4.1 Učenik ume da pravi jednostavnije muzičke instrumente 1.4.2 Učenik ume da osmisli manje muzičke celine na osnovu ponuđenih modela 1.4.3 Učenik izvodi prateće ritmičke i melodijsko-ritmičke deonice na napravljenim instrumentima 1.4.4 Učenik ume da učestvuje u odabiru muzike za dati žanrovski i istorijski kontekst		3.4.1 Učenik ume da osmišlja prateće aranžmane za orfov instrumentarij i druge zadate muzičke instrumente 3.4.2 Učenik ume da improvizuje i/ili komponuje manje muzičke celine u okviru različitih žanrova i stilova 3.4.3 Učenik ume da osmisli muziku za školsku predstavu, priredbu ili performans.

NAČIN DIDAKTIČKO – METODIČKOG OSTVARIVANJA PROGRAMA

OBLAST/ TEMA	NAČIN DIDAKTIČKO – METODIČKOG OSTVARIVANJA PROGRAMA			AKTIVNOSTI UČENIKA
	Oblici rada	Metode i tehnike	Sredstva	
ČOVEK I MUZIKA	frontalni individualni praćenje rada učenika rad u paru grupni	dijaloška, monološka, demonstrativna, individualni rad, rad po grupama kombinovana slušanje audio primera	ritmički i melodijski muzički instrumenti klavir tabla udžbenik slike prezentacije	slušaju samostalno demonstriraju analiziraju učestvuju u dijalogu, razvijaju muzički ukus objašnjavaju sistemizuju
MUZIČKI INSTRUMENTI	frontalni individualni grupni rad u paru	dijaloška monološka slušanje primera	računar slike muzički instrumenti	slušaju upoređuju samostalno demonstriraju
SLUŠANJE MUZIKE	frontalni individualni praćenje rada učenika rad u paru	monološka, dijaloška, ilustrativna, demonstrativna slušanje audio	CD plejer tabla slike prezentacije klavir	slušaju upoređuju aktivno učestvuju u dijalogu, razvijaju muzički ukus

	grupni	primera	računar	objašnjavaju sistematizuju
IZVOĐENJE MUZIKE	frontalni individualni praćenje rada učenika rad u paru grupni	dijaloška, monološka, demonstrativna, individualni rad, rad po grupama kombinovana	ritmički i melodijski muzički instrumenti piano tabla udžbenik	samostalno demonstriraju proširuju svoje glasovne mogućnosti analiziraju
MUZIČKO STVARALAŠTVO	frontalni individualni praćenje rada učenika rad u paru grupni	monološka, dijaloška, rad u grupama, rad u parovima, demonstrativna, ilustrativna, kombinovana praktičan rad	muzički instrumenti slike table udžbenik računar	slušaju stvaraju razgovaraju istražuju upoređuju komponuju improvizuju

Šesti razred

Nastavni predmet: MUZIČKA KULTURA 6

Cilj: učenja Muzičke kulture je da kod učenika, razvijajući interesovanja za muzičku umetnost, stvaralačko i kritičko mišljenje, formira estetsku percepciju i muzički ukus, kao i odgovoran odnos prema očuvanju muzičkog nasleđa i kulturi svoga i drugih naroda; sticanje znanja o muzičkim instrumentima;

	Nedeljni fond časova	Godišnji fond časova		
Redovna nastava	1	36		
Slobodna nastavna aktivnost-hor	1	36		

NASTAVNI PREDMET

OBLAST/TEMA	BROJ ČASOVA	SADRŽAJ	OČEKIVANI ISHODI	MEĐUPREDMETNE KOMPETENCIJE	KORELACIJA
IZVOĐENJE MUZIKE Pevanjem i sviranjem	20	-pevanje, sviranje i osnove muzičke pismenosti: - pevati i svirati narodne, dečije, umetničke pesme, kanone i pesme naših i stranih kompozitora Izvođenje (pevanje ili sviranje) jednostavne ritmičke i	Na kraju časa učenik će biti u stanju da: -izvodi muzičke primere koristeći glas, pokret i tradicionalne i/ ili elektronske instrumente, samostalno i u grupi; – primenjuje pravilnu tehniku	-estetička kompetencija Prepoznaje i razvija sopstvene stvaralačke sposobnosti i kreativnost u svim umetničkim poljima svog delovanja Pokazuje pozitivan odnos prema sopstvenoj i kulturi drugih zajednica, upoznaje i razume njihove vrednosti, povezuje kulturnu i prirodnu baštinu sa istorijskim i	Srpski jezik i književnost Maternji jezik Istorija Strani jezici Matematika Likovna kultura

		<p>melodij-ske motive na dečijim i ritmičkim i melodijskim instrumentima u stilu muzike srednjeg veka i renesanse. Kroz obradu pesama upoznati F-dur, D-dur i d-mol lestvicu</p>	<p>pevanja; – primenjuje različita sredstva izražajnog pevanja i sviranja u zavisnosti od vrste, namene i karaktera kompozicije; – razvije koordinaciju i motoriku kroz sviranje i pokret; – primenjuje princip saradnje i međusobnog podsticanja u zajedničkom muziciranju; – komunicira u grupi improvizujući manje muzičke celine glasom, instrumentom ili pokretom</p>	<p>geografskim kontekstom i doprinosi očuvanju prirodnih i kulturnih dobara. -saradnja; Kritički procenjuje svoj rad i rad članova grupe, doprinosi unapređivanju rada grupe i ume da predstavi rezultate rada.</p>	
<p>SLUŠANJE MUZIKE</p>	<p>12</p>	<p>Elementi muzičke izražajnost: tempo, dinamika, tonske boje različitih glasova i instrumenata. Slušanje svetovne i duhovne srednjovekovne i renesansne muzike. Slušanje vokalnih, vokalno-instrumentalnih i</p>	<p>- izražava se pokretima za vreme slušanja muzike; -verbalizuje svoj doživljaj muzike; -identifikuje efekte kojima različiti elementi muzičke izražajnosti (melodija, ritam, tempo, dinamika) utiču na telo i osećanja;</p>	<p>-kompetencija komunikacije Ume jasno i upotrebom stručnih reči da izrazi svoje mišljenje o muzičkom delu i toleriše mišljenje drugih -estetička kompetencija Pokazuje pozitivan odnos prema sopstvenoj i kulturi drugih zajednica, upoznaje i razume njihove vrednosti, povezuje kulturnu i prirodnu baštinu sa istorijskim i</p>	<p>Srpski jezik i književnost Istorija Geografija Likovna kultura Informatika i računarstvo</p>

		instrumentalnih kompozicija, domaćih i stranih kompozitora uz osnovne informacije o delu i kompozitoru Slušanje dela tradicionalne folklorne narodne muzike.	- analizira slušano delo u odnosu na izvođački sastav i instrumente; - kritički prosuđuje loš uticaj preglasne muzike na zdravlje; - ponaša se u skladu sa pravilima muzičkog bontona; - koristi mogućnosti IKT-a za slušanje muzike;	geografskim kontekstom i doprinosi očuvanju prirodnih i kulturnih dobara. -Odgovoran odnos prema zdravlju Prepoznaje sigurnosne i zdravstvene rizike u životu i radu,	
MUZIČKO STVARALAŠTVO	4	Kreiranje pratnje za pesme ritmičkim i zvučnim efektima, koristeći različite izvore zvuka. Kreiranje pokreta uz muziku koju učenici izvode. Stvaranje melodije na zadati tekst.	- koristi muzičke obrasce u osmišljavanju muzičkih celina kroz pevanje, sviranje i pokret; - izražava svoje emocije osmišljavanjem manjih muzičkih celina; - komunicira u grupi improvizujući manje muzičke celine - učestvuje u kreiranju školskih priredbi, događaja i projekata; - koristi mogućnosti	-kompetencija saradnje Aktivno i konstruktivno učestvuje u radu grupe ili para. Poštuje pravila zajedničkog rada i prepoznaje svoje mesto i ulogu u grupi Doprinosi rešavanju razlika u mišljenju i stavovima poštuju druge	Istorija Strani jezici Matematika Likovna kultura Fizičko i zdravstveno vaspitanje

Obrazovni standardi:

Sadržaji programa (nastavne teme)	Standardi		
	Osnovni nivo	Srednji nivo	Napredni nivo
Izvođenje muzike	Učenik ume da: 1.3.1 peva jednostavne dečije, narodne i popularne kompozicije 1.3.2 izvodi jednostavne dečije, narodne i popularne kompozicije na bar jednom instrumentu		3.3.1 Učenik ume da izvede raznovrsni muzički repertoar pevanjem i sviranjem kao solista i u školskim ansamblima
Slušanje muzike	Učenik ume da: 1.2.1 imenuje muzičke izražajne elemente 1.2.2 izvođački sastav 1.2.3 muzičke žanrove 1.2.4 srpski muzički folklor	2.2.1 Učenik ume da opiše i analizira karakteristike zvučnog primera kroz sadejstvo opaženim muzičkih elemenata 2.2.2 Učenik ume da prepozna strukturu određenog žanra	Učenik ume da analizira slušni primer i otkrije vezu opaženih karakteristika sa: 3.2.1 strukturalnom i dramaturškom dimenzijom zvučnog primera 3.2.2 žanrovskim i istorijsko-stilskim kontekstom zvučnog primera 3.2.3 kontekstom nastanka i primene različitih oblika muzičkog folklor
Muzičko stvaralaštvo	1.4.1 Učenik ume da pravi jednostavnije muzičke instrumente 1.4.2 Učenik ume da osmisli manje muzičke celine na osnovu ponuđenih modela 1.4.3 Učenik izvodi prateće ritmičke i melodijsko-ritmičke deonice na napravljenim instrumentima 1.4.4 Učenik ume da učestvuje u odabiru muzike za dati žanrovski i istorijski kontekst		3.4.1 Učenik ume da osmišlja prateće aranžmane za orfov instrumentarij i druge zadate muzičke instrumente 3.4.2 Učenik ume da improvizuje i/ili komponuje manje muzičke celine u okviru različitih žanrova i stilova 3.4.3 Učenik ume da osmisli muziku za školsku predstavu, priredbu ili performans.

NAČIN DIDAKTIČKO – METODIČKOG OSTVARIVANJA PROGRAMA

OBLAST/ TEMA	NAČIN DIDAKTIČKO – METODIČKOG OSTVARIVANJA PROGRAMA			AKTIVNOSTI UČENIKA
	Oblici rada	Metode i tehnike	Sredstva	
IZVOĐENJE MUZIKE (Pevanje i sviranje)	frontalni individualni praćenje rada učenika rad u paru grupni	dijaloška, monološka, demonstrativna, individualni rad, rad po grupama kombinovana	ritmički i melodijski muzički instrumenti piano tabla udžbenik	slušaju samostalno demonstriraju proširuju svoje glasovne mogućnosti analiziraju
SLUŠANJE MUZIKE	frontalni individualni praćenje rada učenika rad u paru grupni	monološka, dijaloška, ilustrativna, demonstrativna slušanje audio primera	CD plejer tabla slike prezentacije klavir računar	slušaju upoređuju aktivno učestvuju u dijalogu, razvijaju muzički ukus objašnjavaju sistemizuju
MUZIČKO STVARALAŠTVO	frontalni individualni praćenje rada učenika rad u paru grupni	monološka, dijaloška, rad u grupama, rad u parovima, demonstrativna, ilustrativna, kombinovana praktičan rad	muzički instrumenti slike tabla udžbenik računar	slušaju stvaraju razgovaraju istražuju upoređuju komponuju improvizuju

Program rada vannastavnih aktivnosti

Cilj: obuhvata razvijanje sluha i ritma, širenje glasovnih mogućnosti i učvršćivanje intonacije, sposobnost za fino nijansiranje i izražajno pevanje primenom elemenata muzičke izražajnosti (tempo, dinamika...), osećanja pripadnosti kolektivu – timski rad, razvijanje tolerancije, discipline, poštovanja različitosti i pravila ponašanja, razvijanje odgovornosti, sticanje samopouzdanja, savladavanje treme i pružanje pomoći u smislu vršnjačkog učenja i saradnje. Značajan je uticaj muzike na zdravlje (psihološki, sociološki, emocionalni razvoj), tako da i pevanje u horu značajno doprinosi smanjenju stresa, agresivnosti.

NASTAVNI PREDMET					
OBLAST/ TEMA	BROJ ČASOVA	SADRŽAJI	OČEKIVANI ISHODI	MEĐUPREDMETNE KOMPETENCIJE	KORELACIJA
IZVOĐENJE MUZIKE	108	1. odabir i razvrstavanje glasova; 2. vežbe disanja, dikcije i intonacije; 3. horsko raspevanje i	izvodi muzičke primere koristeći glas, samostalno i u grupi; primenjuje pravilnu	-kompetencija za učenje; - odgovorno učešće u demokratskom društvu; - estetička kompetencija; - komunikacija;	Srpski jezik i književnost Maternji jezik Istorija Strani jezici

	tehničke vežbe; 4. intonativne vežbe i rešavanje pojedinih problema iz horske partiture (intervalski, harmonski, stilski); 5. muzička i psihološka obrada kompozicije; 6. uvežbavanje horskih deonica pojedinačno i zajedno; 7. ostvarivanje programa i nastupa prema Školskom i Godišnjem programu rada škole.	tehniku pevanja; primenjuje različita sredstva izražajnog pevanja; primenjuje princip saradnje i međusobnog podsticanja u zajedničkom muziciranju;	-saradnja; - digitalna kompetencija -odgovoran odnos prema zdravlju -preduzimljivost i orijentacija ka preduzetništvu,	
--	---	--	---	--

Sedmi razred

Nastavni predmet: MUZIČKA KULTURA – 7. razred

Cilj: obuhvata razvijanje sluha i ritma, širenje glasovnih mogućnosti i učvršćivanje intonacije, sposobnost za fino nijansiranje i izražajno pevanje primenom elemenata muzičke izražajnosti (tempo, dinamika...), osećanja pripadnosti kolektivu – timski rad, razvijanje tolerancije, discipline, poštovanja različitosti i pravila ponašanja, razvijanje odgovornosti, sticanje samopouzdanja, savladavanje treme i pružanje pomoći u smislu vršnjačkog učenja i saradnje. Značajan je uticaj muzike na zdravlje (psihološki, sociološki, emocionalni razvoj), tako da i pevanje u horu značajno doprinosi smanjenju stresa, agresivnosti.

	Nedeljni fond časova	Godišnji fond časova
Redovna nastava	1	36
Slobodna nastavna aktivnost-hor	1	36

NASTAVNI PREDMET

OBLAST/ TEMA	BROJ ČASOVA	SADRŽAJI	OČEKIVANI ISHODI	MEĐUPREDMETNE KOMPETENCIJE	KORELACIJE
ČOVEK I MUZIKA 6		Barok: Rođenje opere. Klaudio Monteverdi. Oblici vokalno-instrumentalne muzike	– prepozna vrstu žičanih instrumenta po izgledu i zvuku; – opiše način dobijanja	Kompetencija za učenje, odgovorno učešće u demokratskom	Istorija Matematika Geografija Likovna

		(oratorijum, kantata). Instrumentalna muzika: solističko, kamerno i orkestarsko muziciranje. Instrumentalni oblici: svita, koncerto grosso. Antonio Vivaldi, Johan Sebastijan Bah i Georg Fridrih Hendl. Klasicizam: Pojam sonate i simfonije. Žanrovi klasične muzike – opera, crkveni žanrovi, simfonijska, koncertantna, kamerna (posebno gudački kvartet), solistička muzika. Jozef Hajdn, Wolfgang Amadeus Mocart i Ludvig van Betoven. Razvoj srpske crkvene muzike.	tona kod žičanih instrumenata; – poveže različite vidove muzičkog izražavanja sa društveno-istorijskim ambijentom u kome su nastali; – navede izražajna sredstva muzičke umetnosti karakteristična za period baroka i klasicizma; – uoči osnovne karakteristike muzičkog stvaralaštva u baroku i klasicizmu; – prepozna instrument ili grupu prema vrsti kompozicije u okviru datog muzičkog stila; – objasni kako je muzika povezana sa drugim umetnostima i oblastima van umetnosti (muzika i religija; tehnologija zapisivanja, štampanja nota; izvođačke i tehničke mogućnosti instrumenata; – razlikuje muzičke forme baroka i klasicizma; – identifikuje reprezentativne muzičke primere najznačajnijih predstavnika baroka i klasicizma; – identifikuje elemente muzike baroka i klasicizma kao inspiraciju u muzici savremenog doba; – izvodi muzičke primere koristeći glas, pokret i instrumente,	društvu, estetička kompetencija, komunikacija, rad s podacima i informacijama, rešavanje problema, saradnja, digitalna kompetencija	
MUZIČKI INSTRUMENTI	6	Žičani: trzalački i gudački. Graditeljske škole. Pojam simfonijskog orkestra Srpski narodni muzički instrumenti.		Kompetencije za učenje; Estetička kompetencija; Digitalna kompetencija; Saradnja; Komunikacija; Preduzetništvo; Rad sa podacima i informacijama; Rešavanje problema;	Istorija Likovna Informatička računarska
SLUŠANJE MUZIKE	10	Elementi muzičke izražajnosti: tempo, dinamika, tonske boje različitih glasova i instrumenata. Slušanje svetovne i duhovne muzike baroka i klasicizma. Slušanje vokalnih, vokalno-instrumentalnih i instrumentalnih kompozicija, domaćih i stranih kompozitora. Slušanje dela tradicionalne narodne		Kompetencija za učenje, odgovorno učešće u demokratskom društvu, estetička kompetencija, komunikacija, rad s podacima i informacijama, rešavanje problema, saradnja, digitalna kompetencija	Srpski jezik i književnost Istorija Geografija Likovna Informatička računarska

		<p>muzike.</p> <p>Pevanje pesama po sluhu i iz notnog teksta (solmizacijom) samostalno i u grupi.</p> <p>Pevanje pesama u kombinaciji sa pokretom. Pevanje i sviranje iz notnog teksta narodnih i umetničkih kompozicija na instrumentima Orfovog instrumentarija i/ili na drugim instrumentima.</p> <p>Izvođenje jednostavnijih muzičkih primera u vezi sa obrađenom temom.</p> <p>Izvođenje (pevanje ili sviranje) jednostavnih ritmičkih i melodijskih reprezentativnih primera (odlomaka/tema) u stilu muzike baroka, klasicizma.</p>	<p>samostalno i u grupi; – koristi muzičke obrasce u osmišljavanju muzičkih celina kroz pevanje, sviranje i pokret; – komunicira u grupi improvizujući manje muzičke celine glasom, instrumentom ili pokretom; – učestvuje u kreiranju školskih priredbi, događaja i projekata; – izrazi doživljaj muzike jezikom drugih umetnosti (ples, gluma, pisana ili govorna reč, likovna umetnost); – učestvuje u školskim priredbama i manifestacijama; – primenjuje princip saradnje i međusobnog podsticanja u zajedničkom muziciranju; – ponaša se u skladu sa pravilima muzičkog bontona u različitim muzičkim prilikama; – kritički prosuđuje uticaj muzike na zdravlje; – koristi mogućnosti IKT-a za samostalno istraživanje, izvođenje i stvaralaštvo.</p>	<p>Kompetencija za učenje, odgovorno učešće u demokratskom društvu, estetička kompetencija, komunikacija, rad s podacima i informacijama, rešavanje problema, saradnja, digitalna kompetencija</p> <p>Kompetencija za učenje, odgovorno učešće u demokratskom društvu, estetička kompetencija, komunikacija, rad s podacima i informacijama, rešavanje problema, saradnja, digitalna kompetencija</p>	<p>Srpski jezik književnost Maternji jezik Istorija Strani jezici Matematika Likovna umetnost</p> <p>Istorija Strani jezici Matematika Likovna umetnost Fizičko i zdravstvo vaspitanje</p>
IZVOĐENJE MUZIKE	10				
MUZIČKO STVARALAŠTVO	4	<p>Kreiranje pokreta uz muziku koju učenici izvide. Kreiranje ritmičke pratnje. Rekonstrukcija muzičkih događaja u stilu baroka i klasicizma.</p>			

Obrazovni standardi:

Sadržaji programa (nastavne teme)	Standardi		
	Osnovni nivo	Srednji nivo	Napredni nivo
Čovek i muzika	M.K. 1.1.2. opiše osnovne karakteristike istorijsko-	M.K. 2.1.2. strukture i	M.K. 3.1.2. razume istorijske i društvene okolnosti nastanka

	stilskih razdoblja i narodnog stvaralaštva	dramaturgije određenog žanra i oblika muzičkog žanra	folklora
		M.K. 2.1.3. analizira povezanost oblika narodnog muziciranja sa specifičnim kontekstom narodnog života	M.K. 3.1.3. kritički i argumentovano obrazlaže svoj sud M.K. 3.1.4. ume kreativno da kombinuje izražajne muzičke elemente u estetičkom kontekstu (određeni muzički postupak dovodi u vezu sa željenim efektom).
Muzički instrumenti	M.K. 1.1.2. opiše osnovne karakteristike muzičkih instrumenata i sastava	M.K. 2.1.3. analizira povezanost muzičkih elemenata i karakteristika muzičkih instrumenata sa muzičkom izražajnošću	M.K. 3.1.1. zna funkciju muzičke pismenosti i izvođačkih sastava u okviru muzičkog dela
Slušanje muzike	Učenik ume da: M.K. 1.2.1 imenuje muzičke izražajne elemente M.K. 1.2.2 izvođački sastav M.K. 1.2.3 muzičke žanrove M.K. 1.2.4 srpski muzički folklor	M.K. 2.2.1 Učenik ume da opiše i analizira karakteristike zvučnog primera kroz sadejstvo opaženim muzičkih elemenata M.K. 2.2.2 Učenik ume da prepozna strukturu određenog žanra	Učenik ume da analizira slušni primer i otkrije vezu opaženih karakteristika sa: M.K.3.2.1 strukturalnom i dramaturškom dimenzijom zvučnog primera M.K. 3.2.2 žanrovskim i istorijsko-stilskim kontekstom zvučnog primera M.K. 3.2.3 kontekstom nastanka i primene različitih oblika muzičkog folklora
Izvođenje muzike	Učenik ume da: M.K. 1.3.1 peva jednostavne dečije, narodne i popularne kompozicije M.K. 1.3.2 izvodi jednostavne dečije, narodne i popularne kompozicije na bar jednom instrumentu		M.K. 3.3.1 Učenik ume da izvede raznovrsni muzički repertoar pevanjem i sviranjem kao solista i u školskim ansamblima
Muzičko stvaralaštvo	M.K.1.4.1 Učenik ume da pravi jednostavnije muzičke instrumente M.K. 1.4.2 Učenik ume da osmisli manje muzičke celine na osnovu ponuđenih modela M.K. 1.4.3 Učenik izvodi prateće ritmičke i melodijsko-ritmičke deonice na napravljenim instrumentima		M.K. 3.4.1 Učenik ume da osmišlja prateće aranžmane za orfovo instrumentarij i druge zadate muzičke instrumente M.K. 3.4.2 Učenik ume da improvizuje i/ili komponuje manje muzičke celine u okviru različitih žanrova i stilova M.K. 3.4.3 Učenik ume da osmisli muziku za školsku predstavu, priredbu ili performans.

M.K. 1.4.4 Učenik ume da učestvuje u odabiru muzike za dati žanrovski i istorijski kontekst

NAČIN DIDAKTIČKO – METODIČKOG OSTVARIVANJA PROGRAMA

OBLAST/ TEMA	NAČIN DIDAKTIČKO – METODIČKOG OSTVARIVANJA PROGRAMA			AKTIVNOSTI UČENIKA
	Oblici rada	Metode i tehnike	Sredstva	
ČOVEK I MUZIKA	frontalni individualni praćenje rada učenika rad u paru grupni	dijaloška, monološka, demonstrativna, individualni rad, rad po grupama kombinovana slušanje audio primera	ritmički i melodijski muzički instrumenti klavir tabla udžbenik slike prezentacije	slušaju samostalno demonstriraju analiziraju učestvuju u dijalogu, razvijaju muzički ukus objašnjavaju sistemizuju
MUZIČKI INSTRUMENTI	frontalni individualni grupni rad u paru	dijaloška monološka slušanje primera	računar slike muzički instrumenti prezentacije	slušaju upoređuju samostalno demonstriraju
SLUŠANJE MUZIKE	frontalni individualni praćenje rada učenika rad u paru grupni	monološka, dijaloška, ilustrativna, demonstrativna slušanje audio primera	tabla slike prezentacije klavir računar	aktivno učestvuju u dijalogu, razvijaju muzički ukus objašnjavaju sistemizuju
IZVOĐENJE MUZIKE	frontalni individualni praćenje rada učenika rad u paru grupni	dijaloška, monološka, demonstrativna, individualni rad, rad po grupama kombinovana	ritmički i melodijski muzički instrumenti piano tabla udžbenik	samostalno demonstriraju proširuju svoje glasovne mogućnosti analiziraju
MUZIČKO STVARALAŠTVO	frontalni individualni praćenje rada učenika rad u paru grupni	monološka, dijaloška, rad u grupama, rad u parovima, demonstrativna, ilustrativna, kombinovana praktičan rad	muzički instrumenti slike table udžbenik računar	stvaraju razgovaraju istražuju upoređuju komponuju improvizuju

Osmi razred
Operativni zadaci
Učenici treba da:

- prepoznaju teme iz poznatih kompozicija domaćih i stranih kompozitora;

- upoznaju muziku različitih žanrova;
- stečena stvaralačka iskustva i iskustva u slušanju muzike koriste za procenu svojih i drugih muzičkih dela;
- se angažuju u svim muzičkim aktivnostima i da sami stvaraju muziku;
- se aktivno bave pripremanjem programa za takmičenja i javne nastupe.

	Nedeljni fond časova	Godišnji fond časova				
		Broj časova	Način realizacije		Sredstva	Aktivnosti učenika
Sadržaji programa (nastavne teme)	Ciljevi i zadaci sadržaja programa		Oblici rada	Metode i tehnike		
Redovna nastava	1	34				
Slobodna nastavna aktivnost-hor	1	34				
Upoznavanje muzike različitih epoha (slušanje, pevanje, sviranje)	-primenjivati stečena znanja o muzici različitih epoha kroz muzičke primere.	28	frontalni individualni praćenje rada učenika rad u paru grupni	dijaloška, monološka, demonstrativna, individualni rad, rad po grupama kombinovana slušanje audio primera	ritmički i melodijski muzički instrumenti klavir tabla udžbenik slike prezentacije	slušaju samostalno demonstriraju analiziraju učestvuju u dijalogu, razvijaju muzički ukus objašnjavaju sistematizuju
Osnove muzičke pismenosti	-stečena znanja iz muzičke kulture proširivati i primenjivati na primerima za pevanje i sviranje.	4	Frontalni individualni praćenje rada učenika rad u paru grupni	monološka, dijaloška, ilustrativna, demonstrativna	tabla slike prezentacije klavir računar	slušaju upoređuju aktivno učestvuju u dijalogu, objašnjavaju sistematizuju
Stvaranje muzike	-podsticanje kreativnosti kroz improvizaciju na dostupnim instrumentima. - stvaranje dečjih kompozicija.	2	frontalni individualni praćenje rada učenika rad u paru grupni	dijaloška, rad u grupama, rad u parovima, demonstrativna, ilustrativna, kombinovana praktičan rad	muzički instrumenti slike tabla udžbenik računar	slušaju stvaraju razgovaraju istražuju upoređuju komponuju improvizuju
Sadržaji programa	Standardi					
Znanje i razumevanje	Osnovni nivo 1.1.1 prepoznaje elemente muzičke pismenosti 1.1.2 opiše karakteristike muzičkih žanrova, istorijsko-		Srednji nivo 2.1.1 analizira povezanost muzičkih elemenata i karakteristika muzičkih instrumenata sa muzičkom		Napredni nivo 3.1.2 razume istorijske i društvene okolnosti nastanka žanra i oblika muzičkog folklora	

	stilskih perioda, muzičkih instrumenata i sastava i narodnog stvaralaštva	izražajnošću 2.1.2 analizira povezanost strukture i dramaturgije određenog muzičkog žanra 2.1.3 analizira povezanost oblika narodnog muziciranja sa specifičnim kontekstom narodnog života 3.1.1 zna funkciju elemenata muzičke pismenosti i izvođačkih sastava u okviru muzičkog dela	3.1.3 kritički i argumentovano obrazlaže svoj sud 3.1.4 kreativno kombinuje izražajne muzičke elemente u estetičkom kontekstu
Izvođenje muzike	1.3.1 peva jednostavne dečije, narodne i popularne kompozicije 1.3.2 izvodi jednostavne dečije, narodne i popularne kompozicije na bar jednom instrumentu		3.3.1 ume da izvede raznovrsni muzički repertoar pevanjem i sviranjem kao solista i u školskim ansamblima
Slušanje muzike	1.2.1 imenuje muzičke izražajne elemente 1.2.2 izvođački sastav 1.2.3 muzičke žanrove 1.2.4 srpski muzički folklor	2.2.1 ume da opiše i analizira karakteristike zvučnog primera kroz sadejstvo opaženim muzičkih elemenata 2.2.2 ume da prepozna strukturu određenog žanra	ume da analizira slušni primer i otkrije vezu opaženih karakteristika sa: 3.2.1 strukturalnom i dramaturškom dimenzijom zvučnog primera 3.2.2 žanrovskim i istorijsko-stilskim kontekstom zvučnog primera 3.2.3 kontekstom nastanka i primene različitih oblika muzičkog folklor 3.4.1 ume da osmišlja prateće aranžmane za orfov instrumentarij i druge zadate muzičke instrumente 3.4.2 Učenik ume da improvizuje i/ili komponuje manje muzičke celine u okviru različitih žanrova i stilova 3.4.3 Učenik ume da osmisli muziku za školsku predstavu, priredbu ili performans.
Muzičko stvaralaštvo	1.4.1 ume da pravi jednostavnije muzičke instrumente 1.4.2 ume da osmisli manje muzičke celine na osnovu ponuđenih modela 1.4.3 Učenik izvodi prateće ritmičke i melodijsko-ritmičke deonice na napravljenim instrumentima 1.4.4 Učenik ume da učestvuje u odabiru muzike za dati žanrovski i istorijski kontekst		

16. FIZIČKO I ZDRVSTVENO VASPITANJE – PROMENILA SAM NASLOV, ALI JE SADRŽAJ SAMO FIZIČKO VASPITANJE TJ. STARI PROGRAM POŠTO NOVI NISAM DOBILA

Ciljevi predmeta

Cilj nastave fizičkog vaspitanja jeste da raznovrsnim i sistematskim aktivnostima povezanim sa ostalim vaspitno obrazovnim područjima doprinosi svestrano razvijenoj ličnosti. Sposobnoj da razvija motoričke sposobnosti, usavršavanju i usvajanju novih znanja i navika neophodnih u povezivanju teorije i prakse za upotrebu u svakodnevnom životu. Ciljevi se ostvaruju kroz:

- časove fizičkog vaspitanja
- slobodne aktivnosti-sekcije
- sportske školske aktivnosti-takmičenja
- aktivnosti u prirodi
- seminarski oblici rada

Sadržaji programa

Programski sadržaji usmereni su na:

- Razvijanje fizičkih sposobnosti (snaga, brzina, izdržljivost, preciznost, gibljivost, pokretljivost)
- Usvajanje motoričkih znanja, umenja i navika – atletika, vežbe na spravama i tlu, ritmička gimnastika, ples i narodne igre, sportske igre
- Teorijsko obrazovanje.

Način ostvarivanja programa

106

- Programska koncepcija fizičkog vaspitanja u osnovnoj školi zasniva se na jedinstvu nastavnih, vančasovnih i vanškolskih organizacionih oblika rada.

- Program fizičkog vaspitanja pretpostavlja da se kroz razvijanje fizičkih sposobnosti i sticanje znanja i umenja, učenici osposobljavaju za zadovoljavanje individualnih potreba i sklonosti, za korišćenje fizičkog vežbanja u svakodnevnom životu. Program se ostvaruje kroz sledeće etape: utvrđivanje stanja, održavanje radnih zadataka za pojedince i grupe učenika, utvrđivanje sredstava i metoda za ostvarivanje radnih zadataka, ostvarivanje vaspitnih zadataka, praćenje i vrednovanje efekata rada i ocenjivanje.

- Programski zadaci ostvaruju se, osim na redovnim časovima i kroz vančasovne i vanškolske organizacione oblike rada kao što su: izlet, kros, zimovanje, kursni oblici, slobodne aktivnosti, takmičenja, korektivno-pedagoški rad, dani sporta, priredbe i javni nastupi.

- Nastavnik će svakog učenika usmeravati na one programske sadržaje u časovnoj, vančasovnoj i vanškolskoj organizaciji rada koji odgovaraju njihovim individualnim interesovanjima i mogućnostima.

- Program polazi od činjenice da se cilj fizičkog vaspitanja ne može ostvariti bez aktivnog i svesnog učešća učenika u nastavnim i drugim oblicima rada

- Učenicima, koji usled oslabljenog zdravlja, smanjenih fizičkih ili funkcionalnih sposobnosti, lošeg držanja tela i telesnih deformiteta ne mogu da prate obavezni program, obezbeđen je korektivno-pedagoški rad, koji se realizuje u saradnji sa odgovarajućom zdravstvenom ustanovom.

- Programski sadržaji odnose se na one vežbe i motoričke aktivnostikoje čine osnov za sticanje

trajnih navika za vežbanje i za koje škola ima najviše uslova da ih realizuje. Predviđaju se kursni oblici nastave: skijanje (ako se nastava u prirodi realizuje u zimskom periodu) i plivanje.

- Obaveza škole je da obezbedi sve prostorne i materijalne uslove rada za uspešno ostvarivanje društvenih interesa u školskom fizičkom vaspitanju.

- Osnovne karakteristike časova fizičkog vaspitanja treba da budu: jasnoća nastavnog sadržaj; optimalno korišćenje raspoloživog prostora, sprava i rekvizita, izbor racionalnih oblika i metoda rada; izbor vežbi optimalne obrazovne vrednosti; funkcionalna povezanost svih delova časa- unutar jednog i više uzastopnih časova jedne nastavne teme; puna vedrina i aktivnost učenika tokom časa- motorička i misaona, vizualizacija pomoću savremenih tehničkih sredstava.

Metode i tehnike rada

Rad se organizuje frontalno ili grupno uz glavni zadatak sa individualnim doziranjem. Od metoda preovladava metod žive reči, praktični prikazi zadatka od strane učitelja kao i prikazi prigodnih sadržaja putem slika, skica i video-tehnike, praktično i iskustveno učenje. Prilikom izbora oblika rada, nastavnik uzima u obzir prostorne uslove rada, broj učenika na času, količinu sprava i rekvizita, dinamiku obučavanja i uvežbavanja nastavnog zadatka.

Aktivnosti nastavnika – izlaganje, objašnjavanje, demonstriranje vežbi, posmatranje i praćenje rada učenika, asistiranje, korigovanje, podsticanje saradnje, timske igre i zdravog sportskog duha.

Aktivnosti učenika – posmatranje, uočavanje, izvođenje svih oblika i vrsta vežbi, rukovanje sportskim rekvizitima, saradivanje, asistiranje, igranje, takmičenje.

107

1. Načini ostvarivanja OSNOVNOG nivoa postignuća

Načini ostvarivanja osnovnog nivoa se baziraju na redovnoj nastavi kroz plan i program. Plan je sačinjen na predlog Ministarstva prosvete i usklađen je po uzrastima tako da kroz njegovu realizaciju 80% učenika može da ga usvoji i savlada. Oblici rada su individualni, u parovima i grupni a nastavna sredstva su sprave, lopte i rekviziti. Mogućnost dogradnje i savladavanja postavljenih zadataka sem redovne, očigledne i praktične nastave je još kroz sekcije.

2. Načini ostvarivanja SREDNJEG nivoa postignuća

Na ovom nivou ostvarivanje plana i programa je na višem nivou od osnovnog i ono se ostvaruje kroz dodatne aktivnosti a to su: sekcije i klubovi. Od metoda se može primenjivati ilustrativno-demonstrativna a oblici rada su individualni u parovima i grupni. Na časovima se od učenika zahteva da primenjuju naučeno, da razumeju na primer važnost tehnike u postizanju krajnjeg cilja koji se vrednuje rezultatom, da su što više aktivni i što više uključeni u sekcije.

3. Načini ostvarivanja NAPREDNOG nivoa postignuća

Na ovom nivou pojačani su zahtevi i mogućnosti učenika kroz prikaz vežbi, postignutih učešća na takmičenjima kao i u organizaciji takmičenja. Proširenje znanja je na višem nivou od same nastave a ono se ostvaruje kroz izvore kao što su literatura, štampa, internet, razgovor sa predmetnim nastavnikom, razmenom informacija i iskustva. Na ovom nivou više do izražaja dolazi individualnost koja se iskazuje kroz rezultate, kao i odgovornost za timski rad (kolektivnost) koja je jako bitna i treba je podsticati. Na ovom nivou učenici su osposobljeni za organizaciju školskog takmičenja, za suđenje na takmičenju, da su članovi sekcija, klubova, da znaju ono što rade da analiziraju i razumeju da bi mogli pravilno vrednovati.

Praćenje i ocenjivanje

Praćenje napredovanja učenika obavlja se tokom cele školske godine.

Prati se:

- stanje motoričkih sposobnosti;

- usvojenost zdravstveno-higijenskih navika – pravilno držanje tela, održavanje lične i kolektivne

higijene, usvojenost i primena znanja iz oblasti zdravlja;

- dostignut nivo savladanosti motornih znanja, umenja i navika u skladu sa individualnim mogućnostima učenika, a na osnovu minimalnih programskih zahteva;
- odnos prema radu – redovno i aktivno učestvovanje u nastavnom procesu, takmičenjima i vanškolskim aktivnostima.

Uslovi za realizaciju programa

U školi postoje dobri uslovi za realizaciju nastave fizičkog vaspitanja. Imamo dve sale za fizičko vaspitanje. Manja sala pogodna je za vežbe na spravama i tlu, ritmičku gimnastiku, ples i narodne igre, ali i za pojedine sportske igre, a velika sportska sala za različite sportske igre. Pored toga u dvorištu škole imamo i sportske terene za košarku, fudbal i razne atletske discipline.

Napomena: U toku školske godine planira se Nedelja školskog sporta dva puta (u svakom polugodištu po jedna), školski kros kao i učešće na školskim takmičenjima.

OBAVEZNI IZBORNI NASTAVNI PREDMETI

1. GRAĐANSKO VASPITANJE

Ciljevi predmeta

Cilj izučavanja nastavnog predmeta je osposobljavanje učenika za aktivno učešće u životu škole i lokalne zajednice, proširivanjem znanja o demokratiji, njenim principima i vrednostima kroz praktično delovanje. Kroz nastavu Građanskog vaspitanja učenici stiču saznanja, formiraju stavove, razvijaju veštine i usvajaju vrednosti koje su pretpostavka za kompetentan, odgovoran i angažovan život u demokratskom društvu.

Sadržaji predmeta

5. razred: - Upoznavanje osnovnih elemenata programa

- Sagledavanje uslova školskog života
- Izbor problema na kome će se raditi
- Sakupljanje podataka o izabranom problemu
- Aktivizam i participacija – plan akcije
- Javna prezentacija plana akcije

6. razred: - Upoznavanje osnovnih elemenata programa

- Uočavanje problema u zajednici, grupno prikupljanje podataka i izveštavanje
- Izbor problema
- sakupljanje podataka o izabranom problemu
- Izrada studije
- Javna prezentacija studije

7. razred: - Građanin – građanin i politika, odgovoran i aktivan građanin, dete kao građanin, zajednice u kojima živimo, prava i odgovornosti, volonterski pokret i akcija

- Država i vlast
- Dački parlament i inicijative

8. razred: - Deca u savremenom svetu – položaj deteta u društvu, međunarodne organizacije koje se bave unapređivanjem položaja dece i zaštitom njihovih interesa, položaj dece u Srbiji, kompetencije dece značajne za aktivnosti za poboljšanje položaja dece, aktivnosti

za unapređivanja položaja dece u Srbiji

- Mediji u savremenom društvu – mediji u društvu, razumevanje medijskih poruka, deca i mediji.

Način ostvarivanja programa:

Programski sadržaji se realizuju tako da se učenicima omogućuju: sloboda izražavanja mišljenja i stavova o otvorenim pitanjima i problemima koje su sami identifikovali kao značajne; razumevanje i razmatranje različitih mera koje se u školi / lokalnoj zajednici preduzimaju u cilju rešavanja problema; unapređenje veština komunikacije u različitim socijalnim situacijama (u školi, na nivou vršnjačke grupe i sa nastavnicima, kao i van škole, sa predstavnicima javnih institucija, organizacija i drugim učesnicima u životu lokalne zajednice); razvijanje sposobnosti kritičkog mišljenja, argumentovanja i zalaganja za sopstvene stavove; povezivanje vlastitog iskustva sa potrebama školske/lokalne zajednice i aktivno angažovanje. Kroz nastavu Građanskog vaspitanja učenici bolje razumeju svoje mesto i ulogu u demokratskom društvu i osnažuju se da aktivno učestvuju u društvenom životu zajednica kojima pripadaju. Programi izbornog predmeta Građansko vaspitanje (5-8) su koncipirani na taj način da kod učenika razvijaju svest o sebi i drugima, osposobljavaju ih za konstruktivnu komunikaciju i nenasilno rešavanje konflikata i podstiču aktivizam i participaciju na nivou škole i lokalne zajednice. Razvija se proces saznavanja kroz aktivno učenje, odnosno kroz punu participaciju učenika, učenje od drugih i zajedno sa drugima, kao i učenje za život uz korišćenje iskustva učenika.

Tokom ostvarivanja programa učenici se uče ne šta da misle, nego kako da misle. Aktivno i ravnopravno učestvuju u svim aktivnostima.

Uloga nastavnika je da inicira i održava dvosmernu komunikaciju sa učenicima, da podstiče iznošenje njihovih zapažanja, mišljenja i pogleda na probleme, kao i da kreira atmosferu na času pogodnu za razmenu i argumentovanje ideja i mišljenja među učenicima. Nastavnik takođe postavlja pitanja učenicima, zahteve, daje svoje mišljenje, podstiče učenike da oni iznose svoja gledišta, podstiče interakciju, pruža učenicima povratnu informaciju itd. Posebno je važno da nastavnik kontroliše svoju procenjivačku ulogu, da ne bude previše ili premalo kritičan prema učenicima i da svojom ukupnom komunikacijom doprinosi podsticanju svesti o pravima i mogućnostima učenika da aktivno učestvuju u menjanju svog okruženja.

Realizacija programa Građanskog vaspitanja se zasniva na korišćenju interaktivnih i istraživačkih metoda rada. U interaktivnom procesu učenja ostvaruje se saradnja između nastavnika i učenika, i to u obliku zajedničke konstrukcije novih znanja i u vidu aktivnosti nastavnika i učenika koje su komplementarne, odnosno koje se dopunjuju. Kod ovog načina rada to se postiže kroz planirano, vođeno i vremenski skraćeno prolaženje ključnih faza ovakvog učenja:

1. učenici se najpre uvode u kontekst teme kojom želimo da se bavimo;
2. kreira se situacija koja svima omogućava da aktivno učestvuju u istraživanju i iznalaženju rešenja za postavljeni problem;
3. kroz diskusiju se razmenjuje, objašnjava, precizira i uobličuje iskustvo;
4. uspostavlja se veza sa postojećim znanjima i prave se različite generalizacije.

U tom smislu, interaktivni metod rada se odvija kroz sledeće forme: kooperativni rad nastavnik-učenici; kooperativni rad u malim grupama učenika; timski rad.

Najpogodnije tehnike za postizanje interaktivnosti u procesu učenja su: "mozgalica" ili "moždana oluja", različiti oblici grupne diskusije, simulacija i igranje uloga. Istraživački metod podrazumeva da učenici dobijaju odgovarajuće instrukcije, kako bi samostalno, u parovima ili malim grupama u učionici i van nje, u školi kao neposrednom okruženju ili u širem lokalnom okruženju, prikupljali različite informacije neophodne za izradu njihovog projekta.

Aktivnosti nastavnika su presudne u pripremljivoj fazi u kojoj bi on trebalo da korišćenjem odgovarajućih interaktivnih tehnika rada uputi učenike gde i kako da tragaju za podacima i kako da komuniciraju sa relevantnim osobama od kojih mogu da dobiju podatke ili pomoć.

Aktivnosti učenika - Učenici samostalno prikupljaju podatke iz različitih izvora, beleže, grupišu i na času prezentuju prikupljeno. Diskusija, argumentovanje, debata, analiza slučaja, poređenje i pokretanje inicijative su načini na koji se najbolje mogu realizovati sadržaji programa Građanskog vaspitanja za sedmi i osmi razred.

Učenici bi trebalo da budu osposobljeni da: usvajaju znanje, primenjuju ga i razmenjuju stečeno znanje; nauče kako da uče i da koriste svoj um; identifikuju i rešavaju probleme i donose odluke koristeći kritičko i kreativno mišljenje; rade efikasno sa drugima kao članovi tima, grupe, organizacije i zajednice; prikupljaju, analiziraju, organizuju i kritički procenjuju informacije; spremno prihvataju promene i preuzimaju odgovornost; odgovorno i efikasno upravljaju sobom i svojim aktivnostima; efikasno komuniciraju koristeći se raznovrsnim verbalnim, vizuelnim i simboličkim sredstvima; shvataju svet kao celinu povezanih sistema i prilikom rešavanja konkretnih problema razumeju da nisu izolovani; pokreću i spremno prihvataju promene, preuzimaju odgovornost i imaju preduzetnički pristup i jasnu orijentaciju ka ostvarenju ciljeva i postizanju uspeha.

2. 1. Náboženská výchova Slov. ev. av. cirkvi základných škôl pre 5. až 8. ročník

Náboženská výchova pre 5. ročník

Používa sa učebnica Naša cesta – obsahom vyučovania je pomôcť žiakom dôkladne poznať cestu, ktorá vedie k spaseniu.

Cieľ vyučovania

Viesť žiakov k poznaniu a hodnoteniu viery, k samostatnému rozmyšľaniu, oslovit' ich ako budúcich konfirmandov.

Témy a obsah

1. Veríme v Trojjediného Boha – Všeobecná viera kresťanská
2. Podstata modlitby – Otčenáš

Základná téma je: Boh, v ktorého veríme zjavil sa nám ako Boh Otec, Boh Syn a Boh Duch Svätý – hovoríme o jednom Bohu.

Východiskové body náboženskej výchovy - zo získaných vedomostí aplikácia na každodenný život.

Náboženská výchova pre 6. ročník

Používa sa učebnica Biblia a jej zvest'.

Cieľ vyučovania

Cieľom je, aby žiaci získali základne pojmy o význame Biblie, aby chápali, že je to Slovo Božie

a že za pomoci Biblie prichádzajú k pravej viere v Boha.

Témy a obsah

1. Biblia a jej vznik
 2. Starozmluvné svedectvá o Bohu, svetu a človeku
 3. Sudcovia, králi
 4. Proroci
 5. Priblížilo sa kráľovstvo nebeské
 6. Zoslanie Ducha Svätého
 7. Cirkev vyučovaná a vyučujúca
 8. Cirkev očakávajúca
- Náboženská výchova pre 7. ročník

Používa sa učebnica Cirkevné dejiny.

Cieľ vyučovania

Vyučovanie dejín kresťanstva.

Východiskový bod je zoznamovať žiakov so vznikom, rozvojom a zmenami v dejinách kresťanskej cirkvi. Učíme tu o Pánovej cirkvi od jej založenia až po dnes.

Témy a obsah

1. Dejiny kresťanstva – všeobecné cirkevné dejiny
2. Kresťanstvo u nás vo Vojvodine

Náboženská výchova pre 8. ročník

Používa sa kniha Viera a život.

Cieľ vyučovania

Pátranie po hlbšom poznaní viery.

Východiskový bod – povzbudzovanie viery, ktorou žiaci vstupujú do osobného vzťahu s Bohom. Viera je Boží dar.

Témy a obsah

1. Pramene kresťanskej viery
2. Viera v Boha ako životná potreba
3. Ježiš nás učí dokonale poznať Boha
4. Duch Svätý náš pomocník
5. Človek a jeho poslanie
6. Práca a povolanie
7. Utrpenie a smrť

Inoveriaci okolo

2. 2. Verska nastava – Pravoslavni katihizis

Cilj nastave pravoslavnog katihizisa (veronauke) od 5. do 8. razreda u osnovnom obrazovanju i vaspitanju jeste da pruži celovit pravoslavni pogled na svet i život, uvažavajući dve dimenzije: istorijski hrišćanski život (istorijsku realnost crkve) i eshatološki (budući) život (dimenziju idealnog).

To znači da učenici sistematski upoznaju pravoslavnu veru u njenoj doktrinarnoj, liturgijskoj, socijalnoj i misionarskoj dimenziji. Izlaganje hrišćanskog viđenja života i postojanja sveta obavlja se u veoma otvorenom i tolerantnom dijalogu sa ostalim naukama i teorijama o svetu, kojim se nastoji pokazati da hrišćansko viđenje obuhvata sva pozitivna iskustva ljudi bez obzira na njihovu nacionalnu pripadnost i versko obrazovanje.

Sledeće aktivnosti na času se koriste za ostvarivanje plana i programa nastave pravoslavnog katihizisa od 5. do 8. razreda:

- Započinjanje nastave molitvom i naglašavanje značaja molitve
- Upoznavanje sa nastavnom jedinicom koristeći odgovarajući udžbenik
- Korišćenje didaktičkih materijala
- Pevanje pravoslavnih himni
- Čitanje i komentarisanje časopisa „Svetosavsko Zvonce“
- Čitanje i analiza književnih tekstova iz različitih knjiga sa hrišćanskom, pravoslavnom tematikom
- Otvorene diskusije na teme vezane za crkveni život koje zanimaju učenike

Metode i tehnike koje se koriste u nastavi pravoslavnog katihizisa od 5. do 8. razreda su: dijaloške, demonstrativne, razgovor, tekstualne, posmatranje, likovne i muzičke.

Materijali koji se koriste na nastavi pravoslavnog katihizisa od 5. do 8. razreda su: udžbenici i didaktički materijali (audio i video kasete, grafoskop, tempere, bojice, glinamol, plastelin, prirodni materijali, CD, DVD, grafofolija, poster, ikone itd.)

Nastava se odvija u učionicama škole, crkvi (liturgija), a ponekada i u prirodi.

3. NEMAČKI JEZIK

PREDMET: NEMAČKI JEZIK

RAZRED: PETI

NASTAVNIK: Alexandra-Anna Folkman

MESEC

OBLAST/

TEMA/ IX X XI XII I II III IV V VI OBRADA UTVRĐIVANJE SVEGA

MODUL

1. Mein Profil/
Modul 1 8 10 8 8 2 11 25 36

2. Meine
Schule/
Modul 4 4 8 8 8 4 11 25 36

UKUPNO 8 10 8 8 6 4 8 8 8 4 29 50 72

NASLOV: Maximal 2 (Udžbenik i radna sveska za 5. razred osnovne škole - za prvu godinu učenja)

AUTORI UDDŽBENIKA: Đorđo Mota, Elžbijeta Krulak-Kempisti, Klaudija Bras, Dagmar Glik
 AUTORI RADNE SVESKE: Julija Katarina Veber, Lidija Šober, Klaudija Bras
 IZDAVAČ: Klett, Beograd 2018.

R. BR.	OBLAST/TEMA/MODUL	MEĐUPREDMETNE KOMPETENCIJE	STANDARDI POSTIGNUĆA UČENIKA	ISHODI
1.	Mein Profil/Modul 1	Kompetencija za celoživotno učenje, komunikacija, rad sa podacima i informacijama, digitalna kompetencija, saradnja	1.1.2. 1.1.3. 1.1.4. 1.1.5 1.1.10. 1.1.11. 1.1.15. 1.1.17. 1.1.19. 1.2.1. 1.2.2. 1.2.3. 1.2.4. 1.3.1. 2.1.1. 2.1.16. 2.1.22. 2.2.1. 2.2.2. 2.3.2. 3.2.1. 3.2.2. 3.3.2.	Učenik će biti u stanju da: – pozdravi i otpozdravi, primenjujući najjednostavnija jezička sredstva; – predstavi sebe i drugog; – razume jasno postavljena jednostavna pitanja lične prirode i odgovara na njih; – razume jednostavne iskaze o uobičajenim i trenutnim aktivnostima i reaguje na njih; – opiše i planira uobičajene i trenutne aktivnosti kratkim jednostavnim jezičkim sredstvima; – razume jednostavne iskaze za izražavanje dopadanja/nedopadanja i reaguje na njih; – traži mišljenje i izražava dopadanje/nedopadanje jednostavnim jezičkim sredstvima; – traži i pruži osnovne informacije u vezi sa količinama i brojevima.
2.	Meine	Kompetencija za	1.1.1. 1.1.2. 1.1.3.	Učenik će biti u

Schule/Mo dul 2	celoživotno učenje, komunikacija, rad sa podacima i informacijama, digitalna kompetencija, saradnja	1.1.4. 1.1.5 1.1.10. 1.1.11. 1.1.12. 1.1.15. 1.1.20. 1.1.23. 1.2.1. 1.2.2. 1.2.3. 1.2.4. 1.3.1. 2.1.1. 2.1.6. 2.1.9. 2.1.16. 2.1.20. 2.2.1. 2.2.2. 2.2.3. 2.3.2. 3.1.2. 3.1.6. 3.1.24. 3.2.1. 3.2.2. 3.3.2.	stanju da: – predstavi sebe i drugog; – razume jasno postavljena jednostavna pitanja lične prirode i odgovara na njih; – razume jednostavan opis živih bića, predmeta, mesta i pojava; – opiše živa bića, predmete i mesta i pojave jednostavnim jezičkim sredstvima; – razume jednostavne iskaze o uobičajenim i trenutnim aktivnostima i reaguje na njih; – opiše i planira uobičajene i trenutne aktivnosti kratkim jednostavnim jezičkim sredstvima; – razume svakodnevne iskaze u vezi s neposrednim potrebama, osetima i osećanjima i reaguje na njih; – izrazi osnovne potrebe, oseće i osećanja kratkim i jednostavnim jezičkim sredstvima; – pruži kratka i jednostavna obaveštenja o orijentaciji u prostoru; – razume jednostavne iskaze za izražavanje dopadanja/nedopada nja i reaguje na njih; – traži mišljenje i izražava
--------------------	---	--	--

				dopadanje/nedopada nje jednostavnim jezičkim sredstvima; – razume jednostavna obaveštenja o hronološkom vremenu i reaguje na njih; – traži i daje kratka i jednostavna obaveštenja o hronološkom vremenu; – traži i pruži osnovne informacije u vezi sa količinama i brojevima; – izrazi prisustvo i odsustvo nekoga ili nečega.
--	--	--	--	--

Dopunska nastava za 5. razred

Ciljevi i zadaci dopunskog rada:

Dopunska nastava predstavlja poseban vaspitno-obrazovni program, koji se odnosi na učenike koji ne napreduju dovoljno u usvajanju programskih sadržaja, odnosno namenjena je učenicima kojima je potrebna pomoć u učenju nemačkog jezika. Cilj dopunske nastave nemačkog jezika je osposobljavanje učenika za adekvatnu komunikaciju u nekim budućim komunikacijskim situacijama, bolje razumevanje pročitanog i pomoć učenicima slabijeg znanja i slabijih veština da se adekvatnije pripreme za savladavanje gradiva predviđenog nastavnim planom i programom.

Uputstvo za didaktičko-metodičko ostvarivanje programa

Planiranje nastave i učenja

Nastavni program orijentisan na ishode nastavniku daje veću slobodu u kreiranju i osmišljavanju nastave i učenja. Uloga nastavnika je da kontekstualizuje program prema potrebama konkretnog odeljenja imajući u vidu sastav odeljenja i karakteristike učenika, udžbenike i druge nastavne materijale, tehničke uslove, nastavna sredstva i medije kojima škola raspolaže, kao i resurse i mogućnosti lokalne sredine u kojoj se škola nalazi. Polazeći od datih ishoda, sadržaja i preporučenih jezičkih aktivnosti u komunikativnim situacijama nastavnik kreira svoj godišnji (globalni) plan rada na osnovu koga će kasnije razviti operativne planove. Ishodi definisani po oblastima, tj. komunikativnim funkcijama, usmeravaju nastavnika da operacionalizuje ishode na nivou jedne ili više nastavnih jedinica. Nastavnik za svaku oblast ima definisane ishode i od njega se očekuje da za svaku nastavnu jedinicu, u fazi planiranja i pripreme časa, definiše ishode imajući u vidu nivo postignuća učenika. To znači da ishode treba klasifikovati od onih koje bi svi učenici trebalo da dostignu, preko onih koje ostvaruje većina pa do onih koje dostiže manji broj učenika sa visokim stepenom postignuća.

Pri planiranju treba, takođe, imati u vidu da se ishodi razlikuju, da se neki mogu lakše i brže ostvariti, dok je za većinu ishoda potrebno više vremena, različitih aktivnosti i načina rada. U fazi

planiranja nastave i učenja veoma je važno imati u vidu da je udžbenik nastavno sredstvo koje ne određuje sadržaje predmeta i zato se sadržajima u udžbeniku pristupa selektivno i u skladu sa predviđenim ishodima. S obzirom na to da udžbenik nije jedini izvor znanja, nastavnik treba da uputi učenike na druge izvore informisanja i sticanja znanja i veština.

Ostvarivanje nastave i učenja

Komunikativna nastava jezik smatra sredstvom komunikacije. Stoga je i program usmeren ka ishodima koji ukazuju na to šta je učenik u komunikaciji u stanju da razume i produkuje. Tabela prikaz nastavnika postepeno vodi od komunikativne funkcije kao oblasti, preko aktivnosti koje u nastavi osposobljavaju učenika da komunicira i koristi jezik u svakodnevnom životu, u privatnom, javnom ili obrazovnom domenu. Primena ovog pristupa u nastavi stranih jezika zasniva se na nastojanjima da se dosledno sprovode i primenjuju sledeći stavovi:

- ciljni jezik upotrebljava se u učionici u dobro osmišljenim kontekstima od interesa za učenike, u prijatnoj i opuštеноj atmosferi;
- govor nastavnika prilagođen je uzrastu i znanjima učenika;
- nastavnik mora biti siguran da je shvaćeno značenje poruke uključujući njene kulturološke, vaspitne i socijalizirajuće elemente;
- bitno je značenje jezičke poruke;
- znanja učenika mere se jasno određenim relativnim kriterijumima tačnosti i zato uzor nije izvorni govornik;
- sa ciljem da unapredi kvalitet i obim jezičkog materijala, nastava se zasniva i na socijalnoj interakciji; rad u učionici i van nje sprovodi se putem grupnog ili individualnog rešavanja problema, potragom za informacijama iz različitih izvora (internet, dečiji časopisi, prospekti i audio materijal) kao i rešavanjem manje ili više složenih zadataka u realnim i virtuelnim uslovima sa jasno određenim kontekstom, postupkom i ciljem;
- nastavnik upućuje učenike u zakonitosti usmenog i pisanog koda i njihovog međusobnog odnosa;
- svi gramatički sadržaji uvode se induktivnom metodom kroz raznovrsne kontekstualizovane primere u skladu sa nivoom, a bez detaljnih gramatičkih objašnjenja, osim, ukoliko učenici na njima ne insistiraju, a njihovo poznavanje se vrednuje i ocenjuje na osnovu upotrebe u odgovarajućem komunikativnom kontekstu.

Komunikativno-interaktivni pristup u nastavi stranih jezika uključuje i sledeće kategorije:

- usvajanje jezičkog sadržaja kroz ciljano i osmišljeno učestvovanje u društvenom činu;
- poimanje nastavnog programa kao dinamične, zajednički pripremljene i prilagođene liste zadataka i aktivnosti;
- nastavnik treba da omogućiti pristup i prihvatanje novih ideja;
- učenici se posmatraju kao odgovorni, kreativni, aktivni učesnici u društvenom činu;
- udžbenici predstavljaju izvor aktivnosti i moraju biti praćeni upotrebom dodatnih autentičnih materijala;
- učionica je prostor koji je moguće prilagođavati potrebama nastave iz dana u dan;
- rad na projektu kao zadatku koji ostvaruje korelaciju sa drugim predmetima i podstiče učenike na studiozni i istraživački rad;
- za uvođenje novog leksičkog materijala koriste se poznate gramatičke strukture i obrnuto.

Tehnike/aktivnosti

Tokom časa se preporučuje dinamično smenjivanje tehnika/aktivnosti koje ne bi trebalo da traju duže od 15 minuta.

Slušanje i reagovanje na komande nastavnika na stranom jeziku ili sa audio zapisa (slušaj, piši, poveži, odredi ali i aktivnosti u vezi sa radom u učionici: crtaj, seci, boji, otvori/zatvori svesku,

itd.).

Rad u parovima, malim i velikim grupama (mini-dijalozi, igra po ulogama, simulacije itd.).

Manuelne aktivnosti (izrada panoa, prezentacija, zidnih novina, postera i sl.).

Vežbe slušanja (prema uputstvima nastavnika ili sa audio-zapisa povezati pojmove, dodati delove slike, dopuniti informacije, selektovati tačne i netačne iskaze, utvrditi hronologiju i sl.).

Igre primerene uzrastu.

Klasiranje i upoređivanje (po količini, obliku, boji, godišnjim dobima, volim/ne volim, komparacije...).

Rešavanje „tekućih problema” u razredu, tj. dogovori i mini-projekti.

„Prevođenje” iskaza u gest i gesta u iskaz.

Povezivanje zvučnog materijala sa ilustracijom i tekstom, povezivanje naslova sa tekstom ili, pak, imenovanje naslova.

Zajedničko pravljenje ilustrovanih i pisanih materijala (planiranje različitih aktivnosti, izveštaj/dnevnik sa putovanja, reklamni plakat, program priredbe ili neke druge manifestacije).

Razumevanje pisanog jezika:

– uočavanje distinktivnih obeležja koja ukazuju na gramatičke specifičnosti (rod, broj, glagolsko vreme, lice...);

– prepoznavanje veze između grupa slova i glasova;

– odgovaranje na jednostavna pitanja u vezi sa tekstom, tačno/netačno, višestruki izbor;

– izvršavanje pročitanih uputstava i naredbi.

Pismeno izražavanje:

– povezivanje glasova i grupe slova;

– zamenjivanje reči crtežom ili slikom;

– pronalaženje nedostajuće reči (upotpunjavanje niza, pronalaženje „uljeza”, osmosmerke, ukrštene reči, i slično);

– povezivanje kraćeg teksta i rečenica sa slikama/ilustracijama;

– popunjavanje formulara (prijava za kurs, nalepnice npr. za prtljag);

– pisanje čestitki i razglednica;

– pisanje kraćih tekstova.

Uvođenje dečije književnosti i transponovanje u druge medije: igru, pesmu, dramski izraz, likovni izraz.

Predviđena je izrada dva pismena zadatka u toku školske godine.

Strategije za unapređivanje i uvežbavanje jezičkih veština

S obzirom na to da se ishodi operacionalizuju preko jezičkih veština, važno je da se one u nastavi stranih jezika permanentno i istovremeno uvežbavaju. Samo tako učenici mogu da steknu jezičke kompetencije koje su u skladu sa zadatim ciljem.

Stoga je važno razvijati strategije za unapređivanje i uvežbavanje jezičkih veština.

Slušanje

Razumevanje govora je jezička aktivnost dekodiranja doslovnog i implicitnog značenja usmenog teksta; pored sposobnosti da razaznaje fonološke i leksičke jedinice i smisla celine na jeziku koji uči, da bi uspešno ostvario razumevanje učenik treba da poseduje i sledeće kompetencije:

– diskurzivnu (o vrstama i karakteristikama tekstova i kanala prenošenja poruka),

– referencijalnu (o temama o kojima je reč) i

– sociokulturnu (u vezi sa komunikativnim situacijama, različitim načinima formulisanja određenih govornih funkcija i dr.).

Težina zadataka u vezi sa razumevanjem govora zavisi od više činilaca:

– od ličnih osobina i sposobnosti onoga ko sluša, uključujući i njegov kapacitet kognitivne obrade,

– od njegove motivacije i razloga zbog kojih sluša dati usmeni tekst,

- od osobina onoga ko govori,
- od namera s kojima govori,
- od konteksta i okolnosti – povoljnih i nepovoljnih – u kojima se slušanje i razumevanje ostvaruju,
- od karakteristika i vrste teksta koji se sluša, itd.

Progresija (od lakšeg ka težem, od prostijeg ka složenijem) za ovu jezičku aktivnost u okviru programa predviđena je, stoga, na više ravni. Posebno su relevantne sledeće:

- prisustvo/odsustvo vizuelnih elemenata (na primer, lakšim za razumevanje smatraju se oni usmeni tekstovi koji su praćeni vizuelnim elementima zbog obilja kontekstualnih informacija koje se automatski upisuju u dugotrajnu memoriju, ostavljajući pažnji mogućnost da se usredsredi na druge pojedinosti);
- dužina usmenog teksta;
- brzina govora;
- jasnost izgovora i eventualna odstupanja od standardnog govora;
- poznavanje teme;
- mogućnost/nemogućnost ponovnog slušanja i drugo.

Čitanje

Čitanje ili razumevanje pisanog teksta spada u tzv. vizuelne receptivne jezičke veštine. Tom prilikom čitalac prima i obrađuje tj. dekodira pisani tekst jednog ili više autora i pronalazi njegovo značenje. Tokom čitanja neophodno je uzeti u obzir određene faktore koji utiču na proces čitanja, a to su karakteristike čitalaca, njihovi interesi i motivacija kao i namere, karakteristike teksta koji se čita, strategije koje čitaoci koriste, kao i zahtevi situacije u kojoj se čita.

Na osnovu namere čitaoca razlikujemo sledeće vrste čitanja:

- čitanje radi usmeravanja;
- čitanje radi informisanosti;
- čitanje radi praćenja uputstava;
- čitanje radi zadovoljstva.

Tokom čitanja razlikujemo i nivo stepena razumevanja, tako da čitamo da bismo razumeli:

- globalnu informaciju;
- posebnu informaciju,
- potpunu informaciju;
- skriveno značenje određene poruke.

Pisanje

Pisana produkcija podrazumeva sposobnost učenika da u pisanom obliku opiše događaje, osećanja i reakcije, prenese poruke i izrazi stavove, kao i da rezimira sadržaj različitih poruka (iz medija, književnih i umetničkih tekstova itd.), vodi beleške, sačini prezentacije i slično.

Težina zadataka u vezi sa pisanom produkcijom zavisi od sledećih činilaca: poznavanja leksike i nivoa komunikativne kompetencije, kapaciteta kognitivne obrade, motivacije, sposobnosti prenošenja poruke u koherentne i povezane celine teksta.

Progresija označava proces koji podrazumeva usvajanje strategija i jezičkih struktura od lakšeg ka težem i od prostijeg ka složenijem. Svaki viši jezički nivo podrazumeva ciklično ponavljanje prethodno usvojenih elemenata, uz nadogradnju koja sadrži složenije jezičke strukture, leksiku i komunikativne sposobnosti. Za ovu jezičku aktivnost u okviru programa predviđena je progresija na više ravni. Posebno su relevantne sledeće:

- teme (učenikova svakodnevnica i okruženje, lično interesovanje, aktuelni događaji i razni aspekti iz društveno-kulturnog konteksta, kao i teme u vezi sa različitim nastavnim predmetima);
- tekstualne vrste i dužina teksta (formalni i neformalni tekstovi, rezimiranje, lične beleške);
- leksika i komunikativne funkcije (sposobnost učenika da ostvari različite funkcionalne aspekte kao što su opisivanje ljudi i događaja u različitim vremenskim kontekstima, da izrazi pretpostavke, sumnju, zahvalnost i slično u privatnom, javnom i obrazovnom domen);

– stepen samostalnosti učenika (od vođenog/usmeravanog pisanja, u kome se učenicima olakšava pisanje konkretnim zadacima i uputstvima, do samostalnog pisanja).

Govor

Govor kao produktivna veština posmatra se sa dva aspekta, i to u zavisnosti od toga da li je u funkciji monološkog izlaganja, pri čemu govornik saopštava, obaveštava, prezentuje ili drži predavanje jednoj ili više osoba, ili je u funkciji interakcije, kada se razmenjuju informacije između dva ili više sagovornika sa određenim ciljem, poštujući princip saradnje tokom dijaloga.

Aktivnosti monološke govorne produkcije su:

- javno obraćanje (saopštenja, davanje uputstava i informacija);
- izlaganje pred publikom (predavanja, prezentacije, reportaže, izveštavanje i komentari o nekim događajima i sl.)
- Ove aktivnosti se mogu realizovati na različite načine i to:
 - čitanjem pisanog teksta pred publikom;
 - spontanom izlaganjem ili izlaganjem uz pomoć vizuelne podrške u vidu tabela, dijagrama, crteža i dr.
 - realizacijom uvežbane uloge ili pevanjem.

Interakcija podrazumeva stalnu primenu i smenjivanje receptivnih i produktivnih strategija, kao i kognitivnih i diskurzivnih strategija (uzimanje i davanje reči, dogovaranje, usaglašavanje, predlaganje rešenja, rezimiranje, ublažavanje ili zaobilazanje nesporazuma ili posredovanje u nesporazumu) koje su u funkciji što uspešnijeg ostvarivanja interakcije. Interakcija se može realizovati kroz niz aktivnosti, na primer:

- razmenu informacija,
- spontanu konverzaciju,
- neformalnu ili formalnu diskusiju, debatu,
- intervju ili pregovaranje, zajedničko planiranje i saradnju.

Sociokulturna kompetencija i medijacija

Sociokulturna kompetencija i medijacija predstavljaju skup teorijskih znanja (kompetencija) koja se primenjuju u nizu jezičkih aktivnosti u dva osnovna jezička medijuma (pisanom i usmenom) i uz primenu svih drugih jezičkih aktivnosti (razumevanje govora, govor i interakcija, pisanje i razumevanje pisanog teksta). Dakle, predstavljaju veoma složene kategorije koje su prisutne u svim aspektima nastavnog procesa i procesa učenja.

Sociokulturna kompetencija predstavlja skup znanja o svetu uopšte, kao i o sličnostima i razlikama između kulturnih i komunikativnih modela sopstvene govorne zajednice i zajednice/zajednica čiji jezik uči. Ta znanja se, u zavisnosti od nivoa opštih jezičkih kompetencija, kreću od poznavanja osnovnih komunikativnih principa u svakodnevnoj komunikaciji (osnovni funkcionalni stilovi i registri), do poznavanja karakteristika različitih domena jezičke upotrebe (privatni, javni i obrazovni), paralingvističkih elemenata, i elemenata kulture/kultura zajednica čiji jezik uči.

Navedena znanja potrebna su za kompetentnu, uspešnu komunikaciju u konkretnim komunikativnim aktivnostima na ciljnom jeziku.

Poseban aspekt sociokulturne kompetencije predstavlja interkulturalna kompetencija, koja podrazumeva razvoj svesti o drugom i drugačijem, poznavanje i razumevanje sličnosti i razlika između svetova, odnosno govornih zajednica, u kojima se učenik kreće. Interkulturalna kompetencija takođe podrazumeva i razvijanje tolerancije i pozitivnog stava prema individualnim i kolektivnim karakteristikama govornika drugih jezika, pripadnika drugih kultura koje se u manjoj ili većoj meri razlikuju od njegove sopstvene, to jest, razvoj interkulturalne ličnosti, kroz jačanje svesti o vrednosti različitih kultura i razvijanje sposobnosti za integrisanje interkulturalnih iskustava u sopstveni kulturni model ponašanja i verovanja.

Medijacija predstavlja aktivnost u okviru koje učenik ne izražava sopstveno mišljenje, već funkcioniše kao posrednik između osoba koje nisu u stanju da se direktno sporazumevaju.

Medijacija može biti usmena i pisana, i uključuje sažimanje i rezimiranje teksta i prevođenje.

Prevođenje se u ovom programu tretira kao posebna jezička aktivnost koja nikako ne treba da se koristi kao tehnika za usvajanje bilo kog aspekta ciljnog jezika predviđenog komunikativnom nastavom. Prevođenje podrazumeva razvoj znanja i veština korišćenja pomoćnih sredstava (rečnika, priručnika, informacionih tehnologija, itd.) i sposobnost iznalaženja strukturalnih i jezičkih ekvivalenata između jezika sa koga se prevodi i jezika na koji se prevodi.

Uputstvo za tumačenje gramatičkih sadržaja

Nastava gramatike, s nastavom i usvajanjem leksike i drugih aspekata stranog jezika, predstavlja jedan od preduslova ovladavanja stranim jezikom. Usvajanje gramatike podrazumeva formiranje gramatičkih pojmova i gramatičke strukture govora kod učenika, izučavanje gramatičkih pojava, formiranje navika i umenja u oblasti gramatičke analize i primene gramatičkih znanja, kao prilog izgrađivanju i unapređivanju kulture govora.

Gramatičke pojave treba posmatrati sa funkcionalnog aspekta (funkcionalni pristup). U procesu nastave stranog jezika u što većoj meri treba uključivati one gramatičke kategorije koje su tipične i neophodne za svakodnevni govor i komunikaciju, i to kroz raznovrsne modele, primenom osnovnih pravila i njihovim kombinovanjem. Treba težiti tome da se gramatika usvaja i receptivno i produktivno, kroz sve vidove govornih aktivnosti (slušanje, čitanje, govor i pisanje, kao i prevođenje), na svim nivoima učenja stranog jezika, prema jasno utvrđenim ciljevima, standardima i ishodima nastave stranih jezika.

Gramatičke kategorije su razvrstane u skladu sa Evropskim referentnim okvirom za žive jezike za svaki jezički nivo koji podrazumeva progresiju jezičkih struktura prema komunikativnim ciljevima: od prostijeg ka složenijem i od receptivnog ka produktivnom. Svaki viši jezički nivo podrazumeva gramatičke sadržaje prethodnih jezičkih nivoa. Cikličnim ponavljanjem prethodno usvojenih elemenata nadograđuju se složenije gramatičke strukture. Nastavnik ima slobodu da izdvoji gramatičke strukture koje će ciklično ponavljati u skladu sa postignućima učenika, kao i potrebama nastavnog konteksta.

Glavni cilj nastave stranog jezika jeste razvijanje komunikativne kompetencije na određenom jezičkom nivou, u skladu sa statusom jezika i godinom učenja. S tim u vezi, uz određene gramatičke kategorije stoji napomena da se usvajaju receptivno, dok se druge usvajaju produktivno.

Praćenje i vrednovanje nastave i učenja

Rad svakog nastavnika sastoji se od planiranja, ostvarivanja i praćenja i vrednovanja. Važno je da nastavnik kontinuirano prati i vrednuje ne samo postignuća učenika, proces nastave i učenja, već i sopstveni rad kako bi permanentno unapređivao nastavni proces.

Proces praćenja ostvarenosti ishoda počinje procenom nivoa znanja učenika na početku školske godine kako bi nastavnici mogli da planiraju nastavni proces i proces praćenja i vrednovanja učeničkih postignuća i napredovanja. Taj proces se realizuje formativnim i sumativnim vrednovanjem. Dok se kod formativnog ocenjivanja tokom godine prate postignuća učenika različitim instrumentima (dijagnostički testovi, samoevaluacija, jezički portfolio, projektni zadaci i dr.), sumativnim ocenjivanjem (pismeni zadaci, završni testovi, testovi jezičkog nivoa) preciznije se procenjuje ostvarenost ishoda ili standarda na kraju određenog vremenskog perioda (kraj polugodišta, godine, ciklusa obrazovanja). Formativno vrednovanje nije samo praćenje učeničkih postignuća, već i praćenje načina rada i sredstvo koje omogućava nastavniku da u toku nastavnog procesa menja i unapređuje proces rada. Tokom ocenjivanja i vrednovanja učeničkih postignuća treba voditi računa da se načini na koje se ono sprovodi ne razlikuje od uobičajenih aktivnosti na času jer se i ocenjivanje i vrednovanje smatraju sastavnim delom procesa nastave i učenja, a ne izolovanim aktivnostima koje stvaraju stres kod učenika i ne daju pravu sliku njihovih postignuća.

Ocenjivanjem i vrednovanjem treba da se obezbedi napredovanje učenika u ostvarivanju ishoda, kao i kvalitet i efikasnost nastave. Svrha ocenjivanja treba da bude i jačanje motivacije za napredovanjem kod učenika, a ne isticanje njihovih grešaka. Elementi koji se vrednuju su raznovrsni i treba da doprinesu sveopštoj slici o napredovanju učenika, jačanju njihovih komunikativnih kompetencija, razvoju veština i sposobnosti neophodnih za dalji rad i obrazovanje. To se postiže ocenjivanjem različitih elemenata kao što su jezičke veštine (čitanje, slušanje, govor i pisanje), usvojenost leksičkih sadržaja i jezičkih struktura, primena pravopisa, angažovanost i zalaganje u radu na času i van njega, primena sociolingvističkih normi. Prilikom ocenjivanja i vrednovanja neophodno je da načini provere i ocenjivanja budu poznati učenicima odnosno usaglašeni sa tehnikama, tipologijom vežbi i vrstama aktivnosti koje su primenjivane na redovnim časovima, kao i načinima na koji se vrednuju postignuća. Takva pravila i organizacija procesa vrednovanja i ocenjivanja omogućavaju pozitivnu i zdravu atmosferu u nastavnom procesu, kao i kvalitetne međusobne odnose i komunikaciju na relaciji učenik – nastavnik, kao i učenik – učenik.

ŠKOLSKI PROGRAM ZA NEMAČKI JEZIK OSNOVNOG OBRAZOVANJA I VASPITANJA
PREDMET: NEMAČKI JEZIK

RAZRED: ŠESTI

NASTAVNIK: Alexandra-Anna Folkman

OBLAST/ TEMA/ MODUL	MESEC										OBRADA	UTVRDŽIVANJE	SVEGA
	IX	X	XI	XII	I	II	III	IV	V	VI			
1. Mein Alltag/ Modul 3	8	9	9	8	2						13	23	36
2. Meine Pläne/ Modul 4					5	4	8	8	8	3	16	20	36
UKUPNO	8	9	9	8	7	4	8	8	8	3	29	43	72

NASLOV: Maximal 2 (Udžbenik i radna sveska za 6. razred osnovne škole - za drugu godinu učenja)

AUTORI UDDŽBENIKA: Đorđo Mota, Elžbijeta Krulak-Kempisti, Klaudija Bras, Dagmar Glik

AUTORI RADNE SVESKE: Julija Katarina Veber, Lidija Šober, Klaudija Bras

IZDAVAČ: Klett, Beograd 2019.

R. BR.	OBLAST/ TEMA/M ODUL	MEĐUPREDMETNE KOMPETENCIJE	STANDARDI POSTIGNUĆA UČENIKA	ISHODI
1.	Mein Alltag / Modul 3	Kompetencija za učenje, komunikacija, digitalna kompetencija, rad sa podacima i informacijama, saradnja,	1.1.1; 1.1.2; 1.1.3; 1.1.4; 1.1.5; 1.1.6; 1.1.7; 1.1.9; 1.1.10; 1.1.11;	Učenik će biti u stanju da: – da razume kraće tekstove koji se odnose

	<p>preduzimljivost i orijentacija ka preduzetništvu</p>	<p>1.1.12; 1.1.13; 1.1.14; 1.1.15; 1.1.16; 1.1.17; 1.1.20; 1.1.21; 1.1.22; 1.1.23; 1.1.24; 1.2.1; 1.2.1; 1.2.3; 1.2.4; 1.3.1; 1.3.2; 2.1.1; 2.1.3; 2.1.4; 2.1.6; 2.1.7; 2.1.9; 2.1.10; 2.1.11; 2.1.12; 2.1.16; 2.1.17; 2.1.19; 2.1.20; 2.1.21; 2.1.22; 2.1.26; 2.1.27; 2.1.28; 2.1.29; 2.1.30; 2.1.31; 2.2.1; 2.2.2; 2.2.3; 2.2.4; 2.3.2; 3.1.1; 3.1.2; 3.1.3; 3.1.6; 3.1.7; 3.1.8; 3.1.9; 3.1.14; 3.1.15; 3.1.19; 3.1.20; 3.1.23; 3.1.24; 3.1.25; 3.2.1; 3.2.2; 3.2.3; 3.3.2.</p>	<p>na predstavljanje i traženje/davanje informacija lične prirode, – pozdravi i otpozdravi, predstavi sebe i druge koristeći jednostavna jezička sredstva, – postavi i odgovori na jednostavna pitanja lične prirode, – u nekoliko vezanih iskaza saopšti informacije o sebi i drugima, – razume jednostavan opis životinja, – opiše karakteristike bića, predmeta, pojava i mesta koristeći jednostavna jezička sredstva, – razume jednostavan opis mesta, – opiše mesta koristeći jednostavna jezička sredstva, – razume jednostavna pitanja i obaveštenja koja se odnose na položaj bića i predmeta u prostoru i odgovori na njih, – razume obaveštenja o položaju predmeta i bića u prostoru, – uputi jednostavne molbe i zahteve, – razume jednostavne molbe i zahteve i reaguje na njih, – razume jednostavne predloge i odgovori na njih, – daje jednostavna uputstva u vezi s uobičajenim situacijama iz svakodnevnog života,</p>
--	---	--	---

				<ul style="list-style-type: none"> – zatraži i pruži kratko obaveštenje, – razume i sledi jednostavna uputstva u vezi s uobičajenim situacijama iz svakodnevnog života, – razume jednostavne tekstove u kojima se opisuju stalne, uobičajene i trenutne radnje, – opiše stalne, uobičajene i trenutne događaje/aktivnosti koristeći nekoliko vezanih iskaza, – opiše dnevni/nedeljni raspored aktivnosti, – razmeni jednostavne iskaze u vezi sa svojim i tuđim planovima i namerama, – saopšti šta on/ona ili neko drugi planira, namerava, – razume jednostavna obaveštenja o hronološkom vremenu, – traži i daje jednostavne informacije o hronološkom vremenu koristeći jednostavna jezička sredstva,
2.	Meine Pläne / Modul 4	Kompetencija za učenje, komunikacija, digitalna kompetencija, rad sa podacima i informacijama, saradnja, estetička kompetencija	1.1.1; 1.1.2; 1.1.3; 1.1.4; 1.1.5; 1.1.6; 1.1.7; 1.1.9; 1.1.10; 1.1.11; 1.1.12; 1.1.13; 1.1.14; 1.1.15; 1.1.16; 1.1.17; 1.1.20; 1.1.21; 1.1.22; 1.1.23; 1.1.24; 1.2.1; 1.2.1; 1.2.3;	<ul style="list-style-type: none"> – razume kraće tekstove u kojima se opisuju događaji u prošlosti, – razmeni informacije u vezi sa događajima u prošlosti, – opiše u nekoliko kraćih, vezanih iskaza događaj iz prošlosti, – razume jednostavne molbe i zahteve i

			<p>1.2.4; 1.3.1; 1.3.2; 2.1.1; 2.1.3; 2.1.4; 2.1.6; 2.1.7; 2.1.9; 2.1.10; 2.1.11; 2.1.12; 2.1.16; 2.1.17; 2.1.19; 2.1.20; 2.1.21; 2.1.22; 2.1.26; 2.1.27; 2.1.28; 2.1.29; 2.1.30; 2.1.31; 2.2.1; 2.2.2; 2.2.3; 2.2.4; 2.3.2; 3.1.1; 3.1.2; 3.1.3; 3.1.6; 3.1.7; 3.1.8; 3.1.9; 3.1.14; 3.1.15; 3.1.19; 3.1.20; 3.1.23; 3.1.24; 3.1.25; 3.2.1; 3.2.2; 3.2.3; 3.3.2.</p>	<p>reaguje na njih, – razume čestitku i odgovori na nju, – uputi prigodnu čestitku, – zahvali se i izvini se koristeći jednostavna jezička sredstva, – saopšti kratku poruku kojom se zahvaljuje, – razume jednostavna obaveštenja o hronološkom vremenu, – traži i daje informacije o hronološkom vremenu i o meteorološkim prilikama koristeći jednostavna jezička sredstva, – razume jednostavne izraze koji se odnose na posedovanje i pripadnost, – razume jednostavne iskaze koji se odnose na opisivanje interesovanja, izražavanje dopadanja i nedopadanja i reaguje na njih, – opiše svoja i tuđa interesovanja i izrazi dopadanje i nedopadanje uz jednostavno obrazloženje, – razume svakodnevne izraze u vezi sa neposrednim i konkretnim željama, potrebama, osetima i osećanjima i reaguje na njih, – izrazi osnovne želje, potrebe, osećanja koristeći jednostavna jezička</p>
--	--	--	---	--

			<p>sredstva,</p> <ul style="list-style-type: none"> – razmeni informacije koje se odnose na opis događaja i radnji u sadašnjosti, – opiše stalne, uobičajene i trenutne događaje/aktivnosti koristeći nekoliko vezanih iskaza, – razume jednostavne tekstove u kojima se opisuju stalne, uobičajene i trenutne radnje, – opiše karakteristike bića, predmeta, pojava i mesta koristeći jednostavna jezička sredstva, – razume jednostavan opis mesta, – razume obaveštenja o položaju predmeta i bića u prostoru i pravcu kretanja, – razume jednostavna pitanja koja se odnose na položaj predmeta i bića u prostoru i pravac kretanja i odgovori na njih, – predstavi sebe i drugog koristeći jednostavna jezička sredstva, – postavi i odgovori na jednostavna pitanja lične prirode, – saopšti šta on/ona ili neko drugi planira, namerava, – razume jednostavne predloge i odgovori na njih, – razume planove i namere i reaguje na njih, – razmeni jednostavne iskaze u vezi sa svojim
--	--	--	---

Dopunska nastava za 6. razred

Ciljevi i zadaci dopunskog rada:

Dopunska nastava predstavlja poseban vaspitno-obrazovni program, koji se odnosi na učenike koji ne napreduju dovoljno u usvajanju programskih sadržaja, odnosno namenjena je učenicima kojima je potrebna pomoć u učenju nemačkog jezika. Cijl dopunske nastave nemačkog jezika je osposobljavanje učenika za adekvatnu komunikaciju u nekim budućim komunikacijskim situacijama, bolje razumevanje pročitanoog i pomoć učenicima slabijeg znanja i slabijih veština da se adekvatnije pripreme za savladavanje gradiva predviđenog nastavnim planom i programom.

Uputstvo za didaktičko-metodičko ostvarivanje programa

Planiranje nastave i učenja

Nastavni program orijentisan na ishode nastavniku daje veću slobodu u kreiranju i osmišljavanju nastave i učenja. Uloga nastavnika je da kontekstualizuje program prema potrebama konkretnog odeljenja imajući u vidu sastav odeljenja i karakteristike učenika, udžbenike i druge nastavne materijale, tehničke uslove, nastavna sredstva i medije kojima škola raspolaže, kao i resurse i mogućnosti lokalne sredine u kojoj se škola nalazi. Polazeći od datih ishoda, sadržaja i preporučenih jezičkih aktivnosti u komunikativnim situacijama nastavnik kreira svoj godišnji (globalni) plan rada na osnovu koga će kasnije razviti operativne planove. Ishodi definisani po oblastima, tj. komunikativnim funkcijama, usmeravaju nastavnika da operacionalizuje ishode na nivou jedne ili više nastavnih jedinica. Nastavnik za svaku oblast ima definisane ishode i od njega se očekuje da za svaku nastavnu jedinicu, u fazi planiranja i pripreme časa, definiše ishode imajući u vidu nivo postignuća učenika. To znači da ishode treba klasifikovati od onih koje bi svi učenici trebalo da dostignu, preko onih koje ostvaruje većina pa do onih koje dostiže manji broj učenika sa visokim stepenom postignuća.

Pri planiranju treba, takođe, imati u vidu da se ishodi razlikuju, da se neki mogu lakše i brže ostvariti, dok je za većinu ishoda potrebno više vremena, različitih aktivnosti i načina rada. U fazi planiranja nastave i učenja veoma je važno imati u vidu da je udžbenik nastavno sredstvo koje ne određuje sadržaje predmeta i zato se sadržajima u udžbeniku pristupa selektivno i u skladu sa predviđenim ishodima. S obzirom na to da udžbenik nije jedini izvor znanja, nastavnik treba da uputi učenike na druge izvore informisanja i sticanja znanja i veština.

Ostvarivanje nastave i učenja

Komunikativna nastava jezik smatra sredstvom komunikacije. Stoga je i program usmeren ka ishodima koji ukazuju na to šta je učenik u komunikaciji u stanju da razume i produkuje. Tabela prikaz nastavnika postepeno vodi od komunikativne funkcije kao oblasti, preko aktivnosti koje u nastavi osposobljavaju učenika da komunicira i koristi jezik u svakodnevnom životu, u privatnom, javnom ili obrazovnom domenu. Primena ovog pristupa u nastavi stranih jezika zasniva se na nastojanjima da se dosledno sprovode i primenjuju sledeći stavovi:

- ciljni jezik upotrebljava se u učionici u dobro osmišljenim kontekstima od interesa za učenike, u prijatnoj i opuštenoj atmosferi;
- govor nastavnika prilagođen je uzrastu i znanjima učenika;
- nastavnik mora biti siguran da je shvaćeno značenje poruke uključujući njene kulturološke, vaspitne i socijalizirajuće elemente;
- bitno je značenje jezičke poruke;

- znanja učenika mere se jasno određenim relativnim kriterijumima tačnosti i zato uzor nije izvorni govornik;
 - sa ciljem da unapredi kvalitet i obim jezičkog materijala, nastava se zasniva i na socijalnoj interakciji; rad u učionici i van nje sprovodi se putem grupnog ili individualnog rešavanja problema, potragom za informacijama iz različitih izvora (internet, dečiji časopisi, prospekti i audio materijal) kao i rešavanjem manje ili više složenih zadataka u realnim i virtuelnim uslovima sa jasno određenim kontekstom, postupkom i ciljem;
 - nastavnik upućuje učenike u zakonitosti usmenog i pisanog koda i njihovog međusobnog odnosa;
 - svi gramatički sadržaji uvode se induktivnom metodom kroz raznovrsne kontekstualizovane primere u skladu sa nivoom, a bez detaljnih gramatičkih objašnjenja, osim, ukoliko učenici na njima ne insistiraju, a njihovo poznavanje se vrednuje i ocenjuje na osnovu upotrebe u odgovarajućem komunikativnom kontekstu.
- Komunikativno-interaktivni pristup u nastavi stranih jezika uključuje i sledeće kategorije:
- usvajanje jezičkog sadržaja kroz ciljano i osmišljeno učestvovanje u društvenom činu;
 - poimanje nastavnog programa kao dinamične, zajednički pripremljene i prilagođene liste zadataka i aktivnosti;
 - nastavnik treba da omogući pristup i prihvatanje novih ideja;
 - učenici se posmatraju kao odgovorni, kreativni, aktivni učesnici u društvenom činu;
 - udžbenici predstavljaju izvor aktivnosti i moraju biti praćeni upotrebom dodatnih autentičnih materijala;
 - učionica je prostor koji je moguće prilagođavati potrebama nastave iz dana u dan;
 - rad na projektu kao zadatku koji ostvaruje korelaciju sa drugim predmetima i podstiče učenike na studiozni i istraživački rad;
 - za uvođenje novog leksičkog materijala koriste se poznate gramatičke strukture i obrnuto.

Tehnike/aktivnosti

Tokom časa se preporučuje dinamično smenjivanje tehnika/aktivnosti koje ne bi trebalo da traju duže od 15 minuta.

Slušanje i reagovanje na komande nastavnika na stranom jeziku ili sa audio zapisa (slušaj, piši, poveži, odredi ali i aktivnosti u vezi sa radom u učionici: crtaj, seci, boji, otvori/zatvori svesku, itd.).

Rad u parovima, malim i velikim grupama (mini-dijalozi, igra po ulogama, simulacije itd.).

Manuelne aktivnosti (izrada panoa, prezentacija, zidnih novina, postera i sl.).

Vežbe slušanja (prema uputstvima nastavnika ili sa audio-zapisa povezati pojmove, dodati delove slike, dopuniti informacije, selektovati tačne i netačne iskaze, utvrditi hronologiju i sl.).

Igre primerene uzrastu.

Klasiranje i upoređivanje (po količini, obliku, boji, godišnjim dobima, volim/ne volim, komparacije...).

Rešavanje „tekućih problema” u razredu, tj. dogovori i mini-projekti.

„Prevođenje” iskaza u gest i gesta u iskaz.

Povezivanje zvučnog materijala sa ilustracijom i tekstem, povezivanje naslova sa tekstem ili, pak, imenovanje naslova.

Zajedničko pravljenje ilustrovanih i pisanih materijala (planiranje različitih aktivnosti, izveštaj/dnevnik sa putovanja, reklamni plakat, program priredbe ili neke druge manifestacije).

Razumevanje pisanog jezika:

- uočavanje distinktivnih obeležja koja ukazuju na gramatičke specifičnosti (rod, broj, glagolsko vreme, lice...);
- prepoznavanje veze između grupa slova i glasova;
- odgovaranje na jednostavna pitanja u vezi sa tekstem, tačno/netačno, višestruki izbor;

– izvršavanje pročitanih uputstava i naredbi.

Pismeno izražavanje:

- povezivanje glasova i grupe slova;
- zamenjivanje reči crtežom ili slikom;
- pronalaženje nedostajuće reči (upotpunjavanje niza, pronalaženje „uljeza”, osmosmerke, ukrštene reči, i slično);
- povezivanje kraćeg teksta i rečenica sa slikama/ilustracijama;
- popunjavanje formulara (prijava za kurs, nalepnice npr. za prtljag);
- pisanje čestitki i razglednica;
- pisanje kraćih tekstova.

Uvođenje dečije književnosti i transponovanje u druge medije: igru, pesmu, dramski izraz, likovni izraz.

Predviđena je izrada dva pismena zadatka u toku školske godine.

Strategije za unapređivanje i uvežbavanje jezičkih veština

S obzirom na to da se ishodi operacionalizuju preko jezičkih veština, važno je da se one u nastavi stranih jezika permanentno i istovremeno uvežbavaju. Samo tako učenici mogu da steknu jezičke kompetencije koje su u skladu sa zadatim ciljem.

Stoga je važno razvijati strategije za unapređivanje i uvežbavanje jezičkih veština.

Slušanje

Razumevanje govora je jezička aktivnost dekodiranja doslovnog i implicitnog značenja usmenog teksta; pored sposobnosti da razaznaje fonološke i leksičke jedinice i smisla celine na jeziku koji uči, da bi uspešno ostvario razumevanje učenik treba da poseduje i sledeće kompetencije:

- diskurzivnu (o vrstama i karakteristikama tekstova i kanala prenošenja poruka),
- referencijalnu (o temama o kojima je reč) i
- sociokulturnu (u vezi sa komunikativnim situacijama, različitim načinima formulisanja određenih govornih funkcija i dr.).

Težina zadataka u vezi sa razumevanjem govora zavisi od više činilaca:

- od ličnih osobina i sposobnosti onoga ko sluša, uključujući i njegov kapacitet kognitivne obrade,
- od njegove motivacije i razloga zbog kojih sluša dati usmeni tekst,
- od osobina onoga ko govori,
- od namera s kojima govori,
- od konteksta i okolnosti – povoljnih i nepovoljnih – u kojima se slušanje i razumevanje ostvaruju,
- od karakteristika i vrste teksta koji se sluša, itd.

Progresija (od lakšeg ka težem, od prostijeg ka složenijem) za ovu jezičku aktivnost u okviru programa predviđena je, stoga, na više ravni. Posebno su relevantne sledeće:

- prisustvo/odsustvo vizuelnih elemenata (na primer, lakšim za razumevanje smatraju se oni usmeni tekstovi koji su praćeni vizuelnim elementima zbog obilja kontekstualnih informacija koje se automatski upisuju u dugotrajnu memoriju, ostavljajući pažnji mogućnost da se usredsredi na druge pojedinosti);
- dužina usmenog teksta;
- brzina govora;
- jasnost izgovora i eventualna odstupanja od standardnog govora;
- poznavanje teme;
- mogućnost/nemogućnost ponovnog slušanja i drugo.

Čitanje

Čitanje ili razumevanje pisanog teksta spada u tzv. vizuelne receptivne jezičke veštine. Tom prilikom čitalac prima i obrađuje tj. dekodira pisani tekst jednog ili više autora i pronalazi njegovo

značenje. Tokom čitanja neophodno je uzeti u obzir određene faktore koji utiču na proces čitanja, a to su karakteristike čitalaca, njihovi interesi i motivacija kao i namere, karakteristike teksta koji se čita, strategije koje čitaoci koriste, kao i zahtevi situacije u kojoj se čita.

Na osnovu namere čitaoca razlikujemo sledeće vrste čitanja:

- čitanje radi usmeravanja;
- čitanje radi informisanosti;
- čitanje radi praćenja uputstava;
- čitanje radi zadovoljstva.

Tokom čitanja razlikujemo i nivo stepena razumevanja, tako da čitamo da bismo razumeli:

- globalnu informaciju;
- posebnu informaciju;
- potpunu informaciju;
- skriveno značenje određene poruke.

Pisanje

Pisana produkcija podrazumeva sposobnost učenika da u pisanom obliku opiše događaje, osećanja i reakcije, prenese poruke i izrazi stavove, kao i da rezimira sadržaj različitih poruka (iz medija, književnih i umetničkih tekstova itd.), vodi beleške, sačini prezentacije i slično.

Težina zadataka u vezi sa pisanom produkcijom zavisi od sledećih činilaca: poznavanja leksike i nivoa komunikativne kompetencije, kapaciteta kognitivne obrade, motivacije, sposobnosti prenošenja poruke u koherentne i povezane celine teksta.

Progresija označava proces koji podrazumeva usvajanje strategija i jezičkih struktura od lakšeg ka težem i od prostijeg ka složenijem. Svaki viši jezički nivo podrazumeva ciklično ponavljanje prethodno usvojenih elemenata, uz nadogradnju koja sadrži složenije jezičke strukture, leksiku i komunikativne sposobnosti. Za ovu jezičku aktivnost u okviru programa predviđena je progresija na više ravni. Posebno su relevantne sledeće:

- teme (učenikova svakodnevica i okruženje, lično interesovanje, aktuelni događaji i razni aspekti iz društveno-kulturnog konteksta, kao i teme u vezi sa različitim nastavnim predmetima);
- tekstualne vrste i dužina teksta (formalni i neformalni tekstovi, rezimiranje, lične beleške);
- leksika i komunikativne funkcije (sposobnost učenika da ostvari različite funkcionalne aspekte kao što su opisivanje ljudi i događaja u različitim vremenskim kontekstima, da izrazi pretpostavke, sumnju, zahvalnost i slično u privatnom, javnom i obrazovnom domen);
- stepen samostalnosti učenika (od vođenog/usmeravanog pisanja, u kome se učenicima olakšava pisanje konkretnim zadacima i uputstvima, do samostalnog pisanja).

Govor

Govor kao produktivna veština posmatra se sa dva aspekta, i to u zavisnosti od toga da li je u funkciji monološkog izlaganja, pri čemu govornik saopštava, obaveštava, prezentuje ili drži predavanje jednoj ili više osoba, ili je u funkciji interakcije, kada se razmenjuju informacije između dva ili više sagovornika sa određenim ciljem, poštujući princip saradnje tokom dijaloga.

Aktivnosti monološke govorne produkcije su:

- javno obraćanje (saopštenja, davanje uputstava i informacija);
- izlaganje pred publikom (predavanja, prezentacije, reportaže, izveštavanje i komentari o nekim događajima i sl.)
- Ove aktivnosti se mogu realizovati na različite načine i to:
- čitanjem pisanog teksta pred publikom;
- spontanom izlaganjem ili izlaganjem uz pomoć vizuelne podrške u vidu tabela, dijagrama, crteža i dr.
- realizacijom uvežbane uloge ili pevanjem.

Interakcija podrazumeva stalnu primenu i smenjivanje receptivnih i produktivnih strategija, kao i kognitivnih i diskurzivnih strategija (uzimanje i davanje reči, dogovaranje, usaglašavanje, predlaganje rešenja, rezimiranje, ublažavanje ili zaobilazanje nesporazuma ili posredovanje u

nesporazumu) koje su u funkciji što uspješnijeg ostvarivanja interakcije. Interakcija se može realizovati kroz niz aktivnosti, na primer:

- razmenu informacija,
- spontanu konverzaciju,
- neformalnu ili formalnu diskusiju, debatu,
- intervju ili pregovaranje, zajedničko planiranje i saradnju.

Sociokulturna kompetencija i medijacija

Sociokulturna kompetencija i medijacija predstavljaju skup teorijskih znanja (kompetencija) koja se primenjuju u nizu jezičkih aktivnosti u dva osnovna jezička medijuma (pisanom i usmenom) i uz primenu svih drugih jezičkih aktivnosti (razumevanje govora, govor i interakcija, pisanje i razumevanje pisanog teksta). Dakle, predstavljaju veoma složene kategorije koje su prisutne u svim aspektima nastavnog procesa i procesa učenja.

Sociokulturna kompetencija predstavlja skup znanja o svetu uopšte, kao i o sličnostima i razlikama između kulturnih i komunikativnih modela sopstvene govorne zajednice i zajednice/zajednica čiji jezik uči. Ta znanja se, u zavisnosti od nivoa opštih jezičkih kompetencija, kreću od poznavanja osnovnih komunikativnih principa u svakodnevnoj komunikaciji (osnovni funkcionalni stilovi i registri), do poznavanja karakteristika različitih domena jezičke upotrebe (privatni, javni i obrazovni), paralingvističkih elemenata, i elemenata kulture/kultura zajednica čiji jezik uči. Navedena znanja potrebna su za kompetentnu, uspešnu komunikaciju u konkretnim komunikativnim aktivnostima na ciljnom jeziku.

Poseban aspekt sociokulturne kompetencije predstavlja interkulturalna kompetencija, koja podrazumeva razvoj svesti o drugom i drugačijem, poznavanje i razumevanje sličnosti i razlika između svetova, odnosno govornih zajednica, u kojima se učenik kreće. Interkulturalna kompetencija takođe podrazumeva i razvijanje tolerancije i pozitivnog stava prema individualnim i kolektivnim karakteristikama govornika drugih jezika, pripadnika drugih kultura koje se u manjoj ili većoj meri razlikuju od njegove sopstvene, to jest, razvoj interkulturalne ličnosti, kroz jačanje svesti o vrednosti različitih kultura i razvijanje sposobnosti za integrisanje interkulturalnih iskustava u sopstveni kulturni model ponašanja i verovanja.

Medijacija predstavlja aktivnost u okviru koje učenik ne izražava sopstveno mišljenje, već funkcioniše kao posrednik između osoba koje nisu u stanju da se direktno sporazumevaju.

Medijacija može biti usmena i pisana, i uključuje sažimanje i rezimiranje teksta i prevođenje.

Prevođenje se u ovom programu tretira kao posebna jezička aktivnost koja nikako ne treba da se koristi kao tehnika za usvajanje bilo kog aspekta ciljnog jezika predviđenog komunikativnom nastavom. Prevođenje podrazumeva razvoj znanja i veština korišćenja pomoćnih sredstava (rečnika, priručnika, informacionih tehnologija, itd.) i sposobnost iznalaženja strukturalnih i jezičkih ekvivalenata između jezika sa koga se prevodi i jezika na koji se prevodi.

Uputstvo za tumačenje gramatičkih sadržaja

Nastava gramatike, s nastavom i usvajanjem leksike i drugih aspekata stranog jezika, predstavlja jedan od preduslova ovladavanja stranim jezikom. Usvajanje gramatike podrazumeva formiranje gramatičkih pojmova i gramatičke strukture govora kod učenika, izučavanje gramatičkih pojava, formiranje navika i umenja u oblasti gramatičke analize i primene gramatičkih znanja, kao prilog izgrađivanju i unapređivanju kulture govora.

Gramatičke pojave treba posmatrati sa funkcionalnog aspekta (funkcionalni pristup). U procesu nastave stranog jezika u što većoj meri treba uključivati one gramatičke kategorije koje su tipične i neophodne za svakodnevni govor i komunikaciju, i to kroz raznovrsne modele, primenom osnovnih pravila i njihovim kombinovanjem. Treba težiti tome da se gramatika usvaja i receptivno i produktivno, kroz sve vidove govornih aktivnosti (slušanje, čitanje, govor i pisanje, kao i prevođenje), na svim nivoima učenja stranog jezika, prema jasno utvrđenim ciljevima, standardima

i ishodima nastave stranih jezika.

Gramatičke kategorije su razvrstane u skladu sa Evropskim referentnim okvirom za žive jezike za svaki jezički nivo koji podrazumeva progresiju jezičkih struktura prema komunikativnim ciljevima: od prostijeg ka složenijem i od receptivnog ka produktivnom. Svaki viši jezički nivo podrazumeva gramatičke sadržaje prethodnih jezičkih nivoa. Cikličnim ponavljanjem prethodno usvojenih elemenata nadograđuju se složenije gramatičke strukture. Nastavnik ima slobodu da izdvoji gramatičke strukture koje će ciklično ponavljati u skladu sa postignućima učenika, kao i potrebama nastavnog konteksta.

Glavni cilj nastave stranog jezika jeste razvijanje komunikativne kompetencije na određenom jezičkom nivou, u skladu sa statusom jezika i godinom učenja. S tim u vezi, uz određene gramatičke kategorije stoji napomena da se usvajaju receptivno, dok se druge usvajaju produktivno.

Praćenje i vrednovanje nastave i učenja

Rad svakog nastavnika sastoji se od planiranja, ostvarivanja i praćenja i vrednovanja. Važno je da nastavnik kontinuirano prati i vrednuje ne samo postignuća učenika, proces nastave i učenja, već i sopstveni rad kako bi permanentno unapređivao nastavni proces.

Proces praćenja ostvarenosti ishoda počinje procenom nivoa znanja učenika na početku školske godine kako bi nastavnici mogli da planiraju nastavni proces i proces praćenja i vrednovanja učeničkih postignuća i napredovanja. Taj proces se realizuje formativnim i sumativnim vrednovanjem. Dok se kod formativnog ocenjivanja tokom godine prate postignuća učenika različitim instrumentima (dijagnostički testovi, samoevaluacija, jezički portfolio, projektni zadaci i dr.), sumativnim ocenjivanjem (pismeni zadaci, završni testovi, testovi jezičkog nivoa) preciznije se procenjuje ostvarenost ishoda ili standarda na kraju određenog vremenskog perioda (kraj polugodišta, godine, ciklusa obrazovanja). Formativno vrednovanje nije samo praćenje učeničkih postignuća, već i praćenje načina rada i sredstvo koje omogućava nastavniku da u toku nastavnog procesa menja i unapređuje proces rada. Tokom ocenjivanja i vrednovanja učeničkih postignuća treba voditi računa da se načini na koje se ono sprovodi ne razlikuje od uobičajenih aktivnosti na času jer se i ocenjivanje i vrednovanje smatraju sastavnim delom procesa nastave i učenja, a ne izolovanim aktivnostima koje stvaraju stres kod učenika i ne daju pravu sliku njihovih postignuća. Ocenjivanjem i vrednovanjem treba da se obezbedi napredovanje učenika u ostvarivanju ishoda, kao i kvalitet i efikasnost nastave. Svrha ocenjivanja treba da bude i jačanje motivacije za napredovanjem kod učenika, a ne isticanje njihovih grešaka. Elementi koji se vrednuju su raznovrsni i treba da doprinesu sveopštoj slici o napredovanju učenika, jačanju njihovih komunikativnih kompetencija, razvoju veština i sposobnosti neophodnih za dalji rad i obrazovanje. To se postiže ocenjivanjem različitih elemenata kao što su jezičke veštine (čitanje, slušanje, govor i pisanje), usvojenost leksičkih sadržaja i jezičkih struktura, primena pravopisa, angažovanost i zalaganje u radu na času i van njega, primena sociolingvističkih normi. Prilikom ocenjivanja i vrednovanja neophodno je da načini provere i ocenjivanja budu poznati učenicima odnosno usaglašeni sa tehnikama, tipologijom vežbi i vrstama aktivnosti koje su primenjivane na redovnim časovima, kao i načinima na koji se vrednuju postignuća. Takva pravila i organizacija procesa vrednovanja i ocenjivanja omogućavaju pozitivnu i zdravu atmosferu u nastavnom procesu, kao i kvalitetne međusobne odnose i komunikaciju na relaciji učenik – nastavnik, kao i učenik – učenik.

ŠKOLSKI PROGRAM ZA NEMAČKI JEZIK OSNOVNOG OBRAZOVANJA I VASPITANJA
PREDMET: NEMAČKI JEZIK

RAZRED: SEDMI

NASTAVNIK: Alexandra-Anna Folkman

--	--	--	--	--

OBLAST/ TEMA/ MODUL		MESEC										OBRADA	UTVRDŽIVANJE	SVEGA
		IX	X	XI	XII	I	II	III	IV	V	VI			
1	Meine Erlebnisse/ Modul 5	9	9	8	6	4						12	24	36
2	Meine Welt, deine Welt/ Modul 6						8	10	8	6	4	10	26	36
UKUPNO		9	9	8	6	4	8	10	8	6	4	22	50	72

NASLOV: Maximal 3 (Udžbenik i radna sveska za 7. razred osnovne škole - za treću godinu učenja)

AUTORI UDDŽBENIKA: Đorđo Mota, Elžbijeta Krulak-Kempisti, Dagmar Glik, Kerstin Rajnke

AUTORI RADNE SVESKE: Julija Katarina Veber, Lidija Šober, Sandra Homan, Dagmar Glik

IZDAVAČ: Klett, Beograd 2020.

R. BR.	OBLAST/ TEMA/M ODUL	MEĐUPREDMETNE KOMPETENCIJE	STANDARDI POSTIGNUĆA UČENIKA	ISHODI
1.	Meine Erlebnisse/ Modul 5	Kompetencija za učenje, komunikativna kompetencija, digitalna kompetencija, saradnja	1.1.1. 1.1.2. 1.1.3. 1.1.4. 1.1.5. 1.1.6. 1.1.7. 1.1.9. 1.1.10. 1.1.11. 1.1.12. 1.1.13. 1.1.14. 1.1.15. 1.1.16.1.1.17. 1.1.20. 1.1.21. 1.1.22. 1.1.23. 1.1.24. 1.2.1. 1.2.2. 1.2.3. 1.2.4. 1.3.1. 1.3.2. 2.11.1. 2.1.3. 2.1.4. 2.1.6. 2.1.7. 2.1.9. 2.1.10. 2.1.11. 2.1.12. 2.1.16. 2.1.17. 2.1.18. 2.1.19. 2.1.20. 2.1.21. 2.1.22. 2.1.23. 2.1.26. 2.1.28. 2.1.29. 2.1.30. 2.2.1. 2.2.2. 2.2.3. 2.3.2. 2.3.8. 3.1.1. 3.1.2. 3.1.3. 3.1.6. 3.1.8. 3.1.9. 3.1.14. 3.1.16. 3.1.17. 3.1.18. 3.1.19. 3.1.20. 3.1.21. 3.1.23. 3.1.24. 3.2.1. 3.2.2. 3.2.3. 3.3.2.	– razmeni jednostavnije informacije lične prirode; – u nekoliko vezanih iskaza saopšti informacije o sebi i drugima; – razume jednostavnije tekstove koji se odnose na opis osoba, predmeta, mesta, pojava, radnji, stanja i zbivanja; - opiše i uporedi živa bića, predmete, mesta, pojave, radnje, stanja i zbivanja koristeći jednostavnija jezička sredstva; – razume

				<p>jednostavnije predloge, savete i pozive na zajedničke aktivnosti i odgovori na njih uz odgovarajuće obrazloženje;</p> <p>– uputi predloge, savete i pozive na zajedničke aktivnosti koristeći situaciono prikladne komunikacione modele;</p> <p>– zatraži i pruži dodatne informacije u vezi sa predlozima, savetima i pozivima na zajedničke aktivnosti;</p> <p>– razume uobičajene molbe i zahteve i reaguje na njih;</p> <p>– uputi uobičajene molbe i zahteve;</p> <p>– čestita, zahvali i izvini se koristeći jednostavnija jezička sredstva;</p> <p>– razume i sledi jednostavnija uputstva u vezi s uobičajenim situacijama iz svakodnevnog života;</p> <p>– pruži jednostavnija uputstva u vezi s uobičajenim situacijama iz svakodnevnog života;</p> <p>– razume jednostavnije</p>
--	--	--	--	--

				<p>tekstove u kojima se opisuju radnje i situacije u sadašnjosti;</p> <ul style="list-style-type: none">– razmeni pojedinačne informacije i/ili nekoliko informacija u nizu koje se odnose na radnje u sadašnjosti;– opiše radnje, sposobnosti i umeća koristeći nekoliko vezanih iskaza;– razume jednostavnije tekstove u kojima se opisuju iskustva, događaji i sposobnosti u prošlosti;– razmeni pojedinačne informacije i/ili nekoliko informacija u nizi o iskustvima, događajima i sposobnostima u prošlosti;– opiše nekoliko kraćih, vezanih iskaza iskustva, događaj iz prošlosti;– razume uobičajene izraze u vezi sa željama, interesovanjima, potrebama, osetima i osećanjima i reaguje na njih;– izrazi želje, interesovanja, osećanja i osećanja jednostavnijim jezičkim
--	--	--	--	---

				<p>sredstvima;</p> <ul style="list-style-type: none"> – razmeni jednostavnije informacije koje se odnose na dozvole, zabrane, upozorenja, pravila ponašanja i obaveze kod kuće; – izrazi dopadanje i nedopadanje uz jednostavno obrazloženje; – razume jednostavnije iskaze kojima se traži mišljenje i reaguje na njih; – izražava mišljenje i daje kratko obrazloženje.
2.	Meine Welt, deine Welt/ Modul 6	Kompetencija za učenje, komunikativna kompetencija, digitalna kompetencija, saradnja	<p>1.1.1. 1.1.2. 1.1.3. 1.1.4. 1.1.5. 1.1.6. 1.1.7. 1.1.9. 1.1.10. 1.1.11. 1.1.12. 1.1.14. 1.1.15. 1.1.16. 1.1.17. 1.1.18. 1.1.20. 1.1.21. 1.1.22. 1.1.23. 1.1.24. 1.2.1. 1.2.2. 1.2.3. 1.2.4. 1.3.1. 1.3.2. 2.1.1. 2.1.4. 2.1.6. 2.1.7. 2.1.9. 2.1.11. 2.1.12. 2.1.16. 2.1.17. 2.1.19. 2.1.20. 2.1.21. 2.1.23. 2.1.26. 2.1.27. 2.1.28. 2.1.29. 2.1.30. 2.2.1. 2.2.2. 2.2.3. 2.2.4. 2.3.1. 2.3.2. 3.1.1. 3.1.2. 3.1.3. 3.1.6. 3.1.8. 3.1.9. 3.1.13. 3.1.14. 3.1.15. 3.1.17. 3.1.18. 3.1.19. 3.1.20. 3.1.21. 3.1.23. 3.1.24. 3.1.2. 3.2.2. 3.2.3. 3.3.2.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – razmeni jednostavnije informacije lične prirode; – razume jednostavnije tekstove koji se odnose na opis osoba, predmeta, mesta, pojava, radnji, stanja i zbivanja; – opiše i uporedi živa bića, predmete, mesta, pojave, radnje, stanja i zbivanja koristeći jednostavnija jezička sredstva; – uputi predloge, savete i pozive na zajedničke aktivnosti koristeći situaciono prikladne komunikacione

				<p>modele;</p> <ul style="list-style-type: none"> – zatraži i pruži dodatne informacije u vezi sa predlozima, savetima i pozivima na zajedničke aktivnosti; – čestita, zahvali i izvini se koristeći jednostavnija jezička sredstva; – razume jednostavnije tekstove u kojima se opisuju radnje i situacije u sadašnjosti; – razume jednostavnije tekstove u kojima se opisuju sposobnosti i umeća; – razmeni pojedinačne informacije i/ili nekoliko informacija u nizu koje se odnose na radnje u sadašnjosti; – opiše radnje, sposobnosti i umeća koristeći nekoliko vezanih iskaza; – izrazi želje, interesovanja, osete i osećanja jednostavnijim jezičkim sredstvima; – razume jednostavnija pitanja koja se odnose na orijentaciju/položaj predmeta i bića u
--	--	--	--	--

				prostoru i pravac kretanja i odgovori na njih; – zatraži i razume obaveštenja o orijentaciji/položaj u predmeta i bića u prostoru i pravcu kretanja; – opiše pravac kretanja i prostorne odnose jednostavnim, vezanim iskazima; – izrazi dopadanje i nedopadanje uz jednostavno obrazloženje; – razume jednostavnije iskaze kojima se traži mišljenje i reaguje na njih; – izražava mišljenje i daje kratko obrazloženje; – razume jednostavnije izraze koji se odnose na količinu i cenu; – pita i saopšti koliko nečega ima/nema, koristeći jednostavnija jezička sredstva; – pita/kaže/izračuna koliko nešto košta.
--	--	--	--	--

Dopunska nastava za 7. razred

Ciljevi i zadaci dopunskog rada:

Dopunska nastava predstavlja poseban vaspitno-obrazovni program, koji se odnosi na učenike koji ne napreduju dovoljno u usvajanju programskih sadržaja, odnosno namenjena je učenicima kojima je potrebna pomoć u učenju nemačkog jezika. Cinj dopunske nastave nemačkog jezika je osposobljavanje učenika za adekvatnu komunikaciju u nekim budućim komunikacijskim situacijama, bolje razumevanje pročitnog i pomoć učenicima slabijeg znanja i slabijih veština da se adekvatnije pripreme za savladavanje gradiva predviđenog nastavnim planom i programom.

Uputstvo za didaktičko-metodičko ostvarivanje programa

Planiranje nastave i učenja

Nastavni program orijentisan na ishode nastavniku daje veću slobodu u kreiranju i osmišljavanju nastave i učenja. Uloga nastavnika je da kontekstualizuje program prema potrebama konkretnog odeljenja imajući u vidu sastav odeljenja i karakteristike učenika, udžbenike i druge nastavne materijale, tehničke uslove, nastavna sredstva i medije kojima škola raspolaže, kao i resurse i mogućnosti lokalne sredine u kojoj se škola nalazi. Polazeći od datih ishoda, sadržaja i preporučenih jezičkih aktivnosti u komunikativnim situacijama nastavnik kreira svoj godišnji (globalni) plan rada na osnovu koga će kasnije razviti operativne planove. Ishodi definisani po oblastima, tj. komunikativnim funkcijama, usmeravaju nastavnika da operacionalizuje ishode na nivou jedne ili više nastavnih jedinica. Nastavnik za svaku oblast ima definisane ishode i od njega se očekuje da za svaku nastavnu jedinicu, u fazi planiranja i pripreme časa, definiše ishode imajući u vidu nivo postignuća učenika. To znači da ishode treba klasifikovati od onih koje bi svi učenici trebalo da dostignu, preko onih koje ostvaruje većina pa do onih koje dostiže manji broj učenika sa visokim stepenom postignuća.

Pri planiranju treba, takođe, imati u vidu da se ishodi razlikuju, da se neki mogu lakše i brže ostvariti, dok je za većinu ishoda potrebno više vremena, različitih aktivnosti i načina rada. U fazi planiranja nastave i učenja veoma je važno imati u vidu da je udžbenik nastavno sredstvo koje ne određuje sadržaje predmeta i zato se sadržajima u udžbeniku pristupa selektivno i u skladu sa predviđenim ishodima. S obzirom na to da udžbenik nije jedini izvor znanja, nastavnik treba da uputi učenike na druge izvore informisanja i sticanja znanja i veština.

Ostvarivanje nastave i učenja

Komunikativna nastava jezik smatra sredstvom komunikacije. Stoga je i program usmeren ka ishodima koji ukazuju na to šta je učenik u komunikaciji u stanju da razume i produkuje. Tabela prikaz nastavnika postepeno vodi od komunikativne funkcije kao oblasti, preko aktivnosti koje u nastavi osposobljavaju učenika da komunicira i koristi jezik u svakodnevnom životu, u privatnom, javnom ili obrazovnom domenu. Primena ovog pristupa u nastavi stranih jezika zasniva se na nastojanjima da se dosledno sprovode i primenjuju sledeći stavovi:

- ciljni jezik upotrebljava se u učionici u dobro osmišljenim kontekstima od interesa za učenike, u prijatnoj i opuštenoj atmosferi;
- govor nastavnika prilagođen je uzrastu i znanjima učenika;
- nastavnik mora biti siguran da je shvaćeno značenje poruke uključujući njene kulturološke, vaspitne i socijalizirajuće elemente;
- bitno je značenje jezičke poruke;
- znanja učenika mere se jasno određenim relativnim kriterijumima tačnosti i zato uzor nije izvorni govornik;
- sa ciljem da unapredi kvalitet i obim jezičkog materijala, nastava se zasniva i na socijalnoj interakciji; rad u učionici i van nje sprovodi se putem grupnog ili individualnog rešavanja problema, potragom za informacijama iz različitih izvora (internet, dečiji časopisi, prospekti i audio materijal) kao i rešavanjem manje ili više složenih zadataka u realnim i virtuelnim uslovima sa jasno određenim kontekstom, postupkom i ciljem;
- nastavnik upućuje učenike u zakonitosti usmenog i pisanog koda i njihovog međusobnog odnosa;
- svi gramatički sadržaji uvode se induktivnom metodom kroz raznovrsne kontekstualizovane primere u skladu sa nivoom, a bez detaljnih gramatičkih objašnjenja, osim, ukoliko učenici na njima ne insistiraju, a njihovo poznavanje se vrednuje i ocenjuje na osnovu upotrebe u odgovarajućem komunikativnom kontekstu.

Komunikativno-interaktivni pristup u nastavi stranih jezika uključuje i sledeće kategorije:

- usvajanje jezičkog sadržaja kroz ciljano i osmišljeno učestvovanje u društvenom činu;

- poimanje nastavnog programa kao dinamične, zajednički pripremljene i prilagođene liste zadataka i aktivnosti;
- nastavnik treba da omogući pristup i prihvatanje novih ideja;
- učenici se posmatraju kao odgovorni, kreativni, aktivni učesnici u društvenom činu;
- udžbenici predstavljaju izvor aktivnosti i moraju biti praćeni upotrebom dodatnih autentičnih materijala;
- učionica je prostor koji je moguće prilagođavati potrebama nastave iz dana u dan;
- rad na projektu kao zadatku koji ostvaruje korelaciju sa drugim predmetima i podstiče učenike na studiozni i istraživački rad;
- za uvođenje novog leksičkog materijala koriste se poznate gramatičke strukture i obrnuto.

Tehnike/aktivnosti

Tokom časa se preporučuje dinamično smenjivanje tehnika/aktivnosti koje ne bi trebalo da traju duže od 15 minuta.

Slušanje i reagovanje na komande nastavnika na stranom jeziku ili sa audio zapisa (slušaj, piši, poveži, odredi ali i aktivnosti u vezi sa radom u učionici: crtaj, seci, boji, otvori/zatvori svesku, itd.).

Rad u parovima, malim i velikim grupama (mini-dijalozi, igra po ulogama, simulacije itd.).

Manuelne aktivnosti (izrada panoa, prezentacija, zidnih novina, postera i sl.).

Vežbe slušanja (prema uputstvima nastavnika ili sa audio-zapisa povezati pojmove, dodati delove slike, dopuniti informacije, selektovati tačne i netačne iskaze, utvrditi hronologiju i sl.).

Igre primerene uzrastu.

Klasiranje i upoređivanje (po količini, obliku, boji, godišnjim dobima, volim/ne volim, komparacije...).

Rešavanje „tekućih problema” u razredu, tj. dogovori i mini-projekti.

„Prevođenje” iskaza u gest i gesta u iskaz.

Povezivanje zvučnog materijala sa ilustracijom i tekstem, povezivanje naslova sa tekstem ili, pak, imenovanje naslova.

Zajedničko pravljenje ilustrovanih i pisanih materijala (planiranje različitih aktivnosti, izveštaj/dnevnik sa putovanja, reklamni plakat, program priredbe ili neke druge manifestacije).

Razumevanje pisanog jezika:

- uočavanje distinktivnih obeležja koja ukazuju na gramatičke specifičnosti (rod, broj, glagolsko vreme, lice...);
- prepoznavanje veze između grupa slova i glasova;
- odgovaranje na jednostavna pitanja u vezi sa tekstem, tačno/netačno, višestruki izbor;
- izvršavanje pročitanih uputstava i naredbi.

Pismeno izražavanje:

- povezivanje glasova i grupe slova;
- zamenjivanje reči crtežom ili slikom;
- pronalaženje nedostajuće reči (upotpunjavanje niza, pronalaženje „uljeza”, osmosmerke, ukrštene reči, i slično);
- povezivanje kraćeg teksta i rečenica sa slikama/ilustracijama;
- popunjavanje formulara (prijava za kurs, nalepnice npr. za prtljag);
- pisanje čestitki i razglednica;
- pisanje kraćih tekstova.

Uvođenje dečije književnosti i transponovanje u druge medije: igru, pesmu, dramski izraz, likovni izraz.

Predviđena je izrada dva pismena zadatka u toku školske godine.

Strategije za unapređivanje i uvežbavanje jezičkih veština

S obzirom na to da se ishodi operacionalizuju preko jezičkih veština, važno je da se one u nastavi stranih jezika permanentno i istovremeno uvežbavaju. Samo tako učenici mogu da steknu jezičke kompetencije koje su u skladu sa zadatim ciljem.

Stoga je važno razvijati strategije za unapređivanje i uvežbavanje jezičkih veština.

Slušanje

Razumevanje govora je jezička aktivnost dekodiranja doslovnog i implicitnog značenja usmenog teksta; pored sposobnosti da razaznaje fonološke i leksičke jedinice i smisla celine na jeziku koji uči, da bi uspešno ostvario razumevanje učenik treba da poseduje i sledeće kompetencije:

- diskurzivnu (o vrstama i karakteristikama tekstova i kanala prenošenja poruka),
- referencijalnu (o temama o kojima je reč) i
- sociokulturnu (u vezi sa komunikativnim situacijama, različitim načinima formulisanja određenih govornih funkcija i dr.).

Težina zadataka u vezi sa razumevanjem govora zavisi od više činilaca:

- od ličnih osobina i sposobnosti onoga ko sluša, uključujući i njegov kapacitet kognitivne obrade,
- od njegove motivacije i razloga zbog kojih sluša dati usmeni tekst,
- od osobina onoga ko govori,
- od namere s kojima govori,
- od konteksta i okolnosti – povoljnih i nepovoljnih – u kojima se slušanje i razumevanje ostvaruju,
- od karakteristika i vrste teksta koji se sluša, itd.

Progresija (od lakšeg ka težem, od prostijeg ka složenijem) za ovu jezičku aktivnost u okviru programa predviđena je, stoga, na više ravni. Posebno su relevantne sledeće:

- prisustvo/odsustvo vizuelnih elemenata (na primer, lakšim za razumevanje smatraju se oni usmeni tekstovi koji su praćeni vizuelnim elementima zbog obilja kontekstualnih informacija koje se automatski upisuju u dugotrajnu memoriju, ostavljajući pažnji mogućnost da se usredsredi na druge pojedinosti);
- dužina usmenog teksta;
- brzina govora;
- jasnost izgovora i eventualna odstupanja od standardnog govora;
- poznavanje teme;
- mogućnost/nemogućnost ponovnog slušanja i drugo.

Čitanje

Čitanje ili razumevanje pisanog teksta spada u tzv. vizuelne receptivne jezičke veštine. Tom prilikom čitalac prima i obrađuje tj. dekodira pisani tekst jednog ili više autora i pronalazi njegovo značenje. Tokom čitanja neophodno je uzeti u obzir određene faktore koji utiču na proces čitanja, a to su karakteristike čitalaca, njihovi interesi i motivacija kao i namere, karakteristike teksta koji se čita, strategije koje čitaoci koriste, kao i zahtevi situacije u kojoj se čita.

Na osnovu namere čitaoca razlikujemo sledeće vrste čitanja:

- čitanje radi usmeravanja;
- čitanje radi informisanosti;
- čitanje radi praćenja uputstava;
- čitanje radi zadovoljstva.

Tokom čitanja razlikujemo i nivo stepena razumevanja, tako da čitamo da bismo razumeli:

- globalnu informaciju;
- posebnu informaciju,
- potpunu informaciju;
- skriveno značenje određene poruke.

Pisanje

Pisana produkcija podrazumeva sposobnost učenika da u pisanom obliku opiše događaje, osećanja i reakcije, prenese poruke i izrazi stavove, kao i da rezimira sadržaj različitih poruka (iz medija, književnih i umetničkih tekstova itd.), vodi beleške, sačini prezentacije i slično.

Težina zadataka u vezi sa pisanom produkcijom zavisi od sledećih činilaca: poznavanja leksike i nivoa komunikativne kompetencije, kapaciteta kognitivne obrade, motivacije, sposobnosti prenošenja poruke u koherentne i povezane celine teksta.

Progresija označava proces koji podrazumeva usvajanje strategija i jezičkih struktura od lakšeg ka težem i od prostijeg ka složenijem. Svaki viši jezički nivo podrazumeva ciklično ponavljanje prethodno usvojenih elemenata, uz nadogradnju koja sadrži složenije jezičke strukture, leksiku i komunikativne sposobnosti. Za ovu jezičku aktivnost u okviru programa predviđena je progresija na više ravni. Posebno su relevantne sledeće:

- teme (učenikova svakodnevnica i okruženje, lično interesovanje, aktuelni događaji i razni aspekti iz društveno-kulturnog konteksta, kao i teme u vezi sa različitim nastavnim predmetima);
- tekstualne vrste i dužina teksta (formalni i neformalni tekstovi, rezimiranje, lične beleške);
- leksika i komunikativne funkcije (sposobnost učenika da ostvari različite funkcionalne aspekte kao što su opisivanje ljudi i događaja u različitim vremenskim kontekstima, da izrazi pretpostavke, sumnju, zahvalnost i slično u privatnom, javnom i obrazovnom domen);
- stepen samostalnosti učenika (od vođenog/usmeravanog pisanja, u kome se učenicima olakšava pisanje konkretnim zadacima i uputstvima, do samostalnog pisanja).

Govor

Govor kao produktivna veština posmatra se sa dva aspekta, i to u zavisnosti od toga da li je u funkciji monološkog izlaganja, pri čemu govornik saopštava, obaveštava, prezentuje ili drži predavanje jednoj ili više osoba, ili je u funkciji interakcije, kada se razmenjuju informacije između dva ili više sagovornika sa određenim ciljem, poštujući princip saradnje tokom dijaloga.

Aktivnosti monološke govorne produkcije su:

- javno obraćanje (saopštenja, davanje uputstava i informacija);
- izlaganje pred publikom (predavanja, prezentacije, reportaže, izveštavanje i komentari o nekim događajima i sl.)
- Ove aktivnosti se mogu realizovati na različite načine i to:
- čitanjem pisanog teksta pred publikom;
- spontanom izlaganjem ili izlaganjem uz pomoć vizuelne podrške u vidu tabela, dijagrama, crteža i dr.
- realizacijom uvežbane uloge ili pevanjem.

Interakcija podrazumeva stalnu primenu i smenjivanje receptivnih i produktivnih strategija, kao i kognitivnih i diskurzivnih strategija (uzimanje i davanje reči, dogovaranje, usaglašavanje, predlaganje rešenja, rezimiranje, ublažavanje ili zaobilazanje nesporazuma ili posredovanje u nesporazumu) koje su u funkciji što uspešnijeg ostvarivanja interakcije. Interakcija se može realizovati kroz niz aktivnosti, na primer:

- razmenu informacija,
- spontanu konverzaciju,
- neformalnu ili formalnu diskusiju, debatu,
- intervju ili pregovaranje, zajedničko planiranje i saradnju.

Sociokulturna kompetencija i medijacija

Sociokulturna kompetencija i medijacija predstavljaju skup teorijskih znanja (kompetencija) koja se primenjuju u nizu jezičkih aktivnosti u dva osnovna jezička medijuma (pisanom i usmenom) i uz primenu svih drugih jezičkih aktivnosti (razumevanje govora, govor i interakcija, pisanje i razumevanje pisanog teksta). Dakle, predstavljaju veoma složene kategorije koje su prisutne u svim aspektima nastavnog procesa i procesa učenja.

Sociokulturna kompetencija predstavlja skup znanja o svetu uopšte, kao i o sličnostima i razlikama između kulturnih i komunikativnih modela sopstvene govorne zajednice i zajednice/zajednica čiji

jezik uči. Ta znanja se, u zavisnosti od nivoa opštih jezičkih kompetencija, kreću od poznavanja osnovnih komunikativnih principa u svakodnevnoj komunikaciji (osnovni funkcionalni stilovi i registri), do poznavanja karakteristika različitih domena jezičke upotrebe (privatni, javni i obrazovni), paralingvističkih elemenata, i elemenata kulture/kultura zajednica čiji jezik uči. Navedena znanja potrebna su za kompetentnu, uspešnu komunikaciju u konkretnim komunikativnim aktivnostima na ciljnom jeziku.

Poseban aspekt sociokulturne kompetencije predstavlja interkulturalna kompetencija, koja podrazumeva razvoj svesti o drugom i drugačijem, poznavanje i razumevanje sličnosti i razlika između svetova, odnosno govornih zajednica, u kojima se učenik kreće. Interkulturalna kompetencija takođe podrazumeva i razvijanje tolerancije i pozitivnog stava prema individualnim i kolektivnim karakteristikama govornika drugih jezika, pripadnika drugih kultura koje se u manjoj ili većoj meri razlikuju od njegove sopstvene, to jest, razvoj interkulturalne ličnosti, kroz jačanje svesti o vrednosti različitih kultura i razvijanje sposobnosti za integrisanje interkulturalnih iskustava u sopstveni kulturni model ponašanja i verovanja.

Medijacija predstavlja aktivnost u okviru koje učenik ne izražava sopstveno mišljenje, već funkcioniše kao posrednik između osoba koje nisu u stanju da se direktno sporazumevaju. Medijacija može biti usmena i pisana, i uključuje sažimanje i rezimiranje teksta i prevođenje. Prevođenje se u ovom programu tretira kao posebna jezička aktivnost koja nikako ne treba da se koristi kao tehnika za usvajanje bilo kog aspekta ciljnog jezika predviđenog komunikativnom nastavom. Prevođenje podrazumeva razvoj znanja i veština korišćenja pomoćnih sredstava (rečnika, priručnika, informacionih tehnologija, itd.) i sposobnost iznalaženja strukturalnih i jezičkih ekvivalenata između jezika sa koga se prevodi i jezika na koji se prevodi.

Uputstvo za tumačenje gramatičkih sadržaja

Nastava gramatike, s nastavom i usvajanjem leksike i drugih aspekata stranog jezika, predstavlja jedan od preduslova ovladavanja stranim jezikom. Usvajanje gramatike podrazumeva formiranje gramatičkih pojmova i gramatičke strukture govora kod učenika, izučavanje gramatičkih pojava, formiranje navika i umenja u oblasti gramatičke analize i primene gramatičkih znanja, kao prilog izgrađivanju i unapređivanju kulture govora.

Gramatičke pojave treba posmatrati sa funkcionalnog aspekta (funkcionalni pristup). U procesu nastave stranog jezika u što većoj meri treba uključivati one gramatičke kategorije koje su tipične i neophodne za svakodnevni govor i komunikaciju, i to kroz raznovrsne modele, primenom osnovnih pravila i njihovim kombinovanjem. Treba težiti tome da se gramatika usvaja i receptivno i produktivno, kroz sve vidove govornih aktivnosti (slušanje, čitanje, govor i pisanje, kao i prevođenje), na svim nivoima učenja stranog jezika, prema jasno utvrđenim ciljevima, standardima i ishodima nastave stranih jezika.

Gramatičke kategorije su razvrstane u skladu sa Evropskim referentnim okvirom za žive jezike za svaki jezički nivo koji podrazumeva progresiju jezičkih struktura prema komunikativnim ciljevima: od prostijeg ka složenijem i od receptivnog ka produktivnom. Svaki viši jezički nivo podrazumeva gramatičke sadržaje prethodnih jezičkih nivoa. Cikličnim ponavljanjem prethodno usvojenih elemenata nadograđuju se složenije gramatičke strukture. Nastavnik ima slobodu da izdvoji gramatičke strukture koje će ciklično ponavljati u skladu sa postignućima učenika, kao i potrebama nastavnog konteksta.

Glavni cilj nastave stranog jezika jeste razvijanje komunikativne kompetencije na određenom jezičkom nivou, u skladu sa statusom jezika i godinom učenja. S tim u vezi, uz određene gramatičke kategorije stoji napomena da se usvajaju receptivno, dok se druge usvajaju produktivno.

Praćenje i vrednovanje nastave i učenja

Rad svakog nastavnika sastoji se od planiranja, ostvarivanja i praćenja i vrednovanja. Važno je da nastavnik kontinuirano prati i vrednuje ne samo postignuća učenika, proces nastave i učenja, već i sopstveni rad kako bi permanentno unapređivao nastavni proces.

Proces praćenja ostvarenosti ishoda počinje procenom nivoa znanja učenika na početku školske godine kako bi nastavnici mogli da planiraju nastavni proces i proces praćenja i vrednovanja učeničkih postignuća i napredovanja. Taj proces se realizuje formativnim i sumativnim vrednovanjem. Dok se kod formativnog ocenjivanja tokom godine prate postignuća učenika različitim instrumentima (dijagnostički testovi, samoevaluacija, jezički portfolio, projektni zadaci i dr.), sumativnim ocenjivanjem (pismeni zadaci, završni testovi, testovi jezičkog nivoa) preciznije se procenjuje ostvarenost ishoda ili standarda na kraju određenog vremenskog perioda (kraj polugodišta, godine, ciklusa obrazovanja). Formativno vrednovanje nije samo praćenje učeničkih postignuća, već i praćenje načina rada i sredstvo koje omogućava nastavniku da u toku nastavnog procesa menja i unapređuje proces rada. Tokom ocenjivanja i vrednovanja učeničkih postignuća treba voditi računa da se načini na koje se ono sprovodi ne razlikuje od uobičajenih aktivnosti na času jer se i ocenjivanje i vrednovanje smatraju sastavnim delom procesa nastave i učenja, a ne izolovanim aktivnostima koje stvaraju stres kod učenika i ne daju pravu sliku njihovih postignuća. Ocenjivanjem i vrednovanjem treba da se obezbedi napredovanje učenika u ostvarivanju ishoda, kao i kvalitet i efikasnost nastave. Svrha ocenjivanja treba da bude i jačanje motivacije za napredovanjem kod učenika, a ne isticanje njihovih grešaka. Elementi koji se vrednuju su raznovrsni i treba da doprinesu sveopštoj slici o napredovanju učenika, jačanju njihovih komunikativnih kompetencija, razvoju veština i sposobnosti neophodnih za dalji rad i obrazovanje. To se postiže ocenjivanjem različitih elemenata kao što su jezičke veštine (čitanje, slušanje, govor i pisanje), usvojenost leksičkih sadržaja i jezičkih struktura, primena pravopisa, angažovanost i zalaganje u radu na času i van njega, primena sociolingvističkih normi. Prilikom ocenjivanja i vrednovanja neophodno je da načini provere i ocenjivanja budu poznati učenicima odnosno usaglašeni sa tehnikama, tipologijom vežbi i vrstama aktivnosti koje su primenjivane na redovnim časovima, kao i načinima na koji se vrednuju postignuća. Takva pravila i organizacija procesa vrednovanja i ocenjivanja omogućavaju pozitivnu i zdravu atmosferu u nastavnom procesu, kao i kvalitetne međusobne odnose i komunikaciju na relaciji učenik – nastavnik, kao i učenik – učenik.

ŠKOLSKI PROGRAM ZA NEMAČKI JEZIK OSNOVNOG OBRAZOVANJA I VASPITANJA

PREDMET: NEMAČKI JEZIK

RAZRED: OSMI

NASTAVNIK: Alexandra-Anna Folkman

OBLAST/

TEMA/ MODUL	MESEC										OBRADA	UTVRDŽIVANJE	SVEGA
	IX	X	XI	XII	I	II	III	IV	V	VI			
1. Mein Körper und meine Gesundheit/ Modul 7	10	8	10	6							12	22	34
2. Sevus und auf Wiedersehen/ Modul 8					4	6	8	6	8	2	14	20	34
UKUPNO	10	8	10	6	4	6	8	6	8	2	26	42	68

NASLOV: Maximal 4 (Udžbenik i radna sveska za 8. razred osnovne škole - za četvrtu godinu učenja)

AUTORI UDDŽBENIKA: Đorđo Mota, Elžbijeta Krulak-Kempisti, Dagmar Glik, Kerstin Rajnke
 AUTORI RADNE SVESKE: Julija Katarina Veber, Lidija Šober, Sandra Homan, Dagmar Glik
 IZDAVAČ: Klett, Beograd 2021.

Cilj nastave nemačkog jezika zasniva se na potrebama učenika koje se ostvaruju ovladavanjem komunikativnih veština i razvijanjem sposobnosti i metoda učenja stranog jezika. Cilj nastave stranog jezika u osnovnom obrazovanju stoga jeste: razvijanje sazajnih i intelektualnih sposobnosti učenika, njegovih humanističkih, moralnih i estetskih stavova, sticanje pozitivnog odnosa prema drugim jezicima i kulturama, kao i prema sopstvenom jeziku i kulturnom nasleđu, uz uvažavanje različitosti i navikavanje na otvorenost u komunikaciji, sticanje svesti i saznanja o funkcionisanju kako stranog tako i maternjeg jezika. Tokom osnovnog obrazovanja učenik treba da usvoji osnovna znanja iz stranog jezika koja će mu omogućiti da se u jednostavnoj usmenoj i pisanoj komunikaciji sporazumeva sa ljudima iz drugih zemalja, usvoji norme verbalne i neverbalne komunikacije u skladu sa specifičnostima jezika koji uči, kao i da nastavi, na višem nivou obrazovanja i samostalno, učenje istog ili drugog stranog jezika. Kroz nastavu stranih jezika učenik bogati sebe upoznavajući drugog, stiče svest o značaju sopstvenog jezika i kulture u kontaktu sa drugim jezicima i kulturama. Učenik razvija radoznalost, istraživački duh i otvorenost prema komunikaciji sa govornicima drugih jezika.

R. BR.	OBLAST/TEMA/MODUL	MEĐUPREDMETNE KOMPETENCIJE	STANDARDI POSTIGNUĆA UČENIKA	ISHODI
1.	Mein Körper und meine Gesundheit/ Modul 7	Kompetencija za učenje, komunikativna kompetencija, digitalna kompetencija, saradnja, odgovoran odnos prema zdravlju, odgovorno učešće u demokratskom društvu	1.1.1. 1.1.2. 1.1.3. 1.1.4. 1.1.5. 1.1.6. 1.1.7. 1.1.9. 1.1.10. 1.1.11. 1.1.14. 1.1.15. 1.1.16. 1.1.17. 1.1.20. 1.1.21. 1.1.22. 1.1.23. 1.1.24. 1.2.1. 1.2.2. 1.2.3. 1.2.4. 1.3.1. 1.3.2. 2.1.1. 2.1.3. 2.1.4. 2.1.6. 2.1.7. 2.1.9. 2.1.10. 2.1.11. 2.1.16. 2.1.17. 2.1.18. 2.1.19. 2.1.20. 2.1.21. 2.1.22. 2.1.23. 2.1.26. 2.1.28. 2.1.29. 2.1.30. 2.2.1. 2.2.2. 2.2.3. 2.2.4. 2.3.2. 2.3.8. 3.1.1. 3.1.2. 3.1.3. 3.1.6. 3.1.8. 3.1.9. 3.1.13. 3.1.14. 3.1.15. 3.1.16. 3.1.17. 3.1.18. 3.1.19. 3.1.20. 3.1.21. 3.1.23. 3.1.24. 3.1.26. 3.1.27. 3.2.1. 3.2.2. 3.2.3. 3.2.4. 3.3.1. 3.3.2. 3.3.3. 3.3.9.	– razmeni jednostavnije informacije lične prirode; – u nekoliko vezanih iskaza saopšti informacije o sebi i drugima; – razume jednostavnije tekstove koji se odnose na opis osoba, biljaka, životinja, predmeta, mesta, pojava, radnji, stanja i zbivanja; – opiše i uporedi živa bića, predmete,

				<p>mesta, pojave, radnje, stanja i zbivanja koristeći jednostavnija jezička sredstva;</p> <ul style="list-style-type: none"> – razume jednostavnije predloge, savete i pozive na zajedničke aktivnosti i odgovori na njih uz odgovarajuće obrazloženje; – uputi predloge, savete i pozive na zajedničke aktivnosti koristeći situaciono prikladne komunikacione modele; – zatraži i pruži dodatne informacije u vezi sa predlozima, savetima i pozivima na zajedničke aktivnosti; – razume uobičajene molbe i zahteve i reaguje na njih; – uputi uobičajene molbe i zahteve; – čestita, zahvali i izvini se koristeći manje složena
--	--	--	--	---

				<p>jezička sredstva;</p> <ul style="list-style-type: none"> – razume i sledi jednostavnija uputstva u vezi s uobičajenim situacijama iz svakodnevnog života; – pruži jednostavnija uputstva u vezi s uobičajenim situacijama iz svakodnevnog života; – razume jednostavnije tekstove u kojima se opisuju radnje i situacije u sadašnjosti; – razmeni pojedinačne informacije i/ili nekoliko informacija u nizu koje se odnose na radnje u sadašnjosti; – razume jednostavnije tekstove u kojima se opisuju iskustva, događaji i sposobnosti u prošlosti; – razmeni pojedinačne informacije i/ili nekoliko informacija u nizu o iskustvima, događajima i
--	--	--	--	---

				<p>sposobnostima u prošlosti;</p> <ul style="list-style-type: none"> – opiše nekoliko kraćih, vezanih iskaza iskustva, događaj iz prošlosti; – razume jednostavnije iskaze koji se odnose na odluke, obećanja, planove, namere i previđanja i reaguje na njih; – razmeni jednostavnije iskaze u vezi sa obećanjima, odlukama, planovima, namerama i predviđanjima; – saopšti šta on/ona ili neko drugi planira, namerava, predviđa; – razume uobičajene izraze u vezi sa željama, interesovanjima, potrebama, osećanjima i reaguje na njih; – izrazi želje, interesovanja, osećanja jednostavnijim
--	--	--	--	--

				<p>jezičkim sredstvima;</p> <ul style="list-style-type: none"> – razume jednostavnije iskaze koji se odnose na izražavanje dopadanja i nedopadanja i reaguje na njih; – izrazi dopadanje i nedopadanje uz jednostavnije obrazloženje; – razume jednostavnije iskaze kojima se traži mišljenje i reaguje na njih; – izražava mišljenje, slaganje/neslaganje i daje kratko obrazloženje
2.	Servus und auf Wiedersehen/ Modul 8	Kompetencija za učenje, komunikativna kompetencija, digitalna kompetencija, saradnja, odgovorno učešće u demokratskom društvu	<p>1.1.1. 1.1.2. 1.1.3. 1.1.4. 1.1.5. 1.1.6. 1.1.7. 1.1.9. 1.1.10. 1.1.11. 1.1.14. 1.1.15. 1.1.16. 1.1.20. 1.1.21. 1.1.22. 1.1.23. 1.1.24. 1.2.1. 1.2.2. 1.2.3. 1.2.4. 1.3.1. 1.3.2. 2.1.1. 2.1.3. 2.1.4. 2.1.6. 2.1.7. 2.1.9 2.1.10. 2.1.11. 2.1.12. 2.1.16. 2.1.17. 2.1.19. 2.1.20. 2.1.21. 2.1.22. 2.1.23. 2.1.26. 2.1.28. 2.1.29. 2.1.30. 2.2.1. 2.2.2. 2.2.3. 2.2.4. 2.3.1. 2.3.2. 3.1.1. 3.1.2. 3.1.3. 3.1.6. 3.1.8. 3.1.9. 3.1.13. 3.1.14. 3.1.15. 3.1.18. 3.1.19. 3.1.20. 3.1.21. 3.1.23. 3.1.24. 3.1.26. 3.1.27. 3.2.1. 3.2.2. 3.2.3. 3.2.4. 3.3.1. 3.3.2. 3.3.3.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – razmeni jednostavnije informacije lične prirode; – u nekoliko vezanih iskaza saopšti informacije o sebi i drugima; – razume jednostavnije tekstove koji se odnose na opis osoba, biljaka, životinja, predmeta, mesta, pojava,

				<p>radnji, stanja i zbivanja;</p> <ul style="list-style-type: none"> – opiše i upoređi živa bića, predmete, mesta, pojave, radnje, stanja i zbivanja koristeći jednostavnija jezička sredstva; – razume jednostavnije predloge, savete i pozive na zajedničke aktivnosti i odgovori na njih uz odgovarajuće obrazloženje; – uputi predloge, savete i pozive na zajedničke aktivnosti koristeći situaciono prikladne komunikacione modele; – zatraži i pruži dodatne informacije u vezi sa predlozima, savetima i pozivima na zajedničke aktivnosti; – razume uobičajene molbe i zahteve i reaguje na njih; – uputi uobičajene molbe i
--	--	--	--	---

				<p>zahteve;</p> <ul style="list-style-type: none"> – čestita, zahvali i izvini se koristeći jednostavnija jezička sredstva; – razume i sledi jednostavnija uputstva u vezi s uobičajenim situacijama iz svakodnevnog života; – pruži jednostavnija uputstva u vezi s uobičajenim situacijama iz svakodnevnog života; – razume jednostavnije tekstove u kojima se opisuju radnje i situacije u sadašnjosti; – razmeni pojedinačne informacije i/ili nekoliko informacija u nizu koje se odnose na radnje u sadašnjosti; – razume jednostavnije tekstove u kojima se opisuju iskustva, događaji i sposobnosti u prošlosti; – razmeni pojedinačne informacije
--	--	--	--	---

				<p>i/ili nekoliko informacija u nizu o iskustvima, događajima i sposobnostima u prošlosti;</p> <p>– opiše nekoliko kraćih, vezanih iskaza iskustva, događaj iz prošlosti;</p> <p>– razume jednostavnije iskaze koji se odnose na odluke, obećanja, planove, namere i previđanja i reaguje na njih;</p> <p>– razmeni jednostavnije iskaze u vezi sa obećanjima, odlukama, planovima, namerama i predviđanjima;</p> <p>– saopšti šta on/ona ili neko drugi planira, namerava, predviđa;</p> <p>– razume uobičajene izraze u vezi sa željama, interesovanjima, potrebama, osećanjima i reaguje na njih;</p> <p>– izrazi</p>
--	--	--	--	--

				<p>želje, interesovanja, osete i osećanja jednostavnijim jezičkim sredstvima;</p> <p>– razume jednostavnija pitanja koja se odnose na orijentaciju/položaj predmeta i bića u prostoru i pravac kretanja i odgovori na njih;</p> <p>– zatraži i razume obaveštenja o orijentaciji/položaju predmeta i bića u prostoru i pravcu kretanja;</p> <p>– opiše pravac kretanja i prostorne odnose jednostavnim, vezanim iskazima;</p> <p>– razume jednostavnije iskaze koji se odnose na izražavanje dopadanja i nedopadanja i reaguje na njih;</p> <p>– izrazi dopadanje i nedopadanje uz jednostavno obrazloženje;</p> <p>– razume jednostavnije</p>
--	--	--	--	--

				<p>iskaze kojima se traži mišljenje i reaguje na njih;</p> <p>– izražava mišljenje, slaganje/neslaganje i daje kratko obrazloženje;</p> <p>– razume jednostavnije izraze koji se odnose na količinu, dimenzije i cene;</p> <p>– razmeni informacije u vezi sa količinom, dimenzijama i cenama</p>
--	--	--	--	---

Dopunska nastava za 8. razred

Ciljevi i zadaci dopunskog rada:

Dopunska nastava predstavlja poseban vaspitno-obrazovni program, koji se odnosi na učenike koji ne napreduju dovoljno u usvajanju programskih sadržaja, odnosno namenjena je učenicima kojima je potrebna pomoć u učenju nemačkog jezika. Cinj dopunske nastave nemačkog jezika je osposobljavanje učenika za adekvatnu komunikaciju u nekim budućim komunikacijskim situacijama, bolje razumevanje pročitano i pomoć učenicima slabijeg znanja i slabijih veština da se adekvatnije pripreme za savladavanje gradiva predviđenog nastavnim planom i programom.

Dodatna nastava za 8. razred

Ciljevi i zadaci dodatnog rada:

Cilj dodatne nastave nemačkog jezika zasniva se na proširivanju sadržaja redovne nastave, razvijanje usmenog i pismenog izražavanja na nemačkom jeziku, buđenju interesa za čitanje na stranom jeziku, kao i usvajanje elemenata kulture i civilizacije zemalja nemačkog govornog područja. U radu je predviđeno usvajanje složenih struktura proširenog vokabulara, uvežbavanje zahtevnijih gramatičkih zadataka, takođe omogućiti učenicima slobodnije korišćenje jezikom.

Način realizacije: Individualni rad, grupni rad i rad u paru, uz korišćenje dodatnih materijala.

Način vrednovanja:

- kroz učestvovanje na takmičenjima
- povremene pismene i usmene provere

Osnovna namena učenicima koji pokazuju poseban interes za nemački jezik, priprema za školska takmičenja. Stečeno znanje učenici će koristiti u okviru redovne nastave, kao i prilikom svake buduće komunikacije na nemačkom jeziku.

Uputstvo za didaktičko-metodičko ostvarivanje programa

Planiranje nastave i učenja

Nastavni program orijentisan na ishode nastavniku daje veću slobodu u kreiranju i osmišljavanju nastave i učenja. Uloga nastavnika je da kontekstualizuje program prema potrebama konkretnog odeljenja imajući u vidu sastav odeljenja i karakteristike učenika, udžbenike i druge nastavne materijale, tehničke uslove, nastavna sredstva i medije kojima škola raspolaže, kao i resurse i mogućnosti lokalne sredine u kojoj se škola nalazi. Polazeći od datih ishoda, sadržaja i preporučenih jezičkih aktivnosti u komunikativnim situacijama nastavnik kreira svoj godišnji (globalni) plan rada na osnovu koga će kasnije razviti operativne planove. Ishodi definisani po oblastima, tj. komunikativnim funkcijama, usmeravaju nastavnika da operacionalizuje ishode na nivou jedne ili više nastavnih jedinica. Nastavnik za svaku oblast ima definisane ishode i od njega se očekuje da za svaku nastavnu jedinicu, u fazi planiranja i pripreme časa, definiše ishode imajući u vidu nivo postignuća učenika. To znači da ishode treba klasifikovati od onih koje bi svi učenici trebalo da dostignu, preko onih koje ostvaruje većina pa do onih koje dostiže manji broj učenika sa visokim stepenom postignuća.

Pri planiranju treba, takođe, imati u vidu da se ishodi razlikuju, da se neki mogu lakše i brže ostvariti, dok je za većinu ishoda potrebno više vremena, različitih aktivnosti i načina rada. U fazi planiranja nastave i učenja veoma je važno imati u vidu da je udžbenik nastavno sredstvo koje ne određuje sadržaje predmeta i zato se sadržajima u udžbeniku pristupa selektivno i u skladu sa predviđenim ishodima. S obzirom na to da udžbenik nije jedini izvor znanja, nastavnik treba da uputi učenike na druge izvore informisanja i sticanja znanja i veština.

Ostvarivanje nastave i učenja

Komunikativna nastava jezik smatra sredstvom komunikacije. Stoga je i program usmeren ka ishodima koji ukazuju na to šta je učenik u komunikaciji u stanju da razume i produkuje. Tabela prikaz nastavnika postepeno vodi od komunikativne funkcije kao oblasti, preko aktivnosti koje u nastavi osposobljavaju učenika da komunicira i koristi jezik u svakodnevnom životu, u privatnom, javnom ili obrazovnom domenu. Primena ovog pristupa u nastavi stranih jezika zasniva se na nastojanjima da se dosledno sprovode i primenjuju sledeći stavovi:

- ciljni jezik upotrebljava se u učionici u dobro osmišljenim kontekstima od interesa za učenike, u prijatnoj i opuštеноj atmosferi;
- govor nastavnika prilagođen je uzrastu i znanjima učenika;
- nastavnik mora biti siguran da je shvaćeno značenje poruke uključujući njene kulturološke, vaspitne i socijalizirajuće elemente;
- bitno je značenje jezičke poruke;
- znanja učenika mere se jasno određenim relativnim kriterijumima tačnosti i zato uzor nije izvorni govornik;
- sa ciljem da unapredi kvalitet i obim jezičkog materijala, nastava se zasniva i na socijalnoj interakciji; rad u učionici i van nje sprovodi se putem grupnog ili individualnog rešavanja problema, potragom za informacijama iz različitih izvora (internet, dečiji časopisi, prospekti i audio materijal) kao i rešavanjem manje ili više složenih zadataka u realnim i virtuelnim uslovima sa jasno određenim kontekstom, postupkom i ciljem;
- nastavnik upućuje učenike u zakonitosti usmenog i pisanog koda i njihovog međusobnog odnosa;
- svi gramatički sadržaji uvode se induktivnom metodom kroz raznovrsne kontekstualizovane primere u skladu sa nivoom, a bez detaljnih gramatičkih objašnjenja, osim, ukoliko učenici na njima ne insistiraju, a njihovo poznavanje se vrednuje i ocenjuje na osnovu upotrebe u odgovarajućem komunikativnom kontekstu.

Komunikativno-interaktivni pristup u nastavi stranih jezika uključuje i sledeće kategorije:

- usvajanje jezičkog sadržaja kroz ciljano i osmišljeno učestvovanje u društvenom činu;
- poimanje nastavnog programa kao dinamične, zajednički pripremljene i prilagođene liste zadataka i aktivnosti;
- nastavnik treba da omogući pristup i prihvatanje novih ideja;
- učenici se posmatraju kao odgovorni, kreativni, aktivni učesnici u društvenom činu;
- udžbenici predstavljaju izvor aktivnosti i moraju biti praćeni upotrebom dodatnih autentičnih materijala;
- učionica je prostor koji je moguće prilagođavati potrebama nastave iz dana u dan;
- rad na projektu kao zadatku koji ostvaruje korelaciju sa drugim predmetima i podstiče učenike na studiozni i istraživački rad;
- za uvođenje novog leksičkog materijala koriste se poznate gramatičke strukture i obrnuto.

Tehnike/aktivnosti

Tokom časa se preporučuje dinamično smenjivanje tehnika/aktivnosti koje ne bi trebalo da traju duže od 15 minuta.

Slušanje i reagovanje na komande nastavnika na stranom jeziku ili sa audio zapisa (slušaj, piši, poveži, odredi ali i aktivnosti u vezi sa radom u učionici: crtaj, seci, boji, otvori/zatvori svesku, itd.).

Rad u parovima, malim i velikim grupama (mini-dijalozi, igra po ulogama, simulacije itd.).

Manuelne aktivnosti (izrada panoa, prezentacija, zidnih novina, postera i sl.).

Vežbe slušanja (prema uputstvima nastavnika ili sa audio-zapisa povezati pojmove, dodati delove slike, dopuniti informacije, selektovati tačne i netačne iskaze, utvrditi hronologiju i sl.).

Igre primerene uzrastu.

Klasiranje i upoređivanje (po količini, obliku, boji, godišnjim dobima, volim/ne volim, komparacije...).

Rešavanje „tekućih problema” u razredu, tj. dogovori i mini-projekti.

„Prevođenje” iskaza u gest i gesta u iskaz.

Povezivanje zvučnog materijala sa ilustracijom i tekstom, povezivanje naslova sa tekstom ili, pak, imenovanje naslova.

Zajedničko pravljenje ilustrovanih i pisanih materijala (planiranje različitih aktivnosti, izveštaj/dnevnik sa putovanja, reklamni plakat, program priredbe ili neke druge manifestacije).

Razumevanje pisanog jezika:

– uočavanje distinktivnih obeležja koja ukazuju na gramatičke specifičnosti (rod, broj, glagolsko vreme, lice...);

– prepoznavanje veze između grupa slova i glasova;

– odgovaranje na jednostavna pitanja u vezi sa tekstom, tačno/netačno, višestruki izbor;

– izvršavanje pročitanih uputstava i naredbi.

Pismeno izražavanje:

– povezivanje glasova i grupe slova;

– zamenjivanje reči crtežom ili slikom;

– pronalaženje nedostajuće reči (upotpunjavanje niza, pronalaženje „uljeza”, osmosmerke, ukrštene reči, i slično);

– povezivanje kraćeg teksta i rečenica sa slikama/ilustracijama;

– popunjavanje formulara (prijava za kurs, nalepnice npr. za prtljag);

– pisanje čestitki i razglednica;

– pisanje kraćih tekstova.

Uvođenje dečije književnosti i transponovanje u druge medije: igru, pesmu, dramski izraz, likovni izraz.

Predviđena je izrada dva pismena zadatka u toku školske godine.

Strategije za unapređivanje i uvežbavanje jezičkih veština

S obzirom na to da se ishodi operacionalizuju preko jezičkih veština, važno je da se one u nastavi stranih jezika permanentno i istovremeno uvežbavaju. Samo tako učenici mogu da steknu jezičke kompetencije koje su u skladu sa zadatim ciljem.

Stoga je važno razvijati strategije za unapređivanje i uvežbavanje jezičkih veština.

Slušanje

Razumevanje govora je jezička aktivnost dekodiranja doslovnog i implicitnog značenja usmenog teksta; pored sposobnosti da razaznaže fonološke i leksičke jedinice i smislaone celine na jeziku koji uči, da bi uspešno ostvario razumevanje učenik treba da poseduje i sledeće kompetencije:

- diskurzivnu (o vrstama i karakteristikama tekstova i kanala prenošenja poruka),
- referencijalnu (o temama o kojima je reč) i
- sociokulturnu (u vezi sa komunikativnim situacijama, različitim načinima formulisanja određenih govornih funkcija i dr.).

Težina zadataka u vezi sa razumevanjem govora zavisi od više činilaca:

- od ličnih osobina i sposobnosti onoga ko sluša, uključujući i njegov kapacitet kognitivne obrade,
- od njegove motivacije i razloga zbog kojih sluša dati usmeni tekst,
- od osobina onoga ko govori,
- od namera s kojima govori,
- od konteksta i okolnosti – povoljnih i nepovoljnih – u kojima se slušanje i razumevanje ostvaruju,
- od karakteristika i vrste teksta koji se sluša, itd.

Progresija (od lakšeg ka težem, od prostijeg ka složenijem) za ovu jezičku aktivnost u okviru programa predviđena je, stoga, na više ravni. Posebno su relevantne sledeće:

- prisustvo/odsustvo vizuelnih elemenata (na primer, lakšim za razumevanje smatraju se oni usmeni tekstovi koji su praćeni vizuelnim elementima zbog obilja kontekstualnih informacija koje se automatski upisuju u dugotrajnu memoriju, ostavljajući pažnji mogućnost da se usredsredi na druge pojedinosti);
- dužina usmenog teksta;
- brzina govora;
- jasnost izgovora i eventualna odstupanja od standardnog govora;
- poznavanje teme;
- mogućnost/nemogućnost ponovnog slušanja i drugo.

Čitanje

Čitanje ili razumevanje pisanog teksta spada u tzv. vizuelne receptivne jezičke veštine. Tom prilikom čitalac prima i obrađuje tj. dekodira pisani tekst jednog ili više autora i pronalazi njegovo značenje. Tokom čitanja neophodno je uzeti u obzir određene faktore koji utiču na proces čitanja, a to su karakteristike čitalaca, njihovi interesi i motivacija kao i namere, karakteristike teksta koji se čita, strategije koje čitaoci koriste, kao i zahtevi situacije u kojoj se čita.

Na osnovu namere čitaoca razlikujemo sledeće vrste čitanja:

- čitanje radi usmeravanja;
- čitanje radi informisanosti;
- čitanje radi praćenja uputstava;
- čitanje radi zadovoljstva.

Tokom čitanja razlikujemo i nivo stepena razumevanja, tako da čitamo da bismo razumeli:

- globalnu informaciju;
- posebnu informaciju,
- potpunu informaciju;
- skriveno značenje određene poruke.

Pisanje

Pisana produkcija podrazumeva sposobnost učenika da u pisanom obliku opiše događaje, osećanja i reakcije, prenese poruke i izrazi stavove, kao i da rezimira sadržaj različitih poruka (iz medija, književnih i umetničkih tekstova itd.), vodi beleške, sačini prezentacije i slično.

Težina zadataka u vezi sa pisanom produkcijom zavisi od sledećih činilaca: poznavanja leksike i nivoa komunikativne kompetencije, kapaciteta kognitivne obrade, motivacije, sposobnosti prenošenja poruke u koherentne i povezane celine teksta.

Progresija označava proces koji podrazumeva usvajanje strategija i jezičkih struktura od lakšeg ka težem i od prostijeg ka složenijem. Svaki viši jezički nivo podrazumeva ciklično ponavljanje prethodno usvojenih elemenata, uz nadogradnju koja sadrži složenije jezičke strukture, leksiku i komunikativne sposobnosti. Za ovu jezičku aktivnost u okviru programa predviđena je progresija na više ravni. Posebno su relevantne sledeće:

- teme (učenikova svakodnevica i okruženje, lično interesovanje, aktuelni događaji i razni aspekti iz društveno-kulturnog konteksta, kao i teme u vezi sa različitim nastavnim predmetima);
- tekstualne vrste i dužina teksta (formalni i neformalni tekstovi, rezimiranje, lične beleške);
- leksika i komunikativne funkcije (sposobnost učenika da ostvari različite funkcionalne aspekte kao što su opisivanje ljudi i događaja u različitim vremenskim kontekstima, da izrazi pretpostavke, sumnju, zahvalnost i slično u privatnom, javnom i obrazovnom domen);
- stepen samostalnosti učenika (od vođenog/usmeravanog pisanja, u kome se učenicima olakšava pisanje konkretnim zadacima i uputstvima, do samostalnog pisanja).

Govor

Govor kao produktivna veština posmatra se sa dva aspekta, i to u zavisnosti od toga da li je u funkciji monološkog izlaganja, pri čemu govornik saopštava, obaveštava, prezentuje ili drži predavanje jednoj ili više osoba, ili je u funkciji interakcije, kada se razmenjuju informacije između dva ili više sagovornika sa određenim ciljem, poštujući princip saradnje tokom dijaloga.

Aktivnosti monološke govorne produkcije su:

- javno obraćanje (saopštenja, davanje uputstava i informacija);
- izlaganje pred publikom (predavanja, prezentacije, reportaže, izveštavanje i komentari o nekim događajima i sl.)
- Ove aktivnosti se mogu realizovati na različite načine i to:
- čitanjem pisanog teksta pred publikom;
- spontanom izlaganjem ili izlaganjem uz pomoć vizuelne podrške u vidu tabela, dijagrama, crteža i dr.
- realizacijom uvežbane uloge ili pevanjem.

Interakcija podrazumeva stalnu primenu i smenjivanje receptivnih i produktivnih strategija, kao i kognitivnih i diskurzivnih strategija (uzimanje i davanje reči, dogovaranje, usaglašavanje, predlaganje rešenja, rezimiranje, ublažavanje ili zaobilazanje nesporazuma ili posredovanje u nesporazumu) koje su u funkciji što uspešnijeg ostvarivanja interakcije. Interakcija se može realizovati kroz niz aktivnosti, na primer:

- razmenu informacija,
- spontanu konverzaciju,
- neformalnu ili formalnu diskusiju, debatu,
- intervju ili pregovaranje, zajedničko planiranje i saradnju.

Sociokulturna kompetencija i medijacija

Sociokulturna kompetencija i medijacija predstavljaju skup teorijskih znanja (kompetencija) koja se primenjuju u nizu jezičkih aktivnosti u dva osnovna jezička medijuma (pisanom i usmenom) i uz primenu svih drugih jezičkih aktivnosti (razumevanje govora, govor i interakcija, pisanje i razumevanje pisanog teksta). Dakle, predstavljaju veoma složene kategorije koje su prisutne u svim aspektima nastavnog procesa i procesa učenja.

Sociokulturna kompetencija predstavlja skup znanja o svetu uopšte, kao i o sličnostima i razlikama

između kulturnih i komunikativnih modela sopstvene govorne zajednice i zajednice/zajednica čiji jezik uči. Ta znanja se, u zavisnosti od nivoa opštih jezičkih kompetencija, kreću od poznavanja osnovnih komunikativnih principa u svakodnevnoj komunikaciji (osnovni funkcionalni stilovi i registri), do poznavanja karakteristika različitih domena jezičke upotrebe (privatni, javni i obrazovni), paralingvističkih elemenata, i elemenata kulture/kultura zajednica čiji jezik uči. Navedena znanja potrebna su za kompetentnu, uspešnu komunikaciju u konkretnim komunikativnim aktivnostima na ciljnom jeziku.

Poseban aspekt sociokulturne kompetencije predstavlja interkulturalna kompetencija, koja podrazumeva razvoj svesti o drugom i drugačijem, poznavanje i razumevanje sličnosti i razlika između svetova, odnosno govornih zajednica, u kojima se učenik kreće. Interkulturalna kompetencija takođe podrazumeva i razvijanje tolerancije i pozitivnog stava prema individualnim i kolektivnim karakteristikama govornika drugih jezika, pripadnika drugih kultura koje se u manjoj ili većoj meri razlikuju od njegove sopstvene, to jest, razvoj interkulturalne ličnosti, kroz jačanje svesti o vrednosti različitih kultura i razvijanje sposobnosti za integrisanje interkulturalnih iskustava u sopstveni kulturni model ponašanja i verovanja.

Medijacija predstavlja aktivnost u okviru koje učenik ne izražava sopstveno mišljenje, već funkcioniše kao posrednik između osoba koje nisu u stanju da se direktno sporazumevaju. Medijacija može biti usmena i pisana, i uključuje sažimanje i rezimiranje teksta i prevođenje. Prevođenje se u ovom programu tretira kao posebna jezička aktivnost koja nikako ne treba da se koristi kao tehnika za usvajanje bilo kog aspekta ciljnog jezika predviđenog komunikativnom nastavom. Prevođenje podrazumeva razvoj znanja i veština korišćenja pomoćnih sredstava (rečnika, priručnika, informacionih tehnologija, itd.) i sposobnost iznalaženja strukturalnih i jezičkih ekvivalenata između jezika sa koga se prevodi i jezika na koji se prevodi.

Uputstvo za tumačenje gramatičkih sadržaja

Nastava gramatike, s nastavom i usvajanjem leksike i drugih aspekata stranog jezika, predstavlja jedan od preduslova ovladavanja stranim jezikom. Usvajanje gramatike podrazumeva formiranje gramatičkih pojmova i gramatičke strukture govora kod učenika, izučavanje gramatičkih pojava, formiranje navika i umenja u oblasti gramatičke analize i primene gramatičkih znanja, kao prilog izgrađivanju i unapređivanju kulture govora.

Gramatičke pojave treba posmatrati sa funkcionalnog aspekta (funkcionalni pristup). U procesu nastave stranog jezika u što većoj meri treba uključivati one gramatičke kategorije koje su tipične i neophodne za svakodnevni govor i komunikaciju, i to kroz raznovrsne modele, primenom osnovnih pravila i njihovim kombinovanjem. Treba težiti tome da se gramatika usvaja i receptivno i produktivno, kroz sve vidove govornih aktivnosti (slušanje, čitanje, govor i pisanje, kao i prevođenje), na svim nivoima učenja stranog jezika, prema jasno utvrđenim ciljevima, standardima i ishodima nastave stranih jezika.

Gramatičke kategorije su razvrstane u skladu sa Evropskim referentnim okvirom za žive jezike za svaki jezički nivo koji podrazumeva progresiju jezičkih struktura prema komunikativnim ciljevima: od prostijeg ka složenijem i od receptivnog ka produktivnom. Svaki viši jezički nivo podrazumeva gramatičke sadržaje prethodnih jezičkih nivoa. Cikličnim ponavljanjem prethodno usvojenih elemenata nadograđuju se složenije gramatičke strukture. Nastavnik ima slobodu da izdvoji gramatičke strukture koje će ciklično ponavljati u skladu sa postignućima učenika, kao i potrebama nastavnog konteksta.

Glavni cilj nastave stranog jezika jeste razvijanje komunikativne kompetencije na određenom jezičkom nivou, u skladu sa statusom jezika i godinom učenja. S tim u vezi, uz određene gramatičke kategorije stoji napomena da se usvajaju receptivno, dok se druge usvajaju produktivno.

Praćenje i vrednovanje nastave i učenja

Rad svakog nastavnika sastoji se od planiranja, ostvarivanja i praćenja i vrednovanja. Važno je da nastavnik kontinuirano prati i vrednuje ne samo postignuća učenika, proces nastave i učenja, već i sopstveni rad kako bi permanentno unapređivao nastavni proces.

Proces praćenja ostvarenosti ishoda počinje procenom nivoa znanja učenika na početku školske godine kako bi nastavnici mogli da planiraju nastavni proces i proces praćenja i vrednovanja učeničkih postignuća i napredovanja. Taj proces se realizuje formativnim i sumativnim vrednovanjem. Dok se kod formativnog ocenjivanja tokom godine prate postignuća učenika različitim instrumentima (dijagnostički testovi, samoevaluacija, jezički portfolio, projektni zadaci i dr.), sumativnim ocenjivanjem (pismeni zadaci, završni testovi, testovi jezičkog nivoa) preciznije se procenjuje ostvarenost ishoda ili standarda na kraju određenog vremenskog perioda (kraj polugodišta, godine, ciklusa obrazovanja). Formativno vrednovanje nije samo praćenje učeničkih postignuća, već i praćenje načina rada i sredstvo koje omogućava nastavniku da u toku nastavnog procesa menja i unapređuje proces rada. Tokom ocenjivanja i vrednovanja učeničkih postignuća treba voditi računa da se načini na koje se ono sprovodi ne razlikuje od uobičajenih aktivnosti na času jer se i ocenjivanje i vrednovanje smatraju sastavnim delom procesa nastave i učenja, a ne izolovanim aktivnostima koje stvaraju stres kod učenika i ne daju pravu sliku njihovih postignuća. Ocenjivanjem i vrednovanjem treba da se obezbedi napredovanje učenika u ostvarivanju ishoda, kao i kvalitet i efikasnost nastave. Svrha ocenjivanja treba da bude i jačanje motivacije za napredovanjem kod učenika, a ne isticanje njihovih grešaka. Elementi koji se vrednuju su raznovrsni i treba da doprinesu sveopštoj slici o napredovanju učenika, jačanju njihovih komunikativnih kompetencija, razvoju veština i sposobnosti neophodnih za dalji rad i obrazovanje. To se postiže ocenjivanjem različitih elemenata kao što su jezičke veštine (čitanje, slušanje, govor i pisanje), usvojenost leksičkih sadržaja i jezičkih struktura, primena pravopisa, angažovanost i zalaganje u radu na času i van njega, primena sociolingvističkih normi. Prilikom ocenjivanja i vrednovanja neophodno je da načini provere i ocenjivanja budu poznati učenicima odnosno usaglašeni sa tehnikama, tipologijom vežbi i vrstama aktivnosti koje su primenjivane na redovnim časovima, kao i načinima na koji se vrednuju postignuća. Takva pravila i organizacija procesa vrednovanja i ocenjivanja omogućavaju pozitivnu i zdravu atmosferu u nastavnom procesu, kao i kvalitetne međusobne odnose i komunikaciju na relaciji učenik – nastavnik, kao i učenik – učenik.

IZBORNI NASTAVNI PREDMETI

1. CRTANJE, SLIKANJE I VAJANJE

Cilj predmeta

Cilj vaspitno-obrazovnog rada ovog predmeta je da dodatno podstiče razvoj praktičnih i teorijskih znanja učenika koja su važna za njihovo slobodno, spontano i kreativno kombinovanje likovnih elemenata u oblasti: crtanja, slikanja, vajanja, grafike, primenjenih umetnosti i vizuelnih komunikacija, a u cilju razvoja njihovog kreativnog mišljenja.

Zadaci predmeta:

- razvijanje sposobnosti učenika za opažanje kvaliteta svih likovnih elemenata;
- stvaranje uslova da učenici koriste različite tehnike i sredstva i da upoznaju njihova likovna i vizuelna svojstva;
- razvijanje sposobnosti vizuelnog pamćenja;

- razvijanje osetljivosti za estetske, likovne i vizuelna vrednosti;
- razvijanje motoričkih sposobnosti;
- podsticanje interesovanja za posećivanjem muzeja i izložbi;
- razvijanje potrebe za čuvanjem kulturnih dobara i estetskog izgleda sredine u kojoj učenici žive i rade;
- omogućavanje razumevanja i pozitivnog emocionalnog stava prema vrednostima izraženim u delima različitih područja umetnosti;
- razvijanje sposobnosti za prepoznavanje osnovnih svojstava tradicionalne, moderne i savremene umetnosti.

Sadržaji programa

5. razred: - Crtanje – vrste i svojstva linije, linija kao sredstvo za stvaranje različitih kvaliteta površina, estetsko procenjivanje, odnosi veličina, lepo pisanje sa kaligrafijom, komponovanje više ritmičkih celina u prostoru
- Slikanje - svojstva slikarskih materijala i podloga, ritmičko komponovanje boja i oblika, korišćenje raznih materijala za komponovanje, vizuelno sporazumevanje, vremenski i prostorni nizovi (crtani film, strip), slikanje, estetsko procenjivanje
 - Vajanje - vajanje, vrste vajarskog materijala, vezivanje trodimenzionalnih oblika u prostoru, slobodno komponovanje, oblikovanje upotrebnih predmeta.
6. razred: - Crtanje - tačka, linija, smer, slobodan ritam masa i volumena, bojnih mrlja, svetlina, komponovanje osnovnih trodimenzionalnih oblika i više ritmičkih celina u prostoru, estetsko procenjivanje
- Slikanje - hromatski i ahromatski skup, intenzivne boje i boje oslabljenog intenziteta, tople i hladne boje, vizuelno sporazumevanje, pantomima, govor tela, ambijent – scenski prostor
 - Vajanje - taktilne vrednosti površine i oblika, čvrsta i meka forma, modelovanje formi, konveksna i konkavna forma, odnosi masa i volumena.
7. razred: - Crtanje - proporcije, percepcija, komponovanje veličina i oblika u prostoru, arabeska
- Slikanje- ravnoteža oblika i boje u prostoru, percepcija - apercepcija, kontrast, svetlina
 - Vajanje - oblikovanje dodavanjem i oduzimanjem, ornamenta, vajarski materijali, odlivanje, gips, performans, percepcija – apercepcija, estetska analiza.
8. razred: -Slobodno komponovanje
- Vizuelna metaforika
 - Kontrast, jedinstvo i dominantna u prostoru
 - Slobodno komponovanje i fantastika

Način ostvarivanja programa

U realizaciji ovog predmeta posebno je važna podrška darovitim učenicima koji ne mogu da prodube svoja znanja i umenja na redovnim časovima likovne kulture.

Sadržaji programa ostvaruju se:

- Primanjem (učenjem), tako što učenici stiču znanja iz oblasti likovne kulture, savladavaju

tehnološke postupke likovnog rada u okviru određenih sredstava i medijuma i upoznaju zakonitosti i elemente likovnog jezika.

- Davanjem (stvaranjem) podsticanjem učenika da se likovno izražavaju i ostvaruju rezultate.

Motivacioni sadržaji su raznovrsni, primereni uzrastu i interesovanjima učenika. Izbor teme zavisi od sadržaja kojim se učenik motiviše u pravcu određenog likovnog problema. Teme se pronalaze u povezivanju sa drugim oblastima i to pomoću razgovora sa učenicima.

Svaka tematska jedinica ilustruje se karakterističnim likovno-umetničkim delom iz različitih epoha. Metodom demonstracije učenici se navode da uočavaju, upoređuju i razlikuju umetnička dela iz različitih kultura i perioda.

U likovnom izražavanju i stvaranju učenika insistira se na kreativnosti i originalnosti učenika.

Na časovima se vrši estetska analiza umetničkih radova i estetsko procenjivanje učeničkih radova.

Prate se razni likovni konkursi i takmičenja i afirmišu se stvaralaštvo učenika. Organizuju se izložbe učeničkih radova u školi.

2. HOR I ORKESTAR

Opšti cilj nastave izbornog predmeta hor i orkestar je razvijanje interesovanja za muzičku umetnost i upoznavanje muzičke tradicije i kulture svoga i drugih naroda.

Zadaci predmeta

- negovanje sposobnosti izvođenja muzike (pevanje, sviranje)
- sticanje navike slušanja muzike, podsticanje doživljaja i osposobljavanje za razumevanje muzike
- podsticanje kreativnosti u svim muzičkim aktivnostima (izvođenje, slušanje, istraživanje, stvaranje muzike)
- upoznavanje osnovne muzičke pismenosti i izražajnih sredstava muzičke umetnosti
- pripremanje programa za kulturnu i javnu delatnost škole
- upoznavanje zanimanja muzičke struke.

Operativni zadaci

- pevanje po sluhu i iz notnog teksta pesama naših i drugih naroda
- upoznavanje osnovnih pojmova iz muzičke pismenosti
- upoznavanje muzičkih dela uz osnovne informacije o delu i kompozitoru
- razvijanje stvaralačkih sposobnosti.

Način ostvarivanja

U programu izbornog predmeta istaknuto mesto ima slušanje muzičkih dela i aktivno muziciranje (pevanje i sviranje). Osnove muzičke pismenosti i i muzičko – teoretski pojmovi u ovakvom pristupu planirani su u funkciji boljeg razumevanja muzike i muzičkog dela. Osnovni princip u ostvarivanju ciljeva i zadataka treba da bude aktivno učešće učenika na času.

Časovi Hora održavaju se u muzičkom kabinetu.

Časovi se održavaju u kontinuitetu tokom cele školske godine po jedan čas nedeljno za odabrane učenike od petog do osmog razreda. Učenici koji se odluče za ovaj predmet pohađaju nastavu tokom prepodnevne smene. U toku školske godine, na raznim priredbama hor izvodi repertoar na sledeći način: uz klavirsku pratnju nastavnika i uz pratnju orkestra sastavljenog od učenika koji sviraju neki instrument (gitare, harmonike, violine, violončela, blok flaute...). Hor predstavlja školu na raznim manifestacijama pa se vodi računa o raznovrsnosti programa. Pesme su prilagođene uzrastu učenika. Program sačinjavaju pesme svečanog karaktera, narodne pesme, zabavne pesme

namenjene školskom uzrastu i kompozicije domaćih i stranih autora.

Svaka horska proba sastoji se iz dva dela: rada na pravilnom disanju i upevavanju uz pomoć vokaliza i učenja novih kompozicija.

Orijentacioni plan rada za svaku školsku godinu:

- Septembar: razvrstavanje učenika po glasovima;
- Oktobar: rad na disanju i vokalizama za raspevavanje, narodnim pesmama, obrada pesama za proslavu Dana škole;
- Novembar i decembar: učenje kompozicija za Sunčanu jesen života, Božićni koncert i Svetosavsku svečanost;
- Januar: uvežbavanje programa za Svetosavsku svečanost;
- Februar i mart: učenje i uvežbavanje zabavnih i narodnih pesama za priredbu povodom Dana žena;
- April, maj, juni: učenje i uvežbavanje zabavnih pesama za raznovrsne priredbe (ispraćaj osmaka i slično)

Osnovni cilj Hora je razvijanje interesovanja za muzičku umetnost i upoznavanje muzičke tradicije i kulture svog ali i ostalih naroda. Ostali ciljevi i zadaci su da se kod učenika razvije želja za aktivnim muziciranjem i učestvovanjem u školskim priredbama, da podstiče smisao za kolektivno muziciranje i da razvija kritičko mišljenje.

3. SLOVENSKÝ JAZYK S PRVKAMI NÁRODNEJ KULTÚRY

Cieľ:

- Uschopniť žiakov na konverzaciu v slovenskej reči, vypestovať kultúru ústneho vyjadrovania, vyvinúť schopnosti a spôsobilosti čítania a písania v slovenskej reči. Dávať dôraz na komunikačnú funkciu jazyka.
- Sprostredkovať deťom základné pravidlá slovenského jazyka.
- Pestovať čitateľské návyky smerom k slovenskému tlačnému slovu vo Vojvodine (Zornička, Vzlet, Hlas ľudu, Rovina, knižná produkcia), ale i k priliehavým publikáciam zo Slovenska, návyky sledovania slovenských elektronických masovokomunikačných prostriedkov.
- Motivovať ich k zapájaniu sa do mimotriednej činnosti v slovenskej reči.
- Pestovať národnú a kultúrnu identitu slovenských detí, etnickú sebaúctu a zoznamovať ich s prvkami tradície, kultúry, zvykov a obyčajov slovenského národa.
- Motivovať ich k ďalšiemu školeniu v slovenskej reči.
- Pestovať zmysel pre zachovávanie svojho etnického a jazykového povedomia.

Úlohy vyučovania slovenského jazyka s prvkami národnej kultúry sú:

- samostatne odpovedať na otázky a aj sami vedieť tvoriť jednoduché otázky;
- správne reagovať na partnerovu repliku;
- samostatne opísať známy obrázok, situáciu alebo svoj zážitok;
- formulovať hlásenie, prosbu, ospravedlnenie, poďakovanie;
- aktívne a správne využiť svoju slovnú zásobu a prehlbovať ju používajúc slovník, učebnice, encyklopédie;
- často sa zapájať do rečovej činnosti, do dialógov a súvislých prejavov a kvalitatívna úroveň týchto sa má zvýšiť.
- naučiť žiakov správne vyslovovať hlásky, slabiky a vety,

- nacvičovať u žiakov techniku hlasného a tichého čítania s porozumením,
- obohacovať aktívnu slovnú zásobu žiakov,
- rozvíjať u žiakov jazykový cit a učiť ich ústne a písomne sa vyjadrovať.
- Kultúra ústneho a písomného vyjadrovania – rozprávanie, reprodukcia, opis, dialóg, dramatizácia, rozhovor, slovník, čítanie, odpisovanie
- Práca s textom

- Gramatika a pravopis

- Prvky národnej kultúry a tradície - Zoznamovanie detí so základmi dejín slovenskej menšiny vo Vojvodine a Srbsku (dosťahovanie, kultúrne, vzdelanostné, cirkevné a hospodárske snahy, vrcholné kultúrne výsledky, relevantné organizačné formy a inštitúcie...), sprostredkovanie poznatkov, ale i pestovanie emočného vzťahu k tradícii, kultúre, obyčajom a zvykom (folklor, remeslá, ľudová slovesnosť, divadlo, literatúra, hudba, tradičné detské hry, obyčaje, demonológia...).

Sprostredkovať deťom poznatky o slovenskej komunite vo Vojvodine a Srbsku (osady, inštitúcie a organizácie, osobnosti, mená, priezviská, pôvod...), ale i stykoch s inými etnickými skupinami a kultúrami, o prínosoch Slovákov tunajšiemu prostrediu (v školstve, kultúre, umení, architektúre...). Snažiť sa slovenskú identitu a sebaúctu pestovať subtilne, nie prostredníctvom hesiel a fráz, ale na konkrétnych príkladoch, spájať pritom poznatky s emočným nasadením, vždy ale so zreteľom na menšinové a ľudské práva, na európsky kontext, tiež na interetnickú úctu, toleranciu a interakciu. Spôsob realizácie:

Keď ide o tento predmet, musí sa mať na zreteli podstatná úloha: naučiť žiakov pekne rozprávať po slovensky, pekne čítať, písať a získať zručnosť v jazykovej správnosti. Musia sa mať vždy na zreteli predvedomosti žiakov a na ne sa musí vždy sústavne nadväzovať.

Gramatika sa má podávať v implicitnej podobe, namiesto opravovania chýb sa využíva modelovanie správneho rečového variantu. Neodmysliteľné je vytvorenie príjemnej atmosféry, ktorá predpokladá partnerský vzťah medzi učiteľom a žiakom a má pomôcť prekonať psychickú bariéru pri aktivizácii získaných rečových zručností, schopností a návykov. Každý jazykový prostriedok sa demonštruje v určitom kontexte, nie izolovane. V nácviku rečových zručností majú dominovať rozličné formy párovej konverzácie v interakcii učiteľ - žiak a žiak - žiak. K požiadavkám na spôsob vyjadrovania sa patrí jednoduchosť, prirodzenosť, spontánnosť a jazyková správnosť.

Metódy a formy práce Frontálny rozhovor, individuálna práca, práca v dvojiciach, skupinová práca, individuálne kreslenie a písanie, čítanie a rozbor textu, hra, spievanie, vysvetľovanie.

Podmienky na realizáciu výuky sú obstojné, využíva sa CD-kasetofón, TV, nástenná abeceda, fotografie, učebnice, časopisy domáce a zo zahraničia, didaktické hry, DVD-player.

4. SAČUVAJMO NAŠU PLANETU

Cilj učenja slobodne nastavne aktivnosti Sačuvajmo našu planetu jeste razvijanje funkcionalne pismenosti iz oblasti zaštite životne sredine, razumevanje odnosa čovek – priroda sa ciljem boljeg shvatanja sveta koji ga okružuje, lakše snalaženje u prirodnom i socijalnom okruženju i formiranje odgovornog i aktivnog pojedinca u cilju razumevanja i primene koncepta održivog razvoja.

Razred PETI I ŠESTI

Godišnji fond 36

OPŠTE MEĐUPREDMETNE KOMPETENCIJE	ISHODI Na kraju programa učenik će biti u stanju da:	TEME i ključni pojmovi sadržaja programa
--	---	---

<p>Kompetencija za celoživotno učenje Estetička kompetencija Rešavanje problema Komunikacija Saradnja Rad sa podacima i informacijama Digitalna kompetencija Odgovorno učešće u demokratskom društvu Preduzimljivost i orijentacija ka preduzetništvu Odgovoran odnos prema zdravlju Odgovoran odnos prema okolini</p>	<ul style="list-style-type: none"> – navede osnovne pojmove o životnoj sredini; – navede primere uticaja čoveka na životnu sredinu; – uoči uzročno-posledične veze i odnose na relaciji čovek i životna sredina; – prepozna probleme u lokalnoj sredini na osnovu koncepta održivog razvoja; – aktivno i odgovorno upravlja i rešava integrativne projektne zadatke; – povezuje horizontalno i vertikalno znanja o održivom korišćenju resursa i koristi holistički pristup u rešavanju problema održivog razvoja; – razvija stavove i vrednosti o očuvanju životne sredine kroz rešavanje problema na lokalitetu; – emocionalno reaguje na probleme lokalnog okruženja; – shvati i razume podelu i značaj prirodnih resursa – razlikuje obnovljive od neobnovljivih prirodnih resursa; – prepozna i navodi primere obnovljivih i neobnovljivih prirodnih resursa; – kritički se odnosi prema neracionalnom korišćenju neobnovljivih prirodnih resursa; 	<p>POLOŽAJ I ULOGA ČOVEKA U PRIRODI Osnovni pojmovi iz oblasti životne sredine. Uticaj čoveka na životnu sredinu. Koncept održivog razvoja. Sprovođenje akcija u zaštiti i očuvanju životne sredine (mali projekti).</p> <p>PRIRODNA BOGATSTVA (RESURSI) I ODRŽIVO KORIŠĆENJE Prirodni resursi (bogatstva) – definicija, podela i značaj. Obnovljivi i neobnovljivi prirodni resursi. Živa bića kao prirodni resurs (mali projekti). Održivo korišćenje resursa.</p>
	<ul style="list-style-type: none"> – navede izvore i posledice zagađenja prirodne sredine – razlikuje izvore i vrste zagađenja; – analizira iz različitih uglova uticaj zagađenja na živi svet; – razvrstava izvore zagađenja; – istraži izvore zagađenja u lokalnoj sredini; – navede primere posledica stvaranja ozonskih rupa i drugih globalnih problema na životnu sredinu; – uočava uzročno posledične veze između globalnih i lokalnih problema zagađenja i očuvanja prirodne sredine; – uoči povezanost prirodnih, socijalnih i ekonomskih faktora u očuvanju životne sredine; – kreira rešenja za smanjenje zagađenja od otpada u okviru projekata; – koristi metode i alate istraživanja na 	<p>IZVORI I POSLEDICE ZAGAĐIVANJA ŽIVOTNE SREDINE Pojam, izvori i vrste zagađivanja. Globalne promene i globalne posledice. Ozonske rupe i posledice na životnu sredinu. Smanjenje zagađenja od otpada.</p> <p>BIODIVERZITET I GEODIVERZITET Definicija biodiverziteta i geodiverziteta. Ugrožavanje biodiverziteta i geodiverziteta. Zaštita biodiverziteta i geodiverziteta.</p>

	<p>terenu;</p> <ul style="list-style-type: none"> – prikuplja podatke iz različitih izvora uz kritičko sagledavanje i donošenje zaključka; – razlikuje biodiverzitet od geodiverziteta; – identifikuje i objašnjava faktore koji dovode do ugrožavanja biodiverziteta i geodiverziteta; – procenjuje negativan uticaj pojedinih faktora na biodiverzitet i geodiverzitet u lokalnoj sredini; – navodi primere zaštite biodiverziteta i geodiverziteta; – kreira istraživačke zadatke; – koristi IKT prilikom prikupljanja informacija i predstavljanja rezultata istraživanja o geodiverzitetu i biodiverzitetu; <p>– radi u timu, razmenjuje mišljenje i učestvuje u akcijama očuvanja životne sredine;</p> <p>– objašnjava rezultate istraživanja povezanosti geodiverziteta i biodiverziteta.</p>	
--	---	--

Sve su češći zahtevi da proces nastave bude inoviran na takav način da bolje i uspešnije pripremi mlade ljude za aktivan život u društvu znanja i rad u neposrednom okruženju. U tom smislu, kroz nastavu se sve više potencira sticanje proceduralnih, kontekstualnih i funkcionalnih znanja i razvijanje istraživačkih veština, stavova i vrednosti o okolini, koji su zasnovani na principima održivog razvoja i održivog obrazovanja. Usredsređenost na ishode obrazovanja i promene paradigme sa bihevioralnog ka konstruktivističkom i kontekstualnom pristupu u nastavi doprinosi konstruisanju kompetencija učenika, razvijanju kritičkog mišljenja, fleksibilnosti, preduzetničkih veština, kreativnosti, proceni rizika, donošenju odluka, što se odražava na kvalitet života pojedinca i društva u celini. Kompetencijski pristup zahteva prevazilaženje okvira tradicionalnog predmetnog pristupa i koncepcije prenošenja znanja ka koncepciji konstrukcije znanja i zahteva orijentaciju obrazovnog procesa ka većoj participaciji učenika u vaspitno-obrazovnom procesu, sa posebnim akcentom ka dinamičnijem i angažovanijem integrisanju znanja, veština i stavova relevantnih za različite realne kontekste koji zahtevaju njihovu funkcionalnu primenu. Navedeni sadržaji programa poseduju teorijski pristup i pristup koji je usmeren ka praktičnoj realizaciji van učionice i ka izradi malih projekata. Ovako koncipiran program daje velike mogućnosti nastavnicima i učenicima da ga

na kreativan način realizuju shodno uslovima, mogućnostima i vremenu. Uloga nastavnika je da uz primenu različitih metoda rada podstiču i usmeravaju interesovanje i kreativnost učenika u pokušaju da samostalno objasne uzroke i posledice čovekovog dejstva na životnu sredinu. Operativna razrada programskih sadržaja prepuštena je nastavnicima koji sami kreiraju mesto izvođenja i broj časova za određene teme.

PLANIRANJE NASTAVE I UČENJA

U programu su predložene četiri teme: POLOŽAJ I ULOGA ČOVEKA U PRIRODI, PRIRODNA BOGATSTVA (RESURSI) I ODRŽIVO KORIŠĆENJE, IZVORI I POSLEDICE ZAGAĐIVANJA ŽIVOTNE SREDINE i BIODIVERZITET I GEODIVERZITET.

Polazeći od principa održivog razvoja, prvenstveno holizma i interdisciplinarnosti, program slobodne nastavne aktivnosti je koncipiran tako da se tokom nastave i učenja preferiraju strategije koje se zasnivaju na principima održivosti kao što su: strategija interaktivnog učenja i rada na projektu; strategija integrativnog učenja i nastava usmerena na delovanje; strategija kooperativnih oblika nastave; strategija učenja otkrivanjem i rešavanja problema, metakognitivne strategije, različiti oblici iskustvenog učenja. Kroz rad na projektima u različitim ambijentima (prirodnog i socijalnog) okruženja, saradnjom sa roditeljima, lokalnom i širom zajednicom postiže se otvorenost, odgovoran odnos i ponašanje prema okruženju sa ciljem postizanja aktivnog odnosa učenika, razvoj kritičkog i konstruktivnog mišljenja i odgovornost prema sebi, prirodnoj i socijalnom okruženju. Stvaraju se veze između stečenog znanja u školi, sopstvenog iskustva i primene u svakodnevnom životu. Ambijentalni pristup u nastavi i neposredni kontakt i iskustvo sa predmetima saznanja se dopunjuje upotrebom savremene tehnologije (korišćenje multimedijalnih resursa i vizuelnih pomagala kako u nastavi tako i u razmeni informacija. Potrebno je uključivanje sredstava javnog informisanja, organizacije civilnog društva, instituta, istraživačkih i obrazovnih centara, udruženja u cilju korišćenja njihovog znanja i iskustva, resursa (fizički, ljudski, materijalni) i distribucijskih kanala.

Jedna od važnih kompetencija nastavnika je uspostavljanje saradnje sa lokalnim okruženjem kroz izvođenje nastavnih aktivnosti van učionice. Nastavnik ima složen zadatak da odabirom savremenih didaktičkih strategija za ostvarivanje ciljeva i zadataka nastavne teme osmišljava i kreira nastavne situacije u neformalnim vanučioničkim ambijentima u lokalnom okruženju. Kako bi se što bolje ostvarila veza između sadržaja programa i realnog života poželjno je, kad god je to moguće, da se učenicima omogući istraživanje problema koji se proučavaju u realnom (lokalnom) kontekstu kroz korišćenje problemsko-istraživačkog pristupa u nastavi. Preporučuje se upotreba modifikovanih predavanja (dobro strukturirano, sistematično i kratko predstavljanje najvažnijih elemenata teme/sadržaja), zatim različitih vrsta prezentacije, demonstracije, studije slučaja, simulacije, igranje uloga, debate, rad u malim grupama, rad na projektima, crtanje mape uma, okrugli sto. Uloga nastavnika je prevashodno u podsticanju učenika u nastavi na otkrivanje, istraživanje, doživljavanje, proučavanje, vrednovanje, kreiranje u procesu učenja čime im se omogućava samostalno upravljanje procesom učenja kako u učionici tako i van nje, da uvedu učenike u temu, predstavljaju ključne pojmove sadržava i podstaknu ih na aktivnost koju zatim usmeravaju, prate i vrednuju. Za svaku temu nastavnik treba da pripremi što više različitih materijala koji imaju funkciju podsticaja, motivisanja učenika za rad na njima. Pored materijala (filmovi, slike, priče, novinski tekstovi...), to mogu biti gostovanja stručnjaka za datu oblast ili poseta ustanovama. Izbor podsticaja treba da odgovara temi, uzrastu učenika i njihovim interesovanjima. Program se ne bazira na korišćenju udžbenika i didaktičkih materijala koji su specijalizovano za njih napravljeni, već se učenici podstiču da koriste što različitije izvore informacija i da imaju prema njima kritički odnos. Cilj je osnažiti učenike da razvijaju svoje kompetencije u radu sa podacima. Broj časova po temama i redosled tema nisu unapred definisani. Za svaku temu i nastavne jedinice, potrebno je formulisati ishode koji su refleksija ishoda za kraj razreda i indikatora međupredmetnih kompetencija, a sadrže specifičnosti vezane za konkretnu temu/problem.

OSTVARIVANJE NASTAVE I UČENJA

POLOŽAJ I ULOGA ČOVEKA U PRIRODI

Čovek ima dvostruku ulogu u prirodi, javlja se kao njen deo, ali i kao faktor koji utiče na nju i menja je. U prvim fazama razvoja ljudskog društva promene prirode pod uticajem čoveka svedene su na lokalnu sredinu. Sa razvojem društva promene prirode su sve dublje i trajnije, da bi danas dostigle globalne razmere. Te promene u prirodi nastaju pod uticajem posrednih ili neposrednih čovekovih aktivnosti i izazivaju odgovarajuće posledice. Tu spadaju: promene fizičkih uslova i izgleda životne sredine, promene sastava živog sveta, stvaranje novih obradivih površina, gajenje biljaka i životinja, unošenje novih vrsta u krajeve u kojima ih nije bilo, urbanizacija, industrijalizacija, zagađivanje životne sredine itd. Učenici u grupama kroz istraživačke zadatke analiziraju po jedan od uticaja čoveka na prirodnu sredinu kao i posledice tih uticaja na život ljudi. Takođe, mogu da prave promotivne materijale koji se odnose na zaštitu i očuvanje prirode i da osmišljavaju različite aktivnosti vezane za tu svrhu.

PRIRODNA BOGATSTVA (RESURSI) I ODRŽIVO KORIŠĆENJE

Prirodni resursi mogu se definisati kao raznovrsna tela, materije i pojave koje čovek koristi za zadovoljavanje svojih potreba. Funkcionisanje savremenih društava u potpunosti zavisi od resursa čije su osnovne karakteristike neobnovljivost i iscrpljivost, pri čemu potreba za njima rapidno raste dok se njihove dostupne količine smanjuju. S obzirom na to, rešavanje pitanja nedostatka ovih resursa u budućnosti biće jedno od najvažnijih za čitavo čovečanstvo. Jedan od načina prevazilaženja datog problema je svakako održivi razvoj. On podrazumeva korišćenje resursa u okviru dugoročnih ograničenja planete uz maksimalno umanjivanje uticaja koji korišćenje jednog resursa može da ima na druge resurse, odnosno, korišćenje resursa od strane današnjih generacija na način koji neće ugroziti mogućnosti budućih generacija da raspolažu resursima. Stoga je insistiranje na efikasnom korišćenju resursa od suštinske važnosti za sprečavanje njihovog prekomernog korišćenja. Učenici se dele u dve grupe tako da jedna grupa radi istraživački zadatak vezan za prednosti i nedostatke korišćenja obnovljivih, a druga za korišćenje neobnovljivih izvora energije, a svoje rezultate prikazuju putem panoa, ppt i sl.

IZVORI I POSLEDICE ZAGAĐIVANJA ŽIVOTNE SREDINE

Zagađenje životne sredine jeste unošenje zagađujućih materija ili energije u životnu sredinu izazvano ljudskom delatnošću, ili prirodnim procesima koje ima ili može imati štetne posledice na kvalitet životne sredine i zdravlje ljudi. Zagađenje možemo podeliti na ono koje smanjuje kvantitet i ono koje smanjuje kvalitet životne sredine i prirodnih resursa. U prvu grupu spadaju: pojava kiselih kiša, hemijsko zagađenje voda, emisija gasova staklene bašte itd. U drugu grupu spadaju sva zagađenja koja smanjuju biodiverzitet, zdravlje živog sveta, kvalitet vazduha, vode i zemljišta itd. Zagađenje se još može podeliti prema komponentama životne sredine, prema načinu zagađivanja, prirodni zagađenja i zoni uticaja. Izvori zagađenja životne sredine mogu se podeliti prema sledećim kriterijumima: načinu postanka, mobilnosti, prostornoj raspodeli, itd. Zagađujuće materije se dele prema prirodni zagađujućih materija, prema mogućnosti smanjenja zagađenja i fizičkom stanju. Postojanje velikog broja različitih izvora zagađenja kao i velikog broja i vrsta zagađujućih materija, zahteva prepoznavanje, klasifikaciju i sistematizaciju vrsta i izvora zagađenja na jednoj teritoriji, odnosno državi. Iz tog razloga se sastavlja Integralni katastar zagađivača životne sredine, koji predstavlja registar sistematizovanih informacija i podataka o zagađivačima životne sredine. To je javna knjiga u kojoj se registruju sve vrste zagađivača sa podacima neophodnim za praćenje stanja, planiranje i projektovanje i preduzimanje mera za zaštitu životne sredine. Iz Integralnog katastra zagađivača Republike Srbije pronaći podatke o zagađenju životne sredine na lokalnom nivou i nakon toga obavezno sa učenicima razgovarati kako oni vide problem i što je još važnije, kako vide rešenje problema zagađenja. S obzirom na to da se kao globalne posledice zagađenja životne sredine izdvajaju efekat staklene bašte, kisele kiše, ozonske rupe, učenici u grupama putem panoa, stripa ili filma predstavljaju njihove uzroke.

BIODIVERZITET I GEODIVERZITET

Prema Konvenciji o biološkoj raznovrsnosti donetoj na Konferenciji UN o životnoj sredini i razvoju

u Rio de Žaneiru 1992. godine, biodiverzitet je definisan kao „varijabilnost među živim organizmima, uključujući između ostalog kopnene, morske, i druge vodene ekosisteme čiji su oni deo; ovo uključuje diverzitet unutar vrsta, između vrsta i između ekosistema”. Geodiverzitet je geografska raznovrsnost predela koja je iskazana geološkom građom i morfološkim elementima i procesima. Osim stena, geomorfoloških oblika i zemljišta, u geodiverzitet se uključuju i razni hidrološki i klimatološki procesi, pod čijim uticajem se oni modifikuju. Pojave i oblici od izuzetnog značaja koji su izdvojeni iz geodiverziteta, čine geonaslede, zbog čega se štite kao prirodna dobra. Tu spadaju geološke, geomorfološke, hidrološke, pedološke i posebne arheološke vrednosti koje su nastale u toku formiranja litosfere, njenog morfološkog uobličavanja i međuzavisnosti prirode i ljudskih kultura. Ukoliko postoji mogućnost trebalo bi organizovati posetu Zavodu za zaštitu prirode Srbije ili organizovati predavanja, prezentacije, kreativne radionice, eko-igraonice, prilagođena istraživanja na terenu, izlete u prirodna dobra, izložbe crteža i fotografija, projekcije filmova i slično, čime se kod učenika razvija svest o vrednostima i značaju prirodnih resursa, njihovom očuvanju u cilju izgrađivanja znanja i veština ekološki aktivnih i odgovornih građana.

PRAĆENJE I VREDNOVANJE NASTAVE I UČENJA

Imajući u vidu koncept programa, ishode i kompetencije koje treba razviti, proces praćenja i vrednovanja učeničkih postignuća se temelji na celovitom (holističkom) pristupu i podsticanju individualnog razvoja i razvijanje svih potencijala učenika (kognitivni, afektivni i psihomotorički domen).

Nastavnik treba kontinuirano da prati napredak učenika, koji se ogleda u načinu na koji učenici učestvuju u aktivnostima, kako prikupljaju podatke, kako predviđaju posledice, kako kritički promišljaju, čime se rukovode u procesu donošenja odluka, kako komuniciraju. Vrednovanje učeničkih postignuća vrši se u skladu sa Pravilnikom o ocenjivanju učenika u osnovnom obrazovanju i vaspitanju, a uspeh se izražava opisno (ističe se, dobar i zadovoljava). Učenici svakako treba unapred da budu upoznati šta će se i na koji način pratiti i vrednovati. Učenik je aktivni subjekt u procesu učenja, vrednovanja i samovrednovanja sopstvenih postignuća. Sama priroda i koncepcija predmeta i potenciranje na aktivnom, projektnom i istraživačkom pristupu u sticanju učeničkih kompetencija naglašava formativno ocenjivanje. Ono se iskazuje kroz: opis postignuća učenika, opis angažovanja učenika u nastavi i preporuke za dalje napredovanje.

VI PROGRAM DOPUNSKE I DODATNE NASTAVE

Za učenike kojima je potrebna pomoć u savladavanju programa i učenju, škola organizuje dopunsku nastavu iz različitih nastavnih predmeta. Razlozi za uključivanje učenika u dopunsku nastavu mogu biti različiti, a najčešće su to: teškoće u učenju, nedovoljno predznanje, duže odsustvo zbog lečenja, dolazak iz druge škole.

Dopunska nastava realizuje se tokom cele školske godine za učenike od prvog do osmog razreda. Učenici se uključuju u dopunsku nastavu povremeno, na određeno vreme, dok im je ta pomoć potrebna ili tokom cele školske godine.

Dopunsku nastavu u prvom ciklusu realizuju nastavnici razredne nastave u svom odeljenju, a u drugom ciklusu predmetni nastavnici za učenike odeljenja u kojima predaju. Sadržaj rada usklađuje se sa nastavnim planom i programom, obrazovnim standardima i potrebama učenika.

Program dopunske nastave sačinjava se svake školske godine.

Dopunska nastava obavezna je za učenike koji su upućeni da je pohađaju od strane predmetnog nastavnika ili odeljenjskog veća.

Za učenike od četvrtog do osmog razreda sa posebnim sposobnostima, sklonostima i interesovanjima za pojedine predmete, škola organizuje dodatnu nastavu.

Cilj dodatne nastave je da omogući učenicima da prošire svoja znanja iz pojedinih nastavnih

predmeta u odnosu na programe predviđene za te predmete.

U Godišnjem planu rada škole konkretizuju se svake školske godine nastavni predmeti iz kojih će se organizovati dodatna nastava i nastavnici koji će realizovati tu nastavu. Dodatna nastava realizuje se sa po jednim časom nedeljno tokom nastavne godine.

U dodatni rad učenici se uključuju dobrovoljno.

VII PROGRAM KULTURNIH AKTIVNOSTI ŠKOLE

Cilj kulturnih aktivnosti je da doprinesu proširenju uticaja škole na obrazovanje i vaspitanje učenika, na kvalitetnije provođenje slobodnog vremena, da promovišu učenička znanja, umenja i rezultate rada, da razvijaju osećaj pripadanja školskom kolektivu.

Kulturne aktivnosti škole obuhvataju: proslavu Dana škole, početka i kraja školske godine, završetka osnovnoškolskog obrazovanja, proslavu različitih praznika, priredbe, predstave, izložbe, takmičenja, smotre, posete ustanovama kulture, zajedničke aktivnosti škole i jedinice lokalne samouprave i druge aktivnosti koje doprinose proširenju uticaja škole na vaspitanje učenika i kulturnom razvoju okruženja škole.

Svake školske godine planiraju se konkretne aktivnosti, nosioci i vreme realizacije.

VIII PROGRAM ŠKOLSKOG SPORTA I SPORTSKIH AKTIVNOSTI

Cilj programa školskog sporta i sportskih aktivnosti je razvijanje i praktikovanje zdravog načina života, razvijanje svesti o važnosti sopstvenog zdravlja i bezbednosti, o potrebi negovanja i razvoja fizičkih sposobnosti, kao i prevencije nasilja, narkomanije, maloletničke delinkvencije. Ovim programom i aktivnostima obuhvaćeni su svi učenici.

Škola u okviru programa školskog sporta, zajedno sa jedinicom lokalne samouprave, organizuje nedelju školskog sporta najmanje jednom u toku polugodišta.

Nedelja školskog sporta obuhvata učešće svih učenika u sportskim disciplinama prilagođenim uzrastu i mogućnostima učenika.

Svake školske godine planiraju se konkretne aktivnosti, nosioci i vreme realizacije sportskih aktivnosti.

IX PROGRAM ZAŠTITE OD NASILJA, ZLOSTAVLJANJA I ZANEMARIVANJA I PROGRAMI PREVENCIJE DRUGIH OBLIKA RIZIČNOG PONAŠANJA

U školi se realizuje program zaštite od nasilja, zlostavljanja i zanemarivanja kao i programi prevencije drugih oblika rizičnog ponašanja, kao što su upotreba alkohola, duvana, psihoaktivnih supstanci i maloletnička delinkvencija.

Program zaštite od nasilja, zlostavljanja i zanemarivanja ostvaruje se merama prevencije i merama intervencije.

Zadaci prevencije su:

1. Razvijati socijalne veštine učenika, osposobljavati ih za nenasilno rešavanje konflikata,
2. Stvarati i negovati klimu prihvatanja, tolerancije i uvažavanja, razvijati drugarstvo i prijateljstvo
3. Informisati sve uključene u život i rad škole o programu zaštite od nasilja i primeni procedura i postupaka,
4. Upoznati sve uključene u život i rad škole sa problemom nasilja, prepoznavanjem i adekvatnim reagovanjem,

5. Obezbediti bezbedno okruženje u školi.

Zadaci intervencije su:

1. Sprovoditi postupke i procedure reagovanja u situacijama nasilja
2. Pratiti i evidentirati vrste i učestalost nasilja
3. Pružiti podršku i pomoć učenicima koji trpe nasilja, koji vrše nasilje ili su posmatrači
4. Savetodavni rad sa roditeljima.

Program zaštite učenika od nasilja, zlostavljanja i zanemarivanja, program prevencije upotrebe alkohola, duvana i psihoaktivnih supstanci i program prevencije maloletničke delinkvencije ostvaruju se kroz različite nastavne i slobodne aktivnosti sa učenicima, zaposlenima, roditeljima, odnosno starateljima u saradnji sa jedinicom lokalne samouprave.

U ostvarivanje programa uključuju se ustanove u oblasti kulture i sporta, vršnjački posrednici, kao i lica obučena za prevenciju i intervenciju u slučaju nasilja, zlostavljanja i zanemarivanja i drugih oblika rizičnog ponašanja, Savetovalište za mlade, različite organizacije koje se bave edukacijom i prevencijom bolesti zavisnosti.

X PROGRAM SLOBODNIH AKTIVNOSTI UČENIKA

Cilj organizovanja slobodnih aktivnosti je jačanje obrazovno-vaspitne delatnosti škole, podsticanje individualnih sklonosti i interesovanja, sadržajno i celishodno korišćenje slobodnog vremena, bogaćenje društvenog života i rasonode učenika, razvijanje i negovanje drugarstva i prijateljstva. Slobodne aktivnosti organizuju se u oblasti nauke, tehnike, kulture, umetnosti, medija i sporta. Svake školske godine, na osnovu materijalnih i ljudskih resursa i na osnovu interesovanja učenika, utvrđuje se koje sekcije će se realizovati u školi i to je sastavni deo Godišnjeg plana rada škole. Za svaku sekciju sačinjavaju se planovi i programi rada sekcije.

U školi se realizuju i druge slobodne aktivnosti kao što su: kreativne radionice, različiti školski konkursi, Dan druženja, Mesec prijateljstva, uređenje škole i dvorišta i druge aktivnosti koje se planiraju svake školske godine.

XI PROGRAM PROFESIONALNE ORIJENTACIJE

Cilj profesionalne orijentacije u osnovnoj školi je razvijanje spremnosti učenika da stiče znanja i iskustva o sebi i svetu rada, da donosi realne odluke u pogledu svog daljeg obrazovanja i opredeljivanja, svestan šta one znače za kasnija obrazovna i profesionalna opredeljenja, kao i za uspeh u radu.

Zadaci profesionalne orijentacije su:

- Upoznavanje, praćenje i podsticanje razvoja učenika,
- Sticanje osnovnih znanja i pojmova o radu i zanimanjima,
- Razvijanje stavova o vrednosti rada,
- Formiranje radnih navika i izgrađivanje pozitivnih osobina,
- Sticanje neposrednog iskustva u vezi sa srednjim školama i sa radom ,
 - Osposobljavanje učenika za planiranje profesionalnog razvoja i donošenje realnih odluka.

Program profesionalne orijentacije ostvaruje se:

- Realizacijom obrazovno-vaspitnog rada u redovnoj nastavi, dopunskoj nastavi, dodatnom radu, slobodnim aktivnostima, na časovima odeljenjskog starešine,
- Posetom ustanovama i preduzećima, posetom Sajma obrazovanja, prezentacijom srednjih škola i

- zanimanja, izradom panoa, flajera i sl.
- Anketiranjem i testiranjem učenika,
- Informativnim i savetodavnim razgovorima,
- Saradnjom sa roditeljima/starateljima učenika.

XII PROGRAM ZDRAVSTVENE ZAŠTITE

Cilj zdravstvene zaštite je briga o zdravlju i svestranom razvoju fizičkih i psihičkih sposobnosti učenika kao i njihovo pripremanje za zdrav i normalan život i rad.

Zdravstvena zaštita učenika obuhvata:

- Sticanje znanja, formiranje stavova, ponašanje učenika u skladu sa zdravim načinom života i razvijanje humanih odnosa među ljudima.
- Unapređivanje higijenskih i radnih uslova u školi i eliminisanje uticaja koji štetno deluju na zdravlje.
- Upoznavanje bioloških i fizioloških funkcija organizma.
- Ostvarivanje aktivnog odnosa i uzajamne saradnje škole, porodice i zajednice radi uticanja na razvoj, zaštitu i unapređenje zdravlja učenika.

Ovim programom su obuhvaćeni svi učenici od I – VIII razreda.

Neposredna zdravstvena zaštita učenika se ostvaruje u Domu zdravlja i obuhvata brigu o zdravlju i razvoju učenika, preduzimanje mera za sprečavanje oboljenja, čuvanje i poboljšanje zdravlja, otkrivanje oboljenja i lečenje obolelih.

U okviru preventivnog rada na zdravstvenoj zaštiti učenika obavlja se:

1. Pregled učenika pre upisa u I razred
2. Vakcina i revakcina /prvi i osmi razred/
3. Sistematski pregledi
4. Kontrolni pregledi učenika kod kojih se na sistematskom pregledu pronađe neko oboljenje
5. Pregledi učenika pre sportskih takmičenja
6. Specijalni pregled osoblja koje rade sa namirnicama u školskoj kuhinji
7. Komisijsko oslobađanje od fizičkog vaspitanja (delimično ili potpuno)
8. Kontrola kuhinje (uslovi rada snabdevanje robom, namirnicama, čuvanje i izdavanje namirnica, izdavanje hrane i uklanjanje otpadnih materija)
9. Kontrola sanitarno - higijenskih uslova života i rada
10. Stomatološki pregledi i preventivna zaštita zuba.

U okviru plana i programa rada osnovne škole obrađivaće se sledeći sadržaji:

Održavanje higijene pribora, tela i odela, higijena radnog mesta u kući i školi, pravilna ishrana, vitamini i njihov značaj za zdravlje, da li brinemo o svojoj kičmi, značaj fizičke aktivnosti za očuvanje zdravlja, polne razlike između dečaka i devojčica, pubertet, najčešće bolesti i njihova prevencija, gde se lečimo, alkohol i pušenje, narkomanija, itd.

Škola saraduje sa zdravstvenim ustanovama u sprovođenju zdravstvene zaštite učenika, posebno u obavljanju lekarskih pregleda dece koja polaze u prvi razred, sprovođenju redovnih sistematskih lekarskih pregleda, specijalističkih pregleda (sluh, vid) i vakcinacija.

Pored zdravstvene zaštite, u školi se posvećuje pažnja i zdravstvenom vaspitanju učenika. Cilj zdravstvenog vaspitanja je da učenici ovladaju znanjima, veštinama, stavovima i vrednostima u oblasti zdravstva kroz učenje zasnovano na iskustvu, da pored usvajanja znanja i formiranja stavova, izgrađuju zdrave odnose i stilove življenja. Zdravstvenim vaspitanjem i obrazovanjem razvija se i formira svest kod učenika da je zdravlje osnovni izvor ljudske sreće, svest o štetnom dejstvu raznih agenasa na zdravlje; osposobljavaju se mladi da budu aktivni učesnici u borbi za unapređivanje zdravlja; razvija se potreba za higijenskim načinom i uslovima života i radi se na

razvijanju i podizanju zdravstvene kulture na nivo koji obezbeđuje mogućnost zaštite i unapređivanja zdravlja.

Program zdravstvene zaštite ostvaruju se:

- obezbeđivanjem zdrave školske sredine,
- obezbeđivanjem zdravstvene zaštite učenika,
- sistematskim zdravstvenim obrazovanjem i vaspitanjem učenika,
- zdravstveno-vaspitnim radom sa roditeljima.

XIII PROGRAM SOCIJALNE ZAŠTITE

Škola u saradnji sa nadležnim ustanovama brine o socijalnoj zaštiti, posebno učenika iz osetljivih društvenih grupa, na osnovu programa socijalne zaštite.

Identifikuju se učenici sa određenim socijalnim problemima, saraduje se sa roditeljima, upućuju se u načine ostvarivanja prava ili se upućuju na izvršavanje svojih roditeljskih obaveza, zavisno od problema koji je prisutan. Po potrebi saraduje se sa Centrom za socijalni rad.

Ukoliko je potrebno, škola može organizovati prikupljanje sredstava za ove svrhe kroz akcije organizacije Crvenog krsta u školi, prodaje učeničkih rukotvorina, sakupljanja sekundarnih sirovina, prikupljanja školskog pribora i drugih dobrotvornih akcija.

U saradnji sa nadležnim ustanovama u prvom redu sa Centrom za socijalni rad škola brine o socijalnoj zaštiti posebno učenika iz osetljivih društvenih grupa na osnovu programa socijalne zaštite.

Cilj je pružanje pomoći učenicima sa poremećajima u ponašanju, vaspitno zapuštenim ili ugroženim učenicima, učenicima koji dolaze iz porodica sa problematičnim odnosima, upoznavanje i praćenje socijalnih prilika učenika i pružanje pomoći deci iz teških porodičnih prilika – upućivanje na izvršenje socijalno – zaštitnih mera, upućivanje roditelja na ostvarivanje prava i izvršavanje roditeljskih obaveza.

Program socijalne zaštite :

- Identifikovanje učenika iz osetljivih grupa i socijalno ugroženih porodica
- Besplatna užina
- Nabavka knjiga
- Gratis putovanja na izlete
- Podrška učenicima kojima je potrebna podrška stručnog lica
- Humanitarne akcije na nivou škole
- Akcije Crvenog krsta
- Poštovanje integriteta i ličnosti deteta

Nosioci aktivnosti su svi – učenici, nastavnici, stručna služba, direktor i roditelji.

Način realizacije: Aktivnosti se prvo realizuju u školi gde stručni saradnici uz saradnju učitelja i nastavnika uočavaju socijalni problem nezavisno od toga da li je povezan sa ponašanjem učenika i/ili članova porodice. Ukoliko je potrebno, stručni saradnik obaveštava Centar za socijalni rad koji dalje preuzima potrebne aktivnosti u skladu sa svojim ovlašćenjima.

XIV PROGRAM ZAŠTITE ŽIVOTNE SREDINE

Cilj realizacije programa zaštite životne sredine je da učenici stiču znanja o društvenim, prirodnim, privrednim i tehničkim pojavama i aktivnostima koje preobražavaju, obogaćuju ili ugrožavaju prirodnu sredinu, razvijaju svest, izgrađuju navike i kulturu ponašanja koja doprinosi očuvanju životne sredine.

Program zaštite životne sredine obuhvata aktivnosti usmerene na razvoj ekološke svesti, kao i očuvanje prirodnih resursa i upoznavanje sa korišćenjem i racionalnom upotrebom tih resursa u

oblasti energetike.

Program se realizuje informisanjem i edukacijom učenika i uključivanjem u različite akcije i aktivnosti.

Akcije na zaštiti životne sredine realizuju se u okviru škole, a učestvuje se i u lokalnim ekološkim akcijama.

Svake školske godine planiraju se konkretne aktivnosti, nosioci i vreme realizacije.

XV PROGRAM SARADNJE SA LOKALNOM SAMOUPRAVOM

Škola prati i uključuje se u dešavanja na teritoriji jedinice lokalne samouprave i zajedno sa njenim predstavnicima planira sadržaj i način saradnje, naročito o pitanjima od kojih zavisi razvitak škole. Saradnja sa lokalnom samoupravom obuhvata:

- Saradnju sa predstavnicima Gradske uprave, Ministarstva prosvete, sa mesnom zajednicom,
- Saradnju sa lokalnom zajednicom u oblasti kulturnih, sportskih, ekoloških i drugih aktivnosti škole,
- Saradnju sa ustanovama u oblasti zdravstva, socijalne zaštite, sa Crvenim krstom, sa interesornom komisijom, MUP-om,
- Saradnju sa ustanovama kulture (pozorište, muzeji, galerije, mediji, biblioteke i dr.),
- Saradnju sa sportskim klubovima,
- Saradnju sa drugim školama i drugo.

XVI PROGRAM SARADNJE SA PORODICOM

Škola podstiče i neguje partnerski odnos sa roditeljima, odnosno starateljima učenika, zasnovan na principima međusobnog razumevanja, poštovanja i poverenja.

Programom saradnje sa porodicom, škola definiše oblasti, sadržaj i oblike saradnje sa roditeljima, odnosno starateljima učenika, koji obuhvataju detaljno informisanje, savetovanje, uključivanje u nastavne, i ostale aktivnosti škole i konsultovanje u donošenju odluka oko bezbednosnih, nastavnih, organizacionih i finansijskih pitanja, s ciljem unapređivanja kvaliteta obrazovanja i vaspitanja, kao i obezbeđivanja sveobuhvatnosti i trajnosti vaspitno-obrazovnih uticaja.

Saradnja sa porodicom ostvaruje se u sledećim oblastima i oblicima:

1. Informisanje i komunikacija sa roditeljima/starateljima

- individualni kontakti prema utvrđenim terminima za svakog odeljenjskog starešinu i sve nastavnike, kao i sa pedagogom i direktorom škole,
- kontakti sa grupom roditelja,
- odeljenjski roditeljski sastanci
- razredni roditeljski sastanci,
- opšti roditeljski sastanci,
- poseta učeničkom domu,
- informisanje pismenim putem,
- E-dnevnik,
- sajt škole
- informativni pano u školi,
- Dan otvorene škole kada jednom mesečno u utvrđenom terminu roditelji mogu prisustvovati obrazovno-vaspitnom radu,
- primena različitih anketa i upitnika za roditelje,
- informisanje o umećima, veštinama i radu učenika na različitim programima, izložbama i sl.

2. Podrška roditeljstvu

- edukacija roditelja/staratelja - obrada određenih tema na roditeljskim sastancima, savetodavni razgovori, radionice za roditelje,
 - izrada flajera sa različitim temama za roditelje,
 - kutak za roditelje sa edukativnim materijalom,
 - uključivanje roditelja/staratelja u izradu individualnih obrazovnih planova.
3. Uključivanje roditelja/staratelja u život i rad škole
- uključivanje u obrazovno-vaspiti rad u zavisnosti od struke roditelja/staratelja,
 - uključivanje u realizaciju pojedinih tema na roditeljskim sastancima,
 - uključivanje u samovrednovanje rada škole,
 - uključivanje u rad stručnih aktiva i timova,
 - uključivanje u različite akcije i aktivnosti škole.
4. Uključivanje roditelja/staratelja u donošenje odluka
- učešće u radu saveta roditelja,
 - učešće u radu školskog odbora,
 - učešće u radu stručnog aktiva za razvojno planiranje, tima za samovrednovanje.

XVII PROGRAM IZLETA, EKSKURZIJA I NASTAVE U PRIRODI

Izleti

Škola može organizovati jednodnevne izlete u skladu sa nastavnim planovima i programima kako bi učenici van škole dopunili znanja iz određenih nastavnih predmeta. Izleti se mogu organizovati samo uz saglasnost roditelja.

Ekskurzije

Cilj ekskurzije, kao oblika obrazovno-vaspitiog rada, jeste da doprinese ostvarivanju ciljeva i zadataka obrazovanja i vaspitanja, ciljeva i zadataka nastavnih predmeta, kao i neposredno upoznavanje s pojavama i odnosima u prirodnoj i društvenoj sredini, s kulturnim, istorijskim i duhovnim nasleđem i privrednim dostignućima.

Zadaci ekskurzije su:

- produbljivanje, proširivanje i obogaćivanje znanja i iskustava učenika,
- povezivanje i primenjivanje znanja i umenja,
- razvijanje ljubavi prema otadžbini, njejoj istoriji, kulturi i prirodnim lepotama, negovanje pozitivnog odnosa prema svim njenim građanima i njihovim nacionalnim, kulturnim, etičkim i estetskim vrednostima,
- negovanje solidarnosti, humanizma, drugarstva i osećaja zajedništva,
- uspostavljanje neposrednijih odnosa između nastavnika i učenika i učenika međusobno,
- proučavanje objekata i fenomena u prirodi,
- uočavanje uzročno-posledičnih odnosa u konkretnim prirodnim i društvenim uslovima,
- upoznavanje s načinom života i rada ljudi pojedinih krajeva,
- razvoj i praktikovanje zdravih stilova života,
- razvijanje svesti o značaju održivog razvoja i izgrađivanje ekoloških navika i navika zaštite životinja,
- razvijanje sposobnosti pronalaženja, analiziranja i saopštavanja informacija iz različitih izvora,
- osnaživanje učenika u profesionalnom razvoju,
- podsticanje samostalnosti učenika i odgovornosti za sopstveno ponašanje,
- razvijanje sposobnosti orijentacije u prostoru.

(Pravilnik o programu za ostvarivanje ekskurzije u prvom i drugom ciklusu osnovnog obrazovanja i vaspitanja "Sl. glasnik RS - Prosvetni glasnik", br. 7/2010)

Nastava u prirodi

Nastava u prirodi je oblik obrazovno-vaspitiog rada kojim se ostvaruju obavezni i izborni nastavni predmeti i vannastavne aktivnosti za učenike prvog ciklusa u klimatski pogodnom mestu iz

zdravstveno-rekreativnih, obrazovno-vaspitnih i socijalnih razloga.

Ciljevi nastave u prirodi su: očuvanje i unapređivanje zdravstvenog stanja učenika, psihofizičkog i socijalnog razvoja, usvajanje aktivnog i zdravog načina života i korišćenja slobodnog vremena, proširivanje postojećih i sticanje novih znanja i iskustava o neposrednom prirodnom i društvenom okruženju, razvijanje ekološke svesti, socijalizacija učenika, razvijanje tolerancije i odgovornog odnosa prema sebi i drugima, razvijanje pozitivnog odnosa prema nacionalnim, kulturnim i estetskim vrednostima.

Izleti i ekskurzije organizuju se za sve učenike, a nastava u prirodi za učenike prvog ciklusa.

Nastava u prirodi realizuje se u trajanju od 5 do 7 dana. Ekskurzije za učenike od 1. do 5. razreda realizuju se u trajanju od jednog dana, a za učenike od 6. do 8. razreda od dva dana, eventualno za učenike osmog razreda u trajanju od tri dana.

Svake školske godine planiraju se konkretni putni pravci, zadaci, sadržaji i vreme realizacije ekskurzija i mesto i vreme realizacije nastave u prirodi.

XVIII PROGRAM RADA ŠKOLSKE BIBLIOTEKE

Školska biblioteka je mesto bibliotečko-informacione, vaspitno-obrazovne i kulturne aktivnosti škole.

Zadatak školske biblioteke je da kod učenika razvija navike čitanja i korišćenja bibliotečkih usluga, kao i da učenike osposobljava da koriste informacije u svim oblicima i na svim medijima i omogući im da ovladaju veštinama potrebnim za učenje u toku celog života.

U školskoj biblioteci se prikuplja, obrađuje i učenicima, nastavnicima i stručnim saradnicima omogućava korišćenje bibliotečke građe.

XIX INDIVIDUALNI OBRAZOVNI PLAN

Škola obezbeđuje obrazovanje i vaspitanje za sve učenike i ono se zasniva na principu poštovanja individualnih razlika među učenicima. Te razlike mogu biti u pogledu njihovog fizičkog i zdravstvenog razvoja, saznajnih i drugih intelektualnih sposobnosti, socio-emocionalnog razvoja, tempa razvoja i napredovanja.

Da bi se uvažavale i poštovale razlike među učenicima, potrebno je da se nastava i standardi postignuća prilagode individualnim karakteristikama, potrebama i mogućnostima učenika. Individualni obrazovni plan (IOP) je poseban dokument kojim se planira dodatna podrška u obrazovanju i vaspitanju za određenog učenika, u skladu sa njegovim sposobnostima i mogućnostima.

Za učenike sa posebnim potrebama izrađuje se, uz saglasnost roditelja, individualni obrazovni plan čiji je cilj optimalni razvoj učenika, uključivanje u vršnjački kolektiv, ostvarivanje opštih i posebnih ishoda obrazovanja i vaspitanja i zadovoljavanje obrazovno-vaspitnih potreba.

IOP se izrađuje prema obrazovno-vaspitnim potrebama učenika i može da bude zasnovan na:

- prilagođavanju načina rada, kao i uslova u kojima se izvodi obrazovno-vaspitni rad (IOP1),
- prilagođavanju i izmeni sadržaja obrazovno-vaspitnog rada, ishoda i standarda postignuća (IOP2),
- obogaćivanju i proširivanju sadržaja obrazovno-vaspitnog rada za učenika sa izuzetnim sposobnostima (IOP3).

Za učenike prvog razreda IOP se donosi i vrednuje tromesečno, a za učenike ostalih razreda dva puta u toku školske godine.

PROGRAM STRUČNOG TIMA ZA INKLUZIVNO OBRAZOVANJE

PODRUČJE RADA I AKTIVNOSTI	SARADNICI I UČESNICI	NOSIOCI REALIZACIJE	VREME REALIZACIJE
<p>1. PLANIRANJE RADA I INFORMISANJE</p> <p>- Izrada plana rada stručnog tima za IO - Izrada plana aktivnosti na inkluzivnom obrazovanju</p>		STIO STIO	VIII VIII
<p>2. STRUČNO USAVRŠAVANJE</p> <p>- Prikupljanje literature, materijala i primera dobre prakse i upućivanje nastavnika na korišćenje materijala - Iniciranje razmene iskustava i utvrđivanje veština koje bi trebalo poboljšati za kvalitetniji rad na IO - Izbor i realizacija akreditovanog seminara</p>	<p>svi nastavnici struč. Saradnici</p> <p>stručna veća</p> <p>stručna veća</p>	<p>pedagog</p> <p>STIO</p> <p>STIO, direktor</p>	<p>tokom godine</p> <p>tokom godine</p> <p>drugo polugod</p>
<p>3. IDENTIFIKACIJA UČENIKA</p> <p>- Učešće u identifikovanju učenika kojima je potrebna dodatna podrška - Pružanje pomoći u izradi pedagoških profila</p> <p>- Pružanje pomoći u izradi mera individualizacije - Identifikacija učenika za koje je potrebno predložiti IOP na osnovu evaluacije primene mera individualizacije - Identifikacija učenika za koje je potrebno pokretanje procedure dobijanja mišljenja IRK - Izrada baze podataka o identifikovanim učenicima -Rad sa učenicima kroz primenu udžbenika koje je škola dobila kao pomoć i podršku za rad, od 1-8 razreda</p>	<p>učitelji, OS, nast. odelj. veća učitelji, nastav. OS, roditelji učit. nast. rodit. učit. OS nastavnici, odelj. veća IOP-timovi, roditelji učitelji, OS, IOP-timovi</p>	<p>STIO</p> <p>STIO</p> <p>STIO STIO</p> <p>STIO</p> <p>STIO</p>	<p>IX – X</p> <p>tokom godine</p> <p>tokom godine tokom godine</p> <p>tokom godine</p> <p>tokom godine</p>
<p>4. FORMIRANJE TIMOVA ZA IOP I IZRADA IOP</p> <p>- Podnošenje predloga direktoru za izradu IOP - Prikupljanje saglasnosti roditelja za</p>	<p>direktor roditelji STIO</p>	<p>STIO direktor direktor</p>	<p>tokom godine nakon predloga nakon saglasnosti rod.</p>

<p>izrada IOP</p> <ul style="list-style-type: none"> - Predlaganje članova IOP-timova za svakog učenika - Formiranje IOP-timova - Pružanje pomoći IOP-timovima u izradi IOP - Prikupljanje saglasnosti roditelja na sprovođenje IOP - Dostavljanje IOP pedagoškom kolegijumu na usvajanje - Izrada zahteva za Interresornu komisiju 	<p>IOP-timovi roditelji STIO</p> <p>IOP-timovi</p>	<p>direktor STIO IOP-tim, STIO ped. kolegijum STIO direktor</p>	<p>- II - tokom godine tokom godine nakon saglasnosti rod.</p>
<p>5. PRAĆENJE REALIZACIJE I EVALUACIJA IOP</p> <ul style="list-style-type: none"> - Praćenje realizacije IOP-a i napredovanja učenika - Evidentiranje teškoća u realizaciji IOP-a i iznalaženje mera za njihovo prevazilaženje i evidentiranje dobre prakse - Sagledavanje potreba za uključivanjem stručnjaka van škole u izradi i realizaciji IOP 1 i IOP 2 i uspostavljanje te saradnje - Evaluacija inkluzivnog obrazovanja na nivou škole i izrada izveštaja - Izrada izveštaja o napredovanju učenika za koje se izrađuje IOP i informisanje Interresorne komisije 	<p>timovi, učitelji, OS, odelj. veća timovi, učitelji, OS, odelj. veća</p> <p>timovi za IOP</p> <p>IOP-timovi</p> <p>IOP - timovi</p>	<p>STIO</p> <p>STIO</p> <p>STIO</p> <p>STIO</p> <p>STIO</p>	<p>klasifikacioni periodi tokom godine</p> <p>tokom godine</p> <p>kraj 1. i 2. polugodišta VI</p>
<p>6. SARADNJA SA DRUGIM TIMOVIMA I STRUČNIM AKTIVIMA</p> <ul style="list-style-type: none"> - Saradnja sa timom za samovrednovanje (izbor područja samovrednovanja, analiza ostvarenosti pokazatelja, predlaganje mera za unapređivanje rada) - Saradnja sa timom za zaštitu od nasilja (snimanje stanja o nasilju i razmena informacija, dogovor o preventivnim i interventnim merama) - Saradnja sa stručnim aktivom za razvojno planiranje (analiza prioriteta, ciljeva i zadataka, 	<p>tim za samovred.</p> <p>tim za zaštitu</p> <p>SARP</p> <p>ped. kolegijum</p>	<p>STIO</p> <p>STIO</p> <p>STIO</p> <p>STIO</p>	<p>VIII i tokom godine</p> <p>tokom godine</p> <p>VIII-IX</p> <p>tokom godine</p>

planiranje stručnog usavršavanja) - Saradnja sa pedagoškim kolegijumom			
7. SARADNJA SA SAVETOM RODITELJA - Upoznavanje Saveta roditelja sa aktivnostima na IO, izveštavanje o realizaciji IO, uključivanje roditelja u aktivnosti IO prema željama i mogućnostima	savet roditelja	direktor, STIO	tokom godine

XX PLAN I PROGRAM TIMA ZA SAMOVREDNOVANJE

Članovi tima za samovrednovanje su:

1. Marija Ožvat, direktor škole
2. Aleksandra Častvan, pedagog
3. Danijela Anušiak, profesor razredne nastave, koordinator tima
4. Svetlana Vučinić, profesor razredne nastave
5. Aleksandra Ana Folkman, profesor nemačkog jezika
6. Tijana Petrović, profesor nemačkog jezika
7. Tinka Červeni, predstavnik Saveta roditelja
8. Ksenija Kocka 8/3, predstavnik učeničkog parlamenta
9. Jan Marčok, predstavnik školskog odbora

Na osnovu epidemiološke situacije, ispitivanja Tima vršena u prethodnoj školskoj godini, prioriteta u Razvojnom planu škole, praćenja rada, rezultata završnog ispita i samovrednovanja, ove školske godine samovrednovanjem će biti obuhvaćene sledeće oblasti:

1. Obrazovna postignuća učenika
2. Ispitivanje zadovoljstva roditelja sa školom
3. Oblast kvaliteta 2: Nastava i učenje (2.3 Učenici stiču znanja, usvajaju vrednosti, razvijaju veštine i kompetencije na času; 2.4 Postupci vrednovanja su u funkciji daljeg učenja)

Oblast kvaliteta 3: Obrazovna postignuća učenika (3.2 Škola kontinuirano doprinosi boljim obrazovnim postignućima učenika)

AKTIVNOSTI	SARADNICI I UČESNICI	NOSIOCI	VREME
PLANIRANJE, INICIRANJE I PRAĆENJE RADA 1. Utvrđivanje predmeta samovrednovanja 2. Izrada programa rada tima 3. Izrada programa aktivnosti na samovrednovanju 4. Upoznavanje nastavničkog veća, saveta roditelja, školskog odbora i učeničkog parlamenta sa programom samovrednovanja 5. Iniciranje i praćenje realizacije planiranih aktivnosti	stručna veća, nastavnici	tim tim tim koordinator tim	VIII VIII VIII IX tokom godine
SAMOVREDNOVANJE POSTIGNUĆA 6. Praćenje uspeha učenika na završnom ispitu i	nastavnici,	pedagog, tim	IX - X, VI

dostignutog nivoa obrazovnih standarda 7. Izrada uporednih analiza rezultata završnog ispita u odnosu na prethodne godine, na prosek Republike, na ocene iz nastavnih predmeta 8. Praćenje uspeha učenika na svim klasifikacionim periodima 9. Praćenje realizacije i efekta aktivnosti predviđenih u Planu unapređivanja kvaliteta rada 10. Analiza učešća i postignutih rezultata na takmičenjima 11. Utvrđivanje jakih i slabih strana oblasti Obrazovna postignuća učenika 12. Izrada predloga mera za unapređivanje postignuća	stručna veća nastavnici stručna veća, OS, nastavnici, STIO stručna veća, OS, nastavnici učitelji, nastavnici	pedagog, tim pedagog, tim tim pedagog, tim tim tim	X X, XII, III, VI tokom godine II – V I, VI I, VI
VREDNOVANJE ZADOVOLJSTVA RODITELJA SARADNJOM SA ŠKOLOM 13. Izrada upitnika za ispitivanje zadovoljstva roditelja saradnjom sa školom 14. Ispitivanje zadovoljstva roditelja saradnjom sa školom 15. Obrada rezultata upitnika 16. Izrada izveštaja o zadovoljstvu roditelja saradnjom sa školom 17. Utvrđivanje jakih i slabih strana saradnje i izrada predloga za poboljšanje	odeljenjske starih. roditelji odeljenjske starih.	tim tim tim tim tim	XI XI XII – I I – II I - II
SAMOVREDNOVANE OBLASTI 2: NASTAVA I UČENJE (2.3; 2.4) 18. Izrada upitnika za ispitivanje oblasti nastava i učenje za učenike i nastavnike 19. Ispitivanje učenika i nastavnika za ovu oblast 20. Obrada rezultata upitnika 21. Izrada izveštaja o ispitivanoj oblasti (3.3, 2.4) 22. Utvrđivanje jakih i slabih strana nastave i učenja i procena nivoa ostvarenosti 23. Izrada predloga mera za unapređivanje rada u saradnji sa ostalim timovima i školskim aktivima	nastavnici, stručna veća	tim tim tim	tokom godine I, II I, II
SAMOVREDNOVANJE OBLASTI 3: PODRŠKA UČENICIMA (3.2) 24. Izrada upitnika za ispitivanje oblasti Podrška učenicima za nastavnike, učenike i roditelje 19. Ispitivanje učenika, nastavnika i roditelja za ovu oblast (3.2) 20. Obrada rezultata upitnika 21. Izrada izveštaja o ispitivanoj oblasti 22. Utvrđivanje jakih i slabih strana podrške učenicima i procena nivoa ostvarenosti 23. Izrada predloga mera za unapređivanje rada u saradnji sa ostalim timovima i školskim aktivima	nastavnici, odeljenjske starih. roditelji, uč. parlament tim za zaštitu učenika, OS	tim tim tim tim	X – XI XI XII – I XII – I, tokom godine
IZVEŠTAVANJE O REZULTATIMA I RADU 25. Informisanje nastavničkog veća o rezultatima vrednovanja obrazovnih postignuća učenika 26. Informisanje nastavničkog veća i saveta roditelja o rezultatima ispitivanja zadovoljstva roditelja saradnjom 27. Informisanje nastavničkog veća, učeničkog parlamenta, školskog odbora i saveta roditelja o rezultatima samovrednovanja 28. Izrada izveštaja o radu tima 29. Izrada izveštaja o samovrednovanju	članovi NV članovi NV i SR NV, savet rod. Šk. odbor, UP	pedagog, direktor koordinator tima koordinator tima koordinator koordinator	svaki klasifik. period II IV, V I, VI I, VI

U izradi Školskog programa učestvovala su sva stručna veća i svi nastavnici.

Stručni aktiv za razvoj školskog programa:

1. Ana Kolar, profesor razredne nastave
2. Ana Privizer, profesor razredne nastave
3. Milinka Križan, profesor razredne nastave
4. Jan Funčík, profesor fizike
5. Ludmila Berediová Stupavská, profesor slovačkog jezika
6. Iveta Ďurovka, profesor tehnike i tehnologije, informatike i računarstva

